DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

RESİMLİ VE METİN ÖRNEKLİ

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR VE KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

İHSAN IŞIK

-8-

ELVAN YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Elvan Yayınları: 5

1.Baskı: Ankara, 2006

Redaksiyon:
Hüseyin Atabaş - Hayriye Ünal

Dizgi, Düzelti:
Canan Sevinç, Murat Erol
Berman Erdoğmuş, Koray Gümüş, Tülin Özçakır,
Dudunur Karadaş, Levent Kozan, İlkay Acar

Kapak:
Mehmet Fidancı

İç Sayfa Düzeni:
Hüseyin Taha Seyrek, Ahmet Kocakurt, Selcan Demirci

Teknik Hazırlık:
Elvan Yayınları
Tel: 0312.2298884

Belgeç: 0312.2298824

Baskı-Cilt:
Pozitif Matbaacılık
Tel: 0312. 3974237-38

Copyright:
İhsan Işık

ISBN 975- 00315-2-0 (Takım)
ISBN -9944-5632-0-X (8. Cilt)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İHSAN IŞIK

Resimli ve Metin Örnekli

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR ve KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

Cilt: 8

S-T

ELVAN YAYINLARI

Yazışma: P.K. 397 / 06443 Yenişehir/Ankara
Büro: Sümer 2 Sok. No: 30/11 Kızılay-Ankara
Tel: 0312.2298884-312.2298885
Belgeç: 0312.2298824
E-Posta: yazarans@yahoo.com
Web: www.yazarans.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Babam Salih Işık'ın aziz hatırasına...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SUNUŞ

Bürokrasiye geçene dek uzun yıllar severek sürdürdüğüm edebiyat öğretmenliğim boyunca, öğrencilerimin birçok önemli yazarımızın adını bile duymadığı, haklarında hiçbir şey bilmediği gerçeğiyle yüz yüze geldim. Öğrencilerim, oldukça önemli eserler veren bu yazarlardan örnekler sunduğumda; her defasında "Hocam, okuduklarınız çok güzel ama, ne yazık ki bu yazarın adını şimdiye kadar hiç duymadık" demek zorunda kalıyorlardı. Bilgilenmek için başvurdukları sözlük ve ansiklopedilerde de yazarların pek çoğunu bulamıyorlardı. Bulduklarında bilgiler ise çok kısıtlı idi.

Ayrıca, bu kaynaklarda sadece edebiyatçı yazarları kapsayan bilgiler vardı. Tarih, felsefe, sosyoloji, din, folklor, siyaset, iktisat gibi önemli sosyal bilimler alanlarında değerli eserler veren bilim ve düşünce insanlarımız ise hiçbir kaynakta bir araya getirilmemişti. Toplum hayatımızın bugününü ile yarınını yakından ilgilendiren konularda önemli düşünsel ve bilimsel ürünler verenler yoktu. Anılarıyla geçmişimize ışık tutanlara, kitaplaştırdıkları röportajlarıyla insanımızı tanıtan ve toplumsal yapımızı gözümüzün önüne serenlere, bir başka deyişle edebiyatımızın birikiminlerine işaret edilmemişti. Kaynaklarda küçük bir bölümü olanların hakkında ise güncellenmemiş, karmaşık, çelişkili ve yetersiz bilgiler vardı.

İşte ben bu kaygı verici durumu önemseyerek bütün sosyalbilimler alanında Türkçe eser veren yazarlarımızı -aralarında ayırım yapmadan- şimdiki ve gelecekteki kuşaklara tanıtacak bir kaynak eser hazırlamaya başladım. 1980'lerde başladığım bu çalışmanın ilk verimi 1990'da *Yazarlar Sözlüğü*'dür. Bu kitabın ilk basımında 1700 yazarımızın biyografisini bir araya topladım. Bu çalışmada ayrıca, 1990 yılına kadar hiçbir kaynakta biyografik bilgisi bulunmayan 500'den fazla yazar hakkında ilk kez bilgi verilmiş oluyordu.

Yazarlar Sözlüğü'nün ilgi gören ilk basımı, bir yandan önemli bir boşluğu doldururken aynı zamanda eksiklerin farkına varmamı da sağladı. Bu ilk çalışmadan sonra hemen her şehirden yazarlar, akademisyenler, böyle bir ansiklopedide olması gereken çok sayıda adı bildirmeye başladı. Yine de bu basımda sosyalbilimler alanında çalışma yapanların, bazı olanaksızlıklar nedeniyle ansiklopedide yer alamadığını belirtmek gerekir. Sonuçta ikinci basımda, 900 yeni biyografi ekleyerek, 2600 civarında biyografi hazırlamış oldum.

2001 yılında, toplamış olduğum bilgiler sözlük boyutunu aşıp ansiklopedi tanımına uygun hale geldi. Böylece, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*'ndeki yazar sayısı 3218'e ulaştı. Ardından yapılan ikinci basımda 70 yeni biyografi ile 3288 yazar hakkında düşünüyorum.

bilgiyi yayımlamış olduk. 2002 ve 2003 yılları boyunca yeni kaynaklara ulaşma çabasını sürdürdüm. Bunlar üzerinde yaptığım araştırma ve incelemeler sonunda, ansiklopedideki madde sayısı bir önceki basımın iki katına çıkarak 5786'ya ulaştı.

Üç ciltlik ansiklopediyi tamamladığım 2004 yılında, bu ansiklopedinin yabancı dillere çevrilmesi ile yazarlarımızın dış dünyaya tanıtımı gündeme geldi. Bunun üzerine binlerce yazar arasından bir kurul eşliğinde titizlikle seçtiğim 2023 yazar hakkındaki bilgilerin İngilizceye çevrilip üç ciltlik *"Encylopedia of Turkish Authors"* adıyla yayımlanmasını sağladım. Türkiye tarihi boyunca binlerce yazarımızı dış dünyaya tanıtan ilk çalışma olan bu ansiklopedi, dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Atilla Koç ile Müsteşar Prof. Dr. Mustafa İsen tarafından, Ekim 2005'teki Uluslararası Frankfurt Kitap Fuarında dünyaya tanıtıldı. Yurda dönüşümüzde bu ansiklopediler Başbakanlık Tanıtma Fonu Genel Sekreterliği tarafından dünya kütüphanelerine gönderildi. *"Encyclopedia of Turkish Authors"*, ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığının İngilizce web sitesinde yayımlanarak dış dünyanın bu bilgilere ulaşması sağlandı.

Uzun yıllardır, biyografi çalışmalarımı 10.000 yazar biyografisini toplayarak sonlandırmayı amaçlıyordum. Üstelik, yaklaşık son bin yıllık Türk kültür birikimi bu çalışmanın malzemesini sağlamaya yeterliydi. Ayrıca bu ansiklopedi metin örnekli olursa, özellikle Tanzimat'tan sonraki yazarlarımızın dil ve üslûpları hakkında da fikir verilecek, yazarlarımızın önde gelenleri hakkında yine tanınmış yazarlarımızın yaptığı değerlendirmeler eklenirse edebiyat ve kültür tarihimizin büyük temsilcileri üzerine kapsamlı bilgiler sunulmuş olacaktı. Bu bağlamda, eserleri okul kitaplarına da girmiş olan 500'e yakın şair ve yazarımızın eserleri üzerinde ayrı ayrı durularak sanatçı kişilikleri hakkında doyurucu bilgiler verildi. Böylece, yazarlar hakkındaki kuru bilgilerin dışında, onların edebi kişiliklerini öğrenmek isteyenlerin gereksinimlerini de karşılamaya çalıştım. Özellikle edebi eser veren yazar biyografilerine haklarındaki eleştiri ve özgün yorumlardan örnekler aldım. Ayrıca, bu çalışmaların geniş birer kaynakçasını ekleyerek araştırmacılara kolaylık sağlamayı amaçladım.

Elbette bu sunuşta çok özet olarak anlattığım çalışma süreci, burada söylendiği kadar kolay olmadı. Büyük emekler ve oldukça sınırlı imkânlarla günyüzüne çıkarılan *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*'nin bir boşluğu doldurduğunu, bundan sonra bu doğrultuda çalışma yapacak olanlara da yol açıcı olduğunu

Ücretsiz PDF kitap Arşivi - https://rahtey.org

Sonuç olarak, Eylül 2006'da projemi tamamlayıp, 10.300'ü aşkın yazarımız hakkındaki yeni ve kapsamlı bilgileri toplamış oluyorum. Ayrıca ek bölümde yer alan iki indeks ile araştırmacılara büyük bir kaynakça sunulduğunu sanıyorum.

Bu çalışmayı okurların yararlanmasına sunarken; her şey ve her sözden önce, hazırlığı ve basımı büyük zorluklarla gerçekleşen bu 10 ciltlik çalışmayı tamamlamamı nasip eden, yüce Allah'a hamd ederim.

Ayrıca;

Hayatım boyunca süren bütün çalışmalarımda olduğu gibi bu çalışmam sırasında da tüm sıkıntıları benimle paylaşmak zorunda kalan sevgili eşim Gülay'a;

Bu çalışmamda bana önemli katkılar sağlayan ve ikisi de değerli birer şair ve yazarımız olan çalışma arkadaşlarım Hayriye Ünal ve Hüseyin Atabaş'a; manevi destekleri ve sürekli teşviklcriyle beni motive eden bütün şair ve yazar dostlarıma;

Bu çalışma sürecine değerli katkılarda bulunan dönemsel mesai arkadaşlarım Canan Sevinç, Murat Erol, Osman Özbahçe, Mahzun Doğan, Koray Gümüş, Tülin Özçakır, Dudunur Karadaş, Levent Kozan, Hüseyin Taha Seyrek, İlkay Acar, Selcan Demirci ve Ahmet Kocakurt'a;

Yaptığı güzel kapak çalışmasından dolayı grafik sanatçısı ve şair Mehmet Fidancı'ya teşekkürlerimi sunmayı vicdan borcu biliyorum.

İhsan IŞIK
Ankara, 1 Eylül 2006

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

A- KAPSAM

Bu ansiklopedide tarih dilimi itibariyle 19., 20. ve 21. yüzyılda edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında eser verenler esas alınmıştır. Öğrencilerin ihtiyaçları dikkate alınarak Türk edebiyatının önceki yüzyıllardaki ünlü temsilcileri (Fuzuli, Nedim, Şeyh Galib, Yunus Emre vb.) eklenmiştir.

Ansiklopedide edebiyat ve sosyal bilimlerin herhangi bir dalında telif eser vermiş her yazarın hakkında bilgi vermeye, bu bilgilerin kaybolmadan derlenmesine çalışılmıştır. Kendilerini tanıtma olanağına sahip olan yazarlarla birlikte, Anadolu'nun çeşitli köşelerinde yaşayıp değerli eserler veren, fakat ismi duyulmayan yazarların tanıtımına da özen gösterilmiştir.

B- BİYOGRAFİLER, ÖRNEKLER, FOTOĞRAFLAR

Ana gövdeyi oluşturan bu bölümde yazarların kimlik bilgileri, meşguliyetleri; edebiyat, kültür ve bilim dünyasındaki yerlerini tanıtan bilgiler ile eserlerinin türlerine göre listesi, kaynakça bilgileri verilmektedir.

Madde içlerinde, kendi değerlendirmelerimizin yanı sıra, başka yazarların değerlendirmeleri de eklenmiş; Türk edebiyatı, düşünce ve bilim tarihinin önde gelen isimleri hakkında ise ayrıca çerçeve içinde müstakil yazılar konulmuştur.

Prensip itibariyle, her yazarı, dil ve üslup özelliklerini gösteren metin örnekleriyle tanıtmak istedik. Bu amaçla edebiyatçımızın çeşitli türlerde eserlerinden örnekler sunduk. Uygun örnekler bulduğumuz düşünce adamlarımızı da edebiyatçılarımıza ekledik.

Ansiklopedimizde 6000 kadar yazar fotoğrafı yer almıştır.

Ç- İÇİNDEKİLER

Bu bölümde biyografilerin hangi sayfalarda yer aldığı belirtildiği gibi; takma adları, soyadları, ön adlarıyla bilinenlerin daha kolay bulunması için sık sık atıflar yapılmıştır.

İçindekiler bölümünde; biyografi sayfalarında olduğu gibi;

1. Genel olarak soyadına göre alfabetik sıralama yapılmıştır.

Örnek: **ADA, Ahmet.**

2. Aramayı kolaylaştırmak için yeterli göndermeler yapılmıştır.

Örnek: **ARİF, Ahmed.** Bkz. AHMED ARİF

3. Mahlas ve müstearlarıyla tanınıp, kitaplarında asıl isimlerini kullanmayanların tercih ettikleri isim tümüyle büyük harfle yazılarak, özgeçmişlerinde asıl veya tam isimleri belirtilmiştir.

Örnek: **YAVUZ BAHADIROĞLU, HEKİMOĞLU İSMAİL** vd.

4. İsim bulmayı kolaylaştırmak için gerçek isimlerden kitaplarında müstear isim kullananlara gönderme yapılmıştır:

Örnek: **OKÇU, Ömer.** Bkz. HEKİMOĞLU İSMAİL

5. Soyadı kanunundan önce vefat etmiş olanlar büyük harfle yazılmıştır.

Örnek: **ZİYA GÖKALP.**

6. Büyük harfle yazılan isimler aynı ise, parantezdeki isimlere göre sıralama yapılmıştır:

Örnek:

AYNÎ (Abdurrahman Zeyneddin)

AYNÎ (Bedreddin Ebû Muhammed Mahmud)

7. İlk iki kelimesi aynı olan isim ya da soyadlarından sonra isimlerinde ikinci bir kelime olanlar sonraya sıralanmıştır:

ARIT, Fikret

ARIT, Fikret Adil. Bkz. FİKRET ADİL

D- EK BÖLÜMLER

Ansiklopedimizde 10.300'ü aşkın biyografinin yer aldığı biyografi bölümünden başka 4 ek bölüm yer almaktadır:

1. TÜRK DÜNYASI YAZARLARI

Bu bölümde Orta Asya ülkelerinde yaşayan Türk-şair ve yazarlar alınmıştır. Bu ülkelerde doğmuş olsalar da Türkiye Türkçesi ile eser vermiş olanlar, çeşitli Avrupa ülkeleri ile Kıbrıs ve Kerkük'te yaşayan ve eserlerinde Türkiye Türkçesini kullananlar ansiklopedinin ana bölümünde belirtilmişlerdir. Ansiklopedinin tümünde, hakkında bilgi verilen Türk Dünyası yazarlarının sayısı 500 civarındadır.

2. DOĞUM ve ÖLÜM GÜNLERİ

Edebiyat ve düşünce hayatımıza önemli hizmetlerde bulunmuş yazarlarımızın anma günlerine yardımcı olsun diye kitabın sonuna ayrı ayrı "DOĞUM GÜNLERİ" ve "ÖLÜM GÜNLERİ" diye iki bölüm konulmuştur.

3. BİLİM VE SANAT - EDEBİYAT ÖDÜLLERİ

200 civarında kuruluşun Türkçe eser veren yazarlara verdiği ödüller listesinin yer aldığı bu bölümde, edebiyatçı, düşünür ve bilim adamlarımız için şimdiye verilmiş ödüllerin listeleri yer almaktadır.

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Son bölümde yer alan SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA'da, bu ansiklopedinin hazırlanmasında geniş ölçüde yararlanılan başlıca eserlerden oluşan bir seçme kaynakça sunulmuştur.

4. İNDEKSLER

a. YAZAR ADLARI İNDEKSİ

Bu indeks ile amacımız, her bir yazarımız hakkında, kendi maddesinin dışında, 10.300 biyografinin yer aldığı diğer sayfalarda geçen bilgilere işaret etmektir.

b. YER ADLARI İNDEKSİ

Bu bölüm, bu ansiklopedinin en önemli bölümlerinden biri olup, Türkçenin hinterlandında yer alan Türkiye ve dünya şehirlerinin hangi sayfalarda geçtiği belirlenmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ABD: Amerika Birleşik Devletleri
ADD: Atatürkçü Düşünce Derneği
ADMMA: Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi
AİİBF : Ankara İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
AKDTYK: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi
AK Parti: Adalet ve Kalkınma Partisi
Akt.: Aktaran, aktarma
AKÜ: Afyon Kocatepe Üniversitesi
ANSAN: Antalya Sanatçılar Derneği
AÖF: Açık Öğretim Fakültesi
AP: Adalet Partisi, Ajans Presse
APK: Araştırma, Planlama, Koordinasyon
ASEM: Alternatif Sanatçılar Edebiyatçılar Müzisyenler Derneği
ATAÜ: Atatürk Üniversitesi
AÜ: Ankara Üniversitesi
bas.: Basılış, basım
BASAD: Bakırköylü Sanatçılar Derneği
BASİSEN: Banka-Sigorta İşçileri Sendikası
BEKSAV: Bilim Estetik Kültür ve Sanat Vakfı
BEMBİRSEN: Belediye Mensupları Birliği Sendikası
BRT: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Radyo Televizyonu
BESAM: Bilim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
BSN: Bediüzzaman Said Nursî
BİLSAK: Bilim Sanat Kültür Hizmetleri Kurumu
Bkz.: Bakınız
BTTDD: Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği
BYYO: Basın Yayın Yüksek Okulu
ÇEKÜL: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
çev.: Çeviri, çeviren
ÇYDD: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
D.: Doğumu
der.: Derleyen.derleme
DEÜ: Dokuz Eylül Üniversitesi
DÜ: Dicle Üniversitesi
DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü
DMMA: Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi
DT: Devlet Tiyatrosu
DTCF: Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi
DÜ: Dicle Üniversitesi
EAÜ: Erzurum Atatürk Üniversitesi
EGAY-DER: Egeli Araştırmacı ve Yazarlar Derneği
EKİ: Ereğli Kömür İşletmeleri
EUCH: Etos Universal Cultur House
EÜ: Ege Üniversitesi
FAK: Folklor Araştırma Kurumu
Fak.: Fakültesi
FIJET: Uluslararası Turizm Yazarları ve Gazetecileri Birliği
FP: Fazilet Partisi
FÜ: Fırat Üniversitesi
GEF: Gazi Eğitim Fakültesi
GESAM: Türkiye Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
GÜ: Gazi Üniversitesi
Haz.: Hazırlayan
HÜ: Hacettepe Üniversitesi
İBŞT: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tiyatroları
İFSAK: İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği.
İHL: İmam - Hatip Lisesi
İHO: İmam - Hatip Okulu
İİBF: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İLESAM: İlim Edebiyat Sanat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği
İİTİA: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
İTİA: İktisadi veTicari İlimler Akademisi
İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi
İÜ: İstanbul Üniversitesi
KASD: Kayseri Sanatçılar Derneği
KIBATEK: Kıbrıs - Balkanlar - Avrupa - Türk Edebiyatları Kurumu
Kom.: Komisyon
KTÜ: Karadeniz Teknik Üniversitesi
KÜSAD: Kültür Sanat Haberciler Derneği
MAZLUM-DER: İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği
MÇP: Milliyetçi Çalışma Partisi
MDP: Milliyetçi Demokrasi Partisi
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
MESAM: Müzik Eserleri Sahipleri Meslek Birliği
MESS: Metal Eşya Sanayicileri Sendikası
MEŞYAD: Mersin Şairler ve Yazarlar Derneği
MGV: Milli Gençlik Vakfı
MHP: Milliyetçi Hareket Partisi
MP: Millet Partisi
MNP: Milli Nizam Partisi
MSP: Milli Selamet Partisi
MSÜ: Mimar Sinan Üniversitesi
MTTB: Milli Türk Talebe Birliği
MTV: Milliyet Film Televizyon Video Sanayi ve Ticaret A.Ş.
MÜ: Marmara Üniversitesi
OMÜ: Ondokuz Mayıs Üniversitesi
ORSEV: Ordu Sanat Evi
Oyn.: Oyun, oynandı
Ö.: Ölümü
R.: Rumî
RP : Refah Partisi
RTÜK: Radyo Televizyon Üst Kurumu
RYD: Reklam Yazarları Derneği
Sad.: Sadeleştirme, sadeleştiren
Sah.: Sahnelendi
SAÜ: Sakarya Üniversitesi
SBE: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SDÜ: Süleyman Demirel Üniversitesi
SED: Sanat Eleştirmenleri Derneği.
SEDER: Sanat Eğitimcileri Derneği
SESAV: Sanat Eğitim Sağlık Vakfı
SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SİSAV: Sivil Savunma Vakfı
SÜ: Selçuk Üniversitesi
TAEK: Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
TAKVA: Tarımsal Kalkınma Vakfı
TBE Ansiklopedisi: Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2.bas.2003)
TCT Ansiklopedisi: Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi (5 cilt, 1985)
TDE: Türk Dili ve Edebiyatı
TDE Ansiklopedisi: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (8 cilt, 1976-1998)
TDK: Türk Dil Kurumu
TDV: Türkiye Diyanet Vakfı
TDK: Türk Dil Kurumu
TDOE-TDE Ansiklopedisi: Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi 1-5 (2002-2005).
TED: Türk Eğitim Derneği
TGC: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
TGS: Türkiye Gazeteciler Sendikası
THA: Telif Hakları Ajansı
TEK: Türkiye Elektrik Kurumu
TEMA: Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
THA: Türk Haberler Ajansı
THM: Türk Halk Müziği
TİKA: Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı
TKİ: Taş Kömürü İşletmeleri
TMKV: Türkiye Milli Kültür Vakfı
TOBAV: Türkiye Opera ve Bale Çalışmaları Vakfı
TODAİE: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TÖB-DER: Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği
TÖYKO: Tüm Öğretmenler Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
TÖS: Türkiye Öğretmenler Sendikası
TSYD: Türkiye Spor Yazarları Derneği
tsz: tarihsiz
TSİP: Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
TSM: Türk Sanat Müziği
TTB: Türk Tabipler Birliği
TTK: Türkiye Taşkömürü Kurumu
TÜ: Trakya Üniversitesi
TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜRSAK : Türkiye Sinema ve Audiovisiuel Kültür Vakfı
TÜSAV: Türk Sanatı ve Eğitimi Vakfı
TÜTAV: Türk Tanıtma Vakfı
TYB: Türkiye Yazarlar Birliği
TYS: Türkiye Yazarlar Sendikası
UÜ: Uludağ Üniversitesi
vb.: Ve benzerleri
vd.: Ve diğerleri
Yaz.: Yazan
YAZKO: Yazarlar ve Çevirmenler Kooperatifi
YİMDER: Yönetici İktisatçı ve Muhasebeciler Derneği
YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu
YYÜ: Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yarışmada birincilik ödülünü, 1981 yılında "Atatürk ve Türk Dili" konulu eser yarışmasında, *Atatürk'ün Dili Türkçe* adlı eseriyle birinciliğe layık bulundu, 1982 yılında Kayseri Sanatçılar Derneğinin Yılın Folklorcusu Armağanını, 1985 yılında İhsan Hınçer Hizmet Ödülünü, 1990 yılında Türkiye İş Bankası Büyük Ödülünü kazandı. Folklor Araştırma Kurumu, İLESAM ve Amerikan Folklore Society'nin üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Gümüşhane Masalları / Metin Toplama ve Tahlil* (1973), *Sarı Çiçek / Sivaslı Aşık Kul Gazi* (1980), *Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Katalogu* (1980), *Azerbaycan Aşıkları ve El Şairleri I-II* (A. B. Alptekin ve E. Şimşik ile, Azerbaycan 1985-86), *Dadaloğlu* (1986), *Ercişli Emrah* (1987), *Senin Aşkınla / Kadirlili Aşık Halil Karabulut* (1987), *Bayburtlu Zihni* (1988), *Dadaloğlu Bibliyografyası* (1988), *Bayburtlu Zihni Bibliyografyası* (A. B. Alptekin ile, 1990), *Atatürk Gençlik ve Kültür* (1990), *Türkmen Halk Masalları* (M. Ergun ile, 1991), *Folklor Bibliyografyaları Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme* (1991), *Azerbaycan Tapmacaları / Bilmeceleri* (Alptekin ve Şimşek ile, 1992), *Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca* (1992), *Hikâye-i Garibe* (A. Sevgi ile, 1992), *Efsane Araştırmaları* (1992), *Hurşit ile Mahmihri Hikâyesi / İnceleme ve Metin* (Ali Duymaz ile, 1996), *Proben VIII / Giriş ve Metin Aktarma* (M. Ergun ile, 1997), *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I - II* (A. B. Alptekin, Y. Sakaoğlu ve E. Şimşek ile, 1997, 1999), *Dede Korkud Kitabı: İncelemeler / Derlemeler / Aktarmalar* (2 cilt, 1998), *80. Doğum Yılında Ahmet Tufan Şentürk* (1999), *Masal Araştırmaları* (1999), *Türk Ad Bilimi I / Giriş* (2001), *İslâmiyet Öncesi Türk Destanları* (Ali Duymaz ile, 2002), *Destan Destan Üstüne / Kadirlili Aşık Halil Karabulut'un Destanları* (2002), *Ercişli Emrah Bibliyografyası* (Alptekin ile, 2002), *Türk Gölge Oyunu Karagöz* (2003).

DENEME: *Çaybaşı Yazıları* (2000).

DERLEME: *Halk Şiirinde Atatürk* (Turgut Günay ile, 1974), *101 Anadolu Efsanesi* (1976), *Türk Çocuklarına Masallar* (1977), *Kıbrıs Türk Masalları* (1983), *Aşıkların Diliyle Cumhuriyet* (Z. Karadavut ile, 1998), *Azerbaycan Aşıkları ve Halk Şairleri Antolojisi I* (A. B. Alptekin ve E. Şimşek ile, 2000), *Konya Üzerine Şiirler* (2000), *101 Türk Efsanesi* (2003).

HAKKINDA: Halk Edebiyatı Soruşturması (Kültür ve Sanat, Nisan -Mayıs 1984), Ramazan Korkmaz / Saim Sakaoğlu ile Saadet / Milli Kaynaklara Yönelme (Türk Edebiyatı, Ekim 1987), Doç. Dr. Ali Berat / Doğumunun 50. / Yazı Hayatının 30. Yılı Münasebetiyle Hocam Prof. Dr. Saim Sakaoğlu (Konya, 1989), Profesör Saim Sakaoğlu ile Dede Korkud Kitabı Üzerine Bir Konuşma (Ay Işığı, sayı: 10, Yaz 1998), Doç. Dr. Ali Berat Alptekin / Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na 55. Yıl Armağanı (Kayseri, 1994), Tarla dergisi (Özel sayı, Mayıs 1999), Arslan Tekin / İsimler ve Terimler (1999), Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2001).

SAKLAN, Bilal

Hadis araştırmacısı. Konya Yüksek İslâm Enstitüsü (1977) mezunu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1986), doktorasını Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hadis Anabilim Dalında (1989) tamamladı. SÜ İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Hadis Anabilim Dalında profesör oldu. Dekan yardımcılığı, Temel İslâm Bilimleri Bölümü başkan yardımcılığı, SÜ İlâhiyat Fakültesi Yönetim Kurulu üyeliği, SÜ İlâhiyat Fakültesi Fakülte Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu.

Bilal Saklan

Makalelerini; *Tasavvuf, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü* dergilerinde yayımladı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* için madde yazdı. "Kutlu Doğum" panellerine ve diğer bilimsel toplantılara konuşmacı olarak katıldı.

ESERLERİ:

Mütevatir Hadisler ve Meseleleri (1986), *Konya Yusufağa Kütüp-hanesinde Mevcut Hadis ile İlgili Yazma-Matbu Eserler* (1987), *Kutu'l-Kulub'daki Tasavvufi Hadislerin Hadis Metodolojisi Açısından Değeri* (1989), *Ebu Bekir Muhammed El-Kelabazi ve Maani'l-Ahbar* (1991), *Hadis İlimleri Açısından Muhaddis Sufiler ve Sufi Muhaddisler* (1997).

SAL, Yücelay

Şair. 6 Şubat 1957, İzmir doğumlu. İlkokuldan sonra DDY İzmir Çıraklık Okulunu (1973) bitirdi. İzmir-Halkapınar Lokomotif Bakım Atölyesinde işçi olarak çalışarak akşam lisesinden ve ardından Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesinden (1985) mezun oldu. Çalışmalarını 1989'dan itibaren İzmir'de avukatlık yaparak sürdürdü.

İlk şiiri "*Nimete Ağıt*", 1985'te *Milliyet Sanat* dergisinde, diğer şiirleri *Milliyet Sanat, Mavi Derinlik, Kunduz Düşleri* dergilerinde yayımlandı. "*Cilet*" adlı şiiriyle 1991 Mavi Derinlik Dergisi Şiir Yarışmasında birincilik ödülünü, "J" adlı şiir dosyasıyla 1996 Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülünü aldı. Yayımlanmış *J* (1996) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

SALACIOĞLU MUSTAFA

Mutasavvıf, şair (D. Hanya / Girit - Ö. 1825, Girit). Celveti-Hâşimî şeyhlerindendir. Çeşitli memleketleri dolaştıktan sonra İstanbul'da Üsküdarlı Haşim Baba'yla tanıştı. Tasavvufi eğitimini bu zattan aldı. Sonra memleketi olan Girit'e dönerek orada bir dergâh kurdu.

ESERLERİ:

Dîvan, Der Beyân-ı Şehâdet-i Nakşî Mustafa (haz. Tatcı-Kurnaz, 2000), *Nâmiyye Mesnevîsi* (haz. Mustafa Tatcı, Cemal Kurnaz, Yaşar Aydemir ile, 2001).

HAKKINDA: Mustafa Tatcı-Cemâl Kurnaz-Yaşar Aydemir / Giritli Salacıoğlu Mustafa ve Mesnevileri (2001), C. Kurnaz-M. Tatcı / Salacıoğlu Mustafa ve Devriyeleri (2000).

SALAHADDİN ENİS

Romancı (D. 1892, Antalya - Ö. 11 Haziran 1942, İstanbul). Soya-dı Atabeyoğlu'dur. İlköğrenimine, babasının görevli olarak bulunduğu Konya'da başladı. Babası emekli olduktan sonra ailesi İstanbul'a yerleşti. Maçka Rüştiyesini (ortaokul), Tophane İdadisini (lise, 1911) bitirdi. İstanbul Hukuk Fakültesindeki öğrenimini Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla yarıda bırakarak orduya katıldı. Savaş süresince İstanbul'da ihtiyat zabitliği (yedek subay) yaptı. Mütarekeden sonra Âyân (senato) katipliği, Deniz Yollarında müfettişlik, aynı yerde yazı işleri ve yayın şefliği yaptı. 1912 yılında *Tanin* gazetesinde gazeteciliğe başladı. Başında "sert ve serbest sözlü edebi-içtimai mücadele risalesidir" ibaresi yer alan on beş günlük *Kaplan* adlı bir edebiyat dergisi çıkardı (1919). Çalıştığı *Diken*'in kapanması üzerine bir süre *İkdam*'da düzeltmenlik, *Şebab* dergisinde de yazı işleri müdürlüğü yaptı (1920-21). Yakalandığı zatürree hastalığı se-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

SALAHADDİN ENİS

LAMBO USTA

Kendisi Karamanlı idi. Memleketinden bunya bakkallık etmek için gelmişti. Kesesinde şöyle yüz altın kadar bir parası vardı ki, bu para ile İstanbul'un herhangi bir mahallesinde mükemmel bir dükkân açıp işletebilirdi. Esasen onun bütün hemşerileri, memleketlerinde evini, öküzünü satıp paralarını kemerlerine doldurduktan sonra günün birinde köyün şehre giden yollarında bir gölge halinde silinip kayboluyorlardı. Bu yol, onları ta İstanbul'a, paranın pek bol olduğu İstanbul'a çekip götürüyordu. İstanbul onun için her karış toprağında avuçlarla altın bulunan bir servet menbaı idi.

Lambo usta İstanbul'a gelmeği fikrine koyduğu zaman ilk düşüncesi karısını yanına alıp almamak meselesi olmuştu. Şimdilik buna lüzum görmemişti. Çünkü karısı, esasen her gün bir parça daha fazla ekmek yiyen ve buna rağmen akşama kadar evin köşesinde pinekleyip ağzında sakızı, öküz gibi geviş getiren bir mahlûktan başka bir şey miydi? Hususiyle İstanbul, yalnız paranın değil, karının da bol olduğu bir memleketti. O halde terlediği zaman, yağlı pastırma gini kokan karısını bir heybe gibi taşımaya ne lüzum vardı?

Lambo usta işte bu düşünce ile köyünden çıkmıştı. Tam dört senedir İstanbul'un içerlek mahallelerinden birinde icrai ticaret ediyordu.

O mahallenin yegâne bakkalıydı. İçeri giren her müşteri, tezgâhı başında kirli yaprakh veresiye defterinin buruşuk sayfaları karşısında iri şişkin karnı, iki geniş kıvrım teşkil eden yuvarlak ensesi, pos bıyıklarla mestur yağız esmer çehresiyle Lambo ustayı her zaman meşgul bulurlardı. O, acaba böyle bitmez tükenmez neler yazıyordu? Bunu hiç kimse bilemezdi. Mahalleli içinde en cimrisi olan mümeyyiz mütekaidi Hacı İbrahim efendiden kahveci İsmail'e kadar herkes ona borçlu idiler.

Esasen Lambo usta kısa bir zaman içinde mahallelinin taşıdığı zihniyeti pek kolaylıkla anlamışu: İstanbullular malın iyiliğinden çok ucuzluğuna bakıyorlardı. O, bu itibarla müşterilerini tıpkı gübre ile tayyüş eden ördeklere benzetiyordu.

Onun esrar-ı ticaretine kimse akıl erdirememişti. İki sokak aşırı bakkal Mihal'in on ikiye sattığını o, mutlaka on bire veriyor ve müşterilerine hiçbir şey kazanmadığını, ancak sermayesine verdiğini söylüyordu. Onun bu ucuzluktaki maksadı öteki mahallenin müşterilerini kendine celbedip bakkal Mihal'i iflâs ettirmek ve ondan sonra istediği gibi mahalleyi haraca kesmekti. Filhakika bu pek kolay bir iş değildi. Zaten bakkal Mihal gibi senelerden beri o mahallede kütlenmiş, ev bark sahibi olmuş, birçok seneler pastırma ve peynir kokuları içinde ciğerleri kaşarlanmış küplü bir bakkalı devirmenin öyle pek kolay bir iş olmadığını kendisi de biliyordu.

Bundan maada Lambo usta mahalleliye abus bir çehreden ziyade güler yüzle nüfuz etmekteydi. Bunun böyle olması herhalde muvafıktı. Nitekim kasap Halil efendi bu inceliğe vakıf olmadığı için işte birer birer müşterilerini kaybediyordu.

Son zamanlarda o, mahalleliden bazı ileri gelenlerin muvafakat ve yardımıyla dükkânında bir tezgâh açmıştı. Her ne kadar hükûmetten izin almamışsa da gizlideu gizliye iş görüyordu. Yalnız bu mesele kulağına çalınan mektep hocası Hacı Kerim efendi her ne kadar bundan birkaç gün mukaddem mahalle kahvesinde itiraz için ağzını açmışsa da Bekir reis muhik ve mantıki delâil ile Kerim Hocanın fikirlerini pek güzel red ve cerh etmişti: Madem ki mahallede akşamcılar vardı. O halde bunların ötede beride meyhane meyhane dolaşıp gece yarılarına kadar çoluk çocuklarını sofra başında bekletmelerinden ise buracıkta işlerini görmeleri herhalde daha muvafık değil miydi? Hattâ ak sakalıyla Hacı Nuri bile bu fikrin doğruluğunu tasdik etmişti. Esasen bu iş de gizli oluyordu. Lambo usta, dükkânının iç tarafa kıvrılan muhzenini buna hasretmişti. Akşarn olur olmaz komiser Mehmet efendiden tutunuz da Hacı Nuri beye kadar akşamcılar birer ikişer iç tarafta ışılı bir lâmba altında içtima ediyorlar ve orada birkaç kadehle işlerini pek güzel görüyorlardı. (...)

Her ne kadar Anika da diğer hizmetçi kızlar gibi Lambo ustaya pek o kadar yüz vermemekte ise de bunu yola getirmek o kadar zor bir şey değildi.

İlk önceleri ilik bir hava gibi Lambo ustanın damarlarına nüfuz eden bu kızın aşkı pek kısa bir zamanda bir ateş dehşet ve hararetiyle bütün vücudunu sardı... Şimdi Lambo usta ayakları ucunda biraz daha derinleşen bu uçurumun açıldığını ve kendisinin göz döndürücü bir süratle bu uçurumu inmeğe başladığını görüyordu; fakat tutunmak kabil olmuyor, ayakları mütemadiyen kayıyordu.

Bu aşk Lambo ustanın sakin ve neşeli hayatı üzerinde birden büyük bir değişiklik husule getirmişti. Pek kısa bir zaman içinde camekânı arkasında her gün şen, alnıyı bir papağan gibi şaklayan Lambo usta kalkmış, onun yerine sanki gagasını göğsüne sokarak mütemadiyen düşünen uslak ve miskin bir hasta kargı oturmuştu. Lambo usta hasta idi. Tezgâh başında akşama kadar Anika'sını bekliyordu. Şimdi onu görmek kendisi için her gün biraz daha mübremleşen bir ihtiyaç şeklini almıştı. Anika'nın başı, dükkânın kapısında görünür görünmez tezgâh başındaki hasta ve uslak karga sanki bir an için uçuyordu.

Lambo usta hiçten bimâna vesilelerle onu dükkânında işgal ediyordu. Anika geldiği zaman Lambo usta bir kıskançlık altında Yuvan'ı âdî ve hiçten bahanelerle dükkândan uzaklaştırıyordu.

Anika, Lambo ustanın kendisine tutkun olduğunu biliyordu. Onu tam burnundan yakalamıştı. Bazan tezgâhın yanındaki camekânda duran bir şeyi tetkik için Lambo ustanın yanına sokularak bilâtizam eliyle, yahut koluyla ona temas ediyor, onu çıldırtıyordu. O vakit Lambo usta, bütün iradelerinin kaybolduğunu, kendisinin bir dakika içinde on beş sene gençleştiğini hisseder gibi oluyordu. Anika kendini dirhem dirhem satıyor ve bu musahabeleri en lezzetli yerinde bırakarak eve geç kaldığını söyleyip dükkâm terkediyordu. O zaman Lambo usta ağır bir uykudan uyanmış gibi silkinerek salgın gözleri, Anika'nın sıkı efekliği altında hududu vuzuh ile fark edilen butlarının müştehi hareketlerine meküz öylece sersem ve perişan kalıyor ve düşünüyordu. Ah, Anika kendisi için ne iyi bir karı olabilirdi.

Gece olup dükkânını kapayarak odasına çekildikten sonra Lambo usta bunları düşünüyordu. Evet muhabbet hakikaten çok fena bir şeydi. Bu tıpkı bir sıçan kapanına benziyordu. Ve hissediliyordu ki kendisi oraya tam burnundan yakalanmıştı.

(*Baiaklık Çiçeği*, 1925)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bebiyle genç yaşta vefat etti. Feriköy Mezarlığında toprağa verildi.

Selahaddin Enis, edebiyat zevkini, dedesi Yahya Paşa'nın Sultanahmet'te şair ve musikişinasları ağırlayan konağında aldı. Konya'da on iki yaşındayken Hüsn-i Malûl adıyla *Anadolu* (1904) gazetesinde yayımlanan yazı denemeleri dışında ilk yazısı, on yedi yaşında kaleme aldığı *Gurup ve Guruptan Sonra*'dır. Yazı ve hikâyeleri *Piyano, Resimli Kitap, Kehkeşan, Rûhab, Safahat-ı Şiir ve Fikir, Resimli İstanbul* gibi Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıç yıllarında yayımlanan ve kısa bir süre sonra kapanan dergilerde ve ayrıca *Fağfur* (1918), *Şair* (1918-19), *Nedim* (1919) dergilerinde yayımlandı. Yazılarında; döneminin yozlaşmış, taklitçi toplumunu ve toplumdaki sosyal sorunları görmezden gelen eserleri eleştirdi. Mizahî yazıları, *Diken* dergisinde yer aldı. Fecr-i Ati'ye karşı kurulan Nesl-i Ati topluluğuna katıldı. Bekir Fahri'nin natüralizmle ilgili makalelerinin etkisiyle olay hikâyeciliği denilen Maupassant tarzı hikâyeden ve Emile Zola'dan etkilendi. Savaş sonrası İttihad ve Terakki üyelerine karşı *Payitaht, Kaplan, Son Telgraf, Şebab* ve *Diken*'de sert yazılar yazdı. Konusunu Birinci Dünya Savaşı yılları İstanbul zenginlerinin ortamından alan hikâye ve romanlarıyla tanındı. Eserlerinde genel olarak, subaylık yaptığı savaş döneminin İstanbul'una ait izlenimlerini işledi.

"*Salâhaddin Enis, Ömer Seyfeddin'le beraber ilk sayılı hikâyecilerimizden biriydi. Tenkit yoksulluğu, onun teslim edilmemiş birçok hatalarını başkalarına kaptırmıştır. Piyasa romanlarının liyâkatsiz câzibeleri arasında Salâhaddin Enis'e hakkını veren bir tenkitten mahrum oluşumuz, onun bu dünyadan ve edebiyatımızdan küskün ayrılmasıle sona erdi. Bu, onun eserlerinin derinliğine doğru bir dalgıç sabrile inilmedikçe meçhul kalacak sessiz ve kıbar bir iç dramıdır.*

"*Romancı Salâhaddin Enis'i anlamayan ve onun yerine musahhih Saladdin Enis'i koyan edebiyat ve meslek muhiti, onu, sekiz on gün evvel yakalandığı zatürreeden çok evvel öldürmüştü.*" (Peyami Safa)

"*Türk romanının gelişiminde Fransız edebiyatının, özellikle o dönem popüler olan Zola natüralizminin büyük bir etkisi vardı. Daha Tanzimat döneminde, ilk Osmanlı-Türk yazarları bu akımın etkisinde kalarak, Batı'daki gelişmeyi -toplumsal nedenlerini pek de bilmeden- romanlarına taşımışlar, böylelikle yapay bir Doğu-Batı sorunsalı çevresinde dönen metinler üretmişlerdi. Salahaddin Enis, bu eğilimin bir mirasçısı olarak görülebilir. O, aynı zamanda, toplumsal gerçekliği ele alışıyla, Cumhuriyet dönemi öykü ve romancılığının bir koluna da öncülük etmiştir.*" (A. Ömer Türkeş)

Salahaddin Enis

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Bataklık Çiçeği* (1924).

ROMAN: *Neriman* (1910), *Sârâ* (1922), *Zaniyeler* (1924), *Cehennem Yolcuları* (1926).

Ayrıca *Orta Malı, Ayarı Bozuklar, Endam Aynası, Mahalle* adlı romanları tefrika edildikleri gazete ve dergilerde kalmış, kitaplaşmamıştır.

HAKKINDA: Halit Fahri Ozansoy / Eski Edebiyat Geceleri (Hatıralar köşesi) (Son Posta, nu. 2326, 21.1.1937) - Edebiyatçılar Çevremde (1970) - Halit Fahri Ozansoy / Edebiyatçılar Geçiyor (1967) - Selahaddin Enis İçin (Servet-i Fünün, nu. 2391,13.6.1942) - Yeni Nesil ve İstikbal- Sanat ve Edebiyat (Kehkeşan, sayı: 3, 24-9.1328), Mehmet Behçet Yasar / Edebiyatçılarımızı Tanıyalım- Selahaddin Enis (Yedigün, sayı: 344, 10.10.1939), Cevat Fehmi Başkut / Bir Dostun Arkasından Kırık Dökük Düşünceler (Servet-i Fünün, 13.6.1942), Salih Fuad / Saltanat-ı İfadesinc Meftun Olduğum Selahaddin Enis Bey'e (Şebab sayı: 2, 30.7.1336), Selahaddin Enis'in Hayatı ve Eserleri (Servet-i Fünün, nu. 2391,13-6.1942), Selahaddin Enis / Zaniyeler (Süs mecmuası, sayı: 37, 23.2.1340), Şehabettin Süleyman / Selahaddin Enis Bey (Nevsal'i Milli, 1330), Şehabettin Süleyman / Nâyiler (Sefahatı Şiir ve Fikir, sayı: 1, 19.3.1914), Dayak Muharririne (Şebab mecmuası, sayı: 4, 13-8.1336), Tahsin Nahid / Nesl-i Ati Cemiyeti Edebisinden (Rûbab, sayı: 29, 26.7.1328), Nâyiler (TDE Ansiklopcdisi, c. 6), Peyami Safa / Selahaddin Enis (Bakışlar köşcsi) (Tasvir-i Efkâr, 13.6.1942), Nusret Safa Coşkun / Matbuat Hatıraları, Anlatan; Selahaddin Enis (Son Posta, 9.1.1940), Konur Ertop / Edebiyat Evleri (Gösteri, 4.3.1981), Cevdet Tahir / Neriman Münasebetiyle (Ufk-ı Âti,26. 5.1327), Hakkı Süha / Selahaddin Enis, Edebi Portreler (Yeni Mecmua, sayı: 96, 28.2.1941), Yakup Kadri Karaosmanoğlu / Yeni Hikâyecilerimiz (İkdam, nu. 9067), Kesriyeli Mehmet Sıdkı / İzahı İzah - Azizim Selahaddin Enis Beyefendiye (Şebab, 5.11.1336), M. Fahrettin Kırzıoğlu / Osmanlı Fethinden Önceki Ardahan-Çıldır- Posof Bölgelerinin Türklüğü (1966), Mustafa Adil Özder / Tarihte Çıldır Atabegleri ve Torunları (1971), Reşat Ekrem Koçu / İstanbul Ansiklopedisi (c. 3, 1972), Mehmet Halit / Dönenler ve Dönmeyenler Selahaddin Enis'e (Şebab, sayı: 17, 16.12.1336), Yusuf Ziya Ortaç / Portreler: Bir Varmış Bir Yokmuş (1960), Pcyami Safa / Objektif: 6-Yazarlar Sanatçılar Meşhurları (1976), Nazım Hikmet Polat / Rûbab Mecmuasında Fecr-i Atiye Karşı Yürütülen Mücadele (Türk Dünyası Araştırmaları, 19.8.1982), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (1995), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 1 (1997), A. Ömer Türkeş / Salahaddin Enis (www.pandora.com.tr).

SALÂHÎ-İ UŞŞÂKÎ (Abdullah)

Mutasavvıf, şair (D. 1705, Gölükesr – Ö. 1782, İstanbul). Tam adı Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî, lakabı Salâhi'dir. Halveti-Uşşâkî şeyhlerindendir. İlköğrenimini memleketinde yaptı. Daha sonra İstanbul'da öğrenim gördü. Bir süre Mısır'da bulundu. Öğrenim yıllarında Tahvil Kalemi Hekimoğlu Ali Paşa Dairesinde stajiyerlik ve mektupçuluk (kâtiplik) gibi devlet görevlerinde çalıştı. Tasavvufî eğitimini, Cemâlî mahlâsıyla şiirler de yazan, Mehmed Cemâleddin-i Uşşâkî'den aldı. Celvetîlik ve Bektaşîlik yolunda Mustafa Haşim Baba'dan, Nakşibendîlik yolunda Emin Efendi'den, Mevlevîlik yolunda Nâyî Osman Dede'den, Gülşenîlik yolunda Hasan Sezâî'den yararlandı. Cemâleddin-i Uşşâkî ölünce, onun yerine Tahir Ağa Tekkesine şeyh oldu. 1781'de çıkan bir yangında bu tekkenin yanması üzerine Cemâleddîn-i Uşşâkî'nin Eğrikapı'daki tekkesine taşındı. Seksen yaşındayken burada öldü. Sûfî-şairler arasında güçlü bir şair olarak seçkinleşmişti. Özellikle naat (övgü) yazmaya önem veren Salâhî Uşşâkî'nin naatleri ayrı bir divan oluşturur.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dîvân-ı Nuût-ı Salâhî* (Haz. Mehmet Akkuş, 1999), *Dîvan*.

TASAVVUF: *Gûl-i Sadberg, Mir'âtü'l-A'lâm ve Mişkâtü'l-Ahlâm, Mir'ât-ı Esmâ, Cevâhir-i Tâc-ı Hilâfet, Usûl-i Evrâd-ı Uşşâkiye, Medâr-ı Mebde ve Meâd, Mecma-ı Fenn-i Zerâfet, Izhâr-ı Esrâr, Tuhfetü'l-Uşşâkiyye, Bazı Ayetlerin Tefsîri, Mektuplar, Risâle-i Regaibiyye, Hilye-i Hasaneyni'l-Ahseneyn, Etvâr-ı Seb'a, Esâmî-i Hulefâ, Mevlid ve Mi'râciyye.*

ŞERH: *Riyâzü'l-Kavâid, Mevâkıu'-Nucûm Şerhi (İbn Arabi'ye), Miftâhu'l-Vücûdi'l-Ekber, Zeylü'l-Kitâb, Risâle-i Kudsiyye Terceme ve Şerhi, Muhtasaru'l-Menâr Şerhi, Elli Dört Farz*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Şerhi, Şâfiye Şerhi, Mes'ele-i Acz fi Ma'rifetillâh Şerhi, Muhzır-ı Kavâid-i İ'râb, Tercümetü'l-Aşk, Şerh-i Rubâiye-i Ebî Said.

ÇEVİRİ: *Havzu'l-Hayât Tercümesi, Usûl-i Hadîs Şerhi Tercümesi, Risâle-i Gavsiyye Tercümesi, Risâle-i Vücûd Tercümesi, Tercüme-i Arûz-ı Tebrîzî, Hz. Ali Divanı Tercümesi, Risâle-i Ahadiye Tercümesi (İbn Arabî'ye), Kaside-i Bürde Tahmis ve Tercümesi (Bûsirî'den), Kaside-i Münferice Tercümesi.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Mehmet Akkuş / Abdullah Salâhaddin-i Uşşâkî (Salâhî)'nin Hayatı ve Eserleri (1998).

SALAZ, Necmettin

Şair ve yazar. 3 Haziran 1958, Van doğumlu. Van Atatürk Lisesi (1975), Van Eğitim Enstitüsü (1979) mezunu. Siyasal nedenlerle 12 Eylül (1980) döneminde bir süre hapis yattı. Hapisten çıktından sonra Van Belediyesinde başdanışman olarak çalıştı. Çalışmalarını yerleştiği Ankara'da sürdürdü.

ESERLERİ (Şiir):

Adule: Bir Özgürlüğe Yürüyüş Destanı 1-2 (2000), *Zilan: Bir Derenin Göz Yaşları* (2000).

HAKKINDA: Z. Kışanak / Ufuk Açan Şiirler (Yeni Gündem, 20 Ağustos 2000), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

SALCI, Vahit Lütfi

Şair, müzisyen, halkbilimci (D. 1883, İstanbul - Ö. 3 Şubat 1950, Kırklareli). Asıl adı Abdülvahit Coşkunlu'dur. Vahit mahlasını da kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Nuruosmaniye'deki Taş Mektep ile Darüşşafaka ve Harbiye Nezareti'nc bağlı Sanayi İdadisinde (lise) yaptı. Harbiye (Harp Okulu)'nin ikinci kurmay sınıfındayken işlediği bir disiplin suçu yüzünden okuldan çıkarılarak Dersim (Tunceli)'e (1905) sürüldü. Müzisyen olduğunun anlaşılması üzerine Elazığ Alay Bandosunun şefliğine getirildi. Sivas Valisi Akif Paşa bu bölgede halk edebiyatı ve müziği örnekleri toplamasına yardımcı oldu. Çalışmaları sırasında Rusya sınırına ulaştığında Rus yetkililer tarafından Moskova'ya davet edildi. Kısa bir süre Lepinski Orkestrası'nda (1907) ikinci kemancı olarak çalıştı. Meşrutiyet'in ilanında (1908) İstanbul'a döndü ve bir süre sonra Edirne'ye gitti. Vasilikoz (sonradan Bulgaristan'da kalan) ilçesi tahrirat kâtipliğine atandı. Balkan Harbi'nin başlaması üzerine (1912) İstanbul'a döndü. Kurtuluş Savaşı'nın bitimine kadar Edirne, Kırklareli, Çanakkkalc, Trablussam, Kudüs ve İstanbul'da çeşitli devlet görevlerinde bulundu; öğretmenlik yaptı. Trakya'nın Yunanlılar tarafından işgalinde, göbeğine kadar bıraktığı sakalı, başına sardığı siyah sarığı ve eline aldığı asası ile köy köy gezip dolaştı. Bu nedenle Trakya halkı onu "Vahit Dede" adıyla tanımıştı. Son görev yeri olan Kırklareli'nin Yoğuntaş (Polos) bucağı nüfus memuru iken yaş sınırı nedeniyle (1948) emekliye ayrıldı

Bektaşi tarikatına mensup olması ile Kızılbaş şairler üzerine yaptığı araştırmalar şiirleri üzerinde etkili oldu. Şiirleri edebiyat çevrelerinden çok halk arasında yankı bularak, özellikle Trakya dolaylarında dilden dile dolaştı. Şiirlerinde duru bir Türkçe kullanmaya özen gösterdi. Aruz ölçüsüyle de yazabileceğini göstermek için Divan edebiyatının birkaç türünde örnekler verdi. Geniş kitlelerce tanınması Alevi-Bektaşi şiiri ve müziği hakkında yayımladığı kitaplar ve makalelerle oldu. Halk şiiri ve müziği üzerine *Varlık, Karabük, Türk Folklor Araştırmaları, Karaelmas, Ülkü, Altıok, Halkbilgisi Haberleri, Bartın, Yeşilyurt* gibi dergi ve gazetelerde çıkan yazıları özgün çalışmalar olması bakımından önemlidir. Trakya ve çevresinin Bektaşi kültürünü edebi ve müzikal yönleriyle derleyerek "gizli" kalmış bir kültürün ilk araştırmalarını yapanlardan biri oldu. *Genç Amatör, Müzik ve Sanat Hareketleri, Ülkü, Milli Mecmua, Folklor Postası* gibi dergilerde çıkan "Gizli Halk Müziklerine" ilişkin yazıları büyük ilgiyle karşılandı. *"Trakya'da Türk Kabileleri", "Türk Alevi Kadın Şairleri", "Bektaşi Nefesleri ve Notaları"* adlı incelemeleri, sekiz öyküsü ve bir piyesi yayımlandı.

ESERLERİ:

ANI: *Feryad-ı İstibdat* (1910).

ŞİİR: *Saz Şairleri Gibi...* (1940), *Benim Gibi* (1945).

OYUN: *Hafiye Darbesi yahut Bir Kızın İntikamı* (1911).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Gizli Türk Halk Musikisi ve Türk Musikisinde Armoni Meseleleri* (1940), *Gizil Türk Dinî Oyunları* (1941).

HAKKINDA: Vahit Lütfi Salcı Jübilesi (1949), M. Halit Bayrı / "Vahit Lütfi Salcı", Türk Folklor Araştırmaları, 1950), Cahit Öztelli / Vahit Lütfi Salcı'nın Gizli Hazinesi (Türk Folklor Araştırmaları, 1952), TBE Ansiklopedisi (2001), Mevlüt Yaprak / Vahit Lütfi Salcı'nın İzinde, Şeref Özsoy / Varlık Kitap (Mayıs 2004).

SALDIRAY (Kefeli), Beyhan

Yazar. 1936, Çankırı doğumlu. Ankara Kız Lisesi ve İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi (1959) mezunu. Yurtiçinde ve yurtdışında desinatör ve grafiker olarak çalıştıktan (1959-65) sonra Mimar Sinan Güzel Sanatlar Akademisinde profesör öğretim üyesi olarak görev yaptı (1965-88). *Güzel Sanatlar Akademisi, Sanat Dünyamız, Tercüman, Milliyet, Sanat Çevresi* gibi dergilerde halı sanatı, tekstil, dekorasyon, giysi özellikleri gibi konularda makaleleri yayımlandı. *Osmanlı Devrinde ve Aynı Yıllarda Batı Toplumundaki Moda Anlayışının Karşılaştırılması* (1988) adlı incelemesi dışında branşıyla ilgili başka eserleri de vardır.

SALI, Hasan Akif

Şair ve yazar (D. 1882, İzmir – Ö. ?). Rüştiye (ortaokul) ve idadi (lise) öğrenimi yaptıktan sonra, babasının müderris (hoca, öğretmen) olduğu Hacı Mehmet Ağa Camii Medresesinde öğrenim görerek icazet (yeterlilik, diploma) aldı. Özel hocalardan Farsça öğrendi. Kemeraltı Camiinin kütüphane memurluğuna atandı. Yunanlıların Aydın'ı yaktıkları sırada eviyle birlikte eserleri de yanıdı. Şiir dışında astronomiyle ilgilendi. Sonradan yanan eserlerinin bir kısmının ilk çalışmalarını buldu. Fatiha'yı manzum olarak Türkçeye çevirdi ve bu eseri basıldı (1936).

ESERLERİ:

Mecmûa-yı Sinân-ı Safâ, Savnü'n-Nücûm ani'r-Rücûm, Zâdü'l-Maarif fi Cerâbi'l-Âkif, Hülâsatü'l-Edviye fi Lüvâseti'l-Ağdiye, Ref'ü'l-Eşkâl ani'l-Eşkâl.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

SALIK, Fehmi

Eğitimci, şair ve yazar. 1939, Büyükkadı köyü / Diyarbakır doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaöğrenimini Diyarbakır'da, yükseköğrenimini ise Bursa'da tamamladı. Uzun yıllar ortaokul ve liselerde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Bu arada, çeşitli dergi ve gazetelerde şiirleri, öyküleri, yazıları yayımlandı. 1990 yılında *Trende* adlı eserine aldığı *"Yanağı Yeşil Adam"* hikâyesiyle Yunus Nadi Yayımlanmamış Röportaj Birincilik Ödülünü aldı. Ayrıca takma adlarla katıldığı yarışmalarda aldığı yirmiden fazla ödül vardır.

ESERLERİ:

Trende (öykü), *Güneş Emen Ölü* (öykü), *Düş-Öğrenciler Sizin İçin* (1964), *Hoş Geldin Mustafa Kemal* (2. basım, 1985), *Reşo* (1969).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 4, 2003).

SALİ, Ali Osman

Siyaset adamı, şair. 1959, Dursunbey / Balıkesir doğumlu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi mezunu. Aynı üniversiteye bağlı Sosyal Bilimler Enstitüsünde mali hu-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

kuk alanında yüksek lisans ve doktora çalışmalarını tamamladı. Çeşitli kuruluşlarda denetim elemanı, Sosyal Sigortalar Kurumunda müfettiş yardımcısı, Başbakanlık'ta müfettiş yardımcısı ve müfettiş, Devlet Personel Başkanlığında başmüfettiş olarak görev yaptı.

Yazıları çeşitli dergi ve gazetelerde, şiirlerinin bazıları *Aylık Dergi*'de yer aldı. 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) listesinden Balıkesir Milletvekili seçile-rek parlamentoya girdi.

HAKKINDA: Mehmet Atilla Maraş / 22. Dönem Şair Milletvekilleri – 22. Dönem (2005).

SALİH FAİK

Şair, devlet adamı (D. 1825, Manastır – Ö. Ocak 1900, İstanbul). Özel dersler alarak Arapça ve Farsça öğrendi. 1843'te Manastır Askerî Kalemine girdi. 1850'de İstanbul'a geldi. Siverek kaymakamlığı, Bosna Rüsumat Nazırlığı, Ereğli, Varna ve Kudüs gibi şehirlerde mutasarrıflık (yetkili mülki amir) görevlerinde bulundu. Tasavvufta Halidî şeyi Feyzullah Efendi'den yararlandı.

ESERLERİ:

Dîvân-ı Eş'âr, Elfiyetü's-Seniy-ye (Binbir hadis şerhi), *Peymâne* (Rubâîler), *Türkçe Aruz.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

SALİH HAYRİ (Türk Hayri)

Şair (D. ?, Ayaş / Ankara - Ö. 1877, İstanbul). Gençlik yıllarında İstanbul'a yerleşti. Hocapaşa semtindeki dükkânında ticaretle uğraştı. 1840'ta Karantina Dairesine girdi. 1845'te hâcegânlık (Divan üyeliği) rütbesine erişti. Karantina Kitabetinden (özel kalem) emekliye ayrıldı. Çok şiir yazmış olmasına rağmen şiirleri düzenlenip basılmadı. *Hayrâbâd* adlı manzum *"Kırım Zafernâmesi"* yeni harflere aktarılarak (yay. haz. Necat Birinci, 1988) yayımlandı.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri III (1972), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Salim Aydüz / "Salih Zeki" (Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, c. II, 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2002).

SALİH KEMAMET NİGÂR

Yazar (D. 20 Haziran 1885, İstanbul - Ö. 7 Mart 1987, İstanbul). Macaristan İhtilali (1848) sırasında Osmanlı Devletine sığınan Macar Osman Paşa'nın torunu, şair Nigâr Hanım'ın oğludur. Mekteb-i Sultani (Galatasaray Liscsi)'yi 1903'te bitirdikten sonra, devlet bursuyla ziraat öğrenimi görmek için Fransa'ya gönderildi. Yurda dönüşünde Halkalı Ziraat Mektebinde öğretmenlik yaptı. İstanbul'dan ayrılmak istemediği için, atandığı Rumeli ve Anadolu'daki çiftlik müdürlüklerine gitmedi. Duyun-ı Umumiyc (Osmanlı borçlarını tahsil eden daire)'nin açtığı sınavı kazanarak bu kurumda görev aldı. Mekteb-i Sultani'de müdür yardımcılığı ve ders nazırlığı yaptı. Tevfik Fikret'in bu okuldan ayrılması üzerine kendisi de ayrıldı.

Salih Keramet Nigâr

Abdülmecit Efendi'nin oğlu Şehzade Ömer Faruk Efendi'ye, eğitimi sırasında, refakat etmek göreviyle Avusturya'ya (1910) gönderildi. Beş yıl orada kaldıktan sonra Birinci Dünya Savaşı nedeniy-le İstanbul'a döndü. Ataşe olarak atandığı Viyana'da İtalyan kökenli Hatice Hanım'la evlendi. Viyana'dan dönüşünde başladığı Abdülmecit Efendi'nin özel kâtipliği görevini onun veliahtlığı ve halifeliği sırasında da sürdürdü. Halifeliğin kaldırılarak hanedan mensuplarının yurtdışına sürülmesi üzerine onunla birlikte İsviçre'ye gitti. Yurda döndükten sonra Robert Kolejde öğretmenlik yaptı. Öldüğünde Rumelihisarı'ndaki aile mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Fikret'in Hayat ve Eseri* (1926), *İnkılap Şairi Tevfik Fikret'in İzleri* (1942), *Nigâr binti Osman: Hayatının Hikâyesi* (yay. haz., Şair Nigâr Hanım'ın günlüklerinden derleme, 1959), *Halife İkinci Abdülmecid* (1964).

HAKKINDA: Taha Toros / Mazi Cenneti (1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

SALİH ZEKİ BEY

Matematik ve fizik bilgini (D. 1864, İstanbul – Ö. 14 Temmuz 1921, İstanbul). Kastamonu'nun Boyabat ilçesinden Hasan Ağa'nın oğludur. Romancı Halide Edip Adıvar'ın ilk eşiydi. Kandilli Rasathanesinin kurucusu Fatin Hoca [Gökmen], öğrencisidir. Daha çocuk yaşlarında iken annesi Saniye Hanım'ı yitirdi. Aile ocağını bu ölüm üzerine terk eden babası da gittiği memleketinde ölünce, Salih Zeki büyükannesi tarafından büyütüldü. 1873'te Darüşşafaka Lisesine verildi ve 1882'de buradan mezun oldu. Bu okulda parlak zekâsı ve matematiğe olan yetençği ile öğretmenlerinin dikkatini çekti. Matematik, fizik ve kimya öğretmeni Mehmed Nadir Bey tarafından özel bir ilgiyle yetiştirildi. 1882'de girdiği Posta ve Telgraf Nezaretinin, uzman telgraf mühendisi ve fizikçi yetiştirme kararı üzerine, Paris'e gönderildi. Derslerine devam ettiği Yüksek Mühendislik Okulunda ileri bir integral hesabının çözümünde gösterdiği başarı, sınıfındaki Fransız arkadaşları tarafından, kendisine "Sen çok *intelligent* (zeki)sin" denilmesine sebep olmuş ve bundan sonra artık daima Salih Zeki diye anılmaya başlamıştır.

Fransa Politeknik Yüksek Okulunda elektrik mühendisliği öğrenimi görerek 1887'de İstanbul'a döndü. Posta ve Telgraf İdaresinde elektrik mühendisliği ve telgraf müfettişliği görevini yürütürken, 1889'da ek görevle Mekteb-i Mülkiye-i Şâhâne (Siyasal Bilgiler Okulu) lise kısmına hikmet-i tabiiye (fizik) ve Kimya profesörü olarak atandı. 1895'te Rasathane müdürlüğü, Meşrutiyet'in ilânından (1908) sonra ise Maarif Nezareti Meclis-i Maarif (Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurulu) üyeliği yaptı. 1910'da, şair Tevfik Fikret'in istifası üzerine, Galatasaray Sultanisi (Lisesi) müdürlüğüne (1910) atandı. 1913'te Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) Rektörü oldu. Bundan sonra Salih Zeki Bey, kendisini sadece Fünun (Fen) Fakültesi Riyaziye (Matematik) Şubesindeki derslerine verdi. Hocalık hayatının ilk döneminde Darüşşafaka ile Deniz Harp Okulunda ve Mülkiye Mektebi ile Yüksek Mühendis Mektebinde matematik ve fizik dersleri okuttu. 1920'de ruhsal bir rahatsızlığa yakalanarak Fransız Hastanesine kaldırılarak tedavi altına alındı. Ancak bu rahatsızlıktan kurtulamayarak öldü. Fatih Camii bahçesinde toprağa verildi.

Salih Zeki Bey

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Salih Zeki Bey'in, ilk eşi piyanist Vecihe Hanım'dan olan oğlu Jeoloji Mühendisi Malik Sayar'dır. İkinci evliliğini yaptığı Halide Edip'ten de Ayetullah (Ö. 1985) ve Zeki (Sayar) adlarında iki oğlu oldu. Salih Zeki Bey, Galatasaray Lisesi Müdürü iken, üçüncü evliliğini öğretmen Münevver Hanım (Ö. 1973) ile yaptı. Bu evliliğinden Tarık ve Faruk (Sayar) adlarındaki çocukları dünyaya geldi.

Salih Zeki Bey'in en önemli çalışmaları, Ortaçağ matematik tarihi ile ilgili olan ve *Asâr-ı Bakiye* adıyla ancak ilk iki cildi yayımlanan incelemesi, *Kamûs-ı Riyaziyat* adlı büyük matematik - fizik ansiklopedisi ve bilim felsefesi, hatta ahlâk konularını içeren tercümeleri ile yazdığı *Mizân-ı Tefekkür* adlı mantık kitabıdır. Darülfünün hocalığı sırasında birçok konularda konferanslar verdi, günlük gazetelerde ve bazı dergilerde pozitif bilim konularında polemik ve eleştiri yazıları yazdı. *İkdam* gazetesinde, *Darüşşafaka Mecmuası*'nda, *İktisadiyat* ve *Darülfünün* dergilerinde makale ve incelemeleri yayımlandı. Ünlü gazeteci-yazar Ahmed Mithat Efendi ile müzik teorileri üzerinde, İzmirli Ferit Efendi ile bazı bilimsel konularla ilgili olarak, matematikçi Mehmed Emin Bey'le cebir denklemleri derecesi üzerinde, hatta teslis-i zevâyâ (bir açıyı üç eşit parçaya bölme) konusu üzerinde kalem tartışmalarına girdi. Zamanında mantıkçı diye ün kazanan Ali Sedad Bey (1856-1900)'le de yeni-eski mantık konuları üzerinde eleştirel tartışmalar yaptı. Salih Zeki Bey'in makalelerinde açık seçik, kuvvetli ve sağlam örgülü bir mantık olduğu kabul edilir. Hakkında bilgi veren kaynaklar kendisini "*Deha mertebesinde bir matematik kabiliyet ve zekâsına sahip*" bir bilim adamı ve "*Türkiye'de bilim tarihinin kurucusu*" olarak anar.

ESERLERİ:

BİLİM TARİHİ: *Âsâr-ı Bâkiye* (Ortaçağ matematik tarihi, 2 cilt, 1913), *Dârülfünun Konferansları* (1915), *Mizân-ı Tefekkür* (mantık kitabı, 1916), *Kamûs-ı Riyâziyât* (büyük matematik-astronomi ve fizik ansiklopedisi, yarım kalmış bir çalışmadır, 1924).

ÇEVİRİ: *İlim ve Faraziye - Felsefe-i İlmiye* (Henry Poincare'dan, 1906), *İlmin Kıymeti* (Poincare'dan, 1914).

Salih Zeki Bey'in, ayrıca matematik, fizik ve astronomi alanlarında *Hikmet-i Tabiye, Elektrik-i Mıknatısi, Cazibe-i Umumiye, Hisab-ı İhtimali, Nazariye-yi Temevvücat* gibi çok sayıda eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 2, 1968), Salim Aydüz / "Salih Zeki" (Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, c. 2, 1999), Celal Saraç / Salih Zeki Bey: Hayatı ve Eserleri (yay. haz. Yeşim Işıl Ülman, 2001).

SALİHOĞLU, Mehmet

Şair ve yazar. 25 Aralık 1922, Limanköy / Çayeli / Rize doğumlu. Çayeli İlkokulu, Eyüp Ortaokulu, İstanbul Erkek Lisesi (1940), İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi (1947), Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (1962) mezunu. Devlet Demir Yolları Dairesi (1948-50) ve Karayolları Yol Etüt ve Fen Proje Kurulunda (1950-60) inşaat yüksek mühendisi olarak; İmar İskân Bakanlığında Afet İşleri Genel Müdürü, Teknik Kurul Başkanı ve Müsteşar olarak (1961-82) görev yaparak emekliye ayrıldı. 1982'de Paris, Yeni Zelanda ve Şili'de yapılan Dünya Deprem Mühendisliği konferanslarına Türkiye delegesi olarak katıldı.

İlk şiiri, *İstanbul* dergisinde (1941), daha sonra şiir, deneme ve eleştirileri *Türk Dili, Varlık, Ilgaz, Yeditepe, Yeni Ufuklar, Güney, Akşam, Yeni Ortam* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Türk Dil Kurumunun 1955 yılında açtığı Öztürkçe Deneme Yarışmasında birincilik, üç denemesiyle katıldığı TRT 1971-72 Sanat Ödülleri yarışmalarında üç başarı ödülü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ağacın Derdi* (1955), *Duman Duman Üstüne* (1959), *Bana Sensin Yaşamak* (1966), *Esintiler Kavşağı* (1973), *Sevgi Tutanağı* (1980), *Güz Şarkıları* (1991), *Güzellikler Ortasında* (1992), *Ötelerden Gelen* (1993), *Borda Bordaya* (2004).

Mehmet Salihoğlu

DENEME-İNCELEME: *Işıklanan Ülke* (1966), *Ataç'la Gelen* (1968), *Atatürkçü Düşünce* (1972), *Gün Işığına Çıktıkça* (1977), *Okuyup Düşündükçe* (1989), *Günlerle Gelen* (1994), *Ah O Kırmızı Güller* (2004).

HAKKINDA: Hıfzı Veldet Velidedeoğlu / "Sunuş" (Atatürkçü Düşünce, 1972), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

MEHMET SALİHOĞLU

HAYAT GİREBİLİR

Yaşayıp dururuz şu hayatı
Aslını, astarını bilmeden!
Ne gelende sırrımızdan bir kıvılcım!?
Ne bir haber gidenden!

Kimimiz peynir, ekmek yer sevinir,
Kimimiz altın saraylarda dövünür!
Kimimiz mendil mendil sallanır tıhtımlarda
Kimimiz güneşte, kimimiz kamarada!

Kimimiz düğün, şenlik der eğlenir,
Kimimiz, selviliklere yollanır!
Kimimiz sevda çeker, kimimiz ah
İşlerimiz tıkırında maşallah!

İyiler de kötüler de hep bizden
Binlerce türkü ses çıkar bestenizden!
Kara toprak örterken üstümüzü
Yıldız yıldız ağlar bize gökyüzü!

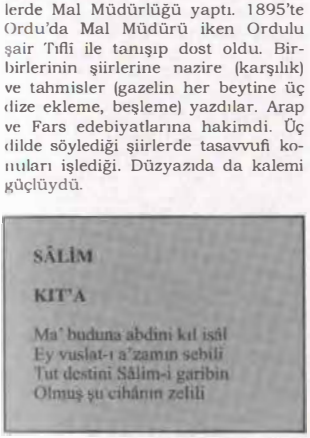
Bir oyundur devreden bu sahnede
Oyuncusu da biz, seyircisi de!

(*Ağacın Derdi*, 1955)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SÂLİM

Şair (D. 1856, Trabzon - Ö. 1923, Ordu). Çocukluğunda mahalle mektebinde Kur'ân ve yazı dersleri gördü. Kısa bir süre İskender Paşa ve Hâtuniye Medreselerinde okudu. Zamanın din âlimi olan amcası Müftü Seyyid Efendi'den ders aldı. Fransızca öğrendi. Trabzon'da Mâliye Sandık Eminliği görevinde bulundu. Çeşitli ilçelerde Mal Müdürlüğü yaptı. 1895'te Ordu'da Mal Müdürü iken Ordulu şair Tıflî ile tanışıp dost oldu. Birbirlerinin şiirlerine nazire (karşılık) ve tahmisler (gazelin her beytine üç dize ekleme, beşleme) yazdılar. Arap ve Fars edebiyatlarına hakimdi. Üç dilde söylediği şiirlerde tasavvufi konuları işlediği. Düzyazıda da kalemi güçlüydü.

SÂLİM

KIT'A

Ma' buduna abdini kıl isâl
Ey vuslat-ı a'zamın sebîli
Tut destini Sâlim-i garibin
Olmuş şu cihânın zelili

ESERLERİ:

Sadberg, Gülberg.

HAKKINDA: Ömer Akbulut / Trabzon Meşhurları Bibliyografyası (1970), Murat Yüksel / Trabzon'da Türk-İslâm Eserleri ve Kitabeler (1991) - Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 1-Osmanlı Dönemi (1993).

SALİM, Bekir

Şair. 1964, Erzurum doğumlu. İlk ve ortaokulu Erzurum'da okudu. Işıklar Askeri Lisesi ve Kara Harp Okulundan sonra öğrenimini, Piyade ve Komando okullarını bitirerek tamamladı. Güzel sanatların hemen her dalıyla ilgilendi. Resim ve şiir çalışmalarıyla çeşitli ödüller aldı. Espri yüklü taşlamalarının bir bölümünü *Taş Üstünda Taş* adlı bir kitapta topladı.

SALİM RIZA

Bkz. KIRKPINAR, Salim Rıza

SALLAN GÜL, Songül

Sosyalbilim araştırmacı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sosyoloji Bölümünde (1987) mezunu. Yüksek lisansını Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında (1991), doktorasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalında (1999) tamamladı. 1995-96 yıllarında doktora sonrası çalışmalar yapmak üzere Texas Üniversitesi (Arlington) Kamu Yönetimi Bölümünde, 1999-2000 öğretim yılında da doktora sonrası çalışmaları yapmak üzere Texas Üniversitesi (Arlington) Kamu Yönetimi Bölümünde bulundu. SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü müdür yardımcılığı, Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi müdürlüğü, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalı başkanlığı, Bilimsel Yayınları Teşvik ve Değerlendirme Kurulu üyeliği yaptı. Çalışmalarını Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Uygulamalı Sosyoloji Bölümünde doçent olarak sürdürdü.

Özellikle yoksulluk, refah devletinin dönüşümü, kadın çalışmaları, yeni muhafazakarlık, sosyal liberalizm, sivil toplum örgütlenmeleri, yeni sağ, feminizm ve kadın hakları, cinsiyet temelli meslek ayrımcılığı, cinsiyet ayrımcılığı, kamu tercihi okulu, sosyal güvenlik, kamusal yardımlar, eşcinseller, lezbiyenler, transeksüeller, travestiler, aile ve kadın örgütlenmeleri üzerinde çalıştı. Çeşitli kitaplarda ve yayınlarda alanıyla ilgili bölümler hazırladı. Makaleleri ve diğer çalışmaları, *Turkish Public Administration Annual, Amme İdaresi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fakülte Dergisi, Ekonomik Yaklaşım, Sosyoloji Araştırmalar, Mülkiye, İnsan Hakları Yıllığı, Türk Demokrasi Vakfı Bülteni, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Araştırma Dergisi, Mülkiyeliler Birliği, Yoksulluk Dosyası* (TÜSİAD Yayın Organı), *Current Sociology, Sosyoloji* dergi ve kitaplarında yayımlandı. Çok sayıda kongre, konferans, sempozyumda bildiri sundu. Uluslararası kuruluşlarca desteklenen Küçük Ölçekli Girişimcilik ve Kadın Girişimciliği projesinde araştırma asistanlığı yaptı. Ulusal kuruluşlarca desteklenen birçok projede görev aldı.

ESERLERİ:

Turizm Sektöründe Küçük İşyeri Örgütlerinde Kadın Girişimciler (N. Çelebi ile, 1997), *Sosyal Devlet Bitti, Yaşasın Piyasa!, Yeni Liberalizm ve Muhafazakarlık Kıskacında Refah Devleti* (2004).

SALMAN, Ersin

Şair. 4 Şubat 1941, Ankara doğumlu. Hasan Ersin ve Durmuş Durmaz imzalarını da kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (1967) mezunu. TRT Ankara Radyosunda program yapımcısı olarak çalıştı. TRT'ye radyo oyunları yazdı, uyarlamalar (1964-71) yaptı. Çalışmalarını 1971'den itibaren İstanbul'da çeşitli kuruluşlarda reklam ve belgesel film yönetmenliği yaparak sürdürdü. Şiirleri *Adam Sanat*'ta, yazıları *Forum* dergisinde (1965-70) yer aldı. Yayımlanmamış şiirleriyle 1991 Yunus Nadi Şiir Ödülünde mansiyon kazandı. *Misafir Terlikleri* (1994) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Türkiye'de Kim Kimdir (2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

SALMAN, Muhsin

Şair. 1956, Eymir / Havza / Samsun doğumlu. Bir süre Nazilli'de bir kömür madeninde çalıştı. İş kazası geçirdiyse de yeniden maden işçiliğine döndü. 1969'dan itibaren şiirleriyle çeşitli dergilerde göründü.

"Muhsin Salman, şiirlerinde sevgili izleğine çok yer veriyor. Özlemlerini, ayrılık acılarını, yalnızlıklarını, yakınmalarını döküyor dizelerine. "Gül Acısı" şiirindeyse, 12 Mart'tan sonra asılan "üç gülün" acısını duyumsatıyor." (Hasan Akarsu)

ESERLERİ:

Kafdağı'nda Yolculuk (2000), *Asiyim, Kan Damladı Düşlerimize* (2003).

HAKKINDA: Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004).

SALMAN, Yeşim

Şair. 1940 doğumlu. Darüşşafaka Lisesinde kimya öğretmeni olarak görev yaptı. Kendisini edebiyat dünyasına şiirleriyle tanıttı. Ele aldığı konularda doğa ve aile sevgisi yanlısı oldu.

ESERLERİ (Şiir):

Birdenbire (1995), *Zaman Kitabı* (1998).

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

SALMANGİL, Ethem

Eğitimci, yazar (D. 1912, Doyran / Selanik – Ö. ?). 1935'te İstanbul Erkek Öğretmen Okulunu, 1937'de Gazi Orta Muallim Mektebi Pedagoji Şubesini bitirdi. İstanbul'da ilköğretim müfettişliği, Sivas Yıldızeli Köy Enstitüsü Müdürlüğü, İzmir Kızılçullu Köy Enstitüsü Eğitimbaşılığı, Aydın, Denizli, Muğla, Uşak Maarif Müdürlüğü ve İstanbul Gedikpaşa Ortaokulu Müdürlüğü görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

Tılsımlı Söz (1950), *Miki Kardeşin Oyunlu Çarpım Tablosu* (1952), *Altın Hikâyeler* (1952).

Ayrıca ders ve yardımcı ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

SALOR, Nur Tahsin

Öykü ve roman yazarı (D. 1910, İstanbul - ?). İlk ve ortaokulu İstanbul Kız ve Çamlıca Kız liselerinde okudu. Erenköy Kız Lisesi (1929) mezunu. 1932'de evlendi. Duygusal ve romantik konuları işleyen öykü ve romanlarıyla tanınmıştır.

ESERLERİ (Roman):

Memi (1927), *Avize* (1927), *Maskeli Balo* (1928), *Heykel* (1930), *Gözlerin Sırrı* (1931), *Yaş On Sekiz* (1941), *Ayrılık* (1957).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

Handan Salta

SALTA, Handan

Araştırmacı, çevirmen. 1967, Zonguldak doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Yüksek lisansını İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dramaturji ve Tiyatro Eleştirmenliği Bölümünde yaptı. Aynı bölümde doktora programına devam etti. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesinde İngilizce okutmanlığı yaptı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Çağdaş Tiyatroda Aydın Sorunu.*

ÇEVİRİ: *Wesker Üçlemesi: Şehriyeli Tavuk Çorbası-Kökler-Kudüsten Söz Ediyorum-Seçilmiş Oyunlar 2* (Arnold Wesker'den, Cevat Çapan ile).

SALTIK, Veli

Siyasetçi, araştırmacı-yazar. 1949, Kalecik köyü / Hozat / Tunceli doğumlu. Akçadağ İlköğretmen Okulunu bitirdi. Beş yıl çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. 1. Milliyetçi Cephe Hükümeti döneminde öğretmenliği bıraktı ve Yol-İş Sendikasında çalıştı. Belediye Memurları Derneğini kurdu. 12 Eylül (1980) sonrasında Türkiye Komünist Partisi davasında yargılandı ve hapis yattı. Türkiye Birleşik Komünist Partisi, Sosyalist Birlik Partisi, Birleşik Sosyalist Partisi ve Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP)'nde çeşitli görevler aldı. *İz Bırakan Erenler ve Alevi Ocakları* (2004) adlı kitabı basıldı.

SALTOĞLU, Ahmet İskender

Bürokrat, şair. 1926, Elbistan / Kahramanmaraş doğumlu. Diyarbakır Lisesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1949) mezunu. Çeşitli ilçelerde kaymakamlık yaptı. Öğrencilik yıllarından itibaren şiirle ilgilendi. Babasının biyografisiyle sûfiyâne ve ustalıklı şiirlerinden örnekleri bir araya getirdiği *Mutasavvıf Divan Şairi Saltoğlu Rifat* (1964) adlı eseri basıldı.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

SALTOĞLU RİFAT

Tasavvufçu, şair (D. 1837, Elbistan / Maraş - Ö. 1909, Elbistan / Maraş). Mekteb-i İptidâi (ilkokul)'yi bitirdikten sonra babasının ölümü nedeniyle öğrenimini sürdüremedi. Ancak iki yıl Mehmet Hafız adlı bir hocadan ders alarak Arapça ve Farsçayı öğrendi. Elbistan'da belediye başkanlığı, Afşin'de nahiye müdürlüğü yaptı. Gençlik dönemlerinden itibaren tasavvuf erbabı ile içli dışlı oldu. Tasavvufi eğitimini yörede Çıplak Baba lakabıyla tanınan Şeyh Hacı Mehmed Efendi'den aldı. Bu kişiden vahdet-i vücut (varlığın birliği) düşüncesini ve Ehlibeyt sevgisini öğrendi. On beş yaşlarındayken hece ölçüsüyle şiirler yazmaya başladı. Daha sonra Fuzûli'yi örnek alarak aruz ölçüsüyle yazdı. Bir mecmuada topladığı şiirlerinden oğlu Ahmet İskender Saltoğlu'nun yaptığı seçmeler 1964'te yayımlandı.

HAKKINDA: A. İskender Saltoğlu / Mutasavvıf Divan Şairi Saltoğlu Rifat (1964).

SALTUK, Secda

Arkeolog. 1960, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Bölümü (1983) mezunu. 1980-83 ve 1987-89 yılları arasında Perge kazılarında çalıştı. Arkeoloji öğrencileri yararına, 1981-89 yılları arasında ünlü eseri *Arkeoloji Sözlüğü*'nü hazırladı. *Antik Çağda Hipodromlar Circuslar* kitabı Antik Yunan, Etrüsk, Helen ve Bizans uygarlıklarının mimari biçemleriyle ilgilidir.

ESERLERİ:

Antik Çağda Hipodromlar Circuslar (2001), *Arkeoloji Sözlüğü* (2003).

HAKKINDA: Güncş Çelikkol / Antik Çağda Hipodromlar Circuslar (Virgül, sayı: 49, Mart 2002).

SAMANCI, Suzan

Yazar. 20 Eylül 1962, Diyarbakır doğumlu. Diyarbakır Lisesi (1979) mezunu. Yazarlığı profesyonel meslek olarak seçti. Edebiyata şiirle başladı. İlk şiirleri 1985-87 yılları arasında *Sanat Olayı* dergisinde yayımlandı. Daha sonra öyküye yöneldi. Öyküleri ağırlıklı olarak *Adam Öykü* ve *Defter* dergilerinde yer aldı. *Gündem* gazetesine haftalık köşe yazıları yazdı. *Kıraç Dağlar Kar Tuttu* adlı eseriyle 1997 yılı Orhan Kemal Öykü Ödülünde ikinci oldu. *"Perili Kent"* adlı öyküsü, Almanya'nın Sesi Radyosunun açtığı yarışmada ilk yirmi beşe girerek Almanca ve Türkçe olarak yayımlandı. *Reçine Kokuyordu Hêlin* adlı kitabı Almanca, Flamanca, İspanyolca ve İtalyancaya; *Kıraç Dağlar Kar Tuttu* ise Macarca ve Kürtçeye; *"İki Anne"* adlı öyküsü İngilizceye çevrilerek çeşitli Avrupa ülkelerinde yayımlandı. Çalışmalarını Diyarbakır'da sürdürdü. PEN Derneği ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"Kürt realitesini edebiyata cesaretle yansıtma cesaretini gösterdi, üstelik edebi ve sanatsal kaygıyı unutmadan." (Semih Gümüş)

"Sevginin, umudun peşinde koşturan sözcüklerde yazarın aradığı, aslında yok edilen toplumsal bir kişiliktir. Şiirsel dilden renge yansıyan öykülerde, yaşanan çevrede paranoya çemberinde çırpınan insanların dramı vardır. (...) İlk iki kitabındaki öykülerine baktığımızda, öykülerin daha ilk paragraflarında, modern öykücülüğün bir özelliği olan güzel betimlemeler deryasına daldırır insanı. Öylesine renkli çiziliyor ki desenler, uçsuz bucaksız bol çiçekli yeşil alanda uçuşan beyaz bir kelebek konar düşünüze. Siz kelebeğin renkli uçuşuna dalarken film kopar birden. Artık acımasız, kanlı, her yanı ölüm kokan, kurşun delikleriyle sarılı bir savaş alanındasınız; üstelik silahsız." (Zekeriya Ekinci)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Eriyip Gidiyor Gece* (1991), *Reçine Kokuyordu Hêlin* (1993), *Kıraç*

Suzan Samancı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

SUZAN SAMANCI

İTİRAFÇI

Bugün Newroz. Karşıki boş arsa doldu taştı. Ben de gitmek isterim ama, kimse konuşmaz ki... Bir kez seslendim Bêrîvan'a belki çağırır diye; yüzüme bakıp güldü sinsice. Yalnızken iyi davranır da birileri olunca ne bileyim işte... Bu insanlar neden böyle? Şansları var hava açtı.

Birazdan kutlayacaklar bayramı.

İki yüzlü Bêrîvan! Bilmez miyim seni? Koca bulmak için halay çekiyorsun. Bak! Nasıl da gülüyor. Bager'in koluna girip sırnaşıyor. Halay çekmek kolay. Sıkıysa çıksaydın dağa!

Ayazda nehri geçtiğimizde elimi, ayaklarımı keserdi buzlar. Işıldayan kara damlayan lekeleri sayardım. Acımı unutmak için ağlardım gizlice. Kirpiklerim buz tutardı. Bir de aybaşın tuttu mu vay haline! Bacak aramın ılıklığına gömülmek isterdim. Kar kuşları dönenip dururken üstümüzde, besili kurtlar geçerdi önümüzden. Sığınaklarda beklemek öyle zor ki! Deli gibi konuşurdum kendi kendime. Bir sıkım kurtlu un helvasını yemek kolay mı? Arkadaşların gözünün önünde inleyerek ölsün gel de dayan... Ne yalan söyleyeyim çok korkardım ölümden.

Evdeki herkes, hatta eşyalar bile bana düşman. Anam, "Sokağa çıkamıyoruz senin yüzünden," diyor. Babam beni görünce "Kaltak!" diye yere tükürüyor. Dayanamamak, pişman olmak suç mu? Tövbe tövbe! Berivan kıçını büyütüp Bager'le oynasın ben kara toprağa gireyim. Nedenmiş! Yaşamak varken...

Annem eyvanda oturmuş, kalabalığa bakarak ağlıyor. Önünden geçmeye korkuyorum. Geçen gün odunla bir dövdü ki! Kaburgam 'çıt' dedi. Ashında annemi dövsem döverim, ama dövemem ki... Eskiden de sevmezdi beni. Göğüslerim çıktığında hol bluzlar giyerdim. Banyoda sırtımı keselerken, "Ne çabuk yetiştin bana!" diye çimdiklerdi. Yaptığım işi hiç beğenmez, "Beceriksiz, pasaklı!" derdi. "Elin evine gittiğinde görecem seni rezil olacaksın!" derdi. Babam sobanın arkasında kıs kıs gülerdi. Zaten annemin sözünden dışarı çıkmaz ki! Annem güzel ya... Aynanın karşısında saçlarını örerken nasıl da beğenir kendini. Yüzüme bakıp gülüyor. "Koca burunlu halalarına çektin ne yapayım?" diyor. Sonra genç kızken onun için ölümü bile göze alan erkekleri anlatıyor; kamyoncu Mervan'ı, manifaturacı Müslüm'ü, katip Refik'i... Beni hiç kimse sevmedi, Seyithan bile!

İşte lastikler tutuştu. Nasıl da kokuyor. Tütüyor kara kara. Deli mi ne bunlar? Dumanın altında halaya durup zılgıt çekiyorlar. Annemin sesini duyuyorum, beddualar edip duruyor. Biliyorum. Oynayanların arasına katılmadığımdan bunca hınzı. Hem de müteahhit Şerefin önünde sözüm sözüm sözülemediğinden. Ne müteahhit! Sıvacıdan müteahhit mi olurmuş! Hırsızlar! Sazlarını, bıyıklarını zil siyaha boyuyor Şeref. Hep traşlı. Takımlarını giyip havuzlu bahçesinde güneşlenirken, kadınlar kösnülü gidip geliyor, kızlar bile... İnsanları haraca bağlamış Şeref, öyle diyor Bêrîvan. Gözü Şerefte mi ne? Karısı çirkin deyip duruyor. Nasıl da cilve yapıyor bu kız. Hem o evde kalmaz ki! Adı çıkmamış. Uzun bacakları, fındık gibi burnu var. Kocakarıların yanında nasıl da masum durur, konuşmaz. Yer gösterip ayakkabılarını çevirir. Sonra arkalarından, "Evlenceyim de görürsünüz siz!" diyor. Ama kimse onu anlamıyor ki! Bir ben bilirim yılanlığını. Şereli görünce nasıl ca yanına doğru yürüdü. Halayın başına geçti. Kibarca omuz titretip uzun saçlarını geriye atıyor. Uçuşan saçlarıyla peri kızlarına benziyor. Pis sinsi! Bana, "Sen git ben de gelecem," demişti. Hıh! Halay başında mendil sallamaya benzer sanki orası... O uzun saçları pekmez bulaşığı olurdu; bit kaynardı bit. Ah keşke gitseydi de görseydi gününü! Güzelliğinden eser mi kalırdı. Erkek Faté bile benimle alay etti. "Aybaşın halinle ne işin vardı?" dedi. Berivan, "Faté aybaşı olmuyor," dedi. Hem kadın hem erkekmiş! Tövbe tövbe, bak Allahın işine!

Geceleri kulaklarım çınlıyor. Sayı saymaktan yoruluyorum. Yastığımın içinde böcekler geziniyor sanki. Huylanıyorum. Bir dudağı yerde bir dudağı gökte Arap Bacı geliyor gözlerimin önüne, ağzındaki sakızı çiğnedikçe çiğnıyor. Köpüklü ağzında uzadıkça uzuyor gece... Uykumu yutuyor. Kalkıp odanın içinde gidip geliyorum. Perdeyi aralıyorum. İnce uzun sokak, buruşuk yüzlü yaşlı dedeye benziyor. Evler kadınlara. Ağaçlar çocuklara. Hepsinin bir adı var. Onlarla evcilik oynuyorum. Sabaha karşı uyuyakalınca, annem yıldırım gibi içeriye dalıyor, "Kalk Medine miskini! Bir hurma ağacın eksik. Babanın evi de olsa bedava yemek olur mu?" diyor. Kırk yılın başında tavuk pişirdiğinde, en iyi tarafını Ali'ye ve babama, boğazını da bana verir. Bilirim. Kendi de gizlice yer; kaç kez yakaladım tencerenin üstünde. Sonra babama, "Çocuklar yesin," diye numara yapar. Nasıl da kanar babam. Şerefin önünde kırıttığını söylesem, söyleyemem ki! Kim inanır bana...

Ateşin üstünden atlıyorlar. Ben de atlardım eskiden. Dilek de tutardık. O zamanlar Seyithan'ı severdim. Ateşin şavkı yüzümüze vururdu; birbirimize bakardık öylece. Seyithan beni sevdi mi ki? Seyithan'ı da vurmuşlar,öyle diyor Bêrîvan. Cesedini nehir kıyısında bulmuşlar... Boğazları yırtılacak neredeyse; nasıl zılgıt çekiyorlar. Ben de çekerdim bir zamanlar...

Yılan Bêrîvan. Şimdi de şerbet dağıtıyor. Kim bilir? Tez elden evlenmek için okutmuştur şerbeti. Bir koca değil, üç koca bile bulur o. Annem, "Deli Çeto bile almaz seni!" diyor. Ben ne yaparım yapayalnız? Bakkala gittiğimde köşedeki simitçi bana bakıp ıslık çalıyor. Biraz yaşlıca, kafası kel. Olsun. Erkeğin keli daha iyi olurmuş. Bêrîvan'a çıtlattığımda ağzını kıvırarak bir güldü ki! "Karısı delirmiş, miskin hastalığı var onda," dedi. Yalancı! Belki bana talip olur diye korktu. Anası da onun gibi. İyi yemek pişirdiği gün bize uğrar. Konuştukça konuşur. Annem, "Görmemişin kızı," diye mırıldanır. Onları çay yaparım. Köşede dururum öylece. Bana bakarken nasıl da keyiflenir. O an kızımın güzelliğini düşünür bilirim. Başını sallayarak, "Yıllar su gibi geçiyor, kız kısmının kısmeti nisan yağmuru gibidir; yağar ve durur," derken, yüzüne sinsi bir gülümseme yayılır; dudaklarını ısırıp yere bakar sonra. O an annem de bana bakar, acır. Ben de acırım kendime. Gözlerim sulanır da kendimi tutarım. Kardeşimi sevince dururlurum. Karakolda konuşmak suç! Hem de büyük suç... Sıkıysa siz dayanın! (...)

(*Adam Öykü*, Ocak-Şubat 2001)

Dağlar Kar Tuttu (1996), *Suskunun Gölgesinde* (2001), *Fırat'a Karışan Öyküler* (on beş öykücüden ortak kitap, Ian Oral'ın desenleriyle, 2001).

DENEME: *Suskunun Gölgesinde* (2001).

ROMAN: *Korkunun Irmağında* (2004).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997), Kaya Şahin / Acının Sözcükleri Var mı? (Virgül, sayı: 5, Şubat 1998), Semih Gümüş / Öykücünün Bahçesi (1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Suskunun Gölgesinde (Virgül, sayı: 40, Nisan 2001), Leyla Ruhan Oksay / On Beş Öykücü ve Bir Çizerden 'Zeugma'ya Ağıt - Fırat'a Karışan Öyküler (Cumhuriyet Kitap, 15.11.2001), Zekeriya Ekinci / Suzan Samancı'nın Öykülerinde Yapı (yenisayfa.com, 3.1.2002).

SÂMANOĞLU, Gültekin

Şair ve yazar (D. 2 Kasım 1927, Konya - 11 Nisan 2003, İstanbul). Asıl

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

GÜLTEKİN SÂMANOĞLU

VE SONRA

Kalbimizden delice arzuları sökmeden
Yedi rengin dışında bir şekle döndü ufuk
Bizdeki kuvvet neydi ?.. Tabiata hükmeden
Mevsimleri unuttuk.

Mevsimleri unuttuk yaz mı, bahar mı, kış mı?
Kan değil nabzımızda aşkın, sevgiydi atan,
Baktın mı ellerine, ufak bir iz kalmış mı
Son günü hatırlatan?

(*Hisar*, c. 2, sayı: 33)

adı Gültekin Samancı'dır. 1948 yılından önceki ilk şiir denemelerinde Nuri Fehmi Gültekin imzasını kullandı. İlkokulu Konya'da bitirdi. Babasının, ortaokulu dahi bulunmayan çeşitli yerlerde memuriyet alması sebebiyle ortaöğreniminin ilk yılını Konya'da, ikincisini İstanbul'da akrabalarının yanında okudu ve üçüncü sınıftan itibaren de Konya Askeri Ortaokuluna girerek sürdürdü. Kuleli Askeri Lisesi (1947), Harp Okulu (1949) mezunu. 1951-52 yılları arasında meslekî bir kurs görmek üzere Almanya'ya gönderildi. Daha sonra İskenderun, Gaziantep ve İslahiye'de ordu donatım subayı olarak görev yaptı. 1959 yılında ordudan ayrılarak Turizm Bakanlığında çalışmaya başladı. Burada müşavirlik ve yayınlar müdürlüğü (1960) görevlerinde bulundu. İstanbul'da, kuruluşundan itibaren çalıştığı Basın İlan Kurumunda altı yıl genel müdür yardımcısı, otuz yıl genel müdür olarak görev yaptı.

"O Kadın" adlı ilk şiiri, 1948'de *Çınaraltı* dergisinde çıkmıştı. 1959 yılından itibaren şiirlerinin sürekli yer aldığı *Hisar* dergisi şairleri arasında yer aldı. Yazı kurulunun üyesi olarak derginin yönetimine de katıldı. Şiirleri ağırlıklı olarak bu dergide, ayrıca *Türk Dili, Çağrı, Elif, Türk Yurdu, Türk Edebiyatı* dergilerinde yayımlandı. İstanbul'da öldü ve Karacaahmet Mezarlığında toprağa verildi. Eşi Müzeyyen Samancı, oğlu Cüneyt Samancı ve kızı Gülay Pertez'dir.

"Gültekin'in şiirleri de Hisar'la birlikte gelişip olgunlaştılar. Daha güzel, daha sağlam mısralar yazdı. Vezni, kafiyeyi bırakmadan yeni şekiller aradı. İlk sayıda, bir evvelki kıt'anın son kelimeleri bir sonraki kıt'anın başında tekrarlanan değişik şekilli bir şiiri çıkmıştı. (...) Fakat, iyi etti de bu tarzı sık sık denemeye kalkmadı. O zaman monotonluktan kurtulması imkânsız olurdu, şüphesiz Gültekin de bunu düşünmüştür.

"Bütün gerçek sanatkârlar gibi, ince ruhlu, hassas yaratılışlı olan şairin eserlerinde şiirin ezelî ve ebedî mevzularını (gurbeti, aşkı, tabiatı) bir iç ürpermesi halinde hissetmekteyiz. (...)

"Gültekin Sâmanoğlu ara sıra dünyamızın, hali, insanların kaderi üzerinde de düşünür. Ama bu düşünüş - zamanımızda moda olduğu gibi, cemiyet nizamını değiştirmek, aç mideleri galeyana getirmek gayesiy-le değil — şairce bir düşünüştür." (Mehmet Çınarlı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Alacakaranlık* (1970), *Uzun Vuran Gölge* (1983).

İNCELEME: *Cahit Sıtkı Tarancı* (1971), *Kemalettin Kâmi Kamu - Hayatı Sanatı ve Şiirleri* (1986).

HAKKINDA: Mehmet Çınarlı / Gültekin Sâmanoğlu (Hisar, c. 2, sayı: 33, 1953), Hisar (sayı: 29, Mayıs 1966), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 500-505), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Abdullah Satoğlu / Gültekin Sâmanoğlu'nun Ardından (Türk Edebiyatı, Temmuz 2003, sayı: 357), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004). Ayrıca hakkında GOP Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Yaşar Şimşek tarafından tez hazırlandı.

Gültekin Sâmanoğlu

SAMİ, Abdülaziz

Bkz. KENZİ (Tarsuslu)

SAMİ (Uşşâkî)

Mutasavvıf, şair ve yazar (D. 1879, Manisa – Ö. 31 Temmuz 1934, İstanbul). İlköğrenimini Manisa'da gördü. İstanbul'a giderek Fatih müderrislerinden Hüseyin Efendi'nin derslerine devam etti ve icazet (yeterlilik, diploma) aldı. Daha sonra Çanakkale'ye giderek Uşşakî şeyhi Ahmed Şücâeddîn'e bağlandı. Bu kişi tarafından kendisine Niyazî mahlâsı verildi. Daha sonra Kasımpaşa Yahya Kethüdâ dergâhı şeyhi oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dîvân-ı Şeyh Sâmi.*

TASAVVUF: *Hediyyetü'l-Âşıkîn, Evrâdü'l-Mukarribîn, Sülûkü'l-Halvetiyye ve'n-Nakşiyye, Müntehabât-ı Sâmiyye, Mevlûd-i Müctebâ, Mi'yârü'l-Evliyâ, Mebnâ-yı İslâm, Esrârü't-Tâlibîn, Tuhfetü'l-Uşşâkiye Zeyli, Mir'ât-ı Eyyâm.*

BASILMAMIŞ ESERLERİ: *Hülâsatü'r-Rıza, Sûre-i İhlâs Tefsîri, ed-Dürretü'l-Meknûniyye, Mevhibetü'l-Müteâliye, Tevcîhâtü'l-Âyât, Kenzü'l-Ârifîn, Sırr-ı Esrârü't-Tevhîd, Vâridât-ı Sâmiyye fî Sırrı'l-Elf, Memleket-i Rabbâniye Tercümesi* (İbn Arabî'den), *Esrârü't-Tâlibîn Tercümesi* (Yahyâ-yı Şirvânî'den), *Mir'ât-ı Marifet, Usûl-i Tefsir Risâlesi, Fıkh-ı Kübrâ, Râbıta, Sırr-ı İhrâk, Şuûn-ı Ezel.*

SAMİH FETHİ

Bkz. TURHAN TAN

SAMİH RİFAT

Şair ve yazar, dilci (D. 1874, İstanbul - Ö. 3 Aralık 1932, Ankara). Şair Oktay Rifat'ın babası, besteci Ali Rifat Çağatay'ın ağabeyi, çevirmen ve yazar Semih Rifa'ın dedesidir. Koca Mustafa Paşa Rüştiyesini (ortaokul) bitirdikten sonra özel öğrenim görerek Farsça, Arapça, Fransızca öğrendi. 1908'de Dahiliye Mektubi Kalemi Mümeyyizliğine (İçişleri Bakanlığı Özelm Kalem Müdürlüğü) atandı. Bir yan-

Samih Rifat

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

SAMİH RİFAT

YÜRÜYÜŞ

Daha gençtim, şi're hevesim vardı
Ağlatırdı beni ıssız geceler;
Şi'rimde bir Nef'î tekellüm eder
Rûhumda bir Âşık Garip ağlardı

Kalemimle geçinirdi âilem
Yazdıklarını neydi? Hep kendi
derdim!
Oluyordum ihtiyâcımla mülhem,
Göz yaşımı satıp evlât beslerdim!

Günler geçti, bakın yüzüme felek
Artık zaman göz yaşımı dindirdi,
Ne oldumsa oldum.. fakat geçinmek
Eski yoksul şâiri didindirdi;

Kurtulmuyor didinmekten yaşayan
Görmüş var mı bilmem rahat
yüzünü?
Ben bir zaman çıkarmadım hatırdan
İhtiyar bir kayıkçının sözünü:

Bu zavallı bir yaz sabahı erken,
Beni uzak bir yerden getirirken.
Yorgun yorgun durmuş elinde kürek,
Şu sözleri söylemişti gülerek:

Elli yıldır koca engin deryâyı
Bir çomakla karıştırır dururum,
Yakınlaştım artık göründü kıyı
Aradığım meğer toprakmış oğlum!

(Samih Rifat, *Hayatı ve Şiirleri*-1934)

dan *Sabah* gazetesinin başyazarlığını sürdürürken öteki yandan da Mercan İdadisinin (Lisesinin) son sınıfında edebiyat dersi okuttu. Hürriyetin ilânında *İttifak* adlı bir gazete çıkardı. Bâb-ı Âsafî Mutasarrıfı vekilliğine atanınca öğretmenliği ve gazeteyi bırakmak zorunda kaldı. 1912'de Konya, 1913'te Trabzon Valiliğine atandı. 1915'te tekrar Konya Valiliğine getirildi. Bir süre sonra da Dahiliye (İçişleri Bakanlığı) Müsteşarı oldu. Millî Mücadele başladığında Anadolu'ya geçti. Mehmet Emin Bey ile birlikte halkın ve ordunun arasına girip vatan borcunun kutsallığını anlatıp, halkın heyecan ve coşkusunu tazelemeye çalıştı. 1921'de Maarif Vekâleti Telif ve Tercüme Heyetine başkanlık yaptı. II., III. ve IV. dönemlerde Çanakkale Milletvekilliği yaptı. Bu arada *Şarkın Masal Anahtarı* adlı eserini yazdı. 1932 yılında Türk Tarihi Kurumu ve Türk Dili Tetkik Cemiyetinde başkan vekilliği görevlerinde bulundu.

Şiirleri *Resimli Gazete, Hazine-i Fünun, Maarif, Mektep*, kendi çıkardığı *İttifak, İkdam, Sabah* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Millî Edebiyat akımı içinde yer alarak Türkçenin özleşmesini savundu. Şiirlerini hece ölçüsüyle yazdı. *İkdam* gazetesinde Servet-i Fünûn'culara karşı bir tutum izlcdi. Hamasi şiirleri yurt çapında yankı uyandırdı. Aynı zamanda cephelerde Mehmetçiğin moralini yükseltmek için dolaşmış ünlü bir hatipti.

31 Mayıs 1919 tarihli *İleri* gazetesinde Samih Rifat'ın bir şiiri yayımlanmıştı. Şiirle birlikte yayımlanan notta şunlar yazılıydı: *"Dün matbaamıza kapalı bir zarf içinde bir metin tevdi edildi. Açtık. İçinden bir Aydın Türküsü çıktı. Altında ne bir imza, ne de böyle bir imza yerine kaim olacak bir harf mevcuttur."* Bu şiirin şairi Samih Rıfat, şiiri yazdıktan sonra Antalya yoluyla Ankara'ya ulaştı. Bu şiir Millî Mücadele yıllarında bestelenerek Büyük Millet Meclisi önünde bir süre her ikindi vakti bando ile çalındı. Milletvekilleri ve halk Aydın'ın işgali nedeniyle matem içindeydi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Nadim.*

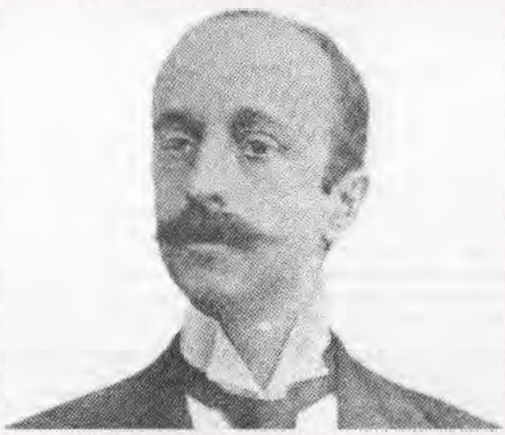
ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Selâm Nedir?, Türk Paktları, Osmanlılarda Din Anlayışı, Tarihten Evvelki Devirlerin Tetkikinde Müracaat Edilecek Membalar, Milliyet Düsturları, Divan-ı Lügati't-Türk Tercümesi, Türk Lugatı.*

ŞİİR: *Samih Rifat Hayatı ve Şiirleri* (yay. haz. Sadettin Nüzhet Ergün, 1934).

HAKKINDA: Sadettin Nüzhet Ergün / Samih Rıfat Hayatı ve Şiirleri (yay. haz. Sadettin Nüzhet Ergün, 1934), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

SAMİPAŞAZADE SEZAİ

Öykü ve roman yazarı (D. Temmuz 1859, İstanbul - Ö. 26 Nisan 1936, İstanbul). III. Ahmet döneminde ordu ile Mora'ya giden ve daha sonra Trapoliçe'de tekke kuran bir şeyh ailesindendir. Büyükbabası Halveti şeyhlerinden müderris ve şair el-Hac Ahmet Necip Efendi, babası Osmanlı Devleti'nde Meclis-i Vâlâ ve Meclis-i Aliye üyeliği ile Maarif Nazırlığı (Eğitim Bakanlığı) yapan Abdurrahman Sami Paşa'dır. Hatip, şair ve yazar Hamdullah Suphi Tanrıöver'in babası olan Abdüllatif Suphi Paşa kardeşidir. Samipaşazade Sezai, Sami Paşa'nın Aksaray Taşkasap'taki konağında, ikinci eşi Gülrayiş Hanım'ın ilk çocuğu olarak dünyaya geldi. Çocukluk ve ilk gençlik yılları, zaman zaman kimi eserlerinde büyük bir özlemle andığı bu konakta geçti. Büyüdüğü bu konak mekteb-i edep (edebiyat okulu) olarak ün yapmıştı. Özel öğrenim görerek yetişti. Konağa gelenlerden Avni Bey, Nevres Efendi ve Hakkı Bey onda şiir ve edebiyat zevkini uyandırırken, Fransızca öğretmeni Mösyo Fabre da ona Fransız İhtilali ile birlikte özgür düşünme anlayışını öğretti. Evkaf Mektubi Kalemine (Vakıflar İdaresi) memur olarak girdikten (1880) sonra Londra elçiliği kâtipliğine atandı (1881). Dönüşünde bir süre İstişare Odasında (1885-1901) çalıştı. Kaçtığı Paris'te İttihad ve Terakkinin yayın organı *Şura-yı Ümmet* dergisini yönetti, bu dergide başya-

Sezai Samipaşazade

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SAMİPAŞAZADE SEZAİ

KEDİLER I

-Hanımı! En son cevabını isterim, ya ben, ya kediler? -Kediler!

Bir kocanın meyusiyeti, bir kadının hevesatı-ı bi-sebatı, muhabbetin, çemenzar-ı safa üzerine temellerini nihal-i gülden, hevay-ı sevda fezay-ı bikarına karşı camlarını nurdan, esas-ı behiyyesini tülden, bina ve tefriş ettiği saray-ı izdivacın mihdamı, hep bu birkaç kelimeden ibaret olan mükâlemede müdemmiç idi. Kediler! Öyle mi? Demek ki otuz üç senelik bir refakat-i yekvücudane neticesi, kelime-i muammay-ı izdivacın hallı, bu cevap oluyor. Otuz üç sene evvel, izdivacın ilk aylarında, ebediyet-i muhabbete, beka-yı sevdaya yeminler eden lisan-ı aşıkaneden, kendisinin kedilere, her türlü mana ve meziyetten mahrum bir meyl-i keyfiye feda olunduğunu işitmek, kıymet-i insaniye ve haysiyet-i cihliyesini ihlal ve tehyiç ettiğinden artık bu hale bir netice vermek karar-ı kat'isini ittihaz eylemişti. Zavallı koca! Hareminin, muasarrıfa olduğu eve, celp ve cem ettiği yirmi otuz kedinin tacizat ve tasdiatından artık bizar olmuştu. Evin içinde sahib-ül beytten ziyade bir reviş-i âmirane ile kuyruklarını kaldırıp bu bedbaht kocaya bir nazar-ı istihfaf ve istihkar atfederek dolaşan bu kibirli hayvanat kanapelerini istila etmiş, koltuk ve sandalyelerinde uyurlar, üstelik o senenin soğuk kışında ısınmak için yakılan ateşin karşısında düşünürler. Sofalarında, odalarında samsurıraş sesleriyle kavga ederlerdi. Günden güne etvar-ı küstahanelerini artırarak teksir eden kediler bu adamla evinde bir çay-ı tevakkuf bırakmamaya başladılar. Bir sabah gayet erken uyanarak kendi âleminde bir kahvaltı etmek için küçük odasına çekildiği zaman, sokakta birtakım çocukların ağladığını işitmiş, pencereden dışarı baktı. Samia-i rikkatine akseden kedilerin avaze-i mücadele ve müşatemeleri olduğunu anlayınca, aldandığından dolayı kemal-i hiddetle isikmlesine oturdu. İskemleye kucağında yüzünün iki nokta-i müntehası olan tepesiyle, çenesi geriye doğru çekik, büyük ve biraz firlak gözleriyle bir arayıcılık hali kesbeden yüzünü iki tarafa döndürerek hayretle etrafına bakmıyordu. Zira kedinin biri ekmeğini çalmış, diğeri sütlü kahvesini içmiş, öte ki de fincanını kırmıştı. Kendi kendine yeis ve hayretle "Kime neram anlatmalı! Bu kibirli, vefasız, nimet-şinas hayvanatın kadınlar elbette taraftarı olur. Zaten kedi kadındır." diyordu. Bir günlük mahsul-i mesaisinin böyle mahv ü heder olmasından müteessir başını eline dayayarak pencerenin önüne oturdu. İşte orada, duvarın altında, kahvesini içen, ekmeğini çalan, kendini sabah keyfinden mahrum eden, velhasıl ondan bütün rahat ve asayişini selbeyleyen kediler, güneşe karşı abanoz gibi mücella siyah, kar gibi beyaz, sarı benekli, elvan-ı revnak efzaları ve her an ve saniye renkleri değişen çeşman-ı pertev füruzanları nazarlarda bir kavs-i kuzah teşkil ettiği esnada ön ayaklarını iptida ağızlarına götürüp nisyanla mahsus bir tavr-ı işvebazane ile yüzlerini temizleyerek safa-yı hatırla sabah kahvaltısını hazm etmekte ve öğle taammu hazırlanmakta idiler. Sahibet-ül beyt tarafından kendisine tercih olunan bu hayvanat-ı müfterisenin atival-i lâkaydaneleri hiddetine dokunarak sofaya çıktı. Orada, merdivenin orta basamaklarında, bıyıkları, yüzü, başı, siyahi lekelere boyanmış beyaz kediyi görür görmez: "Kahvemi sen içtin! Fincanımı sen kırdın! Öyle mi?" diyerek odasından bastonunu alıp ayaklarının ucuna basarak yavaş yavaş kedinin yanına sokuldu. Hazır eline fırsat geçmişken istediği gibi intikamını almak için vücudunun en can alacak yerini nişanladı. Bastonunu kaldırdı. Kedi kımıldıyor. Kaçacak. Değneğini şiddetle üzerine indirir indirmez seri-üs seyr olan bu afacan hemen sıçrayınca ayağı kayarak azim bir gürültü ile merdivenlerden aşağı yuvarlandı. Merdivenin altında, kolunun sızladığından şikayet ederken nim-i diğer-i mevcudiyeti olan karısı karşısına çıkarak "Hiç kediye öyle vurulur mu? Ya bir yeri kırılsaydı..." deyince zavallı herif şiddet ve hiddetle: "Ben sana gösteririm" diyerek odasından çıktı. Haremi de kendisini takip ederek kemal-i sükunet ve mülâyemetle diyordu ki "ne yapacaksın? Ne yapabilirsin? Söyle de ben de anlayayım!" Bir camin arkasından görülen kıvılcım gibi renkli güzellikten akseden bir damla yaşa cay-i karar olan büyük gözlerini, altmış senenin üzerinde nişanlar, lekeler bırakarak geçtiği harcininin yüzüne atf ile "ne mi yapabilirim? Hükumet-i mahalliyeye müracaat edeceğim. Senin kedilerinden sirkat-i mekûlât, gasb-ı emval, taarruz-ı mesken davasına kalkışacağım. Bakalım! O zaman bu hırsızların, bu haydutların bu tanesini burada görebilir misin?" Paltosunu, şapkasını giydi. Kapıyı kıracak gibi şiddetle çekerek evden çıkıp gitti.

(Büyükada'da cereyan etmiş bir vakanın üstünsahidir.)

(Küçük Şeyler, 1892)

zılar yazdı. Meşrutiyet'in ilanı (1908) üzerine İstanbul'a dönüşünden kısa bir süre sonra Madrid Elçiliğine atandı (1909). Bu görevde beş yıl, Birinci Dünya Savaşı boyunca da İsviçre'de kaldı. Mütareke'de İstanbul'a dönerek emekliye (1921) ayrıldı.

Samipaşazade Sezai, yazı hayatına on dört yaşında başlamıştı. Bir yazısını ailesinden gizli olarak *Kamer* adlı bir dergide yayımladı. Gençlik döneminde onu en çok etkileyen edebiyatçıların başında Namık Kemal gelmekteydi. 1877'de tutuklandığında sık sık ziyaretine gittiği Namık Kemal'le ciddi bir dostluk kurdu. Ünlü romanı *Sergüzeşt* (1889) ve kısa hikâyelerinden oluşan *Küçük Şeyler* (1892) adlı eserleriyle tanındı. Kısmen Namık Kemal etkisinde kalmış olmakla birlikte, Tanzimat döneminde romantizmden gerçekçiliğe geçişin başarılı temsilcilerinden sayıldı.

İstanbul'da geçirdiği 1886-1901 yılları onun edebi bakımdan en verimli dönemi oldu. 1888'de *Sergüzeşt* romanını, 1891'de *Küçük Şeyler*'i, 1898'de *Rumûzü'l-Edeb*'i yayımladı. Özellikle *Sergüzeşt* romanında esirlik konusunu ve buna paralel olarak özgürlük kavramını ele alıp işlemesinden dolayı hükümet tarafından sıkı bir biçimde izlemeye alındı. 190l'de, İstanbul'da yaşadığı ortamın artık tahammül edilemez bir duruma geldiğini görünce, yakın akrabalarından Ayetullah ve Baki beylerin de etkisiyle, Jön Türkler'e katılmak üzere gizlice Paris'e kaçtı. Burada, II. Meşrutiyet'in ilanına (1908) kadar yedi yıl kaldı. Bu süre içinde daha çok, Jön Türkler'in lideri Ahmet Rıza Bey'in denetimi altında yayımlanan *Şûra-yı Ümmet* gazetesinde II. Abdülhamit ve istibdat yönetimi aleyhinde ağır yazılar yazdı. Daha sonraki yıllarda sanatlı bir üslûpla kaleme aldığı *"1901'den İtibaren Paris'te Geçen Seneler"*, *"Paris Hatıratından"* ve *"Paris'te Yedi Sene"* adlı yazılarında Paris yıllarını ve Jön Türklere ilişkin anılarını ortaya koydu.

"Yine bir gün kitapçıda İstanbul'dan yeni gelmiş şeyleri gözden geçirirken Sami Paşazade Sezai Beyin Küçük Şeyler kitabını gördüm. Onu gençliğinde yazdığı Şîr nâminda hâilesiyle, en son eseri olan Sergüzeşt romanıyla ve ikisinin arasında birkaç makalesiyle tanır ve Namık Kemal

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

mektebini istikbalin nesline bağlayacak bir üstad sıfatıyla selâmlardım.

"Küçük Şeyler beni çıldırttı. Sanat heyecanlarımın içinde bu kitaptan duyduğum zevke ve neşata yetişebilecek bir tahassüs bilmiyorum. Bu, buna yeni bir ufuk, memleketin nesir ve sanat semasında vaatlerle dolu parlak bir maşrık göstermiş oldu. Küçük hikâyelerin tercüme tecrübeleriyle geçen zamanların ve bu Küçük Şeyler hediasıyla mükerrer temasların bende biriktirmiş olması lâzım gelen bir heyecan yekûnu, âdeta gelecek senelerin meşimesine düşerek hayata çıkmak zamanına intizaren ihtizaza başlamış bir habel tohumu teşkil etmiş olacak ki, tahrir mesleğimde en ziyade sevdiğim küçük hikâyelerden kim bilir ne kadar yazmış oldum". (Halit Ziya Uşaklıgil)

Samipaşazade Sezai

"Halid Ziya Uşaklıgil'in mükemmel hâle getirdiği sanatkârâne gerçekçiliğin Türk edebiyatındaki öncüsü, hiç şüphesiz Sami Paşazade Sezai'dir.

"Sezai, aslında romantik bir mizaca sahiptir. Namık Kemal'i üstad olarak tanımasına rağmen, Beşir Fuad'ın tenkitleriyle başlayan realist akımın da tesiri altında kalır. Bu bakımdan o, son devir Türk edebiyatında romantizmden realizme geçişi hazırlayan bir yazar olarak telâkki edilebilir. Sezai'nin hemen hemen bütün yazılarında bu iki akımın tesiri açıkça görülür. Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken önemli bir noktayı işaret etmek yerinde olacaktır. Sezai, Servet-i Fünuncular gibi Türk dilinin sentaksı ve morfolojisi üzerinde fazla düşünmüş bir edebiyatçı değildir. Aşırı tasvir ve tahlil endişesi, anlatım tarzı, onun üslûbunu ağırlaştırır, karmaşık yapar. Bu sağlam inşa edilmemiş cümleleri okuyucu bazen anlamakta büyük güçlük çeker. Halid Ziya'nın sağlam inşa edilmiş periyodik cümleleriyle Sezai'ninkiler karşılaştırılacak olursa,

SAMİPAŞAZADE SEZAİ

SERGÜZEŞT

İkisi de hiç bir lâkırdı söylemiyordu. Köprünün üzerinden geçerlerken iki tarafa yanaşıp kalkan vapurlardan gözünü ayıramıyordu. Bir kaç adım daha ileri gidip de vapur düdüğünün sesini işitir işitmez bulunduğu yerde vücuduna bir titremek geldi. Zira memleketinden ayrılıp gelirken Batum'da duran vapur düdüğünün aksi hâlâ kulağında kalmıştı. Karşı tarafta, semanın mavi gölgesi altında düşberdûş-i itilâ olmuş dağların üzerinden dökülüp gelen bir rüzgâr saçlarını dağıtarak görmüş olduğu bir rüyayı, yani memleketini ihtar ile kalb-i muztaribine anlaşılmaz bir surette teselli-bahş oluyordu. Yürüyorlardı. Köprüyü geçip de Yenicami'in önüne geldiği zaman, çocuk, rengi büsbütün uçmuş yüzünü hayf ve tereddüde delâlet eder bir hal ile kaldırarak Çerkesçe,

- Karnım aç!

dedi. Esiri kolunu çekerek düşürecek gibi olduktan ve yine itip doğrulttuktan sonra:

- Yürü!

dedi.

Yürüyorlardı. Biçare çocuğun o güzel, fakat renksiz dudakları titriyordu. Çakmakçılar yokuşundan çıkarken ayaklarının sızladığını hissediyor, fakat korkusundan söyleyemiyordu. Gözüne karşısındaki on adımlık yer, yürümekle bitmez tükenmez bir mesafe-i bi-nihaye görünmeğe başladı. Ayakları dolaşıp düşecek gibi oldu. Sonra yine doğruldu. Yürüyorlardı. Beyazıt meydanına geldikleri zaman gözünü çevirip de bir tarafa bakmağa mecali kalmamıştı. Bacakları güya vücuduna bağlanmış birer kurşun gibi ağır gelmeğe başladığından vücudundaki bütün kuvveti sürüklenmeğe ancak yetişiyordu.

Hele şükürler olsun, Beyazıt tramvay mevkiinin yanındaki bir kahvede oturdular. Yorgunluktan tâb ü takati kalmayan çocuğa o hasır iskemle bir kiraliçenin taht-ı saltanatta cülusu kadar huzur ve safâ verdi. Esirci bir simit, biraz da peynir aldı. Çocuk bunları yedikten ve bir bardak da su içtikten sonra tramvaya binerek Aksaray'a, oradan diğer hattın tramvayı ile Yüksekkaldırım'a indiler.

Esirci küçük bir sokak, tenha bir mahallenin içinde bir evin kapısını çalıyordu.

Öğleye müsadif olan bu esnada şarkın parlak güneşi bu küçük, bu tenha sokağı tenvir ederek kapısını çaldıkları evin üst kat pencereleri saçağın gölgesi altında kalır ve alt kat pencerelerinin kafeslerinden süzülerek giren şuâ-i şems evin iç tarafına doğru nüfuz ettikçe sönüyor gibi görünüyordu. Yine o esnada öteki sokaktan zuhur eden bir âmâ elindeki değneği fasıla ile bir usulde kaldırımlara vurarak:

Devr-i lâ'linde baş eğmem bade-i gül-fâma ben

gazelini okuyarak geçiyordu. Evin kapısında bir köpek uyuyor, komşunun damında bir iki kedi dolaşıyordu. İnsan bu sokaklarda yürüdükçe sükûnetine ve suret-i tanzim ü inşasına bakarak kendini Kurûn-i vustâya doğru seyr ü seyyahat ediyor sanır. Evin kapısını açan bir Arab halayık:

- Safâ geldiniz, Hacı Ömer Efendi. Buyurun!

dedikten ve hanımına gidip haber verdikten sonra bunları hanımının odasına götürdü.

Bir başörtüsüyle köşede oturan hanım şişman, esmer, kaşlarına bir parmak enliliğinde rastıklar sürmüştü; kaba bir hilkat, çirkin bir kıyafete girmişti. Odaya girip de esirci:

- Git hanımın eteğini öp!

dediği zaman küçük esir gidip hanıma sarılmak isteyince hanım gayet sert bir tavırla geriye doğru itti. Kız mahzun mahzun geri çekilerek mindere oturdu. Hacı Ömer şiddetle:

- Senin mindere oturmak haddin mi? Sen esirsin! Kalk, ayakta dur!

dedikten sonra hanıma doğru dönerek:

- Kusuruna bakmayın, daha acemidir. Geleli bir kaç gün oldu. Siz istediğiniz gibi terbiye edersiniz, yolunda arz-i mazeret etti.

Çocuk bu emirlere bir hüzün ve hayret içinde itaat ederdi. Bir taraftan hanım çocuğun vücudunu eliyle yoklayarak ucuz almak için bir çok kusurlar bulur, diğer taraftan Arab halayık muayene-i müdekkikânesini ifa ile:

- Hanımefendi, bu nafile, zayıf, bu ölür! derdi. Velhasıl iki tarafın bir mahlûk-i zî-şuurdan istifade için saika-i hırs ve sevda-yi menfaatle saatlerce ettikleri pazarlık kırk lirada karar buldu... (...)

(*Sergüzeşt*, 1972)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bunların ne kadar ihmalkâr olduğu açıkça görülür." (Zeynep Kerman)

"Sergüzeşt, Sezai'nin adını edebiyatımıza perçinlemiş bir romandır. Gerek işlediği tema, gerek yarattığı Dilber tipi, gerek romantizmden realizme kayış tarzı ve üslubu ile edebiyat tarihindeki gerçek yerini almıştır. Şüphesiz bunda yazarın realist tutumunun payı büyüktür. Kendi içinden yetiştiği hayattan edindiği izlenimleri, o yıllarda batıda yaygınlaşmaya başlayan realist ve natüralist ölçüler içinde değerlendirmesi bu romana haklı bir şöhret ve edebiyatımızda da ayrı bir yer kazandırmıştır." (İsmail Parlatır)

"Sami Paşazade Sezai Bey, Ekrem-Hamid-Sezai mektebinin son halkasını teşkil eder. Bu ekol içinde şiirle uğraşmayan tek sanatçıdır. Onun edebiyat alanındaki başarısı Sergüzeşt romanıyla Küçük Şeyler adını verdiği batılı tarzda ilk küçük hikâyeleri kaleme almış olmasıdır. Küçük yaşından beri Namık Kemâl'in etkisinde kalmış ve ömrünün sonuna kadar onun fikirlerinin yılmaz bir savunucusu olmuştur. Sanat alanındaki yeteneği ölçüsünde ustasına sadık kalmıştır, denebilir. Onun politikayla yakından ilgilenmesi kendisini Ekrem ve Hâmid'den uzaklaştırırken Namık Kemâl'e yaklaştırır. Ayrıca Rumuzü'l-Edeb'de bir araya getirdiği deneme leri Halit Ziya ve öteki Servet-i Fünun yazarları için iyi birer örnek olur." (Ramazan Korkmaz)

"Türk romanında cariyeler, aile içindeki konumları itibariyle genellikle rahat, iyi ve olumlu yönleriyle sunulurken Sami Paşazade Sezâi, Sergüzeşt (1889) romanında bu sınıfın dramatik ve trajik durumunu öne çıkarmıştır. Cariyelik kurumunun sorunlarını, ferdi ve sosyal dramlarını bu romanda çok etkili, vurgulu ve eleştirel bir biçimde görüyoruz. Kadın ve erkek kölelerin insanî dramları sergilenirken konu, ferdî ve sosyal planda ele alınıyor. Bir Çerkez cariyenin oğlu olan yazar, hem kendi hem de eşin dostun konaklarında birçok cariye hikâyeleri dinlemiş ve bunlardan yola çıkarak gerçeklere dayalı olan bu romanını yazmıştır. Yazar, insanın hayvan gibi alınıp satılamayacağını, herkesin doğuştan getirdiği bir hürriyete sahip olduğu, esir bile olsa insanın kendine ait bir yaşantısı, duygusu, düşüncesi, sevgisi, kalbi olduğu gerçeğini öne çıkarır. Vahşî bir yapıdaki zengin, burjuva zulmüne karşı çaresiz, savunmasız, aciz, zavallı, yapayalnız ve sahipsiz köle, cariye kızların dramını dile getirerek onların savunmasını yapar. Bunu daha çok romantik bir kurgu içinde okuyucuların merhamet duygusuna seslenerek dillendirir. Sergüzeşt romanında Celâl, cariyesi Dilber'e değil, efendisinin kızına âşık olmuş, onunla evlenmek istemiş, ancak anne babasının asalet saplantısından dolayı bu engellenmiştir." (Nurullah Çetin)

"Celâl Bey'in alışılmış olanı değiştirmeye yönelik tavrı, karşısında geleneksel yapıyı şiddetle korumaya kararlı bir güç bulacaktır. Onu değiştirmeye gücü yetmeyecektir. Hürriyet kavramını gündeme getirdiği için Sezai Bey'in Fransa'ya kaçmak zorunda kalışıyla da bağlantı kurularak düşünüldüğünde bu sonuç, duygu seviyesinde bile değişim taraftarı olan yeni insanın âdeta kaderini yansıtır. Mevcut yapı, kendisi için tehdit oluşturan unsurları etkisiz hâle getirme gücüne fazlasıyla sahiptir.

"Sergüzeşt romanının asıl kahramanı Dilber'dir. Eserde baştan sona Dilber'in esareti sebebiyle yaşadığı hazin macera hikâye edilir. Romanın ikinci derecede kahramanı Celâl Bey'dir. Celâl Bey, Dilber'in aşka eğilimli hassas yönünün ortaya çıkmasına hizmet ederken aynı zamanda mevcut sosyal yapıya karşı çıkışın da örneğini verir." (Tacettin Şimşek)

"Sami Paşazâde Sezai, Servet-i Fünün yazarlarına özellikle de Halit Ziya'ya örnek olmuştur. Onun başlattığı gerçekçi çizgi özellikle üslûpta Halit Ziya'da daha da olgunlaşır. Tam olarak öykü denilemeyecek iki anlatıyı (Kitabe-i Seng-Mezar, Yüz Elli Kuruşa Bir Asır) ve çeviri öyküyü (Arlezyalı) dışında tutacak olursak diğer beş öyküsü ile Küçük Şeyler modern Türk öyküsünün ilk örneğidir. Kimi zaman öykünün içinden okuyucuya seslenen yazarın sesi duyulsa da, Sezai'yi kendinden önceki öykü yazarlarından ayıran ve onu modern Türk öyküsünün öncüsü yapan bu öyküler , Poe'nun öykü için vazgeçilmez olduğunu düşündüğü noktalarda örneğin, uzunluk, tek bir etki yaratacak başarılı bir kurgu, şiirsel üslûba yakınlaşma ve özellikle modern öykü için uyarıcı bir özellik olan ayrıntıların yani 'küçük şeyler'in yakalanıp konu edilmesi noktasında Türk öykü tarihinde bir ilk, büyük bir adımdır." (Firdevs Canbaz)

ESERLERİ:

TİYATRO: *Şir* (aslan anlamında, oyun, 1887).

ROMAN: *Sergüzeşt* (roman, 1889, Kültür Bakanlığı tar. yeni bas. 1972; Zeynep Kerman tar.).

HİKÂYE: *Küçük Şeyler* (hikâyeler, 1892), *Rumuzü'l-Edeb* (edebiyat bilgileri ile anı ve sohbetlerden örnekler, 1900), *İclal* (söyleşiler, mektuplar, 1923).

HAKKINDA: A. Ferhan Oğuzkan / Sami paşazade Sezai, Hayatı Sanatı Eserleri (1954), Zeynep Kerman / Sergüzeşt (Bir Türk Romanı Tahlili) (1974), Mehmet Kaplan / Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler I, (Sergüzeşt romanı adlı makalesinde Prof. Dr. Mehmet Kaplan / 1. Vaka, 2. Zaman, 3. Mekan, 4. Şahıslar, 5. Bakış Tarzı, 6. Dil ve Üslup, 7. Aşma bölümlerinde eseri inceler 1976), Cevdet Kudret / Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman I (1979), Zeynep Kerman / Sami Paşazade Sezai'nin Hikâye-Hâtıra-Mektup ve Edebi Makaleleri (1981), İsmail Parlatır / Türk Romanında Tipler: Dilber, (Türk Dili Dergisi, 1984), Robert P. Finn / Türk Romanı İlk Dönem 1872-1900 (1984), Zeynep Kerman / Sami Paşazade Sezai (1986), İsmail Parlatır /Tanzimat Edebiyatında Kölelik, (1987), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 1 (1997), Yusuf Yıldırım / Samipaşazade Sezai ve Sergüzeşt (2004), Firdevs Canbaz / Türk Öykü Tarihinde Büyük Adım: Küçük Şeyler (Hece-öykü, Haziran-Temmuz 2004).

SAN, İlkan

Şair ve müzisyen. 22 Kasım 1941, Malatya doğumlu. Şair ve yazar Mehmet Salih San'ın oğlu'dur. Besni İstiklal İlkokulu, Akçadağ Ortaokulu, Ankara Atatürk Akşam Lisesi, Başkent Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu mezunu. Devlet ve özel sektörde değişik görevlerde bulundu. Türk sanat müziği dalında sahne sanatçısı olarak yurtiçi ve yurtdışında mesleğini icra etti. 1966 yılında *Desenli Şiir* adıyla bir şiir sergisi açtı. *Gitmesin Gözlerimden Pırıl Pırıl Arzular, Söyleme Bilmesinler Bu Aşkın Bittiğini* gibi ünlü şarkıların güfte yazarıdır. *Milliyet* gazetesinin yılın sevilen şarkıları ödüllerinde 1978'den itibaren çok sayıda ödül aldı. 2001'den itibaren *Çizgi Ötesi* gazetesinin şiir sayfasını yönetti. Çalışmalarını şarkı sözü yazarı olarak sürdürdü.

"Cici Kız" adlı ilk şiiri, *Resimli Posta* gazetesinde (Ankara, 1961) yer almıştı. Sonraki yıllarda yazı ve şiirleri;

İLKAN SAN

ŞU YALAN DÜNYAYI AŞKSIZ GEÇİRME

Şu yalan dünyayı aşksız geçirme
Gönülden gönüle akıver gitsin
Üzülme sevgilin terketti diye
Sen de birisini yakıver gitsin

Bir yaprak düşerse bir gül bitermiş
Tanrı canı bize aşk için vermiş

Biten sevgilerin adını anma
Bir tatlı anıya katıver gitsin
Unut unutan boş yere yanma
Aklını birine takıver gitsin

Bir yaprak düşerse bir gül bitermiş
Tanrı canı bize aşk için vermiş

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

İlkan San

Türkiye İktisat Gazetesi, Yeni Adana, Yörem, Yeni Söke, Yeşilyurt gibi birçok gazete ile *Bizim Ece, Çağrı, Gülpınar, Öner, Sevgi Yolu, Defne, Atatürk Yolu, Çağdaş, Bulancak, Aksu* dergilerinde yayımlandı. Bu gazete ve dergilerin bir bölümünün yönetmenliğini yaptı. Müzik Der yönetim kurulu üyesidir.

"Sanatın, bilhassa şiir pazarının durgun olduğu ya da önemsenmediği günümüzde İlkan San'ın cesaretini ve de şiirlerindeki ustalığını alkışa değer buldum." (Halim Yağcıoğlu)

ESERLERİ:

Çam Sakızı Çoban Armağanı (1965), *S.O.S.* (1969), *Sizden Biri* (1978), *Dua'dan Beddua'ya* (1999).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Ahmet Sargın / Dua'dan Beddua'ya İlkan San (İleri gazetesi, Yozgat, 16.8.2003).

SAN, İnci

Eğitimbilimci. 27 Haziran 1936, Ankara doğumlu. Prof. Dr. Coşkun San, eşidir. Mimar Kemal İlkokulu, Ankara Kız Lisesi, Ankara Üniversitesi DTCF Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü (1971) mezunu. 1965'te aynı fakültenin Sanat Tarihi ve Arkeoloji Bölümünü bitirdi ve Hacettepe Üniversitesine sanat tarihi asistanı olarak girdi. 1971'de yüksek lisans çalışmalarını tamamladı. 1974'te *"Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık"* başlıklı tezi ile doktorasını bitirdi. 1977-78'de Stutgart'ta (Almanya) sanat eğitimi gördü, Stutgart Waldorf Pedo-

İnci San

gojisini inceledi. 1981'de *"Sanat Eğitimi Kuramları"* adlı tezi ile sanat tarihi ve estetik doçenti unvanını kazandı. 1978-79 yıllarında çeşitli kurumların danışma ve yayın kurullarında görev aldı. 1982 yılından itibaren emekli olana dek AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığını yürüttü. Ayrıca 1986-88 yıllarında Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde sanat tarihi ve kültür tarihi dersleri verdi. 1988 yılında profesörlüğe yükseltildi. 1994-95 öğretim yılından başlayarak AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancı Dil Öğretimi Anabilim Dalı başkanlığı görevini de yürüttü. 2000 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

Makaleleri; *DTCF Dergisi, AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Milliyet Sanat, MEB Dergisi, Öğretmen Dünyası* vb. dergilerde yer aldı. Çok sayıda bilimsel kongreye katılmış, bildirileri bir bölümünün editörü olduğu ortak kitaplarda yayımlanmıştır. Türk Eğitim Derneği, Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu, Çocuk Müzesi Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık* (1977), *Sanat Eğitimi Kuramları* (1983), *Sanat ve Eğitim* (ders kitabı, 1985).

DERLEME: *Drama ve Öğretim Bilgisi, V. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Semineri* (editör olarak, 1993), *Eğitsel Etken Olarak Güzel Sanatlar-Sanat Eğitiminin Geleceği, 20-23 Ekim 1994 Semineri* (editör olarak, 1995), *Drama-Maske-Müze, VI. Uluslararası Eğitimde Drama Semineri* (editör olarak, 1997).

HAKKINDA: Aysel Kanber / İnci Sandie das Fach "Drama" in der Kunsterziehung Etablierte (Schwarz auf Weiss, 12 Ekim, Almanya).

SAN, Mehmet Salih

Şair ve yazar (D. 1919, Urfa - Ö. 1969, Ankara). Şair ve müzisyen İlkan San'ın babasıdır. İstanbul Öğretmen Okulunu bitirdikten (1938) sonra Muş, Diyarbakır, Malatya, Kayseri, İstanbul, Ankara merkez ve ilçelerinde öğretmenlik yaptı. Ankara Millî Eğitim Müdür Yardımcılığı görevinde bulundu. Adıyaman ve Ankara'da çok sayıda ortaokul ve yüksekokulun kuruluşuna katkılar sağladı. Kayseri Halkevi Kitaplık ve Güzel Sanatlar Kolu başkanlığı; Besni'de Çocuk Esirgeme Kurumu Yardım Derneği başkanlığı, Malatya Öğretmenler Derneği başkanlığı yaptı.

Folklor ve genel kültür konularında makaleleri; *Güneş* (Muş, yazı işleri müdürü), *Altınova* (Muş), *Doğu Postası* (Muş), *Kayseri, Sesimiz* (Kayseri), *Gayret* (Malatya), *Demokrat Malatya, Yeni Malatya, Malatya Postası* gazeteleri ile *Erciyes* (Malatya, yazı işleri müdürü), *İş* (İstanbul), *Folklor* (İstanbul), *Bilgi* (İstanbul) dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Malatya'da Mahalli Bilmeceler* (1947), *Dün ve Bugün Muş* (1947), *Her Bakımdan Kısaca Besni* (1950), *Halk ve Ordu Cep Alfabesi* (1954), *Kulkınan Malatya* (1955), *Yıllık İş Takvimi* (1959), *Yıllık Ders Planı* (1959).

ŞİİR: *Ergenekon Yolları* (1952), *Fatiha* (1965), *Tekerlekler* (1966), *Bambaşka* (1966), *Hepsi Bir Arada* (1968).

HAKKINDA: İlkan San / Dua'dan Beddua'ya (1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

Haydar Sanal

SANAL, Haydar

Bestekâr (D. 1926, İstanbul - Ö. 5 Temmuz 2003, İstanbul). İlk müzik çalışmalarına Halkevlerinde (1936) başladı. İstanbul Belediye Konservatuarı (1945) mezunu. Çeşitli resmi ve sivil musiki çalışmalarında üye ve yönetici olarak görev yaptı. Devlet Konservatuarında öğretmenlik (1976-2003) yaptı. *Mehter Mûsıkîsi* (1964) adlı bir kitabı vardır.

SANAL, Türker

Gazeteci, yazar. 1946, Aydın doğumlu. İlkokulu Aydın'da bitirdi. Ortaöğrenimine Darüşşafaka Lisesinde başladı, Aydın Lisesinde sürdürdü. Liseyi, EFS öğrenci değişim bursu ile gittiği Amerika'da (Ashland High School, Nebraska) bitirdi. Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Türkiye Hür Düşünce Kulüpleri Federasyonu ve Adalet Partisi (AP) Gençlik Kolları genel sekreterliğinde bulundu ve Ankara'da Aydın Yüksek Tahsil Talebe Cemiyetinin başkanlığını yaptı. Gazeteciliğe Aydın'da *Yeni Kıroba* gazetesinde başladı. AP Genel Merkezi, Türk Hava Yolları ve Ulaştırma Bakanlığında basın müşaviri olarak çalıştı. Çeşitli

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

devlet kurumları ile basın-yayın organlarında görev aldı.

Öğrenci, Kızılay görevlisi ve gazeteci olarak Amerika'dan Singapur'a, Fransız Guyanası'ndan İsveç'e, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine kadar elliye yakın ülkede çeşitli uluslararası toplantı ve konferansa katıldı. Türk Kızılay'ına yaptığı hizmetleri nedeniyle ve ayrıca kan bağışçısı olarak birer altın madalya ile ödüllendirildi. İslâm Konferansı Örgütü, Uluslararası İslâm Hilâl Komitesinin başkan vekilliğine üç kez seçildi. Kızılay'ın Genel Merkez Kurulu, Hacettepe Üniversitesini Geliştirme Vakfı Yönetim Kurulu, Ankara Gazeteciler Cemiyeti, Parlamento Muhabirleri Derneği, Basın Konseyi ve Fenerbahçe Spor Kulübünün üyesidir.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Türkiye Cumhuriyeti ve 50. Hükümeti* (1995), *Türkiye'nin Hükümetleri: Muvakkat Encümen'den 55.Hükümete* (1997), *Demirel'den Siyasi Fıkralar* (1998), *Demirel Hükümetleri* (2000).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 1.10.1998), Türker Sanal / Demirel Hükümetleri (2000).

SANCAK, Hasan

Eğitimci, şair. 1 Ocak 1956, Alaçam / Çorum doğumlu. Aslen Trabzonlu bir ailedendir. Fatih İlkokulu, Alaçam Lisesi, Samsun Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1980) mezunu. Türkçe öğretmeni ve yönetici olarak Antakya, Hassa, Isparta ve Alaçam'da görev yaptı. Öğretmenlik mesleğini Alaçam'da sürdürdü.

Mesleğinin yanı sıra *Sancak, TRT, AA, İHA, Hürriyet, Güneş, Ortadoğu, Fotospor, Halk, Sancak* ve *Altınova* gibi ajans ve gazetelere muhabirlik yaptı. M. Kemal Atatürk'ün kimi sözleri ile resimlerinin de yer aldığı *O'dur* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye Samsun (c. 2, 2001).

Jale Sancak

SANCAK, Jale

Öykü yazarı. 3 Aralık 1958, İstanbul doğumlu. Bebek İlkokulu, Behçet Kemal Çağlar Lisesi mezunu. Bir süre sekreterlik, redaktörlük, desinatörlük yaptı. 1984'ten itibaren tekstil sektöründe stilist ve tasarımcı olarak çalıştı. Ayrıca resim çalışmaları yaptı.

Öykülerini *Argos, Adam Öykü* ve *Varlık* dergilerinde yayımladı. 1998'de

JALE SANCAK

SEVDA İLE ALİŞAN

(. .) Sevinir gibi oldu Alişan, biraz ışıklandı yüzü, pencereye sokuldu. Sevda sobaya iki odun attı, bir türlü ısınmıyordu ev, hırkasını giydirdi Alişan'a, su getirdi mutfaktan, çaydanlığını fokurtusunu duyunca tekrar mutfağa koştu. Suyu küçük leğene boşaltıp çene ekmeğin içine reçelle peynir sürdü, Alişan'a verdi. Gözleri dik bayırın ötesinde, dalgın, bulaşıkları yıkamaya koyuldu ağır ağır. Aklında Felek; kamçılayan bakışları dehlizlerinin, aklında hayat; aldırışsızlığı, yol vermezliği, mateşliği... sonra az önceki türkü, türkücünün kara gözleri, klipteki kızların askılı elbiseleri, yanık sırtları, dik meme uçları, uçuşan saçları, havuzbaşının ıslak, uçarı, kıvıl kıvıl halleri. Alişan'ın dargın, kederli halleri, sonra gene klipler; birbirini emen ağızlar, sarmaşan bedenler, çıldırmış eller... anasının para yetmiyor, befim başım tutuldu onzbuşunde, gene de yetmiyor dirdirları, bir herife varsaydım, keşke tuttuğu, Sevda'nın var olmaktan duyduğu suçluluk... sonra Felek yeniden, sonra klipler, sevdalı sözler, ayrılıklar kavuşmalar, magazin programları; şakrak geceler, gösterişli yaşantılar, yatlar, katlar, barlar, diskolar, iç içe bedenler, uçum uçum giysiler... Bana uzak her şey. Her şey uzak bana! -Otur hadi, çizgi film seyret biraz.

Denileni sessizce yaptı Alişan. Sevda televizyonu açtı. Alişan'ın bakışları ekrana saplandı. Sevda yatakları topladı, mutfağı sildi, kapının önündeki karları süpürdü, Alişan hâlâ bitirmemişti elindeki ekmeği. Sehpaya bırakıp yatağın altındaki mukavva kutudan oyuncaklarını çıkardı. Arife'nin temizliğe gittiği evlerden verilen şeylerdi hepsi de; doğru dürüst oynanmamış, pahalı, güzel oyuncaklar, binbir çeşit yap bozlar. Ara ara televizyona bakarak dingin bir oyuna daldı Alişan. Sevda bir paket şeker tıktırdı eline. Alişan şekere de yüz vermedi. Kaygıyla baktı ablasına. -Sevda, sokağa çıkayım mı?

Çıksın mı? Ya kızarsa Arife? Amaanın, kızarsa kızsın. Bütün çocuklar dışarda. Alişan'ın hakkı değil mi? -Çık bakalım, ama kapının önünden ayrılma. Şu paltonu da giy. Alişan paltosunu giydi. Ürkekçe açtı kapıyı, bir süre eşikte durup kımıldanmadan izledi kar kuşatmasını. Yüzüne boyratça vuran soğuğa rağmen gönenmiş olacak ki, birden eşikten atlayıp kara bıraktı kendini. Sevda çamaşır makinesini açıp çabucak doldurıverdi kirli beyazları. Düğmeye hafifçe dokundu; her gün aynı şey... Bari çalışmasına izin verseydi Arife. Girerdi bir konfeksiyona... Bayırın altında pırtırak gibi büyürdü fason atölyeler. Öğrenirdi overloğu, singeri... Ama oğlu pek kıymetli ya. Kim bakarmış o zaman Alişan'a? Sahi ne yapıyor bu, sesi soluğu çıkmadı? Uzanıp baktı pencereden, kucaklayıp kucaklayıp yığıyordu karları üst üste, beceriksizce. Az ötede kardan adam yapan çocukları öykünüyordu besbelli. Ah Alişan, senin de suçun yok, biliyorum. Peki suçlu kim? Kim suçlu? Bir türlü kapanmayan pencerenin arasına bir kağıt sıkıştırdı hışımla, gene de aralık kaldı cam. Öüf, Allah kahretsin! Çamaşırları hırpalayıp döve yıkayan makinenin başına gitti, yumruklarını sıkarak haykırdı, kahretsin! kahretsin! kahretsin! Ama, bu da ne, onun işlığı değil mi bu? Oydu tabi, geçiyordu, çağırıyordu, istiyordu. Ben de istiyorum! geleceğim! tamam, tamam merak etme! Felek uzaklaşınca, Alişan'ı içeriye aldı. Çok şirindi hali. Kızarmış yanaklarından öptü, minik burnunun dişledi ani bir sevinç nöbetiyle. Islanmış saçlarını kurulad çarçabuk, çoraplarını değiştirdi. -Bak Aliş'im, ben şimdi çarşıya gideceğim. Sen de uslu uslu beni bekleyeceksin, anlaştık mı? Yemişten kıpırdamak yok, tamam mı?

-Beni de götür, dedi Alişan, ben korkarım yalnız. Sevda beni de götür!

-Olmaz, üşürsün. Bak televizyonu da açacağım, İnek Şaban filmi varmış, ne güzel değil mi? Gelirken de gofret alacağım sana.

-Kola al, ben ondan istiyorum.

-Tamam, kola da alırım. Hemen geleceğim zaten. Ama sen buradan kalkmayacaksın, oldu mu? Yoksa yersin dayağı vallahi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Alişan aldırmazcasına omuz silkti,

-Banane, ben de gelecceğim! Beni de götür!

-Olmaz dedim, laf anlamıyor musun! Şimdi kıracağım kafanı! Otur şurada!

Hadi benim güzelim, otur emi, hadi canım...

Alişan'ın gözleri dolu dolu oldu. Sevda görmezlikten geldi gözyaşlarını küçüğün. Sevda kapıyı vurup çıktı, artık durdurulmaz bir istekti, kapıyı üst üste birkaç kez kilitledi, güvence altına almıştı Alişan'ı, içi rahattı, hem nasılsa geri gelecekti bir saate kadar. Birden Alişan'a yemek vermediğini hatırladı, dönse miydi?.. Dönse peşini bırakmazdı Alişan, biliyordu. Neyse gelince verirdi artık. Çok kalmayacaktı zaten. Keşke kalabilseydi, keşke hep Felek'le kalsaydı! Keşkeleri saya saya bayırdan aşağıya bıraktı kendini. Alişan mırıl mırıl ağladı bir süre, ürküntüyle duvarlara baktı, üstüne kilitlenmiş kapıya, kıpırtısızlıklarında bir giz taşıyormuş gibi duran eşyalara. Sanki canlanıverecek, ona bir kötülük yapacaklardı. Bir adam konuşup duruyordu televizyonda. Şaban'ın filmi yoktu işte. Sevda kandırmıştı onu. Ya gofret de getirmezse, ya kola da almazsa? Oyuncaklarına daldı biraz yatışır gibi olunca. Sıkıldı sonra. Elif gelseydi de, onunla oynasalardı. Çağırsa Elif... Üşüdü, ama vazgeçmedi cama gitmekten. Aralık kalmış pencereyi sevinçle açtı, bakındı. Elif oralarda mı? Seslendi adını uzun uzun: Elifff... Elifff... Yoktu Elif, duymuyordu. Soğuk, odayı kuşatırken öteki çocukları seyre koyuldu. Büyücek bir kardan adam yapmışlar da Şapka aranıyorlardı şimdi kafasına. İki parça kömürü göz niyetine kondurmuşlardı yüzüne. Hihı, ne komikti, ne komikti! Ellerini çırptı. Çocuklar kartopu savaşına başladılar yeniden, iki taraf da yamandı. Hızla uçuruyor, hedefi ıskalamadan vuruyorlardı. Ama kardan adam bir başına kalmıştı. Birden uykusunun geldiğini ayırımsadı Alişan. Geri çekildi. Çok soğuktu, çok üşüyordu, çok uykusu vardı! Şimdi gofret getirecekti Sevda, bir de kola. Şimdi... Elleri, ayakları, sırtı buz kesti. Gözünden uyku akıyor, tatlı bir uyuşukluk sarıyordu her yanını. Pencereye uzandı, ama kapatamadı. Kolunu oynatacak gücü kalmamıştı, yalnızca uyumak istiyordu, uyumak, güzel bir düş görmek. Arife'yi görmek düşünde, Arife'nin kucağına kıvrılarak, kana kana. Ansızın yatağa yıkılıverdi Alişan, pencere ardına dek açıldı, Arife kollarını uzatıp can oğlum, Alişan'ım diye koştu koştu, ulaşamadı Alişan'a.

Ah o seni de bilmez Alişan. Seni artık hiç bilmez. Sevda eve dönünce pencerçyi ardına dek açık buldu. Alişan'ın donmuş bedenine kapanırken, çığlığı şehrin her yanında duyuldu, ne ki hayat küp gibi ağırdı.

(*Aşkla Dayanmak*, 2000)

TRT'ye "Ateşi Çalmak" adlı televizyon programını hazırladı. TRT radyolarında yirmi kadar oyunu yayınlandı. Bazı öyküleri televizyon filmine uyarlanarak TRT'de gösterildi. Özel televizyon kanalları ile radyolara tanıtım programları hazırladı. *Bu Gece Pera'da* adlı öyküsü Finceye çevrildi.

"Jale Sancak, öykü türünün, düz yazı olsa da romandan çok şiire akraba oluşunun, yani yoğun anlatım ilkesini kavramış bir yazar. Anlatım biçimlerinin birinden ötekine geçişi ustaca." (Gürsel Aytaç)

"Jale Sancak'ın öyküleri, durgun hareketsiz bir zeminde göverir. Heyecan, entrika, kurgu çarpıcılığı, insanın gireğini ağzına getiren bir coşku yoktur. Ama bir anlatım zenginliği vardır. Okurla başbaşa kalan kişilerin yaşamlarını besleyen gölcükleri, ayrıntılı ve dopdolu bir biçimde koyar ortaya. Kuşlardaki karmaşayla, o karmaşanın doğmasına neden olan olayları ustalıkla kurcalar ve okurun iç evrenindeki olanakların arttırılmasına çalışır. 'Sanat toplumun aynasıdır' derler ya, Jale Sancak, toplumun bir üyesi olan bireyin varlığındaki kıpırtılara ayna tutar, o aynayı benliğinin bütün katmanlarında dolaştırır, saptadığı gelgitleri, kavgaları, yükselme ve alçalmaları öyküleştirir." (Muzaffer Buyrukçu)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Bu Gece Pera'da* (1989), *Yüzdeki Yüzler* (1991), *Bahçedeki Tuhaf Adam* (1993), *Ansızın Gelen* (1998), *Hayatın Bu Yakası* (1999), *Aşkla Dayanmak* (2000), *Surdibi'nde Dünya Muhabbeti* (2002), *Üç Aşk* (2003), *Sürgün Melekler* (2004).

DERLEME: *Kenti Dinlemek-Büyülü Kent İstanbul'dan Öyküler* (2002).

HAKKINDA: Gürsel Aytaç / İnsan ve Kader Manzaraları (Cumhuriyet Kitap, 1991), Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar (1995), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.6.1998), Muzaffer Buyrukçu / Ansızın Gelen (Cumhuriyet Kitap, 9.7.1998) – Hayatın Bu Yakası (Cumhuriyet Kitap, 24.6.1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Ceyhan Usanmaz / Kenti Dinlemek: Büyülü Kent İstanbul'dan Öyküler (Virgül, Temmuz-Ağustos 2002), Sıla Şahin / Nerede O Eski İstanbul? (Radikal Kitap, 21.7.2002), Münevver Soylu / Jale Sancak Yazarlara Yaşadıkları Kenti Anlattırmış: On İki Yazardan "Kenti Dinlemek" (Cumhuriyet Kitap, 22.8.2002), Nalan Barbarosoğlu / Yağmurlu Gecenin Sesi (Radikal Kitap, 26.11.2002).

SANCAK, Yusuf

İlâhiyat araştırmacısı. 1957, Erciş / Van doğumlu. Erciş Emrah İlkokulu (1969), Erciş Ortaokulu (1971), Erciş Lisesi (1974), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1981) mezunu. Doktorasını Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde *"Hz. Peygamber Devrinde Şiir"* adlı tezle (1995) tamamladı. Memuriyete Diyanet İşleri Başkanlığında (1982) başladı. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1990), Temel İslâm Bilimleri Bölümü Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalında öğretim üyesi (1996) olarak çalıştı.

Yusuf Sancak

Makaleleri; *EKEV Akademi, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* dergilerinde yayımlandı. *Hz. Peygamber Devrinde Şiir* adlı bir inceleme kitabı vardır.

SANCAKLI, Saffet

Hadis araştırmacısı. 1959, Sancak / Bursa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Bursa'da tamamladı. Uludağ Üniveritesi İlâhiyat Fakültesinden (1986) mezun oldu. 1989 yılında yüksek lisansını, 1997 yılında doktorasını tamamladı, 2004 yılında doçent oldu. 1997 yılından sonra İnönü Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Alanıyla ilgili olarak yazdığı makaleleri *Diyanet İlmi Dergi, Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, İslâmi Araştırmalar, Akademik Araştırma, Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Tabularasa, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ:

Sünneti Doğru Anlamak (2. bas. 2001), *İslâmın Anlaşılmasında Sünne-*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Saffet Sancaklı

tin Yeri ve Değeri (ortak kitap, 2003), *Hadislerde Fakirlik ve Zenginlik Problemi* (2004).

SANCAR, Aişe Aslı

Yazar. 1944, Amerika doğumlu. Ohio State University (ABD) mezunu (1966). Mezun olduğu üniversitede yüksek lisans programını tamamladıktan (1967-68) sonra Knoxville College (ABD) adlı bir yüksekokulda edebiyat öğretmenliği yaptı. Türkiye'ye geldiğinde *Kadın ve Aile* dergisinde yayın kurulu başkan yardımcısı olarak çalıştı. *Kadın ve Aile* ile birlikte *Inquiry* (1986) ve *Mektup* (1986) dergilerinde makaleler yayımladı.

ESERLERİ:

İslâm'ın Işığına Uyanmak (1986), *Osmanlı Toplumunda Kadın ve Aile* (1999).

SANCAR, Kaya

Yazar. 9 Eylül 1973, Köln / Almanya doğumlu. Eğitimini Türkiye'de sürdürdü. Ankara Üniversitesi Amerikan Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Bir yıl İstanbul'da kaldıktan sonra, yüksek lisans öğrenimi için Almanya'ya gitti. Brezilya'da maden işletmelerinde çevirmen olarak çalıştı. Daha sonra aynı şirkette araştırma uzmanı olarak görev yaptı. Bir süre, elmas madenlerinin bağlı bulunduğu bir kurumda çalıştıktı. Sonra kendi işini kurdu. Yaşamını kısmen Rio Branco ve Sao Paulo'da, kısmen de Rio de Janeiro'da sürdürdü. *Aşkın ve Kederin Kitabı* (2004) adlı basılı bir romanı vardır.

SANCAR, M. Nureddin

İslami ilimler araştırmacısı. 8 Eylül 1957 doğumlu. Kur'an öğrenimini dedesinin yanında tamamladı. Tillo İbrahim Hakkı İlkokulunu (1969) bitirdi. Aynı yıl, cami imam-hatipliği yapan babası Molla Bedreddin'in yanında, El-Mustafaviyye Medresesinde dini ve Arabî ilimler okumaya başladı. Babasının Siirt Ulu Camiine nakli üzerine (1971) medrese eğitimine Siirt'in El-Fahr Camiinde devam etti. Siirt Ortaokulunu (1979), Van İmam Hatip Lisesini (1980) dışarıdan sınava girerek bitirdi. Aynı yıl babasından ilmî icazet (yeterlilik) aldı. Siirt Merkez Ülkü Camiinde müezzinlik görevine (1981), 1983'te Merkez Sımmaka Camii imam-hatipliğine atandı. Bu arada Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesini (1994) bitirdi. Aynı yıl Merkez Ulu Camii imam-hatipliğine geçti. Resmi görevinin yanı sıra, dinî ve Arabî dersler okuttu.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Şâfiîler İçin Dinî Bilgiler* (1994), *Evliyalarıyla Tillo, Tillo Evliyaları* (3. bas. 2003).

HAKKINDA: M. Nureddin Sancar / Tillo Evliyaları (2003).

SANCAR, Mithat

Hukukçu, yazar. 1963, Nusaybin / Mardin doğumlu. Diyarbakır Öğretmen Lisesi ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. 1995'te "*Temel Hakların Yorumu*" adlı teziyle doktor; 1999'da "*Hukuk Devleti*" adlı teziyle doçent oldu. Makaleleri, daha çok *Birikim* dergisinde olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandı. Çalışmalarını Ankara Üniversitesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü. Nihat Genç'in "*Kompile Hikâyeler*" adlı kitabına, grafiker olarak katkıda bulundu.

ESERLERİ:

Şehrin Zulası Ankara Kalesi (ortak, 1997), *"Devlet Aklı" Kıskacında Hukuk Devleti* (2000), *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü* (Strukturwandel der Öffentlichkeit, Habermas'tan, Tanıl Bora ile, 2003), *Mülteciler ve İltica Hakkı* (Bülent Peker ile, 2005).

HAKKINDA: Levent Cantek / Söyleşi: 'Kamusallığın' Dönüşüm Serüveni (Virgül, Şubat 1998).

SANCAR, Mustafa

Yazar. 1955, Siverek / Şanlıurfa doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Siverek'te tamamladı. 1976 yılından itibaren yaşamını Çorlu'da sürdürdü.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Dünya Gözlü Sevgili.*

ROMAN: *Palyaço'nun Ayna Sığınağı.*

HAKKINDA: Mustafa Aslan / Dünya Gözlü Sevgili (Cumhuriyet Kitap, 14.9.2000), Hasan Akarsu / İnsan Acılarından Damıtılanlar (Cumhuriyet Kitap, 20.1.2005).

SANCAR, Serpil

Araştırmacı-yazar. 1954, Ankara doğumlu. Tam adı Serpil Sancar Üşür. Lisans eğitimini Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat ve Maliye Bölümünde, doktorasını yine aynı fakültenin Siyaset Bilimi dalında tamamladı. SBF'de Siyaset Bilimi dalında ders-

Serpil Sancar

ler verdi. Siyasal kültür ve bilinç ile toplumsal cinsiyet alanlarında çalışmalar yaptı. Aynı zamanda Kadın Araştırmaları Merkezinin kurucu ve katılımcılarındandır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Din Siyaset ve Kadın: İran Örneği* (1991), *İdeolojinin Serüveni* (2001).

DERLEME: *Latin Amerika'da Askeri Diktatörlük ve Kadın* (1990), *İran Devrimi Din Anti-Emperyalizm ve Sol* (1992).

Necdet Sançar

SANÇAR, Nejdet

Gazeteci-yazar, tarih araştırmacısı (D. 1 Mayıs 1910, İstanbul - Ö. 22 Şubat 1975, İstanbul). Hüseyin Nihal Atsız'ın kardeşidir. İstanbul Erkek Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Edebiyat öğretmeni olarak Sivas, Balıkesir, Edirne, Zonguldak ve Ankara liseleri ile Ankara Polis Kolejinde görev yaptı. 1944'te "Turancılık" yaptığı gerekçesiyle soruşturmaya uğrayarak öğretmenlikten alındı. Mesleğine 1950'de yeniden dönebildi. Bir ara Milli Kütüphanede çalıştı. Ankara Gazi Lisesi edebiyat öğretmeni iken emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra İstanbul'a yerleşti ve orada öldü. Karacaahmet Mezarlığında toprağa verildi.

Yazı ve incelemeleri *Ötüken* vb. dergilerde yayımlandı. Yazılarında

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ağırlıklı olarak Türk milliyetçiliği ve komünizmle mücadele konularını işledi.

ESERLERİ:

Tarihte Türk-İtalyan Savaşları (1942), *Hasan Âli ile Hesaplaşma* (1947), *Komünist Nedir?* (1950), *Kızıl Cennet Masalı* (1950), *Türklük Sevgisi* (1952), *Afşın'a Mektuplar* (1963), *Irkımızın Kahramanları* (1943; *Türk Kahramanları* adıyla, 1965), *Gizli Komünist Belgeleri* (1966), *İsmet İnönü ile Hesaplaşma* (1971), *Nâzım Hikmet Masalı* (1975).

HAKKINDA: Devletgazetesi(23.2.1976), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas.1999).

SANDER, Ergin

Şair. 21 Ocak 1937, İstanbul doğumlu. Tam adı Mehmet Ali Ergin Sander. Kabataş Lisesi (1950) mezunu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde başladığı yükseköğrenimini Almanya'da tamamladı. Yayıncılığı seçerek Sander Yayınevini kurdu ve yönetti. İkinci Yeni Kuşağı şiirinden yararlandı, ancak takipçisi olmadı. İnsanı yüreğinden yakalayan bir şiirle başladı, ancak yazmayı sürdürmedi. *Gözlerinde Gökyüzü* (1961) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: S. Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Hasan Ali Kasır / Hüzün Şiirleri (1998), Türkiye'de Kim Kimdir (2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

Oral Sander

SANDER, Oral

Tarihçi (D. 1940, İstanbul - Ö. 10 Eylül 1995, Ankara). Müzik araştırmacısı Evin İlyasoğlu'nun ağabeyidir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1964) mezunu. Aynı yıl bitirdiği bölüme asistan oldu. 1968 yılında doktorasını tamamladı. Öğreniminin bir bölümünü Harvard Üniversitesinde yaptı. 1975 yılında doçentliğe, 1988 yılında profesörlüğe yükseldi. Görevli olduğu fakültenin yanı sıra Bilkent Üniversitesinde dersler verdi. AÜ SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü başkan yardımcılığı ve Siyasî Tarih Anabilim Dalı başkanlığı görevinde bulundu. ABD'nin çeşitli üniversitelerinde dersler ve dizi konferanslar verdi. Çeşitli dergilerde çok sayıda makalesi yayımlandı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Sovyet Dış Politikası (1967), *Balkan Gelişmeleri ve* Türkiye (1969), *Türk-Amerikan İlişkileri 1947-1964* (1979), *Siyasî Tarih-İlk Çağlardan 1918'e (1918-1994)* (1989), *Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü* (Osmanlı Diplomasisi, 1993), Modern Türkiye Tarihi (1996), *Türkiye'nin Dış Politikası* (2000).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. 7, 1970), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.6.1998), Ayşe Ozil Sahibinin Sesi (Virgül, sayı: 18, Nisan 1999).

SANDIKKAYA, Muhsin

Şair. 1933, Suçatı / Gürün / Sivas doğumlu. İlkokulu Suçatı kasabasında bitirdi. On sekiz yaşındayken gurbet hayatına başladı. Maraş, Adana, İzmir gibi şehirlerde inşaat işlerinde çalıştı. Bir süre İzmir'de tezgahtarlık yaptı. 1953 yılında tekrar Suçatı kasabasına döndü. İzmir'de bir fabrikaya kadrolu işçi olarak girdi ve 1957 yılında oraya yerleşti. 1958 yılında kasabasına dönerek 1960 yılına kadar burada çiftçilikle uğraştı. 1960 yılında tekrar İzmir'e göçen Sandıkkaya, İzmir Özel Çamlaraltı Kolejinde iç hizmetler amiri olarak göreve başladı. Burada yirmi bir yıl çalıştıktan sonra 1979 yılında emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra bu okulun kantinini işletti. 1986-95 yılları arasında Fırıncılar Odası genel sekreterliğini üstlendi. *Taban Zar Eyler* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Mehmet Ali Öz / Gürünlü Şairler (2002).

SANER, A. Ferid

Eğitimci. 21 Ekim 1906, Yanya / Girit doğumlu. İstanbul Fransız Lisesini, 1929'da Belçika Makine Mühendis Mektebini bitirdi. Öğretmenlik, okul müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı müfettişliği, Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği, Mesleki ve Teknik Öğretim genel müdürlüğü yaptı. *Türkiye'de Meslekî ve Teknik Öğretim* (1949) adlı bir araştırma kitabından başka mesleki eserleri de vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

SANER, Ali İhsan

Bürokrat. 1946, Kayseri doğumlu. Kayseri Lisesini, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Bölümünü (1970) bitirdi. 1971 yılında Sayıştay denetçiliği sınavı kazanarak bu kurumda göreve başladı. Sayıştay'ın çeşitli birimlerinde çalıştıktan sonra 1993 yılından itibaren beş yıl süreyle yeni oluşturulan Taşınmaz Mallar İnceleme Ekibinin şefliğini yaptı ve 1998 yılında emekliye ayrıldı. *Devletin Rantı Deniz...* (2000) adlı eseri dışında mesleki kitapları da vardır.

ERGİN SANDER

YENİLİK ÇAĞIN MADENCİLERİ

Şimdi silik gölgelerin türküsünü söylüyor
Derin yer altı ocaklarında kazmalar
Derine hep derine kazıyoruz
Nerde çağımızın o altın kalbi
Çağımızın altın kalbini arıyoruz

Seni düşünüyorum her vurduğum kazmada
Çocuk gözlerinde kirli bir yağmur
Kazdıkça daha derinlere inmek
Kazdıkça senden biraz daha uzaklaşmak demek

Eski çağlardan bir yer altı tanrısı
Tutup öpüyor yorgun ellerimizden
Çağın uzaklarda vuran kalbini duyuyoruz
Derinden derinden
Üzerimizde ağır bir yeryüzü

Gökyüzünden uzakta çok uzakta
Derine hep derine kazıyoruz
Nerde çağımızın o altın kalbi
Çağımızın altın kalbini arıyoruz.

(Hamit Kalyoncu / *Kömür Kokan Şiirler*, 2005)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SANIMER, Gündoğdu

Şair ve ressam (D. 1 Ocak 1935, Trabzon – Ö. 22 Haziran 2003, İstanbul). Küçük yaşta babasını yitirdi. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini (1966) bitirdi. Otuz yıl jinekolog hekim olarak Trabzon'da görev yaptı. 1990'ların başında İstanbul'a yerleşti. Bir kalp yetmezliği sonucunda öldü.

1960'larda, yayımlanmasına katkıda bulunduğu *Kıyı* dergisinin daha sonra sanat danışmanlığını ve yayın yönetmenliğini üstlendi. Şiir ve yazıları *Hakimiyet* (Trabzon) adlı yerel gazete ile *Kıyı, Yazko Edebiyat, Karşı Edebiyat, Varlık, Genç Öğretmen, İstanbul, Türk Sanatı, Güzel Yazılar* ve *Şiir Ülkesi* dergilerinde yayımlandı. *Son Haber, Yenigün, Karadeniz* ve *Kuzey Haber* gibi yerel gazetelerde köşe yazıları yazdı. Resim ve ebru çalışmaları yaptı, sergiler açtı.

"Bildik bir gidişti onunkisi, ipuçları önceden verilmiş: 'ben gündoğdu sanımer karşınızda/ sakladım şiirlerimi sizden bağışlayın/ utancın en uzun savaşı susmak/ daralsa da yüreği insanın'. Lirik bir dille yazdığı şiirlerinde, insanı ve doğayı tarihsel bütünlük içinde anlatma çabası sezilir. Kendi yaşamından ve çocukluğundan belirgin izler taşıyan 'çocuk' imgesi ise şiirinde ağırlıklı bir yer tutar. Az ve öz üreten bir ozandı." (Attila Aşut)

ESERLERİ (Şiir):

Karayelin Sürüleri (1987), *Suyun İnce Sesinde* (1991).

HAKKINDA: Hasan Akarsu / Şiirler Değdi Sevdaya (2000).

SANİ AHMED

Mutasavvıf (D. ?, Tokat – Ö. 1873, İstanbul). Mevlevi şeyhlerindendir. Öğrenimini ve tasavvufi çilesini tamamladıktan sonra bir müddet Tokat Mevlevihânesinde şeyhlik yaptı. Buradan Aydın Mevlevihânesine geçti. Bir İstanbul ziyareti sırasında orada öldü. Yenikapı Mevlevihânesinde toprağa verildi

ESERLERİ:

Câm-ı Muzaffer, Nazmü'l-Cevâhir Şerhi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

SANLI, Sevgi

Oyun yazarı, çevirmen, eleştirmen. 2 Temmuz 1925, İzmir doğumlu. Sevgi Batur imzasını da kullandı. *Sadâyı Hak* ve *Halkın Sesi* gazetelerinin sahibi ve başyazarı Mehmet Sırrı (Sanlı) Bey'in kızıdır. İzmir Amerikan Kız Koleji (1945) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Filolojisi (1950) mezunu. Ankara'da Devlet Tiyatrolarında başdramaturg (1956-76) ve Ankara Radyosunda İngilizce spikeri olarak çalıştı. 1976'dan itibaren İstanbul'da çevirmenlik ve tiyatro eleştirmenliği yapıyor. TDK, TYS, PEN Yazarlar Derneği, Tiyatro Yazarları Derneği ve Uluslararası Tiyatro Eleştirmenleri Birliği üyesidir.

Eleştiri yazıları *Cumhuriyet* gazetesi ve *Gösteri* dergisinde yayımlandı. İlk oyunu *"Dilsizlerin Dili"* 1950'de İstanbul Şehir Tiyatrosunda, diğer oyunları Devlet Tiyatroları, İstanbul Şehir Tiyatroları ve özel tiyatrolarda sahnelendi. *Bilimsel İnsancılık* adlı denemesiyle 1963 *Cumhuriyet* Gazetesi Deneme Yarışması Ödülünü; *Küçük Tilkiler* adlı çevirisiyle 1972-73, *Bu Hesapta Yoktu* adlı çevirisiyle

SEVGİ SANLI

KAYGUSUZ ABDAL

SAHNE 2

(Alaiye Sancak Beyi 'nin Konağı. Alaiye 'nin on fersah dışında olan konak, baba soyu Karamanoğulları 'na, ana soyu Selçuk Sultanlarına dayanan Hüsameddin Bey 'in şanına yakışır biçimde döşenmiştir.)

HÜSAMEDDİN - (İkinci eşine) Hazırlıklar tamam mı? Koskoca Antalya Emiri, Teke Beyi, Mübarizeddin Mehmet Bey lütfedip ziyaretimize geliyor. Aman yüzümü kara çıkarmayın.

ESMA - Arka bahçede beş tane kuzu çevriliyor. Yirmi sülün, kırk beş keklik, yüz bıldırcın temizlendi. Altı kaz dolduruldu. Fırına atılmaya hazır. Emir Hazretleri av eti sever demiştiniz. Hüsameddin Bey, acaba bu ziyareti hayra yorsak mı?

HÜSAM - Şerre yormak için bir sebep var mı?

ESMA - Yani, kerimeleri Dilgüşa Harun'un Gaybi Beyimizle izdivacına razı olurlar mı dersiniz?

HÜSAMEDDİN - Bir cevap vermek için altı ay mühlet istemişlerdi. Henüz üç ay geçti.

ESMA - Kız evi, naz evi. Ama gönülleri var besbelli. Yoksa Mübarizeddin Mehmet Bey durup dururken ziyaretimize gelir miydi? Siz usulüyle bir ağzını arasanız...

HÜSAM - Emir Hazretleri kırk yıllık silah arkadaşımdır. Gene de kendilerini sıkboğaz etmek yakışık almaz. Ne acele edersin hatun?

Gönlünü ferah tut. Bizimki dağda bayırda ahu kovalar. Ahu gözlülerin peşine düşmedi daha.

(Bir uşak girer.)

UŞAK - Teke Beyi teşrif buyurdular.

(Hüsameddin Bey emiri kapıda karşılamaya gider.)

ESMA - (Uşak'a) Maiyeti kaç kişi acaba?

UŞAK - Otuz kırk kişi var.

ESMA - Ahçıbaşıya haber sal, altı kaz dolması daha sürsün fırına. Bazlamaları bolca tutsun.

UŞAK - Başüstüne efendim.

ESMA - Aşurelere nar serpmeyi unutmasınlar gene.

UŞAK - Başüstüne efendim.

(Hüsameddin Bey Teke Beyi ile içeri girer.)

TEKE B. - Fakirhane dediğin bu koskoca konak mı?

HÜSAM - Fakirhaneye şeref verdiniz efendim.

TEKE B. - Konak da değil, Saray yavrusu, Karamanoğlu Mahmud bin Hüsameddin'e de böyle bir yer yakışır.

HÜSAM - Teveccühünüz efendim, yalnız validemin soyu gerçek saraylarda otururdu.

TEKE B. - Validenin soyu mu?

HÜSAM - Selçuklu sultanlarından Kılıç Arslan'a dayanır.

TEKE B. - Ya öyle mi? Hiç sözünü etmemiştin.

HÜSAM - Sırası gelmemişti efendim.

TEKE B. - Demek arslan gibi kılıç sallayan mahdumunuz Kılıç Arslan soyundan gelirmiş. Bunu işitmek refikanın hoşuna gidecek.

HÜSAM - Refikanız hanımefendinin hoşnutluğu refikam cariyenizi saadetlere garkedecek.

TEKE B. -Kızlar, oğullar yetişiyor. Buraya gelirken gençlik günlerimizi hatırladım. Biz de yaman kılıç sallardık seninle. Kıbrıs kralına nasıl saldırmıştık birlikte.

HÜSAM - O kâfir kralını yaman tepeledik. Sağ kalan birkaç adamıyla gemisine zor attı canını. Daha dün gibi gözümün önünde.

TEKE B. - Dolu dizgin yaşadığımız günlerdi o günler. HÜSAM - Sıra oğullarımızda. Saldıran düşmanı yıldırmak artık onlara düşer. Methetmek bana düşmez ama tam bir silahşor gibi yetiştirdim oğlumu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

TEKE B.- Ne yazık Allah bana erkek evlat vermedi. Biricik kızımı alan delikanlı hem oğlum hem varisim olacak. Bunun için ölçe biçe bir karara varmak isterim.

HÜSAM - Hakkı âliniz var efendim.

TEKE B. - Bizim hanım da düşünelim taşınalım der dururdu. Gelin görün ki, düşlere pek inanır. Düşünde rahmetli annesini görmüş. Kayınvalide sayısız talipler arasında en hayırlısının Gaybi Bey olduğunu söylemiş. Gün saat sektirmeden söz kesin, demiş.

HÜSAM - Refikam bu haberi duyunca dünyalar onun olacak.

TEKE B. - Ya oğlun?

HÜSAM - Başına çifte devlet kuşu konuyor. Sevinçten uçacak.

TEKE B. - Gaybi Bey'e haber salın, elimizi öpmeye gelsin.

HÜSAM - Bizi ihya ettiniz sağ olun, var olun. Oğlum avlanmaya gitmişti. Neredeyse gelir. (Dışardan sesler gelir.) Avluda sesler var. Sanırım odur. Sizin onurunuza vurduğu avları önünüze serecek. (Bir uşak çağırır.) Avcılar döndü mü?

UŞAK - Döndüler efendim.

HÜSAM - Gaybi Bey'e seslen tez buraya gelsin.

UŞAK - Gaybi Bey gelmemiş, Paşa Hazretleri. HÜSAM - Ne demek Gaybi Bey gelmemiş? . UŞAK - Adamlar efendim...

HÜSAM - Ne olmuş adamlara?

UŞAK - Gaybi Bey avdan geri gelmedi. Nerde, ne halde olduğunu bilmeyiz, dediler.

HÜSAM - Ben ağzını yurtarın böyle diyen küstahın. Çabuk avcıları yolla buraya.

TEKE B. - Allah Allah bir garâbet var bu işte.

HÜSAM - Bazen günlerce av kovalar ama sizin ziyaretimize geleceğinizi biliyordu.

TEKE B. - Belki eli boş dönmek istemedi.

HÜSAM - Eli boş döndüğü görülmemiştir.

TEKE B. - Avcılar ne diyecek bakalım?

HÜSAM - Adamları onu yalnız koyup gelmezdi, hele Hami...

(Gaybi Bey'in av arkadaşları süklüm püklüm içeri girerler.)

HÜSAM - Nerde oğlum, nice oldu?

1. SİPAHİ - İzini kaybettik efendimiz.

TEKE B. - Efendiniz kaybolduysa sizin burda işiniz ne?

HÜSAMEDDİN - Suçlu suçlu önünüze bakmayın. Çıldırtmayın adamı. Yoksa oğlumun başına bir hal mi geldi? Hami, sen konuş. Süt kardeşin nerde? Onu ormanda koyup gelecek kadar sütsüz müsün yoksa?.

HAMİ - Gaybi Bey için canımı veririm. Siz de bilirsiniz ama...

TEKE B. - Bu işin içinde bir iş var. Kemküm etme, açık konuş.

HAMİ - Gaybi Bey'e bir hal oldu...

HÜSAMEDDİN - Ne dedin?

HAMİ - Bir hal oldu ama bildiğiniz gibi değil.

TEKE B. - Sabrımızı taşırma. Ben fena yaparım adamı.

HAMİ - (Hüsameddin'e) Gaybi Bey atı ile giysilerini size gönderdi. Bunu söylemek bana çok güç geliyor, bağışlayın ama...

TEKE B. - Konuş dedik!

HAMİ - Şikârının kan izini sürerek bir dergâha varmıştık. Beyi sorduk, yok dediler. Ormanın altını üstüne getirdik. Dönüşte tekrar uğradık. Bir de ne görelim, bir post üstüne oturmuş, dua eder. Bundan sonra benim babam Abdal Musa Sultan'dır, dedi.

HÜSAMEDDİN - Vay cibiliyetsiz, vay!

TEKE B. - Vay ahmak vay.

HÜSAMEDDİN - Ne diyeceğimi şaşırdım. Acım başıma çıktı. Baba yüreği böyle bir nankörlüğe nasıl katlanır? Bir aşık dünyayı tuttu. Duyarız dört beş yüz abdalı varmış. Ona hizmet için etrafında pervane olurlarmış. Kim derdi ki, efsunlar edip benim oğlumu dahi alıkoyacak!

TEKE B. - Kim derdi ki koskoca Teke Beyi eli böğründe kalacak. Hayırlı damat böyle olurmuş zahir. Sen misin kayınvaldeden keramet uman.

HÜSAMEDDİN - Bana meded eyle! Tut o Abdalın hakkından gel. Bu yanmış yüreğime su serpilsin. Yok dersen helak olurum. Halkın içinde ne vakarım kalır, ne namusum. Arımdan kimselerin yüzüne bakamam.

TEKE B.- Ya ben? Kızımı bu namerde vermeye hazırdım. Eşin dostun yüzüne nasıl bakarım?

HAMİ - Gaybi Bey'in kendisine böyle bir şeref bağışlayacağınızdan haberi yoktu efendim. Ah, kader!

HÜSAMEDDİN - (Umutla) Haberi olaydı'?

HAMİ - Benim bildiğim Gaybi Bey, koşa koşa elinizi öpmeye gelirdi. Ama dergâhta kendinden geçmiş gibiydi. Bir cezbeye kapılmış, karanlıklardan kurtuldum doğru yola bastım, gaflet uykusundan uyandım. Can gözümü açtım, deyip duruyordu. (...)

(*Kaygusuz Abdal*, 2001)

1973 74 Ankara Sanat Sevenler Derneği ödüllerini; *Rita* adlı çevirisiyle 1981 Avni Dilligil Ödülü, 1981 Ankara Sanat Evi Ödülü ve 1993 Kültür Bakanlığı En İyi Eleştiri Ödülünü; *Sinekli Bakkal* uyarlamasıyla 1997 Bahçelievler Belediyesi Yunus Emre Kültür Merkezi Uyarlama Oyun Yarışması Büyük Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

OYUN: *Dilsizlerin Dili* (1950), *Meneviş Yaprağından İncinen Kız* (1967), *Bu Elma Başka Elma* (1978), *Yazılı Kuşu* (?), *Kaygusuz Abdal* (2001).

ÇEVİRİ: *Küçük Tilkiler* (L. Hellmann'dan, 1958), *Oturma Odası* (G. Giren'den, 1960), *Kılpayı* (E. Albee'den, 1968), *Altın Kollu Adam* (N. Algrin'den, 1980), *Pygmalion-Kırgınlar Evi -Idrak* (B. Shaw'dan, 1982), *Şeytan Çelmesi* (V. Havel'den, 1990), *Sevgili Doktor* (A. Çehov-N. Simon'dan, 1993), *Yedi Kadın* (B. Schottenfeld'den, 1993), *Albion'un Rüyası* (R. Norman'dan, 1998), *Sezar ile Kleopatra* (B. Shaw'dan, 1999), *Bu Hesapta Yoktu* (A. N. Ostrovski'den, 2000), *Karanlıktan Aydınlığa* (B. Stavies'ten, 2000), *Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini* (L. De Bernieres'ten, Ö. Arıkan ile, 2000).

UYARLAMA: *Sinekli Bakkal* (H.E. Adıvar'dan, 1998).

HAKKINDA: Selim İleri / Yazı Odası: "Halide Edip Adıvar'ın Aynı Adlı Romanından" (Cumhuriyet, 2.2.1999), İnci Enginün / Sinekli Bakkal (Türk Dili, Aralık 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SANLITOP, Gazanfer

Şair ve yazar. 28 Mayıs 1940 (nüfusta 2 Mart 1941), Gölmarmara / Akhisar / Manisa doğumlu. İlkokulu Akhisar'da (1951) tamamladı. Ankara Cebeci Ortaokulunu (1954), 1957'Manisa Lisesini (1957) bitirdi. Bir yıl İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde okudu. Ertesi yıl İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Fakültesine girdi ve 1962 yılında buradan mezun oldu. Bir yıl sonra "ısıtma

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

GAZANFER SANLITOP

EFSANE I

Efsaneydi bu şehir, neles kesen rüyaydı
Hayalleri süsleyen sönmeyecek sevdaydı

Yedi tepe yedi renk; altın, taşı-toprağı
Şairlerin gönlünde sonsuz esin kaynağı

O belde ki dört yanı eserlerle bezenmiş
Her semtine en özgün şarkılar bestelenmiş

Onda yaşamak gerek, sözlerle anlaşılmaz
Renk renk ufuklarına gözlerle ulaşılmaz

Saraylar, imaretler; bir tarihti özlenen
Sevgiydi yüreklerde, o ekinle beslenen

Ödülümdü ilkinde, sonra uğraşım oldu
Her dönüp başka heves, gönül dergâhım oldu

Delikanlı yüreğim aşarken çocukluğu
Acemi ilk aşıların tarifsiz mutluluğu

Ürkek buluşmalarda candan sırdaşımdı o
Üzgün ayrılıklarda tuzlu gözyaşımdı o

- soğutma - klima" alanında yüksek lisans çalışmasını tamamladı. Bayındırlık Bakanlığında on ay kadar çalıştıktan sonra özel sektöre geçti. Aralık 1992'de kanserle tanıştı. 1969'dan itibaren çalışmalarını; kurucusu olduğu ve elektrik, elektroteknik, otomotiv alanlarında üretim, satış ve ihracat yapan Emas Grubu Yönetim Kurulu Başkanı olarak sürdürdü.

Şiirle ilgilenmeye ilkokul öğrenciliği yıllarında başladı. Şiirlerinde gurbet garipliğini, gençlik heyecanlarını ve İstanbul coşkusunu yansıttı. İş hayatına girince, yarım kalmış birkaç çalışmayı tamamlama dışında, şiirden koptu. Otuz iki yıl ara verdikten sonra, Kabe'de tavaf esnasında, dua niye-tine söylediği sözcüklerden oluşan "*Pervane*" ile tekrar şiire başladı.

Teknik konularda kaleme aldığı ilk yazıları, 1969'da *Mühendis Makine Dergisi*'nde, sonraki yıllarda ürünleri *Türkiye* gazetesi, *Sarmaşık* dergisi gibi çeşitli yayınlarda yer aldı. Aralarında "*Fenerbahçe Marşı*", "*Cumhuriyet Marşı*" "*Kandil*" ve "*Cavide*" adlı şiirlerinin de bulunduğu on civarında şiiri Zekeriya Yargıcı, Dr. İrfan Doğrusöz, Av. Cemil Altınbilek, Rüştü Eriç ve Faik Bilgi tarafından bestelendi. İş Dünyası Vakfı (başkan yardımcısı), Manisa İli Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (yönetim kurulu üyesi) ve Cerrahpaşa Çocuk Sağlığı Vakfı üyesidir.

ESERLERİ:

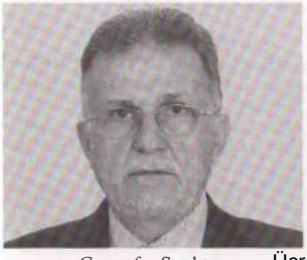
ŞİİR: *Bir Katre Sevgi* (1997), *Kelimeler* (2000), *Sönmezmiş Hiç Sevdalar* (2003), *Pervane* (yeni şiirleriyle, tüm şiirlerinden seçmeler, 2004).

OTOBİYOGRAFİ: *Saklım Gizlim Yok* (2002).

DENEME: *Burada Sevgi Var* (2004), Mutluluğun Şifreleri - Gerçek Mutluluğa Giden 50 Yol (2005).

KİŞİSEL GELİŞİM: *Kuvözde Çocuk Büyütmek* (2005).

HAKKINDA: Girişimci İşiyle Yatar, Eşiyle Kalkar... (Genç Gelişim dergisi, Eylül 2005), Erkin Umsan / Mühendislerden Şair De Çıkar, Yazar da... (Yeni Asır gazetesi, 24.7.2005), Gönül Dostları Buluştu (Türkiye gazetesi, 17.9.2005).

Gazanfer Sanlıtop

SANSAR, Mehmet

Şair. 1939, Brestovene (Karaağaç) köyü / Razgrad / Bulgaristan doğumlu. Ruscuk Teknik Sanat Okulunu bitirdikten sonra elektrik teknisyeni olarak çeşitli fabrika ve işletmelerde çalıştı. Gazetelerde muhabirlik yaptı.

İlk şiiri "*Hatırlayış*" 1964 yılında *Halk Gençliği* gazetesinde yer aldı. Sonraki yıllarda birçok gazete, dergi ve şiir antolojilerinde şiirlerine sürekli yer verilen bir şair kimliği kazandı. Şiirlerinde acı birikintilerini, umudu ve insan onurunu dile getirdi. Razgrad'da yayımlanan *Bir Akşam Vakti* (2000) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

SAPAN, Özcan

Yayıncı, yazar. 1960, İstanbul doğumlu. İlkokulu İstanbul'da, liseyi Fındıklı Lisesinde tamamladı. Günlük gazete ve dergilerde haber, makale ve köşe yazarlığı yaptı. 1986 yılında kurulan İHD'nin kuruluş sürecinde bulundu; üç dönem İstanbul Şubesi, bir dönem de Genel Merkez yöneticiliğini yaptı. Sol dünya görüşüne sahip insanları birleştirme çalışmalarında yer alarak ÖDP kurucusu oldu. Çeşitli yayınevlerinde editör ve yayın yönetmenliği görevlerinde bulundu. 1996 yılında Chiviyazıları Yayınevini kurdu. *Humanite* dergisi kuruculuğu ve yayın kurulu üyeliğini yaptı. *Beyaz Ölümün Güncesi* adlı çalışmasıyla 1992 Musa Anter Gazetecilik Ödülleri Röportaj Dalı Birincilik Ödülünü, 2003'te de Türkiye Yayıncılar Birliği Yayıncı Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Beyaz Ölümün Güncesi (1992), *Çocuk Hakları* (1998), *Ve Geçip Gitmediler* (2000), *Şeylerin Tarihi* (2004).

SAPAZ, K. Tahir

Şair. 2 Ocak 1945, Gökçam / Sungurlu / Çorum doğumlu. Gökçam Köyü İlkokulu (1957), Çorum Lisesi (1964), Çorum Öğretmen Okulu (1967) Selçuk Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1978) mezunu. 1965 yılından itibaren Çorum ve Ankara'daki ilk ve ortaokullarda öğretmenlik yaptı. 12 Eylül (1980) askeri darbesi sürecinde 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasasına dayanılarak bir

K. Tahir Sapaz

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

süre (1982) görevden alındı. Ankara Kavaklıdere İlkokulunda öğretmen iken 1994'te emekliye ayrıldı.

İlk yazısı *"Millet Seni Uğurladı"*, *Cumhuriyet* (13.2.1993) gazetesinde çıktı. Sonraki ürünleri *Size* adlı dergide yayımlandı (1994). Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Aydınlığın Dibine Dökülenler* (1994), *Biz Ne Zaman Güleceğiz* (1994), *Bir Sen Çiçek Açtın Yüreğimde* (1999).

İNCELEME: *Türk Edebiyatının Çağdaşları* (1997).

SAPMAZ, İrfan

Gazeteci, yazar. 30 Mayıs 1962, Yayladağı / Hatay doğumlu. Eğitimini Pakistan Peşaver Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Azerbaycan Bakü Devlet Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamladı. 1982'de *Sabah* gazetesinde çalışmaya başladı. *Sabah*, *Günaydın* (1987) ve *Hürriyet* gazetelerinde çalıştı. Rus-Afgan savaşını izlemek üzere 1987'de Afganistan'a gitti. 1992 yılına kadar Afganistan savaşını izledi. Ayrıca Pakistan, Hindistan ve Filipinler'e kadar olan bölgelerdeki savaşları, iç karışıklıkları takip etti.

1990 yılında Sovyet tanklarının girdiği Azerbaycan'a, *Günaydın* gazetesi muhabiri olarak, İran üzerinden gizlice girdi. Ancak KGB (Sovyetler Birliği istihbarat örgütü) tarafından Bakü'de yakalandı ve yetmiş beş gün sorgulandı. Turgut Özal ve Mihail Gorbaçov'un girişimleri sonucu Türkiye'ye iade edildi. 1992 yılının başında *Hürriyet* gazetesinin Bakü temsilcisi oldu. Kafkaslar ve Ortaasya Temsilcisi olarak Azerbaycan'da; DHA, CNN Türk ve Kanal D televizyonları adına görev yaptı. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Gazetecisi, Özel Radyo ve Televizyon Yayıncıları Derneği Medyanın En İyileri 2001 Ödüllerini, Yılın En İyi Muhabiri, Radyo Televizyon Gazetecileri Derneği Cengiz Polatkan Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Kurtlar Sofrasında Azerbaycan, Dünya Benden Öğrendi (2003).

SARAÇ, Adem

Yazar. 1958, Şavşat / Artvin doğumlu. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1985) mezunu. Yüksek lisansını Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yaptı. 1993'te Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine öğretim üyesi olarak atandı. İslâm Felsefesi Anabilim Dalında görev yaptı. İslâm tarihi, İslâm felsefesi, İslâm edebiyatı konularında araştırmalar yaptı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Ayrıldıkça Kavuşanlar* (1994), *Dalından Koparılan Çiçek* (1997), *Sürgün Kuşu* (2000), *Gülistan* (2000).

ÖYKÜ: *Gerçek Kurtuluş* (2001), *Sevgi Çiçekleri* (2001), *Garip Kuş* (2002).

OYUN: *Sevda Mesleği* (2001), *Adam Arıyorum* (1992), *Gözümüzün Nuru* (2000).

DÜŞÜNCE: *Müslümanın Muhacirim Mücahidim (Hazreti İkrime)* (1999), *Darağacındaki Kur'ân Şehitleri (Rec'i Vak'ası)* (2001), *Gül Çocuklar* (siyer, 2001), *Gül'ün Güller'i (Peygamber Efendimiz (sav)'in Kızları)* (2001), *Gülyüz'e Hasret (Hz. Vahşi)* (2002), *Peygamber Efendimize Mektup* (2002), *Üç Sevgili (Hz. Zeyd b. Hârise, Hz. Üsame b. Zeyd, Hz. Ümmü Eymen)* (2002), *Gül Gençler* (siyer, 2002), *Gül Sevgisi* (siyer, 2002).

SARAÇ, Ahmet

Şair. 1962, Vardallı köyü / Beşikdüzü / Trabzon doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Beşikdüzü'nde, liseyi Beşikdüzü Ticaret Lisesinde (1979) okudu. *Aşkın Çilesi* (1980) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

SARAÇ, Aydanur

Şair. 1968, Bulanık (Kiraz) köyü / Ardanuç / Artvin doğumlu. İlk ve ortaokulu çeşitli il ve ilçelerde tamamladı. 1988 yılında Sağlık Meslek Lisesinden mezun oldu. Hemşire olarak Ankara, Kırşehir vd. yerlerde görev yaptı.

1997 yılından itibaren şiirleri ve daha sonra da düzyazıları *Damar*, *Kıyı*, *Papirüs*, *Kavram Karmaşa*, *Akköy*, *Pencere*, *Beşparmak*, *Çıkın*, *Güzel Yazılar*, *Agora*, *Kum*, *Bahçe*, *Ağır Ol Bay Düzyazı*, *Nikbinlik* dergilerinde yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümünü *Sonra Güller Kırmızı* (2003) adlı kitapta topladı.

SARAÇ, İkram

Araştırmacı, çevirmen (D. 9 Kasım 1943, Muş - Ö. 30 Mart 2002, Ankara). Yazar ve çevirmen Tahsin Saraç'ın kardeşidir. Muş Cumhuriyet İlkokulu (1955), Muş Lisesi (1961), Ankara Üniversitesi DTCF Fransız Filolojisi (1966), Paris Sorbonne Üniversitesi Modern Edebiyatlar Bölümü (1975) mezunu. *"Çağdaş ve Modern Eleştiri"* konulu yüksek lisansını Sorbonne Üniversitesinde tamamladı. 1970'ten itibaren Elazığ ve Yozgat'taki çeşitli liselerde Fransızca öğretmenliği, Diyarbakır Eğitim Enstitüsü (1974-77), Dicle Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi (1977-84), Anadolu Üniversitesi (1984-92) ve Kocatepe Üniversitesinde (1992-94) Fransızca okutmanı olarak görev yaptı. Emekliye ayrıldıktan sonra Ankara'ya yerleşti (1994) ve burada öldü.

İkram Saraç

Çeviri ve yazıları 1975 yılından itibaren *Güney*, *Yapıt*, *Kırk Merdiven*, *Damar*, *Kıyı* ve *Türk Dili* dergilerinde yer aldı. 1994 yılında Eskişehir Yunus Emre Kalkınma ve Kültür Vakfı Ödülünü aldı. Edebiyatçılar Derneği, Çağdaş Dil Derneği ve BESAM üyesiydi.

ESERLERİ:

DENEME-ARAŞTIRMA-DERLEME: *Şu Yaşamın Öğrettikleri* (1995), *Beş Dilli Kuş* (1995), *Baudelaire / Yaşamı-Sanatı-Eserleri* (1997).

ÇEVİRİ: *Ya Sosyalizm Ya Ölüm* (Fidel Castro'dan, 1990), *Bay Keuner'den Öyküler* (Bertolt Brecht'ten, çeviri-inceleme, 1994), *Yunus Emre / Poémes* (Tahsin Saraç ile, Fransızcaya, 1991), *Poétes Turcs Contemparains* (Çağdaş Türk Ozanları, Tahsin Saraç ile, Fransızcaya, 1996), *Discours d'Atatürk* (Atatürk'ten Nutuk, Fransızcaya,1999).

SARAÇ, M. A. Yekta

Edebiyat araştırmacısı. 21 Mart 1963, İstanbul doğumlu. İlkokul, ortaokul ve liseyi İstanbul'da (1981) bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1985) mezunu. Bitirdiği fakültenin Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. 1987'de yüksek lisans, 1991'de doktora çalışmalarını tamamladı. 1992 yılında yardımcı doçent, 1994'te doçent oldu. 2003 yılında profesörlük kadrosuna atandı. Çalışmalarını aynı bölümde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Klasik Türk edebiyatı tarihi, klasik Türk edebiyatında edebî sanatlar ve nazım bilgisi, tasavvufî metinlerin şerhi gibi alanlarda yazdığı makaleleri, 1995 yılından itibaren *İlmî Araştırmalar*, *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası*, *İÜ Türkiyat Mecmuası*, *İÜ Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, *Journal*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

M. A. Yekta Saraç

of Turkish Studies (USA) vd. dergilerde yayımladı. Ulusal ve uluslararası çeşitli bilimsel toplantılarda klasik edebiyatımızla ilgili bildiriler sundu. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. 1995 yılından itibaren yayımlanmakta olan *İlmi Araştırmalar* dergisinde yayın kurulu üyeliği yaptı.

ESERLERİ:

Şeyhülislâm Kemal Paşazade: Hayatı-Şahsiyeti-Eserleri ve Bazı Şiirleri (1995), *Edebiyat Terimleri - Istılahât-ı Edebiye* (1996), *Şeyhülislâm Kemal Paşazade* (1999), *Klâsik Edebiyat Bilgisi-Belâgat* (2000), *Emri Divanı* (2002), *Aşıkpaşazade–Osmanoğulları'nın Tarihi* (Kemal Yavuz ile, 2003).

SARAÇ, M. Celâl

Bilim tarihçisi (D. 1906, Bağdat – Ö. 22 Ağustos 1998, İstanbul). Tam adı Mustafa Celâl Saraç'tır. Babası, Padişahın "Huzur Dersleri"ne de katılmış olan dönemin alimlerinden Müftü Saraçzade Abbas Vâsık Efendi'dir. Celal Saraç ilk ve ortaokulu Urfa'da, lise öğrenimini Adana'da tamamladı. İstanbul Yüksek Mühendis Mektebine girdi. 1932'de Fransa'da, Dijon Üniversitesi Fen Fakültesinden yüksek lisans derecesi ile mezun oldu. Aynı üniversitenin Edebiyat Fakültesinde Gaston Bachelard'ın bilim tarihi ve bilim felsefesi derslerine devam etti. Yurda döndükten sonra İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Umumi ve Tecrübi Fizik Bölümü doçentliğine, 1941'de Millî Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğretim Şubesi müdürlüğüne ve Gazi Eğitim Enstitüsü genel matematik ve fizik dersleri öğretmenliğine atandı. 1943'te profesör oldu.

M. Celâl Saraç, öğretim üyeliğinin yanında fakülte dekanlığı, Ankara Üniversitesi Senatosu üyeliği (1951-1958), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi üyeliği ve Klasik Eserler Tercüme Bürosu üyeliği (1961-62) ve İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Müdürlüğü (1961-62) yaptı. 1962'de Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Genel Fizik Kürsüsü profesörlüğüne seçildi. 1963'te Ege Üniversitesi Rektörlüğüne atandı ve 1976 yılında emekliye ayrıldı. Öldüğünde İstanbul-Pendik Mezarlığında toprağa verildi.

Yurtiçinde ve yurtdışında pek çok kongreye katılan, Avrupa'da çeşitli inceleme ve araştırmalar yapan Saraç, fen dalları ve bilim tarihi konularında çok sayıda kitap ve makale yayımladı.

BAŞLICA ESERLERİ:

10 Kasım'ın 25'inci Yıldönümünde Atatürk (1963), *İbn-i Sina'nın Ruh Üzerine Görüşleri* (1990), *Bilim Tarihi.*

Ayrıca fizik, matematik ve astronomi alanlarında başka eserleri de vardır.

HAKKINDA: Celal Saraç / Salih Zeki Bey: Hayatı ve Eserleri (yay. haz. Yeşim Işıl Ülman, 2001).

M. Celal Saraç

SARAÇ, M. Ender

Hekim, yazar. 1959, İzmir doğumlu. İzmir Bornova Anadolu Lisesi, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu. İzmir Devlet Hastanesinde aile hekimliği uzmanlığını tamamladı. 1989-95 yıllarında İsviçre, Hollanda, Almanya ve Hindistan'da "maharishi ayurveda ve panchakarma" konularında eğitim gördü. Türk Akapunktur Derneğinin bir buçuk yıl süren kurslarını bitirerek, Sağlık Bakanlığından onaylı Akupunktur Sertifikası aldı. Astroloji, meditasyon, reiki, NLP, yoga gibi çeşitli özel gelişim ve spiritüel eğitim programlarına da katıldı. Doğal Tıp Derneği başkanıdır.

ESERLER:

Ayurveda-Sağlıklı ve Uzun Yaşamanın Sırları (1997), *Sağlıklı Zayıflamanın Yolları* (2000), *Doğanın Şifalı Eli* (2005).

SARAÇ, Mehmet Kubilay

Asker, şair. 1936, Konaklar / Maçka / Trabzon doğumlu. İlköğrenimini doğduğu köyde (1950) yaptı. Merzifon Astsubay Hazırlama Okulunu bitirdikten sonra İzmit'te bir yıl piyade ihtisası yaptı. Çankırı Piyade Atış Okulunda da (1956-57) eğitim gördükten sonra Silahlı Kuvvetlerde görev aldı. Sırasıyla Amasya, Tekirdağ-Saray, Van-Çaldıran, Payamlı, Hudut Bölgesi, Seyyar Jandarma Taburu, Manisa Kırklareli ve Erzurum'da astsubay olarak görev yaptı. Piyade sınıfından ayrılarak maliye sınıfına geçti ve 3 Haziran 1978'de emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra Trabzon'a yerleşerek (1979) ticaretle uğraştı.

Şiirle öğrencilik yıllarında başlayan ilgisini askerlik mesleği sürecince de sürdürdü. Çeşitli dergi ve gazetelerde şiirlerini yayımladı. Ayrıca radyofonik piyesler yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Lâlelim* (1963, 1964), *Bu Yer Benim Yurdum* (4.bas. 1968).

PİYES: *Atatürk'ün Hayatı.*

HAKKINDA: Jandarma Dergisi (Ağustos 1966), Nuri Kırcıoğlu-İdris Dinçer / Şairler Antolojisi (1966), Sanat Dünyası (Mayıs 1967), Balıklı Göl (Mart 1967) Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri: Cumhuriyet Dönemi (c. 2, 1993).

Tahsin Saraç

SARAÇ, Tahsin

Şair ve çevirmen (D. 1 Ocak 1930, Muş - Ö. 29 Haziran 1989, İzmir). Yazar ve çevirmen İkram Saraç'ın ağabeyidir. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümünü bitirdikten (1952) sonra devlet tarafından gönderildiği Paris Sorbonne Üniversitesinde Fransız edebiyatı ve fonetik öğrenimi gördü (1953-54). Yurda döndükten sonra Trabzon ve Samsun liseleri ile Gazi Eğitim Enstitüsünde edebiyat öğretmenliği, 1963-65 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu üyeliği yaptı. *Tercüme* ve *Türk Dili* dergilerinin yazı kurullarında yer aldı. 12 Mart (1971) döneminde siyasî düşüncelerinden dolayı iki kez gözaltına alındı, serbest bırakıldı. 1970 yılında sağlık nedeniyle meslekğinden ayrıldı.

İlk şiiri "*Boğuntu*", *Varlık* dergisinde (1954) yayımlanmıştı. 1956 yılından sonra *Varlık*, *Dost*, *Papirüs* ve daha çok *Türk Dili* dergilerinde şiirleri ve yazıları yayımlandı. Fransızcadan Türkçeye ve Türkçeden Fransızcaya şiir çeviriler yaptı. Bu çalışmaları dolayısıyla Fransız hükümetince "Legion d'honneur" (1968), Macar edebiyatın-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

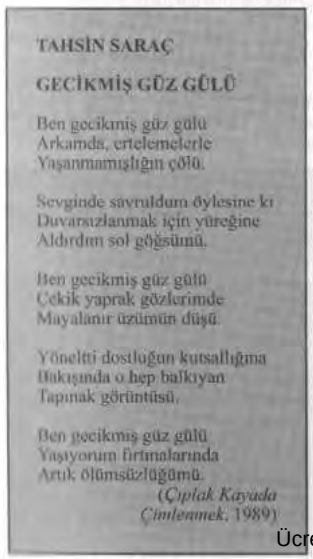
dan çevirileri dolayısıyla da "Endre Edy" (1979) nişanlarıyla ödüllendirildi. Ayrıca 1963'te Milli Eğitim Bakanlığı Üstün Başarı Ödülünü, *Günümüz Fransız Şiiri* (1963) adlı inceleme ve antoloji çalışmasıyla Türk Dil Kurumu 1964 Çeviri Ödülünü, *Direnmeler* adlı şiir kitabıyla da TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışmasında Büyük Ödülü kazandı. 1980'de Sanatsevenler Derneği En İyi Çeviri ödülü, 1986'da Asya-Afrika Yazar Birliğinin Lotus Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Ölümsüz Yalnızlık* (1965), *Güneş Kavgası* (1968), *Direnmeler* (1973), *Poems Choisis* (31 şiirin Fransızcaya çevirisi, Ayhan Özden ile, 1974), *Güvercin Kasapları* (1978), *Bir Sevgiyi Görüntüleme* (1980), *Toplu Şiirler* (1986).

ÇOCUK KİTABI: *Balta Sapı* (1963), *Çolak Pehlivan* (1963), *Ağustos Böceği İle Karınca* (1963).

ÇEVİRİ: *Kurt Kardeşler* (M. Aymée'den, 1958), *Yerma* (F.G. Lorca'dan, 1962), *Ezgiler Ezgisi* (J. Giraudoux'dan, 1963), *Kan Koca ve Ölüm* (A. Roussin'den, 1963), *Çark* (J.P. Sartre'dan, 1964), *Kadınlar da Savaşı Yitirdi* (C. Malaparte'tan, 1965), *Profesör Taranne* (A. Adamov'dan, 1965), *Amerikan İmparatorluğu* (C. Jullien, A. Gülersan ile, 1969), *Okul Döneminde Çocuğu Yönetme* (M. Reuchlin, N. Engez ile, 1970), *Şiirler* (S. Petöfi'den,1973) *Günümüz Fransız Şiiri* (1963, Çağdaş Fransız

TAHSİN SARAÇ

GECİKMİŞ GÜZ GÜLÜ

Ben gecikmiş güz gülü
Arkamda, ertelemelerle
Yaşanmamışlığın çölü.

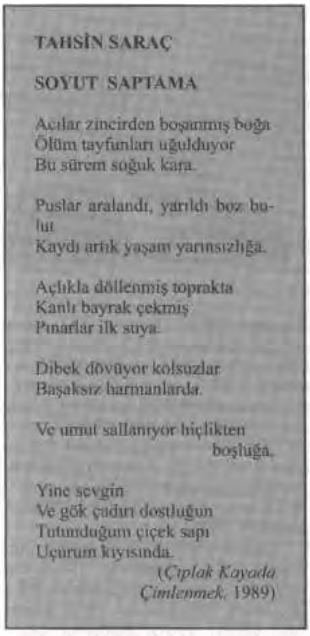
Sevginde savruldum öylesine ki
Duvarsızlanmak için yüreğine
Aldırdım sol göğsümü.

Ben gecikmiş güz gülü
Çekik yaprak gözlerimde
Mayalanır üzümün düşü.

Yöneltti dostluğun kutsallığına
Bakışında o hep balkıyan
Tapınak görüntüsü.

Ben gecikmiş güz gülü
Yaşıyorum fırtınalarında
Artık ölümsüzlüğümü.

(*Çıplak Kayada Çimlenmek*, 1989)

TAHSİN SARAÇ

SOYUT SAPTAMA

Acılar zincirden boşanmış boğa
Ölüm tayfunları uğulduyor
Bu sürem soğuk kara.

Puslar aralandı, yarıldı boz bulut
Kaydı artık yaşam yarınsızlığa.

Açlıkla döllenmiş toprakta
Kanlı bayrak çektiş
Pınarlar ilk suya.

Dibek dövüyor kolsuzlar
Başaksız harmanlarda.

Ve umut sallanıyor hiçlikten
boşluğa.

Yine sevgin
Ve gök çadırı dostluğun
Tutmuduğum çiçek sapı
Uçurum kıyısında.

(*Çıplak Kayada Çimlenmek*, 1989)

Şiiri adıyla, 1976), *Beşinci Frank* (F. Dürrenmatt'tan, 1979), *Bütün Oyunları* (F.G. Lorca'dan, A.T. Oflazoğlu ile, 1982), *Seçilmiş Şiirler* (R. Char'dan, 1983), *Rimbaud'nun Mektupları* (1985), *Kan ve Altın* (E. Ady'den, 1992), *Truva Savaşı Olmayacak* (J. Giraudoux'dan, 1997).

SÖZLÜK: *Çağrışım Yoluyla Fransızca-Türkçe Sözlük* (F. Baldaş ile, 1959), *Fransızca-Türkçe Argo Sözlüğü*, 1966), *Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük* (2 cilt, 1976), *Fransızca-Türkçe Okul Sözlüğü* (1988).

DİĞER: *Altın Bilezik* (1963), *Atatürk* (1963), *Az Tamah Çok Zarar Verir* (1963), *Aile Ocağı* (1964), *Erzurumda Aziziye Savaşları* (1964), *Aşık Veysel* (1965), *Çıplak Kayada Çimlenmek* (1989).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi (c. 4).

SARAÇBAŞI, Mehmet Ertuğrul

Dil ve edebiyat araştırmacısı. 29 Ekim 1922, Ankara doğumlu. Ankara İsmet Paşa İlkokulu (1933), Ankara Erkek Lisesi, Ankara Siyasal Bilgiler Okulu (1944) mezunu. Balıkesir maiyet memurluğu, Maliye Bakanlığı stajyer birinci mümeyyizliği; Diyadin, Doğu Bayezıt, Şirvan, Bafra ve Bor ilçelerinde kaymakamlık (1950-57) yaptı. 1972'de, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinde Şube Müdürü iken emekliye ayrılarak İstanbul'a yerleşti. Daha çok derleme ve sözlük çalışmalarıyla tanındı. *Türkçe Deyimler Sözlüğü* adlı kitabıyla, 1980 Türkiye Milli Kültür Vakfı Özel Armağanını aldı.

ESERLERİ:

DERLEME: *Dünya Edebiyatından Özdeyişler* (1968), *Unutulmaz Sözler Antolojisi* (1972), *Damıtılmış Sözler* (1997).

SÖZLÜK: *Türkçe Deyimler Sözlüğü* (İbrahim Minnetoğlu ile, 1978), *Türk Atasözleri Sözlüğü* (İ. Minnetoğlu ile, 1978).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Pelin Taran / Örnekli ve Açıklamalı Türk Atasözleri Sözlüğü (Virgül, sayı: 51, Mayıs 2002).

SARAÇOĞLU, Ali Rıza

Şair. 1938, Gümülcine / Yunanistan doğumlu. İlköğrenimini Türk Merkez ve Şehreküstü ilkokullarında tamamladı. Bir yıl Gümülcine Celal Bayar Lisesinde okudu. Öğrenimini yarım bırakarak baba mesleği olan saraçlığa başladı.

ESERLERİ:

Ey Yağız Toprak, Bir Allah'ım.

SARAÇOĞLU, Güney Oben

Psikolog, yazar, besteci. 15 Ekim 1955, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Umumi Psikoloji Bölümü mezunu. 1973-78'de Moran firmasında reklam yazarı, araştırmacı ilancı, 1978-81'de Cenajans kuruluşunda iletişim psikoloğu ve başyazar olarak çalıştı. 1981'de kurucu ortağı olduğu Sentez İletişim Araştırma Çağrı Grubunda genel koordinatör, 1983'te Ark Reklam'da Planlama Kurulu Başkanı ve başkan yardımcısı, Tunajans'ta danışman, 1987'de Güzel Sanatlar Hizmetlerinde yaratıcı çalışmalar yönetmeni, 1988'de AYA Reklam Hizmetlerinde genel yönetmen, 1987'de ANAP'ta seçim kampanyası danışmanı olarak görev yaptı.

Şiir, çeviri, eleştiri ve inceleme yazıları 1978'den itibaren *Varlık, Milliyet Sanat, Cumhuriyet Çerçeve, Adam Sanat* gibi dergilerde yayınlandı. Ayrıca film müzikleri yaptı. Altın Anahtar Müzik Yarışması Altın Anahtar Ödülünü kazandı. Türkiye Eğitim Derneği (TED)'nin eski üyesidir.

ESERLERİ:

Sevgisiz Sevgi, Reklamın Öteki Kitabı.

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://tantey.org

SARAÇOĞLU, Murat

Öykü yazarı. 1970, Üsküdar / İstanbul doğumlu. Burhan Felek Lisesi, İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Radyo Televizyon Bölümü mezunu. Yüksek lisansa başladı, bitirmedi. Arkadaşlarıyla birlikte *Kalemsiz* (10 sayı) adlı bir dergi çıkardı. TV projelerinde yönetmen yardımcısı olarak çalıştı. Öykü dalında 1999 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülünü aldı. Öykülerini *Salacak - Harem* (2001) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Söyleşi (Varlık, Temmuz 1999).

SARAL, Ömer Lütfi

Şair. 1942, Of / Trabzon doğumlu. Erzincan Cumhuriyet İlkokulu, Of Şehit Ahmet Türkkan Ortaokulu, Artvin Lisesi ve Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Bir dönem Trabzon Cumapazarı Belediye Başkanı seçildi. *Yeni İstanbul Gazetesi Doğu Postası*'nın yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Trabzon ve Erzurum'da mağazaları olan bir pazarlama şirketini yönetti. Çeşitli dergi ve gazetelerde şiirleri çıktı. *Yeniler* adlı antolojide yer aldı. *Öğünürüm* (1961) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

SARAR, İsmail Ali

Şair ve yazar (D. 27 Haziran 1925, Eskişehir [Merkez] - Ö. Mart 2003, Eskişehir). Haydarpaşa Lisesi (1945), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1950) mezunu. Almanya'da peda-goji alanında yüksek lisans yaptı (1952). Çeşitli liseler ve Eskişehir Eğitim Enstitüsünde Türkçe Edebiyat dersleri verdi.

İlk yazısı *"İnönü Zaferleri"*, 1938 yılında *Kocatepe* (Eskişehir) dergisinde çıkmıştı. Diğer yazılarını *Millî Kültür, Türk Dili, Türk Edebiyatı, Hisar, Kemalist Ülkü, Karınca, Çağrı* ve kendi çıkardığı *Zeytin Dalı* ve *Yazı* (1949, 3 sayı) ile Yusuf Ziya Binatlı ile çıkardığı *Emre* (1964-70) dergilerinde yayımladı. Türk Folklor Araştırmaları İhsan Hıncal Ödülünü aldı. 1991 yılında Dünya Sanat Kültür Akademisince onur üyeliğine seçildi. Yugoslavya Struga Şiir Akşamları, İtalya Venedik Kültürü, Romanya Folklor Şenliği, Meksika 14. Şairler Şölenine katıldı. İLESAM, Türkiye Yazarlar Birliği, Dünya Sanat Kültür Akademisi üyesiydi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *İlk Adım* (1940), *Yaşamak* (1946), *Yaşamak İstediği* (1947), *İnsanlar Konuşuyor* (1958), *Yurt Sevgisiyle Söylenmiş Destan* (1960), *Ebren*

İsmail Ali Sarar

Üzerine Destan (1961), *Düşüncelerimizde Yaşayanları Öy-küsü* (1971), *Poema Sul Mondo* (İtalyanca-Türkçe şiirler, 1975), *Seçme Şiirler* (İngilizce, Fransızca, Almanca, 1990), *İsmail Ali Sarar'dan Üç Şiir* (Rusça-Türkçe, çcv. Nevin Savaş), *Kutlu Doğum* (1995), *Aydınlığa Açılan Kapı* (1995), *Mevlâna'ya Saygı - Seçilmiş Rubailer - Mevlâna'ya Sesleniş* (Farsça, Türkçe, İngilizce, 1998).

DİĞER ESERLERİ: *Yeni Şiirler Antolojisi* (inceleme-derleme, 1949), *Cemal Gürsel: Hayatı-Başarıları* (A. Esin ile, 1960), *Mevlâna'dan Yana* (biyografi, şiirler, 1961), *Eskişehir Çevre İncelemesi* (1976), *Seyyit Battal Gazi Bildirileri* (1989), *Yunus Emre / Seçme Şiirleri / Selected Poems* (Türkçe-İngilizce, 1991), *Hasan Sezai Üzerine Araştırma* (1991), *Eskişehir Edebiyat Tarih Kültür Folkloru Üzerine Bildiriler* (1995), *Cumhuriyet Dönemi Şiirimiz Üzerine Konuşmalar 1923-1997* (1997), *Dursun Faki Gazavatnamesi* (2000).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Güngör Arıbal / Bir Biyografi: Dr. İsmail Ali Sarar Üzerine (Tünaydın, 11.1.1995), İsmail Ali Sarar / Cumhuriyet Dönemi Şiirimiz Üzerine Konuşmalar 1923 - 1997 (1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

SARAY, Mehmet

Tarihçi. 1942, Dinar / Afyon doğumlu. Ortaöğrenimini Çivril ve Isparta'da yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1966) mezunu. 1968-78 yılları arasında bulunduğu İngiltere'de *"The Turkmens in the Age of Imperialism"* adlı teziyle doktorasını tamamladı. Bitirdiği bölüme 1978'de asistan olarak atandı. *"Rus İşgali Döneminde Osmanlı Devleti ile Türkistan Hanlıkları Arasındaki Siyasî Münasebetler (1775-1875)"* adlı teziyle 1983'te doçent, *"Afganistan ve Türkler"* adlı teziy-le de 1988'de profesör oldu. Kasım 1995'te Atatürk Araştırma Merkezi Bilim Kurulu asli üyeliğine seçildi. 1992-96 tarihleri arasında Dışişleri Bakanlığında Türk Cumhuriyetlerine yönelik başdanışmanlık görevinde bulundu. Bu görevi sırasında Türk Cumhuriyetleri bilim adamları ile birlikte hazırlanan "Ortak Türk Edebiyatı", "Ortak Türk Tarihi", "Ortak Türk Sözlüğü" ve "Ortak Türk Alfabesi" projelerinin yürütücülüğünü yaptı. Çalışmalarını İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı Başkanı olarak, Türkiye Cumhuriyeti ve Yeni Türk Cumhuriyetleri tarihleri üzerine dersler vererek sürdürdü. 2006'da Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığına getirildi.

Makalelerini 1982 yılından itibaren *Cultura Turcica, Assian and African Studies, Korea Journal of Islamic Culture, Eurasian Studies, Türk Kültü-*

İSMAİL ALİ SARAR

YETMİŞ YILIN ÖYKÜSÜ

Nasıl geçti bu hayat, yetmiş yılın öyküsü,
Dudaklarımda anı, gençliğimin türküsü.
Seneler bir umut, geçtiler sere serpe
Mevsimler türlü renkli, karşımda sanki tepe
Zaman bulut parçası, durmadan çıktı, durdu
Her gün yeni bir güne, akşamlar oluyordu.
Böyle kaç zaman geçti, tutmadım sayısını,
Yılların perdesinde, saygıyla anısını.
Şimdi zaman kararsız, son rahleye yanaştı,
Geldik bu an huzura, ölüme pek yaklaştı.
Afet bizi Allah'ım bağışla suçumuzu
Hayır eyle böylece, nur eyle sonumuzu ...
(*Sonsuzluk Ufku*, 2000)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Mehmet Saray

rü Araştırmaları, Türk Kültürü, Kafkas Araştırmaları, İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi, İslâm Ansiklopedisi, Prof. Bekir Kütükoğlu'na Armağan, Türk Edebiyatı, İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları, Doğu Türkistan'ın Sesi, Sosyoloji Konferansları, Avrasya Etütleri, Emel, Tarih İncelemeleri Dergisi, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Araştırmaları Dergisi, Askerî Tarih gibi dergi ve yayın organlarında yayımladı. Alanıyla ilgili sempozyum ve kongrelere katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

Rusya'nın Türk İllerinde Yayılması (1975), *Dünden Bugüne Afganistan* (1981), *Atatürk İlkeleri ve Dayandığı Tarihi Temeller* (Prof.Dr. İbrahim Kafesoğlu ile, 1983), *Afganistan ve Türkler* (1987), *Türk Dünyasında Eğitim Reformu ve Gaspıralı İsmail Bey* (1988), *The Turkmens in the Age of Imperialism* (1989), *Türk-İran Münasebetlerinde Şiiliğin Rolü* (1990), *Atatürk'ün Sovyet Politikası* (1990), *Atatürk ve Türk Dünyası* (1990), *Azerbaycan Türkleri Tarihi* (1993), *Kazak Türkleri Tarihi* (1993), *Kırgız Türkleri Tarihi* (1993), *Özbek Türkleri Tarihi* (1993), *Türkmen Tarihi* (1993), *Rus İşgali Devrinde Osmanlı Devletiyle Türkistan Hanlıkları Arasındaki Siyasî Münasebetler 1775-1875* (1994), *A Short History of Turkish Islamic States Exluding the Ottoman State* (İbrahim Kafesoğlu, Hakkı Dursun Yıldız ile, 1994), *Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi* (1996), *Afganistan ve Türkler* (1997), *Doğu Türkistan Tarihi* (1997), *Türk-Rus Münasebetlerinin Analizi* (1998), *Türk Devletlerinde Meclis - Atatürk ve Demokratik Düşünce* (1999), *Türk-İran İlişkileri* (1999), *Sovyet Tehdidi Dolayısıyla Türkiye'nin NATO'ya Girişi* (2000), *Türklerde Dinî ve Kültürel Hoşgörü - Atatürk ve Laiklik* (2003), *Ermenistan ve Türk Ermeni İlişkileri* (2003), *The Russian British Chinese and Otoman Rivalry in Turkestan* (2003), *The Principles of Turkish Administration and Their Impact in the Lives of Non-Muslim Peoples: The Armenians as a Case Study* (2003), *Kazakların Uyanışı / Kazakistan Tarihi* (2004), *Modern Kırgızistan'ın Doğuşu* (2004), *Askar Akayev: Modern Kırgızistan'ın Kurucusu* (2004).

HAKKINDA: Prof. Dr. Mehmet Saray'a Armağan (editör: Halil Bal, komisyon, 2005).

SARAYKÖYLÜ, Tülay

Şair, yazar. Söke / Aydın doğumlu İlk, orta ve lise öğrenimini Söke'de tamamladı. On bir yıl Almanya'da yaşadı. Yerel gazetelerde günlük yazıları, *Pamukkale* ve *Sarızeybek* dergilerinde şiir, makale ve öyküleri yayımlandı. Aydın Gazeteciler Cemiyeti Söke Şubesi Yönetim Kurulu, Söke Şairler ve Yazarlar Derneği üyesidir. *Umutların Ötesi* adlı bir romanı vardır.

HAKKINDA: Sarızeybek Dergisi 2004 Antolojisi (2004).

SARCAN, Ali

Şair. 1912, Samsun doğumlu. On iki yıl Samsun Gazi Kütüphanesi müdürlüğü, sekiz yıl da Amasya Müzesi memurluğu görevlerinde bulunduktan sonra, 1966 yılında emekliye ayrıldı. Şiirlerini, 1960 yılında *Gönül İlhamları* adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye (c. 1, 2000).

SARGIN, Ahmet

Gazeteci, şair ve yazar. 1 Ocak 1954, Kırım köyü / Yozgat doğumlu. Yazılarının bir bölümünde Abdullah Ecevit, Alperen Selçuk gibi imzalar da kullandı. İlkokulu köyünde okudu. Yozgat Lisesi ve Konya Selçuk Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1978) mezunu. Sivas Karagöl'de öğretmen olarak çalışmaya başladı. Bir süre de Yozgat'ta ve Isparta Büyük Gökçeli'de görev yaptı. Isparta'da Özgül Yayınlarının kuruluşuna katıldı. 1989 yılında bu işini bırakarak Yozgat Yerköy'de çalıştı. Yozgat Bayrak TV'de *Bozok Şiir Akşamları* adlı bir şiir programı hazırlayıp sundu. 1987 yılında yeniden öğretmenlik görevine döndü. Yozgat Sakarya İlköğretim Okulunda Türkçe öğretmeni iken 2004'te emekliye ayrıldı.

Ahmet Sargın

Şiire, halk ozanlarına ilgi duyarak başladı. Yazılarını Yozgat yerel gazetelerinden *İleri, Bozok Gündemi, Gelişen Yerköy, Yerköy'ün Sesi* ile *Bizim Anadolu, Olay, Adana Ozan, Salihli Sevgi Yolu, Bozok, Çınar, Sorgun Sıla* gibi gazete ve dergilerde yayımladı. Kimi yerel gazetelerde yayın yönetmenliği ve yazı işleri müdürlüğü yaptı. Özellikle *İleri* gazetesindeki "Bozok Gündemi" köşesinde çıkan yazılarıyla Yozgatlı birçok ozanın tanınmasını sağladı. "Yerköy'ün Sorunları ve Çözüm Yolları" konulu bir dizi toplantı düzenledi. 2002- 03 yıllarında açtığı kitap bağışı kampanyası ile çalıştığı okulda yedi bini kitaplık bir kütüphane kurdu. Ayrıca sekiz masal derlemesi yaptı ve yayımladı. Sorgun Şair Yazar Ozanlar Derneği kurucu üyesidir.

"Ahmet Sargın; Yozgat'a kendini adamış, yerken, içerken, otururken, kalkarken, sınıfta, sokakta, kaleminin başında Yozgat'ı düşünen bir eğitimci, yazar, şair, gazeteci, vatansever bir Türk Milliyetçisi!...

"Evet!...Ahmet Sargın hep doğruları, iman ve ideali Yozgat'ı, Türkiye'yi yazmaya, anlatmaya devam edecek. Bozok'un dürüst ve menfaat beklemeden konuşan kalemiyle gündemin-de kalacaktır.... Çalışmalarını takdir ettiğimiz Ahmet Sargın Beyin asıl değeri yıllar sonra daha iyi anlaşılacaktır." (Durali Doğan)

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *İlimiz Gaziantep* (1988), *İlimiz Şanlıurfa* (1988).

ŞİİR: *Bırak Beni Haykırayım* (2001).

HAKKINDA: Temel Sönmez / Ahmet Sargın (İleri, 5.6.1996), Seyfi Çelikkaya (İleri, 9.4.1996), Ali Doğruyol (Yerköy'ün Sesi, 16.5.1996), Memduh Şenol / İçimizden Biri - Ahmet Sargın (İleri, 22.3.1997), Ozan dergisi (Adana, Haziran-Temmuz 1997), Mustafa Yılmaz / Ozanlar Duygu Seli (1998) - Güldestenin Gülleri (1999) - Ozanlar Güldeste (2000), Şairler Derneği Şiir Antolojisi (1999), E. Kapusuzoğlu / Yozgat Şiirleri Antolojisi (2000), Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2002-2002-2003-2004-2005), Halil Eraslan / Kitap Bağışı (Anayurt, 25.12.2002), Eğitimciye de Bu Yakışır (Selam, 15.4.2003), Durali Doğan / Ahmet Sargın ve Burak Beni Haykırayım (Selam, 15.1.2003).

SARI ABDULLAH

Mutasavvıf, bilgin ve devlet adamı (D. 1584, İstanbul – Ö. 1660). Celveti ve Melâmî-Üveysî şeyhlerindendir. Tasavvufî eğitimini zahiren Aziz Mahmud Hüdâyî'den, Üveysî olarak da İdrîs-i Muhtefî'den aldı. Şiirlerin-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

de Abdi mahlâsını kullandı. En çok, yazdığı Mesnevi şerhi ile ünlüdür. Kâtip olarak Anadolu'nun birçok yöresinde çalıştı. Celvetilik, Bayramilik ve Melâmilik onun aracılığıyla geniş alanlarda teşkilâtlanma imkânı buldu. Bu tarikatlere uygulanan siyasi baskıları önleyebilecek bir çevreye sahip oldu. Ömrünün sonlarında Koca Mustafa Paşa Dergâhı yakınlarındaki evinde ibadet ve eser yazmakla meşgul oldu. Yetiştirdiği bir Rûmi lâle türüyle Türk çiçekçilik tarihinde önemli bir kişidir. Bu sebeple Sultan İbrahim tarafından "Serşükûfeci" (Çiçekçibaşı) olarak tayin edildi.

ESERLERİ:

Şerh-i Mesnevî/Cevâhir-i Bevâhir-i Mesnevî (5 cilt), *Semerâtü'l-Fuâd fi'l-Mebdei ve'l-Meâd, Nasihatü'l-Mülûk Terğîben li Hüsni's-Sülûk, Mir'âtü'l-Esfiyâ fi Sıfâti Melâmiyyeti'l-Ahfiyâ, Ricâlü'l-Gayb, Tevkîât-ı Selâtîn-i Osmâniye/Düsturu'l-İnşâ, Meslek-i Uşşâk* (Haz. Talip Hafızoğlu, 1999), *Cevherü'l-Bidâye ve Dürretü'n-Nihâye, Terceme-i Mekâsıdi'l-Ayniyye, Tedbîrü'n-Neş'eteyn ve Islâhu'n-Nüshateyn.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Murat A. Karavelioğlu / "Abdullah Efendi (Sarı)" Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi (c. I, 1999).

SARI, İbrahim

Yazar (D. 1 Ocak 1953, Gafarlıköy / Kahramanmaraş - Ö. 1999, Diyarbakır). İlk ve ortaokulu köyünde, İmam Hatip Lisesini Kahramanmaraş'ta bitirdi. Bir süre Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Erzurum ve Diyarbakır bölge müdürlüklerinde çalıştı. Daha sonra eşinin memleketi olan Diyarbakır'a yerleşerek Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Sekreteri oldu. Bu görevde iken teröristler tarafından kaçırılarak öldürüldü.

İlk hikâyesi Kahramanmaraş İmam Hatip Okulunun çıkardığı aylık *Gonca* dergisinde yayımlanmıştı. Sonraki yıllarda ürünleri yerel gazetelerin yanı sıra *Millî Gazete, Edebiyat* (İbrahim Gaffarlı imzasıyla), *Mavera* ve *Kayıtlar* dergilerinde yer aldı. Diyarbakır Söz TV'de kültürel ağırlıklı programlar hazırlayıp sundu.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Çalkantı* (1992).

DERLEME: *Şehrimiz Diyarbakır* (1996).

SARI, Latif

Şair. 1969, Ortaköy / Aksaray doğumlu. Ortaköy Lisesi (1986) mezunu. Mezuniyetinin ardından bir süre serbest ticaretle uğraştı. 1989'da öğrenci olarak gittiği Almanya'ya yerleşti. Çeşitli dergilerde çıkan şiirlerini *Yalnızlığa Adanmış Şiirler* (2001) adlı bir kitapta topladı.

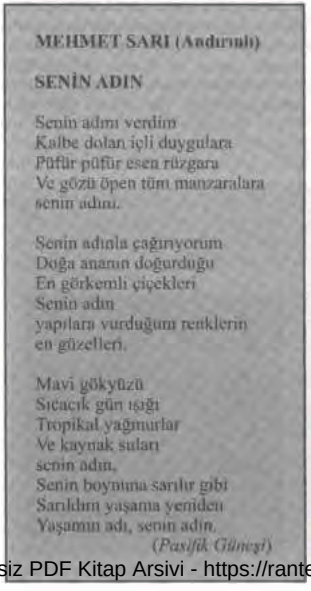
HAKKINDA: Latif Sarı / Yalnızlığa Adanmış Şiirler (2001).

Mehmet Sarı (Andırınlı)

SARI, Mehmet (Andırınlı)

Şair. 1955, Andırın / Kahramanmaraş doğumlu. Düziçi İlk-öğretmen Okulunu bitirdikten sonra dört yıl öğretmenlik yaptı. 1978 yılında politik nedenlerle öğretmenliği bırakmak zorunda kaldı. Askeri yönetimin işbasında bulunduğu bu dönemde yazdığı öykü ve şiirlerinin tümü yok oldu. 1981 yılında yurtdışına çıktı. Yunanistan ve Hollanda'da dört yıl kaldıktan sonra Birleşmiş Milletler tarafından Avustralya'ya yerleştirildi. Avustralya'da işçi olarak çalıştı. Burada sanatsal çalışmalarını sürdürdü; yazdığı dört tiyatro oyunu da sahnelendi.

MEHMET SARI (Andırınlı)

SENİN ADIN

Senin adını verdim
Kalbe dolan içli duygulara
Püfür püfür esen rüzgara
Ve gözü öpen tüm manzaralara
senin adını.

Senin adınla çağırıyorum
Doğa ananın doğurduğu
En görkemli çiçekleri
Senin adın
yapıları vurduğum renklerin
en güzelleri.

Mavi gökyüzü
Sıcacık gün ışığı
Tropikal yağmurlar
Ve kaynak suları
senin adın.
Senin boynuma sarılır gibi
Sarıldım yaşama yeniden
Yaşamın adı, senin adın.
(*Pasifik Güneşi*)

ESERLERİ (Şiir):

İçli Bir Duyguyla Yakar Hasretin (2003), *Pasifik Güneşi* (2003).

HAKKINDA: Mehmet Sarı / Pasifik Güneşi (2003).

SARI, Mehmet (Gedizli)

Şair ve yazar. 11 Aralık 1954, Gediz / Kütahya doğumlu. Turgutlu Namık Kemal İlkokulu (1968), Turgutlu Lisesi (1975), Ankara Üniversitesi DTCF (1981) mezunu. Yüksek lisans (1986) ve doktorasını (1992) Gazi Üniversitesi SBE'de tamamladı. Bir süre Gaziantep'te öğretmenlik (1981-83), Ankara Üniversitesinde okutmanlık (1983-94) yaptı. 1994'ten itibaren Afyonkarahisar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalıştı. Çeşitli bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu, konferanslar verdi. Afyon Aydınlar Ocağı ve İLESAM üyesidir.

Mehmet Sarı (Gedizli)

Makaleleri, 1980 yılından itibaren *Yeni Divan, Bizim Ocak, Töre Sosyal Bilimlerde Araştırma, Ülkü Ocağı, Çağdaş Eğitim, Diyanet, Taşpınar, Kök* dergileri ile *Türkeli, Sabah, Yeni Düşünce, Zafer* dergi ve gazetelerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *The Republic of Turkey* (1988), *İbrahimoğlu Ömer / Seddü'lbahirde Sağ Cenahta Birinci Fırkanın Şehidler Sırtı Destanı* (haz., 1989), *Osmanlılar Zamanında Yetişen Kırım Müellifleri* (Bursalı Mehmet Tahir'den, 1990), *İbrahim Bin Edhem Kıssası* (Himmet Biray ile, 1995), *Recaizade Ahmed Cevdet / Nevâdirü'l Âsâr fi Mütala'ati'l Eş'ar / Seçme Beyitler* (A. Abdulkadiroğlu ile, 1998), *Karesi Meşahiri* (A.Karaman ile, 1999).

ŞİİR: *Solmuş Gülüme Gazel* (1982), *Öğretmen'im* (1988), *Silaya Hasret* (1996), *Şiir Diliyle Afyonkarahisar I* (1999), *Afyon Sevdası* (1999).

Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SARI, Osman

Şair. 4 Nisan 1946, Sarımolla köyü / Kahramanmaraş doğumlu. İlköğrenimini köyünde tamamladı. Maraş İmam Hatip Okulu (1967), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1973) mezunu. Doktorasını aynı yerde *"Türkiye'de İş Denetimi"* adlı tezi ile yaptı. 1974-78 yıllarında Çalışma Bakanlığında İş Müfettişi olarak çalıştı. Çalışmalarını, 1979 yılından itibaren İstanbul Teknik Üniversitesi Sakarya Mühendislik Fakültesi (önceki adı Sakarya Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi) ile Sakarya Meslek Yüksek Okulunda öğretim görevlisi olarak sürdürdü.

İlk şiirleri *Gonca* dergisinde (Kahramanmaraş, 1965) çıkmıştı. Daha sonra *Çıkış* (Ankara), *Defne, Diriliş, İlim ve Sanat, Edebiyat* ve *Mavera* dergilerinde yayımladığı şiir ve yazılarıyla tanındı. *"Daha çok şiir geleneğimize yaslanan söyleyişi ile dikkati çekti."* (Mustafa Miyasoğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Savaşçıdır Kalbim* (1975), *Önden Giden Atlılar* (1992), *Şiirler* (1995).

DENEME: *Aydınlar İhaneti* (1991).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), Cemil Çiftçi / Maraşlı Şair Yazar Alimler (2000), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

SARI, Şükrü

Şair (D. 1926, Muğla – Ö. 8 Mart 1995, İstanbul). Galatasaray Lisesi, Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü ve Fransa Caen Üniversitesi Modern Fransız Edebiyatı Bölümü mezunu. Başta Galatasaray Lisesi olmak üzere, çeşitli liselerde müdürlük yaptı. Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişliğine atandı. Bir süre Muğla'ya yerleşerek, 1947-50 yılları arasında CHP Muğla Merkez İlçe Başkanlığı yaptı. Yerel gazetelerde yazdı. Fransa'da kültür ataşesi olarak çalıştı. Emekli olduktan sonra *Milliyet* gazetesinin eğitim müşaviri olarak görev yaptı.

1957 Yunus Nadi Şiir Armağanının ikincilik ödülünü kazandı. Fransa Cumhurbaşkanlığı Şövalye Liyakat Madalyası ve Bordeaux Üniversitesi onurunu sahibiydi. Şiirlerini *Zaman* adlı bir kitapta toplamıştı.

SARI, Zeynel

Bkz. ÂŞIK ZEYNELİ

SARIALİOĞLU, Kenan

Şair, yazar ve çevirmen. 22 Kasım 1916, Of / Trabzon doğumlu. Beş yaşındayken babasını yitirdiğinden dedesi ile amcasının yanında büyüdü. Of Merkez İlkokulu (1958), Ankara Yenimahalle Mustafa Kemal Lisesini

OSMAN SARI

TAŞ GAZELİ

I

Taş taş değil bağrındır taş senin
Nereni nasıl yaksın söyle bu ateş senin

Bir katılıktır dinamit söker mi yürekleri
Başın bir kez bu kalbe çarpmasın ey taş senin

Kazmayı kayalara değil kalplere vur ey
Ferhat niçindir kırdığın bunca taş senin

Anne seninle bağrın döğer gider mi acı
Hanidir Ferhattan aldığın ders taş senin

Sen de mi taşla bir oldun ey sevgili
İşitmez oldun beni kalbin taştan taş senin

Ölüm sendedir bana nedir taşlamak beni
Bana güldür çiçektir attığın her taş senin

Gözünü dikme taşa işte parça parçadır
Şimşektir bir bakışın dayanır mı taş senin

Deprem değildir dağı ve beni sarsan
Bir bakışındır kımıldar taş üstünde taş senin

Niçin çıktın dağlara evren çöl oldu Leylâ
Topuğun öpmek için toz oldu dağ taş senin

II

Taş taş değil bağrındır taş senin
Nereni nasıl yaksın söyle bu ateş senin

Ülkendir taş ve beton bu yanlışkent
Her gün bir yanın biraz daha taş senin

Taş alanlarıdır taş insanları taşır bir
Nereye gelsen ey aşk karşında bu taş senin

Uygarlığı taşla taşımak çağlar üzre
Kolların bu denli güçlü müdür taş senin

Bir taş devridir ama bağışla beni
Niçin bunca geldim üstüne ey taş senin

Bir İbrahim bıçağı ikiye biçer taşı
Sevgili nasıl kırdı kutlu dişin taş senin

Ölüm bir kasırgadır çevirir seni beni
Nedir kucağında kocaman bu taş senin

III

Bir bir yürürlükten kaldırıp çürümüş devrimleri
En gürbüz bir devrimi dikmek yerine taş senin

Nereye koysam seni söyle ey yüreğim
Bir gün beni ele verir bu güçlü atış senin

(*Bir Savaşçıdır Kalbim*, 1975)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kenan Sarıalioğlu

(1966) bitirdi. Bir süre İnşaat Mühendisliğinde, bir sürede Kimya Mühendisliğinde okuduktan sonra askere gitti. Askerde, Hasan Âle Yücel'in *İyi Vatandaş İyi İnsan* adlı yapıtını okuduğu için, 'eski bir komünistin' kitabını okumakla suçlanarak, görev yeri olan İstanbul'dan Tekirdağ'daki Saray Kışlasına sürüldü. Askerlikten sonra *"Materyalizm ve Ahlâk"* adlı lisans tezi ile İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü (1979) bitirdi. Birçok işe girdi çıktı. Gemi Yapım Meslek Lisesinde öğretmen, banka memuru, bira fabrikasında işçi, Trabzon Limanında şef yardımcısı, Karadeniz Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisi (1984-87), *Güneş* gazetesinde yurt haberleri servisi şefi (1988-89), Trabzon Belediyesinde Kültür Müdürü (1990-95), Trabzon İl Kültür Müdürü (1996-97), 1998'den sonra Gümüşhane İl Kültür Müdürü olarak görev yaptı ve emekliye ayrıldı. Sanatta ödüle karşı olduğu ilkesiyle yarışmalara katılmadı. İnsan Hakları Derneği ile Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Sarhoş ve Gece" adlı ilk şiiri, *Yeditepe* dergisinde (Şubat 1972), sonraki ürünleri de *Dergâh, Kıyı, Nar, Edebiyat ve Eleştiri, Güldiken, Mavi Portakal, İnsancıl, Uç, Agora, Kaşgar, Kül, E, Son Kişot, Ada, Mor Taka, Adam Sanat, Bahçe, Cumhuriyet Kitap, Yeni Biçem, İnsan, Gösteri, Mavi Portakal, Mühür, Kitap Zamanı* vd. dergilerde yayımlandı. *"Gecekonduda Ölüm"* başlıklı şiiri Ferhat Tunç tarafından bestelendi. Kimi şiirleri Gürcüceye ve bazı yabancı dillere çevrildi.

"Kenan Sarıalioğlu'nun altmışlı yıllardan bugüne dek yazdığı bu ilginç şiirler, çevremizde az rastlanır bir açıyı yazın dünyamıza getiriyor. Ozan kendine özgü bir şiir dünyası yaratmış. Doğaya, sevgiye, öbür insansal duygulara metafiziksel bir nitelik vermiş. Şiirlerinin hemen tümü okuyanı düşünmeye yöneltiyor. Kusursuz bir dil, olgunlaşmış biçim anlayışı bütün şiirlerinde dikkati çekiyor." (Cahit Külebi)

"Kenan Sarıalioğlu 'Issız İnsan Ormanında' adlı yeni yapıtında, yaşama, soruların yol gösterici güneşinde bakıyor. Edindiği deneylerden, okumalardan, yaşama ilişkin bilgilerden yola çıkarak şiirsel tatlara, yeni ufuklara götürüyor bizleri. Kimi zaman, yaşama oyununun kurallarını arayan bir insan, kimi zaman da tüm insanlığa seslenen, bilginin çilesini çeken, değerini bilen bir bilge olarak çıkıyor karşımıza. Soru sormuyor ama çağdaş, yapıcı görüşler içeren düşünceleriyle insanı ve yaşamı sorguluyor." (Orhan Tüleylioğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Metafizik ve Gülümseme* (1994), *Ayna Rubaileri* (1995), *Kara Zaman Şiirleri* (2006), *İçdeniz* (Fransızcaya çev. Ali Osman Durmuş, 2006), *Fosil ve Toz* (resimleyen: Hakan Sümer, 2006), *Uçurum Canbazı* (Toplu Şiirler, 2006).

DENEME: *Issız İnsan Ormanında* (1999), *Materyalizm ve Ahlâk - Betimsel Bir Etik Denemesi* (1999).

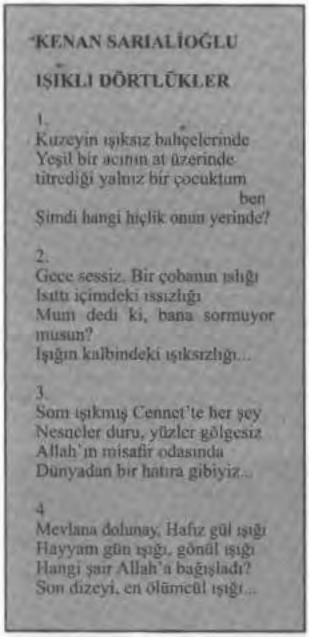
ÇEVİRİ: *Bir Çöl Rüzgârı Ömrümüz* (Ömer Hayyam'dan, 1995), *Sabahın Gizeminden Doğanlar* (Nietzsche'den, 1998), *Doğmuş Olmanın Sakıncası* (Cioran'dan, 1998), *Ateş ve İpek* (Sâdi'den, 1999), *Hiçkimse ve Dolunay* (Mevlâna'dan, 1999), *Doğmuş Olmanın Sakıncası Üzerine* (Cioran'dan, 2001), *Varolma Eğilimi* (Cioran'dan, 2002), *Soğuk Kül* (Chamfot'dan, 2003), *Can Yücedir Göklerden* (Mevlâna'dan, 2004), *Kahraman Sokrates Nietzsche* (M. Guérin'den, 2005), *Gün Doğmadan* (J. Derrida'dan, 2005), *Aşk ve Güzellik* (Şeyh Galip'ten, 2005), *Bir Hoş Seda* (Bâki'den, 2005), *Ya Hazreti Hak Ya Hazreti Aşk* (Nesimî'den, 2005), *Gülistan* (Sadî'den, 2005), *Sıcak Gözyaşları* (J. Prévert'den, 2005), *İnsan: Çoğul ve Tekbaşına* (Nietzsche'den, 2006), *Müslüman Meryem* (M. Dousse'ten, 2006), *Gün Doğmadan* (J. Derrida'dan, 2006), *Kahraman Sokrates: Nietzsche* (M. Guérin'den, 2006).

DERLEME: *Tebessüm, Sırıtma ve Ötesi: Cioran* (2005), *Mutlu ve Muzdarip: Nietzsche* (2005), *Nietzsche* (2006)

SÖZLÜK: *Varoluşçuluk Temel Kavramlar* (2005).

DİL-İÇİ UYARLAMA: *Hiçkimse ve Dolunay* (Mevlâna'dan, 1999), *Ateş ve İpek* (Sâdi'den, 1999), *Gülışığı* (Hafız'dan, 2000), *Yüzünde Işır İki Cihan* (Hafız'dan, 2003), *Uykusuz Aştık Geceyi* (Sâdi'den, 2003), *Gülistan* (Sâdi'den, 2005), *Can Yücedir Göklerden* (Mevlâna'dan, 2005), *Aşk ve Güzellik* (Şeyh Galip'ten, 2006).

HAKKINDA: Ali Mustafa / İlk Şiir Kitabı 'Metafizik ve Gülümseme' Üzerine Kenan Sarıalioğlu ile Söyleşi (Kıyı, Ekim 1994), Atilla Birkiye / Şiir Hep Kurtarıcıdır (Cumhuriyet, 29.2.1996), Doğan Hızlan / Şairler Düellodа Ölür (Hürriyet, 29.2.1996), Özen Yula / Bir Rüzgâr Çölü Günümüz (Kitaplık, sayı: 23-24, 1996), Sina Akyol / Dolaylı Anlatımlar (Varlık, Mart 2000), Orhan Tüleylioğlu / Bir Türküyüm Aklın Okuduğu - Rasim Şimşek / Kenan Sarıalioğlu'nun Şiiri - Engin Turgut / Külrengi Ufukların Filozof Şairi (Cumhuriyet Kitap, 1.6.2000), Rasim Şimşek / Kenan Sarıalioğlu'nun Şiiri (Cumhuriyet Kitap, 1.6.2000), Ahmet

KENAN SARIALİOĞLU

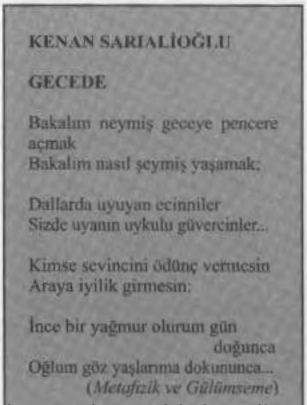
IŞIKLI DÖRTLÜKLER

1.
Kuzeyin ışıksız bahçelerinde
Yeşil bir acının at üzerinde
titrediği yalnız bir çocuktum
ben
Şimdi hangi hiçlik onun yerinde?

2.
Gece sessiz. Bir çobanın ışığı
Isıttı içimdeki issızlığı
Mum dedi ki, bana sormuyor
musun?
Işığın kalbindeki ışıksızlığı...

3.
Som ışıkmış Cennet'te her şey
Nesneler duru, yüzler gölgesiz
Allah'ın misafir odasında
Dünyadan bir hatıra gibiyiz...

4
Mevlana dolunay, Hafız gül ışığı
Hayyam gün ışığı, gönül ışığı
Hangi şair Allah'a bağışladı?
Son dizeyi, en ölümcül ışığı...

KENAN SARIALİOĞLU

GECEDE

Bakalım neymiş geceye pencere
açmak
Bakalım nasıl şeymiş yaşamak;

Dallarda uyuyan ecinniler
Sizde uyanın uykulu güvercinler...

Kimse sevincini ödünç vermesin
Araya iyilik girmesin;

İnce bir yağmur olurum gün
doğunca
Oğlum göz yaşlarıma dokununca...
(*Metafizik ve Gülümseme*)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ayvacı / Kenan Sarıalioğlu ile Söyleşi (Uç Dergisi, sayı: 11, 2001), Dr. Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7. 2002), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.2.2005), Cevat Çapan - Hilmi Yavuz - Fikret Hakan - Veysel Usta - Ali Osman Durmuş - Raif Özben - Sina Akyol - Ercan Yılmaz - Engin Turgut - Serdar Bedii Omay-Asuman Omay - Hüseyin Atabaş - Baki Asiltürk - Nihat Genç - M. Fatih Kanter - Murat Batmankaya - Aydın Afacan - Ertuğrul Aydın - Hayrettin Orhanoğlu - Sadık Erol Er - Bahar Cankurt Orhanoğlu - Süreyya Tamer - Arzu Alkan - Sakine Korkmaz - Ozan Kemal Sarıalioğlu - Rahman Işık Sarıalioğlu - Sema Sarıalioğlu / Dosya: Kenan Sarıalioğlu (Ada, Trabzon, Yaz 2006).

Ayrıca, Elzibieta Szczygiet tarafından Polonya'da hakkında bir yüksek lisans tezi hazırlandı (1997).

SARIASLAN, İsa

Eğitimci, şair ve yazar. 6 Temmuz 1924, Yeni Fakılı / Yozgat doğumlu. Fakılı'nın öğrenim gören ilk çocuklarından biridir. Eski adı ile Karafakılı İlkokulu (1937) ile Pazarören Köy Enstitüsünü bitirdikten (1946) sonra Fakılı'da öğretmenliğe başladı. Kasım 1966'da siyasal görüşleri nedeniyle açığa alındı. Sekiz ay yirmi gün ceza aldı. İşsiz kaldığı günlerde geçici işlerde çalıştı. Hayatı bazı kitaplara konu oldu. 1973 yılında çıkarılan genel afla mesleğine geri döndü ve 1976 yılında emekliye ayrıldı. Çalışmalarını 1976'dan itibaren Yenifakılı ilçesinde sürdürdü.

İsa Sarıaslan

İlk şiiri 1946 yıllarında *Erciyes* dergisinde ve *Erciyes Şiir Antolojisi*'nde yer aldı. Sonraki yıllarda yazı ve şiirleri *Yaprak, Yağmur ve Toprak, Yeni Adana, Yeşil Bor, Yeni Hamle, Cumardı'nın Sesi* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. *Yenifakılı: Tarih-Toplum-Kültür-Folklor* (1995) adlı bir [illegible] vardır.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Bir ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

SARIASLAN, Ümit

Eğitimci, grafiker, şair ve yazar. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü mezunu. Çeşitli eğitim kurumlarında öğretmenlik yaptı. 12 Eylül (1980) sonrasında bir süre görevinden ayrıldı ve serbest grafiker olarak çalıştı. Bu dönemde *Anadolu Ekini* adlı bir edebiyat dergisi çıkardı (1991-93). Sonradan yeniden görevine döndü ve bir süre MEB Talim ve Terbiye Kurulunda danışman olarak çalışarak emekliye ayrıldı. Yazı ve şiirleri *Anadolu Ekini* ve *Cumhuriyet* gazatesinin yanında birçok dergi ve gazetede yayımlandı.

ESERLERİ:

İNCELEME-DERLEME: *Hacı Bektaş Aydınlığı* (1992), *Görüntü ve Gerçek* (1994), *Köprüler ve İnsanlar* (1998), *Demir Ağlardan Örümcek Ağlarına* (2004), *Cumhuriyetin Mimarları: Mimar Kemalettin - Ernst Arnold Egli - Bruno Taut* (2005).

ŞİİR: *Sözün Kanadında* (1994), *Sözün Kanadında II* (1995), *Başak ve Asma* (Abdülkadir Paksoy ile, 1996), *Güz Hevenklerinde* (1998), *Melami Neşesi* (2000), *Bir Uzaktan Bir Yakından* (2004).

GEZİ: *Anadolu Anadolu* (A.Kadir Paksoy ile, 2001).

HAKKINDA: Ümit Sarıaslan / Köprüler ve İnsanlar (1998), A. Kadir Paksoy / Cumhuriyetin Mimarları (Cumhuriyet Kitap, 10.3.2005).

SARIBAY, Ali Yaşar

Siyasetbilimci. 1952, Adana doğumlu. İlk ve ortaokulu Adana'da tamamladı. Tarsus Lisesi (1969), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Siyasi İlimler Maliye Disiplini Bölümü (1973) mezunu. 1976 yılında Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine Siyaset Bilimi asistanı olarak girdi. 1979 yılında doktorasını verdi. 1980-81 yılları arasında ABD Iowa Üniversitesinde bulundu. Türkiye'ye dönüşünde fakültesindeki görevini sürdürdü. 1984 yılında doçentliğe, ardından profesörlüğe (1990) yükseldi. Çalışmalarını Uludağ Üniversitesi Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak sürdürdü. Sivil toplum etiği ve demokrasi-İslâm ilişkisi konularında yaptığı çalışmalarla tanındı.

ESERLERİ:

Türkiye'de Modernleşme Din ve Parti Politikası / MSP Örnek Olayı (1985), Siyasal Sosyoloji, Türkiye'de Modernleşme Din ve Parti Politikası, Bir Politikbilim Perspektifi (1998).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 17.12.1998), Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji (Virgül, sayı: 32, Temmuz-Ağustos 2000).

SARICA, A. Murat

Hukukçu, yazar (D. 1926, İstanbul - Ö. 1983). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Paris Üniversitesi Hukuk ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine asistan olarak (1959) girdi. 1979 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasî Bilgiler Fakültesine geçerek, bu fakültenin kuruluş çalışmalarında görev aldı. 1969 yılında doçentliğe, 1982 yılında profesörlüğe yükseldi. 1964'te Türkiye İşçi Partisi (TİP) üyesi olmuştu. 1983 yılında 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu gereğince görevine son verildi, aynı yıl içinde öldü.

Sarıca, devletler hukuku ve siyasî düşünce tarihi konularında uzmandı. Ancak hukuk alanını pozitivist bir yaklaşımla ele almadığı; hukuku, kültürel, siyasî ve toplumsal yapıyla bir bütün olarak algıladığı ölümünden sonra hakkında yazılan yazılarda belirtilmişti.

BAŞLICA ESERLERİ:

Faşizm (Rona Aybay ile, 1962), *Fransız İhtilali* (1970), *Siyasî Düşün-*

ÜMİT SARIASLAN

HAZİRAN HARİTASI

Sen ey zehirli çiçeği eski hayatların
Göverirsin gölgesinde ölümün taşlığının
Uzak anızların genizde tüten tadıyla
Renklerine sis düşmüş sireni puslu suların

Kayalıklarında toza savura cansuyunu
Zaman damlar şimdi dolmayan sarnıçlara
Akmaktan yorulmuş ırmak soyunup yatağını
Hiç dönmeyeceği kıyılara vurur kendini

Canını dişine takar yaralı geyik
Iradıkça ermişin ayak sesi biter gök
Yer biter akşam bekler kapıda
Sırtımıza sarmaya çilenin hırkasını
(*Edebiyat ve Eleştiri*, Temmuz-Ağustos 2004)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ce Tarihi (1973), *Kıbrıs Sorunu* (E. Teziç ve O. Eskiyurt ile, 1975), *Siyasal Tarih* (1980), *İkinci Dünya Savaşına Giden Yol* (1982), *Birinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Avrupa'da Barışı Sürdürme Çabaları.*

SARICAOĞLU, Fikret

Tarih araştırmacısı. 1964, Kocahacılı köyü / Polatlı / Ankara doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Eskişehir'de (1970-82) tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü (1987) bitirdi. İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalında yüksek lisans (1990), aynı enstitüde doktora (1997) yaptı. İskoçya-Edinburg'da üç ay süre ile dil kursuna katıldı. Göreve Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalında 1987'de araştırma görevlisi olarak başladı, 2001'den itibaren öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makaleleri; *İÜEF Tarih Enstitüsü Dergisi, Belleten, Türklük Araştırmaları, Yeni Türkiye* dergilerinde, *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan, Türkler, Workshop on Lessepsian Migration Proceedings* kitaplarında yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* için maddeler yazdı. *Ramazan Kitabı, Türk Denizcilik Tarihi, Haritalar ve Coğrafya Eserlerine Göre Ege Denizi ve Ege Adaları* kitaplarında birer bölüm yazdı.

ESERLERİ:

Kendi Kaleminden Bir Padişahın Portresi Sultan I. Abdülhamid (1774-1789) (2001),

Kâtib Çelebi'nin Cihânnümâ'sı (Giriş-Tıpkıbasım-Dizin).

SARICIK, Murat

İslâm medeniyeti ve tarihi araştırmacısı. 1 Ekim 1956, Küçükköy / Korkuteli / Antalya doğumlu. Lisans eğitimini Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi (1980) mezunu. Doktorasını bitirdiği üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Medeniyeti Sosyal Bilimler İslâm Kurumları Tarihi Anabilim Dalında (1989) tamamladı. Süleyman Demirel Üniversitesinde İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü başkanlığı (1993-95), İlâhiyat Fakülte Kurul üyeliği (1993-99) yaptı. Çalışmalarını aynı üniversitenin İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi ve Sanatı İslâm Tarihinde Bölümünde doçent doktor öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makale ve diğer yazı çalışmaları, *AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, SDÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, HÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Ekev Akademi, TDV İslâm Ansiklopedisi, Alsancak Tarih ve Kültür, Genç Ufuklar* dergi ve kitaplarında yayımlandı. Sempozyumlarda özellikle Hz. Muhammed'in hayatına dikkat çekti ve Peygamber sevgisi üzerine bildiriler sundu. Peygamber dönemini içeren konferanslar verdi. Pek çok kez bölgesel medya kuruluşlarında alanıyla ilgili konuşmalar yaptı.

ESERLERİ:

Kavram ve Misyon olarak Ehl-i Beyt (1997), *Örnek Nesil İçin Sahabe Modeli* (1997), *İnanç ve Zihniyet Olarak Cahiliye* (1998), *Batılı Kölelik Anlayışı Karşısında, Osmanlı'da Kölelik, Câriyelik ve Harem* (1999), *Hulefâ-yı Râşidin Döneminden İlginç Problemler* (1999), *Dört Halife ve Emeviler Döneminden İlginç Problemler* (2001), *İslâm Öncesi Dönem / Cahiliye Kültürü* (2002), *Dört Halife Dönemi / Hz. Ebu Bekir Hz. Ömer* I (2002), *Dört Halife Dönemi / Hz. Osman-Hz. Ali* II (2002), *Ali Fahreddin-i Sağir Karyesi"nden Günümüze Küçükköy Beldesi'nin Tarihi ve Sülâleleri* (A. Tatlı ile, 2002), *Osmanlı İmparatorluğunda Nakîbü'l-Eşraflık Müessesesi* (2003).

HAKKINDA: Murat Sarıcık / Hulefâ-yı Râşidin Döneminden İlginç Problemler (1999).

SARIÇAM, İbrahim

İlâhiyatçı. 20 Şubat 1953, Bartın doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1982) mezunu. 1985-89 yıllarında Türkiye'nin Bonn Büyükelçiliğinde din görevlisi olarak görev yaptı. 1986 yılında Dortmund Ausland Institut'ta Almanca dil kursuna devam etti. Doktorasını 1991 yılında *"Emevi-Haşimi Mücadelesi"* konulu teziyle Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. 1992-93 yıllarında bir yıl süreyle burslu olarak Kahire Üniversitesinde araştırmalar yaptı. 1994 yılında doçent, 2001 yılında profesör oldu. 1997 yılında Almanya'nın Wiesbaden ve Frankfurt çevrelerinde bir dizi konferans verdi. Öğretim üyesi olduğu Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde İslâm medeniyeti tarihi ve uygarlık tarihi dersleri verdi.

Makaleleri, 1996'dan itibaren *AÜ İlâhiyat Fakültesi, İslâmiyât* dergilerinde yayımladı. *İSTEM* dergisinin yayın kurulu üyeliği yaptı. Yurtiçinde ve yurtdışında sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma):

Emevilerin Fatimilere Karşı Bir İktidar Denemesi, Cahiliyenin Asrı Saadete Dönüşümünde Kur'an'ın Rolü, İslâm'ın Doğuşunun Tarihi Şartları, Kümeyt b. Zeyd el-Esedi ve Haşimiyyatı, Emevi-Haşimi İlişkileri (1997), *Hz. Ebû Bekir* (1997), *Emevi-ler* (İrfan Aycan ile,1999), *İlk Dönem İslâm Tarihi* (1999), *Hz. Peygamber'in Çağımıza Mesajları* (2000), *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı* (2003).

Mahmut Sarıdaş

SARIDAŞ, Mahmut

Şair. 1975, Alçiçek köyü / Elbistan / Kahramanmaraş doğumlu. İlköğrenimine köyünde başladı, Tarsus / Yenice'de bitirdi. Ortaöğrenimini Tarsus Kasım Ekenler Ticaret Lisesinde, yükseköğrenimini Mersin Meslek Yüksek Okulu İşletme Bölümünde yaptı. İsviçre'nin Basel kentinde yaşadı. *Suskunluğum* (2004) yayımlanan ilk şiir kitabıdır.

SARIGÖL, Nevzat Yusuf

Şair. 1936, Sarıgöl / Albeşti köyü / Köstence / Romanya doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Mangalya'da, liscyi Köstence'de okudu. 1962 yılında Bükreş Devlet Üniversitesinin Roman Filolojisinden mezun oldu. Aynı yıl bitirdiği üniversitenin Doğu Dilleri Bölümünde asistan olarak göreve başladı. Aynı yerde profesor oldu. 1991-95 yılları arasında Ankara Üniversitesinin Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde konuk öğretim görevlisi olarak bulundu. Çalışmalarını Bükreş'te sürdürdü.

Sarigöl şiir yazmaya lise öğrenciliği yıllarında başladı. Şiirlerini Türkiye Türkçesi ve Romence, öykülerini Kırık Tatar lehçesi ile yazdı.

"O Romanya Türkleri edebiyatında şiire duygunun derinliğini ve mantığın genişleyen ufkunu getirdi. Şairin Türk ve Romen kültürüne yaslanan yaratıcılığı şiirine yeni renkler katmaktadır." (Şaban M. Kalkan)

ESERLERİ:

Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (1974, Bükreş), *Türk Halk Şiiri Antolojisi* (1986, Bükreş), *Nasrettin Hocaya Dair Masallar* (1986, Bükreş), *Tabanıma Kelebek Sürdüm* (1995, Bükreş), *Kelebeklerin Öldüğü Gün* (1999, Bükreş).

HAKKINDA: Dr. Şaban M. Kalkan / Balkanlarda Türk Edebiyatı (Keşan Önder, 15.5.2004).

SARIGÜL, Mehmet Ali

Bkz. PASİNLİ GÜLHANİ

SARIHAN, Zeki

Eğitimci, araştırmacı-yazar. 28 Temmuz 1944 Fatsa / Ordu doğum-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

lu. Fatsa Beyceli Köyü İlkokulu, Ladik Akpınar İlköğretmen Okulu, Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1970) mezunu. Yüksek lisansını *"Kurtuluş Savaşında İkili İktidar"* adlı tezi ile TODAİE'de bitirdi. 1964-93 yılları arasında öğretmenlik yaptı. 12 Mart (1971) döneminde siyasi görüşleri nedeniyle görevden alındı. Sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanarak üç yıl (1971-74) hapis yattı. 1983-86 yıllarında yayıncılık yaptı. 1980 yılında kurucuları arasında yer aldığı *Öğretmen Dünyası* dergisinin 1983'ten itibaren yazı işleri müdürlüğü ile yayın yönetmenliğini yaptı.

Yazıları *Öğretmen Dünyası*'nın yanı sıra *Aydınlık, Teori, Cumhuriyet* gibi gazete ve dergilerde yayımlandı. *Kurtuluş Savaşı Günlüğü* adlı araştırması ile 1990'da Afet İnan Tarih Araştırmaları Ödülünü, *Kurtuluş Savanda Kadınlar* adlı eseriyle 2006 Yunus Nadi Sosyal Bilimler Ödülünü aldı. İşçi Partisi, Eğit-Der, Edebiyatçılar Derneği, Atatürk'ün Bütün Eserleri Danışma Kurulu, Turan Dursun Ödülü Değerlendirme Kurulu üyesidir.

Zeki Sarıhan

ESERLERİ:

DENEME-ANI-İNCELEME: *Kurtuluş Savaşı Günlüğü I - II - III- IV* (1982, 1984, 1986, 1996), *Vatan Türküsü* (İstiklal Marşı'nın Tarihi ve Anlamı, 1984), *Çerkes Ethem'in İhaneti* (1984), *Biz Hazırız* (1991), *Öğretmen(im) Sizi Çok Seviyor(uz)* (1996), *Mehmet Akif* (1996), *Kurtuluş Savaşında İkili İktidar* (2000), *Doğu'nun Seher Yıldızı Kore* (2002), *Kurtuluş Savaşımız'da Türk Afgan İlişkileri* (2002), *Benim Hapishanelerim* (anı, 2005), *Kurtuluş Savaşında Kadınlar* (2006).

DERLEME: *Unutulmayan Öğretmenler* (1984), *Dünyanın Bütün Çiçekleri* (1985).

HAKKINDA: Sami N.Özerdim / İki Kitap (Türk Dili, Kasım 1982), Metin Turan / Çerkes Ethem'in İhaneti (Günümüzde Tarih, Ocak 1985), Mukbil Özyörük / Atatürk ve Milli Mücadele Yayınları (9 Kasım 1984), Uğur Mumcu / Bile Bile... (Cumhuriyet, 4.1.1992), Dr. Alev Coşkun / Kurtuluş Savaşı Günlüğü (Cumhuriyet Kitap, 13.10.1994).

SARİİSMAİLOĞLU, Ayhan

Hikâyeci, şair. 1932, Konya doğumlu. Asıl soyadı Eğdemir'dir. Şiirlerinde Ayhan S. imzasını kullandı. İlk, orta ve lise öğrenimini Konya'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1953) mezunu. Sarıkamış, İstanbul ve İskenderun'da askeri hakim, Jandarma Genel Komutanlığında hukuk işleri müdür yardımcısı olarak görev yaparak emekliye ayrıldı.

İlk hikâyesi *"Yakalara Balina"*, *Hisar* dergisinde (Ocak 1952) yayımlandı. Hikâye ve şiirleri çoğunlukla *Hisar* ve *Varlık* dergilerinde yayımlandı. Hikâyelerini *Baba Lüferle Balıkçı* (1966) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Hisar (sayı: 33, Eylül 1966), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SARIKÂHYA, Teoman

Şair. 1933, İstanbul doğumlu. Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü mezunu. Serbest mimar olarak çalıştı ve öğretim üyeliği yaptı. Şiirleri 1955 yılından itibaren *Varlık, Yenilik, Yeditepe, Pazar Postası, Çağrı* gibi dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Kaçamak Güller (1958), *Islak Tay* (1962).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

Hatice Sarıkamış

SARIKAMIŞ, Hatice

Romancı. 12 Ağustos 1961, Elazığ doğumlu. Tam adı Hatice Sarıkamış Tıktık'tır. Solfasol İmam Hatip Lisesi (1981), Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler Bölümü (2003) mezunu. Şiirleri 1977'den itibaren *Hilâl* dergisinde yer almaya başladı. 1980 yılında Genç Kalemler Makale Yarışmasında aldığı ödülle düzyazıya yöneldi. Son-

AYHAN SARİİSMAİLOĞLU

ÇİZGİLERDE

- Büyüyünce... diye söze başladım. Sonra yine sustum. Hiç kimse bilinçli olarak büyümez. Kimi hep çocuktur, kimi daha çocukken yaşlanır. Yitik yıllarla doludur yaşamak. Anlamsız bir söz bu «büyüyünce.» Geleceğe bırakılansa geçmiş yaşanmamışlıkların yıkıntılarıdır. Kızım:

- Ben büyümek istiyorum, hem çabucak büyümek,

- Nasıl olsa büyüyeceksin, ne acelen var kızım ?

- O zaman daha iyi resim yapabilirdim. İnsanları da yapabilirdim. Eciş - bücüş olmazlardı.

Cevap vermedim. Önümdeki resme döndüm yeniden. İnsan yapmak. Ne güç iş. Ben bu sevdadan vazgeçmiş, inançsız çizgilerimi çekiyordum. Bu çizgilerin beni istediğim, bildiğim yerlere götürmeyeceklerini biliyorum. Üstelik bir yığın sorumluluklar yüklenıyorum böylece. Sonra herkesin bir çizgisi, bir doğrusu var, başka başka yönlere çekilen. Kentlerin arap saçına benzeyen caddeleri, sokakları gibi. Çizgiler bazan aynı doğrultuda uzamıyor, bazan belli bir takım yerlerde kesişiyorlar. Tepeden bakınca düzenli bir görünümü olanlar da var. Her doğru her zaman bir alana açılmıyor. Denize de inmiyor. Çoğunluk yitip gidiyor öbürlerinin arasında, küçülüp duralarak, önemsizleşerek. Çölde bir kaynaktan sızan, az ötede güneşin etkisi ve kumun emişiyle yok oluveren sular gibi. Çizgiler, çizgiler... Ne var bu çizgilerde? Aslında hiçbiri önemli değil, önemli olan insan yapmak. Ama en çok çizgilerin içinde varız, insan bu çizgilerin içinde. Oysa yıkıp çiğnemek, bozmak var hepsini, ya da yok saymak. Mutluluğa bu çizgilerin içinde, olmakla, bu çizgilerin doğrultusunda yürümekle erişeceğimi sanmıştım, mutluluk çizgilerin ötesindeymiş. Çizgileri zorladıkça -evet bu zorlu bir iş, insanın kendi kendisini yapması erdemli bir savaş- horoz şekeri mutlulukları yalayabilirmişim. Savassız bir zaferin ardına düşmem, akıntıya kürek çekmem en büyük yanlışım olmuş. Erdem! Çizgilerin doğrusuna yürümeyi erdem sanmak! Aldanmak acı şim-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

di, yaş geçtikten sonra. Gençliğe zorlu bir savaş vermeden allahaısmarladık demek. Bundan böyle hem zor, hem gülünç olur artık. Her şey geçmiş ola. Hep üstüme çizgiler çekeceğim ve o çizgilerin içinde olacağım, çoğunu ben çekmedim, onlar bana çekilmiş, ben de kendime ve başkalarına çekeceğim Ben suçluyum, kolayına kaçmış ve bana sunulanla yetinmişim: Sorumluluk ve ahlâk adına!

- Haydi baba, niçin duruyorsun, yapsana bir şeyler.
- Yapacağım kızım, yavaş yavaş,
- Çok geç kalıyorsun ama.
- Olsun, yanılmaktansa böylesi daha iyi.
- Çabucak boya gitsin. Beğenmezsen yenisini yaparsın.

«Beğenmezsen yenisini yaparsın.» Yeniden yapmalara gücüm var mı benim?Yeniden yürümelere bile gücüm yok. Kös kös doğru yolumdayım. Ve ister istemez, gün geçtikçe daha sinik, daha korkak atacağım adımlarımı. Ayağımı yere basmadan önce sürüyecek ve adımlarının ardından kamburu çıkmış gövdemi sürükleyeceğim. Özgürce seçtikten sonra yanılmalıydım bütün olumsuz sonuçları göğüsleyebilirdim o zaman. Mutluluğun özü de buydu. Yanılmamış olmakla öğündüm durdum aptalca. Hep basmakalıplara boyun eğdim. Derinlere kulaç atmadan sığ ve pis sularda yüzdüm. Korkak kaçışlarda buldum kendimi Oturduğum yerde bekledim. Bu örümceklerinki gibi tetikte bir bekleyiş de değildi, amaçsız, doğululara özgü sabırlı bir ölüm bekleyişiydi. Yıllar su gibi aktı, eskiterek, yıpratarak, ben içemedim. Tavşanla kurbağa yarışındaki uyuyan tavşana benziyorum şimdi.

- Bak kızım çizgi öyle çekilmez. Sana biraz da kuralları öğreteyim. Perspektif..
- istemem. Herkes bildiği gibi yapsın baba, içinden geldiği gibi. Canı nasıl isterse. Varsın yanlış olsun.

Ne kadar haklıydı. Yaşamanın özünü bırakıp bir yana hep kurallarıyla uğraşmışım. Fırçayı bir süre elimden atıp arkaya yaslandım, yorgunlukla. Bir sigara yakıp derin bir nefes çektim, dumanları savurdum boşluğa doğru.

- Yoruldun mu babacığım ?

Gülümsedim:

- Yoruldum ya kızım. Oturmak bile yoruyor insanı. Yorgunum.
- Dalıp gidiyorsun resim yaparken.
- Sık sık eskiye dönüyorum da ondan.
- Niçin baba ? (...)

(*Hisar*, sayı: 33, Eylül 1966)

raki yıllarda ürünleri *Hilal, Bizim Aile* ve çıkardığı *Ahsen* dergileri ile *Akit* ve *Zaman* gazetelerinde yayımlandı. Ankara'da bir yerel radyoda kadın ve aile konularında programlar yaptı. Türkiye Yazarlar Birliği ve Başkent Kadın Platformu üyesidir.

ESERLERİ (Roman):

Gül ve Diken (1990), *Diyarbakır'da Hoyrat İstanbul'da Martı Sesleri* (2006).

HAKKINDA: Keçiören gazetesi (Mart 1999).

SARIKAVAK, Kâzım

Felsefe araştırmacısı. 1956, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da bitirdi. Lisans öğrenimini Ankara Üniversitesinde, doktora çalışmasını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalında tamamladı. 1993-94 yıllarında İngiltere'de Londra ve Exeter üniversiteleri ile Londra'daki British Museum'a bağlı British Library, School of Oriental and African Studies (SOAS)'de alanı ile ilgili konularda bilimsel çalışmalar yaptı. 1994'te Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde yardımcı doçentliğe, daha sonra aynı bölümün başkan yardımcılığına atandı. 1986 yılında girdiği Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünde uzman yardımcısı, araştırma grup başkanlıkları ve şube müdürlüğü gibi çeşitli görevlerde bulundu. 1998'de doçent oldu ve 2001'de Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü müdür yardımcılığına atandı. 2004'te profesör oldu ve aynı tarihte Gazi Üniversitesi Felsefe Bölümü başkanlığına getirildi.

Makaleleri; *Prof. Dr. Süleyman Hayri Bolay Armağan Kitabı, Süryaniler ve Süryanilik, Felsefe Ansiklopedisi* eserlerinde, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Felsefe Dünyası, Osmanlı, Akademik Araştırmalar, Türk Yurdu, Bizim Dergah, Yeni Harran Çevresi* dergilerinde yayımlandı. Kongre, panel ve sempozyumlarda tebliğler sundu.

ESERLERİ:

Düşünce Tarihinde Urfa ve Harran (1997), *18. yy'de Bir Osmanlı Düşünürü Yanyalı Es'ad Efendi* (1998).

SARIKAYA, Mehmet Saffet

Mezhepler tarihçisi ve Ahilik kültürü uzmanı. 1964, Afyon doğumlu. İlkokulu Anadolu'nun çeşitli kasabalarında tamamladıktan sonra ortaokulu Afyon'da; imam hatip lisesini Bolvadin'de bitirdi. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1985) mezunu. Bir süre Sivas Yıldızeli İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik yaptıktan sonra (1986-87), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri (İslâm Mezhepleri Tarihi) Anabilim Dalında (1993) doktorasını tamamladı. Mezun olduğu fakültenin İslâm Mezhepleri Anabilim Dalına uzman olarak girdi. İlâhiyat Fakültesi dekan yardımcılığı, İslâm Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı, Üniversite Senatosu üyeliği (İlâhiyat Fakültesi Temsilcisi) yaptı. Bu fakültede öğretim üyesi olarak görevliyken 1998 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine geçti ve aynı yıl doçent, daha sonra profesör oldu. Çalışmalarını SDÜ İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri İslâm Mezhepleri Tarihi Bölümünde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Alevilik, mezhepler, modern zamanlar, İslâmcı hareketler gibi konulardaki yazıları ve çevirileri, *EKEV Akademi, SDÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Arayışlar, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, İslâmiyât* (Alevilik Özel Sayısı), *Mina, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Türk Kültürü, İslâm, Diyanet, Bilge, Yeni Türkiye* gibi dergi ve ortak kitaplarda yayımlandı. Çok sayıda ulusal toplantıya katılarak bildiriler sundu. Uluslararası Şah İsmail Hatayi Sempozyumunda "Şah İsmail'in Şiirlerinde Hz. Ali" başlıklı bir bildiri sundu. TRT 1 Ankara Radyosunda birçok kez Ahilik kültürünü anlattı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *İslâm Düşünce Tari-*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

hinde Mezhepler (2001), *XIII-XVI. Asırlardaki Anadolu'da Fütüvvetnâmelere Göre Dini İnanç Motifleri* (2002), *Anadolu Aleviliğinin TarihiArka Planı / XI-XIII. Asır* (2003), *Seyyid Hüseyin ibn Seyyid Gaybî / Şerhu Hutbeti'l-Beyân* (2004).

RAPORLAR: *Erzurum ve Çevresinde Dini Gruplar* (Prof. Dr. H. E. Bodur ve Arş. Gör. M. H. Palabıyık ile, Akademik Araştırmalar Topluluğu için hazırlanan çalışma Raporu, 1995), *28 Şubat Sürecinde Dini Grupların Siyasî ve Sosyal Tutumları* (TC Başbakanlık Müsteşarlığı için hazırlanan Rapor, 1998).

HAKKINDA: Mehmet Saffet Sarıkaya / XIII-XVI. Asırlardaki Anadolu'da Fütüvvetnamelere Göre Dini İnanç Motifleri (2002).

SARIKAYA, Ömer

Tasavvufçu-şair. Rufaî men-suplarından ve son dönem Rufâi şeyhlerinden Erzurum / Sanamirli Mevlût Baba'nın öğrencisidir. Şiirlerinde Virani mahlâsını kullandı. *Gülzâr-ı Rufâi* adlı bir şiir kitabı vardır.

SARIKAYA, Yaşar

İlâhiyat araştırmacısı. 1965'te Azdavay / Kastamonu doğumlu. Azdavay İmam Hatip Lisesi, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. Kısa süre öğretmenlik yaptıktan sonra 1990 yılında Almanya'ya giderek Paderborn Üniversitesinde dil öğrenimi gördü. 1991-95 yılları arasında Orientalistik-Pedagoji ve İslâmwissenschaft okudu. 1996 yılında *"Die Osmanischen Medresen unter der zweiten Meşrutiyet"* adlı araştırması ile yüksek lisans programını bitirdi. Ruhr Üniversität / Bochum'da "Orientalische Philologie" fakültesinde, Prof. Dr. Stefan Reichmuth yanında doktora çalışması yaptı. Yazıları *Kaf Dağı* dergisinde yayımlandı. *Medreseler ve Modernleşme* adlı bir basılı eseri vardır.

SARIKÇIOĞLU, İbrahim Ekrem

Araştırmacı-yazar. 1943, Isparta doğumlu. İsmet Paşa İlkokulu (Isparta, 1956), Isparta Lisesi (1962), Erlangen-Nürnberg (Batı Almanya) Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dinler Tarihi Bölümü (1971) mezunu. Tarsus Lisesinde (1966-67) öğretmenlik yaptıktan sonra Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü (1972-73), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (asistan, 1973-77, doçent doktor, 1977-83) ve 19 Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi (1983) olarak görev yaptı. Makaleleri fakülte dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Die Scheyhü'l-İslâmât im Osmanischen Staat (Erlangen, 1972), *Modern Arapça Grameri* (Haderschimmel'den tercüme, 1982), *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi* (1983).

SARIKOYUNCU, Ali

Tarih araştırmacısı. 27 Kasım 1953, Tavas / Denizli doğumlu. İlkokulu Denizli'de, orta ve lise öğrenimini Burdur'da yaptı. Bir dönem yurtdışında bulundu (1971-73). Yurda döndükten sonra Afyon Eğitim Enstitüsü (1976) ve Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümünü (1979) bitirdi. Yüksek lisansını Hacettepe Üniversitesinde *"Serasker Hüseyin Avni Paşa'nın Hayatı ve Siyasî Fikirleri"* adlı teziyle (1985) tamamladı. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsünde *"Milli Mücadalede Zonguldak ve Havalisi"* adlı çalışmasıyla doktora (1990) yaptı. 1992 yılında doçent, 1999 yılında Osman Gazi Üniversitesinde profesör oldu. Bu üniversitenin Tarih Bölümünde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak (1997) çalıştı. Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinin dekanlığını yaptı.

Makaleleri; *Atatürk Yolu, OTAM, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, ERDEM, Bilig, Avrasya Dosyası, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Askerî Tarih Bülteni, Diyanet İlmi, Diyanet Dergisi, Din Öğretimi Dergisi, Türk Kültürü, Tarih ve Toplum, Silahlı Kuvvetler Dergisi, Türk Dünyası Tarihi Dergisi, Müdafaai Hukuk, Türk Tarihi* dergileri ile ortak kitaplarda yayımlandı. 1997'de *Millî Mücadele'de Din Adamları* adlı çalışması ile Atatürk Araştırma Merkezinin eser dalında üçüncülük ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Milli Mücadele'de Zonguldak ve Çevresi (1992), *Milli Mücadelede Din Adamları I* (1995), *Millî Mücadelede Din Adamları* (2 cilt, 1997), *Serasker Hüseyin Avni Paşa'nın Hizmetleri* (1991), *Darül-Fünun'un Tarihsel Gelişimi II* (1992), *Sakarya Muharebeleri Sırasında Düşman Propagandasına ve Karşı Propagandaya Örnek Üç Belge* (1993), *Şark Meselesi ve Tarihsel Gelişimi* (1994), *Milli Mücadele'de Giresunlu Din Adamları* (1997), *Millî Mücadele'de Söğüt ve Çevresi* (1999), *Atatürk ve Din Adamları* (2003).

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar / Zonguldak'ı Yazanlar (1998), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

SARILAR, Kerim

Şair, yazar. 1955, Çırakman köyü / Samsun doğumlu. Samsun Eğitim Enstitüsü Matematik Bölümü mezunu. Çeşitli kurslara katıldıktan sonra TMO Samsun Alanı Müdürlüğünde (1975) çalıştı. Başbakanlık Denizcilik

Kerim Sarılar

Müsteşarlığı Samsun Bölge Müdürlüğünde sivil savunma uzmanı olarak görev yaptı. Türk Ulaşım Sendikası Samsun Şubesinin kuruluşuna öncülük etti ve kurucu başkanlığını üstlendi. Türkiye Yazarlar Birliği ile Samsun Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Türklük Sevdası.*

HİKÂYE: *Çalı Harmanı, Mestanlı'daki Türk Katliamı, Karanfiller ve Menekşeler.*

Ayrıca Kardeş Ülkeler Birliği projesi dahilinde *Türk Dünyası ve Kardeş Ülkeler Edebiyatı* isimli bir ders kitabı da mevcuttur.

SARINAY, Yusuf

Tarih araştırmacısı. 10 Nisan 1959, Konya doğumlu. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü mezunu. Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsünde 1983'te araştırma görevlisi olarak çalıştı. 1983'te yüksek lisans, 1993'te doktora yaptı. 1996'da yardımcı doçent ve enstitü müdür yardımcısı, 1995'te Türk Kültürünün Çevre Kültürlerle Etkileşimi Projesi Yürütme Kurulu üyesi olarak görev aldı. 1994'te Kök-Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı kurucuları arasında yer aldı. Türk Ocakları Ziya Gökalp İlim ve Teşvik Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

Türkiye'nin Batı İttifakına Yönelişi ve NATO'ya Girişi (1998), *Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı* (1990), *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları* (1994), *Pontus Meselesi ve Yunanistan'ın Politikası, Atatürk'ün Hayat Politikası, Balkanların Stratejik Kalbi Makedonya Cumhuriyeti, Batı Trakya Türkleri.*

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

SARIOĞLU, Hüseyin

İlâhiyatçı. 1962, Kilkuyu / Tosya / Kastamonu doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Tosya ve Kastamonu'da tamamladı. Ankara Üniversitesi İlâhiyat

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Fakültesini 1986 yılında bitirdi. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk-İslâm Düşüncesi Tarihi Bilim Dalında doktora programına başladı. 1992 yılında aynı üniversitenin Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü Türk-İslâm Düşüncesi Tarihi Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. 1994'te *"İbn Rüşd ve Felsefesi"* başlıklı tezi ile doktorasını bitirdi. 1995 yılında yardımcı doçent, 1998'de doçent oldu. Çalışmalarını aynı yerde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Türk-İslâm felsefesine giriş, felsefe metinleri, Türk-İslâm felsefesi tarihi, İslâm düşüncesinde din ve felsefe ilişkileri, İslâm felsefesinde sistematik problemler derslerini verdi. Türk-İslâm düşüncesinin ana akımlarını oluşturan felsefe, kelâm ve tasavvufun klasik ve modern problemlerinin yanı sıra, özellikle felsefe-din ilişkileri ve klasik metin incelemeleriyle ilgilendi. *Mantığa Giriş*, (Ebheri, İsaguci'den tenkitli metin-çeviri-incelcme, 1998) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA : Nail Tan-Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululur II (2004).

Mehmet Sarıoğlu

SARIOĞLU, Mehmet

Araştırmacı-yazar. 1963, Armutlu / İzmir doğumlu. İlk, orta, lise öğrenimini değişik illerde tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden (1986) mezun oldu. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitülerinde yüksek lisans (1990) ve doktora öğrenimini tamamladı. İçişleri Bakanlığı Amasya İl Sivil Savunma Müdürlüğü, Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı ile Keçiören Rauf Denktaş Lisesinde görev yaptı.

Sarıoğlu'nun, kent tarihi konularında çeşitli makaleleri, 1993 yılından itibaren *Tarih ve Toplum, Tarih Çevresi, Kebikeç, Atatürk Yolu, Uzman Gözü ile Bankacılık* gibi dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

Ermeni Sorunu Rehberi (ortak, 2001), *Ankara Bir Modernleşme Öyküsü 1919-1945* (2001), *Bütün Yönleri ile Kocaeli-İzmit Bibliyografyası (1932-2002)* (2003), *Atatürk'ün Kocaeli Ziyaretleri-Kent ve Konuğu* (ortak, 2003).

Sadık Sarısaman

SARISAMAN, Sadık

Tarih araştırmacısı. 1 Ocak 1961, Kabaklar köyü / Uşak doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Uşak'ta tamamladı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1982) mezunu. 1985-88 yılları arasında Horasan Lisesinde tarih öğretmeni olarak görev yaptı. 1988'de Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsüne araştırma görevlisi olarak atandı. Aynı enstitüde 1990 yılında, *"Birinci Dönem TBMM'de Kütahya Mebusu Besim Atalay Bey'in Faaliyetleri"* adlı tezi ile yüksek lisansını, 1995'te *"Golç Paşa ve XIII. Kolordu Harekatı Dönemleri'nde Osmanlı-İran İlişkileri"* adlı çalışmasıyla doktorasını tamamladı. Aynı yıl KTÜ Giresun Eğitim Fakültesine yardımcı doçent olarak atandı, 1999'da Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne geçti. 1999'da doçent oldu.

Makalelerini, 1994 yılından itibaren *Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Toplumsal Tarih* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Birinci Dünya Savaşı'nda Türk Cephelerinde Beyannamelerle Psikolojik Harp (Ankara, 1999), *Cumhuriyetin İlk Yıllarında [1923-1930] Giresun'da Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Hayat* (1999).

SARISAYIN, Ayşe

Yazar, çevirmen. 1957, İstanbul doğumlu. Şair ve yazar Behçet Necatigil'in kızıdır. İstanbul Alman Lisesi (1976), İstanbul Üniversitesi [illegible] Bölümü (1981), İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsü (1985) mezunu. Çalışmalarını özel bir ilaç şirketinde sürdürdü.

Babası Behçet Necatigil'in çeviri şiirleri ile aile mektuplarını yayına hazırladı. Babası ilgili anılarını *Çok Şey Yarım Hâlâ* adlı kitabında yayımladı. *Denizler Dört Duvar* adlı kitabıyla 2004 Yunus Nadi Öykü Ödülünü, *Yorgun Anılar Zamanı* adlı kitabıyla 2005 Sait Faik Hikâye Armağanını aldı.

"Ayşe Sarısayın'ın öykülerinde hüznün ve acının loş ışığı hâkim. Bu loşluğun başlıca nedeni güneşin odalara girmesini engelleyen ev duvarları. Öykülerin kahramanları acılarını içlerine atmışlar, bir başka duvarı da bedenleriyle, benlikleriyle örmüşler. (...) Evler gibi evlilikler de dışarı açılmalarını engellemiş. (...) Sarısayın'ın öykülerinde dışavurulmayan acılar ve hüzünler anlatılıyor. Öykülerin loş atmosferi içerisinde öykü kahramanlarının en neşeli ve hayat dolu olanı dahi ölümü seçiyor." (Behçet Çelik)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Denizler Dört Duvar* (2003), *Yorgun Anılar Zamanı* (2004).

YAYINA HAZIRLAMA: *Yalnızlık Bir Yağmura Benzer* (Behçet Necatigil'in çeviri şiirleri, Selma Esemen ile, 1984), *Serin Mavi* (Behçet Necatigil'in eşine yazdığı mektuplar, 1999).

ANI: *Çok Şey Yarım Hâlâ* (2001).

HAKKINDA: Behçet Çelik / Denizler Dört Duvar (Virgül, Haziran 2003), Murat Erol / Yorgun Anılar Zamanı (Heceöykü, Şubat-Mart 2005).

SARISÖZEN, Muzaffer

Folklor derlemecisi, müzisyen (D. 1899, Sivas - Ö. 4 Ocak 1963, Ankara). İlkokulu Sivas'ta okudu. Sivas Lisesinin 8. sınıfındayken Çanakkale Savaşına katılmak için öğrenimini tamamlamadı. Savaştan sonra (1922) Sivas'ta Türkçe ve müzik öğretmenliği yaptı. Sivas Valiliği tarafından Darülelhan (Konservatuvar)'da kemân eğitimi alması için İstanbul'a gönderildi

Muzaffer Sarısözen

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

(1925). Öğrenimini tamamladıktan sonra Sivas'a dönerek çeşitli okullarda müzik öğretmenliği yaptı.

İlk resmi derlemesini, 1937'de Ankara Devlet Konservatuarı adına derleme yapmak üzere Sivas'a giden H. B. Yönetken ve beraberindeki araştırmacılarla birlikte yaptı. Ertesi yıl Konservatuar'da Folklor Arşivi şefliğine getirildi. 1940'ta Ankara Radyosu "Yurttan Sesler Topluluğu" korosunu kurdu ve yönetti. İzmir (1953) ve İstanbul (1954) radyolarında da aynı koroları kurdu. 1962'de geçirdiği prostat ameliyatı sonrasında öldü. Ankara Cebeci Asri Mezarlığında toprağa verildi.

Makalelerini; *Duygu ve düşünce*, *Çorumlu*, *Ülkü*, *Radyo*, *Güzel Sanatlar*, *Köy Postası*, *Türk Folklor Araştırmaları* dergileri ve *Ulus* gazetesinde yayımladı. Meslek yaşamı boyunca halk müziği ve oyunları alanında derlediği malzeme ile büyük bir belgelik oluşturdu. Halk türkülerinin derlenmesi sırasında yaklaşık 9000 türküyü el yazısı ile fişlere aktardı.

ESERLERİ (Derleme):

Seçme Köy Türküleri (1941), *Yurttan Sesler* (1952), *Türk Halk Musikisi Usulleri* (1962).

HAKKINDA: Alpaslan Ayral / Muzaffer Sarısözen (1995), Nail Tan / Muzaffer Sarısözen ve Türk Folklorundaki Yeri (Sivas Folkloru, sayı: 61, 1978), TBE Ansiklopedisi (2001).

SARITAŞ, Mehmet

Araştırmacı-yazar. 1958, Kale / Denizli doğumlu. Yazılarında M. Sarıtaş ve Muhammet Sarıtaş imzalarını da kullandı. İlköğrenimini Kale'de, ortaöğrenimini Denizli'de tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi mezunu. Devlet Planlama Teşkilatında planlamacı ve AÜ Avrupa Topluluğu Merkezinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. DPT adına ABD'de araştırmalarda bulundu. İ ESAM (bir dönem başkan yardımcısı) üyesidir.

ESERLERİ:

Türkiye'nin Tanıtılması: Ulus-lararası Politika, Dıştanıtım ve Türkiye İlişkileri Hakkında Kavramsal Çerçeve (1987), *Sosyo-Pedagojik Yapı - Nuretin Topçu Üzerine Bir İnceleme* (1986), *Teknoloji, Ekonomi ve Kültür İlişkileri* (1991), *Sanayi Ötesi Toplumda Geçiş Süreci ve Kalkınma İlişkisinin Sosyolojik ve Ekonomik Analizi* (1993), *Planlı Kalkınma Ekonomik Politika Sosyal Yapı ve Türkiye Örneği* (1994), *Kültür Medeniyet ve Çağdaşlaşma* (1994).

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas.1999).

SARIYATI, Ender

Şair (D. 1948, Uşak - Ö. 15 Şubat 1971, İzmir). Öğrenimine, küçük yaşta ailesiyle birlikte göç ettiği İzmir'de başladı. İzmir Namık Kemal Lisesini birinci sınıfta terk etti. İşsizlik, alkol, öfke ile geçen yıllar sinir sistemini bozdu. Bir ara evlenip bir çocuk sahibi de olduysa da, söz konusu nedenlerle, eşi onu boşamak zorunda kaldı. Hayatının son dönemlerinde Ege Üniversitesi Psikiyatri Kliniğinde tedavi gördü.

İlk şiirleri, İzmir Namık Kemal Lisesinin yayın organı olan *Genç Kalemler*'de yayımlandı. Diğer şiirleri *Ege Ekspres* gazetesinin "Gençlerle Baş Başa" sayfası ile *Dost*, *Soyut* ve *Yordam* dergilerinde yayımlanarak ilgi gördü. Şiilerinde toplumcu gerçekçiliğin etkisinde kalınakla birlikte arayışlarını sürdürdü. Ataol Behramoğlu'nun şiirlerine ilgi duyduğu, yakın arkadaşlarının Ahmet Bahçevan, Hüseyin Peker, Sevgi Güven ve Cavit Kürnek olduğu belirtildi. Öykücü Sevgi Özcan, onun için *"68 kuşağının şanlı süvarisi"* nitelemesini yaptı. Şiirleri 2000 yılında dostlarının yardımıyla Ahmet Günbaş tarafından, hakkında toplanabilen bilgilerle birlikte, *Ölüme Direnen Şiirler* adıyla kitaplaştırıldı.

"Tıpkı şiirinde belirttiği gibi, yaşamı 'kısa bir şölen' örneği 28 yaşında ani bir kanamayla noktaladı." (Ahmet Günbaş)

"Ender Sarıyatı'nın şiiri her şeyden önce sıcak bir şiirdir. Tam olmuş, bitmiş, olgunlaşmış saymasam da, şiirinin fışkırdığı alan bana hep yürek çarpıntısını hatırlatır. Hani sıcak bir ses; gözleri bağlı, ifade verirken, çok sevmediği kişiyi alttan alır gibi konuşan, ötüşen yürek yangını bir ses, bir içli anlatım. Nâzım'ın duvarına, Ataol'un uzayıp giden hüznüne yaslanmış bir ses." (Hüseyin Peker)

HAKKINDA: Derya Çolpan / Ölüme Direnen Şiirler (Yeni Gündem, 2.12.2000), Hüseyin Peker / Ölüme Direnen Şiirler (Cumhuriyet Kitap, 11.1.2001) – Mezarı Olmayan Arkadaşım (Yasakmeyve, Temmuz-Ağustos 2006), Orhan Tüleylioğlu / Bir Şölen Kadar Kısadır Hayat (Milliyet Sanat, 15.4.2001), Kaybolmuş Ozanlar Ordusunun Bir Neferi: Ender Sarıyatı (H. Peker, S. Özcan, C. Kürnek tarafından kaleme alınmış toplu yazılar; Öküz dergisi, Ocak 2001), Aydanur Saraç / Sarıyatı'nın Anısı Üzerine (Damar, Mayıs 2001), Eray Canberk / Okuma Günlüğü Günlük Okumalar (Adam Sanat dergisi, Mayıs 2002).

SARIYÜCE, Hasan Latif

Şair ve yazar, siyaset adamı, eğitimci. 1929, Evci köyü / Sungurlu (Boğazkale) / Çorum doğumlu. Bazı kitaplarında eşinin adı olan Vahibe Sevim'i kullandı. Evci İlkokulu (1941), Hasanoğlan Köy Enstitüsü (1950), Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1953) ile TODAİE Kamu Yönetimi Uzmanlığı (1965) mezunu. Öğretmen ve yönetici olarak Boğazkale İlkokulu (1950-51), Hacıbektaş Ortaokulu (1953-54), Sorgun Ortaokulu (1956-58) ve Kırklareli Lisesinde çalıştı. 1965-69 döneminde Çorum Milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı. Meclis'teki görevi bittiğinde, Ankara Bahçelievler Kız Enstitüsün-

Hasan Latif Sarıyüce

HASAN LATİF SARIYÜCE

ALTI KIZLAR

Onlar altı kızdı aynı sınıfta,
Saçlarında bembeyaz kordeleler,
Mavi yağmurluklar giyinirlerdi,
Ellerinde çividi eldivenler.
Kuşlar istasyona doğru uçardı,
Kırkikindi yağmurları yağardı.
Nuh nebiden kalma bir çınar vardı,
Ona sığınırdım beni dinlerdi,
Trenler aynı saatte geçerdi,
Yer bakır gök demir sular dilsizdi.
Dağlar kararınca içim ışırdı,
Kalbim hülyalarıyle buluşurdu.

Saklardım kimseye
söyleyemezdim.
Tek sırrım buydu gizli tutardım.
Zamanı var derdim, vakti var
derdim.
Bir gün birden bire farkına yardım.
Karlar içinde hepsinden güzeldi,
En güzeli oydu farkına yardım.

Bir yaz öğlesiydi bir tren durdu,
Çirkin dumanlar saldı gökyüzüne.
Bindiler trene birer bavulla,
Ağıt gibi uzun bir düdük ötü.
Çınar ürperdi kuşlar havalandı,
Çığlıklarla tren batıya gitti.
Onlar altı kızdı aynı sınıfta,
Altı çiçek, altı elma, altı nar.
Ne birini gördüm ne de bir daha,
Haberlerini aldım uzaklardan
Onlar altı kızdı altı masaldı,
Altı gül oldular Kaf dağlarında.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

de bir süre daha öğretmenlik yaparak (1979) emekliye ayrılarak İzmir'e yerleşti.

İlk şiiri "*Bir Ev ki*", 1947 yılında Ankara'da *Nilüfer* dergisinde çıkmıştı. Sonraki yıllarda şiir ve yazıları *Nilüfer* (1947-48), *Kaynak* (1948-53), *İlköğretim* (1953-57), *Doğan Kardeş* (1958-63), *Varlık* (1959), *Sesimiz* (1976-86), *Dolunay* (1986 -88), *Türk Edebiyatı* (1988), *Mavi Derinlik* (1991) dergileri ile çeşitli gazetelerde yayımlandı. 1966'dan itibaren Almanya, Çekoslovakya, Avusturya, Yunanistan, Yugoslavya, İtalya ve İsviçre'yi gezip gördü. 1948 yılında *Nilüfer* dergisinin şiir yarışmasında üçüncülük ödülü, 1951 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneği şiir yarışmasında birincilik, 1972 yılında öykü dalında Arkın Çocuk Edebiyatı birincilik, İstanbul Çocuk Vakfı Çocuk Edebiyatı Onur Ödülünü, 2003 Ankara Üniversitesi TÖMER İzmir Şubesi Masal Yarışmasında birincilik ödülünü kazandı. İki ciltlik *Anadolu Masalları* adlı eseri ile 1991 yılında Türkiye İş Bankası Edebiyat Büyük Ödülünü; *Güzel Öldür Beni* adlı eseri ile 1997 Almanya'nın Sesi Radyosu oyun ödülünü aldı. Ankara Sanat Kurumu, Kemalist Yazarlar Derneği ve Türk Parlamenterler Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Duyuşlar* (1948), *Çocuk ve Şiir* (çocuk şiirleri, 1976), *Düş Yağmurları* (2001), *Savaş ve Gonca Güller* (2004).

ANTOLOJİ-DERLEME: *Manzum Ezop Hikâyeleri* (1959), *Hürriyet Şiirler Antolojisi* (1960), *Keloğlan Masalları* (1982), *Anadolu Masalları I, II* (1993), *Anadoludan Masallar* (10 kitap, 1994), *Çocuklara Şiirler* (1999), *Anadolu Efsaneleri 1-II* (2000), *Ders Veren Türk Masalları* (manzum, 2000), *Kuş Seslerinden Korkan Çocuk* (2001), *Belirli Günler Haftalar ve Yurt Şiirleri* (2001).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türkçe Öğretimi* (1963), *Atatürk'ün Hayatı / İlkeleri ve Devrimleri* (1981), *Efsaneleriyle Güzel Anadolumuz* (1987), *Altın Öğütler* (1999).

ÖYKÜ: *Beyaz Pelerinli Kız* (Vahibe Sevim adıyla, 1976), *Üç Ayaklı Oğlak* (1979), *Karagöz ve Hacivat* (12 kitap, 1982), *Babasını Arayan Çocuk* (1982), *Merih Yolculuğu* (1985), *Armut ile Atom* (1985), *Otel Kapıcısı* (1985), *Büyük Mucit* (1985), *Deniz Altında* (1985), *Seyyar Satıcı* (1985), *Kayıp Çocuk* (1985), *Turist Rehberi* (1985), *Cinayeti Kim İşledi* (1985), *Tarlakuşlarının Öyküsü* (1972), *El Evinde* (2001), *Uğur Böceğinin Düğünü* (2001), *Dört İsimli Prenses* (2001), *Uçurtmam Birinci Olacak* (2001), *Eli Kılıçlı Kahraman Kaz* (2001), *Korkak Tavşan* (2001), *Sahibini Unutmayan Köpek* (2001).

DENEME: *Anadolu'ya Açılan Pencere* (1982), *Avgar Dağı Mektupları* (2003).

MASAL: *Adaşım Mahmut* (1970), *Cüce Memiş* (1970), *Altın Oğlan* (1970), *Büyülü Çiçek* (1970), *Kan Turalı* (1970), *Çamaşırcı Kadın* (1970), *Burla Hatun* (1970), *Manzum Nasrettin Hoca Hikâyeleri* (1970), *Ezop Masalları* (1970), *Yeni Masallar* (1970), *Atatürk'ün Hayatı* (1970), *Kral Ulis'in Serüvenleri* (1972), *Anadolu Masalları* (2 kitap, 1982), *Keloğlan Deliler Ülkesinde* (1984), *Anlı Şanlı Kahraman* (1984), *Büyülü Sofra* (1984), *Yarım Leblebi* (1984), *Tabla Kavuk* (1984), *Marifetli Hırsızlar* (1984), *Ali Cengiz Oyunu* (1984), *Görünmez Adam* (1984), *Küçük Mıstılıcık ile Lüplüp Dev* (1984), *Üç Hünerli Arkadaş* (1984), *Tombul Çanak* (1984), *Çil Horoz* (1984), *Üç Ahbap Çavuş* (1984), *Keloğlan Köseye Karşı* (1984), *Kırk Haramiler* (1984), *Beyaz Kanatlı Kuş* (1990)*Gökten Üç Elma Düştü* (1991), *Mavi Kahkaha Çiçeği* (1991), *Çıtı Pıtı Hanım* (1991), *İncili Salkım, Nerede Evim Barkım* (1994), *Keloğlan'ın Oyunu İnsan Yapar Koyunu, Üç Köseye Bir Kel-oğlan, Kahraman Çil Horoz* (1994), *Deliler Ülkesini Gezen Adam* (1994), *Menekşe Yaprağından İncinen Kız,* (1994), *Mercan Kız* (1994), *Altınoğlan ile Altın Kız* (1994), *Ne Gördün Ne Görmedin* (1994), *Anlı Şanlı Üç Yiğit Delikanlı* (1994), *Ahmak ile Çakmak* (1994), *Ayşecik ile Fatmacık* (1998), *Bal kız ile Daloğlan* (1998).

ROMAN: *EvimeDönüyorum* (1991), *Güle Güle Küçük Arkadaş* (1999), *Aslan Pençeli Kedi* (2001), *Kar Beyaz* (2001).

ANI: *Balkan Seyahatnamesi* (2003).

Ayrıca on beşten fazla ders ve yardımcı ders kitabı vardır.

HAKKINDA: Kaynak Şiir dergisi (Şubat 1952), TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Türkiye'de Kim Kimdir (2000), 2000'li Yıllarda Bütün Yönleriyle Sungurlu (2000), Söylem dergisi (Haziran-Temmuz 2002), Çoluk Çocuk dergisi (Ekim 2002), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

SARMIŞ, İbrahim

İlâhiyatçı, çevirmen. 1948, Yeşilli / Mardin doğumlu. Diyarbakır İmam Hatip Lisesi (1969), Konya Yüksek İslâm Enstitüsü mezunu. 1973 yılında öğretmenliğe başlayarak dört yıl Van ve Tarsus İmam Hatip Lisclerinde çalıştı. 1976 yılında Konya Yüksek İslâm Enstitüsüne (Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi) öğretim üyesi oldu,

İbrahim Sarmış

aynı yerde doçentliğe ve profesörlüğe yükseldi. Makaleleri, *Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm ve Şiir* (1987), *Bir Düşünür Seyyid Kutup* (1993), *Bir Edebiyatçı Olarak Seyyid Kutup* (1993), *Tasavvuf ve İslâm* (1995).

ÇEVİRİ: *Ruh Terbiyemiz* (Said Havva'dan, 1980), *İslâm Hukukunda Zekât* (Yusuf Kardavi'den, 1984), *İslâm Mezhepleri ve Müesseseleri* (Subhi Salih'ten, 1984), *Tarih Boyunca Emperyalizmin Saldırılarına Karşı İslâm* (1985), *Temel Nitelikleriyle İslâm* (1986), *Modern İslâm Düşüncesinin Oluşumu ve Batı* (1986), *Çağdaş İslâm Düşünürlerinden Makaleler* (derleme, 1987).

SARP, Aydilge

Öykü yazarı. 1979, Kütahya doğumlu. Ortaokulu ve liseyi TED Ankara Kolejinde tamamladı. Başkent Üniversitesi Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümünden (2001) mezundur. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesinde radyo - televizyon - sinema alanında yüksek lisans yaptı. Müzikle de ilgilendi.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kalemimin Ucundaki Düşler* (1997).

ROMAN: *Bulimia Sokağı* (2002), Altın Aşk Vuruşu (2004).

SARP, Faika Özer

Şair. 20 Ocak 1950, Çerkeş / Çankırı doğumlu. Ankara Hukuk Fakültesi (1970) mezunu. Avukat olarak değişik devlet kuruluşlarında çalıştı. Çankaya Belediyesi Hukuk İşleri Müdürlüğü, Turizm Bakanlığı 1. Hukuk Müşavirliği ve bakan müşavirliği görevlerinde bulundu.

Şiirleri *Çağrı, Varlık, Türk Dili, Edebiyat Güncesi, Berfin Bahar, İlk Yaz, Şiir Defteri, Dil Dergisi* adlı dergiler ile çeşitli antolojilerde yer aldı. Şiirlerinin bir bölümü bestelenmiş olan Faika Sarp, Ankara'da Feyzi Halıcı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ve arkadaşları ile birlikte Fasılbar'da "Gönül Sohbetleri" adı altında şiir dinletileri düzenledi.

"Kim bu Faika Sarp kuzum?... Ne güzel şiir öyle. Soylu Arap tayları gibi başını dik tutmayı bu hanım nereden öğrenmiş. Sanki kadını sıkıp soğana çeviren bizim toplumda yetişmemiş." (İlhan Başgöz)

"Faika Sarp; tek bir sözcükle bir dünya çiziyor şiirin sapsarı altın peteğine, yalınca." (Feyzi Halıcı)

"Çoğu şiirinde, kadın olmanın ayrıcalığını ve güzelliğini buluyoruz. Sarp; çevresine, insana ve doğaya duyarlı yürek heybesine, büyük bir evren sığdırıyor. O, yanık bir türkü gibi Anadolu insanını şiirinde duymuş ve duyuruyor. Bu yaklaşımından dolayı onu Dişi Karacaoğlan olarak görmek hatalı olmaz." (Oktay Yivli)

Faika Özer Sarp

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sevgiye Çalar* (1986), *Vatan Kalbimdir* (1988), *Ağla Beni* (1991), *Fırtınalar Koptuğumda* (1992), *Ayaz Çiçekleri* (1996), *Aşk Benim Kimsesizliğim* (1997), *Hey Aşk Orada mısın?* (1998), *Çakır Gözlüm* (1998), *Yalnızım Aşkıyla Aşklandım* (1999), *Üstü Sende Kalsın* (2000), *Aşkaısmarladık* (2005).

ROMAN: *Seviyorum Susayınca* (1999).

HAKKINDA: Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000), Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

SARSMAZ, Mehmet

Şair ve yazar. 25 Eylül 1965, Gültepe / İzmir doğumlu. Turgut Reis İlkokulu, 50. Yıl Lisesini (1983) bitirdi. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünden *"Nedenselliğin Felsefi Uzanımları ve Leibniz"* adlı lisans tezi ile (1987) mezun oldu. Seferhisar'da sivil savunma memurluğu, İzmir ve Seferhisar'daki liselerde felsefe öğretmenliği yaptı.

İlk şiiri *"Miraç Yaprakları"*, *Taşra* dergisinde (1990) çıkmıştı. Diğer şiir, yazı ve çevirileri *Taşra*, *Rind*, *Açılım*, *Yaratı*, *Kıyı*, *Karşı*, *Bir Yeni Biçem*, kendi çıkardığı *Teos* (Ağustos 1992 - Şubat 1973, 7 sayı), *İnsan*, *Eşik*, kendi çıkardığı *Dördüncü Yeni* (19 Aralık 1994 - 19 Nisan 1995, 5 sayı), *Ulusal*, *Harman*, *Şiir Ülkesi*, *Türk Dili Dergisi* vb. dergilerde yer aldı. *Yarımada Geceleri* adlı şiiriyle Çeşme Yarımada Oyunları Şiir Yarışması ikincisi oldu. Edebiyatçılar Derneği ve SİSAV üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Eylül Günü* (1991), *Aktinya* (1993), *Poems ve Şiirler* (Amerikalı şair Thomas S. Droch'la birlikte, 1994), *Yok Kitap* (1996), *P=we²* (1998), *Otuz Altı Yaş* (2001).

DENEME: *Sözcükbilim [Wordoloji]* *Teosfelsefe* (2003).

FAİKA ÖZER SARP

İSTANBULLA İSTANBULLA

İstanbul bulutları
Dolanıyor üstümde
Telâş telâş
Hüzünler, özlemler kaplıyor içimi
Gözlerim iki deniz dolusu yaş
Hadi duyur sesini
Haberini yolla
Acımı balla
İstanbul'u yağdır hasretime
Bin bir türlü haliyle İstanbul'un
Yerimi göğümü İstanbulla.

Yarın erkenden
Mektubunu postala Kanlıca'dan
Kalbim dursun heyecandan
Boğazın gümüş balıklarıyla
Alla pulla
Açar açmaz zarfı
Sarmaş dolaş olayım
İstanbulla
Martı çığlıklarıyla
Yosun kokusuyla dolu
Her sözcüğü duygulu
Noktası virgüllü
Sevdanla örgülü
Masmavi yazıma
Yakamozlar düşer kalbime
Kalbimi İstanbulla

Yedi tepesi, Galata'sı
Kasr-ı, sarayı, hisarı
Kenar süsü olsun mektubuna
Beykoz sırtlarında yeşeren
ağaçlarca
Çılgın yeşil ya da ela
Bakışların sinmiş satırlarla
Beni İstanbulla

Mendireklerin ucundaki
Köprülerin avucundaki
Lodosun esmelerine dola saçlarını
Manolyalara, gardenyalara
Boya rengimi
Şıkır şıkır sularıyla Marmara'nın
Isla tenimi
Hasılı İstanbulla,
İstanbulla beni.

İstanbul bulutları
Dolanıyor üstümde
Telâş telâş
Gözlerim iki deniz dolusu yaş
Özledim seni.

(Çağrı, Ağustos 2004)

MEHMET SARSMAZ

EY BENİM GÖK TACİRİM GELECEĞİ GÖREN BEN

Ey benim gök tacirim geleceği gören ben
Kendine aldanma hiç ve bul tüm gizemleri
Sarışın sabahların anlamını koru ve
Koruyarak yönel o kayıp gök demlerine
Ey benim gök tacirim geleceği gören ben

Yont heykelini bugün bir eksik bırakma hiç
En küçük bir toz zerresi uysun kararına senin
Ve sanki canlı gibi o heykelde parlasın
Parlasın o heykelde bulduğun o son resim
Ey benim gök tacirim geleceği gören ben

Bir tacirsin sen ama başka türlü bir tacir
Herkese satmazsın bilirim o mavileri
O maviler yıldızlar o bulutlar bilir ki
Senden başka tacir aramaz bilirler ki
Hakedene verirsin hakedenden alırsın;

Sen son örneğisin o, o değişmez fiyatın

(*Yok Kitap*)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Mehmet Sarsmaz

HAKKINDA: Varlık (Ağustos, 1981), Adam Sanat Yıllıkları (1994, 1995, 1996), Ruşen Hakkı / Şiir Gibi Durmak / Dördüncü Yeni (Kocaeli gazetesi, 1.8.1999, 8.8.1999), Muhsin Şener / Mehmet Sarsmaz: Her Kokusu Hüzünler ve Dördüncü Yeni (Şiir ve Eleştiri dergisi, sayı: 16, Aralık 2000), Bir Dördüncü Yeni Şairi Mehmet Sarsmaz'la (Düşün dergisi, sayı: 18, Ocak-Şubat 2001).

SARUHAN, Müfit Selim

İlâhiyat araştırmacısı. 1969, Bitlis doğumlu. 1992'de lisansını, 1994'te yüksek lisansını, 2000'de doktorasını bitirdi. Kırgızistan Osh Devlet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim görevlisi (2001-02), Romanya Ovidius Üniversitesi Kemal Atatürk İlâhiyat ve Pedagoji Bölümü müdür yardımcısı ve öğretim görevlisi (2003-04) olarak çalıştı. Makalelerini *İslâmî Araştırmalar, Tasavvuf, Dinî Araştırmalar* dergilerinde yayımladı. *Felsefe Ansiklopedisi, Routledge Medival Islamic Civilization An Encyclopedia-Taylor and Francis Group* için madde yazdı. İslâm Felsefecileri Derneği ve Uluslararası Atatürk Türk Romen Araştırma Merkezi üyesidir.

ESERLERİ:

İslâm Ahlâk Felsefesinde Bilgi ve Hürriyet (2005), *İslâm Düşüncesinde İstiare-Metafor* (2005).

SARYAL, Neriman Duranoğlu

Şair ve yazar. 1 Eylül 1929, Seydişehir / Konya doğumlu. İbradı kökenli Sabitoğlu ailesinden ve Kuvayı Milliye kahramanlarından şair, yazar ve avukat Raşit Duranoğlu'nun kızıdır. İlk ve ortaokulu Konya'da, liseyi İzmir Kız Lisesinde okudu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdikten sonra Milli Kütüphanede (1953-60) çalıştı ve TED Ankara Kolejinde (1968-81) öğretmenlik yaptı. Bir ara eşinin görevi nedeniyle gittiği Almanya Münih'te Ludwig-Maximilian Üniversitesi Türkoloji Bölümünde Prof. Dr. Hans Joachim Kissling'den dersler alarak *"Die Dichterische Entwicklung Halide Edip Adıvar's"* başlıklı tezi ile (1972) lisansüstü çalışmasını tamamladı Teknik Eğitim Fakültesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak (1981-94) çalışıp emekliye ayrıldı.

Şiir tutkusunu babasından alan yazarın ilk yazısı, lise son sınıf öğrencisiyken *"Liseye Veda"* başlığıyla *Kadın* gazetesinde çıktı. Ankara Üniversitesinde okurken ve daha sonra *Türk Kadını, Çağrı, Ece, Ilgaz, Ajans Türk, Karşı* gibi dergilerde, *Yeni Konya, Ulus* (Neriman Abla), *Pazar Postası* (Kitaplar-Kütüphaneler), *Hakimiyet* (Sanat-Edebiyat) ve *Kadın* gazetesinde şiir, makale, biyografi, bibliyografya türlerinde yazıları yayınlandı.

ESERLERİ:

BİBLİYOĞRAFYA: *Türkiye'de Kadınlar Hakkında Yayınlanmış Eserler Biyografyası* (1959), *Nurullah Ataç Bibliyografyası* (Sami N. Özerdim'le beraber, 1962),

Neriman Duranoğlu Saryal

ŞİİR: *Kasım* (1965).

ANTOLOJİ: *Türk Kadınının Şiiri* (Dr. Müjgan Cunbur ile beraber, 1970, 4. gen. bas. 2000).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Baku Rüzgârı* (Yazan İsmail Saryal'dan, Nuri Saryal ile, 1998).

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Edebiyatımızda Ankara-Kale Şiir Yıldızları (2005).

SÂTI BEY (El Husrî)

Eğitimci (D. 1884, San'a / Yemen - Ö. 23 Aralık 1968, Bağdat). Tam adı Ebu Haldun Mustafa Sâtı olup Sâtı adıyla ünlüdür. Mülkiye İdadisi (lise ve yüksek bölümü, 1900) mezunu. Daha ortaöğrenim yıllarında iken matematiğe ilgi duydu. Arkadaşları arasında "Arşimet" lakabı ile tanınırdı. Öğrenimini gördüğü mesleği yapmayarak, Eylül 1900'den itibaren Yanya İdadisinde (lise) beş yıl tabiat bilgisi öğretmenliği yaptı ve bu arada Yanya'da kaymakamlık stajını tamamladı. Abdülhamit yönetiminin baskısından rahatsızlık duyarak öğretmenliği bıraktı. 1905'ten itibaren Kadıköy'de (Kuşdili) ve Fatih'de (Manastır) kaymakamlık yaptı. Bu sırada halk psikolojisine ait gözlemlerini topladı. 10 Temmuz 1908 devriminde Manastır'da idi. Meşrutiyet üzerine yaptığı konuşmalardan ikisi Manastır'da *Neyyir-i Hakikat*'te yayımlandı. II. Meşrutiyet'in ilânından sonra (1908) kaymakamlıktan istifa ederek İstanbul'a geldi. Dârülmuallimin-i İbtidaiyye (Erkek İlköğretmen Okulu), Darülmuallimin-i Âliye (Erkek Yükseköğretmen Okulu), Meteb-i Mülkiye (Siyasal Bilgiler Okulu) ve Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye (Yüksek Din Okulu)'de öğretmenlik yaptı. 1912'de Darüşşafaka Lisesi müdürlüğüne geçti. 1915'te Dârü'l-Mürebbiyat'ı (Yeni Mektep ve Çocuk Yuvası) kurdu. Mondros Mütarekesi'nin ardından Osmanlı uyruğundan çıkarak Süriye vatandaşlığına geçti. Fransızların Suriye'yi işgalinden sonra Irak'a gitti. Burada çeşitli bakanlıklarda bulundu ve okullarda öğretmenlik yaptı. 1941'de Irak'tan ayrılarak 1944'e kadar Beyrut'ta kaldı. 1953'te resmî görevlerinden istifa ederek ölünceye kadar ilmî çalışmalar yaptı.

Meşrutiyet'in ilk yılında Üsküp'te Sabri Cemil'in çıkardığı *Yeni Mekteb* dergisinde makaleler yazdı. Orada Mustafa Şekip'le öğrencilerin kabiliyetleri konusunda tartışmaya girdi. Daha öğrenci iken *İkdam* ve *Tarik* gazetelerinde çeşitli yazılar yazdı. *Malumat, Servet-i Fünun*'da fizik, kimya, öğrenim metoduna dair makaleler yayımladı. *Ulum-i İktisadiye ve İçtimaiye* dergisinde dikkate değer yazıları çıktı. İstanbul'a gelince Yüksek Öğretmen Okulunun idaresi kendisine verildi. Çağdaş eğitim sistemine ayak uyduramayan öğretim görevlilerinden, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun içinde bulunduğu üç kişiden başka, çoğunu değiştirdi.

Bu dönemde *Tedrisat-ı İptidaiye, Terbiye Encümeni, Harp, İçtihad, Düşünce, Envar-ı Ulû, Ulûm-ı İçtimaâiye* dergilerinde, *Tanin* gazetesinde sürekli yazılar yazdı. *Terbiye* ve *Aşiyân* dergilerini çıkardı. Birincisinde Ziya Gökalp ve Sadrettin Celâl ile eğitim

Sâtı Bey

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

konusunda devamlı tartışmalara girdi. Eski dönemlerin "Tariz" ve "Hiciv" biçimini alan tartışmalarından sıyrılarak, Batı yazarları tarzında ciddi ve objektif tartışmayı ilk yapanlardan biri oldu.

BAŞLICA ESERLERİ:

Lâyihalarım (1910), *Etnografya* (İlm-i Akvam, 1911), *Dürûs-ı Eşya* (Eşya Dersleri, 1911-14), *Mebâdî-i Ulûm-ı Tabîiyeden Tarîh-i Tabiî ve Tatbikatı* (1912), *Vatan İçin* (Balkan Savaşı sırasında verdiği beş konferans, 1913), *Büyük Milletlerden Japonlar, Almanlar* (Japonlar kısmı, 1913), *Ümit ve Azim* (8 Konferans, 1913), *Dirâsât ve Mukaddimeti İbn Haldûn* (çev. Süleyman Uludağ, 2002).

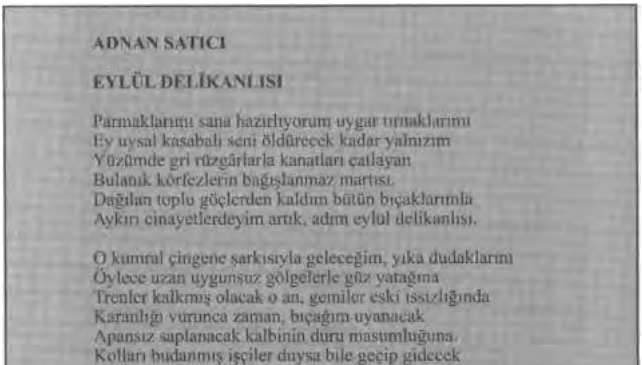
Ayrıca hayvancılık, biyoloji, fizik ve kimya ile ilgili eserleri de vardır.

HAKKINDA: Hilmi Ziya Ülken / Çağdaş Düşünce Tarihi (1966), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

SATICI, Adnan

Şair. 17 Haziran 1965, Diyarbakır doğumlu. Bazı ürünlerinde Adnan S. Babey imzasını kullandı. Ortaöğrenimini Diyarbakır Ticaret Lisesinde yaptı. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1985) ile Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1996) mezunu. Öğrenim dönemi yıllarında inşaat ve tarım işçiliği, garsonluk, büro memurluğu gibi işlerde çalıştı. 1985'te öğretmenliğe başlayarak Sakarya, Ankara Elmadağ ve Ankara'daki liselerde ve dersanelerde öğretmenlik yaptı. Nizamettin Uğur ile birlikte *Berceste* dergisini çıkardı. Emek Partisinin kurucu üyelerindendir.

İlk şiiri "*Denizdin Gelenler Sordu*", 1981'de *Yeni Olgu* dergisinde çıkmıştı. Şiirlerini 1982'den itibaren *Yeni Olgu, Yarın, Yaşam İçin Şiir, Yeni Düşün, Evrensel Kültür, Edebiyat ve Eleştiri, Papirüs* ve *Poetikus* dergilerinde, yazılarını *Evrensel* ve *Emek* gazetelerinde yayımladı (1996-97). Şiirlerinin yanında şiirin teorik sorunları (poetika) üzerine yazdığı yazılarla dikkat çekti. *Ülkesiz Şarkılar* kitabı ile 1984 Yeni Türkü Şiir Ödülünü, *Serin Gel Ölüm* ile 1993 Dünya Kitap Şiir Ödülünü *Yerçekimine Uyan Portakal Çiçeği* ile 1995 Behçet Aysan Şiir Ödülünü aldı.

ADNAN SATICI

EYLÜL DELİKANLISI

Parmaklarımı sana hazırlıyorum uygar tırnaklarımı
Ey uysal kasabalı seni öldürecek kadar yalnızım
Yüzümde gri rüzgârlarla kanatları catlayan
Bulanık körfezlerin bağışlanmaz martısı.
Dağılan toplu göçlerden kaldım bütün bıçaklarımla
Aykırı cinayetlerdeyim artık, adım eylül delikanlısı.

O kumral çingene şarkısıyla geleceğim, yıka dudaklarını
Öylece uzan uygunsuz gölgelerle güz yatağına
Trenler kalkmış olacak o an, gemiler eski issizliğında
Karanlığı vurunca zaman, bıçağım uyanacak
Apansız saplanacak kalbinin duru masumluğuna.
Kolları budanmış işçiler duysa bile geçip gidecek
Haykırışın asılıp kalacak gecenin insan boşluğuna.
Duramam orda, beynimde sıcak bir ceset acıtır gözlerimi
Bir güz yağmuru gibi çözülür birden, sokaklara akarım
Sesini mikrofona ayarlayan kahraman, yabancı atlar sunar
Aktıkça eksilen nehirlerde inançsız rahipler kutsuyor beni
Siz, aziz ölüler ülkesinin kutsal kadınları, utanın
Bakın ilkelliğimi ayartıyor yakısı karanfilli zulmün fahişeliği

(Yılmaz Odabaşı, *Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi*, 2000)

SATICI, Adnan

Şair. 17 Haziran 1965, Diyarbakır doğumlu. Bazı ürünlerinde Adnan S. Babey imzasını kullandı. Ortaöğrenimini Diyarbakır Ticaret Lisesinde yaptı. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1985) ile Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1996) mezunu. Öğrenim dönemi yıllarında inşaat ve tarım işçiliği, garsonluk, büro memurluğu gibi işlerde çalıştı. 1985'te öğretmenliğe başlayarak Sakarya, Ankara Elmadağ ve Ankara'daki liselerde ve dersanelerde öğretmenlik yaptı. Nizamettin Uğur ile birlikte *Berceste* dergisini çıkardı. Emek Partisinin kurucu üyelerindendir.

İlk şiiri "*Denizdin Gelenler Sordu*", 1981'de *Yeni Olgu* dergisinde çıkmıştı. Şiirlerini 1982'den itibaren *Yeni Olgu, Yarın, Yaşam İçin Şiir, Yeni Düşün, Evrensel Kültür, Edebiyat ve Eleştiri, Papirüs* ve *Poetikus* dergilerinde, yazılarını *Evrensel* ve *Emek* gazetelerinde yayımladı (1996-97). Şiirlerinin yanında şiirin teorik sorunları (poetika) üzerine yazdığı yazılarla dikkat çekti. *Ülkesiz Şarkılar* kitabı ile 1984 Yeni Türkü Şiir Ödülünü, *Serin Gel Ölüm* ile 1993 Dünya Kitap Şiir Ödülünü *Yerçekimine Uyan Portakal Çiçeği* ile 1995 Behçet Aysan Şiir Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ülkesiz Şarkılar* (1985), *Yerçekimine Uyan Portakal Çiçeği* (1994), *Dokuzuncu Blues* (1996), *Hep Unutur Uzaklardaki* (1998), *Poetika* (2000), *Eksikti Geceler ve Bazı Günler* (2004).

ÇOCUK ROMANI: *Sonsuzluk Sandalı* (1996).

DENEME: *Burada Bir Orman Var* (1998).

HAKKINDA: "Şiir Gençliktir" - Yeni Türkü Şiir Ödülü Seçkisi (1986), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

SATILMIŞ, Alişan

Şair. 1962, Yunak / Konya doğumlu. Dersim'den sürülen bir ailenin çocuğudur. Akşehir Lisesinde başladığı lise öğrenimini siyasî olaylar nedeniyle girdiği hapishanede dışarıdan sınavlara girerek bitirdi. On iki yıl süren hapislik dönemi 1991'de sona erdi. Tutuklu iken başladığı Nevşehir Otelcilik ve Turizm Yüksek Okulundaki öğrenimini sürdürdü. Ülkü Ocakları Genel Başkan Yardımcılığı yaptı. Milli duyguları dile getirdiği şiirleri ve yazıları *Ortadoğu, Hergün, Yeni Düşünce, Bizim Ocak, Bizim Dergâh, Ülkü Ocağı* gibi gazete ve dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sehpalı Düşleri* (1988), *Yüreğimde Bir Milyon Ölüm* (1989), *Yılgınlığa İnat* (1990), *Dokuz Lal Dillendirdi Şafak Yaralarından* (1998).

ROMAN: *Yitik Sevdalarımız* (1992).

DENEME: *Savaşı Türküleştirdik Biz* (1991), *Adresini Arayan Fotoğraflar* (1998), *Ruhumuzu Geri Versinler* (1998).

ARAŞTIRMA: *Derin Devletin Solcuları* (2003).

DİĞER: *Madamın Frondal Duruşu* (Ülkücünün Aşkı).

HAKKINDA: Mesele (sayı: 2, Mayıs 1990), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

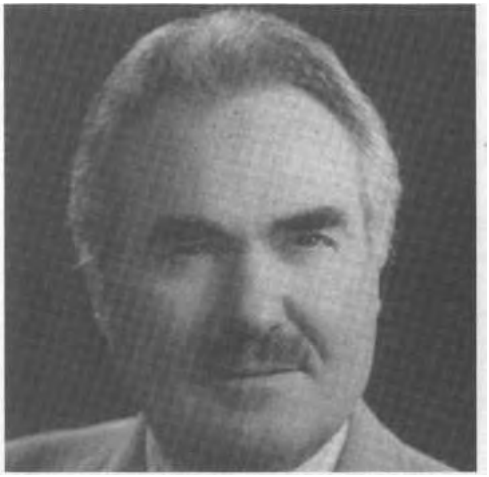
SATOĞLU, Abdullah

Şair ve yazar. 15 Mayıs 1934, Kayseri doğumlu. Bir kısım şiirlerinde İsmeti mahlasını ve bazı yazılarında da Bülent Müşker imzasını kullandı. Kayseri ulemasından Mehmet Ali Satoğlu Hocanın oğludur. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. İstanbul Gazetecilik Yüksek Okulu mezunu. 1956 yılından itibaren on beş yıl süre ile günlük siyâsi *Hakimiyet* gazetesini ve aylık sanat edebiyat dergisi *Filiz*'i çıkardı. 1970 yılında tesislerini Ankara'ya nakledererek AS Matbaasını kurdu. Türkiye Yazarlar Birliği, MESAM, Gazeteciler Cemiyeti ve ALESAM üyesidir.

Adnan Satıcı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Abdullah Satoğlu

Sanat çevrelerinde "Lâle Şairi" olarak tanınan Abdullah Satoğlu'nun ilk şiirleri 1949'da *"Erciyes'e"* ve *Kayseri Halkevi Dergisi*'nde yer almıştı. Şiir ve yazılarını sonraki yıllarda *Orkun*, *Türk Sanatı*, *Erciyes*, *Filiz*, *Boğaziçi*, *Çağrı*, *Gülpınar*, *Bahçe*, *Türk Edebiyatı*, *Millî Kültür* ve *Türk Dili* gibi dergilerde yayımladı. 1982'de KASD Folklor Ödülünü, 1996'da Folklor Kurumun Türk Kültürüne Hizmet Ödülünü aldı. "Sürekli Basın Kartı" sahibi olan Abdullah Satoğlu, Türk folkloru konusunda millî ve milletlerarası çeşitli toplantılara katılarak bildiriler sundu. *Bir Demet Lale* adlı kitabı Arapçaya çevrildi (1996). Şiirlerinin bir bölümü TSM makamlarında bestelendi. 1996 yılında, davet edildiği Bağdat'taki Milletlerarası "Mirbed Şiir Festivali"ne katıldı. Kayseri'de bir sokağa *"Şair Satoğlu Sokağı"* adı verildi.

"Satoğlu, şiirlerinde pek çok konuya yer vermiştir. Ama onun şiirinin özü bu dünyada insanca yaşamak, tasavvuf kurallarına uygun bir yol izlemek, insancıl sevgiyi duyumsamaktır. Barış içinde insancıl bir yaşam, Tanrı'nın gücünü her yerde duyumsamak, lâlelerin renginde ve biçiminde Tanrısal gücü görebilmek çok önemlidir şiirlerindeki söyleyişe göre. Yurt sevgisi, toplumsal yaşam da şiirlerinde yankılanmıştır." (Muzaffer Uyguner)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Demet Lâle* (1956), *Lâle Üstüne* (1971), *Lâle Bahçelerinde* (1992), *Gönlümde Açan Lâleler* (1999).

DERLEME-ANTOLOJİ: *Kayseri Erciyes ve Çevresi* (ortak yayın, 1958), *Âşık Hasan* (1958), *Bahçe Şairleri Antolojisi* (Erdoğan Ünver ve Hüseyin Yurdabak ile, ?), *Derdim Derdim Anadolu* (1985), *Mimar Sinan Şiirleri* (1988), *Kayseri Ansiklopedisi* (2002), *Edebiyat Dünyamızdan Hoş Sedalar* (2004).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kayseri-Erciyes ve Çevresi* (Asım Yahyaoğlu ile), *Kayseri Pastırmacılığı* (1960), *Başlangıçtan Bugüne Kadar - Kayseri Şairleri* (1962), *Aşık Sefil Selimi'nin İlk Şiirleri* (1963), *Mevlâna'nın Hocası Seyyid Burhaneddin* (1968), *Türk Şiirinde Lâle* (1970), *Satoğlu Mehmet Ali Hoca* (1972), *Kayseri'nin Efsane Adamı Osman Kavuncu* (1977), *Halk Şairi Molulu Revâî* (1980), *Mimar Sinan Şiirleri Antolojisi*, *Kayserililerin Ticaretteki Başarı Sırları* (1995).

ABDULLAH SATOĞLU

GÖNLÜMDE AÇAN LÂLELER SEN

Sen gülmeyen bahtımı gül gül açtıran bahar
Sen haz veren ruha ilk yaz akşamları kadar.

Sen sönen ümidimi yıldız yıldız parlatan
Sen ki, âsi gönlüme hükmeden asil sultan.

Sen lezzeti kalmayan dünyama bir tat verdin
Sen ki, bana sevdadan nasibi kat kat verdin.

Sen engin semâlarda süzülen bir beyaz kuş
Korularda âşiyân gibi kalbime konmuş.

Sen bir hazâna dönen sinemde inecetk dal
Sen lâleler gibi aç, gönlümde ömrümce kal!

ABDULLAH SATOĞLU

GÖNLÜMDE AÇAN LÂLELER

Solsa da ermez zevâle
Gönlümde açan lâleler.
Özenmiş ism-i Celâl'e
Gönlümde açan lâleler.

İsmi, "Hande-i mehtap"tır
Sâdabad'da "Âfitap"tır
Renk renktir "Reng-i hicap"tır
Gönlümde açan lâleler.

O'na "Nur-ı cânan" denmiş
Hem "Aşub-ı cihan" denmiş
Harfleri cevahirdenmiş
Gönlümde açan lâleler.

Dillerde hep "Gülbahar" var
Nerde "Fevvare-i bahar"?
Şair Nedim'den yadigâr
Gönlümde açan lâleler.

Renk fışkıran ilimdedir
Vazo, çini, kilimdedir
Elif elif dilimdedir
Gönlümde açan lâleler.

Emirgân'da ruha dolmuş
Hangi haşin eller yolmuş
Bilinmez ki neden solmuş
Gönlümde açan lâleler?

Mevsimler sonbahar oldu
Mekânım lâlezâr oldu
Gözyaşımdan bîzar oldu
Gönlümde açan lâleler.

"Lâle Devri" masal gibi
Gök burcunda hilâl gibi
Mevlâ'ya arzuhal gibi
Gönlümde açan lâleler...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Şairleri: Başlangıçtan Bugüne Kadar (1962), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Abdullah Satoğlu Kimdir? (Tarla, Ocak 1999), H. Fethi Gözler / Yunustan Bugüne Türk Şiiri (1981), Ferit Ragıp Tuncor / Kayseri Şairleri (Ilgaz, sayı: 18), Oktay Yivli / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Yeğeni Abdullah Gül İçin Ansiklopediyi Değiştirdi (Hürriyet, 4.3.2003), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003), Mustafa Ceylan / Abdullah Satoğlu: Hayatı-Sanatı-Eserleri (2003).

SAV, Ergun

Diplomat, oyun yazarı, tiyatro eleştirmeni. 1 Ocak 1933, Dörtyol / Hatay doğumlu. Tam adı Mehmet Ergun Sav'dır. İlkokulu 1944'te, ortaokulu 1947'de bitirdi. Ankara Atatürk Lisesi (1950), Ankara Hukuk Fakültesi (1954), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Enstitüsü (1960) mezunu. Askerliğini Genelkurmay Başkanlığında (1957) yaptıktan sonra, bir süre Ankara'da serbest avukatlık (1957-60) yaptı. 1960 yılında İngiltere'ye giderek, Laurence Oliver, Peggy Asleroft gibi oyuncular; Harold Pinter gibi yazarlar yetiştiren, Londra'daki Central School Speeck and Drama'da tiyatro öğrenimi gördü. 1962'de Türkiye'ye dönerek Dışişleri Bakanlığına girdi, iki yıl NATO dairesinde çalıştı. Paris, Lagos (Nijerya), Helsinki, Karlsruhe'de çeşitli görevlerde bulundu. Karlsruhe (1978-82) Başkonsolosluğu; Katar (1986-89), Brezilya (1989-91) ve Portekiz'de (1995-96) büyükelçilik görevlerinde bulundu. 1998 yılında emekliye ayrıldı.

Ergun Sav

Yayımlanan ilk yazısı, 1953 yılında Nebioğlu Yayınevinin çıkardığı *20. Asır* adlı dergideki bir röportajdı. İlk tiyatro eleştirisi *Hisar* dergisinde (Haziran 1954) yer almıştı. Diğer ürünlerini *20. Asır*, *Hisar*, *Tercüman* (1957-60), *Akşam* (1962-64), *Milliyet* (1971-72) dergi ve gazetelerinde yayımladı. *Bir Başkası* adlı oyunuyla Ankara Sanat Kurumunun 1991-92 En İyi Oyun Yazarı Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

OYUN: *Vatan Yahut Namık Kemal* (1972; oyn., Ankra DT, 51 il ve yurtdışı turne), *Barış Kervanı* (1988; oyn, İBŞT, 1993-94), *Bir Başkası* (1995; oyn., Ankara DT, İBŞT, 1991-97).

ÇOCUK OYUNU: *Yakut Balık* (1966; oyn., Ankara DT, İBŞT, İzmir DT, 1965), *Pof'la Paf* (1971; oyn., Ankara-İzmir-İstanbul-Antalya DT, 1966), *Can Bebek* (oyn., Erzurum DT, 1997-98).

GENÇLİK OYUNU: *Beş Kız Arkadaş* (1995; gençlik tiyatroları, 1995-2000), *Müsamere* (1999).

DENEME-İNCELEME-SÖYLEŞİ: *Tiyatro Yazıları* (1964), *Halk Hikâyeleri* (1974), *Diplo-dramatik Anlatılar* (1992), *Nostaljik Muhabbetler* (1993), *Rakı Sohbetleri* (1994), *Deli Deli* (1995).

ERGUN SAV

"EPİK TİYATRO" SAPLANTISI

Türk tiyatrosunun, var olması, daha doğrusu benliğini bulması için neler gerekli? Bugün, gerçekten, nüfusumuza oranla çok bile sayılacak sahne sayısı, bir o kadar sanatçımız var. Oynanış seviyesi, Avrupa sahneleriyle kıyaslandığında, hiç de onlardan aşağı değil. Gerçekten, bütün olarak bazı oyun "prodüksiyonları"mız var ki Türkiye'de ileri bir tiyatro sanatı olduğunu doğrular.

Seyircimiz de övünç duyulacak kadar ileri anlayışlı. Hem rağbet bakımından, hem de değerlendirme bakımından bu kalabalık sahne ve sanatçı sayısını besliyor, takdir ediyor.

O halde neyimiz eksik? Tabu, bu noktada gelecek sorunu hissediyorsunuz: Yazar meselesi. Türk oyun yazarlığı nerede; nerede olmalı? Önce şunu söyliyeyim, ben bazı kolay yargılı kimseler gibi "Türkiye'de oyun yazarlığı yok"diyemiyorum. Hattâ, "geri", de diyemiyorum. Çünki, aşağı yukarı kusursuza yakın dolgunlukta eserler veren, bilinçli, ne yaptığını, nereye gittiğini bilen yazarlarımız da var. Fakat genel bir yargıya varılmak istendiğinde, "ileri"lar ve seyirciler yazarlarımıza göre daha" ileri noktada. Bunun çeşitli nedenleri var tabi. Önce, daha yazarlık geleneğimizin geçmişinin çok kısa oluşu. Fakat asıl ikinci ve üzerinde durmak istediğim bir nokta daha var: özenti...

Bu "özenti" terimini yadırganış olabilirsiniz. Açalım biraz: Bugün, Türkiye'de belli kabiliyetleri olduğu, belli seviyeye çıktıkları halde, "ustalık" duvarını aşamayan bazı oyun yazarlarımız var. Bunların hastalığını teşhise çalışalım.

Önce bâzı tiyatro düşünürlerimizin etkisinde kalmaları. Bu da şu: Eskiden beri şaşmışımdır, hâlâ da şaşarım. Ülkemizde bir grup vardır. Belli görüşlerin avukatlığını belli ağızlarla yaparlar. Kendileri gibi düşünmeyenle? bilgisiz, dar kafalı, kendileri, ise bilgin ve geniş görüşlüdürler.

İşte tiyatro yazarlığına da bu grubun ters etkisi oluyor. Son zamanlarda gözle görülür elle tutulur bir hal aldı bu. Örnek olarak, bugün. Türkiye'de bir Brecht sevdası var. Tiyatro yazarlarımızın çoğunun ağzından bir "epik tiyatro" lâfı düşmez oldu.

İşte yanılılan nokta bu: Tiyatro, tek eksen çevresinde dönen bir sanat değildir. İçine birçok sanat dallarını alan, tekniğe dayandığı için karmaşık, yaygın bir türdür.

→

Bunun için de çok, ama pek çok çeşitli türden eserlere imkân hazırlar. Onun için bir önyargıya, bir «sabit fikre» saplanmca kısırlaşır. Bu epik tiyatro yargısı da yazarlarımızı boşaltıyor. Epik olunca iyi olur sanıyorlar. Epik dışında hiçbir şeyin iyi olmıyacağı inancına saplanmışlardır.

İsterseniz "epik tiyatro"nun kaba bir tanımlamasını verelim: Brecht, tiyatronun halka inme imkânını kullanmak, kendi doktrinini yığınlara yaymak için bulmuştur bu yöntemi. Kısaca, aktöre, sürekli olarak yaşama değil «oynamak» gerekli olduğunu söyler. Oyun, bir hikâyenin anlatılışıdır. Arada bir anlatıcı geniş ve fazla seviyeli olmadığı kabul edilen seyirci topluluğuna açıklamalarda bulunur, onların oyunun akışına kapılmasını önler. Brecht'in görüşü de bilinen bir görüştür: Solcu, toplumcu, gerçekçi. Böyle olunca bu «epik» teknik bu görüşün bir parçası oluyor.

Kelimelerin, "sansasyon"un çekiciliğine kapıları bazı yazarlarımız bu tekniği ileri eserleri vermek için gerekli bir unsur saymıya başlıyorlar. Böylece sanatın en büyük düşmanı, kısırlığın en büyük dostu tek yönlülüğe saplanıyorlar.

Bunun kolay bir tarafı var elbet: Belli görüşe angaje grubun kolay övgüsünü kazanmak. Fikir birliğini sağlamış kimselerin desteğini kazanmak. Oysa, bu döngüye girince yaratıcılık gücü eksiliyor, buna hazır olmıyan yetenekleri kuvvetini kaybediyor. Bunun ya farkında değiller, ya da istiyerek bu yanlışı yapıyorlar.

Çok yönlü olabilmek, angaje olmamak, bireyci kalabilmek. Bence, sanat eseri yaratma gücünü hazırlıyacak şeyler bunlar. «İllâ, varsa yoksa epik tiyatro, bunun dışında bütün o kullar, bütün üslûplar boş», diye düşününce, kendiliğinden dar bir açıya saplanılıyor.

Oyun yazarlarımızdan bazılarının büyük kabiliyetleri su götürmez bir gerçek. Bunu gölgelememek gerekli. Bireyciliği feda etmiyelim. Sanat, kişiyi genişletebildiği, ufuklarını açabil değ oranda yararlıdır. Belirli bir görüşün savunmasını belirli kelimelerle ve belirli teknikle yapınca sanatçının kumtta altına girmiş askerden farkı kalır mı? «Kalmasın istiyoruz zaten» diyenler var, biliyorum. Bir kısım da böyle düşünsün. Kimsenin beynine hükmedilmez. Ama oyun yazarlarımız unutmamalı: Ön yazar, ön görüş, ön teknik, ön üslûp olmalı. Ön yazar, bir görüş, bir teknik, bir üslûp değil.

(*Hisar*, Şubat 1964)

ANI: *Sakızlı Koy Kumpanyası* (1996), *Cumhuriyet Bebeleri* (1998), *Diplomaturka - Bir Diplomat-Yazarın Anıları* (2000).

MASAL: *Kaplumbağa ve Kuşlar* (1996).

OYUN ÇEVİRİSİ: *GiTBEl Dolap* (Harold Pinter'den, oyn., İstanbul DT, 1962), *Lysistrata* (Aristophanes'ten, oyn., İstanbul-Trabzon DT), *Gençliğin Tatlı Sesi* (Tennesse Williams'tan, oyn., İzmir DT), *Giydirici* (Ronald Harwood'dan, oyn., İstanbul DT).

HAKKINDA: Hisar (sayı: 30, Haziran 1966), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (2001).

SAVAŞ, Metin

Romancı. 1965, Balıkesir doğumlu. Beş yaşındayken İstanbul'a yerleşti. İlköğrenimini Fatih ve Yavuzselim ilkokulları, Çavuşoğlu Özel Koleji ve Gelenbevi Ortaokulu gibi farklı okullarda yaptı. Vefa Lisesinde okudu, bitirmedi. Balıkesir'e döndü, çalışmalarını esnaflık yaparak sürdürdü.

Romanlarının yanında öyküler de yazdı. *Ninemin Türküleri* adlı kısa öyküsüyle 1995 Türk Edebiyatı Vakfı Ömer Seyfettin Hikâye Yarışmasında mansiyon aldı. 1998'de *Orkun Dergisi*'nin tertiplediği makale yarışmasında ikincilik aldı. *Efendi Dayının Kozalakları* adlı romanıyla 1999 İstanbul Tuzla Belediyesi Roman Yarışmasında birinciliği Ahmet Kekeç'le paylaştı. 2005'te *Zemheri Kuyusu* adlı eseri TYB tarafından yılın romanı seçildi.

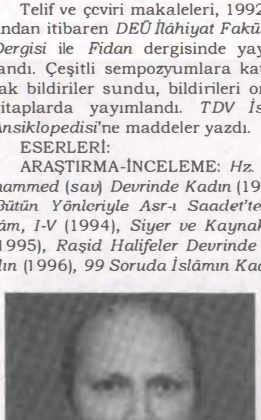
ESERLERİ (Roman):
Efendi Dayının Kozalakları (2000), *Politika'nın Yeşil Çeşmesi* (2003), *Zemheri Kuyusu* (2005).

SAVAŞ, Rıza

İlâhiyatçı. 1953, Erzurum doğumlu. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu. Yüksek lisansını *"Emeviler'de İkta"* konulu teziyle, doktorasını ise *"Hz. Muhammed Devrinde Kadın İslâm Tarihi ve Sanatları"* başlıklı teziyle bitirdiği üniversitede tamamladı. Aynı eğitim kurumunda öğretim üyeliği yaptı.

Telif ve çeviri makaleleri, 1992 yılından itibaren *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi* ile *Fidan* dergisinde yayımlandı. Çeşitli sempozyumlara katılarak bildiriler sundu, bildirileri ortak kitaplarda yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:
ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Hz. Muhammed (sav) Devrinde Kadın* (1991), *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslâm, I-V* (1994), *Siyer ve Kaynakları* (1995), *Raşid Halifeler Devrinde Kadın* (1996), *99 Soruda İslâmın Kadına Bakışı* (1997), *Emeviler Devrinde Kadın* (2001).

Rıza Savaş

ÇEVİRİ: *İslâm Tarihinin Kaynakları ve Araştırma Metotları* (Seyyide İsmail Kaşif'ten, Mehmet Şeker ve Ramazan Şimşek ile, 1997).

SAVAŞ, Saim

Tarih araştırmacısı. 1958, Uşak doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü (1983) mezunu. Yüksek lisansını (1986) Yeniçağ Tarihi Kürsüsünde, doktorasını (1991) Ankara Üniversitesi DTCF Yeniçağ Tarihi Bölümünde bitirdi. Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1986-91, 1991-93), okutman (1984-86), öğretim üyesi (1993-) olarak görev yaptı. Aynı üniversitede yardımcı doçent (1993), doçent (1997) ve profesör (2003) oldu. Bu arada Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü başkanlığı (1994-97), Yeni Çağ Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı (1993-) görevlerini yürüttü. Lisans ve lisansüstü düzeyde tarih metodolojisi, Anadolu beylikleri tarihi, Ortaçağ tarihi, düşünce tarihi, Yeniçağ Osmanlı düşünce tarihi, klasik dönem Osmanlı medeniyeti vb. dersler verdi.

Sivas üzerine araştırmalarını *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, *Vakıflar*, *Türk Tarih Belgeleri*, *EÜ Tarih İncelemeleri Dergisi*, *Osmanlı Araştırmaları-The Journal Of Ottoman Studies*, *Sivas Kültür- Sanat, Revak, Tarih ve Medeniyet*, *Toplumsal Tarih* dergilerinde yayımladı. Tarihle ilgili çeşitli kongre ve sempozyumlarda bildiriler sundu.

ESERLERİ:
ARAŞTIRMA: *Bir Tekkenin Dini*

ve Sosyal Tarihi Sivas Ali Baba Zâviyesi (1992), *Üveysilikten Bektaşiliğe Kitâb-ı Cebbâr Kulu* (Hasan Yüksel ile, 1997), *XVI. Asırda Anadolu'da Alevilik* (2002).

ORTAK YAYIN: *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II – III* (1992), *Osmanlı IV – IX* (1999), *The Great Ottoman-Turkish Civilisation IV* (2000), *Alevilik* (2004).

HAKKINDA: İsmail Kara / Bir Tekke'nin Dini ve Sosyal Tarihi (Zaman, 6.6.1993), Cumhuriyet Kitap (15.4.1993), Süleyman Hayri Bolay / Garip Bir Osmanlı Düşünürü: Cebbar Kulu (İslâmî Araştırmalar Dergisi, Mart-Nisan 1999) - "700. Yılda Osmanlı'ya Bakış" Konulu Sohbet (Türk Yurdu 700. Yılında Osmanlı, Aralık 1999 Ocak 2000), Sefa Kaplan / XVI. Asırda Anadolu'da Alevilik Bin Cefalar Etsen (Hürriyet Pazar, 1.9.2002), Hasan Yüksel / Anadolu'da Alevilik Nâm-ı Diğer Kızılbaşlık (Virgül, Aralık 2002).

SAVAŞ, Vural

Hukukçu, yazar. 1 Ağustos 1938, Antalya doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1969) mezunu. Mesleğine Ankara'da hakim adayı olarak başladı. Sırasıyla Aralık ve Gülnar'da hakimlik ile Yargıtay'da tetkik hakimliği görevlerinde bulundu. 7 Kasım 1987 tarihinde Yargıtay üyeliğine, Birinci Ceza Dairesi üyesi iken Yargıtay Büyük Genel Kurulunca 21 Aralık 1996'da yapılan seçimlerde en çok ikinci oyu alarak dokuzuncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından 17 Ocak 1997'de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına atandı.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı görevi süresince "laiklikten ödün vermez tutumu" ile tanındı. 21 Mayıs 1997 tarihinde Refah Partisi (RP)'nin temelli kapatılması için Anayasa Mahkemesine başvurdu. RP, 16 Ocak 1998 tarihinde kapatıldı. 7 Mayıs 1999 tarihinde de Fazilet Partisi (FP) hakkında kapatma davası açtı. Fazilet Partisi de kapandı. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığındaki dört yıllık görev süresini 19 Aralık 2000 tarihinde doldurdu, yeniden seçilmedi. 21 Ocak 2001 tarihinde emekliye ayrıldı.

Vural Savaş

ESERLERİ:

Keynes'in Genel Teorisi (1962), *Teoride ve Tatbikatta Sosyalizm* (1966), *Ekonomik Düzen Nedir Nasıl Değişir* (1970), *Türk Ceza Ka-nununun Yorumu, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun Yorumu, İrtica ve Bölücülüğe Karşı Militan Demokrasi, Militan Atatürkçülük* (2001), *Satılmışların Ekonomisi* (2002), *Türkiye Cumhuriyeti Çökerken* (2004), *Atatürk'ün Kemiklerini Sızlatan Parti: CHP* (2004), *Emperyalizmin Uşakları* (2005).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), Ahmet Günbaş / Vural Savaş'tan Yine Şaşırtıcı ve Çarpıcı Bir Kitap - Satılmışların Ekonomisi (Cumhuriyet Kitap, 19.9.2002).

SAVAŞÇI, Fethi

Şair ve yazar (D. 1930, Taşpazar köyü / Ödemiş / İzmir - Ö. 30 Ekim 1989, Münih / Almanya). Şair ve yazar Özgür Savaşçı'nın babasıdır. Sanat Okulunda okurken babasının ölümü üzerine ailesinin geçimini sağlamak zorunda kalarak öğrenimini yarıda bıraktı. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra işçi olarak gittiği Almanya'ya yerleşerek (1965) Sicmens firmasında çalıştı.

Şiirleri 1948 yılından önce haftalık *Ödemiş* gazetesinde, sonra öyküler de yazarak *Yeditepe, Güney, Yelken* dergilerinde yayımlandı. Bir arkadaşıyla *Ödemiş Şairleri* (1958) adlı bir antoloji çıkarmış, *Irgat Hasan* adlı romanı *Sabah Postası* (İzmir) gazetesinde (1963) tefrika edilmişti. Gurbet hikâye ve şiirleriyle tanınındı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Duvarcı Hasan Usta* (1970), *Bu Sarı Biraları İçince* (1971), *Çöpçü Türküsü* (1975), *İş Arkadaşları* (1980), *Duyuyor musunuz?* (1983), *İzmir'in İçinde İnce Minare* (1986), *Bir Ekmek Var Orada* (1986).

HİKÂYE: *İş Dönüşü* (1972), *Özel Ulak* (1973), *Taş Ocağında* (1975), *Almanya Gurbeti* (1977), *Fırın Patlayınca* (1982), *Makinalar Çalışırken* (Almanca-Türkçe olarak Almanya'da bas., 1983), *Ayva Kokulu Ev* (1986).

ROMAN: *Almanlar Bizi Sevmedi* (1986).

HAKKINDA: Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SAVAŞÇI, Özgür

Şair ve yazar. 1955, Ödemiş / İzmir doğumlu. Şair ve yazar Fethi Savaşçı'nın oğludur. İlk ve ortaöğrenimini Ödemiş'te yaptıktan sonra Almanya'ya babasının yanına gitti. Bu ülkede Münih Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi, ayrıca Türkoloji öğrenimi gördü. Şairleri ve arı Türkçe akımını savunan yazıları 1974'ten itibaren çeşitli dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Yalnayak Yürüdüler (1976), *Hal Böyle Böyle* (1987).

HAKKINDA: Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (2001).

SAVAŞIR, İskender

Şair ve yazar. 1955, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara Kolejinde tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü (1976) mezunu. Fulbright bursuyla gittiği ABD'de dilbilim, gelişim psikolojisi alanlarında uzmanlık eğitimi gördü (1976-84). İstanbul'a döndükten sonra yayınevlerinde çalışarak *Bilgisayar Ansiklopedisi* ve *Ero Cinsel Yaşam Ansiklopedisi*'nin yayın yönetmenliğini, *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*'nin yayın koordinatörlüğünü yaptı. Cumartesi Yayınlarını kurdu. Özel sağlık kuruluşlarında psikoterapist ve eğitimci olarak (1995-99) çalıştı. 2000 yılında Tünel Sanat ve Eğitim Merkezini kurdu.

Şiir ve yazılarını 1977'den itibaren *Oluşum, Türkiye Yazıları, Tan, Toplum ve Bilim* (yayın kurulu üyesi), *Zemin, Defter* ve *Mc World* dergilerinde yayımladı.

"İskender Savaşır, gördüğü eğitim(ler)le, psikolog ve dilbilimcidir; ama, bir yandan da, (çekingen) bir felsefeci, (çekingen?) bir şair, (çekingen!) bir romancıdır – ressamlığından hiç söz etmemiş olayım…

"Son yayımladığı kitap üzerine düşünürken, İskender'in, yıllardır, bazen epey yakından, bazen de uzaktan izlediğim düşünce serüveninin, son yüzyıl içinde felsefenin geçirdiği değişimler için iyi bir örnek oluşturduğunu –en azından benim kafamda o değişimlerin oluşma biçimi konusunda aydınlanmalara yol açtığını– fark ettim." (Oruç Aruoba)

"Böylesi bir kitap Türkçede hiç yoktu denebilir, evet bir ilk ama başta kitap olarak tasarlanmamış; başka başka alıcı kümeleri gözetilerek üretilmiş metinler, denemeler, dersler ya da düpedüz bağlamı kestirilemeyen okuma notları topluluğu, gidimli görüntüsü veren bir dile sarp sarmalanmış; dilbilim konusunda felsefelik tümcelerin yanı başında bitiverme en temel dilbilim, sözbilim kurallarından habersiz görünen savlar, sorular… pek arada bir denk gelen hoş gözlemleri de arada kaynatıyor." (Tansu Açık)

ESERLERİ:

ÖYKÜ-ŞİİR-DENEME: *Masaldan Sonra* (1992).

ROMAN: *Tutku 2000* (1995).

DENEME: *Kelimelerin Anayurdu ve Tarihi* (2000).

HAKKINDA: Tansu Açık / Zira Bu Terazi Bu Kadar Sıklıcı Çekmez (Virgül, Aralık 2000), Oruç Aruoba / Çekingen Felsefeci (Virgül, Şubat 2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

SAVCI, Bahri

Hukukçu, araştırmacı-yazar (D. 1914, Sındırgı / Balıkesir - Ö. 2 Kasım 1997). İstanbul Erkek Lisesi (1933), Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1936) mezunu. İzmir Defterdarlığında tahakkuk şefi olarak bir süre çalıştıktan sonra ortaokullarda tarih ve coğrafya öğretmenliği yapmaya (1936) başladı. Asistanlık sınavını kazanarak girdiği (1942) Siyasal Bilgiler Fakültesinde doçentliğe (1947) ve anayasa profesörlüğüne yükseldi (1954). 1961 Anayasası'nı hazırlayan komisyonda görev yaptı. Basın Yayın Yüksek Okulundaki öğretim üyeliğinden 1983'te emekliye ayrıldı. *Cumhuriyet* gazetesinde Atatürkçülük ve laiklik konulu yazılar yayımladı.

Bahri Savcı

BAŞLICA ESERLERİ:

İnsan Haklarının Kanun Yolu İle Korunması (1953), *Siyasi İktidarı Bağlama Çabasının Geçirdiği Seyir* (1957), *Laik Düşünce ve Hareketinin Gerilemesindeki Tehlike* (1958), *Ara Seçimler Üzerine Tartışmalar* (1958), *Demokrasiyi Var Kılan Fikir ve Müesseseler Üzerine* (1958), *Türkiye'de Anayasa Gelişmelerine Bir Bakış* (Y. Abadan'la, 1959), *Türkiye'de İnsan Haklarının Gelişimi* (1959), *Demokrasi Üzerine Çıkan Tartışmalardan Çıkan Meseleler* (1959), *Türkiye'de Meclis-Hükümet Münasebetleri Üzerine Bir Bakış* (1960), *Demokrasimiz Üzerine Düşünceler* (1963), *Hürriyet Üzerine Düşünceler* (1968), *Batılı İlkeler Altında Demokratikleşme* (1975), *Bir Çağcıl Demokrasi Anlayışı* (1976), *Atatürk Düşününün Özündeki Temel Öğeler* (1981), *Türk Devriminde Siyasal Hukuk Alanında Olanlar* (1981), *1982'nin Getirdikleri* (1983).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SAVCI, Kemal

Gazeteci, yazar (D. 1926, Diyarbakır - Ö. 9 Nisan 1984). Malatya Lisesini bitirerek (1944) gazeteciliğe başladı. Bir süre Malatya *Gayret* gazetesinde çalıştı. 1952'de İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinden mezun oldu. 1957'de İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin Yılın Gazetecileri Yarışması ikincilik ödülünü aldı. TRT'de müdür yardımcılığı ve Kıbrıs temsilciliği görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

Türk Milli Oyunları (Cenap Ozankan'la birlikte, 1955), *Cinayet Var* (1962), *49 Ölü* (1959), *Profume Skandalı* (1964), *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadını* (1973).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s.469).

SAVCI, Selahattin

Şair ve yazar (D. 1913, Diyarbakır – Ö. 1992). Eski milletvekili ve bakanlardan Sabahattin Savcı'nın ağabeyidir. Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Balıkesir ve İstanbul'da çeşitli okullarda Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı. Edebiyat eleştirileri, makale ve şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Çamlıca Kız Lisesinde edebiyat öğretmeni iken emekliye ayrıldı. Türkiye - Pakistan Kültür ve Dostluk Derneği asli üyesi, Türk Basın Birliği Haysiyet Divanı üyesi, Türkiye Muallimler Birliği Umumi Delegesi idi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Türklük ve Savcı* (Diyarbakırlı Selahaddin adıyla, 1937), *Gülbağları* (eleştiri, antoloji, 1941), *Savcının Sazından* (eleştiri, şiir, 1951), *İstanbul'dan İlhamlar: 2000 Mısralık Şiir Külçesi - 500. Fetih Yıldönümü Dolayısıyla Şiirler* (1953), *Karagün Dostu* (1957).

ARAŞIRMA-DERLEME: *Virgil* (Vergulius, tenkit, biyografi, antoloji, 1942), *Pakistan Dil ve Edebiyatı* (1966).

OYUN (Basılmadı): *Karagün Dostu* (3 perde), *Mehmetçik* (İzmir'e Doğru, 2 perde, 1 tablo), *Preveze'den Bir Görünüş* (3 perde, bir tablo), *Antepli Şahin* (4 perde), *Malazgirt Savaşı* (4 perde).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 483), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999).

SAVLI, Hakan

Şair. 4 Mayıs 1965, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İskenderun'da tamamladı. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdikten sonra 1989'da kanser genetiği doktorası yaptı. Üniversitede okurken tiyatro kolunda dramaturji çalıştı. İstanbul İstinye Devlet Hastanesinde acil poliklinik hekimi olarak çalıştı. 1991'de İÜ Onkoloji Enstitüsünde onkolojik genetik doktorasına başladı. 1992-93'te öğrenimini Londra'da sürdürdü. 1995'te Helsinki Üniversitesi kemik iliği nakli ekibine araştırmacı hekim olarak katıldı.

Hakan Savlı

İlk şiiri Milliyet Çocuk dergisinde (1973) yayımlandı. Şiirleri, *Adam Sanat dergisinde yayımlandı. İlk kitabı unutulmuş Çocukluk Eskizleri ile 1994'te Sabri Altınel, 1995'te Cemal Süreya şiir ödüllerini aldı.*

"Hakan Savlı insandaki sıcaklıkları bulup çıkartırken yalnızca bu özelliklere yakın olduğunu vurgulamıyor, kendine de sadık kaldığını belirtiyor, ta ilk şiirlerinden beri aynı çizgiyi sürdürerek. Aynı olgunluk süregiderken bugünkü dünyanın rezilliğine bakıp özellikle bir masal dünyasına çekilmi-

HAKAN SAVLI

MÜZİK

ezik bir şey vardı gözlerinde
rüyalar ...büyüler ...renkoyunları

gözlerini yumunca sen
bir kavalcıydım tarlalarda
dolaşan...
yağmurdum gözlerinde harcanıp
giden
solgunluktum gözlerini arayan
bir tırnak yarası, suya ait bir
güldüm
yani sadece bendim: seni seven
bir adam

ama gözlerin
gözlerin benimdiler

ve gözlerin benimdiler bir zaman.

(*Adam Sanat*, Ocak 2002)

yor tabii ki! Yine de masalsı güzellikleri barındırabilme cesareti en değme toplumcuların kulağına küpe olması gereken bir yaklaşım." (Nuri Sağlam)

ESERLERİ (Şiir):

Unutulmuş Çocukluk Eskizleri (1995), *Köpükler* (1996), *Sançu Panza'nın Ölümü* (1998), *Go Dersleri / Sonsuzluğa Yeni Başlayanlar İçin* (2000), *Yalnızca Müzik İçin* (2003).

HAKKINDA: Mehmet Yaşın (Adam Sanat, Haziran 1995), Ülkü Tamer (Radikal, 17.10.1998), Nursel Duruel / Hakan Savlı ile Şiiri Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 24.6.1999), Nuri Sağlam / Varoluşunuzu Gerçekleştirdiniz mi? (Cumhuriyet Kitap, 18.11.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Go Dersleri (Virgül, sayı: 35, Kasım 2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

Ahmet Savran

SAVRAN, Ahmet

Arap dili araştırmacısı. 25 Kasım 1943, Beyşehir / Konya doğumlu. Ankara Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü (1968) mezunu. Doktorasını (1975) St. Andrews Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı. Atatürk Üniversitesinde 1983'te doçent, 1987'de profesör oldu. 1982'de Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü başkanlığı görevini üstlendi. Dergilerde yayımlanmış makaleleri vardır. Bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu, lisans ve lisansüstü tez danışmanlığı yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *A Critical Edition of Târih Mayyâfârikin va Âmid, 19. Yüzyıl Osmanlılar Döneminde Yeni Arap Edebiyatı, Arap Edebiyatı Târihi-Câhiliye Devri* (Kenan Demirayak'la, 1993), *Abbasi Edebiyatında Süliler ve Ebû Bekr es-Sûlî* (1995), *Arap Edebiyatı Târihi Sadru'l-İslâm Dönemi* (1997).

ÇEVİRİ: *Meyyâfârikîn ve Âmid Târihi* (ilâve ve notlarla, 1991), *İbnu'l-Erak'a Göre Artuklar'ın Soykütüğü*, Karısının Doktoru.

SAVRAN, Cem

Şair. 27 Mart 1965, Kadirli / Adana doğumlu. Diyarbakır'da başladığı ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümündeki öğrenimini yarım bıraktı. Yazı ve şiirleri, kendi çıkardığı *Silgi* (1989-90), *Promete* (1992-94) ile *İzlek, Şiir-lik, Karşı, Edebiyat ve Eleştiri* dergileri ile *Siyah Beyaz* gazetesinde yer aldı. Yaşamını yerleştiği Hollanda'da sürdürdü.

ESERLERİ (Şiir):

Külden Adam (1992), *A ve Ş ve K, Hançer Gelgitleri* (1995).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SAVRAN, Hülya

Dilbilimci. 14 Ocak 1968, Çivril / Denizli doğumlu. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi mezunu. Yüksek lisansını ve doktorasını İnönü Üniversitesi SBE'de tamamladı. Balıkesir Üniversitesinde görev yaptı. Makalelerini *Anadolu Dil-Tarih ve Kültür Araştırmaları, Balıkesir Üniversitesi SBE, BİR Türk Dünyası İncelemeleri, Türk Dünyası Araştırmaları, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, Türkoloji Araştırmaları, Türk Dili ve Edebiyatı* dergilerinde yayımladı. Ulusal ve uluslararası çeşitli sempozyumlara katılarak bildiri sundu.

ESERLERİ (Araştırma-İncelemc):

Kırım Tatar Türkçesi, Dil Özellikleri – Metinler – Sözlük (2003), *Uygur Türkçesinde ve Orta Türkçe Döneminde 'Kim'li Birleşik Cümleler* (2004).

Hülya Savran

SAVRAN, Mesut

Şair. 1925, Muğla doğumlu. Atatürk İlkokulunu bitirdi. Ortaokulu Muğla'da okudu. Lise öğrenimini Ankara Maarif Koleji ve İzmir Atatürk Lisesinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde bir süre okuduktan sonra Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Muğla'da avukatlık yaptı. Muğla yerel gazetelerinde yazılar yazdı. 1957 genel seçimlerine CHP'den Muğla milletvekili adayı olarak katıldı. Yurdun çeşitli yerlerinde savcı olarak çalıştı. Bornova Cumhuriyet Savcısı iken emekliye ayrıldı.

Savran, Fethiye'de Orman İşletmesi Avukatı iken *Beşkaza* dergisinin ilk yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Halk edebiyatına ilgisi lise yıllarında başladı. Deneme ve şiirleri, *Varlık* başta olmak üzere, önde gelen sanat dergilerinde yayımlandı. Şiirlerini çoğunlukla hece vezniyle yazdı. Basılmamış eserleri de vardır.

ESERLERİ:

Yar Üstüne Koşmalar (1968), *Yangından Kurtardığım* (1994), *Eski Muğla'ya Destan* (1996).

HAKKINDA: Ünal Şöhret Dirlik / Şiirlerde Fethiye (Antoloji, 2006, s.114).

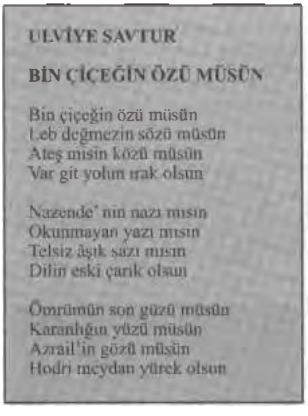
Ulviye Savtur

SAVTUR, Ulviye

Şair. 2 Mart 1960, Ankara doğumlu. Dr. Reşit Galip İlkokulu (1972), Gazi Osman Paşa Kız Meslek Lisesi Resim Bölümü (1978) mezunu. İstanbul Şair Ozan ve Yazarlar Kültür Derneğinin Ankara Temsilciliği'ni üstlenerek derneğin *Gönül Postası* adlı gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Şiire ilgisi, babası Hazım Savtur'un şiirlerini okuyarak başladı. 1974'ten itibaren başladı. Şiirleri ve röportajları *Gönül Ekspresi, Haberyolu Gazetesi, Anayurt, Sesver, Kümbet, Olay, Karınca, Türkiye, Anadolu, 24 Saat, Tokat, Hamle, Burdur* gazete ve dergilerinde yayımlandı. *Anayurt* (Ankara) gazetesi ile *Kümbet* (Tokat), *Elçi* (İstanbul) dergilerinde köşe yazarlığı yaptı. Çok sayıda mansiyon, plaket, takdirname aldı. Dört şiiri Abdülkadir Şehitoğlu, Şenol Yağlar, Mustafa Bozalp ve Tahir Sıral tarafından bestelendi. 2001'de *Mürekkep* adlı ilk şiir kitabı yayımlandı.

"Ulviye Savtur'un anlatıda zorluk çekmediğini, düşüncelerini sayfalara aktarmada sıkıntı hissetmediğini hemen görüyoruz. Bu rahatlık şiir dünyasındaki yolculuğunda epey mesafe almanın bir genel görüntüsü ve sonucudur." (İsa Kayacan)

HAKKINDA: İsa Kayacan / Şairlerimizden (Yeni Gün, 23.10. 2001) - HasretYolu ve Üç Nefes Şiirleri (Van Postası, 27.11.2004) - Mürekkep Şairler (Gülpınar, Aralık-2004). Ahmet Tufan Şentürk / Ulviye Savtur ve

ULVİYE SAVTUR

BİN ÇİÇEĞİN ÖZÜ MÜSÜN

Bin çiçeğin özü müsün
Leb değmezin sözü müsün
Ateş misin közü müsün
Var git yolun rak olsun

Nazende'nin nazı musun
Okunmayan yazı musun
Telsiz âşık sazı musun
Dilin eski çarık olsun

Ömrümün son güzü müsün
Karanlığın yüzü müsün
Azrail'in gözü müsün
Hodri meydan yürek olsun

Mürekkep Üstüne (Karınca, Temmuz 2002) - Niksar Şiir Şöleni (Kümbet, Mayıs-Haziran 2002), Sanat Günlüğü (Anayurt, 1.6.2002, 3-4.6.2002, 24.6.2002), Şiirin Heyecanı (Türkiye, 1.6.2003), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003), Bizim Ece (Ekim-Kasım 2003), Genç Söylemler (Nisan-Mayıs-Haziran 2004),

SAY, Ahmet

Öykü ve roman yazarı, müzikolog. 6 Eylül 1935, İstanbul doğumlu. Piyanist ve bestecı Fazıl Say'ın babasıdır. İstanbul Belediye Konservatuvarı (1951) ve İstanbul Erkek Lisesini (1954) bitirerck Almanya'ya gitti. Bu ülkede Basın Yayın Yüksek Okulunu bitirdi (1960). Dönüşünde Bingöl ve Erzincan'da öğretmenlik ve Halk Eğitim Merkczi Müdürlüğü yaptı. Arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı *Türk Solu* (1964), *Türkiye Yazıları* (1977) dergilerini yönetti. Yaşamını ve çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

Öykü ve yazıları kendi çıkardığı dergilerle birlikte birçok dergi ve gazetede yayımlandı. Ülke gerçeklerini kendine özgü bir üslûpla yansıttığı öyküleri, hazırladığı dört ciltlik *Müzik Ansiklopedisi* ve bir dönem *Cumhuriyet* gazetesinde yaptığı müzik eleştirileriyle tanındı. *Komil'in Atı* adlı hikâyesiyle TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışmasında başarı ödülünü, bir diğer hikâyesiyle 1974 Sabahattin Ali Hikâye Yarışmasında birincilik ödülünü aldı. İlk romanı *Koca Kurt*, Milliyet Yayınları 1974 Roman Yarışmasında beğenilerek basılmaya değer görüldü. Edebiyatçılar Derneği (iki dönem genel başkanı) üyesidir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Koca Kurt* (1976).

HİKÂYE: *Bingöl Hikâyeleri* (1980), *İpek Halıya Ters Binen Kedi* (1982), *Güneşin Savrulduğu Yerden* (*Bingöl Hikâyeleri* ve yeni öyküler, 1989).

ARAŞTIRMA-İNCELEME-DERLEME: *Müzik Ansiklopedisi* (4 cilt, 1985), *Müzik Öğretimi* (1996), *Müzik Tarihi* (3. bas.1997), *Türkiye'nin Müzik Atlası* (1998), *Müziğin Kitabı* (2001).

HAKKINDA: Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. II, 1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TDE Ansiklopedisi (c. IV, 1981), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

SAY, Fazıl

Piyanist, besteci. 1950, Ankara doğumlu. Yazar ve müzikolog Ahmet Say'ın oğludur. Müzik eğitimini Ankara Devlet Konservatuarında aldı. Devlet bursuyla gittiği Düsseldorf Robert Schumann Enstitüsünde beş yıl David Levine ile çalıştı. 1995 yılına kadar Berlin Müzik Akademisinde eğitmenlik yaptı. New York Uluslararası Genç Konser Sanatçıları Yarışmasında aldığı birincilik ödülüyle adını duyurdu ve dünyanın ünlü piyanistlerinden biri oldu. *Uçak Notları* (2000) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Önder Kütahyalı / Notlara Sığdırılmış Koca Bir Dünya (Cumhuriyet Kitap, 1.6.2000).

Fazıl Say

SAY, Şahiye

Öykücü ve araştırmacı-yazar. Samandağı / Hatay doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu mezunu. Gazetecilik mesleğini seçerek *Güneş*, *Cumhuriyet*, *Ekspres* gazeteleri ile Anadolu Ajansında muhabirlik yaptı. *Doğuş* (1984), *Çağdaş* (1987), *Av* (1988) gazetelerinin çıkarılmasına katıldı. Sonraki yıllarda *Samandağ* gazetesinin sahipliğini yürüttü. Başbakanlık Enformasyon Genel Müdürlüğünün Anadolu Basınını Özendirme Yarışmasında araştırma-inceleme dalı üçüncüsü oldu (1984). Aynı kurumun Türk dili (1987) ve röportaj dalları (1988) ödüllerini aldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Dikenli Koza* (2003).

ARAŞTIRMA: *Dünden Bugüne Samandağı* (2004).

HAKKINDA: Şahiye Say / Dünden Bugüne Samandağı (2004).

Yağmur Say

SAY, Yağmur

Araştırmacı. Ankara İncirli İlkokulu (1975), Ortaokulu (1978) ve Lisesini (1981), Ankara Üniversitesi DTCF'yi (1986) bitirdi. Yüksek lisansını Hacettepe Üniversitesi Tarih Anabilim Dalında *"Osmanlı Sağlık Kurumları"* adlı tezle (1991), doktorasını aynı yerde *"Seyyid Battal Gazi Külliyesi"* tez çalışmasıyla (1999) tamamladı. Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde yardımcı doçent (2000) oldu.

Makalcleri; *Polis*, *Bülten-Akademi*, *Yol*, *Kebikeç*, *İleri*, *Yeni Türkiye*, *Pir Sultan Abdal Kültür ve Sanat*, *Belleten*, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, *PTT* dergilerinde, *Bilgi Toplumunda Alevilik*, *Sanat ve İnanç Sempozyumu Bildiri Özetleri*, *Vakıf ve Kültür*, *Alevilik Araştırmaları* kitaplarında, *Osmanlı Ansiklopedisi*'nde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılarda Kalenderilik ve Alevilik konularında bildiriler sundu. *Kültür-el Dergisi* editörlüğü, *Yol Bilim Kültür Araştırma Dergisi* bilim danışma kurulu üyeliği (2002-2004) görevlerinde bulundu. Çalışmalarından ötürü, KKK Topçu ve Füze Okulu 200. Yıl Anısına Tarihi Araştırma ve İnceleme Ödülünü (1995), Bielefeld Alevi Kültür Derneği Ödülünü (2000), Atatürkçü Düşünce Derneği Eskişehir Şubesinden ve Hüseyin Gazi Kültür ve Sanat Vakfından (2003) plaket aldı.

ESERLERİ:

Top ve Topçuluğun Tarihsel Gelişimi: Mühendishane-i Berri-i Hümayun (1995), *General Trikupis'in Hatıratı* (1995), *Seyyid Battal Gazi-Şücâeddin Veli-Üryan Baba* (2003), *Anadolu'da Tarikat Yapılarına Bakış (13.-15. yy)-Bilecik Orhan Gazi İmareti Kazı Sonuçları* (ortak, Ed., E. Altınsapan, 2003).

SAYAN, Cemal

Şair. 20 Ekim 1958, Arslantaş / Bozkır / Konya doğumlu. Ankara Endüstri Meslek Lisesi Model Bölümü (1978) mezunu. İzmir ve Ankara'da çeşitli işlerde çalıştı. 12 Eylül döneminde bir süre gözaltına alındı. Ankara Trafik Hastahanesinde iki yıl (1981-83) çalıştıktan sonra ayrılarak bir şirkette teknisyen olarak mesleğini sürdürdü. Şiirleri *Doğuş Edebiyat, Ergunan, Dolunay, Silgi, Birey, Araf* dergilerinde yayımladı. Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesidir. *Karanlıkta Gün Yüzünüz* (1989) adlı bir şiir kitabı vardır.

SAYAN, Füsun

Şair. 1967, Yenişehir / Bursa doğumlu. İlköğrenimini İzmir'de yaptı. Hacettepe Sağlık Koleji Hemşirelik Bölümü mezunudur. Yaşanmış olayların esintilerini dile getirdiği şiirlerini *Şiirin Sözü* adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

SAYAN, Mehmet

Gazeteci, yazar. 1951, Taşköprü / Zonguldak doğumlu. İlk ve ortaokulu Taşköprü'de, öğretmen okulunu Çorum'da bitirdi. Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünden 1971 yılında mezun oldu. 1991 yılında Anadolu Üniversitesinin açtığı Türk Dili ve Edebiyatı Lisans Tamamlama Programını bitirdi. Kırşehir Öğretmen Okulu, Göl Öğretmen Lisesi, Tokat Artova Sulusaray Ortaokulu ve Kastamonu İmam Hatip Lisesinde öğretmen ve yönetici olarak çalıştıktan sonra Kastamonu Öğretmenevi müdürlüğü görevine atandı. Daha sonra on iki yıl Kastamonu Milli Eğitim Müdürlüğünde şube müdürü ve müdür yardımcısı olarak görev yaptı. Kastamonu Belediyesinde basın, kültür ve halkla ilişkilerden sorumlu başkan yardımcısı olarak çalıştı.

İlk yazıları *Taşköprü Gökırmak* gazetesinde yayımlandı. *Hürsöz, Yenises, Açıksöz* gazetelerinin başyazarlığını yaptı. *Öğretmen* dergisinin sorumluluğunu üstlendi. Çalışmalarını Kastamonu'da yayımlanan *Sözcü* gazetesinde "Bize Göre" başlığı altında köşe yazıları yazılarak sürdürdü.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Şehit Bacı, Nasrullah Şadırvanı, Taşköprü Sevgisi, Arnavutoğlu, Kurtuluş Savaşı Hikâyeleri, Hiç Kastamonu'yu Gördünüz mü?*

ANTOLOJİ: *Bu Gül Senin Öğretmenin* (Öğretmen Şiirleri Antolojisi).

OYUN: *Şehit Bacı.*

HAKKINDA: Nail Tan-Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer II (2004).

Abbas Sayar

SAYAR, Abbas

Şair ve yazar (D. 21 Mart 1923, Yozgat - Ö. 12 Ağustos 1999, İzmir). İktisat profesörü ve araştırmacı-yazar Ahmet Güner Sayar'ın babasıdır. N. Abbas Sayar adıyla şiirler yayımladı. Yozgat Lisesini bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okudu, ancak öğrenimini yarım bıraktı. 1941 yılında ilkokul öğretmenliği, daha sonra İstanbul'da matbaacılık yaptı. Yozgat'ta *Bozlak* gazetesini çıkardı. Yine Yozgat'ta çıkardığı *Bozok* gazetesinin yayınını kırk dört yıl (1952-96) sürdürdü.

İlk şiirleri 1947'de yayımladığı *Gönül Sandalı* adlı kitabında yer aldı. Diğer ürünlerini çeşitli dergilerde yayımladı. *Can Şenliği* eseri sahneye uyarlandı. Filme de alınan *Yılkı Atı* adlı eseriyle 1971 TRT Roman Başarı

ABBAS SAYAR

YILKI ATI

I

Güneş yine sırtından yüreğine girdi. Bir hoş oldu içi. Dönüp, yaklaşmakta olan hayvanlara baktı. Taymi aradı. Tozdan hiç birini seçemedi. Başını önüne çevirdi, yine daldı...

Kırat, yaklaşıp boynunu ve burun sırtlarını koklayıncaya kadar hareketsiz durdu. Kırat ile göz göze geldiler. Birden huysuzlaştı. Başı ile kıratın başını itti. Sürekli, acı acı kişnedi. Döndü, yürüdü, diğeri peşini bırakmadı...

Tayı görülmüyordu yine. Anasına güç olur, peşine takılıp eve gelir diye bırakmıyorlardı. Öğle güneşinin geçici sıcaklığı Kısrak'ı yeniden canlandırdı. Durgun, düşünceli hali sona erdi. Başı istekle yere eğildi. Dudakları, yarı yarıya toprağa bata bata kuru, ince, bölük ot parçalarını topladı. Otun böyle kıl ucu olduğu günlerde sığır otlakiye ve ekin kökü kalmış tarlalarda bir geniş gidiş dönüş çizgisi çizer. Bir hayvan topluluğu sürekli yürüyüş içinde görülür. Bahar ve yaz aylarının dinlendirici çobanlığı yoktur. Artık, sık sık çobanın "oohaa, çüüşşş, höössst" sesleri hayvanların ladıklarını yön eder. Yüzlerce hayvan başının bir eğilip kalktığını, isteği tükenmiş ayak inciklerinin birbirine çarpa çarpa yol aldığını görürsünüz...

Hayvanların başları bir süre toprak üstünde kaldı. Çobanın sesi bu kez onları ilgilendirmiyordu.

Nereye? Diyordu çoban. Nereye Kaşifinoğlu?

- Devrik köyüne Tombak Emmi bir alacak işim varda...

Tombak işi alaya aldı:

- Yaa, dedi, herif de kaç gündür para gaylesinde idi. Hazırlandı, senin varmanı bekliyor. Belki de köyün kelinde karşılar seni... Çifte tavuk kesmiş şerefine.. Koyun yoğurdu

çaldırmış... Kaba minderler serdirmiş... Sonra ciddileşti:

- Git, gitmeye emme, nerde borcunu bilen? Elini versen kolunu alamazsın bu milletin elinden... Hepsi dinsiz, hepsi imansız.. Var gör alacağını iste.. Herifçioğlu seni bir de borçlu çıkarsın da gör... Nerde hak bilen? Hele Devrikliler mi? Tüm bir âlem bilir haksızlıklarını... Allah zulumlarından Ümmeti Muhammedi esirgesin... Git, git bakalım!.. Çıkmayan canda umut var hani...

Gözü, elinde almaksızın Dorukısrak'a takıldı:

- Ula, dedi. Kaşifinoğlu, senin işin rast gidecek... Ne yayan yapıldak tepersin o yolu? Bin Üssüğünoğlu'nun Kısrak'a. Git gidebildiğin yere kadar... Canının istediği yerde bırak... Doru bu yıl İrbaam'ın zekatığı.. Vay dini kırık dürzü, vay kerhaneci İrbaam, bir zamanlar Do-ru'nun tırnaklarını yalıyordu. Namussuzu adam eden bir kısrak... Simdi kuşun kurdun yemi... Vay olmam diyesice zalim, vay ırzı kırık vay..

Kaşifinoğlu, Tombak'ın sözlerini tasdikledi:

- Yapar, dedi. Yapar. Her bir kötülük gelir elinden... Kimin piçi ki gâvur?..

Sonra Doru'ya yaklaştı. At hiç oralı olmadı. Atlayıp üzerine binişine ses çıkarmadı. Beli hafifçe eğildi. Tombak Emniye eyvallahı çökertip Kaşifinoğlu yola düştü. At, boynu eğik, gaylesiz gidiyordu. Yürüyüşü fena sayılmazdı.

Bir süre tozlu dağ yolunda gittiler. Küçük bir tepeyi aşınca Devrek Köyü göründü, önce atla köye dek gitmek geçti aklından. Sonra kendi kendine güldü:

- Adamı gülerler adama... Gemsiz, yularsız, eğersiz, mindersiz atının yola çıkmış deyi.

Aşağı atladı. Kısrak'ın başını tepe yönüne çevirdi. Kıçına eliyle yalandan vurdu: -Höost, dedi.

Höost hösst...

Konuşmaya başladı yeniden:

- Dorukısrak'ın gençliğinde şu İbraam rafızasına varıp da 'İbraam ağa şu atın tüyünü okşayım' deseydim, 'Ulan sıktır deyyus' derdi, üzengisine ayak bastırmazdı kimseyi.. Eee, gör gel... Tanrıya havale etmeli her işi.

Doru beş on adım gitti, başını toprağa eğdi. Birkaç ot kökünü kokladı. Koparmaktan vazgeçti, tepeye doğru yürüdü. Tepenin ufka açılan yerinde durdu. Güneş başını alıp gitmiş, boşlukta son ışıkları kalmıştı. Işıklar iplik iplik gözlerine doldular. Başını dikleştirdi, boşluğa uzun bir kişneme bıraktı. Sesler ışıklarla oynaştılar.

Bu akşam geçen günlerin tersine hava ılıktı. Bulutlar gökyüzüne bağdaş kurmuş gibi idiler, gideceğe benzemiyorlardı.

Doru bir heykel donukluğuna büründü. Ve yağmur teklemeden düşünceye dek kıpırdamadı. Çok geçmeden bulutlar sicim sicim çözülmeye başladılar.

Doru kulaklarını dikti. Günün gözünde oynaşan son gıklarından artı kalan birkaç kivilcim karanlığa iplikler halinde uzandı. Yeniden kişnedi. Koşarcasına yola düştü. Gitmiyordu. Görüyorlardı...

Yağmur aralıksız inıyordu. Bir boy ıslandı. Yüz kez suya batırılmışa döndü... Gövde yüzeyinden deli karanlığa görünmez bir buhar dağılıyordu. Şoseye geldiğini anladı. Hızını azaltı ve sonra durdu. Köyün fersiz ışıklarına tiksinti ile karışık bir istekle baktı. Gözünden yine kıvılcımı fırladı. Yolun ıslanmış taşlarında nalsız tırnaklarının sesleri duyuldu. Koşuyordu...

Köyün hemen altından geçen deredeki suları haşırtı ile yardı. Hızı azalacağına arttı. Köye girdi, evin kapısına baştı ile vurdu. Ev, kendisinindi. İbrahim kadar, karısı çoluğu, çocuğu, öküzler, inekler, keçiler, tavuklar kadar Doru kısrağındı bu ev. Bu kapı, İbrahim'den önce kendisine açılmalıydı. Başını geri çekti. Kapı sürgülüydü. Kıçını döndü, üstüste birkaç çifte fırlattı. Yine bir tahtası kırıldı kapının. Açılmadı. Zaten o da kapının açılmasını beklemeden yürüdü. Hırsla kişneyerek bir aralığa saptı. Köpek sesi bile duyulmayan köy sokaklarında bir süre Doru'nun sesi dolaştı. Uyuyanları homurtularla uyarttı.

Uyumayanlar hemen konuşmaya başladılar:

Fadişinoğlu:

-İrbaam'ın Doru, dedi.

Jandarma Ahmet Çavuş'un karısı:

- Sefil ortalarda, dedi.

- Gâvura kurban olsun, dedi Molla Mustafa'nın Bekir.

Karısı:

- Merhameti var gâvurun, dedi...

Bekir:

- Bu murtatta zırnığı yok, dedi.

İnceninn Osman:

- İrbaam, bu ata zulm eder, ahir Allah çekfirir bu dürzüye, dedi...

Kardeşi:

- Ona ne şüphe, dedi.

Biri:

- O bir tarafta çeker, dedi...

- Ağızsız dilsiz hayvan, çoluğuna, çocuğuna merhameti var mı? Nankör dürzü. Doru yarış kazanınca tırnaklarının altını yalardı... Doru adam etti Üssüğün İrbaam'ı, babası ne boklu sanki? Kurttan kurt doğar.

-Ulan şu atı içeri alsak mı?

- Senin nene gerek ağam! O kerhaneciden her bir kötülük umulur. Atımı çaldı diye feryadı bırakır alamallah.

- Umulur kerhaneciden.

- Umulur.

Dorukısrak köyde fazla durmadı. Bir boy sokakları dolaştı. Sonra köyü çıktı. Geldiği yöne doğruldu. Yağmur olanca hızıyla yağıyordu. Kısrak oralı olmadı. Dere kıyısına geldi. Yarım saat önce bir çırpıda geçtiği su, gözünde büyüdü. Kıyıdan aşağı doğru yürüdü. Bir süre gitti böyle. Yine, gaylesizlik sardı içini. Önüne bir bağ evi çıktı. Yel tutmaz yönüne geçti. Gövdesinin yarısı yağmurdan kurtuldu.

Gece yarısına doğru yağmur dindi. Bulutlar doğuya doğru kayıp gittiler. Koyu mavi, parlak bir ay çıktı ortaya. Gökyüzü iyice yıkanmış, tozdan topraktan arınmıştı sanki.. (...)

(*Yılkı Atı*, 1971)

Ödülünü, *Çelo* ile 1973 TDK Roman Ödülünü, *Can Şenliği* ile de 1975 Madaralı Roman Ödülünü aldı. 1995 yılında Edebiyatçılar Derneği tarafından kendisine Onur Ödülü Altın Madalyası verildi. Ayvalık Lisesinde edebiyat öğretmenliği yapan Ender Sayar (Atabek) ile evliydi. 1976 yılında çeşitli Avrupa ülkelerini gezip gördü. Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN Kulüp, Edebiyatçılar Derneği üyesiydi.

"Genellikle büyük öykü niteliğinde görülen bu yapıtında (Yılkı Atı) yeni dili, başarılı çevre betimlemeleriyle orta Anadolu gerçeklerini yansıtırken, olumlu olumsuz kişileri, koşulları içinde ele aldı. Onların ruhsal durumlarını yansıtırken özentiye ve gereksiz uzatmalara, gerçeği saptıran çözümlemelere düşmedi. Edebiyatımızda rastlanmayan bir doğallıkla atların dünyası, ilişkilerini, değişik olaylar karşısındaki değişik durumlarını yansıttı. Bu başarısını öteki romanlarında sürdürmeyi bildi." (Şükran Kurdakul)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönül Sandalı* (1946), *Sereserpe* (1953), *Gibi* (1965), *Şey* (1966), *Neco'ya Mektuplar* (1990), *Boşluğa Takılan Ses* (1991), *Şiirler* (2002).

ÖYKÜ: *Yorganımı Sıkı Sar* (1977).

ROMAN: *Yılkı Atı* (1971), *Çelo* (1973), *Can Şenliği* (1975), *Dik Bayır*

(1977), *Tarlabaşı Salkım Saçak* (1987), *Anılarda Yumak Yumak* (1990).

DENEME: *Noktalar* (vecizeler, 1991), *Eli Yür El de Yüzü* (2003).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Sevil Tomur / Klişelerden Uzak Bir Köy Romancısı Abbas Sayar (yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, 2002; Kanat Haber Bülteni, Kış 2003).

SAYAR, Ahmet Güner

İktisatçı, araştırmacı-yazar. 6 Kasım 1946, İstanbul doğumlu. Şair ve yazar Abbas Sayar'ın oğludur. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden 1968'de mezun oldu. İngiltere'de Birmingham Üniversitesi İktisat Fakültesinde yüksek lisans yaptı. İÜ İktisat Fakültesinde doçentliğe (1980) ve profesörlüğe (1988) yükseldi. Çalışmalarını 1982'den itibaren İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü. Aynı fakültenin İktisat Tarihi Anabilim Dalı başkanlığını yaptı.

Makaleleri *Tarih ve Toplum*, *Toplum ve Bilim*, *Türkiye Günlüğü*, *Toplum ve Ekonomi*, *Dergâh*, *Türk Yurdu* gibi dergilerde yayımlandı. Uzmanlık alanı iktisat teorisi ile iktisat tarihidir. Özellikle 1986 yılında yayımlanan *Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması* adlı eseri bu alandaki önemli bir yayınıdır. Hocalarına olan minnet borcunu ödemeye çalıştığını belirttiği ilk eseri *A. Süheyl Ünver: Hayatı Şahsiyeti ve Eserleri 1898-1986* (1994) çalışmasını *Bir İktisatçının Entellektüel Portresi: Sabri F. Ülgener* çalışması izledi (1998).

ESERLERİ:

Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması (1986), *A. Süheyl Ünver: Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri 1898-1986* (1994), *Bir İktisatçının Entellektüel Portresi: Sabri F. Ülgener* (1998), *Osmanlıdan Cumhuriyete Portre Denemeleri* (2000), *Osmanlıdan 21. Yüzyıla Ekonomik, Kültürel ve Devlet Perspektifine Ait Değişmeler* (2001), *Hasan Ali Yücel'in Tasavvufi Dünyası ve Medeniyeti* (2002).

SAYAR, Güzin (Güzin Abla)

Gazeteci-yazar (D. 1922, İstanbul Ö. 17 Temmuz 2006, Ankara). Kökeni Reşat Nuri Güntekin ve Refik Halit Karay'a uzanan bir ailenin kızıdır. Dedesi Mahmut Hayri Bey'e ait Büyükdere, Ethem Efendi Caddesinde, haremlik ve selamlık bölümleri bulunan ahşap bir köşkte dünyaya geldi. Babasını çok genç yaşta kaybetti. Annesi Mediha Sayar, Alman mektebi mezunuydu, üç lisan biliyordu..

Güzin Sayar, Notre Dame De Sion Fransız Kız Lisesi'ne gidip gelirken, genç bir subaya aşık oldu. Annesinin muhalefetine rağmen, on altı yaşında o subayla evlendi. Son derece ince ruhlu, piyano çalan, mürebbiyelerle büyümüş bir genç kadınla, daha zor koşullarda yaşamış ve yatılı bir askeri okulda büyümüş olan bu genç adam pek bağdaşamamışlardı. Küçük kızları dünyaya geldikten bir süre sonra, eşinin başka bir kadını; hem de evli ve iki çocuklu bir kadını sevmesi nedeniyle, ayrılmak zorunda kaldı. Birkaç yıl sonra evlendiği mimar Tayfur Şehbal ile de beş yıllık evliliğini de yine bir nedenle noktalamak zorunda kaldı.

Güzin Sayar

Çocukluğundan itibaren gazeteci olmak isteyen Güzin Sayar, annesinin muhasebe müdürü olarak çalıştığı *Yeni İstanbul* gazetesinde tercüme yazılar yazarak mesleğe başladı. Daha sonra *Son Havadis* gazetesinde, "Sorun söylceyelim" adıyla 1960'lı yıllarda bir köşeye imza attı. Bu, ilerde kendisini üne kavuşturacak "Güzin Abla" köşesinin ilk işaretleriydi. İnsanların sorunlarına eğilme merakı onda gençlik yıllarında da varolan, özel bir yetenekti. İleriki yıllarda Akşam, Hür Vatan gibi gazetelerde "Derim ki" diye bir köşe yazısıyla devam etti. Bu arada magazin müdürü olarak çeşitli gazetelerde çalıştı.

Saklambaç gazetesinde ilk kez kendi adını taşıyan dertleşme köşesini 1971 yılında yazmaya başladı. Aynı gazetede "Feride" adlı bir dertleşme köşesi olduğundan, yazı işleri yetkilileri, bu köşeyi "Güzin Abla Dertlerinizle Başbaşa" başlığıyla, kendi adıyla sürdürmesini uygun gördüler. "Güzin Abla" köşesi böyle doğmuş oldu. Köşesini uzun yıllar aynı adla *Hürriyet* gazetesinde sürdürdü.

"Güzin Abla", güzel ve kültürlü bir kadın olduğu halde, ikinci evliliği ve ikinci hayal kırıklığından sonra, evliliğe noktayı koyduğunda otuz beş yaşındaydı. Kendini kızına ve mesleğine adadı. Bir bakıma bir ekol olarak yarattığı "Güzin Abla" kavramı, bu başarısız iki evliliğin sonucudur denilebilir.

Yaklaşık otuz beş yıl sürekli okur dertlerini paylaşan Sayar'ın, sağlığı elvermediği için son 1998 yılından itibaren yazılarını kızı Feyza Algan kaleme aldı. Türkiye'nin ilk kadın gazetecilerindendi. Karacaahmet Mezarlığında toprağa verilmiştir.

HAKKINDA: Yalnız Kalplerin "Güzin Abla"sıydı (Hürriyet Kelebek eki, 18 Temmuz 2006).

SAYAR, Kemal

Şair. 26 Mayıs 1966, Ordu doğumlu. Tam adı Mustafa Kemal Sayar'dır. Eskişehir Anadolu Lisesi ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi (1989) mezunu. Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesinde psikiyatri ihtisası yaptı. Bir dönem televizyon programları da hazırlayan Sayar, çalışmalarını özel bir özel hastanede hekimlik yaparak sürdürdü. Şiirleri, kurucularından olduğu *Albatros*, *İkindi Yazıları*, *Kayıtlar* ve *Dergâh* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hızır ve Roza* (1992), *İki Güneş Arasında* (1995), *Ricat* (2003).

DENEME: *Hüzün Hastalığı* (1995), *Olmak Cesareti* (1997), *Kendine İyi Bak* (2002), *Özgürlüğün Baş Dönmesi* (2002).

İNCELEME: *Sana Ruhtan Soruyorlar* (editör, 1992), *Bir Bilim Olarak Psikiyatri* (1992), *Antipsikiyatri* (1992), *Sufi Psikolojisi* (2000), *Psikiyatri ve Kültür* (2000).

ÖYKÜ: *Otoyol Uykusu* (1997).

ÇEVİRİ: *Yaşantının Politikası* (R.D. Laing'den, 1993).

HAKKINDA: H. D. / Otoyol Uykusu (Hece dergisi, sayı: 2, Şubat 1997), Behçet Çelik / Kültür ve Ruh Sağlığı (Virgül, sayı: 62, Mayıs 2003).

Kemal Sayar

KEMAL SAYAR

RÜKNETTİN'İN KALBİ İÇİN KEHANETLER-20

gözlerini kapat, rüknettin
hissedeceksin bak
geyiklerin ağlayarak dolaştığı
bir vadiden sana kuşlar uçacak
ve serin denizlerin, kara yelkenlerin
tebdili kıyafet gezdikleri ormandan
sana tiner çeken
çocuklar uçacak
ve bir sabah namazından
atayurtlarına dönerken
yolda uyuyakalan meleklerin
duasından sana sevda
tüten şiirler uçacak.

doktorum, uçan insandır aslında
kalp denen ırmak
arayıp denizini bulunca
yağmurla karşılaşmamış bir şehre
aniden kar yağınca
dönüp dolaşıp da ruh
rahmet vâdisine varınca
uçan insandır aslında.

o halde hamdolsun
hamdolsun cenneti ve cehennemi
bize bir karşılık kılana
rüknettin ve doktoru konuşturana
kalpleri buluşturana
güneşi ve ayı
aşkı ve acıyı
hamdolsun kavuşturana.

(*Dergâh*, Nisan 1994)

SAYAR, Vecdi

Sinema yönetmeni, yazar. 1950, Zonguldak doğumlu. İlk ve orta öğretimini TED Ankara Kolejinde tamamladı ve ODTÜ'ye girdi. 1972 yılında Mimarlık Fakültesinden mezun olduktan sonra, tiyatro alanında ve basında çalışmaya başladı. 1972-82 yılları arasında AST'tan, İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'na kadar pek çok tiyatroda sahne tasarımları gerçekleştirdi. Aynı yıllardan başlayarak çeşitli gazete ve dergilerde tiyatro eleştirmeni ve köşe yazarı, İletişim yayınları'nın çıkardığı *Video Sinema* dergisinde yayın yönetmeni olarak çalıştı. *Cumhuriyet* gazetesinde "Kedi Gözü" köşesinde güncel sanat olayları ve kültür politikası üstüne, uluslararası yayınlarda Türk sineması üstüne yazılar yazdı. Ankara Çağdaş sahne'nin ve İstanbul Şehir Tiyatrolarının kültürel etkinlikleri yöneticiliği, Ankara ve İstanbul Sinematek'lerinin yönetmenliğini üstlendi.

1980'lerde İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın düzenlediği Sinema Günleri/İstanbul Uluslararası Film Festivali'nin program yönetmeni olarak çalıştı; Fransa İngiltere , İtalya, İspanya, Hollanda, ABD ve Kanada gibi ülkelerde Türk Filmleri Festivalleri düzenledi. Türkiye'de çeşitli filmlerde sanat yönetmeni olarak çalıştı ve TRT-2'de "İki Film Birden" adlı sinema programını üç yıl boyunca sürdürdü. "Expo'92 Dünya Fuarı'nda" Türk Pavyonu'nun, 1996'da HABİTAT II'nin Kültürel Etkinlikler Sorumlusu, 1978-79 ve 1992-94 arası Kültür Bakanı Müşaviri, 1996-98 arası Paris Büyükelçiliği Kültür Müşaviri olarak görev yaptı. Bilgi Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Tarih Vakfı, Sinema Yazarları Derneği, TÜRSAK Vakfı (Yönetim Kurulu) üyesidir.

Vecdi Sayar

SAYDAM, Abdullah

Tarih araştırmacısı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1980) mezunu. Yüksek lisansını (1988) ve doktorasını Ondokuz Mayıs Üniversitesinde (1992) tamamladı. Özellikle Yakınçağ Osmanlı tarihi, Yakınçağ Kafkasya tarihi konuları ile ilgilendi. Tarih öğretmenliği (1980-87), öğretim görevliliği (1987-92) yaptı. 1992'de yardımcı doçent, 2000'de doçent oldu. Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Başkanlığı (2003-) görevini yürüttü.

Makalelerini; *Türk Dünyası Araştırmaları, Osmanlı Araştırmaları, Türk Kültürü, Toplumsal Tarih, Journal of Cyprus Studies - Kıbrıs Araştırmaları Dergisi, Tarih ve Toplum, Belleten, Yeni Türkiye, Eurasian Studies, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Belgelerle Türk Tarihi* dergilerinde; *The Great Ottoman-Turkish Civilisation, The Turks, Türkler, The Pontus Issue and The Policy of Greece, Pontus Meselesi ve Yunanistan'ın Politikası, Osmanlı, Avrasya Etüdleri, Trabzon Araştırmaları, 150. Yılında Tanzimat* kitaplarında yayımladı.

ESERLERİ:

Kafkasya'da Bağımsızlık Mücadeleleri ve Türkiye (1993), *Kırım ve Kafkas Göçleri (1856-1876)* (1997), *Kıbrıs'tan Kafkasya'ya Osmanlı Dünyasında Siyaset, Adalet, Raiyet* (ortak, 1998), *Osmanlı Medeniyeti Tarihi* (1999).

SAYDUR, Mehmet

Eğitimci, yazar. 1958, Ortaköy / Kastamonu doğumlu. Kastamonu Kız İlköğretmen Okulu (1976), Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi Teftişi ve Planlaması Anabilim Dalı mezunu (1985). Yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik ve müfettişlik yaptı. 1981'den itibaren Kastamonu yerel basınında, ayrıca Ankara'da yayımlanan *Çağdaş Eğitim, Öğretmen Dünyası* adlı dergilerde mesleki yazılar yazdı. Yazıları *Bartın, Cide Postası, Cumhuriyet* gazeteleri ile *Antalya Müdafaa-i Hukuk, Kıyı, Yeni Hayat* adlı dergilerde yayımlandı.

"Mehmet Saydur'un, gerçekten özgün biçemiyle hazırladığı bu yapıt, yalnız yazınımızın koca çınarının son yıllarını değil, bir kentin, 'çok severim' dediği Kastamonu'nun bir dönem eği-

Mehmet Saydur

tim ve kültür yapısından sosyal yapısına; insanı ve dilinden, törelerine değin örnekler veren bir çalışma. Bu bilgi ve belgeler Saydur'un ustasıyla yaptığı söyleşilere serpiştirilmiş. Amatörce, ama içten geldiği gibi yapılan söyleşiler, Saydur'un iyi bir araştırıcı ve izleyici olduğunun da kanıtı. Rıfat Ilgaz değil mi ki "Benim kişiliğim Kastamonu'da oluştu" diyor. O'nu o çevreden çıkarak tanımak ve tanıtmak en en doğru yöntem değil midir? İşte bu zor iş başarılmış bu çalışmada." (M. Emin Değer)

"Saydur'un 6 yıllık emeği, bu yıl kitaplaşarak gün ışığına çıktı: Markopaşa Gerçeği. Yapıt en zor dönemde canlarını dişlerine takarak, demokrasi savaşımı verenlerin, yaşamları egemenlerce karabasana döndürenlerin kafa ve yürek imecelerini tüm sıcaklığıyla yansıtıyor. Demokrasi tarihimiz açısından kaynak kitap niteliğinde. Nerelerden geçip nereye geldiğimizin acı belgesi. 70 Markopaşa gazetesi, tek tek incelenerek konuşturulmuş. Çalışmada 'kısır tartışmalardan, öznel durumlardan' uzak durulmuş." (Mehmet Başaran)

ESERLERİ:

ANI-GÜNCE: *Rıfat Ilgaz'lı Yıllar* (1994), *Biz de Yaşadık* (1998).

ARAŞTIRMA: *Bir Tonguç Okulu Gül Köy Enstitüsü* (H. Tahsin Yılmaz ile, 1994), *Markopaşa Gerçeği* (2001).

Ayrıca ders kitapları ile yardımcı ders kitapları da mevcuttur.

HAKKINDA: M. Emin Değer / Bir Anı'nın Demeti ki...(Cumhuriyet Kitap, sayı: 242, 15.12.1994) - İki Kalem ve Bir Belgesel (Bartın gazetesi, 9.7.1994) - Bir Rıfat Ilgaz Güncesi (Cumhuriyet Kitap, sayı: 354, 29.10.1998), Mehmet Başaran / Markopaşa Gerçeği (Antalya Yeniden Müdafaa Hukuk Dergisi, Şubat 2002), Hikmet Çetinkaya / Biz de Yaşadık...(Cumhuriyet, 25.6.1998), Yalçın Bayer / Markopaşa Gerçeği (Hürriyet, 4.11.2001), Levent Cantek / Bir İntihal Meselesi: Şapkalı Olanların Hepsi Modern Değildir...(Virgül, sayı: 46, Aralık 2001), Hasan Pulur / Marko Paşa'dan 50 Yıl Sonra (Milliyet, 27.1.2002), Melih Aşık / Anadolu Çınarı (Milliyet, 7.7.2002).

SAYGEL, Vedat

Mizah yazarı (D. 11 Mart 1931, Giresun - Ö. 16 Mayıs 1990, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da yaptı. Gazete ve dergi-lerde çalıştı. Mizah yazıları *Marko Paşa* dergisi (1946) ile *Milliyet* gazetesinde, 1959'dan itibaren *Akbaba* dergisinde yer aldı. 1975'ten ölümüne kadar *Çarşaf* dergisinin yazı kadrosunda çalıştı. *Ortalık Neden Karıştı* ve *Akıllı Köyün Delisi* adlı eserleriyle tanındı. *Öğrenmenin Yaşı Yoktur* adlı çalışmasıyla Bulgaristan'da düzenlenen Uluslararası Altın Kirpi Mizah Hikâyeleri Yarışmasında Gümüş Kirpi Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Mizah Öyküsü):

Ortalık Neden Karıştı (1969), *Akıllı Köyün Delisi* (1972), *Bombalı Paket* (1980).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (2001).

SAYGILI, Sefa

Hekim, yazar. 1955, İskenderun / Hatay doğumlu. İskenderun Dumlupınar İlkokulu (1967), Cumhuriyet Ortaokulu (1970) ve İskenderun Lisesini (1973) bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu (1980). Psikiyatri ihtisasını tamamladı (1984) ve otuz iki bilimsel çalışma ile psikiyatri doçenti oldu (1991). İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalında (1980-84) görev yaptı. 1985 yılında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesine geçti. Görevini 1992'den itibaren Vakıf Gureba Hastanesinde Psikiyatri Klinik Şefi olarak sürdürdü.

İlk yazısı, 1972 yılında *Akçağ* dergisinde çıkmıştı. Diğer yazılarını 1980'den bu yana *Milli Gazete, Zaman, Türkiye* ve *Yeni Devir, Akit* gazeteleri ile *Yeşilay, Sur* (yazı kurulu üyesi), *Zafer, Eğitim-Bilim* dergilerinde yayımladı. 1994'ten itibaren çeşitli sağlık vakıflarınca "Yılın Doktoru" ödülünc layık görüldü. Türkiye Yazarlar Birliği, Birlik Vakfı ile Türk Nöro Psikoloji Derneği üyesi ve Yeşilay Cemiyeti genel başkan yardımcısıdır.

Sefa Saygılı

ESERLERİ:

Sağlık Ansiklopedisi (heyet ile, 1993), *Doktorunuz Diyor ki* (1994), *Dengeli Beslenme Sağlıklı Zayıflama* (1995), *Strese Son* (1996), *Sağlık Bilinci* (1997), *Dünyayı Aldatanlar* (1998), *Evlilikte Mutluluk Sanatı* (1998), *Mazhar Osman* (1999), *Ayhan Songar* (1999), *Annemi İstiyorum* (1999), *Gerçeği Arayanlar* (2000), *Babacığım Neredesin?* (2001), *Beslenme ve Kilo Verme* (2001), *Formda Kalmak İçin Sağlıklı Beslenme* (Dr. Ali Akben Ve Dr. Özer Odabaşı ile, 2002), *Ergenlik Sorunları* (2002), *Çocuklarda Davranış Bozuklukları* (2004).

HAKKINDA: Mustafa Miyasoğlu / Doktorunuz Diyor ki (Milli Gazete, 1994), Mustafa Miyasoğlu / Doç.Dr. Sefa Saygılı'nın Kitapları (Milli Gazete, 9.11.1997), Hekimoğlu İsmail / Dünyayı Aldatanlar (24.1.1999), Mehmet Sılay / "Dünyayı Aldatanlar" ve Sefa Saygılı (25.1.1999), Mazhar Osman (Virgül, sayı: 17, Mart 1999), Aslı Örnek / Formda Kalmak İçin Sağlıklı Beslenme (Radikal Kitap, 27.6.2002).

Nursel Saygınar

SAYGINAR, Nursel

Çocuk edebiyatçısı. 15 Ocak 1959, Çamlıköy / Gümüşhane doğumlu. Kimi eserlerinde yalnızca Saygınar adını da kullandı. İlkokulu Çamlıköy'de okudu. Atatürk Ortaokulu (1974), Gümüşhane Lisesi (1977) ve İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1981) mezunu. Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak, 1982 yılında Malatya'da başladığı mesleğini Rize ve Ankara'da sürdürdü. 2004 yılında Ankara Gaziçiftliği Lisesi öğretmeni iken emekliye ayrıldı. Hayatını ve çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

İlk şiiri "*Mapushanede*" 1975 yılında Gümüşhane *Kuşakkaya* gazetesinde, diğer ürünleri *Kuşakkaya, İşte Meydan* (Balıkesir) gazetelcri ile *Oluşum, Damar, Türk Edebiyatı, Gümüşhane, Abc* (yazı kurulu üyesi) vd. dergilerde ve çok sayıda antolojide yer

NURSEL SAYGINAR

GİT DAĞLARDAN KAR GETİR

Buralar yapılmadan önce. Malatya'nın yazı yaz, kışı kış. Öyle yazlar olurdu ki; toprak, sıcaktan çatır çatır çatlardı. Tek dal, tek yaprak kıpırdamazdı. Kıpırdısa da hükmü olmazdı. Yanardı insan, yanardı toprak, yanardı hayvan, yanardı ot çiçek, börtü böcek, Öyle kışlar olurdu ki; toprak, soğuktan donardı. Dondururdu kış ayazı suyu, havayı. İnsanın soluğuna. Yerler cam, saçaklar kılıç kesilirdi. Donardı insan, donardı hayvan, donardı börtü böcek. Kış uykusu, don uykusu olurdu hayvana, çıkamazdı bahara.

İşte öylesi yazların, öylesi kışların yaşandığı zamanlarda, Malatya'nın Konak kasabasında çalışım. Malatya'ya taşıtla beş-on dakika yakınlıkta; otantik, içe kapalı, ilgi çekici bir kasaba.. İnsanında yemlikçilikle gelenekçilik içice yaşıyor. Çoktarının şaşırdığı kadar sıcak, içtenlikli, özverili, bağlı insanlar. Sokaktan adam toplayıp sofraya oturtacak kadar da konuksever ve vericiler. Aynı ölçüde saygılılar. Dışardan gelene yakınlık gösteriyor, yardım ediyorlar.

Eski ortaokul binası, Belediye ve P.T.T. ile içice, küçücük bir binaydı. Mahallenin içindeydi. Taşıtların durup kalktığı Meydan'a bir-iki dakikaydı. Meydan'dan okula giderken, öğrenciler yolun kıyısına iki sıra dizilir, hazırolda selâm verirlerdi. Hazırola geçmeden selâm vermeyi öğretmek için, tüm öğretmenler çok uğraşmıştık. Öğretmenler yoldan geçerken ev, dükkân ve çayevi önlerinde oturan büyükler, hatta yaşlılar bile ayağa kalkardı. Bundan çok utanır ve onları uyarırdık. Uyarımızın karşılığını veren Hüseyin Dede Biz'i çok şaşırtmıştı.

— Biz onurumuzu çok seviyik.

Misafiri de seviyik. İkisine de saygımız var. Karşılarında ayağa da galarih, ellerini de öperik gurban.

Biz utansak da, onlar geleneklerinden vazgeçmediler. Biz geçerken ayağa kalktılar, selâmlarını verdiler, hatırımızı sordular.

Onlar'dan birini her okula gidiş gelişte görürdük. Hasan Dede. Evlerinin önündeki beton sekiye atılmış minderinde otururdu. Yetmişin üstünde olmalıydı yaşı. Zayıf, çelimsiz, beli eğilmiş, ak saçlı, ak sakallı bir akçakoca. Güneş döndükçe O da minderiyle birlikte Güneş'e döner, sürekli tespih çekerdi. Karşılaştıkça selâm alıp selâm verirdik. Günün hangi deminde olursa olsun, ağzında birkaç tane kalmış yaşlı dişlerini göstere göstere güler; Malatya-Konaklı'nın o içten, o güzelim iyi dileklerini yürekten verirdi.

— Uğurlar ola Hoca! İşin gücün rastgele!

Çoğunun yaptığı gibi ayağa kalkmaya çahşırdı. Güçlükle oturtturulduk. Zamanımız olduğunda, Biz'e savaş ve askerlik anılarını anlatırdı. Bazan da O'nu türkü söylerken bulurduk. Dalıp giderdi o zaman. Daldığı dünyasından ayırmaz, ihşmezdik. Son zamanlarda, daha önce O'ndan duymadığımız bir türküyü Konak ağzıyla söyler olmuştu:

Get dağlardan gar getir,
Hele yâr, yâr, yâr;
Mendiline goy getir,
Hele yâr, yâr, yâr."

Mayıs güneşi yakıp kavurmaya başladı. Ot, çiçek kavruluyor. Toprak da öyle, yatıklar da öyle. Malatya'nın o ünlü kirazları erişti. Kıpkırmızı ya da sapsarı, pespembe, turuncu. Malatyalı'nın deyimiyle mişmişler ve sarı, kara üzümler de erişmek üzere. Güneş ve sıcak kavursa da, Malatya'nın suyu bol. Kanallar dolusu, gürül gürül, tertemiz, dupduru ve buz gibi. Malatya'nın her yanı kanal. Aynı özellikteki su her yanda var. Evlerde de. Malatyalı, buzdolabından su içmiyor. Açıyor musluğumu, biraz akıtıyor ve buz kesen o güzelim suyu içiyoR.

Malatya'nın her yanındaki kanallardan Konak'ta da var. Bir kanal dolusu su, Horata denilen bir mesireden geliyor. İçmeye, sulamaya ve işe o suyu kullanıyor Konaklı. Buz gibi, dupduru, tertemiz. Cana can katıyor. Derler ki: "Horata'nın suyundan içesin, öyle ölesin.

Suyun kaynağı orası ya; Horata'ya, su başına bir piknik yeri yapılmış. Konaklı ve Malatyalı, hatta çevre illerden gelenler orda piknik yapıyorlar. Giderken de o cana can katan sudan götürüyorlar. O su ki, poşet içinde kiraz, kayısı, üzüm, karpuz bırakıldığında on dakika sonra çatır çatır çatlıyor. Güzelim tadını yemişe katıyor. (...)

(*Türk Edebiyatı* dergisi, sayı: 294, Nisan 1998)

aldı. Şiir ve öykü yazarlığının yanı sıra türkü ve halkbilimi derlemeleri yaptı.

Saygınar; 1993 Gönen Ömer Seyfettin Öykü Ödülünde üçüncülük, 1998 Türkiye Edebiyat Vakfı - Gönen Belediyesi Ömer Seyfettin Öykü Yarışmasında birincilik; 1995 Çankaya Belediyesi - Damar Dergisi Çocuk Öyküleri Yarışmasında üçüncülük, 1996 Çocuk Romanı Yarışmasında birincilik gibi çeşitli yarışmalarda çok sayıda ödül aldı. Eğitim-Sen, Edebiyatçılar Derneği, BESAM, ADD üyesidir.

ESERLERİ:

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Bebiş-Yavruş Öyküleri* (1995), *Hayvanların Aklı Varmı?* (1999), *İlklerin Güncesi* (ilk gençlik öyküleri, 2002), *Kestane Abi ile Kiraz* (2004), *Kuliste Şenlik Var* (2004),

ÇOCUK ROMANI: *Benim Dünya-larım* (1997), *Türkü Çocuk* (2001), *Dün-yalarım Yaşatıyor* (Benim Dünyalarım 2, 2004),

HAKKINDA: Sabahattin Kömürcüoğlu / Gümüşhaneli Ozanlar II (antoloji, 1998), Nursel Saygınar / İlklerin Güncesi (2002).

SAYGUN, Adnan

Bestecı, müzik araştırmacısı (D. 7 Eylül 1907, İzmir - Ö. 6 Ocak 1991, İstanbul). Tam adı Ahmet Adnan Saygun'dur. Babası imamlık yapabilecek kadar din bilgisine sahip bir matematik öğretmeni olan yazar Celal Saygun'dur. Celal Bey aynı zamanda, geliri Milli Kütüphaneye verilen Millî Sinema'nın işletmecisiydi. Adnan Saygun, ilk din bilgilerini babasından, ilk müzik derslerini İsmail Zühtü'den aldı. Üç yaşında okumayı söktü, dört yaşında İzmir'de İttihad ve Terakki Mektebinde ilkokula başladı. Bu yıllarda Macar Tevfik Bey'den piyano, Hüseyin Sadeddin Arel'den armoni dersleri aldı. On iki yaşında iken şarkı bestelemeye başladı. Liseyi bitirdiği 1923 yılından itibaren postanede gişe memurluğu, su şirketinde memurluk yaptı, baharatçı dükkanında baharat şişeleme işinde çalıştı. Daha sonra ilkokul öğretmenliği yaptı. 1926'da Ankara Musıki Muallim Mektebinde sınava girerek İzmir Lisesinde müzik öğretmeni oldu. Aynı zamanda Milli Kütüphanede kitap memurluğu yaptı.

Bir vaize kızarak bir daha camiye gitmeme kararı alan Adnan Saygun, o dönemde okuduğu *İncil*'den etkilendi. Ancak Hz. İsa'nın kendisine dert yanan Samirilere umursamaz bir dille, *"Ben kendi koyunlarımı güderim"* cevabı, onu düş kırıklığına uğratınca Eflatun'u ve Aristo'yu okuyarak felsefeye yöneldi. Din ile yeniden barışmasını Yunus Emre'nin *"Divan"*ını okumasına bağlıyor ve *"yeniden Tanrı kavramı ve huzura kavuşuyor."*

1928 yılında devlet bursu ile Paris'e göndcrilen Saygun'un en çok ilgilendiği besteciler Bach, Beethoven

ve Wagner'dir. Paris'teki öğrencilik yıllarında müzeler, galeriler, kiliseler, konserler bütün zamanını doldurdu. Piyanodan sonra org çalmaya başladı. Böylece Hıristiyan kültürünün temeli olan kilise müziğini yakından tanıdı. Müziğin yanında plastik sanatlarla da ilgilendi. O yıllarda Paris'te öğrenim gören Türk ressamlarından Halil Dikmen, Refik Epikman, Hamit Görele yakın arkadaşları oldu. Daha önce Türkiye'de dostluk kurduğu Burhan Toprak ile ortak ilgi alanları Yunus Emre'dir. Paris'te Burhan Toprak'ın yazdığı iki ciltlik *"Yunus Emre"* kitabı üzerine konuşup tartışırlar... Atatürk'ün resmi ise her zaman Adnan Saygun'un yanındadır.

1931'de Türkiye'ye döner dönmez Musiki Muallim Mektebine öğretmen olarak atandı. 1934 yılında İran Şahı Türkiye'yi ziyarete geldiğinde önemli bir fırsat yakaladı. Münir Hayri Egeli tarafından yazılan libretto, Saygun tarafından kısa zamanda bestelendi. Sıra provalara gelmişti. Riyaset-i Cumhur Orkestrası Şefi Zeki Üngör çalışmalarda kendisine gereken yardımı göstermiyordu. Bir operayı oluşturacak solistler ve koro elemanları yoktu. Provaları yakından takip eden Atatürk, Türk Ocağındaki locasından Zeki Üngör'ün genç Saygun'a çıkarttığı zorluklara bizzat şahit oldu. Öfkelendi ve Riyaset-i Cumhur Orkestrası şefliğine genç Saygun'u getirdi. Saygun, öğretmenliğin ve şefliğin yanı sıra Türk Halk Müziği üzerinde araştırmalar, incelemeler yaptı.

Daha sonra gözden düşen, 1938 yılında Atatürk'ün ölümüyle büsbütün yalnızlığa itilen Saygun, küçük memuriyet görevlerinin yanı sıra olgunluk dönemlerinin ilki olan "Yunus Emre" oratoryosunu besteledi. "Yunus Emre" oratoryosu ilk defa 1946 yılında Ankara'da seslendirildiğinde ünü yurtdışına taştı.

İki kez evlenen Saygun'un ilk eşiyle tanışması ilginçtir. 1938 yılında, Ankara'ya konser vermek üzere gelen sekiz kişilik Budapeşte kadın oda orkestrası, Macaristan'a beş kişi ile dönmüştü. Orkestranın üç solisti; Salayi İren, Lili ve Nanasi, ülkelerindeki Nazi baskısı nedeniyle Türkiye'de kalmaya karar vermişlerdi. Her üçü de Budapeşte müzik akademisinin yüksek virtüözite bölümünden mezundu. Salayi İren (Nilüfer Saygun) şan, Lili (Mm. Statzer) keman ve Nanasi piyano virtüözüydü. Üçü de çok parlak evlilikler yapıp, yeni ülkelerinde mutlu bir yaşam sürdüler. Nanasi, bir ecza fabrikatörü, Lili ünlü Avusturyalı piyanist ve pedagog Ferdi Statzer, İren ise Adnan Saygun'la hayatlarını birleştirdi (1940).

Adnan Saygun, o yıllarda ünlü müzik adamı Bela Bartok ile Anadolu'da müzik araştırmaları yaptı. 1939'da Halkevleri müfettişliğine atandı. Yurtdışındaki konserlerde yüzlerce eseri seslendirildi. Klasik Batı müziği formlarında opus numarası verilmiş 75 bestesi vardır. Müzik terbiyesi ve eğitimi, müzik metinlerinin çevirisi, Batı müziği yayıncılığı, Halkevleri ve müzik konularında makaleler yayımladı. 1946-82 yılları arasında yurtdışındaki altı müzik kongresine katılarak bildiriler sundu. Yedi kitap çevirisi ve bildirileri yayımlandı.

ESERLERİ:

Türk Halk Musıkisinde Pentatonizm (1936), *Gençliğe Şarkılar Halkevi ve Mektepler İçin* (1937), *Rize, Artvin, Kars Havalisi Türkü, Saz ve Oyunlar Hakkında Bazı Malumat* (1937), *Halk Türküleri: Yedi Karadeniz Türküsü ve Bir Horon* (1938), *Halkevlerinde Musıki* (1940), *Yalan* (Sanat Konuşmaları) (1945), *Lise Müzik Kitabı I-II-III* (Halil Badi Yönetken ile, 1955), *Karacaoğlan* (Yeni Bilgiler - Bir Rivayet - Melodiler, 1952), *Musıki Temel Bilgisi I-II-III-IV* (1958-66), *Mod Öncesi Ezgilerin Sınıflandırılması* (1960), *Toplu Solfej I-II* (1967-68), *Töresel Musıki* (1967), *Bela Bartok's Folk Music Research in Turkey* (1976, Budapeşte), *Atatürk ve Musiki: O'nunla Birlikte, O'ndan Sonra* (1982).

Adnan Saygun

SAYI, Ali

İlâhiyatçı (D. 1950, Tokat – Ö. 9 Ağustos 2003, İzmir). İlk ve ortaöğrenimini doğduğu ilde tamamladı. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1974), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1975) mezunu. İktisat Fakültesinde başladığı lisansüstü çalışmalarından iktisat, maliye ve sosyal siyaset bilimlerinde uzmanlık sertifikası aldı. Bir süre Diyanet İşleri Başkanlığı ve Çalışma Bakanlığı bünyesinde çalıştıktan sonra, 1985 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak girdi. 1990'da doktorasını tamamladı. Burada doçentlik unvanını aldı. çalışmalarını vefatına kadar aynı fakültede Temel İslâm Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Yüksek lisans tezi *"Toprağın Verimliliği"*, doktora tezi *"Kur'ân'da Hz. Musa"* çalışmalarıdır. Makaleleri, 1987 yılından itibaren *Din Öğretimi Dergisi*, *İslâmi Araştırmalar*, *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *İzlenim Dergisi*'nde yayımlandı.

Ali Sayı

ESERLERİ:

Yeni Bir Banka Modeli (kurul, 1987), *Firavun, Haman ve Karun Karşısında Hz. Musa* (1992), *Kur'an Etrafında Makaleler* (1994).

SAYIL, Mustafa Kemal

Şair. 1 Ocak 1925, Trabzon doğumlu. Cudibey İlkokulu, Trabzon Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Çalışmaya İş Bankası Trabzon şubesinde (1946) başladı. Aynı bankanın her kademesinde görev yaptıktan sonra genel müdür yardımcısı görevindeyken emekliye (1980) ayrıldı.

Emekli olduktan sonra Türkiye İş Bankası Yönetim Kurulu üyeliği, Uludağ Sanatoryum Yönetim Kurulu başkan yardımcılığı, Ankara Sigorta Yönetim Kurulu başkanlığı, İpekiş TAŞ Yönetim Kurulu başkanlığı, Aslan Çimento Yönetim Kurulu başkanlığı görevlerinde bulundu. Sendikal faaliyetlerde de bulunarak TİBAŞ ve BANKSEN sendikalarının kurucuları arasında yer aldı. TİBAŞ'ın aralıksız dokuz yıl genel başkan vekilliğini yaptı. Çeşitli dergi ve gazetelerde şiir, fıkra ve makaleler yayımladı. Şiirlerini hece ve aruz ölçüleriyle yazdı.

ESERLERİ:

Türk Edebiyatında Mizah ve Hiciv Şiirleri, Andıkça.

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

SAYILAN, Nazım Dündar

Şair, tarih araştırmacısı. 1920, Bursa doğumlu. Liseyi 1939'da bitirdi. Kara Harp Okulu (1941) mezunu. Yüzbaşı iken Kore Savaşı'na Türk Tugayı Keşif ve Haberalma Subayı göreviyle katıldı. 1951'de bu savaşta yaralandı. Genelkurmay Askeri Tarih ve Strateji Etüt Başkanlığında görev yaptı. Kıdemli Binbaşı iken ordudan ayrılarak Çalışma Bakanlığına müfettiş olarak geçti. DPT'de görevlendirildiği 1964 yılında staj görmek üzere ABD'ye ve Avrupa ülkelerine gönderildi. Özel sektörde Ankara temsilciliği, genel müdürlük yaptı. Birleşmiş Milletlerin "Dünya Barış Haftası / Kore Harbinin 50. Yılı" etkinlikleri 2000 yılında Seul'de kutlandığında ve ertesi yıl Türkiye'yi temsilen Kore'ye gönderildi. Kendisine fahri Barış Büyükelçiliği payesi verilmiştir.

Nazım Dündar Sayılan

"Duyarlığınız yüksek, aşk duygusunu kaybetmemişseniz, Yaradan'ı yaradılmışı ve özel olarak Türklüğün güzelliklerini, Türk hayatının geçmiş ve yaşanan üstünlük ve çaresizliklerini nazım olarak okumak isterseniz bir de 'İstesen de Aşıksın İstemesen de' adlı esere yönelin." (Sadık Tural)

•ESERLERİ:

Yıllar Önce (1951), *Türkiye'nin Kalkınması* (1962), *İnsangücü* (1968), *Milli Kayıplarımız* (1970), *Kore'de Türk Askeri* (1989), *Şiir Demeti, İstesen de Aşıksın İstemesen de* (tüm şiirleri, 2000).

OYUN: *Kunuri'den Sonra, Seni Çok Seviyorum Anne, Çanakkale Alev Alev, Kahraman Çocuk, Çanakkale'de Üç Yüzbaşı, Kore Harbinin Kaderini Dört Kez Değiştiren Tugay, İstiklal Madalyalı Çocuk.*

HAKKINDA: Saim Keskin / Kore Kaplanı ve Kıdemli Savaşçı (AKM süreli yayını Erdem dergisi, Mayıs 2000).

NAZIM DÜNDAR SAYILAN

ACIMASIZ ZAMANLAR

Yüreğimde duyulur Bosna'nın çığlıkları
Mostar köprüsü yol vermiyor artık
Evler bomboş, yok olmuş bahçelik, bağlıkları

İçindekilerle birlikte
Bombalanan hastanenin çatısında
Uçup gitti güvercinler
Dallarını yitiren zeytin ağaçlarının arasından
Ve boyrat karanlıklardan
Yardım sesleri acımasız zamanlarda boğulmuş
Kurumuş yapraklarda asılı kalmış şarkılar

Evsiz, ekmeksiz, annesiz, babasız çocuklar
Yaşanan görür, yaşananla büyür
Kitaptan koparılan çocuklar
Çantalarında kilitli kalmış sevgiler
Biricik öğretmenleri bakıyorsun musalla taşında
Cenaze kaldıranlar dokuz on yaşında

Bosna'da üç yıldır
Genç kızlar kadınlar
Cinsiyetlerinden utanır
Yakından bakamaz onlara insanlık
Utanırsa, ızdırabı yüreğinde duyarsa
Bosnalı kadını uzaktan tanır
Kan çanağı süzülmüş bal gibi gözleri
İffeti çalınandaki
Bir çift altın onur

Kimse bilmez kalbimin namluya sürüldüğünü
Hıncım tasasız, duyarsız insanlara
Kahrolmuşluğun ezikliğiyle
Anlatılmaz kederlerin doruğundayım
Hepinize karşı ne kadar sıcaksa yüreğim
O kadar buz tutmuş ellerim

Yakınıma, insanlığa ulaşamadıktan sonra
Boşuna vardık gökteki ayın toprağına

SAYILGAN, Aclan

Romancı, araştırmacı-yazar (D. 1924, İzmir - Ö. 1 Ekim 2001, İzmir). İzmir İnönü Lisesi ve Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü mezunu. Devlet Tiyatroları ile TRT'de oyuncu ve yönetmen olarak çalıştı. Edebiyat çalışmalarına *Kaynak* dergisinde (Ankara, Temmuz 1949) şiirler yayımlayarak başladı. 1947-52 yılları arasında Türkiye Komünist Partisinde faaliyet gösterdi. Bu örgütle daha önce başlayan ayrılık sürreci, 1951 genel tutuklamaları ile kesin kopuşunu sağladı. *Tutuklama* ve *Deprem* adlı romanlarında, 27 Mayıs 1960 ve 12 Mart 1971 dönemlerindeki toplumsal çalkantıların perde arkasını konu edindi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Tutuklama* (1974), *Deprem* (1976).

ARAŞTIRMA-İNCELEME-ANI: *Aydınlık Savaşı* (1960), *İnkâr Fırtınası* (1963), *Yakın Tehlike Komünizm* (1963), *Parazit: Bir Şairin Yargılanması* (1966), *Soldaki Çatlaklar* (1967), *Sovyetlerde Eğitim ve Türk Öğrenciler* (1967), *Solun 94 Yılı: Türkiye'de Sosyalist Komünist Hareketler* (1968), *Mazlum Milletlerin Kurtuluş Savaşı Karşısında SSCB* (1969), *Komuna* (1969), *Soldaki Bitmeyen Kavga* (1970), *Yeni Kavga - Millî Demokratik Devrim Nedir?* (1970), *Türkiye'de Sol Hareketler* (1972), *Kurt Oyunu* (2003).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

SAYIN, Abdurrahman Vefik

Devlet adamı, iktisatçı (D.13 Mart 1856, Gözleve / Kırım - Ö. 15 Eylül 1956). Eski Maliye nazırlarındandır. Özel eğitim aldıktan sonra

Abdürrahman Vefik Sayın

1874'te Balçık Rüştiye Mektebine (ortaokul) öğretmen yardımcısı olarak atandı. 1878-1912 yılları arasında Maliye Nazırlığının (bakanlık) çeşitli birimlerinde çalıştı. 1909'da Maliye Okulunda vergi kuralları ve Osmanlı maliye tarihi dersleri okuttu. 22 Temmuz 1912'de Ahmet Muhtar, 29 Ekim 1912'de Kamil Paşa, 11 Kasım 1918'de İkinci Ahmet Tevfik Paşa, 13 Ocak 1919'da ise Üçüncü A. Tevfik Paşa kabinelerinde Maliye Bakanlığı görevine getirildi. 24 Şubat 1919'da emekliye ayrıldı.

ESERLERİ:

Tekâlif Kavâidi (yay.haz. Feridun Hakan Özkan, 1999), *Târih-i Mâli*.

SAYIN, Hidayet

Oyun yazarı. 1929, Aydın doğumlu. İlk ve ortaokulu Aydın'da okuduktan sonra, İzmir Atatürk Lisesini ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesini (1954) bitirdi. Çocuk hastalıkları uzmanı olarak (1960) çeşitli sağlık kurumlarında çalıştı. 1972 yılında Aydın'a yerleşti. Tiyatroya ilgisi öğrencilik yıllarında başlamıştı. 1965-66 tiyatro sezonunda Kent Oyuncuları tarafından sahneye konulan *Pembe Kadın* oyunuyla tanındı.

ESERLERİ:

Topuzlu (1963), *Pembe Kadın* (1965), *Kördüğüm* (1965), *Küçük Devler* (oyn., 1967), *Topuzlu / Uzak Dünyalar* (iki oyun birlikte, 1971), *Yabancılar* (1975), *Köşe Kapmaca* (1975).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1979-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Fazıkoğlu / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (ve 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (1981).

SAYIN, Önal

Toplumbilim araştırmacısı. 1947, Muş doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1969) mezunu. Yüksek lisansını (1971) ve doktorasını (1975) Fransa Lille Üniversitesinde tamamladı. Ege Üniversitesinde 1982'de doçent, 1991'de profesör oldu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalıştı, Sosyoloji Bölümü başkanlığı görevini yürüttü.

Makaleleri, 1989 yılından itibaren *Aile Yazıları, Sosyoloji* gibi dergilerinde yayımlandı. Aile sosyolojisi ve kurumlar sosyolojisi alanlarında çalışmalar yürüttü. Uzmanlık alanıyla ilgili olarak ulusal ve uluslararası toplantılara katılarak bildiriler sundu. Sosyoloji Derneği üyesidir.

Önal Sayın

ESERLERİ:

İnsan Faktörünün Sosyal ve Ekonomik Gelişmelerdeki Yeri Önemi (1983), *Sosyolojiye Giriş* (1985), *Aile Sosyolojisi* (1990).

SAYIN, Şârâ

Dilbimci. 1926, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Filolojisi ve Türkoloji bölümleri mezunu. Sait Faik, Haldun Taner ve Orhan Pamuk üzerine çalışmalar yaptı. Çalışmalarını daha sonra kültür, kültürel kimlik, çok kültürlülük alanlarında yoğunlaştırdı. 1972 yılında Özcan Başkan, Lütfü Güçer ve Berke Vardar ile birlikte İÜ Yabancı Diller Yüksek Okulunun kuruluculuğunu üstlendi. Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında profesör öğretim üyesiyken iken emekliye ayrıldı.

Şârâ Sayın; makalelerini *Çağdaş Eleştiri, Gösteri, Metis Çeviri, Milliyet Sanat, Varlık, Yazko Edebiyat, Yeni Düşün* vb. dergilerde yayımladı. İÜ Edebiyat Fakültesi yayını *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi* ile *Bağlam*; Gürsel Aytaç ve Victoria Rehberg ile birlikte *İzmirer Colloqien* dergilerini çıkardı. 1992 yılında Alman dili, edebiyatı ve kültürü üzerine yaptığı çalışmalarla birinci derece Alman Liyakat Nişanı'na, 2000 yılında (György Konrad, Nicholas Boyle ve George Tabori ile birlikte) Weimar'da Goethe Madalyası'na layık görüldü.

BAŞLICA ESERLERİ:

Devrimci Dram Yazarı Georg Büchner (1966), *Örneklerle Doğu Alman Yazını - Seçki* (1991), *Çağdaş Avusturya Öyküleri - Seçki* (1994), *Metinlerle Söyleşi* (1999).

HAKKINDA: Şebnem Sunar / Goethe'den Bir Armağan Bana (Cumhuriyet Kitap, 16.3.2000).

SAYIN, Zeynep

Edebiyatbilimci, sanat kuramcısı. 1961, İstanbul doğumlu. Şârâ Sayın'ın kızıdır. İstanbul Alman Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Akademik kariyerini on üç yıl kaldığı Salzburg ve Viyana'da tamamlayarak profesör oldu. 1993 yılında yurda döndü. Çalışmalarını İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi olarak sürdürdü.

"Zeynep Sayın, Mithat Şen ve Bedenyazısı adlı kitabında, Şen'in bilgisayar ortamında gerçekleştirdiği üç beden serisi üzerinden, beden sorunsalını Batı ve Doğu eksenlerinden kıracak biçimde kurgulamayı amaçlamış görünüyor. Batı ve Doğu evrenbilimleri içerisinden varlık/var olan ayırımının kesiştiği bir yarılma alanından, her iki geleneği tümüyle ayrışık birer alan olmalarının ötesinde yorumlamanın olanaklarını araştırıyor." (Yalçın Sadak)

Zeynep Sayın

ESERLERİ:

Mithat Şen ve Beden Yazısı I (1999), *Noli Me Tengere Beden Yazısı II* (2000), *İmgenin Pornografisi* (2003).

HAKKINDA: Berna Ülner / Şark'tan Mektup (Virgül, sayı: 2, Kasım 1997),Yalçın Sadak / Yapıçözücü Bir Okuma (Virgül, sayı: 29, Nisan 2000), Zeynep Sayın'la Söyleşi (Akşamlık kitap eki, 2.8.2003), Ömer Lekesiz / Zeynep Sayın'la İmge ve Beden Yazıları Üzerine (söyleşi, Hece dergisi, Ağustos 2003).

SAYINBAŞ, Tekin

Hekim, yazar, ressam. 1935, Edirne doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Edirne'de tamamladı. İstanbul

Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi (1958) mezunu. Çankırı, İstanbul, Almanya ve Erzurum'da görev yaptı. Edirne Milli Eğitim Müdürlüğünde çalıştı. Çalışmalarını serbest diş hekimi olarak sürdürdü.

Mesleğinin yanında resim çalışmaları da yaptı, kişisel ve karma olmak üzere çeşitli resim sergilerine katıldı. Şiir, öykü, deneme, makale ve günlük türündeki yazılarını çeşitli dergi ve gazetelerde yayımladı. Edirne yerel televizyonlarında programlar yaptı. Edirne Tıp Fakültesi kuruculanndandır.

ESERLERİ:

Meriç Rüzgarının Gizemi: Unutamadıklarımız, Karga Sesindeki Nağmeler (öykü, izlenimler), *Saraçlar Caddesinde Aşina Yüzler* (şiirsel anlatım).

HAKKINDA: Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004).

SAYLAM, Mithat İzzet

Bürokrat, yazar (D. 1888, Tavas / Denizli - 28 Kasım 1942, Ankara). Aydın Rüştiyesi (ortaokul), İzmir İdadisi (lise), Mülkiye Mektebi yüksek kısmı (Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1909) mezunu. Adana'da kaymakamlık stajını tamamlayarak, 1916'dan itibaren Seydişehir, Sarayköy, Simav, İslahiye, Kilis ve Saideli'nde (Kadınhanı) kaymakamlık yaptı. 1931'den itibaren de Van, Muş, Kırşehir ve Ordu'da valilik görevlerinde bulundu. 1940'ta I. Genel Müfettişlik Başmüşavirliğine getirildi. Bu görevde iken öldü.

ESERLERİ:

Islahat Önünde Düşüncem (1925), *Benim Köy Kanunum* (1937), *Köylüler Arasında I* (1937).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

SAYLAN, Türkân

Hekim, yazar. 13 Aralık 1935, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1964) mezunu. Sosyal Sigortalar Kurumu Nişantaşı Hastanesinde deri ve zührevi hastalıklar ihtisası yaptı. Dermatoloji Anabilim Dalında asistan (1966-68), başasistan (1968-70), doçent (1972) ve profesör (1977) oldu. SSK Nişantaşı Hastanesi ve İstanbul Lepra Hastanesinde (başhekim) cilt hastalıkları uzmanı olarak çalıştı. Cüzam Hastanesinin kurulmasına öncülük etti. Onun çalışmaları ile Türkiye'de cüzam hastalığını geriletmek mümkün oldu. Çalışmalarını İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyesi olarak sürdürdü. Ayrıca; *"Atatürk devrimlerini koruyarak, çağdaş insana ve çağdaş topluma ulaşma"* amacıyla kurulan Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD) gibi çok sayıda derneğin kurucuları arasında yer aldı. Bu derneklerden bir bölümünün genel başkanlığını üstlendi. İki yüz altı sivil toplum kuruluşunun oluşturduğu platformun (Sivil Toplum Kuruluşları Birliği) dönem başkanlığını (1998) yaptı.

Türkân Saylan'ın toplumsal konulardaki makaleleri daha çok *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlandı. Bu gazetede 1990-98 yılları arasında çıkan yazılarını kitaplaştırdı. Ayrıca uzmanlık alanıyla ilgili makaleleri çeşitli dergi ve gazetede yayımlandı. Çok sayıda uluslararası tıp kongresine katılarak bildiriler sundu. Elli kadarı yabancı dergilerde yayımlanan, siyasal içerikli gazete yazıları, Türkçe tıbbi dergilerde ve kongre kitaplarında yayımlanmış araştırma, derleme ve bildirimleriyle yaklaşık dört yüz yayını bulunmaktadır.

"Çözümün Bir Parçası Olmak, Birey Olma ve Yurttaşlık Bilinci, Yurttaşlar İş Başına, Eğitimdeki Çıkmazı Halkımız Önleyebilir başlıklı yazıların açıkça ortaya koyduğu gibi "Cumhuriyetin Bireyi Olmak" adlı kitap, bir göreve çağrı kitabıdır. Cumhuriyetin bireyi olmaya çağrıdır.

"Cüzzamdan bile korkmayan bu toplum savaşçısının yazılarından biri de İstanbul'un genelevleri başlığını taşıyor. Anmadan geçemedim.

"Toplumumuzun son yıllardaki bütün sorunlarının bir panoramasını veren, 91 kısa yazıyı biraraya getiren, çok kolay okunan, belli bir dünya görüşünün tam anlamıyla sağduyulu bir ifadesi olan bu seçki, gençlere ve öğrencilere bol bol armağan edilmeli." (Jale Baysal)

ESERLERİ:

At Kız (Çocukluk yaşamı), *Deri ve Zührevi Hastalıklar El Kitabı, Cumhuriyetin Bireyi Olmak* (1998), *Çağdaş Eğitimde Kültür ve Sanat* (Jale Baysal ile, 2001).

HAKKINDA: Jale Baysal / Türkân Saylan'dan Bir Kitap "Cumhuriyetin Bireyi Olmak" (Cumhuriyet Kitap, 3.12.1998), Türkiye'de Kim Kimdir (2000), ÇYDD'ye bölücülük davası (Zaman, 29.4.2001), Çağdaş Eğitimde Kültür ve Sanat / Türkan Saylan, Jale Baysal (Cumhuriyet Kitap, 27.12.2001), Mehmet Zaman Saçlıoğlu / Güneş Umuttan Şimdi Doğar- Türkan Saylan Kitabı (2004), "Galiba Güzel Şeyler Yaptım" (Söyleşi, Tempo, 30.6.2004).

Türkan Saylan

Derya Sazak

SAZAK, Derya

Gazeteci, yazar. 1956, Ankara doğumlu. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesini bitirdi. 1983 yılında *Milliyet* gazetesine girdi. Parlamento muhabiri, Ankara büro şefi ve Ankara temsilcisi olarak çalıştı. 1995-98 yılları arasında *Milliyet* gazetesinin genel yayın yönetmenliği görevini üstlendi. *Milliyet* gazetesindeki "Siyaset Günlüğü" köşesinde güncel yazılar yazdı. *Milliyet* gazetesinde yayımlandığında 1991'in gazetecilik olayı olarak ödüllendirilen yazılarını *11 Eylül Gölgesinde Saddam* (2002) adlı kitabında topladı.

SEBATÎ

Mutasavvıf, şair (D. 1846, Kotkaşini / Şeki / Dağıstan - Ö. 1905, İstanbul). Asıl adı Hafız Mehmed Sebâteddin'dir. Ailesi 1850'de Kars'a göçtü. Anne ve babası burada ölünce Erzurum'a gitti ve Arapça, Farsça öğrendi. Kur'ân'ı hıfzetti (ezberledi). 1867'de Amasya'ya taşındı. Şeyh Hazma Nigârî'den *Emsile, Tasavvurât* ve *Tasdikat* okudu. Bu zatın dersleri kesmesi sebebiyle Seyyid Mir Hasanü'l-Hüseyni'nin derslerine devam ederek icazetname (yeterlilik, diploma) aldı. Şeyh İsmail Şirvanî'nin damadı İsa Ruhi Efendi'nin tefsir (Kur'an-ı Kerim yorumu), hadis (Peygamber'in sözleri) ve usül (başlangıç bilgisi) derslerine devam etti. Amasya'da otuz yedi yıl Şirvani türbedarlığı ve imamlık yaptı. Ölüce Şirvanî türbesinin civarında toprağa verildi. *Dîvan*'ı 1905'te İstanbul'da basıldı.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

SEBER, Cemalettin
Bkz. CEMAL SÜREYA

SEÇER, Levent
Müzisyen, yazar. Adana doğumlu. Yüksek öğrenim için gittiği İstanbul'dan burs kazanarak ayrıldı. Öğrenimine İtalya'da devam etti. Konservatuarda okuyarak müziğe olan tutkusu ile sanat çalışmaları yaptı. Uluslararası festivallerde Türkiye'yi temsil etti. 1997 yılında San-Remo Şarkı festivalinde yüz altı eserin arasında on altıncı oldu. Ayrıca birçok festivale katılarak çeşitli dereceler aldı. Gittiği birçok ülkede kültür ve sanat konulu değişimleri inceledi. Özellikle Türk müziğinin tanıtımı ile ilgili çaba sarf etti. 1979 yılında İtalyan yönetmen Aldo Torilli'nin yaptığı ve Ömer Şerif ile Liza Minelli'nin oynadıkları filmde rol aldı. Sarı basın kartı sahibi olan Seçer, *Sevgi Yolu*, *Ozan*, *Anasam* ve *Elçi* gibi dergilerin temsilciliğini ve sanat danışmanlığını yaptı. *Dünde Kalmak* adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairleri Antolojisi (2004).

Levent Seçer

SEÇKİN, Necati
Müzisyen, yazar. 1929, Edirne doğumlu. İlkokulu Lalaşahin Paşa İlkokulunda, ortaokulu İstanbul Davutpaşa'da bitirdi. Edirne Erkek Öğretmen Okulu ile Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü (1950) mezunu. Kastamonu, Diyarbakır, Adapazarı ve Edirne'de müzik öğretmenliği yaptı. Edirne Halk Eğitim Merkezi Başkanlığı ve Milli Eğitim Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Makaleleri *Hudut* (Edirne) gazetesinde yayımlandı. Birçok okul şarkısı yazıp besteledi. Çalışmalarını Trakya Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak sürdürdü.

ESERLERİ:
DERLEME: *Edirne Evliyaları* (1971), *Edirne Türküleri: Mani-Deyim ve Atasözleri* (1984).
DİĞER: *Huzur Işıkları*.

HAKKINDA: Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004).

Özgen Seçkin

SEÇKİN, Özgen
Şair ve yazar. 23 Ocak 1951, Yavuz köyü / Şavşat / Artvin doğumlu. Şafak Onur imzasını da kullandı. İlkokulu köyünde okudu. Artvin Lisesi ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1978) mezunu. Anadolu Üniversitesinde lisans tamamladı. Bir süre öğretmenlik yaptı. 1989'da Damar Yayınevini, 1991'de *Damar* dergisini kurdu. Türkçe ve Edebiyat ders kitapları yazdı. Kısa sürelerle özel dersanelerde çalıştı. Kooperatif ve inşaat işleri yaptı. Çalışmalarını Ankara'da *Damar* dergisi ile Damar Yayınlarının sahibi ve yönetmeni olarak sürdürdü. 1983'te yayımlanan *Dört Mevsim Türküleri II* adlı şiir kitabından dolayı gözaltına alındı, kitabı toplatıldı, yargılandı ve aklandı. Edebiyatçılar Derneğinin kurulmasına (1992) öncülük ederek kimi dönemler yönetim ve yürütme kurullarında görevler üstlendi.

İlk ürünleri 1964'te *Varlık*, *Tarla*, *Sanat* dergilerinde yer aldı. Yazı ve şiirlerini sonraki yıllarda *Damar*, *Kavram Karmaşa*, *Evrensel Kültür*, *İnsancıl* vb. dergilerde yayımladı. Düzyazılarında sanatın felsefi ve çağdaş sorunları ile yaşam pratiği ile ilişkisine eğildi. Kendi şiirini geliştirirken toplumsal savaşımları ve insani kaygıları gözardı etmedi. Soluğunu, yanan bir ocağın daha gür yanması ve hiç sönmemesi için kurdu. Sesini acıların ve sevinçle-rin örgüsünde aradı. Ödünsüz bir dünyayı yaşatmaya çalıştı. Güncel, toplumsal konuları işleyen şiirleriyle tanındı. *İnsanım Arıyorum* şiiriyle 1992 Kültür Bakanlığı Ödülünü, *Dört Mevsim Türküleri* adlı eseriyle Çocuk Hakları Derneğinin 1993 yılı En İyi Çocuk Kitabı ödülünü, *Yaşadığımız Kimi Saatler* ile 2004 Ş. Avni Ölez Şiir Ödülünü aldı. İnsan Hakları Derneği ile Edebiyatçılar Derneği (yönetim kurulu) üycsidir.

"Özgen Seçkin, 'Yaşadığımız Kimi Saatler' adlı kitabındaki tüm şiirlerinin birbirine ulanmış görünür / görünmez doku birliğiyle, içinde bulunduğumuz dönemin kara görüntüsünü çizmiş, ama geleceğe ilişkin umutlarımızın diri tutulması, insan yanımızın kaba güce, yozlaşmaya, değersizliğe teslim olmaması gerektiğini yetkinleşmiş şiir diliyle anlatmış, yaratıcı ve insan yanımızın uykusunu dağıtmayı başarmıştır." (Hayrünnisa K. Günel)

ESERLERİ:
ŞİİR: *Böldüm Yüreğimi Avuçlarına* (1976), *Dört Mevsim Türküleri I* (çocuk şiirleri, 1978), *Dört Mevsim Türküleri II* (çocuk şiirleri, 1983), *Dört Mevsim Türküleri* (iki kitap birarada, 1993), *Sevmekten Başka* (1986), *Bugünü Yaşayan Kalır* (1986), *Onyıl* (1991), *Kırkbeşlik Aşk Yalnızı* (1997), *Hayata Ufalanmış Şiirler* (1999), *Yaşadığımız Kimi Saatler* (2004).
ÖYKÜ: *Efendilik Yollarında* (gençlik öyküleri, 1999).
DENEME: *Geleceğe Yazılmıştır* (2003), *Şairin Hayat Eğrisi* (2004), *Damarlarımıza Basıldıkça* (2005).
DERLEME: *Manifesto Yerine* (1990), *Enver Gökçe Üzerine* (eleştiri-

ÖZGEN SEÇKİN

GECİKME

Gecikmiş bir yağmursun aklıma
yağıyorsun
şaşkın bir denizin kış limanısın
eteklerinde papatya sepetleri
gibi kaykılıyorsun

Gecikmiş bir güneşsin enseme
vuruyorsun
kopmuş bir elmanın buruk tadısın
avuçlarımda ateş renk ahenkleri
gibi kaynaşıyorsun

Gecikmiş bir baharsın yakama
konuyorsun
sönmüş bir rüzgârın gül özlemisin
bakışlarımda mavolya kokuları
gibi dağılıyorsun

Gecikmiş bir zulümsün kapımı
çalıyorsun
yanmış tapınağımın son
meryem'isin
keremlerin aslıların külleri
gibi savruluyorsun

Gecikmiş bir barışsın üstümü
örtüyorsun
demir bir tabutun kelaynağısın
kanadında yürütülmüş tabular
gibi gömülüyorsun

Gecikmiş bir şairim son yok
diyorsun
şiirimin yarı ölmüş kızısın
ütopyamsın, bir ülkün dârağacı
gibi utanıyorsun

(Kırkbeşlik Aşk Yalnızı, 1997)

ÖZGEN SEÇKİN

BİR AKŞAM KONUĞUM OL

Bir akşam konuğum ol
önce gözlerin otursun masaya ve merhabamız
uzaklığımız milimetrik kalsın
sevgili şair militan mahkûm
içimdeki yangını vur...

Bütün bir gece konuğum olsan
çay rengini değişir kaygım çiçeklenir

Bir akşam konuğum ol
nereden girilir sözün kapalı odasına, gir
bir keman kıvranır yüreğimde gelmezsen
bakır heykeller oturur küllenen bakışımda
ayrılık uçurur beni aysız bir yardan...

Bütün bir gece konuğum olsan
uçurumda durur dünya imha edilir silahlar

Bir akşam konuğum ol
sevgiyi yıpratmış rüzgârdan konuş
sancılı sabahlara ağan ışıktan
bir tutam giz olan ve nitelikli
ayakları yerden kesen ölümcül bir tutkudan...

Bütün bir gece konuğum olsan
çıplak üzgün bilincim kuşanır sevincini

Bir akşam konuğum ol
yiğitsin de erken doğmuş ve aşka kanmış
dalına ağır gelen bir gül de
takılamaz mı ince bir yakaya
yükseldikçe eriyen bir bulut gibi...

Bütün bir gece konuğum olsan
kimsesiz çocukluğumun çıkar sahibi

Bir akşam konuğum ol
belki yüzyıl ilk kez kucaklar evladını
ilk kez unuturum parçalar acıları, denizinde
gözlerinin derinliğinde bir umar aranırım
orada yaralı keklik olurum dağlara uçan...

Bütün bir gece konuğum olsan
dağlar da incitemez geyiklerini

Bir akşam konuğum ol
yaşlanmadık acılar kalmasın evrenimizde
kıpırdatılmadık ara yerde bir sınır
utanç duvarlarının hangi simya mimarı
kim ki kendinde devrimini yaratan...

Bütün bir gece konuğum olsan
orta yaşım tanrılarca gerilere çekilir

(*Kırkbeşlik Aşk Yalnızı*, 1997)

tanıtma-inceleme ve söyleşiler, Metin Turan ile, 1991), *Bedrettin Cömert / Sanat Üzerine* (1991), *Toplumsal Şiirler Yıllığı* (1997, 1998, 1999 ve 2000, beş arkadaşıyla birlikte), *Toplumsal Şiirler 2003 Yıllığı* (2003), *Toplumsal Şiirler 2004 Yıllığı* (2004).

2004'te şiir kitaplarının yeni basımları Damar Yayınlarınca yapıldı. Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Özgen Seçkin / Hayata Ufalanmış Şiirler (1997), M. Yıldız / Kırkbeşlik Aşk Yalnızı (Varlık, Ağustos 1997), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Aydın Şimşek / Bir Ödülün İçyazımları (Damar, Mayıs 2004), Hayrünnisa Kuşkaya Günel / Yaşadığımız Kimi Saatler ve Özgen Seçkin (Agora, Ocak-Şubat 2004).

SEÇKİN, Zuhal

Şair ve yazar. 17 Kasım 1950, Eyüp / İstanbul doğumlu. Ebussuut İlkokulu, Nişancı Ortaokulu, Eyüp Lisesi mezunu. Hamburg (Almanya) Gros Schule'de vitray sanatı üzerine öğrenim gördü. Ürünleri *Tarla* dergisinde yayımlandı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

İstalya Şarkıları (1992), *İkinci Güneş* (1994).

Zuhal Seçkin

SEDES, Selami İzzet

Yazar, çevirmen (D. 1896, İstanbul - Ö. 13 Mayıs 1964, İstanbul). İzzet Bülent, Kumru imzalarını da kullandı. Tefeyyüz Mektebi ve Burhan-ı Terakki'de okudu. Galatasaray Lisesi mezunu. İstanbul Edebiyat Fakültesindeki öğrenimini yarıda bıraktı (1917). Gazeteciliğe *Akşam* gazetesinde başladı. Çeşitli gazetelerde yazar ve yazı işleri müdürü olarak çalıştı.

Şiir ve hikâyeleri önce *Yeni Mecmua* (1917) ve *Servet-i Fünün* dergilerinde çıkmıştı. Gazetelerde yayımladığı Fransız yazarı Maurice Leblanc'tan *Arsen Lüpen*, İngiliz yazarı Conan Doyle'dan *Sherlock Holmes* polisiye roman çevirileriyle tanındı. Çeşitli gazetelerde ayrıca tiyatro yazı ve eleştirileri yayımlayan Selami İzzet'in telif eserleri yirmi civarındadır.

ESERLERİ:

ROMAN: *Geceye Aşık* (1922), *Siyah Benli Kadın* (1925), *Dertli Geceler* (1925), *Sevişenler* (1925), *Şüphe!... Aşka Galipsin* (1925), *Gönül Sarmaşıkları* (1925), *Aşkım Günahımdır* (1926), *Gönül Avcısı* (1926), *Gönül Cehennemi* (1926), *Ağustos Böceği* (1926), *Aşk, İzdivaç, Gönül Mektupları* (1926), *Yılan, Geber...* (1926), *Yaseminci Güzeli* (1926), *Bir Dans Gecesi* (1926), *Gönül Oyuncağı* (1926), *Menekşe Demeti* (1926), *Kül Kedisi*

Selami İzzet Sedes

Evlendi (1931), *Deli* (1933), *Küçük Hanımın Kısmeti* (1933), *Canım Ayşe* (1933), *Fadime* (1933), *Bir Kadın Geçti* (1934), *Kalbimin Romanı* (1938), *Babil Melikesi* (1943), *Okşanmayan Kadın* (1944), *Aşka Şeytan Karışır* (1962), *Sevimli Haydut* (1963).

OYUN: *Üçüzler* (1918), *Teselli* (1919).

İNCELEME: *Pierre Corneille ve Jean Racine* (1931), *Tiyatro Sanatı* (1935), *Tiyatro Konuşmaları* (1936), *Tiyatroya Dair* (1938).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976 98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SEFA, Ahmet

Öykücü. 1954, Adana doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Adana'da tamamladı. Yükseköğrenimine Ankara Üniversitesinde başladı. Siyasal olaylar nedeniyle son sınıfta iken (1989) üniversiteyi bırakarak, 1994'ün sonlarında yurtdışına çıktı, politik sığınmacı olarak Hollanda'da yaşamaya başladı.

Öğrencilik yıllarında şiirle başlayan yazı hayatı, öykülerle sürdü. Öykü ve denemeleri Türkiye'de *Varlık*, *Toplum ve Yeni Demokrasi* dergilerinde, Avrupa'da *Emeğin Sesi*, *Mücadele*, *Yazın*, *Tohum*, *Kırmızıgül*, *İletişim* ve *Yaşamız* dergilerinde yer aldı. Ayrıca çeşitli Hollanda dergi ve gazetlerinde öyküleri, söyleşileri yayımlandı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Sevmeyi Bilmek* (1987), *Kuyaşa* (1988), *Oğlumun Güncesinden Öyküler I* (1989), *Lavrion Öyküleri* (1990).

HAKKINDA: Hüseyin Su – Ömer Lekesiz / Öykücüler ve Öykü Kitapları (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2004).

SEFERCİOĞLU, Mustafa Nejat

Edebiyat araştırmacısı, şair. 12 Ağustos 1943, Nevşehir doğumlu. Ankara Demirlibahçe İlkokulu, Cebeci Ortaokulu ve Kurtuluş Lisesi (1960) mezunu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1972) mezunu. Yüksek lisansını *"Fuzuli Divanında Sevgilinin Fiziki Yapısıyla İlgili Özellikler"* adlı çalışmasıyla (1981), doktorasını ise *"Nev'i Divanı'nın Tahlili"* çalışmasıyla (1984) Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında yaptı.

Çalışma hayatına İmar ve İskan Bakanlığı Foto-Film Servisinde işçi olarak (1962) başladı. İmar-İskan ve Köy İşleri bakanlıklarında foto-film operatörü olarak (1965-68) çalıştı. 1968 yılında memur olarak atandığı Milli Kütüphanede bölüm şefliği, şube müdür yardımcılığı (1969), uzmanlık (1973), şube müdürlüğü (1976) ve başkan yardımcılığı (1977) görevlerinde bulundu. 1978 yılında Cebeci Semt Kütüphanesine müdür yardımcı olarak atandı. 1979 yılında müdürlük hâline getirilen Milli Kütüphaneye müdür olarak döndü. 1980 yılında atandığı Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi müşavirliği görevini 1983 yılına kadar sürdürdü. 1983 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne öğretim görevlisi, daha sonra öğretim üyesi olarak atandı. 1988 yılında Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesine geçti. Buradaki öğretim üyeliği ve İslâm Konferansı İslâm Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezinde uzman-araştırmacı (1986-2001) olarak çalıştı ve "Bütün Dünya Dillerinde Yazma Kur'ân ı Kerim Bibliyografyaları" adlı projeyi yürüttü.

Mustafa Nejat Sefercioğlu

Makaleleri 1990 yılından sonra *Önasya*, *Milli Kültür*, *Türk Kültürü*, *Yeni Defne*, *Türklük Araştırmaları*, *Osmanlı*, *Türkler* dergilerci ile armağan ve ortak kitaplarda yayımlandı. Kütüphanecilik, Türk kültürü ve Türk edebiyatı konularında çalışmalar yaptı, ansiklopedi maddeleri yazdı. Nüvit Kodallı tarafından bestelenen Cumhuriyetin 60. Yılı Marşı, Hikmet Şimşek tarafından bestelenen "Gülhane Tıp Akademisi Marşı" ve "Gazi Üniversitesi Marşı"nın güftelerini yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hasret Çuvalı* (1970).

ARAŞTIRMA-İNCELEME-DERLEME: *Ahmet Hikmet Müftüoğlu Bibliyografyası* (1970), *Fâik Âli Ozansoy Bibliyografyası* (1970), *Ömer Seyfeddin Bibliyografyası* (1970), *Süleyman Nazif Bibliyografyası* (1970), *Yunus Emre Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi* (İsmet Binark ile,1970), *Türk Atasözleri ve Deyimleri* (Komisyon çalışması, 2 cilt, 1971), *Abdülhak Hamid Tarhan Bibliyografyası* (İsmet Binark ile, 1971), *Ziya Gökalp Bibliyografyası / Kitap-Makale* (İsmet Binark ile, 1971), *Basın Yayın Bibliyografyası* (İsmet Binark ile, 1972), *Dukakinzade Ahmet Bey Divanı* (1972), *Fârâbî Bibliyografyası / Kitap-Makale* (Müzgan Cumbur-İsmet Binark ile, 1973), *Mevlâna Bibliyografyası* (1. cilt: Basmalar, 2. cilt: Yazmalar, 1973-74), *Fevziye Abdullah Tansel Bibliyografyası* (İsmet Binark ile, 1975), *Erzurumlu İbrahim Hakkı Bibliyografyası* (İsmet Binark ile, 1977), *Eyüb Sabri / Esaret Hatıraları* (1978), *İstanbul Fâtih Fetih ve Fâtih Devri Hakkında Yazılmış Kitaplar Bibliyografyası* (İsmet Binark ile, 1977), *Akçura Yusuf: / Yeni Türk Devletinin Öncüleri / 1928 Yazıları* (1981), *Karacaoğlan Bibliyografyası* (1981), *Nasreddin Hoca Fıkraları* (Şiir Dili ile, (1981), *Fuzuli Divanı'nda Sevgilinin Fiziki Yapısıyla İlgili Özellikler* (1981), *Âşık Veysel Bibliyografyası* (1983), *Türk Yemekleri / XVIII. Yüzyıla Ait Yazma Bir Yemek Risalesi* (1985), *Nev'i Divanının Tahlili* (1990), *Divançe-i Seferi* (1997), *World Bibliography of Translations of The Holy Qur'an in Manuscript / Form I* (2000).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

SEFERCİOĞLU, Necmeddin

Araştırmacı-yazar. 29 Haziran 1931, Nevşehir doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü (1960) mezunu. Doktorasını Türk kütüphaneleri üzerine yaptığı teziyle (1968) verdi. Vakıflar Genel Müdürlüğünde memur (1952-56), Türk Ocağında müdür yardımcısı (1956-58), Hür Basım ve Yayınevinde yönetici (1958-59), Milli Kütüphanede katalogcu (1959-62), DTCF'de öğretim elemanı (1967-87), Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümünde başkan (1988-92) oldu. Çalışmalarını 1992'den itibaren Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü Başkanı olarak sürdürdü.

İlk yazısı *Kalem* (Adana, Aralık 1948) dergisinde yayımlanmıştı. Diğer yazıları *Orhun* (1950-53), *Türk Kütüp-*

Necmeddin Sefercioğlu

haneciler Derneği Bülteni (1959-86), *Türk Kütüphaneciliği* (1986-87), *Türk Yurdu* (1992-96), *Ortadoğu* (1993-96) gibi dergi, bülten ve gazetelerde yer aldı. 1960 yılında, Ankara Üniversitesi (DTCF) tarafından kendisine "Emily Dean Ödülü" verildi. Türk Kütüphaneciler Derneği, Türkocağı, Türkiye Yazarlar Birliği, İLESAM, Ankara Aydınlar Ocağı üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-BİYOGRAFİ: *Özleştirilmiş Kataloglama Kuralları* (yeniden yazım, 1988), *Remzi Oğuz Arık Bibliyografyası / Yayınları ve Hakkında Yazılanlar* (1989).

ÇEVİRİ: *Kataloglama Kuralları* (Türkçe örnekler eklenerek, 1967), *Komünizmin İçyüzü* (David E. Weingast'tan, 1977).

SEFİL SELİMÎ

Saz şairi (D. 1933, Şarkışla / Sivas – Ö. 29 Aralık 2003). Asıl adı Ahmet Günbulut'tur. İlkokulu Şarkışla'da okudu. Sivas'ta başladığı ortaokul öğrenimini yarıda bırakarak terzi çıraklığı yaptı. Çeşitli işlerde ve bir müddet de yurtdışında çalıştı. Eşinin rahatsızlığına derman ararken tanıştığı Çoban Mehmet tarafından kendisine Sefil Selimi mahlası verildi. Saz çalmayı kendi kendine öğrendi. 1983 yılında eşinin ölümü üzerine, şiir çalışmalarına yoğunlaştı. Yaşamını Sivas'ta sürdürdü.

1966 yılında Konya Âşıklar Bayramı'nda şiir dalında ikincilik, 1987 yılında ise Kültür Bakanlığı yarışmasında mansiyon aldı. Şiirlerinden bir bölümü bestelendi. Sivas Halk Ozanları Derneğinin kurucularındandır.

"Sefil Selimi'de halk şiirinin bütün türleri vardı. Tasavvuf, doğa, aşk, özlem, gurbet, fakirlik, savaş, barış, yiğitlik aklınıza ne gelirse her konuda şiirler söylemiş, eğitimden çalışma güzelliğine kadar bütün konularda yol gösterici olmuş, insanların duygularını, düşüncelerini işlemiş, birliği, beraberliği, insan ve vatan sevgisini öğütlemişti." (Ahmet Özdemir)

ESERLERİ:

Yâr Bâdesi (1963), *Yalınkat* (1978), *Kul Yanmasın* (1987), *Âşık Sefil Selimi Çobanın Can Pınarı* (yay. haz. Doğan Kaya, 1996), *Şiirleri ve Türküleriyle Âşık Sefil Selimî* (yay. haz. Uğur Kaya, 2001).

HAKKINDA: Murat Özdemir / Âşık Sefil Selimi'nin Şiirleri Üzerine Bir İnceleme (bitirme tezi, Atatürk Üniversitesi, 1982), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003), Ahmet Özdemir / Bu Dünyadan Sefil Selimi de Göçtü (Çağrı, Şubat 2004).

SEFİL SELİMİ

NE BİLECEK

Eser deli gönül yolurşasına
Şu günün kadrini yel ne bilecek
Bülbül zar etse de ölürcesine
Yaprak ne bilecek gül ne bilecek?

Kimi yapar, kimi geri yıkarmış
Kimi ağlar, kimi güler bakarmış
Maşuk aşığın aşkça yakarmış
Yanan yanar, gider kim bilecek?

Bu gönlüme yüce bina kurmuşlar
Sevdiklerim can evime girmişler
Ârifler bir kılı kırk yarmışlar
Mâna ile lâkin kıl ne bilecek

Ey SEFİL SELİMİ sende yüre var
İncelemek istersen zar et zara bak
Çok ince ararsan ince yere bak
Yer pek ince çaput çul ne bilecek?

SEHÎ BEĞ

Şair ve tezkire yazarı (D. ?, Edirne - Ö. 1548). Divan kâtipliğini yaptığı Şehzade Mahmut, Manisa valiliğine atanınca (1504) onunla beraber gitti. Onun ölümü üzerine şehzadenin nişancılığını (tuğra çeken görevli) yapan şair Necati ile İstanbul'a dönerek Divân-ı Hümayun kâtipliği ve değişik görevlerde bulundu. Son olarak atandığı Edirne Dar'ül-Hadis (hadis yurdu) mütevelliliği görevinde iken öldü.

Döneminin divan şairleri arasında bulunan Edirneli Sehî Bey, 1538 yılında Edirne'de yazmaya başladığı *Heşt Behişt* (Sekiz Cennet) adlı şairler tezkiresiyle tanındı. XIV. yüzyıldan itibaren iki yüzden fazla şair hakkında bilgi verilen bu tezkirenin önemi, Anadolu'da yazılan ilk tezkire olması, yazılış düzeni ve titizliğinden ileri gelir. Sehî Bey, alfabetik sıraya göre değil, şairlerin meslek ve görevlerine göre sınıflandırdığı ve oldukça sade bir dille yazdığı tezkiresine seçkin şairleri aldı. Ali Şir Nevai'nin tertip tarzını esas almıştı. Tezkiresinde şiiri "ilham" sözcüğüyle tanımlar. Şiirin vahiyden farkına dikkat çeker. Sözü Tanrı vergisi bir nimet olarak değerlendirir. Eserini hazırlarken Herat tezkirelerinden Cami, Ali Şir Nevai ve Emir Devletşah tezkirelerinden büyük ölçüde etkilendi.

Sehî Beğ

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Günay Kut / Heşt-Behişt (1978), Muhsin Macit / Mukaddimelere Göre Tezkire Türünün Teşekkülünde Herat Tezkirelerinin Rolü (Yedi İklim, Şubat 1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (I 8. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SEKİZİNCİ, İbnürrefik Ahmed Nuri

Bkz. İBNÜRREFİK AHMED NURİ

SEL, Ahmet

Şair, fotoğraf sanatçısı, gazeteci. 1956, Gaziantep doğumlu. İstanbul Saint Joseph Fransız Lisesini bitirdi. 1975-90 yılları arasında Paris'te yaşadı. Çeşitli radyolarda ve Fransız televizyonlarında çalıştı. 1990'den 2000 yılına kadar Moskova'da yaşadı. Sipa Fotograf Ajansının Moskova büro şefi (1997-2000) olarak çalıştı. Fotoğrafları *Paris-Match*, *Stern*, *VSD*, *Figaro Magazine*, *L'Express*, *Le Point* gibi Avrupa'nın önde gelen dergilerinde basıldı.

Ahmet Sel

AHMET SEL

BİR KRAL YAŞAMI

yitik bir kralım
ve kullarım yoktu

bir şair edasıyla yaşarım
yaşadıklarımı
bir suyu, bir gökyüzünü
bir bulutu öyle severim

bir kadına bırakırım ellerimi
bırakır gibi usulca bir akarsuya
istersem yitip giderim
yittiği gibi bir avuçta
su damlacıklarının

eski bir yosun kokusu kalır,
hepsi bu

geceleri kerhaneler taşlatırım
çocuklara
sonra çalar kapılarını girerim
buluşurum yalnızlığımla ve
dururum

yitik bir kralım
dip odalarda, iç sürgünlerde kalan
deniz kıyılarını, çoban yıldızını
yunan rakısını, tuzu
orkinozu bilirim

bilirim mercan gözlü çocukları
bir gizi bir şiiri severim

yitik bir kralım
kullarım yoktu benim

Beş yıl Lübnan iç savaşını, Afrika'daki yerel savaşları, Doğu bloğunun çöküşünü, Berlin duvarının yıkılışını, Körfez, Dağlık Karabağ, Gürcistan, Tacikistan ve Çeçenistan savaşlarını yerinde izledi. Çeçenistan savaşında yaşadıklarından sonra, bir daha savaş muhabirliğine dönmeme kararı aldı. On yıl Moskova'da yaşadıktan sonra 2001 yılında yeniden Paris'e yerleşti.

İlk fotoğraf sergisi Fransa'da FNAC Montparnasse Galerisinde (20 Mart - 7 Nisan 2001) açıldı. Paris'te serbest fotoğrafçı ve gazeteci olarak çalıştı. 1970-80 yılları arasında yazdığı şiirler *Varlık* dergisi başta olmak üzere çeşitli dergilerde, el yazısı şiirleri *Pencere* dergisinde (Mayıs-Haziran 2000) toplu olarak yayımlandı. Moskova'da çektiği fotoğraflardan oluşan *"Moskova İnsanları"* kitabını Paris'te (2001, Türkiye basım 2003) yayımladı. 2003 Fuji Basın Fotoğrafı Ödülünü aldı.

SELAHATTİN ENİS
Bkz. SALAHADDİN ENİS

SELÂM (Mehmed Tahir)

Şair (D. ? - Ö. 1844, İstanbul). Çok genç yaşta öğrenimini tamamladıktan sonra Sadaret Mektûbî Kalemine (Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü) atandı. Burada "serhalife" oldu. Başmuhasebecilik gibi ve dönemin birtakım resmi görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

Divan (Türkçe-Arapça), *Makâmât-ı Harîrî Tercümesi, Mizânü'l-Edeb Tercümesi.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

SELÇUK, Adem

Şair. 1 Mart 1962, Karacasu / Aydın doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Karacasu'da tamamladı. 1985 tarihinde Karacasu Malmüdürlüğünde çalışmaya başladı. Daha sonra Aydın Defterdarlığında görev yaptı. 1991 yılları arasında Eskişehir Maliye Kursuna devam etti ve Ankara Üniversitesi İşletme Fakültesini (1995) bitirdi. Adnan Menderes Üniversitesi Bütçe Daire Başkanlığında görev yaptı. Şiirlerini *Yıldızlar Geceleyin Vurulur* (2003) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Şükrü Öksüz / Gazete Hürsöz 2003 Şairler Antolojisi (2003).

SELÇUK, Füruzan

Yazar, çevirmen (D. 1905, İstanbul - ?). 1930'da Mülkiye Mektebini bitirdi. Hariciye Vekâleti (Dışişleri Bakanlığı) bünyesinde çeşitli birimlerde çalıştı. Sümerbank genel sekreterliği ve Sanayi Bakanlığı İnsan Gücü Eğitim Kurulu başkanlığı yaptı.

ESERLERİ:

Sanat, Tarih Vesikası Olarak İran Kalemdanları (1952), Sınai ve Ticarî Teşkilât.

ÇEVİRİ: *1641-1642'de Bir Karayit'in Türkiye Seyahatnâmesi* (1955), *Sanık* (Alexander Weissberg'den, 1956), *Vatanseverler* (Sidney Kingsley'den, 1956), *Başlangıçtan 18. Yüzyıla Kadar Vakıflar* (1965).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

SELÇUK, İlhan

Gazeteci ve yazar. 1925, Aydın doğumlu. Karikatürist Turhan Selçuk'un kardeşidir. Adana Erkek Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1950) mezunu. Bir süre avukatlık ve matbaacılık yaptı. Kardeşi Turhan Selçuk'la birlikte yönetimine katıldığı *Dolmuş* adlı mizah dergisinde gazeteciliğe başladı (1955). Daha sonra fıkra yazarı olarak *Akşam, Tanin, Vatan, Akbaba* gazete ve dergilerinde çalıştı. 1960'tan sonra *Yön* ve *Kitaplar* dergilerinde yazdı. 1963 yılından itibaren *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Nadir Nadi'nin ölümünden sonra bu gazetenin yayın kurulu başkanlığını, Berin Nadi'nin ölümünden sonra da imtiyaz sahipliğini üstlendi.

İlk yazıları *41 Buçuk* adlı mizah dergisinde çıkmıştı (1952). *Cumhuriyet* gazetesinde yazdığı köşe yazılarıyla tanındı. Yazılarında Türkiye'nin çağdaşlaması ve bu doğrultuda Atatürkçülüğü ve aydınlanmacılığı savundu. Zaman zaman, güncel sorunlardan başka tarih, edebiyat ve sanat üzerine yazılar yazdı. Yazılarından dolayı 12 Mart (1971) ve 12 Eylül (1980) dönemlerinde gözaltında alınarak işkence gördü ve tutuklu kaldı. Anadolu'nun pek çok yerinde aydınlanma öncelikli olmak üzere çeşitli konularda konferanslar verdi. 2002 Yılı Hacı Bektaş Dostluk ve Barış Ödülü kendisine verildi.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Mustafa Kemal'in Saati* (1969), *Yeni Krallar Yeni Soytanlar* (1976), *Atatürkçülüğün Alfabesi* (1981), *Ağlamak ve Gülmek* (1982), *Düşünüyorum Öyleyse Vurun* (1984), *Görülmüştür* (1986), *İşbitiren Ekonomi: Liberalizm Devlet Müdahalesi ve 24 Ocak* (1986), *Japon Gülü* (1989), *Türkiye'de Alevilik ve Bektaşilik* (Gencay Şaylan ve Şenay Kalkan ile, 1991), *Duvarın Üstündeki Tilki* (1995), *İskele Sancak: Sağ Sol Şeriat* (1996), *Enel Hakk'ın Hakkı* (1998).

GEZİ: *Güzel Amerikalı* (1967), *Uzak Komşu Rusya'dan Gezi Notları* (1967), *Sovyetler İran Amerika İzlenimleri* (1976).

ANI: *Ziverbey Köşkü* (1987).

ROMAN: *Yüzbaşı Selahattin'in Romanı* (belgesel roman, 2 cilt: 1973-75).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Alpay Kabacalı / Aydınlanma Bilgesi: İlhan Selçuk (1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Aydın Doğan'dan Mektup (Cumhuriyet, 7.12.2005).

İlhan Selçuk

İLHAN SELÇUK

DÜŞÜNÜYORUM ÖYLEYSE VURUN

Makedonya Kralı Filipos, oğlu İskender'in ne akıllı bir kişi olacağını ilk ne zaman sezmiş?

Bir at varmış, öylesine üzülüyormış ki, kimse sırtına binemiyormuş. Hayvan, bütün binicilerini üstünden atıp benzetmiş; kiminin kafasını, kiminin çenesini, kiminin kolunu, kiminin bacağını kırmış. Hani şu Amerikan filmlerinde rodeo denilen zanaatın ustalarını izliyoruz ya; onlara benzer ne kadar Makedonya kovboyu varsa azgın atı bir kez deneyip derslerini almışlar; toprağı öpmüşler.

İskender, atla binicilerini izlerken görmüş ki, hayvan gölgesinden ürktüğü için azıyor. Bunun üzerine atın sırtına atlayıp güneşe doğru sürmüş.

Arkaya düşen gölgesini görmediğinden ürkmemiş beygir, durulmuş, İskender'in buyruğuna girmiş; herkes bu işe şaşıp kalmış.

Kral Filipos düşünmüş:

- Benim ne akıllı bir oğlum var, demiş, ünlü bilgeleri öğretmen olarak görevlendirip kendisine iyi bir eğitim vereyim.

O çağın en ünlü bilgesi Aristoteles olduğundan Kral Filipos'un emriyle İskender'i yetiştirmeye çalışmış. İskender büyük yeteneklerini geliştirmiş; ama "cihangirlik" tutkularına saplanmış; dünyayı avucunun içine almaya çalışmış; ordusunu ardına takmış, gidebildiğince gitmiş; önünde kim çıkarsa ezmiş geçmiş.

Çoğu zaman (yalnız at değil) insanoğlu da kendi gölgesinden korkup azgınlaşır.

Böyle durumlarda en iyisi sanırım yüzünü güneşe karşı dönmektir. Çünkü kendi gölgesinden korkan adam, güneşe, bir başka deyişle aydınlığa, (daha başka bir deyişle gerçeğe) sırtını dönen kimsedir.

Ürküp azgınlaşması da bundandır.

Aristoteles'in İskender'i olgun bir insan olarak yetiştirebildiği kanısında değilim.*

Büyük İskender yaman bir savaşçı, ünlü bir "cihangir" olabilir. Lisenin ilk sınıf edebiyat kitabında Aristoteles ile İskender'e ilişkin söyleneleri okumuştuk. Anımsadığıma göre savaş meydanında yatan ölüler arasında dolaşan İskender, hocasına sorar:

- Aristo bu nedir?

Bilge cevap verir:

- Zafer veya hiç!..

Okul kitaplarında Cengiz Han'dan Attila'ya, İskender'den Sezar'a değin nice "cihangir"in neden ordularının başına geçip yer yuvarlağını ele geçirmeye çalıştıkları anlatılmaz, ama insan okuldan ayrıldıktan sonra merak edip kendisine sorabilir:

- *Bu adamlar, niçin koskoca ordularla ülkeden ülkeye dolaşıp dünyayı ele geçirmeye çabalamışlar?*

Bu sorunun yanıtını kurcaladıkça kişioğlu bilinçlenir; her bir savaşın ardında hangi nedenin yattığını öğrenip anlar; savaşçılığın iyi bir şey olmadığını algılar; ama iş işten geçmiş olur.

Eflatun demiş ki:

- *Ancak krallar filozof, ya da filozoflar kral olursa devletler mutlu olabilir.*

Günümüz koşullarında pek akıllıca sayılmasa da, insanı düşünmeye yönelten bir yanı vardır bu sözün; çünkü devlet yönetiminde düşüncenin, fikrin mantığın ağır basmasını istiyor Eflatun.

Oysa tarih boyunca devlet yönetimlerinde mantığın pek az payı olmuştur.

Descartes'in ünlü özdeyişini anımsayın:

- *Düşünüyorum, öyleyse varım.*

Bu özdeyiş çoğu yerde şöyle anlaşılmış:

- *Düşünüyorum, öyleyse vurun.*

Çağımızda fikir özgürlüğüne karşı çıkanlar da böyle davranmıyorlar mı?

(*Düşünüyorum Öyleyse Vurun*, 1984)

SELÇUK, Mualla

Din eğitimi araştırmacısı. 1956, Mardin doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1980) mezunu. Doktorasını 1989 yılında Ankara Üniversitesinde *"Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler / Okul Öncesi ve Okul Çağı"* konulu tezle tamamladı. 1992 yılında yardımcı doçent, 1992 yılında doçent, 1999 yılında profesör oldu. Millî Eğitim Bakanlığı Dinöğretimi Genel Müdürlüğü (1998-2003), Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliği (2001), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi dekanlığı (2002) görevlerinde bulundu. Çalışmalarını Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Din öğretiminde program geliştirme, din öğretiminde yeni yaklaşımlar, din öğretiminde yeni kuramlar, dini kavramlar ve öğrenme ortamları konularında dersler verdi. Dinsel gelişim ve kavram öğretimi, din eğitimi ve barış eğitimi, din öğretiminde öğretmen yetiştirme modelleri üzerine çalıştı. Makalelerini, 1998 yılından itibaren *İslâmi Araştırmalar, İslâmiyat, Din Eğitimi Araştırmaları , AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımladı. *Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi* Editörlüğü ve *British Journal of Religious Education* Editörler Kurulu üyeliği yaptı.

Ankara Üniversitesi KASAUM (Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Merkez Kurul Üyesi (1996-99), UNESCO Milli Komisyonu Eğitim Komitesi üyesi (1996-98), WCRP-PESC (World Conference on Religion and Peace- Pcace Education Standing Comission) Danışma Kurulu Üyesi (1999), ISREV (International Seminar on Religious Education and Values, 1999), EAWRE (European Association For World Religions in Education, 2003), UNESCO Uygarlıklar Arası Diyalog İhtisas Komitesi üyesi (2003) oldu. Ulusal ve uluslararası sempozyumlara katılarak bildiriler sundu ve konferanslar verdi.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler* (1991), *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri* (Beyza Bilgin ile, 1997), *Din Hizmetlerinde İletişim ve Halkla İlişkiler / Dinî Danışmanlık ve rehberlik* (Erdoğan Fırat, Haluk Yüksel ile, 1999).

ORTAK KİTAP: *The Use of Metaphorical Language In Islamic Education* (Faith And Fiction. Peter Lang, 1998), *İslâm'ın Işığında Kadın* (1998), *Din Öğretiminde Yeni Modeller / Problem Çözücü Model* (1999), *Gençlik Çağı ve İnanç Olgusu / İnanç ve Duyuruş Bütünlüğü Açısından Bir Deneme* (2000).

SELÇUK, Sami

Hukukçu, yazar. 1937, Taşkent / Konya doğumlu. Konya Lisesi (1955), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1959) mezunu. 1974-75 yıllarında Paris'te mesleği ile ilgili incelemelerde bulundu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde yüksek lisans ve doktora yaptı, doçent olarak öğretim üyeliği görevinde bulundu. Sütçüler ve Akşehir'de savcı yardımcılığı, Yenice'de Cumhuriyet Savcılığı ile Yargıtay Cumhuriyet Savcılığı görevlerinde bulundu. 1982'de Yargıtay üyeliğine getirildi. 1990 yılında Yargıtay

Sami Selçuk

Dördüncü Ceza Dairesi Başkanlığına ve 7 Temmuz 1999'da Yargıtay Birinci Başkanlığına seçildi. 2001 yılında bu görevinden emekliye ayrıldı.

İlk yazıları, 1964 yılında *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yer almıştı. Sonraki yıllarda makalelerini *Akşam, Cumhuriyet, Milliyet* gazeteleri ile *Adam Sanat, Varlık, Türk Dili, Türkiye Günlüğü, Yeni Türkiye, Revue Pénitentialire et de Droit Pénal, Revue de Science Criminele et de Droit Compare* (Paris), *Revue de Droit Pénal et de Criminologie* (Brüksel), *Archivio Penale* (Milano), *Cuadernos de Politica Criminal* (Madrid) gibi dergilerde yayımladı. Fransızca ve İtalyancadan kitap çevirileri yaptı. Çeşitli bilimsel toplantılarda demokrasi, hukuk, dil, laiklik ve Atatürkçülük konularında yaptığı konuşmalarla, özellikle 1999 yılında Yargıtay'da yaptığı, sonradan kitaplaştırdığı konuşması ile takdir topladı.

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE-ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Dolandırıcılık Cürmünün Kimi Suçlardan Ayrımı* (1986), *Temsilî ve Katılımcı Demokrasisinin Kökeni* (1987), *Çürütmeler* (1990), *Önce Dil* (1993), *Çek Suçları* (1993), *Laiklik* (1994), *Kızlık Bozma Suçu* (1996), *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne* (1998), *Konuşma* (1999), *Demokrasiye Doğru* (1999).

ÇEVİRİ: *Cinayet Mahkemesi Anıları* (Andre Gide'den, 1983), *Toplumsal Savunma İlkeleri* (Filippo Grimatica'dan, 1988).

SELÇUK, Turhan

Çizgi romancı, karikatürcü. 1922, Milas / Muğla doğumlu. Gazeteci ve yazar İlhan Selçuk'un ağabeyidir. Ortaöğrenimini 1936'da Adana Erkek Lisesinde tamamladı. İstanbul'da bir süre Diş Hekimliği Fakültesinde okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünü bitirdi. İlk karikatürleri 1941'de Adana'da *Türk Sözü* gazetesinde yayımlandı. 1943'te *Akbaba*'da çalışmaya başladı. Çizgileriyle 1950'de *Yeni İstanbul*'da göründü. Kardeşi İlhan Selçuk'la *41 Buçuk* (1952) ve *Dolmuş* (1956) dergilerini çıkardı. Uzun yıllar *Milliyet* ve sonra *Cumhuriyet* gazetesinde günlük karikatürler çizdi. "Abdülcanbaz" tiplemesi ve bant çizgileriyle ünlendi. Alanında çeşitli ödüller aldı. 1971'de Sanatçılar Birliğince "Halkın Sanatçısı" seçildi. Karikatürlerini çeşitli albümlerde bir araya getirdi.

"1950 kuşağının en önemli öncülerinden olan Turhan Selçuk'un da bir yandan çizerken, öte yandan getirdiği anlayışı yazarak savunduğunu, yerleştirmeye çalıştığını yazılarından adım adım izliyoruz. Bu çaba, aynı zamanda karikatürün niteliğini de yeniden tanımlayan, tartışan ve dönüştüren bir "kurucu" tavır do-ğuruyor. Selçuk'un, farklı bir karikatür anlayışı getirdiği halde, geçmişin ustaları üzerinde de yoğun biçimde düşünmüş olduğunu, konumlarını yeniden kurguladığını görüyoruz." (Tahir Abacı)

Turhan Selçuk

"Usta çizerin 1950'lerden başlayarak, izlediği yolu 'dessin humoristique' karşılığı 'çizgiyle mizah yapmak' diye tanımladığını görüyoruz. Daha sonraları ise aynı anlamda 'humour graphique' (grafik mizah) terimini kullanacaktır. Bu adlandırmaların temeli olan görüşle bizde 'karikatür'ün ilk 75 yılına egemen anlayış kökünden değişmiştir. Artık karitatürde yazıyı zayıflık işareti sayan Turhan, ortaya koyduğunun kendi kendine yeten bir sanat olduğunu, yazıya gerek duymayacağını düşünür. Mesleğini 'çizgiyle düşünmek' diye tanımlar.." (Konur Ertop)

ESERLERİ:

Turhan Selçuk Karikatür Albümü (1954), *140 Karikatür* (1959), *Turhan 62* (1962), *Hiyeroglif* (1964), *Hal ve Gidiş Sıfır* (1969), *Söz Çizginin* (1980).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Tahir Abacı / İki Usta Bir Düşünür Üç Kitap - Konur Ertop / Çizgi-Mizah Dünyamızda Yarım Yüzyıl Boyunca Olup Bitenler (Cumhuriyet Kitap, 8.4.1999).

SELEK, Pınar

Araştırmacı. 8 Ekim 1971, İstanbul doğumlu. Notre Dame De Sion Fransız Lisesi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mezunu. Aynı üniversitede sosyoloji alanında yüksek lisansı tamamladı. Fransa'da Sophiantipolis'te UDEL Unt'de ekonomi politik dersleri aldı. Özellikle kadınlara ve sokak çocuklarına yönelik çalışmalarıyla tanındı. Kuruluşuna öncülük ettiği Sokak Sanatçıları Atölyesinin adı bir komployа karıştırılınca, açılan dava nedeniyle 11 Temmuz 1998'de tutuklandı. 2000 yılında aklanarak özgürlüğüne kavuştu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Maskeler Süvariler Gacılar* (2001), *Barışamadık* (2004).

ÇEVİRİ: *Ya Basta* (Artık Yeter), *EZLN Belgeleri, Marcos'un Mektupları.*

HAKKINDA: Pınar Selek / Maskeler Süvariler Gacılar (2001).

SELEK, Sabahattin

Siyaset adamı, gazeteci ve yazar (D. 1922 (nüfusta 1921), Erbaa / Tokat - Ö. 20 Ocak 1990, İstanbul). Bursa Askeri Lisesi (1939) ve Kara Harp Okulu mezunu. 1941'de süvari teğmeni olarak orduya katıldı. Kısa bir süre görev yaptığı ordudan ayrılarak Bursa'da *Ant* dergisinde çalışmaya başladı. Bir süre de CHP İstanbul örgütünde yöneticilik (1947-50) yaptıktan sonra Selek Basım ve Yayınevini kurdu. Cemil Sait Barlas ile birlikte *Pazar Postası* dergisini çıkardı. Ardından iki ortağı ile birlikte *Son Havadis* gazetesini yayımladı. 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra kurucuları arasında yer aldığı Basın İlan Kurumunun on iki yıl genel müdürlüğünü yaptı. Bu görevinden 1972 yılında ayrılınca Batı Dilleri Merkezi adlı özel dersaneyi kurdu. 1973'te CHP'den Ankara Milletvekili seçilerek 1977'ye kadar parlamentoda görev yaptı. Daha sonra SEKA'da üç yıl yönetim kurulu üyeliği görevinde bulundu. *Anadolu İhtilali* adlı eseriyle *Cumhuriyet* gazetesince verilen 1966 Yunus Nadi Sosyal Bilimler Ödülünü aldı. Yakın dönem tarihi üzerine yazdığı eserleriyle tanındı. Akciğer kanserinden öldü.

ESERLERİ:

Anadolu İhtilali (2 c., 1965-1966), *Milli Mücadele:Büyük Taarruzdan İzmir'e* (1971), *İsmet İnönü: Hatıralar* (1969, 1988).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Yılmaz Çongar / Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SELEKLER, Hamit Macit

Şair (D. 1909, Antalya - Ö. 23 Ocak 1974, Ankara). Konya Lisesi (1928),

HAMİT MACİT SELEKLER

DÜNYA DEFTERİNDE KALAN ADIMIZ

Sebtest bereceridei âlem devamı mâ! Şirazlı Hafız
Sen tatlandırırsın suyu, ekmeği;
Seninle birlikte yaşamak iyi,
Seni gördüğünce dünya güzeldir;
Iztırap sen varsın diye çekilir;
Yüzünde iyilik, çevrende huzur
Maddeleşir, dokunulur, duyulur.
Zorluklara karşı yalnız değilim
En yakınım, öz tanışım, sevgilim.
Hep aynı olsa da daima yeni,
Dinlemek isterim kalp hikâyeni,
Bazı aldırmadan, bazı sitemle
Nasıl kırdığını kalbini, söyle
Anlat birer birer uykularını
Dağıtan karışık duygularını;
Sevindiğin zaman artar sevincim,
Ağlarsan daha çok ferahlar içim.
Kıskan beni, darıl öfkelen bana
Ve sana aşkımı söylerken bana
Yüz çevir yahut da kaşlarını çat,
Sonra bir dağınık gül gibi uzat
Beyaz ellerinde alfedişini.
Göstermeden gözlerinin içini
Seni sevmiyorum, sevmedim ki de
Ebedilik sırrı vardır sevgide
Gerçi gönül azap çeker bunalır
Dünya defterinde adımız kalır.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1931) mezunu. Anadolu'nun çeşitli il ve ilçelerinde savcılık, yargıçlık ve Adalet Bakanlığı müfettişliği yaptı. 1963'te getirildiği Yargıtay ve Yüksek Hakimler Kurulu üyesi iken öldü. Mezarı Antalya'dadır.

Yazı ve şiirleri 1929'dan itibaren Konya'da *Babalık* gazetesi ile *Hayat, Servet-i Fünün - Uyanış, Varlık* dergilerinde yer aldı. Mehmet Kaplan, onun *"Cahit Sıtkı - Ziya Osman Saba havasında tatlı yumuşak tonlu, sevgi ile dolu şiirler yazdığını"* söyler.

"Yurt güzellikleri, tarih gururu, aşk, sevinç ve üzüntüleri üzerine yazdı, genel olarak heceyi ve koşma şeklini, bazan da aruzu, soneyi ve başka nazım şekillerini kullandı." (Behçet Necatigil).

ESERLERİ:

Sulh ve Diğer Şiirler (1944), *İyilik* (1956).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Mehmet Kaplan / Şiir Tahlilleri 2 (25. bas. 2005).

Hamit Macit Selekler

SELEN, Fevzi

Eğitimci, yazar (D. 1901, İstanbul - Ö. ?). İstanbul Erkek Öğretmen Okulu (1919) mezunu. Yedi yıl ilkokul öğretmenliğinden sonra 1928'de öğrenim için Viyana'ya gönderildi. Dönüşünde İstanbul İlköğretim Müfettişliğine (1931) atandı. Daha sonra öğretmen okullarında meslek dersleri öğretmeni olarak çalıştı. 1931 yılında *Terbiye Mecmuası*'nda yayımlanan uzun bir yazı dizisi ile Adler Psikolojisini Türkiye'ye tanıttı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Öğretimde Gazeteden Faydalanma* (1954).

ÇEVİRİ: *İndüvidüal Psikoloji ve Terbiyesi Zor Çocuklar* (1949).

SELEN, Hamit Sadi

Eğitimci, coğrafyacı, iktisatçı (D. İstanbul, 1892 – Ö. 2 Kasım 1968, Ankara). Ayasofya Rüştiyesinde ilk ve ortaöğrenimini, Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) İhtiyat Şubesinde lise öğrenimini tamamladı. 1914'te Darülfünun Edebiyat Şubesinden mezun oldu. 1916'da yeni kurulan Coğrafya Enstitüsüne asistan olarak tayin edildi. 1920'de İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebinde coğrafya öğret-meni oldu. Aynı yıl coğrafya doçentliği sınavını kazandı ve öğrenimini geliştirmek amacıyla Viyana'ya gitti. Viyana Üniversitesi Coğrafya Bölümüne devam etti, buradan *Tarihî Belgelere Göre Anadolu'da Türklük* adlı Almanca teziyle coğrafya doktoru unvanını aldı. 1934'te Ankara'ya yerleşerek Gazi Terbiye Enstitüsü Coğrafya Bölümü öğretim üyeliğine tayin edildi. Siyasal Bilgiler Okulunun İstanbul'dan Ankara'ya nakli üzerine 15 Ocak 1937'de SBO Türkiyc iktisadi coğrafya dersi profesörlüğüne atandı. 1953'te İskân ve Şehircilik Enstitüsünün kurucu müdürlüğünü yaptı. Ekim 1960'ta Millî Birlik Komitesinin çıkardığı bir yasa ile, otuz altı yıl yürüttüğü coğrafya öğretim üyeliği görevinden alındı. Ekim 1968'de daimî üyesi olduğu Türk Tarih Kurumununca, Atatürk hakkında bir konferans vermek üzere davet edildiği Ankara'da kalp krizi sonucunda öldü. Cenazesi İstanbul'da toprağa verildi.

ESERLERİ:

Türklerin Coğrafya İlmine Hizmetleri (1930), *Ticaret Tarihi* (1938).

Ayrıca çok sayıda coğrafya ders kitabı vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

Özden Nazım Selenge

SELENGE, Özden Nazım

Yazar. 1947, Aynakofo / Kıbrıs doğumlu. Kıbrıs Türk Kız Lisesi, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü mezunu. Yükseköğrenimini tamamladıktan sonra Kıbrıs'a dönerek öğretmenlik yaptı. Öykü ve oyun

yazarlığının yanı sıra resim çalışmaları da vardır. Katıldığı oyun ve öykü yarışmalarında çeşitli ödüller aldı.

"Selenge'nin ikinci romanı, Kıbrıs'ın (KKTC) son yıllarda yaşadığı toplumsal çelişkisini dağıtmadan, gerçekçi gözlemler ışığında betimlemekte. Roman fikradaki beklenen iletişim çatışması üstüne kurgulanmış. Karakterler ise öncekiler ve sonra gelenler bir başka deyişle yerliler ve yabancılar içinden alınmış." (Kamuran Semra Eren)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Çiçeklenemeyiz Biz Erik Ağacı* (1987), *Geceye Açar Gecetütenler* (1993), *Fincandaki Kraliçe* (1993).

ROMAN: *Sana Sevdam Sarı* (1998), *Lale Yüreğin Beyaz* (1999).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Kâmuran Semra Eren / Lale Yüreğin Beyaz - Özden Selenge ile Romanı Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 28.9.2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

SELİM, Ahmet

Bkz. AHMET SELİM

SELİM DİVÂNE (Baba)

Mutasavvıf, şair (D. ?, Kırım – Ö. 1756, Selanik). Kadirî şeyhlerindendir. Şiirlerinde Divâne mahlâsını kullandı. Öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Bosna kadı vekilliğinde iken mesleğini terk edip önce Şeyh Mehmed Efendi adlı birinden, daha sonra Kadirî şeyhlerinden Kesriyeli Hüseyin Efendi'den dersler alarak bilgisini artırdı. Üsküp ve Selânik-Köprülü'de irşad (Hak yolunu gösterme) görevliyle bulundu. Kabri Köprülü'dedir.

ESERLERİ:

Divançe, Burhânü'l-Ârifîn (yay. ahz. İsa Çelik, 2004), *Miftâhu Müşkilâti's-Sâdıkîn Âdâbu Tarîkı'l-Vâsılîn* (yay. ahz. İsa Çelik, 2004).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), İsa Çelik / Vuslata Davet (2004).

SELİM SIRRI PAŞA

Şair ve yazar (D. 1844, Kandiye / Girit - Ö. 1895, İstanbul). Kandiye alimlerinden Cevri Efendi'den ders alarak öğrenim gördü. 1860'ta Hanya'ya gitti ve Evkaf (Vakıflar İdaresi) kâtipliği görevinde bulundu. Daha sonra İstanbul'a gitti. Vilâyet mektupçuluğu (yazı işleri müdürü), mutasarrıflık (yüksek idarî görevli), Trabzon, Bağdat ve Ankara, Diyarbakır valiliği gibi görevler yaptı. Kendisine vezirlik (askerî ve idarî en yüksek derece) rütbesi verildi. Diyarbakır valiliğiyken yakalandığı bir hastalık dolayısıyla İstanbul'da gitti ve tedavisi uzayınca valilikten ayrıldı.

ESERLERİ:

Sırr-ı Kur'ân, Sırr-ı Furkân, Sırr-ı İnsân, Sırr-ı Tenzîl, Sırr-ı İstivâ, Ahsenü'l-Kasas, Nakdü'l-Kelâm fî

Selim Sırrı Paşa

Akaidi'l-İslâm (İlm-i Kelâmın Özü adıyla sadl. Kâzım Albayrak, 1987), *Rü'yet-i Bârî, Ârâu'l-Millet, Ruh, Nûru'l-Hûdâ Lmeni'Htedâ, Tabakât ve Âdâb-ı Müfessirîn, Mektûbât-ı Sırrı Paşa, Galatât, Numûne-i Adâlet, Lek Dokakin.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

SELİM, Yavuz

Gazeteci, yazar. 1965, Artvin doğumlu. İlkokulu ve ortaokulu Kars'ta, liseyi Bursa'da bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okudu. Gazeteciliğe, *Türkiye* gazetesinde başladı. *Beklenen Vakit* ve *Akit* gazetelerinde temsilcilik, reklam müdürlüğü, bölge müfettişliği ve uzun bir süre genel müfettişlik ve serbest gazetecilik yaptı.

ESERLERİ:

Milli Görüş Hareketindeki Ayrışmanın Perde Arkası-Yol Ayrımı (2002), *Gül'ün Adı* (biyografi, 2002).

HAKKINDA: Yavuz Selim / Gül'ün Adı (2002).

SELİMÎ (Yavuz Sultan Selim)

Şair, padişah (D. 1467, Amasya – Ö. 21 Eylül 1520, Sırt köyü / Çorlu). Şiirlerinde Selimî mahlasını kullandı. Saray eğitimini Amasya'da aldarak Arapça ve Farsça öğrendi. Cesurluğu ve sertliği sebebiyle kendisine "Yavuz" lakabı takıldı. Babasının, ağabeyi Ahmed'i veliaht tayin etmesinden sonra padişahlık için büyük mücadelelere girişti. Sonunda bu mücadeleyi kazanarak yeniçerilerin desteği ile hükümdarlığını ilan etti. II. Bayezid'den

SELİMÎ (Yavuz Sultan Selim)

GAZEL

Benim şol dilber-i râ'nâ habîb-i gül-izârımdır.
Enisim, mu'nisim, yârim, azizim gamgüsârımdır.

Edirne'm, hem Sitanbul'um, Kalata'm, Bursa'm, Engürüm
Sinob'um, Kayser-i Rûm'um, acaib şehriyârımdır.

Irak'ım, hem Şehan'ım, Dımışk'um, Bosna-bazârım
Benim Çin ile Maçin'im, Cezirem, sebz-vârımdır.

Şikeste beste derviş-i dilşikestem, Selim Şahım
Habîbin vasfını yazmak benim dünyada, kârımdır.

SELİMÎ (Yavuz Sultan Selim)

KIT'A

Merdûm-i dîdeme bilmem ne füsûn etdi felek?
Giryemi kıldı füzûn, eşkimi hûn etdi felek.
Şîrler pençe-i kahrında, olurken lerzân
Beni bir gözleri âhûya zebûn etdi felek.

KIT'A

Sanma şâhım herkesi sen sâdıkâne yâr olur
Herkesi sen dost mu sandın belki ol ağyâr olur
Sâdıkane ol cihanda belki bir serdâr olur
Yâr olur ağyâr olur serdâr olur didâr olur

Selimî (Yavuz Sultan Selim)

devraldığı imparatorluğu isabetli kararları ile iki buçuk kat daha büyüttü. Kısa süren saltanatı (1512-1520) sırasında, her alanda büyük ilerlemeler sağladı. 1516'da çıktığı Mısır Seferi'nde Halifeliği Osmanlıya getirdi. *Farsça Divan*'ı en gözde eseridir. Türkçe şiirleri bir divan oluşturacak sayıda olmasa da oldukça güçlüdür.

"Selim'in şiirlerinde bilgi, görgü, duygu ve düşünce önemli yer tutmaktadır. Şiirlerinde samimi bir üslûp kullanan Yavuz'un henüz bir araya getirilmeyen Türkçe şiirleri, sade ve konuşma diline yakın, Farsça şiirleri anlam ve içerik bakımından daha güçlüdür." (Bursalı Mehmet Tâhir)

HAKKINDA: Coşkun Ak / Şair Padişahlar (2001).

SELİMOĞLU, İsmail

Tarih araştırmacısı. Ankara Üniversitesi DTCF Yakınçağ Tarihi Bölümü (1984) mezunu. 1988'de aynı bölümde yüksek lisansını, 1995 yılında Genel Türk Tarihi Anabilim Dalında *"Osmanlı Devleti'nde Tuna Vilâyeti (1864-1878)"* konulu teziyle doktorasını tamamladı. 1987 yılında AÜ Atatürk İlkeleri Araştırma ve Uygulama Merkezinde uzman olarak göreve başladı. 1995 yılından itibaren Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı.

Makalelcri, 1991'den itibaren *Bulgaristan Türkleri'nin Sesi* dergisi ile kongre birlilerinin yer aldığı kitaplarda yayımlandı. *Bulgar Mezalimi ve Bulgaristan'daki Vakıf Eserleri, Camilerimiz* (Sadi Bayram ile, 1989) adlı basılı bir eseri vardır.

SELİMOĞLU, Şefik

Şair. 1945, Yomra / Trabzon doğumlu. İlk ve ortaokulu Yomra'da, liseyi Trabzon'da okuduktan sonra Araklı'nın Yüceyurt köyünde öğretmen olarak göreve başladı. Daha sonra mesleğini Akçaabat'ın Ortaalan köyünde sürdürdü. *Öteden Beri* (1965) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

SELİMOĞLU, Zeyyat

Yazar (D. 31 Mart 1923, İstanbul - Ö. 30 Haziran 2000, İstanbul). Beyoğlu Parmakkapı 29. İlkokul, Alman Lisesi (1944), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1952) mezunu. Uzun süre Türk Şilepçilik Şirketi ortağı olarak armatörlük ve avukatlık, sonra çevirmenlik yaptı. Akciğer kanserinden öldü. Heybeliada Mezarlığında toprağa verildi.

Hikâyelerini *Yenilik, Varlık, Türk Dili, Çınaraltı, Tan, Milliyet Sanat* ve *Gösteri* dergilerinde yayımladı. Daha çok deniz insanlarını anlattığı öykülerinden başka Almancadan çeviriler yaptı ve radyo oyunları yazdı. Ayrıca bir romanı ve çocuk kitapları yayımlandı. "Yola Çıkarken", "Deniz Adamları" ve "Bölünmeler" gibi oyunları İstanbul Radyosunda seslendirildi. 1949-50 Yunus Nadi Armağanını kazanan *Rize'nin Köylerinden* yazısıyla tanınmaya başladı. *Koca Denizde İki Nokta* adlı eseri ile TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışmasında başarı ödülü ve Türk Dil Kurumu 1974 Hikâye Ödülünü, *Direğin Tepesinde Bir Adam* kitabıyla 1970 Sait Faik Hikâye Armağanını, *Derin Dondurucu İçin Öykü* adlı kitabıyla 1994 Haldun Taner Öykü Ödülünü aldı. 1994'te Edebiyatçılar Derneğince kendisine Onur Ödülü Altın Madalyası verildi. *"Deprem"* adlı öyküsü Atıf Yılmaz tarafından 1981'de "Delikan" adıyla filme alındı. PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği (onur) üyesiydi.

Zeyyat Selimoğlu

Denizcilerin yaşamlarını ve serüvenlerini yarattığı canlı karakterler aracılığıyla etkili bir anlatımla işledi. *"Yer yer şiir yoğunluğu içinde ahenkli gerilimli bir dille yazılmış hikâyelerdeki tazeliğin, çekiciliğin bir nedeni de yazarın, portrelerini çizdiği, maceralarını anlattığı denizcilerin karakter ve iç dünyalarını derinde duyurmasıdır."* (Behçet Necatigil)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Kavganın Sonu ve Başı* (1955), *Direğin Tepesinde Bir Adam* (1969), *Küçüstünde Toplantı* (1970), *Koca Denizde İki Nokta* (1973), *Karaya Vurdu Deniz* (1975), *Deprem* (1976), *Soyunanlar* (1980), *Çiçekli Dağ Sokağı* (1982), *Gemi Adamları* (bütün deniz hikâyeleri, 1984), *Bir Şarkı Gibiydi* (1987), *Aramızdaydı O Gün* (1990), *Denizlerin İstanbul* (1992), *Derin Dondurucu İçin Öykü* (1995), *Bahar Yorgunluğu* (1998).

ROMAN: *Tutkunun Köşeleri* (1982).

ANI: *Yeni Defterden Eski Deftere* (1993).

ÇOCUK ROMANI: *Yavru Kayık* (1979), *Martılar Adası* (1979), *Uyumsuz Nuri* (1981).

ÇEVİRİ: *Ademin Hatıra Defteri* (M. Twain'den, 1948), *Tracy'nin Kaplanı* (W. Saroyan'dan, 1964), *Bosna Hikâyeleri* (İ. Andriç'ten, 1965), *Ademoğlu Neredeydin?* (1966) - *İlk Yılların Ekmeği* (1967) - *Trenin Tam Saatiydi* (1967) (H. Böll'den), *Bir Maskenin İtirafları* (1966) - *Dalgaların Sesi* (1972) - *Altı Çağdaş No Oyunu* (Y. Mişima'dan), 1991), *Şüphe* (F. Dürrenmatt'tan, 1966), *Bunlar da mı İnsan?* (L. Primo'dan, 1967),

ZEYYAT SELİMOĞLU

TAŞ İSKELE ÜZERİNDE AYAKLAR, VE...

Hafif bir eğimle yokuşlaşıyor yol, öyle yokuşçacık, aşağılara doğru uzayıp gidiyor gidiyor. Yukarıdan bakan göz, yolun dibinde, güneşin ışıtığı ışıl ışıl denizi görüyor en uçtan öte. Yolun iki yanında insana benzeyen ağaçlar var. İki sıralı güngörmüş insan ağaçlar, bir iki de ev var. Evler birbirine sırat asıyor, araları da açık. Denizin görüne görüne işte böyle bir parçacığı görünüyor. Yolun genişliği eşit denizin görünen parçasına. Bu denklem hiç bozulmuyor. Yol gidip gidip deniz kıyısında apışıp kaldı mı, oradan öte, birkaç metrelik Taş İskele çıkıyor denize doğru. Bu Taş İskele'yi kim mi yaptırmış? Eskiden, devletin Mısır valisi yazıları gelir bu köyde otururmuş. Bütün ailesi, işçisi, bahçıvanı, kâhyası, çoluğu çocuğuyla. İşte o paşa baba vali, bir sabah denizin kıyısına inip de, denizin kıyısını iskelesiz görünce, "bu nasıl iştir." diye buyurmuş, "tezelden şuraya bir taş iskele yapıla..." Bu Taş İskele'den az bir yukarıda, eski Osmanlı Valisi'nin eski Mısır "tarzı-ı mimari"sindeki eski konağının mumyası var. Bu mumya-konağın önyüzünde Mısır hiyerogliferi, firavun Ketonike'un armaları, "kadim Mısır"a özgü kabartma çiçek resimleri görünüyor hem de renkli ve "tekniği kolor". Mumya-Konak artık kullanılmıyor, yarı yıkılmış, tahtaları gevşemiş, taşları süngerleşmiş, içinde duran oturan yok, bırakılmış, bahçesini firavunlar çağından kalma bir yaban otlar bürümüş. Köyün sütçüsü ha babam ineklerini otlatıyor bu bahçede. İnekler o zehirli firavun bitkilerinden nasıl zehirlenmiyor şaş dur. O iki inek, firavun bilmem kimin ne başısının konağının bahçesinde otlayan iki kutsal Apis öküzü gibi görünüyor otlar memelerini gizlemişse. Mumya-Konak elini de çekmiş yaşamaktan eteğini de, o çekmiş, ama Taş İskele öyle değil. Taşları eskimiş eskimesine, yosunlar tutup dalgalardan yıpır yıpır yıpranmış, yenmiş, kemirilmiş... olsun, üzerinden yıllar da geçmiş olsun isterse, günden güne daha önem kazanıyor Taş İskele. Yaşamaya daha fazla bağlanıyor o yıpranmış taşlarıyla, daha da değerleniyor. İşte tam bu sırada, olur a, "sağa bak" diye bir emir almuyız da başımızı sağa mı döndürmüşüzdür. Taş İskele'nin sağında, ince kazıklar üzerine oturtulmuş bir kulübe görürüz. Kulübenin önündeki küçük bir taraça, denizden çıkma kazıklar üzerinde kendini sağlama altmış da üstelik bir de akşam mı imiyor, eh işte, kendi derdine düşmüş bir akşamcı bu küçük taraçada bir masanın başına yerleşebilir. Batan güneştir, ve akşam kızıllığı akşamcının kadehine damlamaktadır. Bir dilim kavun, biraz beyaz peynir ve bir de domates eşliğindeki bir iki kadeh rakı, o akşamcıyı deli divane edebilir; nedeni de, her yudum rakıya deniz kokusunun kendince bir hava katması. Akşamcıyı taraçada bırakıp kulübeye bir göz attık mı attık, bakarız görürüz ki, kulübe, köydeki tekne, motor, deniz kayağı sahiplerine ait motor, kayık ve küreklerin barınağıdır. Taraçanın arkasına rastlayan duvara gerilmiş delik deşik, eli ayağı tutmaz, yaşı yetmiş, işi bitmiş bir balık ağı! Bu balık ağının ötesinde berisinde takır takır kurumuş deniz yıldızları, yenik düşmüş bir kılıç balığının kırık kılıcı, müzzeyyinsiz kocaman deniz nilüferleri, renklerini deniz dibinde unutmuş sedefler, adsız bir büyük balığın kafatası görünüyor. Bu kurukafa, soyu tükenmiş bir deniz canavarının başını andırıyor. Kuzu başı satan dükkânların vitrinlerindeki, gözleri camlaşmış, otuz iki dişiyle sırıtan yavru ejderha başlarına da benziyor. Bu kupkuru balık başı, çok eskiden işlenmiş kötü bir cinayeti de akla getiriyor nedense. Dönelim kulübenin öbür duvarlarından yana: Kırmızı, mavi, yeşil, yarı bellerinden aşağısı renkli kürekler, pırıl pırıl birkaç deniz kayığı duvarınış duvara. Çapalar, halatlar, urganlar asılmış. Ortaçağ işkence gereçlerini andırıyor. Kulübenin içine içine doğru uzanıp da başımızı baktık mı. Tahta tezgâhlara oturtulmuş deniz motorları, Johnson, Evinrude, Penta marka motorlar, sonra benzin bidonları, yağ tenekeleri, sonra gine bir sıra kürekler, iskarmozlar, ipler, süngerler. Soldaki ev ile sağdaki balık ağlı kulübeyi arkada mı bıraktık, geliyor sıra Taş İskele'ye. İki yanına sıra sıra bağlanmış kamyon dış lastikleriyle Taş İskele! Kayıkların yanaşması için Taş İskele'nin iki yanından sarkıtılmış bu kamyon lastikleri - iskeleye çarpıp durdu mu dalgalar- balina sırtları gibi parlak, ıslak kara bir renk alıyorlar. Bu kamyon lastikleriyle Taş İskele, deniz içinde ilerleyen, belki karada da ilerleyebilecek on iki, on dört tekerlekli yabanıl bir taşıtı andırıyor. Belki de yeni tip bir çıkarma gemisidir de karaya vurmuştur bu kıyıda. Belki! Bu Taş İskele yok mu, öyle bir iskeleymiş ki eskiden, Mısır valisi paşanın sultanat kayığından başkası yanaşabilirse yanına yanaşsın da görelim, bir çaka, bir tafra ki... ama zamanla evler, konaklar, köprüler, insanlar gibi o da düşmüş. Düşmüş düşmesine ya, gine de işe yarıyor, bir yana atılmış da yüzüne bakjılmıyor gibi değil. Şimdi Taş İskele üzerindeki ayakların, eski gemici Osman'ın, şimdiki Osman Dayı'nın öyküsü, ve... Önce çahştığı gemi karaya çıtmiş eski gemici Osman Dayı gelmiş iki kayığıyla. Güleç bir temmuz sabahı, gökyüzünün o cömert aydınlığı, içinde, iki kayık değirmen hurnunu dönüp Taş İskele'ye doğru yaklaşıyor. Kayıkları gibi Osman Dayı da gösterişsiz, beli bükülmüş, yaşlı. Yaş yetmiş, iş bitm... bitmemiş, iş bitmemiş, Osman Dayı henüz ayakta. Yalnız, aslında mavi gözleri akçıl bakıyor artık. Taş İskele o sıralar kimsesizdir, kimselerin pek de üzerine varmadığı bir iskeledir taştan, yaşlı Osman Dayı'nın haydi haydi yerleşebileceği bir yer! Yerleşiyor da Osman Dayı, yerleşmesine ses eden olmuyor. Kayıkları yanaşıyor. Taş İskele'nin çoktandır parçalanmış babaları, ince halatı dolanıyorlar boyunlarına, iki kayığı sağlama alıyorlar. Taş İskele ile dayı Osman Dayı arasında karşılıklı bağlanma, halatlarla. İşbirliği doğuyor. Bir iki de eski yelken bezi alıyor mu Osman Dayı eline, alıyor, Taş İskele'nin yanındaki kayıkhane duvarının dibine de yürüyor mu, yürüyor, ve çadırımsı bir barınak yapıyor orada kendine yelken bezinden. Kayıklarındaki yedek ipler, halatlar, iskarmoz, çapa gibi öteberi de bir koşu aynı barınağa! Geceleri yaz geceleri barınağında kıvrılıp yatıyor Osman Dayı, gündüzleri müşteri bekleniyor. Osman Dayı'nın kayıkçılığı çağında köy kalabalık değil hiç, öyle kalabalık değil ki, bir tek ekmek fırını yetip de artıyor bile köye. Tek fırın çağı o günler. Kent, bin bir yoldan akın akın gelen insanlarla dolup taşmamış benüz. Köy de öyle işte, kendi içindeki insanla yetinen bir köy. Ve... Taş İskele üzerindeki adamlar çok daha sonraları, eli kanlı bıçaklı olıyorlar. Birbirlerine girip, birbirlerini sövüp dövmeleri çok daha sonraları. Çift fırın çağı sıralarında oluyor o işler. (...)

(*Gemi Adamları*, 1996)

Sayın Başkan (M.A. Asturias'tan, 1967), *Yükseklerde Uçmak* (I. Jaroslav'dan, 1968), *Bin Beyaz Turna* (Y. Kavabata'dan, 1969), *Sıkı Kontrol Edilen Trenler* (H. Hrabal'dan, 1969), *Nişan* (H.E. Nossack'tan, 1970), *Silah Arkadaşları* (K.M. Simonof'tan 1970), *Acı Yudum* (1971) - *Tanrı Sevenleri Korur* (1971)- *Vatan Sağolsun* (1972) (M. Simmel'den), *Çağlar Boyunca Toplumları Saran 100 Büyük Gün* (2 cilt, ortak, 1972), *Binlerce Şehit* (H. Habe'den, 1974), *Dresden Gecesi* (L. Mnacko'dan, 1974), *Şili: Kara Darbe* (H.W. Borsch vd.den, 1975), *Azizler Kampı* (T. Novakovski'den, 1977), *Kurnaz Tilki* (Goethe'den, 1977), *Pal Sokağı Çocukları* (F. Molnar'dan, 1977), *Akıllı Sıpa* (H. Lind'den, 1979), *Kara Değirmen* (Y. Brezan'dan uyarlama, 1979), *Cepheye Yollanırken* (W. Schnurre'den, 1980), *Hamburg'daki Küçük İstanbul* (R. Herrmann'dan, 2. bas. 1980), *Taşlaşan Dünya: Belgesel Öyküler* (T. Baravski'den, 1981), *İşgal Altında* (1982) - *Bir Savaş Sonu: Barışın Kenarında* (1989) (S. Lenz'den), *Kardeşim Rüzgâr Kardeşim Deniz* (J.M. de Vasconcelos'tan, 1985).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Adnan Binyazar / Zeyyat Selimoğlu'nun Öyküleri (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 3 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002).

SELMA RIZA

Yazar (D. 1872, İstanbul - Ö. Şubat 1931, İstanbul). Yazar Ahmet Rıza'nın kız kardeşidir. Ağabeyinden ve başka öğretmenlerden özel dersler alarak yetişti. 1898'de ağabeyinin bulunduğu Paris'e giderek bir süre Sorbonne Üniversitesinde okudu. İttihad ve Terakki Cemiyetinin ilk kadın üyesi oldu. Ağabeyinin çıkardığı *Mechveret* (Meşveret) ve *Şûra-yı Ümmet*'te çalıştı, ayrıca yazılar yayımladı. İkinci Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra İstanbul'a döndüğünde döneminin ünlü kadın şair ve yazarlarıyla tanıştı.

Kurucuları arasında yer aldığı Hilali Ahmer Cemiyetinin (Kızılay Derneği) beş yıl kadar genel sekreterliğini üstlendi. *Uhuvvet "Kardeşlik"* (yazılış: 1892, basım: 1999, Nebil Fazıl Alsan'ın sadeleştirmesiyle) adlı bir romanı vardır.

HAKKINDA: Mehmet Zeki / Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi (c. II, 1929), Taha Toros / "İlk Kadın Gazeteci: Selma Rıza" (Skylife, Şubat 1994), Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlı Ansiklopedisi (c. II, 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SEMAHADDİN CEM (Kerestecioğlu)

Tasavvufçu, yazar (D. ? – Ö. ?). Soyadı Kerestecioğlu'dur. Ancak, Yazılarında soyadı kullanmadı. Yazılarını İbnüttayyar Semahaddin Cem veya S. Cem imzalarıyla, kitaplarını İbnüttayyar Semahaddin Cem imzasıyla yayımladı. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Cumhuriyet dönemi yazarlarından olmasına, 1950'li yıllarda – *Hilal, İslâmın Nuru, Hakka Doğru, Söz* vd.- birçok dergide yazıları yayınlanmış olmasına rağmen, dergilerdeki yazıları ve Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasında çalışmış olduğundan başka bir elde edilemedi. Adı anılan dergilerde dini konularda ehlisünnet inancını savunan yazılar yazdı.

ESERLERİ (İbnültayyar Semahaddin Cem imzasıyla):

İnsân-ı Kâmil ve Tasavvuf (1960), *İslâm İlâhiyatında Şeyh Bedreddin* (1966).

SEMENDEROĞLU, İsmail Safa

Şair (D. 1896, Girit / Yunanistan - Ö. 3 Mayıs 1948, İstanbul). Küçük yaşta ailesiyle birlikte Girit'ten göç ederek İzmir'e yerleşti. İzmir İdadisinde (lise) öğrenci (1911) iken Fransızca öğretmeni olan şair Ahmet Haşim'den etkilendi. Kuleli Askerî Lisesini bitirdikten (1915) sonra Çanakkale ve Doğu cephelerinde teğmen rütbesiyle savaşlara katıldı. Savaşta hastalanınca geri hizmete alındı. Daha sonra Milli Mücadele'ye katıldı. Döneminin Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde Eskişehir'de görev aldı. İyileşmeyince 1922'de malulen emekliye ayrıldı. Sonraki yıllarda Matbuat Umum Müdürlüğü ve Hariciye Vekaletinde görev yaptı. Son yıllarını İstanbul'da geçirdi. Karacaahmet Mezarlığına gömülüdür.

ESERLERİ (Şiir):

Yanık Sesler (1925), *Gönül Diyor Ki!* (nefesler, 1947).

HAKKINDA: Vefa O. Semenderoğlu / İsmail Safa Semenderoğlu: Hayatı ve Şiirleri (1994), TBE Ansiklopedisi (2001).

SEMERCİ, Gül Abus

Roman ve öykü yazarı. 1 Aralık 1968, Gölcük / Kocaeli doğumlu. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tiyatro Dramatik Yazarlık Bölümü (1992) mezunu. Ankara'da, *Aktüel* dergisi bürosunda çalıştı. 1990 Suat Taşer Kısa Oyun Yarışmasında ve 1993 Kültür Bakanlığı Oyun Yazım Yarışmasında dereceye girdi. *Cennette Üç Kişilik Bir Oda* öyküsü ile 1993 Ömer Seyfettin Hikâye Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Canım Kocacım* (1993).

ROMAN: *Kara Pelerinli Bir Şövalye "Hamdi Bey"* (1995), *Pisuvar Tedirginliği*, (2000).

HAKKINDA: S. Evren / Genç Şairler ve Yazarlar Kitabı (1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

Mehmet Ozan Semerci

SEMERCİ, Mehmet Ozan

Eğitimci, araştırmacı. 1 Mart 1945, Uşak doğumlu. Uşak Zafer İlkokulu (1956), Savaştepe İlköğretmen Okulu (1962), Necatibey Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilgiler Bölümü (1971) mezunu. Yurdun çeşitli yerlerinde öğretmen ve yönetici olarak çalıştıktan sonra emekliye (1993) ayrıldı. Emekli olduktan sonra Türkiye Gazetesi Radyo Televizyonu'nun İzmir Bölge Müdürlüğü görevinde (1993-94) bulundu.

İlk yazısı *Yeni İstiklâl* gazetesinde yayımlandı (1964), sonraki yıllarda yazıları *Ortadoğu*, *Türkiye*, *Hergün*, *Uşak Gürel*, *Kütahya Postası* adlı gazetelerde ve *Millî Eğitim*, *Kültür-Tarih ve Medeniyet* adlı dergilerde yayımlandı. Araştırmalarıyla *Tercüman* (1973), *Yeni Asır* (1982), *Yeni Asya* (1991) gazeteleri ile Turgut Özal'ın Fikirlerini Araştırma Vakfının (1996) düzenlediği yarışmalarda üçüncülük dereceleri ve mansiyon aldı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ (Araştırma):

Ay Yıldızlı Al Bayrağım (2002), *Dindar Türkler* (2004), *İzmir'in Hazireleri* (2004), *Bozkurt ve Türk Milliyetçiliği* (2004).

SEMERKANDÎ, Ali b. Yahya

Tasavvufçu. Semerkandiyye kolunun kurucusu, Hanefi mezhebi âlimi ve yorumcusudur. Medîne'den Anadolu'ya geldi ve İçel'e yerleşti. Mezarı, İçel'in Gülnar ilçesine bağlı Zeyne (Sütlüce) köyündedir. *Beyânü'l-Esrâr li't-Tâlibîn* adlı eseri Ömer Atmaca tarafından Türkçeye çevrildi.

SEMİH, Mehmet

Hikâyeci. 1952, İstanbul doğumlu. Burgaz Ada Yatılı İlkokulunu bitirdikten (1964) sonra Fındıklı Ortaokulunda okudu (1964-65). Gazetelerde spor yazarlığı, sayfa sekreterliği (1975-79), ansiklopedilerde madde yazarlığı yaptı.

İlk yazısı *Ekspres* (1967) gazetesinde yayımlanmıştı. *Yeni Toplum* (1975), *Akbaba* (1977), *Milliyet Sanat* (1977), *Sıfır* (1984) dergileri ile *Vatan* (1977) ve *Cumhuriyet* (1977) gazetelerinde çeşitli yazıları yer aldı. 1976 yılında Bulgaristan'da Uluslararası Altın Kirpi ve Siviştov Kenti Özel Ödülünü kazandı. 1985 yılında Nasreddin Hoca Gülmece Öyküleri Yarışmasında birinci oldu.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Dünyanın En Haksız Yere Dayak Yiyen Adamı Selahattin Bey* (1977), *Gözlüklü Beyefendi* (1982), *Hurda Kralı* (1983), *Umutla Yaşıyoruz Efendim* (1983).

ANTOLOJİ: *Türk Mizah Hikâyeleri Antolojisi* (1982), *Türk Şiirinde Taşlama Hiciv Yergi* (1983).

SEMİN, Mehmet Nurettin

Şair, çocuk edebiyatçısı (D. 1900, İstanbul – Ö. ?). Robert Kolej ve Darülmuallimîn (Erkek Öğretmen Okulu)'de okudu. Harp Akademisi ve İstanbul Lisesinde İngilizce, Feyziati Lisesinde Türkçe öğretmenliği yaptı. Şiirlerinde Tevfik Fikret'i taklit etti. Şiirlerini *Mir'ât-ı Şikeste* (1920) adıyla kitaplaştırdı

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000).

SENA, Cemil

Bkz. ONGUN, Cemil Sena

SENCER, Muzaffer

Yazar. 1940, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1963) mezunu. Bitirdiği fakültenin aynı bölümüne asistan oldu. "*Sosyal Sınıf Kriterleri*" konulu tezini tamamlayarak doktorasını verdi (1967). Daha sonra doçentliğe yükseldi. Amerika'ya giderek Columbia Üniversitesinde araştırmalar yaptı. Oya Sencer ile hazırladığı *Türkiye'de Toprak Mülkiyeti Sorunu, Vakıflı Köyü Monografisi, Dinin Türk Toplumuna Etkileri* adlı araştırmaları *Milliyet* gazetesince düzenlenen Karacan Armağanını kazandı.

ESERLERİ:

Devrim Stratejisi Açısından Osmanlı Toplum Yapısı (1970), *Türkiye'de Siyasal Partilerin Sosyal Temelleri* (1971), *Türkiye'de Sınıfsal Yapı ve Siyasal Davranışlar* (1974), *Sosyal Sınıflar* (1974), *Türkiye'nin Yönetim Yapısı* (1986), *Belgelerle İnsan Hakları* (1988).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SENEM, Şah

Halk şairi. 1945, Kars doğumlu. Küçük yaşta saz ve sözle tanıştı ve beş yaşında saz öğrendi. İlk şiirlerini ilkokulda yazmaya başladı. Liseyi dışardan bitiren Senem, arkasından Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesine kaydını yaptırdı. Şiirleri Pir Sultan'ın, Aşık Mahzuni Şerif'in ve Hüdai'nin etkilerini taşıdı. Birçok ödülün sahibidir. Şiirlerini *Söz Nereye* (1990) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

SENİH

Şair (D. 24 Mayıs 1823, Bursa – Ö. 29 Temmuz 1900, Göztepe / İstanbul). Tam adı Süleyman Senih Efendi'dir. 1837 yılında İstanbul'a gitti, Divan-ı Hümâyun Kalemi (Saray Özel Kalemi), Maarif-i Adliye Mektebi (Adalet Okulu), Serasker Mektupçuluğu (Savunma Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü) ve Sadaret Mektubi Kaleminde (Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü) çalıştı, hocalığa yükseldi. Görevli olarak Erzurum, Kağızman ve Kars'ı dolaştı. Mevlevi'dir. 1864'te Tuna Vilayeti mektupçuluğuna atandı, bundan sonra da çeşitli görevleri oldu. Selimiye Dergahı bahçesine gömülüdür. Şiirlerinden bir bölümünü içeren *Divan*'ı sağlığında (1859) basıldı.

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Dorukları Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

SEPETÇİOĞLU, Mustafa Necati

Yazar (D. 1932, Zile / Tokat – Ö. 8 Temmuz 2006, İstanbul). İlk ve ortaokulu Zile'de okudu (1947), kısa sürelerle Bursa Lisesinde ve İstanbul Çapa Lisesinde okudu, İstanbul Haydarpaşa Lisesini (1950) bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji ve Sanat Tarihi bölümleri (1956) mezunu. Lise yıllarında Mahir İz ve Nihal Atsız'la tanıştı. İstanbul Belediyesi şubelerinde memurluk, Türkiye Kızılay Derneğinde Neşriyat Müdürlüğü (1962), İstanbul Sos-yal Sigortalar Kurumu Hukuk İşleri Müdürlüğünde şeflik, Milli Eğitim Basımevi (1968) ve Derleme Müdürlüğü (1974) görevleri yaptı. *Tercüman* gazetesinin "1001 Temel Eser" dizisini yönetti.

İlk hikâyeleri Sivas'ta çıkan *Hakikat* gazetesinde yayımlanmıştı (1948). Daha sonra hikâyeleri *İstanbul, Yol, Türk Yurdu, Türk Dili* (1955-59), *Türk Edebiyatı* dergilerinde yer aldı. *Çağlayanlı Vadi* adlı romanı *Vatan* gazetesinde tefrika edildi (1966-71). Nehir roman denilebilecek bir kısım romanında; Malazgirt Zaferinden (1071) başlayarak, Osmanlı Devletinin fetret (duraklama) devrine kadar Türk tarihini konu aldı, diğer romanlarında günümüz Türkiye'sinde yaşanan toplumsal değişim ve sonuçlarını ele aldı.

Sepetçioğlu, millî kaynaklara bir dönüş denemesi olarak Yaratılış ve Türeyiş destanlarını çağımızın duyarlılığı ve taze bir üslûp ile yeniden yazdı. Bütün hikâye, roman ve oyunlarının çıkış noktasını "çirkinlik, kötülük ve sefalet içinde bile var olan,

Mustafa Necati Sepetçioğlu

MİLLÎ TARİHİN GÜÇLÜ KALEMİ: SEPETÇİOĞLU

Mehmet Nuri Yardım

Türk tarihini onun sayesinde okudük, sevdik ve benimsedik. Onunla tarihimiz, edebiyatla kol kola geniş yollardan günümüze ulaştı. Destanları o sihirli kalemden okuduktan sonra daha çok sevdik. Büyülü bir rüyaydı gördüğümüz. Engin ufuklara satır aralarından açıldık. Dede Korkut'tan aldığımız soluğu, Çanakkale'de boşalttık. Malazgirt ovasında Türk akıncılarının nâralarıyla yankılandı içimiz. At nalları kulaklarımızda çınladı durdu. Büyük cedadın insanı yönünü gördük duygulandık. Sonra cihangir millet oluşumuzun gururunu yaşadık. Sepetçioğlu, bugün kompleksler içinde bocalayan gençlere atalarının büyüklüğünü anlatır bir bir. Kendisine güven duymasını sağladı. Uydurulan, yazdırılan, dikte edilen tarihi değil, gerçek hadiseleri kalemle ebedileştirdi. Sahih olayları alıp yoğurdu ve okuruna bir şölen yaşattı. O hikâye, roman tiyatro ve destan türlerinde kaleme aldığı eserlerde hep aynı ideali, aynı mefkureyi seslendirdi.

Sepetçioğlu bir sevgi adamı. Bir insanın önce kendi milletini severek gelişebileceğini öğretti. Muhabbeti esas aldı. Ama bu sevgi bütünün kuru hümanizmasından iz taşımıyordu. Aksine "büyük sevgi esası" üzerinde temellendirdiği bu düşünce millî ve dinî bir karakter özellikler taşıyordu. Nitekim henüz 20 yaşındayken 1952'de bir dergiden kendisine yöneltilen soru üzerine, "Hümanizme giden yol milliyetten geçer!" diyecektir. Sevgiyle, bilgiyle donatılan nesillerin geleceğe emin adımlarla yürüyebileceğini biliyordu çünkü. Bu sebeple anarşiyi, kaosu, karmaşayı hep reddetti.

Sadece kütüphanelere kapanarak değil, Türklerin hüküm sürdüğü toprakları dolaşarak, milletimizin tarih boyunca egemen olduğu ülkeleri gezerek ve yeryüzündeki Türk-İslâm mührünü görerek geleceğe edebî belgeler bıraktı. Sağlam kılavuzlar, emin rehberler ve gerçek öncülerin ardından yürüttü okuyucusunu. Bilge Kağan, Tonyukuk, Edebali ve Akşemseddin ulu bellediği yol açıcılardı. Millî tarihimizin büyük imamlı, yüce ahlâklı ve elinde Kur'an'lı yazıcısına sâhip olmuştuk. Alparslan, Sultan Osman, Fâtih gibi devletin parlak yıldızları, Dede Korut, Mevlânâ, Yunus Emre ve Hacı Bektaş-ı Veli, Somuncu Baba, Ahi Evran gibi ermişler muhabbet yolunun ışık adamları ve âbide şahsiyetleriydi.

Anadolu'da Malazgirt zaferiyle başlayan Türk tarihini büyük isimlerin merkezinde anlatan Sepetçioğlu, bu kişi ve olayları nehir roman yaparak kitaplaştırdı. Bu romanlar, Kilit (1971), Anahtar (1972), Kapı (1973), Konak (1973), Çatı (1974), Üçler-Yediler-Kırklar (1975)dır. Romancımız kuruluş devrini bütün cepheleriyle kronolojik sıraya dahil ederek bir üçleme yapar. Yıldırım Bayezid'in Timurlenk'e mağlup oluşuyla başlayıp, oğullarının taht kavgaları içinde ilk yıkılış acılarını yaşayan genç Osmanlı devletinin tefret dönemini ele alan üç roman Bu Ateş Geçide Gider (1977), Darağacı (1979) ve Geçitteki Ülke (1980) adlarını taşır. Yazar, daha sonra Ebemkuşağı (1980)'nda Fatih devrini anlatır. Türkiye'nin bugünkü bazı meselelerini ise Karanlıkta Mum Işığı (1978) ve Sahir (1980)'da dile getirir. Çanakkale destanını üç ayrı cilitte kaleme alan romancımız, Ve Çanakkale, I Geldiler, II Gördüler III (1989) yedi düvele meydan okuyan imanlı bir milletin çocuklarının ibretlik destanını bütün dünyaya göstermiştir. Kutsal Mahpus (1990) Ebu Hanife'nin hayat hikâyesidir. Mustafa Necati Sepetçioğlu, dün okundu, bugün okunuyor, yarın da okunacak. Türkiye böyle bir romancıya sahip olduğu için övünç duymalıdır. (...)

gizlenen güzeli ve güzelliği görebilmek ve gösterebilmek olarak" açıkladı. Halk dilini şiir zenginliğiyle yazdı. İlk hikâyelerinde tasvir, çözümleme ve olayların birbiriyle iyice kaynaşmadıkları havası vardır. 1958'den sonraki hikâyelerinde olay ve kişileri daha bir yoğunlukla, uzatmadan, ayrıntılara kaçmadan anlattı. Hikâyelerinin çoğunda köy, tarla ve kır, büyük şehre yerleşmiş köylü ve kasabalıların toprak ve doğa özle-mini işledi. Birçok hikâyesinde, kahramanlar, uzun yıllar alıştıkları o doğal ortamlarından koptukları için hayata yabancılaşır, can sıkıntısına düşerler. Bazı öykülerinde, şehri ve şehrin egoizmini sevgisizlik diye yorumlayan, şehirden kaçmak isteyen şehirdeki menekşelere ve çamlara acıyan; doğadan kopmuşluk, geçmişe özlem ve sıla hasreti içinde yanıp yakılan kişiler işlendi.

1965 yılında Milli Eğitim Bakanlığının açtığı piyes yarışında *Mehmedin Beklediği* adlı oyunu derece aldı. *Trampacılar* adlı oyunu İstanbul Şehir Tiyatrosunda (Mart, 1968) sahnelenen Sepetçioğlu'nun, oyun yazarlığında en önemli başarısını gösterdiği *Büyük Otmarlar* önce İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Gençlik Tiyatrosunca sahneye konuldu (1967), ardından Avrupa Üniversiteler arası Tiyatro Festivali'nde en iyi oyun seçildi (1968). *Çardaklı Bakıcı* adlı oyunu ile MEB Ödülünü, *Gece Vaktinde Gün Dönümü* ve *Karanlıkta Mum Işığı* adlı kitaplarıyla 1980'de, *Can Ocağında Pişen Aş* ile 1981'de Türkiye Milli Kültür Vakfı Kültür Armağanını, *Ve Çanakkale 3: Döndüler* adlı eseriyle 1980 Yılı Türkiye Yazarlar Birliğinin Yılın Romancısı ödülünü, kazandı. 1994'te İLESAM'ın Üstün Hizmet Beratı kendisine verildi. 1998'de Atatürk Dil Tarih Kurumu Şeref Üyeliğine seçildi.

Mustafa Necati Sepetçioğlu

"Sepetçioğlu'nun en samimî verimleri olan bu şairane hikâyelerin çok alıngan kahramanları, biraz da, yazardaki, sevgi dolu, çevreye hisleriyle bakan ve her davranıştan, kendisine üzüntü payı çıkaran mizacın sonucudur. Aslında büyük şehirde, bazen evine veya işine yetişmekten başka bir şey düşünmeyen insanların hızlı hayatı vardır. Bu insanlar, taşrada olduğu gibi önceden tanışmaz ve kolay kolay kaynaşamazlar. Onlar, türlü bölge-lerden ve muhitlerden gelmişlerdir. Hikâyelerin duygulu, yalnız ve can sıkıntılı kahramanları, bunları belki de bilirler ama, yine de gördükleri her selâmsızlığı, ilgisizliği veya resmî davranışı, kendilerine yöneltilmiş sevgisizlik, hatta düşmanlık veya hakaret sayarlar.

"Bu hikâyelerin çoğu otuz kırk yıl önce yazılmıştır. İnsanlarımızın köyden şehre göç macerasını da ustalıkla veren bu hikâyelerin en değerli taraflarından birisi de, tabiat, çevre, çiçek sevgisi üzerindeki ısrarıdır. Dünya ka-

MUSTAFA NECATİ SEPETÇİOĞLU

KAPI

Susttu. Susadığını hissediyordu; aynı zamanda suya doymuş bir toprağın şişkinliğini. Bir süre konuşmadı. Selçen meselesini bitirmeğini düşündü. Kızı, Virna'nın yanında, Bizans delişmenliğiyle, Selçuk usluluğunun karıştığı bir balmumu heykel susuşunda oturuyordu. Boynu belli belirsiz sağa eğikti; gözlerinde sadece balmumu heykel eriyordu. Ersagun Bey: "Anasını unuttuğumu söylemekle üzdüm mü acaba?" diye aklından geçirdi. Fakat durmadı üstünde: "Hislerimiz de bizim değil!" dedi. "Selçuk'un, daha bir nice yıl, duygularını kendinin dışında bir duyguya bağlaması lâzım. Benim, senin, ötekinin tek tek, yani kendi başına duygusu olmamalı, olursa öldürmeli. Şimdi, demek istediğim şu:

Akça Kız, Yağmur Bey'le evlendiği gün, ya yarım saat, ya bir saat evliliğini bildi. Süleyman Bey'e acele bir ufak gidecekti; gitmezse hesabın kitabın ölçüsüne göre, Süleyman Bey, hazırlanan bir tuzağa düşebilirdi. Yarım saatlik evli olan Yağmur Bey, vardı gitti; Akça Kız'dan çok Süleyman Bey önemliydi Selçuklu için, hesap kitap Süleyman Bey için yapılmıştı. Yetmedi; Süleyman Bey de yine hesabın kitabın dayandığı ölçüye uyup Yağmur Bey'i Melikşah'a saldı. İltutmuş Heye saldı. Akça Kız, şu kadar yıldır Yağmur Beyin yüzünü görmez oldu, belki daha şu kadar yıl da görmeyecek."

Akça Kız'a bakmıyordu ama Akça Kız'ın gözlerinin delicesine açıldığını, çatlamağa hazır titrediğini seziyordu. Nitekim Akça Kız'ın yüzü de ak üzümlerden en hastalıklısının rengi gibi dökülmek üzre idi. "Şimdi benim... Şimdi Yağmurun?" diyebilirdi. "Bu ne meseledir hay Ersagun Bey'im?"

Ersagun Bey, gözlerini yerden kaldırmadı. Akça Kız'ın sorusunu, kekelemesindeki korkuyu anlamamış gözüktü: "Çaka'ya umut bağladık. Umudumuzu hesaba kitaba vurduk, Çaka'nın hayatı şöyledir, şöyle devam edecektir ama öyle değil de böyle olmalı, böyle devam etmeli dedik. Tıpkı benim gibi, tıpkı Akça Kızla Yağmur Bey gibi Çaka da kendisi olarak düşünemez artık, hissedemez, yani eti kemiği bile kendisinin değildir. Sözgelimi, gidip bir Bizans yosmasına gönül veremez, gidip İmparatorun bile olsa bir Bizans kızına gönül düşüremez... yanlış mı dedim?" Çaka kızarıverdi... (....)

Ersagun Bey, konuşmağa başladığından beri ilk defa oturanları süzdü. Yüzüyle gözleri daha katılaştı: "Toprak çöküyor, göğnüme en son kertesinde... Aleksiyon'un kızı Anna, küçüklüğünü de düşünürsek hayli güzel kız.. Çaka'ya hak vermemek zor."

Çaka, Ersagun Bey'in bir anlık soluk alışından yararlandı: "Fakat Ersagun Beyim!" diye itiraz ediyorken, Ersagun Bey: "Toprak çöküyor evet" diyerek ara vermemiş gibi devam etti.

Göğnüme son kertesinde. Bizans duygu cambazıdır. Kuyularını duygular üzerine örer. Benim de karşıma bir İmparator kızı çıkmıştı. Selçen'in sması oldu. Aklımı başıma toplamasaydım, şu az önce dediğim gibi, duygunun ALPARSLAN merkezine bağlı olduğu inancından caysaydım, Bizans kuyusuna düşmüş olacaktım. Bizim için Alparslan, devlet'tir. Devlet Melikşah'ta devam etti. Süleyman bey devletin bir koluydu. Devlet yoksa sen de yoksun Çaka Bey!.. Ben de yokum. Onun için senin hissin olamaz. Bilyorum, şimdi sen Melikşah öldü diye düşünüyorsun."

Çaka Bey, sözün dönüp dolaşıp başında çöreklenmiş olmasından huzursuzdu... Ersagun Beye, cevap bekler gibi bakıyordu. Ersagun Bey'den gözlerini kaçırdı...

Ersagun Bey: "Sadece bizim Selçuklu'nun mu hesabın kitabı var sanırsınız? Selçuklu'dan başkalarının da var. Bizans'ın, Bizans'ın ötesindekilerin, Hasan Sabbah'ın daha aklımıza gelmeyenlerin. Bir de Tanrının hesabın kitabı var ki en doğru olanıdır, en şaşmayanı. Bunu sezebilmek, bunu iyi ölçebilmek gerek. Tanrı'nın hesabın kitabı Alparslan'ın da, Melikşah'ın da erken, vakitsiz ölümlerini kaydetmiş, bunun için Hasan Sabbah'ı ortaya çıkarmış."

"Süleyman Bey'in ölümüne ne demeli?"

Çaka Bey, huzursuzluğunun tedirginliğinde sormuştu: "Süleyman Bey'in ölümünü de Hasan Sabbah'a yükleyemeyiz ya! Belki Melikşah, el altından hazırladı."

Ersagun Bey, Çaka'nın, Selçuklu'yu çekemeyen Çavuldur yanının hâlâ ağır basmasına üzüldü: "Dediğim gibi olsa daha mı iyi olurdu hey Çaka! Ama dediğin gibi değil. Süleyman Bey'in ölümünde belki Nizamül Mülk'ün parmağı var, ama daha çok Selçuk beylerinin eski aşiret beylikçiliğinden kurtulamaması, kendilerini hâlâ başına buyruk, bağlantısız bey saymaları asıl sebep... yani his... his!.. Kendi olma hissi... Böyle devlet olmaz, böyle devlet kurulmaz, kurulsa da devam etmez! Halkalar simsiki birbirine bağlanmazsa, en baş halkadan en son halkaya kadar aynı fikri düşünmez, aynı fikir için endişelenmezse, her halka bir yana çekerse zincir ne işe yarar? Fikir diyorum Çaka, his değil Baharı hisset, yıldızları duy, kadını yaşa ama bütün bunlar seni zincirin halkası olarak kendilerine doğru çekiyorsa, öteki halkaları unutmuyorsa orda kal işte, ileri gitmeğe hakkın yok!"

"Ey!.. anladın say, ne yapmamı istiyorsun?"

"Ben bir şey istemiyorum; durum istiyor. Toprak çöküyor dedim; göğnümüş dedim. Hasan Sabbah, Nizamül Mülk'ü vurdurdu... İşin aslını öğrenemedim ama Melikşah'ın zehirlendiği söyleniyor. Artık o yanda bir kalemiz yok demektir, varsa bile kendini savunmada zorluk çeken bir kaleden bize hayır gelmeyecek demektir. Aleksiyon bunu biliyor. Bu yanda, yani batımızda ise Papa var. Ya dün, ya bugün, ya yarın: Klermont denilen bir kentte Ruhani Meclisi toplanadıysa, toplamak üzeredir. Eğer Hasan Sabbah, onlara da fitne tohumlarını saldıysa, Ruhani Meclis, kararını tezelden verir, sürülerini üstümüze salar. Hasan Sabbah'ın da, Aleksiyon'un da istediği zaten bu. Buraya, bu dar boğaz üzerindeki köprüye gelip yerleştik bir kere. Buna yerleşme demez, yerleşmeğe çabışıyoruz. İstedikleri şu: Doğudan ve batıdan vurmak, köprüden suya yuvarlamak bizi, suda boğmak, yok etmek. Buna onlar da mecbur, yoksa Bizans silinecek orta yerden. Hasan Sabbah, bizim tuttuğumuz köprüden geçemeyecek, sağa sola taşınamayacak, fitnesini fideleyemeyecek. Hatta Papa tehlikeye düşecek."

"Pekey, pekey, pekey: Ersagun Beyin, hepsine birden pekey. Ama ben ne yapacağım? Ben, ben, ben!"

"Taşınana lüzum yok Çaka! Ne yapacağını kendin bil Urumeli dedik bu köprüye bir kere. Köprü başlarının kapılarını tutmazsa, KAPI'lar bir ütümede açılırsa neye yarar? Köprünün bir de ayakları var, kapıları sağlam tutmuşsun ayaklar çürük, ayaklar sallantıda olduktan sonra ne fayda?"

"Bizans'ın içinde bu yapılamaz."

"Bizans'ın içinde kal diyen kim? Malas'ın kabenin Virna'dan duydun. Aleksiyon, zaten bizi Bizans'la rahat barıkmayacak artık. Melikşah korkusundan da kurtulduğuna göre, bugün yarın yapacağını yapar..."

Virna şimdi Ersagun Bey'in bırakmak istediği emanetin ne olduğunu anlamıştı; ayrıca Ersagun Bey'in niyetini de. Yüreği kabardı; bir kor düştü sanki, yalnız bir humur mayalanıp yüreğinde ekşidi. Selcen'e doğru eğildi, ellerini tuttu. Ersagun bey, gözlerini yavaşça yumdu. Çaka: "Yalnız nereye gidebilirim Ersagun Beyim?" diye sorunca açtı ancak "İznik tahtı. Süleyman Bey'in oğulları için."

"Ben de Bizans'a yalnız geldim sayılır Çaka Bey! Yalnızlık kadar büyük bir güç yoktur, bunu böyle bellc, denedim ben! üstelik sen yalnız da değilsin. Bizans sarayında yetiştin, Bizans'ın bütün oyunlarını bilirsin... Hiç bir Selçuklu'ya nasip olmadı bu. Oyununu bildiğin pehlivanı yenmek kolaydır."

(*Kapı*, 1973)

muoyu ve onu izleyen Türk gazetecileri, sanatçı ve edebiyatçıları çevre bozulması ile gelen facialarn ancak birkaç yıldan beri söz konusu etmeğe başlamışlardır. Samipaşazade Sezâi'nin 100 yıl önce bir sezgi halinde yazdığı 'İki Yüz Elli Kuruşa Bir Asır' hikâyesinden sonra, yeşilliklerin, çiçeklerin, su kaynaklarının, deniz kıyılarının çakarcılık ve kaygısızlıkla mahvedilişini, yakınmalar halinde ısrarla dile getiren yazarımız Falih Rıfkı Atay ve sonra Çelik Gülersoy olmuştur. Çevre güzelliklerinin ve çiçeklerin, insan ruhuna rahatlık ve dostluk kazandırdığını hikâyelerinin ana teması yapan Sepetçioğlu bu yönüyle öncü vasıflar taşımaktadır." (Ahmet Kabaklı)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Abdurrezzak Efendi* (1956), *Menevşeler Ölmemeli* (1972), *Bir Büyülü Dünya Ki* (1972).

ROMAN: *Kilit* (1971), *Anahtar* (1973), *Kapı* (1973), *Konak* (1974), *Çatı* (1974), *Üçler-Yediler-Kırklar* (1975), *Bu Atlı Geçide Gider* (1977), *Karanlıkta Mum Işığı* (1978), *Darağacı* (1979), *Ebem Kuşağı* (1980), *Sabır* (1980), *Gecevaktinde Gündönümü-İstanbul'un Fethi* (1980), *Cevahir ile Sadık Çavuş'un Buğday Kamyonu* (1980), *Geçitteki Ülke* (1980), *Ve Çanakkale I / Geldiler* (1989), *Ve Çanakkale II / Gördüler* (1989), *Ve Çanakkale III / Döndüler* (1989), *Kutsal Mahpus* (1990), *Sabır Ağacı* (1992), *Benim Adım Yunus Emre* (1994), *Sahibini Arayan Toprak* (2004).

DESTAN: *Yaratılış ve Türeyiş* (1965), *Sonsuza Uyanan Taşlar* (1973), *Dedem Korkut'un Kitabı* (1990).

OYUN: *Büyük Otmarlar* (oyn., 1967; bas., 1970), *Trampacılar* (oyn., 1968), *Çardaklı Bakıcı* (1969), *Köprü* (1969), *Son Bloklar* (1969), *Her Bizans'a Bir Fatih* (1972), *Mehveş Hanım* (1984), *Maragalı Abdulkadir* (1986), *Yunus Emre* (1995).

İNCELEME: *Karşılaştırmalı Türk Destanları* (1986).

DİĞER ESERLERİ: *Can Ocağında Pişen Aş* (1981).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. 10, 1984), Söyleşi (Türk Edebiyatı, sayı: 155, Eylül 1986), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas., 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Tarihi Romanlaştıran Kalem: M. Necati Sepetçioğlu: Romanın Derdi İnsan, s. 117-124) - Yazar Olacak Çocuklar (2004), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 5, 11. bas. 2002, s. 488-490), Etem Çalık / Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Tarihi Romanlarında Adalet (Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, sayı: 25), Murat Belge / Sepetçioğlu'nun "Kuruluş" Pentalojisi (Kitap-lık, Eylül 2004 ve Kitap-lık, Ekim 2004).

SERBEST, Aziz

Şair ve yazar. 18 Şubat 1954, Prizren / Kosova doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara'da Orta Doğu Ammc İda-

MUSTAFA NECATİ SEPETÇİOĞLU

Müntaz'er Türköne

Tarihe uzak durmak, ısrarla ve inatla çocuk kalmak, yetişkin olmayı reddetmek demektir. Sahte bir tarih icat edip onun içinde mutluluk aramak ise, bir tımarhaneye kapatılmaya rıza göstermektir.

Tarih yaşananlar, olup bitenler değildir, tarihi yazılanlardır. Yazılmamış olan hiçbir şey tarih olamaz. Bu yüzdendir ki tarih yazının icadı ile başlar. Tarih, bir toplumun hafızasıdır. Tarih, toplumun kişiliği ve kimliğidir.

Mustafa Necati Sepetçioğlu, bizim hafızamızı, kimliğimizi ve kişiliğimizi usta bir romancı kaleminden sabırla ve emek vererek anlatmaya girişmişti. Bizim yüzümüze ayna tuttu. Çok uzak geçmişlerde tesellî arayan sahte tarihlerden oluşan maskelerimizi sıyırdı. Bize bizi anlattı. Mesafeli durduğumuz, kronolojisini ezberlemek için ter döktüğümüz, basmakalıp hâle getirip ders kitaplarına tıkıştırdığımız tarihi satırlarında canlandırdı ve bize sevdirdi. Tarihi romanlaştırdı, yani insanileştirdi. Amacı roman yazmak değildi, tarihi yaşatmaktı. Romanın imkânları ve araçları ile onu sıcak, samimî bir havaya büründürdü, bizi alıp o eski diyarlara, eski zamanlara götürdü. Kanlı canlı insanların, iyilerin ve kötülerin, bazen iyi bazen kötü olanların, felaketlerin, inanılmaz zaferlerin, umutların, umutsuzlukların, bütünüyle yaşanan anların arasında bize unutulmuş heyecanları yeniden yaşattı. Üstüne bastığımız toprağı, altında yatanlarla birlikte tanımamızı sağladı. Hafızamız tazelendi. Sayesinde kaybettiğimiz hazineleri yeniden keşfettik.

Tarih anlatısında her zaman bir masal havası, hikâye tarzı var olagelmiştir. Almancada "geschichte" kelimesi, aynı anda hem "tarih" hem de "hikâye" anlamına gelir. Tarihî olayları akılda kalacak destanlar şeklinde aktarmak, eskilerin icat ettiği usuldür. Temel gaye, mucizevî olayları nakletmek değil, dikkat çekici mucizeler üzerinden, ders çıkartılması gereken kıssaları hisse çıkaracak olanların hafızalarına kazımaktır. Geçmişin destanlarının verdiği tadı, günümüzde romanlar üstlenmiştir. Tolstoy'un "Savaş ve Barış"ı, çığır açan tarih felsefesi ile birlikte bir destan büyüsündedir. Bizde, tiyatroyu da devreye sokan Namık Kemâl, Celâlüddin Harzemşah'ta, Cezmi'de ve Vatan yahut Silistre'de bu kapıyı aralamıştır. Kemal Tahir'in Devlet Ana'sı ve bitmemiş Topal Kasırga'sı, asırlarca öncesini ete kemiğe büründürerek bugüne taşır. Tarık Buğra'nın Osmancık'ı, Osmanlı Devleti'ni 6 asır yaşatacak ruhu bizlere nakleder. Sepetçioğlu'nun Kapı ile başlayan serisi, gerçeklere ve geçmişe saygılı bir tarihi, damıtılmış bir bilinç halinde ilk sayfasını açanların elinden bırakamayacağı ciltlere sığdırır.

Sepetçioğlu'nun yazdıklarını eksiksiz okuyanlardanım. Menevşeler Ölmemeli başlıklı hikâye kitabı, metaforlarla zenginleştirilmiş Oscar Wilde ayarında, çok şaşırtıcı hikâyelerden oluşuyordu. Kilit-Anahtar-Konak-Çatı diye devam eden seri ile, bin yıl öncesinden başlayan kesintisiz ve yekpare bir akışın içinde yaşadığımızı anlamıştım. İnsan ancak bu romanları okuduktan sonra, bu romanların yansıttığı havayı teneffüs ettikten sonra, somut olaylar üzerine inşa edilen tarihe hakkıyla nüfuz edebilir. Ömer Lütfi Barkan'ın "Kolonizatör Türk Dervişleri" başlıklı makalesi, geçmiş ve bugün üzerine çok güçlü bir projektör tuttuğu için çığır açıcıdır. Yaşadığımız topraklarda, derin bir toplumsal mimarinin geçmişte inanılmaz işleri nasıl başardığını bu makalenin açtığı kapıdan girerek anlayabilirsiniz. Ama o mimariyi bir roman tadında yaşamak, üstelik hissederek yaşamak çok daha keskin bir vukuf kazandırır insana. Bir genç kızın hasretini ilmik ilmik dokuduğu kilimi, Sepetçioğlu'ndan sayfalarca okuduktan sonra, artık hiçbir Anadolu kilimi gözünüzde sadece bir kilimden ibaret olamaz.

Bu büyük romancı geçtiğimiz gün romanlarından birine isim olarak koyduğu "Üçler-Yediler-Kırklar"a karıştı. Tarihimiz, büyük romancısını kaybetti.

(*Zaman*, 13.7.2006)

AZİZ SERBEST

PRİZREN

yitirilmiş ahşap bir evin
bir sevgiyi doğrulamasıdır bu
cumbadan yükselen sesler gibi
derenin ağlamasıdır duyulan
taşköprü neyi anlatır bizlere
hadi artık saçlarını yalayan
rüzgarla
Prizren'in gönençli
bahçıvanlarına sor
ilkyaz ikindilerinin sessiz
sokaklarında
nedir ihtiyar atlarına taşıttıkları.

resi Enstitüsü Sevk ve İdare Bölümü mezunu. Uzun yıllar, Priştine'de çıkan *Tan* gazetesinde gazeteci olarak çalıştı. Şiirleri ile eleştiri, deneme ve inceleme yazıları *Esin, Tan, Çevren, Birlik* gibi gazete ve dergilerde yayımlanmaktadır. *Benim Dağım* (1991) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Osman Baymak / Yugoslavya Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (1996).

SERBEST, Süreyya

Şair. 1917, İskilip / Çorum doğumlu. Şair Serbestzâde Ahmet Hamdi'nin oğludur. İlk ve ortaokulu Çorum'da, liseyi İstanbul Haydarpaşa'da bitirdi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. 1939 yılından itibaren Amasya, Avanos, Varto, Çivril, Zile, Merzifon ve Beşiktaş'ta maiyet memurluğu ve kaymakamlık yaptı. 1960 yılında atandığı Diyarbakır'da vali yardımcılığı ve vali vekilliği görevlerinde bulundu. Uzun yıllar Denizcilik Bankası Teftiş Kurulu Başkanlığı görevini yürüttü, bu görevdeyken emekliye ayrılarak yaşamını İstanbul'da sürdürdü. *Eski Bahçe* (1972) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Abdullah Ercan / 14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler (1991).

SERDAR RİFAT

Yazar, çevirmen. 8 Ocak 1956, İstanbul doğumlu. Tam adı Serdar Rifat Kırkoğlu'dur. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde tamamladı. Çalışmalarını aynı fakültenin Yabancı Diller Bölümünde okutman olarak sürdürdü.

Eleştiri, deneme, inceleme ve öyküleri ile çevirileri 1977'den itiba-ren *Felsefe, Oluşum, Türk Dili, Yazko Çeviri, Çağdaş Eleştiri, Günümüzde Kitaplar, Gergedan, Argos, Metis Çeviri* gibi dergilerde yayımladı. *Yöntem Araştırmaları: Diyalektik Aklın Eleştirisi* çevirisi ile 1981 Yazko Çeviri Büyük Ödülünü aldı. *Parodi Yaşamlar* adlı eseri ile 1994 Yunus Nadi Romanı Ödülünü Hasan Ali Toptaş ile paylaştı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Parodi Yaşamlar* (1993).

ÇEVİRİ: *Yöntem Araştırmaları: Diyalektik Aklın Eleştirisi* (1981) - *Aydınların Savunusu* (1985) (J. P. Sartre'dan), *Çağdaş Avrupa Felsefesi* (I.M. Bochenski'den, 1983), *Kesik Bir Baş* (I. Murdoch'tan, 1989), *Ateş ve Güneş* (I. Murdoch'tan, 1992), *Hotel du Lac* (A. Brookner'dan, 1992), *Flaubert'in Papağanı - İngiltere İngiltereye Karşı - Seni Sevmiyorum* (1996) (Julian Barnes'ten), *Aristos* (J. Fowles'tan, 1997).

HAKKINDA: Serdar Rifat / Parodi Yaşamlar (1993), Türkiye'de Kim Kimdir (2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

SERDAR, Seyit

Şair. 1975, Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Diyarbakır'da tamamladı. Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünden mezun oldu. Ağrı'da öğretmenlik yaptı. Amatör olarak tiyatro ile ilgilendi. Şiirleri *Öküz* başta olmak üzere farlı derglerde yayımlandı. Dergilerde yayımlanan şiirlerinin bir bölümünü *Aşksamalar* adlı bir kitapta topladı (2000).

HAKKINDA: Seyit Serdar / Aşksamalar (2000), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 4, 2003).

SERDÂRİ

Halk ozanı (D. 1833, Şarkışla / Sivas - Ö. 1921, Sivas). Asıl adı Hacı'dır. Kolundaki sakatlık sebebiyle Çolak Hacı lakabıyla da tanınır. Ömrü yoksulluk içinde geçti. Çiftçilik, dülgerlik, bostancılık gibi işlerle meşgul oldu. İki kez evlendi. Gezginci halk ozanı çizgisini sürdürenlerdendi. Birçok güzele gönül verdi, bir süre de hapis yattı.

Deyişlerinde çok farklı konuları işlemesine rağmen 1887 yılında yaşanılan kıtlık üzerine söylediği *"Bizim"* redifli destanı ile tanındı. Şiirlerinde hicve de yer verdi. Şiirlerinden bir bölümü 1937 yılında Halkevi tarafından basıldı. Ahmet Özdemir bu eseri gözden geçirerek, hayatı ve şiirleriyle ilgili bir kitabı 1979 yılında, Şarkışlalı diğer âşıkları da kapsayacak biçimde eklerle *Şarkışlalı Âşık Serdari ve Yöre Halk Şairleri* adıyla yeniden yayımladı.

HAKKINDA: Ahmet Özdemir / Şarkışlalı Âşık Serdari ve Yöre Halk Şairleri (1979), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

SERDAROĞLU, Emin Bülent

Şair (D. 1886, Halep - Ö. 29 Kasım 1942, İstanbul). İlköğrenimini Çamlıca Altunîzade okulu ile Kabataş Şemsülmekâtip'te; orta ve lise öğrenimini Galatasaray Lisesinde tamamladı. Ali Sami ve Asım beyler ile birlikte Galatasaray Spor Kulübünü kurdu. Bu kulübün futbol takımında oynadı. Galatasaray futbol takımının ilk Türk kaptanı ve sol açık hücum

EMİN BÜLENT SERDAROĞLU

KİN

-Girit Müslümanlarına-

Göster semâ-yı mağribe yüksel de alnını,
Dök kalb-i sâf-ı millete feyz-i beyânını...
Al bayrağımla çık yürü, sağken zafer-nümâ,
Bir gün şehîd olunca da olsun kefen sana..

Ey makber-i muazzam-ı ecdadı titreten
Düşman sedası, sus, yine yükselme gölgeden!
Düşman! Hilâl-i rayet-i İslama hürmet et!
Toplar boğar hitabını dağlarda âkibet.

Dağlar lisana gelse de anlatsa hepsini;
Binlerce can dirilse de anlatsa geçmişi;
Garbın cebîn-i zâlimi affetmedim seni...
Türk'üm ve düşmanım sana, kalsam da bir kişi!

Ben şûre-zâr-ı kalbimi kînimle süslerim,
Kalbimde bir silâh ile ferdayı beklerim.
Kabrimde müsterih uyu ey nâm-dâr atam,
Evladının bugünkü adı sâde İntikam!

(forvet) oyuncusudur. Gönüllü olarak Balkan Savaşı'na katıldı. Birinci Dünya Savaşı'nda yedek süvari subayı olarak Suriye ve Çanakkale cephelerinde bulundu. Sahil Sıhhiye İdaresi, Reji (Tekel) İdaresi ile Elektrik ve Tramvay Şirketinde memur olarak çalıştı. İnhisarlar (Tekel) İdaresi Evrak Kaleminde müdürlük yaptı. Liman İdaresinde genel sekreterlik görevinde bulundu (1940-42). Bir dönem komisyonculukla uğraştı. Ankara'da Merkez Bankasında görev yaptı. Karaciğer kanserinden öldü. Çamlıca Selamiefendi Mezarlığına gömülüdür. 1918'de evlendiği Sait Paşa'nın kızı Melek Hanım'dan Hayriye Sara adlı bir kızı vardır.

Yirmi iki kişiden oluşan Fecr-i Ati edebiyat topluluğunun kurucularından olan Emin Bülent, Ahmet Haşim'den sonra topluluğun en güçlü şairi oldu. Ürünlerini, yetiştiği dönem itibariyle Edebiyat-ı Cedîde'nin etkisi altında verdi. Aruz ölçüsünü kullandığı şiirlerinde bireysel duygulanmaların yanında toplumsal ve milli konulara da yer verdi. *Kin* adlı şiiriyle ün kazandı. Şiirleri ölümünden sonra Salih Zeki Aktay tarafından *Emin Bülend'in Şiirleri* (1943), Rıfat Necdet Evrimer'in derlediği *Fecr-i Ati Şairleri: Emin Bülent* (1958) adlı kitaplarda toplandı.

"Emin Bülend, genellikle kadınsı bir duygululuk ve süslülüğe meyilli olan Fecr-i Âti şâirleri içinde, en erkek sesli olanıdır. Bu duyuş tarzı belki de onun Serdâr-ı Ekrem (Başkumandan) Ömer Paşa'nın torunu olmasıyla ilgilidir. (...)

"Emin Bülend'in dili diğer Fecr-i Âti şâirlerine nazaran daha sadedir. Onun cümleleri de umumiyetle kısa ve açıktır. Bazı mısralar tek başına bir cümle teşkil etmektedir. Vezin ile kafiye arasında bir uyuşma vardır. Söyleyiş bakımından dikkati çeken başka bir özellik, şâirin kelimelerin sesine önem vermesidir. Aliterasyonlar ses tonunu yükselterek muhtevayı kuvvetlendirmektedir." (Mehmet Kaplan)

HAKKINDA: Sadeddin Nüzhet Ergun / Türk Şâirleri (c. III, 1940), İsmail Habip Sevük / Tanzimat'tan Beri Türk Edebiyatı Tarihi (1942), Rıfat Nejdet Evrimer / Fecr-i Ati Şâirleri, Emin Bülend (1958), Kenan Akyüz / Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi (1970), Nihat Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (1978), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Şerif Aktaş / Emin Bülend Serdaroğlu (Büyük Türk Klâsikleri, c. 11, 2004).

SERDAROĞLU, Rıfat

Siyaset ve devlet adamı. 1948, Bergama / İzmir doğumlu. Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Maliye Bölümü mezunu. Adalet Partisi Bergama İlçe Başkanlığı ve aynı ilçenin Belediye Başkanlığı (1977) görevlerinde bulundu. 1984'te DYP İzmir il teşkilatının kurucuları arasında yer aldı ve 1985'te ilk kongrede il başkanı seçildi. Parlamento öncesinde serbest çiftçilik yaptı. 1991 Genel Seçimlerinde İzmir 3. Bölgeden milletvekili oldu. 1993'te Tansu Çiller kabinesinde Sağlık Bakanı olarak görev yaptı. DYP'de yerel yönetimlerden sorumlu genel başkan yardımcılığı ve teşkilatlanmadan sorumlu genel başkan yardımcılığı görevlerinde bulundu. ANAP'a geçtikten sonra yeniden İzmir milletvekili seçildi. *Yeni Dünya Düzeni Büyük Ortadoğu ve Türkiye* (2004) adlı bir kitabı vardır.

SERDENGEÇTİ, Burak

Romancı. 2 Nisan 1953, Killik köyü / Hacıbektaş / Nevşehir doğumlu. Asıl adı Mustafa Şakir Çetin'dir. Köyünde açılan ilkokulun ilk mezunlarındandır. Ortaokulu Nar kasabasında okudu ve Kırşehir İlköğretmen Okulunu (1970) bitirdi. Ayhanlar köyü / Avanos ve Kozaklı'da bir süre ilkokul öğretmenliği (1970-75) yaptı. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde yarım bıraktığı yüksek öğrenimini Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde (1992) tamamladı. Bir süre Emekli Sandığında memurluk (1977-94) yaptıktan sonra, yeniden Ankara / Sincan Endüstri ve Teknik Lisesinde öğretmenliğe (1994) başladı. Öğretmenlik görevini Ankara Mimar Sinan Lisesinde sürdürdü.

İlk hikâyesi *Türk Edebiyatı* dergisinde (Eylül 1982) yayımlandı. Yazıları daha sonra çeşitli gazete ve dergi-

BURAK SERDENGEÇTİ

KEVENCİ

Sonbaharın sıcağını kirlarda tek başına soluklanırken ağaçların sararan yaprakları ayaklarımın altında kırılıyor, gevrek sinir gibi çıtırdıyordu. Tarlalardan geçerken pantolonumun paçaları pıtrak doldu. Çalıların gri yaprakları henüz toprağı kaplamamıştı. Zakkumların beyaz, mor çiçeklerinin kaçıncı baharı beklediklerini bilmiyordum. Ot diplerindeki köstebek yuvaları toprağı kabartmıştı.

Köyden uzaklaştım. Çevreyi kuş bakışı seyrettim. Dağların temiz, dingin havasını ciğerlerime doldurdum. Makilerin gölgelerine oturdum. Dağ yavrularını aşarken ayağımın dibinden bir çift bıldırcın uçtu. Sağılıp indi aşağılara. Böğürtlen, zakkum diplerinde kayboldular. Dağın serin rüzgârı yüzümü yalayıp Akdeniz'e doğru esti.

Meşelerin serin gölgesinde oturup dinlendim. Karşı yamaçlarda bir sevda türküsü yankılandı. Ardından koyun sürülerinin çan sesleri türkülere karıştı. Her yan allara boyandı kan kırmızısı güneşin çınglarıyla. Uzakta kümelenmiş bulutlar beni takip eder gibi üstüme doğru geldi. Kaval sesleri yankı yapıp tepelerde. Güneşte sırtı kavrulmuş bir kertenkele ağzını açarak otların arasında kayboldu. Kırmızı ve büyük karıncalar yuvalarına ot tohumlarını taşıma telâşında birbiriyle yolak boyu yarış ediyorlardı.

Bir çift güzel keklik hemen yanımdaki yuvasından uçarak uzaklaştı. Avcıların kurşunlarından arta kalan keklikler yavrularını yuvadan uçurduktan sonra rahatlığın tadını çıkarıyorlardı.

Kıble, esintisiyle hafif hafif yüzümü yalıdı. Toprağı kabartmış kevenin gölgesinde yatan kaplumbağa beni görünce dilini çıkarıp kabuğuna gömüldü. Karşıma çıkan kayalıklardan uzun kanatlarını gererek uçan gerdanı ak benekli kartal havalandı. Ben gittim o geldi ardım sıra. Kartal, kavakların gölgeliklerinden uçan yabani ördek sürüsünün arasına daldı. Kartaldan sakınan ördekler ağaçların arasından deli dolu can havliyle uçup tepeyi aştılar.

Böğürtlenlerde öten bülbül seslerine eşlik ettiğim şarkılarla dağa tırmandım. Yamaçlara sıralanmış sarı sığırkuyruğu, kurı kenger, yavşan otlarının arasından yürüdüm. Güz çiçeklerine konmuş mor, sarı, beyaz, kahverengimin her tonunu giyinmiş kelebekler uçuştu. Uzun kuyruk da otların, çalıların üzerinde sanki dans ediyordu küçük böcekleri toplarken. Koyun melemesi içime hazzı büyük sevinç rüzgârları serpiştirdi.

Şimdi yanımda yakınlarımın olmasını ne çok istiyordum. Bir çift keklik kadar bile olamamanın acısını yüreğimin ta en ücra köşesinde hissederek ağaçların gölgesinden kalktım. İçim doluktu. Köyden uzaklaşıkça garipliğim bir kat daha artıyordu.

→

Meşelerin gölgesinde oturup dinlendikten sonra tepelerin ardına aştım. İki tepenin arasındaki kavaklığın çevrelediği göller ilgimi çekti. Bir kadınla bir erkek yamaçlarda ot topluyorlardı. Yanlarına yaklaştım. Bizim köyden Kevenci Ali ile hanımıydı.

Ellerimiz havada selâmlaştık. Kevencinin ala köpeği kuyruğunun üstüne oturdu. Diliyle ön ayaklarını yaladı.

- Ooo muallim! dedi Kevenci Ali. Hoş safa geldin. Efkâr bastı, kendini dağlara vurdun demek! İnsan dağlara çıkarsa rahatlar. Aşağıdaki kalabalıklar insanı bir tuhaf ediyor canım. Ben hanımın yanında yazı yaban dolaşırım, hiç yorulduğum görülmemiştir.

Bende severim dağları, dedim. Çiçek ve böceklerin, diğer büyük hayvanların vatanıdır dağlar. "Sessizliği, huzuru burada tadarım," diye şöyle çıktım köyden.

- İyi etmişin muallim. Sana ne ikram etsem? diye aklımdan geçiyor. Sanırım karnın açtır. Temiz hava insanı çabuk acıktırır. Bekâr hayatı zordur biliyim. Hanım, misafirimize sofra ser. Bende acıkır oldum.

Bana döndü. Tebessümü içimdeki olumsuzlukları silip süpürüyordu:

- Hanım sofra serinceye kadar taş üstüne sekilen, dedi.

Kırsal kesimin kadını ait olduğu erkeğine destek adına onun peşinden koşturuyordu. Kadının ayaklarında delikleri tozlanmış mavi naylon ayakkabı vardı. Şalvarını dizlerinin altında kınalı yün iplerle bağurlamıştı. İnce, uzun boylu, kara gözlü, tertip ve düzen ifade eden bir tavrı vardı.

Kadın, utanır gibi Kevenci Ali'nin arkasına saklanıyordu. Kocasının isteklerine gülerek boyun eğdi. Meşenin gölgesindeki bohçayı ve su kabını alıp yanımıza getirdi. Kadının nazlanır, utanır tavrı hoşuma gitti. "Bana ait olacak kadın da böyle nazlansa, işve yapsa, isteklerime hemen koşsa," diye içimden geçirdim.

Kadın, şalvarını topladı. Kolçaklı bileğini çemreleyip bohçayı çözdü. Bazlamaları tuluk peynirinin etrafına dizdi. Kavunu kulp kısmından keserek delik açtı. Çekirdeklerini boşalttı. İki adet şimşir kaşığı kavunun yanına koydu. Yine bohçanın içindeki beze dürülmüş domatesleri de orta yerinden kesti. O bunları yaparken, ben başka dünyalar kurmak adına dağlardan uzaklaştım. Kafamın içi toz duman oldu. (...)

(*Dağlar Duman Olmadan Gel*, 2004)

lerde yer aldı. Türk Dünyası Genç Şairler Fuzuli Şiir Yarışmasında birincilik ödülünü (2001) kazandı. Türkiye Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği kurucuları arasında yer aldı. TÜRKSAV ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ (Roman):

Hasret İklimi (1996; sonradan *Yaralı Kuşlar* adıyla basıldı), *Gurbet Sürgünü* (2000), *Vuslat Köprüsü* (2002; sonran *Kudüs Yüzlü Leyla* adıyla basıldı), *Dağlar Duman Olmadan Gel* (2004), *Yüzüncü Bahar Duşu* (2004).

HAKKINDA: Yılmaz Erdoğan (Kümbet dergisi, Nisan-Mayıs 2002).

Burak Serdengeçti

SERDENGEÇTİ, Osman Yüksel

Gazeteci-yazar, şair (D. 1917, Akseki / Antalya - Ö. 10 Kasım 1983, İstanbul). Asıl adı Osman Zeki Yüksel'dir. *Serdengeçti* dergisinde bu imzayla çıkan yazılarından dolayı bu soyadıyla tanındı. Aralarında Ahmet Hamdi Akseki, il eski müftülerden Hacı Salih Efendi'nin de bulunduğu alimler yetiştirmiş bir aileye mensuptur. İlkokulu Akseki'de, ortaokulu yatılı öğrenci olarak Antalya'da okudu, Ankara'da Atatürk Lisesini bitirdi. Girdiği Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde ikinci sınıf öğrencisi iken Mayıs 1944'teki olaylara karıştığı için yükseköğrenimini tamamlayamadı. Nihal Atsız ve Alpaslan Türkeş'le birlikte bir süre tutuklu kaldı. Serbest bırakılınca öğrenimine devam etmek istediyse de okumasına izin verilmedi. Bunun üzerine dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'e hitaben "Yüksek makamın alçak vekiline" sözleriyle başlayan bir dilekçe yazdı. Dilekçeyi bakana verme cesaretini kimse bulamadı. Osman Yüksel yeniden hapishaneye gönderildi.

Hapisten çıkınca ünlü *Serdengeçti* dergisini çıkarmaya başladı. Pek çok sayısı toplatılan bu dergide

Osman Yüksel Serdengeçti

çıkan yazıları nedeniyle hakkında çok sayıda dava açıldı ve sık sık tutuklanıp serbest bırakıldı. Başlığının altında "Allah, Vatan, Millet Yolunda" cümlesinin sürekli yer aldığı bu dergideki yazılarında sık sık kullandığı "Açın kapıları Osman geliyor!" sözü yeni tutuklanmalara hazır olduğunu gösteriyordu. Kendisine "Serdengeçti" unvanını kazandıran bu dergiyi otuz üç sayı (1947 - Şubat 1962) çıkardı.

1952 yılında *Bağnyanık* adlı bir mizah gazetesi çıkardı. Başlığının altında "Hak yolunda bağrı yanık yolcular" sözü yer alan bu yayınında da inancının mücadelesini zengin esprilerle dolu yergileriyle sürdürdü. Bir ara politikaya atıldı. Adalet Partisi (AP) listesinden Antalya Milletvekili seçilerek parlamentoda (1965-69) görev yaptı. Batılılaşmayı protesto için meclise kravatsız gelip gittiği için "kravatsız milletvekili" olarak da ün kazandı. Partisinin politikası ve par-

OSMAN YÜKSEL SERDENGEÇTİ

BULAMAZSIN

Bir defa inkâra düştün mü yavrum,
Kendini aşmaya yol bulamazsın!
Vehimler şüpheler bozar ruhunu,
Seni kaldıracak el bulamazsın!

Elbet dünya döner, biz de döneriz,
Bir müddet parıldar sonra söneriz.
Yükseklerden enginlere ineriz,
Halinden anlayan dil bulamazsın!

Ömür akar gider yokluk gölüne
İnsanoğlu düşmüş serap çölüne
Hayat benzer bir gecelik geline
Kendin gibi akan sel bulamazsın!

Ektiğin tohumlar bir türlü bitmez.
Müşkülü yenmeye bir ömür yetmez.
Kuş olsan uçsan da gene kâr etmez.
Arasan konacak dal bulamazsın!

Osman Yüksel Serdengeçti

ti ileri gelenlerine yönelttiği eleştiriler yüzünden AP'den ihraç edildi. Sonraki yıllarda mücadelesine yine yayımladığı yazı ve kitaplarla devam etti. Son olarak *Yeni İstanbul* gazetesinde "Selam" başlığı altında günlük fıkralar yazdı. Tek parti yönetiminin dindarlar üzerindeki baskılarını protesto eden aydınların önde gelenleri arasında yer alan Osman Yüksel, *"Kalemini Hak yolunda bir kılıç gibi kullandı, bu nedenle de Anadolu'da efsanevi bir kahraman gibi tanındı."* (Mehmet Ateşoğlu).

OSMAN YÜKSEL

Hüseyin Üzmez

Bir kaç gün sonra, bir öğlen vakti beni görüşmeğe çağırdılar. Osman Yüksel Serdengeçti gelmişti. Aşağıya inerken yine olağan sahnelerden biriyle karşılaşmıştım. İki gardiyan bir mahkûmun kollarından tutmuşlar, zindana doğru sürükleye sürükleye götürüyorlardı. Mahkûm bayıldı. Ayağında prangalar vardı. Ağzından, burnundan, kafasından kanlar akıyordu. Ve bu kan izi kapı altından zindana kadar kıvrıla kıvrıla uzayıp gidiyordu. Beni göttüren gardiyana kim olduğunu sordum. "Rize'li Kemal... Dedi. Başgardiyan muavini Mehmet Demir'e karşı gelmiş..."

Müdür Osman Yüksel'i kendi odasına almış da. Güya bize hususi muamele yapıyordu. Halbuki asıl maksadı dışarıya bir sızıntı çıkmasını önlemekti. Osman Ağabeyle kucaklaştık, konuştuk, dertleştik... Rahatını sordu. Hapishaneyi o kadar överek anlattım ki neredeyse bize imrendi.

—Bütün Türkiye bir hapishane... Dedi. Başı boş bir gidiş... insafsız muhalefet, basiretsiz iktidar... Soyguculuk, vurguculuk, yağmacılık, yağcılık... Sonumuz çok karanlık... Ne hak, ne adalet var memlekette... Şu size yaptıkları nedir? Bir dönmenin iki fincan kanı aktı diye 200 sene ceza... Hapishanelerde kan kusarak ölenler... Karakollarda sabahlara kadar dövülen insanlar... Kollarına kelepçeler vurulan, diyar diyar sürülen sizler... Bu ne zulümdür?... Bu ne alçaklıktır?... Yeryüzünde böylesi görülmüş müdür?..

Ağlıyordu. Kendisini teselli etmek maksadıyla:

—Ne yapalım? dedim. Kaderimiz böyleymiş... Boyun eğmekten başka çare yok... Sabretmek gerek...

—Ankara Cezaevi'nden yataklarını aldım, getirdim. Sana Dostoyevski'nin bütün kitaplarını da getirdim. Müdür Beyin söylediğine göre bayramın ikinci günü hücreye girecekmissin. Tam bir sene küçücük bir hücrede kalacaksın ha?... Benim arslan Hüseyin'im... Türkiye'ye sığmayan kardeşim... Sen o daracık yerde insan yüzü görmeden bir senyi nasıl geçireceksin?...

Kucaklaştık, helâlleştik, ayrıldık... O arkamdan hıçkırıyordu. Bense sanki taş kesilmiştim.

(*Çilenin Böylesi*, 2003)

Parkinson hastalığından kurtulamayarak vefat etti. Bir fikir ve dava adamı, politikacı, gazeteci, mizah ustası ve iyi bir hatip olan Serdengeçti, hamasi ve lirik şiirlere imza attı. Ağıtlar ve sosyal konulu şiirler yazdı. Yer yer mistik, yer yer idealist eğilimleri vardır. Düzyazılarında da belagati ve şiirselliği ön planda tutmuştur.

"Serdengeçti'nin şiirlerine bir bütün olarak baktığımızda kimi zaman bir Yunus söyleyişi ve tevekkülü, kimi zaman Mehmet Emin Yurdakul havasını buluruz. Bazen derviş Rıza Tevfik'in nefeslerini andırır şiirleri, bazen de Arif Nihat Asya'nın millî ve hamasi edasını hissederiz. Nitekim 'Kanlı Bahar' adlı şiirinde bunu kendisi de açıkça seslendirir: 'Akif'in gür sesinden, / Yunus'un nefesinden, / Gökalp'in hevesinden, / Birşeyler var içimde...'

"Meselâ 'Kara Toprak Kapmış Kara Gözlümü' şiirinde sanki Âşık Veysel'le karşı karşıyayız. Âşık edebiyatının hoş ve hisli söyleyişi var bu tür şiirlerde. Ancak genelde şiirlerde Namık Kemal- Mehmet Emin Yurdakul- Ziya Gökalp- Arif Nihat Asya çizgisinin bir devamı diyebileceğimiz ve daha çok vatan, bayrak millet ve Türk insanına duyulan sevgi ve hasret mısralaşır." (Mehmet Nuri Yardım)

"Aramızda gönül birliği olmasından başka kader bizi demir kapıların, kalın yapıların arasında birleştirmişti. Serdengeçti, otuz yılı aşkın beraberliğimizde, Türk onurumu, İslâmi şuurumu bilemişti. O, bazılarının şurada burada anlattığı gibi sadece espritüel, güldüren adam değil, aynı zamanda düşündüren bir beyindi.

"O, Türk-İslâm düşmanları karşısında lafını dudaktan, gözünü budaktan sakınmayan, onlarla kıyasıya ve ölesiye mücadele eden büyük bir dava ve fikir adamıydı. Serdengeçti, bu milletin bağrından çıkmış, bu millet yolunda bayraklaşmış olan bir millî kahramandı. İnsan gövdesinde arslan yüreği taşıyan, gelecek nesillerin nabzında atacak olan bir yiğit adamdı." (Abdurrahim Balcıoğlu)

ESERLERİ:

Mabetsiz Şehir, Bir Nesli Nasıl Mahvettiler, Bu Millet Neden Ağlar, Gülünç Hakikatlar, Ayasofya Davası, Türklüğün Perişan Hali, Mevlâna ve Mehmet Akif, Kara Kitap, Radyo Konuşmaları, Müslüman Çocuğunun Şiir Kitabı (antoloji), *Kanlı Balkanlar* (yay., haz., Zakir Avşar, 1992), *Aklıselim - Yavuz Selim* (Yeni İstanbul gazetesindeki makalelerden seçmeler), *Olur Böyle Olur mu? Kardeş Kardeşi Vurur mu?* (Zafer gazetesindeki makalelerden seçmeler), *Millî Görüş* (Milli Gazete ve

OSMAN YÜKSEL SERDENGEÇTİ

DESTAN

Bin yıl oldu toprağına basalı,
Hayli oldu kılıçları asalı,
Bülbüllerin onun için tasalı,

Sazlar kırık, ayar tutmaz telleri,
Biz neyledik o koskoca elleri?

Yol görünür, başbuğ emir verirdi,
Dalga dalga ordularım yürürdü,
Hamlemizden dağlar, taşlar erirdi.

Arkamızda bırakırdık selleri,
Biz neyledik o koskoca elleri?

Gölgemizden bütün cihan sakınır,
Fermanı çıkar, dal-kılıçlar takınır,
Meydanlarda Rabbe dua okunur.

Dolu-dizgin aştık nice belleri,
Biz neyledik o koskoca elleri?

Sabah olur ulufeler dağılır,
Yıldız doğar talihimiz belirir,
Bir seferde dört krallık serilir,

Dolduruyor heybetimiz yılları,
Biz neyledik o koskoca elleri?

Plevneler, Manastırlar bizsizdir,
Yosun tutmuş camilerin ıssızdır,
Boynu bükük minareler sessizdir,

Açmaz olmuş Kızanlık'ın gülleri,
Biz neyledik o koskoca elleri?

Hatı görür geleceği sezerdik,
Viyana tâ Vistülde gezerdik,
Haritayı biz kendimiz çizerdik,

diğer gazetelerde çıkan yazılarından seçmeler), *Nasreddin Hoca- Güldüren Düşündüren Adam, Mahallenin Yedi Delisi* (hikâye).

Eserleri Türk Edebiyatı Vakfınca yeniden basılmaya başlandı: *Mabet-siz Şehir, Gülünç Hakikatler, Bir Nesh Nasıl Mahvettiler, Bu Millet Neden Ağlar, Akdeniz Hilalindir*. Gazete ve dergilerde, kitaplarına girmemiş çok sayıda makalesi vardır.

HAKKINDA: Feyzi Halıcı / Parlamento Şairler (1990), Bozkurt Zakir Avşar / Serdengeçti'den Serdengeçtilere (1992), Bozkurt Zakir Avşar / Said-i Nursi ve Serdengeçti (1992), Abdurrahim Balcıoğlu / Osman Yüksel Serdengeçti (1992), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-91 (1994), Osman Yüksel Serdengeçti (Gökkubbe dergisi, Haziran 2001), Mehmet Nuri Yardım / Türk Şiirinden Portreler (Abdurrahim Balcıoğlu ile söyleşi, 2001) - Edebiyatımızın Gülcryüzü (2002) - Unutulmayan Edebiyatçılarımız (2004), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

SERENGİL, Aziz Behiç

Şair (D. 1907, İstanbul - Ö. 1962, Ankara). Asıl adı Aziz Çağlar'dır. Şiirlerinde Aziz Behiç imzasını kullandı. Davutpaşa İlkokulu, Kuleli Askeri Lisesi ve Harp Okulu mezunu. Silahlı Kuvvetler mensubu olarak Anadolu'nun çeşitli yerlerindeki kıtalarda görev yaptı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra serbest avukat olarak çalıştı. Şiir ve öyküleri 1930'lu yıllardan itibaren *Servet-i Fünun-Uyanış* ve *Varlık* gibi dergilerde yer aldı. *Şu Garip Türkü* (1961) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), TBE Ansiklopedisi (2001).

SERGEN, Semih

Tiyatro sanatçısı, şair ve yazar. 1931, İstanbul doğumlu. İlkokulu Fatih'te, ortaokulu Sarıyer'de, liseyi İstanbul Erkek Lisesinde bitirdi. 1949 yılında Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümüne girdi, 1954 yılında aynı okulun yüksek bölümünden mezun oldu. Devlet Tiyatroları ailesi içinde kırk dört yılı aşkın bir süre

Semih Sergen

oyunculuk, yönetmenlik, yöneticilik ve öğretmenlik yaptı. 1976 yılında Devlet Tiyatroları sanat işlerinden sorumlu genel müdür yardımcılığına getirildi ve bu görevinden sonra emekliye ayrıldı. Güzel şiir okumasıyla da tanınmıştır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Burçak, Yakarış, Niyaz Dalları, Eskitemedim Gökyüzünü, Ölüm Kalım Savaşı Destanı, Nergisleri Bölüşmek, Tasavvuf Şiirleri Antolojisi/ Aşk ve Gönül* (1995), *Kuruyuduk Yaş Olduk* (2000).

OYUN: *Çınar ile Ihlamur, Erkek ve Kadın, Saz Kafeste Mor Kuşlar, Bir*

SEMİH SERGEN

YUNUS SEVGİ DEMEKTİR

Söz mülkünün sultanı, aşk yaylası doruğu!
Dertlilerin umudu, güçsüzlerin soluğu.
Sevgiye şeker şerbet, kine bakır çalığı,
Dertli Yunus, han Yunus, derviş Yunus, can Yunus.

Sebil sebil sunduğun Kur'ân'ın hikmetidir.
Fakirden yana olman Resûl'ün Sünnetidir.
Sen Türkmen kocasısın erenler himmetidir.
Dertli Yunus, han yunus, Derviş Yunus, can Yunus.

Hece hece dokudu yazmasını, bezini,
Naz makamında buldu masasını, özünü.
Hak tezgâhında çözdü insan bilinmezini,
Dertli Yunus, han Yunus, derviş Yunus, can Yunus.

Halkı, Hak için sevmek has kullara yaraşır.
Halkı, Hak için seven dost katına karışır.
Âlemlerin Rabbinden bir bergüzar erişir.
Dertli Yunus, han Yunus, derviş Yunus, can Yunus.

Her yanda ayan beyan yüce Hakk'ı kuvveti.
Işık ışık şavkıyor adaleti, hikmeti.
Yunus, birlikte gördü güzellikle kudreti.
Dertli Yunus, han Yunus, derviş Yunus, can Yunus.

Yunus insan demektir: Yunus sevgi, Yunus halk.
Yunus vatan demektir: Yunus yurt, Yunus toprak.
Yunus Türkçe demektir: Türkçe ak, Türkçe bayrak.
Dertli Yunus, han Yunus, derviş Yunus, can Yunus.

Hilâl Uğruna, Bahar Gecikti, Kardeş Kanı.

BİYOGRAFİK ÖYKÜ: *Erkekler Ağlamaz.*

SERHAN, Fatma İrfan

Romancı (D. 1914, İstanbul - Ö. 1992). Romancı Kemal Tahir'in ilk eşidir. Edirne Öğretmen Okulu, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü mezunu. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsünde okudu. İstanbul'da edebiyat öğretmenliği yaparken çeşitli gazetelerde çalıştı. Avustralya'ya giderek bir süre Sidney Macquarie Üniversitesinde görev aldı, Grolier Amerikan şirketinde yöneticilik yaptı. Türkiye'ye döndüğü 1960 yılından itibaren *Cumhuriyet*, *Vatan* ve *Demokrat İzmir* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı, köylü-lere okuma yazma kursları, ücretsiz İngilizce dersleri verdi.

İlk şiirleri öğrencilik yıllarında Kemal Tahir'in çıkardığı *Geçit* dergisinde (1933-34) yer aldı. Çocuklara yönelik radyo oyunları yazdı. 1962'de *Vatan* gazetesinde tefrika edilen *Gavurdağlı* ve 1991'de tamamladığı *Panayır* adlı romanları basılmadı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Marziye* (1978), *Karagöl* (1979), *Panayır* (1991).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar* (1979).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıcından Günümüze (1991), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar (1995).

SERİN, Necdet

Ekonomist, yazar. 10 Ekim 1933, İzmir doğumlu. 1957'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. 1958'de Umumî İktisat Kürsüsü asistanlığına getirildiği Siyasal Bilgiler Fakültesinde dekanlık ve Ankara Üniversitesi Rektörlüğü görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

EKONOMİ: *Türkiye'nin Sanayileşmesi* (1963), *İktisadi Kalkınma İçin Plânlama* (1967).

ÇEVİRİ: *Sınai Kalkınma Programlarının Formüle Edilmesi* (1964), *Yeter Derecede Gelişmemiş Ülkelerin İktisadi Kalkınmaları ile İlgili Tedbirler* (1964).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969).

SERİNKAYA, Metin

Şair (D. 1936, Adana – Ö. 1995). İlköğrenimini doğduğu ilde yaptıktan sonra İstanbul Erkek Lisesini bitirdi. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine devam ettiyse de ailesinin maddi sıkıntıları nedeniyle öğrenimini yarım bırakarak çalışma yaşamına atıldı. Birkaç yıl memurluk yaptıktan sonra ticarete yöneldi, başarılı olamadı. Şiirlerini 1967 yılında *Mutluluğa Koşu* adlı bir kitapta topladı.

SERİNSU, Ahmet Nedim

Tefsir bilimcisi. 1955, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1978) mezunu. Yüksek lisansını Muhammed bin Suud Üniversitesi Medine-i Münevvere Yüksek Lisans Enstitüsünde "*Şerh-u Risaleti's-Sagair ve'l Kebair / Edisyon Kritik*" başlıklı teziyle (1985) tamamladı. Doktorasını "*Kur'an'ın Anlaşılmasında Esbab-ı Nuzülün Rolü*" tez çalışmasıyla Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1993) yaptı. 1996 yılında doçent, 2003 yılında profesör oldu ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Tecvid (Kur'an-ı Kerim'i uygun telaffuzla okuma), tefsir (Kur'an yorumu), hadis (Peygamberin sözleri), tefsir rivâyetlerinde tarihsellik ve esbâb-ı nüzûl, Kur'an'ın anlaşılması ve kültürel ortam ilişkisi, Kur'an ve ahlâk konularında dersler verdi.

Makaleleri; *Diyanet İlmi*, *Dinî Araştırmalar*, *İslâmî Araştırmalar* dergileri ile *Türk Aile Ansiklopedisi*'nde yayımlandı. Seminer ve sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. Ayrıca Kur'an-ahlâk ilişkisi, Kur'an ahlâkı, Kur'an ahlâkı - Hz. Peygamber ilişkisi, Kur'an ilimlerinin doğuşu ve gelişmesi konularında çalışmalar yürüttü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kur'an'ın Anlaşılmasında Esbab-ı Nüzülün Rolü* (1994), *Sa'lebe Kıssası / Esbab-ı Nüzüle Yeni Bir Yaklaşım* (1995), *Tarihsellik ve Esbab-ı Nüzül* (1996), *Kur'an Nedir?* (1996), *Kimi Örnek Almalı* (2003).

ORTAK KİTAP: *Kur'an ve İnsanın Anlam Arayışı - Uluslararası Din Öğretimi Sempozyumu Bildirileri* (1998), *Kur'an-ı Kerim'i Gençlerimize Nasıl Anlatalım? - Gençlik Dönemi ve Eğitimi Sempozyumu Bildirileri* (2000), *Bizi Biz Yapan Değerlerimiz ve Hayatımızı Anlamlandırmadaki Rolü - 3. Bine Girerken Türkiye Sempozyumu Bildirileri* (2000).

SERTBARUT, Miyase

Çocuk edebiyatı yazarı. 1963, Ceyhan / Adana doğumlu. Sağlık lisesini bitirdikten sonra bir süre hemşirelik yaptı. Daha sonra Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Değişik okullarda Türkçe, Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yaptı. Kırgızistan'da Türkiye Türkçesi öğretiminde görev aldı. Türkiye'ye döndükten sonra emekliye (2005) ayrıldı ve Ankara'ya yerleşti.

MİYASE SERTBARUT

GERÇEKLE BÜYÜMEK, DÜŞLERLE YÜRÜMEK...

Evimizin kapısına yaklaştığımda değişmeyen o sesi duydum yine. Oturma odasından başlayan koridordan geçen kapıyı duvarları yok sayan ses... Dikiş makinesinin sesi... Anlıyordum ki annem yine çalışıyor. Bu tükürtmin hızından, arada bir kesilmesinden, makinenin bazen yorulmuş gibi zorlanmasından annemin yüzünün ne durumda olduğunu görmeden anlayabilirdim. Kendimi bildim bileli duyarım çünkü bu sesi: Turr... turrr... arada bir turr... Getireceği sonuçları düşünmeden "Ah! Bir bozulsa... İğnesi kırılsa... tamirciden aylarca gelmese..." diye düşler kurarım bazen.

Annem, dikiş makinesinden hoşlanmayışıma anlam veremiyormuş. Ben bebekken o sesi duyar duymaz uyurmuşum. Nimi sayarmışım bu tükürtüleri; hatta ağladığımda, hırçınlaştığımda susup uyumam için makineyi çalıştırırmış. Hemen susar, gözlerimi kapatırmışım. Kim bilir niçin öyle yapardım? Belki de korktuğum içindi, uyuma numarasıyla ondan kurtulmaya çalışıyordum belki de... Hem insan bebekken sevdiği bir şeyi ömür boyunca sevecek değil ya... Şimdi sevmiyorum işte! Annem onun kölesi oldu. Anneme "Otur!" diyor, annem oturuyor onun başucuna. Saatlerce kalkma izni yok, vicdansız bir köle tüccarı bu makine... Oysa ben de annemin diğer anneler gibi bizi kapıda karşılamasını, haydi çocuklar mutfağa size nefis yemekler pişirdim, demesini isterdim. Kapıya yaklaştığımda içeriden televizyon dizilerinden birinin sesini duymayı yeğlerdim. "İsabel, ne güzel bir kazağın var canım!" gibi boş sözler bile olsa, makinenin beynimde işleyen tükürtülerinden daha anlamlı olurdu; ama bütün bunlar için vakti yok annemin. Annem terzi...

(*Gerçekle Büyümek, Düşlerle Yürümek*, 1999).

Miyase Sertbarut

Yazmaya 1990'da radyo oyunları yazarak başladı. TRT radyolarında oyunları seslendirildi. Daha çok çocuk edebiyatı alanında eserler verdi. *"Fasulyem Bulutlara Çıkamaz"* eseri ile 1966'da Damar Dergisi - Çankaya Belediyesinin açtığı yarışmada birincilik ödülünü aldı, *"Gerçekle Büyümek Düşlerle Yürümek"* adlı dosyasıyla da Bu Yayınevinin düzenlediği gençlik edebiyatı roman yarışmasında ikinci oldu. *"Cam Aşkı"* adlı çocuk filmi senaryosu Kültür Bakanlığınca ödüllendirildi. *"Anadolu Ateşi"* adlı radyo tiyatrosu Cumhuriyetin 75. yıldönümü nedeniyle TRT'nin düzenlediği yarışmada birinci oldu. *"Bay Yalnız ile Bayan Sütlaç"* adlı oyunuyla TRT 2001 Radyo Oyunu Yarışmasında ikincilik ödülünü aldı. *Sisin Sakladıkları* ile 2004 Tudem Edebiyat Ödülünde ikincilik, *Akvaryumdaki Deniz Kızı* ile aynı ödülde mansiyon aldı. On kadar senaryo ve radyo oyunu yazdı. 2001 yılına kadar toplam on kitap yayımladı ve on ödül aldı.

"Miyase Sertbarut, dramatik ana damar akışına bağlı kalarak örüntüliyor 'Gerçekle Büyümek Düşlerle Yürümek' adlı romanını. Hele bir 'dikiş makinesi' dönüştürümüyle giriyor ki yapıta, yazınımızda belki en güzel dikiş makinesi dönüştürümü bu.

"Tümcelerin kuruluşunda, sözdizimlerinin oturtuluşunda, yan anlamların örülüşünde, ayrıntıların yerleştirilişinde bir uçanlık, kıpır kıpırlık sağlıyor Miyase Sertbarut. Soluk aldırmadan bir çırpıda okutabiliyor romanını." (M. Sadık Aslankara)

ESERLERİ:

ÇOCUK ÖYKÜSÜ ve ROMANI: *Fasulyem Bulutlara Çıkamaz* (1996), *Ayakkabı Götüren Köpek* (1996), *Salih Dede'nin Sihirli Piposu* (1997), *Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar* (1998), *Annemin Kokusu* (1999), *Tuna'nın Büyülü Gemisi* (2003), *Sisin Sakladıkları* (2004).

GENÇLİK ROMANI: *Gerçekle Büyümek Düşlerle Yürümek* (1999).

MASAL: *Çınar Ağacındaki Gizli Geçit* (1998), *Çiğdem Der ki...* (1998), *Kırmızı Kartal* (2004), *Akvaryumdaki Deniz Kızı* (2004).

DENEME-ANLATI: *Hayalet Geminin Seyir Defteri* (1996).

HAKKINDA: Salih Aytar / Kalbi Çocuklar İçin Atan Öğretmen (Antalya gazetesi, 7.1.1999) Eli Kalem Tutan Öğretmenler (Öğretmen Dünyası dergisi, Kasım 1998), Celal Hafifbilek / Miyase Sertbarut'la Kitapları ve Ödülleri Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 19.4.2001), Celal Hafifbilek / Fadime Hala'dan Miyase Sertbarut'a (Bahçe Edebiyat Dergisi, Eylül 1998), M. Sadık Aslankara / Çocuk, Gençlik Yazınının Neresindeyiz? (Cumhuriyet Kitap, 9.12.2004), M. Sadık Aslankara / Yazınımızda Çocuk Gençlik Kitapları (Cumhuriyet Kitap, 25.11.2004), Mustafa Koç / İnsanı Acıtan Şeyler Yazmayan Yazar (Yenigün gazetesi, 4.2.2005).

SERTEL, Sabiha

Gazeteci ve yazar (D. 1895, Selanik – Ö. 2 Eylül 1968, Bakü / Azerbaycan). Gazeteciliği meslek olarak benimsemiş ilk kadın yazarlardandır. Ortaöğrenimini Selanik Terakki İnas İdaresi (Lisesi)'nde ve bir Fransız okulunda tamamladı. Salkan Savaşı'nda Selanik'in Yunanlıların eline geçmesinden sonra ailesiyle birlikte İstanbul'a (1912) yerleşti ve 1915'te gazeteci Zekeriya Sertel'le evlendi. Yazı yaşamına eşiyle birlikte çıkardıkları haftalık *Büyük Mecmua*'da (1919) başladı. Derginin ilk sayısından itibaren kadın sorununa değinerek "Türk feminizmi"nin öncüleri arasında yer aldı. Aynı yıl eşiyle birlikte ABD'ye giderek Columbia'da sosyoloji okudu. Bundan sonra kadın sorunu üzerinde daha ayrıntılı olarak düşünmeye başladı.

Yurda döndüğünde eşiyle birlikte *Resimli Ay* (1924-31) dergisini çıkardı. Dergide yazdığı makalelerde işçi sınıfını savundu, sosyal ve politik düzeni eleştirdi. Bu arada eşi ve F. Sabri Duran'la birlikte *Çocuk Ansiklopedisi*'ni (4 cilt, 1927-1928) hazırladı ve *Cumhuriyet* gazetesinin çıkardığı *Hayat Ansiklopedisi*'nde (1932) çalıştı. Serteller'in ismiyle özdeşleyen *Tan* gazetesi (1936) özellikle İkinci Dünya Savaşı yıllarında faşizme ve militarizme karşı yayımları nedeniyle geniş yankı uyandırdı.

Sabiha Sertel

Gazete, 1945'te bir kışkırtma sonucu basılıp yakıldı. 1950'de eşiyle birlikte yurtdışına çıktı. Paris, Budapeşte, Moskova ve Bakü'de yaşadı. Türkiye Komünist Partisinin çalışmalarına katıldı. Budapeşte Radyosunun Türkçe yayınlar servisinde çalıştı. Son yıllarında Türkiye'ye dönme talebi reddedildi. Gazeteciliğinin yanı sıra *Tevfik Fikret-Mehmet Akif Kavgası* (1940), *Tevfik Fikret İdeolojisi ve Felsefesi* (1946) adlı inceleme kitaplarıyla dikkat çekti. Anılarını topladığı *Roman Gibi* (1969) ölümünden sonra yayımlandı. Bazı Marksisit yazarların eserlerini Türkçeye çevirdi. Pek çok çocuk kitabının yayına hazırlanmasına katkıda bulundu.

ESERLERİ:

ROMAN: *Çitra Roy ile Babası* (1936).

İNCELEME: *Tevfik Fikret-Mehmet Akif Kavgası* (1940), *Tevfik Fikret: İdeolojisi ve Felsefesi* (1946; *İlericilik Gericilik Kavgasında Tevfik Fikret* adıyla, 1999),

ANI: *Roman Gibi* (1969).

ANSİKLOPEDİ: *Çocuk Ansiklopedisi* (4 cilt, Mehmet Zekeriya Sertel ve Faik Sabri ile, 1927-1928)

ÇEVİRİ: *Sınıf Kavgası* (K. Kautsky'den 1934), *Kadın ve Sosyalizm* (A. Bebel'den, 1935), *Diyalektik Materyalizm-Leninizmin Nazari Temeli* (V. Adoratsky'den 1936), *Yeni Sovyet Rusya ve Esas Teşkilât Kanunu* (O.M. Molotov'dan, 1936), *Demokrasi Nedir* (J. Bryce'den 1939).

HAKKINDA: Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Sevengül Sönmez / Yirmisi Bir Arada: "On Kuruşa Bir Kitap" (Virgül, sayı: 23, Ekim 1999), B. Sadık Albayrak-Nihat Ateş / Savaşımcı Bir Şair Olarak T. Fikret Eray Canberk / Tevfik Fikret'in Şiiri Konusunda Bazı Eleştiri ve Değerlendirmeler (Cumhuriyet Kitap, 27.12.2000), Murat Belge (Kitap-lık, Aralık 2003).

SERTEL, Yıldız

Araştırmacı-yazar. 1923, New York / ABD doğumlu. Sabiha ve Zekeriya Sertel'in kızıdır. Annesi ve babasının Amerika'da eğitim gördüğü sırada doğdu, orta ve lise öğrenimini Arnavutköy Amerikan Kız Kolejinde, üniversite eğitimini Londra Yüksek İktisat Okulunda yaptı. 1945'te *Tan* gazetesinin yakılmasından sonra ailesiyle birlikte yurdu terketmek zorunda kaldı. 1960 yılında Bakü'ye yerleşerek doktorasını Azerbaycan Bilimler Akademisinde verdi. Doçentliğe yükseldi. 1971-89 yılları arasında Paris'te Vincennes Üniversitesinde Türkiye ve Ortadoğu Tarihi okuttu. 1995'te İstanbul Kadın Kuruluşları Birliğinin Ödülünü aldı.

Yıldız Sertel

ESERLERİ:

Savaş Rüzgârları-Savaşlar (1999), *Küreselleşen Emperyalizm, Bunalım* (1999), *Annem Sabiha Sertel Kimdi Neler Yazdı?* (1999), *Türkiye'de Dışa Dönük Ekonomi ve Çöküş* (1999).

HAKKINDA: Behzat Ay, Yıldız Sertel'den "Savaş Rüzgârları" Hem Tarihi Hem Güncel (Cumhuriyet Kitap, 10 Haziran 1999).

SERTEL, Zekeriya

Gazeteci ve yazar (D. 1890, Ustrumca / Makedonya - Ö. 11 Mart 1980, Paris / Fransa). Tam adı Mehmet Zekeriya Sertel'dir. Gazetecı ve yazar Sabiha Sertel'in eşi, araştırmacı-yazar Yıldız Sertel'in babasıdır. İstanbul Hukuk Mektebini bitirdikten sonra Paris Sorbonne Üniversitesinde sosyoloji öğrenimi gördü. Amerika'ya giderek Columbia Üniversitesi Gazetecilik Fakültesini bitirdi. Amerika'dan döndüğünde Basın Yayın Genel Müdürlüğüne getirildi. İstanbul'da eşi Sabiha Sertel'le birlikte çıkardığı *Resimli Ay* dergisinde çıkan yazılarından dolayı İstiklal Mahkemesince hapis cezasına çarptırıldı. Daha sonra Faik Sabri Duran'la *Hayat Ansiklopedisi*'ni yayımladı. Halit Lütfi Dördüncü ve Sabiha Sertel'le *Tan* gazetesini ve *Görüşler* dergisini çıkardı.

Tan gazetesi, yayımladığı yazılara tepki gösterenler tarafından protesto edilip yakılınca eşiyle birlikte Paris'e kaçmak zorunda kaldı (1950). Uzun süre Sovyetler Birliğinde ve eşinin ölümünden sonra tümüyle yerleştiği Fransa'da yaşadı. 1977 yılında Danıştay'a açtığı davayı kazanarak İstanbul'a geldiyse de kısa bir süre sonra Paris'e döndü, orada öldü.

Zekeriya Sertel

Gazeteciliğe *Cumhuriyet* gazetesinin kurucusu Yunus Nadi'nin Selanik'te çıkardığı *Rumeli* gazetesinde başlamıştı. Zekeriya Sertel, yazılarını yukarıda belirtilen gazete ve dergiler dışında, 1912 yılında çıkardığı *Yeni Felsefe*, 1930 yılında çıkardığı *Son Posta* ve son döneminde İstanbul'da bulunduğu bir süre içinde *Cumhuriyet* ve *Vatan* gazetelerinde yayımladı.

"Sertel ailesi, Türk basın-yayın hayatında yenilikçi kimliğiyle tartışmasız önemli bir yere sahip olmuştur. Şinasi'yi Türk gazeteciliğinin öncüsü olarak değerlendirirken Sertel ailesine de Türk basınının "halkçı"laştırılmasında bir öncülük payesi vermek gerekmektedir." (Sevengül Sönmez)

ESERLERİ:

ANI: *Mavi Gözlü Dev* (Nâzım Hikmet'le ilgili anıları, 1968), *Hatırladıklarım* (1968), *Nâzım Hikmet'in Son Yılları* (1979).

GEZİ: *Amerikan Biçimi Yaşam: 1969 -1979 Amerikan İzlenimleri* (1994).

İNCELEME: *Olduğu Gibi: Rus Biçimi Sosyalizm* (1999), *Sertellerin Anılarında Nâzım Hikmet ve Babıali* (1999).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Sevengül Sönmez / Yirmisi Bir Arada: "On Kuruşa Bir Kitap" (Virgül, sayı: 23, Ekim 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SERTOĞLU, Mithat

Gazetecı ve tarihçi (D. 1913, İstanbul - Ö. 29 Mart 1995). Gazeteci-yazar Murat Sertoğlu'nun kardeşidir. Ailesi 1907 yılında Saraybosna'dan önce Kozan'a, sonra İstanbul'a yerleşti. İlk ve ortaöğrenimini İs-tanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji, Arap ve Fars Filolojisi - Felsefe Tarihi - Pedagoji ve Didaktik Disip-linlerini bitirdi (1940). Gazeteciliğe lise öğrenciliği yıllarında başlayarak (1933) *Hergün, Haber* ve *Vatan* gazetelerinde çalıştı. Gedikpaşa Ortaokulunda Türkçe, Taksim Lisesinde ede-biyat öğretmenliği yaptı. 1944 yılında memurluğa başladığı Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünde genel müdür yardımcısı (1956) ve genel müdür (1960) oldu. 1973 yılında kendi istediğiyle emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra *Hayat* dergisinde çalışmaya başladı. *Hayat Tarih* dergisinin yayın sorumlusu oldu. 1978 yılında *Hürriyet* gazetesine girdi, bu gazetenin çıkardığı *Yıllar Boyu Tarih* dergisinde yayın danışmanı olarak çalıştı. 1985 yılında buradan ayrılarak Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünde danışmanlık görevinde bulundu. Mart 1989'dan itibaren bu görevinden de ayrılarak tüm zamanını yazı çalışmalarına ayırdı. Çamlıca Mezarlığında toprağa verildi.

Arapça, Farsça, Fransızca ve Sırpça bilen Sertoğlu, Osmanlı tarihi alanında yaptığı araştırmalarla tanındı. Başbakanlık Arşivinde görevli olduğu yıllarda bir süre İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Son Çağ Tarihi, Osmanlı Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi bölümlerinde ders vermişti (1961-71). *Tanin, Son Posta, Son Telgraf, Tercüman, Akşam, Hürriyet, Yeni İstanbul, Tarih Dünyası, Resimli Tarih, Belgelerle Türk Tarihi, Hayat Tarih, Yıllar Boyu Tarih, Türk Kültürünü Araştırma, Türk Kültürü, Milli Kültür, Türk Edebiyatı, Türkiyat Mecmuası* ve *TTK Belleten*'inde üç bine yakın makalesi yayımlandı. *Son Posta, Son Telgraf, Tercüman, Akşam* gazetelerinde on beş tarihi romanı tefrika edildi. Şiirleri 1994'te yayımlandı.

ESERLERİ:

Tugi Tarihi (1947), *Atatürk Hayatı ve Şahsiyeti* (1953), *Muhteva Bakımından Başbakanlık Arşivi* (1955), *Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi* (1958), *Gazi Osman Paşa* (1964), *Türk ve İslâm Tarihi* (5 cilt, 1963-67), *Mufassal Osmanlı Tarihi* (5. ve 6. ciltler, 1962, 63), *Büyük Atatürk* (1965), *Resimli Büyük İstanbul Ansiklopedisi* (1968), *Peygamberler Tarihi* (1969), *Evliyalar Tarihi* (1969), *Türkiye'nin Problemleri* (1969), *Osmanlı Sarayında Entrikalar Ansiklopedisi* (1970), *Türk Zaferleri Ansiklopedisi* (1972), *Osmanlı Padişahları* (1973), *Tanzimat Devrimi* (1973), *Süryanî Türkleri Siyasi ve İçtimaî Tarihi* (1973), *Osmanlı Türklerinde Tuğra* (1975), *Osmanlı Sarayı'nda Bir Gün* (1976), *Fatih ve İstanbul'un Fethi* (Fetih ve Fatih adı ile, 1986), *Osmanlı Kıyafetleri* (Fenerci Mehmed Albümü, 1986), *Osmanlı Tarih Lügati* (1987), *Dördüncü Murad* (1987), *İstanbul Sohbetleri* (1992), *Paşalar Şehri İstanbul* (1993), *Ehl-i Sünnetin Altı İmamı* (1994), *Tarih Sohbetleri* (1994), *Şiirler* (1994), *Darüşşafaka Tarihi.*

SERTOĞLU, Murat

Gazeteci, yazar, romancı (D. 1911, Kozan - Ö. 1989, İstanbul). Ga-zeteciliğe 1933 yılında *Haber* gazetesinde başladı. *Dünya, Cumhuriyet, Son Posta, Tan, Yeni Sabah, Tanin, Hergün, Son Telgraf, Gece Postası, Hürriyet* ve

Tercüman gazetelerinde muhabir, yazar, yazı işleri müdürü olarak çalıştı. Ünlü Türk pehlivanlarının hayatlarını gazetelerde tefrika halinde yayımlamasıyla geniş bir okur kitlesi elde etti. Cumhurbaşkanlarından Cemal Gürsel'in kendisini sık sık telefonla arayarak bu tefrikalar hakkında bilgi istediği rivayet edilir. Sertoğlu, ayrıca gazetelerde çizgi roman ve tam sayfa spor geleneğinin başlamasına öncülük etmişti. Fransızca, İngilizce, Arapça ve Farsça bilmekteydi. İki yüz kadar roman yazdığı bilinmektedir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Çakırcalı Mehmet Efe* (1941), *Çakırcalı Mehmet Efe Nasıl Vuruldu* (1941), *Komitacı Aşkı* (1943), *Yapraklar Dökülürken* (1945), *Çakırcalı Efe'nin Maceraları* (1947), *Teodora* (1948), *Teodora'nın Ölümü* (1950), *Tarihte Türk Kahramanları* (1953), *Gedik Ahmet Paşa* (1953), *Gazi Osman Paşa* (1954), *Mustafa Reşit Paşa* (1954), *Merzifonlu Kara Mustafa Paşa* (1954), *Dağlar Kralı Yörük Osman Efe* (1955), *Kızıl Sultan Abdülhamit'e Yapılan Suikast* (1955), *Bizans Alevler İçinde* (1956), *Dağlar Rasputini Gavur İmam* (1959), *Bizanslı Aspasya* (1960), *Meşhur Halk Kahramanı Köroğlu* (1962), *Mustafa Sagir* (1963), *Kerbela* (1963), *Oniki İmam* (1965), *Baltacı ile Kate-rina* (1966), *Bulgar Sadık: Türk Casusu* (1966), *Battal Gazi* (1967), *Battal Gazi'nin Oğlu* (1968), *Katerina'nın Göz Yaşları* (1967), *Kanlı Takip: Battal Gazi'nin Oğlu* (1970), *Battal Gazi'nin Torunu* (1971), *Leyla ile Mecnun* (1974), *Vali-i Vilayet Hademe-i Devlet Atçalı Kel Mehmet* (1983), *Kahramanlar Kahramanı Hekimoğlu ve Onun Akılları Durduran Macera ve Destanı* (1983).

İNCELEME-DERLEME: *Türkiye Cumhuriyeti'nin Banisi Büyük Atatürk Vatan Sana Minnettardır* (haz. 1953), *Hacı Bektaş-ı Veli* (1966), *Türkiye'de Yenileşmenin Tarihçesi ve Tanzimat Devrimi* (1973), *Türk Halk Şiirinin En Büyük Ustası Şeyhli Yunus Emre Hayatı ve Divanı* (1984), *Yunus Emre: Yaşamı ve Divanından Esintiler* (1997).

ÇEVİRİ: *Knock* (J. Romain'den, 1934), *Pardayanlar*(1944) - *Tribule'nin Sonu* (1958) - *Serseriler Yatağının Sonu* (1961) (M. Zévaco'dan).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982).

SERTOĞLU, Sedat

Gazeteci, yazar. 1945, İstanbul doğumlu. Tevfik Fikret'le akrabadır. Moda İlkokulunda, Eskişehir Maarif Kolejinde dört yıl yatılı okudu, Kadıköy Maarif Kolejini (1965) bitirdi. 1965'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazandı, ancak gazeteciliği tercih ederek öğrenimini yarım bıraktı. 1966'da *Milliyet* gazetesine polis muhabiri olarak girdi. Daha sonra *Tercüman*'a geçti. 1982'de Haldun Simavi'nin sahibi olduğu *Günaydın*'a, *Sabah* çıkmaya başlayınca *Sabah*'a transfer oldu. Gazeteciler Cemiyeti üyesidir. Henry Miller'dan *Neksus* (1993)'u Türkçeye çevirdi.

HAKKINDA: Cemal A. Kalyoncu / MOSSAD Ajanı Gazeteci [mi Acaba] (Aksiyon, 26.5.2001).

SEVEN, Ahmet

Şair ve yazar. 1 Ocak 1966, Göçebe köyü / Kavak / Samsun doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Samsun'da tamamladı. Açık Öğretim Fakültesi Halkla İlişkiler Bölümünü bitirdi. Çeşitli işler ve memurluk yaptıktan sonra, 2005'te Samsun İl Kültür Müdürlüğü bünyesinde müze memuru oldu.

İlk şiirleri ve yazıları, öğrencilik yıllarında okulun duvar gazetesinde çıktı. *Yeni Devir* gazetesinde yayımlanan *"Bekleyiş"* başlıklı denemesiyle imzası basında ilk defa (1984) yer aldı. *Gürses* gazetesinde kültür ve sanat sayfası (1985) hazırladı. Daha sonra *Zaman* gazetesinin "Genç Kalemler" ve "Misafir Kalemler" köşesinde yazıları (1987) çıktı. *Hakses* gazetesinde yazı ve şiirleri, *Sur-Mektep* dergilerinde şiirleri yer aldı. *Vahdet* gazetesinde temsilcilik ve yazarlık (1989) yaptı. *Ribat* dergisinin sürekli yazarlarından (1987) oldu. Samsun'da yayımlanan *Halk* gazetesinde de yazılar yayımlamayı sürdürdü. Kendi çıkardığı *19 Mayıs Haber* (1989-93) gazetesi başta olmak üzere *Yeni Devir, Vahdet, Zaman, Altınova* gazetelerinde yazıları yayımlandı. Samsun'un yerel TV ve radyolarında kültür sanat programları hazırlayıp sundu. 1999'dan itibaren *Kanal S* televizyonunda "Yol Değirmeni" adlı bir program hazırlayıp sundu. Eğitimle ilgili konularda çok sayıda panellere katıldı. Yazılarında eğitim konuları ağırlık kazanırken şiirlerinde daha çok toplumsal ve mistik temalara yer verdiği görülür.

Ahmet Seven

Samsun Eğitim ve Kültür Derneğinin kurucuları arasında yer aldı, başkanlığını yürüttü. Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesi oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Söz Açılınca* (1994).

DERLEME: *Meşhur Sözler Antolojisi* (1996), *Tarihin Anlattıkları* (1997), *Altın Sözler* (1999), *Sözün Özü* (1999), *Edebiyat Dünyamızdan Seçme Şiirler* (1999).

HAKKINDA: 19 Mayıs Belediycsi Kültür ve Sanat Bülteni (Aralık 1999), Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye Samsun (c. 2, 2001), Yeni Şafak (13.8.1999), Melih Köksal / Yel Değirmeni Programı (Demokrasi gazetesi, 28.2.2004).

Aydın Seven

SEVEN, Aydın

Şair ve müzisyen. 10 Ekim 1957, Dereyüzü köyü / Kelkit / Gümüşhane doğumlu. Dereyüzü Köyü İlkokulu, Ankara Ömer Seyfettin Lisesi, Erzurum Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü (1979) mezunu. 1979 yılından itibaren Sandıklı, Gölköy, Ladik, Kelkit ve Sincan'da edebiyat öğretmenliği yaptı. Bu yıllarda Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisans tamamladı.

Şiirleri *Kuşakkaya, Bizim Ece, Anadolu Kültür-Sanat* gibi dergilerde yayımlandı. Yirmi civarında şiiri Türk sanat müziği formunda bestelendi. TÜRKSAV, MESAM, MÜZİK-SEN ve İLESAM üyesidir. *Yorgun Şair* (1998) adlı bir şiir kitabı var. Ayrıca güftelerini de kendisinin yazdığı yirmi kadar bestesi vardır.

SEVEN TURAN, Zübeyde

Şair ve yazar, ressam. 19 Kasım 1953, Samsun doğumlu. Samsun Mithat Paşa Kız Lisesi (1971), Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (1982) mezunu. 1973'ten itibaren Samsun, Çorum, Sinop, Bayburt ve İzmir defterdarlıklarında memur ve yönetici olarak çalıştı. 1999'da Gaziemir Malmüdürü iken emekliye ayrıldı.

Şiir ve yazıları çeşitli sanat dergilerinde yayımlandı. 1974 yılında Ümit

ZÜBEYDE SEVEN TURAN

BEN

Doğduğunda bayram
yapılanlardan
Değilim ben
Kız gelmişleyin
Yas tutulanlardan
Leydi bebelerden değil
Toprağa belenenlerden
Kimi ısıtılmış toprağa
Arada bir aferinler alsın da
Başı okşanmamışlardan
Çok bayramlar görüp de
Bayramlıklar giyememişlerden
Kimi yüzünü yüreğine gizleyen
Kimi çekingesiz savaşanlardan
Güneşle günebakan
Akşamsefasıyım geceleri
Kanatlanmış turnayım
gökyüzünde
Sıla özlemi yüklü
Sisli havasında dağlarının
Özgürlüğümü taşıyanım
Dokuz köyden kovulan
Erdem uğruna
Onuncu köy arayanlardan
Şimdilerde sızlasa da şuram
buram
Ben Anadolu kokuyorum
Anadolu kokuyorum buram
buram...
(Işıktı Gölgem)

Yaşar Oğuzcan Şiir Ödülünü kazandı. Ressam dostlarıyla birlikte şiir-resim karma sergilerine katıldı. Bestelenen şiirleri de vardır. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği, Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği ve Atatürkçü Düşünce Derneği üyesidir.

"Zübeyde Seven Turan, tüm iletilerini öykü metnine başarıyla sindirdiği için, çocuk okurda 'öğüt tatsızlığı' bırakan hiçbir şey oluşmuyor. İlgiyle okunabiliyor kitapları. Yazar, dile özen gösteriyor; doğru ve güzel anlatımlarla yazmaya dikkat ediyor. Kentli çocuktan uzakta kalan doğa, onun anlatımıyla sanki yakına geliyor. (...) Şiirlerindeki duyarlılığı öykülerine taşıyor ve onlara ayrı bir derinlik kazandırıyor." (Hülya Soyşekerci)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Cemre Düştü Gönlüme* (1997), *Sevgiyle Gelen* (1999), *Işıktı Gölgem* (2002).

ÇOCUK ŞİİRİ: *Cerence* (çocuk şiirleri, 1999).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Canöz* (dörtlü çocuk öyküsü seti, 2001), *Gülce* (çocuk öyküleri, 2001), *Utku, Aliş* (2003), *Çilli Mustafa* (2003).

HAKKINDA: Erkin Usman / Cerence'yi Mutlaka Okumamız Lazım (Gazete Ege, 23.3.1999), Bülent Habora / Çocuklara ve Yoldan Dönmeyenlere İki Kitap (Evrensel gazetesi, 30.7.1999), Zübeyde Seven Turan / Işıktı Gölgem (2002).

Zübeyde Seven Turan

Refik Ahmet Sevengil

SEVENGİL, Refik Ahmed

Yazar, siyaset adamı (D. 1903, Bingazi / Libya - Ö. 13 Eylül 1970, Ankara). Şefik Ragıp imzasını da kullandı. Özel öğrenim görerek yetişti. İstanbul'daki yabancı okullarda öğretmenlik, Darulbedayi (İstanbul Şehir Tiyatrosu) Edebî Heyet (1927, 28) ve Şehir Meclisi (1938) üyeliği yaptı. 1943 yılında Tokat'tan milletvekili seçilen Refik Ahmed, daha sonra Basın Yayın Genel Müdürlüğü, TRT Yönetim Kurulu üyeliği (1964-68) görevlerinde bulundu. Çeşitli gazetelerde tiyatro ve kitap eleştirileri yayımlandı. Tiyatro tarihi araştırmalarıyla tanındı. Radyoda edebiyat söyleşileri yaptı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Çıplaklar* (1936), *Açlık* (1937), *Perdenin Arkası* (1941).

HİKÂYE: *Köyün Yolu* (1937).

REFİK AHMET SEVENGİL

ORTAOYUNU NE ZAMAN KURULDU, YERLEŞTİ?

Eski İstanbul'u yıllarca eğlendiren eğlencelerden biri de ortaoyunudur. Bugün artık tarihin tozlu ciltleri arasında sonsuz bir uykuya terkedilmiş olan ortaoyunu, gerçekte perdeden inmiş Karagöz'dür.

Ortaoyunu hiç kuşkusuz ülkemizde seyirlik oyunlar için Karagöz'den sonra bir gelişme aşaması sayılır. Birincisi hayal idi? İkincisinde hiç olmazsa kişiler canlıdır...

Ortaoyunu, Karagöz oyunundan yüzyıllarca daha yenidir.

Eski yaşayış biçimimize ait bilgilerin eksikliği, tarihsel belgelerin noksanlığı ortaoyununun ülkemizde ne zaman ve nasıl başladığını saptama olanağı vermiyor. Ancak, kesin olan yön onaltıncı yüzyıldan önce bu oyunun var olmadığı ve bilinmediğidir.

Onyedinci ve onsekizinci yüzyıllarda İstanbul'da tanınmış eğlence topluluklarından söz etmiştik. Bu topluluklara katılan şu'bedebazların çok çeşitli,

→

gösterdikleri becerilerin de değişik olduğunu söylemiştik. Daha sonra bu toplulukların ortaoyunu koluna dönüştüğü, daha doğru bir anlatımla ortaoyuncuların da bu koldan yetişip topluluk halinde oyun gösterdikleri anlaşılmaktadır...

Eski yöntem ve biçime göre ortaoyunu şöyle başlardı. Oyun alanına seyirciler için çadırlar kurulur, seyirciler buralarda yer alıp güneşten korunurlar, ortaoyunu da seyircilerin önünde oynanırdı. Bir yanda zurna çifte nağra ve davuldan oluşan bir saz topluluğu bulunurdu. Alanda henüz oyunculardan kimsenin bulunmadığı bir sırada saz köçek havaları çalmaya başlar, on iki kişilik tam takım bir raks topluluğu hoplayıp sıçrayarak alana girer. Rakkaslar bir süre müziğe uyarak oynar, göbek atar, boyun kırar, cilve yaparlardı.

Bunların arkasından yüzü kahve telvesiyle boyalı, üzerinde şaldan yapılan boy entarisi, ayağında kırmızı yemeni, belinde şal kuşak, başında eğri bir külah bulunan Tiryaki, elinde lülesi kısa, sapı iple beline bağlı bir çubukla alana gelir, köçeklerle birlikte dolanır, raks sırasında tuhaflıklar yapıp seyircileri güldürürdü. Daha sonra kol takımının tümü acayip giysiler, türlü türlü külahlarla alana gelir, müziğe uyarak hoplayıp sıçrar, rakseder, hep bir ağızdan şarkı söylerlerdi.

Dağda bir keçi,
Sivridirkiçi
Kahpenin piçi
Bunda bir iş var!

Bunlar raks sırasında türlü maskaralık da yaparlar, köçeklerden sonra gelen bu genel fasıla curcuna denilirdi. Bu kalabalık çekildikten, alan tenhalaşıp saz sustuktan sonra Pişekâr başında dilimli kavuğu, elinde şakşakla ağır ve onurlu bir edâ ile alana gelir, yerlere kadar eğilir, halkı selâmlar, oynanacak oyunun adını söyleyerek; "Oyunun taklidini aldım çalsın çalgılar, usul ve ahenkle efendilerime seyrettireyim" derdi. Bir yandan saz başlar, bir yandan oyun kişileri birer birer alana gelirler. ancak bu zaman oyuna başlanılmış olurdu.

Daha sonra ortaoyunu çeşitlendirilip değiştirilirken ilk fasılada köçeklerle birlikte çıkan Tiryaki de Kavuklu ve Nekre adlarıyla anılan tiple değiştirilmiştir. Nekre başında sivri bir külâh, elinde şakşakla alana gelir, rakkasları izler, güldürü sanatçıları ile birlikte seyircileri güldürürdü. Sonraları curcunaya çıkmak alışkanlığı da kaldırılmıştır.

(*İstanbul Nasıl Eğlenirdi*, haz. Sami Önal, 1985)

İNCELEME: *İstanbul Nasıl Eğleniyordu* (1927, yeni basımı 1985), *Yakın Çağlarda Türk Tiyatrosu* (2 cilt, 1943), *Hüseyin Rahmi Gürpınar* (1944), *Türk Tiyatrosu Tarihi* (5 cilt: Eski Türklerde Dram Sanatı, 1959; Opera Sanatı ve İlk Temaslarımız, 1959; *Fatih Devrinde Alimler Sanatkarlar ve Kültür Hayatı* (1961); Tanzimat Tiyatrosu, 1961; Saray Tiyatrosu, 1962; Meşrutiyet Tiyatrosu, 1968), *Kafes ve Ferace Devrinde İstanbul* (2001).

SOHBET (Radyo Konuşmaları): *Bizim İstediğimiz Edebiyat* (1933), *Eski Şiirimizin Ustaları* (1964), *Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri* (1965), *Çağımızın Halk Şairleri* (1967).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Kafes ve Ferace Devrinde İstanbul / Ahmet Refik (Cumhuriyet Kitap, 14.12.2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

SEVER, Erol

Gazeteci, şair ve yazar, çevirmen (D. 1939, İzmit – Ö. 10 Şubat 2003, Norsborg / İsveç). Subay bir babanın oğlu olarak doğdu. Baba tarafından Çorumlu, ana tarafından Arnavut kökenlidir. Çocukluğu İstanbul Fatih'te geçti. İsveç'in Norsborg kentindeki bir hastanede kanser tedavisi görürken öldü, aynı kentte toprağa verildi.

Edebiyata ilgisi 1960'larda başladı. İlk şiirleri, o yıllarda Adana'da çıkan bir dergide yayımlandı. Dokuzu telif, altısı çeviri olmak üzere on beş kitabı yayımlandı. Birkaç kitabı, İsveç dilinde, İsveç'te basıldı.

BAZI ESERLERİ:

ŞİİR: *Anadolu Türküsü* (Stockholm, 1985), *Siyah Düşler* (Stockholm, 1988), *Ishtars Duvor* (1991, Norsborg).

SEÇKİ: *Yürüyerek Geçtim Güneş Sistemlerinin Arasından* (çeviri şiir).

ARAŞTIRMA: *Asur Tarihi* (Norsborg, 1993).

SEVER, Fevzi Kadir

Şair. 1939, Dobriç / Dobruca / Bulgaristan doğumlu. Sofya Türk Pedagoji Okulu ve Sofya Yüksek Tiyatro Enstitüsü Aktörlük Bölümünde okudu. Öğreniminin ardından Şumnu'daki Türk Devlet Tiyatrosunun kadrosuna alındı. 1978'de İstanbul Avcılar'a göç etti. Şiirlerinde günümüzün yozlaşan insani değerlerini işledi ve eleştirdi. *Sevgi Delisi* (1994) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

Müjgân Sever

SEVER, Müjgân

Şair. 27 Aralık 1958, Giresun doğumlu. Giresun Atatürk Lisesindeki öğrenimini yarım bıraktı (1976). Herhangi bir işte çalışmadı. *"Seni Yazıyorum"* başlıklı ilk şiirini 1993 yılında *Kocaeli* gazetesinde, diğer ürünlerini *Kocaeli* gazetesi ile *Demlik* ve *Özgür Ses* adlı yayın organlarında yayımladı. *Özgür Ses* gazetesinin 1993 yılında açtığı şiir yarışmasında mansiyon, 1995 yılında Kocaeli Belediyesinin açtığı yarışmada birincilik ödülünü aldı. Edebiyatçılar Derneği, İzmit Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, İsveç Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Tan Ağarıyorken (1993), *Sürgün Çığlıkları* (1995).

SEVER, Serhat

Şair. 1969, Siverek / Urfa doğumlu. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi mezunu. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra ticaret hayatına atıldı. Çalışmalarını özel bir eğitim kurumunda genel müdürlük yaparak sürdürdü. Şiir ve denemeleri çeşitli sanat dergilerinde yayımlandı. Bazı ürünleriyle ödüller kazandı. *Aşk Ayetleri* (1997) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

SEVERCAN, Halil

Şair. 1946, Kayseri doğumlu. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim

Fakültesi İşletme Bölümü mezunu. Bir kamu kuruluşunda memur olarak çalıştı. Şiir yazmaya ilkokul sıralarında başladı. Birçok dernekte görev aldı. Bozkurtspor (1968) ve Argıncıkspor (1974) adlı spor kulüplerini kurdu. Bunlardan Argıncıkspor'un on yedi yıl aralıksız olarak başkanlığını yaptı. 1983'te Amatör Spor Kulüpleri Federasyonunu kurdu, genel başkanlığını yaptı. *Bir Bozkurt'un Kükreyişi* (1972) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Alim Gerçel / Kayseri Şairler Antolojisi (1995).

SEVGİ, Ahmet (Konyalı)

Şair. 16 Nisan 1946, Konya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Konya'da tamamladı. Ankara Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulunu bitirdikten (1967) sonra Niğde, Isparta ve Ankara'daki çeşitli okullarda öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 1976 yılından itibaren MEB merkez teşkilatında Etüd Programlama Dairesi Başkan Yardımcısı (1976-81), Erkek Teknik öğretim Genel Müdür Yardımcısı (1981-86), Talim ve Terbiye Kurulu üyesi, ek görev olarak MEB Bakanı başdanışmanı (1986-92), müsteşar yardımcısı (1992-95), Taşkent Büyükelçiliği Eğitim Müşaviri (1995-98) olarak çalışıp 2000 yılında emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra bir süre de MEB Vakfı Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürü (2000-2002) olarak hizmet verdi.

Makale ve şiirleri Türkiye'de *Çağrı, Size, Çağdaş Eğitim, Kemalist Ülkü, Tercüman* gibi gazete ve dergilerde; Özbekistan'da *Aile ve Cemiyet, İstiklal Goncaları, Közgü, Özbekistan Avazı* gibi gazete ve dergilerde yer aldı. Fethi Karamahmutoğlu tarafından üç şiiri bestelendi. Yurtiçi ve yurtdışında birçok seminer ve toplantıya katılarak bildiriler sundu.

"Şiirlerinde lokomotiflik görevini içten anlatımı üstlenmiş... Gerektiği kadar kullandığı fonetik ve semantik ağırlıklı estetik kurallardan öte, içtenliğine gölge düşürmemek, sanat endişesiyle özü yitirmemek tek amacı." (Fethi Karamahmutoğlu)

"Konya'mızın Muvaffak Sami Onat, Kemal Or, Feyzi Halıcı, Ali Rıdvan Bülbül gibi değerli şairleri arasına Ahmet Sevgi'yi de yazıyorum." (Bekir Sıtkı Erdoğan)

"Geçmiş zaman, hatıralar, şiirin denizine sizi batırıp batırıp çıkarıyor. Hayatın mutluluğu ve hüznü onun için bir çıkış noktası sanki... Keşke şairimiz kendini saklamasaydı. O'nu daha önce tanımış olsaydık." (Hüseyin Yurdabak)

"Atın şu ölüm makinelerini
Dünyayı kuralım yeni baştan

Ahmet Sevgi (Konyalı)

Mutlu yaşamalı çocuklarımız
Bıktı insanlık savaştan.

"Böyle diyor Ahmet Sevgi. Bu görüşe, bu deyişe, bu dileğe kim katılmaz? İnsan olan, gören gözü, duyan kulağı, seven yüreği olan Ahmet Sevgi'nin duyduğu acıyı ben daha önce canımın çekirdeğinde duymuş, 'İnsanlığın yakınızda elleri, ölüm araçlarını icat edenler' demiştim." (Battaloğlu Ahtuşen)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Fidan* (1993), *Akasya* (bestelenmiş şiirleri, 2003).

GEZİ: *Merhaba Özbekistan* (2001).

Ayrıca yirmi civarında mesleki eseri vardır.

HAKKINDA: Ahmet Tufan Şentürk / Ahmet Sevgi'nin Fidan'ı Üstüne (Vakit gazetesi, 17-18.3.1994), İsa Kayacan / Ahmet Sevgi'nin İki Kitabı (Burdur Yenigün gazetesi, 8 Nisan 2003), Battaloğlu Ahtuşen /Ahmet Sevgi'nin Akasya'sı (Anayurt gazetesi, 22.4.2003), Özkan Gönlüm / Gönül Dünyasında Şiirle Yaşayanlar (Edremit Körfez Star gazetesi, 16.8.2003).

SEVGİ, Ahmet (Mersinli)

Edebiyat araştırmacısı, deneme yazarı. 15 Mart 1953, Sakız köyü / Mut / Mersin doğumlu. Yazılarının bir bölümünde Ahmet Habip, Habip Sakızlıoğlu gibi imzalar kullandı. Sakız Köyü İlkokulu (1966), Adana İmam Hatip Lisesi (1976) ve Fırat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1980) mezunu. 1983 yılında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebi-

AHMET SEVGİ (Konyalı)

ÖZBEKİSTAN'DA

Merhaba huzur,
Merhaba güzel Taşkent.
İnince bu toprakları hemen tanıdım.
Bir komşu bahçesine girer gibi rahatça,
Orta Asya bozkırına uzandım.

Merhaba yeşillik,
Merhaba çocukluk yıllarımın Konya'sı.
Sanki bu gökyüzünü hemen tanıdım.
Uçup giden turnalara söyleyin,
Taşkent'in güzelliğine inandım.

Merhaba güzel Türkçem,
Merhaba benim ses bayrağım.
Ben bu Özbekçe'yi hemen tanıdım.
Bağdaş kurdu gönlüme Ali Şir Nevai.
Yıllardır O'nun divanıyla yandım.

Merhaba ihtişam,
Merhaba ahşabın dile geldiği diyar.
Pamuklu çapan giyenleri hemen tanıdım.
Her Özbekçe kelime bir dost selamı,
Hüzünlü şarkılarıyla Anadolu'yu andım.

Merhaba tılsımlı güzellik,
Merhaba çini saltanatı.
Bu mimari eserleri hemen tanıdım.
Semerkant'ta, Buhara'da, Hiva'da,
Selçuklu eserlerin gölgesindeyim sandım.

Merhaba Emir Timur,
Merhaba Muhteşem Cihangir.
Ölümü güzelleştiren türbeni hemen tanıdım.
Yüzlerce yıllık uykudan sonra,
Türkistan topraklarında uyandım.

Ahmet Sevgi (Mersinli)

yatı Bölümüne öğretim görevlisi olarak atandı. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında yaptı. 1988 yılında Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne yardımcı doçent olarak atandı. 1994 yılında doçent, 2002 yılında profesör oldu. 1996'da atandığı Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü görevinden 2001'de kendi isteği ile ayrıldı. Aynı fakültede Eski Türk Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi olarak çalıştı.

İlk kitabının da adı olan ilk makalesi 1982'de *Türk Edebiyatı* dergisinde yayımlandı. Sonraki makaleleri; *Ayyıldız, Son Çağrı, Son Havadis, Tercüman, Türk Edebiyatı, Türk Yurdu, Millî Kültür, Kültür Dünyası, Konevî, Bilgi Yolu, Türk Kültürü, SÜ Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi, Yedi İklim, Türklük Araştırmaları, İslâmî Edebiyat, SÜ Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* gazete ve dergileri ile *Prof. Dr. Erol Güngör'ün Anısına Armağan* (1998) gibi ortak kitaplarda yayımlandı.

"Dr. Sevgi, bir üniversite öğretim üyesi olduğu için dil olaylarına, daha doğrusu Türkçemizin sıkıntılarına eğilirken bu özelliğini asla geri bırakmamaktadır. Her paragraf bizlere bir bilgiyi, bir dil olayını, bir hatırayı aktarırken kolayca öğrenmeyi, hatta daha sonra hatırlamayı da sağlamaktadır. İlgi alanı sebebiyle daha çok klâsik şiirlerden seçilen beyitler de bu konuda bizlere yardımcı olmaktadır." (Prof. Dr. Saim Sakaoğlu)

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Latîfî'nin İki Risalesi / Enisü'l Fusaha ve Evsafı İbrahim Paşa* (1986), *Hikâye-i Garibe* (Prof. Dr. Sâim Sakaoğlu ile, 1992), *Merdümî / Tuhfetü'l-İslâm* (1993), *Lâtifî / Sübhatü'l-Uşşâk* (1993), *Ali Canip Yöntem'in Yeni Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri* (Mustafa Özcan ile, 1995), *Ali Canip Yöntem'in Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri* (M. Özcan ile, 1996), *Molla Cami'nin Erbain'i ve Manzum Türkçe Tercümeleri* (2000).

DENEME: *Sevgi Gözüyle* (1999), *Zihniyet Değişimi* (2002).

HAKKINDA: Yakup Şafak / Sevgi Gözüyle Denemeler Üzerine (Yeni Mesaj, 15.3.1999), Hatice Savaş / Sevgi Gözüyle Denemeler (Yeni Meram, 16.4.1999), Y. Alpaslan Özdemir / Sevgili Denemeler (Yeni Meram, 24.2.1999), M. Necati Büyükkalkan / Sevgi Gözüyle Denemeler (Yeni Meram, 1 Mart 1999), Aziz Ayva / Sevgi Gözüyle Denemeler (Yedi İklim, Mart 2002), Erol Gündüz / Günümüzün Kutadgu Bilig'i: Zihniyet Değişimi (Anadolu Manşet, 26 Aralık 2002), Saim Sakaoğlu / Türkçenin Acı Günleri (Türk Dili, Kasım 2003), Yakup Şafak / Beyitlerin Gölgesinde Dinlenmek (Merhaba, 13.4.2005).

SEVİL, Fahri

Şair. 1931, Yeşilköy / Söke / Aydın doğumlu. İlk ve ortaokulu Söke'de okudu. Aydın Lisesinde bir süre öğrenim gördü. Daha sonra Söke'de ticaretle uğraştı. Şiirleri Söke gazetelerinde ve İstanbul'da yayımlanan *Türkiye*

AHMET SEVGİ (Mersinli)

AHLAKİ ÇÖKÜŞ

"Değişimden başka her şey değişir" derler. Gerçekten öyle... Dünya hızla değişiyor. Son elli yılda şahit olduğumuz yenilikler, insanlığın başlangıçtan 20. yüzyıl ortalarına kadar kaydettiği gelişmelerin çok çok üstündedir. Ancak, şiddeti giderek artan bu değişim rüzgârı maalesef ahlâkî değerlerimizi de yurmuştur. Ziya Paşa'nın ifadesiyle ahlâkımız öyle değişmiştir ki geçmişte cereyan eden birtakım hakikatler artık bize yalan geliyor:

Tagayyür eylemişdir âlemân ol rütbe ahlâkı
Bize nakl olunan gelir güyâ yalan şimdi.

İnsan bir ahlâkî değerler manzumesidir. Dürüstlük, hayırseverlik, fedakârlık, hak, adalet, saygı, sevgi, hoşgörü, dayanışma vs. gibi insanî meziyetlerden mahrum bir kişinin diğer canlılardan ne farkı vardır?

Özülerek belirtelim ki biz ahlâkî değerlerimizi yitire yitire değiştik. Dün sosyal hayatın ruhunu teşkil eden "hasbîlik, kadirşinaslık, vefakârlık" gibi birtakım kavramlara bugün sözlüklerde bile pek rastlayamıyoruz...

İsterseniz Nurettin Topçu, Ali Emîri ve Mehmet Akif'ten birer anekdot naklederek ahlâkî çöküşte gelinen noktayı tespite çalışalım:

Nurettin Topçu, İstanbul İmam-Hatip Okulu'na hariçten ders girmektedir. Bir gün mutemet ders ücretini ödemek için bordroyu imzalatmak ister. Ama Nurettin Topçu hiç oralı olmaz. Mutemet durumu okul müdürü Mahir İz'e açar. Mahir Bey, hocayı çağırtarak bordroyu niçin imzalamadığını sorar. Nurettin Topçu: "Burası din mektebi, ben buraya ibadet için geliyorum, ibadetten para alınır mı?" der. Mahir İz:"Ne yapıyorsun Nurettin Bey, sen devletten zengin misin? İhtiyacın yoksa sen alma, okulda bu kadar fakir talebe var. Sen bordroyu imzala, ben o parayı alır, fakir çocuklara dağıtırım" der. Nurettin Topçu:"Ben o imzayı attıktan sonra parayı kabul etmiş olurum. O zaman atmışım veya dağıtmışsın fark etmez" deyince Mahir İz Bey:"Pes doğrusu" der ve bu hareketinin sebebini sorar. Nurettin Topçu'nun söyledikleri düşündürücüdür: "Din görevi hasbî olmalıdır. Bundan yetişenler din adamı olacaklar. Ben hasbî olmalıyım ki onlar da hasbî olsunlar."

Yazık ki bu hasbî gayretler toplumda hiçbir iz bırakmadan kaybolup gitmiştir.

Ali Emîri adını duymuşsunuzdur. "Divânü Lügâti't-Türk"ü ilim âlemine kazandıran zat... Bu büyük hizmetinden dolayı Talat Paşa kadirşinaslık göstererek kendisine 300 lira -o gün için bir servettir- gönderir. Ali Emîri'nin Talât Paşa'ya verdiği cevap karşısında duygulanmamak mümkün mü?

"Lütfunuza, kadirşinaslığınıza teşekkür ederim. Fakat, parayı kabul edemem. Çünkü vatanî, millî bir ufacık hizmet mukabilinde para almış olacağım. Bu ise vicdanıma ağır gelen bir şeydir, bundan dolayı size teşekkür ile beraber parayı iade ediyorum."

Ve nihayet Mehmet Âkif... Paltosu olmadığı için soğuk günlerde arkadaşı Şefik Beyin paltosunu giymek durumunda olduğu hâlde "İstiklâl Marşı" için vadedilen 500 lirayı kabul etmeyen Âkif'e "Emâyiliğin bu kadarı da fazla" diyen bir toplumda hırsızlık, hortumculuk ve terör nasıl önlenir?..

Keşke 20. yüzyıl başlarında:

Oyuncak sanmayın! Ahlâk-ı millî, rûh-u millîdir
Onun iflası en korkunç ölümdür: Mevt-i küllîdir

(*Türk Edebiyatı*, Mayıs 2004)

Şairler Şiir Antolojisi'nde yer aldı. Şiir dalında bir başarı ödülü vardır. Söke Şairler ve Yazarlar Derneği Kurucu üyelerinden ve ilk yönetim kurulu üyesidir. *Gönlümdeki Bahar* (1998) ilk şiir kitabıdır.

HAKKINDA: Sarızeybek Dergisi 2004 Antolojisi (2004).

SEVİLEN, Mehmet Muhittin

Gölgeoyunu araştırmacısı (D. 1886- Ö. 7 Aralık 1974). Hayali Küçük Ali adıyla tanındı. İstanbul'da Davutpaşa Rüştiyesini (ortaokul) bitirdikten sonra Posta İdaresinde çalışarak 1944'te emekliye ayrıldı. Geleneksel Karagöz oyunu ile daha sekiz on yaşında iken ilgilenmeye başladı. İlk bilgilerini devrinin ünlü Karagözcülerini seyrederek aldı. Gölge oyunu çalışmalarını altmış yıl sürdürdü. Geleneksel Karagöz oyunlarına yeni tasvir ve tipler ekledi, yeni yorumlar getirdi. Karagöz koleksiyonları oluşturdu. Kitaplar yazdı, ses bantları doldurdu, filmler yaptı. Yaratmış olduğu özel yeni Karagöz oyunları ile Türkiye Radyolarında yirmi yılı aşkın bir süre hizmet verdi. Karagöz oyunları derledi. "Gülme Komşuna Gelir Başına" ve "Karagöz" (Muhavereler) sinema filmlerinde oynadı. Karagöz oyunuyla ilgili çok sayıda ses bandı kaydı vardır.

ESERLERİ (Tiyatro):

Karagöz'ün Hamam Eğlencesi (1928), *Karagöz'ün Kağıthane Sefası* (1928), *Hayal Perdesi* (1931), *Karagöz* (1969).

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

SEVİLGEN, Mustafa Gündüz

Siyaset adamı, bürokrat. 1936, Polatlı / Ankara doğumlu. Sakarya İlkokulu (1948), Polatlı Ortaokulu (1951), Ankara Gazi Lisesi (1955), İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi (1960) mezunu. 1960-73 yılları arasında kamu kuruluşları ve özel sektörde mühendislik ve şantiye şefliği yaptı. 1973 seçimlerinde MSP'den Manisa Milletvekili olarak parlamentoya girdi. 1977 yılında milletvekilliği sona erince yeniden özel kuruluşlarda çalıştı. 1990 yılında Faisal Finans Kurumu Genel Müdür Yardımcısı ve Faisal İnşaat Şirketi Genel Müdürü iken emekliye ayrıldı.

1954 yılında "*Yarenlik*" başlıklı ilk yazısının yayımlandığı *Polatlı Postası* gazetesinden başlayarak, yazıları *Gurbet* dergisi (İzmir, 1965), *Millî Gazete* (1972-73) ile *Hergün* (1978-80) ve *Zaman* (1989-91) gazetelerinde yer aldı. Birlik Vakfı, Aydınlar Ocağı, Türkiye Yazarlar Birliği, Mehmet Akif Vakfı, Parlamenterler Derneği üyesidir. Anılarını *MSP'de Dört Yıl* (1979) adlı kitabında topladı.

SEVİM, Ali

Tarihçi. 1928, Adana doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü mezunu. "*Artukoğullarının İlk Devirleri*" konulu tezi ile doktor, "*Suriye'nin Selçuklular Tarafından Fethi*" konulu tezi ile doçent, "*Halep Selçuklu Melikliği*" konulu tezi ile profesör oldu. 1956-59 yılları arasında Hamburg Üniversitesi Önasya Tarih ve Kültürü Enstitüsünde Türkçe okutmanlığı yaptı. 1958 ve 1978 yıllarında Hamburg ve Frankfurt Üniversitelerinde ders verdi. AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yönetim ve Yayın Kurulu üyeliği ve Tarih Araştırmaları Enstitüsü müdürlüğü görevlerinde bulundu. Çalışmalarını Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı olarak sürdürdü. Türk Tarih Kurumu üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Suriye Selçukluları Tarihi I* (1965), *Malazgirt Meydan Savaşı* (1971), *Suriye Selçukluları Tarihi II* (1983), *Suriye ve Filistin Selçukluları Tarihi* (1983), *Genel Çizgileriyle Selçuklu-Ermeni İlişkileri* (1983), *Anadolu'nun Fethi. Selçuklular Dönemi* (başlangıcından 1086 sonuna kadar, 1988; gen. 2. bas., 1993), *Anadolu Fatihi Kutalmışoğlu Süleymanşah* (1990), *Büyük Selçuklu Komutanları Afşin, Atsız, Artuk ve Aksungur* (1990), *Türkiye Tarihi, I., II., III., IV. ciltler* (Prof. Dr. Y. Yücel ile, 1990-92), *Klasik Dönemin Üç Hükümdarı: Fatih, Yavuz, Kanunî* (Y. Yücel ile, 1991).

ÇEVİRİ - YAYINA HAZIRLAMA: *Sıbt İbnü'l-Cevzi, Mir'âtü'z-Zeman fi Tarihi'l-Âyân* (Selçuklularla ilgili bölümler, 1968), *Abû Bakr İbn al-Zeki, Ravzatü'l Küttâb ve Haditatü'l-Albâb* (1972), *İbnü'l-Adim, Bugyetü't-Taleb fi Tarihi Haleb* (metin, özetleri ve incelemeler. Selçuklularla ilgili bölümler, 1976), *Biyografilerle Selçukluklar Tarihi* (Bugyetü't-Taleb çevirisi, notlar ve açıklamalar, 1982), *Azimî Tarihi* (Metin, çeviri, notlar ve açıklamalar, 1988), *İslâm Kaynaklarına Göre Malazgirt Savaşı* (Metinler ve çeviriler, F. Sümer ile, 2. bas. 1989).

SEVİM, Ayşe

Şair ve yazar. 20 Nisan 1979, İzmit doğumlu. Asıl adı Ayşe Günay'dır. İzmit Kazım Karabekir İlkokulunu bitirdi (1989). Orta ve lise öğrenimini İzmit İmam Hatip okulunda tamamladı (1995). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden (2001) mezunu. 2001-02 yılları arasında ga-

AYŞE SEVİM

BAŞI DÖNEN GÜL

Ben zırhı delik ordularla
Parolalarla yürürüm kendime
Nehrin üstüne muşamba örterim
Günahın uzun saçlarında
Ruhum kamaşır
Kanımda cirit böceği gezdiririm

Sen bir gülü ısıran kelimelerle
Dolanırsın hayatta
Korkuyu hayaletlerin elinden
toplamazsın
Tırnakların hayaletlerin sesine
Gül tohumu eker

Sen dumanların
Kalbini
Çürük dişlerle ısırmasını bilmezsin
Gül yaprağı aktır damarın
Ellerin düşünülünce
Güllerin kanı doyar
Ellerin düşünülünce
Örümcek ağızlı bir rüya
Gül kokar

Eskiler söyler
Üzerlerinde bitlerini ve
yorgunluklarını kırarlarken
akşamları
Konuşurlar
Bir gülün başı dönerse
Tüm yıldızlar toprağa düşebilir
diye
Bu yüzden
Tüm yıldızları ağzında taşırım ben

Eskiler söyler
Üzerlerinde tarla kuşlarını, ağıl
kokusunu
çıkartırlarken akşamları
Konuşurlar
Bir gülün başı dönerse
Tüm yüzler buluta değebilir diye
Bu yüzden
Tüm bulutlar benim yüzümde
yıkanır

Ve kadınlar ve erkekler bilir
Senin bir güle dönüştüğünü
Benim kirpiklerimin toprağa
soyunduğunu
Daha neler neler geçer
dudaklarından
Dudaklarını kelimelerle ocaklar
Bir gülün sana dönüştüğünü
Bahçıvanların tespihlerine seni
taktıklarını
Bilmezden gelip

zetecilik yaptı. Daha sonra çeşitli yayın organlarında editör olarak çalıştı. Tarih ve edebiyat konularında dersler ile İSMEK'te yazı dersleri verdi. *Kitaphaber* (2005) dergisinin editörlüğünü üstlendi. Çalışmalarını ve yaşamını İstanbul'da sürdürdü.

İlk şiiri, 1997 yılında *Merdiven Sanat* dergisinde çıkmıştı. Şiirleri daha sonra *Merdiven Sanat, Kitap Haber, Dergâh, Hece, Merdiven Şiir* dergilerinde yayımlandı. 2004 yılında çıkan ilk kitabı *Güneşe Yolculuk,* Türkiye Yazarlar Birliğince Yılın Çocuk Kitabı seçildi.

Ayşe Sevim

"Güneşe Yolculuk, A. Saint Exupery'nin Küçük Prens'inde kaldığım ve üstüne gül koklamadığım masal okuma zevkimi yeniden canlandırdı. Yazarı Ayşe Sevim henüz 25 yaşında; ama aklıyla gönlünün birbirinden hoşnut kaldığını apaçık gösteren olgun bir üslubu var. Ben tesadüfen onun bir şair, bir senarist, bir tarihçi, bir hikayeci olduğunu biliyorum. Eminim ki, onun dergilerde pek çok örneğini sergilediği yaratıcılığının örneklerine rastlamayanlar bile, bunları hissedecek ve Güneşe Yolculuk'u okuduktan sonra diğer eserlerine de ulaşmaya çalışacak. (...)

"Güneşe Yolculuk'a dönersek, olayları canlı-cansız her şeyin tanıklığında anlatan bir üslup. Ayşe, masal kahramanı Zehra'ya, zaman tünelinde bir yolculuk yaptırıyor ve Hz. Muhammed'in yaşamına ayna, ağaç, tesbih tanesi, ok ve yay, gölge, ekmek, masal kahramanı Mersina, toz zerrecik, karınca, rüzgar ve harita gibi nesnelerin yardımıyla sızıyor." (Nuriye Akman)

ESERLERİ:

ÇOCUK KİTABI: *Güneşe Yolculuk* (roman, 2004), *Türk Destanları Serisi* (dokuz destan).

ARAŞTIRMA: *Feminizm* (2005).

HAKKINDA: Nuriye Akman / Güneşe Yolculuk (Zaman Turkuaz Eki, 19.12.2004), Hümeyra Şahin / Feminizm (Kitaphaber dergisi, sayı: 26), Nur Çintay / Beş Yaşında Aşk (Radikal, 26.9.2004), Ayşe Şener Yurtseven / Türk Destanları Serisi (Kitaphaber dergisi, sayı: 28), A. Kadir Suphandağı / Güneşe Göç Var da Kalan Biz miyiz? (Zaman, 24.01 2005), Özcan Ünlü / Bin Kapılı Hayal Ülkesine Atıldım (Türkiye gazetesi, 26.2. 2005), Abdulkerim Yılmaz / Güneşi Görmek İçin Batıya Değil Doğuya Bakalım (Millî Gazete, 3.4.2005), Halime Kökçe / Peygamberin Hayatına Macera Dolu Bir Yolculuk (Gerçek Hayat, 22-28.4.2005), Bünyamin Yılmaz / Her Destana Farklı Kurgu (Millî Gazete, 3.4.2006), Ayşe Olgun / Köroğlu Süperman'ı Döver (Yenişafak Kitap, 5.4.2006).

SEVİM, Jülide

Psikolog, yazar. 1968, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü (1988) mezunu. 1993'ten sonra AMBE adlı psikoloji merkezinde danışmanlık hizmeti sundu. TRT, HBB, ATV televizyon kanallarında psikoloji içerikli danışmanlık programları hazırlayıp sundu (1993-99). *Milliyet* gazetesinde "İnsana Dair" ve "İçimden Geldiği Gibi" köşelerinde yazdı (1999-2000).

ESERLERİ:

Bir Erkek Ağladığında (2001), *Tanrı'nın Sesi Kadın* (2001), *Anne Bu Ne?* (2002), Tırtıllara Özgürlük (2002), *Kırılgan Kadınlar Kızgın Erkekler ve Hayat* (2005).

SEVİM, Osman

Eğitimci, yazar. 1959, Eflâni / Karabük doğumlu. İlköğrenimini Karabük'te, ortaöğrenimini Kastamonu'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü (1981) mezunu. Yüksek li-sansını Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde ta-mamladı. Yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptı.

ESERLERİ (Eğitim):

Açıklamalı-Uygulamalı Türk Dili ve Edebiyatı Lise 1 Yardımcı Ders Kitabı (2002), *Kitap Okuma Alışkanlığı Kazandırma Projesi* (2003), *Milli Bayramlar ve Önemli Günler* (2004), *Belirli Günler ve Haftalar* (2005).

SEVİMAY, Hayri R.

Şair ve ekonomist. 25 Ocak 1933, Develi / Kayseri doğumlu. Develi Merkez İlkokulu (1945), Develi Ortaokulu (1948), Kayseri Ticaret Lisesi (1952, ayrıca İstanbul Pertevniyal)'ni bitirdi. İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu (1956) mezunu. Çalışarak okudu. Öğrencilik yıllarında kunduracı çıraklığı, manavlık, daktilograflık, istidacılık ve muhasebecilik yaptı. Yükseköğrenimini tamamladıktan sonra Ziraat Bankasında müfettiş yardımcılığı (1963-64), müfettişlik (1964-67), müşavir müfettişlik (1977-78), Teftiş Heyeti başkanlığı (1978-80), Genel Müdürlük müşavirliği (1980-82), Tetkik Kurulu üyeliği (1982-84), Genel Koordinatörlük ve yeniden Tetkik Kurulu üyeliği (1984) görevlerinde bulunarak emekliye ayrıldı.

Hayri R. Sevimay

İlk şiiri lise yıllarında *Duvar Gazetesi*'nde çıkmıştı. Ekonomi konularındaki yazıları *Maliye Yazıları, Aktüel-Para* dergilerinde yayımlandı. Sanat Kurumu, Türkiye Ekonomik ve Mali Araştırmalar Vakfı (TEMAR) üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Elem Peteği* (1974), *Kır Öyküleri* (1979).

DENEME-ÖYKÜ: *Küçük Prens'in Dönüşü* (1980).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Osmanlı'dan Günümüze Denizcilik Sektörü* (1992), *Cumhuriyete Girerken Ekonomi - Osmanlı Son Dönem Ekonomisi* (1995).

Ayrıca ekonomi alanında başka eserleri de vardır.

SEVİN, Nureddin

Yazar ve çevirmen (D. 19 Mayıs 1900, İstanbul - Ö. 17 Eylül 1975, İstanbul). Tam adı Mehmet Nureddin Sevin'dir. Nezih Semin ve Nuretin Semin imzalarını da kullandı. İstanbul Robert Kolcji (1917) ve Erkek Muallim Mektebini bitirdikten sonra İngiltere'de Bath Tiyatro Okulunda öğrenim gördü. Dönüşünde (1923) İstanbul Erkek ve Kabataş Erkek liselerinde öğretmenlik, Siyasal Bilgiler Fakültesi ile Devlet Konservatuarında öğretim üyeliği ve Tiyatro Bölümü şefliği yaptı (1939-65). TRT Dış Yayınlar Dairesi için Türk kültürü ve sanatı üzerine konuşmalar hazırladı. Beşiktaş Yahya Efendi Mezarlığına gömülüdür.

Şiirler de yazan Nureddin Sevin, oyun yazarlığı ve tiyatro eleştirmenliğinin ile tanındı. Klasik ve çağdaş Batı yazarlarından çeviriler yaptı. 1919'dan itibaren yazılarını *Çocuk Dünyası, Şebap, Yıldız, Vakit, Yeni Hayat, Ar, Ülkü, Güzel Sanatlar, Sanat ve Edebiyat, Pazar Postası, Hayat, İlgaz, Türk Düşüncesi, Hisar* dergi ve gazetelerinde yayımladı. *Alexius'un*

Sancıları adlı oyunu ile Türk Ev Kadınları Derneğinin 1968 yılında düzenlediği yarışmada ikincilik ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Mir'at-ı Şikeste* (Nurettin Semin imzasıyla, 1920).

OYUN: *Gazan* (operet librettosu, 1938), *Keçi Anne ile Yavruları* (1945), *Alexius'un Sancıları* (1968), *Nilüfer* (1969).

İNCELEME: *Pedagojik Temsiller* (1938), *Müslüman Çocuğun Destanı* (Nuretten Artam ile, 1948), *English in Turkey* (1930, 1954), *Milletlerarası Fonetik İşaretiyle Konuşma Dilimiz* (Turgut Erem'le, 1947), *Üniversitelerin Karagün Destanı* (1960), *Türk Gölge Oyunu* (1968), *13 Asırlık Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış* (1973).

ÇEVİRİ: *Yaz Ortasında Bir Gecelik Rüya* (1936, 2. bas. *Bir Yaz Dönümü Gecesi Rüyası* adıyla, 1962) - *Julius Caesar* (1942) - *Venedik Taciri* (1943) - *Hırçın Kız* (W. Shakespeare'den, 1946), *Bahtiyar Prens ve Başka Masallar* (1938) - *Narlı Ev* (1939) - *Hikâyeler* (2 cilt, 1945) - *Ehemmiyetsiz Kadın* (Oscar Wilde'dan, 1948) *Cesar'la Kleopatra* (B. Shaw'dan, 1945), *Tiyatro Sanatı Hakkında* (G. Craig'den, 1946).

Ayrıca İngilizce ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SEVİN, Veli

Tarih araştırmacısı. 1944, Ödemiş / İzmir doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Tarihi Bölümü (1969) mezunu. Yüksek lisans ve doktorasını *"Lydia Bölgesi"* adlı teziyle (1973) bitirdiği öğretim kurumunda yaptı. 1979 yılında doçent, 1988 yılında profesör oldu. 1966-80 yılları arasında Prof. Dr. Afif Erzen başkanlığında yapılan Van-Çavuştepe, Toprakkale, Van Kalesi, Giyimli ve Edirne-Enez kazılarına katıldı. 1981-86 yılları arasında Karakaya Baraj Gölü kurtarma kazılarından biri olan İmikuşağı Höyüğü kazılarını ve Doğu Anadolu yüzey araştırmalarını; 1987-92 yılları arasında Diyarbakır-Üçtepe Höyüğü kazılarını; 1992-93 yıllarında Van-Karagündüz, 1993 yılında Mersin-Yumuktepe kazılarını yönetti. 1988-92 yılları arasında Prof. Dr. M. Taner Tarhan ile birlikte Van-Gevaş Tarihi Türk Mezarlıkları kazıları ve çevre düzenleme projesini yürüttü.

1993 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Van Bölgesi Tarih ve Arkeoloji Araştırma Merkezi Müdürü oldu. Aynı yıl Eskiçağ Bilimleri Enstitüsünün genel sekreterliğine seçildi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalındaki öğretim üyeliği ile birlikte İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Van Bölgesi Tarih ve Arkeoloji Araştırma Merkezi Müdürlüğü görevini yürüttü. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Mart 1999'dan itibaren Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekan vekilliği yaptı.

Makaleleri; *Tarih Dergisi, Belleten, Tarih Enstitüsü Dergisi, Anadolu Araştırmaları, Arkeoloji ve Sanat, Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, Anatolian Studies, Höyük, Antiquity, Müze-Museum, Orient Express, İstanbuler Mitteilungen, Tel Aviv, Anatolica, Atlas, Istanbuler Mitteilungen, Archaeology, Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi, Bilim ve Ütopya, Toplumsal Tarih, Arkeoatlas* gibi yayınlarla armağan ve ortak kitaplarda yayımlandı. Türk Tarih Kurumu, Alınan Arkeoloji Enstitüsü, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Klasik Çağlar Araştırma Derneği, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü üyesidir.

"Başlangıçtan Persler'e Kadar Anadolu Arkeolojisi adını taşıyan bu yayın (...) Anadolu'nun paleolitik çağlarından başlayarak Pers istilasına kadar olan dönemini akıcı bir dille, okuyucuyu sıkmadan anlatan yapıt, çizim ve haritalarla zenginleştirilmiş. Bu yapıt, kitabın önsözünde de belirtildiği gibi, Anadolu mozaiğinin en eski, en tozlu taşlarını tanıtmak ve sevdirmek amacını taşımakta, bu tozlu taşların ışıyıp parlaması ile Anadolu kültür mozaiğinin daha da güzelleşip uyumlu hale geleceğini iddia etmektedir. Kitabın, özellikle yazının Anadolu'ya geldiği Asur Ticaret Kolonileri Çağı ile başlayan Orta Tunç Çağı ve onu izleyen Hitit, Frigya, Urartu ve Lidya uygarlıklarının anlatıldığı bölümleri, konuya yabancı okuyucuların bile kolaylıkla anlayabileceği ve öğrenciler için özet bir ders olabilecek niteliktedir." (A. Ahmet Uhri)

Veli Sevin

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme-Derleme):

Excavations at Üçtepe / Üçtepe Kazıları (1989), *Yeni Assur Sanatı: Mimarlık* (1991), *Anadolu Arkeolojisi-nin ABC'si* (1991), *Arkeolojik Kazı Sis-temi El Kitabı* (1995), *Van-Karagün-düz: Bir Erken Demir Çağ Nekropolü / Van-Karagündüz: An Early Iron Age Cemetery* (E. Kavaklı ile, 1996), *Anadolu Arkeolojisine Giriş* (1997), *Anadolu Arkeolojisi-Başlangıçtan Persler'e Kadar* (1997), *Nahçwan'da Arkeolojik Araştırmalar / Archaeological Survey in Nakhicevan* (1999), *İmikuşağı I: 6.-1. Yapı Katları* (2001), *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I* (2001), *Eski Anadolu ve Trakya* (2003), *Hakkâri Taşları / Çıplak Savaşçıların Gizemi* (2005).

HAKKINDA: A. Ahmet Uhri / Anadolu Arkeolojisi (Virgül, sayı: 18, Nisan 1999).

Abdullah Sevinç

SEVİNÇ, Abdullah

Eğitimci, yazar. 1945, Gümüştepe köyü / Şarkışla / Sivas doğumlu. İlkokulu Şarkışla'da, ortaokulu ve liseyi Kayseri İmam Hatip Lisesinde (1964) bitirdi. Konya Yüksek İslâm Enstitüsü (1968) mezunu. Kastamonu'da (1968-71) ve Kırklareli'nde (1970-76) öğretmen ve yönetici olarak görev yaptı. Daha sonra MEB Din Eğitimi Genel Müdürlüğü Personel Şubesi müdürlüğü (1976-79) görevinde bulundu. 1979 yılında Diyanet İşleri Başkanlığına geçti ve Ankara Eğitim Merkezi müdürü oldu. Belçika'da "öğretmen din görevliliği" (1979-85) yaptı ve İsveç'te din hizmetlerini yürütmekle görevlendirildi. Hollanda / Lahey Büyükelçiliğine "sosyal görevli" olarak atandı. Türkiye'ye döndükten sonra Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Yayınlar Dairesi Başkanlığı yaptı, Din İşleri Yüksek Kurulu uzmanı olarak çalıştı. 1993 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

Belçika'da Eisden'de *Tevhid* (1984-85) adlı bir aylık gazete çıkardı. Maka-

leleri bu gazete ile *Diyanet* (1979), *Haber* (Hollanda, 1987), *Arayış ve İslâm* (Hollanda Diyanet Vakfı yayın organı, 1987-88) gibi gazete ve dergilerde yer aldı. Kitaplarından birkaçı Bulgarca ve Boşnakçaya çevrildi.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Öğrenci Velilerine Örnekler* (1976), *Din Görevlisinin Hizmet Rehberi* (1977), *Başarının Sırları, Kadın İlmihali, Amel-i Salih Testi, Hz.Muhammed ve Dört Halifesi, Peygamberimiz Hz.Muhammed'in Hayatı* (1995), *Hanefi ve Şafii İlmi Haline Göre Pratik Dini Bilgiler 1111 Soru ve Cevap* (1999), *Gençlikteki Çöküntü Manevi Boşluk / Hutbe 1, Türban Tesettür müdür?, Önce İman, Din Eğitimi İhmal Edilemez, Evlada Nasihat, Kabirden Mektup, Ahiretten Mektup, Cennet Cehennem Mektubu, Çocuklarımıza Karşı Görevlerimiz Var, Duaların Kabul Olmuyor, Neden?, Ayet ve Hadisler Işığında Dost Sohbetleri* (2002), *İntihar mı ? Sakın Haaa! Neden ?* (2005).

ŞİİR: *Beklenen Nesil.*

PİYES: *Karanlıktan Kaçanlar.*

SEVİNÇ, Akın

Öykü yazarı. 7 Kasım 1973, Eskişehir doğumlu. Eskişehir Anadolu Lisesini (1991), İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesini (1995) bitirdi. Yüksek lisansını *"Ütopyalar"* teziyle ve doktora çalışmasını aynı üniversitede tamamladı. 1999 yılında İstanbul Yeditepe Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. Yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli üniversitelerde tasarım ağırlıklı dersler verdi.

İlk öyküsü 1996 yılında Varlık dergisinde yayımlandı. Daha sonraki öykü ve yazıları *Adam Öykü, Varlık, Kitap-lık, Öyküden Bir Bilet: Gidiş-Dönüş, İstanbul, TimeOut İstanbul, Parşömen, Milliyet Sanat, Hürriyet Gösteri, Radikal İki* ve *altZine* dergi ve gazetelerinde yer aldı. Yayımlanmamış öykü dosyası ile 1997 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülünü aldı.

Akın Sevinç

ESERLERİ

ÖYKÜ: *Hayat Belirtisi* (2002), *Ütopya: Hayali Ahali Projesi* (2004), *Dünyanın Yan Etkileri* (2005).

DERLEME (Ortak): *Cinsel Öyküler* (2001), *On Üç Büyülü Öykü / 13 Yazar 13 Öykü* (2002), *Yol Öyküleri* (2002), *Âşık Öyküler* (2002), *Suçlu Öyküler* (2003), *Fırat'a Karışan Öyküler* (2003), *Varlıkta İlk İmzalar* (2003), *Bir Kitabın Eşiğinde / AltKitap* (2003), *Kahramanlar Kitabı* (2004).

HAKKINDA: M. Sadık Aslankara (Cumhuriyet Kitap, 7.9.2000), On Beş Öykücü ve Bir Çizerden Zeugma'ya Ağıt (Cumhuriyet Kitap, 15.11.2001), Hayat Belirtisi (Cumhuriyet Kitap, 9.5.2002), Almıla Özdek (Varlık, Mayıs 2002), Sema Uludağ / Hayatımıza Değen Öyküler! (Varlık, Mayıs 2002), Sema Uludağ (Radikal Kitap, 25 Nisan 2002), Sırma Köksal (TimeOut İstanbul, Mayıs 2002), Süreyya Evren (Milliyet Sanat, 6.8.2002), Nena Çalidis (Cumhuriyet, 25 Eylül 2002), Hülya Çetin (Eylül Öykü, Temmuz 2003), Hilal Kaplan (Radikal Kitap, 4 Şubat 2005), Suat Hayri Küçük (Birgün, 22.2.2005).

SEVİNÇ, Emil

Şair. 1947, Gökdere köyü / Akdağmadeni / Yozgat doğumlu. Âşık tarzı şiirlerinde Ozanca mahlasını kullandı. Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitim Bölümünden mezun olarak, çeşitli şehirlerde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Ortaöğrenim yıllarında yazı ve şiir denemeleri yaparak, halk öyküleri yazdı. Türk Dil Kurumu üyeliği ve derleyiciliği görevlerinde bulundu, "Atatürk ve Dil" konulu sergiler açtı. Açık oturumlar ve Aşık Veysel bültenleri düzenledi. Görevini Antalya'da İlköğretim müfettişi olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

Halkta Atatürk adlı yapıtında yer aldı (1982), *İstiklal Savaşı Destanları* ve *Unutulmayan Öğretmenler* gibi (ortak kitap).

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

SEVİNÇ, Ender

Romancı. 1959, Safranbolu / Karabük doğumlu. İlköğrenimini Safranbolu'da, ortaöğrenimini Karabük'te tamamladı. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümüne okudu. *Kod Adı Majestik* (2002) adlı bir romanı yayımlandı.

"Polisiyeler için hayati önem taşıyan- mekan çizimlerinde yazar son derece başarılı. Ankara, Ayvalık, Midilli, İzmir ve Çeşme'ye dair anlatımlar, Çamlık semti ve Cunda adası kusursuz tasvir edilmiş. Bunların üzerine heyecanlı bir cinayet ve kovalamaca hikâyesi eklendiğinde ise zevkle okunan bir roman çıkıyor ortaya." (A.Ömer Türkeş)

Necdet Sevinç

SEVİNÇ, Necdet

Yazar, gazeteci. 1944, Gaziantep doğumlu. İlk ve ortaokulu Gaziantep'te okudu. Lise öğrenimi, son sınıf öğrencisi iken bir yazısı nedeniyle sona erdi. 1962'de Gaziantep gazetelerinden *Haber*'de başladığı gazeteciliğini 1966'dan itibaren İstanbul'da *Bizim Anadolu, Hergün, Ortadoğu, Büyük Kurultay* gazetelerinde muhabir, yazar, genel yayın müdürü olarak sürdürdü. Makaleleri *Bizim Anadolu, Ortadoğu* ve *Büyük Kurultay* gazetelerinde yayımlandı. Yazılarından dolayı iki kez silahlı saldırıya uğrayarak yaralandı. Hakkında en çok dava açılan yazarlar arasında yer alarak toplam beş yıl hapiste yattı. Türk milliyetçiliğini savunduğu günlük gazete yazılarının yanı sıra Türk tarihi ve Osmanlı toplum düzeni üzerine araştırmalarıyla tanındı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Acının Tadı* (1994).

DENEME-FIKRA: *Yazarını Kurşunlatan Yazılar* (1973), *Sanık Yazılar* (1974), *Tutanak* (1975).

ARAŞTIRMA: *Ordular Masonlar Komünistler* (1971), *Ülkücüye Notlar* (1974), *Ajan Okulları* (1975), *Gaziantep'te Yer Adları ve Türk Boyları, Türk Aşiretleri, Türk Oymakları* (1983), *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Düzeni I* (1985, *Osmanlılarda Sosyo-Ekonomik Yapı* adıyla, 2 cilt bir arada, 1992), *Eski Türklerde Kadın ve Aile* (1987), *Osmanlılardan Günümüze Misyonerlik Faaliyetleri* (2002).

OYUN: *Duruşmalar* (1992).

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas.1999), Osmanlıdan Günümüze Misyoner Faaliyetleri (Kitap Rehberi, Kasım 2002).

SEVİNÇ, Şaban

Gazeteci. 1964, Bafra / Samsun doğumlu. Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu mezunu. *Hürriyet* gazetesinin Parlamento muhabirliği görevinde bulundu. *Hürriyet*'in Ankara Bürosunda CHP muhabirliği yaptı. Yenilmiş Komutanlar Müzesi (2000) adlı bir araştırması vardır.

SEVİNÇGÜL, Ömer

Yazar. 22 Temmuz 1958, Elbistan / Kahramanmaraş doğumlu. Tam adı Ömer Ökkeş Sevinçgül. Erzurum Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi (1980) mezunu. 1987'den itibaren bir devlet kuruluşunda memur olarak görev yaptı. Erzurum'da bir vakfın yayın çalışmalarını yönetti. Hikâye ve denemeleri *Hür Söz* (Erzurum), *Yeni Nesil* gazeteleri ile yayın danışmanlarından olduğu *Zafer, Boğaziçi* ve *Sur* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Çırpınış* (1984).

HİKÂYE: *Hazan ve Bahar* (1983), *Takip* (1985).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kulluğum Sultanlığımdır* (1992), *Fikir Güller*i (1995), *Temel Felsefeler* (1995), *Güzel Konuşma ve Yazma Sanatı* (1995), *Hadis El Kitabı* (1998).

SÖZLÜK: *İlmi-Felsefi-Edebi Lügat* (1996), *Özel Lügat* (2003).

DENEME: *İşte Hayat Böyledir* (1987), *Felsefi Kavramlar Üzerine* (1997), *Bana Soran Oldu mu* (1999), *Simuzer* (1999).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98).

SEVİNÇLİ, Efdal

Araştırmacı-yazar. 24 Haziran 1949, Turgutlu / Manisa doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1972) mezunu. Edebiyat öğretmeni olarak 1972'den itibaren Adana, Maraş, Menemen liseleri ile İzmir Eğitim Enstitüsünde görev yaptı. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "*Namık Kemal ve Tiyatro*" konulu teziyle yüksek lisansını (1984) ve "*Görüşleriyle, Uygulamalarıyla Bir Tiyatro Adamı Olarak Muhsin Ertuğrul*" konulu teziyle doktorasını (1989) tamamladı. 1981'de geçtiği Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalışarak 1998'de emekliye ayrıldı.

Emekli olduktan ve 1999 yılından itibaren çalışmalarını Kuzey Kıbrıs Lefke Avrupa Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak sürdürdü. Makaleleri *Türk Dili, Dönemeç, Türk Folklor Araştırmaları, Çağdaş Eleştiri, Gösteri, Toplum ve Tarih* dergilerinde yayımlandı. Tiyatro Eleştirmenler Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e, Sinema'dan Tiyatro'ya Muhsin Ertuğrul* (1987), *Görüşleriyle, Uygulamalarıyla Muhsin Ertuğrul* (1990), *Hüseyin Rahmi Gürpınar (Yaşamı, Yapıtları, Sanatı)* (1990) *Namık Kemal ve Tiyatro* (1992), *İzmir'de Tiyatro* (1994).

DERLEME: *Eleştirmen Gözüyle - I-* (1995).

ÇEVİRYAZI VE SADELEŞTİRME: *Bizans Söylenceleriyle Osmanlı Tarihi* (Yusuf bin Abdullah'ın Tärih-i Al-i Osman adlı eserinin çevriyazısı ve yazarının tanıtımı, 1997).

YAYINA HAZIRLAMA: *Benden Sonra Tufan Olmasın* (M. Ertuğrul'un anıları, 1989).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

Nevval Sevindi

SEVİNDİ, Nevval

Yazar, antropolog. 1962, İzmir doğumlu. Önceki soyadı Çizgen'dir. İzmir Türk Kolejini (1975) bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Bölümü mezunu. İlk eşiyle evliliğinin ardından bir süre İran'da kaldı (1977-80). Yüksek lisans çalışmasını Klasik Antropoloji ve Antik Yunanca üzerine yaptı (1983). Bayındırlık ve İskân Bakanlığında araştırmacı ve bakan danışmanı (1983-87), özel bir bilgisayar firmasında pazarlama direktörü (1987), Dünya Bankası projelerinden "Çukurova Bölgesi Gelişim Projesi" ile ilgili olarak Coopers and Lybrand şirketinde uzman olarak çalıştı. Bir süre serbest yazarlık yaptı, çeşitli yayın organlarında makale, gezi yazıları, roman eleştirileri, multivizyon senaryoları yazdı (1989-93). İstanbul'da kurduğu Pimapen Kültürevinin yöneticiliğini yaptı. 1997'de Marmara Üniversitesinde antropoloji ve kent planlaması konularında dersler verdi. Diyalog adında bir danışmanlık şirketi kurdu.

Yazıları 1989'dan itibaren *Yeni Yüzyıl* (1994,1997), *Zaman* gibi değişik gazete ve dergilerde yer aldı. 1990 yılında *Cumhuriyet* gazetesi Yunus Nadi Uzun Metrajlı Film Senaryosu Ödülünü, 1997'de Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Uzlaşma Ödülünü aldı. TRT 2 (1994), Kanal E (1995) ve STV (1998-2000) televizyonlarında sohbet programları hazırlayıp sundu. "İpek Yolu Belgeseli"nin yapımcılığı ve yönetmenliğini üstlendi. Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde kadın hakları, kent, kültür ve Ortadoğu konulu konferanslar verdi. TV dalında Türkiye Yazarlar Birliğinden ödülü aldı. İran, Türk Kültürü ve Aleviler, GAP, yurtdışındaki Türk işçilerinin sorunları, Moldavya üzerine araştırmaları yaptı. Uluslararası Seyahat Yazarları Birliği, Türk-Çin Sanat ve Dostluk Derneği (kurucu, bir süre ikinci başkan: 1995), KADER (kurucu, 1997), Ana Kültür Derneği (kurucu, yönetim kurulu, 1997), Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi (yönetim kurulu, 2000) üyesidir.

ESERLERİ:

Aşkın Ölümcül Etkileri (1990), *İki Ülke İki Devrim Türkiye-İran* (1992), *Kent ve Kültür* (1994, gen. bas. 2005), *Fethullah Gülen'le New York Sohbeti* (1997), *Aşka ve Kültüre Çağrıdır Yolculuk* (1998), *Kadınlar Olmadan Asla* (editör: Zeynep Göğüş, 1998), *Aşk Kapıyı Her Zaman Çalar* (21. Yüzyılda kadın-erkek ilişkileri tartışması, 1998), *Girişimci Kadınlar* (1999, Girişimci Amazonlar adıyla 2004), *Kanserle Yaşıyorum* (anı, 2002), *Global Hoşgörü* (2002), *Ne Kadar İlgi O Kadar Sevgi* (2002), *Ne Kadar Sevgi O Kadar Çözüm* (2003), *Kırık Kalpli Kadınlar Ülkesi* (2005).

HAKKINDA: Öncc Kültürel Örgütlenme (Milliyet, 3.11.1994).

SEVÜK, İsmail Habib

Edebiyat tarihçisi, yazar, siyaset adamı (D. 1892, Edremit / Balıkesir - Ö. 17 Ocak 1954, İstanbul). Edremit Rüştiyesi (ortaokul), Bursa İdadisi (lise), İstanbul Hukuk Fakültesi mezunu. 1914'te Kastamonu Lisesi edebiyat öğretmenliğine atandı. Daha sonra Balıkesir ve Ankara liselerinde edebiyat öğretmenliği, Edirne, Antalya ve Adana'da Milli Eğitim Müdürlüğü (1928-31) ardından Galatasaray

İsmail Habib Sevük

İSMAİL HABİB SEBÜK

Kenan Akyüz

Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi müellifinin adını ilk olarak duyduğum zaman, henüz bir ortaokul talebesiydim. O zamanlar, yani Cumhuriyeti takip eden yıllarda, neşriyatı takip eden yıllarda olduğu gibi, neşriyat ve fikir hayatımızda verimli ve büyük bir canlılık belirmişti. Bu canlılığın sağlanmasında, dergilerimizin de mühim rolleri olmuştur. Bunlar arasında, intişarı memleket aydınları ve gençlik tarafından her hafta sabırsızlıkla beklenen Hayat dergisini bilhassa kaydetmek yerinde olur. İhtiva ettiği yazıların değeri bakımından onun kadar olmasa da, bu canlanmaya katılanlardan biri de Orhan Seyfi'nin 1927 yılı başında çıkarmaya başladığı Güneş dergisidir. İşte bu derginin ilk sayısında, Cenab'ın, "Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi Müellifi İsmail Habip Beye" isimli uzun bir yazısı çıktı. İnce zekâsının ve kuvvetli edebî kültürünün geniş aksi olan bu yazı, hakkındaki bazı hükümlerden dolayı, Cenab'ın eser sahibine güceneceğini, yer yer yıpratacak şekilde ve fakat büyük bir nezaket cehdinin iyiden iyiye örtüldüğü inşaatlar halinde anlatıyordu. Birkaç sayı sonra, eser sahibi de aynı sahifelerde Cenab'a cevap verdi. Bu cevabın arasına müellifin bir de resmi konulmuştu. Kırk yaşlarında, zeki ve yakışıklı bir adam olarak görünüyordu. Kısa fasılalarla her ikisi de, yine aynı dergide birbirlerine birer cevap daha yazdılar ve münakaşa bitti. Bundan sonra, gayet tabiidir ki, eseri görmek arzusu günden güne içimde büyüdü. Fakat nedense, ancak bir iki yıl sonra elime geçebildi. Bu, ne nefis şeydi! Her sahifesi birbirinden güzel, renk renkti. Ne çok şey söylüyor ve ne güzel söylüyordu! Seneler geçtikçe kitabın ismindeki "tarih" kelimesi gözlerimin önünde adeta sırıtmağa başladı: Bunda tarihin canlılığı ve kurulduğu değil, edebiyatın cazibesi ve tadı vardı. Bütün lise tahsili boyunca İsmail Habib hepimizin sevgilisi oldu.

Üniversiteye başladıktan, yani kültür muhitimiz genişledikten sonra, yavaş yavaş, Habib'e karşı duyduğumuz hayranlıkla tezat teşkil eden şeyler işitmeğe başladık. İlmî eserlerin mahiyeti hakkında öğrendiklerimiz de, bir yandan, bu tezadı besliyordu. Fakat duyduğumuz hayranlık o kadar büyüktü ki, kolay kolay sarsılmadı. O sıralarda, bir gün, İstanbul Halkevinde verdiği bir konferansa gittim ve kendisini şahsen ilk defa gördüm. Hakikaten sevimli, canlı ve güzel konuşan bir adamdı. Yalnız bir şey dikkatini çekti: Halk Edebiyatı ile Divan Edebiyatını mukayese ettiği bu konferansında, vaktiyle kitabının ilk fasılında söylediklerini tekrarlamaktan başka bir şey yapmamıştı.

Fakat çıkışımdan beri yıllar geçtiği halde, kitabı, bilhassa liselerin bir ders kitabı olarak ehemmiyetini devam ettiriyordu. Derken, yavaş yavaş, rakipleri çıkmaya başlayınca, Habib'in aleyhinde söylenenler de arttı ve bunlar kötü propagandayı aşağı aşağı bu kadar ileri götürdüler ki, nihayet Habib'in veya eserinin adı söylenince dudaklarda da hafif tebessümler gezer oldu. Bu arada, eserine alınmamış olanların çok çirkin tecavüzlerine de uğradı! Bu kadar insafsızlığa hedef olan Habib'le, gerek İstanbul'da ve gerekse Ankara'da, muhtelif tarihlerde karşılaştık. Konuşmalarındaki canlılık ve sıcaklık daima dikkatı çekiyordu, dinlenilmeyi ve bilhassa gençler tarafından sayılmayı çok seven bir hali olmasına mukabil, yaradılışının çocukça masum bir tarafı da bulunduğu açıkça görülüyordu. Şahsiyetinin bütün sevimliliği de bu taraftan yarattığı samimiyetten doğuyordu.

Bu sevimli ve fakat fânî tarafı ile artık aramızdan ayrıldığı şu sıralarda, onun yaşayacak tarafının çok kısa bir muhasebesine girerken her şeyden evvel şunu belirtmek yerinde olur: Aleyhinde bütün yazılıp söylenenlere rağmen İsmail Habib, edebiyat tarihimizin tarihindeki güzel yerini muhafaza edecektir. Bugünkü ölçülerimizle, eseri hakkında birçok kusurlar söylenebilir. Esasen, intişarı sıralarında da "hükümlerinde objektif olamadığı, birçok eseri görmediği, ölüm, doğum ve eser tarihlerinde hatalar yaptığı" söylenmişti. Ancak, bu eserin yeniliği edebiyatımız hakkında ilk esaslı deneme olduğu da unutulmamalıdır. Kitabın çıktığı 1924 tarihinde, Tanzimat'tan sonraki edebiyatımız hakkında ne liselerimizdeki, ne de üniversitedeki talebenin istifade edebileceği bir tek eserin bulunmadığı ve böyle bir teşebbüsde kimsenin girişmek cesaretini gösteremediği hatırlanacak olursa, eserin tarihî değeri daha iyi belirmiş olur. Otuz yıl evvel, ortada hiç bir örnek yokken bu sahada ilk adımı atmak cesaretini göstermiş bir eserdir, bütün kusurlarına rağmen, hak ettiği yeri vermek zorundayız. En basit mânasında ahlâkî ve ilmî kadirşinaslık da bunu icap ettirir. Kaldı ki, Türk Teceddüt Edebiyatı tarihi müellifinin birçok meziyetleri de vardır. Eksik olmakla beraber, Tanzimat'tan sonraki edebiyatımız hakkındaki bilgisi hiç de küçümsenecek gibi değildir. Birçok hükümlerinin sübjektifliğine mukabil, pek çok hükümlerinde de büyük bir nüfuz-ı nazar hâkimdir. Bu da, onun sadece kuru bir ilim adamı olmayışından, aynı zamanda bir sanatkâr ruhuna sahip bulunuşundandır. Başka ilim sahalarında, sadece âlim kafası iş görebilir, fakat edebiyat tarihi sahasında âlim kafasının bir sanatkâr sezişi ve anlayışı ile takviyesi zaruretini artık kabul etmek lâzımdır. Habib'in eserinde ifraza uğramış bir nokta da, üslûbunun âdeta "şaırane" oluşu idi. Gerçekten, eserd, ilmî üslûptan ziyade, edebî üslûp hâkimdir. Ancak, bunun, ilim yapmak emeliyle edebiyat tarihinde üslûbu pek fazla kurutup bir kabuk haline getirenlere karşı bir tepki olduğunu ve en iyi yolun bu iki çeşit üslûbun ortasında bulunduğunu da unutmamak lâzımdır. Sonradan, daha mütedil bir şekilde, Habib'in üslûbunu devam ettirenler oldu.

Fakat işin asıl hazin ve dikkati çeken tarafı; Habib'i tenkit ve hatta istihfaf edenlerin ve aynı sahada kendilerini birer otorite olarak ileriye sürmek isteyenlerin, aradan geçen otuz yıla rağmen onu henüz lâyıkıyla aşamamış olmalarıdır. Tanzimat'tan sonraki edebiyatımız hakkında, Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi'nden sonra, gerek ders kitabı olarak ve gerekse ilmî eser iddiasıyla ve emeksizce ele geçirilmiş akademik unvanların gölgesine sığınılarak yazılmış olanlar, Habib'in eserini biraz daha derli toplu, biraz daha geniş ve biraz daha hatasız olarak tekrarlamaktan ileriye geçememişlerdir. Onlarda da aynı sübjektif hükümler, aynı tarih hataları ve "eserleri görmeden ileriye sürülen" mütalâalarla karşı karşıyayız. O halde, ona yapılan hücumlardaki ağırlık noktası, dönüp dolaşıp toplum hayatımızın bütün sahalarına şamil çok daha geniş bir hadiseye, içinden bir türlü çıkamadığımız büyük bir "Ahlâk buhranı"na dayanmaktadır.

Her fert gibi, mümkün ve âlim de mazbut bir ahlâk kadrosuna girmedikçe, hadiselere yalnız hırsların ve egoizmin açısından bakmakta devam etmekçe; kendi hatalarına karşı bol bol gösterilikleri müsamahayı başkalarının daha küçük hatalarından bile esirgedikçe, hased ve çekememezliğin yamurları içinde yüzdükçe varacakları neticeler ve verecekleri hükümler de, kendi iç dünyaları gibi karanlık, bulanık ve şüpheli kalmaya mahkûmdur. Henüz objektif, aydınlık ve yapıcı bir tenkide sahip olmayışımızın tek sebebi budur! Kadirşinas olmak hassasını, epeydir, kaybettik, başkasının emeğini küçümseyerek, çiğneyerek, üstüne basarak yükselmek istemekteki alçalmayı bir türlü fark edemez olduk. Habib'i başkalarından ayıran mühim bir vasıf da budur. Ahlâklı, saygılı, hak ve had bilir, mütevazı adamdı. Kitabının yalnız mukaddemesi bile, onun, iddiasızlığı ve tevazuu içindeki büyük emeğini tam bir sarahatle anlatır. Eseri hakkında Cenab'la yaptığı münakaşa ise, kendi fikirlerine olduğu kadar başkalarınkilere de saygı göstermekteki büyüklük ve güzelliğin canlı bir örneği olarak kalacaktır. O, emsali arasında çok az görülebilecu bir şekilde, küçük hırsların üstüne çıkabilen, "efendi ruhlu" bir adam olduğunu isbat edebilmiştir.

Türk Teceddüt Edebiyatı'nın müellifine, bugün artık mazileşen güzel hâtırası içinde, Tanrı'dan rahmet diliyorum.

(*Hisar*, c. 3, sayı: 48, 1.4.1954)

Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Aynı zamanda Ankara'da çıkan *Yenigün* gazetesine yazılar yazdı. Atatürk ile birlikte Adana'ya gitti ve bu yolculuğu anlatan on beş makaleyi *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinde yayımladı. 1943 yılında Sinop'tan milletvekili seçildi.

Millî Mücadele yıllarında Balıkesir'de *Doğru*, Kastamonu'da *Açıksöz* gazetelerinde başyazarlık yaptı, *Cumhuriyet* gazetesinde uzun yıllar edebiyat sohbetleri ve çeşitli yazıları yayımlandı (bu yazılar kitaplaşmadı). İsmail Habib Sevük'ün en önemli eseri, Tanzimat döneminden (1839) itibaren kitabının yazıldığı yıllara kadar Türk edebiyatını incelediği *Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi* (1925) adlı eseridir.

"Teceddüd Edebiyatı, o devir için bugün zannedildiğinden çok mühimdir. Bu kitapla o zamana kadar ancak dar çevrelerin tanıdığı bir yığın fikir, temayül ve insan birdenbire cemiyet hayatında tam yerini alıyordu. Ayrıca kitap yakın maziye ait bir yığın kıymet hükmünü değiştiriyordu." (Ahmet Hamdi Tanpınar)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi* (1925, Edebî Yeniliğimiz adıyla, 2 cilt, 1931-32; Tanzimat'tan Beri adıyla, 2 cilt 1940), *Neler Dediler: Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi Hakkında Tenkitler ve Cevaplarım.*(1928), *Avrupa Edebiyatı ve Biz* (2 cilt, 1940-41), *Edebiyat Bilgileri* (1942).

ANI-GEZİ: *Tuna'dan Batıya* (1935), *O Zamanlar 1920-1923* (Millî Mücadele yılları anıları, 1936; yeni bas. 2003), *Atatürk İçin* (1939), *Yurttan Yazılar* (1943).

DİĞER: *Türk Güreşi ve Elli Yıl Önce Garp Alemindeki On Yıllık Türk Kasırgası* (1948), *Dil Davası* (1949), *Mevlâna* (1954), *İmtihan Veren Millete* (yay. haz. M. Eski, 1989), *Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlılar ve Anadolu Rumları Üzerine Makaleler* (yay. haz. M. Eski, 1999).

HAKKINDA: A.H. Tanpınar / Dostum İsmail Habib (Cumhuriyet, 26.1.1954), M.S. Koz / II. Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu-Bildiriler (1993), Doğan Ruşenay / Tezkereci Habib Efendi (Küllük, yıl: 1, sayı: 1), Taha Toros / Mâzi Cenneti (1998), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), TDE Ansiklopedisi (c.7, s. 548-549).

SEYDA, Mehmet

Bkz. MEHMET SEYDA

SEYDAOĞLU, Ramazan

Şair. 1 Eylül 1967, Erentepe / Bulanık / Muş doğumlu. Asıl adı Ramazan Karataş'tır. Siirt Eğitim Yüksek Okulu mezunu. 1989 yılından itibaren Gebze'de sınıf öğretmenliği yaptı. Gebze'de *Rayiha* ve *Taşra Edebiyat* dergilerini çıkardı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir. İlk şiiri *Hazan* (Van) dergisinde, sonraki ürünleri *Rayiha* ve *Taşra Edebiyat*'ta yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Aşkım Hüznümdür* (1999), *Şin Ayn Re, Gül Dalı.*

DENEME: *Pulsuz Mektuplar.*

SEYDİ ALİ REİS

Şair, coğrafya ve astronomi bilgini (D. ?, İstanbul - Ö. 1562). Kanuni Sultan Süleyman döneminin ünlü denizcilerindendir. Osmanlı donanmasının Rodos'u fethinden başlayarak bütün deniz seferlerine katıldı. Uzun yıllar ünlü Kaptan-ı Derya Barbaros Hayrettin Paşa'nın yanında bulundu. Piri Reis ile Murat Reis'in ölümü üzerine donanmanın komutanlığına getirildi. Basra'da kalan donanmayı getirmek isterken kötü hava şartları içinde Portekiz donanmasına yenilerek bir kasırganın sürüklediği Hindistan kıyılarında karaya çıkmak zorunda kaldı. Gücerat, Horasan, Irak-ı Acem, Semerkand, Buhara, Horasan, Meşhed, Kazvin, Hemedan (İran) yoluyla ülkeye döndü. Öldüğü söylentisi üzerine donanma komutanlığına başkası atandığı için önce Dergâh-ı Ali Müteferrikalığına sonra da Galata Hassa Gemi Reisliğine getirildi.

Kâtibî mahlasıyla şiirler de yazmış olan Seydi Ali Reis'in en ünlü eseri, yukarıda kısaca değinilen, üç yıl süren yolculuğunu anlattığı *Mir'atü'l-Memâlik* (Memleketler Aynası) adlı eseridir. Bu eserinde; Hindistan kıyılarından başlayarak yolculuğu sırasında gördüğü, hakkında bilgiler verdiği yerler, görüştüğü kimseler, yer yer şiirlerle donatılarak bir hikâye üslubu içerisinde anlatılmıştır. Ünlü denizcinin kimi Batı dillerine de çevrilen bu eseri dışında, Hindistan'da yazdığı

Seydi Ali Reis

ve Güney-Doğu Asya hakkında coğrafya bilgileri veren *Muhit* (1554) gibi, coğrafya ve astronomi alanında başka eserleri de vardır.

BAŞLICA ESERLERİ:

Mir'at-ı Kâinat (Evrenin Aynası, denizcilikle ilgili), *Hulasatü'l-Hey'e* (Ali Kuşçu'dan çeviri; astronomi ve matematikle ilgili), *Muhit* (coğrafyayla ilgili. 1554), *Cihannümâ* (coğrafya), *Mir'atü'l-Memâlik* (yaz., 1557, bas., 1895; Mustafa Nihat Özön tarafından bir özeti Hindelinden İstanbul'a adıyla basıldı).

HAKKINDA: Cengiz Orhanlı / Seydi Ali Reis (1970), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri III (1975), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SEYDİŞEHRÎ, Mahmud Es'ad

Bkz. MAHMUD ES'AD EFENDİ (Seydişehrî)

SEYFEDDİN AMİDÎ

Fıkıh ve kelam bilgini (D. 1156, Amid [Diyarbakır] – Ö. 8 Kasım 1233, Şam). XII. ve XIII. yüzyıl İslâm dünyasının kelam (İslâm felsefesi), fıkıh (İslâm hukuku) ve felsefe bilginlerinin önde gelenlerindendir. Lakabı Ebûl-Hasan Seyfüddin el-Âmidî b. Ebî Ali Muhammed b. Et-Tağlebî'dir. Ansiklopediler ondan Arap din bilgini olarak söz ederler. Ancak Diyarbakır'da doğduğu, öğreniminin ilk bölümünü burada yaptığı ve bu şehirdeki hocaları tarafından dehasının tesbit edilip yönlendirildiği, ancak gençlik yıllarında öğrenimini tamamlamak üzere dönemin ünlü ilim merkezlerine gittiği anlaşılıyor. Diyarbakır'da, Kur'an'ın değişik okunuş tarzlarını (Kıraat bilimi) ve Hanbeli fıkhını tanınmış bilginlerden öğrendikten sonra Bağdat'a gitti. Orada Hanbeli mezhebini bırakıp Şafiî mezhebine girdi. Ebûl-Feth İbn-il-Münâ'dan fıkıh, Ebûl-Feth Şatil'den hadis (Peygamberin sözleri) dersleri aldı. Şafiî fıkıhçılarından Ebûl-Kasım b. Fazlân'ın seçkin bir öğrencisi oldu.

Âmidi, bilgisini daha çok genişletmek amacıyla Bağdat'ın Kerh bölgesinde yaşayan Hıristiyan ve Yahudi bilginlerinden de felsefe ve tıp dersleri aldı. Fıkıh ve felsefeyi özümleyen Âmidi'nin rakipsiz bir duruma yükseldiğini gören fıkıhçılar kendisinden hoşlanmamaya başladılar. Bunu sezen Âmidi, 1198'de Bağdat'tan Şam'a göç etti. Şam'da da fıkıh ve felsefe bilgisini arttırıp aklî bilimlerde zamanın en büyük bilgini oldu. Bir süre sonra Mısır'a geçti. Karâfe-i Sugra'da İmam Şafiî'nin mezarı civarındaki medreseye müderris yardımcısı oldu. Ayrıca, Kahire'deki Cami-i Zafirî'de ders

vermeye başladı. Burada usul-i din (din usulleri), kelâm ve fıkıh usulüne ilişkin ders ve eserleriyle büyük bir ilgi topladı. Ancak İbn Halligân'ın ve Taşköprülü Zade'nin söylediklerine göre, bilginlerden bir bölümü onun bu ününü çekemeyerek kendisini filozofluk ve itikad bozukluğu ile suçlayarak, kanının helâl olduğu hakkında genel bir şikâyetname yazıp imzaladılar. Bazıları da onlara katılmayarak bu hareketin anlamsızlığını ifade etmekten çekinmediler.

Âmidî, öldürülmekten kurtulmak için Kahire'den gizlice kaçarak Hama'ya geldi. Burada Eyyübilerden Hama hükümdarı Melik-ül-Mansur'un hizmetine girdi. Melik Mansur ona yüksek bir görev olan "El-Câmekiyyet-üs-Seniyye" unvanını verdi. Ayrıca birçok yardımlarda bulundu. İki yıl onun hizmetinde kalan Âmidî, Hama seçkinlerinin önde gelenlerinden bir oldu. Bu hükümdarın 1220 yılında ölümü üzerine Âmidî tekrar Şam'a döndü. Şam Valisi Şerefüddin İsâ onu çok iyi karşıladı, bütün isteklerini yerine getirdi. Bununla da kalmayarak Âmidî'yi Aziziye Medresesine müderris tayin etti. Bu medresede on üç yıl derslerini izleyenler onun bilgisine ve hitabetine, özellikle de güzel sözlerine hayran oldular.

Eyyübiler Diyarbakır'ı zaptet-tiğinde, Amid'in eski hükümdarının, kadılık etmek üzere onu davet ettiği yapılan gizli mektuplaşmalardan anlaşılınca Eyyubi hükümdarı kızarak müderrislikten aldı. Bunun üzerine evine çekilen Âmidî, ölünce Şam'da Cebel-i Kâsiyun'a gömüldü. Amidi'den sözeden bütün eserler onun önemini bildirmekte ittifak halindedir. Meşhur Şafii fıkıhçısı İzzüddin b. Abdüsselâm kendisi için şunları yazmıştır:

"Ben ondan daha iyi ders okutanı işitmedim. Her şeyden önce çok güzel konuşurdu. Eğer El-Vâsît'in (Gazali'nin eseridir) bir sözünü değiştirse yerine koyduğu söz orijinalinden daha yerinde olurdu. Biz, söz ve tartışma sanatını ondan öğrendik."

Ayrıca, İsmail Hakkı İzmirli, onun fıkıh anlayışını; *"Seyfüddin Âmidi, tüm İslâmi ilimlerde olduğu gibi Fıkıh Usulü'nde de önemli bir yere sahiptir. Fıkıh usulünde iki ekolü vardır: Biri Kelamcılar ekolü, diğeri Fıkıhçılar ekolü. Kelamcılar, meseleleri fıkhın ayrıntılarından ayırarak mümkün olduğunca akılcı hükümler verme yoluna eğilim göstermişlerdir. Amidi kelamcılar ekolündendir."* sözleriyle ifade eder.

Âmidî, Gazali'den (505) başlayarak ortaya çıkan sonraki kelamcılar çizgisindedir. Kendisinden önceki kelamcılara muhalefet ederek mantık usulünü kabul etti. Böylece eski kelamcıların yolundan farklı yeni bir yol belirdi. Gazali bundan başka, mantığı da fıkıh usulüne ekledi, *"mantık bilmeyen kimsenin ilmine güvenilemez"* demekle mantığı bilimlerin öncüsü kıldı. Gazali, felsefe incelemelerine de önem verdi. Felsefeyi Ehl-i Sünnet tarafından izlenilebilecek bir hale getirdi. Yüz yıl sonra gelen Fahreddin-i Râzî bunu tamamladı, kelam ile felsefeyi bir tek bilim saydı, akılcı yaklaşıma son derece özen göstererek, eski kelamcıları da eleştirmekten geri durmadı.

Âmidî, Râzî'den bir ileri adım daha atarak kelamda felsefeyi genişletti; filozoflar gibi, *"Kemalat, ma'kulatı, akli bilimleri ihata etmekte hasıl olur"* görüşünü ortaya attı. Bu istikamette eser veren kelamcıların iki önde gelen ismi Râzî ile Âmidî'dir. Daha sonra Beyzavi de kelam ile felsefeyi birbirinden ayırılmayacak derecede birleştirdi.

BAŞLICA ESERLERİ:

İhkâmü'l Ahkâm (Usul-i fıkıh hakkında), *Ebkârü'l-Efkâr* (4 cilt, Usul-i dine dair), *Rümuzü'l-Künuz* (Ebkârü'l-Efkâr'ın özeti), *Menâihü'l-Karaih Kitabü'l Bâhir fi Ulum-il-Evaili vel-Evahir, Gayetü'l-Emel fil-Cedel, Dekeyikü'l-Hakayık* (Hikmete dair), *Müntehe's-Usûl* (usule dair), *Kitabü'l-Mübin fi Maani Elfaz-il-Hükemâ-i vel Kelamin, Et-Tercihat* (Hilaf'a dair), *El-Muâhazât* (Hilaf'a dair), *Et-Talîkatüs-Sagire vel-Kebire* (Hilaf'a dair), *Ele Me'haz alel-imam-ir-Râzî fi şerh-il-İşarat, Hulâset ül-İbrîz Tezkiretü'l-Melik ül-Aziz* (Akaid), *Delilü Müttehidü'l-i İ'tilaf ve Cârü fi Cemi-i Mesâil ül-Hilâf, Şerh-i Kitâbü'l-Cedel lil-Şerif ül-Merâgî, Tarikat fi'l-Hilâf, Gaayetü'l-Merâm* (Kelâmdan), *El-Garâib ve Keşfü'l-Acaib Fi'l-İktirânâtü'l-Şartiyye, Feraidü'l-Fevâid* (Hikmet), *Kitâbü'l-Tercihat* (Hilaf'a dair), *Keşfü'l-Temvihât fi Şerhü'l-Tenbihât, Lübâbü'l-Elbâb* (Mantıktan), *Mümtehâ üs-Sâlik fi Rütübü'l-Mesâlik, El-Mevâhizü'l-Celiyye fi-Mevâhizâtü'l-Cedeliyye, En-Nürü'l-Bâhir fi-l-Hükmü'z-Zevâhir* (5 cilt).

HAKKINDA:

Şemsedin Sami / Kamusu'l-Alâm (tarih-coğrafya, meşhur adamlar ansiklopedisi, c. 1, 1889), Ali Emiri: Diyarbekirli Bazı Zevatın Terceme-i Halleri (yazma eser), İsmail Hakkı İzmirli / İslâm Felsefesi Tarihi 1 (1924), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 1, 1966, s. 13-22).

SEYFEDDİN AMİDİ'NİN BUGÜN İÇİN ÖNEMİ

İhsan Işık

Seyfeddin Amidi, Diyarbakır'da doğup yetişen büyük bir İslam bilgini. 12. ve 13. yüzyılda kelam, felsefe ve fıkıh alanlarında isminden oldukça söz ettirmiş bir şahsiyet olması elbette önemlidir. Ancak Seyfeddin Amidi'nin asıl önemi, açtığı çığırla sadece döneminin bilim dünyasına değil, çağımızın önemli bilimsel tartışmalarına da ışık tutacak görüşleri ortaya atmış olmasıdır.

Bilindiği gibi İslam dünyası, son iki yüz yıldır gerileme sürecine girmiş ve bu yüzyıllarda bir silkiniş içine giren Batı dünyasının her bakımdan hem gerisinde kalmış, hem de dolaylı dolaysız baskı ve tehditleriyle karşılaşmış olmanın sıkıntısını yaşamaktadır. Bitirmiş olduğumuz yüzyılda ve özellikle girdiğimiz yeni yüzyılda İslam dünyasının bir çok merkezinde ve hatta batı dünyasında bu sosyolojik evrilmenin nedenleri ve gelecekteki durumu üzerine çok önemli bilimsel ve düşünsel tartışmalar yapılmış ve bu konularda çok sayıda eser yayımlanmıştır. Bu tartışmalarda elbette birbirinden farklı bakış açıları sonucu çeşitli yorumlar ortaya atılmıştır. Ancak hemen hemen üzerinde görüş birliği sağlanan tespitlerden biri, İslam dünyasındaki geri kalmışlığında düşünsel ve bilimsel üretimin yüzyıllardır yetersiz kamasının en önemli rolü oynadığı ve buna da dini düşüncenin yeterli bir evrimi gösterememesidir. Çağdaş müslüman aydınlar şunun altını özellikle çiziyorlar: Eksik olan nakli bilgiler değil akli bilgiler ve bunu üretecek olan dini düşüncenin evrimidir.

İşte Seyfeddin Amidi'nin 700-800 yıl önce üzerinde durduğu nokta dini düşüncede aklın yeterince rol oynaması kapısını açacak ya da genişletecek olan kelam ve felsefenin birleştirilmesidir. İkinci olarak dikkatimiz çekmesi gerekecek yaklaşımı belki de sahabe, tabiin veya daha sonra gelen Müslümanların içtihad yapma veya mezheplerden herhangi birinin görüşünü benimsemede özgür sayılmasını belirtmesidir. Buna sahabi sözünün bile dini konularda hüccet sayılmayacağına ilişkin görüşü gibi benzer tespitlerini de ekleyebiliriz.

SEYFETTİN, Ömer
Bkz. ÖMER SEYFETTİN

SEYFİOĞLU, Ali Rıza
Bkz. ALİ RIZA SEYFİ

SEYFULLAH, Lütfü

Şair, tiyatro yönetmeni. 1926, Üsküp / Makedonya doğumlu. 1950 yılında Deniz Astsubay Okulunu bitirdi ama meslek olarak tiyaroculuğu seçti. Üsküp Türk-Arnavut Tiyatrosunda (günümüzdeki azınlıklar tiyatrosu) başladığı sahne hayatı kırk yıldan fazla sürdü. Birçok oyunda başrol oynayarak Başaktör unvanını kazandı. Makedonya'nın "11 Ekim Ödülü"ne layık görüldü. Son yıllarda bazı Yugoslav, Makedon ve Türk filmlerinde, Feza Film ve TGRT yapımı TV dizilerinde rol aldı.

ESERLERİ:

OYUN: *Okul Tiyatrosu* (1980), *Üç Arkadaş* (1983).

ŞİİR: *Aynada Varsan Sahnede de Varsın* (1989), *Küçüklere Şiirler* (1989).

SEYHAN, Dündar

Asker, siyaset adamı (D. 1917, İstanbul – Ö. 1 Ağustos 1964). İzmir'de iki yıl kolej eğitimi aldı. Kuleli Askeri Lisesi ile Harp Okulunu bitirerek (1939) subay oldu. 1954 yılında Orhan Kabibay ile siyasi örgüt kurdu. ABD'de askeri ataşe olarak görev yaptı (1959-62). 27 Mayıs 1960 döneminde Türkiye'ye dönerek DPT'nin kuruluşu gibi çeşitli görevler üstlendi. 21-22 Şubat Olayları (1963)'nda Talat Aydemir ile işbirliği yaptığı savıyla bu olaydan sonra emekliye sevkedildi. Çalışmalarını 1960-70 yıllarda Halkevlerinde çalışmalarda bulundu ve başkanlığını yaptı. *Gölgedeki Adam* (1966) adlı bir anı kitabı vardır.

HAKKINDA: Cüneyt Akalın / Bir İhtilalcinin Seyir Defteri: Gölgedeki Adam (Cumhuriyet Kitap, 1.6.2000).

SEYHAN, Ertuğrul

Tasavvuf araştırmacısı, şair. 1930, Umurbey / Gemlik / Bursa doğumlu. Tuğrul Tuna ve E. S. Sadıkoğlu adlarını da kullandı. İlkokulu köyünde, ortaokulu Gemlik'te otkudu. Erzurum Öğretmen Okulunu bitirdi. Posof (Kars) ve Şırnak'ta üç yıl ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümüne girdi ve buradan 1955 yılında mezun oldu. Milli Eğitim Bakanlığının çeşitli birimlerinde çalıştı. *Tercüman*, *Hakimiyet* (Bursa), *Millet*, *Doğru Hakimiyet* ve *Milletindir Hakimiyet* adlı gazetelerde köşe yazarlığı yaptı.

ESERLERİ:

Gülzâr-ı Tasavvuf / Divân (2004), *Büyük Mutasavvıf İsmail Hakkı Bursevi'nin Divan ve Eserlerinden Seçmeler*.

SEYHAN, Mehmet Fikri

Araştırmacı. 1924, Tekirdağ doğumlu. İstanbul Vefa Lisesi mezunu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde bir yıl okudu, 1954'te ayrıldı. Turgut Kemali Söylemezoğlu'ndan dersler aldı. 1980'de Kur'an-ı Kerim üzerine çalışmaya başladı. Cennet, cehennem, kıyamet, tövbe, şirk (Allah'a eş ve ortak koşma) gibi konular üzerinde *Kâinatı Aydınlatan Kur'an-ı Kerim'den İnciler* (1996-2004) adlı Kur'an'ı açıklayan on ciltlik bir eseri vardır.

Mehmet Fikri Seyhan

Recep Seyhan

SEYHAN, Recep

Hikâyeci. 1954, Yeşilyurt / Taşova / Amasya doğumlu. Atatürk Eğitim Enstitüsü (1979) mezunu. Lisans öğrenimini Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde (1991) tamamladı. Bir süre İstanbul'da DİB emrinde çalıştı (1974 -80). Taşova ve Rize'de Türk dili ve edebiyatı öğretmeni ve okul müdürü olarak (1980-91) görev yaptı. 1992 yılından itibaren mesleğini Samsun'da sürdürdü.

"Edebiyat ve Edebî Eser" başlıklı ilk yazısı, 1978 yılında *Meşale* dergisinde (sayı: 11) yer almıştı. Diğer ürünleri-

RECEP SEYHAN

ADAMLAR AĞLAMAZ

Kuru, soğuk, ayazlı bir gündü, rodos birden eelallenip ortalığı birbirine katmıştı, kırık cam parçalarını andıran donmuş su birikintileri üzerinde ayak topuklarıyla buz kıran çocuklar, bu esnada çıkan seslerle keyiflenerek oynuyorlardı. Soğuktan boynunu iki omzu arasına sıkıştırıp, ellerini pantolonunun ceplerinde veya koltuklarında ısıtmaya çalışan, cılız, çelimsiz, kimi ceket yerine el örgüsü kazakla yetinen çocuklar kuru ayaza ve annelerinin eve çağırışına aldırmadan sokakta biraz daha kalmanın yolunu arıyorlardı. Öte yanda annesine yalvara yalvara babasından defter parası adına bir "beşlik" koparanlar yahut bir fırsatını bulup babasının cebinden çaktırmadan harçlık aşıranlar veya masa üzerinde, şurada burada unutulmuları biriktirerek biskletle binmeye, sigara almaya veya sinemaya bir yol bulanlar, kaçamak bakışlarla burunlarını çeke çeke, bazen saklayarak, bazen "başı dik" olarak usta bir tiryaki görüntüsüyle, kasabanın tek sineması olan Şafak Sineması veya bisikletçinin çevresinde sigara tüttürerek dolaşıyor, kimi çıplak sinema afişlerini inceliyor, kimi emin bir duvar dibinde sinema yıldızlarının mini fotoğraf kartlarını raconunu ve kuralını yalnız kendilerinin bildiği bir tavırla, ayaküstü elden ele devrederek, bazen tartışıp bağrışarak, bazen sakın ve sessiz, bütün dikkatlerini işlerine vermiş olarak adı büyüklere yabancı bir kâğıt oyunuyla baş başa olmanın keyfi içinde, kimi de rüzgârı ve soğuğa karşı emin bulduğu bir başka duvar dibinde veya bir işyerinin siperinde! Çömelmiş olarak, adeleleri güçlü, maskeli ve çoğu kez silâhlı bir kahramanın kapak yapıldığı resimli çizgi roman okuyordu. Çocuğunun bu saatlerde ve bu elverişsiz hava şartlarında buralarda bulunmasına razı olmayan bir babanın "kaçak"ı kulağından tutup kabalarına şaplak vurarak oradan uzaklaştırdığı (çok kadın da olsa) görülebiliyordu. Ama el örgüsü, bordo yün kazaklı, ikide bir soğuktan uçu kızıllaşan burnunu, morarmış elinin tersiyle silip duran, mahalle bakkalının sık sık "alırın kapısı açık yine kavas" diye takıldığı, pantolonunun düğmeleri düşmüş, paçaları çamur ve gres yağı içinde, kara kuru, esmer bir çocuğu ansızın yakasından kavrayıp ayaklarını yerden kesecek kadar biddetle kaldıran,

iri yarı, bereli adam bu kez içlerinden birinin babası değildi, "demek sendin ha, sendin ha" diye bağırıyordu adam sürekli. Bir yandan da iyice silkeliyordu çocuğu. Öylesine korkmuştu ki, o an paçalarından sızan sıcak sıvının farkında bile değildi.

"Yürü lan kerhaneci" diye gürledi adam tekrar, korkulu ve ürkek bakışlarla arkadaşlarını izlemekte olan diğer çocuklar birer ikişer oradan uzaklaşmaktaydılar.

"Bacak kadar boyuyla şunun yaptığına bak, veled-i zina ne olacak."

Adam bir yandan çocuğu sürüklercesine peşinden koşturuyor bir yandan da söyleniyordu: "zamane çocuğu, ne beklenir?"

Çocuk başı geride ağlamaklı olarak "ayakkabım" diye mırıldanıyor, fakat ağlayamıyordu. "Başka bir yer bulamadın mı lan, mayasız"

"Ayakkabım" diye inledi tekrar, "bisiklet" dedi sonra.

çocuğa ayağından çıkan ayakkabısını giydirmeye vakti yoktu sanki adamın, yapılacak işleme geçikmiş olmanın telaşı içindeydi.

"Çabuk giy lan şunu" diyordu, fakat bir türlü giyemiyordu çocuk ayakkabısını. En sonunda ayakkabıyı gelişigüzel ayağına geçirip sağ ayağını peşi sıra sürükleyerek adamın yanı başında koşturdu, zaman zaman "bisiklet" diyordu acaba nereye götürüyordu adam, ne yapacaktı, kimsenin görmediği bir yerde dövecek miydi? Ya bisiklet, biri alıp götürürse ne olurdu? Bu korku ve endişe içinde adamın peşi sıra sürüklenircesine koştururken karakol binasına geldiklerini tabancalı bir bekçiyi görünce ayırdetti, dış kapıdan içeri girerken hıçkırıyordu.

"Tamam hemşehrim sen git. (çocuğa) artık ağlamıyorsun değil mi, koca man adamsın bak, adamlar ağlamaz, öyle değil mi?... kaça gidiyorsun"

"..."

"orta bire mi ikiye mi?"

"..."

"adın ne senin?"

"Celil."

"baba adı?"

"Muammer"

"ana adı?"

"annem yok"

"öldü mü"

"babam dövdüydü, gitti."

Bir cliyle kazağının uç kısmını dürüyor, sonra düzeltiyor, sonra tekrar dürüyordu, ara sıra en çok tabancasına dikkat ettiği soru soran komsere bakıyordu, "bak Celil, doğru söylersen seni bırakacağım, bisikletini de bulduracağım."

"benim değildi ki..."

"ya kimindi, arkadaşının mı?"

"biracının."

"kim bu biracı?"

"bisikletçiye biracı derler ya..."

"kira ile mi binmiştin"

"evet"

"nereye bıraktın?"

"sinemanın duvarına dayamıştım."

Komiser polis memuruna "yaz, bunu da yaz" anlamına işmar etti,

"ben onu bulduracağım, şimdi söyle bakalım, şadırvanın musluklarını kime verdin? Seni getiren canlı derneğinden de gören var."

"..."

Gözü ayaklarının ucuna düşmüştü, ayakkabısını beton zemin üzerinde belirli aralıklarla sürtüp, seçtiği bir mozaik şeklini açıp kapatıyordu.

"Bak söz verdim, susarsan seni salamam, mahkemeye çıkarsın, oradan sibyan koğuşuna, bilir misin sibyan koğuşunu? hapishane yani..."

Tekrar ağlamaya başladı.

"Bak, koca adamlar ağlamaz dedim" bir suskunluk oldu, "kiracı dedi ki..." "yani bisikletçi, evet ne dedi?"

"Civata, musluk, araba veya traktör parçası, ne bulursanız getirin, sizi bedava bisiklete bindiririm, hatta para da veririm" dedi. "hmmm... verdi mi?" "bisikletine parasız biniyordu."

Odaya hakim olan şimdi yalnızca daktilo tuşlarının sesiydi.

(*Çiçekler Kesmişti Selâm*, 1991)

ni *Meşale* dışında *Yeni Devir* (1978), *Türk Edebiyatı* (1978-79), *Mavera* (1980-86), *TÖMER Türk Dili* (1995), *Aylık Dergi* (1984), *Âyâne* (1990), *Kayıtlar* (1994) gazete ve dergilerinde yayımladı. Ana-dolu insanının aile ve birey olarak hayatında meydana gelen sarsıntılar, çocuk duyarlılığı, dayatmalara karşı tepki ve kabullenişleri, inançlarına sığınma çabası, hikâyelerinde ele aldığı başlıca konular oldu. Hikâyelerinin bir bölümünü *Çiçekler Kesmişti Selâm* (1990) adlı kitabında topladı. Ayrıca bir ders kitabı vardır. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

SEYİDOĞLU, Bilge

Halkbilimci. 13 Mart 1941 doğumlu. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1964) bitirdi. 1965-71 yılları arasında Atatürk Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalıştı. Aynı üniversitede Türk Halkbilimi (Folklor) Bölümünde doktora (1971) yaptı. 1971-79 yılları arasında araştırma görevlisi, 1979-89 yılları arasında doçent, 1989 yılından sonra profesör öğretim üyesi olarak görev yaptı. Tiyatro Bölümü başkanlığı (1991-92), Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü kurucu başkanlığı (1994-95), Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürlüğü (1994-2001), Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü kurucu başkanlığı (1995-2001), Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanlığı (1995-2002, 2003) görevlerinde bulundu.

Türkçe ve çeviri makaleleri; *Türk Folklor Araştırmaları*, *AÜ Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, *EÜ Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, *İÜ Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, *Kaynaklar*, *Halk Kültürü*, *AÜ Fen- Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, *Türk Kültürü*, *Türk Folklorundan Derlemeler*, *Türklük Bilgisi Araştırma Dergisi*, *MÜ Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *Türklük Araştırmaları Dergisi*, *Milli Folklor*, *Milli Kültür*, *Kümbet Mecmuası*, *Yağmur*, *Köz*, *TDE Ansiklopedisi*, *Belde ve Belediyemiz Gazetesi*, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, *Türk Dünyası El Kitabı* gibi ya-

Bilge Seyidoğlu

yınlar ile ortak ve armağan kitaplarda yayımlandı. Birçok yerde sempozyum ve seminerlere katılarak bildiriler sundu, uzmanlık alanıyla ilgili konferanslar verdi. Türk Folklor Kurumu İhsan Hınçer Folklor Ödülü ile Erzurum Gazetesi Yılın Edebiyatçısı Ödülünü aldı.

Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Milli Folklor Dergisi, Bilig Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Araştırmaları Dergisi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi gibi yayınlarda editörlük ve hakem kurulu üyesi olarak görev aldı.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar* (1975), *Erzurum Efsaneleri* (1985), *Mitoloji Üzerinde Araştırmalar* (1989), *Güçlükten Kolaylığa Kederden Sevince* (Orhan Yavuz ile, 1990), *21. Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Adetlerimiz* (ortak, 1991).

DERLEME: *Türk Hikâyeler Külliyatı / Ferec Ba'de'ş-Şidde'den Seçmeler* (Orhan Yavuz ile, 1990).

SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet

Tarih araştırmacısı. 12 Ağustos 1957, Ankara doğumlu. Seyranbağları İlkokulunu (1969), Aktepe Ortaokulunu (1973), Keçiören Lisesini (1977) bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yakınçağ Tarihi Kürsüsünden (1983) mezun oldu. 1985'te aynı yerde *"Takvim-i Vekayi 1908-1918"* konulu tezle uzman oldu. 1985'te Anadolu Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak göreve başladı. 1987'de araştırma görevlisi olarak Hacettepe Üniversitesine geçti. Doktorasını *"Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliye 1838-1868"* konulu tezi vererek (1991) tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalında doçent doktor olarak görev yaptı. Burada profesörlüğe yükseldi.

Mehmet Seyitdanlıoğlu

Tanzimat dönemi yönetim tarihi hakkındaki makaleleri, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türkiye Günlüğü, Belleten, OTAM, Liberal Düşünce* dergilerinde ve *Osmanlı, Türkler, Çağdaş Yerel Yönetimler* kitaplarında; çevirileri, *Belleten, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi* dergilerinde yayımlandı. Toplumsal ve Ekonomik Tarih Araştırmaları Vakfı 1996 Afet İnan Tarih Araştırmaları Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Tanzimat Devrinde Meclis-i Vâlâ 1838-1868* (1994), *Fethi Okyar'ın Anıları-Atatürk Okyar Çok Partili Türkiye* (Osman Okyar'la, 1997).

ÇEVİRİ: *Ermeni Âmâl ve Harekât-ı İhtilâliyyesi Tesâvir ve Vesâik* (2002).

SEYMAN, Yaşar

Yazar, sendikacı. 17 Mart 1954, Gökçere köyü / Tercan / Erzincan doğumlu. Ankara Eğitim Enstitüsü (1980) ve Bankacılık Enstitüsü (1978) mezunu. Türkiye İş Bankası Genel Müdürlüğünde (1976-87) sekreterlik yaptı. Sendikal faaliyetlere katılarak Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası (BASİSEN) Ankara ve İç Anadolu Bölge Başkanı (1989) seçildi ve Türk-İş Genel Kurullarına tek bayan delege olarak katıldı.

İlk yazısı *"Ozan Ali ile Söyleşi"*, *Gösteri* dergisinde (Ekim 1982) çıkmıştı. Diğer yazı ve öyküleri *Gösteri* (1982-83), *Dünya* (1984), *Sosyal Demokratik Dergi* (1989-94), *İş Dergisi* (1987-92), *Turkish Daily News* (1993-96), *Ada* (1996), *Cumhuriyet* (1993-96), *Yeni*

YAŞAR SEYMAN

KARANFİLLİ KADIN

On yıl önce her çocuğun anneannesi, babaannesi, ebesi, mürebbiyesi, dadısı vardı... On yıl sonra biz büyüklerin bir de işkencecisi oldu... Kokusunu, soluk alışını, sesini, yürüyüşünü tanıdığı işkencecisi, avı oldu. Gözlerim bağlıydı. Ama sesinden, nefes alışından, gülüşünden onu tanıyordum: belleğime işlemişti. Aylar geçti. Yıllar sonra otobüste birini gördüm. İçimde dayanılmaz bir ses ona doğru yürümemi söyledi. Yanına yaklaştım. "Nasılsın?" dedi. Sesten ürktüm, irkildim, oydu. Sorularıyla üstüme geliyordu. "Kaynananla mı oturuyorsun?"

Durakta duran otobüsten ikimiz de indik. Korkum devam ediyordu. Birden irkildim. Korkması, utanması gereken oydu. "Evet, nerden bildin iyi olduğunu? Kaynanamla oturuyorum! Çok da, mutluyum. Sen nasılsın?' Devam ediyor musun?" Yürürken beynim uyuşmadan organizmama acı yayılıyor. Sol mememden büyük bir acı duyuyorum.

Önce bir el sıkıştırması. Sonra coplar, sonra titreşimler. Yürüme al basıyor. Saçlarım diken. Artvin oyunlarındaki tiğrilerle aşıyorum. Önce el ele tutuşuyor, sonra müzikle hareketleniyorum. Davulun sesiyle hızlı tempolarla titreşimlere başlıyorum. Üstü üstüme ben yürüyorum. Aramızda inanılmaz bir bağ var. Beni ona iten. Özlediğim bir av. Dayanılmaz bir istek bu. Bende beyazdan sarıya varan renk onda kırmızılaşıyor. Sonra sarılaşıyor. Kara sarı ayrılıyorum.

Daha insanca sormaya özen gösteriyor. Daha sıcak yaklaşmak istiyor, olmuyor. Hemen de olmaz ki. Sıcak bakmak, duyarlı yaklaşmak özle ilgili, dünya görüşüyle derinleşen, güzelleşen, yaşam biçimi olan bir olgu. Oysa o, anı kurtarmak istiyor. Yapamıyor.

Öfkemi beynimde tutuyorum. Yüreğim genişlesin istiyorum, olmuyor. Bende ikisi aynı anda iletişim kuruyor, dilimle dışarı vuruluyor. Öteki türlüsünü çok denedim henüz tam olarak başaramadım. Hele bu dönemde zor. Kinim ve öfkem istemesem de usumun önünde.

Bu kine, öfkeye yıllardır dinlediğim, yüreğimden atamadığım kan davaları kaynaklık ediyor. Bu biraz farklı bir kan davası. Toplumsallığı ağır basıyor. Korkum giderek azalıyor, o da benden kaçar gibi uzaklaşıyor. Günlerce daracık odada birlikte yaşadığım işkencecimin kokusu dağılıyor.

Ağzımı karanfil kokusu doluyor. Her duruşmada, sevdiğimin verdiği karanfillerin kokusu. Mamak'a gidişleri yüreğimde sakladığım gibi, bu karanfilleri de bir ipek kesede saklıyorum. Karantil sayıları, her sabah erken uyanıp en güzel giysilerle gittiğim duruşma, görüş günlerinin sayılarını gösteriyor...

İpek kesem. Oysa ben ne Osmanlı kültürünü çok iyi biliyorum, ne de o kültürün mürebbiyesini ve keseli kadınlarını... Ama ipek kesem var benim. Her görüş kocamın dişlerinin arasında verdiği karantillerle dolacak.

Ağzında, dişleri arasında tuttuğu, karanfili alır almaz ağzıma atıyorum.

→

Gözlerimle başlayan sevişme, dudaklarımla dişlerim arasındaki karanfile yayılıyor... Ah gözlerim! Onların nasıl güzel bakmığını biliyorum.

Görüş bitiyor ama sevişmem değil... Biliyorum kaç dakika önce dişleri arasına koydu. O çok sevdiğim dil dokunuşlarıyla karanfili öptü... Islattı...Her yanını öptü, ıslak ıslaktı. Güzel dilciyle dişleri arasına alamadı. Elini kullandı. Elini kullanmasa karanfili meme uçları sanıp dişlerdi. Parçalanmış olsun istemezdi, çünkü ben onunla sevişecektim. Bunu ikimiz de çok iyi biliyorduk ki, ben o gece o karanfil ağzımda dolu dolu sevişecektim. Kim demiş yalnız sevişilmez. Yaşa da gör...

Görüşte aldığım karanfil acıkıncaya kadar ağzımda bekliyordu... Açlığım artınca üzüle üzüle karanfili ağzımdan çıkarıyor, sonra cilme alıyor ve ipek kesome koyup nedense sutyenimin iki ucu birleştiren noktasında saklıyordum. Eve gelince koyduğum yer, her yerdi... Bu kese Mardin motifleri taşıyordu. Ben Mardinlilerin geliniydim. Ve Mardinli'ydim... Lavanta kesesi, para kesesi, hamam kesesi duydum da, karanfil kesesini de yeni duyuyorum. Karanfil keseli kadın... Şafak gülü. Keseli kadınlara karanfil keseli kadın da katıldı.

Yanaklarını öptüğümde hafif bir karanfil kokusu duydum. Öğlen saatlerinde bu koku kadınlarda çok az duyulurdu. "Ne bu karanfilli kadın?" güldü.. "Her duruşma sevdiğimin verdiği karanfil kokusu bu. Bu karanfili uzun süre ağzımda tutuyor, sonra da ipek kesede topluyordum. Özlemi, aldığım günleri, görüşleri sayabiliyorum. Günlerim karanfil sayılarıyla anlatılır... Biz çok severek evlendik. Kocam ağzımda her duruşma öncesi bana bir karanfil saklıyor. Önceleri biz bu karanfilleri açlık grevleri sonrası ağızda oluşan kokuları gidermek için çamaşırların arasında götürüyorduk. O dişleri arasında saklayıp duruşmalarda bana veriyor... Ağzımda saatlerce tutuyorum..."

Bir çay söyler misin? Limon da varsa sevinirim. İçim yanıyor. Hastayım. Ne var bunda? Tabii "Ne var bunda" deme. Gözaltında o işkenceciler bize neler yaptılar. Doğal olan yaşadıklarımızın, gençliğimizin güzel belirtisi olan aylık güzelliklerimiz de sanki aşağılık bir şeymiş gibi, bize gerekli malzemeyi vermediler. Sudan uzak tuttular. Kazaklarımızdan parçalar kopardık. Kendimizden tiksinmemiz için ellerinden geleni yaptılar. Günlerce yürüyüştük, kokumuz değişti. Tutukevinde de böyle yaptılar. Çarşafları parçaladık. Cezalar aldık. Atamadım üstümden. Her hastalığımda psikolojik bir baskı duyumsuyorum, her gün duş alıyorum. Hasta bile oldum, ama vazgeçmiyorum.

Ne var bunda deme. Tüm güzellikleri onlar çirkinleştirmeye, biz de yeni ufuklar açmaya çalışıyorduk. Çirkinlikleri güzelleştiriyorduk...

Oysa biz kadınlar güzellik günlerimiz yaklaşırken, değişiklikler yaşarız. İsteklerimiz artar, tüm tatlara ilgimiz artar. Gençleşiriz. Diri diridir göğüslerimiz. Vücudumuz yeniden onarılır. Sevişmelerimiz güzellikle gerilim karışımıdır. Yaşamı severiz. Sevişmeyi severiz. Yağmur öncesi tüm fırtınayı, şimşeği, yıldırımı yaşarız. Yıldırım sonrası ten duruluğumuz, sınırlılığın yerini alan güleçliğimizle bir başka güzelleşiriz. Ve ben yeniden yıkanır, durulurum... Adı ne bu fırtına sonrasının deseler. Arınma derim. Ve ben arınırım.

Yüzyıl (1996), *Milliyet* (1989), *Kadınca* (1995-96), *Bizim Gazete* (1996), *Cumhuriyet Dergi* (1995-96), *Birgün* gazete ve dergilerinde yayımlandı.

Hüznün Coşkusu Altındağ adlı kitabıyla 1987 yılında Akademi Kitabevi Edebiyat Ödüllerinde Araştırma-İnceleme Ödülünü aldı. Bu kitabı oyunlaştırılarak 1993 yılında Devlet Tiyatrolarında gösterime girdi. Aynı kitapla 1993 yılında Sanat Kurumunun En İyi Oyun Yazarı Ödülü ile 1995 Kültür Bakanlığı Özel Ödülüne değer görüldü. Türkiye Yazarlar Sendikası, Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve BASİSEN üyesidir.

"Fındık Çiçek Açınca, Fiskobirlik grevini anlatıyor... Tüm dünyada sendikal yolculuğa büyük bedeller ödenerek başlanmış ve günümüze değin barikatlar aşılarak sürdürülmüştür. Ayrıca sendikal uğraş daha çok 'erkek işi' olarak görüldüğünden kadının işi daha da zordur. Her ne kadar kadınlar yönetim kadrolarından uzak tutulsa da zaferle taçlanmış tüm mücadelelerde kadınların önemi hep yerini korumuştur. Kitap, sendikal mücadeleyle ilk defa karşılaşmış olmalarına rağmen, Fiskobirlik grevini kazanmış Karadenizli kadınların öyküsünü anlatıyor." (Milliyet Kültür Sanat)

Yaşar Seyman

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Hüznün Coşkusu Altındağ* (1986), *Kadın ve Sendika* (1992).

ÖYKÜ: *Umut Gün Işığında* (1991), *Fındık Çicek Açınca* (2002).

HAKKINDA: Neslihan Savaş / Fındık Çiçek Açınca (Radikal Kitap, 11.7.2002), Milliyet Kültür Sanat (22.7.2002).

SEYRANÎ

Saz şairi (D. 1807, Everek (Develi) / Kayseri - Ö. 1866). Asıl adı Mehmet'tir. İki yıl kadar medrese öğrenimi gördü. Abdülmecit döneminde (1839-1961) gittiği İstanbul'da yedi yıl kaldı. Ancak bazı devlet adamlarını hicvettiği için koğuşturmaya uğradı. Cezalandırılmak üzere aranırken bir hemşehrisinin yardımıyla memleketine döndü. Ömrünün geri kalan yıllarında yoksulluk çektiği, ruhsal bir bunalım geçirdiği biliniyor.

Şiirlerinde haksızlıkları, kötülükleri yerdi. Tarihsel ve toplumsal gerçekliklerden yola çıkarak döneminin gerçek yüzünü yansıttı ve eşitsizliğe başkaldırdı. Ahmet Hamdi Tanpınar'a göre; *"Onun asıl kudreti, aşık tarzının yorulmuş olan dilini, günlük işlere dökmek suretiyle, hiç beklenmedik şekilde tazelemiş olmasındadır."* Koşma, ilahi ve nefeslerinde görülen dil ve anlatım yenillikleri, geniş düş gücü,

SEYRANİ

AĞLAR GEZERİM

Aşkın derdine düşeli
Mecnunum dağlar gezerim
Katrem kaynayıp coşalı
Sel oldum, çağlar gezerim

Pîr eşiğin bildim Kabe
Hatası var ise tövbe
Derd ile erdim Eyyûb'e
Yaramı bağlar gezerim

Kimi beydir, kimi geda
Cümlesine yaran Hüda
Yusuf'umdan düştüm cüda
Yakub'um ağlar gezerim

Seyrani, aşkın Tur'unda
Tecelli gördüm nurunda
Gerçeklerin huzurunda
Cürüğüm, sağlar gezerim

SEYRANİ

KİMSESİZ SAHRALARDA

Şu kimsesiz sahralarda
Diken oldu gülüm benim
Gizli gizli tenhalarda
Ağlamaktır halim benim

Gülü dikene katalı
Diken elime batalı
Yar beni yardan atalı
Bükülmüştür belim benim

Arı geçmez çiçeğinden
Çiçek geçmez biteğinden
Erenlerin eteğinden
Kesme Rabbim, elim benim

Yedim acı teresinden
İçtim kanlı şırasından
Seyrani gam deresinden
Cüş eyledi selim benim

benzetme ve buluşlar, söyleyişindeki uyum onu çağının ve sonraki yüzyılların önemli ozanlarından biri yaptı. Ancak söylediklerinin yerini bularak algılandığından kuşku duyduğu da söylediklerinden anlaşılıyor:

"Aşkımın sönmüyor eyvah közleri
Ne gece belli ne gündüzleri
Dinleyene Seyrani'nin sözleri
Gerek değil midir gerekmi bilmem"

Aruzla yazdığı az sayıda şiirlerinde gösteremediği başarıyı hece ile yazdığı âşık tarzı şiirlerinde fazlasıyla gösterdi. Bir şiirinde Nakşibendiliğe bağlı olduğunu belirten Seyranî, kendisine ün kazandıran hicivlerinde yetersiz devlet adamları ve ham sofular başta olmak üzere, yaşadığı dönemde gördüğü çarpıklıkları eleştirdi. Çektiği acıları içli şiirlerle dile getirdi. Onun XIX. yüzyılın önemli şairleri arasında yer almasını sağlayan şiirleri, ilk kez Everekli Müftizade Ahmet Hazım'ın önsözüyle ve *Sanihat-ı Seyrani* ya da *Seyrani Baba Divanı* (1921) adıyla yayımlandı. Sonra Haşim Nezihi Okay *Seyranî* (1943) ve Cahit Öztelli *Dertli ve Seyranî* (1953) yaşamı ve sanatıyla ilgili incelemeleri şiirleriyle birlikte yayımladılar.

Şükran Kurdakul, onun *"çekinmeden en gerçekçi konuları işlerken dil güzelliğini koruması"nın etkinliğini sağlayan önemli bir öğe olduğunu"* söyler. Behçet Necatigil ise, onun asıl başarısının *"hece ile âşık tarzında yazdığı koşma, semai, destan, nefes ve devriyelerinde"* görüldüğünü yazar:

"Yergi ve mizah şiirimize kuvvetli örnekler kazandırmış olan, çağının kağşamış, çökmüş anlayışlarıyla, ham sofular, değersiz devlet adamlarıyla pervasızca alay eden şair, kendi dert ve acılarını dile getirdikçe de içli ve derindir; benzetme ve buluşlarında, kafiyelerinde orijinal oluşuyla da dikkati çeker." (Behçet Necatigil)

HAKKINDA: Haşim Nezihi Okay / Seyrani (1943), Cahit Öztelli / Dertli ve Seyranî (1953), Yurt Ansiklopedisi 7 (s.4763-4764, 1982-1983), Hasan Ali Kasır / Seyrani (1984), Hasan Avni Yüksel / Aşık Seyrani (1987), Hasan Avni Yüksel / Aşık Seyrani Bibliyografyası (1991), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Muzaffer Uyguner / Seyrani (1991), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

SEYYAR, Ali

İktisatçı ve sosyal siyasetçi. 1 Mayıs 1960, Akçapınar köyü / Taraklı / Adapazarı doğumlu. İlkokulu (1968-72), ortaokul ve liseyi Almanya Ulm'da (1972-82) okudu. Yükseköğrenimini Mannheim Üniversitesi İşletme Fakültesinde (1982-84) yaptı. Aynı üniversitenin İktisat Fakültesinden mezun oldu (1988). Yüksek lisansını Mannheim Üniversitesi İktisat Fakültesinde *"Geldpolitische Fehler und Optionen in der Weltwirtschaftskrise 1929-1933 / 1929-1933 Dünya Ekonomik Krizinde Mali Politikalar ile İlgili Hatalar ve Tercihler"* adlı teziy-le (1988-90), doktora eğitimini ise İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünde *"F. Almanya'da Bakıma Muhtaçların Sosyal Güvenliği"* adlı çalışmasıyla (1994-97) tamamladı.

Almanya Ludwigshafen Belediyesinde Yabancılar Danışma Meclisi üyeliği, Eğitim Komisyonu başkanlığı ve Yabancılar Danışma Meclisi başkan yardımcılığı yaptı (1990-91). Aynı dönemde Batı Almanya Goethe Enstitüsünün yabancı dil uzmanı olarak Mannheim Akşam Akademisinde yetişkin yabancılara Almanca dersleri verdi. 1991-93 yılları arasında Doğu Almanya Saksonya Eyaletinde, Almanya İş Kurumu ve Sanayi Odasının meslek eğitim uzmanı olarak özel bir meslek akademisinde işletme ve sanayi asistanlığı dalında iki yıl mesleki eğitime tâbi tutulan yetişkin Alman öğrencilerine işletme-büro organizasyonu-sosyal güvenlik-muhasebe-insan kaynakları yönetimi ve mesleki İngilizce dersleri verdi.

Çalışmalarını 1993-97 yılları arasında İstanbul'da sürdürdü ve 1997-98 yıllarında SÜ Geyve Meslek Yüksek Okulunda iktisat İngilizcesi dalında okutmanlık yaptı. 1998'de Sakarya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Sosyal Siyaset ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. Aynı yıl KÜ İİBF İktisat Bölümünde misafir öğretim üyesi olarak sosyal politika dersi verdi. 1999'da SÜ Sosyal Siyaset ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı Başkanlığına atandı. Kasım 2000'de ise doçent oldu. 2003'ten itibaren Başbakanlık Özürlüler Dairesi Başkanlığının danışmanlığını yaptı.

ESERLERİ:

ÇEVİRİ: *Yengeç Kitabı-Çocuğunuzu Yanlış Terbiye Ediyorsunuz* (Christian Gotthilf Salzmann'dan, 1995).

ARAŞTIRMA: *Bakıma Muhtaçların Sosyal Güvenliği* (1999), *Sosyal Siyaset Açısından Kadın ve Aile-Politikaları* (1999), *Sosyal Siyaset Açısından Özürlülüğe Karşı Mücadele* (2000), *Sosyal Siyaset Açısından Özürlüler Politikası* (2001), *Teorik ve Pratik Boyutuyla Sosyal Bakım.*

ANSİKLOPEDİK SÖZLÜK: *Sosyal Siyaset Terimleri* (2002), *Ahlâk Terimleri* (2003), *Davranış Bilimleri Terimleri* (2004), *Sosyal Güvenlik Terimleri.*

SEYYİD AHMED HİCÂBÎ

Mutasavvıf, şair (D. ?, Kastamonu - Ö. 1888, İstanbul). Nakşibendî şeyhlerindendir. Şiirlerinde Seyyid mahlâsını kullandı. Babası Ahmed Siyâhi, Mevlâna Hâlid-i Bağdâdî'nin son halifesidir. İlk bilgilerini memleketinin alimlerinden alarak öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Matematik derslerini de Müneccimbaşı Tahir Efendi'den aldı. İstanbul'da öldü, Kastamonu'da babasının mezarının yanında toprağa verildi. Kastamonu alim ve hukukçularından Zühdî Bey tarafından Hicâbî ve Siyahi'nin biyografisini konu alan *Tahassür* adlı bir eser kaleme alındı.

ESERLERİ:

Divançe-i İlâhiyât, Risâle-i Vahdet-i Vücûd, Telhîs-i Fukûk, Ta'lîkat ale't-Tarsûsî, Ta'lîkat alâ Kara Halil.

HAKKINDA: Zühdî Bey / Tahassür (yay. haz. Muzaffer Ertaş, 1996), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

SEYYİD BEY (İzmir Mebusu)

İslam bilgini, siyaset ve devlet adamı (D. 1873, İzmir - Ö. ?, İstanbul). Medrese öğreniminden sonra İstanbul Darülfünûnu (Üniversitesi) Hukuk Şubesini bitirdi. Aynı bölümde müderris (öğretim üyesi) olarak fıkıh (İslâm hukuku) usulü dersleri okuttu. II. Meşrutiyet'ten (1908) sonra kurulan Meclisi Mebusan'da iki dönem İz-

mir Mebusluğu, daha sonra da Âyân Meclisi (senato) üyeliği yaptı. Cumhuriyetin ilanından sonra İzmir'den milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. İsmet İnönü başkanlığında kurulan Cumhuriyet döneminin ilk kabinesinde Adliye Vekilliği (Bakanlığı) yaptı (1923-24).

İlk Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (Anayasa)'nun hazırlanmasında da önemli rol oynayan Seyyid Bey, bir süre sonra yaptığı teklifler nedeniyle gözden düştü. Baskılar karşısında milletvekilliğinden istifa etmek zorunda kaldı. Son döneminde öğretim üyeliği görevini sürdürdü. Sultan Mahmut Türbesi bahçesine gömülüdür.

"Mecliste hilafetin kaldırılması tartışılırken Adliye Vekili olarak sık sık alkışlarla kesilen uzun bir konuşma yaptı (1924). Aynı yıl Hilafetin Mahiyet-i Şer'iyyesi adıyla kitaplaşan bu konuşmada Seyyid Bey, millî hakimiyet ilkesinden kalkarak hilafetin kaldırılmasının şeriat açısından bir mahzur taşımadığını savundu. Bu konuşma Meclis'teki muhalefeti de büyük ölçüde kırdı." (İsmail Kara).

ESERLERİ:

Usul-i Fıkıh Dersleri (1912), *Usul-i Fıkıh Dersleri - Mebahis-i Hüsün ve Kubuh* (1914), *Usul-i Fıkıh - Medhal* (1917), *Hak Mefhumu ve Kuvvei Müeyyidesinin Suret-i Telakkisi Hakkında İslâm Felsefe-i Hukuku ve Avrupa Felsefe-i Hukuku Arasında Bir Mukayese* (konferans metni, 1922), *Usul-i Fıkıh Mebahisinden İrade, Kaza ve Kader* (1922), *Hilafet ve Hakimiyet-i Milliye* (yazar adı belirtilmeden, 1924), *Hilafetin Mahiyet-i Şer'iyyesi* (meclisteki ilgili konuşmasının metni, 1924; Şeriat Açısından Halifeliğin İçyüzü adıyla, 1970).

HAKKINDA: İsmail Kara / Türkiye'de İslâmcılık Düşüncesi (2 cilt, 1986-87).

SEYYİD MUHAMMED EFENDİ

İslam bilgini. 1928, Kızılören / Kayseri doğumlu. Babası Kadiri tarikatının Muhammediye kolu ve Nakşi tarikatı Halidî kolunun mürşidliğini yapan Seyyid Osman Efendi'dir. Öğrenimine beş yaşında iken babasından dersler alarak başladı. Ondan tefsir (Kur'an'ın açıklanması), hadis, fıkıh, kelam (İslâm felsefesi) ve tasavvuf dersleri aldı. Önce Kayseri'de, sonra Ankara ve İstanbul'a giderek dönemin önde gelen alimlerinin derslerine devam etti. Çorakçızade Hacı Hüseyin Efendi'den sarf (dilbilgisi), aruz, keşşaf (gizli anlamları ortaya çıkarma), kelam (Kur'an, Tanrı'nın varlığından sözeden ilim); Ömer Nasuhi Bilmen'den kelam ve felsefe; Camii Kebir imamı Ahmet Efendi'den de Farsça dersleri aldı.

Seyyid Muhammed Efendi, yurdun birçok yöresinde imamlık ve vaizlik görevlerinde bulundu. Birçok tasavvuf ehli kimsenin sohbet halkasına katıldı. Barla'da altı ay kadar Bediüzaman Said Nursi'nin sohbetlerine devam etti. Vaazlarında sisteme muhalefet ettiği gerekçesiyle 1968 yılında Ceza Yasasının 163. maddesinden hakkında dava açıldı. Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanarak beraat etti. Sohbetleri 2002 yılında *Seyyid Muhammed Hocaefendi İrşad Yolu* adlı kitapta toplandı.

SEYYİD NİZAMOĞLU

Şair (D. ?, İstanbul – Ö. 1601, İstanbul). Tam adı Nizamoğlu Seyyid Sayfullah'tır. Yavuz Sultan Selim döneminde, Bağdat'tan gelip İstanbul'a yerleşen Şeyh Seyyid Nizâmüddin'in oğludur. Öğreniminden sonra, Halvetiyye tarikatının kollarından biri olan Sinâniyye tarikatına girerek Ümmî Sinan'ın dervişi ve halifesi oldu. Ölünce Silivrikapı semtindeki Emirler Mahallesi mezarlığına gömüldü. *Divan*'ı önce 1911'de, sonra 1971'de olma üzere iki kez basıldı. Başka eserleri de vardır.

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

SEYYİD VEHBÎ

Divan şairi (D. ?, İstanbul - Ö. 1736). Medresede öğrenim gördü ve döneminin ileri gelen hocalarından ders aldı. 1711 yılında öğrenimini tamamlayıp müderrislik yapmaya başladı. Padişah III. Ahmet ve Sadrazam Damat İbrahim Paşa'dan himaye gördü. Kayseri, Manisa ve Halep'te kadılık yaptı. Halep kadısıyken Hicaz dönüşü hastalandığı İstanbul'da öldü. Cerrahpaşa'daki Cambaziye Mescidine gömülüdür.

Önceleri Nâbi ve Nef'î, sonraları Nedim tarzında yazdığı şiirleriyle döneminin ustaları arasında sayıldı. En ünlü şiiri Ayasofya meydanındaki III. Ahmet Çeşmesi için yazdığı *Musammat* kasidesidir. Asıl ününü kazandıran mensur eseri *Sürnamesi*'nde III. Ahmet'in dört oğlu ve beş bin yoksul çocuğun sünnet düğünü şenliklerini anlatır. Bu eseri, döneminin İstanbul şehir hayatı hakkında verdiği bilgiler bakımından da önemlidir.

"Dilde bir sadelik göstermiş olmakla beraber, duyuş ve düşünüşte hiçbir orijinalite gösteremedi. İlham kaynağı divanlar oldu, yeniliği mazmunculuğa münhasır kaldı." (Hasibe Mazıoğlu)

ESERLERİ:

Divan (basılmadı), *Hadis-i Erbain Tercümesi* (Kırk Hadis çevirisi), *Sulhiyye* (Pasarofça Antlaşması hakkında), *Sürname* (Reşad Ekrem Koçu tarafından bastırıldı, 1939).

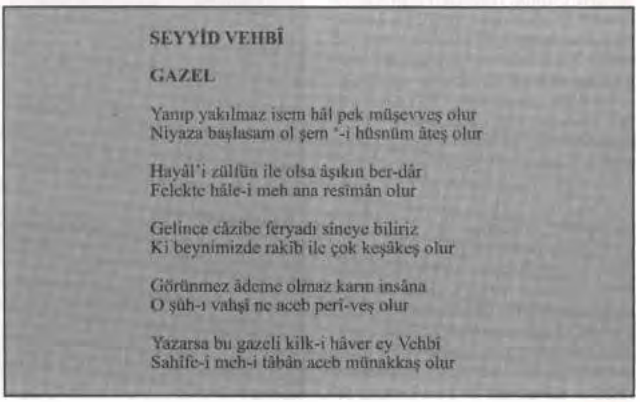
HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SEYYİT NEZİR

Şair ve yazar. 18 Nisan 1950, Çorlu / Tekirdağ doğumlu. Asıl adı Muammer Akça'dır. Kepirtepe İlköğ-

Seyyit Nezir

SEYYİD VEHBİ

GAZEL

Yanıp yakılmaz isem hâl pek müşevveş olur
Niyaza başlasam ol şem'-i hüsnüm âteş olur

Hayâl'i zülfün ile olsa âşıkın ber-dâr
Felekte hâle-i meh ana resimân olur

Gelince câzibe feryadı sineye biliriz
Ki beynimizde rakîb ile çok keşâkeş olur

Görünmez âdeme olmaz karın insâna
O şûh-ı vahşî ne aceb peri-veş olur

Yazarsa bu gazeli kilk-i hâver ey Vehbî
Sahîfe-i meh-i tâbân aceb münakkaş olur

SEYYİT NEZİR

ŞANDIR VERİLEN SÖZ

Verilen söz menzilde!
Dar günlerin ıssız koyakları
Alanların panzer kayalıkları geçildi
Bir bir biçerek toprağında ayrıkları
Attığı her tohum yürüdü karanfile
Vurdu ayak izlerini verilen söz menzile

Verilen söz
Tek bir harfi düşmeden
Işıdı gitti kavganın keskin yüzünde
Bir an bile şavkını sektirmeden
Umudun ana rengini
Mühürledi verilen söz menzile.

Verilen söz menzilde!
Tek ses var göğüs oluklarından akan
Acıysa acı, çileyse çile
Her neyle ve nasılsa zafer
Kolunda pazu, dizine derman
Şandır verilen söz menzile.

Merhaba
Ekmeğin rahmeti, hasretlisi büyük hüner
Merhaba
Günde on kez kanayan soluk yüzler
Günübütün halkının göğsünde çarpan yürek, merhaba
Merhaba zindanlara taşan gönüllü sefer
Kondular, tarlalar, direncin pusulası fabrikalar merhaba
Merhaba kan ter içinde yükselen hayat
Cümleten merhaba!

Verilen söz menzilde!
Verilen söz granit harflerle
Yakasına ant olan milyonlarca karanfile
Verilen söz ilerliyor kıldan ince dehlizlerde
Menzilden menzile, en uzun menzile!

retmen Okulu, Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1971) mezunu. Mardın (1971-75), İstanbul (1975-77, 1980-82) ve Van (1977-78) ortaöğretim kurumlarında öğretmen ve müdür yardımcısı; 1978-80 yılları arasında Atatürk Eğitim Enstitüsünde Batı edebiyatı öğretmeni ve müdür yardımcısı olarak görev yaptı. 1982-83'te Yazar ve Yayıncılar Kooperetifi (YAZKO)'nde yönetim kurulu üyeliğinde bulundu. De Yayınevini devralarak *Düşün* dergisini, Broy Yayınevini kurduktan (1985) sonra da *Broy* dergisini çıkardı. *Eski Dergi*'yi yayınladı. *Vatan, Gerçek, Cumhuriyet, Yelken, Yazko-Edebiyat, Varlık, Düşün, Broy* gazete ve dergilerinde yazıları yayımlandı. *Israrla* adlı şiir kitabı 1977'de Lions Şiir Başarı Ödülü, *İzleri Var* adlı şiir kitabı 1982'de Ömer Faruk Toprak Şiir Başarı Ödülü aldı. Çalışmalarını İstanbul'da yayıncılık yaparak sürdürdü.

Şükran Yurdakul'a göre, *"Şiirlerinde ülkenin ve dünyanın çağdaş sorunlarını yaşamaktan acı duyan bir birikimin yansımaları görüldü. Ses gücü, buluşlar, tekniği, temaları işlemedeki becerileriyle dikkati çekti."* Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

ESERLERİ:

Şili Duyarlığı (1976), *Israrla* (1977), *Bütün Yarınlarda* (1978), *Dağları Öylecene* (1981), *İzleri Var* (1983), *İnsanın Beyaz Kokusunda* (1988), *Bana Bir Senaryo Yaz Dediydin: Mesela Papalina* (1991), *Sonsuz ve Öbürü* (derleme, Turgut Uyar'ın anısına, Tomris Uyar ile, 1985), *Mor ve Gülistan* (1999), *Dağları Öylecene* (şiir, 2000).

HAKKINDA: İbrahim Oluklu / Gerçekçilik Işığında (1990), Leyla Şahin – Gökçen Yılmaz (Cumhuriyet Kitap, 3.8.1995), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (2002).

SEZÂÎ-İ GÜLŞENÎ

Şair (D. 1669, Mora – Ö. 1737). Asıl adı Hasan'dır. Çocukluk ve ilk gençlik yılları doğduğu kasabada geçti. Venediklilerin Mora'yı işgalleri üzerine oradan ayrılarak İstanbul'a geldi. Edirne'ye yerleşerek memurluk görevlerinde bulundu. Tasavvufa ilgi duydu. Gülşenî tarikatına girdi. Sezâî mahlasını kendisine Niyazî-i Mısrî'nin verdiği rivayet edilmektedir. Bulunduğu tekkeye şeyh oldu. Şiirlerini aruz ve hece ölçüleriyle yazdı. Bir *Dîvân*'ı bulunmaktadır.

SEZÂÎ-İ GÜLŞENÎ

GAZEL

Ben câm-ı aşkı içtim mestânedir desinler
Havf u recâyı geçtim dîvânedir desinler

Şehr-i melâmet içre rüsvaylıklar ettim
Bir özge hâle yettim âyâ nedir desinler

Varlık sarâyını ben yıktım edip harâbe
Genc-i Hakka yer oldum vîrânedir desinler

İçtim şu denlü câmı bilmem ki subh u şâmı
Mest olmuşam müdâmî meyhânedir desinler

Yan şem'-i hüsn-i yâre bin cân ile Sezâî
Yok bundan özge çâre pervânedir desinler

İHSAN SEZAL

BULUTSUZ NİSAN

Bulutsuz Nisan Yağmurları yedim.. ıslandım
Islandım bi güzel.. ballarla
Kırağılar düşmüş rüyalarla

Önümde bir fincan falı.. bir kısmet
Bulutsuz.. Nisan yağmurlu.. ve yollar
Düştüm yollara yollara.. ıpıslak
Yolun sonunu gördüm.. uslandım

Heder ettim o Nisan yağmurlarını.. bulutsuz
Ki neler getirmişlerdi Kaf Dağı'nın ardından

SEZAL, İhsan

Şair ve yazar. 1947, Siverek / Urfa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Siverek ve Diyarbakır'da okudu (1965). Siyasal Bilgiler Fakültesinde başladığı üniversite öğrenimini bir burs kazanarak gittiği İngiltere'de tamamladı. Lisans ve yüksek lisansını Manchester ve Bath üniversitelerinde yaptıktan sonra Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesine asistan olarak girdi (1978). İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde doktora yaptı. Uludağ Üniversitesinde öğretim üyesi iken Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı müsteşar yardımcılığına (1986) ve müsteşarlığına (1988) getirildi. 1989 yılı sonunda müsteşarlık görevinden ayrıldı ve öğretim üyesi olarak Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine döndü. 1992 yılında profesör oldu.

Sezal, müsteşar olduğu yıllarda dört yıl YÖK üyeliği yaptı (1987-91). UNESCO Milli Komisyonu Yönetim Kurulu üyesi ve başkan yardımcılığını da yapan Sezal, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümden ayrılarak Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü görevini üstlendi (1995).

İlk şiiri 1963 yılında *Orkun* dergisinde çıktı. 1964-65 yıllarında *Demokrasiye Güven* (Diyarbakır) adlı dergide de şiir ve yazıları yer aldı. Şiir ve yazıları ayrıca *Fikir ve Sanat'ta Hareket* (1967-77), *Diriliş* (1970), *Defne* (1966-67), *Adımlar* (1968-70), *Orkun*, *Yol*, *Argos*, *Türk Edebiyatı* ve *Dergâh* dergilerinde yayımlandı. Makaleleri ayrıca, editörlüğünü yaptığı *Türkiye Aile Ansiklopedisi*'nde yer aldı. Halen UNESCO Kulübü Başkanı, Fulbright Yönetim Kurulu ve Sosyoloji Derneği üyesidir.

İhsan Sezal

İHSAN SEZAL

OLUŞ

Bir yumak bulut: hasret
Yaşını dökmeyen
Gökkapaklarından

Oysa ben
Bir sabır gülüyüm zamanda
Rüzgârsız
(*Hangi Gökyüzü*, 1995)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Alaca Dünya* (1969), *Sabır ve Gül* (1989), *Hangi Gökyüzü* (1995).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Sosyal Bilimlerde Temel Kavramlar* (1980), *Sosyoloji Yazıları* (1983), *Şehirleşme* (1991), *Aile Nedir?* (1992), *Amerika'da Demokrasi* (de Tocquewill'den, Fatoş Dilber ile, 1994), *Devlet ve Siyaset Adamı Turgut Özal* (1996), *Kim Bu Özal?-Siyaset, İktisat, Zihniyet* (İhsan Dağı ile, 2001).

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998), Kim Bu Özal?-Siyaset, İktisat, Zihniyet / Editörler: İhsan Sezal-İhsan Dağı (Cumhuriyet Kitap, 14.12.2001).

SEZEN, Lütfi

Halk edebiyatı araştırmacısı. 31 Ocak 1947, İstanbul doğumlu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1971) mezunu. 1988'de yüksek lisans yaptı ve 1993'te Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktorasını tamamladı. 1972-78'de Tokat Gazi Osman Paşa Lisesinde edebiyat öğretmeni, 1978-79'da Erzurum Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsünde öğretmen, 1979-82 Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde sekreterlik, 1982-84'te aynı üniversitede genel sekreterlik, 1984-93'te Atatürk Üniversitesi Türk Dili Bölümünde okutman, 1993'te Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Halk Bilimi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

Zeki Başar'ın Yayınlarından Seçmeler (1982), *Erzurum Köylerinde Konaklar* (1988), *Aşık Seyrani'nin Şiir Anlayışı* (1991), *Halk Edebiyatında Hamzanameler* (1991), *Kerem ile Aslı Hikâyesi Üzerine* (1992), *Erzurum'da Geleneksel El Sanatları* (1993), *Erzurum Şehir Folkloru* (1994), *Erzurum'da Ramazan* (1995), *Halkbilimi ve Derleme Metotları* (1995-96), *Erzurumlu Emrah'ın Şiirlerinde Aşk ve Gurbet* (1997), *Erzurum'da Sosyal ve Kültürel Değişmeler* (1988).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

SEZEN, Yümni

İlâhiyatçı. 18 Mart 1938, Birecik / Şanlıurfa doğumlu. Birecik Dumlupınar İlkokulu, Gaziantep Lisesi (1957), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1961) mezunu. 1961 yılında İstanbul Ortaköy Eğitim Enstitüsü öğretim üyesi oldu. Çeşitli öğretmen okulları ile liselerde öğretmenlik ve yöneticilik (1961-75) yaptı. 1976-78 yılları arasında Çapa Yüksek Öğretmen Okulu müdürlüğü görevinde bulundu. Ardından Kadıköy İmam Hatip Lisesinde yedi yıl öğretmenlik yaptıktan sonra (1978-85) Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyeliğine geçti. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Anabilim Dalında doktorasını tamamladı (1986). Sırasıyla yardımcı doçent, doçent ve profesör oldu. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Din Sosyolojisi öğretim üyeliğinden 2001 yılında emekliye ayrıldı.

1973'ten itibaren din sosyolojisi ve İslâmi sosyoloji alanlarında yazdığı makaleleri *Millet*, *Hergün* ve *Ortadoğu* gazeteleri ile *Ülkücü Kadro* (1976), *İnanç* (1984), *Sur* (1987), *Bilgi ve Hik-*

Yümni Sezen

met, *MÜ İlâhiyat* (1974-94), *Türk Yurdu*, *Yeni Türkiye* dergilerinde yayımlandı. İstanbul ve Anadolu Aydınlar Ocağı, Turan Kültür Vakfı, Avrasya-Bir Vakfı üyesidir.

ESERLERİ:

Günümüzde İslâmiyet ve Milliyetçilik (1978), *Sosyolojiye Göre Halk, Millet, Devlet* (1982), *Tarihi Maddeciliğin Tahlil ve Tenkidi* (1984), *Kur'ân Kerîm'e, İlim ve Felsefeye Göre Hayatın Manası* (1984), *Sosyoloji Açısından Din* (1988), *Sosyolojide Temel Bilgiler ve Tartışmalar* (1990), *Türk Toplumunun Laiklik Anlayışı* (1993), *İslâm Sosyolojisine Giriş* (1994), *Maddeci Felsefenin Çıkmazları* (1996), *Hümanizm ve Türkiye* (1997), *Hümanizm ve Atatürk Devrimleri* (1998), *İslâm'ın Sosyolojik Yorumu* (2001), *Çağdaşlaşma Yabancılaşma ve Kimlik* (2003), *Kurban ve Din* (2004), *Dinlerarası Diyalog İhaneti: Dini-Psikolojik-Sosyolojik Tahlil* (2005).

HAKKINDA: Yümni Sezen / Dinlerarası Diyalog İhaneti: Dini-Psikolojik-Sosyolojik Tahlil (2005).

SEZER, Ayten

Cumhuriyet tarihi araştırmacısı. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü (1982) mezunu. Doktorasını Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde "*Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923-38)*" konulu tez ile (1994) tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde araştırma görevlisi (1983-86), okutman (1986-2000), öğretim üyesi (2000-) olarak görev yaptı. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Akademik Kurul ve Yönetim Kurulu üyeliği, lisansüstü tez danışmanlığı görevlerini yürüttü. Uzmanlık alanı Türkiye Cumhuriyeti tarihidir.

Ayten Sezer

Makalelerini; *HÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi*, *Türk Yurdu*, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, *Erdem*, *HÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *Türk Kültürü* dergi-lerinde, *Atatürk Haftası Armağanı*, *Türkler* kitaplarında yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938)* (1999).

ORTAK YAYIN: *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi* (1999).

SEZER, Baykan

Toplumbilimci. 1939, Malatya doğumlu. 1942 yılında babasının İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğretim üyeliğine atanmasıyla İstanbul'a yerleşti. İlkokulu İstanbul Büyük Reşit Paşa İlkokulunda okudu. 1956 yılında Galatasaray Lisesinden mezun olduktan sonra Fransa'ya gitti ve 1960-65 yılları arasında Paris'te kaldı. Fransa'da arkadaşlarının önerileri ile sosyoloji öğrenimine başladı. Türkiye'ye dönünce İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde okudu. Askerliği sırasında lisans tezi olarak "*Doğu-Batı Çatışmasında Yunanlılığın Yeri*" konulu çalışmasını hazırladı. 1969 yılında İÜ İşletme Fakültesi Davranış Bilimleri Kürsüsünde asistan olarak göreve başladı. "*Doğu-Batı İlişkileri Açısından Batı Tarımı*" konulu tezi ile yüksek lisans yaptı.. "*Asya Tarihinde Su Boyu Ovaları ve Bozkır Uygarlıkları*" başlıklı tezi ile doktora yaptı ve "*Toplum Farklılaşması ve Din Olayı*" tezi ile doçent oldu.

1982 yılında seçildiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü başkanlığı görevinden çalışma süresi dolunca ayrıldı. Makaleleri, üniversite dergilerinin yanı sıra *Doğu Batı* gibi dergilerde yayımlandı.

"O ne yalnız Doğu'nun ne de yalnız Batı'nın sosyoloğudur. O hem Asya'nın hem Avrupa'nın yani Avrasya'nın sosyoloğudur. Resmi ideolojinin icat ettiği sosyologlar batı şaşılığını sürdürmekte ve her türlü ameliyat teklifini taammüden reddetmekte iken; Baykan Sezer, bu kişilerin sırtını döndüğü kıtaya kollarını açmış, Doğu'ya geçmişi bugünü ve geleceğiyle sahip çıkmıştır. (...) Kemal Tahir ve Baykan Sezer, geleceğin Türkiye'sinde tarihimizi vurgulayan ve coğrafyamızı sorgulayan iki anlamlı imza olarak yerlerini alacaklardır." (Ümit Meriç)

"Baykan Sezer, Türk sosyo-lojisinde Batı'yla hesaplaşan ilk sosyoloğumuz. Bu hesaplaşmayı, dar milliyetçi kalıplardan öte ciddi argümanlara dayanarak yaptı. Sosyolojinin eleştirel yaklaşımlarından yararlanarak, analitik bir zihinsel tutumla Batı'yı sorguladı." (Ergün Yıldırım)

"Baykan Sezer, eserlerinde Batı ve Batı sosyolojisi kavramlarından bahsetmektedir. Ancak bu noktada sözü edilen kavramlar çok net gözükmemektedir. Sezer'in çalışmalarında geçen Batı kavramı çok açık değildir, zira coğrafi olarak Batı'da olup da Batı'lı olmayan birçok unsur bulunmaktadır. Yani Sezer, tek bir Batı'dan söz ediyor gözükmektedir. Sezer'e göre Batı, Doğu'yu tek bir etiket altında toplamak istemektedir, Sezer de Batı'yı tek bir etiket altında ele alma eğilimindedir. Aynı şekilde Sezer'in söz etmiş bulunduğu Batı sosyolojisi de tek değildir. Neticede Sezer, Batı ve Batı sosyolojisi kavramlarını kullanırken indirgemeci bir yaklaşım sergilemektedir." (Gökhan Köktürk)

Baykan Sezer

BAŞLICA ESERLERİ:

Toplum Farklılaşması ve Din Olayı (1981), *Türk Sosyolojisinin Ana Başlıkları* (1983), *Türkiye'de Sosyolojinin 75. Yılı* (1988), *Türk Sosyolojisinin Ana Sorunları* (1989), *Doğu-Batı İlişkileri Açısından Batı Tarımı* (1990), *Türk Sosyolojisinin Tarihle İlişkileri* (1991), *Sosyolojide Yöntem Tartışmaları* (1993), *Batı Dünya Egemenliği ve Endüstri Devrimi* (1997).

HAKKINDA: Kurtuluş Kayalı / "Türk Sosyolojisinin 80'lerde Yeniden Biçimlenişi" (Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, XV, 1289-1300, 1995), Sezgin Kızılçelik/ Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı (2000), Gökhan Köktürk / Baykan Sezer'in Türk Sosyolojisindeki Yeri (HÜ Sosyoloji B. Dergisi, 2000), Akif Emre / Bir Aydın Yalnızlığı (Yeni Şafak, 10.9.2002), Ergün Yıldırım / Türk Sosyolojisinden Bir Yıldız Kaydı (Zaman, 29.9.2002), Kemal Tahir'in 30. Ölüm Yıldönümü Anısına (Bilim kurulu;

Kurtuluş Kayalı-H.Bayram Kaçmazoğlu-Ertan Eğribel-Ufuk Özcan; Yay. haz.: Ertan Eğ-ribel-Ufuk Özcan, 2003). Doğan Hızlan / Kemal Tahir'i Yeniden Tartışın (Hürriyet, 11.10.2003).

SEZER, Çiğdem

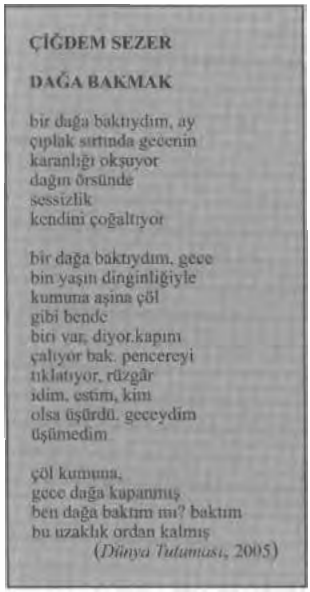
Şair. 6 Ağustos 1960, Trabzon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu kentte tamamladı. Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsünü (1986) bitirdi. Yozgat (1979-80), Trabzon (1980-83), Ankara (1983-86), Sakarya (1986-93) sağlık kuruluşları ve okullarında çalıştı. Sapanca Sağlık Meslek Lisesinde meslek dersleri öğretmenliği yaptı. 17 Ağustos 1999 Marmara depreminden sonra Ankara'ya tayin edildi ve orada emekli oldu.

Çiğdem Sezer

İlk şiiri *"Yıldız Kaydı"*, *Kıyı* dergisinde (sayı: 18, 1983) çıktı. Şiirleri ve yazarlarla yaptığı söyleşiler 1983 yılından itibaren *Kıyı*, *Karşı*, *Yeni Biçem*, *Çağdaş Türk Dili*, *İnsan*, *Eşik*, *İzlek*, *Şiir-lik*, *Mor Taka*, *Varlık* dergilerinde yayımlandı, ayrıca antoloji ve şiir yıllıklarında yer aldı. *Kanadı Atlas Kuşlar* adlı kitabı ile İzmir Belediyesi (1991), Petrol İş Sendikası (1992), Yarımca Şiir Festivali (1993), Sabri Altınel Şiir Ödülü (1993) ile Ali Rıza Ertan Şiir Ödülünü (1993), *Çılgın Su* kitabıyla Dünya Kitap Dergisi 1993 Şiir Ödülünü, *Bir Şehrin Hatıra Fotoğraflarından* adlı kitabıyla 1998 yılı Anburnu Şiir Ödülünü, *Dünya Tutulması* kitabı ile de 2006 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülünü aldı. Şiirlerinde yaşamla doğayı ve onun bir parçası olan insanı bütünleştirmeye önem verdi, alttan alta yürüyen bir izlek olarak da kadın sorunlarını işledi. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Her şair kendi üslubunu yaratmalı. Okuduğunuzda 'İşte bu şu şairin şiiri' dediğimiz ve yanılmadığımız şairler var. Onlardan birisi, üslubunu yakalamış bir şair Çiğdem Sezer. Şiirinin karakteristik özelliklerini pekişmişliği ile 'işte bu Sezer'in şiiri' dedirtebilen sayısı çok olmayan şairlerden." (Selma Ağabeyoğlu)

ÇİĞDEM SEZER

DAĞA BAKMAK

bir dağa baktıydım, ay
çıplak sırtında gecenin
karanlığı okşuyor
dağın örsünde
sessizlik
kendini çoğaltıyor

bir dağa baktıydım, gece
bin yaşın dinginliğiyle
kumuna aşina çöl
gibi bende
biri var, diyor kapını
çalıyor bak. pencereyi
tıklatıyor, rüzgâr
idim, estim, kim
olsa üşürdü. geceydim
üşümedim

çöl kumuna,
gece dağa kapanmış
ben dağa baktım mı? baktım
bu uzaklık ordan kalmış
(*Dünya Tutulması*, 2005)

"İnsanın yabancılaşması, yalnızlığı günümüzün sorunu. Ozan, şehri kanlı paltosuna bürünmüş yürüyen bir insan imgesiyle anlatıyor. Ceylanlar sığar mı böyle bir şehrin hatıra fotoğraflarına? Şehir, baş dönmesi gibi içine çeker insanı. Şehirlerin de anısı vardır. Ve "unutmak bir şehre yeni baştan girmektir." Şehir, yeniden gidilen yoldur. "Bir şehri bizim kadar güzel kim terk edebilir?"

"Çiğdem Sezer'in şiiri okundukça sarıyor insanı, yeni tatlar veriyor." (Hasan Akarsu)

ESERLERİ (Şiir):

Kanadı Atlas Kuşlar (1991), *Çılgın Su* (1993), *Kapalı Gişe Hüzünler* (1996), *Bir Şehrin Hatıra Fotoğraflarından* (1998), *Dünya Tutulması* (2005).

HAKKINDA: Çılgın Su Akışında Çiğdem Sezer (Yeni Biçem, sayı: 22), Kanadı Atlas Kuşlar (Kıyı, sayı: 71), Bir Kitap Bir Şiir (Kıyı, sayı: 77), Kıranlar Hep Oldu Bereket Geliştirenler de (Kıyı, sayı: 80), Çılgın Su (Kıyı, sayı: 94, SAYI: 98), Kendine Muhalif Dize'nin Şairi (Kıyı, sayı: 106), Kanadı Atlas Kuşlar'dan Çılgın Su'ya Çiğdem Sezer (Kıyı, sayı: 110), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Selma Ağabeyoğlu / Bir Şehrin Hatıra Fotoğraflarından - Hasan Akarsu / Şehrin Hatıra Fotoğraflarının Şiiri (Cumhuriyet Kitap, 29.7.1999), Hasan Akarsu / Şiirler Değdi Sevdaya (2000), Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001), Betül Tarıman / Bir Şehrin Hatıra Fotoğraflarından (Cumhuriyet Kitap, 3.1.2002).

SEZER, Esra Nuray

Yazar. 1961, Ekinözü / Kahramanmaraş doğumlu. Ev İdaresi Yüksek Okulu mezunu. Yazı hayatına çok genç yaşlarında başladı. İlk yazısı *"Uyan artık, yetmez mi?"* on altı yaşındayken *Yeni Asya* gazetesinde yayımlandı. Daha sonra *Köprü* dergisinde "Gonca" adıyla hanımlara yönelik yazılar yayımladı (1979). Bir süre yazı hayatına ara verdikten sonra 1999 ile 2001 yılları arasında *Yeni Asya* gazetesinde haftalık söyleşiler yapmaya başladı.

ESERLERİ:

Bir Genç Kız Yetişiyor (1998), *Genç Kızlara Özel* (1998), *Aile Okulu, Kadın Olmak Zor* (2002), *Ah Şu Eşler* (2003).

HAKKINDA: Esra Nuray Sezer / Ah Şu Eşler (2003).

İsmail Hakkı Sezer

SEZER, İsmail Hakkı

İlâhiyatçı, çevirmen. 1954, Konya doğumlu. Konya İmam Hatip Lisesi (1972), Konya Yüksek İslâm Enstitüsü (1976) mezunu. Bitirdiği enstitüde başladığı öğretim üyeliğini, bu kurumun Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine dönüşmesinden (1982) sonra da sürdürdü. Doktorasını aynı yerde verdi.

ESERLERİ:

Dört ciltlik İbn-i Teymiye Külliyatı'nı tercüme etti (1986-88), *Resulullah (Sav)'ın Hacca* (1999).

SEZER, Nazire

Şair. 1940, Bayburt doğumlu. Şiirlerinde Derdiyok ve Tuna Sezer im-

Nazire Sezer

OSMAN NURİ SEZER

ÇENÇÜL'LER (Türkistan Kırkları)

'Harabat elline hor bakma zakir.
Defineye mâlik viraneler var'

Oğuznameler'de: "akıntılı görklü su" Farsçada: "Cûh" ve mahalli dilde: "Coruğh" diye adlandırılan "Ruh suyu"nun çatal yürek olduğu asfalt yoldan 'Konaksu ve izi kalmayan eski Nam şehrinin arazisinde' Gorunga ve yonca tarlalarının hoş kokulu çiçeklerinin kokularını teneffüs ederek Soğanlı dağları'nın eteklerine doğru yol aldık..

'Tarihi adı Aşağı çençül' olan obada mola verdik ve daha sonra çalışmalarımıza başladık.

Bu oymakda, Muhtara ve yaşlı kişilere ilk sorumuz şu oldu..

'Atalarınızdan duymuşsunuzdur. Bu oymağa neden "Çençul" ismi verilmiştir?

Verilen cevab açık ve de net idi. Dedelerimiz Harb-i umumi'de şehit düşmüştür. Babalarımız ise bizlere bilgi vermediler.", diyerek başka soru sormamıza da fırsat vermediler. Bu notu kaydederek "Oğuz nameler"de adı geçen "Salağhana gayası"nın fotoğrafını çekmek üzere yola koyulduk. (1) Kaya tepe üzerinde idi. Her an yola yuvarlanacak bir durum arz ediyordu. Bu kaya diğer bir kaya üzerine üç sivri uçla oturmuş, takriben otuz ton ağırlığındaydı. Oymak'da da bu kayanın ismini sorduk. "Hazreti Ali'nin şaban gayası" diye cevap verdiler..

Ankara'ya döndükten sonra 'Çençül' kelimesinin köklerini araştırdığımda; hayretler içerisinde kaldım.. Çençüller tarih şuuru bakımından 'Defineye malik bir viraneler idi. Zira' Çen' kelimesi' Türkistan' anlamında (2) olup " Çül" sözü; iran Azarbaycan'ında Kırk sayısını ifade etmektedir.

'Hecelerin birleşik okunuşunda Türkistan kırkları anlamı çıkmaktadır. Bundan da Aşağı ve yukarı "Çençül"leri kırk Türkistan alperenleri kurmuş ve Ahmet Yesevi Hazretler'nin hikmetleri'ni ve "Ansayı"nı çevrelerinde yaşamışlar ve yaşatmışlardır.. Bu sonucu varmamıza rağmen yinede tatmin olmamıştık.

Ertesi yıl, 'Türkistan kırkları'nın ibadethanelerinin yerlerini araştırıp bulmak amacıyla aynı bölgede araştırma yapmayı programa aldık. Umitsizliğe kapıldığımız anlar olmasına rağmen, ısrarla çalışmalara devam ettik. Tarihi istmi 'pörge' (3) olan obanın takriben '5,6' kilometre Kuzey batısında 'Kırklar Mescidi'ni tespit ettik. Bu mescidi bize gösteren köy halkına bu yazımla bir kere daha minnet ve şükranlarımı sunarım.Ayrıca, Kitre ve Çayıryolu köyleri ile Yüce Hisar anlamına gelen Or-sor "Or-sur" Yoncalı köyü Kuzey doğusunda iki adet Kırklar dağı'nı ve yaylarını tespit etmiş bulunmaktayız.

SONUÇ: Bu araştırma sonucunda, Çençül yaylaları'nda ve yukarıda kaydedilen bölgelerde, derinliğine ve geniş ligine yapılacak çalışmalar, kaybolmaya yüz tutan tarihi gerçekleri, virane olmaktan kurtaracaktır. Bu vesileyle, Henigâh denilen (Henege) obasında kırk güvercine ruhları karışan AhmetYesevi Alperenleri'ni rahmetle anarız. Muhakkak yerleri cennettir.

1- Salağhane: (Mahalli kelime) Başı boş kişi, işi olmayan kimse veya muallakta olan şey..

2- Dede Korkut kitabı-Oğuznameler, Prof. Dr. M. Fahri Kırzıoğlu

3- Farsça yazımda "Ge, ga, gi" heceleri "gâh" diye ifade edilmektedir.

zalarını da kullandı. *Tabâbetü'l Ulüm* yazarı Molla Ömer Efendi dedesi, araştırmacı-yazar Osman Nuri Sezer eşidir. Kız Meslek Lisesini bitirdikten sonra bir işte çalışmadı. Hayatını Ankara'da, ev hanımı olarak sürdürdü. Şiir ve makaleleri aralıklı olarak *Haber 69, Bayburt Postası* gibi gazetelerde yayımlandı. Destan tarzındaki şiirlerini 2000 yılında *Deyişler* adlı bir kitapta topladı.

SEZER, Osman Nuri

Şair ve yazar. Ocak 1934, Bayburt doğumlu. Bayburtlu Osman adını da kullandı. İlköğrenimini Bayburt'ta, liseyi Samsun'da bitirdi. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi mezunu. Aynı yerde yüksek lisansını ve *"Türkiye'de Eğitim Ekonomisi ve Planlaması"* adlı tezi ile doktora çalışmasını tamamladı. Bir süre İngiltere'ye giderek fındık ürünleri teknolojisi konusunda araştırma ve inceleme çalışmaları yaptı.

Ziraat Bankası Kambiyo Servisinde şef yardımcılığı, Devlet Planlama Teşkilatında uzman, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında uzman ve müşavir olarak çalıştı. Turizm Yüksek Öğretmen Okulunda öğretim görevlisi olarak hizmetler verdi. Silahlı Kuvvetlerden ödül ve çeşitli sempozyumlarda plaketler aldı. Türk Macar Dostluk Derneği (kurucu), Türk Ocakları ve İLESAM üyesidir.

Yazı hayatına 1949 yılında denemeler yazarak başladı. Yazıları *Çatı, Türk Sesi, Orkun, Toprak, İstanbul, Zonguldak,Bizim Pınar, Defne, Aşama, Gül Pınar, Türk Kültürü, Bayburt Postası* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı.

"Osman Nuri, yalnız iktisatçı değildi. Duygu ve gönül adamıydı. Coğrafyayı, vatan yapan sihirli kudreti canevinde duyuyordu. Bir fabrika projesini değerlendirirken o, yurt köşesini yaşar, gözleri dolu dolu birkaç mısra söylerdi:

"Vatandan uzakta, vatan ilinde,
Taşlar yastık oldu, ağrıdı başım,
Yaslandım başımı, koydum tarihe;
Uyumuşum, uykuda ağlamışım...

"(...) Osman Nuri Sezer, Türk insanının çilesini iyi biliyor. Çünkü bizzat kendisi, kendi hayatını yapmıştır. O, Bayburt kalesinin tarihini yalanlardan kurtarırken Ana Ocağını savunmaktadır. İçtimai tespitlerin isabeti, köküne olan bağlılığındandır." (Agâh Oktay Güner)

Osman Nuri Sezer

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kağnıgıcırtısı* (gezi notları ve şiirler, 1968), *Dağ Köyü* (1970), *Bir Ömrü Böyle Verdim* (2000).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Denge ve Merhaleler - Teori* (1986).

TARİHİ ROMAN: *Bayburt Hisarı* (2 cilt 1991; 1. cilt: Oğuzelleri [yeleşik düzene geçmemiş olanlar], 2. cilt: Bayburt Hisarı Yadigarı), *Diyar-ı Dede Korkut* (3 cilt, 1995; 1.cilt: Oğuzelleri (yerleşik düzene geçmiş olanlar], 2. cilt: Çini-Maçin, 3.cilt, 2002; Taht İlbeyliği).

ROMAN: *Suskun Toplum* (1983). Ayrıca çevirileri vardır.

HAKKINDA: Dr. Agâh Oktay Güner / Önsöz (Kağnıgıcırtısı, 1973, s.V-VI), Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

SEZER, Özlem

Şair. 21 Aralık 1971, Ankara doğumlu. Tam adı Melek Özlem Sezer. İlk ve ortaokulu Ankara'da okudu. Hacettepe Üniversitesi Ekonomi Bölümü mezunu. Ankara'daki özel kuruluşlarda çalışarak radyo programcılığı, reklam yazarlığı yaptı. İlk şiiri 1982'de *Milliyet Çocuk* dergisinde, sonraki şiirleri *Edebiyat ve Eleştiri* ile *Düşe Yaza* vb. dergilerde yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümü bestelendi. *Derin* adlı dosyasıyla 1998 Cemal Süreya Şiir Ödülünü aldı. Şiirlerini *Derin* (1998) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: "Şeytan, Meleklerin En Dürüstü" (söyleşi, Papirüs, Şubat 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

SEZER, Sennur

Şair ve yazar. 12 Haziran 1943, Eskişehir doğumlu. Asıl adı Sennur Fatma Çelik. Yazar Adnan Özyalçıner'in eşidir. Devlet Demir Yolları Özel İlkokulu ikinci sınıfında başladığı ilköğrenimini Kadımehmet İlkokulunda tamamladı (1953). Kasımpaşa Ortaokulunu bitirdikten (1956) sonra Eyüp Lisesinde okudu ve bir süre de İstanbul Kız Lisesine (1959) devam etti. Evleninceye (1967) kadar bir süre Taşkızak Tersanesinde (1959-64) muhasebecilik yaptı. Varlık (1964-69) ve Arkım (1976-77) yayınevlerinde düzeltmen, ASA Ajans'ta magazin şefi, *Cumhuriyet* gazetesinde (1972-74) yazar olarak çalıştı. Görsel Yayınlarında metin yazarı iken emekliye (1984) ayrıldı. Çalışmalarını serbest yazar olarak devam ettirerek *Elele* dergisi ve *Hürriyet* gazetesinin Avrupa baskısına yazdığı yazılarla sürdürdü. Ayrıca sürekli olarak *Evrensel* gazetesinde yazdı.

İlk şiiri *"Gece ve..."*, *Sanat Dünyası* dergisinde (Temmuz 1958) çıkmıştı. Diğer şiirleri *Yeni Ufuklar*, *Yeditepe*, *Türk Dili*, *Varlık*, *Türkiye Yazıları*, *Sanat Emeği*, *Cumhuriyet Kitap*, *Evrensel Kültür* vd. dergilerde yayımlandı. Yazıları bir ara *Cumhuriyet* gazetesinde çıktı (1972-74). Şiir ve yazılarında, benimsediği toplumcu gerçekçi dünya görüşü çerçevesinde yurt ve dünya sorunları ile bireyin açmazlarını dile getirdi. Türk şiirinin önde gelen kadın şairlerinden biri olarak kabul edildi. Pek çok toplantıda edebiyat ve toplum sorunları üzerine bildiriler sundu. *Bu*

Sennur Sezer

Resimde Kimler Var kitabı ile 1987 Halil Kocagöz Şiir Ödülünü, *Keloğlan ile Köse* ile 1990 Sıtkı Dost Çocuk Edebiyatı Birincilik Ödülünü Adnan Özyalçıner ile, 1998 Pir Sultan Abdal Dernekleri Edebiyat Ödülünü, *Kirlenmiş Kağıtlar* ile 2000 Yunus Nadi Şiir Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Sennur Sezer, dilde en yalın haliyle yaşayan şiirin peşinde. Hatta, asıl meselesinin şiirinde taşıdığı gerçeklik olduğunu da söyleyebiliriz. Bir iç hesaplaşma olduğu sezilen, ancak bunun bile tam olarak anlaşılmadığı şiirlerin yazıldığı ve bu şiirlerin kabul gördüğü şu zamanda, bazen şiirden uzaklaşma pahasına –bunu kendisi de söylüyor kimi dizelerinde- insanla karşılaştırıyor bizi; ezilen, direnen, öldürülen umutlanan insanla... Yola unutmamak erdemi, unutturmamak sorumluluğuyla çıktığı açık. İlk şiirlerinden son şiirlerine dek ısrarla vurgulanan şu: Ozan karanlık olaylara, ilişkilere, her türlü acıya, kıyıma karşın umudunu, sevgisini yitirmeyendir." (Zeynep Uzunbay)

"Amasya'yı, kentin o dönemdeki toplumsal yapısını, tarihsel olayları, şairler arası ve şair iktidar ilişkilerini, sarayın içyüzünü, şairlerin yaşamını da gözler önüne seriyor Sennur Sezer Türk Safo'su Mihri Hatun'da. Sennur Sezer, Mihri Hatun'u dönemine göre oldukça cesur, alışılmış yaşamı sürekli zorlayan, sevgililerin adlarını şi-

SENNUR SEZER

ASKER ÇANTASI

Yorgun omuzlardan yere kayar bir çanta
Ve kabuk değiştirir bozkırda binbir böcek
Ekmek kadar eskidir ve ekmek kadar kutsal
Şimdi seni özlemek
Güneş yenilenirdi biz çılgın öpüştükçe
Yenilenirdi deniz yengeçler ve çakıllar
Kara çirkin düşlere yumardık gözlerimizi
Uyanırdı martılar

Hangi uzak stepte bir asker vurulurdu
Biz kışlalı düşlere uyanırdık usulca
Bozkır akşamlarında solacak bir gelincik
Acırdı soludukça

Yorgun omuzlardan yere düşer bir çanta
Sen uzak kışlalarda mutlu umutlu coşkun
Ve ılık bir matra susuz dudaklarında

SENNUR SEZER

YARIN SABAH ERKENDEN

Daha ümidimi yitirmedim
O dağ köyüne atanabilirim
Bu kez unutmam
Yaralar için kantaron çiçeği
Öksürüğe hatmi
Zeytin yaprağı tansiyonuma
Kırıklar için havacıva
Daha ümidimi yitirmedim
Bilirim cevap yazmasını
Asker mektuplarına
Er maaşı dilekçesini
Elektrik yoksa pil dayanmaz
Dinlerim kendimi

Daha ümidimi yitirmedim
Biri vardır kalabalıkta o köyden
Karşılıklı susabiliriz

irlerinde geçirmekten çekinmeyen, bu önemli kadın şairi şiirlerinden yola çıkarak ele alıyor. Bu nedenle alanında tek yapıt Sennur Sezer'in çalışması." (Gültekin Emre)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gecekondu* (1964), *Yasak* (1966), *Direnç* (1977), *Gerçeğin Masalı* (çocuk şiirleri, 1979), *Sesimi Arıyorum* (1982), *Kimlik Kartı* (ilk üç kitabı, 1983), *Bu Resimde Kimler Var* (1986), *Afiş* (1991), *Direnç Şiirleri* (toplu şiirleri, 1995), *Kirlenmiş Kağıtlar* (2000), *Dilsiz Dengbêj* (2001).

ANTOLOJİ: *Uçuk Seçik Şiirler* (1991), *Motorize Köleler - Emek Öyküleri 3* (Adnan Özyalçıner ile, 2001), *Dokumacının Ölümü - Emek Öyküleri 4* (Adnan Özyalçıner ile, 2001).

İNCELEME: *Şiir Gündemi* (1994), *İstanbul'un Taşı Toprağı Altın* (A. Özyalçıner ile, 1995), *Türk Safosu Mihri Hatun* (1996), *Üç Dinin Başkenti İstanbul* (A. Özyalçıner ile, 2002).

ÇOCUK KİTABI: *Sümüklü Böceğin Masalı* (1989), *Keloğlan ile Köse* (A. Özyalçıner ile, 1989), *Hasır Ören Padişah* (1991), *Pencereden Bakan Çocuk* (1995).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Tuncer Uçarol / Sennur Sezer'in "Afiş" Kitabı Üstüne Günlük (Biçem, Mayıs 1992), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler (1994, s. 315), Gültekin Emre / Mihri Hatun ve Falnameler (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 27.8.1998), Emek Öyküleri (Virgül, Ekim 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas., 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas., 1999), Caner Öztürk / Yarıştığım Tek Ozan Var O da Sennur Sezer Çünkü Her Ozan Kendisi ile Yarışır (Cumhuriyet Kitap, 22.6.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Dilsiz Dengbêj / Sennur Sezer (Cumhuriyet Kitap, 27.12.2001), Zeynep Uzunbay / Direnç ve Umut Heyamolaları (Yasakmeyve, Kasım-Aralık 2004), Gecekondu'nun Şairi 40.Yılında (Evrensel Kitap - TÜYAP Kitap Fuarı Özel Eki, 23.10.2004).

SEZGİN, Ahmet

Eğitimci. 1966, Bağsaray köyü / Terme / Samsun doğumlu. Terme İmam Hatip Lisesi (1984), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1988) mezunu. İstanbul ve Terme'de öğretmenlik yaptı.

Şiir ve yazıları 1985 yılından itibaren *Gürses* (Samsun) gazetesi ve arkadaşlarıyla çıkardığı *Mesaj* dergisi dışında *Güneysu, Mavera, Mektup, Ribat, Türk Edebiyatı, İslâmi Edebiyat, Kırağı, Kültür Dünyası, Seviye, Hasret, Yeni Dünya, Simav Anadolu, Sevgi Yolu, Cuma* dergileri ile *Millî Gazete, Zaman, Akit, Gündüz, Vahdet, Anadolu* ve *Mefkure* gibi gazetelerde yayımlandı. *Mefkure* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Simav'da *Anadolu Kültür ve Sanat Dergisi* tarafından düzenlenen şiir yarışmasında 2001 yılında hece şiiri dalında jüri özel ödülünü, 2002 yılında serbest dalda mansiyon kazandı. Yerel bir radyoda "Gönül Penceresi" başlıklı bir şiir programı hazırlayıp sundu. Birçok antolojide şiirlerine yer verildi. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

"Şiirlerinde Divan ve Halk Edebiyatı geleneğiyle modern şiiri mezcetme çabasında olan Ahmet Sezgin, bazen vezinli ve kafiyeli, bazen de serbest tarzda şiirleriyle dikkat çekiyor." (Bünyamin Yılmaz)

AHMET SEZGİN

RESÛL'E HASRET

Her an seni anıyor dudağımız.
Hep seni arıyor derdi çağımız.
Hep seni örüyor kader ağımız.
Yetim kaldı sensiz gönül bağımız!
(*Güllerimi Ver Anne*, 1999)

ESERLERİ:

SEÇKİ: *Ölüm Şiirleri Antolojisi* (Cengiz Yalçın ile, 1993).

ŞİİR: *Güllerimi Ver Anne* (1999).

HAKKINDA: Gürbüz Azak / Kitaplarla Aranız Nasıl V (Türkiye Gazetesi, 6.2.1994), Ölüm Şiirleri Antolojisi (Milli Gazete, 12.3.1994), Özcan Ünlü / Türk Edebiyatında Ölüm Şiirleri Antolojisi (Türkiye, 27.5.1994), Aziz Karaca /Azrail Serime Çöktüğü Zaman Kırılır Kolum Kanadım Yavaş Yavaş (Mesaj Dergisi, sayı: 174, 23.5.1995), Ölüm Şiirleri Antolojisi (Yeni Şafak, 25.5.1996), Durdu Şahin Sezgin'le T. Edebiyatında Ölüm Şiirleri Antolojisi Adlı Eseri Üzerine (Akit, Ağustos 1997), Bünyamin Yılmaz / Güllerimi Ver Anne (Milli Gazete, 28.10.1999), Yusuf Dursun / Güllerimi Ver Anne (Türk Edebiyatı, sayı: 315, Ocak 2000), M. Halistin Kukul / Güllerimi Ver Anne ve Ölüm Şiirleri Antolojisi (Mefkure, 15.5.2003), Yılmaz İmanlık / Güllerimi Ver Anne (Yeni Dünya, sayı: 83, Eylül 2000).

SEZGİN, Dinçer

Şair ve yazar. 16 Haziran 1939, Tepeköy / İzmir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ege'nin köy ve kasabalarında yaptı. Çanakkale Öğretmen Okulu, Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü mezunu. Dokuz yıl lise ve ortaokullarda yönetici ve öğretmen

Dinçer Sezgin

DİNÇER SEZGİN

BİR GÜL YARATMAK

Sonunda bulmuştu onu.

Kentin biteceği, başka bir dünyanın insanlarının kurdukları düşlerin, başka mimarların diktikleri dev yapıların, başka bahçelerin, başka şiirlerin, başka sorunların, başka şarkıların yaşandığı köye girerken aradığı gülü bulmuştu.

Yaşadığı kentin her şeyini; caddelerini, sokaklarını, bahçelerini, manavını, bakkalını, terzisini, elektrikçisini, kızgınlıklarını, kırgınlıklarını, sevgilerini, sevgisizliklerini biliyordu. Ve kentin hiçbir bahçesinde, hiçbir çiçekçisinde aradığı gülün olmadığını da biliyordu. Biliyordu çünkü, tümünü de tek tek dolaşmış, aradığı gülü sorup soruşturmuştu. Hatta çiçekçiler, onu görür görmez, daha sormadan aradığı gülün bulunmadığını söylemeye başlamışlardı. Ama o yine de aramaktan vazgeçmiyordu.

Kenti ezberlemişti.

Her sokağı; bildiği tanıdığı, gülünü ararken bıraktığı izlenimlerle doluydu.

O bir mucize bekliyordu. Belki tanıdığı bir bahçede o gece, aradığı gül açmış olabilirdi.

Nasıl birgül arıyordu?

Aslı armısa kendisi de bilmiyordu. Ancak görünce tanıyacaktı o gülü. Görünce "Hah, işte aradığım gül" diyecekti.

Nasıl açmış olacaktı o gül?

Nasıl kokacaktı?

Biçimi nasıl olacaktı?

Öteki güllerden ayrımı neresinde olacaktı?

Hele hele nasıl kokacaktı o gül?

Bu sorularla ilgili olarak kafasında hiçbir yanıt, söz yerindeyse hiçbir önyargısı yoktu.

O yalnızca, hiçbir gülün aradığı gül olmadığını görmüş ve saptamıştı bugüne değin.

Peki yi, gülleri koklayıp öylemi vermişti bu kararını? Hayır.

Eliyle yoklayıp, tazeliğini öğrenip öyle mi ulaşmıştı bu karara? Hayır.

Aradığı gülle, gördüğü güller arasındaki ayrımı saptamak için bilimsel araştırmalar yaptıktan sonra mı doğmuştu bu karar? Hayır.

Peki yi, güllerin renkleri, biçimleri, kokuları hakkında bir şey duymuş, böyle bir duyumdan sonra mı varmıştı bu karara? Hayır.

Öyleyse nereden biliyordu aradığı gülün, gördüğü güller arasında bulunmadığını?

Biliyordu işte ve bunu kendisine de açıklayamıyordu.

Bu yüzden de, kafasındaki gülü bulmak için araştırmasını, kesintisiz sürdürüyordu.

Zaman zaman kentin uzak bir yerinde, yeni bir gül bahçesi yetiştirildiğini duyuyor ve hemen, işi gücü bırakıp o gül bahçesine koşuyordu. Otobüslere biniyor, yapılan tariflere göre elindeki adresi arıyor, otobüsten inip saatlerce yürüyor, sonunda söylenen gül bahçesini buluyordu. Buluyordu ama aradığı gül orada da çıkmıyordu karşısına. Hayal kırıklığına uğramış bir durumda dönüyordu geriye.

Bazen de gülleriyle, gül bahçeleriyle ünlü kentlere, kasabalara gidiyordu. Ama ne yazık ki aradığı gülü bulamıyordu.

Uçaklarla, trenlerle, vapurlarla, otobüslerle içindeki o gülü arıyordu.

Denemediği hiçbir şey kalmamaya başlamıştı. Ve umudu yavaş yavaş azalıyordu. Azalıyordu ama, içindeki bir yerlerde bir ışık sürekli duruyordu. Sanki biraz daha çaba gösterse, bu arama işi için değişik bir yöntem bulsa, geliştirse, arama işini çok çok yoğunlaştırsa o gülü bulabilecekmiş gibi bir ışık, içinde yanıp sönüyordu.

Bunun için, gül konusunda bilgisine güvendiği kişilere, aradığı gülle ilgili sorular sormaya başlamıştı. Ama soru sorduğu herkes, "Nasıl bir gül?" dediklerinde susup kalıyordu. Soru sorduklarının alaycı bakışlarına aldırmadan, içindeki o ışığa, o yanıp sönen ışığa ve güvene dönüyordu. Zaten o gülü bunca zamandır aramasının temelinde de, bu güvenin varlığı yatmıyor muydu?

İşin acı yanı, zaman akıp geçiyordu. . Evet o. o gülü bulma inancını taşıyor ve bir gün, beklenmedik bir zamanda ve yerde o gülle karşılaşacağını biliyordu ama, bu arada zaman akıp gidiyordu. O gülü getirmesi gereken zaman geciktikçe gecikiyordu. Birilerine gül götürmenin zorunlu bir zamanının hem olduğunu, hem olmadığını elbetteki biliyordu. Ama o, aradığı benzersiz gül için kendisine bir zaman koymuştu. Çünkü her gül, aynı sonucu doğurmayacaktı.

Sözgelimi sevgilisine küfrettiği bir anın çirkinliğini ve utancını her gül giderebilir, suçunu bağışlatabilir miydi?

Sözgelimi yıllarca süren tartışmaların, tükenmişliklerin, eksikliklerin şarkısı ve türküsüzlüklerin acısını sıradan bir gülün rengi ve kokusuyla silip atabilir miydiniz? Dahası bazı ihanetlerin, yalanların, yanlışlıkların tortusunu her gül yok edebilir miydi?

"Seni seviyorum"ların zaman içinde eprimesini, epritilmesini, bir bakışla, bir kaş kaldırışla, bir itiverişle, bir küçücük aldırmazlıkla tükenen yürek renklerini, herhangi bir gülün rengi yerine getirebilir miydi?; o sıcacık el tutuşların, o dayanılmaz öpüşlerin, birlikte söylenen şarkıların, birlikte çıkılan yolculukların, paylaşılan bir oda sıcaklığının, yeni bir kente gidildiğinde birlikte yaşanan tedirginliklerin eksilen o güzel resimlerini, sıradan bir gül tamamlayabilir miydi?

Tanışma günlerinin unutulduğu, ayrı yaşanan gecelerin yürekleri sardığı acı anlar, herhangi bir gülün rengiyle unutulabilir miydi?

Bir başka sevginin varlığından kuşku duyulan anlarda, herhangi bir gülle suçsuzluk anlatılabilir miydi?

Bir şiirin tadı, bir savaşın acısı, bir işçinin işten atılması, bir isyanın nedenleri, bir insanın öldürülmesi için artık, aynı şeyler duyumsanmıyorsa sıradan bir gül neyi çözebilirdi ki?

İşte o bütün bunları çözecek, bütün sorunları yok edecek, doğruları gösterecek, inançlarını ortaya koyacak ve kendisine inanç sağlayacak o gülü aramaya başladı.

Yıllarca aradı.

İnancını hiç yitirmedi.

Varını yoğunu harcadı.

İnanıyordu; öyle bir gül vardır.

O gül bazen bir sözcüktür, bazen bir tümcedir, bazen bir dizedir, bazen bir şarkı, bir bakış, bir el tutuştur, bazen bir anımsanan, bir çağrı, bir mektup, bir küçük armağandır, bazen de eskilerden kalan bir öpüştür ya da gönül duvarına asılmış eski bir resimdir.

Böyle bir gül arıyordu. Yıllarca aradı, aradı, aradı. Bulamadı ve umudunu kesti.

(*Cumhuriyet Kitap*, 14 Ocak 1996)

olarak, 1966'dan itibaren TRT'de programcı, sunucu, yönetmen ve yapımcı olarak çalıştı. TRT'de görev yaptığı dönemde bin beş yüz televizyon ve radyo programı hazırlayıp sundu. 1996'da emekliye ayrıldı ve çalışmalarını İzmir'de sürdürdü.

İlk yazısı *"Tekerlemeler"*, *Türk Dili* dergisinde (1959) yayımlandı. *Varlık*, *Gösteri*, *Oluşum* gibi çeşitli sanat edebiyat dergilerinde ve *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Yeni Yüzyıl*, *Radikal* (1997-99) gazetelerinde yazıları, şiirleri, eleştirileri, röportajları, denemeleri yayımlandı. Şair Hüseyin Atabaş tarafından, *"Hayatın şiirini arayan bir öykücü"* olarak nitelendirildi. Son yıllarda *Radikal* gazetesinde haftalık "İzmir Esintileri" köşesini yazdı. 1971 Türk Dil Kurumu Dil Ödülünü, 1984 İzmir Kültür Sanat Vakfı Öykü Ödü-lünü, Berlin Film Festivalinde Çocuk Filmleri dalında en iyi yapım ödülünü, 1991 Yunus Nadi Röportaj Ödülünü, 1992 Damar Dergisi - Çankaya Belediyesi Öykü Ödülünü, 2002 Hasan Tahsin Gazetecilik Ödülünü aldı. *Son Yazı* adlı oyunuyla da Tiyatro ve TV Yazarları Derneğinin Oyun Yarışması Birincilik Ödülünü ve 2003'te İzmir'i Sevenler Platformu yarışmasında şiir birinciliğini kazandı.

"Geçmişin, insanın bugününü biçimlendirdiğini bilen ve bunu kullanan bir yazar var karşımızda. Sezgin öykülerini zamanın geniş açısında anlatıyor. Onda zaman, eskiden günümüze akan bir ırmaktır. Kendisine kalan şeyleri sürgit taşır durur. Geri dönüşler, eski acılar, kırgınlıklar, sevinçler ve coşkular zaman ırmağından çekilip, insanın iç dünyasını sarkıt ve dikitlerle büyülü bir havaya çeviriyor." (Ayla Kutlu)

"Dinçer'in şiirinde, tema her zaman bir durumu içeriyor. Babasının ölümünden sonra yazdığı şiirinde, öznel duyarlığı aşmıştır. Ölümü değil, ölümden sonraki gerçek durumu yansıtıyor: 'o sessiz bir ipekböceği sanılırdı / öldüğü gün / bir şey bırakmayınca ardında / ipekböceği olmadığı anlaşıldı / usta öldü / insanların sağlam basması için yere / inanırdı kunduralar üreten ellerine / çıplak ayaklar dolaşıyorsa şimdi yeryüzünde / herkes inanmalıdır bir emekçinin öldüğüne." (Vecihi Timuroğlu)

"'Gözlerinde Mavi Kuşlar', Dinçer Sezgin'in yayımlanan son öyküler kitabı. "Sokağa Çıkma Yasağı"nda başlayan konu çeşitlemesi, daha bir toplumsallık kazanarak, ülke sorunları durağına ulaşıyor. İlk kitaptaki "kapalı devre' ilişkiler, ayrıntılar- nasıl söylemeli- sokaktaki insanın günlük yaşamını, yönetim erkiyle ilişkilerini içine alarak varsıllaşıyor. Bu öykülerle, ilk iki kitaptaki pürüzsüz dilin, sağlam ve rahat anlatımın, başarılı kurgunun ustası Dinçer Sezgin'i yeniden bulu-yoruz. Bu öykülerde de onun ipek gibi söylemi, hüznün izleğinde yine sürüp gidiyor. Kimi öykülerinde fantastik söyleme aralanan kapı kapanıyor, yaşamın gerçekliğine açılan bir başka kapı çıkıyor önümüze. Bu kapıdan çıkıp yürüdüğümüz yol boyunca bir insan sıcaklığı kucaklıyor bizi." (Hüseyin Atabaş)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *İnsanların Ayak Sesleri* (1959), *Geçmişe Bakan Kadın* (1991), *Sokağa Çıkma Yasağı* (1994), *İzmir Esintileri* (1994), *Gözlerinde Mavi Kuşlar* (1999), *Kaveko* (2005), *Düş Kıyısında Beklemek* (2005).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Çılgın Geliyor* (1996), *Bir Şişe Gözyaşı* (2002), *Düş Sokağı Çocukları* (2004).

ŞİİR: *Kanıma Güller Seren* (1993), *Bir Düştür Uyanışın* (1999), *Narfidem* (2002).

DENEME: *Kemanıma Güvercin Konsa* (2002), *İmam Bayıldı Nasıl Yapılır?* (2004), *Deneyememeler* (2004).

OYUN: *Geçen Yıl* (1998).

HAKKINDA: Okan Yüksel / İzmirli Ozan Gazeteciler (1997), Mustafa Emre / Yalnızlık, Hüzün ve Coşku Yolculuklarının Yazarı Dinçer Sezgin - Hüseyin Atabaş / Yaşamın Şiirini Arayan Bir Öykücü - Remzi İnanç / Sevdanın ve Yaşamın Sanığı ve de Anlatıcısı - Osman Bolulu / İzmir Resimleri (Cumhuriyet Kitap, 13.5.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Ahmet Günbaş / Dinçer Sezgin Yeni Şiirlerini "Narfidem"de Topladı: Seslerden Bir Ses (Cumhuriyet Kitap, 21.2.2002), Emrah Altıok / Söylçşi (Kuzey Yıldızı, sayı: 3, 2002).

SEZGİN, Ferruh

Strateji uzmanı. 1945 doğumlu. 1965-77 yılları arasında Türk Silahlı Kuvvetlerinde paraşütçü olarak görev yaptı ve 1974 Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. Daha sonra ODTÜ'de bilgisayar öğrenimi gördü ve 1979-87 yılları arasında Genelkurmay Karargahında çalıştı. Kamu yönetimi alanında Gazi Üniversitesinde lisansüstü öğrenim yaptı. 1987 yılında binbaşı rütbesinde iken TSK'dan ayrıldı. 1988-93 döneminde MHP Genel Başkan Yardımcısı olarak bir süre görev yaptı.

1987'den itibaren *Yeni Düşünce*, *Ortadoğu*, *Yeni Hayat*, *Yeni Günaydın* gibi gazete ve dergilerde dış politika yazarı olarak çalıştı. *Yankı* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. *Sistemin İntikamı / Sistemle Satranç* adlı iki ciltlik bir eseri vardır.

HAKKINDA: Ferruh Sezgin Kimdir? (Türkeli, 6.8.1997), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

SEZGİN, Fikret

Şair. 1928, Kayseri doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu kentte yaptı. Ankara Üniversitesi Siyasî Bilgiler Fakültesi Maliye Bölümü (1951)

FİKRET SEZGİN

YILDIZIM ÜŞÜMÜŞ GÖKYÜZÜNDE

Gözbebeklerinde doğduğum şehir.
Bir kenar mahalle, bir eski yapı.
Kimse farkında değil varlığının,
Evlerden bir ev, kapılardan bir kapı.

Her ölü geçişte bu sokaktan,
Yaşadığımın farkına vardım.
Kar diye yanan başıma,
Karlı dağları sardım.

Dört duvar arkasına çekilmiş hayat,
Bekçiler olmasa sokaklar benim.
Bu gece üşüyen kaldırımlarda,
Korkular peşime düştü gölgemin.

Duvarların dilinden usanmış resmim,
Dışarı fırlamış çerçeve kırık.
Geceyi gündüzden ayıran kapı,
Hâlâ bıraktığım gibi aralık.

Ne çabuk içime düştü bu korku,
Başımın sıcaklığı hâlâ ninemin dizinde.
Bağlamaz bu şehre sıcak bakışlar,
Bir kez yıldızım üşümüş gökyüzünde.

(*Hisar*, Ağustos-Eylül 1953)

ve Hukuk Fakültesi (1955) mezunu. 1956 yılından itibaren Adana'da serbest avukatlık yaptı. 1958 yılından itibaren Sabancı Topluluğunun hukuk danışmanlığını sürdürdü.

Sezgin'in şiirleri ve araştırma yazıları *Erciyes* ve *Hisar* dergilerinde yayımlandı. Halk şiiri geleneğini izlediği şiirlerinde monotonluğa düşmeden halk ağzı ve halk dilini kullandı. Felsefesini realizmle yoğurarak çeşitli denemeler yaptı. Şiirlerini *Bir Avuç Toprak* (1999) adlı bir kitapta topladı.

"Düşünceler, duygularda eridiği nisbette, felsefe bir seziş değil, duyuşa yaklaşır. Düşünceler, başı göklere ne kadar yükselirse yükselsin ayakları yerde kaldığı müddetçe tamdır. Çırılçıplak realizme kanat takanlar değil, romantizmi ayaklandıranlar muvaffak olmuşlardır. Fikret Sezgin daha başlangıçta ikinci yoldadır. Fakat hava kaçıran bir balon gibi yere yaklaştıkça muvaffakiyeti artıyor." (Yahya Benekay)

HAKKINDA: Yahya Benekay / Hisar'dan Portreler III: Fikret Sezgin (Hisar, sayı: 17, Eylül 1951 – sayı: 18, Ekim 1951), Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Güncel Sohbetleri IV (2000), Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002), Mustafa Emre (Çağrı, Şubat 2004), Cevdet Saraçer Ahmet Özdemir (Çağrı, Nisan 2004), Tufan Alpat (Çağrı, Aralık 2004).

SEZGİN, Fuat

Bilim tarihçisi. 24 Ocak 1924 doğumlu. 1951 yılında İstanbul Üniversitesinde doktora derecesini, 1954 yılında yine aynı üniversitede doçentlik derecesini aldı, 1966 yılında Frankfurt Üniversitesinde profesör oldu. İslâm bilginleriyle yolu, 1942'de İstanbul Üniversitesi Arap Filolojisi eğitimi almaya başlamasıyla kesişti. Matematiğe meraklıydı. Ünlü şarkiyatçı Alman Prof. Dr. Helmut Ritter'le tanışması Sezgin'in hayatında önemli rol oynadı. Ritter; Harizimi, Ebu'l-Vefa Buzcani, İbn Heysem, Biruni gibi matematikçilerin, sonraki dönemlerin Avrupalı matematikçileriyle aynı düzeyde, yer yer onlardan üstün olduklarından söz edercek Arapça öğrenmesini de önerdi. İkinci Dünya Savaşı yıllarında kendi kendine altı ayda Arapça öğrendi. Ritter'e *"Hayatta bir dili bu kadar hızlı öğrenen birini görmedim"* dedirten Sezgin, ayrıca Süryanice, Farsça, Latince ve İbranice eserleri orijinallerinden okuyabilir duruma geldi. İstanbul Üniversitesi Arap Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olduğunda İslâm bilimleri tarihini yazmaya karar verdi. Ancak, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra, yüz kırk yedi profesörle birlikte üniversiteden atıldı.

Fuat Sezgin

Bunun üzerine ABD'den iki, Almanya'dan birdavet aldı. Frankfurt'a gittiğinde karşısında 'İslâm Bilimleri Tarihi' yazmaya çalışan uluslararası bir komisyon buldu. On iki cilt olarak tasarlanan kitabının ilk cildi 1967'de yayımlandığında komite kendini lağvetti. Çalışmalarını Almanya'da sürdüren Sezgin, birkaç kez Almanların yüksek liyakat madalyası ile ödüllendirildi. Seksen yaşına yaklaşmasına olmasına rağmen emekli etmedi ve dünyanın en ünlü Arap ve İslâm uzmanı olarak kabul edildi. İslâm dünyasındaki belli başlı kütüphaneleri tarayarak bilinmeyen pek çok el yazma eseri gün ışığına çıkardı. Derlediği kaynaklardan yararlanarak dev eserini yazdı.

İslâm biliminin katkılarını somut olarak gözler önüne sermek için Frankfurt'ta, Müslümanların buluşlarının sergilendiği bir müzeyi Goethe Enstitüsü bünyesinde kurdu. Burada, Müslüman bilim adamlarının tarih boyunca geliştirdiği araç ve gereçleri yeniden üreterek sergilenmelerini sağladı. Miladi VIII. yüzyılda Halife Me'mun döneminde hazırlanan haritanın bir benzeri bunlardan sadece biridir. Frankfurt Goethe Üniversitesinde, başında bulunduğu enstitüde yaptıkları araştırmalara dayanan Prof. Fuat Sezgin; metematik, tıp, astronomide olduğu gibi Portekizlilere mal edilen modern denizcilik biliminin de kurucusunun Müslümanlar olduğunu ortaya koydu. XV. yüzyılda Müslümanların denizde mesafe ölçebildiğini, enlem ve boylamlara bölünmüş haritayla okyanustaki yerlerini tayin edebildiklerini, kuzey ile doğu, kuzey ile güney ve ekvatora paralel ölçümleri yapabildiklerini, İtalyanlar ve Portekizlilerin denizcilikteki pusula ve harita bilgilerini Müslümanlardan aldıklarını kanıtladı. Sezgin, Müslüman bilim adamı Takiyeddin'in 1555'te yaptığı iki saati yeniden yaptırabilmek için yedi yıl uğraştı.

Prof. Dr. Fuat Sezgin; 1 Mart 1979'da, İslâm dünyasının Nobeli Ödülü olarak nitelendirilen Uluslararası Kral Faysal Ödülünü, 1999 yılında Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülünü aldı. Eserleri Almanya'da en üst düzeyde ödüllendirilerek Alman Hükümetinin önce Federal Hizmet Madalyasına (1982), daha sonra da Üstün Hizmet Büyük Madalyasına (2001) layık görüldü. Almanya Başbakanı Schröder, *İslâm Bilimleri Bibliyografyası* adlı eseri dolayısıyla; *"İki kültür dünyasını birbirinden ayıran zümrenin karşısında mücadele edebilmemiz için, bu eserinizle, bize en büyük desteği verdiniz!"* dedi. Türkiye Bilimler Akademisi üyesidir.

ESERLERİ:

İslâm Bilimleri Tarihi (10 cilt, Almanca), *İslâm Bilimleri Bibliyografyası* (5 cilt, Almanca), *İslâm Kültür Dünyasının Bilimler Tarihindeki Yeri* (2004).

HAKKINDA: Hakan Güven / Biz Neymişiz Dedirten Sergi (Aksiyon, 18.10.2004), Taha Akyol / Avrupa'da İslâm Tartışması (Milliyet, 10.1.2005), Doğu'dan Yükselen Işığı Dünyaya Tanıtan Adam - Ufkunu Ritter Açtı.(Radikal, 27 Mart 2005), İbrahim Balta (Zaman, 12.4.2004), Dünya Bilim Tarihi Yeniden Yazılmalı (Yeni Şafak, 26.9.2005), Müslüman Medeniyetinin Ger-

çekleri (Zaman, 7.11.2005), Fuat Sezgin İslâm Bilimini Yeniden Yaratıyor (Hürriyet Bilim, 29 Aralık 2005).

SEZGİN, İsmet

Siyaset ve devlet adamı, şair. 1928, Aydın doğumlu. Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulunu bitirdi. İktisat, Şehircilik - Aydın İnşaat Ticaret Sanayi AŞ'nin müdürlüğünü yaptıktan sonra, Aydın Belediye Başkanı seçildi. Türk Belediyeciler Derneğinin başkanlığın yaptı. XII., XIII., XIV., XV., XVI., XIX. ve XX. dönemlerde Aydın Milletvekili olarak TBMM'de bulundu. Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı ve TBMM Başkanı olarak görev yaptı.

İsmet Sezgin

İsmet Sezgin; şiirlerinde aşk, özlem, memleket sevgisi ve özgürlük konularını işledi. Elliyıl sürdürdüğü aktif siyaset hayatından çekilince, şiirlerini *Bir Uzun Soluktu Yaşam* (2005) adıyla kitaplaştırdı ve anılarını yazmaya başladı.

HAKKINDA: Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005), Elif Demirci / 50 Yılın Şiirleri (Hürriyet, 13 Aralık 2005).

SEZGİN, Mahmut

İlâhiyatçı. 1 Ocak 1947, Ünalan köyü / Alaca / Çorum doğumlu. Köyünde hafızlığa başlayarak Alaca ilçesi müftülüğüne bağlı Kur'an Kursuna devam etti, çeşitli hocalardan Arapça ve tecvid (Kur'an-ı Kerim'i uygun telaffuzla okuma) dersleri aldı. İlkokulu dışardan sınava girerek bitirdi. Çorum İmam Hatip Okulu (1969) ve Konya Yüksek İslâm Enstitüsünden mezun (1973) oldu. Yurdun çeşitli yerlerinde imam hatiplik, müftülük, vaizlik; yurtdışında din hizmetleri ataşeliği yaptı.

Mahmut Sezgin

ESERLERİ (Araştırma):

İslâm Kültüründe Mevlit, Salavatı Şerife, Ravzayı Mudahhara ve Medineyi Münevveredeki Ziyaret Yerleri, Hürriyet Peygamberi Hz. Muhammed ve Hayatı (4 cilt).

SEZGİN, Onur

Oyun yazarı. 1966, Ergani / Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de tamamladı. Ankara'da Gazi Eğitim Fakültesi Resim Bölümünde lisans, İstanbul Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Akademisinde yüksek lisans öğrenimi gördü. Çocuk Edebiyatçıları Birliğince, 23 Nisan Çocuk Edebiyatı Ödülleri Çocuk Tiyatrosu dalında ödüle layık görüldü. Oyunculuk, yönetmenlik, senaryo ve radyo oyunu yazarlığı yaptı. *Uzaydan Gelen Rüya* (2003) adlı bir oyunu kitap olarak basıldı.

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

SEZGİNER, Ahmet Mukbil

Araştırmacı (D. 1889, İstanbul – 19 Ocak 1969, İstanbul). Fatih Rüştiyesi (ortaokul), Mercan İdadisi (lise), Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1910) mezunu. 1914'te Balkan Savaşı çıkınca ilk yedek subaylardan biri olarak savaşa katıldı. Terhis edildikten iki yıl sonra yeniden askere alındı ve Birinci Dünya Savaşı süresince çeşitli cephelerde yedek teğmen ve üsteğmen rütbeleri ile bulundu. Savaşın kaybedilmesi üzerine Eylül 1918'de terhis edildi. Ticaret hayatına atıldı, fabrika işletmecisi olarak iş dünyasında yer aldı. Aralık 1926'da TCDD müfettişliğine atanarak, bu kurumun çeşitli birimlerinde çalıştı, Temmuz 1947'de buradan emekliye ayrıldı. Emekli olunca çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. *Bugüne Kadar Devlet Demir Yolları* (1939) adlı bir araştırma kitabı vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

SEZİKLİ, H. Ahmet

İlâhiyatçı. 14 Ekim 1949, Çorum doğumlu. Bir süre meslek dersleri öğretmeni ve yönetici olarak Çorum İmam Hatip Lisesinde çalıştı (1973-82). Daha sonra Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalında öğretim görevlisi oldu (1982-93). *"Medine Dönemi Engelleri"* adlı tezi ile (1984) yüksek lisans, *"Hz. Peygamber Devrinde Nifak Hareketleri"* adlı tezi ile (1990) doktora yaptı. 1993 yılından itibaren Gazi Üniversitesi Çorum İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi ve dekan yardımcısı olarak görev yaptı. *Hz. Peygamber Devrinde Nifak Hareketleri* (1994) adlı bir eseri vardır.

H. Ahmet Sezikli

SIDKÎ (Hasırîzâde Şeyh Süleyman)

Mutasavvıf-şair (D. 1796, Sütlüce / İstanbul - Ö. 1837, İstanbul). Sadiyye şeyhlerinden Mustafa İzzî'nin oğludur. Şeyh Sülün Efendi nâmıyla da tanındı. Babasının ölümüyle Hasırîzâde tekkesinde şeyhlik makamına geçti. Aynı zamanda Murad Molla dergâhı şeyhi Mehmed Murad'dan *Mesnevî* okuyarak Nakşibendî icazeti (yetkililik, diploma) aldı. Ayrıca Mevlevî tarikatına girdi. II. Mahmud tarafından "Şeyhü'ş-Şüyûh" nâmıyla Rufâî, Bedevî ve Sadî şeylerinin başkanlığına atandı. *Divançe*'si basılmadı.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

SIDKÎ (İskeçeli)

Şair (D. ? – Ö. ?). İlk ve ortaöğrenimini İskeçe ve İstanbul'da bitirdikten sonra Mekteb-i Hukuk (Hukuk Fakültesi)'a girdi. *İrtikâ, Musavver Fünûn ve Edeb, Terakkî, Malûmat* gibi yayın organlarında yazılar yazdı. 1906'da Erzurum'a, oradan Hınıs'a sürüldü. Daha sonra İstanbul'da kalmamak ve yazı yazmamak şartıyla Gümülcine'ye gönderildi. İttihad ve Terakkî Cemiyetinin faaliyetlerine katıldı. Çeşitli okullarda öğretmenlik ve müdürlük yaptı.

ESERLERİ:

Hüsn-i Melûl, Mezar, Leylâk, Ömr-i Harâb, Serâb, Muhâceret, Kara Günler, Meriç Ağlarken.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

SIDKİ BABA (Mersinli)

Mutasavvıf-şair (D. 1865, Yenice / Tarsus / Mersin – Ö. 1928, Harız / Merzifon / Amasya). Bektaşi şeyhlerinden olup asıl adı Zeynelâbidin'dir. Köy okulunda okuma-yazma öğrendikten sonra saz eşliğinde Pervane mahlasıyla deyişler söylemeye başladı. On iki yaşında köyünden kaçarak (1878) Hacı Bektaş dergâhına gitti. Orada dergâh şeyhi Feyzullah Efendi'nin huzuruna çıktı. Yaşı küçük olduğu için Feyzullah Efendi tarafından dergâhın medresesinde eğitim görmesi sağlandı. Bu zatın ölümünden sonra oğlu Cemaleddin Efendi'ye bağlandı. Kendisine Sıdkî mahlâsını veren Cemaleddin Efendi'yle birlikte bütün Anadolu'yu dolaştı. Bu gezilerden birinde Merzifon'un Harız köyüne yerleşti (1894). Bu civarda Bektaşilik mensuplarına önderlik etti. Merzifon Piri Baba Medresesinde hocalık yaptı. *Divan*'ı (1984) Muhsin Gül tarafından yayımlandı.

HAKKINDA: Muhsin Gül / Sıdkı Baba Hayatı ve Divanından Örnekler (1984).

SILAY, Celal

Şair (D. 1914, Bursa - Ö. 7 Eylül 1974, İstanbul). Tam adı Mehmet Celal Sılay. Mehmet Celâl ve M. Celâl Sılây imzalarını, Ahmed Selâmi Sel takma adını kullandı. Bursa Işıklar Askeri Lisesi orta bölümünü bitirdikten (1929) sonra İstanbul 'da Hayriye ve İstiklâl liselerine devam etti ve İstanbul İstiklâl Lisesinden mezun oldu (1934). Bir süre İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne devam ettiyse de bitirmedi. Gazeteciliğe başlayarak *Vatan* (1940-44), *Tasvir-i Efkâr* (1944-45), *Her Hafta, Ticaret Postası* (1951) gibi gazetelerde çalıştı. Bunlardan başka *Yeni Gazete* (1957) ve *Hergün*'de (1959) Ahmet Selami takma adıyla fıkra yazarlığı, *Yeni Memleket* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü (1952-55) yaptı. Bir süre Fransa'da yaşadı (1949-50). Bir kalp krizi sonucunda öldü ve Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

Belli bir akıma bağlanmadığı, bir topluluğa katılmadığı için olsa gerek, şiiri üzerinde gerektiği ölçüde değerlendirme yapılmadı. Halbuki Celal Sılay, döneminde özgün bir şiir geliştiren önemli şairler arasında yer almıştı. Şiirleri *İnkılâpçı Gençlik, Yücel, İşte, Doğu ve Batı, Esi, Yeni İnsan* dergilerinde yayımlandı. *İşte* (1944, 4 sayı), *Esi* (1956-57, 15 sayı) dergilerini yönetmiş, kendisi de *Doğu ve Batı* (1954-66, 28 sayı), *Yeni İnsan* (1963-71, 195 sayı) dergilerini çıkarmıştı. Şiirlerinde düşünce yanı ağır basar. Behçet Necatigil, Sılay için "Son on yılında şiirini tek başına ayakta tutma çabası da bir karakter belirtisidir." dedi. Edebiyatçılar Birliği üyesiydi.

"Celâl Sılay gerçek ötesine gitmeden, gerçeğin içinde bir başka gerçek arayan, her gün göre göre görmez olduğumuz, alışa alışa bilincimizden öte kalan nesneleri, yeniden ve ilk görenin hayretiyle göstermek isteyen bir ozan." (Vedat Günyol)

"Şiire, heceyle başlamış ve bu yolda çok şiir yazmış olan Celâl Sılay, sonradan bütün yeni akımlara katılmıştır. Başlangıçtan beri felsefi şiire yatkın görünen Sılay'ın düşünceleri gittikçe olgunlaşmıştır. Kâinatta, toplumda, hayatta ve kadında tezatlar (çelişmeler) yakalayarak bunları nükteli mısralar hâlinde yazmayı sevmiştir. Çok şiirinde, üst düzeyde ve düşünceye dayalı nükteler (espri) bulunan Sılay şiirinde felsefi ürperişler bulunan nadir şairlerimizdendir." (Ahmet Kabaklı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çöl Yolcuları* (1932), *Dört Kapı* (1933), *Lacivert Işıklar* (1934), *Edebî Renkler* (1936), Mısralar (1937), *Hüsran Filizleri* (1937), *Merhamet Şiirleri* (1943), *Acaba* (1945), *Sonra?* (1946), *Boşlukta Duran Taş* (1949), *Zaman ile Yarış* (1956), *Adamca* (1959), *Doğa* (1965), *Aşk Dialektiği* (1967), *Şimdi Geldin - Şimdi Gittin* (1968), *Küpe Destanı* (1968), *İlişki Deyimleri* (1969), *Karşın* (1971), *Hüsran Filizleri* (bütün şiirleri, 2001).

CELAL SILAY

HAZİRAN ŞİİRİ

Haziran üstümüzde dal dal
moda çevremizde renk renk
İstanbul bin dokuz yüz elli
beşinde
çimenler altımızda sık sık
bulutlar üstümüzde seyrek

eteklerin moda yelkenlerinde
elin omzumda sıcak
belin kolumda ince
gözün gözümde türkek

ışık gölge bir oyun
çiçek yaprak allı morlu
haziran üstümüzde dal dal
saçların yüzünde tek tek

bir kuş bir kanat tenimizde
bir rüzgâr bir serinlik içimizde
bir gök bir deniz mavi mavi
şarkı bahçe düğün dernek

İstanbul bin dokuz yüz elli beşinde
etek yelken bir cümbüş
yanak yanağa sürtünüş
elin omzumda sıcak
belin kolumda ince
dilim kulağında titrek.

CELAL SILAY

DENEME

Göz akıllı olmalı
ne ki görmüş görende
ellemeli boylamalı
ne ki bulmuş bulanda

el duygulu olmalı
ne ki değmiş değende
ellemeli yoklamalı
ne ki tutmuş tutanda

ya göz elden gidende
bir el olmalı elde
ne ki sürmüş sürende
öpüşmeli koklaşmalı

ya el elden gidende
bir göz olmalı gözde
ne ki görmüş görende
bir anı kalmalı sende

günün günü geçende
bak anısı yok bende
gözün değdiği tende
yazılı bir şey olmalı

ya ten elden gidende
bir söz kalmalı sende
ne ki gitmiş gidende
kalan söz okunmalı

DENEME: *Değinmeler* (1966), *Kişi Birey* (1967), *Yorum* (1968), *Söz-Eylem* (1969), *Üçüncü Dönem* (1971).

ÖYKÜ: *Zorunlu Somut* (1969).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Gülcryüzü (2002)-Yazar Olacak Çocuklar (2004).

SILAY, Mehmet

Hekim, şair ve yazar, siyaset adamı. 20 Ağustos 1949, Beberte köyü / Altınözü / Hatay doğumlu. Kırıkhan Kurtuluş İlkokulu (1957), Kırıkhan Ortaokulu (1961), İskenderun Lisesi (1964), İstanbul Üniversitesi Cerrah-

Mehmet Sılay

paşa Tıp Fakültesi (1972) mezunu. Almanya'da üroloji ihtisası (1982) yaptı. İstanbul'da bir süre yayınevlerinde çalıştı. İstanbul ve İskenderun hastanelerinde laborant, hekim ve başhekim olarak görev yaptı. 24 Aralık 1995 genel seçimlerinde Refah Partisi (RP)'nden Hatay Milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. Çalışmalarını özel bir klinikte üroloji uzmanı olarak sürdürdü.

İlk yazısı *"İki Aylık Iztırap"*, 1968 yılında *Fikir ve Sanatta Hareket* dergisinde yer almıştı. Yazılarını sonraki yıllarda *Hareket, Adımlar, Türk Edebiyatı, Hatay* dergileri ile *Zaman, Akşam, Millî Gazete, Akit, Türkiye, Yeni Dönem* gazetelerinde yayımlamayı sürdürdü. Türk kültürüne eserleriyle hizmeti nedeniyle Hatay Valiliği tarafından kendisine ödül verildi. *Tünel Faciası ve Parlamentodan Haber* adlı kitapları DGM'ce toplatıldı, yargılanarak beraat etti. Türkiye Yazarlar Birliği (bir dönem genel başkan yardımcısı) üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kerbela Türküleri* (1987).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Hatay Evliyaları* (1989), *Hatay Mücahitleri* (1989), *Kronik İntihar* (1989), *Hatay'da Sosyo-Kültürel Çevre* (1989), *Tünel Faciası* (1990), *Parlamentodan Haber* (1998), *Belen Derbendi* (1998), *Avrupa'da Hilalin Çocukları* (1999), *Coğrafyanın Dirilişi* (1999), *Yüzyılın Depremi* (1999), *Meclis'te Merve Olayı* (2000), *Selahaddin Eyyûbi* (2004).

GEZİ: *Kudüs'e Yolculuk* (2002).

HAKKINDA: Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

SINAR ÇILGIN, Alev

Edebiyat araştırmacısı. 22 Ocak 1967, İstanbul doğumlu. Beşiktaş Atatürk Anadolu Lisesini bitirdikten sonra 1988 yılında Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 1990 yılında Marmara Üniversitesi SBE Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında *"İlkokul Okuma Kitapları (1921-1933)"* adlı teziyle yüksek lisansını, 1995 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Ens-titüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında *"Türk Hikâye ve Romanında Çocuk (1872-1950)"* adlı teziyle doktorasını tamamladı. 1989-96 tarihleri arasında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği ve Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği bölümlerinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1996'da UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne yardımcı doçent olarak atandı. 2002 yılında Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında doçent oldu. Çalışmalarını UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde sürdürdü.

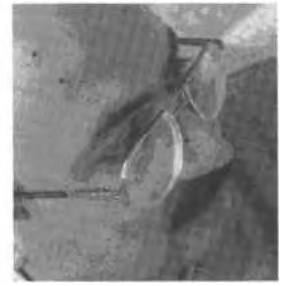
Alev Sınar Çılgın

Makalelerini, 1997 yılından itibaren *MÜ Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Millî Eğitim, Türklük Araştırmaları Dergisi, Nar, Bir Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Doğu Akdeniz Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi, Yeni Türkiye, Türk Dili, Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Türkiye Günlüğü, Türk Kültürü İncelemeleri* dergilerinde yayımladı. Ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılarda bildiriler sundu.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Hikâye ve Romanımızda Çocuk* (1997), *Türk Roman ve Hikâyesinde 2. Dünya Savaşı* (2003).

SIRIM, Veli

Araştırmacı-yazar. 12 Ağustos 1968, Kula / Manisa doğumlu. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1991) mezunu. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri İslâm Hukuku Anabilim Dalında *"İslâm Devletler Hukukun-da Milletlerarası Anlaşmazlıkların Sulh Yolu ile Çözümü"* adlı tezi ile yüksek lisans (1993), aynı üniversitede Ortadoğu ve İslâm Ülkeleri Enstitüsü İktisat Anabilim Dalında *"Cumhuriyet Dönemi Türkiye-İslâm Ülkeleri Ticari İlişkileri: Mukayeseli Statik Bir Analiz"* tezi ile doktora (1998) yaptı. Çeşitli okullarda din kültürü ve ahlâk bilgisi dersi öğretmenliği (1992-2000) yaptı. 2000 yılında Nesil Araştırma Merkezinde araştırmacı olarak çalıştı. Aylık olarak yayınlanan *Özgür ve Bilge* dergisinin (Şubat 2002-Mayıs 2003) sorumlu yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Çalışmalarını 2002'den sonra Söz Araştırma Merkezinde sürdürdü.

Veli Sırım

ESERLERİ:

DERLEME-DÜŞÜNCE: *Dünya Barışı ve İslâm* (1998), *Doğru ve Yanlışlarıyla İslâm'da Tarikat ve Tasavvuf* (1998), *İslâmın Nihâi Hedefi; Evrensel Barış* (1999), *Peygamberce Yaşamak* (2001), *Ötelere Yolculuk* (2002), *Batılı Düşünürlerin Gözüyle Said Nursî* (Derleme, 2003), *Müslüman Düşünürlerin Gözüyle Said Nursî* (Derleme, 2003).

ÇEVİRİ: *Modern Asrın Kelam Alimi; Bediüzzaman Said Nursi* (Muhsin Abdülhamid'den, 1997).

SIRMA, İhsan Süreyya

İlâhiyatçı, tarihçi, yazar. 10 Temmuz 1944, Pervari / Siirt doğumlu. İlkokulu Pervari'de bitirdi. Siirt Lisesi (1962) ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1966) mezunu. Üniversite öğrenimi sırasında, bir süre Batman'da, Türk Petrollerinde işçi, bir süre de Diyanet İşleri Başkanlığında memur olarak çalıştı. Fakülteyi bitirdikten sonra Siirt Lisesine öğretmen olarak atandı. 1967'de, burslu olarak, Fransa'da İslâm tarihi alanında doktora (1973) yaptı. Doktora çalışmaları sırasında, Tunus'ta Zeytuna Üniversitesinde sosyolog Fadıl b. Aşur'un derslerine (1969-70) devam etti. 1973-74 ders yılında Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsünde İslâm tarihi öğretmenliği yaptı. 1974'te Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesinde İslam tarihi doktoru olarak (1974) görev aldı. Doçentliğe (1980) ve profesörlüğe yükseldi. 1993 yılında Sakarya Üniversitesine geçti ve 1995 yılına kadar bu üniversitenin İlâhiyat Fakültesinde İslâm tarihi öğretim

İhsan Süreyya Sırma

üyeliği yaptı ve aynı yıl emekliye ayrıldı. 1995-97 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkan danışmanlığı görevinde bulundu. Sonra çalışmalarını Viyana İslam Üniversitesinde sürdürdü.

Makaleleri, 1979 yılından başlayarak *Yeni Devir*, *Millî Gazete*, *Bilgi ve Hikmet*, *Zaman*, *Yeni Şafak*, *İslâm*, *İslâm Mecmuası*, *Yeni Dünya*, *İlim ve Sanat*, *Kadın ve Aile*, *İstanbul Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü*, *Tarih ve Toplum*, *Diyanet* gibi gazete ve dergilerde yer aldı. Kanal 7 televizyonunda dört yıl "Seyahatnâme" adıyla tarih programları yaptı. İslâm tarihi araştırmalarının yanı sıra, yurtiçi ve yurtdışında verdiği konferanslarla tanınan Sırma, ulusal ve uluslararası birçok konferansa katılarak bildiriler sundu. Muhammed Hamidullah'tan *Makaleler* adlı çevirisi ile 1986 Türkiye Yazarlar Birliği Çeviri Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: "*Osmanlı Devletinin Yıkılışında Yemen İsyanları*" (doçentlik tezi, 1980), *Hz. Peygamber Döneminde Yahudi Meselesi* (1984), *İslâm Tarihi* (1984), *2. Abdulhamid'in İslâm Birliği Siyaseti* (1985), *Tunus Hatıraları* (1985), *İslâmî Tebliğin Mekke Dönemi ve İşkence* (1986), *İslâmî Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad* (1986), *Birkaç Sahife Tarih* (1986), *Tarih Şuuru* (1987), *Sömürü Ajanı İngiliz Misyonerleri* (1988, 5. bas.), *İslâm Öncesi Mekke Dönemi ve Hz. Mu-hammed* (1988), *Tanzimatın Götürdükleri* (1988), *Pakia Mektupları* (1989), *Örnek Halifeler Dönemi* (1989), *Emeviler Dönemi / Hilafetten Saltanata* (1990), *Neler Sordular?* (1991), *İslâm Peygamberi* (1992), *Bir Garip Tarih* (1993), *Nasıl Sömürüldük* (1993), *İşte Önderimiz Hz. Muhammed* (1994), *Abbasiler Dönemi* (1995), *Alaturka Demokrasi / Alaturka Laiklik* (1996), *Belgelerle II. Abdülhamid Dö-*

İHSAN SÜREYYA SIRMA

TANZİMAT NE GETİRDİ

Tanzimat olayının, müslüman insanına ne kazandırdığını sormaktan çok, belki ona neleri kaybettirdiğini sormak gerekir. Bu soruyu sorabilmek ve buna verilecek cevabı almak için, her halde fermanla getirilmek istenen hususların getirilip, getirilmediğini araştırmak lâzımdır. Fermanı böyle bakıldığında :

1. Fermanın ilk satırında; böyle bir tanzimata gerekçe gösterilirken şöyle denmektedir: "Cümleye ma'lûm olduğu üzere Devlet-i 'aliyyemizin bidâyet-i zuhurundan beri ahkâm-ı celile-i Kur'aniyye ve kavanîn-i şer'iyyeye kemâliyle riayet olunduğundan, Saltanat-ı seniyyemizin kuvvet ve mekânet ve bilcümle tebaasının refah ve ma'mûriyeti rütbe-i gayete vasıl olmuş iken yüz elle sene yurdur ki gavâil-i mütecâkibe ve esbâb-ı mütenevviaya mebnî ne Şer'-i şerîfe ve ne kavânîn-i münîfeye inkıyâd ve imtisâl olunmamak hasebiyle evvelki kuvvet ve ma'mûriyet bilâkis zayıf ve fakr'a mübeddel olmuş ve halbuki kavânîn-i şer'iyye tahtında idare olunmayan memâlikin payidar olamıyacağı vazıhattan bulunmuş olup..."; yâni Devletin eski gücünün, satvetinin kaybolması, Şeri'at'ın gerektiği gibi uygulanmamasına bağlanırken, gayr-ı Müslimler, hukuken müslümanlarla müsavi hâle getirilerek, müdafaası yapılan(!) Şeriat hükümlerine aykırı hareket edilmiştir. Çünkü İslâm hukukuna göre, Müslüman ve gayr-ı Müslimin İslâm Devletindeki hakları birbirinden farklıdır. Başka deyişle, Şeriat'ın tam ve eksiksiz uygulanması empoze edilerek, Şeriat'a aykırı madde konuyor. Ve böyle davranılıp "Şeriat" denilerek Müslümanlar kandırılıyor, gözleri boyanıyor.

2. Daha sonraki cümlelerde, Osmanlı mülkünün vetimliliği, insanının kabiliyetli olduğundan bahisle, "esbâb-ı lâzımesine teşebbüs olunduğu halde beş-on sene zarfında bitevfikihi Te'âlâ suver-i matlube hasıl olacağı zahir olmağla..." denilmekte ve bunun için yeni kanunlar çıkarılacağı belirtilmektedir.

Düzeni bu kadar bozulmuş olan devleti, beş-on senede düzelteceğini söyliyen Reşid Paşa, ırz, namus, mal emniyetinden dem vurarak, bunu temin ettikleri takdirde, her şeyin düzeleceğini empoze ediyor ve zımnen gayr-ı Müslimler hakkında çıkarılacak olan kanunlara uyulmasını istiyor.

3. Yeni vergiler konulacağı belirtiliyor.

4. Askerlik beş sene olarak tesbit ediliyor. Tabii askerliği yapanlar Müslümanlardır.

5. Bu fermana uygun olarak çıkarılacak nizâmnâmelere harfiyyen uyulması hakkında, ulemâ ve vükelânın hepisi, Hırka-ı Şerîf odasında yemin edecekler.

6. Fermanın sonu şöyle tehdidkâr bir cümleyle bağlanıyor:

"Ona göre ulemâ ve vüzeradan velhasıl her kim olur ise olsun Kavanîn-i şer'iyyeye muhalif hareket edenlerin kabahat-ı sabitelerine göre te'dîbât-ı layıkalarının hiç rütbeye ve hatıra ve gönüle bakılmayarak icrası zımnında mahsûsen ceza kanûnnâmesi dahi tanzim ettirilsin... Bu kavânin-i müessesenin hilâfına hareket edenler Allah Te'âlâ Hazretlerinin la'netine mazhar olsunlar. Amin. 26 şa'ban 1255"

Tanzimat fermanının bütününe baktığımızda ve özetini yukarıda arzettiğimiz maddelerde de görüldüğü gibi, Müslümanlar nokta-ı nazarından herhangi bir müsbet yenilik yoktur. Tek yenilik, gayr-ı Müslimlerin -İslâm hukukuna rağmen-, Müslümanlarla hukuken aynı seviyeye çıkarılmaları ve üstelik bu hükmün, Şeriat kanunuyla tescili ve uyulması hakkındaki zorunluluktur.

(*Tanzimatın Götürdükleri*, 1988)

nemi (1998), *Ezan Ya Da Ebedi Kurtuluşa Çağrı* (2005).

ROMAN: *Nehirlerin Dili* (1996).

GEZİ: *Yalan Dünyayı Adımlarken* (1998).

DİĞER: *Sen Geldin* (2004).

ÇEVİRİ: *İslâmiyet ve Hristiyanlık* (Muhammed Hamidullah'tan, 1980), *Peygamber Ordusunun Tarihi* (Mahmud Şit Hattab'dan, 1983), *İslâm Müesseselerine Giriş* (Muhammed Hamidullah'tan, 1984), *Makaleler* (Muhammed Hamidullah'tan, 1986).

HAKKINDA: İhsan Işık / Müslümanlar Koalalaştı mı? (Yeni Dönem gazetesi, 1999).

SIRMA, Tecelli Sercan

Hikâye yazarı. 1 Şubat 1956, Pervari / Siirt doğumlu. Tecelli imzasını da kullandı. İlk ve ortaöğrenimini Pervari'de tamamladıktan (1970) sonra Siirt'te Tarım Meslek Lisesini (1975), İngiltere'de Birmingham Inlingua School'u bitirdi (1991). Bir süre Tarım Bakanlığında çalıştıktan 1975-

Tecelli Sercan Sırma

81) sonra, çalışma yaşamını özel sektör kuruluşlarında sürdürdü. 2002-04 yılları arasında Antalya Sanatçılar Derneği başkanlığı yaptı. 2002 genel seçimlerinde CHP listesinden milletvekili adayı olduysa da seçilemedi.

İlk öyküsü *"Zavallı Kadır"*, 1972 yılında *Görüş* gazetesinde (Siirt), ilk şiiri *"Fato"* yine 1972 yılında *Mücadele* gazetesinde (Siirt) yayımlandı. Öyküleri yurtiçinde pek çok dergide, ayrıca Stuttgart (Almanya)'ta yayımlanan *Flugasche* dergisinde (1988) yer aldı. Muzaffer Uyguner'in *"Sağlam bir gözlemin ürünleri"* dediği, Talat Sait Halman'ın *"Olağanüstü güçlü öyküler kitabı"*, Salah Birsel'in *"Yemin, dört dörtlük"* dediği *Berfin* adlı hikâye kitabıyla tanındı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği ve Antalya Sanatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Karaçadır* (1979).

HİKÂYE: *Berfin* (1987), *Botan* (1989), *Ferman* (1991), *Kasaplar Deresi* (1991), *Nurhak* (1997), *Toplu Öyküler* (1998).

HAKKINDA: M. Başaran / Bıçakçı Kafası (Milliyet Sanat, Aralık 1987), İ. Oluklu / Toplumsal Trajedileri Yazabilmek (Kıyı, Ocak 1990).

SIRRÎ HANIM

Bkz. ŞAİR SIRRI HANIM

SITKI BABA

Bkz. GÖK, Sıtkı

TECELLİ SERCAN SIRMA

MUTLAK ADALET

Mutlak adalet var mıdır? Toplum ve doğa olayları adil midir? Yasalara uygun olan herşey adalete de uygun mudur. ? Adaletin ölçüsü var mıdır, varsa ne olmalıdır?

Doğanın yasalarına diyecek bir şeyimiz olamaz. Toplum yasalarına da binlerce görüş ortaya koyarak bir kargaşa yaratmak sorunu bir yanıt getirmez. Öyle olunca da iki etkin görüş örnekleyip, kenara çekilmek en doğru hareket olacaktır. Bunlardan birisi Aristotales'in (M.Ö. 384-322) görüşüdür; "Yetkin bir kuruluş olmadığına göre mutlak bölüşümlü bir adalet olamaz..." Diğeri ise Sokrates'in (M.Ö. 470-399); "Site yasalarının üzerinde mutlak bir adalet vardır." görüşüdür ve bunu dediği için de ölüme gitmiştir.

Peki kurumların dışında, olaylar karşısında insan kendisine adil midir? Korkarım ki bu soruya da olumlu yanıt vermek olanaksızdır. Genelde insanların, kendi kendilerinin avukatı ama asla yargıcı olmayan bir karakter taşıdığını söylerler. Doğrudur da. Bir olayı başka bir olayla anlatmanın doğu geleneğini sürdürürsek, buna da iki örnek vermek mümkündür.

Cüneyd-i Bağdadi (M.S. 819-910) kendi döneminin en yetkin alimlerinden birisidir. Fiziksel olarak çok çirkin olduğu söylenen bu zat manifaturacıdır. Kendi küçük dükkanında ilimle ve okumakla vakit geçirmektedir. Müşterisi de pek yoktur. Bir gün Bağdat'ın en güzel kızı dükkanına girer. Bir süre naftara baktıktan sonra Cüneyd-i Bağdadi'ye bakıp gülümser, sonra da bir şey demeden çekip gider. Bu olay bir hafta boyunca her gün tekrarlanır. Cüneyd-i Bağdadi düşüncelere dalar; "Allah'ım, Bağdat'ın en güzel kızı, yine Bağdat'ın en çirkin adamına aşık mı oldu, yoksa başka bir maksadı mı var, nedir bu hikmet?" diye.

Yedinci gün gelen kız tekrar gülümseyip tam dükkandan çıkacağı sırada Bağdadi önünü keser; "Tam yedi gündür dükkanıma gelip bir şey almadan bana gülümseyip çıkıyorsun, amacın nedir?" diye sorduğunda kız: "Hak etmeyen bir erkeğe gözlerimle bakıp gülümsedim. Sonra da pişman oldum. Gözlerimi cezalandırmak için her gün çirkin suratına bakıp gidiyorum" der.

Yani kız, kendi vicdanı yasalarına göre kendisine ceza vermektedir. Alın işte bu da size bir adalet örneği.

Başka bir örnek de babama gelen bir davadan vermek istiyorum. Bir köylü yine yörenin tüm alimlerini dolaşmış, bir türlü verilen kararlardan tatmin olamamış, son çare olarak bir de babamın görüşünü almaya gelmiştir. Olay şudur: Adam, gecenin bir yerinde ahırda bulunan ineğinin acı acı bağırmasıyla uyanır. Ahıra indiğinde, eşeğinin ineği bir köşeye sıkıştırıp tecavüz ettiğini görür. İnek acı acı bağırırken eşek de hâlâ işine devam etmektedir. Adam eşeği sopalarla zor ayırıp dışarı bağlar. Ama sabaha kadar da uyuyamaz. Zaten yoksul olan adam, şimdi iki günahkar hayvanı ne yapacağını düşünür durur sabaha kadar. İkisini de öldürse malı elden gidecektir. Öldürmese ineğin sütü haram, eşeğin taşıdığı harman olmaz mı? İşin içinden çıkamayınca başlar alimleri dolaşmaya. Kimi der; "Hayvanlar akıllı olmadıklarından, yaptıklarından da sorumlu olamazlar." Kimisi; "İneğin suçu yoktur, İradesi dışında tecavüze uğramıştır. Suçlu olan eşektir, onun öldürülmesi gerekir, "der. Kimisi de "İkisi de suçludur, işlerinden ve sütlerinden yararlanılamaz. En iyisi ikisini de doğa bırak kurtlar yesin" der. Aslında herkes kendisine göre bir görüş ortaya atarak adamın kafasını iyice karıştırmıştır.

Babam ise şöyle bir görüş belirtti: "İlahi kanunlar insanlar ve cinler içindir. Hayvanları kapsamaz. Onlar deli insanlar gibidir. Senin de iraden dışındadır. Ama rahat olman için ikisini de celeplere sat. Ama ayrı ayrı celeplere. Bir arada bulunmasınlar. Seni de yemilerini alır rahat edersin" demişti.

Adam yine tatmin olmadı. Ona göre onlar hayvan da olsa günahkardı. Dolayısıyla günahkar bir hayvanı başkasına satmakta günahtı. Öldürülmelerine de kimse fetva vermiyordu. Adam uzun süre bunalıma girdi.

Hâlâ düşünüyorum. İnekle eşek sizin olsaydı siz ne yapardınız? Yargı herşeyi çözer mi? Bilmiyorum.

(Antalya Barosu Dergisi, Ocak 2002)

SIVACI, Ahmet

Şair. 10 Nisan 1954, Melikgazi / Kayseri doğumlu. Kayseri Endüstri Meslek Lisesi (1973), Anadolu Üniversitesi AÖF İşletme Bölümü (1989) mezunu. Kayseri Belediye Konservatuarı ve Kayseri Halk Eğitim Merkezinde tiyatro kurs öğretmeni olarak (1984-90) görev aldı. Bu arada ilk oyunculuk denemelerine 1970 yılında Halk Eğitimi merkezinde *Küçük Şehir*, daha sonra *Büyük Şehir* adlı oyunlarla başladı. Kayseri'de bir şirkette genel müdürlük yaptı. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Konservatuarı Tiyatro Bölümünde yönetmen-oyuncu olarak görev alarak birçok oyun sahneye koydu. Kayseri Sanat Tiyatrosunu kurdu ve bu tiyatroda oyunlar sahneledi. 2004 yılında Türkiye Yazarlar Birliğinin Kayseri Şubesini kurdu ve başkanlığını yaptı. Çalışmalarını Harb-İş Tiyatrosunda oyunculuk ve yönetmenlik, yerel televizyonlarda sunuculuk yaparak sürdürdü.

Ahmet Sıvacı

İlk şiiri, *Ülker* adlı bir yerel gazetede (1970) çıkmıştı. 1977 yılından itibaren çalışmaları *Hisar*, *Millî Kültür*, *Ortadoğu*, *Hisar*, *Türk Edebiyatı*, *Kültür Sanat*, *Küçük Dergi*, *Tarla*, *Güneysu*, *Mina*, *İnanç*, *Boğaziçi* dergi ve gazetelerinde yer aldı. Şiirleriyle 1983 KASD Şiir Teşvik Ödülünü, 1987 yılında da Kayseri Gazeteciler Cemiyetinin araştırma-inceleme ödülünü aldı. İLESAM ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

"Ahmet Sıvacı'nın hemen her şiiri yeni bir görüşün ifadesidir. Onun şiirini anlamak için onu çok okumak ve tahlile tâbi tutmak gerekir. Kendinin de dediği gibi şiire yeni bir ses getirmeyi ve şiirine fazla imaj yüklemeyi denemektedir. Bu düşüncesini ve uygulamasını yerinde buluyoruz. Yalnız bizi tedirgin eden bir husus var: Bugünün şiir sevenleri, daha çok yalın şiirden, yani bir okuyuşta anlaşılır şiirden hoşlanmaktadırlar. Şairin mahremiyetine girmek kolay bir şey değildir. Bugünkü nesil, şiir üzerinde fazla kafa yormaktan hoşlanmıyor. Halbuki Ahmet Sıvacı'nın şiirleri kolay anlaşılır cinsten değildir. Her şiiri üzerinde zihin yormak gerekir. Şiirin çilesine katlanmayanlar bu çalışmayı yapamayacakları için Ahmet Sıvacı'nın güzelim mısraları acaba unutulmaya mahkum olabilir mi? Bütün endişem bu sebebe dayanıyor.

"Bu endişemle beraber Ahmet Sıvacı doğru yoldadır. Bize yeni eserler vereceğine de inanıyorum. Ahmet Sıvacı'yı okuyan onun şiirine kendini çok çabuk kaptırıveriyor. Onun tiryakisi oluyor. Ben de bu tiryakilerden biriyim." (H. Fethi Gözler)

AHMET SIVACI

UZAK BİR YERİNDE ŞEHRİN

Kan rengi bir akşam gökyüzü
Kan rengi bulutların böğründen sızan
Hüzün sapsarı ırın sokak lambasında
Soğuktan morarmış dudaklarında
Bir ölüm marşı üstünde rüzgar
Vay gülüm vay gülüm
Uzak bir yerinde şehrin
Keser bileklerini kar üstüne
Örter karanlığı varoşlar
Karanlığının üstüne

Bıçak sırtı korkusu ayak seslerinin
Taşların inîltisi dar sokaklarda
Kim bilir hangi rüyanın peşinde geceler
Hangi kâbusu doğurmakta
Türküler söylüyor karanlık
Köşe başları pusuda
Vay gülüm vay gülüm
Uzak bir yerinde şehrin
Yalnızlık örümcek ağı duvarlarda
Siner ocak başına yürek kokusu
Solur kara bahtı varoşların
Soluksuz bacalarda

Ay karanlık yitik bakışı yıldızların
Ürperir evlerin cılız ışıkları
El değmedik giz kapılar ardında
Unutulmuş şarkıları yokluğun
Bir gönül yaresi kanar sessizce
Kuytular suskun
Vay gülüm vay gülüm
Uzak bir yerinde şehrin
Erir varoşların gün görmedik yüzü
Kimseler bilmesin

Şafaklar sabırsız bir sancılı müştuya
Sabırsız masallara giden yol
İlk yaz ansızın düşer perdelerden
Irmaklar akar kanı donmuş dudaklara
Ateşe verilmiş gemilerden
Vay gülüm vay gülüm
Uzak bir yerinde şehrin
Bir yağmur damlası gecenin gözlerinde
İner ağır ağır varoşların gözkapakları
Karanlığın göğsüne

ESERLERİ

ŞİİR: *Yağmurlar Güle Yağdı* (1983), *Denizleri Gözlerime Yükledim* (1989), *Ay Doğacak Şafakta* (1999), *İlk Kartallar* (oratoryo, 1999).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kayseri Güldestesi* (2000).

MANZUM TİYATRO: *Mimar Sinan Ağa Destanıdır* (2005).

HAKKINDA: Sevinç Çokum / Yeni Bir Şair (Yeni Düşünce , 13.8.1982), Bekir Oğuzbaşaran / Ahmet Sıvacı'nın Şiiri (Kültür ve Sanat dergisi, 1982), Mülakat (Yeni Düşünce , 21.10.1983), H. Fethi Gözler / Ahmet Sıvacı ve Denizleri Gözlerime Yükledim (Tarla dergisi, Eylül 1989), Hasan Ali Kasır / Hüzün Şiirleri (1998), hatun Gürbüzer / Ahmet Sıvacı (bitirme tez, Erciyes Üniversitesi TDE Bölümü bitirme tezi, 2001), Kadir Özdamarlar / Ahmet Sıvacı'nın Şiirleri Üzerine (Berceste dergisi, Kasım 2004).

Ebubekir Sifil

SİFİL, Ebubekir

Şair ve yazar. 25 Aralık 1960, Sarıkamış / Kars doğumlu. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü FKB Bölümündeki öğrenimini yarım bıraktıktan (1980) sonra Gazi Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulunu bitirdi (1985). Bir yıl sonra Selçuk Üniversitesi SBE'de *"Türkiye'de 1990-95 Yılları Arasında Sünnet / Hadis Konusunda Yayımlanmış Eserlerin Değerlendirilmesi"* konulu yüksek lisans çalışmasını tamamladı. Türkiye Diyanet Vakfında memur (1989-94), 100. Yıl İlâhiyat Fakültesinde (1994-96) öğretim görevlisi olarak çalıştı. Çalışmalarını Ankara'da serbest yazar olarak sürdürdü.

İlk şiiri *Mavera* dergisinde (1981), ilk yazısı *Millî Gazete*'de (1982) yer almıştı. Daha sonra şiirleri; *Mavera*, *Yedi İklim*, *Kayıtlar*, *Dergâh*; yazıları *Millî Gazete*, *Kitap Dergisi*, *İlim-Sanat*, *Bilgi ve Hikmet*, *Mesaj* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. *İhtilaftan Rahmete* (M. Ebu'l Feth el-Beyanuni'den) adlı çevirisi 1989 yılında çıktı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

EBUBEKİR SİFİL

AYNA

ben
sabâ bir ney gibi ağlaç
kendi sürgününde büyüyen sancı,
bir yıkımın süregen ritmiyim yaşadıkça.
insanlara uzanan elleri bilmek,
kement üretimini, sigara molalarını
solgun güzelliğime birşey kazandırmıyor.
ne çocukluğumun kirli ve soyuk
dizleri dirsekleri
amme cüzü taşımalarım koltuğumda
ne şimdi yumruklarımda biriken sonra çözülen
kin yetiyor dağıtmaya çehremde
biriken karanlığı.
gençlik eğreti bir gülüştür
sakallarım gibi yüzümde, ağrıyan bir gülüş.
ben
yanlış soruların çarpık cevabı çünkü
konuşunca korkunç elleri oluyor çocukların
birbirlerine yürüyorlar,
gözleri oyulmuş bir ceset buluyorum her sabah
kapı önümde susunca.
her tren kalkışınca yıkılırım baştan başa
kendime kısılır kalırım dağılır bütün kuşlar
herşey yeniden biter.
her seferinde terk edilmenin girdabında
bırakır beni yolcular -ki siyah ve sessiz-
yolcular
neden yardan bir selam değilsiniz.

SİİRDÎ (Molla Halil)

İslâm bilgini (D. ?, Cizre / Şırnak - Ö. 1841). İlk bilgilerini Erzurumlu İbrahim Hakkı'dan aldı. Öğrenimini, Siirt ve civarındaki bilginlerden dersler alarak tamamladı. Siirt'te müderrislik yaptı.

ESERLERİ:

Tefsîrü Tabsıratü'l-Kulûb fi'l-Kelâmi Allâmi'l-Guyûb, Tefsîrü Âhiri ilâ Sûreti'l-Kehf, Ziyâü'l-Kalbi'l-Arûf fi't Tecvid ve'r-Resmi ve Ferşeyi'l-Hurûf, Şerh alâ Manzûmeti'ş-Şâtıbî fi't-Tecvid, Kavâidü'l-Akâid alâ mâ Sahha min Ehli'z-Zâhiri ve'l-Bâtını mine'l-Avâid, Minhâcü's-Sünne fî Âdâbi Sülûki's-Sûfiyye (Manzum), *Risâle fi İlmi'l-Mantık, Risâle fi'l-Va'z, Manzûme fi Mevlidi'n-Nebiyy.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

SİLAHDAR MEHMED AĞA

Tarihçi (D. 1668, Fındıklı / İstanbul - Ö. 1724). Doğduğu semtten dolayı Fındıklılı sanıyla da anıldı. Küçük yaşlarında alındığı sarayda yetiştirildi. Çeşitli saray hizmetlerinde bulundu. II. Ahmet döneminde bir süre silahdarlık (padişah ya da vezirlerin silahlarına bakan görevli) yaptı. Döneminin devlet adamlarıyla anlaşamayarak görevinden ayrıldı, tarihini yazmaya başladı.

Kâtip Çelebi'nin *Fezleke*'sine zeyl (ek) olarak yazdığı *Silahdar Tarihi*'nde 1654-65 yılları arasındaki olayları (IV. Mehmed, II. Süleyman ve II. Ahmed dönemleri) anlattı. Tarihinin devamı olarak *Nusretname* adlı eserinde kaldığı yerden devam ederek 1695-1721 yılları arasını, II. Mustafa'nın isteğiyle kaleme aldı. *Silahdar Tarihi*, Ahmet Refik tarafından bir önsözle (2 cilt, 1928), *Nusretname* ise İsmet Parmaksızoğlu tarafından sadeleştirilerek (2 cilt, 1962-69) yayımlandı.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri III (1975), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gcn. 6. bas. 1999).

SİLAHDAROĞLU, Fikri

Araştırmacı-yazar (D. Mart 1936, Diyarbakır - Ö. 14 Mayıs 1998). İlk ve ortaöğrenimini Diyarbakır'da tamamladı. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (1962) mezunu. Diyarbakır'da Karayolları 9. Bölge Müdürlüğünde tesisler mühendisi ve Belediye Fen ve İmar Müdürü, Siirt'te Bayındırlık Müdürü olarak görev yaptı. Askerliğini bitirdikten sonra serbest olarak çalıştı. 1967 yılında Diyarbakır Şehir Tiyatrosu Kurma ve Yaşatma Derneği ile seksen kişilik Oda Tiyatrosunun kuruluşuna katıldı. 1973 yılında İstanbul'a yerleşti. On beş yıl Gemlik (Bursa)'te çalıştı.

"Nerdeyse bin yıl önce (1070) Yusuf Haş Hacip'in yazdığı Kutadgu Bilig, yazarımızın günümüz Türkçesine uygulamasıyla yeniden yaşam bulmuş oldu." (Remzi İnanç)

ESERLERİ:

Günümüz Türkçesiyle Kutadgu Bilig (1997), *Divanü Lugati't Türk'ten Derlemeler ve Uygulamalar* (1997).

SİMAVİ, Sedat

Gazeteci-yazar (D. 1896, İstanbul - Ö. 11 Aralık 1953, İstanbul). Mutasarrıf Hamdi Simavi'nin oğludur. Bir süre Saint Joseph Fransız Lisesinde okudu, Galatasaray Lisesini (1912) bitirdi. Gazetecilik, sinemacılık, yazarlık ve karikatüristlik yaptı. Naşide Refik, Hüsamettin Ali, A. Cevdet, M. Reşit, Faik Remzi, A. Şekip, Rüştü, Abdullah Sıtkı, Rasim Servet, Çileli, Fuat Refik, Güleryüz, Hanım imzalarını da kullandı. Basın hayatına çıkardığı Türkçe-Almanca haftalık *Hande* (1916) dergisiyle başladı. En çok bilinenleri haftalık *Yedigün* dergisi (ilk sayı: 15 Mart 1933) ile günlük *Hürriyet* gazetesi (ilk sayı: 1 Mayıs 1948) olan yayınlardan başka *Diken* (1918), *İnci* (1919), *Dersaadet* (1920), *Payitaht* (1920), *Güleryüz* (1921), *Hanım* (1921), *Hacıyatmaz* (1921), *Yeni İnci* (1922), *Resimli Gazete* (1923), *Yıldız* (1924), *Meraklı Gazete* (1926), *Yeni Kitap* (1927), *Arkadaş* (1928), *Bravo* (1930) dergi ve gazetelerini de çıkardı.

Türk basın tarihinin olduğu kadar, Türk sinemacılığının da ilk önemli adlarından biri olan Sedat Simavi; ilk konulu filmlerinden üçü olan "Pençe", "Casus" ve "Alemdar Vakası" adlı filmlerin de yönetmenliğini yapmıştı. Sahipliğini yaptığı dergi ve gazetelerde çok sayıda yazısı çıkan Sedat Simavi; incelcme, hikâye, roman, tiyatro türlerinde altmış civarında kitap yayımladı. Mezarı Kanlıca'dadır. Ölümünden sonra adına 1977'de kurulan Sedat Simavi Vakfınca her yıl

Sedat Simavi

edebiyat, sanat ve sosyal bilimler dallarında ödüller verilmektedir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Fujiyama* (1934).

OYUN: *Hürriyet Apartmanı* (1940), *Düşenin Dostları* (oyun, 1940), *Ceza* (oyun, 1941).

İNCELEME: *J.J. Rousseau* (1931).

KARİKATÜR ALBÜMÜ: *Yeni Zenginler* (1918), *Kadınlar Saltanatı* (1920), *Paramparça: Yeni Zenginler, Harp Fakirleri,* (yay. haz. T. Çeviker, 1993).

DİĞER: *Bir Günde Okuyorum* (1928), *Ayhan'ın Kitabı* (1929), *Sesli Sessiz ve Renkli Sinema* (1931), *Fuzuli* (1931), *Ahmet Mithat Efendi* (1931), *Nedim* (1931), *Osman Paşa* (1931), *Ziya Paşa* (1931), *Ziya Gökalp* (1931), *Annenin Kitabı* (tsz.), *Bilen de Pişman Bilmeyen de* (tsz.), *Eserleri* (1973), *Hürriyet'teki Yazılarıyla Sedat Simavi* (1983).

Eserleri *Sedat Semavi / Eserleri* (1973) adlı kitapta topluca yeniden basıldı.

HAKKINDA: M. Muzaffer Gökman / Sedat Simavi (1970), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Turgut Çeviker / Sedat Semavi Paramparça / Yeni Zenginler / Harp Fakirleri (1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SİMKEŞZÂDE (Feyzî Hasan Efendi)

Mutasavvıf, şair (D. ?, İstanbul - Ö. 1690). Halveti şeyhlerindendir. Abdülahad Nûri'den hilâfet (vekillik) aldıktan sonra Bayramî Melâmîlerinden Şeyh Beşir Efendi'ye bağlandı. Emir Buhari Damadı Mahmud Çelebi Dergâhında şeyhlik yaptı. Burada vefat etti ve bu dergâha gömüldü. *Şakâyık* zeyllerinden (açıklamalar) birinin yazarı olan Şeyhî'nin babasıdır.

ESERLERİ:

Divan, Mirâcnâme, Cevâbnâme, Gamze-i Dil, Beyzavî Tefsirinin Bakara Süresi Kısmının Ta'lîkatı.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

SİNAN PAŞA

Divan şairi (D. 1440, Edirne - Ö. 1486, İstanbul). Asıl adı Yusuf Sinaneddin olup, İstanbul'un ilk kadısı, dönemin ünlü bilginlerinden ve şair Hızır Bey'in oğludur. Babasından aldığı özel derslerle yetişerek Edirne Darü'l-Hadis (Hadis evi)'e müderris (hoca) oldu. Vezir rütbesi verilerek İstanbul Sahn-ı Seman Medresesi müderrisliği ve Fatih'in musahipliğine getirildi. Bir ara bilinmeyen bir nedenle padişahın gazabına uğrayıp görevinden alınarak hapsedildi. *"Bu olay ulemanın tepkisine yol açtı. Sinan Paşa serbest bırakılmazsa bütün kitaplarını yakacaklarını, Osmanlı ülkesini terkedeceklerini padişaha bildirdiler."* (Atila Özkırımlı).

Bunun üzerine serbest bırakılan Sinan Paşa, Sivrihisar'a kadı ve müderris olarak gönderildi. II. Bayezid'in padişahlığı döneminde yeniden Edirne Darü'l-Hadis müderrisliğine getirildi (1481). Çok sayıda öğrenci yetiştiren değerli bir alim olan Sinan Paşa, ağdalı dili, söz sanatlarına titizlik gösteren, süslü şiir ve nesirleriyle divan edebiyatında bu yolda yürüyenlerin öncüsü oldu. En ünlü eseri, tasavvufi bir eser olan *Tazarrunâme* (Allah'a Yakarış)'dir.

BAŞLICA ESERLERİ:

Tazarrunâme (1887, A. Metrol Tulum tar., 1971), *Nasihatname* (tıpkı basımı Maarifname adıyla, İsmail Hakkı Ertaylan tar., 1961), *Tezkiretü'l-Evliya* (otuz civarında ünlü tasavvuf büyüğünün menkıbesi).

Sinan Paşa

Ayrıca astronomi, matematik, geometri ve felsefe konularında eserleri vardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SİNAN, Vehip

Çizer, yazar. 1929, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. Güzel Sanatlar Akademisi ve İstanbul Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümündeki yükseköğrenimini yarım bıraktı. Üç buçuk yaşında merak sardığı çizerliği, 1944'te lise öğrencisiyken *Doğan Kardeş* dergisinde çizerek sürdürdü. Arkerden döndükten sonra Ceylan Yayınlarında çalışmaya başladı. Gazeteciliğe 1965 yılında karikatürist olarak *Babıali'de Sabah* gazetesinde başladı. *Büyük Doğu, Bugün, İttihad, Yeni Asya, Yeni Nesil* ve *Zaman* gibi çok sayıda dergi ve gazetede çizer olarak çalıştı. Resimli romanlarında Topuz, Tamer, Bay İlerici, Adil Bey, Ali Dayı, Beberuhi, Gül Mahmut en tanınmış tipleri oldu. Basın karikatür dalında 1988 Türkiye Yazarlar Birliği Ödülünü aldı. Ayrıca çocuk kitapları yazdı ve resimledi.

Vehip Sinan

ESERLERİ:

Mıstık: Dört Macera Birden (Uzaylılarla, Kara Canavar, Dev Elmas, Esrarlı Bulut), *Karikatür Albümü 1* (1989), *Karikatür Albümü 2* (1989), *Beberuhi* (1989), *Adil Bey* (1989), *Ali ile Veli* (1989).

SİNAN-I ÜMMÎ

Tasavvuf şairi (D. ?, Elmalı / Antalya - Ö. 1664). Sinan-ı Ümmî, Halvetiye tarikatı kurucularından olup, ünlü mutasavvıf şair Niyazi-i Mısri'nin hocalığını da yapmıştır. Asıl adı İbrahim olan bir diğer Sinan-ı Ümmî (D. ?, - Ö. 1551, İstanbul) daha vardır. Doğum yeri ihtilaflı (Bursa, Prizren, Karaman) olan Sinan-ı Ümmî'nin, Halvetiliğin Sinaniye kolunu kurduğu belirtilir. Türbesi Eyüp'te Oluklubayır semtinde, halifelerinden Nasuh Efendi'nin yaptırdığı tekkededir. Her iki şairin de *Divan*'ı olup, şiirleri Yunus Emre etkisinde ve tasavvufi konularda yazılmış didaktik ürünlerdir. İki yüz kadar gazelinden oluşan *Divan*'ı ve menkıbeleri Kâmil Erdem tarafından yayımlandı.

HAKKKINDA: Mustafa Tatcı / Elmalılı Ümmi Sinan Halveti (1993), Cemal Kurnaz / Ümmî Sinan Hayatı ve Eserleri (M. Tatçı ile, 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999).

SİNANOĞLU, Can

Şair. 15 Kasım 1970, İzmir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini, babasının memurluğu nedeniyle, Erzurum, Uşak ve Bursa'da sürdürdü. Bursa Erkek Lisesini (1986) bitirdi. 1992 yılında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünden mezun oldu. Yerel bir radyoda programcı ve sunucu (1992-94), yine yerel bir televizyonda haberci ve programcı olarak (1994-95) çalıştı. Bir sigorta şirketinin Denizli temsilciliğini (1995-96) yaptı. 1996'dan sonra Denizli Ticaret Odasında Basın ve Halkla İlişkiler Şefi olarak çalıştı.

CAN SİNANOĞLU

HERŞEY KİMYA

bir ömrü geriye doğru yaşıyorsun
kendini kanatan bir cinnet döngüsüyle
özlemek sırlarıyla içine kapanmaktır biraz
kirpiklerden öteye geçemeyen bakışlarla
sıska bir ırmaksındır
okyanusa boşalırsın ellerin ucemi
piç bir yunustur artık aşkı beklemenin ağırlığı

boynundan göğsüne sürer korsan savaşları
bir şilep daha batar sevda donanmasından
yer demir, gök bakır, deniz çinko
oysa aşk bir element bile değil
varoluşun periyotlar cetvelinde

kimya...
evet herşey kimya
içini seyre dal ki
uçuşkan bir asalgaz durmakta
yangında ilk kurtarılacak yerlerinden
sevdim seni
ama her kadının ömrü bir şiirliktir

Can Sinanoğlu

Şiirleri *Varlık, Milliyet Sanat, Edebiyat ve Eleştiri, Evrensel Kültür, Papirüs, Kül, Kum, Berfin Bahar, Yom Sanat, Patika, Öteki-siz, Eski, Ağır Ol Bay Düzyazı, Şiir Ülkesi, Kuçuk Yuyını, Budala, Nikbinlik, S'imge, Ayrıntı, Sunak, Kitap-lık, Şiiri Özlüyorum, Akropol* ve *Kentli* dergilerinde yayımlandı. Ayrıca, *Dünya Kitap Eki*'nin düzenlediği şiir yarışmalarında beş kez finalist oldu. Edebiyatçılar Derneği üyesidir. Şiirlerini *Hastalıklı Gezginin Seyir Defteri* (2004) adlı bir kitapta topladı.

"Can Sinanoğlu'nun şiirlerinde iki nokta dikkati çekmektedir: Birincisi, şairin, şiirlerinin duygu dünyasını, çocukluğunun okyanusundan devşirip ördüğü ve bu malzemeyi şiir biçimine dönüştürebilmesidir (utanç üleştiren bir gizin/ ucunu kemirerek dönüyor çocuklar bakkaldan/ keşke hayatın kenarlarını da içine kıvırabilse insan/ karanlıktan korkmuş bir çocuğun yorganı gibi). İkincisi ise, günlük dilden aldığı söyleyişleri, şiirin ağartıcı suyuyla yıkayıp şiir katına çıkarmasıdır (çizgi romanları özlüyorum/ kızlık soyadını özlemesi gibi bir gelinin/ ve yalancı dolmalarla besliyoruz/ gelişme çağındaki meraklarımızı okula giden oğullarını/ 'okumazsan kaportacıya' korkusunu/ mendil ceplerine koyarak/ uğurlar anneler/ tırnak kontrolüne fon olsun diye)" (Fahrettin Koyuncu)

HAKKINDA: Hakan Keysan (Sunak, Eylül-Ekim 2004), Fahrettin Koyuncu (Şehir, Mart 2005).

SİNANOĞLU, Oktay

Araştırmacı-yazar. 23 Şubat 1935, Bari, / İtalya doğumlu. Ankara TED Yenişehir Lisesini bitirdikten (1953) sonra Kimya mühendisliği öğrenimi için TED tarafından burslu olarak Amerika'ya gönderildi. 1956'da Kaliforniya Üniversitesi Berkeley Kimya Mühendisliği Bölümünü bitirdi. 1957'de Massachusetts Institute of Technology'de yüksek kimya mühendisi oldu. Kaliforniya Üniversitesi Berkeley'de kuramsal kimya alanında doktorasını tamamladı. 1959-60 yıllarında ABD Atom Enerjisi Merkezinde araştırmalar yaptı. 1961'de Harvard ve Yale üniversitelerinde yeni kuantum (nicem) kimyası ve fiziği teorileri hakkında üst düzey dersler verdi. 1962'de Yale Üniversitesinde, yirmi altı yaşında iken Batı'nın son üç yüz yılın en genç profesörü oldu. ODTÜ Mütevelli Heyeti, Kuramsal Kimya Bölümünü kurması nedeniyle kendisine "Danışman Profesör" unvanını verdi. ODTÜ'de eğitimin Türkçe olması için uğraştı. 1964'te Yale Üniversitesinde moleküler biyoloji konusunda ikinci kürsüsüne atandı.

Sinanoğlu, 1976'da Türkiye tarafından Japonya'ya özel elçi olarak gönderildi. Türk-Japon kültür, eğitim, bilim ilişkilerinin geliştirilmesi yolunda çaba gösterdi. Yale'deki ömür boyu olan iki kürsülü profesörlüğünü, Türkiye'nin ve Türkçenin başına gelenlerle daha verimli mücadele edebilmek için, "emeritus professor" unvanına çevirterek Türkiye'deki faaliyetlerini daha da yoğunlaştırdı. Amerikan Bilim ve Sanat Akademisinin ilk Türk üyesi oldu. Nobel ödülüne aday gösterilen ilk bilim adamıdır. Yıldız Teknik Üniversitesinden emekliye ayrıldı.

Oktay Sinanoğlu

OKTAY SİNANOĞLU

TÜRKİYE'DEN TÜRK DÜNYASINA TÜRKÇE'NİN GELECEĞİ

1956'da Amerika'ya ilk gittiğim yıllarda, o sıralarda yeni bastırılmış bir kitap okumuştum; adı: "Pantürkizm"... Kitap, Amerika' nın Türk Dünyası üzerine daha o zamanlar araştırma yapan belli başlı Evrenkentlerinden birinde verilmiş bir doktara teziydi. Amerikan hükümeti, çoğu kez onun istihbarat ve gizli eylemler kolu olan CIA, böyle çeşitli evrenkentlerde, seçtiği profesörlere araştırma fonları tahsis ederek araştırmalar yaptırır.

Kitapta, Türkiye ve diğer -o zaman çoğu Sovyetler Birliği'nde olan Türk Ellerinin- kültür, dil, eğitim durumları uzun uzun incelemiyor ve kitabın sonunda şöyle bir sonuç çıkarılıyordu: Amerika, İngiltere, Türkiye halkını Anglosaksonlaştırıyor; eğitim dilini İngilizce yapacak Türkçe'yi unutturacak, halkın dilini İngilizce yapacak. Sovyetler'de ise Ruslar Türk halklarını Rusla ştırıyorlar, orda da Rusça ile eğitim yapan okulların sayısını arttırıyorlar, halkı böyle okullara özendiriyorlar. Rusça okullara ve mezunlarına tüm imkânlar sağlanıyor. Türkçe okullar gittikçe söndürülüyor. Böylece, birkaç nesil sonra dünyada ne Türkiye Türkçesi, ne diğer Türk lehçeleri kalacak. Zaten Amerikan nüfuzunda olsun, Rus nüfuzunda olsun bütün Türk Ellerinde Türk Dünyası kavramına biraz merak saranlar derhal cezalandırılıyorlar. Dolayısıyla, Pantürkizm diye bir tehlike kalmadığı gibi yakında Türk dilleri de biteceği için Türk lâfı bile tarihe karışacaktır. Hititler ve Keltler gibi... 1956'dan bu yana Anglo-Sakson gayesi yolunda ne kadar mesafe katedilmiş olduğunu okuyucularımız takdir edeceklerdir. Yalnız, 90'larda Sovyetler dağıldı, Türk Dünyası önünde birden beklenmedik imkânlar belirdi. Ama Türk Dünyası hazırlıklı değildi. Amerika ise hazırdı. Amerika, İngiltere ve İsrail hemen oralara el attılar. Özellikle Amerikan misyonerleri, çok iyi Kazak Türkçe'si öğretilmiş Amerikan ajanları Türkistan Ellerinde yoğun faaliyete giriştiler. Geçen yıl Kazakistan'da iken Çimkent şehrinde 1 ay içinde 3.000 Kazağın Hıristiyan e-dildiğini öğrendik. Derhal Amerikan okulları açıldı, bizdeki Roberi Kolej gibi tohumlar atıldı. Ama aşağıda göreceğiniz gibi daha da önemli, uzunca bir vadede işi bitirecek dolaylı etkinlikler var.

Siyasi birlik hayalleri üstünde durmaya hiç gerek yok. Zaten kendi iç siyaset durumumuz ne halde ki, bir de birçok hastalıktan oralara bulaştıralım. Önce Türkiye kendisini toparlamalıdır. Ancak, şimdiki fırsatlardan faydalanarak uzun vadeli meseleler üzerinde durmalıyız. Bunların başında Türk dil birliği gelir. Onun için de Türk dilini, önünde hazırlanmış korkunç uçurumlara düşüp yok olmaktan korumak gerek. Bir dilin yaşayıp gelişmesi eğitime bağlı. Eğitim düzenini yabancı boyunduruklara, kaptırıp sömürge eğitimine geçen, yani yabancı dilleri ayrıca öğretmek yerine, tüm derslerini kendi dilleri yerine yabancı bir dilde veren, hele hele bunu anaokullarına kadar indirmek ihanetine uğrayan ülkelerin dili, dolayısıyla önce kimliği, sonra bütünlüğü ve nihayet adları ve varlıkları tarihten silinip gidiyor. Türk dilinin çeşitli lehçeleri var. Bunlardan Azeri Türkçesi 50 yıl önceki Türkiye Türkçesinin hemen hemen aynıdır. İçinde biraz Osmanlı Türkçesi var. Türkmen Türkçesi ile de fark fazla değil. Kazak, Kırgız, Tatar, Başkır lehçeleri, İslâm öncesi saf Türkçe gibi. Nitekim doğru olarak Cumhuriyet Türkiyesinde Türkçe'ye ağırlık verilip Türkçe'nin eşsiz matematik gibi kurallarına uygun kelimeler türetilirken bu lehçelerden de birçok kökler yeniden alındı, en eski Türkçe böylece geri geldi. Kimse, hele Türk Dil Kurumu bu güzel Türkçe'ye "uydurukça" diye iftira etmesin. Ama, kimse de Osmanlı atalarımızın Arapça, Farsça kök ve kurallarla türettikleri güzelim Osmanlı Türkçesine de düşmanlık etmesin. Eskisi de, yenisi de Osmanlısı, Çağatay'ı da hepsi hepsi Türkçedir. Yeter ki sözcükler dilimizin kurallarına uygun biçimde türetilsin ve kullanılsın.

İşin ilginç yanı, Türkçe 1980'lere kadar çok güzel bir gelişme içinde iken, son yıllarda Türkçe bütünü ile baltalanmış, eskisiyle, yenisiyle pek güzel Türkçe kelimeler varken ve herkes tarafından kullanılırken, birden İngilizcelerini sokuşturmak moda edilmiştir. Bunda yabancı dille eğitim yapan okulların artmasının, dolayısıyla Türkçe'yi pek bilmeyen yeni nesillerin yetişmesinin de büyük payı var. "Mebus", "milletvekili" olmuşken birden "parlamenter" oluverdi.

Kendilerine "Parlamenter" diyerek Avrupalı süsü veren milletvekillerini hicaba davet ediyorum. Unutulmasın ki, "parlamenter" yabancı dil kökeninde, "lâf yapan, lâf üreten" demektir. Biz milletimizin vekillerini istiyoruz, mesleği boş laf üretmek olanları değil. Bunun gibi nice örnek var. "Vekiller Heyeti", "Bakanlar Kurulu" olmuşken arada bir özenti "Kabine" lâfı duyulmaya başlandı. Ne ayıp! "Kabine"yabancı dilde, Kazak Türklerinin "hacet/tane" tâbir ettiği "tuvalet" anlamına gelir.

Türkçe'nin ve de Türk dil ve kültür birliğimin ö-nündeki en büyük düşman, en büyük tehlike, bugün İngilizce ile eğitim yapan okulların hızla yaygınlaşıp Türk okullarının yanında hiç kalmaması, yeni nesillerin Türkçe bilmemesi ve bu âfetlerin Türkiye taşrasınlığı ile diğer Türk Ellerine de taşınmasıdır. Artık Türk dilini sevenlerin Türk Dünyasını sevenlerin birinci görevi Türk varlığını, Türkçe'yi tarihten silmek için sinsice ama hızla çalışan iç ve dış düşmanları engellemektir.

(Bir New-York Rüyası "Bye-Bye Türkçe!")

Başarılarından dolayı 1959'da ABD'de iki ödül birden aldı. 1973'te Almanya'nın Alexander von Humboldt Bilim Ödülünü kazandı. Türkiye'de ilk kez kendisine özel kanunla "Türkiye Cumhuriyeti Profesörü" unvanı verildi (1975). TÜBİTAK Bilim Ödülü, Sedat Simavi Ödülü, 1992'de Bilgi Çağı Ödülü, İLESAM Üstün Hizmet Ödülü (1995), ayrıca Yılın Fikir Adamı, Yılın Bilim Adamı ödülleri, 2001'de Yerel Gazeteler Birliğince Halk Kahramanı Ödülü, Antalya'da Uğur Mumcu Bilim Ödülü (2002), TÜRKSAV Türk Dünyası'na Hizmet Ödülü (2002) aldı. Yıldız Teknik Üniversitesi, Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesi gibi birçok üniversitede profesörlük, mütevelli heyeti üyeliği görevlerinde bulundu. Değişik ülkeler tarafından iki kez Nobel Ödülüne aday gösterilen Sinanoğlu, yabancı dilde eğitime karşı yaptığı konuşma ve yazılarıyla da tanınındı. Atatürk Kültür Kurumu üyesidir.

BAŞLICA ESERLERİ (Türkiye'de): *Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu ve Türkçe -> Matematik + Bilim + Gönül* (haz. Turgay Tüfekçioğlu, 1999), *Türk Aynştaynı - Oktay Sinanoğlu Kitabı* (Söyleşi: Emine Çaykara + Albüm ve Belgeler, 2001), *Bir NevYork Rüyası: Bye Bye Türkçe* (2002), *Hedef Ülke* (röportajlar, konuşan: Yılmaz Çebi, 2002).

HAKKINDA: Türk Aynştaynı Oktay Sinanoğlu Kitabı (Cumhuriyet Kitap, 1.11.2001), Hakan Yılmaz Çebi / Hedef Ülke (röportajlar, 2002), Oktay Sinanoğlu / Bir NevYork Rüyası Bye Bye Türkçe (2002).

SİNAR, Jale

Yazar. İstanbul doğumlu. *Detay Ekin Düşün Yazın Dergisi*'nin ilk kuruculuğu ile genel yayın yönetmenliğini yürüttü. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"İnsanlar vardır ki, ancak bir müddet ağızlarda dolaşan türkülere benzerler" diyen La Rochefoucauld, eğer Jale Sinar'ı tanısaydı, 'işte ezgisi yüreklerden hiç dinmeyecek bir türkü böyle olmalı' derdi. Jale Sinar'ın mayası insan adına yoğrulmuş bütün güzelliklere aşık, azimli bir yaşam oyuncusunun kendi adını taşıyan türküsünü bilmeyenlere, bilip de söyleyemeyenlere ne yazık!... (Celal Osmanağaoğlu)

ESERLERİ:

Detay Düşler Düşünceler (1992), *Gümüş Dağlarından Esen Hüzün* (1996), *Bir Yanım Uçurum* (1999), *Kuzey Yolu, Küstü Rüzgara Gelincik Onunla Hiç Dans Etmedi* (2002).

HAKKINDA: Jale Sinar / Küstü Rüzgara Gelincik Onunla Hiç Dans Etmedi (2002).

SİNOPLUOĞLU, Behzat

Şair ve yazar (D. 1910, Tirebolu / Giresun - Ö. 1980, Ayvalık / Balıkesir). Trabzon Gazipaşa Mektebi, Manisa Ortaokulu ve Ankara Gazi Lisesinde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Ankara'da öğretmenlik yaptığı yıllarda Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Çalışmalarını 1964 yılından itibaren serbest avukat olarak sürdürdü.

Yazıları *Varlık* dergisi dışında *Güneş* (Manisa) ve *Kaynak* (Balıkesir) dergileri ile *Yeni Asır* (İzmir) gazetesinde yer aldı. Basılı tek eseri *Kan ve Sevgi* (1946) adlı romanıdır. Ayrıca basılmamış *Gece ve Işıklar* adlı bir şiir kitabı ile *Attila'nın Düğünü* (manzum) ve *Ana* adlı iki oyunu vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), TBE Ansiklopedisi (2001).

SİPAHİ, Tarık

Öykü yazarı. 25 Kasım 1946, İstanbul doğumlu. Bazı yazılarında Tarık 1000 Ziyad imzasını kullandı. Şair ve çevirmen Cevat Çapan'ın kayınbiraderidir. Beşiktaş Barbaros İlkokulu, Şişli Ortaokulu, Taksim Atatürk Erkek Lisesi, Ankara Üniversitesi DTCF Sinoloji Bölümü mezunu. Gazete ve ansiklopedilerde çalıştı. Çalışmalarını 1996'dan itibaren İstanbul'da *Hürriyet* gazetesinde muhabirlik yaparak sürdürdü. İlk şiiri 1991'de *Argos* dergisinde yayımlandı. Radyolarda programlar hazırladı, resim sergileri açtı.

"Yazar, tarihsel bir atmosferin kalıtları/izdüşümleri arasında soluk alıp verirken usundaki/imgelemindeki çağrışımlarla geçmişe, "şimdi"den bir hayat veriyor kendi düşünselliğiyle. Bunu yaparken, arkaik bir dil kullanma tehlikesine düşmüyor. Tarihsel gerçekliğin içinde hayali bir tarihi -ve öznelerini- yorumladığını/anlattığını en baştan söyleyerek okurla anlaşıyor. En başından söylenmesi gerekeni, en sonunda söylemeyerek okuru düş kırıklığına uğratmıyor. Böylece okur, sarakaya alınmayı yaşamıyor." (Erdal Ateş)

ESERLERİ (Öykü):

Köprücücesi, Sırtoplayıcı, Kardanşçıları ve Ötekiler (1994), *Hala Kitabı* (1997), *Köprücücesi* (1998), *Kertenkele Kumu* (1999).

HAKKINDA: Erdal Atcş / Köprücücesi (Virgül, sayı: 11, Eylül 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

SİPAHİOĞLU, Ahmet

Yazar. 1954, Ankara doğumlu. Yükseköğrenimini İngiltere'de sinema alanında tamamladı. 1979-80 yılları arasında Eskişehir Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesinde araştırma görevlisi olarak görev yaptı. Çalışmalarını 1980 yılından itibaren İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü. Çizgi film çalışmalarıyla çeşitli ödüller aldı. Görsel anlatım ve kurmaca sorunları üzerine yayımlanmış çeşitli ders kitapları, öykü, makale ve incelemeleri bulunmaktadır.

"Sipahioğlu 1929'da, romansı ifadenin olanaklarını kullanan kurgusal bir denemeyle karşımızda. 1929 yılına ilişkin toparladığı verileri bir kolaj mantığıyla değerlendiren yazar, dönemi betimleme ve halet-i ruhiyesini yansıtma girişiminde, mizansenin hizmetine sokarak yeniden biçimliyor onları. Sonuçta ele aldığı her veriyi, sosyal ve siyasi ironinin bir nesnesi, dahası yeni bir "cemiyet" tasarımının günlük yaşama da yansıyan "absürd" tutanakları haline getiriyor. Yani, gerçek olanla kurmacanın aynı payda içerisinde tesis edilen ilişkisine dayanan anlatı, büyük ölçüde romansı kurgunun amacı doğrultusunda esas yörüngesini belirliyor. Sanatçının ortaya çıkardığı bu çok işlevli yapı, mizahın sınırlarını aşarak, sosyal bir modelin entegrasyonunda yaşanan şoklarla biçimlenmekte olan bir kültürel ortamı betimleyen gerçekçi bir üslûba da bürünüyor esasında." (Mümtaz Sağlam)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kavunlu Natürmort* (1990), *Das Kapital'i Nasıl Okudum?* (Fadıl Kocagöz'le, 1992), *Türk Grafik Mizahı 1923-1980* (1999).

ROMAN: *1929* (1997).

HAKKINDA: Mümtaz Sağlam / Tarihî Bir Kolaj: 1929 (Virgül, sayı: 9, Haziran 1998).

SİPAHİOĞLU, Ali

Öykücü. 1922, Çerkeş / Çankırı doğumlu. İstanbul Kabataş Erkek Lisesini ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi (1948). Başbakanlık, Karayolları Genel Müdürlüğü, İktisat ve Ticaret Bakanlığında memurluk, Gümüşhane ve Ayancık (Sinop)'ta sorgu hakimliği ve Gümüşhacıköy (Amasya)'de hukuk hakimliği yaptı.

ESERLERİ (Öykü):

Çilenin Aydınlığı, İçli Kalpler ve Çerkeş.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

SİPAHİOĞLU, Sadettin

Şair. 24 Haziran 1938, İpek / Yugoslavya doğumlu. Kırıkkale Tınaztepe İlkokulu (1951), Erzincan Askerî Lisesi (1959), Kara Harp Okulu (1961) mezunu. Jandarma subayı olarak çeşitli birliklerde hizmet verdi. 1989'da kıdemli albay rütbesinde iken emekliye ayrıldı. Şiirleri 1974'te *Rize Postası* gazetesinde yer aldı. *Yaban Gülün Kokusu* (1992) adlı bir şiir kitabı vardır. İLESAM ve ANAP üyesidir.

HAKKINDA: Halil Atılgan / Sevgi Cephesinden Selâm Getiren Kitaplar (İçel Kültürü ve Güneyde Kültür dergileri, 1996), Gönül Sohbetleri Güldesteleri (1996-1998).

SİPEHSÂLÂR (Feridun b. Ahmed)

Mutasavvıf (D. ? - Ö. 1291, ?). Mevlevî büyüklerindendir. Mevlâna Celâleddîn-i Rumî'nin yakınında ve hizmetinde bulundu. Onu yakından tanıyan biri olarak hayatı hakkında yazdığı *Risâle-i Sipehsâlâr* adlı eseri Mevlâna'yla ilgili temel kaynak eserlerdendir. Eser, Tahsin Yazıcı çevirisiyle 1977'de, Ahmed Avni Konuk çevirisinden Tahir Galip Seratlı'nın sadeleştirmesiyle 2004'te yayımlandı.

HAKKINDA: Yusuf Turan Günaydın / "Ahmed Avni'nin Risale-i Sipesâlâr Tercümesi ve Mukaddimesi" (Özlenen Fark, sayı: 53, Aralık 2000).

SİRACÎ

Şair (D. ? – Ö. 1890). Asıl adı Osman Siraceddin'dir. Şiirlerinde Sirâcî mahlasını kullandı. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Şiirlerinden, uzun zaman Erzurum'dan uzak kaldığı anlaşılmaktadır. İstanbul'da bulundu, devrin padişah ve devlet büyükleriyle görüştü. Klasik tarzda şiirler yazdı. Şiirlerinde tema olarak aşk, gurbet ve erotizmi işledi. *Mecmua-i Hayal-bâl* (1887) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu / Erzurum Şairleri (1927), Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

SİRALİ, Emin

Bürokrat. 1924, Niğde doğumlu. Niğde Müftüsü Müfit Efendi'nin oğludur. 1946'da Siyasal Bilgiler Okulunun İdari Şubesini bitirdi. Daha önce fark ders sınavlarını vererek Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Çeşitli ilçelerde kaymakamlık yaptı. Ocak 1953'te Pertek kaymakamı iken istifa etti. Niğde'de serbest avukat olarak çalıştı. Kasım 1955'te Niğde Belediye Başkanlığına seçildi. 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesi döneminde Millî Birlik Komitesi tüm belediye meclisi üyelerini ve başkanlarını görevden aldığı için bu görevi sona erdi. Daha sonra yine çeşitli ilçelerde kaymakamlık ve bazı illerde vali vekilliği yaptı. *Varlık İlişkileri ve Akıl Felsefesi* (1966) adlı bir eseri basıldı.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

SİREN, Celal Sait

Şair ve yazar, siyaset ve devlet adamı (D. 1906, Adana – Ö. ?). 1926'da Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Fakültesi)'ni bitirdi. Divan-ı Muhasebât (Sayıştay), Maliye Vekâleti gibi kurumlarda çeşitli görevlerde bulundu. Ticaret hukuku öğretmenliği yaptı. Ocak 1941 seçimleriyle Bolu Milletvekili olarak parlamentoya girdi ve 1943'te Ticaret Bakanı oldu. 14 Mayıs 1950 genel seçimlerinde Hatay'dan milletvekili seçildi. 2 Mayıs 1954'te millevekilliği sona erdi. Anayasa Komisyonu üyeliği yaptı. Öğrencilik yıllarından itibaren edebiyatla ilgilendi; şiir, öykü ve roman yazdı. Öyküleriyle *Gökten Düşen Taşlar*, *Kurtlar Geliyor* ve *Bir Kapı Açılsa* adlı romanları gazetelerde tefrika edildi. Bir tek *Kırık Halkalar* (1959) adlı romanı basıldı.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

SİRMEN, Ali

Gazeteci-yazar. 1939, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Paris Hukuk Fakültesinde yüksek lisans öğrenim gördü. Ancak eğitimini gördüğü mesleği yapmayarak gazeteciliğe başladı. *Akşam*, *Yeni Ortam*, *Cumhuriyet* gazetelerinde dış politika ağırlıklı fıkra yazarlığı yaptı. 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinden sonra, yöneticilerinden olduğu Barış Derneği davasından tutuklanarak dört yıldan fazla hapis yattı. Hapisteyken çıkan yazılarında Samim Lütfi imzasını kullandı. Gazeteciliğinin yanında bazı televizyon dizilerinde de oyuncu olarak rol aldı.

Ali Sirmen

ESERLERİ:

İran: Cumhuriyetler Savaşı (1979), *On İkiden On İkiye Türkiye* (1986), *Kelepçeli Yazılar* (1989), *Erkeklere Mahsus* (1989).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SİVAS, Taciser

Sanat tarihçisi. Millî Eğitim Bakanlığının İtalya Araştırma Bursunu (1985) kazandı. Yüksek lisansını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalında *"Urartu Dininin Devlet Yapısına ve Sanata Etkileri"* adlı tezle (1988), doktorasını aynı enstitüde Eskiçağ Tarihi Bilim Dalında *"Eskişehir-Kütahya-Afyonkarahisar İl Sınırları İçindeki Phryg Kaya Anıtları"* teziyle (1997) tamamladı. Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde 1997'de yardımcı doçent, 2004'te doçent oldu. Ayrıca Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalında öğretim görevliliği, bölüm başkanlığı (1998-2002, 2004) görevlerinde bulundu. İlkçağ tarihi ve uygarlığı, Anadolu'da Demirçağı uygarlıkları dersleri verdi.

İngilizce makaleleri uluslararası hakemli dergilerde, Türkçe makaleleri *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, *Eskişehir Ticaret Odası Dergisi*, *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi* dergilerinde, *Cumhuriyet* ve *Akşam* gazetelerinde yayımlandı. Uluslararası ve ulusal bilimsel toplantılarda bildiriler sundu. Bunların bir kısmı bildiri kitaplarından basıldı. Çeşitli sanatsal etkinliklere, konferanslara, ulusal ve uluslararası projelere katıldı.

Taciser Sivas

ESERLERİ:

Anılarda Eskişehir (N. Aydın ile, Der. Levent Kılıç, 1997), *Eskişehir-Kütahya-Afyonkarahisar İl Sınırları İçindeki Phryg Kaya Anıtları* (1999), *Kentimiz Eskişehir* (ortak, ed. M. Erdoğan, 2002).

SİVASLI ÂŞIK KUL GAZİ

Bkz. ÂŞIK KUL GAZİ

SİVASLIOĞLU (Karadeniz), Aziz

Eğitimci, şair ve yazar. 1 Şubat 1950, Çarşamba / Samsun doğumlu. 1980-91 yılları arasında şiir, hikâye ve kitaplarında Karadeniz soyadını kullandı. Yeşilırmak İlkokulu (1963), Çarşamba Ortaokulu (1967), Perşembe İlköğretmen Okulu (1970) mezunu. İlkokul öğretmeni olarak 1970 yılından itibaren Terme, Çarşamba, Midyat ve İstanbul'da görev yaparak emekliye ayrıldı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

İlk şiirleri *Memleket* ve *Kıyı* gibi dergilerde, 1970'lerden sonra *Yeditepe*, *Türkiye Yazıları*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Yazılı Günlük*'te yayımlandı. 1983'ten itibaren çocuk şiirlerine ağırlık verdi. *Milliyet Çocuk*, *Milliyet Kardeş*, *Çekirge*, *Hürriyet Çocuk Gazetesi*, *Başak Çocuk*, *Pamuk Çocuk*, *Kuş* ve *Tan* (Yugoslavya) gibi çocuk dergilerinde şiir ve hikâyeleri yer aldı. *Milliyet Kardeş*'te yayın danışmanlığı (1988-90), *Ünite Dergisi*'nde yayın yönetmenliği (1990-91) yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Birkaç Masal Birkaç Şiir* (Gülçin Alpöge'nin masallarıyla, 1986), *Okul Bitti* (1986), *Şiirli Sözlük* (1988).

MİZAH: *Acayip Bilmeceler* (1987), *Komik Bilmeceler* (1990), *Hınzır Munzır Bilmeceler* (1991).

ARAŞTIRMA: *İstanbul Hayat Bilgisi-2* (YaPa Yay. 1988).

HAKKINDA: Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye Samsun (c. 2, 2001).

SİVRİ, İsmail

Çocuk edebiyatçısı, gazeteci-yazar. 15 Ocak 1927, Kırkağaç / Manisa doğumlu. İzmir Atatürk Lisesi (1954), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Gazetecilik hayatına 1951'de *Yeni Sabah*'ta başladı. İstanbul'da *Dünya*, *Son Telgraf*, *Vatan*, *Tercüman* ve *Havadis* gazetelerinde; İzmir'de *Milliyet* gazetesi İzmir Bürosunda çalışarak emekliye (1980) ayrıldı. 1998'den itibaren *Milliyet* ga-

İSMAİL SİVRİ

YEŞİL PANCURLU EV

İlk okulun ikinci sınıfında bir kız çocuğu kaç yaşlarında olursa, Ayşe de o yaşlarda idi. Bu yaşa kadar, içinde öylesine büyük bir üzüntü yer etmemişti. Daha bir şey bilmiyordu. Bilmiyordu daha kendi çocukluk dünyasını ötesini. O sabah ilk acıyı hissetmişti. O sabah iki yaramaz oğlan bir anda bozuvermişlerdi dünyasını. Bu ilk neşterdir. Bu ilk yaradır daha.

Halbuki o sabah Ayşe ne kadar mes'uttu. Babasının sene sonu sergisi için ona yaptığı kartondan evine baka baka okuluna gidiyordu. İçi gururla dolu idi. Bu yeşil elişleriyle süslenmiş karton ev, o sabah Ayşe için her şey demekti. Daha henüz pek bilmediği şeyler demekti. Belki de saadetin ta kendisi demekti. Gece rüyalarında da hep o evi görmüştü. Rüyaların belirsiz aydınlığı içinde kaç defalar, bu karton evin merdivenleri üzerinde oturmuş ve kaç defalar küçük rugan terlikleri ayağında evlerinin geniş sofaları içinde koşturmuş durmuş ve merdivenleri bir nefeste kaç defalar inip çıkmıştı.

Bu yeşil pancurlu evin içinde babası gene eski yerinde oturuyor ve mavi kalın çizgili fincanından az şekerli kahvesini içiyordu. Ağabeyi ve annesi de orada idiler. Hatta yukarda yatak odasında dayısının bir bayram günü ona hediye aldığı taş bebeği eski yerinde mukavva kutusu içinde duruyordu. Babası Ayşecik bu yeşil pancurlu evin içinde, kendi evini tahayyül bile edemiyordu. Bilemiyordu daha, babasının oturduğu yerde bir başka erkeğin, oturabileceğini ve gene bilemiyordu, yukarki odalardan birinde, mukavva kutu içindeki taş bebek yerinde bir salmcak içinde kendi nazlı kızının uyumakta olacağını..

Ama bütün bunları tahayyule imkan olmadığı bir yaşta olmasına rağmen, Ayşecik o yeşil pancurlu karton evin — bir köşesinde mavi bir etiket üzerinde 268 Ayşe yazılı — iki oğlan tarafından kaçırıldığında, birden her şeyin bittiğini sanmış ve bilmediği bir korkuya kapılmıştı. O iki oğlan Ayşenin karşısına okula giden ara sokaklardan birinde çıkmışlardı. Oğlanlardan biri önce Ayşenin eline vurmuş, sonra ikisi birden Ayşenin evini kapıp kaçmışlardı. Ayşecik şaşkın, oğlanların arkasından baka kalmış ve sonra ağlaya ağlaya okumuş gitmişti. Onu gözleri yaslı gören öğretmeni: "Ağlama Ayşe," demişti. "Ağlama kızım, sonra daha güzelini yaparsın."

Neye yarardı artık daha güzelini yapmak. Daha güzeli olsa da ne olur? Gene o iki oğlan sokakta değil mi? Kendi mahallelerinde de var böyle oğlanlar. Sokaktu, mahallede ve evde onun hayallerini hep böyle bozmıyacaklar ve sevdiği şeyleri ondan alıp kaçmıyacaklar mı? O akşam evde babası Ayşe'ye: "Ağlama benim canım kızım" diyecekti. "Ağlama ben sana daha büyüğünü yaparım." Ağabeyi de: "Döverim ben onları" diye bağıracaktı.

Her seferinde bir başka türlüsü söylenecekti. Ama Ayşecik geceleri yatağında sessiz sessiz ağlamalarına devam edecekti. Daha sonraları ise, o da bütün diğer kızlar gibi, karton evden başka şeyler için ağlıyacaktı. (...)

(*Yeşil Pancurlu Ev*, 1958)

zetesinin *Ege* ekinde köşe yazıları yazdı. İzmir Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı yaptı (1983-98). *Üniversite Yılları* adlı romanı 1974'te *Milliyet* gazetesinde tefrika edildi. Ege Üniversitesi tarafından kendisine "Fahri Doktor" unvanı verdi (1999).

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Yeşil Pancurlu Ev* (1958).

ÇOCUK ROMANI: *Karınca Dostlar* (1972), *Yürekli Kaplumbağa* (1983), *Kavanozda İki Balık* (1991), *Leylekler Gelirken* (1994), *Beş Kardeşler Masalı* (1996), *Yaz Biterken* (1997).

ÇEŞİTLİ ÇOCUK KİTAPLARI: *Nasrettin Hoca* (1977), *Nasrettin Hoca: Gençlik Yılları* (1979), *Atatürk Çocukları Çok Severdi* (şiirler, 1979), *Çocuklar İçin Atatürk Kitaplığı Dizisi* (12 Kitap, 1981-82), *Nasrettin Hoca: Mahalle Okulu* (1987), *Nasrettin Hoca Akşehir Kadısı* (1992), *Nasrettin Hoca: Son Yılları* (1996), *Nasrettin Hoca: Fıkralarıyla Yaşam Öyküsü* (1998), *Atatürk Çocukları* (1999).

DİĞER ESERLERİ: *Türkiye Okullar Rehberi* (1958), *Eski ve Yeni Ramazanlar* (A. Nihat'la, 1958), *Gazetecilik Okulu Öğrencilerine Haber Tekniği Dersleri* (2 cilt, 1971).

HAKKINDA: Reşid Halid Gönç'ün Koleksiyonundan Bab-ı Ali'nin Hatıra Defteri (haz. A. Yetkiner, c. I, 1984-88), TBE Ansiklopedisi (2001).

SİVRİ, Yücel

Şair. 1961, Kocaeli doğumlu. İstanbul'da Haydarpaşa Lisesini bitirdikten sonra ailesiyle birlikte Almanya'ya yerleşti. Berlin Teknik Üniversitesinde (1981-89) matematik öğrenimi gördü. Şiir ve çevirileri *Gergedan* ve *Argos* dergilerinde yayımlandı. Berlin'de çıkan *Parantez* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Nisan 1989'das itibaren Berlin'de *Köz* dergisini çıkardı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Saatçi Parmakları Vardır Hazzın* (?), *Düş Dökümü* (1992).

ÇEVİRİ: *90 Dakikada Hegel* (Paul Strathern'den, 1997), *90 Dakikada Konfüçyus* (Paul Strathern'den, 1997).

HAKKINDA: Yücel Sivri / Düş Dökümü (1992).

SİYAHKAN, Necati

Şair. 1938, Siverek / Şanlıurfa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Siverek, Şanlıurfa ve Diyarbakır'da yaptı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Ankara'da serbest avukat olarak çalıştı. Özellikle bir dönem gençlerin dillerinden düşmeyen *Nataşa* başlıklı şiiri ile tanındı. *Nataşa* (1988) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

SİYAVUŞGİL, Sabri Esat

Şair ve yazar (D. 1907, İstanbul - Ö. 6 Ekim 1968). Ortaöğrenimini İstanbul Öğretmen Okulu ve Özel İstiklal Lisesinde (1926) tamamladı. 1928 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi son sınıf öğrencisi iken Fransa'ya gönderildi. 1932'de Paris'te Dijon ve Lyon üniversitelerinde felsefe ve psikoloji öğrenimi gördü. Ankara Gazi Terbiye Enstitüsünde felsefe öğretmeni olarak görev yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde doçent (1933) oldu ve profesörlüğe (1942) yükseldi. 1943-53 yılları arasında Şehir Tiyatroları Edebî Heyctinde çalıştı. Öğretim üyeliği ölümüne kadar sürdü. Kanserden öldü ve Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

İlk şiirleri lise öğrenciliği yıllarında *Güney* ve *Hayat* dergilerinde (1927) çıkmıştı. Kenan Hulusi, Cevdet Kudret, Muammer Lütfi, Vasfi Mahir Kocatürk, Ziya Osman Saba ve Yaşar Nabi Nayır gibi şair ve yazarlarla birlikte Yedi Meşale topluluğu içinde yer aldı. *Yedi Meşale* adlı ortak kitabın "Kukla Oyunu" bölümündeki on bir şiiri ve Yusuf Ziya'nın sekiz sayı çıkarabildiği *Meşale* dergisinde yayımlanan on dört şiirleriyle tanındı. *Yedi Meşale* (8 sayı, 1928) dergisinin kapanmasından sonra şiirlerini *Muhit* (1932-33) ve ilk yıllarda sahibi olduğu

Sabri Esat Siyavuşgil

Varlık (1935-36, ilk sayı:15 Temmuz 1933) dergilerinde yayımladı.

Sabri Esat, Yedi Meşaleciler topluluğunun sanat anlayışını şu şekilde açıklar: *"...Edebiyata bir yenilik hamlesi yapmak (...). Bu teşekküle mensup gençler bilhassa şiirde sürüp giden klişeciliği kırarak gerek iç, gerek dış âlemi daha başka türlü görüp duyurmaya gayret etmişlerdi."* (Mustafa Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar?*, 1960). Sabri Esat, daha sonra şiiri bırakarak psikoloji, eğitim ve folklor alanlarında çalışmalar, Fransızcadan çeviriler yaptı. Şiiri bırakma nedenini; *"Meslek icabı. Bence nasıl bir şiir dünyası varsa, onun sınırlarını kavramak ve yaşamak için de hususi çapta bir şiir kafası olmak lazım. Hatta bugün psikolog sıfatıyla bir şiir kafasının karakteristiklerini seziyorum ve hayretle görüyorum ki bu kafa illiyet prensibine göre işlemesi gereken ilim kafasından çok farklı... Şiir kafası, daha ziyade her şeyin her şeyi izah ettiği mantıkî bağların yerine duygu ve serbest tedai bağlarının hakim olduğu öyle bir kafa ki (...) çocukların egocentrique mantığına çok daha yakın. Bu mantıkta kalmak elbette saadet olurdu."* (Mustafa Baydar, *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar?*, 1960*)* şeklinde ifade etti. Şiiri bıraktıktan sonra *Yeni Sabah* (1948-64) ve *Yeni Haber* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. *Tan* (1936-37), *Kültür* ve *Edebiyat*, *Ulus* (1936-44) gazetelerinde de edebiyat yazıları yayımladı. 1967 yılında *Meydan Larousse* ansiklopedisinin Türkçe baskısının hazırlık çalışmalarına katıldı.

"O, grubun en özgün şairidir. Ayrıca o günkü şiirin bugün de ayakta duran tek üyesidir. Sanırım, ileride bazı inceliklerinin farkına varanlar çoğalacak, hiç değilse şimdikine göre çok daha önemsenecektir." (Cemal Süreya)

"Masalda olduğu gibi burada da gerçek, hayal vasıtasıyla değiştirilmiş bir başka şekle sokulmuştur. Şiirin dokusunu teşkil eden benzetmelerin fonksiyonu, dış âleme ait objelerin reel vasıflarını belirtmek değil, bilakis masalımsı varlık haline getirmektir. (...) 'Odalar ve Sofalar'da mekân sabit ve belirli olmakla beraber eşyanın uyandırmış olduğu hayal ve intibalar durmadan değişiyor. Bu yapı ve doku özelliği her beytinde ayrı bir mecaz kullanan divan şairlerine benzer. Fakat divan şairlerinin mazmunları basmakalıp olduğu halde Sabri Esat'ın benzetmeleri daima yeni, orijinal ve hayret vericidir." (Mehmet Kaplan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yedi Meşale* (Ortak, 1928), *Odalar ve Sofalar* (1933).

YEDİ MEŞALECİLER

Halid Fahri (Ozansoy)

Son otuz senenin edebî cereyanlarını şöyle bir lâhza göz önüne getirelim, derhal şu levha ile karşılaşırız. Kalemlerini bıçak gibi keskinleştirmiş yeni zümreler... Sanki her zümre kendisinden evvelki nesle saldıran bir yeniçeri bölüğüdür... Üstatların kafaları değilse bile eserleri bir çırpıda kesilip atılırken umumî bir cümbüş!.. Nitekim yedi istidatlı gencin bu hafta neşrettikleri *Yedi Meşale* namındaki şiir kitabının mukaddimesinde maalesef bu keskin kalem uçlarının yeniden belirdiğini görüyoruz.

Vakıa bu uçlar, vaktiyle ağabeylerinin usulünce ciğerlere batmıyor, ama -sinek ne kadar ufak olsa yine mide bulandırır, derler- kendilerinden evvelki edebî nesillere ait satırlarda onları hiç olmazsa bir iğnelemek arzusu pek aşikâr okunuyor. İşte Servet-i Fünun sahifelerinde aylardan beri istidatlarını yakından tanıdığım bu gençlerin eserinde yegâne itiraz edeceğim nokta budur. Şiirlere gelince:

Bunlar hiç şüphesiz son senelerde artık usanç vermeye başlayan aynı mevzudaki şiirlere pek o kadar benzemiyor.

Yeni mevzular taharrisine karşı bu gençlerde mühim bir temayül var. Kimi elemi neşe ile ifade etmeye, kimi hikemi şiirlere asrî bir şekil vermeye, kimi de marazî hisleri bir ressam gibi kuvvetli çizgilerle göstermeğe heves ediyor ve hepsinde "sembolizm"in içeriden sezilen özlü bir tebellürü seziliyor. Eskiden, Fecr-i Ati, tam manasıyla sembolik şiiri ifadeye kadir olamamıştı. Ahmet Haşim'den gayrısının eserlerinde her nedense bir sunilik göze çarpar. Şimdiki gençler ise "Samen"i, "Bodler"i, "Verharren"i daha iyi anlayacak gibi görünüyorlar. Yalnız bunlarda da vaktiyle diğer edebî nesillerin düştüğü bir hatanın izlerini görüyorum. Okudukları Garp şairlerinin eserlerini muhalli renklerle süslemeden, ilk tesirlerle yazıyorlar.

Bilhassa "Bar Dansözü", "Soytarı", "Venedik" gibi şiirler nihayet Türk edebiyatı için ecnebi unsurlardır.

Üdeba-yı cedidenin "mösyö kanguru"su, "la danse serpantin"i, ilh... mevzuları vardı. Fecr-i Ati'nin Belçika gölleri ve akşamları vardı; şimdiki gençlerin de Venedik'leri, palyaçoları, dansözleri -şekil ne kadar yeni olsa da- aynı anamenin devamını gösterir ki bu kadar taze bir hisan ile ve bu kadar canlı görüşlerle ortaya atılan gençlerin bile bu ananeye karşı mukaveinet edememesi gümültür.

Yedi Meşale'nin ilk şiirleri Sabri Esad Beyindir. Bu gencin vaktiyle istidadını muallimi sıfatıyla daha mektep sıralarında takdir etmiştim. Nitekim bugün şiirlerini iftiharla okuyorum.

Mısralarını nice tecrübeli şairler gibi kuvvetle örtüşü bir hakikattir.

İşte bir misal:

Çamlar fısıldaşırken bahçende sırlarını
Uzan... Oku kalbimin yorgun satırlarını.
Salkım çiçekleriyle süslü yatak odanda...
Gömül beyaz tenini okşayan sedirlere...
Bir vanda ilkbaharı üfleyen bir pencere,
Tatlı bir gül rengiyle yanan lamba bir yanda
Şimdi de şu Anadolu akşamını okuyun:
Sesler çıkmadan söner paslı çıngıraklarda
Yassı tabanlarını sürükler bir kenarda
Boynu kısa develer, boynu uzun develer.
Günle birlikte erir uvuklayan mor dağlar;
Ekilmemiş tarlalar, çalı bitiren bağlar
Döker her kalbe kırık bir lambanın ışını...

Hele bu şiirin son üç mısrâı:

Adımlar derinleşir renklerin vedasında...

Bir dua okur gibi gezdirir dudağında
Devecî, türkünün; yolcu, sevgilisini.

Bu gençler içinde Sabrı Esad'dan sonra en kuvvetli ses Cevdet Kudret'indir. Bilhassa "On Ölüm Şarkıları" ile "Venedik Akşamları" harikulâde bir eser... Bir zamanlar mecmua sütunlarında yeni şiirler ve şairler aleyhinde hükümler yürüten tok sözlü karilerin bunları okumasını tavsiye ederim. Umarım ki o zaman kalblerine biraz su serpilecektir. Mesela "Venedik Akşamları"nın şu başlangıcına bakın:

Güneş, upuzun duran bir kanalın ucunda
Mermerden kapıların topuzuna benziyor;
Kirlileri kaldı yine akşamın avucunda...

"Yedi Meşale"de şiirleri okunan diğer genç şairler de şunlardır: Yaşar Nabi, Muammer Lütfi, Vasfi Mahir, Ziya Osman.

Yaşar Nabi son şiirlerinde çok terakki eseri gösterdi. Lisan gittikçe renkleniyor ve düzeliyor. Bilhassa birkaç nüsha evvel *Servet-i Fünun*'da intişar eden "Kleopatra" namındaki şiiri buna delildir.

Sonra kitaptaki "Kuşun Şarkısı" ile "Şairin Bahçesi" ne güzel! İşte bu şiirlerden lâlettayin birkaç mısra:

Dallarda hırçınlaşan bülbüllerin sesini
Taze bir kız göğsünün baygın tirpertisini
Andıran fıskiyeler besteliyor havada...

Muammer Lütfi'nin şiirlerinde daha fazla maverai, hikemi bir eda var. Bilhassa "Topkapı Sarayı" son seneler içinde yazılan en kuvvetli aruz şiirlerinden biridir. Bu genç şair aruzu heveden daha tanınan bir nuzrapla çalıyor. Şu beyitlere bakın:

Dallar hatırlatır bu zırzıvadan geçenleri,
Şehvet nefesleriyle solan pembe tenleri

.....

Şairler yüklerinde büyük deste şi'r ile
Girdikçe Enderun'a gelirmiş bahar dile

.....

Bakın kasidelerde bugün son kalan ize
Bin bir yalan mukabili bu lokma eize...

Vasfi Mahir, Ziya Osman... Bunlar birbirinden tamamiyle farklı bir "lirizm" ile terennüm ediyorlar. Ziya Osman tıpkı bir "Alber Samen"... O kadar ince, o kadar hasta, o kadar girizan... Mısralarında bir sonbahar hüznü ve güzelliği var... Vasfi Mahir'in ilham perisi ise tamamiyle sağlam bünyeli... Benzinden kan fışkıran bir hususiyete sahip... Muammer Lütfi gibi her iki vezni de kullanan bu şair, hislerini tam erkekçe haykırıyor. Keşke hep öyle haykırsa... Mesela şu yıldırım gibi gürleyen mısraların dehşeti karşısında insan bir baş dönmesine uğramaz mı?

Zehriyle hep dolar, gerilirken damarlarım,
Feryat eder, bağırsın yumruklar, sığlarım.
İlk önce uzaklar tanır senden ayrılan...

Bu kitapta Vasfi Mahir'in en hoşuma giden bir şiiri de hece ile yazılmış olan "Celladın Kitabesi"dir:

Boynumu vurmak için ant içerdi ilahlar,
Ellerinden ürkerdi kullandığım silahlar,
Kanımının telinde can verdi padişahlar...

Yazık ki bu güzel şiirin içinde:

Beni doğurdu ölü cellat doğuran annem

şeklinde ahenksiz mısralar da var. Şairin bu ufak ihmallerden kaçınmasını temenni etmemek elimden gelmez.

Ziya Osman'ın "Uyku", "Boğulan Çocuklar", "Yaralılar" namındaki şiirleri evvelce *Servet-i Fünun*'da intişar edenler meyanındadır. Bunlardan maada Yedi Meşale'de "Sebil ve Güvercinler" namında bir şiirini daha okuyoruz. Zarif bir sone! Bilhassa ikinci kıtası çok güzel:

En alevli çöllerin üstünden hep beraber
Geçerken bulmadılar, ne bir ot, ne bir yosun!
Korkmadan su içsinler vıraşça, susun, susun,
Bir şebile dökülüp bembeyaz güvercinler.

En nihayet Yedi Meşale'nin son kısmı olan nesir sahifeleri geliyor. Bu nesirler Kenan Hulusi'nindir. *Servet-i Fünun*'da intişar eden bir iki yazısı ile istidadını belli eden bu genç hikâyecinin lisanında çok yeni sesler var. Çalışırsa istikbalde kuvvetli bir şahsiyet olabilecek... Yalnız cümle tertiplerinde bililtizam yapığı "kübizm" ve "fütürizm" şekilleri bazen suni görünmek tehlikesine maruzdur. Genç nasır bu tarzı daha makul ve tartılı kullanmalıdır. Yoksa yazıları anlaşılmamağa mahkûm kalır ve bu da yazık olur. Çünkü bu gençte hayatı ve tabiatı kuvvetli görüşler sezdiliyor. Çok yenilik yapmak iddiasıyla eserlerini büsbütün ibhama boğmaktan da çekinmelidir. Doğrusu "Bir Mezarcının Hayatı" namındaki parçayı o vahşi çeşnisine rağmen bir türlü iyice anlayamadım. O kadar karışık ki... Maamafih "Abajur" namındaki parça bu tarzın en muvaffak olunmuş bir nümunesidir. Kenan Hulusi'de bilhassa teşbihlerin hususiyeti göze çarpıyor. İşte bir misal:

"Kulübün bahçesinde yer yer atılan hava fişekleri yeni açılan fıskiyeler gibi görünmez bir atılışla fırlıyor ve hafif bir rüzgârla döküldüğü için güller gibi parça parça dökülüyordular."

İşte "kübizm"e de bir misal:

Bir tuğladan su sızar gibi içinden
ışık sızan bir abajur.
Yine bir abajur.
Yalnız bir abajur
A... ha... jur!..

Çok mu güzel?.. Onunu bilmem. Yalnız derim ki bu tarzda nesir yazmaktan ise şiir yazmak daha doğru olmaz mı?.. Ne de olsa ben bu genç nasirin mesela şu âtideki cümlelerini diğer taraftaki bütün o kübizm ve fütürizm gayretlerine tercih ediyorum. "Denizin Zaferi" namındaki parçada deniz ilahı Neptün'ün gelişini bakın nasıl tasvir ediyor:

"O altın dizginli atların çektiği bir saltanat arabasında, geniş göğsü, azametli omuzları, dik başı, muğrur alnıyla ayakta duruyordu. Yine altından masnu zırhlı elbisesini giymiş, parlak kamçısını eline almış. Ayakları tunçtan halk olmuş, atları seri ve çalâkturlar."

Bu satırlar adeta *Ilyada*'dan bir parça okuyor gibi insanı düşündürmüyor mu?

Ya hele şu tasvir:

"Bir zamanlar yine böyle bir sahilde deniz kızları çıplak, beyaz vücudlarıyla raks ederlerdi.

Koşarken karlı göğüslerindeki memeler, cilalı bir mermer üstünde ziplatılan zıpzıplar gibi muntazam ve ince bir hesapla oynardı.

O elinde rübab bir kaya üstüne çıktığı vakit raks durur, şarkılar dinerdi, rüzgâr nefes almaz ve engin, büyük, geniş, hudutsuz engin, mısraların heceslerindeki layemut ahengi dinlemek için bir göl kesilirdi..."

Son söz olarak yeni şairlerle bu yeni nasire daha büyük muvaffakiyetler dilerim. Yalnız hüsniniyetleri ve istidatları ne kadar çok ise iddiaları da o kadar az olmak şartıyla... Çünkü yürüdükleri sanat yolunun hududu yoktur ve daha ilk adımlarda zafer sesleri çıkarırlarsa ileride hangi nağmeden terennüm edeceklerini kendileri de tayin edemezler. Bilhassa tevazu...

İşte bu genç şairlere benden samimi bir ağabey nasihatı!..

(Eski harflerle Servet-i Fünun'un 26 Nisan 1928 tarihli 1654. sayısında basılmıştır. Latin harflerine aktaran: Tamer Erdoğan)

(*Virgül*, 22 Eylül 1999)

SABRİ ESAT SİYAVUŞGİL

YOLCULUK

Bir yaz günü, odamda kaparken bavulumu,
Çekecek koltuğumun parmakları kolumu
Her zamanki sesiyle bana: "Otur" diyecek.

Bütün kış geceleri duyduğum laflarıyla,
Çıplak bir kadın gibi, beyaz çarşaflarıyla
Beni uyutmak için yatağım esneyecek.

Yolda, adımlarımı çağıracak geriye,
Aralık kalan kapım belki dönerim diye.
Penceremde buğudan bir damla yaş donacak.

Yürürken sağ omzuma hafif sesle ötüşüp,
-Bir evden anlaşılmaz fısıltılarla düşüp -
Bembeyaz bir el gibi bir güvercin konacak.

Dudağımı gizlice çekerek dudağıma,
Akşam gibi düşecek vagon basamağına
Garda beyaz, dumandan bir kadının bedeni.

Son kampana çalacak ve son düdük ötecek.
Mesafeler bir nokta halinde küçülecek
Külrengi istasyonda mendil sallayan beni...

İNCELEME: *İstanbul'da Karagöz ve Karagöz'de İstanbul* (1938), *Psikoloji ve Terbiye Bahisleri* (1940), *Tanzimat'ın Fransız Efkâr-ı Umumiyesinde Uyandırdığı Yankılar* (1940), *Karagöz: Psiko-Sosyolojik Bir Deneme* (1941; Fransızca, 1951; İngilizce, 1955), *Folklor ve Millî Hayat* (1943), *Roman ve Okuyucu* (1944), *L'ame Turque a Travers les Nouvelles* (Hikâyeler Boyunca Türk Ruhu, A. Benk ile, 1953), *Un Point Sur La Carte* (Sait Faik Abasıyanık'tan Fransızcaya çevirdiği 41 hikâye, Hollanda, 1962).

ÇEVİRİ: *Bilgi ve Hata* (E. Mach'tan, 1935), *Yeni Terbiye'nin Prensipleri* (A. Malche'den, 1939), *Aktörlük Hakkında Aykırı Düşünceler* (Diderot'dan, 1943), *Değirmenimden Mektuplar* (A. Daudet'den, 1943), Dr. *O'Grady'nin Gevezelikleri* (A. Maurois'den, 1943), *Gil Blas de Santillane'ın Maceraları* (Lasage'den, 4 c, 1945-46), *Tiyatro ve Bizler* (F. Strowsky'den, 1946), *Ruy Blas* (V. Hugo'dan, 1948), *İki Başlı Kartal* (J. Cocteau'dan, 1949), *Madame Bovary* (G. Flaubert'ten, N. Ataç ile, 1967).

Ayrıca Edmond Rostand'ın tiyatroda pek çok defa oynanan, sonradan filme de çekilen meşhur tiyatro eseri *Cyrano de Bergerac*'ı Türkçeye çevirmiştir (1942).

HAKKINDA: Mustafa Baydar / Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar? (1960), H. F. Ozansoy / Edebiyatçılarımız Geçiyor (1970), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 45-48), Türk Dili Dergisi Mektup Özel Sayısı (c. 30, 1.7.1974), Cemal Süreya / Şapkam Dolu Çiçekle (1976), Şerif Aktaş / Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi (c. 2, 1998) – Sabri Esat Siyavuşgil (Büyük Türk Klasikleri, c. 14, 2002), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999).

SABRİ ESAT SİYAVUŞGİL

ODALAR VE SOFALAR

Evler, bir nara benzer,
Nar tanesi, sofalar.
Akşam, yol gibi gezer;
Sükûn, su gibi dolar.

Odada bir pencerin
Sofadadır güneşi;
Camlarda yanan korun
Düşer içime eşi.

Odada yığın yığın
Gölgenin salkımları;
Sofada yalnızlığın
Duyulur adımları.

Oda, içinden duyar
Oluktan düşenleri;
Sofa, geceyi oyar,
Dinler merdivenleri.
Toplar odam kuş gibi
Sofanın laflarını;
Birer bibloymuş gibi
Süsler boş raflarını.

Beni duvar boyunca
Bir kum gibi ufalar
Odam uyku dolunca
Uyumayan sofalar.

SOFUOĞLU, Mehmet

Hadis ve tefsir bilgini (D. 1923, Nazilli / Aydın - Ö. 1987, İstanbul). Kur'ân-ı Kerim okumayı beş-altı yaşlarında iken babası Ali Molla'dan öğrendi. İlk ve ortaokulu Nazilli'de bitirdi. Ortaokulda öğrenci iken babası vefat (1940) etti. Çocukluğu sıkıntılar içinde geçti. 1947 yılında Afyon Lisesinden mezun olunca özel olarak Kur'an ve Arapça dersleri almaya devam etti. Nazilli hocalarından Arif Efendi'den emsile (Arapça dilbilgisi), Tavaslı Tahir Efendi'den avâmil (İslâm hukuku) ve izhar (açıklama, yorum) okudu. Şubat 1948'de askere gitti ve askerliğini Zara'da (Sivas) 36. Piyade Alayında yedek subay olarak yaptı. Askerden döndükten sonra girdiği (1949) Ankara Üniversitesinde İlâhiyat Fakültesini 1953'te bitirdi ve İstanbul İmam Hatip Okuluna meslek dersleri öğretmeni olarak atandı.

İstanbul'da Mehmed Akif'in yakın arkadaşı olan Hasan Basri Çantay'dan Arap edebiyatı ve tercüme dersleri aldı. 1956-58 yıllarında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Irak'a gönderildi. Orada resmi olarak Külliyetü'l-Adâb ve'l-Ulûm'daki Arapça derslerine, özel olarak da el-Medresetü'l-Mercâniyye ile Seyyid Sultan Ali medreselerinde Muhammed Fuâd el'Alûsi'nin derslerine devam ederek *Sahih-i Müslim*'i okudu. Bu arada diğer hadis külliyâtını da inceledi. 1961 yılında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde tefsir dersi öğretim üyesi oldu. 1983 yılında emekliye ayrıldı.

Tefsir ve hadis alanlarında önemli eserler hazırladı. Makaleleri *İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü* (1964), *Tohum* (1972) ve *Diyanet* (1973) dergilerinde yayımlandı. *İbn-i Kesir Tefsiri* ve *Sahih-i Buhari* çevirileriyle tanındı.

ESERLERİ:

Kur'ân'ın Faziletleri (1978), *El-Fevzu'l-Kebir fi Usûli't-Tefsir* (İbn-i Kesir tefsirinden aynı adla çevirisi, 1980), *Tefsire Giriş* (1981), *Sahih-i Buhari ve Tercümesi* (17 cilt, 1998), *Sahih-i Müslim ve Tercümesi* (8 cilt, 1999).

Ayrıca, Arapçadan başka çevirileri ve ders kitapları vardır.

SOFUOĞLU, Mustafa Zeki

Eğitimci. 1920, Çakallı köyü / Karaisalı / Adana doğumlu. Siyasal Bilgiler Okulunu bitirdikten (1943) sonra Maliye Bakanlığının çeşitli birimlerinde çalıştı. 1948'den itibaren Düziçi Köy Enstitüsü ve çeşitli liselerde öğretmenlik yaptı. 1958'de Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu öğretim üyeliğine getirildi. 1968'de bu okulun müdürü oldu. Fethi Tevetoğlu ile birlikte hazırladıkları *Mukaddes Topraklar* (1965) adlı eseri basıldı.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

SOFUZADE MEHMED TEVFİK SAFOĞLU

Şair, bilgin (D. 1873, Kastamonu – Ö. 16 Nisan 1960, Kastamonu). Sofuzade Hafız Abdullah Sıdkı Efendi'nin oğludur. Halk arasında Hoca Tevfik, Hoca Tevfik Efendi, Sofuzade Hoca Tevfik Efendi olarak da tanınırdı. Şairlik mahlâsı Tevfik'tir. Rüştiye (ortaokul) öğreniminden sonra Kastamonulu bilgin Ballıkzade Ahmet Mâhir Efendi (1860-25)'den ders alıp yetişerek 1895 yılında icazet (yeterlilik, diploma) aldı. Arapça ve Farsçayı öğrendi. Babasının ölümünden sonra genç yaşta ticaret hayatına atıldı. Kastamonu Pirinç Pazarı Mescidinde on altı yıl süreyle tefsir (Kur'an-ı Kerim açıklaması) ve Buharî okuttu. 1906 yılında getirildiği Kastamonu Sanat Mektebi Müdürlüğünde dört yıl kaldıktan sonra istifa ederek ayrıldı.

Zafer gazetesini çıkardı (14.12. 1911 - 17.9.1919). Balkan, Birinci Dünya ve İstiklâl Savaşı yıllarında Vilâyet Meclisi, Daimî Encümen, Maarif Encümeni, Müdafaa-i Hukuk, Kızılay, Tekâlif-i Milliye, Belediye Meclisi ve Encümeni üyeliklerinde bulundu. Dârü'l-hilâfe Medresesinde dini dersler, Mevlevî Dergâhında da Mesnevî okuttu. İstiklâl Savaşı'ndan sonra Hacca gitti. Hac dönüşü devlet görevlerinden ve politikadan ayrılarak hayatını demir ticareti yaparak kazandı. Aruz veznini ustalıkla kullandı. *Beyânü'l-Hak* ve *el-Medâris* dergilerinde otuz kadar makalesi yayımlandı. *Hulviyyât* (1910) adlı bir şiir kitabı vardır. *Rubaiyyat-ı Mevlâna* adlı bir kayıp eseri, ayrıca dokuz el yazısı şiir defteri ile vâhdet-i vücûda (varlığın birliği) ve ahlâka dair iki eseri vardır.

HAKKINDA: Abdulkerim Abdulkadiroğlu / Sofuzade Mehmet Tevfik Efendi ve Şiirleri (Kültürümüzden Esintiler, 1997), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

SOFYA, Elif

Şair. 1965, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. Resimle uğraştı, yazılı ve görsel basında editörlük yaptı. *E, Adam Sanat, Kitap-lık* ve *Varlık* dergilerinde şiirleri yayımlandı. Şiirini soyutlamalarla oluşturdu. Öykülemeye yaslanmadan yazdığı şiirlerde daha çok anlatmadan sezdiren bir yan vardır. Geçmişin yükünü taşımadan yaşadığı an'ın şiirini yazdı. *Ters Düşünce* (2005) adlı bir şiir kitabı vardır.

"Genelde iyi çalışılmış ama bir çırpıda, rahatça söylenmiş, çeperlerini zorlamayan, damıtılarak oluşturulmuş şiirler bunlar. Çok büyük bir davası, kavgası yok. Buğulu bir söyleyiş ve kapalılık yer yer şiiri örtse de şiirlerin genel çerçevesi dağılmayı, kopukluğu önlemekte. Dizeler, çok önemli şeyler anlatma telaşından uzak. Hatta anımsamalarla kurulan, akıcılığını sade düşünmekten / hissetmekten alan dizelerle karşılaşıyor okuyucu." (Ali Emre)

HAKKINDA: Ali Emre / Hece dergisi (sayı: 112, Nisan 2006), Sezai Sarıoğlu / Şiir Defteri içinde (haz. Şeref Bilsel - Cenk Gündoğdu, 2006), Gültekin Emre / Ellerim Kesik Akşamlarım Eksik (Radikal Kitap, 27.1.2006).

SOHTORİK, Murat

Öykücü. 1969, İstanbul doğumlu. Marmara Üniversitesi İngilizce İşletme Bölümü mezunu. İstanbul'da bir reklam ajansında metin yazarı olarak çalıştı. Damar Edebiyat Dergisi - Çankaya Belediyesi yarışmasında 1995 İlkbahar Öykü-Şiir Ödüllerinde Öykü Üçüncülüğünü kazandı.

ESERLERİ (Öykü):

Kısa Öyküler (1996), *Fırat'a Karışan Öyküler* (on beş öykücüden ortak kitap, Tan Oral'ın desenleriyle, 2001), *Kısa Çöp* (2001).

HAKKINDA: Fırat'a Karışan Öyküler (2001), Murat Sohtorik / Kısa Öyküler (1996).

SOKU, Ziya Şakir

Bkz. ZİYA ŞAKİR (Soku)

SOKULLU, Sevinç

Tiyatro araştırmacısı. 1926, İstanbul doğumlu. İstanbul Kız Lisesi (1943), İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi (1947), Ankara Üniversitesi DTCF Tiyatro Bölümü (1968) mezunu. DTCF'deki öğrenimini tamamlayana kadar Bakırköy Akıl Hastanesi (1947) ve Isparta Devlet Hastanesinde eczacı (1951), baş eczacı olarak çalıştı. Mezun olduğu bölüme 1960 yılında asistan olarak girdi ve doktorasını burada yaptı, doçentliğe yükseldi. İki yıl Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Resim Bölümü Başkanı olarak görev yaptıktan sonra yeniden DTCF'ye döndü. Türk Tiyatrosu konusundaki araştırma yazıları *DTCF Tiyatro Dergisi* (1974-88) ile *Tütav Image of Turkey* (1989) dergilerinde yer aldı. *Türk Tiyatrosunda Komedyanın Evrimi* (1970) adlı araştırma kitabı yayımlandı.

SOLAK, Mehmet

Şair. 1965, Konya doğumlu. Babasının memuriyeti dolayısıyla ilk ve ortaöğrenimini çeşitli il ve ilçelerde tamamladı. Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1987) mezunu. Yurdun değişik yerlerindeki liselerde edebiyat öğretmenlik yaptı. Çalışma-

MEHMET SOLAK

O YAZ GETİRDİ

-Ömer Lekesiz'e-

gece ah o gece
nasıl da bastırıverdi yağmur gibi
biz daha açmadan kanatlarımızı
rüzgâra
daha çağrılmadan kırlangıçlarca
geçti gitti yağmur gibi
kendini bıraktı bize öperek
alnından kendini
buruşturulmamış mektup
esrimiş beden tadında mahmur
bakışta
saçları çimen dokunuşu
şakakları mor mercan

hani nerede kimde şimdi, o gece
bakışını andıran bakışı
hangi çerçevelerde hangi yüzlerde,
eksiksiz
alacakaranlık sözlerde mi yoksa
salkım salkım akasyalar'da
tasalarda
sarı ikindiler yoğrulurken akşama

yaz ah o yaz
eklemeseydi kendine bir gün daha
kalsaydı kiraz dallarında tutuklu
kara tren gibi gelir miydi acep
ağarır mıydı ufukta özlenen beyaz
gemi
işte kara, kapkara! der miydi atlas
peleriinli tayfa
düşleri yaprak, kaderi
yaş toprak ayakları

işte o gece ah işte o yaz
çıktı aynalardan bahtiyar, bembeyaz
kendini getirdi bize bir kendini,
lekesiz
kanatları kül
gölgesi kor o yaz

(Arada Bir Yerde, 2006).

larını Mersin'de sürdürdü. Üniversite öğrenciliği yıllarında başladığı şiir ve yazı çalışmalarını; *Kardelen, Özülke, Düş Çınarı, Martı, Edebiyat Ortamı, İnsan Saati, Kırağı, Yedi İklim, Dergâh, Kökler, Sonsuzluk ve Bir Gün, Mor Taka, Hece* dergileri ile *Yeni Şafak* gazetesinde yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Aşka Yüzüm Var* (1999), *Arada Bir Yerde* (2006).

Mehmet Solak

DENEME: *Hüzünârâ* (2006).

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Hüzün Şiirleri (1998).

SOLAK, Mehmet Adem

Şair. 1938, Kızılcıklıdere / Kırklareli doğumlu. Pamukpınar İlköğretmen Okulu, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü mezunu. Aynı bölüme asistan olarak girdi. Şiirlerini 1953 yılından itibaren yayımlamaya başladı. *Vatanıma Yaktığım Türkü* adlı şiiriyle *Tercüman* gazetesinin 1966 yılında açtığı yarışmada birincilik kazanmıştı. Şiirlerini *İçimde Yeşeren Bahar* (1958) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Scyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), THE Ansiklopedisi (2001).

SOLAK, Saffet

Hekim, yazar. 20 Temmuz 1926, Sarayönü / Konya doğumlu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu. Aynı yerde 1952 de tıp doktoru oldu ve 1955'te patoloji uzmanı olarak göreve başladı. 1956-58 yıllarında tabip asteğmen olarak askerliğini tamamladı. 1962'de doçent, 1969'da profesör oldu. Paris Gustav-Rousy Sitoloji Sertifikası sahibidir. 1962-81 yıllarında Dermatoloji Kürsüsünde Patoloji öğretim üyesi olarak, 1981'de Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dermatoloji Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yaptı. Dermatopatoloji alanında üçyüzü aşkın çalışma, yayın ve orijinal buluşa imza attı. 1960'lı yıllarda Komünizmle Mücadele Derneğinin çalışmalarına katıldı ve bu derneğin İzmir Şubesi başkanlığını yaptı. 1970 yılında Necmettin Erbakan ve arkadaşlarıyla birlikte Millî Nizam Partisinin kurucuları arasında yer aldı. 1972'de kendisine "Dermatoloji Kongresi Şeref Üyesi" payesi verildi.

SAFFET SOLAK

IŞIĞI YANAN EVLER...

Tıp Fakültesini yeni bitirmiş, pratisyen hekim olarak ilk görev yaptığım yere, Konya'ya bağlı bir beldenin sağlık ocağına gitmiştim. Gençtim, bekârdım. Küçük bir beldeydi gittiğim yer. İlk gece bir eve misafir olmuştum. Tren istasyonunun hemen yanında bir evdi.

Akşam yemeğinden sonra çaylarımız gelmiş, sohbetler edilmişti. Üzerimde yol yorgunluğu, geldiğim yeni yerin yabancılığı vardı. Saatler ilerliyor, ağır bir uyku beni içine çekiyordu. Ev sahibine bir şey de diyemiyordum. Bir müddet daha geçti; yine bir hareket yoktu. Evin büyüğü olan Hacıanneye sıkılarak:

"Anneciğim, sizin buralarda kaçta yatılıyor?" dedim.

Hacıanne:

"Evlâdım treni bekliyoruz. Az sonra tren gelecek, onu bekliyoruz" dedi.

Merak ettim, tekrar sordum:

"Trenden sizin bir yakınınız mı inecek ?"

Hacıanne:

"Hayır evlâdım, beklediğimiz trende bir tanıdığımız yok. Ancak burası uzak bir yer. Trenden buraların yabancısı birileri inebilir. Bu saatte, yakınlarda, ışığı yanan bir ev bulmazsa, sokakta kalır. Buraların yabancısı biri geldiğinde "ışığı yanan bir ev" bulsun diye bekliyoruz."

Konya Ovası'nda, ya da bir başka yerinde Türkiye'nin, trenden inen yabancılar için "Işığı yanan evler" yerinde hâlâ duruyor mudur?

Yabancılar, yorgun bedenlerini yün yataklarda dinlendirmeye devam ediyorlar mı?

Aç bir köpeğin önüne bir kap yemek bırakan kadınlar yaşıyorlar mı? Kuşlara yuva yapan mimarlar sahi şimdi neredeler?

Bu güzel insanlar, atlarına binip gitmişler. Bizler, atlarına binip giden güzel insanlara sahip bir medeniyetin yetimleriyiz. Çekip gidenlerin doldurulmamış boşluklarında savrulup duran yoksullarız.

Şâir öyle diyordu:

"Güzel insanlar, güzel atlara binip gittiler."

Şimdi bu güzel insanlar, neden ve nasıl atlarına binip gittiler? Onları ne yıldırdı da bir daha dönmemek üzere, sessiz sedasız gittiler? Ey güzel yurdumun güzel insanları!

Neredesiniz?

Saffet Solak, Türk düşünce hayatında konferanslarıyla katkıda bulundu. Şiir, felsefe, sosyoloji ve İslâmi konularla ilgilendi. Başta, yakın dostlarından olan Necip Fazıl Kısakürek'in *Büyük Doğu* dergisi olmak üzere, çeşitli dergi ve gazetelerde çok sayıda makalesi yer aldı. *Türk Milletini Tanıyalım* adlı bir eseri yayımlandı. Ayrıca tıp alanında çok sayıda basılı eseri vardır. Türk Tabipler Birliği İzmir Şubesi üyesidir.

SOLDAN, Uğur

Edebiyat araştırmacısı, öykü yazarı. 1 Ocak 1978, Mut / Mersin doğumlu. Hocalı Köyü İlkokulu (1988), Mersin Dumlupınar Lisesi (1995), Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi (1999), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (2003) mezunu. Kırgızistan Kommersiyalık Enstitüsü Türk Dünyası İşletme Fakültesi Türkoloji Bölümünde öğretim görevlisi olarak (2004-) çalıştı. Yüksek lisans eğitimini Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında (2005) tamamladı.

İlk yazısını, *Pınar* dergisinde yayımladı (1993). Muğla'da *Gün Batımı* adlı dergiyi çıkardı ve bu derginin yayın yönetmenliğini yaptı (1998). Deneme, inceleme ve eleştiri yazıları *Türk Edebiyatı, Yedi İklim, Dergâh, Virgül, Kaşgar* gibi dergilerde yayımlandı.

"Uğur Soldan'ın Hilmi Yavuz biyografisi bulunmaz bir kitap. Hem sizi Hilmi Yavuz'un estetiği ve şiir dünyasına (şiirin yapılışı, anlam ve şiir bağlamında özellikle) hazırlayacağı, hem sadece bir şair ya da yazarla değil, aynı zamanda sizi felsefe, dil ve tarih

Uğur Soldan

alanında ufkunuzu açacak bir düşünce insanıyla tanıştıracağı için. Ve hem de onun hayatına ilişkin ayrıntılar, ipuçları vereceğinden... Velhasıl; "Şirin Aynasındaki Simurg"un böyle bir rehber yanı da var." (Serpil Gülgün)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Gözlerden Irak* (1999).

İNCELEME: *Şiirin Aynasındaki Simurg-Hilmi Yavuz'un Hayatı, Estetiği ve Şiir Dünyası* (2003), *Edebiyat Bilgi ve Teorileri El Kitabı* (Muhsin Macit ile, 2004).

HAKKINDA: Muhsin Öztürk / Hilmi Yavuz Hakkında Her Şey (Aksiyon, sayı: 467, 2003), Serpil Gülgün / Şiirde Yarım Yüzyıl (Milliyet Sanat, sayı: 536, Kasım 2003), M. İlhan Atılgan / 2003 Gayri Resmî Hilmi Yavuz Yılı... (Zaman, 11.11.2003), Mehmet Kenan Kaya / Hayatını Yazsam Eksik Olurdu (Akşam, 15.12.2003), Uğur Soldan'la Şiirin Aynasındaki Simurg Üzerine (Türk Edebiyatı, sayı: 363, Ocak 2004), Kemal Kurak / Şiirin Aynasındaki Simurg'a Dair... (Virgül, Nisan 2004).

SOLELLİ, Sezai

Romancı, gazeteci-yazar (D. 1914, İstanbul - Ö. 1979). Görünmeyen Adam ve Lüks Koltuktaki Adam imzalarını da kullandı. İlköğrenimini, çocukluğunu geçirdiği İzmir'de yaptı. İstanbul Vefa Lisesi (1939) mezunu. Gazeteciliğe İstanbul'da *Yeni Asır* gazetesinde başladı. Sonra Türkiye Yayınevinde çalıştı. Tahsin Demiray ve Cemil Cahit Cem ile birlikte *Yıldız* (332 sayı, 1939-54) ve *Hafta* (275 sayı, 1949-59) adlı magazin dergilerini çıkardı. 1960'tan itibaren Hayat Yayınlarına geçti, *Hayat Ansiklopedisi*'nin çıkarılmasına katkılarda bulundu. 1972'den itibaren *Hürriyet Takvimi* ve *Hürriyet Yıllığı*'nın hazırlanmasında çalıştı. Yazdığı senaryoların bir bölümü filme alındı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Bir Kadın Arıyorum* (1956), *Kadınlar Merdiveni* (1956), *Yorgun Kadınlar* (1957), *Ali Baba'nın Küpleri* (1973), *Yabancı Kapılar* (1978), *Bir Başka Dünya* (?).

ANSİKLOPEDİ: *Atatürk Ansiklopedisi* (1959).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), TBE Ansiklopedisi (2001).

SOLGUN, Cafer

Öykü yazarı. 1962, Tunceli doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Elazığ'da tamamladı. Siyasal nedenlerle yargılanarak on sekiz yıl hapiste kaldı. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları yayımlandı. Şiirlerini *Cihangirde Bir Ev* (2003) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Aytekin Yılmaz – Müge İplikçi / Hapishaneden Öyküler (2005).

SOLMAZ, Gürsoy

Tarih araştırmacısı. 13 Mart 1956 doğumlu. Atatürk Üniversitesi Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı mezunu. Yüksek lisansını ve doktorasını aynı yerde tamamladı. 1993'te Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. Atatürk Üniversitesi Tarih Bölümü Ortaçağ Anabilim Dalında yardımcı doçent (1997) oldu. Kendi alanında ve farklı alanlarda değişik gazete ve dergilerde yazı ve makaleler yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Erzurum Sarıkamış Kars'ta Görenlerin Gözüyle Ermeni Zulmü* (1995), *Deli Halit Paşa* (1996), *Kars-Erzurum Kaleleri* (2000), *Ermeni Vahşeti* (2002).

AKTARMA: *Ermeni Müverrihlere göre Moğollar* (2001, Osmanlıcadan), *Metzoplu Toma* (Azerbaycan Türkçesinden).

EDİTÖRLÜK: *Erzurum Şehrindeki Tarihi Eserler* (2002), *Erzurum İlçe ve Köylerindeki Tarihi Varlıklar* (2003).

SOLMAZ, Kâmuran

Yazar, çevirmen. 2 Mart 1954, İstanbul doğumlu. Asıl adı Kâmuran Solmaz'dır. İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi (1980) mezunu. Bir süre diş hekimi olarak çalıştı. ATV'de yayımlanan "Bir Yudum İnsan" belgeselinin metinlerini yazdı. Yazılarını *Sabah* ve *Yeni Yüzyıl* gazetelerinde, çevirilerini *Yansıma* dergisinde yayımladı (1970-71). Çetin Altan'ın sinopsislerini öyküleştirdi, yazılarını derledi.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Sarhoş Bir Saydamlık* (1996).

ROMAN: *Bir Levrek İskeleti* (1998), *Kiraze* (2000), *Minta* (2002), *Çanakkale Rüzgârı* (2006).

BİYOGRAFİ: *İpek Böceği Cinayeti* (Çetin Altan'ın yaşam öyküsü, 1998).

ÇEVİRİ: *Safiye Sultan* (A. Chamberlin'den, 2000).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

SOLMAZ, Mehmet (Gaziantepli)

Eğitimci, yazar. 1930, Gaziantep doğumlu. Büyükkaraciaviran İlkokulu ve Adana Düziçi Köy Enstitüsü (1947) mezunu. Gaziantep'e bağlı Çereklioğlu, Adapazarı'nda, İstanbul'un Kartal, Üsküdar gibi ilçelerindeki ilköğretim okullarında öğretmenlik yaparak 1970 yılında emekliye ayrıldı. Dönemin Gaziantep Valisi ile birlikte, adı türkülere konu olan Ezo Gelin'in kemiklerini Bozbüyük köyünden alınıp Oğuzeli'ne bağlı Uruş köyüne taşınmasında görev aldı. Hayatını ve çalışmalarını 1960 yılından itibaren Üsküdar (İstanbul)'da sürdürdü.

İlk yazıları 1957 yılından itibaren *Gaziantep Kültür*, *Demokrat Ülkü* gazetelerinde; sonraki yıllarda şiir ve yazıları *Gaziantep Şiirler Antolojisi* ile kurup yönettiği *Gaziantep Kültür Dergisi*'nde yer aldı. Ayrıca birçok dergi ve gazetede köşe yazarı ile kültürel, folklorik, tarihi ve araştırma yazıları yayımlandı. Çeşitli gazetelerde müdürlük yaptı. *Ezo Gelin* adlı eserini 1975'te tiyatroya uyarladı. Adı, Gaziantep Şehit Kâmil Belediyesi tarafından bir parka verildi. 1965 yılında Gaziantep'te ilkokullar arasında yapılan ve üç ay süreli radyo bilgi yarışmasında yetiştirdiği öğrenciler birinci geldiğinden valilik tarafından takdirname ile ödüllendirildi. 1973 yılında, *Adapazarı Akşam Haberleri* gazetesinde yayımlanan sürekli yazıları ve araştırmalarıyla röportaj ve inceleme dallarında birincilik ödülleri aldı.

ESERLERİ:

MONOGRAFİ: *Karayılan* (Bir halk kahramanı hikâyesi, 1955), *Ezo Gelin* (1956), *Şehit Kâmil* (1959), *Şehit Mahmut Söylemez, Küçük Hafız ve Mustafa Yavuz* (iki monografi, 1959).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Şehit Şahin'in Yeri* (1959), *Geyve Çevre İncelemesi, Sapanca Çevre İncelemesi.*

ANTOLOJİ: *Atatürk Kilis'te* (1957), *Keşiş Dağı-Arpalık* (1957), *Gaziantep Çevre İncelemesi* (1959), *Atatürk Gaziantep'te* (1959), *Gaziantep Övgü Antolojisi* (1959), *Gaziantep Şiirler Antolojisi* (1959), *Sakarya İl Yıllığı* (komisyon), *Milli Günlerimiz, Üsküdar* (1982), *Ümraniye* (1982).

HAKKINDA: Mehmet Solmaz / Şehit Kâmil (1959) - Atatürk Gaziantep'te (1959).

SOLMAZ, Mehmet (Kayserili)

İlâhiyatçı. 1934, Vengicck köyü / Kayseri doğumlu. Hafızlığını Mustafa Taşçıoğlu Kur'an Kursu'nda tamamladıktan sonra, özel dersler alarak Arapça öğrendi. Kayseri İmam Hatip Okulu ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunudur. Çeşitli illerde imamlık ve vaizlik görevlerinde bulundu. Türkiye Din Görevlileri Yardımlaşma Dernekleri Federasyonu genel sekreterliği ve genel başkanlığı yaptı.

Mehmet Solmaz (Kayserili)

ESERLERİ:

Kur'an-ı Kerim'e Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi (İsmail Lütfi Çakan'la birlikte), *Dört Büyük İmamı, Seçme Dualar, Mehmet Akif'ten Seçmeler, Gerçeğin Özü - Peygamber Sözü, 301 Hadis, Said-i Nursi'nin Hayatı ve Mücadelesi.*

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

SOLMAZ, Yusuf

Yazar. 1964, Yozgat doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini memleketinde tamamladı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü (1988) mezunu. 1988-90 yılları arasında Mardin Rehberlik ve Araştırma Merkezinde psikolojik danışman (rehber öğretmen) olarak çalıştı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretimi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde yüksek lisans (2002) yaptı. Sonraki yıllarda çalışmalarını Ankara'daki eğitim kurumlarında psikolojik danışman olarak sürdürdü.

Makale, deneme, öykü türündeki yazıları 1990'dan itibaren *Öğretmen Dünyası, Abece, İnsancıl, Güney Sanat, Öküz, Ördek, Kül, Cumhuriyet* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Elveda Panco* (Farklı Açıdan Sait Faik Abasıyanık, 2002).

İNCELEME: *Orhan Pamuk'un Cevdet Bey ve Oğulları Romanında Anlam Arayışı* (Psikolojik Bağlamda İçerik Çözümlemesi), *Kurtlar Vadisi Çocukları* (2004).

ÇOCUK HİKÂYESİ: *Adı Sibel'di Ponponumun* (2004), *Manken Atölyesi* (2004), *Şiir İçten Gelen Bir Şeydir* (2005).

SOLOK, Cevdet Kudret

Bkz. KUDRET, Cevdet

SOM, Deniz

Gazeteci-yazar. 9 Şubat 1953, İstanbul doğumlu. Baba tarafından Üsküdarlı, anne tarafından Giritli bir ailenin çocuğu. Kurtuluş Savaşı'na Kuvayi Milliye saflarında katılan babası Ali Haydar Bey (1902-87), Türkiye'nin ilk telsiz subaylarındandır. Çocukluğunun ilk yılları babasının görevi nedeniyle Antalya'da geçti. Antalya'da Dumlupınar İlkokulunda ilk üç sınıfı okuduktan sonra Üsküdar Sultantepe İlkokulunu bitirdi. Kadıköy Marmara Kolejinden mezun oldu ve şimdiki adı Marmara Üniversitesi olan İstanbul İktisadî ve Ticari İlimler Akademisine girdi. 1973 yılında *Cumhuriyet*'te gazeteciliğe başladı. O yıllarda *Cumhuriyet* ve *Akbaba*'da karikatürleri yayımlandı. 1987'de *Cumhuriyet*'ten ayrılarak kısa sürelerle *Söz, Hürriyet* ve *Güneş* gazeteleri ile *Nokta* dergisinde çalıştı. 1993'te yeniden *Cumhuriyet*'e döndü. 1994'ten itibaren *Cumhuriyet* gazetesinde "Vaziyet" köşesinde güncel yazılar yazdı, 2000 yılından sonra her hafta 'Herhangi Bir Yerde' başlığı ile röportajlar yayımladı.

Deniz Som

Deniz Som, meslek yaşamında muhabirlikten yazı işleri müdürlüğüne kadar hemen her kademede çalıştı. 1980'li yıllarda dünyada soyu tükenen deniz kaplumbağalarının Dalyan'daki üreme alanına yapılmak istenen turistik tesisi gündeme getirerek Türkiye'de Yeşiller Partisi'nin kuruluşuna giden yoldaki ilk kitlesel çevre eylemlerinin başlamasına yolaçtı. Gazeteciliğin yanı sıra televiz-yon ve radyo programları hazırlayıp sundu. Gazetecilik öğrencilerine temel gazetecilik ve araştırmacı gazetecilik dersleri verdi. Televizyon dizisi "Savcı"nın senaryosunu Tülay Bilginer'le birlikte yazdı. Türkiye Spor Yazarları Derneği İnceleme Ödülü (1977), Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Röportaj Ödülü (1979-87-2000), Kuvayı Medya Yılın Hasan Tahsinleri Ödülü (1997 ve 1988), Türk Tabipleri Birliği Basın Sağlık Ödülü (1997), Doğa Savaşçıları Ödülü (1999), Almanya ADD Ödülü (1999), Antalya Büyük Şehir Belediyesi Uğur Mumcu Özel Ödülü, Çevre Mühendisleri Odası Basın Ödülü (2003) gibi pek çok ödül aldı.

ESERLERİ:

GEZİ: *Tepe Tepe İstanbul Herhangi Bir Yerde - 1* (Editör: Abdullah Demir -2001), *Dere Tepe Anadolu / Herhangi Bir Yerde* (Editör: A. Demir; Kapak Resmi: Ara Güler -2002), *Geze Geze İstanbul: Herhangi Bir Yerde 4* (2004).

HİKÂYE: *Yok Devenin Başı* (2003).

DENEME: *Rönesansta Neredeydin?* (2003), *Sarı Zaman* (2003)

ARAŞTIRMA: *Gözleri Bağlı Şahin* (1989), *Gözleri Bağlı Şahin* (Uğur Mumcu'nun önsözü ile, 1998), *Vaziyet* (İlhan Selçuk'un sunuşu ile, 1995), *Vurulduk Ey Halkım Unutmadık Seni* (Işık Kansu, Nuri Kurtcebe ile, çizimler Nuri Kurtcebe, 1996), *Yedi Tepe İstanbul* (editör Abdullah Demir -2003), *Rönesans'ta Neredeydin Karşılaştırmalı Tarih* (2003).

SOM, Mehmet Nusret Efendi

Bkz. MEHMET NUSRET EFENDİ

SOMAR, Nezahat

Romancı. 1917, İstanbul doğumlu. Öğretmen Okulu ve Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1939) mezunu. Değişik yerlerdeki ilk ve orta dereceli okullarda Türkçe edebiyat öğretmenliği yaparak emek-liye ayrıldı.

ESERLERİ (Roman):

Zila Abla (1937), *Alın Yazısı* (1943, Tanin gazetesinde tefrika edildi).

HAKKINDA: Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıcından Günümüze (1991).

SOMAR, Ziya

Felsefeci (D. 1906, Yanya - Ö. 29 Aralık 1978). Ortaöğrenimini Bursa ve Konya liselerinde tamamladı. İstanbul Darulfünû (Üniversitesi) Felsefe Bölümünü bitirdi (1929). Doktorasını 1948'de *"Türk Felsefi Düşüncesinde İdealist Akımı ve Mehmet İzzet"* adlı tezi ile yaptı. Uzun yıllar çeşitli lise-lerde felsefe ve edebiyat öğretmeni (1930-89) olarak çalıştı. Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde öğretim görevlisi oldu (1963-65).

Reichenbach vb. düşünürlerin bazı eserlerini Türkçeye çevirdi. Yazılarını *Kültür Haftası, Fikirler*, kendi çıkardığı *Akademya, Anayol, Dünya* dergi ve gazetelerinde yayımladı. Ayrıca *"Pedagoji, Okullarımıza Niçin Girmiyor?"* adlı bir eleştiri araştırması vardır.

ESERLERİ:

Bergson / Hayatı ve Felsefesi, İlmi Felsefe (Reichenbach'tan çeviri), *Yakın Çağların Fikir ve Edebiyat Tarihimizde İzmir* (1944), *Bir Şehrin ve Bir Adamın Tarihi: Tevfik Nevzat* (1948),

Dünyada ve Bizde Anarşi, Anarşizm (1950), *Aydınlar Kenti İzmir* (Yay. Haz.: Yaşar Aksoy, 2000).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SOMERSAN, Semra

Gazeteci-yazar. 1944, Ankara doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümünü bitirdikten (1967) sonra Amerika Birleşik Devletlerinde doktora yapmak üzere Fulbright bursunu kazandı. 1974 yılında The Ohio State Üniversitesinde sosyal psikoloji, 1976 yılında antropoloji yüksek lisansı ve 1981'de doktora yaptı. ABD'de iki yıl misafir öğretim görevlisi olarak çalışarak Türkiye'ye döndü.

Semra Somersan

Türkiye'ye döndükten sonra *Nokta* dergisi ile *Cumhuriyet* gazetesinde araştırmacı gazeteci olarak çalıştı. Bu dönemde, biri *Nokta* dergisinde, Amerika'da yasaklı kimyasal maddelerin Türkiye'de insanlar üzerinde ilâç olarak denenmesi ile ilgili ortak çalışması, diğeri de *Cumhuriyet* gazetesinde, Türkiye'ye zehirli atık sokulması ile ilgili araştırmaları nedeniyle iki ulusal gazetecilik ödülü aldı. *Özgür Gündem* gazetesinde haber müdürü olarak çalıştı. On yıla yaklaşan gazetecilik dönemi sonrasında, 2000 yılında üniversiteye girdi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde yardımcı doçent oldu. Türkçe ve İngilizce makaleleri, pek çok dergi ve gazetede yayımlandı.

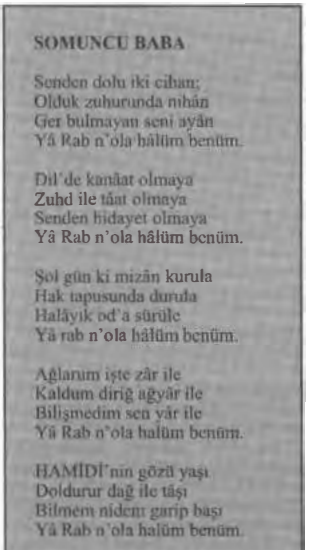
ESERLERİ (İnceleme-Araştırma): *Türkiye'de Çevre ve Siyaset* (1993), *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk* (2004).

SOMUNCU BABA

Mutasavvıf (D. 1331, Akçakaya / Kayseri - Ö. Darende, 1412). Tam adı Hâmid b. Mûsâ'dır. Şeyh Hamid-i Veli olarak da bilinir. Bursa'da fırıncılık yaptığı için Somuncu Baba namıyla tanınır. Hacı Bayram Veli'nin mürşididir. Menkıbeleri halk arasında yaygın olarak anlatılan Anadolu'nun en ünlü sûfilerindendir. Anadolu'ya Horasan'dan gelen Şemseddin Musa Kayseri'nin oğludur. İlk bilgilerini babasından aldı. Yıldırım Bayezid zamanında Kayseri, Bursa ve Darende'de yaşadı. İlmî çalışmalarını Şam, Tebriz ve Erdebil'de sürdürdü. Alaaddin Erdebili ile Bayezid-i Bistami'den manevi terbiye, dinî ve dünyevi ilimlerle ilgili icazet (yeterlilik, diploma) aldı. İrşad (Hak yolunu gösterme) vazifesi için Anadolu'ya dönerek Bursa'ya yerleşti. Bursa'da çilehanesinin yanında yaptırdığı ekmek fırınında ekmek pişirip çarşı pazar dolaşarak halka dağıtırmış. Bu sebeple Şeyh Hamid-i Veli , Somuncu Baba ve Ekmekçi Koca olarak da tanındı.

Yıldırım Bayezid Niğbolu zaferini kazanınca, Allah'a şükür nişanesi olarak Bursa Ulu Camiini yaptırmıştı. Caminin açılış hutbesini Şeyh Hamid-i Veli okudu ve Fatiha Suresini yedi farklı şekilde yorumladı. Bu olağanüstü hutbeyi dinleyen cemaat Şeyh Hamid-i Veli'ye büyük bir teveccüh ve saygı gösterdi. Manevi kişiliği ve bilgelik yönü ortaya çıkan Şeyh Hamid-i Veli, şöhretten korktuğu için öğrencileri ile birlikte Bursa'dan ayrılarak Aksaray'a gitti. Aksaray'da Hacı Bayramı Veli'yi dünyaya ve ahirete ait ilimlerde eğiterek yetiştirmiş, irşad (Hak yolunu gösterme) görevi ile Ankara'ya gönderdi.

Somuncu Baba Darende'de ölmüş, mezarı kendi zamanında halvethane (çilehane) olarak kullanılan,

SOMUNCU BABA

Senden dolu iki cihan;
Olduk zuhurunda nihân
Ger bulmayan seni ayân
Yâ Rab n'ola hâlüm benüm.

Dil'de kanâat olmaya
Zuhd ile tâat olmaya
Senden hidayet olmaya
Yâ Rab n'ola hâlüm benüm.

Şol gün ki mizân kurula
Hak tapusunda durula
Halâyık od'a sürüle
Yâ rab n'ola hâlüm benüm.

Ağlarım işte zâr ile
Kaldım dirig ağyâr ile
Bilişmedim sen yâr ile
Yâ Rab n'ola hâlüm benüm.

HAMİDİ'nin gözü yaşı
Doldurur dağ ile taşı
Bilmem nideni garip başı
Yâ Rab n'ola hâlüm benüm.

şimdiki Şeyh Hamid-i Veli Camii içerisindedir. Dünyaya ve ahitere ait derin bilgişine rağmen, çok az eser vermiş veya çok az eseri sonraya ulaşabildi.

ESERLERİ:

Şerh-i Hadis-i Erbaîn/ Tuhfetü'l-İhvân (yay. haz. Şeyhmuz Alkaç, 1977).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

SOMUNCUOĞLU, Anar

İktisatçı. 1975, Kostanay / Kazakistan doğumlu. Ortaöğrenimini Kazakistan'da tamamladı (1982-92). Ardından devlet burslusu olarak Türkiye'ye gelerek Gazi Üniversitesi İİBF Ekonometri Bölümünü (1997) bitirdi. Yüksek lisansını Hacettepe Üniversitesi SBE İktisat Anabilim Dalında (2000) tamamladı. Rusya, Ukrayna, Moldova ve Orta Asya üzerine *Avrasya Dosyası*, *Stratejik Analiz* ve *Jeoekonomi* dergilerinde makaleleri yayımlandı. Çalışmalarını ASAM Rusya-Ukrayna Araştırmaları Masasında yürüttü. *Kazakistan ve Özbekistan Ekonomileri Geçiş ve Büyüme Stratejileri* (2001) adlı bir araştırması vardır.

HAKKINDA: Anar Somuncuoğlu / Kazakistan ve Özbekistan Ekonomileri Geçiş ve Büyüme Stratejileri (2001).

SOMUNCUOĞLU, Sadi

Siyaset ve devlet adamı. 1940, Aksaray doğumlu. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (1962) mezunu. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünde organizasyon ve metod ile idarecilik kursu ve eğitimi gördü. 1957'den itibaren Türk Ocaklarının faaliyetlerine katıldı ve fikri yetişmesi de bu yıllarda başladı. Çeşitli devlet memuriyetlerinde bulundu. 1965 yılında *Bab-ı Ali'de Sabah* gazetesinde çalıştı. 1967 yılında aktif siyasete başladı. Gençlik kolları genel başkanlığını yaptığı MHP'nin 1969 yılında Genel İdare Kurulu üyeliğine seçildi. 12 Mart 1971'e kadar parti gençliğinin eğitim ve teşkilatlanması işlerini yürüttü. 12 Eylül 1980 ihtilaline kadar MHP Genel Başkan Yardımcılığı görevini üstlendi. *Devlet*, *Töre* ve *Bozkurt* dergilerinin yayınında görev aldı. Bu dergilerde birçok yazı ve makalesi yayımlandı, yurtiçinde ve yurtdışında çok sayıda konferans verdi.

1977 yılında Niğde'den milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. Süleyman Demirel'in başkanlığındaki koalisyon hükümetinde Devlet Bakanı olarak görev yaptı. 12 Eylül 1980 darbesiyle birlikte tutuklandı ve MHP davasında idamla yargılandıktan sonra beraat etti. 1980-95 yılları arasında siyasetten ayrıldı. Türk Ocakları Genel Merkez Heyeti üyeliği ve Türk Ocaklarının genel başkanlığı görevlerinde bulundu. 1995 genel

Sadi Somuncuoğlu

seçimlerinde ANAP listesinden Aksaray Milletvekili seçildi. Bir buçuk yıl sonra ANAP'tan ayrılarak, yeniden MHP'ye katıldı ve bu partinin genel başkan yardımcılığını yaptı. 1999 genel seçimlerinde MHP'den Aksaray Milletvekili seçildi. Bu seçimden sonra kurulan 57. Hükümette Devlet Bakanlığı görevine getirildi. Cumhurbaşkanlığına aday olduğu için Mayıs 2000'de Devlet Bakanlığı görevinden ayrıldı.

ESERLERİ:

Avrupa Birliği: Bitmeyen Yol (2002), *İstanbul'da Yeni Roma İmparatorluğu* (2004).

SONER, Ahmet

Yazar, yönetmen. 3 Kasım 1945, İstanbul doğumlu. Sendikacı Abdullah Baştürk amcası, eleştirmen Tuncer Uçarol enişteşidir. Beyoğlu Atatürk Lisesi mezunu. Türk Haberler Ajansında kameramanlık (1974-75), İstanbul Belediyesinde fotoğrafçılık (1976-77), TRT'de sözleşmeli senaryo yazarlığı (1978-92) yaptı. Çalışmalarını 1995'ten itibaren belgesel filmler çekerek sürdürdü. Birçok belgeselin senaryosunu yazdı. 2000 yılında "İmece / Köy Enstitüleri" belgeselini çekti.

Öykülcri ve diğer düzyazıları 1967'den itibaren *Yeni Ufuklar, Genç Sinema, Söz, Hep İleri, Ütopya, Yeni Sinema* dergileriyle *Özgür Politika, Özgür Gündem, Özgür Ülke, Yeni Politika, Demokrasi, Özgür Bakış, Yeni Gündem* gazetelerinde yayımlandı. *"İstanbul İşgaldedir"* adlı öyküsüyle 1976'da *Milliyet Sanat* dergisinin Film Öyküsü Yarışması İkincilik Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, İnsan Hakları Derneği ve SİNE-SEN üyesidir.

ESERLERİ:

DENEME: *Akıntıya Karşı* (1995).

RÖPORTAJ: *Herkes O'ndan Sözediyor* (1996).

SENARYO (basılmadı, filme çekildi): *Gerze Tütün Mitingi* (1969), *Kanlı Pazar* (1969), *Suyun Getirdikleri* (1970), *Ekmek Masalı* (1975), *İstanbul-Diyarbakır Yürüyüşü* (1990), *Adana-Paris* (195), *Kurşun-Kalem* (1996), *36 Kitap=13 Cezaevi* (1997).

HAKKINDA: Milliyet Sanat dergisi (18 Mart 1977 - 8 Nisan 1977), Fatma Oran / Hep Muhalif Yaşamış Biri (Evrensel, 15.6.1995), SezaiSarıoğlu (25 Şubat 1995), İlknur Apaydın / Enstitülerden Korktular (10 Temmuz 1999), Tuncer Uçarol / Çukurova Sineması (söyleşi, Söylem, Kasım 2000 - Aralık 2000).

SONGAR, Ayhan

Hekim, araştırmacı-yazar (D. 10 Temmuz 1927, Gönen - Ö. 2 Temmuz 1997, İstanbul). İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1950) mezunu. Bitirdiği fakülteye aynı yıl asistan olarak girdi, doçentliğe (1956) ve profesörlüğe (1961) yükseldi. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Gözlem İhtisas Dairesi başkanı (1977-79), TRT Yönetim Kurulu üyesi (1984-86), Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı başkanı olarak görev yaptı. Makalelerini *Tercüman, Büyük Doğu, Türk Edebiyatı* gibi birçok gazete ve dergide yayımladı. *Sibernetik ve Çeşitleme* adlı eserleriyle Türkiye Millî Kültür Vakfı 1979 ve 1981 fikir dalı ödüllerini aldı.

Ayhan Songar

ESERLERİ:

Beynimiz ve Sinirlerimiz (1979), *Enerji ve Hayat, Sibernetik* (1979), *Alkol ve Uyuşturucu, Dil ve Düşünce* (1986), *Çeşitleme* (1989), *İnsan ve Din* (1990).

Uzmanlık alanıyla ilgili başka kitapları da vardır.

SONGÜR, Osman

İslâm bilgini (D. 1887, Yalvaç / Isparta – Ö. ?). 1902'de Yalvaç Rüştiyesini (ortaokul), 1909'da Bayezid Medresesini bitirerek bura-dan dini ilimler icazeti (diploma) aldı. Bilecik ve Denizli idadilerinde (lise) Arapça ve Kur'an öğretmenliği, Ankara Gazi Lisesinde hesap memurluğu ve Denizli müftülüğü yaptı.

ESERLERİ:

Makamât-ı Haririyye (çeviri), *Nazmü's-Sülük* (İbn Farız'ın Kasîdc-i Taiyyesinin şerhi).

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

SONUÇ, M. İlhan

Şair. 16 Ocak 1929, İstanbul doğumlu. Kadıköy Onikinci İlkokul, Beşiktaş Üçüncü Ortaokulu ve Beyoğlu Erkek Lisesi mezunu. Çeşitli bankalarda memur olarak çalıştıktan sonra 1961'de Almanya'ya gitti, mesleğini Frankfurt'ta sürdürdü.

Şiirlerini 1950'den itibaren *Hisar* vb. dergilerde yayımladı. 1958'de arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı *İnsan ve Dünya* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. Almancadan şiir çevirileri yaptı. Şiirlerinin bir bölümünü *Barışa Aşka ve Şuna Buna Dair* (1978) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (2001).

SORAN, Sabri

Şair (D. 1918, İstanbul - Ö. 18 Mayıs 1975). Eyüp Ortaokulunu bitirdikten sonra öğrenimini sürdürmedi. İstanbul Vakıflar İdaresinde memur olarak çalıştı. Şiir ve hikâyeleri 1943'ten itibaren *Yürüyüş, Yeni Ses, Pınar, Yeryüzü, Beraber* vd. dergilerde yayımlandı. Hikâyelerinden çok şiirleriyle tanındı.

"Yer yer ince duyarlıklara yer yer buluşlara yaslanan, devrimci özü hiçbir zaman, hatta şiirin dışına düşmek, söylev havasına bürünmek pahasına bile olsa, gözden uzak bulundurmayan bir şairdir. 1944-62 dönemi şiirlerini içeren son kitabı Sizinle Beraberim'in ardından yazdıkları, ilk dönemdekilere oranla daha bir ustacadır; özellikle kısa şiirlerde biçim kaygısı da vardır." (Alpay Kabacalı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Küçük Şiirler* (1950), *Güzellik* (1954), *Gün Vurdu* (1961), *Sizinle Beraberim* (1962).

HİKÂYE: *Bozacının Kızı* (1960).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SORGUN, Elif

Bkz. TEKKANAT, Zühal

SORGUN, Taylan

Gazeteci-yazar. 1938, Elazığ doğumlu. Gazetecilik Okulunu bitirdikten sonra, İstanbul'da 1957 yılında

Taylan Sorgun

Yeni Gazete'de çalışmaya başladı. Bu gaze, bir infilâk olayı ile yayın hayatına son verince, başyazarlığını Ahmed Emin Yalman'ın yaptığı, dönemin etkin gazetelerinden *Vatan* gazetesine geçti. Söz konusu gazetede çeşitli konularda yazılar yazdı. Daha sonra siyasi gatecilik alanda kariyer yapmaya başladı. Gazetesi adına 27 Mayıs 1960 ihtilali dönemini, özellikle Yassıada duruşmalarını ilk gününden kapanışına kadar adım adım izledi.

Aynı dönemde *Akis* ile birlikte zamanın en etkin siyasi yayını olan *Kim* dergisi yayın kurulunda yer aldı. Daha sonra Yalman, Özcan Ergüder vd.ekibi ile birlikte *Hür Vatan* gazetesini çıkarma girişimine katıldı. Gazetecilik mesleğinc Falih Rıfkı Atay'ın başyazarlığını yaptığı *Dünya* gazetesinde devam etti. Bu gazetenin üst düzey yönetiminde görev aldı. *7 Gün* dergisi ile *Tercüman* gazetesinde de görevler aldı. *Tercüman*'da günlük yazıları yanında politik yasaklı dönemden başlayarak siyaset ve ekonomi konularında söyleşiler yaptı.

ESERLERİ:

İmparatorluk, İttihad ve Teraki, Cumhuriyet "1902-1938 Üç Devrin Galerisi" İmparatorluktan Cumhuriyete - Fahrettin Altay Paşa Anlatıyor (1988), *Halil Paşa - İttihad ve Terakki'den Cumhuriyet'e Bitmeyen Savaş* (1997), *Mütareke Dönemi ve Bekirağa Bölüğü* (1998), *İttihad ve Terakki: Devlet Kavgası* (2001), *Osmanlı Tarihi 1600-1920* (2001), *İmparatorluktan Cumhuriyete - Millî Mücadele Dönemi* (2003).

HAKKINDA: Taylan Sorgun / Halil Paşa İttihad ve Terakki'den Cumhuriyete Bitmeyen Savaş (1997).

SORGUNLU, Ümit Fehmi

Öykü yazarı. 1 Ocak 1949, Kayseri doğumlu.1964 yılında ortaokulu bitirdikten sonra çeşitli işyerlerinde çalıştı ve 1995 yılında SSK Bölge Müdürlüğünde memurken emekliye ayrıldı. Çalışmalarını *Berceste* kültür sanat ve edebiyat dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaparak sürdürdü.

Şiir ve öyküleri 1969'dan itibaren *Emel* gazetesinde başlayarak, kendi çıkardığı *Doğuş Edebiyat* (1976), *Hisar, Küçük Dergi, Kültür Sanat, Ankara Doğu, Konevi, Dolunay, Güneysu, Dergâh, Dergibi, Türk Edebiyatı*, sanat yönetmenliğini yaptığı *Öncü Edebiyat* (1995) dergisinde ve *Hakimiyet* gazetesinin *Divit* adlı kültür sanat ekinde yayımlandı. 1982 yılında KASD Hikâye Teşvik Ödülünü, 1984'te Kayseri Olay Gazetesi Hikâye Ödülünü, 1987'de Kayseri Gazeteciler Cemiyeti Röportaj Ödülünü, 1991 Basın Yayın Genel Müdürlüğü Röportaj, 1992 Kayseri Akın Günlük Gazetesi Türk Edebiyatına Hizmet ödüllerini aldı. İLESAM üyesidir.

Ümit Fehmi Sorgunlu

"Ümit Fehmi Sorgunlu'nun sanat anlayışının doğrudan hikâyelerine yansıdığını söylemek fazla iddialı olmayacaktır. Sorgunlu için sanatçının sorumlulukları vardır. (...) *Bu açıdan baktığımızda hikâyenin temel özelliklerinden biri olan hikâye kişileri arasındaki çatışmayı Sorgunlu'nun bu sorumluluk duygusu üzerine kurguladığını görürüz."* (S. Muhsin Alkım)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Acılar Nerede Başlar* (1983), *Yağmur Yağmıyordu* (1992), Eylül Vurgunu (1997), *Gülün Müjdesi* (2005).

ANTOLOJİ: *Meçhuller* (hikâye), *Adımlar* (şiir).

HAKKINDA: Türkiye Yazarlar Birliği Yıllığı (1984), Nurkal Kumsuz / Eylül Vurgunu (Kültür Dünyası, sayı: 15, Temmuz 1998), Selim Tunçbilek / Eylül Vurgunu ve Ümit Fehmi'nin Hikâyeciliği (Genç Kardelen, sayı: 10, Ekim 1998), S. Muhsin Alkım / Ümit Fehmi Sorgunlu Hikâyeciliğine Genel Bir Bakış.

Ayrıca 2002'de Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bölümü Öğrencisi Bekir Yeşilyaprak tarafından "Ümit Fehmi Sorgunlu'nun Hayatı Edebi Kişiliği ve Hikâyeleri" adlı bir lisans tezi hazırlandı.

SOYAK, Alkan

İktisatçı. 1966, İstanbul doğumlu. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü (1987) mezunu. Çalışmalarını aynı bölümün İktisat Politikası Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak sürdürdü. *Küreselleşme* (2002) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Alkan Soyak / Küreselleşme (2002).

SOYAK, Hasan Rıza

Siyaset ve devlet adamı (D. 1888, Üsküp - 1970, İstanbul). Rüştiyeyi (ortaokul) bitirdikten sonra İstanbul'da Vilayet Kaleminde devlet hizmetine girdi. Kısa bir süre sonra İstanbul Merkez Komutanlığına bağlı Sıkıyönetim Komutanlığı sözcülüğü görevine geçti (1914). Aynı yıl 1. Kolordu Kurmaylığı bürosunda görevlendirildi. Birinci Dünya Savaşı'nın ilk yılını burada geçirdi ve 1916'da 2. Kolordu Kurmay Başkanlığında aynı nitelikte bir göreve nakledildi (1918). Savaşın son iki yılında Harbiye Nezaretinde (Bakanlık) bulundu.

Hasan Rıza, Ankara'da önce TBMM'ye sözcü olarak girdi (1922). Bu görev, sürekli olarak Mustafa Kemal'in yanında bulunmasını gerektiriyordu. Mustafa Kemal, Cumhurbaşkanı seçildikten sonra, kendisini

Hasan Rıza Soyak

mutemet olarak Çankaya Köşkü'ne (1924) aldı. 1927'de özel kalem müdürü, 1932'de genel sekreter vekili, 1934'te de genel sekreter oldu. Genel sekreterliği sırasında bir dönem de Burdur milletvekilliği yaptı. Hasan Rıza'nın görevleri değişirken aynı kalan tek şey, Mustafa Kemal'in kendisine karşı beslediği güven ve bu güven sebebiyle Mustafa Kemal'in değişmez vekil harcı (özel hesaplarını tutan kişi) olmasıydı. Bu nedenle, Hasan Rıza başından sonuna kadar Mustafa Kemal'in özel hesaplarını tutan ve harcamalarını yapan kişi olarak kaldı. 1970 yılında İstanbul'da öldü. *Atatürk'ten Hatıralar* (2 c. 2004) adlı bir kitabı vardır.

SOYALAN, Mehmet Yaşar

Yazar. 1956, Kulaç köyü / Yayladağı / Hatay doğumlu. İlköğrenimini Antakya ve Adana'da tamamladı. Adana'da başladığı Eğitim Enstitüsü Matematik Bölümünü Bursa'da bitirdi. 1976'da başladığı memuriyet hayatına 1980'den itibaren öğretmen olarak devam etti. Yazı hayatına 1978'de başladı. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazarlık ve yöneticilik yaptı. Kur'ân'ın anlaşılmasıyla ilgili çok sayıda makale yayımladı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Kur'ân ve İnsan: İnsan Kimliği Üzerine Bir Sorgulama* (1999), *Kur'ân Meali Okuma Kılavuzu* (2002), *İnsanın Kimliği ve Sorumluluğu, Elmalı Tefsirinde Kur'ânî Terimler ve Deyimler* (2003).

HAKKINDA: Mehmet Yaşar Soyalan / Kur'ân Meâli Okuma Kılavuzu (2002), Ebru Bilun Akyıldız / Kur'ân Meâli Okuma Kılavuzu (Virgül, sayı: 56, Kasım 2002).

SOYCAN, Celal

Şair. 1948, Gaziantep doğumlu. Orman Yüksek Mühendisidir. Üniversite yıllarında *Birikim*, *Yarına Doğru*, *Türk Solu*, *Cumhuriyet*, *Yeni Ortam* gibi gazete ve dergilerde siyasal ve sosyal içerikli yazılar yazdı. Son yıllarda şiirlerini, şiir üzerine yazılarını ve özellikle resim alanındaki inceleme ve eleştirilerini *Varlık*, *Adam Sanat*, *Gösteri*, *Dize*, *Yeni Biçem*, *Kitap-lık*, *Işık* dergilerinde yayımladı. Arkadaş Z. Özger Şiir Yarışmasında "Övgüye Değer Şair" ödülünü aldı. Yazı ve eleştirilerinde göstergebilim verilerini daha çok kullanmakla birlikte yapısalcı yöntemi de kendine yakın buldu.

"Celal'in şiirleri deyim yerindeyse rafine şiirler. Fazla söze de anlama da gerek yok. Anlamla kurduğu ilişki inandırıcı. Bir tanım ararken güne çeküle ölçer gerçeğin gerçekliğini. Aslında aradığı ve anlam alanına çekmek istediği eşya veya sestir. Oynak bir kimyaya sahiptir bu ikisi de. Yeniden ve özgün bir dünyayı kurmak peşinde olan her şair gibidir nesnelerle olan ilişkisinde. Bu bağlamda Ponge ve Gu-illevic gibidir. Ancak onlarla sınırını iyi çizmiştir. Salt nesnelerle değil kurmak istediği şiirin ilgisi. Geleneği de yoklar." (Metin Cengiz)

Celal Soycan

ESERLERİ:

ŞİİR: *Öyle Kal* (2000).

SÖYLEŞİ: *Mevsimsiz Bir Şair: Özdemir İnce* (2005).

HAKKINDA: Metin Cengiz / Mersin Celal Soycan Sadık Mesut ve Şiir (Cumhuriyet Kitap, 10.8.2000), İçel Şairler ve Yazarlar Antolojisi (2001), Celal Soycan / Öyle Kal (2002), Tuncer Uçarol / Artlama Şiiri de Seviyorum (yanıt) (Kum, Haziran 2002).

SOYDAN, Adil

Halk ozanı (D. 1918, Zeytun [Süleymanlı] bucağı / Kahramanmaraş - Ö. 1965). İlk ve ortaokulu Elbistan'da okudu. Elbistan'da Milli Emlak Memurluğu görevinde bulundu.

ESERLERİ (Şiir): *Gönül Sazı* (1964), *Yayla Çiçekleri*.

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

SOYDAN, Doğan

Öykü yazarı. 1 Ağustos 1946, Elbistan / Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaokulu Elbistan'da, liseyi ve İlköğretmen Okulunu Kahramanmaraş'ta bitirdi. Üç yıl ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra Buca (İzmir) Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü bitirdi. 1968 yılından itiba-

CELAL SOYCAN

ÖYLE KAL

elin kapıda, öyle kal
bakarsın çözülür öfkenin dili, utanırız
bu ıslak hüzün kendini siler
elin kapıda öyle kal

akşam alacası mı, tanyeri mi farketmez
sisli bir zamanda kalsın ayak seslerin
yalanlara inanayım, düşlere sal ömrümü
elin kapıda, öyle kal

su yüzünü gözümden, kendimce çizerim
ağıt sonu gözlerini
ve sesindeki ince nakışı yeniden çizerim.
kal diyemem; gücüm yok; gitme çürürüm.
elin kapıda, öyle kal

kaldırma aramızdan buzlu camı
gerçek nerde, düş nerde bilmeyeyim.
bir soru ol, avut beni
elin kapıda, öyle kal

dudakların kıpırdasın sessizce bilirim,
kötü şeyler söylemezsin çıplaklığını önerim.
fala inanırım, mecburum elin kapıda, öyle kal.
bir milat ol zamanımda, öyle kal.

Doğan Soydan

ren Çukurca (Hakkari) Elbistan ve Bursa'da edebiyat öğretmenliği yaptı, 1994'te Bursa'da görevli iken emekliye ayrıldı.

Yerleştiği Bursa Kestel'de 1994-2004 yılları arasında *Kestel* gazetesini çıkardı. 2004'te Ankara'ya taşındı. Bursa Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir. Öykü ve şiirleri *Damar* ve *Yaba Öykü* dergilerinde yer aldı. 1975 yılında, İzmir Radyosunun "Öğretmenler Başbaşa" programında, "*Ahraz Bağdat*" başlığını taşıyan öyküsüne yer verildi. Toplumcu gerçekçi çizgide öyküler yazdığı kabul edildi.

ESERLERİ (Öykü):

Delikli Kuruş (1988), *Dünyam İğne Ucu* (1993), *Paşa Geliyor Paşa.*

HAKKINDA: Nadir Gezer / Anadolulu Ozan ve Yazarlarla (Dünya Kitap, sayı: 13, 6.11.1992), Mahmut Makal (Dünyam İğne Ucu Önsöz), Celalettin Kurt / Elbistanlı Şairler Antolojisi (1993), Hilmi Haşal / Yeni Bir Kitap (Ekspres Sanat, sayı: 14, Şubat 1993), Bursa Hakimiyet / Soydaş Pazarı (Ekspres Sanat, sayı: 10, Şubat 1993), Muzaffer Uyguner / İki Öykü Kitabı (Damar, sayı: 27, Haziran 1993), Şaban Akbaba (Damar Dergisi, 1993), Nadir Gezer / Söyleşi (Kıyı, sayı: 90, Eylül 1993) - Çehov Duyarlılıklarıyla Örülmüş Öyküler Yazarı: Doğan Soydan (Dünya Kitap, sayı: 13, 6.11.1992), Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000), Doğan Soydan, Tüm Öyküleri (Elbistan Kaynarca gazetesi, 2004).

SOYDAŞ, Hasan

Şair. 1936, Tekke köyü / Gümüşhane doğumlu. Babasının gurbette oluşu nedeniyle nüfusa 1941 doğumlu olarak kaydedildi. İlkokulu köyünde okudu. Ailesi fakir olduğu için başka bir okula devam edemedi. 1956 yılında gurbetçilik hayatına başladı. Bir müteahhidin yanında inşaat işçisi olarak çalıştı. Bu nedenle de birçok ili dolaştı. Çevresinde saz çalan olmadığı için, saz çalmayı öğrenemedi.

Şiirlerini Gümüşhane'deki *Kuşakkaya* gazetesi ile Bitlis, Van, Merzifon ve Samsun gibi yerlerde çıkan yerel gazetelerde yayımladı. *Gönül Bağından* (1992) adlı bir şiir kitabı yayımlandı.

"Toplumsal yergilerinde alaylı bir dili kullanan ozan, bazen eskiyi yineleyen ve ayrıca da divan şiirini çağrıştıran şiirlere de yer vermiştir." (Sabahattin Kömürcüoğlu)

HAKKINDA: Sabahattin Kömürcüoğlu / Gümüşhaneli Ozanlar (1998).

SOYER, Ata

Hekim, yazar. 1955, Malatya doğumlu. İlk çocukluk yılları Sarıkamış, Siverek ve Edirne'de geçti. İlkokulun ilk üç yılını Edirne Cumhuriyet İlkokulunda okudu, son iki yılını Siirt'te tamamladı. 1972'de Ankara Bahçelievler Deneme Lisesini bitirdi. 1972'de bir süre Kara Harp Okulunda okuduktan sonra, 1978'de Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi. Aynı yıl Mardin'in Hasankeyf Sağlık Ocağına atandı.1980'de Ankara Üniversitesi Toplum Hekimliği Kürsüsünde asistan olarak çalışmaya başladı. Asistanlığı süresince Akdere Samanlıkbağları, Akdere Park, Tuzluçayır Mutlu Sağlık ocaklarında görev yaptı. 6 Kasım 1982'de YÖK Yasası'na dayanılarak görevine son verildi. Bir süre Ankara Keçiören Hasköy'de özel muayenehanede çalıştı. 1983'te Ankara Numune Hastanesinde başladığı radyoloji ihtisasını 1987'de bitirerek aynı hastanede Radyoterapi Kliniğine başasistan olarak atandı. 1994-97 yılları arasında, AÜ Halk Sağlığı Bölümünde çalıştı, 1997'de halk sağlığı uzmanı oldu. Aynı yıl DEÜ Halk Sağlığı Anabili Dalına geçti ve çalışmalarını orada sürdürdü

1976 yılında öğrenci olarak, Ankara Tabip Odasında önce İşçi Sağlığı Kolu, sonra Ruh Sağlığı Kolunda çalıştı. 1984 yılında Türk Tabipler Birliği Haber Bülteni Yayın Kurulunda bulundu. 1986'dan itibaren bu kuruluşta Ankara Tabip Odası Genel Sekreterliği, Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi üyeliği (1994-96 arasında genel sekreter), Türk Tabipleri Birliği Merkez Yürütme Kurulu üyeliği, 1991'den itibaren *Toplum ve Hekim* dergisi Yayın Kurulu üyeliği, TTB Özlük Hakları ve Sendikalaşma Kolu, TTB Olağandışı Durumlarda Sağlık Hizmetleri Kolu üyeliği yaptı. 1989'da bir grup arkadaşıyla Türkiye İnsan Hakları Vakfını kurdu. 1990'da Tüm Sağlık Sen kurucusu oldu. 1985-90 yılları arasında *Bilim ve Sanat* dergisinin yayın kurulunda bulundu. 1993-94 yıllarında *Aydınlık* gazetesinde, 1996-98 arasında *Evrensel* ve *Emek* gazetelerinde haftalık yazılar yazdı. Sağlık Emekçileri Sendikası (SES) üyesidir.

Ata Soyer

ESERLERİ

ARAŞTIRMA: *Önce İnsan Olmak* (1993), *Dünyada ve Türkiye'de Sağlık Personelinin Temel Sorunları* (1993), *Sağlıkta Özelleştirme, Sorun Yayınları* (İlker Belek ile -1995), *The Report on The Health Services and Health Personnel's Problems in the Southeast* (Özen Aşut, Sibel Kalaça, Ümit Erkol, Mahmut Kılıç, Besim Şeref ve arkadaşları ile -1995), *Hekimlik ve İnsan Hakları: TTB Deneyimleri* (1996), *Hekimlik, Tıbbi Etik ve İnsan Hakları* (Evren Balta ile -1996), *Darbe Liberalizasyon ve Sağlık: Türkiye Fotoğrafı 1980-1995* (1996), Yeni Sağ Yeni Aldatmaca (Ata Soyer, Bayram Meral, Bayram Yıldırım, Işık Kansu, İsmail Hakkı Önal, İzzet Çetin, Mustafa Gazalcı, Rıdvan Budak, Sadun Aren, Salim Uslu, Yılmaz Karahasan; Sunuş: Işık Kansu; yay haz.: Işık Kansu -1996), *Sağlık Hizmetleri Sunumunda Hastaneler* (1997), *Yeni Dünya Düzeni ve Özelleştirmeler* (Editör) (1998), *Kapitalizm, Sosyalizm ve Sağlık* (1998), *Cezaevi ve Sağlık* (1999), *Türkiye'de Sağlıkta Eşitsizlikler* (2001), *Sağlıkta Dönüşüm Programı 2003 Türkiyesinde Halka, Hekimlere ve Sağlık Personeline Ne Getiriyor* (Bülent Kılıç, İlker Belek, Kayıhan Pala, Onur Hamzaoğlu ve arkadaşları ile -2003), *İzmir İlinin Tomografisi* (2004), *Sanayi Devriminden Küreselleşmeye, Darbeden Ak Partiye Sağlığın Öyküsü* (2004).

ÇEVİRİ: *İlaç Endüstrisinde Küreselleşme* (*Globalisation of Industry: Overwiev and Sector Reports*, Claudio C. Tarabusi, Graham Vickery'den) (1999).

SOYER, Dündar

Siyaset adamı (D.1920, İstanbul - Ö. 13 Ocak 2003, İstanbul). Galatasaray Lisesi ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdikten sonra Sorbonne'da ekonomi okudu. On beş yıla yakın bir süre İzmir Ticaret Odası Başkanlığı görevini yürüttü. 27 Mayıs 1960 ihtilali sonrasında özel sektörü temsilen Kurucu Meclise ve 12 Eylül 1980'den sonra Danışma Meclisine girdi. Çeşitli ülkelerden al-

Dündar Soyer

dığı nişanları vardır. Cumhuriyetin kuruluşundan REFAH-YOL hükümetine kadar yaşanan olayları anlattığı *Cumhuriyet'le Adım Adım Olaylar Anılar...* (2001) yayımlanan tek eseridir.

SOYKAN, Alaeddin

Şair. 10 Mart 1943, Kurudere köyü / Pınarhisar / Kırklareli doğumlu. İlkokulu bitirdikten sonra İstanbul'da bir Kur'an kursuna devam ederek hafız (1960) oldu. Ortaokulu dışarıdan sınava girerek bitirdi. 1968 yılından başlayarak iki yıl imam hatiplik, Tekirdağ'da maliye ve nüfus müdürlüklerinde memurluk, kaymakamlık yazı işleri müdürlüğü yaptı. Hastalığı nedeniyle 1981 yılında malulen emekliye ayrıldı.

Şiirleri önce, *Hareket* (1971), en çok *Mavera* (1979-88) olmak üzere, *Varlık* (1971-72), *Soyut* (1974-75), *Türk Dili* (1976-78), *Somut* (1978-79) ve *Aylık Dergi*'de yer aldı. 1988 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesinin açtığı yarışmada *"Güzel İstanbul"* şiiriyle mansiyon, *Gül Çocuk* dergisinin yarışmasında ise jüri özel ödülünü kazandı.

ESERLERİ (Şiir):

Doru Özlem (1985), *Beşpınar* (1989), *Vay Sevda Karam* (1997).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), Mehmet Ragıp Karcı / Şairler ve Şiirler - Alaadin Soykan (Ay Vakti, Temmuz-Ağustos 2003).

SOYKAN, Ömer Naci

Felsefeci. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1971) mezunu. Doktorasını Sistematik Felsefe alanında *"Schelling'de Varlık ve Sanat Formları Sorunu"* adlı tezle tamamladı. Sütçü İmam Üniversitesinde profesör olarak çalıştı.

"Her türlü dogmaya ve düzene saldıran ve yeniden yaratmak için yıkımı savunan Soykan, felsefenin de özde anarşist olduğunu söylüyor. Felsefenin, insan özgürlüğünü kısıtlayan iktidara karşı olduğunu belirten Soykan, iktidarla uyuşan felsefeleri ise "ideoloji" olarak niteliyor." (Seda Yüksel, *Bir Anarşistin Seyir Defteri* üzerine)

ESERLERİ:

Metin Okuma, Felsefe ve Dil : Wittgenstein Üstüne Bir Araştırma (1995), *Kuram-Eylem Birliği Olarak Sanat: Schelling Felsefesinde Bir Araştırma* (1995), *Sanatın Niteliği - Sanatçının Kimliği Sorunu* (1997), *Arayışlar* (1998), *Bilgi ve Betimleme: Pozitivizm ve Ernst Mach Üstüne* (1998), *Türkiye'den Felsefe Manzaraları I-II* (1998), *Bir Anarşistin Seyir Defteri* (1998), *Müziksel Dünya Ütopyasında Adorno ile Bir Yolculuk* (gen. 2. bas. 2000).

HAKKINDA: Seda Yüksel / Bir Anarşist Günce (Virgül, sayı: 13, Kasım 1998),Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 11.2.1999), Müziksel Dünya Ütopyasında Adorno ile Bir Yolculuk (Virgül, sayı: 35, Kasım 2000).

SOYKAN, Şerife (Esmer Hatun)

Şair (D. 1879, Gesi / Turan / Kayseri - 1945, Kayseri). Eşinin genç yaşta ölümü üzerine iki oğluyla dul kaldı. Yeniden evlenmedi. Okuma yazma bilmemesine rağmen daha çok dinî konular, toplumsal olaylar ve felaketler hakkında söylediği destan ve deyişlerin bir kısmı sonradan derlenerek yayımlandı. Şiirlerinden bir bölümü *Başakların Sesi* (1968), *Türk Kadın Şairleri* (1970) gibi antolojilerde yer aldı. Hakkında A. R. Öndar tarafından *Türk Dili* (1969), *Türk Folklor Araştırmaları* (1976) dergilerinde tanıtıcı yazılar yayımlandı.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Şairleri (1962), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998).

SOYKUT, İsmail Hilmi

Şair ve yazar (D. 1906, Hayfa - Ö. 1974, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini Bursa'da yaptı. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü mezunu. Ankara Erkek Lisesi, Ankara İsmet Paşa Kız Enstitüsü (Kız Teknik Öğretmen Okulu), Ankara Gazi Lisesi, Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulu ve Balıkesir Lisesinde edebiyat ve Fransızca öğretmenliği yaptı. İstanbul'da Üsküdar ve Kadıköy Ortaokulları'nda müdürlük görevlerinde bulundu. 1967 yılında İstanbul Erkek Lisesinde edebiyat öğretmeni iken emekliye ayrıldı. Aruz, hece ve serbest ölçülerin tümünde şiirler yazdı. Şiirlerinin bir bölümü bestelendi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Köpükler* (1941), *Mahrem Şeyler* (1961).

ALAEDDİN SOYKAN

BİLLUR SIR

Tutsan kuşa o sesinin billur sırrını
Sorsan yâr derdi
Saf saf oluş nedenini sormuş olsan sonra dağların
Bir ses: Bizi böyle kılan
(Bir)i var derdi

Ağmak çatırdar ya şafak her doğan günle
Gören nar derdi
Ve kendinden geçip baktıkça ufka
Düştü içerime ah düştü bir şey
Gibi kor derdi

Derken bu düğümü çözüp o kişi
Ey dağlar derdi
Ardınızdan güneşleri doğuranı o
Gayri bu yürek bende bir kuytu dille
Hep anar derdi

Ve de ekleyerek kendi kendine
Kuşları içimin şükür hak uçar derdi
Coşku göklerinde seyredip zikrin
Mahur kanatlarla hep vakti öyle
Can çırpar derdi

Evet kuşa o sesinin billur sırrını
Sorsan yâr derdi
Saf saf oluş nedenini sormuş olsan sonra dağların
Bir ses: Bizi böyle kılan
(Bir)i var derdi

(*Doru Özlem*, 1985)

DENEME: *Yeni Şiir ve Karakterleri* (1955).

DERLEME: *Açıklamalarıyla XII. Asırdan XX. Asra Kadar Türk Şiirinde Tasavvuf, Hikmet ve Felsefeyle Dolu Unutulmaz Mısralar* (1968), *Türk Atalar Sözü Hazinesi* (1974).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998).

SOYLU, Ali

İlâhiyatçı. 1964, Trabzon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Uzungöl'de tamamladı. Aynı yıllarda mahalle imamından ders alarak hafızlığını tamamladı. Ankara Merkez İmam Hatip Lisesini bitirdi. Kıbrıs Lefkoşa Müftülüğünde üç yıl imam hatiplik yaptı. Ardından Ankara Gölbaşı Merkez Camii imam hatipliğine atandı (1989). Doktorasını Anadolu Üniversitesi SBE Temel İslâm İlimleri (Tefsir) Anabilim Dalında (1994) tamamladı. *Kur'ân'da Servet Dağılımı* (2003) adlı bir araştırması kitap olarak basıldı.

HAKKINDA: Ali Soylu / Kur'ân'da Servet Dağılımı (2003).

SOYLU, Ali Mustafa

Şair ve oyun yazarı (D. 1907, Niğde – Ö. 31 Mayıs 1974). İlk ve ortaokulu Niğde'de, liseyi İstanbul Robert Kolej-de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. Sivas, Konya, Afyon, Yozgat liselerinde felsefe öğretmenliği yaptı. Zamanının Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ile yaptığı bir tartışma sonucu öğretmenlikten ayrıldı. Çalışmalarını Topkapı Müze Müdürü olarak sürdürüp emekliye ayrıldı.

ESERLERİ:

PİYES: *Cem, Bir Renk ve Bir Ahenk, Tayfur, Napoleon, Arda ve Erdül, Yahut Volkan, Argel, yahut Bir Anarşistin Zihnî ve Derunî Hayatı, Aktan, Yahut Tanrı Adam, Yokluk, yahut Cemiyet Böyle İstiyor, Akman, yahut, Hayvan Adam, Alpan, yahut Azap, İrade ve Kader, yahut Tesamuh, Apak yahut, Bir Vasiyetname, Akad, yahut Hülya ve Izdırap, Kan, Dönüş, yahut Cihadı Ekber, Akyap, yahut, Bir Gurur Temaşası, Sekiz Piyes Külliyatına ait bazı çıkartma ve katmalar, Deprem yahut Hürriyet, Ocak, Ocak: Dördüncü Perde, Gowa* (1951), *Bütün'den Deyişler* (1951).

ŞİİR: *Faust ve Şeytan.*

HAKKINDA: İsmail Özmel / Dünden Bugüne Niğde'li Şair ve Yazarlar (1990).

SOYLU, Metin

Araştırmacı. 1981, İstanbul doğumlu. Kişisel bir merak sonucu Piri Reis Haritası üzerine çalışmaya başladı. Bu çalışması Milli Eğitim Bakanlığı tarafından desteklenerek kendisine araştırma imkanı sağlandı. Piri Reis'in parçalanmış olan haritasını tamamladı. "Piri Reis Projesi" üzerine yurtiçi ve yurtdışında konferanslar verdi. Bulgularını *Piri Reis Haritası'nın Şifresi* (2005) adlıyla kitap olarak yayımladı.

Metin Soylu

SOYLU, Sıtkı

Araştırmacı-yazar. 1927, Mut / İçel doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini memleketinde yaptı. 1949 yılında Gaziantep'te yayımını başlattığı günlük *Akyol* gazetesi ile gazeteciliğe başladı. Banka memurluğu ve müdür yardımcılığı, Mut Belediyesi Elektrik İşletmesi Müdürlüğü yaptı. Ticaretle uğraştı. *Kahraman, Haber, Mut'tan Haber* gazetelerini çıkardı. Makaleleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı.

"Türk folkloruna en önemli katkısı Karacaoğlan ve Yunus Emre üzerine yaptığı çalışmalar ve katkılardır. Denilebilir ki, Sıtkı Soylu, ülkemizin en yetkili Karacaoğlan antolojistidir." (İrfan Ünver N.)

ESERLERİ:

Yunus Emre: Hayatı ve Mezarı Hakkında İnceleme (1965), *Karacaoğlan: Sözlük - Bibliyografya - Deyişat - Topoğrafik ve Etnoğrafik Bilgiler* (1974), *Karacaoğlan* (Seçmeler - Vecdi Yarman ile, 1975).

SOYMEN, Mehmet

İslâm bilgini (D. 1901, Isparta – Ö. ?). Isparta İdadisini (lise), Medrese-i İlmiye, Dârülhilâfe ve İmam Hatip Mek-tebini (1925) bitirdi. 1928'de İzmir Muallim Kursunu tamamladı. Yirmi bir yıl ilkokul öğretmenliği, 1950'den itibaren de Isparta Müftülüğü yaptı. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından basılan *Cep İlmihali* (1954) adlı eseri uzun yıllar alanında bir boşluğu doldurdu.

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

SOYÖZ, Saffet

Şair ve yazar. 1957, Bursa doğumlu. Bir süre şair Metin Güven'le evli kaldı. Ankara Teknik Yüksek Öğretmen Okulundaki yüksek öğrenimini tamamlamadan ayrıldı. Bir süre serbest çalıştıktan sonra memurluk yaptı. Yazı ve şiirleri *Cumhuriyet Dergi, Edebiyat 81, Gökyüzü, Yaba, Dönem* vd. dergilerde yer aldı. *Yangın Bela Kül* (1995) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Yılmaz Odabaşı / 1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi (2.bas. 2001).

SOYSAL, Ahmet

Felsefeci, yazar, çevirmen. 3 Şubat 1957, İstanbul doğumlu. Tam adı Ahmet Deniz Soysal'dır. Siyasetbilimci ve hukukçu Prof. Dr. Mümtaz Soysal amcasıdır. İlkokulu Brüksel'de, ortaokulu Galatasaray Lisesinde, liseyi Beyrut, Brüksel ve İstanbul Saint-Joseph Lisesinde okuyarak tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümündeki öğrenimini tamamlamadı. İstanbul Fransız Kültür Merkezinde çalıştı. Yazıları ve çevirileri, 1981'den itibaren *Yazko Çeviri* ve kurucuları arasında yer aldığı *Beyaz* dergisi (1982-95) başta olmak üzere, yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli dergilerde yayımlandı.

"Her toplum gibi bizim toplumumuz da düşünür yetiştirmektedir. Bu düşünürlerinden biri de Ahmet Soysal'dır. Ahmet Soysal neden düşünürdür? Çünkü Soysal düşünce üretirken çok çeşitli ve zengin kaynaklara başvurmakta ve bakış açısının sınırlarını mümkün olan en uca götürmeye çalışmaktadır. Bu çabasının en somut örneği 'Birlikte ve Başka' adlı yapıtıdır." (M. Mukadder Yakupoğlu)

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Birlikte ve Başka* (1999), *Arzu ve Varlık / Dağlarca'ya Bakışlar* (1999), *Ölüm Yazı Vücut* (Resimler: Bahar Kocaman, 2005).

ÇEVİRİ: *Van Gogh Toplumun İntihar Ettirdiği* (A. Artaud'dan, 1991), *Suç Ortakları ve İşkenceler* (A. Artaud'dan, 1992), *Seçki* (Y. Bonnefoy'dan, 1995), *Beyaz Motor* (A. du Bouchet'den, 1995), *Göz ve Tin* (M. Marleau-Ponty'den, 1996), *Bugün Budur* (A. Du Bouchet'den, 1997), *Tanrı Yargısının İşini Bitirmek İçin* (A. Artaud'dan, 1999), *Tancrede ile Clorinde'in Dövüşü* (P.J. Joure'dan, 2000).

HAKKINDA: Birlikte ve Başka (Virgül, sayı: 24, Kasım 1999), M. Mukadder Yakupoğlu / Ahmet Soysal'ın Düşünce Dünyası (Cumhuriyet Kitap, 9.12.1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 11.11.1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Ali Galip Yenen / Dağlarca Üzerine Bir Kitap (Virgül, sayı: 37, Ocak 2001), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2005).

SOYSAL, İlhami

Gazeteci-yazar (D. 1928, Karadeniz Ereğlisi / Zonguldak - Ö. 20 Eylül

İlhami Soysal

1992, Ayvalık / Balıkesir). Bursa Erkek Lisesini bitirdikten sonra devam ettiği İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki öğrenimini yarıda bıraktı. *Büyük Doğu* gazetesinde (1950) muhabir olarak başladığı gazetecilik hayatını *Bursa, Antalya, Ankara, Pazar Postası, Son Havadis, Kim, Milliyet, Akşam, Türk-İş, Hareket, Akis* gazete ve dergilerinin yazı işleri müdürlüğü, genel yayın müdürlüğü, Ankara temsilciliklerini yaparak sürdürdü. *Akşam* (1978-81), *Yeni Ortam, Vatan* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. Yazılarından dolayı yargılandı ve hapis yattı.

Edebiyat ve kitap tanıtma yazıları, adı geçen gazete ve dergilerin dışında *İmece, Türk Solu, Devrim, Güney, Pazar Postası, Seçilmiş Hikâyeler, Akis* dergilerinde yer aldı. Son olarak *Milliyet* gazetesinde fıkra yazarıydı. Çeşitli tarihlerde Ankara Gazeteciler Cemiyeti, Ankara Gazeteciler Sendikası başkanlıklarında bulundu. 1982 yılında Çağdaş Gazeteciler Derneğinin Abdi İpekçi Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Sıfıra Sıfır Elde Sıfır (1969), *20. Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi* (1973), *Günün İçinden* (1975), *Dünyada ve Türkiye'de Masonluk ve Masonlar* (1979), *Niçin Masonluk Değil* (1984), *150'likler* (1985), *Kurtuluş Savaşında İstihbaratçılar* (1985), *Demokrasi Diye Diye* (1992).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mustafa Şerif Onaran / 20. Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi Üzerine (Virgül, sayı: 33, Eylül 2000).

SOYSAL, M. Orhan

Eğitimci, yazar. 15 Eylül 1943, Trabzon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Trabzon'da yaptı. 1966'da Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. İzmir Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünde öğretmenlik yaptı. 1980 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kuruluna atandı. 1981-84 yılları arasında Polonya Jagiellon Üniversitesi Doğu Dilleri Enstitüsü Türk Dilleri Bölümünde dersler verdi

ESERLERİ:

Eski Türk Edebiyatı Metinleri (1978), *Edebi San'atlar ve Tanınması* (1992).

SOYSAL, Metin

Şair. 1952, Yelpınar köyü / Bayburt doğumlu. Babasının memuriyeti dolayısıyla çocukluğunu ailesiy-le birlikte Erzurum, Gümüşhane ve Bayburt'ta geçirdi. Ortaokul öğrenimini Bayburt merkezinde, lise öğrenimini ise Bayburt Ticaret Lisesinde tamamladı. 1976 yılında devlet memur oldu. Bayburt Çağrı FM radyosunda "Dost Kervanı" adlı şiir programının yapımcılığını üstlendi. *Sevgi Pınarı* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Mahmut Kırtan / Bayburtlu Şairler (1998).

SOYSAL, Mine

Arkeolog, yazar. 1959, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Ön Asya Dilleri ve Kültürleri Bölümü (1981) mezunu. 1994 yılına dek İstanbul Arkeoloji Müzelerinde arkeolog-araştırmacı olarak çalıştı, sergileme projeleri gerçekleştirdi. Türkiye'nin farklı bölgelerinde çok sayıda arkeolojik yüzey araştırmasına ve kazıya katıldı. 1996'da Günışığı Kitaplığı adlı yayınevini kurdu. Çocuklar ve gençler için bilimsel içerikli pek çok kitap hazırladı. İlköğretim öğrencileri için İstanbul'un ve Anadolu'nun kültür tarihine ilişkin seminerler verdi; okuma etkinlikleri düzenledi. Çalışmalarını Günışığı Kitaplığının yayın yönetmenliğini yaparak sürdürdü.

"Eylül'de Aşklar, on yedi yaşındaki iki gencin, Eylül ile Can'ın aşk hikâyesini anlatıyor. Gençlik romanlarında pek de alışkın olmadığımız bir tarzı var kitabın. Her şeyden önce eğitici ve öğretici olma amacı güdülmeden yazıldığını hissettiren bir kitap. Soysal'ın geleneksel kalıp ve öğretileri yıkan bir tavrı var. Roman kahramanlarının zaafları, çelişkileri ve kaygıları, hikâyeyi daha içtenlikli kılıyor. Dolayısıyla da didaktik olmayan yalın ve sürükleyici bir dil ortaya çıkıyor." (Virgül)

ESERLERİ:

Ala (1996), *Kentler Kenti İstanbul* (1996), *Mermer Kent Priene* (1996), *Renk Renk Anadolu* (1996), *Renk Renk İstanbul* (1996), *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme İçin Oyunlar* (1996), *İstanbul Oyunları* (1996), *Dağlardaki Tanrılar Labrayn-da* (1997), *Sanatçılar: Boyama* (1998), *Mavi Zamanlar Halikarnassos* (2000), *Eylül'de Aşklar* (2001), *İstanbul Masalı* (2003).

HAKKINDA: Eylül'de Aşklar (Virgül, sayı: 47, Ocak 2002), Mine Soysal / İstanbul Masalı (2003).

SOYSAL, Mümtaz

Hukukçu, yazar, siyaset ve devlet adamı. 1929, Zonguldak doğumlu. Yazar Sevgi Soysal'ın eski eşidir. Galatasaray Lisesi (1949), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler (1953) ve Hukuk Fakültesi (1954) mezunu. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde iki yıl asistanlık yaptıktan sonra (1953-54) Londra İktisat Okulu ile Amerika'da Princeton ve Berkeley Üniversitelerinde çalışmalar yaptı. Dönüşünde asistan olarak atandığı (1956) Siyasal Bilgiler Fakültesinde doktorasını tamamladı (1958), aynı yerde doçentliğe (1959) ve profesörlüğe (1971) yükseldi. Siyasal Bilgiler Fakültesinin bir ara (1971) dekanlığını da yapan Soysal, 18 Mart 1971'de de dekanken Ankara Sıkıyönetim Komutanlığınca gözaltına alınarak tutuklandı. 1968'den itibaren okuttuğu *Anayasaya Giriş* ders kitabında komünizm propagandası yapmakla suçlandı. Alltı yıl sekiz ay ağır hapis, iki ay yirmi gün Kuşadası'nda emniyet gözetimi altında bulundurulmaya ve kamu haklarından ebediyen mahrumiyete mahkum edildi. Toplam on dört buçuk ay Mamak Cezaevinde kaldı.

Mümtaz Soysal

Soysal, 1962 yılında arka-daşlarıyla birlikte Sosyalist Kültür Derneğini kurdu. 1969-71'de Akdeniz Sosyal Bilim Araştırma Konseyi başkanlığı, Uluslararası Af Örgütü ikinci başkanlığı görevlerini yürüttü. 1991 seçimlerinde SHP listesinden Ankara Milletvekili oldu ve parlamentoya girdi. Arkasından Dışişleri Bakanı oldu. TBMM'de "Çekiç Güç", "Olağa-

nüstü Hal", demokratikleşme, Kıbrıs, özelleştirme gibi konularda hükümet politikalarını eleştirdi. Özelliklc özelleştirme konusundaki yetki yasalarının iptali için Anayasa Mahkemesine başvurular yaptı. Bu başvuruları sırasında Anayasa Mahkemesi tarihinde ilk kez yürütmeyi durdurma kararı verdi. Bu dönemde içinde bulunduğu koalisyon yönetimi ilc anlaşamayınca bakanlıktan istifa etti. Solun yeni kimliğini bulması için mücadele verirken, sonradan SHP ile birleşen CHP'ten koptu, DSP saflarına geçti. 24 Aralık 1995 genel seçimlerinde DSP'den Zonguldak milletvekili seçildi. Başbakan Ecevit'le anlaşmazlığa düşerek DSP'den de ayrıldı. 24 Temmuz 2002 tarihinde arkadaşlarıyla birliktc Bağımsız Cumhuriyet Partisini kurdu ve genel başkanlığını üstlendi.

Mümtaz Soysal, anayasa profesörü olarak birçok uluslararası toplantı-ya delege olarak katıldı ve uluslararası bazı hukuk kuruluşlarının üyeliklerinde bulundu. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın danışmanlığını yaptı. Günlük yazılarını 1985 yılından itibaren *Milliyet* gazetesinde yayımladı. Daha önce *Forum, Akis*, kurucularından olduğu *Yön, Emek* ve *Ortam* dergileri ile *Yeni İstanbul, Ulus, Cumhuriyet* ve *Barış* gazetelerinde yazdı. Uzun yıllar *Hürriyet* ve daha sonra *Cumhuriyet* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Hürriyet gazetesindeki yazılarını konularına göre ayırarak altı kitap olarak yayımladı. İlk defa 1979 yılında verilen UNESCO Uluslararası İnsan Haklaı Öğretim Ödülünü kazandı. Mülkiyeliler Birliği Vakfı üyesidir.

BAŞLICA ESERLERİ:

Avrupa Birliği ve Türkiye (1954), *Demokratik İktisadi Planlama İçin Siyasi Mekanizma* (1959), *Dış Politika ve Parlamento* (1964), *L'action des Administres sur le Fonctionnement de l'adminisration Publique* (1966), *Local Government in Turkey* (1967), *Halkın Yönetime Etkisi* (1968), *Anayasa'ya Giriş* (1968), *100 Soruda Anayasanın Anlamı* (1969, Anayasa'nın Anlamı adıyla, 1986), *Dinamik Anayasa Anlayışı - Anayasa Diyalektiği Üzerine Bir Deneme* (1969), *Güzel Huzursuzluk* (1975), *Demokrasiye Giderken* (1983), *Balinanın Böcekleri* (1995), *İçgüveysinin Encamı* (1995), *Öpülesi Gemiler* (1995), *Aklını Kıbrısla Bozmak* (1995), *Anayasanın Püf Noktası* (1995), *İdeoloji Öldü mü* (1995).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyicliler (c. VI, 1969), Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

Sevgi Soysal

SOYSAL, Sevgi

Hikâye ve roman yazarı (D. 30 Eylül 1936, İstanbul - Ö. 22 Kasım 1976, İstanbul). Annesi aslen Alman kökenli olan Aliye Hanım, babası bürokrat Mithat Yenen'dir. Hukukçu, yazar ve devlet adamı Mümtaz Soysal'ın eşiydi. Babasının görevi nedeniyle çocukluğu ile gençliğini ve daha sonra eşi Mümtaz Soysal'ın görevleri gereği yaşamının büyük bir bölümünü Ankara'da geçirdi. Ankara Kız Lisesini (1952) bitirdi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Klasik Arkeoloji Bölümünde bir süre okuduktan sonra Almanya'da Göttingen Üniversitesinde arkeoloji ve tiyatro öğrenimi gördü (1956-57). Türkiye'ye döndükten sonra Alman Kültür Merkezi ve Ankara Radyosunda (1960-61) çalıştı. Bir süre Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümüne devam etti.

12 Mart 1971 askeri müdahalesi gerçekleştiğinde TRT'de program uzmanı olarak görev yapıyordu. Kadın-erkek ilişkileri ve evlilik temasını işlediği ilk romanı *Yürümek* nedeniyle "müstehcenlik" suçlamasıyla yargılandı ve TRT'den ayrıldı. Pek çok aydın ve yazar gibi o da herhangi bir neden gösterilmeksizin tutuklandı. Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu'ndaki zorunlu sekiz ay ikâmetinden ardarda yazdığı roman, hikâye ve anı kitaplarıyla döndü. Daha sonra yine bir kitabından dolayı bir yıl hüküm giydi. Adana'da dört ay sürgün hayatı yaşadı (1972). *Politika* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı.

Yazı ve kitaplarını yazar Özdemir Nutku'yla evliyken Sevgi Nutku, yönetmen Başar Sabuncu ile evliyken Sevgi Sabuncu, son olarak siyasetçi Mümtaz Soysal ile evliyken Sevgi Soysal imzalarıyla yayımladı. İlk eşi Özdemir Nutku'dan bir oğlu, üçüncü eşi M. Soysal'dan iki kızı oldu. Londra'da meme kanser tedavisi gördü, ancak iyileşemedi, İstanbul'a döndüğünün ertesi günü öldü ve Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

İlk öyküleri 1960'tan itibaren *Dost, Yelken, Ataç, Yeditepe, Değişim* dergilerinde, 1965'ten sonra *Dost, Papirüs* ve *Yeni Dergi*'de yayımlandı. İlk dönem öykülerinde bireysel sorunları, sonraki öykü ve romanlarında toplumsal sorunları ele aldı. Ahmet Oktay'ın ifadesiyle *"Duygusal, romantik ve Kafkaesk bir söylemden siyasal ve sorgulayıcı bir söyleme geçti."* İlk öykü kitabı *Tutkulu Perçem*'de ve on dört öyküden oluşan *Tante Rosa*'da bunalımı, tedirginliği, karamsarlığı, yabancılaşmayı, kadın özgürlüğünü işledi. B. Necatigil, Tante Rosa için *"romantik ironisi, şiirli, nükteli, yer yer grotesk anlatımıyla hikâyeciliğimizin özel başarılarından biridir"* diye yazdı.

Romanlarında halkın ve aydınların toplumsal, siyasal gelişmeler içindeki yerlerini, öğrenci ve gençlik hareketlerini, siyasal kovuşturmaları, hapishane, sürgün yaşamı ve işkenceyi anlattı. Escrlerinde ince alay, açıksözlü bir anlatım ve sosyal adalet tutkusu kendisine özgün bir yazarlık kişiliği kazandırdı. İlk romanı *Yürümek* ile TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışmasında Başarı Ödülünü aldı. *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* ile 1974 Orhan Kemal Roman Armağanını kazandı. Ankara Meydan Sahnesi'nde H. Dormen'in yönettiği "Zafer Madalyası" oyununda rol aldı. Kitapları, Bil-

SEVGİ SOYSAL

MALAYRILIĞI VE ŞAMPANYA KOVASI

Bütün kızlar, şampanya adını duymuş bütün sıradan kızlar, sevgili bir erkeğin kendilerine pembe şampanya ısmarlamasını düşünmüşlerdir. Gümüş kova içinde, buzlar arasında pembe şampanya, sonra belki de kuş cıvıltıları. Başlarına tuğla düşmemiş bütün kızlar. Tuğla düşene kadar. Tuğla düşünce, tek düşünce ölmemek olur, yaşamak olur elbet.

Şampanya gibi usul usul, kibar kibar, kabardı erkek.

—Ev tuttun ha?

—Bir tane sana, bir tane de bana, dedi kadın, şampanya yudumlarcasına, yumuşak.

Adam şampanyalıktan çıktı. Sanki ilk tuğlayı başına yemiş. Masanın çevresinde eşindi, eşindi. Aynı köpekler gibi. Gezmeğe götürüleceğini sezen köpekler gibi. Ve sevinçle, hayır kederle havladı.

—Delisin sen!

—Dönüp durma masanın çevresinde, midem bulanıyor, dedi kadın.

Sanki alışmadığı, o eski aptal düşlerin şampanyasından sarhoş.

Adam bir tuğla gibi düştü ayaklarına, başına eskilerden düşen tuğla gibi.

—Ben sensiz yaşayamam.

Beklenmedik anda birinin başına bir şey düşse, bu tuğla da olsa, güler insan. Hatırladı, güldü kadın; kendi başına düşen tuğlayı bir kez daha seyretti. Adam kalktı, sarı bir yüzle. Ağlıyor, aman, eski şampanya köpükleri ve kuş cıvıltıları gibi, kilisede evlenen bir çifti kutlayan bir rahip gibi, yüznumara duvarına çizilmiş ayıp resimler gibi, ağaçlara oyulmuş kalpler, sevgili adları gibi. Bütün bu görüntülerin bir yerlerinde ağlayan bir erkek vardır. Gevşemeyecekti kadın.

Hangi kadın erkek gözyaşlarıyla gevşememiştir? Hangi çılgın kadın? Şaşarım. Bendimi çiğner taşarım. Hangi çılgın gevşemelere zincir vuracakmış şaşarım. Tuğladan, önceki aptallıkla geviş getirecekti; görüntüyü, o bütün aptal kadınlara gözyaşı döktüren görüntüyü kaçırdı. Katı, kaskatı kaldı. Hiç şampanya içmemiş kadar katı. Bu kötü romanı, bu kötü filmi göremedi, gözleri yaşaramadı. Şimdi bir tuğlanın zamanıdır. Şimdi yeniden ölmenin. Adam kadında şampanyanın, kilisede evlenen sevgili görüntüsünün getirebileceği gevşekliği arandı. Ellerini tuttu kadının. İşte şimdi bütün apartmanlar yıkılsın üstüne, belki, ancak o zaman ölünebilir. Yok şu sırada aşk sahneleri oynamak, en sıradan kızların şampanyalı düşlerinde bile yok. Erkek bu sahneleri çok oynamış. Erkekler, aptal kadın seyircileri bolluğu yüzünden pek gelişemezler. Erkek rahat, apartmanın yıkıldığını göremedi. Bir yağmur yağdı sanıyor, ateşte süt taştı; bir bardakçık, ucuz bir bardakçık kırıldı, o kadar. Kadın ellerini çekmedi falan. Şimdi konuyu el tutmaya, tutmamaya getirmedik, bir cümle fazla konuşmak, taşların biraz daha öldürücü olması, yaralardan biraz daha çok kan akması, mezarların açılıp ölülerin bir kez daha yıkanması olacak. Apartmanın altında kalmak olacak. Dikine baktı adamın gözlerine.

—Yarın taşınıyoruz. Bir kamyonet tuttum. Bütün eşyaları yükleriz. Sen kendi evine, ben kendi...

İşte şimdi her şey eskisi gibi. Erkek inandırıcı hıçkırıklarla ağlıyor, kadının da gözleri yaşlı. Otursalar, birbirlerine yeni bir aşk mektubu yazsalar. Sonra da gidip belediyeye çöpçü yazılsalar. Kadın silkindi. Bir şarkı mırıldandı. Bir çocuk şarkısı:

"Evli evine, köylü köyüne, evi olmayan sıçan deliğine."

—Ben sensiz yapamam.

—Bunu söylemiştin. Yeni bir şey de söyleme. Yeni bir şampanya patlatma. Kadın kulaklarını tıkadı. Tıkamasa şampanya kulaklarından taşacak. Tavanın bir yerlerinde duvar inceden çatladı. Çatlak inzila büyüdü, büyüdü, büyüdükçe genişledi. Bir örümcek ağı gibi apartmanı sardı. Çatlaklardan şampanyalar aktı.

—Evimizin eşyalarını da yeni tamamlamıştık, dedi adam. Kadın ilk kez merakla baktı. Erkeğin gözleri çocuk gözleri gibi apaçık. Eşyalarda geziniyor. Bilyalara bakıyor. Bilyalarını sayıyor. Benim bilyalarım. Benim sarı, benim kırmızı, benim yuvarlak bilyalarım. Buna gülünür mü? Buna şefkat mi duyulur? Peki ya ne zaman gülünür? Ne zaman katılınır? Elinin tersiyle apartmanlara vurdu kadın. Apartman gümbürtüyle yıkıldı. Gümbürtü gömdü kahkahasını.

—Yeni tuttuğum evler bundan küçük. Eşyalar iki evi idare eder.

—Yine de ikimize yetmez, yani az eşyamız olur.

—Yeter, dedi kadın. İstersen sayalım eşyalarımızı.

Apartman yıkıntıları arasından bir inilti duydu kadın. Bir köpek yavrusu belki, ya da bir çocuk, üzüldü bir an. Erkek rahatlamış. Fırladı yerden, bir tuğla gibi düştüğü yerden. Gözyaşları kuruyalı yıllar geçmiş. Yeni bir şampanya açmak gereksiz bir masraf olur şimdi.

—Bu resmi ben alırım, dedi adam. Düşünür gibi yaptı kadın.

—Olur.

—Öteki de senin olur.

Bilyaları ayırmağa başladılar. Bu sana, bu bana.

—Bu halı ne olacak peki? Düğünümüzde dayım getirmemiş miydi onu? Kadın mantarı patlatarak fışkırdı şişeden.

—Herkes kendi soy sopunun getirdiği düğün hediyesini ayırsın önce.

Adam yadırgamadı bu sözü. Öylesine bilyacıklarına dalmış.

—Kütüphaneleri, koltukları, hani ben yaptırmıştım ya, evlenmeden önce hani.

—Yatak odasını da babam yaptırmıştı ya hani.

—Ben yerde mi yatacağım, yani?

—Herkes kendi yatağını, yorganını alsın.

—Yemek masasını sen almıştın.

—İki iskemlesi senin olsun.

—Teyp, plaklar? Beni oyalarlar diye düşünüyorum.

—Radyoyu niçin sattın? Onları da ben oyalanırdım.

—Bu dolabını sen al. Çocuk sende.

—Havagazı fırın ne olacak?

—Gel tabakları, çatalları ayıralım.

—Bu benim.

—Bunu sen al.

—Bunu sen al.

—Ölümü gör sen al.

—And verdim sen al.

Al sana, al sana diye vururdu kabahat yapınca büyükler. Tokatı nasıl almalı?

—Peki alırım.

—Alırım peki.

Şimdi sıradan kızların gözlerindeki yaşları kurudu. Şimdi sıradan kızlar çok eğleniyorlar.

→

—Kitapları indirelim.

Kitapları, tencereleri, evdeki bütün tuvaletleri halının ortasına döktüler.

—Bu kitap benim.

—Bu tencere hatıradır bana.

—Sen anlamazsın o kitabın dilinden.

—Sana tava dokunur.

—Bana gerekli, el kitabım.

—Elimin altında bir tava bulunmalı.

—Ya bu kitap, ya halı.

—Halı.

—Kitap bende kaldı tamam mı?

—Hepsinin üstünde benim adım yazılı.

—Birinci sayfaları koparırım.

—Yırtma!

—Halıyı kirletme!

—Yırtacağım.

—Bunlarsız yazamam.

—Yazma!

Erkek bilyaları cebine doldurdu. Çok şişti mi cebim diye baktı.

Çelme atıp kaçacak.

—ayrılmayı isteyen sensin. Ben ikimizin malı diyecek.

—Her şey ikimizin.

—Bu kitap benim ama.

Bir tuğla, bir tuğla üstüste, bina büyüyecek yeniden.

Kadın ayaklarıyla itti kitapları. Adam kitapların ortasında, ayakta. Kadın buldozerle yürüdü binanın üstüne.

Adam eşyaların ortasında, dimdik bunu hiçbir buldozer yıkamaz. Bu binanın önünden geçip gidivermeli, sokaklardan birine sapıvermeli.

Eşyalar, binalar, buldozerler, karşıda; daha güçlü, bir kadından, bir erkekten her zaman daha güçlü; eşyalar. Kadın çöktü yere, çevresine bakındı. O hiç bitmeyen aptallıkların şampanya kovasını buldu yalnız. Kovayı başına geçirdi. Sineklerin işediği perdelere, analarıyla yuvalarına dükkân dükkân perdelik kumaş arayan kızlara, mutfak eşyalarına, ucuz yüz görümlüğü düşürmeye çalışan kaynanalara, evli misiniz diye soran ev sahiplerine, kontratlara, ütülü çamaşır sepetlerine "şampanya adını duymuş bütün kızlara" nanik yaptı.

(*Barış Adlı Çocuk*, 1980)

gi Yayınevince 8 cilt halinde ve daha sonra da İletişim Yayınlarınca (2002) basıldı. Işıl Özgentürk *Tante Rosa*'nın "Seni Seviyorum Rosa" adıyla senaryosunu yazıp filme çekti (1991).

"Yapıtlarında yalnızca kadın duyarlılığını yansıtmakla yetinen kimi kadın yazarların aksine, Soysal bu döngüyü kırmayı (ve) *kadın sorununu da çok yetkin bir biçimde işlemekle birlikte, 'kadın yazar' deyiminin ötesin(e) geçmeyi başarır."* (Murat Belge)

"Sevgi Soysal'ın hayat çizgisiyle yazarlık çizgisi birbirine paralel olarak yürür. Biri ötekinden ayrılamaz ya da soyutlanamaz. Hayatı ne oranda, ne yönde, nasıl değişmişse sanatı da aynı gelişimini sürdürmüştür. Bu yargı Sevgi Soysal'ın otobiyografiye kapandığını göstermez, tersine, önce de söylediğim gibi, otobiyografik öğelerin öykü ya da roman gerçeğine dönüştürülmesi gibi bir ustalığı getirir." (Atilla Özkırımlı)

"Sevgi Soysal'ın benim için en önemli özelliği, gerek özel yaşamında gerek edebiyatında yol almaktan korkmaması. "Benim için" diyorum çünkü Sevgi Soysal, her has yazar gibi farklı açılardan incelenebilir ama ister mapushane koğuşlarını, hastane odalarını, ister kent sokaklarını dolaşın, görüntüleri saptayan göz aynıdır: Size beylik deneyimleri özgünmüş gibi göstermeye kalkışmayan, acıları abartmayan, toplumun yaşamını yönlendirmeye heveslenen resmi kurumların hepsiyle dalga geçen, ara sıra kendine de bıyık altından gülen zeki bir yazarın gözü ve ironik yaklaşımı. (...)

"Kahramanlarını yargılamaz; okuru sarsmak değil sarsalamak ya da silkelemek derdindedir. Doğru varsayılan her şeyden kuşku duymanız adına yüksek sesle sorular sorar, yanıt yetiştirmeye çabalamaz. (...)

"Yol almak, düz bir çizgide adım atmak değildir Sevgi Soysal için; dönüşmek, yenilenmek, bu uğurda hırpalanmaktır." (Tomris Uyar)

"Kitapları genellikle yaşadığı karmaşık dönemi yansıtan ve bir anlamda kendisiyle birlikte büyüyen ve gelişen kitaplardı. Her biri bir mercek altına yatırıldığında, dönemin bütün sıkıntıları, haksızlıkları, ara rejim bunalımları ve çarpıklığı bir bütün olarak karşımıza çıkar. Sevgi Soysal, belki de o dönemin, yani 12 Mart döneminin yarattığı en çarpıcı ve özgün yazarların başında gelmektedir. Bu özgünlüğü, olaylara kendi öznelliğini koymadan, dışarıdan bir gözle toplumsal olayları irdeleyebilmesidir. İlk kitabı "Tutkulu Perçem"den, bitirmediği son kitabı "Hoş Geldin Ölüm"e kadar hepsi dönemin izlerini taşır. Tutkulu Perçem ne kadar bir bunalım edebiyatına yakın ortaya çıktıysa, Hoş Geldin Ölüm de daha başlangıcından itibaren toplumsal bunalımın ipuçlarını vermektedir. Bir tek Tante Rosa bu anlatımın dışında kalmıştır. (...)

Sevgi Soysal

"Tante Rosa, Sevgi Soysal'ın sanata en çok yaklaştığı, sanatsal kaygısını ön planda tuttuğu kitap olarak ayrı bir önem taşımaktadır. Daha sonra yazdığı kitaplarında Soysal, toplumsal olayların da etkisiyle daha didaktik ve gerçeğe bağlı yazma yolunu seçmiş, "Şafak" adlı romanında da zirveye çıkmıştır." (Mümtaz İdil)

"Sevgi Soysal, Türk edebiyatına, hikâyeleri ve romanlarıyla, alışılmamış, yepyeni bir kadın tipi armağan eden, ilk değilse bile, en başarılı sanatçıdır. Onun eserlerin de, Halide Edib'le başlayan kadın duygusallığının, etinin teninin tutsaklığında eriyen, ama ruhunu, kişiliğini koruma yolunda savaş veren romantik kadın tipini gerilerde bırakıyoruz." (Vedat Günyol)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Tutkulu Perçem* (Sevgi Nutku adıyla, 1962), *Tante Rosa* (Sevgi Sabuncu adıyla, 1968; Aliye Yenen çevirisi ve Selçuk Demirel'in çizimleriyle Almanya'da 1981), *Barış Adlı Çocuk* (1976).

ROMAN: *Yürümek* (Sevgi Sabuncu adıyla, 1970), *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* (1973), *Şafak* (1975), *Hoşgeldin Ölüm* (bitmemiş son romanı, ilk hikâye kitabı *Tutkulu Perçem*'le birlikte, 1980).

ANI: *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* (1976).

FIKRA: *Bakmak* (1977).

ÇEVİRİ: *Mezar Bekçisi* (F. Kafka'dan, 1966), *Godot Geldi* (M. Bulataviç'ten, 1969), *Beş Paralık Roman* (B. Brecht'ten, 1972).

SEVGİ SOYSAL HAKKINDA

Selim İleri

Sevgi'yle arkadaşlığımız bölük pörçük, ta *Tante Rosa – Cumartesi Yalnızlığı* günlerinden, erken ölüme kadar sürdü. Ne kadar zor Sevgi'den söz açmak! Nasıl bir insandı? Alaycı, mağrur, snop... yoksa, delişmen, sevgiçil, alabildiğine yakın... Kuskusuz hem o, hem öbürü. Hiçbir şeyi umursamayan; her şeyi ciddiye alan... Dış dünyaya uçsuz bucaksız açık; kimselere belli etmeyecek kadar içe kapamık...

Sevgi'yi Ankara'da İlhan Berk'in evinde tanımıştım. Uzun boylu, hoş, güzel bir genç kadındı. *Tante Rosa*'da yer alan incefikli öykülerini aylar boyu Dost dergisinde okumuştum. Ona, yine İlhan Berk aracılığıyla *Cumartesi Yalnızlığı*'nı göndermiştim. Her şeye karşı onuz silken, bir tavrı vardı.

—Ödüllere katılmalı. Eleştirmenlere boynu bükük görünmedin mi olmaz, diyor, kahkahayı basıyordu. Küçük adamlar bunlar, hoşlanırlar böyle şeylerden.

Sevgi Ankara Radyosu'nda çalışıyordu. Bir başka yolculukta telefon etmiştim. Sesimden beni tanıyacağını sanmıyordum. Ama hemen çıkardı.

—Nasıl tanıdın?

—Sesleri hiç karıştırmam ben, diyordu.

Mavi kadife koltuklu bir pastanede buluştuk. O gün bambaşka bir Sevgi Soysal'la yüzyüze geldim. İçedönük, yorgun, usançlıydı. Edebiyatı, yazı yazmayı, hikâyeciliği anlamsız buluyor, sanatın oluşumunda saçma'nın izlerini görüyordu. Bugün gibi hatırlıyorum, yüzü alaca ışığa bulanmış, hafifçe doğrularak:

—Bütün bunlar niye? Neden herkes gibi değiliz? diye sormuştu.

O an'a dek böyle bir soru hiç aklıma gelmediğinden ben de:

—Nasıl? diye sormuştum. Nasıl herkes gibi değiliz?

İri iri açmıştı gözlerini.

—Adam bankada çalışıyor, radyoda çalışıyor, öğretmenlik yapıyor, bir yerde memur, avukat, doktor, mebus... Evine dönüp hayatını yaşıyor. Sen herkesten çok yaşamak, doludizgin yaşamak istiyorsun. Hem de içine kapanıp, masa başında yazı yazıyorsun, roman yazıyorsun...

Büyük aymazlıkla sözünü kesmiştim.

—Roman mı yazıyorsun Sevgi?

—Evet.

Yürülmek'i yazıyormuş. Sonra sözünün kesilmesine de onuz silkerek devam etmişti:

—...Hem uyumsuzsun, gelgelim sürekli bir uyum arayışı içindesin. Seni kimselerin takığı yok, ama sen herkesi takıyorsun, her şeyi takıyorsun. Kendi kendime soğuk savaş...

Bu tek kişilik soğuk savaşı saçma ve gülünç buluyordu. Sözgelimi bir dergiden sormuşlar:

Nasıl hikâyeci olduruz?

—Ne yazayım yani şimdi ben, diyordu. Musluk bozulmuştu, tıp tıp damlıyordu. Tamirciyi çağırdım. Şip şip su sesinden sinirlerim altüstü. Adam onarırken içeriye geçip ilk hikâyemi yazdım... Böyle mi söyleyeceğim?

Oysa zaten öyle söylemiş, öyle de yayınlandı.

(...) Atilâ İlhan'dan Sevgi'nin hastalandığını, ameliyat olduğunu, tanının kanserle adlandırıldığını öğrenecektim. Ameliyattan sonra Çağdaş Sahne'de bir açıkoturumda biraraya geldik. Tıpkı mavi kadife koltuklu pastanedeki Sevgi'yi bulmuştum karşımda. Sessiz, kırgın, darmadağınık.

—İyiyim, diyordu.

—Sonra birden o akşam ne yapacağını sordu. Hiçbir şey yapmayacaktım. Ankara'da bir iki dostum vardı topu topu. Onları da ancak öteki akşamlar görebilecektim.

—Müntaz burada değil, evde yemek yok, dedi Sevgi. Ama bir yere gidip oturalım.

Kral çiftliği miydi oranın adı, Altın Nal mıydı? Piknik'ten biraz daha lüks bir lokantaya gittik. Sevgi masaya oturur oturmaz, sanki bana değil de, bilmediğim, anlayamadığım bir ötelere bakarak:

—Biliyor musun, dedi, bazen dokunma duyu'mu kaybediyorum. Dokunuyorum ama, dokunduğumu algılayamıyorum. Ben çok yaşamayacağım Selim.

Allak bullak olmuştum. Yıllar önce annemin ameliyat olduğunu, göğsünü aldıklarını, kurtulduğunu; böyle düşünmemesi gerektiğini söylemeye çabaladım. Dinler görünüyor, gelgelelim dinlemiyordu. Usanmışçasına, aldırışsızlığını dışavurarak:

—Neler yazıyorsun? diye soruverdi

Bodrum'da geçen bir roman yazmaya çalışıyorum.

—Yazmayı seviyor musun?

—Seviyorum. Sen?

—Hayat her zaman bana daha önemli geldi. Onu da hiçbir zaman istediğim gibi yaşayamadım. Onurlu bir kadın olmayı isterdim; inanmayacaksın.

İnanıyordum. Bununla birlikte mandığımı söylemeye cesaret edemeyeceğim kadar uzaklık o an. Susarak gülümsemiştim... İşte son konuşmamızdan bende artı kalanlar. On bire doğru lokantadan çıktık. Sevgi veda edip bir taksiye bindi. Ya da bindirtmişim de o yürümüştü. Otele döndüm. Sonra İstanbul'a döndüm. Sonra Sevgi'nin öleceğini haber aldım. (...)

(*Hatırlıyorum*, 1996)

HAKKINDA: Vedat Günyol / Sevgi Soysal ve Erkek Dünyası (Yeni Ufuklar, Mayıs 1971) - Çalakalem (1977, s. 155-167), Hilmi Yavuz / Yenişehir'de Bir Öğle Vakti (Milliyet Sanat, 31.8.1973), Füsun Akatlı / Sevgi Soysal'ı Anarken (Gösteri, 1.12.1980), Fethi Naci / 100 Soruda Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme (1981, s. 372-378, 1982 426), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (2. bas. 1982, 497-503), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız – Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Mümtaz İdil / Bir Sevginin Öyküsü (1990), Berna Moran / Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış (1994), Atilla Özkırımlı / "Tutuklu Perçem'den Şafak'a Sevgi Soysal'ın Yazarlık Çizgisi" Sevgi Soysal'ın Tante Rosa içinde (1996) – Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Selim İleri / Sevgi Soysal Üzerine (Türk Dili, Ocak 1977) - Hatırlıyorum (1996, s. 206-211), Sevgi Soysal özel bölümü (Kitap-lık, Mart-Nisan 1997), Adnan Binyazar / Tante Rosa (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Murat Belge / "Şafak Üstüne" Edebiyat Üzerine Yazılar içinde (1998), B. Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (17. bas. 1998), Mümtaz İdil / Bir Sevgi Soysal Vardı (Yaşasın Edebiyat, Eylül 1998), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 3 (1999), İnci Aral / Öykücülüğümüzde Kadın ve Erkek Söylemi (Varlık, Mart 2000), Mustafa Arslantunalı / En Sondaki Fakir Uyak (Virgül, 2000), Çimen Günay / Şafak'ta Kadın Olmak - Mustafa Şerif Onaran / Gülümseyen Özgünlük - Erdal Doğan / Sevgi'li Bozkır (Varlık, Aralık 2001), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), A. Ömer Türkeş / Sevgi Soysal: Edebiyatta Arayışın Adı - Oylum Yılmaz / Bir Yazarı Anne Edindim (Radikal Kitap, 26.11.2002), Mustafa Arslantunalı / Sevgi Soysal'ın Bütün Eserleri (Virgül, sayı: 57, Aralık 2002), Gamze Somuncuoğlu / Sevgi Soysal'ın Yapıtlarında Kadın Kimliği (yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, 2002; Kanat Haber Bülteni, Kış 2003), Tamer Kütükçü / Sevgi Soysal ve Yürümek Romanı (Varlık, Nisan 2003), Erdal Doğan / Sevgi Soysal Yaşasaydı Aşık Olurdum (2003), Tomris Uyar / Bitmeyen Bir Devinim (Virgül, Şubat 2003), Priska Furrer / Bireysellikten Toplumsallığa (2004), Abdurrahim Karadeniz / Sevgi Soysal'ın Sevgisi (Hcccöykü, Şubat-Mart 2005).

Mehmet Soysaldı

SOYSALDI, Mehmet

Tefsir bilimcisi. 20 Ocak 1962, Nevşehir doğumlu. Nevşehir İmam Hatip Lisesi ve Medine-i Münevvere İslâm Üniversitesi (1987) mezunu. 19 Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Arapça öğretim görevlisi olarak (1989) çalıştı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Bilimi Dalında yüksek lisans (1990), 19 Mayıs Üniversitesinde doktora (1987) yaptı. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde doçent (1998), Fırat Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümünde profesör (2005) oldu. Bu üniversitede İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalıştı. Üniversite Senatosu üyesi (1999-2002), Üniversite Yönetim Kurulu üyesi (1999-2002), İlâhiyat Fakültesi Yönetim Kurulu üyesi (1999-2002), dekan yardımcısı (1995-2002), Temel İslâm Bilimleri Bölümü başkanı (2001-2004), Tefsir Anabilim Dalı başkanı gibi idari görevler yaptı.

Makalelerini; *Journal of Dırasaat, FÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, FÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Tasavvuf, İslâmi Araştırmalar, Diyanet İlmi, EKEV Akademi* dergilerinde yayımladı. Bilimsel toplantılarda çok sayıda bildiri sundu, konferanslar verdi.

ESERLERİ (İnceleme):

Nüzulünden Günümüze Kur'an İlimleri ve Tarihi (1996), *Kur'an-ı Kerim'e Göre Dua* (1996), *Kur'an Semantiği Açısından İnançla İlgili Temel Kavramlar* (1997), *Kur'an ve Sünnet Işığında İbadet Tarihi* (1997), *İmam eş-Şafi'i ve Tefsir Anlayışı* (1998), *Kur'an'da Kavram Araştırmaları* (1998), *Kur'an ve Sünnet'e Göre Evlenme ve Boşanma* (1999), *Kur'an'ı Anlama Metodolojisi* (2001), *Nüzûlünden Günümüze Kur'an ve Tefsir* (2001), *Dinî Hitabet* (2002).

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

SOYTÜRK, İlhan

Şair ve yazar. 1958, Kocaoğlu köyü / Gemerek / Sivas doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Gemerek'te, yükseköğrenimini Adana'da Düziçi Eğitim Enstitüsünde tamamladı. Isparta, Şanlıurfa ve İzmir'in çeşitli ilkokullarında öğretmenlik yaptı. *Güneydoğu Gazetesi* ile *Çağdaş Türk Dili, Aykırısanat, Çalı, Berfin Bahar, Damar* dergilerinde öyküleri; *Arızılha, Dördüncü Yeni, Aydınca, Minerva, Yeni Aşk* dergilerinde şiirleri yayımlandı. *Sen Olabilirsin* adlı dosyasıyla 2001 yılı Mevlüt Kaplan Çocuk Romanı Yarışmasında İkincilik Ödülünü aldı.

"Kitaplarda öncelikle söz edilmesi gerekli konu çok açık, yalın ve anlaşılır bir Türkçenin kullanılmış olmasıdır." (Aslan Bayır)

ESERLERİ:

MASAL: *Sarı Kız ile Ak Kız, Al İbik ile Mor İbik, Meraklı Keçi, Yalancının Evi, Sünnet, At ve İnatçı Eşek, Aykut.*

ŞİİR: *Karabasan, Yitik Zamana Ağıt.*

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Karabaş.*

İlhan Soytürk

ÇOCUK ROMANI: *Feray'ın Düşü, Canım Yanıyor.*

HAKKINDA: Tacim Çiçek / Şiir Kitapları Üstüne (Kıyı, Nisan 1999), Aytül Akal / Cumhuriyet Kitap (sayı: 537), Sezer Odabaşıoğlu / Çocuklar İçin Kitaplar (Cumhuriyet Kitap, sayı: 538), Ruşen Hakkı (Özgür Kocaeli, 15.5.2000), Aytül Akal / Feray'ın Düşü (Cumhuriyet Kitap, sayı: 538), Neyzar Karahan / Canım Yanıyor (Bizim Bakırçay, sayı: 21, 24-30 Eylül 2001), Aslan Bayır / Kitapların Gölgesinde (Aykırısanat, Ocak-Şubat 2002).

İLHAN SOYTÜRK

TABUT

"Çok soğuk... Ev değil, buzdolabı sanki, donup gebereceğim."dedi.Demirden yapılmış sedirden kalktı, parkasının düğmelerini ilikledi.Kirden rengi değişmiş penceremin damlalığındaki sigara paketini alıp cebine koyarken ayrımında olmadan odanın içine göz attı. Odadan kapısını açtığında, kapı menteşesinin çıkardığı ses içini tuhaf bir şekilde gıcıkladı. Ürperdi, titredi, kesilen et gibi. "Biraz kullanılmış yağ bulmalı da şunu da yağlamalı..." diye düşündü. Odanın kapısını her açıp kapamada kapının gıcırtısını duyuyor, çok da önemsemediği için hep unutuyordu.

Evin dış kapısının kilitledikten sonra kapalı olduğundan emin olmak istedi. Kapı üstündeki demir tokmağı tutup çevirdi,kapıyı açmak için omuzlayıp itti. Kontrol ederken, soğuk demire elinin yapıştığına,tokmağı bıraktığında avuç içinin acıyla yandığını hissetti. Ayaz kesmiş at nalı demirden elini çektikten sonra avuç içlerini birbirine sürerek ağzına götürüp nefesiyle üfledi. Ağzından çıkan soğan kokulu nefes atığı nemli hava, gecenin ayazında ellerini nemlendirdi.

Olabildiğince sessiz olmaya çalışarak akşamın karanlığına gölge gibi karışarak sessizce kömür isi kirli karın üstünde yürüdü.Adımları, ayağının altındaki buz tutmuş kar parçacıklarını küçük çıtırtılarla kavrulmuş tahıl gibi eziyordu.

Köyde geçen çocukluk günleri,anıların bir alaz sıcaklığında yalayıp geçti. Usuna çocukluğunda annesinin yaptığı kavurga geldi. Çevredeki köyler ve ilçeyle iletişimin kesildiği,zemheri aylarının ayazlı kış günlerinde,tek yönlü eğlence ve iletişim aracı olan radyo dinleyip tezek yakılan sobaların gübre kokusunun hiç çıkmadığı odalarında, yedikleri kavurgayı anımsadı. Kavurganın içinde çetene, hele bir de kuru üzüm varsa işte o zaman tadına doyum olmazdı.

Bir tutam anı alazı da onun soğuktan üşümesini engellemedi.

Sezai yürürken ayaklarının altında kıtır kıtır ezilen buzlaşmış karın çıkardığı sesleri; kömürlüğünden odun, kömür alan ev sahibi duydu. Kafasını kömürlüğün kapısından dışarı uzatıp; "Sezai nereye?"dedi. Roma sorguculari gibi.

Sezai:

"Çayevine, Hasan amca." dedi sıradan,ayaz soğuklu günde.

Ev sahibi:

"Gel, oturalım; iki çift lafl ayalım. Akşam akşam ne işin var çayevinde?" diyerek onu kendi yalnızlığa davet etti.Astımın iflas ettirdiği ciğerlerinden soluk soluğa nefes alıp verirken.

→

Anlatmaktan bıkmadığı askerlik anılarını,hükümetleri günübirlik kurup yıktığı, mahalle dedikodusunu yapacağı bir akşamlık da olsa kendine "can şenliği" arıyordu; romatizmadan ayağa kalkamayan yaşlı karısının yanı başında bitmeyen bu uzun kış gecelerinde can sıkıntısından uyuklamamak için.

Sezai:

"Başka bir akşam Hasan amca. Bir arkadaşı görmem lazım da!" diye sıradan bir yalan uydurdu. Aslında kimseyi görecek yoktu.

Ev sahibi:

"Peki! Sen bilirsin. Çay da sobanın üstünde hazırdı." diyerek son bir gayret gösterdi yaptı zoraki davetiye için.

Sezai:

"Sağ olasın, başka bir gün Hasan amca… İyi akşamlar." diyerek yürüdü.

Ev sahibi:

"Güle güle !"dedi arkasından belli belirsiz.

Yıldızlar ateşböceğinden çıngı çalmış,gecenin yalnızlığına kimsenin duymadığı sessiz ağıt söylüyorlardı.Buz kalıplarının içindeki akşamın soğuk havası,nöbet tutuyorda uyazlı bir gece için.Akşamın karanlığı avaklarının üstüne durup sohuklanmadan,gece için ölüme erken sıfırnenler gibi hazırlık için-deydi.

Ellerini parkasının göğüs ceplerine soktu. Kollarıyla vücudunu sıktı. "Yanına varsam; dersler nasıl,ne yapıyorsun? Çayevinde kiminle buluşacaktın? Kırattan iki kişi istifa etti. Ne varsa bu Karaoğlan da var. Kurtçulardan boş kişiyi yakalamışlar. Anarşistler polisle çatışmış... Ottan boktan laflar. Her gün aynı şey… Ne olur şu anlattıklarının bir gün de olsa sırasını değiştirsen..." diye sıralanan düşünceleri, usunun bir köşesinden sessizce yuvarlayıp kaygan sokak aralarına serpiştirerek saldıktan sonra, çayevinin buz tutmuş yolunu tuttu.

Çayevinin camından içerisi görünmüyordu. İçerideki kirli, sıcak hava, çayevini sarı bir ışıkla boğmuş, camlar sis tabakasıyla kaplanmıştı. Kapıyı aralamasıyla birlikte, özünde ağır bir nikotin kokusu tutan kirli sıcak hava dalgası yüzüne boran kırçılı gibi çarpıp titretti. Nikotin özlü kirli nefes kokusu, burun kemiğini sızlattı;ağır koku bir anda kendini hissettirdi. Açık olan kapının önünden, masaları gözleriyle tek tek taradı. Köşede, direğin dibindeki bir masada oturan arkadaşlarını gördü. Onların yanına gidip selam vererek oturdu. Arkadaşlarından Ahmet çay söyledi. Garsonun getirdiği çay bardağını avuçladı. Bardak,yeni ısınmaya başlamış avuçlarının içinde kayboldu. Höpürdeterek bir yudum çekti. Çayın sıcaklığı içini, bardak avucunu ısıttı. Katran siyahından bozulmuş kırmızıya çalan çayın ısıttığı bardak avucunda kaybolurken bir yudum, bir yudum daha çekti;kaynamaktan karbonat kokuşu kaybolmuş çayı içtikten sonra teşekkür etti.

Bilinçsizce çay bardağını iki elinin içinde sağa sola yuvarlıyor, bir yandan da arkadaşlarının oyununu seyrediyordu. Arkadaşlarına sigara vermek istedi.

Cebinden sigara paketini çıkarıp onlara uzattı. Aslında bugün yeterince sigara içmişti, ama bir tanesini yine de dudaklarına götürdü. Sigarasını yaktı, dumanını havaya üfledi. Dumanın havaya daireler çizerek karışmasını, sigara dumanıyla kirlenmiş, rengi değişmiş aydınlatma ampulünün çevresinde dolaşan duman izlerini seyretti.

Sezai, "oyun oynayalım mı?" sorusuyla gözünü dumandan ayırdı; masadakilere sıradan bir yanıtla;

"Oynamayacağım, siz oynayın." dedi, neden oynamak istemediğini de bilmeden.

Masada oturanlar onu duymazlıktan geldi, kimse ilgilenmedi. Biri Sezai'nin yüzüne "neden" der gibi baktı. Sonra garsonu çağırarak okey taşlarını almasını istedi;

"Briç oynayacağız, yenisinden bir deste oyun kağıdı getir. Yusuf ağabey." dedi.

Mahallenin yaşlıları, genellikle dolmuş durağındaki çayevine gider; duraktaki çayevi kapandıktan sonra evlerine giden yaşlılar,daha oyunun keyfini yeni çıkarmaya başlayan gençlere camdan ya da kapı aralığından bakıp kendi kendine söylenirlerdi. Ne söyledikleri pek anlaşılmadığından, adeta homurdanırlardı. Çayevinin kapısını aralayıp içeride oğlunun ya da torununun sigara içtiğini, oyun oynadığım gören homurdanması daha da artırırdı. Adeta burnundan soluyarak orayı terk ederken içinden, küfürler savurarak evinin yolunu tutardı. (...)

SOYUER, Halil

Şair (D. 5 Ocak 1921, Havran / Balıkesir - Ö. 17 Ocak 2004, Ankara). Pulurlu Halk Ozanı Âşık Süleyman, amcasıdır. İlkokulu Havran'da bitirdi. Balıkesir Lisesi (1940) mezunu. 1944 yılında bir bakanlıkta memurluğa atanarak Ankara'ya yerleşti. 1947 yılından kapatılıncaya kadar Ankara Halkevinin Dil ve Edebiyat Kolu Başkanlığını yürüttü. 1955 yılında memurluktan ayrılarak *Ulus* gazetesi muhabirliği ile gazeteciliğe başladı. *Ulus, Zafer, Hakikat, Medeniyet, Halkçı Ankara, Telgraf, Devrim* ve *Adalet* gazetelerinde istihbarat şefliği, muhabirlik, yazarlık, yazı işleri müdürlüğü yaptı. 1982 yılında *Adalet* gazetesinde çalışırken emekliye ayrıldı.

Halil Soyuer

Yetişmesinde edebiyat öğretmenleri Mahir İz ile Cezmi Tahir Berktin'in etkileri oldu. İlk şiirleri Balıkesir Lisesinin yayın organı olan *Alkım* (1937) ile *7 Gün* (1940) dergilerinde çıktı. 1966-69 yılları arasında Ankara'da aylık sanat dergisi *Çaba*'yı (36 sayı) çıkardı. Şiirleri sonraki yıllarda *Yedigün, Bahçe, Türk Dili, Türk Edebiyatı* gibi çok sayıda dergide yer aldı ve İngilizce, Fransızca ve Farsçaya çevrildi. Ölümüne kadar, ünlü beste-karlarca iki yüz kırk şiiri Türk sanat müziği formunda ve değişik makamlarda bestelendi. Altmıştan fazla şiiri, Metin Everes, Yıldırım Gürses, Selahattin İçli, Cinuçen Tanrıkorur, Erol Sayan, avni anıl Selami Şahin gibi ünlü bestekarlar tarafından Türk Sanat Müziğinin çeşitli makamlarında bestelendi. Türk şiirine ve Türk Sanat müziğine hizmetlerinden dolayı birçok defa ödüllendirildi. TRT Genel Müdürlüğü de Halil Soyuer'in hayatını "Yörelerimiz Türkülerimiz" içinde iki ayrı programda kayda geçti. Erzurum Atatürk Üniversitesi, Elazığ Fırat Üniversitesi, Malatya İnönü Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi ve İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Edebiyat fakültelerinde Halil Soyuer'in şairliği lisans ve doktora tezi olarak ele alındı. İstanbul Şairler

HALİL SOYUER

MECBUR

Mecbur ki bahar gelmeye dünyamıza her yıl
Yağmur yaradan emri ki hep yağmağa mecbur
Ay parlayacak göstercek kendini gökte
Mecbur şu güneş ertesi gün doğmağa mecbur

Basmışsa sıcak yaz günü mecbur da o yüzden
Dağ ormana tutkunsa da orman dağa mecbur
Bin bir çiçeğin açması hoş kokması hoştur
Mecbur arının ağzına bal sığmaya mecbur

Seller köpürüp taşsa da toprakana memnun
Yaprak dala, dal gövdeye kökler suya mecbur
Gözler kapanır kendiliğinden uyur insan
El tutmaya dil tatmaya göz uykuya mecbur

Göz görmeğe mecbur açılıp baktığı anda
Aylar yılı günler ayı terketmeye mecbur
Geldik şu güzel aleme emreyledi Allah
Gelmişse vakit can gidecek gitmeye mecbur

Konmuş bu düzen bir kere kim gelse değişmez
Binler yüze, yüzler ona onlar Bir'e mecbur
Takdir-i ilâhi denilen bir yasa var ki
Herkes göğe mecbur yine herkes yere mecbur
(*Yürektir Sevginin Vatanı*, 1998)

ve Bestekarlar Derneğince 1999 yılında "Yılın Şair Babası" seçildi. Kitaplarıyla çok sayıda kuruluştan ödüller aldı. Adı, memlekeli Havran'da bir caddeye verildi. Sürekli Basın Kartı sahibi, MESAM ve İLESAM üyesiydi. Mezarı Edremit Havran'dadır.

"Elli yıldır değişmeyen ve her geçen gün giderek artan bir hayranlık ve gıpta ile şiirlerini okumaktan nadir görülen taze bir heyecan duyarım..." (Yılmaz Karakoyunlu)

"Halil Soyuer'in söyleyişteki dikkate değer meziyeti, yerli, millî ve tarihi söyleyişte yeni hayatın olayları, heyecanları ve esprileriyle yüklü yeni bir çeşni verebilmesidir. Halil Soyuer'in şiirleri, doğrudan doğruya Anadolu'nun bağrından fışkıran bir millî şiir realitesinin müjdelerinden biridir.." (Nihad Sami Banarlı)

"Şair serbest tarza hiç iltifat etmiyor. Tatlı lisanımızın her zaman intibak ettiğini gördüğümüz hece vezni ile ifadeye çalışıyor. Birkaçı müstesna yine çoğunda halk ağzını kullanıyor. Hem de kendisine has bir tarzda. Zaten bugün hakiki şiiri yaratmaya doğru yönelenler, ne eskiyi taklit ediyorlar, ne de birbirlerini tekrar. Hepsi de kendisine göre bir şahsiyet yaratma yolunda (...)

"Nedense Halil şiirlerinde mizaha biraz fazla yer veriyor gibi ama, buna sebep onun geniş muhayyilesidir. İlhamının fazlalığı yatağına sığmayan bir nehrin taşmasını andırıyor. Gerek bu, gerekse teşbihlerinin fazlalığı, şairin göze çarpan iki hususiyetidir ki ilerde bunlardan sıyrıldığı gün, daha ileri bir hamle yapacaktır." (Gültekin Sâmanoğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Liman* (yay. haz. Hüseyin Yurdabak, 1950), *Kin* (1952), *Aylak İnsanlar Kenti* (1965), *Kör Kuyu* (1970), *Akşamüstü* (1975), *Gönül Dağları* (1990), *Sonbahar Çiçekleri* (1991), *Sorma Hiç* (1993), *Zaman Akıp Gidiyor* (anılar, şiirler, 1994), *Sevgi Çiçekleri* (1996), *Sevgi Burcu* (1997), *Kader Faslı* (1997), *Yürektir Sevginin Vatanı* (1998), *Sevgi Bende Hiç İzine Çıkmadı* (1999), *Sevgi Seli* (2000), *Sevgi Bağları* (2001), *Bakış Mektubu* (2002).

ANI-SEÇKİ: *Anılarla Şairler Albümü* (1982), *Şair Dostlarım* (2004).

ARAŞTIRMA: *Ankara Kabadayıları* (1995).

HAKKINDA: Gültekin Samanoğlu / Liman (Hisar, sayı: 4, Haziran 1950), Hüseyin Yurdabak / Halil Soyuer'in Şiirleri (1950), Ayhan İnal / Halil Soyuer, Hayatı ve Şiirleri (1981), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Mustafa Ceylan / Halil Soyuer / Hayatı-Sanatı-Eserleri (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003), Ahmet Tufan Şentürk – Fazıl Bayraktar (Çağrı, Mart 2004).

HALİL SOYUER

GÖZLERİN-I

Sihirden ışık var ışıktan büyü
Baktıkça aklımı bozar gözlerin
Kaşlar üstündeki ipek örtüyü
Kirpik uçlarıyla üzer gözlerin

Gidişin aklımı baştan kaçırır
Gülüşün kadehsiz şarap içirir
Ellerin boynuma ipi geçirir
Merhamete gelir çözer gözlerin

Aysız gecelerde mehtap yaratır
Buluşmamız için fırsat aratır
Zarf istemez diye ayak diretir
Kağıtsız mektuplar yazar gözlerin
(*Yürektir Sevginin Vatanı*, 1998)

SOYYER, Ahmet Yılmaz

Sosyolog. Yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Kelam ve İslâm Felsefesi Bölümünde (1986), doktorasını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümünde (1992) tamamladı. İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü başkan yardımcılığı yaptı. Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Din Sosyolojisinde yardımcı doçent olarak görev yaptı.

Makale ve diğer çalışmaları, *Tabula Rasa, Tasavvuf, Polemik, Yeni Harran Çevresi, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Arayışlar* dergilerinde yayımlandı. Özellikle tasavvufun kurumsal sosyolojik yapısına dönük bildirileri birçok sempozumda yayımlandı. Birinci Uluslararası Mevlâna, Mesnevi ve Mevlevihaneler Sempozyumuna (2001) *"Sosyolojik Açıdan Mevlevihanelerde Usul ve Gelenekler"* başlıklı sunumu ile katıldı.

ESERLERİ:

Türk Sosyolojisinin Başlangıcında Bedi Nuri (1996), *Sosyolojik Açıdan Alevi Bektaşi Geleneği* (1996), *Bir İdeolojinin İzdüşümü Taliban* (2002).

SÖĞÜT, Mine

Yazar. 1968, İstanbul doğumlu. Kadıköy Kız Lisesi (1985), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Latin Dili ve Edebiyatı Bölümü (1988) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını aynı

Mine Söğüt

bölümde yaptı. Meslek olarak gazeteciliği seçerek 1990 yılında *Güneş* gazetesinde muhabirliğe başladı. Daha sonra *Tempo* dergisi ve *Yeni Yüzyıl* gazetesinde çalıştı. 1993 yılında Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin düzenlediği yarışmada "Haber" dalında mansiyon aldı. 1996-2000 yılları arasında "Haberci" adlı televizyon belgeselinin metin yazarlığını yaptı. *Öküz* dergisinde (1999-2001) yazılar yazdı. 2001 yılından itibaren *Cihangir Postası* adlı yerel bir gazetenin gönüllü editörlüğünü yaptı.

"Mine Söğüt, üçüncü tekil kişinin bakış açısıyla başladığı anlatısını, Samimi'nin günlüğü ve apartman sakinlerinin kendi ağızlarından naklettiği hayat hikâyeleriyle çeşitlendirmiş, her iç anlatının ardına o anlatıcının bir de gerçek hikâyesini eklemiş. (...) Ancak bu hikâyeciklerdeki dil, çok başarılı ve etkileyici. Yer yer geleneksel mançlara, masal ve söylencelere yapılan göndermelerle zenginleşen Beş Sevim Apartmanı, Samimi'nin giderek artan saplantısıyla bir felakete doğru sürükleniyor." (Ömer Türkeş)

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Adalet Cimcoz - Bir Yaşamöyküsü Denemesi* (2000).

ROMAN: *Beş Sevim Apartmanı - Rüya Tabirli Cin Peri Yalanları* (2003), *Kırmızı Zaman* (2004).

İNCELEME: *Sevgili Doğan Kardeş* (2003).

HAKKINDA: Sema Aslan / Roman Yazmak, Evden Kaçmak Gibi (Milliyet Sanat, 7.11.2002), Adalet Cimcoz / Bir Yaşamöyküsü Denemesi (Edebiyat ve Eleştiri dergisi, Mart-Nisan 2003), A. Ömer Türkeş / Diş Ne Gerçek Ne (Virgül, sayı: 60, Mart 2003), Erdem Öztop / Yazabildiğim İçin Yaziyorum (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2005), Gülce Başer / Söyleşi (Varlık Kitap, Şubat 2005).

SÖKER, Gönülden Esemenli

Edebiyat araştırmacısı. 13 Temmuz 1953, Ankara doğumlu. TED Ankara Koleji (1971) mezunu. Viyana Üniversitesinde misafir öğrenci olarak Tiyatro Bilimi ve Türkolojisi öğrenimi gördü (1972-73). Lisans (1975-79), yüksek lisans (1979-82) ve doktorasını (1983-91) Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında tamamladı. Aynı bölümde araştırma görevlisi (1980-92), yardımcı doçent (1992-98) ve doçent olarak çalıştı (1998-). *Attilâ İlhan'da Kültür Sorunsalı* (2002) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Gönülden Esemenli Söker / Atilâ İlhan'da Kültür Sorunsalı (2002).

SÖKMEN, Süleyman

Müzisyen, halkbilimci, şair. 1937, Yozgat (merkez) doğumlu. Çok küçük yaşta sesinin güzel olmasıyla dikkat çekti. Yetişme dönemlerinde çalgıcıları dikkatle dinleyip türkülerini ve tavırlarını not almayı alışkanlık haline getirdi. 1952 yılında girdiği Mızıka Okulunu bitirdikten sonra da folklordan kopmadı.

1960 yılında Ankara'da düzenlenen ses yarışmasında birinci oldu. Batı sazları ile folklor sazları karışımı özel radyo ve çeşitli yerlerde konserler düzenledi. 1960-62 yıllarında İstanbul Aksaray Musiki Cemiyetinde öğretcilik yaptı. 1968'de iki Yozgat türküsünü plağa okudu. Korolar kurdu, konserler verdi, birçok sanatçı yetiştirdi. Yozgat yöresinin unutulmaya yüz tutmuş öykü ve türkülerini derledi. 1989 yılında *Yozgat Düğünleri* adıyla bir kaset çıkardı. Ünlü "Sürmeli" türküsünün hikâyesini yazdı. Şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı.

Süleyman Sökmen

ESERLERİ:

DERLEME: *Sürmelim* (notaları ve sözleriyle Yozgat türküleri), *Yozgat'ın Gerçek Türkü Öyküleri* (2003).

ŞİİR: *Kimler Geldi Kimler Geçti*, *Dalya*,

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

SÖNMEZ, Behice Mustafa

Şair. 1959, Caferler / Sevar köyü / Razgrad / Bulgaristan doğumlu. İlk ve ortaokulu doğduğu köyde okudu, liseyi Kubrat'ta bitirdi. Yükseköğrenimini Rusçuk'taki Yüksek Hemşirelik Okulundan yaptıktan sonra dört yıl Razgrad Devlet Hastanesinin Diş Hekimliği Bölümünde görev yaptı. Daha sonra eşiyle birlikte Sovyetler Birliğine çalışmaya gitti. Belgrad'daki devlet hastanesinin Diş Hekimliği bölümünde üç yıl hemşirelik yaptı. 1989 yılında Bulgaristan'a döndü ve zorunlu göçe tâbi tutularak ailesiyle birlikte Türkiye'ye iltica etti. Önce İzmir'e yerleşti. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinin Onkoloji Bölümünde iki yıl çalıştıktan sonra İstanbul'a yerleşti. İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Hastanesinde dört yıl çalıştı. Çalışmalarını İstanbul'da özel bir kuruluşta Rusça tercümanlık yaparak sürdürdü.

Sönmez, şiirle ilgilenmeye küçük yüşlürondü başladı. Türk, Bulgar ve Rus şairlerinin şiirlerini asıllarından okuyarak yetişti. Şiirlerinde çağdaş Türk kadınının iç dünyasını sıcak ve renkli duygularla anlatmaktadır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yaşananlar* (1999).

ÇEVİRİ: *Nursultan Nazarbayev: Hayatı ve Yaratıcılığı* (1994).

HAKKINDA: Şaban M. Kalkan / Balkanlarda Türk Edebiyatı (Keşan Önder, 15.5.2004).

SÖNMEZ, Bülent

Şair ve yazar. 28 Ekim 1963, Adıyaman doğumlu. İlkokulu memleketinde okudu. Adıyaman İmam Hatip Lisesi (1981), Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1986) mezunu. Din Felsefesi alanında *"İbn-i Rüşd ve İbn-i Teymiyye'de Din-Felsefe İlişkisi"* adlı tezi ile yüksek lisansını, *"Peygamber, Filozof (hakim) Hikmet ve Vahy"* adlı tez çalışmasıyla doktorasını tamamladı. İhsaniye, Cihanbeyli ve Konya'da öğretmenlik yaptı.

Edebiyata ilgisi 1982 yılında Konya'da yayımlanan *Güldeste* dergisiyle başladı. 1985 yılında aynı kentte arkadaşlarıyla birlikte *Dönüşüm* dergisini çıkardı. Ürünlerini daha sonra *Girişim*, *Varide*, *Yeni Zemin*, yayıncıları arasında yer aldığı *Çerağ* ve *Aşiyan* ile *Jurnal* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Kölelik Bir Yazgı Değilse Eğer, Bulanık Çağ, Peygamber ve Filozof* (doktora tezi, 2002).

ŞİİR: *Ortadoğu Mektupları.*

SÖNMEZ, Doğan

Şair. 1974, Samandağ / Antakya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Samandağ'da bitirdi. 1999 yılında Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümün-

den mezun oldu. Yerel gazetelerde köşe yazılığı yaptı ve şiirler yayımladı. *Kayıp / Ben Suveydiye'yim Mazgalda Tutuklu Ellerim* (2000) adlı bir şiir kitabı vardır.

SÖNMEZ, Emine

Şair. 15 Eylül 1948, Gürsu / Fındıklı / Rize doğumlu. İlkokulu köyünde (1960), ortaokulu Ankara'da dışardan sınava girerek tamamladı (1995). Bir süre Ankara OSTİM'de işçi, *Yalaka* adlı mizah dergisinde reklam ve halkla ilişkiler müdürü olarak çalıştı (1998-99). Yaşamını Ankara'da sekreterlik yaparak sürdürdü.

Şiirlerini *Yeni Kervan, Gülpınar* ve *Yalaka* dergileri ile *Genç Haber, Genç Çizgi, Büyük Anadolu* ve *Vakit* gazetelerinde yayımladı. Hece ölçüsüyle, halk edebiyatının koşma türünde yazdığı şiirlerinde yaşadığı olaylar, memleket sevgisi ve doğa özlemini işledi. Şiirlerinin bir bölümü Yıldız İrengün tarafından bestelendi.

Emine Sönmez

ESERLERİ (Şiir):

Cumhuriyet Çocuğuna Sesleniş (1997), *Bir Sevgi İstiyorum* (1997), *Özlem Şarkısı* (1998), *Denizde Bir Damla* (1999), *Posta Güvercini* (2005).

HAKKINDA: İsmail Kara / Bir Sevgi İstiyorum (Gülpınar, Mart 1999), Necati Erdek / "Emine Sönmez" (Gülpınar, Ağustos 1999), İsmail Kara / "Kitaplar Arasında" - (Vakit, 28.10.1999), İsa Kayacan / Ankara Mektubu (Önder, 13.4.2000) - Emine Sömmez'in Şiir Dünyası (Belde gazetesi, 18.1.2005) – Posta Güvercini (Olay gazetesi, 22.10.2005),, Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000), A. Tufan Şentürk / Sanat Günlüğü (Vakit, 23-24.8.2000), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003) - Türk Edebiyatında Günümüz Kadın Şairleri (2006).

SÖNMEZ, Hüseyin İhsan

Şair ve yazar. 1961, Kastamonu doğumlu. İlk ve ortaokulu Araç'ta bitirdi. 30 Ağustos 1979 tarihinde Jandarma Sınıf Okulundan mezun oldu. Foça Komando Okulunda eğitim gördü. Bolu Dağı Karakolunda

Hüseyin İhsan Sönmez

(1979-80), Akçakoca'da (1980-81), Bingöl Karlıova'da (1982-84), Bursa Tahtaköprü (1984) ve Yenişehir'de (1985-88), Siirt Ekindüzü'nde (1988-90), Ünye'de (1990-91), Çaybaşı'nda (1991-92), Uluğbey'de (1992-93) görev yaptı. 29 Temmuz 1990 tarihinde Benevulet'te teröristlerin pususuna düştü, kendisinden başka askerlerinin tamamı şehit oldu. Ayrıca Gürgentepe (1993-95) ve Şanlıurfa Atatürk Barajı (1995-97) ile Şırnak'ta (2001-03) kıta görevi yaptı. İstanbul Balmumcu'da görevliyken emekliye ayrıldı (16 Ekim 2003). Emekli olduktan sonra bir süre Ankara'ya, sonra Kocaeli Değirmendere'ye yerleşti.

Şiirle ilgisi ilk ve ortaokul yıllarında törenlerde şiir okumakla başladı. O yıllarda Faruk Nafız Çamlıbel'in "Han Duvarları" şiirinden etkilendi. Necip Fazıl Kısakürek'i tanıdıktan sonra bir daha şiirden kopamadı. Nâzım Hikmet, Cemal Süreya, Necatigil, Rıfat Ilgaz'dan sonra Rilke, Baudelaire, Neruda'yı ilgi ve merakla okudu. Şiirleri ile gezi, sanat, inceleme yazı ve öyküleri *J. Dergisi, J. Eğitim Dergisi, Gülpınar, Tay, Kocaeli Şehiriçi, Aykırısanat, Yaşayan Yarın, Kasyö-Der* (yayın kurulu üyesi) dergilerinde yayımlandı. Kasyö-Der adlı derneğin halkla ilişkiler müdürlüğü yaptı, yönetim kuruluna seçildi ve kültür komisyonu başkanlığını yürüttü. *Aykırısanat* dergisinin 2005 yılı şiir yarışmasında *"Düşlerin Çağrısı"* şiiriyle ikincilik ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Gökkuşağı Yere Düştüğünde (2001), *Zaman Köprüsü* (2004), *Deelmina'ya Aşk Günlüğü* (2004), *Ve Özgürlük Kayun Benim Dünya Adıma* (2004).

HAKKINDA : Nail Tan-Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer II (2004).

SÖNMEZ, M. Ali

İlâhiyatçı. 1941, Elazığ doğumlu. Elazığ İmam Hatip Okulu (1961), Öğretmen Okulu (1961), Ankara Üniversitesi İlâhiyât Fakültesi (1964) mezunu. Elazığ İmam Hatip Lisesinde iki yıl meslek dersleri öğretmenliği yaptıktan sonra Fransa'ya gitti. Paris Sorbonne Üniversitesine bağlı İslâmi Tetkikler Enstitüsünde doktora yaptı. Yurda döndükten sonra İstanbul ve Konya Yüksek İslâm Enstitülerinde hadis ve İslâm ahlâkı dersleri okuttu. Aynı enstitü Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine dönüşüştükten sonra İlâhiyat Fakültesi Hadis Anabi-lim Dalına yardımcı doçent olarak atandı, 1987'de doçent oldu. 1988 yılında Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine geçti, 1993'te profesör unvanını aldı. Aynı fakültede 1989-93 yılları arasında dekan ardımcılığı yaptı. Çalışmalarını Temel İslâm Bilimleri Bölümü başkanlığını yaparak sürdürdü. Makaleleri, 1985 yılından itibaren *Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* dergisinde yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İbnu Hibbân ve Cerh-Ta'dil Metodu, Hadis Usûlü ve Tarihi* (Prof. Dr. Selman Başaran ile, 1993).

ÇEVİRİ: *Hadis Müdâfası* (Muhammed Ebü Zehv'den), *Tevrat, İnciller ve Kur'ân* (Maurice Bucaille'den, 1997).

SÖNMEZ, Mahmut

Şair. 1963, İzmir doğumlu. İlkokulu Diyarbakır'da, ortaokul ve liseyi Urfa'da okudu. Yaşamını ve çalışmalarını Şanlıurfa'da sürdürdü. *Hata mı* (1992) adlı bir şiir kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

SÖNMEZ, Mustafa

Siyasetbilimci, gazeteci. 1955, Van doğumlu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi (1978) mezunu. Çeşitli sendikalarda uzman olarak görev yaptı. Gazeteciliğe 1980 yılında *Demokrat* gazetesinde başladı. Daha sonra *Nokta*, Anka Ajansı, *Söz, Ekonomik Panorama, Para, Skylife* ve *Ekonomik Forum* gibi gazete ve dergilerde editörlük ve yazarlık yaptı.

ESERLERİ (Araştırma-İnccleme):

Kırk Haramiler, Türkiye'de Holdingler (1987), *Doğu Anadolu'nun Hikâyesi: Ekonomik ve Sosyal Tarih* (1990), *Türkiye'de Gelir Eşitsizliği* (1991), *Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Atlası* (1991), *100 Sonuda Dışa Açılan Türkiye Kapitalizmi* (1992), *Grafiklerle İstanbul: Sosyal ve Ekonomik Atlas* (1994), *İstanbul'un İki Yüzü* (1996), *Bölgesel Eşitsizlik* (1998), *75 Yılda Para'nın Serüveni* (1998), *Gelir Uçurumu* (2001), *100 Göstergede Kriz ve Yoksullaşma* (2002).

HAKKINDA: Serdar Şen / Küreselleşmenin Bedeli Bölgesel Eşitsizlik mi? (Cumhuriyet Kitap, 1.4.1999).

SÖNMEZ, Mürsel

Şair. 1963, Dayılı köyü / Mesudiye / Ordu doğumlu. Köyünde başladığı ilköğrenimini İstanbul'da tamamladı. Ticaretle uğraştı. Yazı ve şiirleri *Yeni Devir* gazetesi (1981), *Milliyet Sanat* (1985) ve *Mavera* (1988-89) dergileri ile antolojilerde yayımlandı.

"Kimi yerde ironik, kimi yerde sarsıcı ve net üslûbuyla Sönmez, insan ve onun asli damarlarının/yanlarının ortamın hakim görüntüsü olmasına

Mürsel Sönmez

çağrıda bulunuyor: Gerçek insan savunusu, insanın (mutlak hakikate yakın durma ölçüsünce) gerçekliklerinin dillendirilmesi, tüm denemelerin ortak paydası. Sönmez, direniş, muhalif olmak, onurlu duruş, evrensel bilinç ve umuttan yana oy kullanırken de; iki yüzlülüğü, kendisini dapdaracık kalıplara sokan yerelliği, kâh paranın, kâh ilmin, kâh bencilliğin esaretinde yaşayanları, egemen dizge yanında saf durmakta gecikmeyenleri kıyasıya eleştirirken de, aynı duyarlılık ve be-reketli heyecanla hep aynı gerçeği söyleme dönmektedir: Kaypaklıktan uzak, mutlak hakikate tanıklık edenlerin bilgi ve eylemleriyle kaybolmaz bir tadın yaşamımıza zerkedilme gerekliliği." (Emin Köroğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kuşan Ey Yürek* (antoloji, Müştehir Karakaya ile, 1988), *Cüzler* (1989), *Göz Aydınlığı* (1993), *Epitaf* (1995), *Tütün Küfesi - Bütün Şiirleri* (2001), *Külçe* (2004).

DENEME: *Dar Vakit Günleri* (1999).

HAKKINDA: Köksal Alver / 'Aşk Elinden O Kördüğümden' (Hece dergisi, Eylül 2001), Emin Köroğlu / Dar Vakit Günleri (Hece dergisi, Ağustos 1999).

SÖNMEZ, Nadire

Şair, ressam. 1951, Manavgat / Antalya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Manavgat'ta, lise öğrenimini Antalya Lisesinde (1968) tamamladı. Gazi Eğitim Enstitüsü Almanca Bölümü (1971) mezunu. Mardin, Serik ve Antalya'da yirmi beş yıl öğretmenlik yaptıktan sonra emekliye ayrıldı. Gençlik yıllarında başladığı şiir ve resim çalışmalarını Antalya'da sürdürdü.

Şiirleri birçok dergi ve gazetede yer aldı. 1992'de *Antalya* gazetesinin açtığı "Ayın Şiiri" yarışmasında birincilik ödülünü, 2004'te Isparta Göller Bölgesi Şair ve Yazarlar Derneği'nin açtığı şiir yarışmasında "Serbest Dal"da birincilik ödülünü aldı. Resim çalışmaları da olan Nadire Sönmez, Antalya'da ve Antalya dışında karma resim sergilerine katıldı, kişisel sergiler açtı.

NADİRE SÖNMEZ

TESLİM AL BENİ AŞK

Hadi işgal et topraklarımı
Erisin soluğunla demir köprülerim
Acılar yitip gitsin, bilinsin
Aşk bir özgürlük türküsüdür hayatta
İktidarını ilan et ey mutluluk!...

Söküllüp giderken
Küçük resimlerde sararmış her an
Yeni çağlar muştula, habercisi ol
Evdikçe kendini yeniden yaratmanın.

Yaşartsın varsın gözlerimizi
O şavkıyan yangınların yağmurları
Hadi al senin olsun, al benliğimi
Yeserir seninle elbet
İklimlerim silbaştan...

Nadire Sönmez

MÜRSEL SÖNMEZ

ÖZNE

içimde melankolik kuşlar uçuyor
güneşi peçelemiş kara bulutlar
yağmur tanecikleri çekingen kapımın önünde
ah yüreğim
kuşların sığmacağı tek dalda
tüyleri diken diken kuşların

yalnızlık damınla damıtıla billurlaşıyor
yırtılıyor maddenin perdeleri
ne saçlarımı yolmam büyütüyor onu
ne gözlerimi içime çevirmem
bir nostalji katarı deviniyor içimde
büyüyor yalnızlık seviyorum onu

dantelasını işliyor uzak evlerde kızlar
kırk yaşına geldiklerinde gözlük takmak için
seccdeye süslü varmak için
gizlilerde büyütüyorlar saçlarını

hava kapalı güneş yok ortalıkta ağlamak istiyorum
gözlerimde nice kalyonlar batıyor
nice yiğit levent anlamlı çığlıklar atarak
katılıyorlar içimdeki şehrayine

delilik, deli deli bakma uzaktan
çılgınlık zırhım var üzerimde
üzerim seni

çılgınlığın terkisinde delilik
onun terkisinde akıl, temkinlilik
bir kavgayı verememenin burukluğu
benim denizlerimde
yanlış yaşamanın dibe çökmüş tortusu
yanlış söylenmiş türküler
sıla sanılan gurbetler

ben bu gündüzü katıp geceye
heceleye heceleye
cümlenin öznesini aramaktayım
bildiğim
bulduğum öznesini

(*Cüzler*, 1989)

ESERLERİ (Şiir):
Dilimin Ucunda (2000), *Teslim Al Beni Aşk* (2006).
HAKKINDA: Nadire Sönmez / Teslim Al Beni Aşk (Ocak 2006, arka kapak).

SÖNMEZ, Oktay

Şair. 16 Haziran 1933, Fatsa / Ordu doğumlu. Çocukluğu ile ilk ve ortaöğrenim yılları Doğu Karadeniz kıyılarında geçti. Yüksek Denizcilik Okulu (1954) mezunu. Deniz Kuvvetlerinde bir mayın gemisindeki yedek subaylığından sonra Deniz Nakliyat filosunda deniz yaşamına başladı. Dünyanın başka ülkelerini, başka insanlarını tanıdı. Aynı kuruluşun Amerika'daki acenteliğine gönderildi. Bu görev sırasında New York Üniversitesi Marine Institute'ta öğrenimini tamamladı. *Cumhuriyet* gazetesinde deniz kültürü ile ilgili makaleleri yayımlandı.

Oktay Sönmez

ESERLERİ:
Ereğlili Memed (1987), *Güneşi Hüzünlüdür Kutup Denizlerinin* (1995), *Knidos, Mavide Uyuyan Güzel* (1998), *Anılarda Gemiler, Ufkun Ötesinde Kayboldular* (2001), *Seni Antartika'ya Götüreceğim* (2002).
HAKKINDA: Oktay Sönmez / Seni Antartika'ya Götüreceğim (2002), Feridun Andaç / Yazmak Kıyısız Denize Ulaşmak Gibi Bir Şey (Cumhuriyet Kitap, 17.2.2005).

SÖNMEZ, Temel

Şair ve yazar. 1948, Yozgat doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Yozgat'ta yaptı. Bir süre Ankara'da Hacettepe Hastanesinde veznedar olarak çalıştı. Aynı yıllarda başladığı Yükseliş İnşaat Mühendisliği Bölümündeki öğrenimini bitirmeden bıraktı. Askerlik dönüşü Köy Hizmetleri İl Müdürlüğünde ambar memuru olarak çalışarak 1999 yılında emekliye ayrıldı.

Ortaokul öğrenciliği yıllarından itibaren edebiyatla iç içe oldu. Çeşitli gazete ve dergilerde şiir ve makaleleri yayımlandı. Yozgat'ta ilk defa günlük

Temel Sönmez

olarak çıkan *İleri* gazetesinde dört yıl köşe yazarlığı yaptı. Ayrıca *Yeni Yozgat* gazetesinde günlük yazılar yazdı. Yaklaşık elli yılını verdiği Yozgat folkloru ile ilgili birikimlerini ve Yozgat'la ilgili şiirlerini *Dünden Bugüne Yozgat* adlı kitabında topladı.
ESERLERİ:
Ismarıç, Geçmişteki Yozgat, Dünden Bugüne Yozgat.
HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

SÖNMEZ, Tekin

Şair ve yazar. 8 Temmuz 1936, Şanlıurfa doğumlu. Kars Lisesinin orta kısmını bitirdikten sonra gittiği İstanbul'da (1949) bir süre kuyumcu işçiliği yaptı, ticaretle uğraştı. Nadas (1971) ve Yansıma Yayınlarını kurdu (1979) ve yönetti. *Yansıma* (1972-75), *Sanat ve Toplum* (1978) dergilerini çıkardı. Ankara'da yayımlanan *Evrim* dergisini yönetti. *Türk Solu* dergisinde yayımlanan "Dokularımızın Matematiği" başlıklı şiiri nedeniyle kovuşturmaya (1968) uğradı. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra *Kanatsız Kuş* adlı şiir kitabı nedeniyle yargılandı ve aklandı. Yaşamını 1984 yılından itibaren Almanya'da sürdürdü.

İlk şiirleri *Yelpaze* ve *Çağrı* (1961-63) dergilerinde yayımlanmıştı. 1965 yılından sonra yazdıkları *Varlık, Türk Dili, Türk Solu, Yeni Edebiyat, Gelecek, Politika, Yazko-Edebiyat, Cumhuriyet* dergi ve gazetelerinde yer aldı. *Şafağın Demircisi* adlı şiiriyle 1970 TRT Sanat Ödülleri yarışmasında başarı ödülü, *Morgun Önünde Üç Kadın* adlı yazısıyla makale-fıkra dalında Çağdaş Gazeteciler Derneği Birincilik Ödülü aldı.

"Şiirlerini toplumcu-gerçekçi akıma bağlı olarak oluşturdu. Çağdaş insanın duyarlılıklarını yansıtıp emeğin övgüsünü yaptı." (Mehmet Aydın)

ESERLERİ:
ŞİİR: *Günün Apansız Açıklaması* (1968), *Boşuna Değil Yaşamak* (1970), *Şafağın Demircisi* (1971), *Ağıt Yok* (1973), *Şili'nin ve Jara'nın Destanı* (1976), *Yeryüzü Sevdiğim* (1977), *Ferhat'ım Şirin'im* (1980), *Kanatsız Kuş* (seçmeler, 1981).

ÇOCUK KİTABI: *Sevginin Düş Masalı* (1979), *Masal Gerçek İçinde* (1979).

GEZİ: *Ormanı Yedi Faşistler* (1978), *Yeryüzü Gurbeti* (1981), *Hayal Üçgenleri / Imaginations Triangles* (2004), Köyceğiz Gölü Öyküleri (2004), *Haber Afganistan / Reporting Afghanistan* (Türkçe – Almanca ve albümlü, 2004).

ROMAN: *Kadınlar Vardır* (1991), *Söylence Berlin* (1992), *Çıplak Viking* (1994), *Ben Aras* (2004), *Güzel Ölüm / Aykırının Romanı* (2004).

ÖYKÜ: *Kars Platosu Öyküleri* (2004).

DENEME: *Morgun Önünde Üç Kadın* (1981), *Gizem ve Büyü* (1990), *Batı Rüyası Okulu Kulu* (2003).

ALBÜM: *Dreams of India* (siyah beyaz Hindistan fotoğrafları, 1990), Reporting Afghanistan (2002).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Mehmet Aydın / Türk ve Dünya Edebiyatından Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1995), S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri: Cumhuriyet Dönemi (1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TİE Ansiklopedisi (2001), Neslihan Gürel / Söyleşi (Varlık Kitap, Aralık 2004), Tekin Sönmez Yazmak İçin Gezmeyi Anlattı (Hürriyet, 30.5.2005).

SÖNMEZLER, Hüseyin

Şair. 1963, Tufanbeyli / Adana doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Osmaniye'de tamamladı. Akdeniz Üniversitesi Isparta Mühendislik Fakültesi İnşaat Bölümü (1987) mezunu. Adana'da İller Bankası 8. Böl-ge Müdürlüğünde inşaat mühendisi olarak çalıştı. Lise öğrenciliği yıllarında Osmaniye'de çıkan *Doğu Akdeniz* gazetesinde çalıştı. İlk şiirlerini de bu gazetede yayımladı. 1994 yılından itibaren şiirleri *Kırağı* dergisinde yayımlandı. *Yağmur Öncesi* adlı bir şiir kitabı vardır.
HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Hüzün Şiirleri (1998).

SÖNMEZSOY, Selahattin

Tefsirci. 1957, Kozluk / Batman doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu ilçede yaptı. Siirt Lisesi (1975) mezunu. Bir süre öğretmenlik ve muhasebecilik yaptı. Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesinden mezun oldu (1982). Ardından Paris Sorbonne Üniversitesinde öğrenim gördü. 1998'de bu üniversitede dok-

HÜSEYİN SÖNMEZLER

ŞİİR

İkinci kez yaşamak acıyı

I
Elimden bir şey gelmez
Bir damla kalırım sahillerde,
Uğuldar deniz
Mavilerde ahenk bulur
Açılır yelkenlisi
Şiir.

II
Şiir ikinci kez yaşamaktır acıyı
Şiir ikinci kez yaşamaktır
Şiir
Yaşamaktır

BENGİSU

Mucize iklimlerde renkler boyadım
atlaslarıma
Endülüste rehin bıraktım şehriyarı,
anka kuşunu
Kaf dağlarına omuz verdim ki,

Lale sümbül zamanı
Yalnızlık yudumların gözlerinde
bengisu

(*Yağmur Öncesi*, t.s.)

tora çalışmasını tamamladı. Brüksel İslâm Kültür Merkezi bünyesinde bulunan Yüksek İslâm Enstitüsünde hocalık yaptı. Daha sonra Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâmî İlimler Bölümüne geçti (1993). Aynı yıl üç aylık bir araştırma için Mısır'da bulundu. 1995 yılında doçent oldu. Türkmenistan'da Uluslararası Türkmen-Türk Üniversitesi Rektör yardımcılığı görevini yürüttü (1996-97). *Kur'an-ı Kerim'e Karşı Oryantalistler* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Binyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

SÖYLEMEZ, Orhan

Edebiyat araştırmacısı. 3 Haziran 1961, Tosya / Kastamonu doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1984) mezunu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (1986) ile Columbia University Middle East Languages and Cultures Department (1990)'da, doktorasını yine aynı eğitim kurumunda (1995) yaptı. Marmara Üniversitesinde araştırma görevlisi (1986-96) olarak çalıştı. 2004 yılında doçent oldu. Columbia Üniversitesinde Orta ve Uzak Doğu Dilleri ve Kültürleri Bölümü Türkçe (1992-94) ve Özbek dili öğretmenliği (1994-95) yaptı. Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1996-2001), Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk Kazak Üniversitesi Dil Tarih Fakültesi TDE Bölümünde (1998-99) ve Gumilev Avrasya Devlet Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsü Doğu Dilleri Bölümünde (2001-2002) öğretim üyesi olarak çalıştı. MÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde müdür yardımcısı olarak (2000-02) görev yaptı.

Cengiz Aytmatov üzerine hazırlanmış bir proje için ARIT (American Research Institute in Turkey) ödülünü (1995) aldı. *Bir* dergisi, Atatürk Üniversitesi *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, *Türk Kültürü İncelemeleri* dergilerinde yayın kurulu üyeliği yaptı.

ESERLERİ:

DERLEME: *Çağdaş Kazak Hikâyeleri Antolojisi* (2004).

İNCELEME: *Sanatı Tarihi Edebiyatı ve Musikisiyle Kırım* (2002), *Cengiz Aytmatov Hayatı ve Eserleri Üzerine İncelemeler* (2004), *Ergeş Uçgun ve Yurt Koşugları* (2004).

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

SÖYLEMEZOĞLU, Galip Kemalî

Diplomat, yazar (D. 1873, Erzurum – Ö. 1960). Galatasaray Lisesinde öğrenim gördü. Dışişleri Bakanlığında çeşitli görevler aldıktan sonra Atina ve 1917'dc Tahran büyükelçiliklerine getirildi. 1918'de Moskova Büyükelçisi oldu. Sevr Antlaşması üzerine yazdığı kitaplar nedeniyle Damat Ferit Paşa tarafından görevden alındı. 1921'de Tevfik Paşa tarafından Stockholm ve Kopenhag elçiliklerinde görevlendirildi. 1930'da emekliye ayrıldı.

Galip Kemali Söylemezoğlu

ESERLERİ:

Assasinat d'un Peuple (Bir Milletin Katli), *Le Martyre d'un Peuple* (Bir Milletin Çilesi), *Les Turcs Demandent une Paix Juste* (Türkler Adil, Acil ve Kalıcı Bir Barış İstiyor), *Başımıza Gelenler* (1939), *G. Kemâli Söylemezoğlu / Hatıraları* (1946), *SiyasiDağarcığım* (1957), *Yok Edilmek İstenen Millet* (1957).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

SÖYLER, Halil

Bkz. ZARALI HALİL

SÖYÜÇEN, Füsun (Kobu)

Yazar. 1952, İstanbul doğumlu. Fatih Kız Lisesi, İstanbul İktisadi Ticari İlimler Akademisi İktisat ve Ticaret Yüksek Okulu Maliye Bölümü (1978) mezunu. Çalışma hayatına özel bir bankada başladı, aynı bankadan 1992 yılında emekliye ayrıldı. *Geçmiş Öyküle*rde *Kaldı* (2002) adlı bir öykü kitabı vardır.

"Füsun Söyüçen, 'Geçmiş Öykülerde Kaldı' adındaki bu ilk öykü kitabında, yaşama ve insanlara içeriden bir bakışla insan ilişkilerinin ayrıntılarını, şaşırtıcı bir gözlemcilikle belirlediği davranış inceliklerini öyküleştiriyor. Duyarlı bir kadının yaşama açılan penceresinden kimi zaman hüzne kimi zaman kırgınlıklara ulaşan bakışlarıyla bireysel ilişkilerin dünyayı ve varoluşu kucaklayan açılımlara dönüşmesini izliyoruz bu öykülerde." (Burhan Günel)

HAKKINDA: Füsun (Kobu) Söyüçen / Geçmiş Öykülerde Kaldı (2002).

Edibe Sözen

SÖZEN, Edibe

Sosyolog. Marmara Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü (1982) mezunu. Yüksek lisansını (1984) ve doktorasını (1989) İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Bölümünde tamamladı. Wisconsin Üniversitesi Communications Art bölümünde Honorary Fellow statüsüyle "sosyal temsiller teorisi' ve "insan iletişimi" konularında (1991-93) çalıştı. 1994'te uygulamalı sosyoloji doçenti oldu.

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı (1985-).

ESERLERİ:

Medyatik Hafıza (1997), *Demir Kafes'ten Plastiğe Kimliklerimiz* / Sekülerleşme Sürecinde Kimliklerin İnşası (1999), Söylem / Belirsizlik Mübadele Bilgi (1999), *Kertenkele Mantığı* (2004), Türkiye'nin ABD ve AB Denklemi (Orhan Gökçe, Uğur Demiray ile, 2006), İnsan Hakları Bir Gündelik Hayat Pratiği (Adem Ayten, Murat İri ile, 2006).

HAKKINDA: Edibe Sözen / Medyatik Hafıza (1997).

SÖZEN, Gürol

Ressam, yazar. 1940 doğumlu. Kabataş Erkek Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünü bitirdi. Desen, şiir, öykü, masal ve denemeleri; *Doğan Kardeş, Türk Sanatı, Varlık, Yelken, Gelecek, Türk Dili, Pazar Postası, Yeditepe* gibi dergilerde yayımlandı. İlk sergisini 1960 yılında açtı, daha sonra yirmi sekiz kişisel sergi gerçekleştirdi. TRT Ankara Televizyonunda denetçi olarak çalıştı. *Politika* ve *Güneş* gazetelerinde uzun süre kültür ve sanat sayfası yönetmenliği yaptı. Gezi notları, dizi röportajları, kültür ve sanat konularındaki yazıları 1959'dan itibaren *Akşam, Milliyet, Vatan, Politika, Güneş, Cumhuriyet, Yeni Yüzyıl* gazetelerinde yayımlandı. Resim ve heykelleri Türkiye'den başka Almanya, İngiltere, Hollanda, Rusya ve Amerika'da özel koleksiyonlarda bulunmaktadır.

"Martıların İstanbulu ayrıntılı bir İstanbul öyküsü sunuyor. Çağdaş beton binaların istilasına direnen eski yapılarıyla İstanbul'un güzellikleri fotoğraflarla sergilenirken, metinde, yitirdikleriyle birlikte İstanbul'a dair zengin bilgiler veriliyor. Kitap, estetik bir nesne olarak çok etkileyici her şeyden önce: Büyük boyutları, şıklığı, çarpıcı fotoğraf ve desenleriyle..." (Virgül - *Martıların İstanbul'u* üzerine)

ESERLERİ:

Bin Çeşit İstanbul ve Boğaziçi Yalıları (1989), *Ege'den Akdeniz'e Mavi Uygarlık* (Türkçe ve İngilizce iki ayrı kitap olarak, 1995 ve 1998), *Martıların İstanbulu* (1999), Martıların İstanbul'u (Virgül, sayı: 27, Şubat 2000), *Bulutların Altındaki Uygarlık Anadolu* (Türkçe ve İngilizce olarak 2000).

SÖZEN, Kemal

İslâm felsefecisi. 28 Ağustos 1961, Cide / Kastamonu doğumlu. Harmangeriş İlkokulunu (1972), Kuztekke Ortaokulunu (1975), Ankara İmam Hatip Lisesini (1979) bitirdi. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1983) tamamladı. İstanbul'da Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmeni (1987-97) ve yönetici olarak görev yaptı. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Felsefesi Bilim Dalında Şehrezûri'nin *"el-Şeceret el-İlâhiyye İsimli Eseri ve Türkçe Tercümesi, Semeret el-Şecere"* adlı teziyle yüksek lisans programını (1989) tamamladı. Aynı yerde *"Ahmed Cevdet Paşa'nın Felsefî Düşüncesi"* adlı tezi ile doktora (1996) yaptı. 1997 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Felsefesi Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. 1997-99 yılları arasında Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü müdür yardımcılığı, İlâhiyat Fakültesi dekan yardımcılığı (1997-2002) ile fakülte yönetim kurulu ve fakülte kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. 2002 yılında aynı üniversitede doçent oldu.

Makaleleri; *İslâmî Araştırmalar, Yeni Türkiye, Dinî Araştırmalar Dergisi, Tabula Rasa, Diyanet İlmî Dergi, SDÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, dergilerinde ve ortak kitaplarda yayımlandı. Seminer ve sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. Ulusal sempozyum, kongre ve kurs düzenlemelerinde görev aldı.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Ahmet Cevdet Paşa'nın Felsefî Düşüncesi* (1998), *İbn Kemal'de Metafizik* (2001).

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

SÖZEN, Meliha Avni

Yazar. (D. 1913, Ordu - ?). Tam adı Meliha Avni Sözen Musagil'dir. Çamlıca Kız Lisesi orta bölümü ve Arnavutköy Amerikan Kız Koleji mezunu. Yazıları öğrencilik yıllarında *Son Posta* gazetesinde yer aldı. Güzel konuşmasıyla da tanınmıştır.

ESERLERİ:

ROMAN: *Bir Gecenin Sabahı* (1933).

OYUN: *Devrimden Evvel, Devrimden Sonra Köy* (?).

DERLEME: *1939 Anadolu Zelzelesi* (İ. F. Sertelli ile, 1940).

DİĞER ESERLERİ: *Bir Ses,* (konuşmalar), 1936), *Mehmetçiğin Anası* (1943), *Anam* (1970).

HAKKINDA: Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı (1938), H. Feridun / "İlk Türk Kadın Hatibi" (Yedigün, 12.2.1936), H. C. Tanju / Meliha Avni Sözen (1982), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999).

Metin Sözen

SÖZEN, Metin

Sanat tarihçisi. 1936, Elazığ doğumlu. Antalya Lisesi, İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü (1959) mezunu. Bitirdiği bölümün Türk-İslâm Kürsüsüne asistan oldu. Aynı yerde doktorasını verip (1967), doçentliğe (1972) ve profesörlüğe (1979) yükseldi. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde öğretim üyeliği yaptı. TRT'de yayınlanan bazı programların hazırlanmasına katkılarda bulundu. TBMM Başkanlığı kültür-sanat danışmanlığına atanarak (1984), Millî Saraylar'a bağlı tarihî köşk ve saraylarla ilgili onarım ve tanıtım çalışmalarını yönetti. Ünlü mimarlarımız ve mimarlık tarihimiz üzerine incelemeleri vardır. Makaleleri; *Yelken, Akşam, Sanat Olayı* vd. dergi ve gazeteler ile ortak kitaplarda yayımlandı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Anadolu Medreseleri (1970), *Anadolu'da Kentler* (1971), *Diyarbakır'da Türk Mimarisi* (1971), *Türk Mimarlığı'nın Tarihsel Gelişimi* (1980), *Anadolu'da Akkoyunlu Mimarisi* (1981), *Tarihsel Gelişimi İçinde Türk Sanatı* (1983), *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı* (1984), *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü* (Uğur Tanyeli ile, 1986), *Sinan, Architect of Ages* (Yüzyılların Mimarı Sinan, 1988).

BAŞLICA BELGESEL FİLMLERİ: *Anadolu'da Konutun Öyküsü* (1984), *Kültürlerin Yeşerdiği Ülke Türkiye* (1984), *Bin Türlü Mavi Akar Boğaziçinden* (1987), *Eski Konaklar - Yeni Konaklar* (1988), *Suyla Gelen Kültür* (1988) vd.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SÖZEN, Suzan

Romancı, şair (D?., Ö. 1996, İstanbul). Bazı romanlarında Fatma Esen adını da kullandı. İstanbul eski emniyet müdürlerinden Ferit Sözen'in eşidir. Soner Yalçın'ın *Efendi* adlı kitabı ve Yılmaz Karakoyunlu'nun *Yorgun Mayıs Kısrakları* adlı romanında Adnan Menderes'in sevgilisi olarak

'BAŞVEKİL' MENDERES'İN SİYASET GÖLGESİNDEKİ AŞKI
'BİR SUZAN SÖZEN VARDI.'

Adnan Menderes'le ilişkisi nedeniyle özel hayatı sürekli sorgulanmış olan Suzan Sözen'in yaşamı, kısa bir süre önce sessizce noktalandı.

Yıl 1958; Berin İnsel'in Radar gazetesi için kaleme aldığı röportajda, Suzan Sözen, şu satırlarla okura tanıtılıyordu: "... üzerinde dar siyah bir eteklik, çivit mavisi taffa bir bluz vardı. Beline kadar uzanan gri siyah saçlarını hafif yukarı kaldırarak bir tokayla iliştirmişti... Suzan Sözen'in, 'imam bütün' bir kadın olduğu, ilk bakışta anlaşılıyor. Boynundaki kalın zincirin ucundan küçük bir Kuran sallanıyordu; kolunda da topazlarla işlenmiş moderı bir bilezik var. Suzan Sözen o kadar güzel bir kadın ki, gittiği her yerde ona bakılmamasına imkan yok. Uzun boylu, biçimli ve muntazam bacaklı, İtalyan yıldızlarına benzeyen dolgun fakat meç vücuthı bir kadın; çok güzel elleri var, tırnakları cilasız. Yüzüne bakarken insanın gözleri dolgun dudaklarına ve simsiyah gözlerine takılıyor..."

Evet, dönemin kimi yayınlarında "Yurtdışında 'Türk Françoise Sagan'ı' diye anılıyor şeklindeki açıklamalarla yüceltilen, kendi yakın çevresinde ise ünlü Amerikalı 'sinema yıldızı' Dorothy Lamour'a atfen 'Dorothy Suzan' yakıştırmasıyla hatırlanan Suzan Sözen, bir kadın gazetecinin gözünden böyle dile getiriliyordu.

Dorothy Lamour'dan Güzeldi...

Gerçekten de Suzan Sözen, yalnızca erkekleri değil, kadınları da etkileyebilecek kadar çarpıcı bir fiziğe sahipti. Belki de döneminin birçok insanı için Suzan Sözen, filmlerinde doğu egzotizminin masalsı tiplerini canlandıran Amerikalı yıldız Dorothy Lamour'dan da güzeldi...

Fransız kadın yazar Sagan'a benzetilmesinin öyküsüne gelince... Kaleme aldığı ilk roman denemeleri Milliyet ve Akşam gazetelerinde tefrika edilen ve duvar afişlerinde "Türkiye'nin en değerli romancısı" diye tanıtılan Suzan Sözen'in Babıali'ye girişimi, Melih Özbay'ın 1960'ta yayımlanan *'Sabikalıların Gizli Dosyaları'* kitabından izleyelim:

"Günlerden bir gün, Ankara Caddesi 36 numaralı hanın kapısından içeri 17 yaşında genç bir kız giriyordu. Dame de Sion öğrencilerine mahsus bir önlük giyinişti. 'Akbaba' yazılı bir kapının önünde durdu, biraz tereddüt etti, sonra içeri girdi. Masada oturan Yusuf Ziya Ortaç'tı. Andre Maurois'dan tercüme ettiği bir yazıyı getirmişti ve uygun bulunursa, Akbaba dergisinde yayımlanmasını istiyordu."

'Utangaç ve mahzun bakışlı' Dame de Sion öğrencisi genç kızın Andre Maurois'dan çevirdiği yazı, bir mizah dergisi için 'uygun' değildi; ama Suzan Sözen'in Babıali macerası da böyle başlamış oluyordu.

Adnan Menderes'le Nasıl Tanıştı?

Yıl 1960; 27 Mayıs günü, sabaha karşı saat 03.00'te Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yönetime el koymasının ardından, geniş çapta tutuklamalar başlamıştı. İhtilal'in ardından, ünlü 'Yassıada Duruşmaları'na geçilmeden önce, ilk sorgulamaların başladığı yer ise Dolmabahçe Sarayı idi. Burada ifadesi alınanlar arasında, tutuklu başbakan Adnan Menderes ile büyük bir aşk yaşamış olan Suzan Sözen de vardı.

Sözen, Eylül ayının ortalarında Soruşturma Kurulu'na yaptığı açıklamada, Demokrat Parti iktidarının başbakanı Adnan Menderes'le nasıl tanıştığını şöyle anlattı:

"Kocam Ferit Sözen, İstanbul Polis Okulu'nda hoca idi. Aynı zamanda avukatlık yapıyordu. Gümüşhane'ye tayin edildi. Gitmedik. Burada kalmak için çok çalıştık. Menderes'e bu işi yaptırma çarelerini aradım. Bir gün Turabya'da, Piliç Osman'la tanıştım. Bir arabada şehre dönüyorduk. Bize Başbakan'ı çok iyi tanıdığını söyledi ve kendi kurduğu kulübe 'prezidan' olacağını anlattı. Başbakanla tanışmak için, Osman'la beraber Park Otel'e gittik. Konuşamadım. Osman, ertesi günü Kervansaray'a gitmemiz lazım geldiğini söyledi. Beraber gittik. Kocam da vardı. Kocamla dans ettim. Menderes'le tanıştım. Rifat Kadızade de oradaydı. Ertesi günü, Rifat Kadızade telefon etti ve 'Ben, Başbakan için telefon ediyorum. İmzalı bir kitabını istiyor ve sizinle de tanışacak' dedi. Kocama sordum, muvaffak etti. Bu şekilde tanıştık, eve gelmeye başladı. O geleceği vakit, kocam hasta dahi olsa eve çıkardı. Pencerede parolamız vardı. Kocam anlardı, dönerdi."

Adnan Menderes'in son on yıllık yaşamında, Ayhan Aydan'dan sonra, 'ikinci büyük aşkı' Suzan Sözen'di. Sık sık Ankara'dan İstanbul'a gelen Menderes, 0073 plakalı Cadillac arabasıyla, Suzan ve Ferit Sözen çiftinin oturduğu Maçka'daki Belveder Palas'ın önünde görülür. Ferit Sözen'in Gümüşhane'ye tayini durdurulmuş ve İstanbul Emniyet Müdür Muavini olarak yeni görevine başlamıştır. Yassıada Duruşmaları sonucunda, Yüksek Adalet Divanı'nın kararıyla beraat eden Ferit Avni Sözen, Suzan Sözen'in ikinci eşidir. Daha önceki eşi fabrikatör Nejat Verdi'den ayrıldıktan sonra Ferit Sözen'le evlenen Suzan Hanım; anne Rus, baba Türk bir ailenin beş kızından birisidir.

Suzan Sözen, Adnan Menderes'le ilişki kurduğu yıllarda, 'Demokrat Parti Kadınlar Kolu' üyesi olarak, dillere destan güzelliğinin yanı sıra, siyasal açıdan da etkin bir güce sahipti.

'Başvekil' ile Suzan Sözen'in arasında, yaklaşık 30 yaş fark vardı. Suzan Sözen 1955 yılında, ilginç aşk mektuplarını kaleme aldığında, Adnan Menderes 62, kendisiyle 32 yaşındaydı. 'Yassıada Duruşmaları' günlerinde, Menderes'in özel kasasından çıkarılıp elden ele dolaştırılan, renkleri gök mavisi ve kenarları turuncu kağıtlardaki aşk mektupları, İlhan Engin'in haftalık dergisi *'Sir'* da tek tek yayımlanıyor ve ardından, iki kez kitaplaştırılıyordu: Nihat Özcan'ın editörlüğünde 'Aşk Mektupları' ve Melih Özbay'ın editörlüğünde 'Sabikalıların Gizli Dosyaları' adıyla... Yine Menderes'in Taksim Parkotel'deki özel odasında bulunan *'Sanera'* adlı tonanın birinci sayfasında, şu ithaf yer alıyordu: "Adnan, her satırında sen varsın..."

Suzan Sözen'in Menderes'e imzaladığı kitaptı bu. Ve yine beraberliklerinin bir anısı olarak imzalayıp Menderes'e verdiği kendi fotoğrafının altına Suzan Sözen şu satırları yazmıştı: "Bir kaş çatışıyla cihanı yerinden oynatan Menderes, selam sana..." (...)

(*Popüler* dergisi, Temmuz 2002)

ardı geçti. Buna rağmen, bir yazardan beklenecek ağırbaşlılıkla "hatıralarını anlatmayıp mahfuz tutacağını" söylemiş olan Suzan Sözen, 1950'li yıllarda Kerime Nadir, Muazzez Tahsin gibi yazarların başını çektiği popüler aşk romanı yazarlar kervanına katıldı. Kimi yazarlarca bu iki romancıdan daha başarılı bulundu. *Sanera* adlı romanında Adnan Menderes'ten esinlenen "Razminar" adlı bir karakter çizmişti. Bazı romanları, şiirleri İtalya'da Casa Editrice ve Fratelli Palumpi, Fransa'da ise Fasquelle ve Scorpion yayınevleri tarafından da basıldı.

Romancılığından çok Başbakan Adnan Menderes'in sevgilisi olması nedeniyle ilginç bir isim olmasına rağmen hakkında daha fazla biyografik bilgi bulunamadı. Bütün romanları aşk üçgenleri üzerine kuruludur.

ESERLERİ (Roman):

Rahika (Fatma Esen imzasıyla,

Suzan Sözen

1949), *Kiralık Ruh* (1952), *Sahibini Arayan Kadın* (1952), *Sana Döneceğim* (1952), *Beni Unut* (1958), *Sanera* (1959), *Dördüncü Murat* (1962), *Batmayan Güneş* (1963), *İlahlar Affetmez* (1967), *Siyah Zambak*.

ŞİİR: *Pas Damlası*.

HAKKINDA: Popüler dergisi (Temmuz 2002, sayı: 23).

SÖZER, Ahmet Necdet
Bkz. AHMET NECDET

SÖZER, Atay

Mizah yazarı, senarist. 12 Temmuz 1959, İstanbul doğumlu. Mimar Sinan Üniversitesi Sinema-TV Bölümü mezunu. Karikatür çizdi, çeşitli filmlerde yönetmen yardımcılığı yaptı. Arkadaşlarıyla birlikte "Homur Mizah Grubu"nu kurdu ve *Homur* mizah dergisini çıkardı. Birçok televizyon dizisinin senaryosunu yazdı.

Atay Sözer

İlk öyküsü *Yaşasın Edebiyat* dergisinde yayımlandı (1993). Çalışmaları ayrıca *Cumhuriyet*, *Gırgır*, *Çarşaf*, *Çivi*, *Kelaynak*, *Diyojen*, *Evrensel*, *Homur*, *Mobidik* gibi yayın organlarında yer aldı. *Güllabici* adlı kitabıyla İnkılâp Kitabevi Aziz Nesin Gülmece Ödülünü (1996), *"Laz Güvercin"* adlı öyküsüyle Akşehir Nasrettin Hoca Gülmece Öyküsü Yarışması Başarı Ödülünü (1996), *"Kitap Okuma Sanatı"* adlı öyküsüyle Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Rıfat Ilgaz Gül-

ATAY SÖZER

DUVAR

Her şey o duvarın yıkılmasıyla başladı... Kim yıktı nasıl yıktı bilmiyorum; bir gün kalkıp baktık ki duvar yok. O güne kadar komşumla alıp veremediğim yoktu, sabah bahçeye çıktığımızda merhabalaşırdık, hal hatır sorardık birbirimize... Bahçemdeki ağaçlardan onun bahçesine, onun bahçesinden de benim bahçeme dallar sarkardı. Dallarda meyveler olurdu...

"Buyur al, afiyet olsun" derdi komşum, "buyur al onlar senin kısmetin". Eh biz de aşağı kalacak değiliz ya, ben de ikram ederdim bahçesine sarkan dalların meyvesini.

Bir gün kalkıp baktık ki bahçeleri ayıran o duvar yok. Şaşırdık önce ama fazla üstünde de durmadık, "duvar gittiyse gitti" dedik. Sonra duyduk ki, civardaki başka duvarların başına da aynı şey gelmiş. Söylentiye göre kısa adı DKÖ olan "duvarları kaldırma örgütü" diye bir örgüt faaliyete geçmiş ve bütün duvarları tek tek yok etmeye başlamış.

Demek bundan sonra duvarsız yaşayacaktık, bir yerde iyi de olmuştu belki. Zaten her gün yoluma çıkan, ilerlememi engelleyen o beton engelleri hiç ama hiç sevmemiştim.

Üç gün geçti geçmedi komşumun bağırmasıyla dışarı fırladım, baktım bizim çocukları kovalıyor. Neymiş efendim; çocuklar onun ağacına çıkmışlar da meyveleri toplamışlar! E ne var yani topladılarsa, toplamışlarsa bile bizim bahçeye sarkan dallardakini toplamışlardır.

"Yok" dedi komşum; benim bu dediğim duvar varken geçerliymiş, duvar olmayınca benim bahçeme dal sarkması söz konusu olmazmış. Eh haklı sayılırdı, ama bu çocukları kovalamasını gerektirmezdi tabii...

Aradan iki gün geçti bir de ne göreyim, bizim komşu çıkmış bizim ağaca meyve topluyor, üstelik sadece bahçesine sarkan taraftakileri değil, bütün ağacı götürüyor. Fırladım dışarıya, bastım kalayı; "in" dedim ağacından...

Yavuz bir sırsızın yaptığı gibi diklendi karşıma, bu ağaç onun ağacıymış, ben karışamazmışım, duvar yıkılmadan önce onun tarafındaymış!

Hadi buyurun bundan yakın; ölür müsünüz öldürür müsünüz yoksa sabaha mı bırakırsınız!

Sonra bir de yere ayağıyla bir çizgi çekip "nah işte sınırımız buradaydı, duvar tam şuradaydı, buradan berisi benim, gerisi senin" demez mi! Adam bütün bahçemi kendi sınırına kattı, bütün ağaçlar onun tarafında kaldı, karımış dut ağacından gayrı. Tepem attı yerden bir odun kaptığım gibi indirdim kafasına. Araya girdiler de ayırdılar neyse. O sınırle döndüm eve, oturmama fırsat kalmadan "zır" kapı. Açtım bakım elleri tomsonlu, üniformalı bir sürü adam.

"Hay şimdi ayvayı yedik" dedim içimden. Bu namussuz komşu beni ihbar etti, şimdi alıp götürecekler, işin yoksa uğraş.

Ama adamların komutanı son derece kibar bir binbaşıydı, şiir gibi konuşuyordu.

"Çok affedersiniz beyefendi, sizi rahatsız ettiğimiz için özür dileriz. Buraya zatı alinize yardım etmeye geldik" dedi... Ağzından bal damlıyordu.

Bir üniformalıdan böyle bir söz duymaya hasret olduğumdan hemen yelkenleri indirdim, ağzım kulaklarımda aptal bir ifadeyle sırıttım.

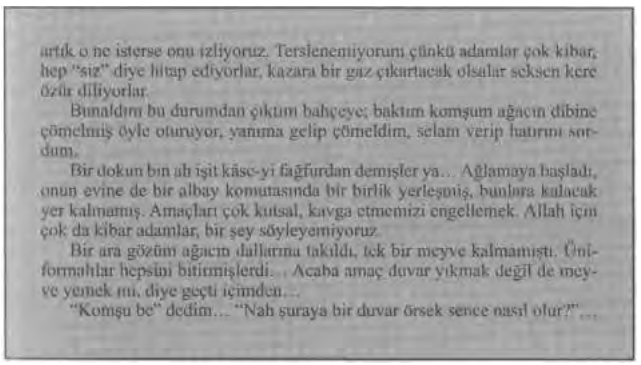
"Biz DKÖ'nün bir alt kuruluşu olan, KDSÇKÖÖ'yüz... Yani, kaldırılan duvarlardan sonra çıkan kavgaları önleme örgütü"...

Ben aptal bakışımı sürdürürken o da akılcı açıklamasına devam etti...

"Duvarların yıkılmasından sonra bu tür kavgaların çıkması son derece doğaldır. Bizim görevimiz siz komşuların birbirleriyle kavgasını önlemektir. Bunun için bir süre evinizde misafir olacağız" diyip hep birlikte daldılar içeriye.

Yaklaşık bir aydır evimizde bir bölük kalıyor; yiyor, içiyor yatıyor. Evimizin nüfusu artı dolayısıyla masrafı da arttı. Ailenin reisi olarak bütün yük benim omuzlarımda. Kendi evimde misafir gibi oldum. Hangi odanın kapısını açsam karşımda bir üniformalı, adamlar benim tıraş bıçaklarımı kullanıyorlar, benim gömleklerimi giyip, benim kravatlarımı takmaya başladılar. Daha da korkuncu televizyonun uzaktan kumandası binbaşının eline geçti.

→

artık o ne isterse onu izliyoruz. Tersleneniyorum çünkü adamlar çok kibar, hep "siz" diye hitap ediyorlar, kazara bir gaz çıkartacak olsalar seksen kere özür diliyorlar.

Bunaldım bu durumdan çıktım bahçeye; bakım komşum ağacın dibine çömelmiş öyle oturuyor, yanına gelip çömeldim, selam verip hatırını sordum.

Bir dokun bin ah işit käse-yi fağfurdan demişler ya... Ağlamaya başladı, onun evine de bir albay komutasında bir birlik yerleşmiş, bunlara kulacak yer kalmamış. Amaçları çok kutsal, kavga etmemizi engellemek. Allah için çok da kibar adamlar, bir şey söyleyemiyoruz.

Bir ara gözüm ağacın dallarına takıldı, tek bir meyve kalmamıştı. Üniformahlar hepsini bitirmişlerdi... Acaba amaç duvar yıkmak değil de meyve yemek mi, diye geçti içimden...

"Komşu be" dedim... "Nah şuraya bir duvar örsek sence nasıl olur?"...

mece Yarışması Özendirme Ödülünü aldı (1997). Yönetiminde de yer aldığı Senaryo Yazarları Derneği (SENDER)'nin kurucu üyesidir.

ESERLERİ:

MİZAH: *Güllabici* (1996), *Damdan Düşen Başbakan* (1999), *Laz Güvercin* (2001).

SEÇKİ: *Homur Seçkisi*.

SENARYO: *Kuruntu Ailesi*, *Ben Olsaydım*, *Karışık İş*, *Biz Bize Benzeriz*, *Dünya Hali*, *Zeki-Metin'ce*, *Hastane*, *Hiç Bana Sordun mu?*, *Beşi Bir Yerde*, *Seyyar Kâmil*, *Çiçek Taksi*, *Ayşecik*, *Öyle Bir Sevda ki*, *Ruhun Labirentleri*

SÖZER, Önay

Yazar. 1936, İstanbul doğumlu. İstanbul Erkek Lisesi (1954), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1959) mezunu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne asistan olarak girdi. Burada doktorasını verdi (1966), doçentliğe yükseldi (1973), 1984 yılında emekliye ayrıldı.

Deneme, eleştiri ve şiirleri 1955 yılından itibaren *Onüç*, *Yeni Ufuklar*, *Türk Dili*, *Yeni Dergi*, *Soyut* vd. dergilerde yayımlandı. *Anlayan Tarih* kitabıyla 1981 Yazko İnceleme Büyük Ödülünü, *Öteki* adlı romanıyla ise aynı yıl Yazko Roman Özendirme Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Edmund Huserl'in Fenomenolojisi ve Nesnelerin Varlığı* (1977), *Anlayan Tarih* (1981), *Felsefenin ABC'si* (1993).

ROMAN: *Öteki* (1981), *İsis'in Düğümü* (2004).

HİKÂYE: *Çıplak Gülüş* (1988).

DENEME: *Kadın ve Benzeri* (1993).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Selin Ertnan / Söyleşi (Varlık, Kasım 2004), Yıldız Cıbıroğlu / Onay Sözer ve "İsis'in Düğümü" (Varlık, Kasım 2004).

SÖZER, Vural

Öykü ve roman yazarı. 5 Ağustos 1933, Kilyos / İstanbul doğumlu. Sancar Sezgin ve Muzaffer Ulukaya imzalarını da kullandı. Sultanahmet Ticaret Lisesi mezunu. Yükseköğrenimini yarım bıraktı. Lise yıllarında spora ilgi duyarak Nişantaşı ve Galatasaray kulüplerinde boks yaptı. Bir süre de yayıncılık ve otelcilikle uğraştı. Daha sonra tiyatroya yönelerek, yazdığı müzikal komedilerden *Pamuk Eller Cebe* (oyn. Çevre tiyatrosu, 1976), *Neş'e-i Muhabbet* (oyn. Şan tiyatrosu, 1982) ve *Bin Yıl Önce Bin yıl Sonra* (oyn. Şan tiyatrosu, 1984) sahnelendi.

Yazı ve röportajları *Senfoni*, *Pazar*, *Hayat Tarih* vd. dergilerle *Yeni Sabah* ve *Cumhuriyet* gazetelerde yayımlandı. Ayrıca TRT İstanbul Radyosu için oyunlar ve skeçler, televizyon için parodiler yazdı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Reklam Yazarları Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Palyaço* (1954), *Gümüş kulplu Dünya* (1964).

POLİSİYE ROMAN: *Yosmalar Feneri* (Muzaffer Ulukaya imzasıyla, 1957), *Cesetler Merdiveni* (1963).

İNCELEME: *Yanıldın*, *Sevgili Sait Faik* (2000).

DİL: *Çobansalatası*, (yazım kılavuzu, 1996), *Dil Haşlama* (deyimler sözlüğü, 1997), *Baba Tatlısı*, (atasözleri sözlüğü, 1998).

DİĞER ESERLERİ: *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi* (1964, geliştirilmiş yeni bas. *Müzik / Ansiklopedik Sözlük* adıyla, 1996), *Rubikon* (1976), *Bir Reklamcı Aranıyor* (1980), *Atatürklü Günler* (1998).

HAKKINDA: Selim İleri / Sait Faik'in Esinlendiği Kitap (Cumhuriyet, 9.6.2000), Şafak Güneş / Vural Sözer ile Yanıldın Sevgili Sait Faik Üzerine (Virgül, sayı:32, Temmuz-Ağustos 2000), TİİE Ansiklopedisi (2001).

SÖZTUTAN, Cevdet Yücel

Gazeteci-yazar. 1953, Sarıkamış / Kars doğumlu. İlkokulu köyünde tamamladı. Erzurum Ticaret Lisesi orta kısmı (1969), Gümüşhane Erkek Öğretmen Okulu (1972) mezunu. Yurdun çeşitli yerlerinde yedi yıl ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı (Türkoloji) Bölümünü (1984) bitirdi. Daha sonra gazetecilik mesleğine geçti. Önce Erzurum, sonra İstanbul'da çalıştı. Doğu Anadolu Gazeteciler Cemiyeti tarafından "röportaj" dalında 1989 Gazetecilik Başarı Ödülü ile "sayfa düzeni" dalında 1990 Süleyman Necati Gazetecilik Başarı Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Bir Deste Nükte (2000), *Gül Kül Oldu Bağdat'ta* (2003).

HAKKINDA: Cevdet Yücel Söztutan / Gül Kül Oldu Bağdat'ta (2003).

SÖZTUTAN, Mehmet

Gazeteci, yazar. 8 Haziran 1956, Sıraştaşlar köyü / Sarıkamış / Kars doğumlu. İlk, orta ve yükseköğrenimini Erzurum'da yaptı. Yabancı Diller Yüksek Okulu mezunu. Beş yıl İngilizce öğretmeni olarak çalıştıktan sonra *Türkiye* gazetesinde yazarlık yaptı. 1985 yılında İngilizce aylık ekonomi gazetesi *Turkey*'in sorumlu yazı işleri müdürü ve 1990 yılında da genel yayın müdürü oldu. 1995 yılında *Textile Exports* ve *Automotive Exports* gazetelerinin yayın hayatına başlamasıyla İhlas Uluslararası Yayınların tamamının sorumlu yazı işleri müdürü ve grup başkanı; 1997 yılında yirmi iki dergi ile Türkiye'nin üçüncü büyük dergi grubu olan İhlas Magazin Grubunun genel müdürü oldu. *Emirgân Lâleleri* adlı basılı bir romanı ile *I Can Help You* adlı bir İngilizce öğretimi kitabı vardır.

HAKKINDA: A. Örner Türkeş / Mercek: Yeni Yerli Romanlar (Virgül, sayı: 53, Temmuz-Ağustos 2002).

SÖZTUTAN, Sadık

Gazeteci-yazar. 1961, Kars doğumlu. Öğretmen Okulu mezunu. 1980 yılında *Türkiye* gazetesinde başladığı gazetecilik mesleğinin her kademesinde çalıştı. Çok sayıda şiir, fıkra ve spor hikâyeleri yazdı. *Ben Senin Yerinde Olsaydım Bunları Kitap Yapardım* ile 1999 Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi Fair-Play Büyük Ödülü aldı. Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi tarafından 2000 Yılı Büyük Ödülüne layık görüldü. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Türkiye Spor Yazarları Derneği ve Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi üyesidir. Sarı Basın Kartı sahibidir.

"Sadık Söztutan, tutkunu oldu-

ğumuz futbol başta olmak üzere spor olaylarının çevresinde pek de dikkatimizi çekmeyen ayrıntıları usta gözlemlerle yansıtan, yazılarında iddiasız görünüyor, ama sessiz çığlığıyla insanı sarsıyor." (Ahmet Çakır, Radikal)

ESERLERİ:

Ben Senin Yerinde Olsaydım Bunları Kitap Yapardım, Gol Olmasa da Hareket Güzeldi, Sıra Bana Geldiğinde Bilet Bitmişti (2002), *Spor Bir Hikâyedir* (2002), *Faili Meçhul Spor Öyküleri.*

SPATAR, Deniz

Öykücü. 1967, Ankara doğumlu. Kadıköy Anadolu Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü mezunu. Çeşitli gazetelerde, yayın kuruluşlarında, kamuoyu araştırma şirketlerinde çalıştı. Şubat 2001'den sonra Açık Radyo / Açık Dergi'de "Öykü Bülteni" adlı bir köşe hazırlayıp sundu. İlk öyküsü Mart 2001'de *Adam Öykü* dergisinde yayımlandı.

"Deniz Spatar, ilk kitabıyla özgün sesini de getirip bıraktı öykücülüğümüze. Dili sağlam, yüreği sağlam, sevgisi içinden taşan bir kitap." (Nalan Barbarosoğlu)

Deniz Spatar

ESERLERİ (Öykü):

Fırat'a Karışan Öyküler (on beş öykücüden ortak kitap, Tan Oral'ın desenleriyle, 2001), *Kopya Kadınlar* (2003).

HAKKINDA: Fırat'a Karışan Öyküler (2001), Nalan Barbarosoğlu / Heceöykü (Nisan-Mayıs 2004).

SU, Hüseyin

Öykü yazarı. 20 Ağustos 1952, Çiçekdağı / Kırşehir doğumlu. Asıl adı İbrahim Çelik'tir. Ortaöğrenimini Kırıkkale'de tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1980) mezunu. 1980'den itibaren Kütahya, Adapazarı ve Ankara'da öğretmenlik, 1997'den sonra Millî Kütüphane'de şube müdürü ve Beyazıt Devlet Kütüphanesinde müdür yardımcısı olarak görev yaparak 2000 yılında emekliye ayrıldı.

İlk öyküleri *"Tüneller"* ve *"Ateş"*, *Edebiyat* (Ocak 1981) dergisinde yayımlandı. Sonraki yıllarda *Edebiyat* (1980-84), *Mavera* (1984), *İlim ve Sanat* (1986-88) ve *Hece* (1997-), *Heceöykü* (2004) dergilerinde öyküler, denemeler ve incelemeler yazdı. Arkadaşlarıyla birlikte kurduğu *Hece* (Ocak 1997), *Heceöykü* (şubat 2004) dergileri ile Hece Yayınlarının yayın yönetmenliğini yaptı. *Gülşefdeli Yemeni* adlı eseriyle, 1998'de, Türkiye Yazarlar Birliği tarafından Yılın Öykü Yazarı seçildi. *"Ateş"* adlı öyküsü 1983'te Boşnakçaya, *"Giden Gün Ömürdendir"*, *"Gülşefdeli Yemeni"* ve *"Ana Üşümesi"* adlı öyküleri de Arnavutçaya çevrildi.

Hüseyin Su, öykülerinde sade bir dil ve etkili bir anlatım tarzı kullandı. Türkçeyi kullanışı titiz ve bilinçlidir. Karakterlerin iç dünyasını başarıyla sergileyen öykülerinde, yazarın modern hayatla hesaplaşmasının izleri-

DENİZ SPATAR

LEKE

-Leke
Kızıldelili,
Akıl ve Bellek Tunriçası,
Örümcek Büyükanneme
- Konuşsana be! Konuşsana!

Sıska bedeninden beklenmeyecek kadar güçlü bir sesle bağırıyordu. Gözlerimi gözlerine dikerek sustum.

- Akşamüstü aradım seni! Aradım! "Çıktı" dedi herifin biri!

Evdeki adam parmaklarını kollarıma kilitlemiş sarsıyordu. Sarsılıyordum.

Bir an durakladı; başının arkaya doğru gerildiğini gördüm. Kafası yüzüme indi. Bir kafa nasıl bu kadar sert olabilir bilmiyorum. Burnumda, dişlerimde, elmacık kemiklerimde duyduğum tuzlu acıyı öğütmeme kalmadan, ayaklarım yerden kesildi. Çok sürmedi: önce surtum, sonra kafam duvara yapıştı. Bilimkurgu filmlerindeki bilgisayar hilelerine taş çıkartırcasına tuz-buz olup dağılacağımı düşünüyordum ki, duvar saati sağ elimin üstüne düştü, kemiklerimin üstünde zıplayıp devrildi. Olup biteni anlamaya çalışırken, o hırıldaya hırıldaya bir eliyle boğazımı, diğer eliyle de tekrar koluma yapıştı. Yüzünü yüzüme iyice yaklaştırarak sordu:

-Ne cehennemdeydin ha? Ne cehennemde!

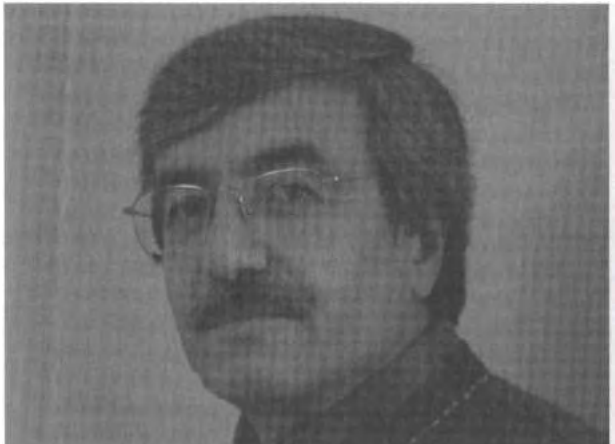
Her neyse... Bir kez daha savrulup kafamın duvardaki çakıllı gümlemesini duydum. İnsan karnının içindeki kimi organların harekete geçmesinin türlü türlü sebebi olabileceğini işte böyle anlarda daha iyi kavrıyor. Bir adamın tüm bedeninin ince uzun beyaz sinirlerden oluştuğunu düşünüyordum ki, boğazını temizleyerek odadan çıktı. Tuvaletten açık musluğun ve sümkürüşünün sesi geliyordu. "Pis herif!" diye geçti içimden, yalnızca "Pis herif!"

Duvarlarda bakacak bir boşluk aramaya başladım. Hiçbir şey düşünmememi sağlayacak bir boşluk... Tabloları, kitaplığı, "mutlu günlerinde" resimlerimizi, müzik setini, cd rafını görmemeye uğraşıyordum.

Sonunda tavanın köşesindeki örümcek ağını ve ağın sahibini gördüm. Önce evin daha yeni temizlendiği geldi aklıma. Ziynet Hanım da beni kazıklıyordu işte! Tavandaki örümcekleri bile almıyordu! Ağlayacak gibi oldum. Kendime acıyordum, her güçsüz ölümlü gibi kazıklanmış hissediyordum kendimi. Herkesin gücü bana yetiyor, beni itip kakıyorlardı işte! Bu düşünceyle kendi sağırlığımın içine düştüm. Her şey sus pus oldu. Kafamı dinlemeye koyuldum.

Sonra gözlerimi örümcekten ve ağından alamadığımı ayrımsadım. Kütüphaneye bakmayı denedim, olmadı. Örümcekle tuhaf bir köprü kurulmuştu aramda. O, ağını örüyor ve bekliyordu. Yalın ve dingin bir yaşam. Üstüne düşeni yap ve bekle.

Örümceği keşfetmek istiyordum. Çıt çıkarmıyordu. Ağının içinde kıpırdamadan duruyordu. Ağın sesi var mıydı? Mesela belli belirsiz bir hava akımı olduğunda belki de bir titreme yayıyor olabilirdi. Bu düşünce kendime acıma duygumu geri getirdi, "Odada hava kalmadı ki akımı olsun!" diye aklımdan geçirince, derin derin iç çektim sonra soluğumu bıraktım. "Hoplh!" diye tuhaf bir ses çıkardım -ağzımdan ve burnumdan, aynı anda. Kendime acımaktan kurtuldum. Artık, örümcekten başka bir şey düşünemiyordum. (...)

Hüseyin Su

ne sıkça rastlanır. Edebiyat üstüne yazılarında kültürel sorunları işledi. Bu uğraşısının gerekçesini, yazarın *Öykümüzün Hikâyesi* kitabındaki bir cümlesi açıklar: *"Bir toplumun edebiyatını, o toplumun maddi ve manevi tarihsel birikiminden, kültür, sanat ve dil mirasından ayrı tutmak, hele hele siyasal, ideolojik etkilenmeler, tercihler ve kalıplarla budayıp biçimlendirmeye çalışmak, doğru olmadığı gibi, ancak bir aydın yanılsamasından ve aymazlığından ibaret yazınsal enkaz olarak kalır."*

"Yayınladığı her kitabıyla öykü evrenini sürekli çeşitlendiren, zenginleştiren Hüseyin Su, Gülşefdeli Yemeni'de yitip giden güzellikleri, kaybettiğimiz manevi zenginlikleri, kuşaklar arası çatışmayı, her şeyi değiştiren/bozan "yeni"nin birey ve aile üzerindeki yıkıcı etkisini, çocukluğun saf ve temiz duygularını, derinlikli bir psikolojik tahlil ve ustalıklı bir biçim tercihiyle öyküleştiriyor.

"Öykülerinde titiz bir dil işçiliği sergileyen Su, sözcüklerin anlam zenginliklerine inerek, ses değerine önem vererek dilin kaybolmaya yüz tutmuş anlam derinliklerini gün yüzüne çıkarıyor. Sözcüklerin anlam çeşitliliğinden, çağrışımlarından yararlanarak anlam açıklığı ile birlikte yan anlamlarını ustalıkla kullanıyor. Böylece okuyucunun edindiği atmosfer derinleştirilip yoğunlaştırılırken, anlatımsal yalınlığa da ulaşıyor. (...)

"Atmosfer öykü tarzını uygularken de mevcut toplumdan fotoğraflar aktarmakta mahir olan Hüseyin Su, toplumsal nabzı ellerinde tutan insanların öykülerini sunarken de aynı oranda mahirdir.

"Gülşefdeli Yemeni (1998), Ana Üşümesi (1999), Aşkın Hâlleri (1999) adlı kitaplarında topladığı öykülerde, nostaljik duyuşları, yaşayan gelenekler ve anlayışlar çevresinde güncelleştire-rek bu zamana eklemleyen Hüseyin Su, deyim yerindeyse, zengin bir kültürel hayatı, niteliksiz ve kimliksiz bir hayatın içinde yeniden yeşertmeye, onun silikleştirilmiş tonunu mümkün olduğunca yeniden koyulaştırmaya çalışmaktadır.

"Geniş konu birikimine ve yerli bir duyarlığa sahip olan Hüseyin Su, modern öykünün başat tekniklerini uygulamada, üslûp kurmada oldukça başarılı bulunmaktadır. Bilinçakışından, üçüncü tekil anlatıya, ruhsal derinliklerden, çevresel somut tablolara, dinamik diyaloglardan, ruhsal fırtınaları dışlaştıran pasif iç konuşmalara kadar modern öyküye mahsus birçok unsuru plastik öyküye eklemleme denemeleri yapan Hüseyin Su'nun, ikibinli yılların Türk öykücülüğüne damgasını vuracak yoğun bir öyküleme çabası içinde olduğu gözlenmektedir.

"Öykülerinde, aile dramlarını, kuşak ve cinsiyet çatışmalarını, içsel huzursuzlukları, ruhsal boşlukları, kimlik sorunlarını derinlemesine ele alan Hüseyin Su, bunları ince ayrıntılar, psikolojik belirlemeler ve mizaç çözümlemeleri eşliğinde yer yer şiirsel bir söylemle, gözlemci gerçekçi bir bakış açısıyla sunar." (Ömer Lekesiz)

"Yayınladığı her kitabıyla öykü evrenini sürekli çeşitlendiren, zenginleştiren Hüseyin Su, yitip giden güzellikleri, kaybettiğimiz manevi zenginlikleri, kuşaklar arası çatışmayı, her şeyi değiştiren/bozan "yeni"nin birey ve aile üzerindeki yıkıcı etkisini, çocukluğun saf ve temiz duygularını, derinlikli bir psikolojik tahlil ve ustalıklı bir biçim tercihiyle öyküleştirmiş sonuçta kendisine Türk öykücülüğünde kolay görmezlikten gelinemeyecek bir kanal açmayı başarmıştır." (Necip Tosun)

"Hüseyin Su, Ömer Seyfettin geleneğiyle Sait Faik çizgisini birleştiriyor öykülerinde. 'Bu Toprak'ın öykülerini yazıyor. Anlattığı insanlar, şehirler, kasabalar, dükkanlar, Kur'an kursları, cami avluları, mevlitler, babaanneler, dedeler, torunlar, eşler, arkadaşlar, yanılmışlar, yanılgılar, üzünçler, hüzünler, ezanlar, bebekler, yollar, sular, nehirler ve dağlar, gönüldeki dağların toplamı, 'bu ülke'nin temiz bir vicdandan görünümü. Hüseyin Su, bir anlamda bir 'durum öykücüsü' denebilir. Ama, onda olay da önemlidir, olayların içyüzü de. O içsel macerayı, kelimeleri adeta gönlünden çıkıyormuş gibi yazar ve anlatır." (Sadık Yalsızuçanlar)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Tüneller* (1983), *Gülşefdeli Yemeni* (1998), *Ana Üşümesi* (*Tüneller*'in yeniden düzenlenmiş hâliyle, 1999), *Aşkın Hâlleri* (1999).

DENEME-İNCELEME: *Bir Yağmur Türküsü* (1999), *Öykümüzün Hikâyesi* (2000), *Teori ve Eleştiri* (2004), *Dil ve Düşünce* (2004).

YAYINA HAZIRLAMA: *Asaf Halet Çelebi Kitabı* (İlyas Dirin ve Şaban Özdemir ile, 2003).

HAKKINDA: Atıf Bedir / Hüseyin Su ile Konuşma (Edebiyat, sayı: 38+110, 1984), Mustafa Kutlu / Edebiyatın Akıbeti (Yeni Şafak, 4.2.1997) - Oda Müziği (Yeni Şafak, 10.11.1998) - Hüseyin Su ile Orta Sayfa Konuşması (Dergâh, Mart 1999) - Öykümüzün Hikâyesi (Yeni Şafak, 14.2.2001), Ali Emre / Gülşefdeli Yemeni (Sağduyu, 22.6.1999) - Akit (14.4.2001), Cemil Çiftçi / Bir Dil Ustası ve Hikâyeleri (Sağduyu, 22.5.1999), Mehmet S. Fidancı / Hüseyin Su ile Edebiyat Serüveni Üzerine (Gündüz, 6.7.1999), Zeki Bulduk / İz Sürücü (Yedi İklim, sayı: 110, 1999), S. Memioğlu / Hüseyin Su ile Röportaj (Selâm, 29.8.1999), Mukadder Değirmenci / Geçmişin İç Burkan Notları ya da 'Ana Üşümesi' (Edebi Pankart, Ocak-Şubat 2000), Elif Eda Tartar / Yaşamak Tutunmak Sığınmak (Parşömen, sayı: 4, 2000), Hilmi Uçan / Aşk 'Ben' Değil 'Sen' Demektir (Hece, Eylül 2000) - Gülşefdeli Yemeni ya da İki Yürek Yangını (Hece, Mayıs 2000), İbrahim Kardeş / Tanıdık Öyküler: Aşkın Halleri (Yeni Şafak, 15.2.2000) - Edebiyat Bilimi ve Eleştiri (2004), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü (c. 5, 2003) - Öykü İzleri (2000) - Kuramdan Yoruma Öykü Yazıları (2006), TBE Ansiklopedisi (2001), Cemal Şakar / Hüseyin Su ile Öykü Üzerine (Hece, Ağustos 2001), Nalan Barbarosoğlu / Hüseyin Su ile Öyküde Yabancılaşma Üzerine (Hürriyet Gösteri, Ocak 2006), Nuriye Akman /

HÜSEYİN SU

GÜLŞEFDELİ YEMENİ

Yunus'un anısına: 'paslanmaz bıçak' gibi

Olan o gün oldu, o gün ve o an.

Oldu ve bitti. İlk ânda yalnızca bana oldu sanmıştım. Ama değil, ona da oldu, nişanlıma yani. Parmağımızdaki yüzüklerimiz daha yerlerini ısıtmamıştı bile. Ağzından çıkan sözün bu denli ağır düşeceğini kestiremedi belli ki, düşünemedi enine boyuna. Demek ki onun gırtlağı dokuz boğum değildi. Sözünü geri almak, sözün açtığı yaraya merhem olmuyordu işte, yırttığı yeri yamamıyordu. İki yıldan beri özenle dokuduğumuz kumaş, bir ânda yırtıldı gitti. O yara, kanayıp duruyordu şimdi gözlerimizin önünde. O yara ki, halam onu altmış yıldır ihtimamla taşıyordu kalbinin en mümeyyiz yerinde; tam ortasında. Biliyorum, aramızda yırtılan kumaşın yarısı elinde; halamın, kalbini, yarasını görmeden ve neye uğradığını bilemeden duruyordu karşımda. Parmağımdaki yüzükle oynuyorum sandı. Çıkardım, elini tutup avucuna koydum. Aynen filmlerdeki gibi. İki yüzüğün birbirine değmesiyle çıkan metal sesinden anlamış olacak ki olup biteni, irkildi birden. Hiç konuşmadan, halamın ardından odasına geçtim. Az sonra salonun kapısının ardından da dış kapının açılıp örtülüştünün sesi duyuldu. Gidiyordu besbelli ve elinde iki parça gömlek kumaşı vardı. Omuzları düşmüş, kolları sarkmış mıydı bilmiyorum. Düşümcemin ardını kovalamadım. Kendime yenilmekten korktum.

Altmış yıldan beri, halamın gözünden daha çok korunduğu o değerli şey, sanki bir kristal gibi ellerinden kayıp üçümüzün ortasına düşüvermişti işte. Eğilip toplayamazlık artık onları. Benim ayaklarıma batan kıymıklarını, halamın kalbini nasıl dağladığını, ona nasıl acılar tattırdığını anlayabiliyordum. Çünkü bugüne dek onu hayata bağlayan duygularımın, anılarının, kalbinde, yedi kat muşambaya sarılı bir muska gibi sımsıcak sakladığı sevginin, çocukluğumu ve gençliğim süresince tanığı olmuştum. O anıların ve mukaddes bir duyarlık kazanmış o sevginin bana nasıl sirayet ettiğini bizzat yaşayarak görmüştüm. Hiçbir şeyi uzun uzun anlatmadığı hâlde her geçen gün halamı daha çok yaklaşmış, onu daha çok sevmiş ve anlamıştım. O da, benim bu hâlimi gördükçe, yarasına merhem sürülmüş gibi rahatlar, dururlardı.

Halamın öyküsünü derli toplu hiç kimseden dinlemedim. (...)

Halam, bana adını verdiği nişanlısını bir kez görmüş. Buna da görmüş denir mi bilmem. O zamanlar köyde oturuyorlarmış. Daha sonra babamın işi nedeniyle gelip yerleşmişler şehre. Halamın nişanlısı askere gitmeden önce dedemlerle vedalaşmak için evimize gelirken, halam da suya gidiyormuş. Sokağın başından nişanlısının geldiğini görünce tepeden tırnağa ateş basmış halamı. Nereye bastığını bilemez olmuş. Etrafındaki her şeyin dönmeye başladığını sanmış. Nişanlısı üç beş adım ilerisinde durup kendisinin yaklaşmasını bekliyormuş. Söyle bir göz ucuyla bakacak olmuş, hepsi bu kadar işte. Altmış yıldan beri belleğinde sakladığı resim, o göz ucu bakışın alıntıladığı görüntüymüş. Bağlı kaldığı yakınlıksa bir adım arayla yanından geçişten ibaretmiş. O karşılaşmadan, nişanlısının 'Yarın gidiyorum, Allahaısmarladık' dediğini, kendisinin de 'Güle güle, yolun açık olsun' diye cevap verdiğini hatırlardı hep. Bu iki cümleyi her tekrar edişinde tatlı tatlı hüzünlenir, ağzında bir akide şekeri eziliyormuş gibi yanakları eminirdi. Eve giden nişanlısının elinde bulunan, halam için babaannesine bıraktığı hediyeleri bile fark etmediğini biraz mahcup, biraz da saf bir gururla hatırlıdı. Babaannem, hediyelerini verirken, nişanlısının vedalaşmaya geldiğini söyleyip 'Allah kavuştursun' demiş halama. Halam, 'Yolda karşılaştığımızı annem hiç bilmedi' derdi. Bununla övünür müydü, yoksa üzülür müydü kestiremezdim.

Halamın nişanlısı askerden dönmemiş. Ölmüş, öldüğü yerde de toprağa vermişler. Onu yakıp kavuran hasreti yüzünden okumurdu, ama bu hasretini dile getirdiği tek cümlesini bile duymadım ağzından. Birçok şey anlatacağını umarak nişanlısının neden öldüğünü sorduğumda bir sözcükle cevap verirdi; inceağrıdan. Nişanlısını alıp götüren inceağrı, halamda anlaşılmaz derecede incelmiş bir sevgi ve sadakate dönüşmüştü. (...)

Halakızdı önce o.

Sonra ermiş bir kadın oldu.

Kendisi de, biz de farkında değildik, ama o, gönül yolunda yayan yapıldak ilerliyormuş meğerse.

Kadınlar, genç kızlar rüyalarını yorumlatmak için uzak dernez, yakın dernez halama gelirlerdi. Onun yorduğu rüyalarından hayır çıkacağına inanırlardı belli ki. Hamile kadınlar, sağ salim doğum yapabilmek için gelip okunurlardı halama. Oysa namazda okuduğu dualardan ibaretti halamın bildiği dualar da. Doğacak çocuklarının adlarını halama koydururlardı. Yakınlarımızın hemen hepsinin çocuklarının adlarını halam koymuştu. Bu nedenle olmalı, düğünlerde bayramlarda yakınlarımız bir araya geldiğinde aynı adla çağrılan birçok çocuk olurdu. Genç kızlar beklentileri, kadınlar kocaları ve çocukları, hastalar sağlıkları, darda olanlar sıkıntıları için halamın duasını alırlardı.

Çevresinde olup bitenlerin, gelip kendisini bulmuş bunca insanın, bunca dileklerinin, hayatın bunca kalabalığı arasında bir deniz durgunluğu, güven ve teslimiyet kaygısızlığı ile hiçbir şeyi azımsamadan, hiçbir şeyi yüksünmeden yaşayıp giderdi halam. Daha sonraları kadın erkek, genç yaşlı, çoluk çocuk bütün insanların hayatlarındaki çırpınışlarına daha yakından tanık oldukça, halamın rızalığının mı, yoksa insanların cinnete bu denli yakın duruşlarının ve çırpınışlarının mı hakkı olduğunu, hatta hayatımıza hangisinin yön verdiğini, hangisinden vazgeçersek kaybedeceğimizi düşündükçe aklım karışırdı. Bu koskoca şehirdeki bütün insanlar gibi babamın da, güneşin doğuşuyla birlikte çıkıp günboyu hayat denen o 'şey'le çarpışarak, güneşin batışıyla eve dönüp yine halamın dünyasında, kahvesini içip ayaklarını uzatarak, annemin serdiği seccade üzerinde alnını yere koyarak ve bizlerin henüz çarpışmalardan yara almamış, örselenmemiş yüzlerimize dalarak huzur bulması, 'buraya' sığınması, gösterdiği yönde yürümeyi tam göze alamadığım titrek bir ok gibi görünürdü hep bana.

İşte o zaman hep ulu bir çınara tutunmak ihtiyacı hisseder, bunun da güvenli bir yere yaslanmak zorunluluğu olduğunu düşünürdüm. Gençlik bunalımlarımla ilgilenmeye çalışan öğretmenim bunun bir kaçış olduğunu söylediğinde, daha o cümlesini tamamlamadan karşı koymuş ve kaçmak isteyenin yönünün kalabalığa, kesintisiz süren, sürekli her alanda kahramanlar üreten, bu kahramanları da hep birbirine kırdırtan şu yanı başımızdaki hayat mücadelesi denilen kavgaya dönük olması gerektiğini söylemiştim. Boyumdan büyük lâflar ettiğimi düşünmüş ve biraz da müstehzi, halamın dünyasını bir boşluk olarak tanımlamıştı. Oysa ben, kendisinin halam kadar bile güvenli basmadığını görebiliyordum. Haklı çıktım elbette. Öğretmenimden öğrendiklerimin hemen hepsini unuttum ama halamla birlikte yaşadıklarımın, halamın hayatı, hâlâ benim hayatıma yön veriyor. (...)

GÖMLEĞİ YIRTIK KIRMIZI GÜL

Ömer Lekesiz

Hüseyin Su'nun Gömleği Yırtık Kırmızı Gül'ü üç katmanlı bir öyküdür. Birinci katmanda babaanne ve dedenin evlilikleri ve ilişkileri, ikinci katmanda anne, babaları ayrılan üç kızın babaanne elinde büyümeleri, üçüncü katmanda anlatıcının eşiyle olan ilişkisi yer alır. Üç katman da bir kişinin duyuş ve tanıklığıyla, sadakat, arzu, kırgınlık ve üzüntüden oluşan dörtlü kavram çevresinde anlatılır.

Babaanne ile dedenin evlilikleri zor olmuştur. Oğlunun yuvasının dağılmasından duyduğu üzüntüyle hastalanan babanne uzunca bir süre iyileşemeyince, dede ikinci evliliğini yapmış, dedeye küsmeyen ama kırılan babanne, anlatıcının evine yerleşerek, onu büyütüğü gibi onun çocuğunu da büyüterek orada ölmüştür.

Anne ve baba en küçüğü dört yaşında olan üç çocuğa rağmen ayrılmış, çocuklar babaanne elinde büyüyüp, evlenmişlerdir. Üç çocuktan en küçüğü olan anlatıcı, hâlâ yaşadıkları halde, üç kardeşin de hayatında bir anne ve bir baba olarak şerleri olmayan eşlerin ayrılışlarına cevap bulamamakta, "İki insanın 'bir hayatını' çocuklarının bile köprü olamayacağı bir şekilde bu denli büyük bir uçurumla ayıran neydi" diyerek sorgulamayı sürdürmektedir.

Hüseyin Su, Gömleği Yırtık Kırmızı Gül'de anlatım eylemler ve imgeler üstünden yoğunlaştırılmıştır.

Öncelikle öykünün adı tıpkı "Yusuf Sınırı" gibi Hz. Yusuf imgesinden üretilmiştir. Dedenin, babaanneyi kendisiyle evlenmeye ikna etmek için buluştuğunda, onu hızla eğilip öperek, sanki ona "kendine ait bir işaret" koymasını hatırlayan babaannenin üçüncü gözlerden saklayamadığı bir lucâb, Züleyha validemizin, kendisinden uzaklaşan Hz. Yusuf'u durdurmak için yaptığı eylem ve sonuçla bitişir. Bir yanıyla kutsal bir değer (günahtan korunma çabası) taşıyan bu hicap, bir yanıyla da sevgisi, zaafı, arzularının ve azalanasıyla insan gerçeğini temsil eden yegane sözcük olarak kıymetlenir. Bu nedenle, babaanne, yıllarca eşinin yüzüne bakmadığı halde ölünceye dek söz konusu imgeyi sahiplenir ve korur. Çünkü o imge hem kadın oluşunun hem de eşine sadakatinin bir göstergesidir.

Hastalığı nedeniyle babaanneyle hemhal olamayan dedenin cinsel sıkıntısı gündelik eylemlerine yansır; az konuşur, hiç gülmez, sofradan doymadan kalkar, gündüzleri eve gelmez, başağrıları artar... İkinci evliliğe karar verdiğinde ise sesi dirilir, hareketleri canlanır, gözleri ışır...

Anlatıcının eşini avuçlarının içinde boğmak üzere olduğunu farketmesini sağlayacak şekilde aile içi problemlere bilgece yorumlar getiren, oğlunun tutunamayış acısıyla yataklara düştüğü halde, sevdikleri seviyor diye sevmeyeceklerini bile seven, hayatını zora koşanların imdadına yetişen babaanne,

"-Sevilmek hoş bir şey. Kocan bunu bile anlayamıyor, senin hardal gibi dilin yüzünden.",

"-Üstüne çıkıp tepindiğin yer yeşersin, üstelik orada gül de bitsin istiyorsun sen.",

"-Çek elini oradan, kalbimi kanatmak için uzatıyorsun sen tırnaklarını"

sözleriyle gerilimleri yumuşatırken, başkalarını rahatsız etmemeye ayarlı davranışlarıyla, eşine olan sadakatiyle, sevgisiyle hayatın ilahi dengelerini kurmaya odevli bir kadın olarak seçkinleşir.

Gömleği Yırtık Kırmızı Gül'e ilişkin bu yorumları yapadururken şu ikilem kendini hatırlatıp durdu: Babaanne, "Yusuf Sınırı"na uygun davranış ve düşünüşü içselleştirdiği için mi bu öykü "Yusuf Sınırı"na verilebecek güzel örneklerden biri olmuştur, yoksa Hüseyin Su, "Yusuf Sınırı"nı bir tahkiye biçimi olarak içselleştirdiği için mi babaannenin hayatını böyle kurgulamıştır? Konumuz özelinde verilecek iki cevap da olumludur. Bu ikilemin aynı zamanda, bir tahkiye biçimi olarak "Yusuf Sınırı"nın, hem güzel yaşantıların keşfiyle, hem de yaşantıların kurguyla güzelleştirilmesiyle de uygulanabileceğini göstermesi bakımından ayrıca üzerinde durulmalıdır.

Hüseyin Su ile Öykü ve Şiir Arasında (Merdivenşiir, sayı 7), Nurullah Çetin / Hüseyin Su'nun Hikâyeleri (Dergâh, Ocak 2001), M. Yasin Şafak / Yedi İklim (Nisan 2001), Alaattin Andra / Gerçek Hayat (17-23 Ağustos 2001), Burhan Eren (Zaman, 3.5.2002), Anadolu Gençlik (Eylül 2002), Necati Mert / Üç Yazar ve Yaşlıları (Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, 2002/1), Ahmet Edip Başaran (Kırklar, Mayıs 2002), Ahmet Sait Akçay (Eylül Öykü, söyleşi, Kasım-Aralık 2003), Bekir Fuat (Gerçek Hayat, 27 Şubat-4 Mart 2004), Hüseyin Su Dosyası (Kafdağı, sayı: 57, 2004), Kemal Aykut - Ömer Lekesiz / Hüseyin Su Kitabı (2005).

Ayrıca öykücülüğü hakkında hazırlanmış iki lisans tezi: Şengül Naldemir, Hüseyin Su'nun Öykücülüğü, DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2003 Ankara; Tayyar Baş, Hüseyin Su'nun Öyküleri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 2004 Tokat.

SU, Kâmil

Tarihçi (D. 1 Temmuz 1909, Şumnu / Bulgaristan - Ö. 1984, Ankara). Romancı Mükerrem Kâmil Su'nun eşidir. Manisa'da başladığı ilk ve ortaöğrenimini, İstanbul Özel İstiklâl Lisesinde tamamladı (1929). İstanbul Darülfünûnu (Üniversitesi) Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1932) mezunu. İlk görev yeri olarak Balıkesir İlköğretmen Okuluna tarih öğretmeni olarak atandı. 1938'de Ankara Gazi Lisesi tarih öğretmenliğine nakledildi. Aynı yılın sonlarında on aylığına Almanya'ya gönderildi. Almanya'dan dönüşünde Ankara Erkek Lise-sindeki görevine (1939) devam etti. 1942-43 yıllarında MEB Müfettişliği, 1944-47 yılları arasında MEB Yayım Müdürlüğü, 1950-56 yılları arasında MEB Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği, 1956-60 yılları arasında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1960 yılında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü öğretmenliğine atandı. 1963 yılında ikinci kez bakanlık başmüfettişliğine, 1966 yılında Talim ve Terbiye Kurulu üyeliğine atandı. 1973 yılında bakanlık başmüfettişliğinden emekliye ayrıldı.

Fakülte öğrenciliği sırasında hocası Fuad Köprülü'nün "gittiğiniz yerlerde bulunan şer'iye sicilleri mühim mehazlardır, üzerinde çalışın." önerisine uyarak ilk görev yeri olan Balıkesir'de şer'iye sicilleri üzerinde çalıştı. Konuyla ilgili yazılarını Balıkesir halkevi yayın organı *Kaynak*'ta yayımladı. *Timur-Beyazıt Ankara Savaşı*'dan *Balıkesir'e Dair Vesikalar-Tımar ve Zeametler*'e kadar değişik konularda bilinen yirmi beş yazı yazdı. Ayrıca Manisa Halkevinin dergisi *Gediz*'de de yazdı. *Yarım Ay, Türk Kültürü, Ulusal Kültür, Belleten* dergileri makalelerinin yer aldığı dergilerdendir. Ömrünün son yıllarında Manisa ile ilgili çalışmalarını yoğun-laştırmıştı. Bu çalışmalarını Manisa'da çıkan *Hür Işık* gazetesinde, *Manisa Dergisinde* ve *Mesir Konferansları* kitabında yayımladı. Şahsi kütüphanesinin bir kısmını 1970 yılında kendi adına bağımsız bir kütüphane olarak kullanılması koşuluyla, Manisa Müzesine bağışladı.

BAŞLICA ESERLERİ:

17. ve 18. Yüzyıllarda Balıkesir Şehir Hayatı (1937), *Balıkesir Civarında Yörük ve Türkmenler* (1938),

Uygurlar ve Uygur Medeniye-ti (1938), *Balıkesir Madenleri* (1939), *Muradiye Camii* (1940), *Yavuz Sultan Selim* (1949), *Yıldırım Bayezit* (1950), *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi* (Mükerrem Kâmil Su ile, 1960), *Osman Hamdi Bey'e Kadar Türk Müzesi* (1965), *Cumhuriyetten Önce Türkiye* (1973), *Zafere Doğru* (1973), *Türk Eğitiminde Tefrişin Yeri ve Önemi* (1974), *Tarih-i Gılmani* (Halife Mehmet'ten, 1976), *Tarih-i Bosna der Zaman-ı Hekimoğlu Ali Paşa* (Ömer Bosnavi'den, 1974), *Sevr Antlaşması ve Aydın / İzmir Vilayeti* (1981), *Atatürk Bir Tarih Dersinde* (1981), *Manisa ve Yöresinde İşgal Acıları* (1982), *Manisalı Tarihçi M. Nuri Yörükoğlu* (1983), *Köprülülü Hamdi Bey ve Akbaş Olayı* (1984), Karaosmanoğlu Halit Paşa (yay. haz., Ali Birinci, 2002).

Ayrıca ilk, orta ve liseler için tarih ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Ali Birinci / Kamil Su: Manisa Tarihine Emek Veren Bir Tarihçinin Hayat Hikâyesi (Karaosmanoğlu Halit Paşa kitabında, 2002).

SU, Mükerrem Kâmil

Romancı (D. 1906, Bursa - Ö. 28 Mart 1984, İstanbul). İlköğrenimini İstanbul Sultanahmet'te bulunan Taşmektep'te tamamladı. İstanbul Kız Öğretmen Okulunu bitirerek Burhaniye, Edremit ve Balıkesir'de ilkokul öğretmenliği, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünde açılan sınavda başarı göstererek çeşitli ortaokul ve liselerde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Uzun süre Balıkesir Lisesinde çalışarak 1954'te emekliye ayrıldı. Ankara Radyosunda "Çocuk Saati" programının şefliği ve redaktörlüğü görevini yürüttü. Ankara'da *Tasvir* gazetesinde fıkra yazarlığı yaptı. *Yeni Gün* ve *Zafer* gibi gazetelerde köşe yazıları yazdı.

Hikâye ve romanlarının bir kısmı, *Cumhuriyet, Hürriyet, Ulus, Son Posta, Yarın Ay, Resimli Ay, Ana, Hayat* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde tefrika edildi. *Ateşten Damla* (yön. Memduh Ün, 1959, 1960) ve *Ayrı Dünyalar* (yön. Turgut Demirağ, 1969) gibi bazı romanları filme alındı. Popüler kadın romancılar arasında yer alan Mükerrem Kâmil, eserlerinde millî ve ahlâkî kaygıları ön planda tuttu. Eşi Kamil Su'dan, Sedat ve Serap adlarında iki çocuğu vardır.

ESERLERİ:

ROMAN: *Sevgim ve Istırabım* (1934), *Bu Kalb Duracak* (1935), *Dinmez Ağrı* (1937), *Sus Uyanmasın* (1939), *Istıranca Eteklerinde* (1939), *Çırpınan Sular* (1941), *Ateşten Damla* (1942), *Dinmez Ağrı* (1943), *Sızı* (1943), *Uyuyan Hatıralar* (1944), *Uzaklaşan Yol* (1944), *Kaybolan Ses*

MÜKERREM KAMİL SU

ATEŞTEN DAMLA

Bir yaz gecesi...

Çok dalgın ve üzüntülü görünen atlı, ay ışığı altında pırıl pırıl yanan şosede ilerliyordu. Ceylân, yol kıyısına devrilen arabanın gölgesinden ürküp şahlanmasa, süvari işin farkında olmıyacaktı. Hayvan, kulaklarını dikerek ön ayakları üstünde sıçramağa, huysuzlanmağa başladı.

Bakışları, ürkünçlü bir ışıkla yanan genç adam yere atladı:

— Dur biraz Ceylân!

Yağız at, ay ışığile gündüze dönen gecenin derin sessizliği içinde kişnıyerek karşılık verdi. Süvari, ön tekerleği fırlıyan, oku kırılan arabayı gözden geçirdikten sonra, etrafta atlarla arabacıyı aramağa koyuldu. Yol boyunda uzayıp giden tarlalarla şosenin arasında küçük bir hendek vardı. Oradaki karaltı gözlerine ilişince, kül rengi bir battaniye altında kımıldanmadan duran yığına yaklaştı. Örtünün altında, altın sarısı saçları yerlere serilmiş bir genç kız yatıyordu. Uzun kirpiklerinin gölgelediği yüzünde hiçbir hareket görünmüyordu. Kuvayı Milliyeci Ahmet, yabancı kızın bileklerini tuttu. Nabız, durmuştu. "Son bir ümitle başını göğsüne götürdü. Hiç kadın vücudüne karışmış nefis bir yasemin kokusu "başını döndürür gibi oldu. Kulağını çok taze göğsün üstünde epeyce tutup dilendi. Belirsiz denecek kadar yavaş vuran kalbin sesini farkeder etmez, ayağa kalktı.

Henüz kız yaşıyordu.

Gözlerini, onun ince çizgili yüzünden ayırmıyarak düşünmeğe başladı. Kafasında karışık düşünceler ve şüpheler uyanmıştı.

Bu kız kimdir? Kimin nesidir?

Araba nasıl devrilmiştir?

Dağları dört yandan saran çetelerin işi mi bu?

Yaralı olmadığına göre zehirlenmiş midir?

Kafasından binbir sorguya karşılık bulmağa çalışarak kızı kollarına aldı. İşi ne kadar acele etmeyi icap ettirirse ettirsin kazaya uğramış zavallı bir kızı yol üstünde bırakıp gidemezdi. Arabacı belki de gelmiyecekti.

Göz alabildiğine uzıyan tarlalarda, saramağa yüz tutmuş başaklar sahıntısızlıklar. Uzun şose yüzünü göklerin en güzel ışığile yıkadığı için pırıl pırıl yanıyordu. Ahmet kırların uzayıp giden sessizliği içinde ne yapacağını bilemmekten gelen bir şaşkınlıkla kızı kucağına aldı. Rüzgâr uyumuş, gündüz dallarda şakalaşan kuşlar da susmuşlardı. Ceylân, sahibine sokularak derin derin soluk almağa başladı. Bu hareket genç adama yol gösterdi. Kızı sarsmamağa çalışarak atına atladı. Hâlâ baygın duran kızın sarı saçları dağınık ipek çiçeleri gibi kollarına serpilmişti. Ay ışığı, geniş alnında, soluk menekşelere benziyen göz kapaklarında, sarı yüzünde ve narin boynunda titredikçe ona büsbütün başka bir mâna veriyordu.

Ahmet, belki de ölmüş bulunan kızı, ıssız yollarda kucağında taşırken, kalbinin yıllardanberi sızlıyan bir köşesinde, mahiyetini kavrıyamadığı bir hissin belirir gibi olduğunu farketti. Bu yüz, ona hiçte yabancı gelmiyordu. Oldukça maceralı hayatının derinliğinde iz bırakmış bir kadın hatırlamıyan genç adam, onu nereden ve ne surette tanıdığını kendi kendine soruyordu. Bu yüz, mutlak rüyada görülüp te unutulmıyan birşey! Derin bir müziğin ruhu ürperten ahengi arasında canlanan; uzun gurbet akşamlarında, bitip tükenmiyen yolların dönemecinde görünüp te kaybolan bir hayalin hakikat olusu bu!..

Bu yolculuk, ona çocukluğunda annesinden dinlediği binbir renkli masallardan birçoğunu hatırlatıyordu. At koşturan prensler, kız kaçıran peri padişahlarının oğulları, kuvvetli zekâlarile harikulade işler başaran güzel delikanlılar... Güldükçe yanaklarında güller açılan, ağlarken gözlerinin inciler yerlerde yuvarlanan ve bastığı yerleri zümrütten çayırlara döndüren tılsımlı kızlar, kafile kafile gözlerinin önünden geçiyordu.

Yaşadığı an çetin bir çarpışmanın meçhul âkibetile ateşli bir nabız gibi ruhunda vurmasa.. o, bu gecenin, bu romantik yolculuğun bitmesini istemiyecek; atını böyle dörtnala süreceği yerde dizginleri bırakarak kollarındaki ince genç kızla uzun, ilâhî bir yolculuk yapacak. Ceylân, nereye alıp gider, hangi iklimlere sürükler, götürürse hiç sesini çıkarmıyacak; başakları altınlaştıran bu ışıklı gecede bir masal hayatı yaşıyacaktı. Genç kızın bir kazaya uğradığını, belki de ölmüş bulunduğunu unutacak kadar hissin derinliğine dalacak; onu dalgın uykusundan, korkutucu baygınlığından kurtarmak için kalbinden taşan bir heyecanla ona birşeyler söyliyecekti.

Belki bir aşk türküsü, belki de ilk defa söylenirken samimî ve ilk defa →

dinlendiği zaman ilâhî olan şeylerden konuşacaktı.

Ceylân şoseyi bırakarak ince bir dağ yoluna saptı. Küçük bir korudan geçti. Birkaç patikayı dolaştı. Kavakların uzayıp giden gölgeleri üstünde sıçrıyarak küçük bir köy evinin kapısı önünde durdu. Kapı çabuk açıldı. Kınalı saçlı omuzları çökük, yaşlı bir kadın:

— Aman oğul nereden çıktın böyle? Diye gözleri yaşararak genç adamı karşıladı. Ahmet, kızı ocak başındaki mindere yatırdıktan sonra kalpağını Çıkararak alnının üstünde toplanan ter damlacıklarını sildi.

— Sana misafir getirdim hala.

— Sağ ol evlât! Hoş geldi, safa geldi. Kim bu tazecik? Hasta mı, nesi var böyle?

— Kim olduğunu ben de bilmiyorum hala. Ben acele gideceğim. Şayet kendine gelir de nerede olduğunu sorarsa, korkmamasını, doktor göndereceğimi söyle. Benim kim olduğumu anlatmana da lüzum yok.

— Peki oğul.

Ahmet kapıdan çıkarken nereden geldiği belli olmıyan bir üzüntü ile tekrar döndü. Odanın bir köşesinde duran testiden" aldığı su ile avuçlarını ıslatarak hastaya yaklaştı. İnsana korku verecek kadar sarı yüze, parmaklarının ucunda toplanan soğuk damlaları serpti. Bileklerini, şakaklarını ıslattı. Yaşlı kadın, yeşil bir çanak içinde getirdiği gül sirkesini Ahmede uzattı:

— Bunu koklat evlâdım. Baygınlık için birebirdir.

Bütün uğraşmalarına rağmen kızda hiçbir kımıldama olmayınca gözbeklerinde bir acı belirdi. Masal, rüya gibi boş şeylerle kafasını karıştıran işin hakikatini anlıyamadığı için, yüreğinde bir yanıklık duydu.

Hala, ocağı çalıcırpı ile tutuşturmuştu. Kızı ince bir battaniye ile örttükten sonra evden çıktı. Şimdi Ceylân bütün hızile ileri atılıyor; şehre çabucak varmak için belki sahibi kadar sabırsızlık duyuyordu. Gecenin bir hayli ilerlemiş saatinde arkadaşının kapısını çalarken, eski soğukkanlılığı yerine gelmişti.

Doktor, arkadaşının sesini duyar duymaz, bir şey sormak lüzumunu hissetmeden yatağından çıktı.

Giyinmesi uzun sürmedi. Vakitli vakitsiz kaldırılmağa, dağ, bayır sürüklenerek ölüm acılarile kıvranan hastaların yardımına koşmağa alışmıştı. Yola çıkıncaya kadar fazla bir şey konuşmadılar. Ahmet, sabaha karşı yapmağa mecbur olduğu işi düşündükçe ürperiyor, yolları kuşlar gibi kanatlanarak aşmak, genç kızın ayıldığını gördükten sonra kendi işine bakmak istiyordu. (...)

(Ateşten Damla, 1942)

Ruhi Su

lından itibaren Devlet Operasında on iki yıl basbariton olarak, Hasanoğlan Köy Enstitüsünde müzik öğretmeni olarak çalıştı. 1943'ten sonra Ankara Radyosunda Türk halk müziği sanatçısı olarak görev yaptı.

Siyasal nedenlerle 1950'li yıllarda beş yıl hapis yattı. Bir süre de sürgüne gönderildi. Sonraki yıllarda İstanbul'da serbest çalıştı. Çok sayıda plak doldurdu. Halk müziğinden beslenerek beste çalışmaları yaptı. Çizgisini izleyen Rahmi Saltuk, Zülfü Livaneli gibi sanatçıların yetişmesine katkıda bulundu. Başta Nâzım Hikmet olmak üzere bazı şairlerin şiirlerini besteledi. Prostat kanserinden tedavi görürken Cerrahpaşa Hastanesinde öldü.

ESERLERİ:

ŞİİR-DÜZYAZI: *Ezgili Yürek* (1985).

İNCELEME: *Türk Halk Oyunları* (1994).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. III, 1979), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Zeynep Oral / Evet Ruhi Su Öldü (Milliyet Sanat, Ekim 1985, sayı: 129), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

(1945), *Büyük Rüzgâr* (1945), *İnandığım Allah* (1946), *İhtiras* (1948), *Gençliğimin Rüzgârı* (1955), *Bir Avuç Hatıra* (1959), *Özlediğim Kadın* (1959), *Aynadaki Kız* (1962), *Ayrı Dünyalar* (1964), *Ben ve O* (1970), *Günah Yolu* (1973).

HİKÂYE: *Bir Avuç Kül* (1944), *Gizlenen Acılar* (1944).

ÇOCUK EDEBİYATI: *Mutluluk* (1972), *Olaylar Gemisi* (1973), *Vatan Toprağı* (1975), *Masal Dünyası* (1976), *Kara Kız* (1977), *Ata'nın Romanı* (1977).

DİĞER ESERLERİ: *Malazgirt Zaferi* (1971), *Zafer Kazandıran Mızrak* (1971), *Tarihte Türk Kadını* (1971), *Kurtuluş Savaşı Başlarken* (1973), *Millet Malı* (1975), *Atatürk Bizimle* (1979), *En Büyük Türk'ten Bize* (yazılar, 1981), *Vatan Toprağı* (çocuk kitabı, 1989).

Ayrıca, ilk ve ortaokullar için yazdığı ders kitapları da vardır.

HAKKINDA: Mehmet Behçet Yazar / Genç Romancılarımız ve Eserleri (1937) - Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı (1938), Oktay Önertoy / Cumhuriyet Dönemi Roman ve Öyküsü (1984), Giovanni Scognamillo / Türk Sinema Tarihi 1960-1986 (c. 2, 1988), Ana Britannica (c. 20, 1990), Ali Dereli / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (tsz.), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), İnci Enginün / Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Mustafa Özbalcı / Mükerrem Kâmil Su (Büyük Türk Klâsikleri, c. 14, 2002).

SU, Ruhi

Şair, müzisyen (D. 1912, Van - Ö. 20 Eylül 1985, İstanbul). Tam adı Mehmet Ruhi Su'dur. Küçük yaşta öksüz kaldı, çocukluğu yokluk ve yoksulluk içinde geçti. İlkokulu Adana Yetimler Yurdunda kalarak bitirdi. Bir süre İstanbul Halıcıoğlu Askerî Lisesinde okudu, parasız yatılı olarak devam ettiği Adana Lisesinden mezun oldu. Yükseköğrenimini Ankara Musiki Muallim Mektebi (1936) ve Ankara Devlet Konservatuarı Opera Bölümünde (1942) tamamladı. 1937 yı-

SUAT DERVİŞ

Romancı (D. 1905, İstanbul - Ö. 23 Temmuz 1972, İstanbul). Hekim Prof. Dr.İsmail Derviş'in kızı olup, soyadı Baraner'dir. Özel öğrenim gördü. Almanya'da Berlin Konservatuarı ve Edebiyat Fakültesinde bir süre okudu. Edebiyata bir İstanbul gazetesinde çıkan *"Hezeyan"* adlı mensur şiiriyle başlamıştı. Bizde gazetelerde kadın sayfası düzenleyen (*İkdam*,1926) ilk kadın yazardır.

Alman gazetelerinde fıkra, makale ve hikâyeler yazdı. İstanbul'a dönüşünde (1932) ürünlerini *Son Posta, Vatan, Cumhuriyet, Gece Postası* ve kendi çıkardığı *Yeni Edebiyat* (1940-41) adlı on beş günlük sanat-edebiyat ve fikir gazetesinde yayımladı. *Yeni Edebiyat*'ta roman eleştirileri yazdı. Eşi Reşat Fuat Baraner siyasi faaliyetlerinden dolayı tutuklanıncaya ka-

Suat Derviş

dar on yıl (1953-63) Fransa'da yaşadı. Fransa'da iken başka dillerde çıkardığı romanlarını Türkiye'ye dönüşünde Türkçe olarak yayımladı. Devrimci Kadınlar Birliğinin kurucuları arasında yer almıştı.

Romanlarında sıklıkla ölüm ve hayat, insanın ne için yaşadığı gibi konularla ilgilendi. Katı ideolojik bir yaklaşımı olmadı. Roman kahramanlarının çoğu, toplumsal bir sınıfın temsilcileri olmakla birlikte, yaşadıkları çelişkilerin sorunsallaştırdığı bireylerdir. Fatmagül Berktay, Suat Derviş'in, *"kişiliği ve yazarlığıyla, edebiyat tarihimiz ve sosyalist geleneğimiz kadar, kadınların tarihi açısından da önemli"* olduğunu söyledi.

"Suat Derviş'in henüz toplumculukla tanışmadığı yıllarda yazdığı bu romanda yazarın ileride yazacağı romanları duyuran bir yan var: Roman bir "tez"i eksen almakla birlikte, açık ya da örtülü bir aşk ilişkisi içinde tanıdığımız kahramanlar alabildiğine canlı. Kahramanların romanın tezini mutlak biçimde desteklemelerine engel olan öznellikleri onları canlı kılıyor, romanı da klasik "tezli" romanlardan ayırıyor." (Behçet Çelik)

"Suat Derviş, kişisel özelliği olan 'baş eğmezliğini' Fosforlu Cevriye'de romanlaştırdı. İnsan onurunun en kötü koşullarda bile güvenilir kalan yanını gösterdi. Bu roman, onu tanımak için biri olanak." (Sennur Sezer – *Fosforlu Cevriye* üzerine)

ESERLERİ:

Kara Kitap (1920), *Ne Bir Ses Ne Bir Nefes* (1923), *Hiçbiri* (1923), *Ahmet Ferdi* (1923), *Behire'nin Talipleri* (1923), *Fatma'nın Günahı* (1924), *Ben mi?* (1924), *Buhran Gecesi* (1924), *Gönül Gibi* (1928), *Emine* (1931), *Hiç* (1939), *Çılgın Gibi* (1945), *Fosforlu Cevriye* (1968), *Ankara Mahpusu* (1968), *Aksaray'dan Bir Perihan* (tef. 1962; 1997).

2000 yılında Doğan Kitapçılık kitaplarının yeniden basımını gerçekleştirdi.

HAKKINDA: Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Fatmagül Berktay / İki Söylem Arasında Bir Yazar: Suat Derviş (Defter, sayı: 29, 1997) - Yıldızları Özgürce Seyretme Hakkı (Radikal İki, 10.9.2000), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Sennur Sezer / Fosforlu Cevriye (Cumhuriyet Kitap, 13.7.2000), Behçet Çelik / Suat Derviş'in Romanları (Virgül, sayı: 34, Ekim 2000), Güngör Gençay / Üç Kapıdan-Mehmed Kemalle Suat Derviş Üzerine Söyleşi (2003).

SUAT DERVİŞ

ERKEK AŞKI

Gözleri bu kadar korkak, bu kadar istirham dolu nazarlarla baktığı için benim nazar-ı dikkatimi celbedebildi. Yoksa ben şimdiden sonra hiçbir insana ehemmiyet vermemeye tamamiyle karar vermiştim.

Hayatta ilk sevda tecrübem olan bu bedbaht izdivacımdan sonra zannetmiyordum ki erkek denilen o melun mahluklara bir defa daha merhametle ve alaka ile bakabileyim.

Boşandığımdan beri geçen tam dört buçuk seneyi rahat ve sükunetle yaşadım. Etrafımdaki insanların hiç birisiyle meşgul olmadan gönül, his ve hareketlinin hürriyetinden tamamiyle istifade ettim.

Bu kocaman şehrin hemen hemen donjuanı olan Avni bile benim tarafımdan maruz kaldığı fena muameleden dolayı bütün kadınlar üzerindeki büyük nüfuzunu kaybeder gibi oldu. şöhretine lalel getirdiğim için kimbilir lala bana nasıl için için kızgındır.

Fakat bu... bu dört buçuk seneden beri peşimde dolaşan, dest-i izdivacıma talip olanların hiçbirine benzemiyor. Bunda ne Avni'nin küstah ve hodpesend etvarı, ne Nazmi'nin arsız bakışları var. Selahattin gibi bir sürü yalanları söyleyerek insan kandırmak istemiyor... Hayır, bütün ötekilere hiç... hiç kimseye benzemiyor.

Büyük, yaşlı ve bu kadar maruf bir insan olduğu halde cesaretsiz, o kadar cesaretsiz ki... Gözlerimin içine baktığı zaman kulaklarına kadar kızarıyor.

Onu bana ilk taktim ettikleri gün hiçbir dakika yanından ayrılmadı. Hep arkamdan geliyordu. Zannederim Gülsüm'ün salonunda idik... O gün çok misafirleri vardı. Ve ben her zaman olduğu gibi pek gözde idim. Salonda güzel kadın ve zengin kadın meraklısı erkeklerin hepsi benim etrafıma kemalissabık toplanmışlardı.

İnsan büyük bir servete malik olan dul bir kadın olursa ona ilk izdivacının fena hatıralarını silmeye yardım için birçok merhametliler bulunur, işte ben yine o merhametli insanların arasında idim. O da salonda ve onlar gibi peşimde olduğu halde onların hiçbirine benzemiyordu.

Öyle cesaretsiz, öyle hesapsız ve öyle mütehayyis idi ki onu benim etrafıma döndüren hissin birdenbire kalpten doğmuş kuvvetli bir duygu olduğu daha o günden anlaşılıyordu. Dünyada tarif edilemeyecek, fakat görünce hissedilen, katiyetle inanılan öyle şeyler vardır ki... Ben ki şimdiye kadar hiçbir saçma duyguya ehemmiyet vermedim. Fakat bundan tamamiyla eminim ki... Cevat beni bir çılgın gibi seviyor.

Sevmese şüphesiz daha cesaretli, daha küstah, daha başka türlü olur.

Halbuki geçen akşam beraber saatlerce durduğumuz halde gözleri yalvarırken bile sükunetini ve ciddiyetini muhafaza etti. Benim zengin bir kadın olduğumu bildiği için bu duygusunun sui-tefsire uğrayacağını zannediyor.

→

Halbuki gözleri... işte onlar ile çok konuşuyor ve anlatıyor ki, dört buçuk seneden beri işte hayatımda yalnız... yalnız ona kızamıyorum.

Yalnız hiddetlenmemek de değil, adeta ona karşı benliğimde hafif bir alaka bile duymaya başladım. Koca gözlükleri arkasında irileşen korkar gözbebeklerini... gözbebeklerini mi dedim? Yanılmış olacağım; gözbebekleri hoşuma gidiyor... demek istiyordum. Geniş omuzları, uzun boyu ile temiz dişli ve temiz tebessümü, kalın dudaklı ağzıyla adeta güzel bir erkekti. Fakat onda en fazla hoşuma giden şey ne kalın dudaklarının temiz tebessümü, ne geniş omuzlarının heybeti... Hayır onda en fazla beğendiğim şey dört buçuk seneden beri beni hep takip eden erkeklerin hiçbirinin küstah ve cüretli etvarına malik olmayışıdır. Benimle hepsinden fazla alakadar olduğu halde bu halini sahte nümayişle izhardan çekindiğini hissettiğim için onu diğer erkekler gibi düşman telakki etmiyor, onu affediyordum.

Çünkü beni dört buçuk seneden beri erkekleri daima düşman farzettim. Ben dört buçuk seneden beri lakaydiden yaptığım bir kale içinde kendimi müdafaa ettim. Hayatımda bir ikinci defa olarak yanlış bir adım atmak, hayatımda bir ikinci defa olarak tehlikeye düşmek istemedim. Halbuki Cevat'a karşı kendimi müdafaaya hacet göremiyorum. Bana bir tek söz söylemediği halde onun samimiyetinden bir dakika bile şüphe etmiyorum. Hatta öyle zannediyorum ki, o şimdi biraz daha cesaretli olsa bile beni hiddetlendirmeyecek.

Yine Gülsüm'ün çayında buluştuk. Bugün benimle her günkünden daha fazla konuştu... Ahbaplığımızı, dostluğumuzu daha fazla ilerletmek istiyor gibiydi. Sonra o dönerken beni kendi otomobiliyle evime kadar götürmeyi teklif etti. Eğer kendimle tamamıyla samimi olmak istersem itiraf etmeliyim ki onunla biraz başbaşa kalmayı istediğim için bu teklifini kabul ettim... Fakat otomobilde gözlerimin içine istirham dolu nazarlarla bakarken sükut etti. Birkaç kere bu söze başlamak ister gibi dudakları kıpırdadı. Fakat sonra yine cesaret edemeden susttu. Ben de bu vaziyetten anlamadım desem yalan söylemiş olacağım. Vakıa onda bütün hoşuma giden bu cesaretsizliği ama ne bileyim ben, küstahça olmayan ufak bir sözde pek hoşuma gidecekti.

Acaba ben de onun hissiyatında yanılıyor muyum? Bu kadar cesaretsizlik onun yaşında olan bir adam için hakikaten şayanihayret görülüyor. Buna bir türlü ihtimal veremiyorum. Ya onun tabii bakışı ve tabii etvarı ve hareketi böyle, yahut da bu adam benim karşımda muvazenesini, aklıselimini ve söyleyeceği sözleri şaşıracak kadar müteheyyic olur. Bunun birinci ihtimali imkansız. Çünkü onun başka insanlarla gayetle tabii olarak görüştüğünü, başka insanlara başka türlü baktığını kendi gözlerimle görüyorum. Kendini şaşıracak, böyle müteheyyic olacak kadar benimle alakadar olsa zannederim eline fırsat geçtiği zaman biraz daha cüretkar olup bana bir şey söylemeğe ihtiyaç hissederdi. O halde her ikisi de değilse bu adam deli mi? İşte buna ihtimal yok. Çünkü hayatı ve âsârı fevkalade akıllı bir adamı olduğunu isbat etmiyor mu?

Adımlarımı böyle takip etmesi ve bana müteemadiyen, bir şey söylemek isterken cesaret edemeyişi herhalde onun bana karşı olan duygusunun bir aşk olduğuna en inanmayacak insanları bile ikna edecek bir delildir.

Yalnız onun bu cesaretsizliği beni yavaş yavaş sıkmaya ve sabırsızlandırmaya başlıyor demeye mecburum. Çünkü bunu itiraf etmemek yalancılık olacak. Öyle küstah, hodbin, hodpesent ve arsız erkeklerden nefret ederim. (...)

(*Hepimiz Birbirimizin Ömeğiyiz*, 1998)

SUAT ENGÜLLÜ
Bkz. ENGÜLLÜ, Suat

SUAVİ, Cüneyd

Yazar. 1948, Adapazarı doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini bu şehirde tamamladı. Devlet Güzel Sanatlar Akademisini (sonradan Mimar Sinan Üniversitesi) bitirdi. Yüksek Mimar unvanıyla Sakarya Üniversitesinde asistan olarak göreve başladı. Aynı üniversitede profesör oldu.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Hayatın İçinden* 1(1997), *Mucizeler / Cennet Çiçeklerine Cennet Manzaraları* (2001), *Cennete Davet*, *Kırk Gram Tebessüm* (2001), *İki Çuval Altın* (2000), *Gökten İnen Balık* (2003), *Huzur Ormanı*, *Sevgi Marketi* (2003), *Hayatın İçinden 2 / Sevgi Hikâyeleri* (2004).

BİLMECE: *Bilmeceler*, *Küçük Yaştaki Adamlara Büyük Boydaki Bilmeceler* (1997).

DİN: *Mucizeler*, *Peygamberler Tarihi* (2003).

SENARYO: *Hayatın İçinden Senaryolar / Kısa Metrajlı Filmler İçin* (2004).

DİĞER: *Hazır Cevaplar 2. Kitap* (S. Gündüzalp ile, 2002).

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

SUBAŞI, Abidin

Şair. 1931, Tarsus / Mersin doğumlu. Mersin Lisesini bitirdi. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Sanayi ve Ticaret İşletmesi Bölümü mezunu. Bayındır Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü ve İmar İskân Bakanlığında çeşitli kademelerde yirmi dokuz yıl çalıştı. Bakanlık müşaviri iken 1982 yılında emekliye ayrıldı.

Şiir yazmaya, öğrencilik yıllarında başladı. İlk şiiri Ahmet Nadir Caner'in

Abidin Subaşı

çıkardığı *Güney* (Tarsus) dergisinde yayınlandı. Şiirleri 1948-55 yılları arasında *Kaynak* (Ankara), *Varlık*, *Yeditepe*, *İstanbul*, *Ürün*, *Şairler Yaprağı*, *Rüzgar* ve 1952 yılında Mersin'de Ali Püsküllüoğlu ile birlikte çıkardığı *Çevre* dergisi ile bazı seçkilerde yer aldı. 1955 yılında şiir yazmayı bıraktı. 1994-2002 yılları arasında *Çağdaş Türk Dili* dergisinin yazı kurulunda görev aldı. 1997-2001 yılları arasında Kültür Bakanlığı Kültür ve Sanat Eserleri Yayın Danışma kurulunda üye olarak yer aldı. Şiirlerinin bir kısmını *Bir Yağmur Yağacak* (2004) adlı kitabında bir araya getirdi.

SUBAŞI, Kâzım
Bkz. AŞIK ZÂKİRÎ

SUBAŞI, Muhsin İlyas

Şair ve yazar, gazeteci. 25 Temmuz 1942, Şarkışla / Sivas doğumlu. Selçuk Yurdagül imzasını da kullandı. Şarkışla / Yapıaltı (Gümüştepe) köyünde başladığı ilköğrenimini Şarkışla İlkokulunda (1956) tamamladı. Kayseri İmam Hatip Okulu (1966), Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü (1972) mezunu. Bir süre gazetecilik (1966-73), ardından Malatya ve Kayseri'de öğretmenlik (1973-95)

MUHSİN İLYAS SUBAŞI

BİR İNCE YOLA DÜŞTÜM

Hilkâtten haşre kadar bir ince yola düştüm,
Emdim ruhunu aşkın, bir başka hâle düştüm.
Mızrabı yüreğimin vurdukça tellerine,
Gözlerimle kelepçe taktı da gitti biri.
Bağlandım sükûtuna, yığıldım ellerine,
Ressamını bekleyen bir boş nivale düştüm...

İçimde stüvarisi kaybedilmiş bir at var,
Tutmam yelelerinden, yollarında sırat var.
Kendi dizginlerimi verdim başkalarına,
Bir kühcylan gibiyim, umut gibi, dipdiri.
Sevdamın denizinde kulaç açtım yarına,
Dalgalarla boğuşan bir yalnız sala düştüm...

Kuş çağırdı inandım, dal çağırdı bağlandım,
Hamdım yola çıkarken, şükür piştim ve yandım.
Işıkların dansıyla uyanırken sabahı,
Avuçladı gönlümü sevdalının gözleri,
Aşka doğru bir sonsuz koşudayım şimdi ben,
Meyvesi vuslat olan bir ince yola düştüm...

MUHSİN İLYAS SUBAŞI

HÂLİME BIRAK BENİ

Öpülmeyen bir gülün kırılmış ilk dalıyım
Rüzgârdan yardım alıp uçarak geldim sana.
Gönlü azâd edilen son âşık olmalıyım,
Ben, nice ateşlerden geçerek geldim sana.
Bu yangın gözlerinden doğarsa yakar beni,
Anlamadınsa hâlâ, bu tavrın yıkar beni...

Bir gönül mâcerası değil benim ısrarım,
Sabırla dokumuşum umudumu peşinde.
Işığının düştüğü her kapıda ben varım,
Köleliğe razıyım, bana her dönüşünde.
Bu tutkuyu duyanlar gün gelir anlar beni
Feryadıma yönelir sende duyanlar beni

Aşka hudut konamaz! O, bir dizginsiz attır,
Gözleri kör ederek gönülde kalkar şaha.
Aşkı gönle bağlayan uzunca bir sırattır.
Geçmesi zor olsa da sığınırım Allah'a.
Bu mutlu arayışın vuslatında yak beni.
Yakmazsan azâd eyle, hâlime bırak beni!..

yaptı. 1995'ten sonra gazetecilik mesleğini edebiyat çalışmalarıyla birlikte sürdürdü. Anadolu Ajansı ve Türk Haberler Ajansının Kayseri temsilciliğini yürüttü. *Hakimiyet* ve *Yeni Sabah* gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü (1966-73) yaptı. Bölgesel yayın yapan Elif TV'nin genel müdürlüğü (1995) ve İhlas Haber Ajansı (İHA)'nın bölge müdürlüğü (1995-2002) görevlerini yürüttü.

Sanat çalışmalarına lise öğrenciliği sırasında yerel gazetelerde sanat sayfaları düzenleyerek başladı. İlk şiiri 1962'de *İslâm* dergisinde yayımlandı. *Vuslat Türküsü* (1968) adlı ilk şiir kitabıyla adını duyurdu. Şiir, deneme, eleştiri ve inceleme yazıları sonraki yıllarda *Hareket* (1965-75), *Türk Yurdu* (1965-70), *Hisar* (1975-80), *Töre* (1975-85), *Millî Kültür* (1981-86), *Boğaziçi* (1983-86), *Kültür ve Sanat* (1982-84), *Yeni Düşünce* (1982-83), *Küçük Dergi* (yönetmenliğini yaptı. 1979-81, 24 sayı, Kayseri) *Berceste* (2002-2005), *Gültepe* (2001-2005), *Erciyes* (1978-2005), *Türk Edebiyatı* (1980-2005) dergilerinde yer aldı. Siyasal ve aktüel konulardaki yazılarını ise *Tercüman*, *Yeni Devir*, *Türkiye* ve *Zaman* gazetelerinde yayımladı.

1981 yılında Kayseri Sanatçılar Derneği Şiir Armağanını, 1976 ve 1984 yıllarında Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü basın ödüllerini (araştırma dalında), 1984 ve 1985 yıllarında da Kayseri Gazetecîler Cemiyetinin basın ödüllerini (araştırma dalında), kazandı. *Güneşe Uçan Kelebek* adlı romanı, Aydınlar Ocağının 2001 Yılın Romanı ödülünü aldı. Çok sayıda şiiri bestelendi; İngilizce, Almanca ve Arapçaya çevrildi. Uluslararası edebiyat toplantılarında ülkemizi temsil etti.

"Muhsin İlyas Subaşı'nın şiirlerinde insanın kendini idrâk duygusu, yaratıcısıyla iç kontak olayı, çevreden, yani muhitten merkeze doğru bir metafizik kavrama ve yaşama arzusu ana temalardır. Bunları, günlük olaylardaki çarpıklıkları işaretle, kâinatın sonsuzluğundaki derin tefekkür arzusuyla, tarihî perspektife ulaşabilme gayretiyle beslemeye çalışır." (Ahmet Kabaklı)

"Muhsin İlyas Subaşı'nın şiirlerinde kelimeleri zorlama telâşı yoktur. Açık seçik fakat, parlak ve öz sözlerle duygular anlatılır. Uzu mısralı söyleyişlerde saf şiirin tadını bulursunuz. Subaşı'nın Yunus'un dünyasına açılan pek çok şiiri vardır. Duygularını yumuşak ve iddiasız bir ses tonuyla veren şair, büyük yıkılışlarını acısını, büyük sevgisini şiirlerine katar... Zaman zaman şiirlerinde acıyı, bezginliği dile getirmekle beraber, onun asıl rengi bu sınırsız sevgisidir. Bu sevginin kaynağı ise, Türk ve İslâm çizgilerini taşıyan bir dünyadır. O, ümidini kaybedenlere, bahtsızlara, çileyi omuzlayanlara, yaşlısına,gencine, hayatın sevilecek yanlarını gösteri." (Sevinç Çokum)

Muhsin İlyas Subaşı

ESERLERİ:

ŞİİR: *Vuslat Türküsü* (1968), *Aydınlığın Gözleri* (1979), *Bu Yüreğin Ülkesinde* (1981), *Sevgi Donanması* (1982), *Deryâdil* (1985), *Sevdâkâr* (1988), *Bir Sır Gibi* (1991), *Aşkistan* (2005).

DENEME: *Şiirden Şuura* (2004).

ROMAN: *Ahtapot* (1995), *Güneşe Uçan Kelebek* (2001), *Aşkta Yanan Dede* (2003), *Ben Onurumu Çiğnetmem* (2004).

OYUN: *Alpaslan* (1962).

İNCELEME: *Dünden Bugüne Kayseri* (1986), *Kayseri'nin Manevi Mimarları* (1995), *Taşla Konuşan Deha Mimar Sinan* (1996), *Bu Şehrin Hikâyesi* (2003), *Ağırnaslı Sinan* (2004).

HAKKINDA: Ahmet Kabaklı (Türk Edebiyatı, c. 4. s. 400), Sevinç Çokum (Yeni Düşünce, 29 Ekim 1983), D. Mehmet Doğan (Zaman, 26 Kasım 1986), Atlan Deliorman (Tercüman, 21 Eylül 1982). Mustafa Ruhi Şirin (Türk Edebiyatı, Şubat-1982). İlhan Geçer (Türk Edebiyatı, Aralık-1983), Yağmur Atsız (Türk Edebiyatı, Mayıs-2003), Mustafa Miyasoğlu (Berccste, Ocak-2005 s.31) Dr. H. Avni Yüksel (Erciyes, Temmuz-2002); Muhsin İlyas Subaşı ve Son Eseri Üzerine (Kültür ve Sanat, 1982), Bekir Oğuzbaşaran (Türk Edebiyatı, Temmuz-1991); Sevgi Donanması (Kültür ve

Sanat, Eylül-1982), İhsan Kurt, (Türk Edebiyatı, Ekim 1985) A.Vahap Akbaş (Yeni Devir, 26 Mart 1983), Ahmet Sıvacı (Divit Sanat, 9 Haziran 1992), Funda Aslanoğlu (Lisans Tezi / 100. Yıl Üniversitesi, 1989). Gülcan Kulen (Lisans Tezi / Gazi Üniversitesi, 1998) Ayşe Ak (Lisans Tezi. / Erciyes Üniversitesi, 2001). Hasan Hüseyin Doğan (Lisans Tezi / Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 2004).

Necdet Subaşı

SUBAŞI, Necdet

Toplumbilim ve felsefe araştırmacısı. 1961, Şavşat / Artvin doğumlu. Erzurum Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1986) mezunu. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktora (1995) yaptı. Millî Eğitim Bakanlığında (1986-91), Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde (1991-2002), Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde öğretim üyesi olarak (2002-) çalıştı.

Din sosyolojisi, tarihsel sosyoloji, çağdaş Türk düşüncesi, Türk modernleşmesi, Aleviler, Diyanet, Avrupa İslâmı, gündelik hayat, modern Türk edebiyatı, Türk modernleşmesi, kültürel / dinsel farklılaşmalar, Alevi modernleşmesi gibi konularda araştırma ve incelemeler yaptı. Seminer, sempozyum ve panellere katılarak bildiriler sundu, alanıyla ilgili konularda konferanslar verdi.

Makaleleri; *Tezkire, Toplum ve Bilim, Birikim, Bilgi ve Hikmet, Türkiye Günlüğü, Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, İslâmi Araştırmalar, Avrupa Günlüğü, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Arafve İslâmiyat, Bilgi ve Düşünce, Folklor ve Edebiyat, Bilimname, Aleviler, Köprü, Türk(iye) Kültürü* dergileri ile armağan ve ortak kitaplarda yayımlandı. *Öteki Türkiye'de Din ve Modernleşme* adlı kitabında Türkiye'nin modernleşme pratiğinin Sünnilik ve Alevilik üzerindeki etkilerini inceledi. *İslâmiyat, Sivil Toplum, Avrupa Günlüğü, Tezkire, Değerler Eğitimi Dergisi, İslâmi Araştırmalar Dergisi, Milel ve Nihal* dergilerinde hakem ve danışma kurulu üyesi olarak görev aldı. Sosyoloji Derneği ve Türk Sosyal Bilimler Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Araştırma):

Türk Aydınının Din Anlayışı (1996), *Kutsanmış Görüntüler* (1999), *Öteki Türkiye'de Din ve Modernleşme* (2004), *Gündelik Hayat ve Dinsellik* (2004), *Alevi Modernleşmesi* (2005).

HAKKINDA: Serkan Öztürk / Öteki Türkiye'de Din ve Moderleşme (Virgül, sayı: 62, Mayıs 2003).

SUBAŞI, Vecdi

Şair. 1942, Ergani / Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ergani'de yaptı, liseyi Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesinde okudu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. İlk olarak Bandırma Etibank-Boraks-Asitborik ve Sülfürikasit İşletmesinde çalıştı. 1977'de serbest avukatlığa geçti. Uzun yıllar Bandırma'da avukatlık yaptı. Şiirleri *Çaba Dergisi* ile *Ergani Söz* ve Bandırma'nın yöresel gazetelerinde yayımlandı. Şiirlerini *Diyarıma Gidilecek Zamandır* (2005) kitabında topladı.

"Sılasına veto borcu duyan her insanın güzel duygularını dile getiren 'Diyarıma Gidilecek Zamandır' şiir kitabı, ozanımızın ilk eseri. 'Yüreğine ve Kalemine Sağlık' diyor ve bundan sonraki çalışmalarında bol ürünlü nice yıllar diliyoruz. (Enver Yorulmaz)

HAKKINDA: Vecdi Subaşı / Diyarıma Gidilecek Zamandır (2005).

SUBUTAY HİKMET

Bkz. KARAHASANOĞLU, Subutay Hikmet

SUCU, Mustafa

Araştırmacı-yazar. 20 Şubat 1950, Besni / Adıyaman doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Besni'de yaptıktan sonra, Adana Erkek Lise-sini (1968), Akçadağ İlköğretmen Okulunu (1969) ve Adana İktisadi İdari İlimler Akademisini (1973) bitirdi. 1969-74 yılları arasında Besni'de ilkokul öğretmenliği, 1974-80 yılları

Mustafa Sucu

arasında çeşitli illerde Ticaret Lisesi meslek dersleri öğretmenliği ve Ticaret Lisesi müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1980 yılından bu yana da Adıyaman'da önce İl Kültür Müdürü, sonra İl Kültür ve Turizm Müdürü ve daha sonra da tekrar İl Kültür Müdürü olarak görev yaptı. 1993'te Kültür Bakanlığına APK uzmanı olarak atandı. Ayrıca Burdur Eğitim Enstitüsünde ve İnönü Üniversitesi Adıyaman Meslek Yüksek Okulunda uzun süre yarızamanlı ders okuttu. 1999 yılında emekliye ayrıldı. Bir süre Besni'de özel bir dershanenin kurucusu ve müdürü olarak faaliyet gösterdi. Memuriyet görevleri sırasında eğitim ve yönetimle ilgili birçok seminere ve kursa katıldı. 1990 yılından itibaren siyasetle ilgilendi, milletvekili adayı olduysa da seçilemedi.

Çeşitli gazete, dergi ve kitaplarda yazıları, şiirleri yayımlandı. *Besni Ekspres* gazetesinde uzun süre köşe yazıları yazdı. Diğer yazıları Burdur *Burak*, Adıyaman *Tarım, Kültür, Olay, Gündem* ve *Doğuş, Zaman, Malatya'nın Sesi* gibi gazetelerde yayımlandı. Fırat ve İnönü üniversitelerinde düzenlenen sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. Çeşitli radyo ve televizyon programlarına katıldı. Adıyaman Valiliği, Kültür ve Turizm Bakanlığı gibi kurumlar tarafından çalışmalarından dolayı ödüllendirildi. Ülkü-Bir, Aydınlar Ocağı, Türkocağı gibi kuruluşlarda üye olarak bulundu ve bölgesel çalışmalarına katıldı. İLESAM, BES-DER üyesidir.

ESERLERİ:

Adıyaman İli ve İlçeleri (1985), *Ahi Ocakları ve Bir Ahilik Belgesi* (1996).

SUDİ Nevzad

Bkz. ODYAKMAZ, A. Hayati

SUİÇMEZ, Vural Cahit

Gazeteci, yazar ve şair. 23 Nisan 1936, Bayburt doğumlu. Konya Lisesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Henüz lise öğrencisiyken şiirleri *Varlık, Türk Dili, Yücel, Hisar, İstanbul, Türk Sanatı* gibi sanat dergilerinde ve antolojilerde yayımlanmaya başladı. Hukuk Fakültesinde öğrenciyken *Ulus* gazetesinde çalışmaya başlayarak gazeteciliği meslek edindi. Bu arada Konya'da üç hafta çıkabilen *Hür Fikir* gazetesini, 1957 yılı başında da Ankara'da *Gündem* dergisini çıkardı. Daha sonra *Dünya, Cumhuriyet, Hürvatan* gazeteleri ile *Kim* dergisinde çalıştı. 1961 yılında Roma Basın Ataşe yardımcılığına atandı. Almanya'nın Köln radyosunda Türkçe Yayımlar Servisinde görev aldı. Köln kentinde serbest ticaretle uğraştı.

ESERLERİ:
ŞİİR: *Delik Kara* (1962).
ÖYKÜ: *Destan Gece* (1960), *Mustafa Kemal Seslense.*
HAKKINDA: Türk Dili dergisi (sayı: 51, Kasım 1955), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2- Cumhuriyet Dönemi (1993).

SULTAN

Romancı. 14 Aralık 1961, Baf / Kıbrıs doğumlu. Tam adı Sultan Okumuşoğlu'dur. İlk ve ortaöğrenimini Limasol ve Girne'de tamamladı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü (1985) mezunu. Yüksek lisansını klinik psikoloji dalında yaptı (1988). Çalışmalarını İzmir'de uzman klinik psikologu olarak sürdürdü.
ESERLERİ (Roman):
Kurşun Sesi Duymadan Yaşamak (1998), *Pembe Kitap* (1998).
HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001).

SULTAN I. AHMED (BAHTÎ)

İLÂHÎ

İlâhî senden özge mesnedüm yok
Rızâdan özge yâ Rab hâcetüm yok

Zâ'ifüm bî-kesüm her demde yâ Rab
Ki senden özge Rabb-i müşfikum yok

Kapundur ehl-i derdün hep devâsı
Kapudan gayri yirde hâcetüm yok

Müşerref it visâlünle İlâhî
Visâlün gibi lezzet dünyâda yok

Visâl-i Hakk'a kim ki irdi Bahtî
Anun bu fânî mülke cünbişi yok

SULTAN I. AHMED

Şair, padişah (D. 18 Nisan 1590, Manisa – Ö. 22 Kasım 1617). Bahti mahlasını kullandı. Oğullarını kendisine rakip olarak gören babası III. Mehmed'in, onların eğitimlerini ihmal etmesi nedeniyle iyi bir eğitim alamadı. Yalnızca okuma yazma öğrendi. Hattatlıkla da meşgul oldu. Şiirlerinde dili oldukça sadedir. *Divan*'ında deyimlere de yer vermiştir. Şiirlerinde Şeyhülislâm Yahya ve Hafız'ın etkisi sezilir.
HAKKINDA: İsmail Hakkı Uzunçarşılı / Osmanlı Tarihi (c. III / 1, 1947-59, s. 103), Mücteba İlgürel / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989, s. 30-33), Coşkun Ak / Şair Padişahlar (2001).

SULTAN I. SELİM

Bkz. SELİMÎ (Yavuz Sultan Selim)

SULTAN I. SÜLEYMAN (Kanunî)

Bkz. MUHİBBÎ

SULTAN II. BAYEZİD

MÜNACAAT

Hudayâ, Hudalık sana yaraşur
Nitekim gedâlık bana yaraşur.

Çü sensin penâhı cihan halkının
Kamudan sana iltıcâ yaraşur.

Şeh oldur ki, kullığun itdi senün
Kulun olmayan şah, gedâ yaraşur

Sen eyle, anı ki sana yaraşur
Ben itlim, onı kî bana yaraşur.
Şu günde ki bir çâresi kalmaya
Ana çâre-res Mustafâ yaraşur.

SULTAN II. BAYEZİD

Şair, padişah (D. 1447, Dimetoka- Ö. 10 Haziran 1512, Çorlu). Adlî mahlasını kullandı. 1481'de Fatih'in ölümü üzerine Osmanlı tahtına on üçüncü padişah olarak geçti. Rakibi olan Şehzade Cem'in saltanat arzusuna, yeniçerilerin kendisine taraftar olmaları ve vali bulunduğu Amasya'dan merkeze Cem'den önce varışı ile engelledi. Bu rekabet, bilinen gelişmelerle 1495'e kadar devam etti. II. Bayezid kendi devrini âlimler, şairler devri haline getirerek *Künhül-Ahbar*'da kayıtlı olan yüzlerce yetenekli kişiyi şöhret haline getirdi.
"II. Bayezid şiirlerinde mütevekkil ve şükredicidir (...). *Bazen de bir hak ve adalet arayıcısıdır Döneminin bütün şairleri şarabın renginden şiirlerine renk verirken O, şerbeti şaraba tercih etmiştir Kendisinin yalnız Allah'ı sevmeyi bilen iyimser (sofi) değil, aynı zamanda korkan (sofu) olduğunu bildirmiştir* (...). *Adli'nin hemen hemen her mısraı gün görmüş bir insanın öğütlerini taşır* (...). *Ahmed Paşayı üstat tanıyarak gazel söylemiş, Necati'den aldığı ilham ve feyzi de ilk tesirle birleştirerek dev-rinde vasat kudret ve kabiliyette bir şair olmuştur."* (Coşkun Ak)
HAKKINDA: İsmail Hakkı Uzunçarşılı / Osmanlı Tarihi (c. 2, 1947-59, s. 161-186), Şerafettin Turan / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 5, 1992, s. 234-238), Coşkun Ak / Şair Padişahlar (2001).

SULTAN II. OSMAN

Şair, padişah (D. 15 Kasım 1604, İstanbul – Ö. 20 Mayıs 1622, İstanbul). Şiirlerinde Farisî mahlasını kullandı. Genç Osman diye de tanındı. Sultan I. Ahmed'in oğludur. On dört yaşındayken tahta geçti. Şairliğinin yanı sıra hat sanatıyla da ilgilendi. Sekseni aşkın şiiri mevcuttur. Bir *Divan*'ı vardır.
"Her divan edebiyatı şairinde olduğu gibi Farisî'de de deyimlere rastlanmaktadır. Farisî'nin başarılı olduğu yön dilinin sade oluşudur. Devrine göre sadelik gösteren şiirlerde ikili terkipler az olmakla beraber, ü-çüzlü, dördüzlü terkipler yok denecek kadar azdır." (Coşkun Ak)
HAKKINDA: Coşkun Ak / Şair Padişahlar (2001).

SULTAN III. AHMED

Şair, padişah (D. 31 Aralık 1673, Bulgaristan – Ö. 1 Temmuz 1736, İstanbul). Sultan IV. Mehmed'in oğludur. Ağabeyi II. Mustafa'ya karşı yapılan I. Edirne Vak'asının sonucunda tahta çıkarıldı. Devrinin büyük hattatlarından ders aldı. Sülüs, nesih ve ta'lik yazı türlerini öğrendi. Şiirlerinde Ahmed ve Necib mahlâsla-

SULTAN II. OSMAN (Fârisî)

GAZEL

Bana ol dilber-i şirin bakıcak mestâne
Müjesi türi geçer sîneden işler câne

Kaçan ol kaamet-i mevzûn hırâm itse olur
Nice bin âşık-ı şeydâsı ana pervâne

Vuslatım itse imaret bu gönül şehrini kim
Gam-ı hicrünle güzel mülk-i dilüm vîrâne

Râzımı saklayayım diyü çalıştım âhir
Keşfi-i râz itdi gözüm yaşı beni yârâne

Fârisî alamı bir bûse rûhundan câna
Bu heves olmaya yâ Rab dilerem efsâne

rını kullandı. Çoğunlukla dinî şiirler kaleme aldı.

HAKKINDA: Mustafa Naîmâ / Târih (c. 6, 1280, s. 21-22), İsmail Hakkı Uzunçarşılı / Osmanlı Tarihi (c. IV / 1, 1947-59), Enver Ziya Karal / İslâm Ansiklopedisi (c. 1, 1940-88, s. 165-168), Münir Aktepe / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 2, 1989, s. 34-38), Coşkun Ak / Şair Padişahlar (2001).

SULTAN III. MURAD

NEFES

Aç gözün bu nevm-i gâfletden
uyan
Uyanı uykusu çok gözlerüm uyan
Azrailün kasdı canadur iman
Uyan uykusı çok gözlerüm, uyan!

Seherde uyanur bu cümle kuşlar
Kendü dilleriyle tesbihe başlar
Tevhidi der dağlar, taşlar, ağaçlar,
Uyan uykusu çok gözlerüm uyan

Bu dünya fânidür sakın aldanma
Mağrur olup tâc u tahta dayanma
"Yidi iklim benüm" diyü güvenme
Uyan uykusıçok gözlerüm, uyan!

Benüm Murad kulun, suçumı affet
Cürmümi bağışla günahum ref't it
Hazretün sancağı dibinde haş'it
Uyan uykusu çok gözlerüm uyan!

SULTAN III. MURAD

Şair, padişah (D. 4 Temmuz 1546, Bozdağ yaylağı / Manisa – Ö. 16 Ocak 1595, İstanbul). Murad-ı Sâlis, Sultan Murad Han bin Sultan Selim Han, Sultan Üçüncü Murad, Muradî isimleriyle de anıldı. Kelime-lerin ruh ve anlamlarına vakıf, bütün inceliklerinin ayrımına varabilen bir insan olarak yetiştirildi. İlmî ve edebi hayatın canlanması için çalışarak kendisi de şiirler ve ilmî eserler yazdı.

III. Murad, genel olarak şiirlerini Türkçe söylemiş ise de *Divan*'ındaki Arapça-Farsça-Türkçe, Arapça-Türkçe mülemmalar (mısraları farklı dillerde yazılmış şiir), ayrıca Arapça ve Farsça şiirler, onun bu dillere, şiir söyleyecek kadar hakim olduğunun kanıtıdır. Yine de şiirlerini sade ve yalın bir dille söyledi. Ağır bir Osmanlıcanın hakim olduğu bir dönemde o, şiirini halk deyim ve tabirleriyle anlıgılır kıldı. Şiirlerinde Yunus Emre, Hoca Dehhânî, Necâtî ve Fuzûlî'nin şiirlerini anımsatan beyitler eksik değildir.

ESERLERİ:

Fütûhâtü'ş-Şiyâm ve Esrar-nâme.

HAKKINDA: Coşkun Ak / Şair Padişahlar (2001).

SULTAN III. SELİM (İlhâmî)

Şair, padişah (D. 24 Aralık 1761, İstanbul – Ö. 28 Temmuz 1808, İstanbul). Şiirlerinde İlhami, İlham, ve Selim mahlaslarını kullandı. Sultan III. Mustafa ve Mihrişah Sultan'ın oğludur. Osmanlı Devletinin 28. padişahıdır. İyi bir eğitim görcrek musikî ve edebiyatla ilgilendi. 1789 yılında tahta çıktı. Saltanatı döneminde Rusya ve Avusturya savaşları, Tepedelenli Ali Paşa'nın Yanya'daki ayaklanması, Fransa'nın Mısır'ı işgali ve Vehhabilerin Hicaz'da başkaldırmaları gibi önemli olaylar meydana geldi. 1789 Fransız Devrimi'nden etkilenerek Osmanlı devletinin kurtuluşunu Batılılaşmada gördü ve bu nedenle orduda Nizam-ı Cedid denen yenileşme hareketini başlattı. Mühendishane, Kumbarahane ve Selimiye Kışlası onun zamanında yapıldı. Mevlevi tarikatına mensup bir padişahtı ve Şeyh Galib'in koruyucusuydu. Galata Mevlevihanesini yeniden yaptırttı. Yenileşme hareketiyle ilgili girişimleri sonuçlanmadan Kabakçı Mustafa Ayaklanması sonucunda tahttan indirilerek öldürüldü ve Laleli Camii'ne gömüldü.

Gençliğinde Sultan I. Abdülhamid'in yerine geçeceği iddiasıyla kapatıldığı kafeste, saltanat vârislerinin kafes ardı macerasını "kafes" redifli gazelinde dile getirerek tezkirecilerin "hasb-ı hâl" adını verdikleri şiir türünün başarılı örneklerinden birini verdi. Düzenlenmiş bir *Divan*'ı, ayrıca besteleri vardır. *Divan*'ı, Necati Elgin tarafından *SelimIII-İlhâmî* (1959) adıyla yayımlandı. Ney ve tanbur da çalan III. Selim'in şiirlerinde Nedim ile Şeyh Galib'in etkisi görülür. Şairliğinin yanı sıra bestekârdı. Klasik Türk müziğinde önemli bir yeri vardır. "Süz-i Dilârâ" makamı onun buluşudur. Divan edebiyatının **münâcât,** na't, methiye, gazel, müsemmen, müseddes, muhammes, tahmis, müstezat, rübâi, müfred, mesnevi, terci-i bend, terkib-i bend gibi hemen her türünde şiir yazdı. Münâcâtlarında Allah'ın önünde zavallı bir kul olduğunu, padişahlık övüncü içinde olmadığını samimi bir üslûpla dile getirdi. Gazellerinde aşk konusu ağırlıktadır, ancak aşkla sınırlı değildir. Bunun yanında taht, saltanat, gönülden şikâyet, kendine öğüt, İslâm, felekten şikayet, bahar gezileri gibi konularda da şiirler yazdı. Sanatçılığının yanı sıra döneminde sanatçıları destekleyip korumasıyla da tanınmıştır.

HAKKINDA: Coşkun Ak / Şair Padişahlar (2001), Hasan Aktaş / Çağdaş Türk Şiirinde Süz-i Dilara ve Üçüncü Selim (Yedi İklim, Mayıs 2002), Nihat Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 2), Arif Hikmet / Tezkire (Millet Ktp, Ali Emiri, Tarih 798), TDE Ansiklopedisi (c. 4), Coşkun Ak / Şair Padişahlar: III. Selim (2001), İlhâmi Sultân III. Selim Hân / Büyük Türk Klâsikleri (c. 7, 2004).

SULTAN, Döne

Şair. 1925, Eskişehir doğumlu. Halk ozanı Haydar Kaya'nın kızıdır. Deyiş söylemeye 1946 yılında başlayan şair, şiirlerinde ahlâk değerleri ve tarikat inanışlarına yer verdi. Şiirlerini *Bülbüller* (ortak, 1959) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

SULTAN, Şah

Şair. Malatya doğumlu. Derviş Mehmet adında bir halk ozanından el alarak şiir söylemeye ve saz çalmaya başladı. Şiirlerini *Derviş Muhammet'in Nuru Vahit* (1989) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

SULTAN III. SELÎM HÂN (İlhâmî)

GAZEL

Agyâre yâr olmuş bî-şekk mi bu havadis
Güşuma girdi bilmem gerçek mi bu havadis

Hûn oldu kalb-i mahzûn hâlim olup diger-gûn
Agyâri ede memnûn gerçek mi bu havâdis

Agyâr ile demâdem olur mu yâr mahrem
Güşuma girdi bilmem gerçek mi bu havadis

Lâyık mıdır bu denlü yâd ile âşinâlık
İlhâmî ile ülfet etmez mi bu aralık

Yoksa aceb araya girdi mi bir münafık
Güşuma girdi bilmem gerçek mi bu havâdis

SULTAN VELED

Tasavvuf şairi (D. 1226, Larende / Karaman - Ö. 11 Kasım 1312, Konya). Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin oğlu olup asıl adı Bahaeddin Muhammed'dir. Babasından aldığı derslerle yetişti. Mevlâna Celâleddin'in halefi Çelebi Hüsameddin'in ölümü (1284) üzerine postnişinliği (tekke şeyhliği) kabul ederek şeyhlik makamına geldi. Ancak gerçekte halefin (vekil) Kerimüddin Bektemür olduğunu belirtti ve ölümüne kadar bu zata saygı gösterdi. Gençliğinde babasına ve daha sonra Çelebi Hüsameddin'e hizmet eden Sultan Veled, şeyh olunca Mevlevilik tarikatının esaslarını ve âyinlerini düzene koydu. Ölümüne kadar mevleviliğin yayılması için çaba gösterdi. Mevlâna türbesinde, babasının yanında gömülüdür.

Eserleri, Mevlâna ve mevlevilik hakkındaki araştırmalar için en güvenilir ilk kaynak olan Sultan Veled'in şiirleri sanat açısından değil, eski Anadolu Türkçesinin ilk örnekleri olması bakımından önem taşır. Tüm eserleri tasavvufî öğütler niteliğindedir.

ESERLERİ:

Divan (129 beyit Türkçe, geri kalanı Farsça, toplam 12179 beyit), *İbtidaname* (mesnevi), *Rübabname* (mesnevi), *İntibâname* (mesnevi), *Maarif* (Mesnevi şerhi, Meliha Anbarcıoğlu tar. çev., 2. bas., 1966). Divanı ve mesnevilerindeki Türkçe parçalar, Veled Çelebi tarafından Divan-ı Türki-i Sultan Veled (1925) adlı eserde; Türkçe beyit sayısı 367'ye ulaşarak Mecdud Mansuroğlu tarafından da Sultan Veled'in *Türkçe Manzumeleri* (1958) adlı kitapta toplandı.

HAKKINDA: Feridun Nafiz Uzluk / Divan-ı Sultan Veled (1941), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SULUTAŞ, Mehmet Ali

Yazar. 1938, Gülnar / Mersin doğumlu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi ile Ottawa Üniversitesinde işletme yüksek lisans programını bitirdi. Türk Silahlı Kuvvetlerinde ulaştırma subayı, İstanbul Ticaret Odasında yardımcı uzman olarak çalıştı. Kanada'da, Kızılderili ve Eskimolar ile Türklerin kültürel etkinliklere katılmasına önayak oldu. *Kanada Aile Ağacı* adlı kitaba *"Türkler"* bölümünün de eklenmesini sağladı. Radyo ve televizyonda kültür, sanat, müzik, turizm programları hazırlayıp sundu. TRT'nin Kanada muhabirliğini yaptı. Üniversitede turizm, iktisat, işletme, pazarlama dersleri verdi. Ülkeler arasında kardeş kent çemberleri oluşturdu. Kanada Büyükelçiliğinin Mersin

Mehmet Ali Sulutaş

Onursal Warden (temsilci) görevini yürüttü.

Ottawa Türk-Kanada Dostluk Derneği, Kanada Türk Dernekleri Federasyonu, Ottawa Üniversitesi Mezunlar Cemiyeti ile İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mezunlar Cemiyeti, İçel Sanat Kulübü, Türk-Japon Dostluk Derneği gibi kültür, sanat kurumlarının üyesi oldu, Tokyo Türk Kültür Enstitüsüne onursal üye seçildi. Türk-Arap İşadamları Derneğinin kurucu üyeleri arasında yer aldı, genel sekreterlik ve Yüksek İstişare Konseyi ikinci başkanlığı görevlerini yürüttü. Sözcüklerle ve kavramlarla iç içe ve yaşam felsefesini irdeleyen *Düşüncelerin Dansı* adlı bir deneme kitabı (2001) yayımlandı.

"İşte, bu çok yönlü kişiliğin sahibi, kültür ve sanat tutkunu Sulutaş yarım yüzyılı aşan yaşamından damıttığı düşünceleri kavramlara yükleyerek Düşüncelerin Dansı kitabını oluşturmuş. Kavramlara yüklenen anlamlar dümdüz çıkmıyor karşımıza. Düşlem havasında, biraz da bilmece gibi çıkıyor. Özdeyiş gibi çıkıyor. Düşünce olarak, düşündüren olarak.... Üstünde uzun uzun düşünmemiz, bir çözüme ulaşmak için irdelememiz gereken filozofça düşünceler olarak karşımıza çıkıyor. Çok güzel buluşlarla karşılaşıyoruz." (Mahmut Makal)

"Pek çok kelimeyi kafa yormadan öylesine kullanırız. Oysa durup düşündüğümüzde, sorguladığımızda, o sözcüğün gerçek anlamını kavramanın yanı sıra çağrıştırdığı kavramları da özümseriz. Sözcüklerin üstünde düşünmek işte bu nedenle önemli. Sulutaş, kelimelere, anlamlarına, çağrıştırdıklarına dikkat çekerek yaptığı çalışmada değerli bir hizmet sunmuştur." (İpek Ongun)

SUMAN, Kemal

Araştırmacı. 1942, Bergama / İzmir doğumlu. İlkokulu çeşitli illerde tamamlayarak Galatasaray Lisesini (1964) bitirdi. Diş Hekimliği Fakültesine girdi, bitirmedi. Galatasaray İktisadi ve Ticari İlimler Akademisini bitirdi. Turizm sektöründe çalıştı. *Antik Dekor, Tombak, Collection* gibi antika, sanat ve *Pleasure, Tirebouchon* gibi şarap konulu dergilerde koleksiyon yazıları yazdı.

ESERLERİ:

Galatasaraylı Monsenyör Pierre Dubois'nın Anı ve Görüşleri, Kah Orada Kah Burada (2001).

Levent Sunal

SUNAL, Levent

Şair. 25 Ekim 1960, Adana doğumlu. Adana İsmet İnönü İlkokulunda başladığı ilköğrenimini Nuri ve Zekiye Has İlkokulunda tamamladı (1972). Tarsus Amerikan Lisesi (1975), Robert Kolej (1978), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1984) me-

LEVENT SUNAL

MEKTUP

artık şiir için karardı denen nesneler
kendi akpaklığında kaybolmuşlar aynalarda
onlara bir bulut yapışmış bir süzgeç bir de kova

artık şiir için girilmedik limanlar kalmayınca
artık koca bir despot ve Zen dansı olarak görülebilir
herhalde bir günün pencereden sarkması
oturmuş seni bekliyorum.

(*Mevsim Birdenbire*, 1997)

zunu. İstanbul Kartal Eğitim Araştırma Hastanesinde hekim olarak görev yaptı. Şiirleri 1984'ten itibaren *Varlık, Şadırvan, Yedi İklim* ve yoğun olarak *Dergâh* dergisinde yayımlandı.

"*Serinkanlı bir çığlığın, kâbus olanın şiirini söylüyor sanki... Kalbi parçalanmışlara, duvara yapıştırılmışlara, 'tehlikede olanlara', yalnızlara, yazgının tokatladığı insanlara, harcanmışlara mı yazıyor şiirlerini bilemiyorum ama bir 'çöl mağlubu' olduğu kesin!..* (...)

"*Şair Levent Sunal mavi bir yürekle yazmış şiirlerini... Kendine katlanmaktan hiç çekinmemiş, kendi kendini yiyip bitirse de, çocukluğun alnından öperek en masum dizeleri yazmış, belki küçük bir arzu, küçük bir huzur bulmak için!*" (Engin Turgut)

ESERLERİ (Şiir):

Mevsim Birden Bire (1997), *Biz Neyi Anlar* (1999), *Soldurmayan İmlâ* (1999).

HAKKINDA: Engin Turgut / Yalnızlıklar Küçük Kırmızı Balonlarla Giderilir (Cumhuriyet Kitap, 10.6.1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SUNATA, İ. Hakkı

Asker, anı yazarı (D. 1892, İstanbul – Ö. ?). Vefa İdadisini (lise) bitirdi, İstanbul Darülfünununu (Üniversitesi) Hukuk Fakültesinde okudu. Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında hukûltenin ikinci sınıfında iken askere alındı. On ay eğitimden sonra, o sırada bütün şiddetiyle sürmekte olan Çanakkale Savaşı'na gönderildi. Tuttuğu notlarla Çanakkale Savaşı'nın sonuna kadar olan anılarını ayrıntılı olarak yazdı. Daha sonra Doğu Cephesi'nde önce Ruslarla iki yıl, Ruslar doğu cephesinden çekildikten sonra, Ermenilerle olan çatışmalarını anlattı. Anı kitabının adı *Gelibolu'dan Kafkaslara* (2003)'dır.

SUNGAR, Şakir

Gazeteci, yazar (D. 1907, Kayseri – Ö. 1982). Lise öğrenimini yarıda bırakarak bir süre vekil öğretmenlik yaptı. 1936 yılında İstanbul'a giderek *Son Posta, Cumhuriyet, Tan* ve *Hakikat* gazetelerinde muhabir ve yazar olarak çalıştıktan sonra Kayseri'ye döndü. Bir süre Kayseri Valiliğinin çıkardığı *Kayseri* gazetesini yönetti, İl Matbaasının müdürlüğü görevini yürüttü. 1949 yılında *Erciyes Postası* gazetesini çıkardı. Sonra Ankara'ya giderek 1951-60 yılları arasında *Ulus* gazetesinde çalıştı. İstanbul'a geçip *Mi Ok* dergisini kurdu. 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra yeniden Kayseri'ye dönerek, Abdullah Satoğlu'nun sahibi bulunduğu *Hakimiyet* gazetesi ve başka yayın organlarında yazılar yayımladı. Piyes, roman ve araştırma türlerinde eserler verdi.

ESERLERİ:

31 Mart Vak'asının Suçluları Nasıl Asılmışlardır?, Öğretmenin Esrarı, Filiğin Emin Balta ile Nasıl Öldürüldü?, Zincidere'de Neler Gördüm?, Kayseri Rehberi, Ankara Rehberi, Yavuz'un Elçisi, Gedik Ahmet Paşa ve Boz Ahmed'in Osman.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopcdisi (2002).

SUNGU, İhsan

Eğitimci, yazar (D. 1883, Trablusşam – Ö. 11 Nisan 1946, Ankara). Trablusşam Rüştiyesi (ortaokul), Mercan İdadisi (lise), Mekteb-i Mülkiye yüksek kısmı (Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1904) mezunu. Nisan 1907'de Washington Elçiliği 3. Kâtipliğine atanarak Amerika'ya gitti. Üç yıl sonra öğretmenlik mesleğine geçerek İstanbul Darülmuallimini (Erkek İlköğretmen Okulu) pedagoji öğretmenliğine ve Tatbikat Mektebi müdürlüğüne atandı. Uzun yıllar bu görevi yürüttükten sonra Darülmuallimat (Kız Öğretmen Okulu) öğretmenliğine, Darülmuallimin-i Âliye (Yüksek Öğretmen Okulu) müdürlüğüne getirildi. Harf devrimi sırasında Alfabe Komisyonu üyesi olarak çalıştı. 1932'de Talim ve Terbiye Kurulu başkanı oldu. Ölümünden sonra, değerli eserlerden oluşan özel kitaplığı Milli Kütüphane tarafından satın alındı.

İhsan Sungu

ESERLERİ:

Tevhid-iTedrisat(1938), *Atatürk'ün Babası Ali Rıza Efendi ve Mensup Olduğu Asâkir-i Milliye Taburu* (1939), *Tanzimat ve Yeni Osmanlılar* (1940), *Namık Kemal* (1941), *Mahmud II'nin İzzet Molla ve Asakir-i Mansure Hakkında Bir Hattı* (1941), *Galatasaray Lisesinin Kuruluşu* (1943), *Türklerin Terbiyeye Hizmetleri* (tsz).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

SUNGUR, Ali Rıza

Şair. 1949, Çiğdemli kasabası / Sorgun / Yozgat doğumlu. İlkokulu

Ali Rıza Sungur

doğduğu kasa bada, orta ve lise öğrenimini Yozgat'ta tamamladı. Ankara Hacettepe Muhasebe Yüksek Okulu İktisadi ve İdari Muhasebe Bölümünü bitirdikten (1972) sonra Hakkari'de memur olarak çalışmaya başladı. Sırası ile Türkiye Zirai Donatım Kurumununun; Sivas, Ankara, Yozgat, Çankırı, Kırıkkale, Sorgun, Beypazarı ve tekrar Yozgat şube müdürlüklerinde, yirmi dört yılı müdürlük olmak üzere, yirmi sekiz yıl çalıştı. Emekli olduktan sonra özel sektörde görev alarak değişik yöneticilik görevlerinde bulundu. Belli dönemlerde siyasete girerek, Sorgun Belediye Başkanlığı ve milletvekili adayı olduysa da seçilemedi. Gençlik yıllarından itibaren şiirin ve edebiyatın içinde oldu. Ürünleri deşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Çileli Yolculuk (1998), *Seher Vakti* (2000).

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

SUNGUR, Pertev İlhan

Halkbilimci (18 Şubat 1906, Diyarbakır – Ö. ?). Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkas cephesinde şehit olan Kurmay Yüzbaşı Ahmet Cemil Bey'in oğludur. İlkokuldan sonra Diyarbakır Lisesinde okudu. Naklen geçtiği Erkek Öğretmen Okulundan mezun oldu (1927). İlkokul öğretmeni olarak bir süre Diyarbakır ve Malatya'da görev yaptıktı. Sonra Ankara Üniversitesi DTCF Yeni Çağ Tarihi Bölümünü bitirdi (1940). Yükseköğrenim öğrenciliği yıllarında TDK'da çalıştı. Daha sonra emekli olana kadar Matbuat Umum Müdürlüğünde İdari İşler müdürlüğü görevinde (1971) bulundu.

Diyarbakır folkloru üzerine ilk çalışmaları yapan araştırmacı olarak tanındı. Derlemclerini *Diyarbekir Halkıyatından Mani Maya Horyat ve Atasözleri* adıyla yayımladı (1937).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 19-20).

Şahika Sungur

SUNGUR, Şahika

Yazar. 17 Aralık 1954, İzmir doğumlu. Asıl adı Şahika Egeli'dir. Amerikan Kız Koleji (1974) mezunu. İzmir Sanayi Odası (1975) ve Coca Cola Export'ta (1976-77) çalıştı. 2000 yılında İzmir'de arkadaşlarıyla ortak bir sanatevi kurdu. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

DENEME: *Benim Kavak Ağacım* (1993).

ANLATI: *Paradoks-Kusur Kusursuzlukta* (1995), *Kanatlarını Arayan Kadın* (1998).

SUNGURLU, Süleyman Faik

Şair (D. 1894, Gümüşhane - Ö. 16 Haziran 1962, Gümüşhane). Şair Mahmut Radi'nin oğlu, siyaset ve devlet adamı M. Altan Sungurlu'nun babasıdır. Liseyi bitirdikten sonra bir süre öğretmenlik yaptı. Sonra nahiye müdürlüğü, seferberlik müdürlüğü, nüfus müdürlüğü, belediye başkanlığı ve vali yardımcılığı görevlerinde bulundu.

Sungurlu, çevresinde meydana gelen olaylardan etkilenerek, hem divan şiiri hem halk şiiri tarzında şiirler yazdı. Şiirlerinde yer yer toplumsal konulara değinerek, Gümüşhane gelenek ve göreneklerini de yansıttı. Ürünlerinin hemen tümünü önce *Gümüşeli* ve *Demokrat* gazetelerinde yayımladı. Şiirleri ölümünden sonra oğlu M. Oltan Sungurlu tarafından *Süleyman Faik Sungurlu-Şiirler* (tsz.) adlı bir kitapta toplandı.

HAKKINDA: Sabahattin Kömürcüoğlu / Gümüşhaneli Ozanlar (1998).

SUNGUROĞLU, İshak

Folklor araştırmacısı (D. 1888, Harput [Elazığ] - Ö. 1977). İlk ve ortaöğrenimini Harput'ta tamamladı. Çeşitli dergi ve gazetelerde Harput folklor ve kültürü üzerine yazılar yazdı. *Harput Yollarında* (1958) adlı, dört ciltlik bir araştırması-inceleme kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

SUNUCU, Yılmaz

Eğitimci, şair ve yazar. 17 Nisan 1942, Uşak doğumlu. Savaştepe Köy Enstitüsü, Uşak Lisesi, İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü mezunu. İÜ Orman Fakültesi, AÜ Tıp ve Hukuk fakültelerine girdiyse de buraları bitirmeden bıraktı. Ege Üniversitesi Bilgisayar Programcılığı Bölümü mezunudur. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Konya, Samsun, Kırşehir, Uşak, İzmir orta dereceli okullarında öğretmenlik, Uşak'ta milli eğitim müdürlüğü yaptı. 1992'den sonra sivil toplum kuruluşlarında etkin görevler aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği üyesidir.

Yazıları *Eğitim, Yön, Denge, Yarın, Yenigün, Cumhuriyet, Demokrat İzmir, Çağdaş İzmir, Ulusal Birlik, Beşparmak* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Çeşitli kuruluşlardan ödüller aldı. Oyunları amatör topluluklarca sahnelendi, şiirinin bir bölümü bestelendi.

Yılmaz Sunucu

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gözlerimin Yankısı* (1963), *Dostlara Çağrı* (1972), *Memleket Türküsü* (1992), *Tanrısız Tanrılar* (1997).

ÖYKÜ-OYUN: *The Charm* (İngilizce, 1964), *Köy Köpeği* (1978), *Adını Siz Koyun* (1992), *Tek Yol Cüzdan* (1996), *Ya Sen Nesin* (1998).

ANI-DENEME: *Menderesin Develeri* (1990), *Günah Yazma Allahım* (1996).

DERLEME: *Şiirimizde Öğretmen* (6 kitap, 1964).

ARAŞTIRMA: *Dünü Bugünüyle Uşak* (1993), *Dünü Bugünüyle Buca* (1993), *Notaları ve Sözleri ile Uşak Türküleri* (1996), *Köy Enstitüleri Niçin Kapatıldı?* (1998).

ÇOCUK KİTABI: *Güncel Anlatımlarla Nasreddin Hoca* (1996), *Güncel Anlatımlarla İncili Çavuş* (1998), *Güncel Anlatımlarla Karagöz* (1998).

Ayrıca ders kitapları vardır.

SUN'ULLAH GAYBÎ

Mutasavvıf-şair (D. ?, Kütahya - Ö. 1676'dan sonra). Hakkında yeterli bilgi yoktur. Halvetî ve Bayramî-Melâmî büyüklerindendir. Oğlanlar Şeyhi İbrahim Efendi'nin öğrencilerinden olduğu biliniyor.

ESERLERİ:

Divân (yay. haz. Bilâl Kemikli, 2000), *Sohbetnâme-i Gaybî, Keşfü'l-Gıtâ, Tarîkü'l-Hakk fî Tevecculhi'l-Mutlak, Rûhu'l-Hakîkat, Bîatnâme, Hudâ Rabbim, Risale-i Halvetiyye ve Bayramiyye, Mekârimü'l-Ahlâk, Risâle-i Tuhfetü'l-Uşşâk, Risale-i Redd-i Hulûl ve'l-İttihâd, Akâidnâme, Mes'ele-i Sülûk, Risâle fî Halli'd-Devrân, Risâle-i İlm ü Amel, Risâle-i Esmâ, Makâsid-i Ayniye Tercümesi.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Bilâl Kemikli / Sun'ullah-ı Gaybî (2000).

SUROY, Altay

Şair. 24 Eylül 1949, Prizren (Kosova) / Yugoslavya doğumlu. Tam adı Altay Suroy Recepoğlu. Hukuk Fakültesi (1971) mezunu. Bir süre *Tan* gazetesinde (1969-72) çalıştı. Prizren Tarım ve Endüstri Kombinası Hukuk İşleri Bölümünde yönetici (1972-77), Prizren Belediye Mahkemesinde yargıç (1977-90) ve serbest avukat (1990-2000) olarak çalıştı. Çalışmalarını 2000 yılından itibaren Prizren'de savcı olarak sürdürdü.

İlk şiiri "*Kırlangıçlar*", 1964'te *Birlik* gazetesinde (Üsküp) çıktı. Yugoslavya'da Sırpça, Arnavutça, Romence yayımlanan birçok gazete ve dergide yazdı. 1964'ten bu yana ürünlerini yayımladığı dergi ve gazeteler: *Birlik, Sevinç, Tomurcuk, Sesler, İzler* (Üsküp), *Tan, Kuş, Çevren, Çığ, Priştine, Doğru Yol, Esin, Filiz, Bay, Rumeliden Sesler, Sesimiz; Türkiye'de Yedi İklim, Tarla, Güney'de Kültür, Balkanlarda Türk Kültürü, Ozan, Yeni Dönem, Türk Edebiyatı.* 1968'den itibaren her yıl Türkiye'ye geldi. Kosova Türk Yazarlar Derneği Başkanıdır.

Altay Suroy

ALTAY SUROV

ALAYKO

Prizren'de Alaeddin'e Alayko denir, Mehmet'e Memo, Şaban'ya Şanko, Yaşar'a Yaşko dendiği gibi. Hepsi aynı kaderin kurbanları oluyorlar. İşsizlik yüzünden ıstırap çekiyorlar. Özdeş haksızlığı yaşıyorlar. Alayko'nun başına gelenler özdeş kafadan düşünüldüğü için aynı senaryo ile yapılıyorlar. Alayko'nun öyküsü, birkaç yüz kişinin de gerçek öyküsüdür.

Alayko Prizrenlilerin çoğu gibi kendinden önce üç neslini biliyor. Babasının dedesini biliyor. Daha gerilere gidemiyor. Aile şeceresi büyük atadan daha geri gidemiyor. Ama hep Prizren'de yaşadıkları, ailede sadece Türkçe konuşulduğu kesin. Alayko 53 yıl önce Prizren'de dünyaya geldi. Türkçe eğitim gördü. Yüksek okul mezunudur. Anadili ve yörede konuşulan dillerden başka Fransızca ve İngilizce biliyor. Almanca'sı da az çok var. Ama 25 yıl iş bulamadı. 200'den çok duyuruya katıldı. İşe alınmadı. Aile kurdu. Aileye bakıyor diye yararı olmadı iş bulmakta. İşportacılık yaptı bir marketin saçak altında. Sağlık sigortası, emeklilik sigortası için ticaret yapıyor diye kayıt olmaya başvurdu. Dilekçesine yanıt bile verilmedi. 1994 yılında işçi alınacak diye açılan bir duyuruya dilekçesini verdi. Sınavı kazandı. Yaşı 47, yüksek okul mezunu, bir gün bile iş emeği yok. Kuşku yarattı. İkinci oğlunun yaşında olan Kurum yönetmeni Alayko'yla ayrıca görüştü. Haksızlığın yapıldığını gördü ve işe alındığını söyledi. Alayko bir iş yerinden başka bir iş yerine atıldı ve hep böyle sürdü. Ama Alayko hep insanlara yardımcı oldu. Hiç kimse işini tamamlamadan Alayko'dan ayrılamadı. Görevi insanların başvurularına yanıt vermekti. Kurumda 44 işçi vardı. Sadece Alayko Türk'tü. Ondan önce de bir Türk çalışırmış Kurumda. Ama kalp hastası olduğu için emekliye ayrılmış. Alayko bu işçinin yerine alınmıştı. Ne tesadüf! Emekliğe ayrılan Türk işçinin yerine yine bir Türk işe alınmıştı. Alayko aldığı ilk maaşıyla çanak anten satın aldı. Komşuları Türkçe konuşmuyorlardı ama Türkiye televizyonlarını seyrediyorlardı. İşte bu onu rahatsız ediyordu. Anavatanının televizyon programlarını evinde seyretmek ve çocuklarına seyrettirmek istiyordu. Sonra derin soğutucu, elektrikli süpürge satın aldı. Şoför ehliyeti için sınavı kazandı ama araba satın almak için gereken parası henüz yoktu. Oysa Türkiye'ye gidip İstanbul'u görmek, Erdek'te yaz tatilini geçirmek istiyordu ailece. Bunu yıllardır hep hayal ediyordu. Kosova'da savaş patlak verdi. 24 Mart 1999 gecesi NATO güçleri hava saldırısına başladı. Askeri kışla, Sviten tepesindeki televizyon vericisi, fabrikalar bombalandı. Sokağa çıkmak güvenceli değildi. İşe gitti. Kapıda polis içeri sokmadı. Geri döndü ve Kosova'ya barış gelinceye kadar evden dışarı çıkmadı. Çıksa diğerleri gibi esir alınıp Arnavutluk sınırına yakın bir yerde Sırp askeri için siper kazıyacaktı. Prizren'den çıkıp Türkiye'ye kaçmak istedi. Ama arabası ve parası yoktu. Arnavutluğa gitmeyi hiç aklına koymadı bile.

NATO güçlerinin kara kuvvetleri kentine girince Alayko çalıştığı kurumla gitti. Hırsızlar Kurum binasını soymak istediler. Hayatını tehlikeye atarak karşı koydu. Yara aldı, ama Kurumu hırsızlardan korudu. Oğlu da babasına yardım etti. Sonra kaçanlar kamplardan geri dönmeye başladılar. Kurum'da çalışan ve 1992 yılında işlerine son verilen işçilerin bir bölümü geldi. Eski yönetmen koltuğuna oturdu. Alayko kutlamaya geldi yönetmenin yeniden koltuğa geçmesini. Yönetmen teşekkür etmedi "Siz Türkler Sırplarla işbirliği yaptınız. Seni Sırplar işe aldı. Yarından itibaren işe gelme. Lüzumsan çağırırız" dedi.

Bir ara sonra Alayko gitti Kurum yönetmenine. "Size iş yok" dedi yönetmen. Kendini belediye başkanı yapan beyefendiye gitti. "Tek bir Türk işinden alınmayacak. Seni Kurum yönetmeni iş başına çağıracak" dedi. Günler geçti, vaat edilen çağrı gelmedi. UNMİK denenen Sivil Yönetim yönetmeninden kabul aradı. Durumunu anlattı derdine yardımcı olması için getirilen yabancıya. "Kayıtlara aldım" dedi yabancı. Durum değişmeyince Alman KFOR komutanından görüşme talep etti. Durumunu kısa ama çok açık bir şekilde anlattı "Sizin denetim bölgenizde insan haklarının ihlal edildiği için bana ve aileme Almanya'ya iltica hakkı tanıyın" dedi. "Niye Türkiye'ye gitmiyorsunuz" diye sordu komutan "Türkiye iltica hakkı vermiyor, sadece bir aylık oturma vizesi veriyor. Benim param yok. Almanya'ya varınca yer, yatacak, yiyecek ve elbise temin ediyor hem de harçlık para veriyor, benim bunlara ihtiyacım var." Diyor Alayko. Komutan Alayko'nun yeret dillerden başka Fransızca, İngilizce ve az çok Almanca bildiğine hayret ediyor. Ama yaşı ilerlediği için iş teklifinde bulunmuyor. Bırakın çok uluslu, yok dilli, çok kültürlü, çok dinli bir ülkenin olması için temel imkanların olmayışını, hoşgörülü (toleranslı) bir ortamın yaratılması bile zor Kosova'da.

Karısının evlilikten kalma son yüzüğünü satarak aldığı para da harcandı. Evine çok yakında Türkiye'nin bir yardım kuruluşunun deposu vardı. Yardım için mal geldiği zaman ücret almadan eşyaları indirip depoya taşımıştı. Yardım kuruluşunun yetkilisi ile muhabbeti vardı ama evde yiyeceği bulunmadığını söyleyemiyordu. Oysa Alayko herkesin onu anlamasını istiyordu.

Alaykoları, Memoları, Şankoları, Yaşkoları açlıktan, ıstıraptan kurtarmak için onlara çalışma imkanı yaratılmalı. Başka çeşit onları teselli etmek zor.

(*Yeni Dönem*, 4 Mayıs 2000, Prizren)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yaya 73* (1974), *Köprü* (1983), *Dünden Yarına* (1987).

DÜŞÜNCE-ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Masal Gibi Bir Hayat* (1998), *Kosova'da Türk Olmak* (2000), *Prizrenli Suzi'nin 500 Yılı* (2000), *Kosova'da Türkçe* (2000), *Prizren Çeşmeleri* (2000), *Kosova'da Türk Kültürü veya Türkçe Düşünmek* (2001).

Ayrıca eski dönemde yazılmış beş ders kitabı vardır.

HAKKINDA: Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000).

SURUÇ, Salih

Araştırmacı-yazar. 1953, Kuskunlu köyü / Hilvan / Şanlıurfa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Şanlıurfa'da tamamladı. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünü bitirdikten (1975) sonra üç yıl kadar Diyanet İşleri Başkanlığında çalıştı, bir süre de öğretmenlik yaptı. İstifa edip memuriyetten ayrılarak 1982-98 yılları arasında serbest olarak çalıştı. 1987'de Şanlıurfa'dan milletvekili adayı, 1994'te yine Şanlıurfa'dan belediye başkan adayı olduysa da seçilemedi. 1998'de Başbakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri olarak yeniden devlet memurluğuna döndü. 2003'te Kültür Bakanlığı müşavirliğine, ardından Millî Kütüphanede daire başkanlığına atandı.

"Kainatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı" adlı iki ciltlik eserini 1981 yılında yayımladı. Eser, Milletlerarası Siret Konferansı çerçevesinde Pakistan Kültür Bakanlığı tarafından 1986 yılında düzenlenen "Siyer Yarışması"nda Türkçe, Arapça, Farsça, İngilizce, Fransızca, Almanca,

Salih Suruç

Çince ve Bengalce dillerinde yazılmış eserler için ayrı ayrı açılan yarışmada Türkçe eserler arasında birinciliğe değer görüldü. Bu yarışmada kazandığı armağan ve liyakat belgesi 1989'da Ankara'da Pakistan Büyükelçisi tarafından verildi. Yazarın aynı eseri, 1997'de Türkmenistan'da *Alemlerin Serveri Peygamberimizin Ömrı* adıyla Kirilceye çevrilerek yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kâinatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı* (2 cilt, 1981).

ÇOCUK KİTABI: *Kurban, O Gece, Nur Torun, En Güzel Çocuk, Güvenilir Muhammed, Beklenen Peygamber, Nur Dağından Yükselen Ses, Hicret, Şanlı Bedir, Cennetin Yolu, İman Gücü, Mekke'nin Fethi.*

SURURİ, Gülriz

Oyuncu, yazar. 1929, İstanbul doğumlu. İstanbul Belediye Konservatuvarı Tiyatro ve Şan bölümlerine devam etti. İstanbul Şehir Tiyatrosu Çocuk Bölümünde sahneye çıktı. Muammer Karaca ve Dormen tiyatrolarında oynadı. Yönetmen ve oyuncu Engin Cezzar'la evlendi, Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosunu kurdu. "Teneke" ve "Zilli Zarife"deki rolleriyle 1965 İlhan İskender Tiyatro Ödülünü, "Hint Kumaşı" oyunundaki rolüyle yine 1970 İlhan İskender Tiyatro Ödülünü, "Kaldırım Serçesi"ndeki Edith Piaf rolüyle 1983 Avni Dilligil Ödülünü aldı.

"Bana 'Gelmiş geçmiş tanıdığın en iyi beş kadın sanatçıyı say' deseler, ilk beşin arasına hiç tereddütsüz Gülriz'i de sokarım. Neyyire Neyir, Bedia Muvahhit, Heyecan Başaran, Yıldız Kenter'in yanı sıra. Onlarla birlikte. Talihli olduğunu kabul etmek lazım. Genleri bakımından bir kere. Ana ve babasının operetçi oluşu, küçük yaştan kulis kokusunu ve tozunu alışı. Sonra en büyük kozu olan sesi." (Haldun Taner)

Gülriz Sururi

ESERLERİ:

ANI: *Kıldan İnce Kılıçtan Keskince* (1978), *Bir An Gelir* (2003).

ÖYKÜ: *Girmediğim Sokaklarda* (2003).

SÖYLEŞİ: *Biz Kadınlar* (2003).

ROMAN: *Seni Seviyorum* (2004).

Ayrıca yemek kitabı da yazdı.

HAKKINDA: Elif Korap / Gülriz Sururi İddia Ediyor: Sahneyc Çıkan İlk Türk kadını Teyzemdi (Milliyet, 3.1.2003).

Şakir Susuz

SUSUZ, Şakir

Şair. 3 Mart 1942, Oluközü beldesi / Akdağmadeni / Yozgat doğumlu. İlk ve ortaokulu memleketinde tamamladı. Ankara Yenimahalle Yahya Kemal Lisesi (1994) mezunu. Çalışma hayatını, askerlik hizmetinden sonra 1966'da göreve başladığı Sayıştay Başkanlığında sürdürdü.

1990 yılından itibaren, *Gülpınar* dergisi başta olmak üzere, aralıklı olarak çeşitli sanat ve edebiyat dergilerinde koşma tarzında şiirleri yayımladı. Şiirlerinde daha çok gönül maceralarını dile getirdi. *"Şaşırdım"* adındaki şiiri türkü formunda ve uzun hava tarzında bestelenerek kasede okundu. Şiirlerinin bir bölümü Türk sanat müziğinin hüseyni ve hüzzam makamlarında M. Ünal Yılmaz, Dr. Osman İper tarafından; bazı şiirleri de Türk halk müziği formunda Cihat Yaman tarafından bestelendi. 1996 yılı Türkiye Dergisi Antolojisi Şiir Yarışmasında başarı ödülü aldı.

ŞAKİR SUSUZ

BANA NE

Oturmuşum parkta bir taş üstüne,
Hırsız geçmiş, sarhoş içmiş bana ne.
Koca dünya çökmüş sanki üstüme,
Çayır, çimen, güller açmış, bana ne.

Dağlarıma karlar yağmış, ağartmış,
Rabbim, çile çeksin diye yaratmış.
Gönlümdeki yanan mumu karartmış,
Şafak sökmüş, güneş doğmuş,
bana ne.

Kader yokuşuyum, durmaz giderim,
Bir sevda uğruna diyet ödérim.
Nerde akşam, orda sabah ederim,
Horoz ötmüş, baca tütmüş, bana ne

Neden sevdim seni o ilk bakışta?
Eller düzde yürür, bende yokuşta.
Kelimeler ilmik ilmik nakışta,
Tezgah durmuş, mekik atmış,
bana ne.

SUSUZ derki, çile benim, gam benim,
Yıktılar gönlümü, hep viran benim.
Kalmadı halimi hiç soran benim,
Ağam gelmiş, paşam gitmiş, bana ne.

"Şakir Susuz'un şiirleri beni dostlara ve çocukluğumun geçtiği yerlere götürdü. Halk şairlerinin ve halk müziğinin harman olduğu bir bölgede doğup yetişmenin etkisiyle kolay ve özlü bir söyleyişi var. Kitabının ilk şiiri 'Kasımgilin Cevizleri' beni çocukluk günlerime götürdü zaman zaman. Mevlâna ve Yunus'un etkisi görülüyorsa da çoğunlukla Karacaoğlan gibi maddi aşkın şiirini söylüyor Şakir Susuz." (Ahmet Özdemir)

"Şakir Susuz şiirde kolaya kaçmayan bir yapıya sahip. Önce toparlıyor, değerlendiriyor, hamur ederek ortaya güzel bir eser çıkarıyor. Duyguların şiirle anlatıldığı güzel, anlamlı, kalıcı bir Şakir Susuz tablosu çıkıyor karşımıza. Kafiyelemede hiç mi hiç zorlanmıyor. Ama bu zorlanmama kolaylığı, basitliği değil, anlam zenginliğini, kalıcılığı getiriyor. Şiirin, şairle, şairin şiirle buluştuğu çok ince ve hassas nokta burası olsa gerek." (İsa Kayacan)

ESERLERİ (Şiir):

Güneş Batarken (1997), *Ağladı Yüreğim* (2000), *Titreyen Dudaklar* (2003), *Leylakların Gölgesinde* (2006).

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003), İsa Kayacan / Ankara Mektubu (24 Saat, 21.6.2003), İsa Kayacan / Titreyen Dudaklar (Belde, 27.11.2003), Ünal Şöhret Dirlik / Titreyen Dudaklar (Fethiye gazetesi, 16.12.2003).

SUTÜVEN, Mustafa Seyit

Şair (D. 1908, Edremit / Balıkesir - Ö. 14 Ekim 1969, İzmir). Dedesi, Feridüddin-i Attar'ın *Pend-nâme* adlı eserini manzum olarak Türkçeye çeviren Hacı Galip Efendi'dir. Edremit Nümûne İlkokulunu bitirdikten (1921) sonra öğrenimini sürdürmedi. Dışarıdan sınava girerek Balıkesir Lisesini bitirdi 1929'dan itibaren Edremit'te kırtasiyecilik ve maden ticaretiyle uğraştı. Edremit Zeytinyağı Satış Kooperatifinde müdürlük (1943-44), İzmir Zeytinyağı Kooperatifinde yönetim kurulu başkanlığı (1952-55) yaptı. Zincirlikuyu Mezarlığına gömüldü.

Şiirlerini *Yücel*, *Servet-i Fünûn Uyanış* (1952-53), *Yeditepe* (1956-57), *Yeni İnsan* (1963-68), *Yeni Ses*, *Varlık*, *Yurt ve Dünya*, *Türk Dili* dergilerinde yayımladı. Daha çok doğayı ve aşkı işlediği şiirlerinden, soyadını da oradan aldığı, Kazdağı'nın civarındaki "Sutüven" çağlayanını konu alan ve aynı başlıklı şiiri ile tanındı. Öteki kimi şiirleri gibi bu şiiri de aruz ölçüsüyle yazmış, ancak aruzun yalın Türkçeyle de ustalıkla kullanılabileceğini göstermişti. Aruzla ayrıca gazel ve mesneviler yazdı. "Nev-Yunânilik" ve "Akdeniz Havzası Edebiyatı" akımının etkisinde kaldı. 1939 yılında bütün şiirlerini kitaplaştırmayı düşündü ve bunun için hazırlıklar da yaptı, ancak bu arzusunu sağlığında gerçekleştiremedi. Şiirleri ölümünden sonra, Zahir Güvemli ile Behçet Necatigil tarafından hazırlanarak Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları arasında *Bütün Şiirleri* (1976) adlıyla yayımlandı.

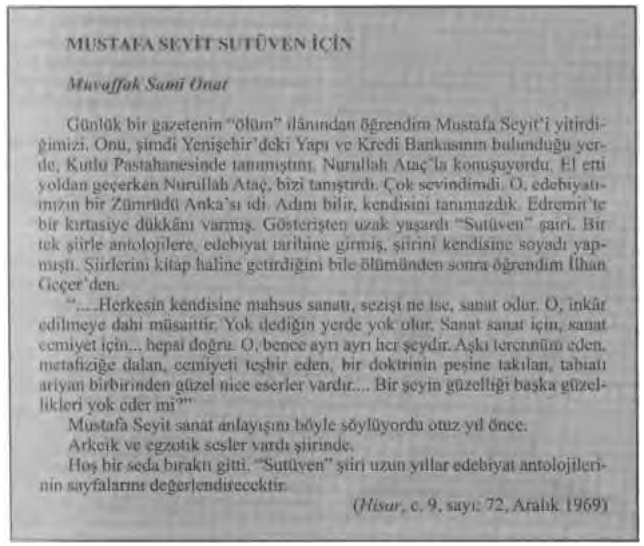
M. Seyit Sutüven

"Sutüven şiiri gerek şekil, gerek muhteva bakımından zengin bir şiirdir. Ona bu zenginliği veren âmil, çeşitli unsurların, dil musikisinin, tarih ve efsanenin, kendini ve milletini yüceltme duygusunun ve son parçalarda hissolunan esrarlı havanın bir araya gelmesidir. Şiirde teferruat ile bütün, dış ile iç arasındaki sıkı bir münasebet vardır." (Mehmet Kaplan)

"Yaşadığı topraklara Halikarnas Balıkçısı'nın gözüyle bakıyor ve o topraklardaki medeniyet bütünlüğünü, kültür bütünlüğünü görebiliyor. Bu sebepledir ki şiirlerinde çeşitli anlatım imkânlarına başvurabiliyor. Onun ilk zamanlarında, bir takım amatörler Vergilius ya da Ovidius'u taklit ederek yalnız mitologya konulu şiirler yazarlardı. Eski Yunan Tanrıları arasında dünya edebiyatınca sakız edilmiş hikâyeleri, isimleri, mısralarına doldurdular mı kendilerini "Yunânî şair" ya da "Şiirimizin Homeros'u" diye ilân ettirirlerdi. Oysa Mustafa Seyit, gerçeği görmüş, Yunan ve Latin şairlerini, hatta Yunan mitologyasını hangi toprakların nasıl, Kazdağı'nın, Edremit'in ne zaman yetiştirdiğini anlamış bir insan olarak, kendi yaşadığı memleket açısından o isimleri bütünleştiren coğrafyayı öne almıştı." (Zahir Güvemli)

"Özellikle Yahya Kemal'in böyle bir hareketin ilk edebî örnekleri olarak ortaya koyduğu 'Sicilya Kızları', 'Biblos Kadınları' gibi şiirlerine özenerek 'Sutüven' adlı şiirini kaleme alır. Sutüven, şairin doğum yeri olan Edremit'in yakınlarındaki bir şelalenin adıdır. Şair, söz konusu şelalenin adını verdiği bu şiirinde 'Akhalılar'dan, 'Teselya'dan, 'Homer'den, 'İlyada'dan, 'Afrodit'ten, 'Aşil'den, 'Keykubat'tan, 'Mihridat'tan, 'Antuvan'dan, 'Hektor'dan, Moğol, Yunan, Mısır, Med, Roma ve Türk medeniyetlerinden bahsetmek suretiyle duyarlılığını oldukça geniş bir medeniyet ve kültür coğrafyasından kotarmayı başarır." (Şerif Aktaş)

HAKKINDA: Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 304-311) - Şiir Tahlilleri II (1988), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. IV, 1982), TDE Ansiklopedisi (c. III), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (13. bas. 1989), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazar-

MUSTAFA SEYİT SUTÜVEN İÇİN

Muvaffak Sami Onat

Günlük bir gazetenin "ölüm" ilânından öğrendim Mustafa Seyit'i yitirdiğimizi. Onu, şimdi Yenişehir'deki Yapı ve Kredi Bankasının bulunduğu yerde, Kutlu Pastahanesinde tanımıştım. Nurullah Ataç'la konuşuyordu. El etti yoldan geçerken Nurullah Ataç, bizi tanıştırdı. Çok sevindimdi. O, edebiyatımızın bir Zümrüdü Anka'sı idi. Adını bilir, kendisini tanımazdık. Edremit'te bir kırtasiye dükkânı varmış. Gösterişten uzak yaşardı "Sutüven" şairi. Bir tek şiirle antolojilere, edebiyat tarihine girmiş, şiirini kendisine soyadı yapmıştı. Şiirlerini kitap haline getirdiğini bile ölümünden sonra öğrendim İlhan Geçer'den.

"...Herkesin kendisine mahsus sanatı, seziş ne ise, sanat odur. O, inkâr edilmeye dahi müsaittir. Yok dediğin yerde yok olur. Sanat sanat için, sanat cemiyet için... hepsi doğru. O, bence ayrı ayrı her şeydir. Aşkı terennüm eden, metafiziğe dalan, cemiyeti teşhir eden, bir doktrinin peşine takılan, tabiatı anlayan birbirinden güzel nice eserler vardır.... Bir şeyin güzelliği başka güzellikleri yok eder mi?"

Mustafa Seyit sanat anlayışını böyle söylüyordu otuz yıl önce.

Arkeik ve egzotik sesler vardı şiirinde.

Hoş bir seda bıraktı gitti. "Sutüven" şiiri uzun yıllar edebiyat antolojilerinin sayfalarını değerlendirecektir.

(*Hisar*, c. 9, sayı: 72, Aralık 1969)

MUSTAFA SEYİT SUTÜVEN

SUTÜVEN

Bir kayadan duman duman
On yedi metre atlayan
Dağ kokusuyla yüklü su.

Boşluğa fırlayınca, saç
Düştüğü yerde üç kulaç
Mavi su, ak köpüklü su.

Şi'rin elindesmiş bugün
Eski masalların bütün
Canlanacak birer birer..

Akha'lılar da bir zaman
Şair, ilahe, kahraman,
Şi'rini burda içtiler.

Hepsi tapardı rengine,
Rastlamamıştı dengine,
Hiçbiri, mor Tesalya'da.

Öyle füsunludur bu yer
Şi'rine borçludur Homer
Çünkü senindir Ilyada.

Eski, uzun zamanların
Tığ gibi kahramanların
Türküsüdür sesin henüz.

Dağda hayat uyandıran
Taşları duygulandıran
Bir son ilahesin henüz.

Afrodit olmadan ilah
Dağdan inerdi her sabah
Elde gümüş hamam tası

Burda çıkardı örtüden
Kimseye gösterilmeden
Gerdanı, göğsü, kalçası.

Altına mavi mermerin
Üstüne ak köpüklerin
Kurt gibi saldırırdı hep.

Kimseye belli etmeden,
Hırsla kucakladıkça sen,
Göğsünü kaldırırdı hep.

Burda Mogol, Yunan, Mısır,
Med, Roma, Türk asır asır
Taptı döküldüğün yere.

Tanrıların konakları,
Orduların otakları
Burda ererdi göklere.

Söylediğim masal değil:
Atları, kahraman Aşil
Burda sulardı bir zaman.

Burda gezerdi Keykubad,
Burda gezerdi Mihridat
Burda içerdi Antuvan!

Göğse nasıl batarsa diş
Öyle derinden işlemiş
Taşlara Hektor'un izi.

Söyle, bugün niçin, neden
Bunca ilahlığınla sen
Kulluğa almadın bizi?

Halbuki bir Yunan kadar,
Hüsnüne her tapan kadar
Tapmayı biz de anlarız.

Bizleri başka görme sen;
Hüsnü, Huda kadar seven
Gönlü temiz adamlarız.

Hepsini at da bir yana,
Bari o günlerin bana
Şi'rini söyle, tatlı su!

Şi'rini, geldiğin yerin
Şi'rini, eski günlerin
Söyle, köpük kanatlı su!

lar Sözlüğü (1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Şerif Aktaş / Mustafa Seyit Sutüven-Büyük Türk Klâsikleri (c. 14, 2002).

SUYOLCUOĞLU, A. Tolga

Şair. 1969, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da Yükseliş Kolejinde tamamladı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mezunu. Bilkent Üniversitesi Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Bölümünde yüksek lisans yaptı. 1993 yılında burslu olarak edebiyat sosyolojisi okumak üzere İngiltere'ye gitti. Bir trafik kazası nedeniyle eğitimini yarım bırakmak zorunda kaldı. 1997 yılında "Gri Kırıntılar" adlı bir fotoğraf ve şiir sergisi açtı. Öğrencilik yıllarında *Devinim* adlı bir sanat ve politika dergisi çıkardı.

A. Tolga Suyolcuoğlu

ESERLERİ (şiir):

Kıymetli Evrak (1999), *Sakin Ölüler Antolojisi* (2001).

HAKKINDA: Ahmet İnam / "Acı Tolgalı Yolcu" (Cumhuriyet Kitap, 22.11.2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (2002).

SÛZİ

Divan şairi (D. 1846, Harput (Ela-zığ) - Ö. 1912, Sungurlu / Çorum). Asıl adı Mehmet'tir. İlk öğrenimini Harput'ta yaptı. Askerî okula kaydolmak amacıyla babasıyla birlikte İstanbul'a giderken babasının Yozgat'ta ölmesi üzerine Sungurlu'ya yerleşti. Geçimini sağlamak için bir yandan kokulu yağ ve mis satarken öte yandan müderris Ömer Efendi'nin Arapça, Bebek Hoca diye anılan Hacı Mehmet Efendi'nin Farsça derslerini izledi. Öğrenimini bitirince Yozgat'ın Salmanlı bucağı Maliye Sandık Emin *Dolmuş* dergisinde bu tarzı daha da geliştirerek mizah dergilerindeki yazılı alanlara yeni bir soluk getirdi. *Akbaba*'ya girişiyle başlayan dönemi oldukça verimlidir. Mizah yazılarında ilk kez fotoğrafı ve fotomontajı burada denedi. 1872'de tek başına hem yazıp hem çizdiği *Salata* adlı mizah dergisini çıkarmaya başladı.

"Ben mizaha ona öykünerek başladım... Onu çok severek, çok takdir ederek yıllarca okuduktan sonra, yazısıyla-çizgisiyle izledikten sonra... Hep böyledir, ünlü bir sanatçının etkisinde kalıp yola çıkarsın ve belli bir süre onu izlersin, ondan sonra da kendi yolunu çizersin... İşte ben dergi yazılarında bu yola Suavi Süalp'le başladım..." (Refik Erduran)

"Kendine özgü bir mizah dünyası vardı onun. Bu kendine özgü yazı biçimi yine kendine özgü tipine ve yaşantısına tıpatıp uyuyordu... Daha sonraki yıllarda 'Salata' adında bir mizah dergisi çıkardı Suavi... Kapağından son sayfasına kadar onun çizgileriyle dolu bir dergiydi bu... 'Gırgır' mizahının ilk tohumları Salata'daki o sayfalara serpiştirilmişti diye düşünüyorum..." (Turhan Selçuk)

ESERLERİ:

Zavallı Behçet, Ben Bir Kadın Budalasıyım, Gene İyi Dayandık.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Cihan Demirci / Bir Mizah Dehası Suavi Sualp (1999), Sevgi Özel / Suavi Süalp - Öner Yağcı / Mizah Dehasının Kitabı - Suavi Süalp İçin Ne Demişlerdi? (Cumhuriyet Kitap, 6.4.2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

Süavi Süalp

SÜALP, Süavi

Yazar ve ressam (D. 23 Nisan 1926, Üsküdar / İstanbul - Ö. 14 Nisan 1981, İstanbul). Güzel Sanatlar Akademisinde okuduktan sonra çeşitli dergilerde ressam olarak çalıştı. *Akşam, Hergün, Gece Postası* gibi gazetelerde ressamlık yaptı. *Tef, Taş, Dolmuş, Karikatür* ve *Akbaba* dergilerindeki gülmece yazılarıyla tanındı. Otuzu aşkın film senaryosu da yazan Süalp'in birçok oyunu tiyatrolarda sahnelendi. Hayatı ve sanatçı kişiliği hakkında Cihan Demirci tarafından kapsamlı bir çalışma yayımlandı. Demirci, onun özdeyişler mizahımızdaki atası olduğunu söyler. *Dolmuş* dergisinde bu tarzı daha da geliştirerek mizah dergilerindeki yazılı alanlara yeni bir soluk getirdi. 1967'de *Akbaba*'ya girişiyle başlayan dönemi oldukça verimlidir. Mizah yazılarında ilk kez fotoğrafı ve foto-montajı burada denedi. 1972'de tek başına hem yazıp hem çizdiği *Salata* adlı mizah dergisini çıkarmaya başladı.

"Ben mizaha ona öykünerek başladım... Onu çok severek, çok takdir ederek yıllarca okuduktan sonra, yazısıyla-çizgisiyle izledikten sonra... Hep böyledir, ünlü bir sanatçının etkisinde kalıp yola çıkarsın ve belli bir süre onu izlersin, ondan sonra da kendi yolunu çizersin... İşte ben dergi yazılarında bu yola Suavi Süalp'le başladım..." (Refik Erduran)

"Kendine özgü bir mizah dünyası vardı onun. Bu kendine özgü yazı biçimi yine kendine özgü tipine ve yaşantısına uyuyordu... Daha sonraki yıllarda 'Salata' adında bir mizah dergisi çıkardı Suavi... Kapağından son sayfasına kadar onun çizgileriyle dolu bir dergiydi bu... 'Gırgır' mizahının ilk tohumları Salata'daki o sayfalara serpiştirilmişti diye düşünüyorum..." (Turhan Selçuk)

ESERLERİ:

Zavallı Behçet, Ben Bir Kadın Budalasıyım, Gene İyi Dayandık.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Cihan Demirci / Bir Mizah Dehası Suavi Sualp (1999), Sevgi Özel / Suavi Süalp - Öner Yağcı / Mizah Dehasının Kitabı - Suavi Süalp İçin Ne Demişlerdi? (Cumhuriyet Kitap, 6.4.2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

SÜER, Aylin

Öykü ve senaryo yazarı. 17 Ağustos 1975, Derince / İzmit doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Derince'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu. Toplumsal Araştırmalar Vakfı ile Sinema Vakfında iki yıl süreyle teorik ve uygulamalı senaryo eğitimi aldı. Medya izleme, film analizi, sinemada kurgu vb. konularda atölye çalışmalarına katıldı. 1998'den sonra İstanbul'da reklam yazarlığı yaptı. Çalışmalarını 2001'den sonra Yıldız Teknik Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak sürdürdü.

1998 yılında, Kültür Bakanlığının Uzun Metrajlı Film Senaryosu Yarışması için yazdığı *Saat* adlı senaryosuyla birincilik ödülünü aldı. Öykü dosyası, 2000 yılında Gençlik Kitabevi'nin açtığı öykü yarışmasında birinci oldu. TURSAK tarafından gerçekleştirilen Uluslararası Sinema Tarih Buluşması 2000 için hazırladığı *Göç* konulu film öyküsüyle üçüncülük ödülüne layık görüldü. Öykü, deneme ve film eleştirileri çeşitli dergilerde yayımlandı.

Aylin Süer

ESERLERİ (Öykü):

Pagaruşa (2001), *İkinci El Aşk* (2002).

HAKKINDA: Doğan Hızlan / Gençler Hikâye Anlatmayı Seviyor (Hürriyet, 13 Ekim 2001), İbrahim Yıldırım / Pagaruşa (Varlık, Kasım 2001), Aylin Süer İkinci El Aşk (Milliyet Kültür Sanat, 4.1.2002), Sevda Ak / Aylin Süer'le "Pagaruşa" öyküleri üzerine - 'Yazmak, İnsanın Kendisiyle Buluşması Gibi' (Cumhuriyet Kitap, 21.3.2002), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

SÜER, Muharrem

Şair (D. 1911, Boğazlıyan / Yozgat – Ö. 28 Mayıs 1982, Boğazlıyan / Yozgat). Bir yaşında babasını kaybetti. İlköğrenimini ilçesinde, ortaöğrenimini yatılı olarak Kayseri ve Trabzon liselerinde tamamladı. Yükseköğrenimine İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümünde başladı. Dördüncü sınıfta iken öğretmeni ile tartışarak öğrenimini yarım bıraktı. Askerden döndükten sonra Sümerbank'ta üç yıl kadar memur olarak çalıştı, daha sonra Boğazlıyan'a dönerek ticaret yaptı. Çok iyi Fransızca biliyor, şiirden başka resim ve karikatürle de ilgilendi. Şiirlerini serbest koşukla yazdı. *Evim* adlı bir şiir kitabı vardır.

Muharrem Süer

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

SÜLEYMAN CELÂLEDDİN

Şair (D. 1838/39 – Ö. 1890, Eyüp / İstanbul). İlk bilgilerini babası Ömer Efendizâde Salih Efendi'den aldı. Daha sonra Eyüp'te Şeyh Murad Dergâhı şeyhi Feyzullah Efendi'den Türk, Arap ve Fars edebiyatı, naklî (rivayete dayanan) ve aklî (pozitif) ilimler öğrenimi gördü. Bir süre Babıâli'de Meclis-i Vâlâ Mazbata Odasına devam etti. Kastamonu Evkaf (Vakıflar) muhasebeciliğine atandı. Felç oldu ve genç yaşta öldü.

ESERLERİ:

Mevlid-i Cenâb-ı Ali, Devrname, Sâkînâme.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

SÜLEYMAN ÇELEBİ

Şair (D. ?, Bursa - Ö. 1422). Hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmayan Süleyman Çelebi, *Mevlid*'i ile tanınmış büyük bir şairdir. I. Murad'ın veziri Ahmet Paşa'nın oğlu olduğu bilinmektedir. Halktan kazandığı itibar çerçevesinde oluşmuş menkıbeleri vardır. İyi bir din öğrenimi gördüğü, Buharalı Emir Sultan'ın müridi olduğu tahmin edilmektedir. Söylentilere göre Yıldırım Beyazıt döneminde (1389-1402) Bursa Ulu Camii'nin ilk imamlarındandır. Kendisine bu sebeple "Yıldırım Bayezid'in imamı" denildiği söylenir. Latîfî Tezkiresi'nde belirtildiğine göre, İranlı bir vaizin Ulu Cami kürsüsüne çıkıp peygamberler arasında

SÜLEYMAN ÇELEBİ

MEVLİD

PEYGAMBERİN DOĞUŞU

Âmine Hatun Muhammed ânesi
K'ol sadetten doğdı ol dür dânesi

Hem Muhammed gelmesi oldı yakîn
Çok alâmetler belürdi gelmeden

01 gice kim doğdı ol Hayrü'l-beşer
Ânesi anda neler gördi neler.

Didi: gördüm, ol Habîb'ün ânesi
Bir acep nûr kim güneş pervânesi

Berk urup çıkdı evümden nâgehân
Göklere dek nûr ile doldı cihân.

Gökler açıldı vü feth oldu zulem
Üç melek gördüm elinde üç alem

Biri maşrık, biri mağribde anun
Biri dammda dikildi Kâbe'nün

İndiler gökden melekler saf saf
Kabe gibi kıldılar evüm tavaf

Hem havâ üzre döşendi bir döşek
Adı sündüs, döşeyen ani melek.

İndi hûriler bölük bölük buğur
Yüzleri nûrından evüm doldı nûr.

Çevre yanuma gelüp oturdılar
Mustafâ'yı birbirine muştular.

Didiler: oğlun gibi hiçbir oğul
Yaradılalı cihan gelmiş değül.

Bu gelen tevhîd-i irfân kânıdır
Bu gelen ilm-i ledün sultânıdır

Bu gelen ışkına devreyler felek
Yüzüne müştak durur ins ü melek

Âmine eydür çü vakt oldu tamam
Kim: vücûda gele ol Hayrü'l-enâm

Susadum gayet hârâretden katı
Sundılar bir câm dolusı şerbeti

Kardan âk idi ve hem soğuk idi
Lezzeti dahı şekerde yok idi.

İçdüm ani oldı cismüm nûra gark
İdemezdüm nurdan kendümi fark

Geldi bir âk kuş kanadiyle revân
Arkamı sığadı kuvvetle hemân

Doğdı ol sâatde ol sultân-ı dîn
Nûra garkoldı semavât u zemin

Ger dilersiz bulasız od'dan necât
Işk ile derd ile eydün es-selât...

bir üstünlük farkı olmadığını söylemesi üzerine, Hz. Muhammed'in bütün peygamberlerden üstün olduğunu anlatmaya karar vererek *Mevlid*'i kaleme aldı. Kitabının (Arapça) giriş kısmına bu yüzden " *Muhammed'i her varlığın sebebi, bütün yaratılmışların en şereflisi yapan... Onu başka peygamberlere üstün kılan Allah'a şükürler olsun*" diye başlar. Haklı tepkisini şiire dökerek halkın yüzyıllar süren sevgi ve saygısına nail olan Süleyman Çelebi'nin türbesi, Bursa'da Çekirge Yolu üzerindedir. Uzun yüzyıllar basit bir parmaklıkla çevrili olan mezarını, Bursa Valisi Haşim İşcan, Güzel Sanatlar Akademisinin fikrini alarak İÜ Teknik Üniversitesine çizdirdiği bir proje ile mezarını "Türk mezarı" ve bulunduğu yeri de park durumuna getirdi.

Peygamber sevgisinin eşsiz bir ürünü olan *Mevlid*'in asıl adı *Vesiletü'n-Necat*'tır (Kurtuluş Yolu). Fakat bu esere halk arasında "Mevlid" denir. Bunun sebebi, Hz. Muhammed'in doğumunu anlatan bölümün hafızalarda en derin izi bırakan bölüm olmasıdır. Aslında lirizm ile didaktizmi kaynaştıran bu önemli eser, aynı zamanda kibir, riya, gıybet gibi büyük günahları yererek ahlakî öğütler de vermektedir.

Süleyman Çelebi'nin 1409 yılında Bursa'da tamamladığı *Mevlid*, oldukça temiz bir Türkçe ile mesnevi türünde, aruzun "fâilâtün fâilâtün fâilâtün" ölçüsüyle yazılmış ve yaklaşık sekiz yüz beyitten oluşmaktadır. Eseri meydana getiren altı bölüm; *Münacat* (Allah'a yakarış), *Veladet* (Peygamber Efendimizin doğuşu), *Risalet* (vefatı) ve *Dua* (Allah'tan günahların affı, Hz. Muhammed'den şefaat dileği)'dir. XV.yüzyıla kadar başka şairlerce yüzlerce mevlid yazıldığı halde hiçbiri Süleyman Çelebi'nin eseri kadar ilgi görmedi. Süleyman Çelebi'nin büyük bir içtenlik ve coşkulu dille yazdığı *Mevlid*, yüzyıllardan beri Müslüman Türklerin en çok okuduğu İslamî edebiyat eseridir. Ayrıca Rumca, Bulgarca, Sırpça, Arapça'ya çevrilmiş ve dünya üzerindeki Müslümanlar arasında her dinî günde, bayramda, ölümde, doğumda okunageldi.

İslam dünyasında Hz. Muhammed'in "Mevlid"i için yapılan ilk büyük, devamlı ve resmî şenlik Selçuk Atabeklerinden Muzafferüddin Gökbörü tarafından yapılan törenlerdir. Onun yaptırdığı törenlerden sonra başta Türk-İslam devletleri olmak üzere bütün İslam dünyasında "Mevlid", mukaddes bir gün ve tören önemi kazandı. Başta Hz. Peygamber'in doğum günü (12 Rebiülevvel), diğer kandil geceleri, sünnet, evlenme kutlamaları ve ölenleri anma törenlerinde okunmaya devam edilmektedir. Bazı dini gecelerde "Mevlid", Türkiye radyo ve televizyonlarında camilerden naklen yayımlanmaktadır. *Mevlid*'in belli bir makamla okunma geleneği vardır. Bu da onun yaygın şekilde sevilip uygulanmasını sağlamıştır. Eserin, Hz. Muhammed'in doğumunu annesi Âmine Hatun'un dilinden anlatan bölümü genellikle mevlidhan

SÜLEYMAN ÇELEBİ

MEVLİD

MÜNACAT

Allâh adın zikr idelüm evvelâ
Vâcib oldur cümle işde her kula

Allah adın her kim ol evvel ana
Her işi âsân ide Allâh ana

Allah adı olsa her işin öni
Hergiz ebter olmaya anun som

Her nefesde Allâh adın dı müdâm
Allah adıyla olur her iş temam

Bir kez Allah dişe aşk ile lisân
Dökülür cümle günâh misl-i hazân

İsm-i pâkin pâk olur zikr eyleyen
Her murâda irişür Allah diyen

Aşk ile gel imdi Allah diyelüm
Derd ile göz yaşile âh idelüm

Ola kim rahmet kıla ol pâdişâh
Ol Kerîm ü ol Rahîm ü ol Ilâh

Birdür ol, birliğine şek yok durur
Gerçi yanlış söyleyenler çok durur

Cümle âlem yoğ iken ol var idi
Yaradılmışdan Ganî Cebbar idi

Var iken ol yoğ idi ins ü melek
Arş u feres ü ay u gün hem nüh felek

Sun' ile bunları ol var eyledi
Birliğine cümle ikrar eyledi

Kudretün İzhâr İdüp hem ol Celîl
Birliğine bunları kıldı delil

Ol didi bir kerre var oldı cihan
Olma dirse mahv olur ol dem hemân

Varı yok yoğı var iden ol durur
Dünyede her olanı ol oldurur

Bûrî ne hacet kılavuz sözi çok
Birdür Allah andan artuk Tanrı yok
(Haz. Rıza Efendi, *Mevlid*, 1896)

MEVLİD ve SÜLEYMAN ÇELEBİ

Hikmet Dizdaroğlu

Eserine bakılınca, Süleyman Çelebi'nin, gençliğinde sağlam bir kültür aldığına hükmedilebilir. Söylentilere inanmak gerekirse, Buhuralı Şeyh Emir Sultan'ın dervişlerindendir. Yıldırım Beyazıt zamanında Ulu Cami'e imam tâyin edildiği de söylentiler arasındadır. Öyle anlaşılıyor ki, şairimiz, hayatı boyunca Bursa'dan dışarı çıkmamıştır. Ulu Cami'de imamlık yapmak ve kendini dinî ödevlerine vermek suretiyle ömrünü tamamlamıştır.

Mevlid:

Süleyman Çelebi'nin bize intikal eden ve bilinen tek eseri, Mevlid'dir. Mevlid'in asıl adı Vesîletü'n Necât'tır. Aruzun fâilâtün fâilâtün fâilün vezniyle yazılmıştır. Mesnevî şeklindedir. Başında, Arapça bir önsöz vardır. "Konusunu, başta bulunan Allah'ın birliğine dair bir bölüm ile, sonu ve aradaki bir öğüt bölümü hariç, Peygamber'in doğuşu, bu sırada meydana gelen olaylar ve hayatının bâzı kısımları teşkil etmektedir. "Süleyman Çelebi, eserinde, şiî inancına karşı "ehl-i sünnet"görüşünü savunur.

Süleyman Çelebi, tasavvufun etkisi altında kalmamıştır; o, "Allah'ın varlığı ile, onun emri sonunda var olan varlığı, kesin olarak, birbirinden ayırır." Tasavvufla ilgisi yoktur.

Mevlid, mesnevî şeklinde olmakla beraber, Süleyman Çelebi, bâzı yerlerde, vezin ve kafiye değişikliğine başvurmuş, böylece, eserindeki monoton havayı değiştirme yoluna gitmiştir. Saym Ahmet Ateş'in belirttiği gibi, Süleyman Çelebi'nin yaptığı iş sonradan anlaşılmamış, bu kısımlar ya metinden çıkarılmış veya okunmamıştır.

Mevlid'in edebî değeri:

Mevlid, yapısı ve tahkiyesi bakımlarından, eşsiz bir eserdir. İleri bir sanat anlayışının izlerini taşımaktadır. "Parça"ya değil, "bütün"e önem veren derin bir görüşle yazılmıştır. Mevlid'in kompozisyonu, çağdaşlarını geride bırakır. Öyle görünüyor ki, Süleyman Çelebi, Mevlid üzerinde uzun boylu durmuş, noksansız hale gelmesi için emek vermiştir.

Bilhassa Türkçe kelimeleri aruzun kalıplarına uydurmaktaki ustalığı takdire değer. Divan edebiyatının henüz gelişme çağında olduğu bir sırada Süleyman Çelebi'nin yaptığı hamle, onun sanat hüviyetini de belli etmektedir.

O, dinî unsurla lirizmi, fikirle heyecanı örnek şekilde bağdaştırmıştır; aslında manzum bir hikâye olan Mevlid'in yüzyıllar boyunca Müslüman - Türk çoğunluğu tarafından sevilmesi ve tutulması başka şekilde açıklanamaz. Birçok Mevlid'ler arasında Süleyman Çelebi'nin mevlidinin okunması ve mevlid denilince yalnız onun eserinin anlaşılması, topluma ne derece nüfuz etiğine delildir. (...)

(*Hisar*, c. 3, sayı: 57, 1.1.1955)

denilen mevlid okuyucuları tarafından okunur.

Süleyman Çelebi'nin *Mevlid*'den başka herhangi bir şiirine hatta mısrâına rastlanmış değildir. Ancak, Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa'nın sallar ile Çanakkale Boğazı'ndan Rumeli'ye geçişini anlatan;

"Velayet gösterip halka, suya seccade salmışsın
Yakasın Rumeli'nin dest-i takva ile almışsın"

beytinin, Süleyman Çelebi'ye ait olduğu çeşitli kaynaklarda söylenmektedir.

Mevlid'in bilimsel baskıları; Prof. Ahmet Ateş tarafından *Süleyman Çelebi: Vesiletü'n-Necat* (TDK Yayınlar, 1954); Prof. Kadri Timurtaş tarafından, *Mevlid* (Millî Eğitim Bakanlığı 1000 Temel Eser, 1970) yapılmıştır.

"Ger Muhammed olmasa idi âyan
Olmayacaktı zemin ü asuman"

diyerek kâinatın hürmetine var kılındığı Peygamber Efendimiz için Türk edebiyatının ilk ve en muhteşem Mevlid'ini yazan Süleyman Çelebi, asırlardır Peygambere muhabbetini arz etmek isteyen mümin gönüllere tercüman olmaktadır. Dünya edebiyatında emsaline az rastlanacak bir aşk ve muhabbetle Kâinatın Sevgilisinin doğumu, mucizeleri, miracı, hicreti, daveti, vefatı vs.nin anlatıldığı mısralar, aynı zamanda kıymetli bir siyer-i nebi hükmündedir. (Necla Pekolcay)

"Ayrıca, Rasûlullah'ın (aleyhi ekmelü't-tehâyâ) doğumunu ve hayatını medh ü senâ eden ve 'Mevlid' adını taşıyan çok eser kaleme alınmıştır. Alvar İmamı'nın da bir mevlidi vardır; çocukluğumuzda biz hep onu okurduk. Bir bahisten diğerine geçerken de Silsile-i Şerif'inde yer alan ve "Allahım, lütuf ve inayet yağmurlarını bizim üzerimize de yağdır; sadece seçkin kullarını içeri aldığın dergâhının kapısını bizim için de aç, bizi de haremine al" manasına gelen "İlâhî ez-kerem bermâ kerem-kün / Kabûl-i bâb-ı dergâh-ı harem-kün" beytini tekrar ederdik.

"Bildiğiniz gibi, mevlidlerin Türkçe'de en meşhur olanı Süleyman Çelebi'nin 'Vesiletü'n-Necât' adlı eseridir. Süleyman Çelebi, Yıldırım Beyazıt zamanında Divan-ı Hümayun Hocası olmuş, sonra da Bursa Ulu Camii'nde imamlık yapmış bir Hak dostudur. Bediüzzaman hazretleri, 'Cenâb-ı Hak bu âdeti ebede kadar devam ettirsin ve Süleyman Efendi gibi Mevlid yazanlara rahmet etsin, yerlerini Cennetü'l-Firdevs yapsın.' demekte; Süleyman Çelebi'nin mevlidinin kabul-u ümmeye mazhar olduğunu beyan etmekte ve mevlid hakkındaki değerlendirmesini şöyle dile getirmektedir: 'Mevlid-i Nebevi ile Mi'raciyenin okunması, gayet nâfi ve güzel âdettir ve müstahsen bir âdet-i İslâmiyedir. Belki hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyenin gayet lâtif ve parlak ve tatlı bir medar-ı sohbetidir. Belki, hakaik-i imaniyenin ihtarı için en hoş ve şirin bir derstir. Belki, imanın envârını ve muhabbetullah ve aşk-ı Nebeviyi göstermeye ve tahrike en müheyyiç ve müessir bir vasıtadır.'" (Fethullah Gülen)

"Altı yüz yıldır, bütün İslâm dünyasının her dinî günde, doğumda, ölümde, bayramda okuduğu bu lirik eserin, bugün okunan biçimi ile Süleyman Çelebi'nin yazdığı biçimin aynı olduğu söylenemez. Zamanla bazı mısralarda kelimeler, bazen da mısralar değiştirilmiş, Türk halkının duygu ve düşünce kalıbı içinde yeniden oluşturulmuştur.

"Mevlid'in bazı parçaları, ne kadar realist bir üslûpla yazılmışsa, bazı parçaları da sürrealist bir üslûpla kaleme alınmış gibidir:

"Hem hava üzre döşendi bir döşek
Adı Sündüz, döşeyen ânı melek."

beytinde olduğu gibi, doğu sürrealizmini yansıtan birçok parçalar vardır. Süleyman Çelebi'den sonra birçok şairler ve büyük şairler birer mevlid yazdılarsa da hiçbiri Süleyman Çelebi'nin eriştiği noktaya erişemedi. Çünkü Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i "Sehl-i Mümteni" denilen bir sanat örneğidir. Çok kolay yazılmış gibi göründüğü halde, taklidi son derece de güçtür. Bu yüzden taklitleri tutmamış, halk yazılanların hiçbirini benimsememiştir. Oysa yazılan Mevlidlerin arasında, çok sanatkârane olanları vardır." (Ayşe Bulut)

HAKKINDA: Osmanzade Hüseyin Vassaf / Vesiletü'n Necat (h.1329), Ahmet Ateş / Süleyman Çelebi Vesiletü'n-Necat (1954), Ahmet Aymutlu / Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif (1958), Yahya Benekay / Yaşayan Mevlidi Şerif (1964), Necla Pekolcay / Mevlid - İslami Türk Edebiyatı (1967), Faruk Kadri Timurtaş / Mevlid-Süleyman Çelebi (1970), Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Tayyip Okiç / Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlid'inin Tercemeleri (Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi, 1975), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 2, 1978), Beyhan Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SÜLEYMAN FAİK

Devlet adamı, şair (D. Ocak 1784, Sakız Adası – Ö. 5 Mart 1838, İstanbul). İki yaşındayken babası İstanbul'a göçtü. İlköğrenimine Rieşülkurra Sâlih Efendiden Kur'an öğrenerek başladı. 1794'e kadar ilk ve ortaokul öğrenimini tamamladı. Bosnalı hattat Abdürrahim Efendi'den sülüs ve nesih (iki yazı türü) dersleri aldı. Çeşitli bilginlerden Arapça ve Farsça öğrendi. Ekim 1799'da Sadaret Mektûbî Odasına (Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü) girdi. Mart 1800'de hâceganlık (devlet memuriyetinde bir rutbe) görevine getirildi. Birçok kez azledildi ve tekrar çeşitli resmî görevlere getirildi.

ESERLERİ:

Sefinetü'r-Rüesâ Zeyli, Devhatü'l-Meşâyih Zeyli, Süleyman Fâik Efendi Mecmûası.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

SÜLEYMAN FEHMİ

Devlet adamı, eğitimci (D. 1872, Delvine / Arnavutluk – Ö. 1935, Tiran / Arnavutluk). Yanya Rüştiyesi (ortaokul), Mülkiye Mektebi idadi (lise) ve yüksek (Siyasal Bilgiler Okulu, 1899) kısımlarını bitirdikten sonra İçişleri ve Maarif bakanlıklarında çalıştı. 1901'de İstanbul İdadisi (lise) ve 1905'te Galatasaray Sultanisi (lise) edebiyat öğretmenliğine atandı. 1916'da Mahallî İdareler genel müdürü oldu. Arnavutluk'un bağımsızlığından sonra bu ülkeye gitti. Arnavutluk'ta birkaç dönem çeşitli bakanlıklarda bulundu. Kral Zogo'nun başbakanı iken Tiran'da bir Arnavut terörist tarafından öldürüldü. *Edebiyat* adlı eseri üç kez basıldı (1909, 1910, 1912).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

SÜLEYMAN GİRYANÎ

Şair (D. 1861, Divriği / Sivas - Ö. 1913, Kürtlarlı köyü / Sivas). Bazı şiirlerinde Sırrî, Süleyman, Giryanî mahlasını kullandı. Küçük yaşta babasını kaybetti. Bir süre mahalle mektebinde okuduktan sonra müderris ve vâiz Hasan Efendi'den Arapça ve Farsça dersleri aldı. Kangal ve Divriği'nin köylerinde özel öğretmenlik yaptı. Abdülhamit döneminde nahiye (beldc) merkezlerinde açılan okullara öğretmen olarak tayin edildi. Vazıldan, Sincan, Sevir ve Tuğut köylerinde görev yaptıktan sonra emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra da özel olarak öğretmenlik yapmaya devam etti.

Hem divan hem de halk edebiyatı tarzında şiirler yazdı. Aruzu aksak olmakla birlikte genellikle güçlü bulundu. Hece ile yazdığı şiirleri sade ve açık, aruzla yazdıkları ise ağdalıdır. Bazı şiirleri de İbrahim Aslanoğlu tarafından hazırlanan *Divriği Şairleri* adlı antolojide yer aldı. Tarikat düşüncelerinde, "Ali Allah'tır" görüşüne vardıracak ölçüde aşırıya kaçmıştır.

ESERLERİ:

Ravzatü'l-Ahbâr (1902), *Şevâhid-i Nebeviye* (1902), *Necmül-Kulub Yahut Gönüller Yıldızı* (öğrencisi Hasan Fehmi Kusurî tarafından, Fezâil-i Şia" isimli eserden yararlanarak, 1949).

HAKKINDA: İbrahim Aslanoğlu / Divriği Şairleri (1964), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

SÜLEYMAN HASBÎ

İslâm bilgini, hukukçu (D. 1827, Selânik / Pravişta – Ö. 1911, İstanbul). Medrese öğrenimi gördü ve icazet (diploma, yeterlilik) aldı. Mekteb-i Fünûn-ı Mülkiye (Siyasal Bilgiler Fakültesi)'den 1864'te mezun oldu. 1864'te Akyolu, 1866'da Cisr-i Ergene (Uzunköprü), 1869'da Zağra-i Atik (Eski Zağra), 1872'de Kırkkilise, 1873'te Dimetoka, 1875'te Leskofça kaymakamlığı yaptı. 1876'da Maarif (Eğitim Bakanlığı)'e geçerek Gülhane Askeri Rüştiyesinde Sarf-ı Türki (Türkçe Grameri), 1877'de Darülmuallimin'de (Erkek Öğretmen Okulu) Arapça, Fatih Rüştiyesinde (ortaokul) coğrafya öğretmenliği yaptı. Bu görevinden sonra tekrar İçişlerine dönerek Ayıntab (Gaziantep) kaymakamlığına atandı. 1881'de II. Abdülhamid'in Özel Kâtipliğine getirildi. 1890'da Mabeyn Başkâtipliğine terfi etti. 1891'de bu görevinden ayrıldı. Osmanlı döneminde tasavvuf klâsiklerinden çeviriler yapmış önemli mütercimlerindendir.

ESERLERİ:

HUKUK: *Tafsîl-i Tavzihü'l-Kavâidi'l-Fıkhiyye ve'l-Usûliyye fi Evveli'l-Mecelleti'l-Ahkâmi'l-Adliyye* (1881).

TASAVVUF: *Kitâb-ı Mirkât-ı Merâtib-i İlm-i Ledünni fi Menâkıbı Abdülkâdir-i Geylânî* (1884), *Risâletü'l-İttihâdiyye li Saâdeti'l-Milleti'l-İslâmiyye.*

ÇEVİRİ: *Umdetü's-Sâlihin fi Tercemeti Gunyeti't-Tâlibin* (2 cilt, Abdülkadir-i Geylânî'den, 1887), *Şerh ve Terceme-i Delâil-i Abdülkâdir-i Geylânî* (1890), *Ta'tirü't-Enâm fi Ta'biri'l-Menâm* (2 cilt, Nâblûsî'den, 1890), *Tehâfütü'l-Felâsife Tercümesi* (Gelenbevîzâde Ahmed Tevfik'in yarım bıraktığı tercümenin tamamlaması).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

SÜLEYMAN HAYRİ

Şair (D. 10 Şubat 1844, Nevşehir – Ö. 3 Mart 1892, Kadıköy / İstanbul). Ressam Feyhaman Duran'ın babasıdır. İlköğrenimini Nevşehir ve Kayseri'de yaptı. Daha sonra İstanbul'a gitti. On iki yaşındayken Enderun'a (Saray mensuplarına eğitim verilen okul) kaydoldu. Üç yıl Mekteb-i Mülkiyeye (Siyasal Bilgiler Okulu) ve Dârülfünun (üniversite)'da hikmet-i tabiiye (tabiat bilgisi), kimya ve mevalid (doğuşla ilgili) derslerine devam etti. 1857'de Enderun hademeliğine (Saray görevlisi), peşindcn Enderun Mektebi inşa (yazı dersi) öğretmenliğine atandı. *Basiret* gazetesine yazdığı bir yazıdan dolayı Kayseri ve Yozgat'ta ikamete mecbur tutuldu. 17 Temmuz 1882'dc padişah iradesi ile İstanbul'a getirildi. Önceki memuriyetinc iade edildi.

ESERLERİ:

Levhatü'l-Kavâid (1866), *Güvâh-ı Dil* (1874), *Hayri Bey Kütüğü* (1886), *Mesnevî Tercümesi* (Yarımdır), *Hayrü'l-Lügat*(Türkçe-Arapça-Farsça, manzum), *Âdâbü'l-Mülûk, Âdâbü'l-Üdebâ, Bahrü'l-Kâfiye.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

SÜLEYMAN HÜSNÜ PAŞA

Asker, yazar (D.1838 – Ö.1892). Askerî okulların kurulması ile programlarının düzenlenmesinde büyük

Süleyman Hüsnü Paşa

çabalar gösterdi. Ayrıca 1876 Osmanlı-Rus Savaşı'nda gösterdiği yararlıktan ötürü "Şıpka Kahramanı" olarak anıldı. Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilip yerine V. Murad'ın geçirilmesi hareketine katılan Süleyman Paşa, savaştan sonra yargılanmış, rütbesi alınarak Bağdat'a sürülmüştür. *Hiss-i İnkılâb* adlı eserinde Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilişi sırasındaki olayları anlatır.

ESERLERİ:

Hiss-i İnkılâb, Mebaniü'l İnşa, Tarih-i Âlem, Umdetü'l Hakâyık.

HAKKINDA: TCT Ansiklopedisi (1985, c.2, s.348), Erol Özbilgen / Osmanlının Balkanlardan Çekilişi - Süleyman Hüsnü Paşa ve Dönemi (2006).

Süleyman Nazif

SÜLEYMAN NAZİF

Şair ve yazar, devlet adamı (D. 29 Ocak 1870, Diyarbakır - Ö. 4 Ocak 1927, İstanbul). Tarihçi, mutasarrıf ve divan tarzında şiirleri ve *Mizânü'l-Edeb* adlı bir de retorik kitabı bulunan Muhammed Sait Paşanın oğlu. Ailesiyle birlikte, dört yaşında iken Harput'a, iki yıl sonra Maraş'a gitti. Maraş'ta ilköğrenimine başladı. Bir yıl sonra Diyarbakır'a döndüler. Bir süre burada rüştiyeye devam etti. Sonra Mardin'e taşındılar. Orada özel öğrenim görerek yetişti; Arapça, Farsça ve Fransızca öğrendi. Ayrıca edebiyat, sarf ve nahiv, tarih, mantık dersleri de aldı. Evlerindeki ilmî ve edebî toplantılar, düzenli öğrenim görmeyen Süleyman Nazif'in yetişmesine olumlu bir etkide bulundu. Babasının

SÜLEYMAN NAZİF

ÇAL ÇOBAN ÇAL!

Mütarekeyi takip eden karagünleri hemen herkes tarihimizin en muzlim safhası zannetti. Fakat ben öyle bir devr-i siyahi bilirim ki mütarekeyi takip eden karagünlerden daha karanlık bir çehre arzeder. Bu devir, Beyazıd'ın bilhassa son senesidir. Felâketler teaküp etmeğe başlamış. Şehzade Ertuğrul Sivas şehrinde ölmüş, Sivas şehri Timurlenk ordusunun ayakları altında harab ü yebab olmuştu. iki kere dağıdar olan bu Padişah Kosova Meydan gazasında birader-i bigünahı Yakup Çelebi'nin naaşı namuradına basarak, cülûs ettiği taht-ı saltanattan Timurlenk'in mahbes-i esaretine inmeğe hazırlanıyordu. O devri ne vakit düşünsem, hatırıma en evvel, Yıldırım'ın matem-i muzaafim Bursa civarında malûl-ve mahzun dolaştırırken, tesadüf ettiği kaval çalan çobana olan şu sözü gelir:

— Çal çoban, çal!.. Ne Ertuğrul gibi oğlun öldü, ne Sivas gibi şehrin yıkıldı!...

Bir insan sürüsünün talihsiz çobanından bir koyun sürüsünün gamsız çobanına teveih edilmiş olan bu hitab-ı tahassür kadar hiçbir mersiye, hiçbir nevha, oğlu ölmüş bir baba ile memleketi yıkılmış bir Hükümdarın gönlündeki eveı ve âlâma tercüman olamaz.

Meskad-ı re'sim de dahil olduğu halde hiçbir yerde Bursa'dan ziyade kalmadım. Ömrümün tam onüç senesi bu güzel şehirde fasılasız ve arızasız geçti. O yeşil diyar, benim sakin ve hayatnüvaz bir penah-ı huzurum idi. Kıymetli dostlarımdan birkaçını Bursa'da tanıdım. O mahmur befde benim ufk-u tahattürümde mevtin zulmeti bu ufku sed ve setrediniye kadar-şad ve şatk bir levha-ı saadet kalacaktır. Hakikatte bir Dervış dağı olan (Keşiş Dağı) vadilerini ben daima, daima, daima şükran ve tahassürle yadettim. Ve edeceğim. Bu böyle!.. Fakat ben orada mest-i huzur iken ve oradan çıktıktan sonra da guş-ı tahattürüme,

— Çal çoban, çal!.. Ne Ertuğrul gibi oğlun öldü, ne Sivas gibi şehrin yıkıldı!...

Nevhası sık sık gelirdi.

* * *

Yunanın ayağı Bursa'yı çiğnediği gün ben uzak ve siyah bir gurbette idim. Akdeniz'in şimal-i şarkından mıntaka-i cenubuna kadar olan mesafeyi bir anda kat'eden her haber, bir yıldırım gibi, beynimi bir kere daha sersemletirdi. Ben orada son bir teselliyetten de mahrum idim; çünki Bursa'yı çiğneyen ayak Sivas'ı tahrip eden bir ayak gibi dindaş ve mert bir düşmanın değildi. Hele Venizelos'un oğlunu Orhan'ın mezarı önünde arsızca dürmüş gösteren fotoğrafının İstanbul gazetelerinden birinde gördüğüm nüshası gözlerimden yaş getirmişti. Yıldırım'ın kaval çalan çobanına hafızam her rastgeldikçe,

Sus çoban, sus!.. Evin, barkın, yerin, yurdun yıkıldı!.. Diyorum.

* * *

Yeşil Bursam, dağları, dereleri, ovaları, camileri, cefakeş yurttaşlarıyle yine bana geldi. Oranın iki sene hüzün ve tahassürle ağlamış olan gözleri, şimdi, hilâlin tekrar tufan karşısında uzun gecenin ıstırabını tenvim ediyor. Bursa vatandaşlarım, hilâle bir kere daha kavuştukları günün hatırasını her sene bir iyd-i millî şeklinde tebcil etsin. Ben de Allah ile ahdetti m: O günlerin birinde Bursa'ya gideceğim. Yıldırım Beyazıt'a kaval çalmış çobanın ahfat ve ahlâfından birini oranın dağlarında, kırlarında arayacağım.

Ve diyeceğim ki:

— Çal çoban, çal!... Bu yüksek dağlar, bu geniş ovalar, bu şarkılar söyleyen dereler, bu öten ormanlar, bu yer, bu gök senin, hep senin, mülebbeden senindir.

(*Çal Çoban Çal, 1923, Hisar, Ağustos* 1970)

ölümünden sonra Muş Reji Müdürlüğünde, Mardin'de ve Diyarbakır'da il meclisinde kâtip olarak çalıştı. Vilayet matbaası müdürlüğü ve vilayet gazetesi baş yazarlığı görevlerinde bulundu. Bu arada kısa süren bir evlilik yaptı. 1895'te Diyarbakır'da ortaya çıkan Ermeni meselesi üzerine oluşturulan bir heyete katıldı. Olayları incelemek için Diyarbakır'a gelen Abdullah Paşa, rapor hazırlarken Süleyman Nazif'in edebî kabiliyetini keşfetti ve onu beraberinde katip olarak Musul'a götürdü. Nazif, kısa bir süre sonra Diyarbakır'a döndü, buradaki vazifesinden istifa ederek 1896 tarihinde İstanbul'a geldi.

Süleyman Nazif

Döneminde yaşayan birçok aydın gibi Paris'e gitti (1897). Paris'te Ahmet Rıza'nın *Meşveret* gazetesinde yönetime karşı yazılar yazdı. Orada, Catulle Mendes ve Hanri Barbus'la tanıştı. Aynı yıl içinde İstanbul'a döndüğünde vilayet mektupçusu görevi verilerek Bursa'da zorunlu oturmaya tabi tutuldu (1897-08). Bu yıllarda *Servet-i Fünün* dergisine dedesinin adı olan İbrahim Cehdi imzasıyla yazılar gönderdi. Meşrutiyet'in ilanı üzerine İstanbul'a gelerek Ebüzziya Tevfik ile *Tasvir-i Efkâr* gazetesini çıkardı (1908), gazetede hükümeti şiddetle eleştiren yazılarından dolayı İstanbul'dan uzaklaştırılmak amacıyla Basra (1909), Kastamonu (1910), Trabzon (1911), Musul (1913) ve Bağdat (1914) valiliklerine atandı. 1915 yılında devlet memurluğundan ayrılarak tüm zamanını yazarlığa ayırdı.

1912'de Trabzon valiliğinden azledildiği sırada İstanbul'da *Hak* gazetesinde yazıları yayımlandı. Mütareke döneminde İstanbul'da 1918'de *Hâdisât* gazetesini çıkarmaya başladı. Bu gazetenin ömrü de Nazif'in yazıları nedeniyle uzun sürmedi. İstanbul'un İtilaf devletlerince işgalinin (23 Kasım 1918) ertesi günü *Hadisat* gazetesinde yayımladığı *Kara Bir Gün* adlı yazısıyla işgali korkusuzca protesto eden ilk aydınımız oldu. Sansür dairesin-

NİÇİN SÜLEYMAN NAZİF ?

Mehmet Çınarlı

Vatan ve millet sevgisi, sanat kabiliyeti, kahramanlık ve insanlık duygusu mertlik ve dürüstlük. Kaç sanatçıda bunların hepsi bir araya gelebilmiştir?

Çok defa, içimiz sızlayarak, düşünürüz: İyi bir sanatçı, ah keşke vatansız olmasaydı! Büyük bir kabiliyet, ah keşke yalancı, dolandırıcı, çıkarcı olmasaydı!

Yahut da mazeret ararız: Millet, memleket aleyhine çalışmış da olsa, bir Türk sanatçısıdır. Eserlerini Türkçe yazmıştır. Yine de bizim sayılır, (büsbütün red ve inkâr edemeyiz. Şu, şu, şu kötü hareketleri yapmışa ama, sanatçı ruhu herkesinki gibi kalıba girmez, hoş görmek gerekir.

Hoş göre göre öyle bir hale gelmişiz ki halkın büyük çoğunluğunun gözünde sanatçı, derbeder, dengesiz, güvenilmez ve inanılmaz bir kimse olmuş.

Doğumunun yüzüncü yıldönümünde Süleyman Nazif'i saygı ve Hayranlıkla hatırlayışımız, O'nun sanatçılıkla, vatanseverliği, kahramanlığı, mertlik ve dürüstlüğü şahsında en iyi şekilde birleştirebilmiş, eşine az rastlanır büyük bir insan olmasındandır.

En yetkili kalemler, O'nun nesirde ulaştığı erişilmez başarıyı; duygularını, düşüncelerini, insanın kalbinde ve kafasında silinmek izler bırakacak bir keskinlik ve sağlamlıkla ifade etmekte gösterdiği üstün kudreti övmekte birleşiyorlar. Bu kudret ve başarının sebebini, O'nun doğuştan sahip olduğu kabiliyetin, edinmek fırsatını bulduğu köklü edebiyat kültürünün, yanında, dile ve sanata verdiği büyük önemde aramalıyız.

Paris'te bulunduğu sırada "Nazif, dünyada senden alçak adam yoktur" diye bir tezkere yazıp kendisine hakaret ettikten sonra, Nazif'in düelloya daveti üzerine korkuya kapılıp af dileyen bir vatandaşımıza verdiği cevap çok ilgi çekicidir: "Hakkımdaki "tecavüzünü affettim. Fakat bana yazdığın mektupta "dünya" kelimesini vavla yazmak suretiyle imlâya tecavüzünü imkân yok affedemem". Bunu rastgele söylenmiş bir söz, basit bir şaka olarak kabul edemeyiz. O'nun dile ve imlâya yapılan tecavüzü, kendi şahsına yapılan tecavüzden çok daha büyük bir üzüntü ve öfkeyle kar-

şıladığını, bugün hikâyelerini zevkle okuyup dinlediğimiz, bir çok davranışları açıkça göstermektedir.

Dil ve sanat konularında gösterdiği ince dikkat ve titizlikle, bir sanatçı olarak saygımıza hak kazanan Süleyman Nazif, vatan ve millet aleyhine girişilen her harekete - o hareket kimden, gelirse gelsin - büyük bir imanla karşı koyarak, medeni cesaretin ve kahramanlığın da en güzel örneklerini vermiştir.

Fransa'ya ve Fransızlara karşı büyük bir sevgi beslediği halde, Mütareke'den sonra bir Fransız generalinin işgal kuvvetleriyle birlikte İstanbul'a girip, beyaz bir at üzerinde Beyoğlu sokaklarında dolaşması ve bir kısım Rum ve Ermeni'nin onu "Yaşasın Fransa" diye alkışlaması üzerine, tepeden tırnağa kin ve nefret kesilip, üzüntü ve öfkesini "Kara Bir Gün" başlıklı makalesinde dile getirmesi, kahramanca davranışlarının canlı örneklerinden biridir.

Süleyman, Nazif'in boynunu düşman kılıcının önüne uzaması demek olan "Kara Bir Gün" makalesinin yazılışı, yayınlanışı, bu yayınlamıştan sonra geçen olaylar, hiç bir Türk vatanseverinin gözleri yaşarmadan okuyamıyacağı bir destan örneğidir.

Bu destanda, makaleyi - kendisini ölüme götüreceğini bile bile - kaleme alan ve kaçmayı, hatta özür dilemeyi reddederek, işgal ordusu kumandanına karşı görüşlerini sonuna kadar savunmakta ısrar eden Süleyman Nazif'in yanında, o makaleyi yabancı sansürden kaçırarak yayınlanmasına imkân veren, yüzbaşı Aziz Hüdayi Beyle, makalenin yazarını Fransızlara teslim etmeyi reddeden polis müdürü Mehmet Ali Bey de, canlarını tehlikeye atarak, şerefle yer alırlar.

Süleyman Nazif'in o sırada polis müdürüne söylediği şu söz, bugün içinde yaşadığımız ortamda ne kadar hayret vericidir: "Türk polisine kendimi aratmak suretiyle zalimet vermemek için bizzat teslim olmağa geldim, ister düşman kuvvetlerine teslim ediniz, ister devlet hapishanesine gönderiniz."

Yazımın başlığında "Niçin Süleyman Nazif?" diye sormuştum. Memleketi kara günlerden ancak Süleyman Nazif gibi yazarlarla onların eserlerinden güç ve iman kazanmış Aziz Hüdayi Bey gibi askerler, Mehmet Ali Bey gibi polisler koruyup kurtarabilir de onun için.

(*Hisar*, Agustos 1970)

deki Yüzbaşı Aziz Hüdâi Bey tarafından sansürden kaçırılarak yayımlanan bu yazı çok ilgi gördü, iki saatte gazetenin tamamı satıldı. İki ay sonra (23 Ocak 1919) üniversite konferans salonunda düzenlenen Pierre Loti'yi anma toplantısında yaptığı konuşmada işgal kuvvetlerine karşı sert bir dil kullanmaktan çekinmedi. İşgal yıllarında Ermeni meselesiyle ilgili makaleler de yazdı. Bütün bu yazılarında işgal kuvvetlerine sert bir dille çattı, Avrupalıların Haçlı zihniyetinde olan tutumlarını eleştirdi. Bu yazıları ve konuşmayı hazmedemeyen İngiliz işgal kuvvetleri komutanlarınca Malta adasına sürülerek orada yirmi ay kaldı. Dönüşünde *Peyâm-ı Sabah*, *Son Telgraf*, *Yeni Ses* gazeteleri, *Resimli Gazete*, *Yarın*, *Mahfil*, *Asri Türkiye*, *Servet-i Fünün* dergilerinde bir süre daha yazarlığını sürdürdü. Zatürreeden öldüğünde yeleğinin cebinde üç nikel kuruşu vardı, cenazesi Türk Tayyare Cemiyeti tarafından kaldırıldı. Edirnekapı Mezarlığına gömülüdür.

Servet-i Fünün'da İbrahim Cehdi takma adı ile yayımladığı ilk şiirlerinde Namık Kemal'in etkisinde görülen Süleyman Nazif, yazılarında Arapça ve Farsça kelimelere biraz fazla yer vermiş olmasına rağmen döneminin birçok edebiyatçısı tarafından (Ahmed Haşim, Mehmet Akif vd.) nesirde büyük bir üslupçu kabul edildi, hatta düzyazıları şiirlerinden üstün tutuldu. Nazif, Ziya Gökalp'in Türkçülük anlayışını eleştirdi. Uzun boylu, geniş omuzlu, esmer ve yağız çehreli, siyah sakallı, vakarlı ve heybetli bir insan olan Nazif vatanperver ve korkusuz bir şahsiyet idi. Halit Fahri Ozansoy, onun 1925'teki Şapka Kanunu'ndan sonra "yıldırımlı ve şimşekli fikirlerle dolu başının üstüne inadına dar gelen" siyah bir melon şapka oturttuğunu yazar.

Şiirleri üç dönemde incelenebilir: 1892-97 arası olan Servet-i Fünün öncesi ilk döneminde Namık Kemal etkisinin yoğun hissedildiği vatan temasını işleyen hürriyetçi şiirler yazdı. Bunları *Gizli Figanlar*'da topladı. 1898-08 yılları arası, Servet-i Fünün topluluğuna girdikten sonraki dönemde Servet-i Fünün'un estetik ölçülerini benimsedi, konuları bireyselleşti. Fakat gene de Türk toplumunun aksayan taraflarına kayıtsız kalmadı. 1908'den sonraki döneminde, bireysel acıları işlemekle birlikte milli duyguya daha fazla yer verdi. Onun şiirlerinde vatan, her şeyden önce bir coğrafî değer taşıdı, vatan bir mekândır. Ondaki bu mekân duygusu, toprağı yakından tanımasından ileri gelir. Az da olsa tabiat ve aşk şiirlerini de kaleme aldı. Şiirde aruz veznini kullandı. Hece veznîyle *Cenk Türküsü* adlı bir şiir yazdı.

Düzyazısında "hadid ve şedid bir mizaca sahip"tir. Hitabet, mektup, inceleme, konferans ve makale türü yazılarının konuları sanat ve edebiyatla; dil hakkında; Osmanlıcılık ve Türkçülükle ilgili olanlar ve Avrupa ile ilgili yazılar olmak üzere tasnif edilebilir. Üslûp sahibi olan Nazif, son devir Osmanlıcasının en mükemmel ve ahenkli örneklerini verdi. Dile hâkimdir. Cümleleri ve kompozisyonu sağlamdır. Heceyi beğenmedi ve sonuna kadar sadelcşmc hareketine muhalif kaldı. Türkçülerle şiddetli polemiklere girdi.

"Üslubunun tetkikinden anlıyoruz ki, Süleyman Nazif bir şarklı zihni-yetiyle 'belagat' kaidelerine büyük bir iman ile inanan son büyük edibimizdir. Söz'ün kudretini, kelimelerin âhenginden, nidaların azametinden ve tezatların şimşeklerinden beklerdi. Fakat muhayyirul ukul bir hayat menbaı olan bu adam, ateşten parmaklariyle kelimelere dokununca onları garip bir seyyale ile canlandırmasını bilirdi. Cansız kamus onun elinde bir meşale gibi yanardı (...) Onu okuyan adam, bağıran bir adamı dinliyorum zannederdi ve önünde matbaa harfleriyle basılmış bir sayfanın bulunduğunu unuturdu. " (Ahmet Haşim)

"Eğer Türk şair ve nâsirleri arasındaki ruhi karabete göre zürriyet grupları ayırmak caizse, rahmetli Süleyman Nazif'i, hayranı olduğu ve hakkında bir de monografi yazdığı Fuzuli'nin değil, Nef'i'nin manevî şeceresine kaydetmek doğru olur. "Batarya ile Ateş" muharriri, Fuzuli'nin aşkından ziyade Nef'i'nin kinine vâristir. Bu miras, onun çatılmış süngüleri andıran dik ve kalın kaşlarının altındaki tehlikeli bölgede nöbet bekleyen simsiyah gözlerinin

SÜLEYMAN NAZİF

DİLİ DE KALEMİ GİBİ KESKİN YAZAR

Halit Fahri Ozansoy

Süleyman Nazif "Dinim kinimdir" derken, şahsına yapılacak bir hücuma karşı değil, inançlarına aykırı düşen hareketlere karşı o kin silâhını kuşkusuz çıkarırdı. Bu bakımdan, hiçbir zaman yapmacıklı değildi. Hele milli duygularına dokunulursa ateş kesilirdi. Öyle sanırım ki, Servet-i Fünûncu Abdullah Cevdet'in Shakespeare tercümelerini yermesinin başlıca sebeplerinden biri de, onun, Mütarekede İngiliz mandasına taraftarlığına kızması idi. Bu hırsla, "İçtihat" dergisi sahibi Dr. Abdullah Cevdet'in Balkan Savaşı sonunda aytk "Şehbal" dergisinde çıkan bir şiirindeki "Öksüz" kelimesinin bir tertip hatası ile "Öküz" diye çıkmasını bile keskin hicvine bir vasıta kılmıştı. (Vatanın öksüzüyüm) mısraının (.....öküzüyüm) diye çıkmasını ele alarak onu kendi sözü ile yaralamak istemişti. Ne kadar zaman sonra!...

Ya vatan aşkı ile medeni cesareti?... Bu, hayran kalmacık cesaretle ölüme karşı koyan Süleyman Nazif, meş'um Mütarekenin 28 Kasım 1918'inde "Hadisat" gazetesinin ilk sayfasına etrafı simsiyah bir çerçeve içinde (Kara bir gün) yazısını koyarken, son İstanbul hükümetinin alçakça tazim ve tebcilleri ile karşılanan ve donanmasının toplarını tehdidle şehre çeviren Fransız askeri kuvvetlerine milli heyecanının yıldırım akısı sesini duyurmuştu. Bu, Türk ruhunun arslanca bir sahlanışı idi. Fransız generali, ilk anda, Nazif'in kurşuna dizilmesini emretmişti, fakat nasıl olmuşsa sonradan bu emri geri almıştı. Süleyman Nazif bu! Yine de yılmadı. 23 Ocak 1920 de Dartılfünun konferans salonunda Pierre Loti için yapılan ihtifalde işgal kuvvetlerine karşı en ağır suçlamalar yaptı ve bu defa muhakkak bir idamdan İngilizlerin Malta'ya sürdüğü mebuslarla bir kısım yazarların arasına katılmakla kurtuldu. İşte Süleyman Nazif'in «Dinim kinimdir» si bu idi.

Bunun dışında (Fırak-ı Irak) şairinin bir de "Nefret" kelimesi ile belirtilebilecek başka türlü bir isyanı da vardı. Bu, biraz da, alerjik bir isyandı. Asilleri Arapça ve Farsça olup halk diline düşen kelimelerin yanlış telâffuzuna bir türlü tahammül edemezdi, bir şiirde aruz veznine sıkı sıkıya bağlı idi, heceden hoşlanmazdı, iki.

Konuştuğu kimse kim olursa olsun "Gulat-i Sahih" de olarak bir kelime söyledi mi, derhal, bir parmağını uzatıp nazik bir sesle doğrusunu söyler, arkasından (Evet efendim, buyurun, devam edin) derdi. Zavallı şair Tahsin Nahid'in birkaç defa bu ihtarla ürperip fena halde terlediği söylenirdi. Zaten hangimiz Nazif'le konuşurken "Süreç-i lisan"dan ürkmezdik? (...)

(*Edebiyatçılar Geçiyor*, 1967)

yırtıcı bakışlarında, gülüşlerinin arkasına saklı öfkeyi, tabiatın diliyle ifşa eden sivri uzun dişlerinde, sözünün ve yazısının kezzap gibi keskin üslûbunda müşterek bir ifade haline gelmişti. Bu kaş, bu göz, bu diş, bu ses, bu söz ve bu yazı, uzviyetle ruh arasındaki farkları" unutturacak kadar birbirine karışır ve yakışırdı. (...)

"Süleyman Nazif'in istihzası, gülen bir öfkeydi. Onun iki dudağını açıp da üst ve alt dişlerini birbirine bastırarak içerlek ve ıslıklı bir gülüşü vardı ki, hicvinin hedefini ısırmaya hazırlandığı intibaını vermeye kâfiydi. Bunun için Türk nazmında Nef'i'den ve Türk inesrinde Nazif'ten şiddetçe üstün bir heccava tesadüf edilemez." (Peyami Safa)

"Süleyman Nazif'in gözlerimin önünde son kalan hayali, başındaki siyah bir melon şapka ile görünüşüdür. Toparlak siyah sakalı, hattâ ağzının ortasında öne doğru fırlıyarak sanki bir hücum işareti veren iki dişi bile bu portreyi sonradan tamamlar. Fakat birden gözlerini hatırlarım. Ateş gibi parlıyan bu gözler, Nazif konuşmağa başlayınca, artık bu heybetli ve biraz da dehşet verici çehreye keskin bir zekânın ışığını öylesine salar ki o andan sonra Nazif için çirkin adam diyemezsiniz. Bir misal de vereyim: Kadıköyü'nde, tanınmış bir felsefe profesöründen ayrılmış olan çok zarif ve çok güzel bir hanım, bir gün bana, Süleyman Nazif için: 'Harikulâde çekici adam! Benimle evlenmek istese derhal evet derim' demişti. Ben, sadece 'Sizden çok yaşlı' diyebildim ve hanım eli ile derhal itiraz işareti yaparak: 'Fakat o gözlerdeki ateşli zekâ... Bunu ne ile değiştirebilirsiniz?' diye ağzımı kapamıştı. Kadınları, Stendhal ve Paul Bourget gibi büyük kadın psikologları 300 sayfalık kitapları ile ne kadar anlatabildiler ki ben anlayıp da anlatabileyim? Bir labirentin içinde bocalamaktan hiç hoşlanmam. Hanım haksız da değildi. Süleyman Nazif bakışlarındaki kudret, zekâsının hiciv kıvılcımları ile birleşince söz silâhlarının en amansızı olurdu." (Halit Fahri Ozansoy)

"Süleyman Nazif, çok zeki, sosyal, dışa dönük ve milli hisleri kuvvetli bir şahsiyettir. Servetifünûncularla ve Türkçülerle bağdaşamayan bağımsız bir karakteri vardır. O, bir gurup adamı, bir ekol adamı değildir. Kuvvetli şahsiyeti, enerjisi ve mizacındaki hırçınlık yüzünden bir yere bağlanamamıştır. Ondaki hürriyetçi tavır, bu kabına sığmaz mizacından kaynaklanmaktadır. Onun bağımsız karakteri Türkçülere de cephe almasına sebep olmuş, o hayatı boyunca tek başına kalmış, fikirlerini ve inançlarını tek başına savunmuştur. Bir bakıma onun kudreti ve tesiri de buradan gelir. Tek başına, gür sesiyle başta Avrupalı devletler olmak üzere herkese ve her şeye meydan okumuştur. Onun yalnızlığına da sebep olan bu bağımsızlığı, mizacından ve karakterinden olduğu kadar yetişme tarzından da gelmektedir. O, çocukluğunda birbirinden farklı ve payitahttan uzak şehirlerde yaşamış, bir aile içinde de olsa yabancı bir çevrede olmanın ruhuna verdiği yalnızlık ve yabancılık duygularını tatmıştır.

"Büyük bir derinlik taşımayan fikirleri, küçük ferdî duygulanmaları anlatan orta seviyede, fakat bazıları lirik şiirleri, çoğunlukla etrafındakileri kızdıran buluşları ve esprileri ile Süleyman Nazif, edebiyatımızın orijinal ve renkli şahsiyetlerinden biridir." (Bilge Ercilasun)

"Memleket en korkunç, en felâketli zamanlarını yaşarken, hodbin ve lakayt şairlerimiz daldıkları gaflet uykusundan uyanmak istemediler ve vatanlarının matemine üç, dört damla gözyaşı dökmekten bile çekindiler. Kalemlerini şahsî hırslarına bir mecra şekline sokan bazı bedbahtlar da, yerüzünde görülmemiş bir gaflet eseri olarak, yabancı dâvaların müdafaasına ve kendi milletleri aleyhinde vesikalar ibrazına çalıştılar. Her türlü pisliklerle dolu bu çirkin kara sahnede alnının akıyla yükselen, Türk'ün masum ve lekesiz simasını ilâhî bir ışıkla aydınlatarak cihana temiz ve nuranî gösteren pek mahdut adamlarımızdan biri de âteşin, samimî vatanperver Süleyman Nazif Beydir. İleride bu kara-günlerin meş'um hatırası tarihe karıştığı zaman, memleket, elbet bu mukaddes hizmeti unutamayacak!" (Fuat Köprülü)

Süleyman Nazif adı geçince ilk akla gelen nüktelerden birkaçı şöyledir:

SÜLEYMAN NAZİF

DAÜSSILA

Bu şeb de cûşiş-i yâdınla ağladım durdum...
Gel ey kerîme-i târih olan güzel yurdum.

Ufukların nazarımdan nihan olup gideli,
Bu hâkdân-ı fenânın karardı her şekli.

Gözümde kalmadı yer, gök; batar, çıkar, giderim...
— Zemine münkesirim, asmana muğberim. —

Gelir bu cevv-i kebûdun serâpâ güler,
Çocukluğumdaki rüyaya benziyen gözler.

Zavâhirin beni ta'sîb eden güzelliğine
Taaccüb etme, melâlim durursa bigâne;

Dumanlı dağların, ağlar gözümde tüttükçe,
Olur mehâsin-i gurbet de başka inkence.

Bizim diyar-ı tahassürden etmemiş mi güzer?..
Aceb neden yine lâkayd eser nesîm-i seher?..

Verirdi belki teselli bu ömr-i me'yusa,
Çiçeklerinden uçan ıtra âşına olsa.

Demek bu mahbes-i âmâl içinde ben ebedî
Yabancıyım... Bana her şey yabancıdır şimdi!

Ne rüzgârında şemîm-i cibâlimizdir esen,
Ne dalgalarda haber var bizim sevâhilden.

Garibiyim bu yerin, şevki yok, hararet yok;
Doğan, batan güneşin günlerimle nisbeti yok.

Olunca yâdıma hasret fiken feza-yı vatan,
Sema-yı şarkı sual eylerim bulutlardan.

Süleyman Nazif, bu şiiri, Mütareke yıllarında Malta'da sürgünde iken yazmıştır (1920).

Şairimiz Bağdat Valisi iken Ordu kumandanlığından şöyle bir telgraf gelir:

"Yüz bin okka şekerle on bin okka çayın 24 saat zarfında orduya sevki"

Nazif'in verdiği cevap şudur:

"Çin İmparatoruna çekilmesi icap ederken sehven Vilâyete çekilen telgrafınız okundu. Memurin-i mülkiyenin mesuliyeti ruz-u mahşer'e kalmıştır."

*

Arapça bilgisi yetersiz olduğu halde Kur'an'ı tercüme etmeye heveslenen, hattâ yaptığı işi çok önemli göstermek için, bazı yerlerini de "özetlediğini" vurgulayan birisi, Süleyman Nazif'e:

"Bu tercümeyi bitirmeden ölürüm diye çok korkuyorum" deyince, Nazif de artık onun hak ettiği cevabı esirgememiş:

"Ben ise, Allah göstermesin, ölmez de tercümeyi bitirirsiniz diye korkuyorum."

*

Süleyman Nazif, kalem kavgasına giriştiği Abdullah Cevdet'i hırpalamak için her vesileden faydalanırdı. Bir gün ona:

"Din iyi midir, fena mıdır" diye sormuşlar.

"Valla, demiş, bu herkese göre değişir ama, şayet fena olsaydı Abdullah Cevdet dinsiz olmazdı!"

*

Süleyman Nazif devrin Hariciye Nazırı şişman Halil beyi sevmez, sorunlara fikrini şöyle özetlerdi:

"Halil bey, yüz elli okka gelen bir sülfirdan ibarettir."

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gizli Figanlar* (1906), *Firak-ı Irak* (Irak'tan ayrılış, şiir ve düzyazı, 1918), *Malta Geceleri* (şiir-nesir, 1924).

DENEME-MAKALE: *Bahriyelilere Mektup* (1897), *Namık Kemal* (1897), *El-Cezire Mektupları* (beş mektup, 1897), *Mâlumu İlâm* (1897; 2. bas. Abdulahrar Tahir adıyla 1908), *Boş Herif* (Şerif Paşa hakkında, imzasız 1910), *Süleyman Paşa* (1910), *İki İttifakın Tarihçesi* (1912), *Batarya ile Ateş* (makale-mektup, 1916), *Âsitâne-i Tarihte* (1919), *Hitabe* (Pierre Loti'yi anma gününde konuşması, 1920), *Namık Kemal* (konferansı metni, 1922), *Tarihin Yılan Hikâyesi* (makaleleri, Padişah Vahdettin hakkında, 1922), *Lütfü Fikri Bey'e Cevap* (1922), *Çal Çoban Çal* (makaleler, 1923), *Hazreti İsa'ya Açık Mektup* (1924), *Çalınmış Ülke* (padişahlar hakkında, 1924), *Âbide-i Şühedâ* (1925), *İmana Tasallut - Şapka Meselesi* (İskilipli Atıf Efendiye cevap, 1925), *Kâfir Hakikat* (Rif mücahidi Abdülkerim hakkında, 1926), *Yıkılan Müessese* (Osmanlının son dönemi hakkında, 1927).

BİYOGRAFİ-İNCELEME: *Mehmet Akif* (1919), *Nasrüddin Şah ve Babiler* (1923), *Külliyat-ı Ziya Paşa* (1925), *İki Dost* (Ziya Paşa ve Namık Kemal, 1925), *Fuzuli* (Abdulhak Hamid'in önsözü ile, 1926).

ÇEVİRİ: *Viktor Hugo'nun Bir Mektubu* (1908), *Lübnan Kasrının Sahibesi* (Pierre Benoşt'den, 1926).

HAKKINDA: Kemal Reşid / Abdülhak Hamid - Süleyman Nazif (1917), Ruşcn Eşref Ünaydın / Diyorlar ki (1918), Köprülüzade Mehmet Fuad / Firak-ı Irak (Bugünkü Edebiyat, 1924), Süleyman Nazif'in Ufulü (Servet-i Fünün, c. 61, sayı: 1587, 1927), Cenab Şahabeddin / Nazif'in Aheng-i Nesri (Güneş, sayı: 3, 1927), İbrahim Alaeddin / Süleyman Nazif (1933), Şükrü Kurgan / Süleyman Nazif (1955), Hilmi Yücebaş / Süleyman Nazif'ten Hatıralar (1957), Halit Fahri Ozansoy / Edebiyatçılar Geçiyor (1967), Ahmet Haşim / Son Şarklı (Guraba hane-i Lâklakan içinde, Süleyman Nazif'in Mezarı, Bize Göre içinde, 1969, Haz.: Mehmet Kaplan), Şevket Beysanoğlu / Doğumunun 100. Yılında Süleyman Nazif (1970), Hisar (sayı: 80, Ağustos 1970), İhsan Erzi / Süleyman Nazif'in Yaşamı ve Kaynakçası (1970), Kenan Akyüz / Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi (1970), İsmet Binark - Necat Sefercioğlu / Doğumunun Yüzüncü Yıldönümü Münasebetiyle Süleyman Nazif Bibliyografyası (1970), Ruşen Eşref Ünaydın / Diyorlar ki (1972), Peyami Safa / Objektif: 6-Yazarlar Sanatçılar Meşhurlar (1976), İhsan Erzi / Süleyman Nazif / Malta Geceleri - Firak-ı Irak ve Galiçya (1979), Sabahattin Arıç / Süleyman Nazif , Batarya ile Ateş ve Tarihin Yılan Hikâycsi (1978), Şuayb Karakaş / Süleyman Nazif (1986, basılmamış doktora tezi), A. Türker Acaroğlu / Açıklamalı Süleyman Nazif Kaynakçası (1987), Şuayb Karakaş / Süleyman Nazif (1988), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, s. 189-227), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Bilge Ercilasun / Büyük Türk Klâsikleri (c. 10, 2004).

SÜLEYMAN NESİB

Şair (D. 1866, İstanbul – Ö. 28 Eylül 1917, İstanbul). Asıl adı Süleymanpaşazâde Mehmed Sami'dir. Mülkiye Mektebini (Siyasal Bilgiler Okulu) bitirdikten (1889) sonra Bursa, Bağdat ve İstanbul'da öğretmenlik, okul müdürlüğü, maarif müdürlüğü yaptı (1890-08). İlköğretim ve yüksekokullar müdürlükleri (1909-18) görevlerinin ardından, Darülfünün (İstanbul Üniversitesi) umum müdürlüğü (1912) ile Maarif Bakanlığı Telif ve Tercüme Kurulu üyeliği (1915) görevlerinde bulundu. Vasiyetine uyularak, Tevfik Fikret'in etkisinde yazdığı şiirler *Servet-i Fünün* dergisinde yayımlandı. Döneminin ünlüleri arasına giremedi. Kitapları ölümünden sonra basıldı.

ESERLERİ:

Süleyman Paşazâde Sami Bey Külliyat-ı / Âsâr ve İhtisasât (1918), *İlm-i Terbiye-i Etfal* (1918), *Süleyman Paşa Muhakemesi* (Babasının hayatı, 1912).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Salim Durukoğlu / Süleyman Nesib-Süleyman Paşazade Bey Hayatı Edebi Kişiliği Şiirleri (2001), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

SÜLEYMAN PAŞA

Asker, şair, tarih yazarı (D. 1838, İstanbul - Ö. 1892, Bağdat). Şiirlerinde Hüsnî mahlasını kullandı. Tam adı Süleyman Hüsni Paşa'dır. Harbiye Mektebini bitirerek (1859) Yenipazar (Bosna), Hersek ve İşkodra'da görev yaptı. Girit isyanının bastırılmasında (1867) gösterdiği başarıdan dolayı yarbaylığa yükseltilerek Harbiye Mektebi münşaat müdürlüğüne, mirlivalığa (Tuğgeneral) yükselerek askerî okullar nazırlığına getirildi (1873). Abdülaziz'in tahttan indirilmesinde önemli rol oynadığını göz önüne alan II. Abdülhamid tarafından mareşallik rütbesiyle Bosna-Hersek komutanlığına atanıp İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Bu görevi sırasında Karadağ isyanını bastırıp, Şıpka'da Rus ordusunu yenilgiye uğrattı. Ancak Tuna ve Balkan orduları başkomutanı olarak katıldığı Osmanlı-Rus Savaşı'nda (1877-78) Osmanlı ordusu mağlup oldu. Bu yenilgiden sorumlu tutularak, II. Abdulhamid'in isteğiyle yargılandı. Rütbeleri alınarak sürüldüğü (1878) Bağdat'ta on dört yıl yaşadı ve orada öldü. Musa Kâzım Camii içindeki Ebu Yusuf Hazretleri'nin mescidinin girişine gömülüdür.

Tanzimat döneminde Osmanlıcılığa karşı Türkçülüğü savunmuş olan Süleyman Paşa, bu görüşünü tarih ve dil alanında da uyguladı. Askeri Mektepler Nezaretinde iken askeri rüştiye mekteplerini (askeri ortaokul) ve öğretmenlerini yetiştiren okulları açtı. *Târih-i Âlem* adlı eserinden dolayı, 1875'te Paris'te toplanan Coğrafya Kongresinde kendisine ikinci rütbeden bir madalya verildi. Hayatı ve mahkemesi hakkında geniş bilgi, oğlunun yazdığı *Süleyman Paşa'nın Muhakemesi* (1912) adlı eserdedir.

ESERLERİ:

EDEBİYAT ve DİL: *Mebâni'l-İnşâ* (2 cilt, 1874), *İlm-i Sarf-ı Türkî* (Türkçe dilbilgisi, 1875).

TARİH: *Târih-i Âlem* (dünya tarihi, Adem peygamberin yaratılışından İslâmiyet'in doğuşuna kadar geçen olayları kapsar, 1874), *Umdetü'l-Hakayık* (1877 Osmanlı-Rus Savaşını

anlatan bu eser, daha önce Ceride-i Askeriyye'de yayımlanan ve 1293 Osmanlı-Rus harbini tenkit maksadıyla yazılmış "Harb-i Ahir ve İstihkamât" adlı eseri tenkit için yazılmıştır, 6 cilt, 1828), *Hisse-i İnkılâp* (Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilişi ile 5. Murad'ın tahta çıkışını anlatır, 1908).

DİN: *İlm-i Hâl-i Sagir*, *İlm-i Hâl-i Kebir*.

ÇEVİRİ: *Terceme-i İrâde-i Cüz'iyye* (Akkirmanî'den).

HAKKINDA: Sami Bey / Süleyman Paşa Mukhemesi, (Osmanlı Müellifleri, c. 2, s. 249, 1971-1975), Nihat Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (1971-79), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Nail Tuman / Tuhfe-i Naili (c. 1, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TDOE-TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

SÜLEYMAN TEVFİK (Özzorluoğlu)

Gazeteci-yazar (D. 1861, İstanbul - Ö. 1939, İstanbul). Mabeyin (Saray) kâtiplerinden Zorluzade Hacı (Aziz) Hüsnü Bey'in oğludur. Şair ve yazar Halide Nusret Zorlutuna ile şair ve yazar İsmet Kür yeğenleridir. Özel dersler alarak iyi bir öğrenim gördü. Arapça. Fransızca, Farsça, İtalyanca öğrendi, 1881 yılında Antep'te Fransızca öğretmenliği yapmaya başladı. Daha sonra Halep ve Selanik'te çeşitli memurluklarda bulundu. 1897'de Osmanlı-Yunan Savaşı'na *Sabah* gazetesi muhabiri olarak katıldı. 1906'da Meclis-i Kebir-i Maarif üyeliğine atandı. Gazeteciliğe Cumhuriyetten sonra da devam ederek çeşitli gazete ve dergilerde yöneticilik yaptı. Döneminin en üretken yazarlarından biri olarak din, edebiyat, folklor, tarih, yemek kültürü ve dil konularında yüz elliden fazla telif ve çeviri eser verdi. Ayrıca halk öykülerini yeni harflerle ilk yayımlayanlardan biri oldu.

ESERLERİ:

GEZİ-ANI: *Devlet-i Aliyye-i Osmaniye ve Yunan Muharebesi* (Abdullah Zühtü ile, 1897), *Tesalya'da Bir Cevelan ve Dört Aylık Seyahatim* (1897).

HALK ÖYKÜSÜ ve MASALI: *Şah ile Aşık* (1917), *İncili Çavuş* (1918), *Baba Hasan'ın Sihirbazlığı*, (Doğu Masalları) (1923), *İskender'in Aynası* (1923), *Şehzade Cihangir* (1923), *Şahreman Hikâyesi* (1925, yeni bas., 1931), *Bolu Bey'inin Gelini* (Türk Masalları, 1925), *Arzu ile Kamber* (1930), *Asuman ile Zeycan* (1930), *Ferhat ile Şirin* (1930), *Derdiyok ile Zülfü Siyah* (1930), *Hurşit ile Mahmiri* (1930), *Elif ile Mahmut* (1930), *Leyla ile Mecnun* (1930), *Melek Şah ile Güllü Hanım* (1930), *Razmihan ile Mahfiruze* (1930), *Seyfülmülük* (1930), *Köroğlu* (1930), *Yusuf ile Züleyha* (1930), *Avcu Behram* (1931), *Behmen Şahın Hikâyesi* (1931), *Hayber Kalesi Gazası ve Fethi* (1931), *Mahanın Felaketleri* (1931), *Çoban Kızı Ayşe* (1931), *Sihirbaz Sultan* (1931), *Şah İsmail* (1931), *Yemlihanın Karısı* (1931), *Esirci Şahin* (1931), *Veysel Karani Hikâyesi* (1933), *Kerbelâ* (1933), *Dürrü Yekta* (1933), *Gül ile Sitemkâr* (1933), *Tahir ile Zühre* (1936).

DERLEME: *Âşık Ömer Divanı* (1932), *Yunus Emre Divanı* (1937).

DİĞER ESERLERİ: *Kendi Kendine Konservecilik* (1918), *Güzel Mektup Numuneleri* (1932?), *Letaif Cüzdanı* (1930), *Kahraman Katil* (1930), *Yedi Âlimler* (1931), *Muhiddini Arabi Ta'birnamesi*, (Latin Harfleriyle, 1932), *Yeni Mektup Örnekleri* (1932), *Serencam* (1933), *Vasiyetname* (1933), *Hürriyet ve Mahmure, Kamil'ul- Kelam ve Bânü Cihan* (1997), *Tutiname* (1997).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), M. Sabri Koz / "19. ve 20. Yüzyıllarda İki Fıkra Derleyicisi: Mehmed Tevfik ve Süleyman Tevfik" (Müteferrika, Kış 1994), Dücane Cündioğlu / "Türkçe Kur'an Çevirilerinin Siyasi Bağlamında Bir Kur'an Mütercimi: Süleyman Tevfik" (Müteferrika, Yaz 1998).

SÜLEYMAN VEHBİ

Şair ve yazar (D. 1864, İstanbul - Ö. 25 Eylül 1921, İstanbul). Ürünlerinde S. Vehbi imzasını da kullandı. Dönemin ünlü devlet adamlarından eski Maarif Nazırı (Milli Eğitim Bakanı) Münif Paşa'nın oğludur. Galatasaray Sultanisi (Lisesi, 1880), Mülkiye Mektebi yüksek kısmı (Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1882) mezunu. 1883'ten itibaren Galatasaray Sultanisinde öğretmenlik, Maarif Nezareti Muayene ve Teftiş Encümenlerinde üyelik ve başkatiplik görevlerinde bulundu. Burada Meclis-i Kebir-i Maarif başkâtipliğine kadar yükseldi. Hayatının son dönemi sürekli hastalık içinde geçti. Son görevindeyken hastalığının devam etmesi nedeniyle 1919'da malûlen emekliye sevk edildi. Şişli Fransız Hastanesinde öldü. İstanbul Okmeydanı Mezarlığına gömülmüştür.

ESERLERİ:

ROMAN: *Haşim Bey yahut Münasebetsiz İzdivaç* (1886), *Nedîme yahut Düğün mü Matem mi?* (1892).

ŞİİR: *Ah ü Enin* (1888).

DENEME: *Fransızca Mütalaatım* (1306 / 1899).

ÇEVİRİ: *Peter Schlemihl'in Sergüzeşt-i Garîbi yahut Gölgesini Satan Adam* (Adalbert de Chamisso'dan, 1892).

HAKKINDA: Müceddidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiyye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

SÜLKER (Okur), Kemal

Bkz. KEMAL SÜLKER

SÜLÜK, Sami

Öykü ve roman yazarı. 1962, Devrek / Zonguldak doğumlu. Öğreniminin ardından Almanya'nın Duisburg kentine yerleşti. Yazılarıyla yurtdışında adından sıkça söz ettiren yazar Duisburg - Gençlik Yılı (1985) ve İsviçre - Barış Yılı yarışmalarında (1986) mansiyon aldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Bir Kır Çiçeği Gibi* (1988).

ROMAN: *İki Yüzlü Gerçek* (1990), *Tükenişin Sonu* (1994).

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

SÜLÜN, Murat

Tefsirci. 1968, İzmit / Kocaeli doğumlu. İlköğrenimini İzmit Mimar Sinan ve Leyla Atakan ilkokullarında, ortaöğrenimini Gaziosmanpaşa ve Bakırköy imam hatip liselerinde tamamladı. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1991) mezunu. İlkokuldan sonra hafızlık yaptı ve kıraât-ı aşere okudu. Klasik Arapça eğitimi aldığı sırada belli başlı Kur'an surelerini farklı tefsirlerden araştırma imkânı buldu (1983-87). Çalışmalarını Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak (1992-) sürdürdü.

ESERLERİ:

İNCELEME: *İslâmî Teşri ve Takvimde Ay'ın Yeri* (1991), *Türkiye Kur'an Makaleleri Bibliyografyası* (1999), *Kehf Suresinin 32-44. Ayetlerinin Tefsiri*.

ÇEVİRİ: *RuhulBeyan, et-Tasavvuf: es-Sevratü'r-Ruhiyye Fi'l-İslâm* (Ebü'l-Ala el-Afifi'den), *Fi-Zılali'l-Kur'an*.

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

SÜMER, Dinçer

Şair ve yazar. 19 Mart 1938, İzmir doğumlu. İzmir Namık Kemal Lisesi (1947), Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Bölümü (1961) mezunu. Devlet Tiyatrosunda 1960 yılından itibaren oyuncu ve yönetmen olarak çalıştı. Üleyman Demirel'in Cumhurbaşkanlığı döneminde, Cumhurbaşkanlığı kültür-sanat danışmanlığı görevinde bulundu.

İlk şiiri *Varlık* dergisinde çıkmıştı (1955). Şiirleri bu tarihi izleyen yıllarda ayrıca *Yeditepe*, *Dost*, *Türk Dili* vd. dergilerde yayımlandı. Radyo ve tiyatro oyunları, senaryoları yazdı. TRT 1970 Sanat Ödülleri yarışmasında *Küpe Çiçeğinin Ölümü* adlı radyo oyunu, *Gecenin Bir Yerinde* adlı TV oyunu ve *Serçe* hikâyesiyle üç ba-

DİNÇER SÜMER

KÂTİP ÇIKMAZI

Birinci Perde

Birinci Tablo

"Gece yarısı. Ortalık yarı karanlık. Sağdaki odayı kışık bir idare lâmbası aydınlatmakta. Sessizlik. Bir tren düdüğü duyulur. Çamaşır serili çinko damda sesler çıkararak çiselemeye başlayan yağmur. Sağdaki odada Nermin'in yatağından doğrulduğu görülür. Öylece sessiz, düşünceli, yağmuru dinler. Yakındaki istasyondan bir trenin düdüğünü öttürerek hareket ettiği duyulur. Bir an sonra, elinde küçük bir havulla Kemal ve Yalvaçlı girerler."

YALVAÇLI: Anan seni görünce bayram yapacak

KEMAL: Sevinir fukaracık.

YALVAÇLI: Kapıyı bir açacak, bakacak ki sen! Düş mü, gerçek mi şaşacak.

KEMAL: (Durgun) Öyle.

YALVAÇLI: Sen koyup gittikten sonra, ne zaman beni görse, hep senin sözünü eder, sana da iki satır bir şey yazmadı mı, diye sorar. Yazdı desem bir türlü, yazmadı desem bir türlü... Anlayacağın, gittin gideli yüzü gülmedi kadıncağızın. Haydi selâmsız - sabahsız basıp gittin, hiç olmazsa iki satır çiziktirip...

KEMAL: Olmadı işte, elim varmadı...

YALVAÇLI: Eli varmamış. Ulân, adamın iki eli kanlı olsa...

KEMAL: Yok, bildiğin gibi değil Yalvaçlı. İçimden gelmiyordu, cesaretim yoktu... Babamın mahalleye karşı, benim Kemal diye oğlum yok, bu kapı bundan böyle ona duvar, diye bağırdığını unutamıyordum.

YALVAÇLI: Ne yapsaydı ya? Elini mi öpseydi? Sen sabah ezanında eve zurna gibi gel, bas narayı, kır dök...

KEMAL: Boş ver Yalvaçlı, eski hikâyeler bunlar.

YALVAÇLI: Orası öyle. Benim dediğim, çok üzdün garipçikleri. Elin - günün içinde başı yerde dolaşırlar. Çekip gidişinden onlar suçlularmış gibi.

KEMAL: (Yalvaçlı'yı duvar dibine çeker) Gel şöyle, yağmur sıklaştı.

YALVAÇLI: Trende seni görünce şaşırıp kaldım. Baktım herifin biri, elinde karikatür dergisi, pencere kenarına yaslanmış şöyle. Dur ulan Yalvaçlı dedim, bu bizim Kemal be! Değişmişsin. Büyükler mıyıklar... Süzülmüşsün ama.

KEMAL: Bilmem, öyle mi?

YALVAÇLI: Daha kral olmuşsun böyle. (Güldürler) Neyse, yoldan geldin sen, kafanı ütülemeyeyim. Eyvallah, yarın konuşuruz.

KEMAL: Yalvaçlı!

YALVAÇLI: Söyle.

KEMAL: Dur.

YALVAÇLI: Girmiyor musun eve?

KEMAL: Gireceğim de... Biraz sonra...

YALVAÇU: Anlamadım?

KEMAL: Şey... Güç olacak, birdenbire...

YALVAÇLI: Eve girmek mi? Hoppala! Oğlum, babanın evi değil mi?

KEMAL: Geldiğimden haberleri yok. Gecenin bir yarısı... Ansızın., Kal biraz daha, konuşalım. Bak yağmur da var. Birazdan diner.

YALVAÇLI: Ya diner, ya da büsbütün azıtır.

"Başlarını kaldırıp gökyüzüne bakarlar. Nermin, yatağından fırlar, öteki evin çinko damındaki asılı çamaşırlara bakar. Koşar, elinde bir çamaşır selesiyle sokağa iner. Kemal'lerin evinin kapısını iter. Kapıyı aralık bırakarak, yukarıya, çinko dama çıkar. Çamaşırları aceleyle topladığı görülür. Kemal'le Yalvaçlı, Nermin'i görmemişlerdir."

YALVAÇLI: Bir şey düşündün mü iş için?

KEMAL: Ne işi?

YALVAÇLI: Basbayağı iş. Bir yerde çalışmayacak mısın?

KEMAL: Düşünürüz sonra.

YALVAÇLI: Bana baksana sen, yoksa üç gün sonra gene...

KEMAL: Yok canım, nereye? Hem artık Bursa'ya da dönemem, Enişteyle kavga ettik.

YAVAÇLI: Enişteyle de mi?

KEMAL: Enişteyle de. Kenef herifin biri. Ne oldum delisi.

YALVAÇLI: Ensesi kalınmış duyduğuma göre.

KEMAL: Magirus bir otobüsü var, Bursa - Bandırma çalıştırıyor. Yanında şoför muavniydim. Yedi ay çalıştım. Önceleri kayınbirader beydik, sonra adımız ufaklık oldu.

YALVAÇLI: Geçinemediniz demek?

KEMAL: Onunla geçinebilene rastlamadım ki. Bursa'da bir tane. Akrep Şevket dedin mi, millet yaka silkiyor. Bana göre genç de hava hoş, işime gelmeyen sözünü duymaz, kulağını tıkar geçerdim. Gelgelelim, bizim kıza kan kusturuyor.

YALVAÇLI: Necla'ya?

KEMAL: Necla'ya ya. Dişine göre bulmuş kızcağızı, dünyasını şaşırtıyor. Oysa alınceaya kadar bizim fukaralara ne hikâyeler düzdüydü.

YALVAÇLI: Bilmez miyim canım...

KEMAL: Allahın günü küfür, Allahın gecesi dayak. Bir yıllık karısı be. A ciğersiz, kuldan utanmıyorsan Allahtan kork!

YALVAÇLI: Çok içer mi?

KEMAL: Of, sorar mısın? Bir içkisi olsa, gene eyvallah. Serseriliğin bini bir para. İçki, kumar, dolandırıcılık, ne aklına gelirse bunda. Hiç yoksa on tane dostu var. Dostları da dost olsa hani. Bardan, kerhaneden.

YALVAÇLI: Yok be?

KEMAL: Dün gece geç vakit eve geldim. Baktım, Necla kapının arkasına büzülmüş, iki göz iki çeşme. Ne var gene kız dedim, söylemez. İçerden bir kahkahalar, bir naralar geliyor ki sorma gitsin. Bir karı bulup eve getirmiş, tekine tokat bizimkine sofralar kurdurtmuş, hizmet ettirmiş. Yemişler, içmişler, kudurmuşlar, sonra da kızcağızın kendi yatağında ver yansın! İşte ne olduysa ondan sonra oldu. Bastım kapıya tekmeyi, daldım içeri. Boğuşup duruyor seninkiler, ikisi de dut gibi. Enişte bey kaldırıp kafasını karının üstünden hık mık edecek oldu, ya Allah deyip bir girişmişim ki, ötesini ben de bilmiyorum. Duman ettim ortalığı.

YALVAÇLI: Eline sağlık, iyi etmişsin.

KEMAL: Bizimkine, yürü kız dedim, al mantonu çekelim gidelim İzmir'e. İyi kötü bir babamızın evi var. Ne cevap verse beğenirsin? O benim kocamdır, döver de söver de, koyup gitmek yakışmaz bana, denmez mi?

YALVAÇLI: Besbelli, seviyor kızcağız.

KEMAL: Bırak Allahını seversen Yalvaçlı, duyunca apışıp kaldım. Vallahi ne hâliniz varsa görün, deyip yürüdüm.

YALVAÇLI: Boş ver, iyi olurlar bakarsın.

KEMAL: Boş ver.

YALVAÇLI: Sana da burada bir iş ayarlarız. Olmazsa ben bizim fabrikada soruştururum.

KEMAL: Nasıl iş seninki?

YALVAÇLI: Dokuma tezgâhında işte.

KEMAL: Anlamam ki.

YALVAÇLI: Çok kolay. Makinanın başında duruyorsun. Düğmeye bastın mı elektrikli tezgâh kendi çalışır. Yalnız dikkat edeceksin, iplik kopmasın! Koptu mu bir düğüm atarsın, tamam. Yeni girene haftalık doksan.

KEMAL: Bilmem ki...

YALVAÇLI: Ben bir dengine getirir, ustabaşıyla konuşurum. Bakarsın olur, beraber gider geliriz.

KEMAL: Gider geliriz. (....)

(*Kâtip Çıkmazı*, 1970)

şarı ödülü kazandı. *Eski Fotoğraflar* oyunu ile de Türk Dil Kurumu 1977 Oyun Ödülünü, *Meddah Amca* adlı çocuk oyunuyla TBMM Kültür Sanat Kurulunun üçüncülük ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Günebakan* (1955), *Denize Çıkan Cadde* (1957), *Küçük Kızın Adı Ayşe* (1965), *Sandalım Kıyıda Bağlı ya da Ayyuklalı Alekos ile Namazgâhlı Şükrü Bey Destanı* (1983).

ROMAN: *Bozuk Bir Şey* (1976), *Bir Düş müydü O İzmir* (1992).

ÖYKÜ: *Aklımda Kalan Masallar* (1983), *Memuroğlumemur* (1994).

OYUN: *Kâtip Çıkmazı* (1970, Devlet Tiyatrosu ve İstanbul Şehir Tiyatrosunda oyn., 1971, 72), *Bu Topraklar İçin* (1976), *Üç Derste Aşk* (Ankara Meydan Sahnesi'nde oyn., 1971), *Altın Kalpli Kız* (çocuk oyunu, Devlet Tiyatrosunda oyn., 1968), *Eski Fotoğraflar* (Devlet Tiyatrosunda oyn., 1976, bas., 1978), *Karacaoğlan* (oyn., 1984), *Aşk Dediğin Nedir ki?* (oyn., 1984), *Meddah Amca* (oyn., 1986), *Toplu Oyunları I* (1994), *Toplu Oyunları II* (1997).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SÜMER, Faruk

Tarihçi (D. 5 Kasım 1924, Bozkır / Konya - Ö. 21 Ekim 1995, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı (1942). 1950 yılında *"XVI. Yüzyılda Anadolu Suriye ve Irak'ta Oğuz Boylarına Mensup Teşekküller"* adlı teziyle tarih doktoru oldu. 1955 yılında *"Karakoyunlular"* teziyle doçentliğe ve 1963 yılında *"Oğuzlara Ait Destanî Mahiyette Eserler"* adlı çalışmasıyla profesörlüğe yükseldi. 1971 yılında California Üniversitesinden gelen Tarih Bölümü Başkanlığını önerisini reddederek Türkiye'de çalışmayı tercih etti. Londra ve Frankfurt üniversitelerinde misafir öğretim üyesi olarak Türk tarihi ve kültürü sahasında dersler ile birçok Asya ve Avrupa şehrinde konferanslar verdi. Çalışmalarını Türkiye'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Musikisi Konservatuarı ve Adapazarı Konservatuarı ile Mimar Sinan Üniversitesinde sürdürdü. 1982 yılında emekliye ayrıldı. İstanbul'da Kozlu Mezarlığında gömülüdür.

BAŞLICA ESERLERİ:

Oğuzlar (1967), *Dede Korkud Kitabı* (A. Edip Uysal ve Warren S. Walker ile, 1972; İngilizcesi: The Book of Dede Korkut, ABD, 1992), *Türklerde Atıcılık ve Binicilik* (1982), *Eski Türklerde Şehircilik, 24 Oğuz Boyundan Biri Olan Çepniler, Yabanlu Pazarı.*

SÜMER, Güner

Oyun yazarı, yönetmen, dramaturg (D. 18 Mart 1939, Nallıhan / Ankara - Ö. 27 Nisan 1977, Ankara). Adalet Ağaoğlu'nun kardeşidir. Ankara Atatürk Lisesinden sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki öğrenimini tamamladı. 1960 yılında gittiği Paris'te iki yıl kaldı, Théâtre National Populaire'de Jean Vilar ve Théâtre de France'ta J.L. Barrault'dan yönetmenlik öğrenimi gördü, asistanlık yaptı. Dönüşünde Arena Tiyatrosunu kurdu. Burada oyunculuk ve yönetmenlik yaptı. Asaf Çiğiltepe'nin ölümünden sonra (1967) AST'ı yönetti. Daha sonra İstanbul'a yerleşerek İstanbul Sanat Tiyatrosunu kurdu (1970). Gazetelerde telif ve uyarlama fotoromanları yayımlandı.

Güner Sümer

Lise öğrenciliği yıllarında arkadaşlarıyla birlikte *Mavi* (1952-56, 22 sayı) adlı aylık bir dergi çıkarmış, burada şiir, hikâye ve tiyatro eleştirileri yazmıştı. Oyun yazarlığıyla tanındı. *Yarın Cumartesi* adlı oyunuyla Ankara Sanat Sevenler Derneğince 1965 yılında en iyi yönetmen seçilmişti.

ESERLERİ:

OYUN: *Yarın Cumartesi* (1961, bas., 1962), *Bozuk Düzen* (1965), *Hüzam* (1983), *Baba ile Oğul* (1983).

UYARLAMA: *Kel Şarkta* (E. Ionesco'dan, Sahne Z ekibi ile birlikte Ankara Radyosu için, 1960).

ÇEVİRİ: *Gizli Ordu* (Brenden Behan'dan çev., 1963), *Küçük Burjuvalar* (M. Gorki'den, 1975).

ŞİİR-DÜZYAZI: *Şiirler/Düzyazılar* (1954-56).

ÖYKÜ: *Öyküler* (1954-56).

Ölümünden sonra tüm eserleri Adalet Ağaoğlu tarafından hazırlanarak basıldı: *Toplu Eserleri* (2 cilt, 1983). *Adı Nalan* isimli tamamlanmamış bir de romanı vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Figen Gökberk / Güner Sümer'in Oyunları (Günümüzde Kitaplar, Ekim 1984), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SÜMER, Mehmet Kadri

Şair ve yazar. 1945, İzmir doğumlu. İlk ve ortaokulu Menemen'de okudu. Parasız yatılı olarak girdiği Edirne Erkek İlköğretmen Okulundan 1963'te mezun oldu. Zonguldak ve Denizli'de öğretmenlik yaptıktan sonra, 1966'da İzmir'e atandı. Çeşitli okullarda sınıf öğretmeni, müdür ve müdür yardımcısı olarak görev yaptı. Modern Eğitim ve Rehberlik, Televizyon ve Radyo Program Yazarlığı, Temel Liderlik, Türkçe, Eğitim Araçları gibi hizmetiçi eğitim kursları tamamladı. 1987'de Açıköğretim Fakültesi Eğitim Ön Lisans Programını bitirdi. 1997'de emekliye ayrıldı. Yaşamını İzmir'de sürdürerek yazı ve derleme çalışmaları yaptı.

Çeşitli dergi ve gazetelerde şiir ve yazıları yayımlanan Sümer, arkadaşlarıyla birlikte İzmir'in en uzun ömürlü edebiyat dergisi *Dönemeç*'i kurdu. Ders kitabı ve derleme türü kitap çalışmalar yaptı. Hazırladığı ders kitaplarının tamamına yakını MEB Talim ve Terbiye Kurulunca ilkokul öğrencilerine tavsiye edildi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sevmek Zamanı* (1971), *Şiirlerle Atatürk* (1999), *Bir Demet Şiir* (2000).

ÇOCUK: *Bilmece-Bildirmece* (1999), *Portakalı Soydum Başucuma Koydum - Tekerlemeler* (1999).

Ayrıca ders kitapları vardır.

SÜMER, Mualla

Romancı, ressam. 13 Ağustos 1929, İstanbul doğumlu. Beyoğlu 29. İlkokul ve Beşiktaş Kız Lisesi me-

Mualla Sümer

MUALLÂ SÜMER

SENFONİ

Erik ağaçları gelin gibi: Bembeyaz çiçeklerini giyinmişler.
Nazlı nazlı yağan kar; tıpkı, rüzgârda uçuşan erik çiçekleri gibi. Yemyeşil çamları-sert görünümlü palmiyeyi, taze narin otları beyazla benekliyor. Küçücük odamdaki soba dost çıtırtılarla yanıyor. Popsi kedim yazı masamın üstünde uyukluyor. Mozart çocuk şarkılarında... Vakit ikindi.
Gök, bosuna kurşuni, bana hüzün vermiyor. Çünkü: Doğa'daki tüm güzellikleri görüp çok sevecek kadar gönlüm taze. Kıpır kıpır içim: Yağan-uçuşan kar mı-yoksa rüzgârla uçuşan erik çiçekleri mi?.. Yağan HAYAT!.. Tüm güzelliğiyle HAYAT!.
Yaşlı Popsi kedim bile uyanmış, ilgiyle, camın dışındaki hayatın kar biçiminde inişini izliyor. Pek minik bir sarı örümcek, koluna iplik atmış, inatla tırmanmağa uğraşıyor. İşte hayat!.. UĞRAŞ!.. Bahçenin zeminini örten taze yemyeşil otlar artık görünmez oldu; bembeyaz kar nazlı nazlı uzandı otlar üstüne... Dokunsan hırpalanacak bir vual gibi.
Gelin gibi çiçekli erik ağacı mı yoksa; kar mı BEYAZLAR KRALİÇESİ?... Biri çiçeklerini dökecek-diğeri eriyecek zamanı gelince.
Ama sonra?... Sonra: Bir başka biçimde yaşamlarını daha doğrusu; YAŞAM'ı sürdürecekler.
Kar, kâh tembel-kâh aceleci-rüzgârı uyarak. Mozart harikalar yaratmış hayat için kısacık yaşamında. Coşkulu.
Bence Mozart demek: Çocuksu bir sevincin-coşkunun şahikalara ulaşması demek.

(*Doğa Senfonisi*, 1989)

zunu. Evlenmedi. Makale, öykü ve şiirleri *Millî Kültür*, *Yeni Defne*, *Yeni İstanbul*, *Eflatun* ve *Ana* dergilerinde yayımlandı. *13 Numaradakiler* adlı romanıyla *Hürriyet* gazetesinin 1971 yılında açtığı roman yarışmasında ikincilik ödülünü kazandı. Fotoğraf ve resim sergileri açtı. Özel kütüphanesini Beşiktaş Lisesi Kültür ve Eğitim Vakfına bağışladı. *Kalp Ağrısı* ve *Gönüllü Kahraman* adlı eserleri radyoya uyarlandı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve İLESAM üyesidir.

"Özdeğerlerimizi ustalıkla yansıtırken, çirkinlikleri de ortaya sererek, soylu insan, üstün insan örneklemesini savsaklamadan, bir demet çiçek gibi önümüze koyar." (Ömer Nida)

"Muallâ Sümer insanları çok iyi tahlil etmektedir. İnsanları çok iyi tanıyor. Ve insanların yaşantılarını, duygularını gerçekelrin dışına çıkmadan olduğu gibi veriyor." (F. Hüsrev Tökin)

ESERLERİ:

ROMAN: *13 Numaradakiler* (1984), *Yaşamak Diye Bir Şey* (1986), *Ve Yalnızlık Vardı* (1987), *Doğa Senfonisi* (1989), *Sevgi Nerede* (1995).

ÖYKÜ: *Ham Şeftali* (1989).

DENEME-İNCELEME: *Düşünce* (1995), *Doğum Yeri: Dersaadet* (1997).

HAKKINDA: Nuşin Kavukçuoğlu / 13 Numaradakiler ve Muallâ Sümer (Eflâtun dergisi, Nisan 1986), Ayhan Hünalp / Muallâ Sümer Gerçekleri Seviyorum (Çağdaş Ananı dergisi, Mart-Nisan 1987), Sibel Güneş / Muallâ Sümer'le Yalnızlık ve Kadın Üstüne (Yankı dergisi, 16-22 Şubat 1987), F. Hüsrev Tökin / Ekspres gazetesi (Mart 1987), Bülent Akkurt / Muallâ Sümer'in Bir Öykü Kitabı ve Bir Romanı Yayımlandı (Sanat Çevresi dergisi, Şubat 1990), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Bülent Akkurt / Muallâ Sümer'in Yeni Romanı (Sanat Çevresi, Mayıs 1995).

SÜMMANÎ

Saz şairi (D. 1860, Samikale köyü / Narman / Erzurum - Ö. 5 Ocak 1915). Asıl adı Hüseyin'dir. Doğduğu köyde çobanlık yaptı. Saz çalmayı Erzurumlu âşıklardan öğrendi. Gülperi adını verdiği hayali sevgilisini bulmak için Kafkasya, İran, Afganistan, Hind ve Turan'ı dolaşıp döndüğü anlatılır. Gezgin bir âşık olarak Ardahan, Emrah ve Karacaoğlan'ın etkisindeki koşmalarıyla tanındı.

Koşmalarında, aşk, gurbet, hasret temalarını işledi, bazılarında didaktik (öğretici) unsurlara yer verdi. *"Ervahı Ezelde Levhi Kalemde"*, *"Kalksak Bu Yerlerden Hicret Eylesek"*, *"Ben Razı Değilem Hicrana Gama"* adlı bazı şiirleri notaya alındı. Şiirlerini Haşim Nezih Okay, *Âşık Sümmani* (1940) ile *Sümmanî - Hayatı ve Şiirleri* (1963); Nesip Yağmurdereli, *Sümmanî - Hayatı ve Şiirleri* (1939); Mehmet Kardeş, *Meşhur Saz Şairi Sümmanî - Hayatı ve Şiirleri* (1963) ile *Sümmani Bibliyografyası* (1982) adlı kitaplarda topladılar.

"Sümmani 19. yüzyılın usta aşıklarından olan Erbabi'ye çıraklık etmiş. Çağdaşlarından Şenlik, Sezai ve Nihani ile zaman zaman karşılaşmış ve atışmış.

"Sümmani'nin ünü, yalnızca yetiştiği Erzurum çevresinde kalmamış, yurdun dört bir yanına yayılmış. Deyişleri, hikâyesi, Sivas'tan Kars'a kadar genç ve ihtiyarların dilinden düşmez olmuş.

"Sümmani'nin çırakları, onun şiirlerini ezberleyerek, ramazan geceleri kahvehanelerde, düğünlerde ve bir çok toplantılarda okumuşlar, atışarak, deyişerek Sümmani geleneğini yaşatmışlar.

"Sümmani geleneği, halk türkülerimizde de bir ağız olarak yerini almış. Günümüzde de sevilerek icra edilmekte ve dinlenmekte." (Ahmet Özdemir)

HAKKINDA: Haşim Nezihi Okay / Aşık Sümmani (1940), Mehmed Kardeş / Sümmani Hayatı ve Şiirleri (1963) - Sümmani Bibliyografyası (1982), Ahmet Özdemir / Cönklerden Günümüze Halk Şairlerimiz (1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), M. Zeki Kurnuç / Erzurum ve Türk Müsikisi (2005).

SÜMMÂNİ

FAYDA NE

Bir menzile başa kadar varmazsan
Sen o yola kervan olsan fayda ne
Bir dilberin sinesine konmazsan
Hayal ile mihmân olsan fayda ne

Çekme şu dünyanın endişesini
Temiz eyle kalbin her köşesini
Kem söz ile kırma gam şişesini
Kırıp sonra pişman olsan fayda ne

Deli gönül her isyandan beridir
Bir ah çekse dağı taşı eridir
Her bir güzel bir yiğidin yâridir
Elin güzeline baksan ne fayda

Bir yazı ki kara olur kalemde
Sözü hor görünür her bir kelâmda
Bir güzel ki seni sevmez âlemde
Ya sen ona hayran olsan fayda ne

Arabi Fârisi dilin olmazsa
Bülbüle münâsip gülün olmazsa
Asla bir meslekte elin olmazsa
Dâva ile sultan olsan fayda ne

Sefil Sümmâni gel Hakk'ı zikreyle
Verdiği nimete dâim şükreyle
Yaman iş tâ ezelden fikreyle
Başa geçip pişman olsan fayda ne

SÜNBÜLLÜK, Ahmed Esad Sezai

Yazar (D. 1874, Kastamonu - Ö. ?). İstanbul İdadisi (lise) ve Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu) mezunu. 1894'ten itibaren Memurluğa Dahiliye Nezareti (İçişleri Bakanlığı) Muhasebe Kaleminde memurluk, çeşitli yerlerde kaymakamlık görevlerinde bulundu. 1921'den sonra İstanbul'daki bazı okullarda öğretmen olarak görev yaparak emekliye ayrıldı. 1946-52 yılları arasında *Hakka Doğru* gazetesinde başyazıları çıktı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Zincirli Adalet* (1943).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Destan ve Divanlar* (1940), *Eshab-ı Kehf ve Zülkarneyn Hikâyesi* (1943), *Şairler Suresi* (1943), *Ebu Eyyubel Ensari Tarihi* (1943), *Tevfik Fikret'in "İman İhtiyacı" Şiirinin Şerhi* (1946), *Tevfik Fkret'in Tarih-i Kadim Unvanlı Manzumesinin Şerhi* (1947).

DİĞER ESERLERİ: *Çocuk Eğlencesi* (1940), *Anne Karnında İkiz Çocuklar* (1943).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

SÜNBÜLZADE VEHBİ

Divan şairi (D. ?, Maraş - Ö. 29 Nisan 1809, İstanbul). Asıl adı Mehmed'dir. Sünbülzâdeler adıyla ünlü bir aileye mensup olduğu için Sünbülzâde diye tanındı. Babası Maraş'ta bilgin ve şair olarak bilinen Raşit Efendi'dir. Bir söylentiye göre, mahlâsını kendisine Seyyid Vehbi vermişti. Maraş'ta iyi bir medrese öğrenimi gördü. Ardından İstanbul'a giderek devlet büyüklerine kasideler sundu ve kendini tanıttı. Yaş, Bükreş, Eflak ve Boğdan bölgelerinde kadılık yaptı. Hacegânlık (memuriyette bir makam) rütbesine yükseltildi (1768). İran elçiliği (1775) ve Rodos (1787), Silistre, Zağra (1788) kadılıklarında bulundu. İranda Zend Kerim Han'ın dostluğunu kazandı. 1776 yılında Bağdad'a dönüşünde vali Ömer Paşa ile arası açıldı. Devletin çıkarlarını gözetmediği ve elçiye yakışmayacak hareketlerde bulunduğu gerekçesiyle idamı için ferman (padişah buyruğu) çıktı. İstanbul'da saklandı ve itibarını yitirdiği için bir köşeye çekildi. Yedi yıl yoksul bir hayat yaşadı.

Yazdığı *Tannâne* adlı kasidesini Sultan I. Abdülhamid'e sunarak kendisini bağışlattı. 1788'de Avusturya seferine çıkan ordunun kadı nâibliğine (vekil) atandı, 1790'da İstanbul'a döndü. Son olarak Manisa, Siroz, Bolu ve Manastır kadılıklarında bulundu. Hayatının son yıllarını kendine bağlanan gelirlerle refah içerisinde geçirdi. Mezarı Edirnekapı dışındadır. Yakın arkadaşı Sürûrî ölümünc tarih düşürdü:

"Cennet olsun rühuna Vehbi Efendi'nin makam ile,
Gülşen-i cenneti me'vâ kıla Sünbülzâde ve
Oldu nâbûd reisü'ş-şu'ara Vehbi-yi Pîr".

XIII. yüzyılın ünlü şairlerinden olan Sünbülzade Vehbî, şiirlerinde halk deyimlerine de yer vermiş, Tanzimat şairleri tarafından lirizmi eksik bulunan şiirleri soğuk karşılanmıştı.

SÜNBÜLZÂDE VEHBÎ

E.J. Wilkinson Gibb

Eserleri hakkında verilen bilgilerden de anlaşıldığı gibi Sünbül-zade Vehbî oldukça velûd ve çok yönlü bir yazardır. Kendisinin pek çok yerde bize göstermiş olduğu gibi zamanının ilimlerinde oldukça mesafe kaetetmişti. Sevkengiz'de mantık bilgisini, Lutfiyye'de böyle bir konuyu işlemek için zamane ilimlerinin çoğuna hâkimiyetini Tuhfe ve Nuhbe'de ise İslâm'ın klâsik dillerinde hiç de küçümsenemeyecek derecede üstad olduğunu göstermiştir. Ayrıca Türk ve İran şiiri üzerinde çalışan gayretli bir kişidir. İranlı üstadlar içerisinde en beğendiği kişinin Hafız olduğu görülmektedir ki bu kişiden alıntılar yapmış ve bazan da onu taklit etmiştir. İran şairlerinden Sâib, Sevket ve Sadî, Türk şairlerinden Nef'î, Bakî, Sabit, Nâbî, Nedim ve Sami'nin şiirlerine yazdığı pek çok nazire, tahmis ve benzeri şiirleri bulunmaktadır.

Vehbî, Türk şairleri arasında gözlemlerine dayalı şiirler yazan ilk şairlerdendir; meselâ caddede yürüyen bir kız onun şiirinin konusu olur ve o bu durum dolayısıyla aklına gelen düşünce ve hayalleri şiirleştirir. Sara adında bir kadın Sırbistan'ın Nisse yakınlarındaki Türk kampına bir istekte bulunmak üzere gelir; Vehbî bu kadını görür, beğenir ve bu olayı hemen şiirleştirerek Divan'ına alır. Vehbî'nin bu tarz şiirleri pek fazla değildir, fakat oldukça yüksek karakterde şiirlerdir; hemen hemen çoğu mizahîdir ve şiirin konusu olan kadınlarla ilgili kendi his ve düşüncelerinden ibarettir.

Vehbî'nin şiir sanatının teknik yönleriyle ilgili oldukça bilgi sahibi olduğu görülmektedir; şiiri meydana getiren geleneksel kaideleri fazla ihlâl etmediği, hatta kendisinden çok daha büyük şairlerin şiir sanatında düştüğü yanlışlara bile düşmediği görülür. Şiir için fazla ümit verici olmayan bir malzemeyle güzel olmasa da en azından bunları şiir çerçevesi içerisine sokmaktaki ustalığı ve becerikliliği dolayısıyla bu şairi takdir etmemek mümkün değildir. Bilgelik ve üslup güzelliği gibi kendisine seçme ve ayıklama iktidarı verecek olan bir tenkit melekesine de sahip olmuş olsaydı üretkenliği ve kabiliyeti dolayısıyla herhalde çok daha değerli bir miras bırakacaktı. Bu itibarladır ki Nâcî, onun eserlerinin, kendisine isim veren Seyyid Vehbî'nin eserlerinden daha aşağıda olduğunu söylemek zorunda kalmıştır. (....)

(*Osmanlı Şiir Tarihi*, 1999)

SÜNBÜLZADE VEHBİ

GAZEL

Uşşâkı ıyd-i vasluna kurban alur mısın
Cânâ bu demde bûse virüb cân alur mısın

Ber-dûş idûb o pâ-yı muhennayı gizlece
Zâhid bu güne boynuna sen kan alur mısın

Aldım haber bahâsını kim nakd-i can imiş
Kâlâ-yı vasl-ı dilberi erzân alur mısın

Ehl-i hünerle dad u sited itme ey felek
Bir pula virse cevher-i irfan alur mısın

Vehbî garîb düşdi ser-i kûyuna yine
Halvet-sera-yı vuslata mihman alur mısın

Döneminin klâsik Dîvân şiirini en iyi temsil eden şairdi. Daha çok şekle, dışa ve klâsik estetiğe önem verdi. Sağlam ve açık, kuru bir anlatımı vardır. Bâkî, Nâbî, Sâbit ve Nedim'in mazmunlarını tekrarladı. Divan şiirinin söz ve mânâ sanatlarını hemen her beytinde kullandı. Zevk ve eğlenceye düşkün olan Vehbi, bu özelliğini şiirlerine yansıttı. Şiirleri devrin toplumsal hayatını yansıtması bakımından önem taşır. Teknik ve biçim bakımından sağlamdır. Edebî değerden yoksun pek çok kasidesi olmasına rağmen bazı kasideleri çok ünlendi. *Lutfiyye* adlı eserinde Nâbî'nin *Hayriyye* adlı eserini örnek aldı. Ahlâkî ve didaktik bu eserde, Vehbi, dönemin sahte şairlerini eleştirdi, Yunus'a karşı olumsuz bir tavır takındı.

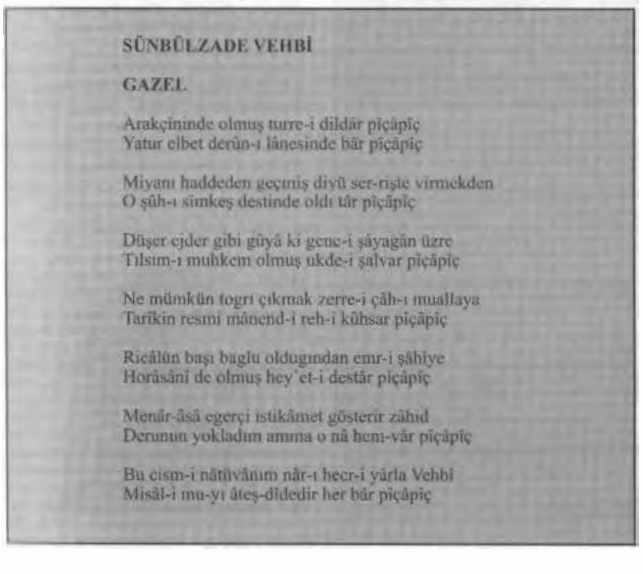
"Bazı araştırıcıların zannına göre Vehbi 'şiir söylemek' te son tabaka ricali meyânında görünmüş ise de, 'mevzûn söz söylemek'te birincilerden sayılmağa hak kazanmıştır. Kendisi bu görünüşte mazurdur. Çünkü, tabiatın vergisi olan şairane hissiyattan hissesine pek az bir şey isabet etmiştir. Elbette hissiyat başka, malumat yine başka! ikisi birleşirse bir kâmil şair teşkil eder. Vehbi yaratılışında olan kişiler, her sözü mevzûn söyleme kuvvetine sahip olsalar da, ekseriya:

'Gitti başından gönül ol serv-kadd-ün sâyesi
Ağla kim idbâra tebdîl oldı ikbâlün benün' gibi bir beyit söylemek bahtiyarlığına nâil olmadan hayatı bitirirler. Vehbi'nin göz diktiği şey ekser-i şairler gibi orijinal sanatlı söyleyiştir." (Muallim Naci)

ESERLERİ:

Divan (Bulak, 1837), *Lutfiyye-i Vehbî* (Manzum, didaktik, 1837), *Şevk-engîz* (kadın ve erkek güzelliğini karşılıklı olarak öven iki kişinin sonunda ilahî aşkta karar kılışını anlatır, 1837; Enderunlu Fazıl'ın Defter-i Aşk ve Zenannâmesi ile bas., 1869), *Münşeat* (Yazarın ifadesine göre bu eser, yangın sırasında yandı, bazı parçalarına *Letâ'if-i İnşâ* ve *Münşeât-ı Aziziye* gibi kitaplarda rastlanır), *Tuhfe* (58 kıtadan oluşmuş Farsça-Türkçe sözlük, *Tuhfe*'nin altmışa yakın eski harflerle baskısı vardır), *Nuhbe* (Arapça-Türkçe sözlük, eski harflerle İstanbul'da sekiz, Mısır Bulak Matbaası'nda bir kez basıldı), *Nuhbe* (sözlük).

HAKKINDA: Yayaköylü Ahmet Râşit / Şerh-i Nuhbe-i Vehbi (1843), Sürûri / Hezliyât (tsz.), Ziya Paşa / Harâbât (1874, c. 1, s. 17), Muallim Naci / Esamı (1890) - Osmanlı Şâirleri (2004), Mehmet Süreyya / Sicill-i Osmanî (1893), Şemsettin Sami / Kâmûsu'l-âlam (1910), Şehabettin Süleyman / Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniyc (1910), İbrahim Necmi / Tarih-i Edebiyat Dersleri (1919), İbrahim Alaattin Gövsa / Sünbülzâde Vehbi'ye Nazaran Terbiye ve Tahsil (Tedrisat mecmuası, 1922, sayı: 66), Ali Canib Yöntem / Sünbülzâde Vehbi (Türk Dili ve Edebiyatı dergisi, 1940, sayı: 2) - Hayriye-i Lütfiye (İstanbul mecmuası, 1970, sayı: 31), Recai Karaca / Hayriye ve Lütfiye Arasında Bir Mukayese (Bitirme Tezi, 1945, Türkiyat Enstitüsü), Faik Reşat Unat / Osmanlı Sefirleri ve Sefaret-nâmeler (1968), Vasfı Mahir Kocatürk / Türk Edebiyatı Tarihi (2. bas. 1970), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Ömer Faruk Akün / İslâm Ansiklopedisi (2. bas. 1979, c. 2), Nihat Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 2, 1983), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Halûk İpekten - Mustafa İsen - Turgut Karabey - Metin Akkuş / Büyük Türk Klâsikleri (c. 7, 2004).

SÜNBÜLZADE VEHBİ

GAZEL

Arakçininde olmuş turre-i dildâr piçâpiç
Yatur elbet derûn-ı lânesinde bâr piçâpiç

Miyanı haddeden geçmiş diyû ser-rişte virmekden
O şûh-ı simkeş destinde oldı târ piçâpiç

Düşer ejder gibi güyâ ki gence-i şâyagân üzre
Tılsım-ı muhkem olmuş ukde-i şalvar piçâpiç

Ne mümkün togrı çıkmak zerre-i çâh-ı muallaya
Tarîkin resmi mânend-i reh-i kûhsar piçâpiç

Ricâlün başı bağlu olduğından emr-i şâhîye
Horâsânî de olmuş hey'et-i destâr piçâpiç

Menâr-âsâ egerçi istikâmet gösterir zâhid
Derunun yokladım amma o nâ hem-vâr piçâpiç

Bu cism-i nâtüvânım nâr-ı hecr-i yârla Vehbî
Misâl-i mu-yı âteş-dîdedir her bâr piçâpiç

SÜNTER, Muhteşem

Şair (D. 1928, İstanbul - Ö. 9 Temmuz 1985, İstanbul). Sarıyer Ortaokulu ve Kabataş Erkek Lisesi (1948) mezunu. Emekliliğine kadar Sümerbank'ın bankacılık bölümünde çalıştı. Şiirlerini 1948 yılından itibaren *Varlık*, *Yeditepe*, *Türk Dili*, *Kaynak*, *Yenilik* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Gerilerde Bırakmak (1980), *Sen ile Sen* (1981), *Polonya'dan Kadınlar* (1983), *Omçalar* (1985).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TİBE Ansiklopedisi (2001).

SÜREYA, Cemal

Bkz. CEMAL SÜREYA

SÜREYYA BERFE

Şair. 27 Ocak 1943, İstanbul doğumlu. Çanakkale Lisesi (1960) mezunu. Asıl adı Hikmet Süreyya Kanıpak'tır. Yayınlarında Berfe soyadını kullandı, Süreyya Kanıpak imzasıyla da yazdı. Bir süre İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde okuduysa da yükseköğrenimini yarım bıraktı. Yayınevleri ve reklam şirketlerinde çalışarak emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra Foça'ya (İzmir) yerleşti. Şiirleri ilkin *Düzlem* (1963), sonra *Zeren*, *Türk Dili*, *Yeni Dergi*, *Oluşum*, *Milliyet Sanat*, *Varlık*, *Gösteri*, *Radikal Kitap* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. 1969 yılında, İkinci Yeni şiir hareketine karşı çıkan ve toplumcu şiiri savunan bir manifesto yayımlayan dört şairden oldu. Şiirlerinin yanında şairler ve şiir sanatı üzerine yazılar da yazdı.

Şiir yayımlamaya Süreyya Kanıpak imzasıyla başlamıştı. İlk döneminde yurt insanının sorunlarından yola çıkan toplumcu-gerçekçi şiirler yazdı. Sonraki döneminde ise insanın ve doğanın türlü durumları üstüne çok katmanlı anlam derinlikleri olan bir şiire yöneldi. Düzyazının sınırlarında gezinen, yalın, arı gereçlerden oluşmuş humoru önceleyen bir şiir diline ulaştı. Türk şiirinde kendisine

Süreyya Berfe

oldukça özgün bir yer edindi. 1966'da *Kasaba* adlı şiiriyle Türkiye Millî Talebe Federasyonu Kültür Yarışmasında birincilik kazandı. *Şiir Çalışmaları* adlı kitabıyla 1992 Cemal Süreya Şiir Ödülünü, *Nâbiga* adlı kitabıyla 2002 Behçet Necatigil Şiir Ödülünü aldı.

"Süreyya Berfe'nin şiirlerini hep sevdim. Dünyaya bakışını, bu bakıştan doğan şiirini hep izledim. Olağanlıktan yarattığı şiir, zorluktan kolaylığa ulaşmanın serüvenini sergiler bize... Berfe'nin şiiri, şiir olamayacağını sandığımız yalın, arı malzemeden oluşan bir şiirdir. Dünyayı algılamayı, şiirinin ekseni yapmıştır. Dış dünyadan iç dünyaya giden patikadır onun şiiri. Şiir akımları gelir geçer, ona direnen şairler geçiciliğin aldatıcılığına kapılmazlar. Berfe'nin şiiri hep kendi kalmasını bilmiştir. Yalın şiirin, doğal söyleyişin sevdiğim örnekleridir." (Doğan Hızlan)

"Berfe, yaşanan toplumsal olaylara dikkat çekmektedir. İnsanlar, acı ve sıkıntılarla yaşamın zorluklarını zor koşullarda sürdürürken bu olumsuzluklardan hiç ders çıkaramamaktadırlar. Barış ve sevginin yok olduğu bir ortamda kötülüklere seyirci kalınırsa insanlık daha birçok fırtınalı günler görecektir. İşte bu da şairin kafasında bir fırtına oluşturmaktadır. Süreyya Berfe, insanların bu vurdumduymazlığına inanamıyor. Böyle bir şeyin olmasını düşünemiyor. O, bu ilgisizliğe Olmaz diyor."(Hasan Efe)

"Süreyya Berfe'nin bir diğer önemli özelliği de gerçekten çok ciddi bir şiir emekçisi olması, şiire yıllarca emek vermesidir, üretkenliğidir. Birçok şiirini tanıdığı insanlara, dostlarına ithaf etmesi de dikkat çekici bir özelliktir. Çağının tanığı olan şair, bu tutumuyla, başkalarını da kendi tanıklığına tanıklık etmeye çağırmaktadır sanki.

"Bir şiirinde geçtiği gibi 'güzel işlerin karıncası' olarak nitelendirilebilecek bir şairdir Süreyya Berfe. Çalışkandır, namuslu bir işçiliği vardır. Zorlamadan, yapmacıklıktan uzaktır. Temiz bir yürek ve zihin evreninde biçimlenen dizelerini yine temiz bir Türkçe ile dile getirmiştir. Dirençlidir; fakat ilkel Robenson tavrından da, çarpık Don Kişot gösterişinden de uzak durur. Dünyaya ve insan kardeşlerine doğru yürür sürekli; fakat onları aşağılamaz, küçümsemez, klasik ilericilik nutukları çekmeye yeltenmez. Ve dahası özverilidir: 'Özverin, güzel işlerin arısı. / Özverin, sözcüklerden yılmış kafama barınak..." (Ali Emre)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gün Ola* (1969), *Savrulan* (1971), *Hayat ile Şiir* (1980), *Sen Basmasın* (1985), *Ufkun Dışında* (toplu şiirleri, 1985), *Şiir Çalışmaları* (1991), *Ruhumun* (1998), *Kalfa (1965-1998)* (1999), *Seçme Şiirler* (2001), *Seni Seviyorum* (2002), *Nâbiga* (2002), *Eksik Alfabe* (2003).

ÇOCUK KİTABI: *Çocukca* (1982).

HAKKINDA: Vitrindekiler / Ruhumun (Cumhuriyet Kitap, 3.12.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Seçme Şiirler-Süreyya Berfe (Cumhuriyet Kitap, 22.11.2001), Seçme Şiirler (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Nâbiga (Cumhuriyet Kitap, 7.2.2002), Pelin Özer / Şiirin Hafızasını Zorluyor Süreyya Berfe (Cumhuriyet Kitap, 25.4.2002), Seni Seviyorum (Kitap Rehberi, Kasım 2002), Orhan Koçak / Nâbiga (Virgül, Mart 2002), M. Güner Demiray / Yaşamı Özümsemiş Şiirler (Damar, Şubat 2004), Hasan Efe / Süreyya Berfe'nin 'Olmaz'ı"-Günümüz Şairlerinden Şiir Çözümlemeleri (2004), Ali Emre / Sürcyya Berfe: Sıcak Bir Yürekten

SÜREYYA BERFE

BAZI YARALILARA

Nereye bakıyorsun
İşte yaralı insanların fotoğrafları
İşte yangından çıkarılan çocuk cesetleri
Bu, savaşmış bir adının sakat kalan ayağı
Bu kesik kol önemsiz bir iş kazası

Kime bakıyorsun
İşte bacağından alınan üç parça kemik
İşte bombardımandan sonraki yaralılar
Bu sınırı geçemeyenin aldığı yara
Bu yarım adam, küçük bir işkence hatası

Neye bakıyorsun
Sayamazsın o ciğerdeki yaraları
Kime bakıyorsun
Bilemezsin geçmişindeki yaraları
Nereye bebeyken nazar boncuğu
Kime büyüyünce kurşun yarası

Ama sen
Yine de verirsin çiçeğini yanlı ağaç
Uçarsın yaralı keklik
Kan diner yol açılır
Gün döner gece kısalır
İsteyen denize isteyen kendine baksın

SÜREYYA BERFE

KANAMALI BEBEK-6

Yurdum bir uçtan bir uca kanıyor.
İnsanım, toprağım kanıyor.
Tarihim, savaşlarım, bağımsızlığım
kanıyor.
Halkım kanıyor, geleceğim
kanıyor.

Çok acele kan aranıyor
Kanamalı Türkiye'm için
sömürücüler, ölüm tüccarları, kan
içiciler hariç
her gruptan, çok acele
lâfı uzatmadan, vakit
kaybetmeden...
Bebeğe ve Türkiye'me çok acele
Türkiye'm gibi bebeğe
bebek gibi Türkiye'me çok acele
oyalanmadan, beklemeden
çok acele, hemen şimdi.

(*Yahya Kemal'den Günümüze Tematik Türk Şiiri Antolojisi* – Haz. Ahmet Necdet, 2000)

Temiz Bir Türkçeyle Süzülen İçten Dizeleri Şairi - Celâl Fedai / Söyleşi: Süreyya Berfe ile Şiir Üzerine - Süreyya Berfe Şiiri Üzerine Parçalı Bulutlu - Mehmet Kâzım / Yaşamın Gerçeklerine Yaslanan Şair: Süreyya Berfe - Kenan Çağan / İçtenlik ve Şiir - Haydar Ergülen / Çocuklar Ana ve Babalarının Cenazelerine Çelenk Gönderir mi? (Hece, Şubat 2005).

SÜREYYYA EVREN

Roman ve öykü yazarı. 19 Mayıs 1972, İstanbul doğumlu. Asıl adı Süreyya Evren Türkeli'dir. "Süreyyya" daki üçüncü 'y'yi kendisi ekledi. Nişantaşı Anadolu Lisesi mezunu. Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Bölümündeki yükseköğrenimini tamamlamadan bıraktı. Yayınevlerinde editörlük, redaktörlük ve çevirmenlik; dergilerde yayın kurulu üyeliği yaptı.

İlk öyküsü *"Susmana Gerek Var ve Oturmana"*, 1991'de *Varlık*'ta; sonraki yıllarda öykü, şiir ve yazıları *Varlık*, *Sombahar*, *Şizofrengi*, *Evrensel Kültür*, *İnsancıl* ve *Öküz* dergilerinde yayımlandı. 1991 *Varlık* Dergisi 1000. Sayı Gençlik Ödüllerinde Öykü Başarı Ödülünü aldı.

Süreyyya Evren

ESERLERİ:

ROMAN: *Postmodern Bir Kız Sevdim* (1993), *Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üzerine Kısa Bir Roman* (1994), *Ur Lokantası* (1999).

ÖYKÜ: *Zaman Zeman Öyküleri* (1995), *Hepimiz Gogol'un Palto'sundan Çıktık* (2001), *Buruşuk Arzular* (2004).

DERLEME: *Genç Şairler ve Yazarlar Kitabı* (1995).

DENEME: *Bağbozumları-Kültür, Politika ve Gündelik Hayat Üzerine* (Rahmi G. Öğdül ile, 2002).

ÇEVİRİ: *Frantz Fanon* (İ.L. Gentzier'den, 1997).

HAKKINDA: Dilek Doltaş / "Postmodern Bir Kız Sevdim", Postmodernizm: Tartışmalar ve Uygulamalar (1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Yaşar Çabuklu / Bağbozumları: Kültür Politika ve Gündelik Hayat Üzerine (Virgül, Nisan 2002) - Anarşist Bağbozumu (Virgül, Mayıs 2002), Arif Gülderen / Başka Bir Dünya Mümkün (Virgül, Haziran 2002), Uğur Büyüktezgel / Söyleşi (Varlık Kitap, Kasım 2004).

SÜREYYA, Şevket

Bkz. AYDEMİR, Şevket Süreyya

SÜRGEVİL, Sabri

Tarih araştırmacısı. 1947, Bozdoğan / Aydın doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Nazilli'de bitirdi. Ankara Üniversitesi DTCF Genel Türk Tarihi Bölümüden (1968) mezun oldu. 1968-82 yıllarında orta ve yükseköğretim kurumlarında öğretmen olarak görev yaptı. Bu arada AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimini tamamladı. 1982 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne araştırma görevlisi olarak girdi. Doktorasını Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümünde (1985) bitirdi. 1990 yılında doçent unvanını aldı. 2000 yılında Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalına profesör olarak atandı. 1997 yılından sonra Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı görevini yürüttü. Fransızca bilmektedir.

Makalelerini; *Tarih İncelemeleri Dergisi*, *Askeri Tarih Bülteni*, *ÇTTAD*, *Tarih Tarihi*, *Prof. Dr. Şerafettin Turan Armağanı*, *ADD Bornova Şubesi Bülteni*, *Toplumsal Tarih*, *Tepekule Tarih*, *Osmanlı-Türk Yahudileri*, *Osmanlı* kitap ve dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Bozdoğan 1919-1923 (1999), *Kemalpaşa (Nif) ve Çevresinin Tarihi* (2000).

SÜRMELİ

Bkz. AKER, U. Ahmet

SÜRMELİ, Hüseyin

Halk şairi. 1918, Onpınar köyü / Varto / Muş doğumlu. Fakir mahlasını kullandı. 1955 yılında ailesiyle Ankara'ya yerleşti. Merkez Bankasında yirmi dört yıl hizmetli olarak görev yaptı. 1984 yılında kendi isteğiyle emekli oldu. Şiir yazmaya emekli olduktan sonra başladı.

ESERLERİ (Şiir):

Aşık Hüseyin (1992), *Anadolu'nun Çileli Ozanı Hüseyin Sürmeli* (haz. Ozan Naçari , 1997), *Varlık Sağlam Kaynaktan Bir Damla* (tsz.).

SÜRMELİBEY, Mahir

Şair. 1953, Kayseri doğumlu. İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Makine Bölümü (1977) mezunu. Yirmi yıl Sümerbank'ta görev yaptı. Çalışmalarını Kayseri'de bir fabrikanın müdürlüğünü yaparak sürdürdü. Ürünlerini *Türk Edebiyatı*, *Kültür Sanat ve Hakimiyet Sanat*'ta yayımladı. Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesidir. *Yangın Yeri Yüreğim* (1990) adlı bir şiir kitabı vardır.

SÜRMEN, Süleyman

1933, Yukarı Çavuşlu köyü / Sürmene / Trabzon doğumlu. Karabük'ün Fakir Babası diye bilinen Yusufağazade Mehmet Bey'in oğludur. Ortaokulu Karabük'te bitirdi. Trabzon ve civarında Türkmenem Şairi diye anılan Süleyman Sürmen, birçok şiir yarışmasına katılıp mansiyon kazanmış, lise sıralarında konferanslar vermişti. Liseyi Kastamonu'da (1955) bitirdi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okudu.

Basın hayatına lise öğrenciliği yıllarında girdi. Karabük'te yayımlanan *Yeni Karabük* gazetesinde devam etti. Fakültede okurken *Forum*, *Avize'de* daha sonra da *Hürsöz*, *Erzurum*, *Yeni Erzurum*, *Milletin Sesi*, *Albayrak*, *Karabük Postası*, *Sürmene* gazeteleriyle *Genç Öğretmen* dergisinde yazdı. Erzurum'da kaldığı üç yıl boyunca gazeteciliğin yanında kültürel faaliyetlerinde de bulundu. Bir ara Karadeniz Yüksek Tahsil Cemiyetinin başkanlığını yaptı. Milliyetçiler Derneğinin kurucuları arasında yer alarak bu derneğin başkanlığını ve Türk Eğitim Derneği İdare Heyet üyeliği yaptı.

ESERLERİ:

Millî Kahraman Hüseyin Avni Ulaş, Neden Milliyetçilik?, *R. Tagore*, *A. Carrell ve Mehmet Akif'te İdeal Aşk*, *Kurtarıcı Ruh ve Devlet Adamının Vasıfları* adlarını taşıyan beş kitabı var.

HAKKINDA: Hikmet Barlıoğlu-Celal Yazıcı / Erzurum Matbuat Antolojisi (1963).

Hakan Sürsal

SÜRSAL, Hakan

Şair. 1963, Ankara doğumlu. Bir yıl Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde okuduktan sonra, yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümünde (1980) tamamladı. Denemc ve şiir yazmaya lise öğrenciliği yıllarında başladı. Dil felsefesi ve sosyoloji üzerine çalışmalar yaptı. Yazı ve şiirleri *Akköy, Aykırı Sanat, Berfin Bahar, Bireylikler, Çalı, Damar, Ekin Sanat, Evrensel Kültür, Gecetireni, Hayal, İmgelem, İm Sanat, İspinoz, Kalem, Maki, Mavi Dergi, Mavi Yeşil, Sessiz Edebiyat, Şair Çıkmazı, Tay, Yaşayan Yarın, Yaba Edebiyat, Yeni Patika* gibi dergi, fanzin ve bazı gazetelerde yayımlandı. Amatör olarak kolaj ve fotoğraf çalışmaları yapmaktı. Edebiyatçılar Derneği ve BESAM üyesidir.

"Bir bilgiden diğerine, bir disiplinden diğerine, bir dilden diğerine, bir sokaktan diğerine geçerken büyük bir ıssızlık gürültü gibi yığılır üstüne... Tıp, tıp, tıp, ayak/uyak sesleri de olabilir damlamayı unutan damla sesi de. 'kulak kabartmak gerek' İstanbul küçük yer her an karşılaşılabilir... Okumuş yaşamış eleğiyle, 'yanlış yazılmış tarihi' elemeyi yeterli görüyor." (Sezai Sarıoğlu)

ESERLERİ (Şiir):
'is"tas"yön' (2005), *Eşeysiz Rodin* (2006).

HAKKINDA: Sczai Sarıoğlu / Şiir Defteri içinde (haz. Şeref Bilsel - Cenk Gündoğdu, 2006).

SÜRÛRÎ

Divan şairi (D. 1752, Adana - Ö. 1814, İstanbul). Öğrenimini memlcketinde tamamlayarak gittiği İstanbul'da Sünbülzade Vehbi'nin kethüdası (kâhya) olana kadar sıkıntılı bir hayat yaşadı. Onun yardımıyla Yenipazar (1796), Mostar (1890) kadılıklarında bulundu. Öldüğünde Sünbülzade Vehbi'nin yanına gömüldü. Kaside ve gazellerinde tarih düşürme ustası olarak tanındı. Tanık olduğu döneme, hatta önceki dönemlerin birçok olayına ebced hesabıyla (Hicrî yıl itibariyle) tarih düşürdü. Bu alanda her mısrasında bir tarih düşürdüğü şiirler yazacak kadar ustalaştı.

ESERLERİ:
Sürûri Divanı (Bulak, 1839), *Hezliyyat-ı Sürûri* (mizah ve hiciv şiirleri), *Sürûri Mecmuası* (yazdığı ve derlediği tarihler, Ahmed Cevdct Paşa tar. bas., 1883; bir bölüm tarihi de Ebüzziya Tevfik tar., Sürûrî Müverrih adıyla, 1899).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SÜRÜCÜ, Cebrail

Öykü yazarı. 1951, Türkdarlı köyü / Bismil / Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaokulu Bismil'de bitirdi. 1971'de Ankara İlköğretmen Okulundan mezun oldu. 12 Mart (1971) dönemine kadar TÖS'nin yayını olan *Öğretmen Adaylarına Haber* dergisinde çalıştı. Erzurum ve İzmir'in çeşitli okullarında öğretmenlik yaptı. 12 Eylül (1980) darbesinin ardından görevden alındı. Siyasal görüşlerinden dolayı iki yıl Bismil cezaevinde kaldı. 1989 yılında İzmir Çiğli'ye yerleşti. 2002'de emekliye ayrıldı.

CEBRAİL SÜRÜCÜ

RAKININ MARİFETİ

Bir hayırlı iş için apartmanın altıncı katında büyük bir koşuşturma vardı. Etler doğranıyor, pirinçler ayıklanıyor, güveçler için domatesler, patlıcan ve biberler koca kazanlarda pişmeye hazırlanıyor.

Sultan kızın ailesi Diyarbakır'dan İzmir'e göçmüştü. Aydın ise Manisalı izmir'de bir şirkette çalışıyordu. Bir yakınları onları tanıştırmış, kısa süre içinde kaynaşmış anlaşmışlardı. Söz ve karar aile büyüklerine kalmıştı... Bugün aile büyükleri anlaşır karar verirse yüzükler takılacaktı. Yemekler yenip nişan kutlanacaktı. Sultan ile Aydın'ın yine kuşkuları vardı. Birisi Türkiye'nin en batısından diğeri ise en doğusundandı. İki ailenin farklı gelenek ve görenekleri vardı. Bir ortak nokta bulunsa da bu oluy mutlu sonlansaydı. Damat adayı Aydın'ın annesi, babası ve akrabaları biraz erken eve geldiler. Hazırlıklar daha tamamlanmamıştı. Sultan kızın akrabaları kısa sürede evde hazır bulundular.

Sultan kızın tek enişteşi öğretmendi. Ara sıra baldızına takılır.

–Bak baldız, herkesin bir bacanağı var benimkisi yok. Elini çabuk tut da bana bir bacanak bul diyordu.

Bu olaya en hassas davranan yine Sultan kızın enişteşi Murat'tı. Sürekli düşünüyordu:

"Tamamen iki farklı kültürün insanları, iş bu duruma geldi. Ortak bir nokta bulsalar da bu iki genein umutlarını yıkmasalar" diye düşünüyordu.

Evin salonu iki ailenin büyükleri ile tıka basa dolmuştu. Hiç kimseden çıt çıkmıyordu. Sessizliği damat adayının babası Hakkı amca bozdu:

– Eh ... Arkadaşlar, bu kadar suskunluk yeter. Biz hayırlı bir iş için geldik, dedi dediğine pişman oldu. Sultan kızın dayısı Zülkûf hemen atıldı.

– Hoş geldiniz sefalar getirdiniz. Başımızın, gözümüzün üstüne geldiniz. Damat adayının annesi Zehra ana divanda sol yanını sıvazlayarak söz aldı...

– Ben eyi konuşurum emme... Hastalığım tam geçmedi. Şu bizim Haydar Sultan Türbesi de olmasaydı, belki ben şimdiye dek ölmüştüm.

Gelin adayı Sultan'ın amcası kızı Zekiye sayısaldan altı tutturmuş gibi Zehra anaya sarıldı:

–Zehra ana... O sensin değil mimi?

Zehra ana, ayaklarını topladı, divana iyice yerleşirken biraz da gururlanarak:

–He ya... Gızım şincik seni hatırladım. Sabalı da sana ağrıların için "Ballıkotu" vermiştim," Türbeden sonra sızıların geçti mi kızım?

Zekiye biraz daha heyecanlandı:

Bu geçmez mi? O günden sonra hiçbir ağrım sızım kalmadı,

Dayı Zülkûf, hemen sözü kaptı:

O ot mu sızılarını iyileştirdi?' Neymiş o ot öyle ?

Zehra ana yine bilgiç mıvrlarıyla konuşmasını sürdürdü:

–" Ballıkotu" her derde devadır. Bir sabah zeytin toplamaya gittim. Daha sopayı dala vurmadan, baktım ki "göbeğim kaçı kaçıveriyor". Sopayı, işi gücü bıraktım. Doğru Haydar Sultan Türbesi'ne geldim. Bir eyicene dua ediverdim. Eve gidip birşeycikler yiyiveriyim dedim. Bir de ne göreyim. "Ne yiyiversem kişneyip kişneyip ağzıma geliveriyor" Hemen ağzıma iki dalcık "Ballıkotu" atıverdim. Bıçakla keser gibi kesti. (...)

(Aykırısanat dergisi, Ocak-Şubat 2005)

Cebrail Sürücü

1970 yılından itibaren *Bismil'in Sesi, Birgün* gibi yerel gazetelerde ve *Aykırısanat* dergisinde şiir, öykü ve yazıları yayımlandı. Çiğli Belediyesinin 2000 yılı Öğretmenler Günü Öykü Yarışmasında *"Berivan'ın Kara Gözlü Kuzusu"* adlı öyküsüyle ikincilik ödülü aldı. Yazılarında köy çocuklarının yaşamı ağırlıklı olarak yer aldı.

ESERLERİ (Öykü):

Muskacı Hasan (1987), *Islak Tebeşirler* (2002), *Berfin Kızın Türküsü* (2002), *Dicle Köprüsü* (2002), *Barış Çocukları* (2004), *Mağara Çiçekleri* (2006).

HAKKINDA: Aytül Akal / Dicle Köprüsü (Cumhuriyet Kitap, 3.10.2002), Zübeyde Seven Turan / Hüzne Yolculuk (Aykırı Sanat, Ocak-Şubat 2003).

SÜSLÜ, Azmi

Araştırmacı-yazar. 1950, Beyşehir / Konya doğumlu. Konya Gazi Lisesi (1969), Paris Ecole Nationalle des Langues et Civilsations Orientales (1975) mezunu. Doktorasını Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales (Fransa)'da yaptı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine asistan oldu (1980). Aynı yerde doktorasını tamamlayıp yardımcı doçent oldu (1984). Öğretim üyeliğini DTCF'nin yanı sıra AÜ İnkılap Tarihi Enstitüsünde sürdürdü (1989).

Azmi Süslü

FATMA ŞENGİL SÜZER

ŞEHR-İ SİYAH

Kalbimin kalbindeki köpek ağlıyor
tizleşen ve ağrıyan
bir keman gibi.
bütün aynalarda çirkin sureti
kalbimin kalbindeki köpek ağlıyor
harabem benim
çöplüğüm kirginliğim külhânem
hiçbir zaman bir sultan gülüs etmez izbede
viranem benim
yâaaaar!
genc idim
sükût ettim sükûn oldu hanemde
ismin tesbihim
gecesi zifiri gece
acısı dağ acısı
sesi bir keman sesi ağlayan köpeğinin
ne zaman, hangi sabah sevgilinin sadâsı
düşüverir simsiyah
kubbesine bu şehrin

(*Kaşgar*, sayı: 36, Ocak-Şubat 2004)

Makalelerini; *TTK Belleten*, fakülte dergileri, *Yorum* gazetesi, *Belgelerle Türk Tarihi, Türk Kültürü* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Tarihî Bursa (1980), *Ankara Üniversitesi Gelişim Tarihi* (1982), *Türkiye Tarihi* (çev., 1986), *DTCF'nin 50 Yıllık Tarihi* (1982), *Ermenilerin Yaptıkları Katliamlar* (çev., 1986), *Atatürk Gençlik* (1986), *Türkiye 1987* (1987), *Türkiye 1988* (1988), *Ermeniler ve 1915 Tehcir Olayı* (1990).

Son iki eserinin İngilizce baskıları da yapıldı.

SÜSLÜ, Mehmet

Şair. 1930, Tavas / Denizli doğumlu. İlk ve ortaokulu Tavas'ta okudu. Liseyi, 1947 yılında ailesiyle birlikte taşındığı Aydın'da (1951) bitirdi. 1955'te Aydın Millî Eğitim Müdürlüğünde çalışmaya başladı ve 1985'te emekliye ayrılıncaya kadar bu görevde kaldı. Şiirleri yerel dergi ve gazetelerde yayımlandı. Şiirlerinden bir bölümünü *Çağdaş Şiir Kitabı* adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Şükrü Öksüz / 2002 Hürsöz Şairler Antolojisi (2002).

SÜZEN, Özün

Şair ve yazar. 12 Ocak 1976, Isparta doğumlu. Tam adı Zeynep Özün Süzen'dir. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü (1995), Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema Televizyon Bölümü mezunu. İstanbul'da sinema sektöründe çalışıyor. *Bloodyblue Masalı* (1996) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

SÜZER, Fatma Şengil

Şair ve yazar. 1970, Eskişehir doğumlu. İlk ve ortaokul ile liseyi Eskişehir'de bitirdi. Anadolu Üniversitesi Eczacılık Fakültesi mezunu. Çalışmalarını Eskişehir'de eczacılık yaparak sürdürdü. Şiir ve öyküleri 1987 yılından itibaren *Dolunay, Albatros, İkindi Yazıları, Kardelen, Dergah* ve *Hece* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Su Siyah* (1997).

ÖYKÜ: *Ferhat ile Şirin* (2000), *Avlunun Uğultusu* (2002).

HAKKINDA: Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002).

Fatma Sengil Süzer

ŞABAN KÂMÎ

İslâm bilgini, şair, sûfi (D. ?, Diyarbakır - Ö. 1883, Diyarbakır). Son gazetini (yeterlilik, diploma) tanınmış Mısır bilginlerinden İbrahim Bacûrî'den aldı. Memleketinde müderrislik yaptı. Tasavvufî eğitimini Kâdirî şeyhi Abdurrahman Tâlibânî'nin yanında gördü.

ESERLERİ:

Dîvân, Mevlid, Diğer Mevlid, Mebâhis i Hazret-i İsâ ve Deccâl, Münşeât, Redd-i Protestan, Fâtih-i Müşkilât, Kaside-i Kamîsiyye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ŞABAN, Naim

Şair (D. 1935, Priştine / Kosova Ö. 8 Nisan 1961). Savaş yıllarında geçen ilk ve ortaöğreniminden sonra, lise öğrenimini yarıda bırakarak çalışmaya başladı. 1951'den itibaren Kosova'da öğretmenlik yaptı. 1958'de Üsküp'e yerleşti. Şiirleri ölümünden sonra Sürreyya Yusuf tarafından *Düşler* (1966) adlı kitapta toplandı.

HAKKINDA: Ethem Baymak / Naim Şaban / Hayatı ve Sanatı (1988), Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000).

ŞADİ

Şair (D. 16 Eylül 1888, İstanbul - Ö. 28 Haziran 1923, İstanbul). Asıl adı İsmail Yaşar'dır. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul Fatih'te tamamladı. Mercan İdadisini (lise) bitirdikten sonra Hukuk Mektebine girdi. Hukuk öğrencisi iken bir yıl Rüsumat Emaneti (Gümrük İdaresi) muhasebe bürosunda çalıştı. Ancak 1909'da sınavla girdiği Şirket-i Hayriye yönetimi, çalışırken okulu devam etmesine izin vermedi. Bu yüzden Hukuk Mektebinden ayrılarak aynı idarede bir süre daha çalıştı. Ticaret-i Bahriye Kaptan Mektebi ve İptidai Hariç Medresesi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı. Fatih Türbesi civarında gömülüdür.

Hece ve aruz vezniyle yazdığı şiirleri kitap haline getirilmedi. Dönemin tanınmış kişilerinin el yazılarını içeren, kendisinin *Mecmua-i Hatıratım* olarak adlandırdığı derlemesi, Türk ve İslâm Eserleri Kütüphanesindedir.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 1930-42; III, 1753), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

ŞAFAK, Ali

Araştırmacı-yazar. 7 Haziran 1943, Yeşilhisar / Kayseri doğumlu. Kayseri İmam Hatip Okulu ve Kayseri Lisesi (1962), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1966) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1966) mezunu. Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesine asistan olarak girdi, 1974 yılında doktorasını verdi. 1976 yılında doçent, 1982 yılında profesör oldu. Kayseri müftü yardımcısı ve vaizi (1970-71), Niğde müftüsü (1968), Çamlıdere vaizi (1967-68), Sarıyer müftü vekili (1967), Beyoğlu müftü yardımcısı (1966-67), Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi öğretim üyesi, İslâm Hukuku Bölümü başkanı (1979-81) ve dekan yardımcısı (1971-86), Ankara Polis Akademisi öğretim üyesi (1988) ve Kamu Hukuku Anabilim Dalı başkanı (1986-97) ve Kültür Bakanlığında müsteşar yardımcısı (1997) olarak görev yaptı. Yurtdışında Stuttgart ve Cambridge (1974-75), Freiburg (1979-80) üniversitelerinde mukayeseli hukuk araştırmalarında bulundu.

İlk yazısı 1967 yılında *İslâm Medeniyeti* dergisinde yer almıştı. Diğer makaleleri *Diyanet, Türk Kültürü, İslâmi İlimler Fakültesi, Mahalli İdareler, İslâm, TÜBİTAK Çevre* dergileri ile *Tercüman, Yeni Devir, Zaman, Yeni Şafak* ve *Millî Gazete* gazetelerinde yayımlandı. Dergâh Yayınları *İslâmi Bilimler Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. Çeşitli ülkelerde düzenlenen bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

İslâm Arazi Hukuku ve Tatbikatı (1977), *İslâm Hukukunun Tedvini* (doktora tezi, 1978), *Mezhepleraası Mukayeseli İslâm Ceza Hukuku* (1978), *Hadislerde ve Mukayeseli Hukukta Şufa Hakkı Konusu ve Hukuk Sahipleri* (1981), *Alış Verişte Vade Farkı ve Kâr Haddi* (Hayreddin Karaman ile,1987), *Mukayeseli Hukukta İşçi-İşveren Münasebetleri* (komisyon, 1990), *Mukayeseli Hukukta İşçi-İşveren İlişkileri* (komisyon, 1990), *İslâm Dini ve Sosyal Adalet* (1992), *Türkiye'de Dünden Bugüne Sosyal Güvenlik Kısa Bir Tarihçesi* (1992), *Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Kısa Bir Tarihçesi* (1992), *Ceza Muhakemeleri Usûlü Hukuku ve Polis* (1992), *Mukayeseli Hukuk Açısından Borsa* (1994), *Hukuk Başlangıcı* (1995), *Polis ve Güvenlik Mevzuatı* (1995), *Ansiklopedik Hukuk Terimleri Sözlüğü* (1996), *Legal Methodology and Islamic Jurisprudence* (1997), *Legal Methodology and The History of Quranic Sciences* (1997), *Islamic Constitutional Law* (Kuala Lumpur, 1998).

ÇEVİRİ: *İslâm Hukukuna Giriş* (4 cilt, Abdulkerim Zeydan'dan, 1984), *Mukayeseli İslâm ve Beşeri Hukuku* (4 cilt, A. K. Udeh'ten, 1990-92), *İslâm Hukukunda İdare Hukukunun Esasları* (el-Mâverdî'den, 1994),

Ayrıca mesleki kitapları ve teksir halinde ders notları vardır.

ŞAFAK, Elif

Romancı. 1971, Strasbourg / Fransa doğumlu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunu. Yüksek lisansını aynı üniversitenin Kadın Çalışmaları Bölümünde yaptı. *"Bektaşi ve Mevlevi Düşüncesinde Kadınsılık-Döngüsellik"* konulu yüksek lisans tezi Sosyal Bilimler Derneğince ödüllendirildi. Çalışmalarını İstanbul Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümünde araştırma görevlisi olarak sürdürdü. ABD'de Michigan Üniversitesinde Ortadoğu'da marjinal kimlikler ile kadın ve edebiyat dersleri verdi. Ayrıca Arizona Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Bir süre *E* dergisindeki "e hali" adlı köşesinde denemeleri yayımlandı. *Zaman* gazetesinin *Turkuaz* ekinde yazdı. İngilizce olarak kaleme aldığı bazı romanları Türkçeye çevrilerek yayımlandı, bu nedenle de eleştirildi. 1998 yılında *Pinhan* romanı ile Mevlâna Büyük Ödülünü, 2000 yılında *Mahrem* adlı kitabıyla Türkiye Yazarlar Birliği Roman Ödülünü aldı.

Elif Şafak

"Her şeyden önce Elif Şafak'ın hikâye anlatmayı bildiğini teslim etmek gerek. Ama bu zaten ilk kitabından beri başardığı bir şey. Bu yanıyla da diğer birçok "yeni" yazardan ayrılıyor. (...) Üstelik dildeki oyuncakların azaltılmasının bu kitapta gördüğümüz bir başka faydası da bunlara harcanan enerjinin daha inandırıcı ve gerçek tiplemelere doğru yol alınmasına verilmiş olması. Böylece bu kitabın tiplemeleri daha inandırıcı ve yerini dolduran birileri haline gelmiş durumda. Fena bir gelişme değil doğrusu. Kuşkusuz bu gelişmelerin okurun aklına getirdiği ilk şeylerden biri de Elif Şafak'ın çalışkan bir yazar olduğu, yazının esin perileriyle geldikçe yazılan bir şey değil de oturup çalışılacak bir şey olduğuna inanan bir yazar ol-

ELİF ŞAFAK

MAHREM

"Rüyamda bir uçan balon görüyordum. Gıpgri gökyüzündeydi, bembeyaz bulutların arasında, sapsarı güneşin gölgesinde. Ben çatıya çıkmıştım. Aşağıdan uçan balona bakıyordum ki, şiddetli bir rüzgâr çıktı aniden. Aniden çıkan rüzgârın şiddetiyle sarsıldık hep birden. Simsiyah tozlar havalandı yerden. Uçan balon hızla sürükleniyordu. Onu gözden yitirmemek için vargücümle koşuyordum çatıların üzerinde. Ben koştukça kiremitler yuvarlanıyordu aşağıya. Eğilip baktım kiremitlerin düştüğü yere. Aşağıda, şehrin caddeleri ışıl ışıldı ve kalabalık. Yollara yuvarlanan kiremitler yüzünden arabalar kaza yapmıştı. Cart kırmızı, gıcır gıcır bir araba öfkeyle soluyordu yolun ortasında. On camını çatlatmıştı kiremitler. Çatlağın üzerine kocaman bir örümcek ağ kurmuştu. Değdikleri yere yapışan incecik, şeffaf iplikler uçuşuyordu etrafta. Arabanın sahibi beni arıyordu, aradığının ben olduğumu bilmeden. Gözünün önündeydim ama benden şüphelenmiyordu.

Bembeyaz kar yağıyordu simsiyah tozların üzerine. Kaldırımdan yürümeye başladım. İpliklere basmamak için gayet yavaş yürüyordum. Birdenbire ayaklarıma takıldı gözlerim. Ayaklarımda kuş desenli yün patikler vardı. Evden çıkarken ayakkabılarını giymeyi unutmuş olmalıydım. Utandım. Kimse görmeden, bir yerlerden ayakkabı bulmalıydım. Mağazaların vitrinleri cıvıl cıvıldı. Bale pabuçları, içi kürklü çizmeler, sandaletler, bağcıklı botlar, ince topuklu kadın ayakkabıları, yumurta topuklu erkek ayakkabıları, cicili bicili çocuk ayakkabıları vardı vitrinlerde. Neli oldukları yazıyordu etiketlerinde. Bütün ayakkabılar dondurmadan yapılmıştı. Büyük mağazalardan birine girip, vitrindeki karışık meyveli botları satın aldım. Çıktığımda, ön camı çatlamış arabanın sahibi gözlerini kısmış, dikkatle beni süzüyordu. Parmaklarımın ucuna basa basa geçtim önünden. Peşimden gelmedi. Kaldırımı döndüğümde, uçan balonu gördüm sapsarı güneşin gölgesinde. Gönülsüzce kıpırdadı yerinden. O çekilir çekilmez, sapsarı güneş açığa çıktı. Korkuyla baktım yeni ayakkabılarıma. Damla damla, damla damla..."

"Ya anne yaa, şuna bi şey söyle!"

Dizimin acısıyla sıçradım. Gene uyuyakalmıştım, gene olmadık bir yerde. Ter içindeydim. Toparlanmaya çalışırken, burnuma çalındı terimin kokusu. Başkalarının da kokuyu alıp almadığını anlamak için etrafıma bakındım. Minibüsteydim. Bindiğimde benden başka kimse yoktu. Öğleden sonra bu saatlerde bu istikamete giden pek nadir olduğundan, minibüsün kolay kolay dolmayacağını, dolmadan da kalkmayacağını biliyordum. O rahatlıkla uyuyakalmışım. Zaten öğlen yemeğini abarttığım yetmezmiş gibi, birde üstüne iki porsiyon kazandibini cila çekince, adım atacak halim kalmamıştı. Epey uyumuş olmalıyım. Minibüs tamamen dolmuş. Bir kişi eksik sadece. O da gelsin, yola koyulacağız.

Yanımdaki kadın göz ucuyla beni izliyor. Muhtemelen ter kokusunun farkında. Kucağındaki kız çocuğunun, rengi ağdalanmış çilek reçelini andıran ayakkabısının pirinç tokası hâlâ dizime batıyor. Çocuğun bunu bilerek yaptığından şüphem yok. Sırf beni uyandırmak için, uyanayım da kenara kayayım diye. "Ya anne yaa, şuna bi şey söyle!" diye cırlayan da o. Gerçi ben de uyku rehavetiyle iyice yayılmışım. Derhal toparlanmalıyım. Bacaklarımı bitiştirip, pencereye yanaşıyorum. Sırt çantamı yan taraftan →

alıp, kucağıma koyuyorum. Çantayı kaldırınca, altından, baharatlı sarı leblebilerle dolu kesekâğıdı çıkıyor. Minibüs dolana kadar atıştırmak için almıştım, unutmuşum. Kesekâğıdım da kaldırınca, epeyce yer açılıyor onlara. Gene de memnun değiller. Bilhassa kadın, bir türlü rahat edemediğini gösteren abartılı hareketler yapıyor; bir sağ bacağı bir sol bacağı üste gelecek şekilde sık sık bacak bacak üstüne atıyor; haşır huşur sesler çıkartarak poşetlerini dizlerinin kâh altına, kâh üzerine yerleştiriyor; sanki bir yere gitmesi kabilmiş gibi "gel evladım" diyerek kucağında oturan çocuğu göğsüne bastırıyor; dönüp dönüp, endişeli gözlerle sağında kalan daracık boşluğa bakıyor ve bütün bunları yaparken durmadan oflayıp pofluyor. Böylelerini iyi tanırım. Niye böyle davrandıklarını bilirim. Alışkınım. Böyle şeyler sık sık başıma gelir.

Tabii en iyisi taksiye binmek benim için, ya da boş bir otobüs yakalamak. Ama her yere taksiyle gitmek bütçemi aşar; otobüsleri boş bulmaksa, malûm, pek mümkün olmuyor. Zaman zaman, bineceğim otobüsün ilk durağına taksiyle gidiyorum. Ama her güzergâh buna elvermiyor. Eğer kalabalıksa, nadiren biniyorum otobüse. Zira ne zaman o yüksek basamakları hırıltılar arasında çıkıp, tıklım tıklım koridorda itiş kakış kendime yer açmak zorunda kalsam, bin pişman oluyorum bindiğime. İçimden bir ses derhal otobüsten inmemi, eve dönmemi söylüyor. Ne mümkün. Şoförün şirret talimatlarıyla arkalara doğru ilerleyen kalabalığın akıntısı beni çıkıştan, çıkışı benden uzaklaştırmakta gecikmiyor. Baktım ki kurtulamıyorum, hiç olmazsa gözlerle karşılaşmamaya çalışıyorum; merakla beni inceleyip, birbirlerine beni gösteren gözlerle. Yer veren çok oluyor gerçi. Ama bu işimi kolaylaştırmıyor. Ateş basıyor yüzümü her seferinde. Ter içinde zar zor oturuyorum boşalan yere. Zaten ben böyle anlarda hep terlerim. İster yaz olsun, ister kış, azıcık sıkılmayagöreyim, buz gibi soğuk terler boşalır sırtımdan. Yerime oturur oturmaz, eğer iki kişilik koltuktaysam yandakine, tek kişilik koltuktaysam ayaktakilere değmemek için azami gayret sarf ettiğimden, baston yutmuşa benzerim. Bir yandan da, etrafımdakilerin ter kokusunu alıp almadıklarını anlamaya çalışırım. Hoş, alsalar da almasalar da elimden bir şey gelmez. Zaten ne zaman terlememeye gayret etsem, daha beter terlerim. Pencere kenarlarını severim. Pencereler sayesinde, varlığımın fazlasıyla farkında olan otobüs yolcularını değil, benden tamamen bihaber olan dışarıdakileri seyrede seyrede yolculuk edebilirim.

Bazen de kimse yer vermez. Bazen camlara yaklaşmak da mümkün olmaz. İşte o zaman, gövdemi abluka altına alan bakışlardan kaçabilmek, pürdikkat beni süzenlerin akıllarından geçenleri tahmin etmek durumunda kalmamak için, ineceğim durağa gelene kadar rahat rahat, boş boş bakabileceğim bir nokta ararım. Kafaların arasından görebildiğim kadarıyla pencerelerin dışı, yolcuların ayakkabıları, bacaklar arasına sıkışmış alışveriş torbaları, birilerinin ellerindeki kitapların kapakları, otobüsün uyarı levhaları, otomatik kapının düğmeleri, acil durumlarda kullanılacak çekiçler, katlanmış gazeteler, asacakları kavrayan ellerdeki yüzükler... işte bunlardır seçeneklerim. İçlerinden birini seçer ve ineceğim durağa gelene kadar gözlerimi ondan bir saniye bile ayırmadan yolculuk ederim. İster otururak, ister ayakta olsun, bir bayli zordur benim için otobüsle bir yerden bir yere gitmek. Ama benim kadar şişmansanız eğer, minibüsler, otobüslerden daha da beterdir. (...)

(*Mahrem*, 2000)

duğu. Duygusal boşalmalarla kaleme kâğıda sarılanların alabildiğine arttığı günlerde böyle bir tavırla karşılaşmak da ayrıca sevindirici." (Sırma Köksal)

"Mahrem yazarının bilinçli seçimi olmasa bile böyle anlaşılan postmodern bir tekniğe sahip. Bunda başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Öyle ki bu yöntemi kullananların yaptığı gibi okurların metinlerin kime ait olduğu, hangi kaynaktan yapıldığını belirme çabası içinde olduğunu görüyoruz. Sentez değil, karışıklık. Bazen Paris'e, Bazen XVIII. yüzyılın İstanbul'una bazen bugüne gezdirip duruyor okuyucuyu." (Hayri Kako Yetik)

Elif Şafak

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kem Gözlere Anadolu* (1994).

ROMAN: *Pinhan* (1997), *Şehrin Aynaları* (1999), *Mahrem* (2000), *Bit Palas* (2002), *Araf* (2004), Beşpeşe (Murathan Mungan, Celil Oker, Pınar Kür, Bülent Erkmen, Faruk Ulay'la, 2004), *Baba ve Piç* (2006).

DENEME: *Med-Cezir* (2005).

HAKKINDA: M. Sadık Aslankara / Romanda Tarihi Değiştirmek - Tarihseli Dönüştürmek (Adam Sanat, sayı: 169, Aralık 1999), Zeki Bulduk-Ahmet Öz / Elif Şafak:"Hayata Kenarlardan Bakıyordum" (E dergisi, sayı: 20, Kasım 2000), Melih Bayram Dede / Dergibi.com (2000), Pınar Göksan Aker / Cumhuriyet Kitap (söyleşi, 18.11.2000), Nuriye Akman / Siyaset Kabak Tadı Verirse (söyleşi, Sabah Pazar eki, 17.12.2000), Feridun Andaç / Hikâye Anlatmayı Bilen Bir Yazar Elif Şafak - Jale Parla / Bit Palas - Sırma Köksal / Hikâye Anlatmayı Bilen Biri - Hayri Kako Yetik / Günümüz Romanları Arasında (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), Filiz Aygündüz / Milliyet Kültür Sanat (21.3.2002), Cem Erciyes / Radikal Kitap (söyleşi, 22.3.2002), Hasan Öztoprak / E Dergisi (Nisan 2002), Feridun Andaç / Varlık (söyleşi, Temmuz 2002) - Cumhuriyet Dergi (11.7.2002), Alper İlhan / düşLE İnternet Edebiyat Dergisi (sayı: 25, 2003), Sevengül Sönmez / Zaman Turkuaz Eki (18.1.2004), Filiz Aygündüz / Milliyet Sanat (söyleşi, Mart 2004), Dünya Gazetesi (21.4.2004), Elif Tunca / Zaman (söyleşi, 10.5.2004), Nuriye Akman / Zaman (söyleşi, 16.5.2004), Sema Arslan / Milliyet Sanat (Haziran 2004), Söyleşi (Varlık Kitap, Mayıs 2004), Asuman Kafaoğlu-Büke / Yazarın 24 Saati (Cumhuriyet Kitap, 13.1.2005).

ŞAFAK, Halim

Bkz. HALİM ŞAFAK

ŞAFAK, Mevlüt (Mevlüt İhsânî)

Halk ozanı. 1928, Çermik köyü / Şenkaya / Erzurum doğumlu. Dokuz yaşında gözlerini kaybetti. Bu nedenle eğitim göremedi. Ünlü Alişan Usta'dan saz dersleri aldı. On beş yaşından itibaren de saz çalıp söylemeye başladı. Nuri Çırağı, Hünkari, İhsan Yavuz ve Rahim Baykara gibi âşıklar yetiştirdi. Şiirlerinde güçlü bir irticali söyleyişe hakim olduğu gözlendi. Sade, yalın, açık bir dili vardır. Eserlerinde felsefi ve tasavvufi konulara yer verdi. Konya'da yapılan Türkiye Âşıklar Bayramları ile yurdun çeşitli yerlerinde katıldığı yarışmalarda ödüller aldı. *Çağlayan Dere* (1990) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: M. Zeki Kurnuç / Erzurum ve Türk Müsikisi (2005).

ŞAFAK, Yakup

Edebiyat araştırmacısı. 1959, Samsun doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Samsun'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü (1982) mezunu. Aynı bölümde *"Çehar Makâle'de Dil ve Üslûp"* (1985) adlı tezle yüksek lisansını tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak (1983) çalışmaya başladı. 1991'de *"Sürûri'nin Bahrü'l Maârif'i ve Enîsü'l-Uşşâk ile Karşılaştırılması"* adlı tezle edebiyat doktoru unvanını aldı, aynı yıl yardımcı doçentlik kadrosuna atandı. Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalına (1992) atandı. Aynı bölümün bölüm başkanlığı görevini üstlendi. SÜ Selçuklu Araştırmaları Merkezi ve Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

Türkçe'den Farsça'ya Çeviri (1987), *Arapça Edatlar ve Deyimler Sözlüğü* (Mustafa Kılıçlı ile, 1988), *Tuhfetü'l-Uşşak* (Recep Toparlı ile, 1990), *Arapça Farsça Türkçe Örnekleriyle Edebi Sanatlar* (Recep Toparlı ile, 1991), *Divan-ı Halim Giray* (Recep Toparlı ile, 1991), *Divançe-i Es'ad Paşa* (Recep Toparlı ile, 1992), *Divançe-i Süleyman Nazif* (Recep Toparlı ile, 1992), *Farsça'da Cümle Kuruluşları* (Yusuf Öz'le, 1999), *Divan-ı Kebir'den Seçmeler* (2000), *Klasik Şiir Üzerine Yazılar* (2003), *Aruz Terimleri* (2003), *Tâhirü'l-Mevlevî, Farsça Divançe ve Tercümesi* (Yusuf Öz ile, 2003), *Mesnevi'den Seçmeler* (2003), *Hazret-i Mevlâna'nın Eserleri* (2004), *Konulara Göre Mesnevi'den Özdeyişler* (derleme, Nuri Şimşekler ile, 2005).

ŞAH TURNA

Halk ozanı. 1 Kasım 1951, Kaynarca köyü / Gürün / Sivas doğumlu. Asıl adı Münire Dumlupınar'dır. Şiirlerinde Şah Turna adını kullandı. Üç yaşında geçirdiği çiçek hastalığı sebebiyle gözlerini kaybetti. Resmi bir öğrenim göremedi. Sesinin güzelliği yanında iyi derecede saz çalan Şah Turna, irticalen çalıp söyleyerek on yaşına geldiğinde büyük bir ün kazandı. Bazı şenlik ve yarışmalara katıldı. Yurtiçi ve yurtdışında konserler verdi. Göz tedavisi için gittiği yurtdışında, 12 Eylül 1980 dönemi askeri yönetimce yurttaşlıktan çıkarıldı.

Şah Turna

Deyiş ve türkülerinde toplumsal konulara ve demokratik sorunlara yer verdi. Bu nedenle birçok zaman baskılara maruz kalarak cezalandırıldı, çeşitli zamanlarda çeşitli illerde hapis yattı. Cezaevinde yatarken yurtiçinde ve yurtdışında aydınların ve demokratik basın yayın kuruluşlarının, demokratik kitle örgütlerinin çabalarıyla kamuoyunda başlatılan kampanya ve zamanın Cumhurbaşkanına gönderilen imzalar sonucunda serbest bırakıldı. Daha sonra Almanya'ya gitti. Bu ülkede Karslı Ozan Şiar'la evlenerek Berlin'e yerleşti. Ellinin üstünde plağı, yirmi kaseti yayımlandı. Yurtiçi ve yurtdışında tanınmış olan Şah Turna'nın şiirleri çeşitli gazete, dergi ve kitaplarda da yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Şakıyan Turna Şahturna (1998), *Dost Elinden Gelen Turna* (1999).

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001), Mehmet Ali Öz / Gürünlü Şairler (2002), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ŞAHABETTİN SÜLEYMAN

Yazar (D. 1885, İstanbul - Ö. 1919, Davos / İsviçre). XIII. yüzyılın başlarında Türkmenistan'dan göç eden Çavdarlı boyundan, Karesi Mutasarrıfı Şerif Paşanın oğlu olan ve bir ara İzmir Defter-i Hâkani müdürlüğü görevinde bulunan Süleyman Şevket Beyin oğludur. İlköğrenimini İzmir'de tamamladı, İzmir İdadisinden (lise) mezun oldu (1903). Lisede Baha Tevfik, Yakub Kadri (Karaosmanoğlu), Şükrü Saracoğlu ile arkadaş oldu. İyi derecede Fransızca ve bu dilin edebiyat kültürünü öğrendi. Sonra İstanbul'a gelerek Mülkiye Mektebini (Siyasal Bilgiler Okulu) bitirdi (1908). Aynı yıl İzmir'de ilköğretim dâiresinde kâtip olarak memuriyete başladı. Vefa İdadisi (Lisesi) ve Galatasaray Sultanisi (Lisesi)'nde Fransızca ve edebiyat öğretmenliği, Darü'l-Muallimin-i Âliye (Yüksek Öğretmen Okulu)'de müdür yardımcılığı yaptı. Kadın eşcinselliği konusunu işlediği *Çıkmaz Sokak* adlı oyunu ahlâk dışı bulunduğundan bir ara (1910) öğretmenlik görevine son verildi. 1911'de Osmanlıca öğretmeni olarak görevine döndü. İkinci kocası olduğu eşi şair İhsan Raif Hanım'la birlikte gittiği Avrupa'da yakalandığı ağır bir grip sonucunda öldü. İsviçre Davos'ta bir köy mezarlığına gömüldü.

İlk yazıları, liseyi bitirdiği 1904 yılından itibaren İzmir basınında yayımlandı. 1908'den sonra gelişen siyâsî faaliyetler sırasında yazılarıyla aktif politikaya katıldı. Bu dönemde yazıları genellikle *Resimli İstanbul*, *Resimli Roman*, *Servet-i Fünun*,

Şahabettin Süleyman

ŞAHABEDDİN SÜLEYMAN

Hakkı Süha Gezgin

Uzun bir boy, ince ve sanki yürürken hasıl ettiği rüzgârdan esniyormuş hissini veren saz gibi hafif bir vücut. İri, koyu gözler. Hemen havalanacakmış gibi billur kanatları titreyen bir kelebek gözlük, kırpılmamış bıyıklar. Geniş, ihtirâslı bir ağız.

Edebiyata mal olan üslûbuna hiç uymaz, sert, gürültülü bir ses. Şen, şakrak kahkahalar. Ruhunun kalenderliği, asla kıyafetine giremezdi. En züğürt günlerinde bile tertemiz ve zarif giyinir, kibar duruşuna toz kondurmazdı.

Onu ilk defa İstanbul Lisesi'nde görmüştüm. Sigara dumanlarıyle esatir şeması gibi sisli muallimler odasında arkadaşlarıyla şakalaşıyordu. Bir elinde kahve fincanı, öteki nde siyah Erzurum kehribarı tesbih ortalığı parlak, akortlu bir sese boğuyor, kendisiyle birlikte etrafını da şenlendiriyordu.

Bu ilk tanışmadan sonra, hemen dostluğumuz ilerledi. Zaten ondan yabancılığı eriten, çekingenlikleri kaldıran bir sıcak dalgası yayılırdı. Şimdi takdim edilseniz bile, üç dakika sonra size:

- Gel, bize gidelim, lâf atarız!

Der, hattâ tereddüdünüzü görürse, kolunuza bile girip sürüklerdi.

En keyifli zamanları, nöbet geceleri idi. O zaman İstanbul Lisesi, Şenbenuva binasına yerleşmişti. Çocuklar yattıktan sonra tâ tepedeki Kazaz Artin'in olduğu söylenen köşke çıkar, tatlı muhabbetlere dalardık.

Çok kere kendimize geldiğimiz zaman gecenin bitmek üzere olduğunu görür ve doğruca koğuşlara dağılarak talebeyi kaldırırdık. Bursa Sokağı'ndaki evi de ayrı bir maceradır. İhsan Raif'le evlendikten sonra derbederliği durulduu. Takvime ve saate itinaya başladı.

Nöbetçi olmadığı geceler, şayet yine lâfa tutulur, sıcaktan gevşiyerek bir yere serilir de eve gidemezse, ertesi günü hepimizin imzasını taşıyan bir ikamet tezkeresi alır, evine öyle giderdi.

Şahabeddin Süleyman çabuk unutuluşuna acımacak bir adamdır.

Kuvvetli bir nesri, güzel ve ileri bir zevki vardı. Edebiyat kitaplarına estetik undelerini ilk koyan, edebiyat derslerini sanat hakkında etraflı izahatla başlatan odur. Bu hakkı için olsun, onu hafızalarımızda taşımaya borçluyuz.

Hocalık, edebiyat hocalığı da olsa, sanat tarihinde yer almaya bir sebep teşkil etmez. Fakat Şahabeddin Süleyman, hocalıktan ilham alarak sanatkârlık etmesini bilmiş bir adamdır. Muallimin Tesellisi gibi gerçekten güzel ve çok içli mensureler, ona hocalık kanalından geçerek malolmuştur.

Sonra şurasını da unutmıyalım ki o derbederliğinden umulmaz bir mütetebbiidi de. Kütüphaneleri dolaşır, hafızı kütüplerle beraber örümcekli raflarda eser arar, fihristlerin kaydetmediği kitapları, toz yataklarından hayata çıkarırdı.

Yalnız el yazısı berbat bir şeydi. Sanki eski siyakatle kilise notasını birleştirerek bu yazı örneğini doğurmuştu. Bu satırları sökebilmek için zavallı müretteplerin neler çektiğini ben bilirim.

Bir aralık, tiyatro yazmaya da heveslenmişti. Çıkmaz Sokak bu hevesten doğmuştur, Eserde belki biraz pervasızca seçilmiş fakat herhalde orijinal bir mevzu işleniyordu.

O zamanın taassubunu, dar ahlâk çerçevesini, müsamahasızlığını, içtihat düşmanlığını bir düşünün. Şahabeddin Süleyman'daki ruh ve iman kuvvetinin alkışlanacak bir dereceye vardığını anlarsınız.

Açık saçık Binbirgece masallarını, Behnâme'leri görmekten çekinmeyen eski zihniyet, yenilerde biraz aykırı bir görünüşe aslâ tahammül edemezdi.

Çıkmaz Sokak, o zihniyeti de hiçe sayan cesur bir kalemin eseridir. Şahsî hayatında nazik, şen, ince ve uysal olan Şahabeddin Süleyman, bedîî telakkilerinde, sanat bahsinde anarşist bir ruh taşırdı. İnandığı bir davayı ne pahasına olursa olsun ortaya fırlatmaktan çekinmezdi. Amma bu fırlıyan şey kelimeden zarflara doldurulmuş bir bomba tesiri yapacakmış... Şen kahkahasını atar:

-Adam sen de... Ne çıkar? derdi.

Bırakığı mensurelere, Kırk Mahfaza ve Çıkmaz Sokak gibi büyükçe eserlerine bakanlar, onda gittikçe olgunlaşan bir sanatkârlığın izlerini görebilirler. Güneş, bulanık bir su birikintisinden nasıl parlak billûrlar çıkarırsa, zaman da onun kalemindeki darayı öylece yontup atmıştı. Bu tasfiye, daha uzun sürse, zaman imbiği daha birkaç yıl ona müsaade etseydi, Öyle sanıyorum ki bugün tanıdığımız Şahabeddin Süleyman'dan daha büyük ve daha derin bir sanatkârla karşılaşacak, daha iri çapli bir zekâyı alkışlıyacaktık.

Ne yazık ki onu çok genç yaşında toprağa verdik. Neşredilmemiş yazıları var mıdır, yok mudur?.. Bunu da bilmiyoruz. Başka memleketlerde kimsesiz sanatkârların bile bir tek satırının kaybolmamasına canla başla çalışan teşekküller kurulduğunu duyup imrenirız.

Halbuki Şahabeddin Süleyman, münevver bir kardeşe, münevver bir hayat arkadaşına sahipti...

Bir aralık, bir türlü söküp parlamıyan Fecr-i Âti'den ümidini keserek yeni bir edebi mektep kurmayı da tecrübe etti. Nâyî'ler, işte böyle bir gayretin yavrusudur. Fakat o, buna inanmamıştı. İşin sadece alayında idi. Çünkü edebî mekteplerin tesis edilmeyeceğini, ancak teessüs edegelmekte olduklarını pek iyi bilirdi.

(*Edebi Portreler*, 1997)

Musavver Hâle, Mehâsin, Musavver Muhit, Musavver Eşref Resimli Kitap, Tenkid, Yeni Ses gibi dergilerde yer aldı. *Şiir ve Tefekkür* (iki sayı) adlı bir dergi çıkardı. 1910'dan sonra, İttihat ve Terakki hükümetlerinin, önceki istibdad devrini aratacak sûistimâllerine, hürriyet adına hürriyetsizlik rejimi yaratmasına karşı çıktı. Hükümeti ve İttihat ve Terakki Partisini eleştiren yazıları, *Hâkimiyet-i Milliye, Yeni Ses, Muâhede* gibi gazetelerde yayımlandı. 1912'den sonra bu tip siyâsî faaliyetlerini tamamen bıraktı. Balkan Savaşı yıllarında Türk Ocağının çalışmalarına katıldı. 1910'da kurulmuş olan "Dârü't Temsîl-i Osmânî" ve "Yeni Tiyatro Cemiyeti" gibi tiyatro topluluklarının edebî heyetlerinde bulundu.

Fecri Âti (1909-13) topluluğunun kurucuları arasındaydı. Bu kuruluşun sanat anlayışını ifade eden "Sanat şahsî ve muhteremdir" slogan cümlesi, ona âitti. Yazılarını *Servet-i Fünun* ve kendi çıkardığı *Rübab* (1912) dergilerinde yayımladı. Hikâyelerinde çoğunlukla aşkı ele aldı. Edebî eserlerinde toplumsal olaylara hemen hiç yer vermedi. Abdülhak Şinasi Hisar, onun, "*Büyük aşkların değil, küçük iptilâların adamı*" olduğunu söyledi. Şiir dışında edebiyatın hemen hemen her türünde ürün verdi. Tiyatro eserlerinden sadece Tahsin Nâhid'le birlikte yazdıkları ve târihî bir trajedi

ŞAHABEDDİN SÜLEYMAN

MİAT

(Refika-i Mukaddereme)

Mevcudiyetimde ilk kadın ihtiyacını hissettiğim, ilk kadını sevdiğim günden beri gizli, meçhul bir kuvvetin, muhayyilemin, irsî ve ihtiyadî sevaikle tabiiyetle, icat ve ibda ettiği bir şeklin, bir şekl-i vücudun bana tahakküm ettiğini, edeceğini hissederdim.

Fikrim serseri, serbest rüyalarla, hezeyanlarla izdivacı fihrist-i cinayat-ı içtimaiyede tahrir eder, bulur; ve derdi ki: Bu binlerce mahlukatın sefil ihtiyaçlarla irtikâp ettikleri bu günah-ı mevrûs-ı edvarı sen, semanın telkinatına rağmen, başka başka günahlarla, nâmeşru rabıtalarla, aşklarla, buselerle telakki et! Mümkünse beşeriyeti intizam ile atiye nakl eyleyen yahut nakl eylediği farz olunan bu kanun-ı içtimaiyi, bu silsile-i revabıtı kır, ez; ve aşka kuvvet ve şiddetiyle, ihtiyaç-ı nisyan ve tebeddülüyle mütenasip bir hürriyet, bir vüsat ver!

O zaman mevcudiyet ve hissiyatı hakkında tam bir malumatım olmayan, ve yalnız muhayyilemin ziyalarıyla şeklini, şekl-i vücudunu tayin edebildiğim kadın, refika-i mukadderem, ruhumun mazi-i beşeriyete müsil ve ondan menkul elyaf-ı verraset ve ihtiyadından birini çeker, ve onun inkârı istihzalarıyla güler, benimle ve bu fikrimle eğlenirdi. Ben itikad-ı efkârımı, ruh-ı nazariyatımı kıran, bir saniye de bir reçfe-i irtidad veyahut ihtida ile yıkan bir kadın aradım. Güzergâh-ı hayatıma müsadif, dimağımdaki şekl-i muhayyelin hutut ve ânâtına malik, yani sana müşabih kadınlardan birini intihap eder, sever, onlardan aşk ve sadakat dilenir, bence izahı müşkül, gayri mümkün bir nüfuz ve kuvvetle sevilirdim.

Ben onları "sen" zanniyle izdivaca ait vaat ve ümitlerin müşkir, muğfil, pamuklu bulutları arasına terk ederdim.

Ve bu rüyanın saye-i aşk ve kanaati altında emin ve kani istikbale ait hayatlar, saadetler çizerken, yaşarken kalbimin seni düşünen noktasına hasud ve nâ-meri gelir, sanki orada ağlar, beni vaziferne davet ederdin.

O zaman hissederdim ki bu sevdiğim kadınlar hayatımın yalnız birkaç senesi için mahlukiurlar; onlara sebabının birkaç zehre-i eyyamı mev'ud ve ihtiyarlığıma ait her şey memnudur. Ve bazen hayat ve gıdalarını vücutları, hüsnleri temin eden, her şahsın bila-fütur ve hicap kadınları, her ihtirasın ziyaretgâh-ı sükûnu bulunan mevcutların menba-ı ezvakında susamış, kudurmuş sinirlerimi teskin ettikten sonra seni ötede bir odanın içinde giryan ve mütevekkil beni bekliyor gibi hisseder ve sana bunların tahmil ettikleri emraz-ı muharribe-i günahı nakl ve isal ediyor vesvese ve zanniyle titrer, korkardım.

Bu hakikatler, bu hisler bana anlattı ki fikrimin inkârı, itikatsızlığı yalan, sevdiğim ve beni seven kadınlar yalan, zevkin taaddüt ve tebeddülündeki mahzuziyet ve şuhî yalan ve hepsi seni ararken, bulamazken muzill ve bî-dîn yollara sapmış hisler, fikirler, zevklerdir. Şimdi, refika-i mukadderem, bil ki bütün bu küçük yalanların fevkinde, gurur ve itimada İstinadgâh, zamane-i me'kel ve bir oyuncak olan, gençlik denilen büyük bir yalan var. İşte bunu o küçük yalanlar, o küçük günahlar buselerinin dendân-ı sefahat ve ihtirasıyla kemirdiler. Biraz sonra sana, sevilmez eski bir vücuttan, enfâs-ı şiir ve hararetı sönmüş ihtiyar bir aşktan başka bir şey takdim edemem. Her nerede isen zaman ve mesafeyi, herhangi bir kayd-ı ihtiyat ve ihtirazla müteeddit isen bunu aş, kır, gel!

Biraz sonra emin ol ki, nadim olursun.

(*Servet-i Fünun*, 27 Mayıs 1326, *kitap-lık*, Temmuz-Ağustos 2004)

olan *Kösem Sultan* sahneye kondu. "Yeni Lisan" hareketine katıldı. Daha çok Tahsin Nahit'le yazdığı tiyatro, Fuat Köprülü'yle yürüttüğü edebiyat tarihi araştırmalarıyla tanındı.

"Bir müddet sonra edebiyat muallimliği de etti. (...) Fakat edebiyat tedrisini (retorik) belâsından o kurtardı ve asrileştirdi. 'Talim-i Edebiyat' usûlünden beri daha yeni bir edebî usûlü, pek iptidaî bir tarzda, ilk tatbik eden muallim belki odur. Nasıl ki o sıralarda Köprülü-zade Mehmet Fuat beyle birlikte yazdıkları edebiyat kitabı da, iptidai bir şekilde olmakla beraber, şimdikilerine bir yol açmıştır ve edebiyat tedrisi bugün hâlâ bu usûlü takip ediyor." (Abdülhak Şinasi Hisar)

"Şahabettin Süleyman bizim ağabeyimizdi dedim. Yalnız öyle mi? Dert ortağımızdı da. Biz şımardıkça, ilk gençlik gönül maceralarımızı da ona açmaktan çekinmez olmuştuk. O da bize, bu yoldaki tecrübelerinin verdiği salâhiyetle tavsiye ve nasihatlerini eksik etmezdi. Şairlerin hep Celâl Sahir gibi uzun saçlarla gezdikleri bir devirde şiirin ilk temelinin de aşk olduğuna kendisi bir kere inanmış, bizi de inandırmıştı. Yalnız bu aşk işi o haremli selâmlıklı zamanlarda pek öyle kolay yürütülemiyordu. Açık kapı en ziyade Beyoğlu'nda idi. Buna da bolca para lâzımdı. Haydi biz ne ise, fazlasına çıkışamıyorduk, fakat o? Hem okulundan öğretmenlik maaşlarını tıkır tıkır alıyor, hem de Rübab ve başka dergilerle bilhassa Sabah gazetesindeki günlük fıkra yazarlığından ve üstelik çakardığı kitaplardan para alıyordu. Bu kitaplar arasında, Köprülü ile beraber yazdıkları edebiyat kitapları da vardı. Fakat ne çare ki, para elinde eriyordu. Her gün parasızlıktan şikâyetine karşı gözlerimiz dolu dolu olurdu. Biz, babalarımızdan aldığımız az çok para ile günümüzü gün ederken, o nasıl oluyordu da bu para sıkıntısından bir türlü kurtulamıyordu. Ama, şunu da itiraf etmeli ki, onun bu hali de bazen hoşumuza gidiyordu. Gözyaşımızı kurutup dostumuzun bu özelliğine hayran bir bakışla bakıyorduk. Para denen nesne, o tarihte ya altın, ya gümüştü, kâğıt para henüz ortaya çıkmamıştı. E, böyle yuvarlak bir maden olunca da, bu lâtif şeyin uzun süre cepte taşınması mânâsız geliyordu Şahabettin Süleyman'a!" (Halit Fahri Ozansoy)

ESERLERİ:

OYUN: *Fırtına, Aralarında* (iki oyun, dört hikâye, 1910), *Ben... Başka!, Çıkmaz Sokak* (1911), *Kırık Muhafaza* (Tahsin Nâhid ile, 1911), *Kösem Sultan* (Tahsin Nahit'le).

İNCELEME: *Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye* (1910), *Sanat-ı Tahrir ve Edebiyat* (1911), *Nâmık Kemâl* (1911), *Abdülhak Hamit, Hayatı ve Sanatı* (1911), *Meşrutiyette Terbiye-i Etfal* (Fuad Köprülü ile, 1911), *Resimli Muktatafat I-III* (1911-12), *Osmanlılıkta Vâhime-i Mesuliyyet* (1913), *Malumat-ı Edebiye* (M. Fuat Köprülü ile, 2 cilt, 1914-15), *Osmanlılıktı Vahime-i Mesuliyet* (1915), *Yeni Osmanlı Tarih-i Edebiyatı* (1. cilt, Fuat Köprülü'yle birlikte, 1916).

ÇEVİRİ: *Rehber-i Erib Kâmil I-III* (Brunot'dan, 1910).

HAKKINDA: Yakub Kadri (Karaosmanoğlu) / Şahabeddin Süleyman Bey (Nevsâl-i Millî, 1914, s. 149-150) - Gençlik ve Edebiyat Anıları (1969, s. 29-56), Halit Fahri Ozansoy / Edebiyatçılar Geçiyor (1967), Abdülhak Şinasi Hisar / Edebiyatımız Dair Hatıralar (Hakimiyet-i Milliye, 3.7.1931), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III,

ŞEHABETTİN SÜLEYMAN

Abdülhak Şinasi Hisar

Kalıpsız ve tepesi kalkık bir fes, uzun bir boy, ergenliklerin kapladığı bir yüz, sarı bir ten, siyah saçlar, gözlüğün camları arkasında büyüyen ve titrekleşen siyah gözler, sarı ve yosunlu dişler, kirli tırnaklı esmer eller! Onu düşündüğüm zaman bunlarla muttasıl uçlarına kadar içtiği küçük sigaralarını hatırlıyorum ve bu sigarayı tutan parmakları bir kehrübâ suyu ile boyanmış gibi sapsarıydı. Şehabettin Süleyman'ın sesi de biraz kısık, alkolün, nikotinin ve tasannuun tesirleriyle çatal çatal olmuş bir sesti ve galiba hafif bir tarzda peltekti. Yahut onun biraz telaffuzu bozuktu. Sözleri sigarasının dumanlarına dökülüp karışmış gibi, fikirleri vuzûhtan mahrûm geliyor, iyi görülmeyen bu karışık çehre hakkında muayyen bir fikir vermiyor, fakat o parmaklarında bir kordon sallayarak, yüksekten ve âmirane bir şeyler söylüyordu. Bütün bu hüviyetleriyle biraz dumanlı, biraz silik, biraz kendine mahsus, biraz malûm, biraz âmiyane ve bazı kadınların sevdikleri çirkinlikte bir tip teşkil ediyordu. Rum bir de metresi vardı.

Onun matbuata dahil olduğu sene meşrûtiyetin ilan edildiği seneydi. Her şeyin adeta bir kepçe ile, hürriyet kepçesiyle karıştırılarak karma karışık edildiği sene. İstibdadın durgun sularında ve sazlara sinmiş bekleyen ne varsa hep suyun üstüne çıkıyor, yüzüyor, bir şenlik ziyasında parlıyor, bir avâm müsâkisi gibi keyifleniyordu. Acele acele birçok yazılar yazılıyor, bunlar harıl harıl basılıyor ve basılanların bir çoğu okunuyordu. Hürriyetin verdiği ilk hızla yazıya başlayanları bir cesaret ve bir hamle, bir su gibi boyuna sürüklüyordu.

Şehabettin Süleyman "Fecr-i âti" zümresine mensup bir muharrir, hattâ içlerinde kendisinden en çok bahsettirenlerden biriydi. "Resimli Kitap" mecmuasında "Çıkmaz Sokak" unvanlı, roman gibi okunmak için yazılmış, bir piyes neşrediyordu. Bunun mevzuu kadınlar arasındaki sevgiydi. O, bir taraf tan muhaverâti küçük hikayeler, bir taraftan da edebiyata dair ve temkide benzer yazılar, "doktrin" yazıları, bir de edebiyat için tedris kitapları neşrediyor, çok yazıyordu. Ancak bana, üslûba dahi rahatını bulmamış ve samimiyetine erememiş gibi geliyordu. (...)

Ona bazen Beyoğlu'nda muttasıl çektiği küçük sigarasının dumanları içinde itikâfa çekilmiş gibi sivri ve yalnız, ve bazen da Şeyhülislâm-zade Ahmet Muhtar beyin yalısında veya arabasında, sözlerini beğendirmeğe uğraşırken tesadüf ederdim. Fakat bir zaman samimiyetine dâhil olmadım. Ben onunla, çünkü samimi olabilecek bir tabiatta değildim.

O aralık güya felsefî bir mecmua neşreden genç bir Baha Tevfik vardı. Kendi yazdıklarına yine kendisi cevap verirmiş. Kullandığı müstear adları bilenler "Baha, Tevfik'e çatıyor; Tevfik Baha'ya cevap veriyor!" derlerdi. O da bu nümûneden mi ilham almıştı? Bir

Gün, İstanbul'da bir kahvehanede, Şehabettin Süleyman'ı gençleri, "Nâyîler" unvanlı bir mecmua çıkarmağa teşvik ederken duymuştum. Gençlere izah ediyordu ki, onlar güya üslûba ve âheng büyük bir chemmiyet verecekler, bunun için "Nâyî" olacaklar, kendisi fikir namına onlara hücum edecek, ve neticede bem mecmua satılacak, hem kendi şöhreti artacak ve iş cümle için bir kâr olacaktı. O zaman gülüyordum. Şimdi düşünüyorum. Zira çok kere vaktinde ders almaz da, hakikatin hikmetini sonradan anlarız. Şimdi düşünüyorum ki o zamanlar Şehabettin Süleyman reklâmla geçinen modern edebiyatın ve edebiyatın politikasını yapan gençlerin bir "prekürsörü", bir mübeşşiri imiş.

Biraz, fakat ekseriyetin olduğundan fazla değil, gülünç bulduğum Şehabettin Süleyman'da safdil bir kurnazlık, ahlâksız görünmeği seven bir sâde dillik, biçare bir gösteriş ve alenî bir parasızlık göze çarpıyordu. Ailesi kimdi? Bu bizce meçhuldü. Yani o İstanbul'da tanıdıklarımızdan bir ailenin çocuğu değildi.

Nihayet, nasıl oldu bilmiyorum, İhsan Raif hanımla nişanlandı. İhsan hanım, İstanbul'un en mârûf, kibar ve zengin bir ailesindendi ve ondan kat kat akıllı, râbıtalı ve canlı bir tesir yapardı. Galiba Rıza Tevfik'ten hece veznini öğrenmişti. Bazı arkadaşlarımla onun birkaç mısrâını pek seviyorduk.

İhsan hanım Yeni Köy'de otururdu. Bir ilkbahar yahut yaz mevsiminde kaç akşam Şehabettin Süleyman'ın köprüden Yeni Köy'e giden vapura nişanlısı ile bindiğini, bir başka vapurla avdet ettiğini gördüm. Ve bunu ancak bir vapurda bulunduklarını bilmek zevki için yapıyorlardı. Zira kaç göçten dolayı, vapura girer girmez İhsan hanım hanımlar arasında kayboluyor, Şehabettin Süleyman da bizimle kalıyordu. (...)

Yakup Kadri "Hüküm Gecesi"nde Şehabettin Süleyman'ı romanın eşhâsından biri olarak yaşatıyor. Fakat onu bir parça karikatüre doğru sürüklemiyor mu? Bir sanatkarın gözü ne müthiş bir kudrettir! Gördüğü şeyi artık ilâ nihaye, size de kendi görmüş olduğu gibi gösterir. İhtimal ki ben de onun çizmiş olduğu karikatürvâri portrenin tesiri altında kalıyorum.

Şimdi, kendi kendime soruyorum: Bu eserden acaba ne kalacak, ve hattâ şimdiden ne kaldı? Şehabettin Süleyman'ın o kesik cümleli muhâvere üslûbuyla derin bir şey yapılabileceğini zannetmiyorum. Sanıyorum ki onun bu muhavere tarzındaki hikâyelerinin bir mecmuası "Fecr-i âti" kütüphanesinin dördüncü kitabı olarak intişâr etmişti. İsmi nedir? Bunu bile hatırlayamıyorum. Şehabettin Süleyman'ın büyük hisleri yoktu. Kendisini yaşatmış, sürüklemiş ve tebâh etmiş olan bir büyük aşk değil, küçük iptilâlardır...

(*Hakimiyet-i Milliye*, 3.7.1931)

1968), Nâzım H. Polat / Fecr-i Âti Yazarı Şahabeddin Süleyman (Basılmamış doktora tezi, 1984), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Orhan Okay / Şahabeddin Süleyman (Büyük Türk Klâsikleri, c. 11, 2004).

ŞAHAP SITKI

Hikâye ve roman yazarı, çevirmen (D. 2 Nisan 1915, Niğde – Ö. 3 Eylül 1991, İstanbul). Tam adı Şahap Sıtkı İlter'dir. Eserlerinde sadece Şahap Sıtkı imzasını kullandı. Antalya Lisesi (1936), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1941) mezunu. Çalışarak okudu. Liseyi bitirdiği yıldan başlayarak; Matbuat Umum Müdürlüğü (1936), PTT, Ankara Radyosu (1937-40), Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu (1940-47), Basın Yayın Umum Müdürlüğü (1951-52) ve Ziraat Bankasında çalıştı. 1951'de emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra İstanbul'a yerleşti. 1947'de evlendiği Ümit Hanım'dan, Kerem ile Zeynep

adlarında iki çocuğu vardır.

İlk şiiri, 1937 yılında *Varlık* dergisinde çıktı. Şiir eleştirileri *Doğuş*, *Yaratış* ve *Varlık* dergilerinde yayımlandı. İlk sayısı 25 Haziran 1941'de yayımlanan dört sayfalık *Dikmen* adlı kültür sanat dergisini çıkardı. 1959'da haftalık olarak çıkan *Büyük Doğu* dergisinin onuncu devresinde yazıları bu dergide yayımlandı. Daha sonra hikâye ve roman türünde eserler verdi. Hikâyeleri *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde yer aldı. Cemal Süreya'nın "Hanlar Hamamlar Kervansaylar İçin Sürekli Şiir"i ile Ümit Yaşar Oğuzcan'ın "Orhan Veli" adlı şiirlerinde adı geçer. Daha önceden Türkçeye çevrilmiş bir Çehov hikâyesine imzasını atması ve bunun Adnan Benk tarafından tespit edilmesi, yazarlığının sonu oldu. *Acı* adlı kitabıyla

ŞAHAP SITKI

ACI

aşka kim duyarsa insan
anlar sevgiyi

osman
(bir bestesinden)

Her zaman denize girdiğimiz kıyıda, yan belime kadar çıplak vücudumu güneşe verip, yıkık bahçe duvarından sarkan yorgun zeytin dalının gölgesindeki büyücek bir taşa koydum başımı. Bu çökmüş duvarı, bu eski dalı yıllardır bilirim. Hafif bir baş dönmesi yokladı, ama çabuk geçti. İlâç almadım. Hava, erkenden sıcağa durmuş, gittikçe de güçlenecek. Kapıdağı, Paşa limanının koyu gölgesi, uzak kıyılar günün bu er saatinde çok daha yakın görünüyordu. Uzandığım yerde gökyüzünün mevsimin boyadığı mavi aydınlığını düşünüyorum. Güneş ayaklarımı ısıtıyor, usul usul göğsüme doğru yükseliyor. Ayaklarımda bir karıncalanma. Anızın bir ses duydum. Başımın üstünde, kanatlarının altları mavi bir kuş sürüsü geçti, denize sürünürcesine. Dünyanın sevinç çığlığını doldurdu içime. Şenlikli kıyıların sesiydi bu duyduğum.

Kıyıda kum oldukça iri. Dalgaların vura vura temizleyip parlattığı çakıl taşları biçim biçim, büyük. Hele duvar kenarlarında bildiğimiz yapı taşı haline geliyor. Daha arkadaki gölgeli dağlara doğru zeytin bahçeleri uzanıyor. Ahıştık bu kumsala. Denize girer girmez kum inceliyor. Üstelik yosun da yok. Kıyıya, Aba burnuna yolcu taşıyan motorlar, ya da uzaktan geçen bir şilebin yardığı su, arkası denize dönük, kovasıyla oynayan küçük İrep'i yerinden edince "Yapma yafu" diye bağıracak kadar sokuluyor, sonra gene duruluyor.

Işıl ışıl karşı kıyılar. Ara sıra, yunus balıklarının iri gövdelerini seçiyorum. Batıp çıkıyorlar. Sırtları kambur. Önümden, sıcak, canlı, vücutlarıyla kadınlar geçiyor. Arkama düşen yıkık duvarın dibindeki kalın gövdeli zeytin ağacına gerili, renk renk, yumak yumak balık ağlarını onarıyor Kâzım kaptan. Alnında iri ter damlaları. Usta parmaklarının arasında iğ görünmüyor. Karısıyla mırıl mırıl birşey konuşuyor. Belki de beni. Bir düzlüğe yaktıkları ateşte tavşan güveci fokurduyor. Daha uzaklarda gölgeli dağlar. Sağrılarında kimi hafif, kimi yeşil, kimi sarı, çizgili kavak ağaçlarının dizisi.

Güneş bacaklarını yakmaya başladı. Karşı kıyılar daha da yanaştı. Taş yüklü bir yelkenli Karaburnu sıyırıyor. Bir filezin üstünde hızlı esen yellerin dantel gibi işlediği çıplak kayalar seçiliyor. Yaşlı tekne Kapıdağı'nın koyuluğundaki daha geniş bir koya doğru yavaş yavaş yol alıyor. Esmer yelken soldu birdenbire, kıvrıldı. İki kumsalın ucuca geldiği yerde doğanın ayağa fırladığı, sfenks vari dikleştiği görülüyor.

Bütün bu güzelliklere bakarken hakkını yer gibi oluyorum genç oğlumun. İnsan denen yaratığın gücünü de, zavallılığını da yakından duyduğum şu anda, bir zamanlar yanıbaşımda zamanımı renk, ışık, cömert insan sıcaklığıyle doldurup kıyı boyunca renk renk çakıl taşlarını bir elden öbür eline aktarır, ya da beğenmediği bir rengi bir başkasıyla değiştirirken duyduğu dünyaya vergi mutluluk geliyor gözlerimin önüne. Birlikte toplardık bu taşları kıyı boyunca. Burna kadar giderdik. Ensesini döğen sarı uzun saçları rüzgârda uçuşurken, deniz kabuklarının büyüklerini seçerdi. Gün ışığının yaktığı güzel yüzü, eşsiz taş ustasının elinde yontulmuş vücuduyla, neden söylemiyeyim, kıyıya, dokunduğu herşeye güzellik verir, zaman onun yanında daima tad kazanırdı. Mavi mavi bakardı yüzüme. Sahi, o masumiyetin koyuluğunda içinde bu genç ruhun kanatlarını olanca genişliğiyle açacak zamanı göremiyeceğim amansız bir hüznün parıltısını seçtiğimi, o zengin, birçok kolları olan ruhun, duyduğu insan üstü heyecanla, dalıp gitmelerini, ya da iç çekişlerini unutturacak o karanlık hain elin uzanacağı bir günü nasıl olup da hiç düşünmedim. Şimdi hepsi ne kadar dağınık.

Onsuz yaşamak düşüncesine alışmak ne zor. Acısını yüreğimin ağırlığında duyuyorum. Ele avuca sığmıyan o ruhtan ne kaldı şimdiye diye düşünüyorum. Yoksunluk değil, acı, küçük düşürücü sefaletle yüz yüze geldiğim ilk günden beri acılara dayanırken hiç oralı olmamaya karar vermiştim, ne yazık.

İnsan yaşantısının dönemeç ya da dirseklerinde kimi gölgeler durur. Ansızın içinizin yaşama sevinciyle dolup taştığı bir anda bir korsan gibi yolunuzu keser. Sen şu yola gitmek isterken o, "hayır" der, "bu yola gideceksin". Geleceğe bir biçim vermeğe kalkar. Vakitsiz yitirişler öyle değildir. Yaşamak, yaşamaktan tad almak için oluşan vücudumuzu, eni, boyu bir mezar kadar dar bir kabda kaza ile alınyazısı sıkışıklığında kıstırır, bizden, her zaman verebileceğimizden çok daha fazlasını istiyen bir güç haline gelir.

O günlerde çok aziz bir insan bana şöyle yazıyordu:

"Kaderin insanı mazlum bırakan, darbelerine uğramış bir yakınımıza, ruh güçlülüğünü ayakta tutması için imkânlar aramak, hele bunu mektupla yapmaya kalkmak ne tatlısızdır bir iştir. Ama hastalıkların çareleri gene o hastalıkların kendilerinde olduğu gibi, ruhun mukavemetini doğuran da, bizzat onun uğradığı yenilgi ya da tersliktir. Ancak herkesi şöyle böyle yoklıyan, herkesin kendince ödediği, başımızda dönenip duran, belki meçhul bir gücün bizi alıştırmaya uğraştığı, ama bizim hiçbir türlü alışamıyacağımız bu gibi çaresizliklerde bütün insanların ortak ve kardeş durumda oldukları da muhakkaktır." Uzak kıyılara bakarken genç oğlumun hayalini, sevgisini yeniden yaşıyorum. Ama, bu da acıklı bir düşünce. Hazin olabilir gerçek, diyor biri. Gerçeğin hazin olması nedir ki, onun ardından onca çok özlenen, bir kurtuluş yolu diye beklenen, mutluluk vereceğine inandığım ölüm mü? Hoş geldin. Ama nerede o? Daha sonraları, belki de yüzyıllar kadar ötede yabancı bir ülkeden aldığım yiğit bir dost mektubundan şu satırları hatırlıyorum:

"Yokluğu varlık kadar benimsemeniz lâzım. Kuru bir avunma sözü değil bu. Sevilen bir yaratığın yokluğu yine varlığının bir başka biçimi demek istiyorum. Ona bağlanmalı, Yokluğun varlığı var elde."

Üstümdeki zeytin dalının yaprakları arasından hafif ama kuru bir rüzgâr esti. Birdenbire ukanır gibi oldum. Biyol daha düşmüştüm bu hale. (...)

(*Acı*, 1970)

1970 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülünü kazandı. *Ayrı Dünyalar* adlı oyunu Devlet Tiyatrosunda (1961) sahneye kondu.

"Hikâyelerinde hayat zorlukları, geçim kaygıları altında bunalan güçsüz kişilerin alınyazılarını, toplum düzenindeki haksızlık ve eşitsizlikleri verdiği, verirken de gerçekçi bir gözleme dayandığı, psikolojik bir atmosfer yarattığı görülür." (Behçet Necatigil).

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Çırılçıplak* (1957), *Bulut Gelir Pare Pare* (1958), *Gülen Ayva Ağlayan Nar* (1959), *Şubat Gecesi* (1964), *Acı* (1970).

ROMAN: *Gün Görmeyen Sokak* (1958), *Toprak* (1962), *Gökkuşağı* (çocuk romanı, 1965), *Horoz Değirmeni* (1967), *Kimin İçin* (1967).

OYUN: *Ayrı Dünyalar* (1961).

ANI: *Orhan Peker'den Anılar, Sergiler, Mektuplar, Şiirler* (1980).

ARAŞTIRMA: *Ziraat Bankası: Dün-Bugün* (1967).

ÇEVİRİ: *Yaşayan Ölü* (L. N. Tolstoy'dan, R. Çakıröz ile, 1943), *Vişne Bahçesi* (A. Çehov'dan, E. Güney ile, 1944), *Akıldan Belâ* (A. S. Griboyedov'dan, Z. Akkoç ile, 1945), *Şaka, Alay, Hiciv ve Ötesi* (Grabbe'den, B. Feyzioğlu ile, 1946), *Andre Delfin* (P. Heyse'den, B. Feyzioğlu ile, 1946), *Ana Yol* (J. J. Bernard'dan, G. Acar ile, 1946), *Fakir Çalgıcı* (F. Grillparzer'den, B. Feyzioğlu ile, 1946), *Rüya Bir Hayat* (F. Grillparzer'den, A. Alpagut ile, 1947).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3-4, 1979, 1981), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982 83), Alpay Kabacalı / Kültürümüzden İnsan Adaları (1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), TDOE-TDE Ansiklopedisi 5 (2004), Hasan Ali Yıldırım / Bir Tutunamayan Şahap Sıtkı (Yarın dergisi, 10.4.2006).

ŞAHBAZ, Namık Kemal

Araştırmacı. 9 Mart 1974, İskenderun / Hatay doğumlu. İlköğrenimini Mut'un Ballı Köyü İlkokulunda, lise öğrenimini Düziçi Öğretmen Lisesinde tamamladı. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünden (1995) mezun oldu. 1995-97 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarında Türkçe öğretmenliği yaptı. 1997-99 yıllarında İnönü Üniversitesinde Türk dili okutmanlığı yaptı. 1999 yılında *"Salih Zeki Aktay: Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği"* başlıklı çalışmasıyla bilim uzmanlığı unvanını aldı. Türk edebiyatıyla ilgili makaleler yazdı. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında doktora öğrenimi gördü ve aynı fakültede araştırma görevlisi olarak görev yaptı. *Salih Zeki Aktay: Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği* (2001) yayımlanan ilk kitabıdır.

ŞAHHÜSEYİNOĞLU, H. Nedim

Eğitimci, yazar. 1930, Onatlı (Cumhuriyet) köyü / Yeşilyurt / Malatya doğumlu. İlköğrenimini Malatya Cumhuriyet İlkokulunda tamamladı. 1949'da Akçadağ Köy Enstitüsünden mezun oldu. Yirmi altı yıl değişik köy ve kentlerde ilkokul öğretmenliği yaptı. Türkiye Öğretmenler Millî Federasyonu (TÖMF) Malatya Şubesi yönetiminde bulundu. Türkiye Öğretmenleri Sendikası (TÖS) ile Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneğinde (TÖB-DER) şube başkanlığı, genel yönetim kurulu üyeliği, bölge temsilciliği görevleri üstlendi. 12 Mart 1971 askerî müdahalesi sonucu ilan edilen sıkıyönetim döneminde Diyarbakır, Adana, Ankara Sıkıyönetim Komutanlıklarınca ayrı ayrı gözaltına alınarak uzun süre tutuklu kaldı. 1975'te emekliye ayrıldı.

Ekonomik zorluklar nedeniyle maden ocaklarında işçi olarak çalıştı. DİSK'e bağlı Dev Maden-Sen'in Sivas Şubesi başkanlığını ve bölge temsilciliğini yaptı. 1979'da, Karayolları Genel Müdürlüğü Elazığ 8. Bölge Müdürlüğünde mevsimlik işçi olarak çalıştı. 1988'de Eğitimciler Derneği (EĞİT-DER) Malatya Şubesi kurucusu ve başkanı oldu. 1994'te Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Genel Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. Bu dernek bir süre de genel sekreterlik görevini üstlendi. Çeşitli dergi ve gazetelerde üç yüz kadar yazısı yayımlandı.

ESERLERİ:

Anadolu Halk Kültüründe Fıkra Nükte ve Mizah, Balıyan: Anadolu Kültür Mozayiğinden Bir Kesit (1996), *Yakın Tarihimizde Kitlesel Katliamlar* (1999), *Anadolu Halk Kültüründe İnanç Motifleri* (2000), *Alevi Örgütlerinin Tarihsel Süreci* (2001), *Hızır Paşalar* (2001), *Dünden Bugüne Düşünce ve Basına Sansür* (2005), *Dünden Bugüne Düşünceye ve Basına Sansür* (yay. haz. Savaş Aktur 2005).

ŞÂHİDÎ İBRAHİM DEDE

Mutasavvıf-şair (D. 1470, Muğla – Ö. 1550, Muğla). Mevlevi şeyhlerindendir. İlk bilgilerini babasından aldı ve öğrenimini memleketinde tamamladı. Tasavvufi eğitimini Afyonkarahisar'da Sultan Divânî'den aldı. Mevlevî geleneğine uyarak burada kırk gün "çile" çıkardıktan sonra Muğla'ya döndü. Muğla'da kırk yılı aşkın bir süre irşadla (Hak yolunu gösterme) meşgul oldu. Mezarı Muğla Mevlevihânesindedir.

ESERLERİ:

SÖZLÜK: *Tuhfe-i Şahidî.*

ŞİİR: *Türkçe ve Farsça Divan.*

TASAVVUF: *Gülşen-i Vahdet* (yay. haz. Numan Külekçi, 1996), *Gülşen-i Esrâr, Gülşen-i Tevhid.*

ŞERH: *Gülistan Şerhi.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Numan Külekçi (Gülşen-i Vahdet neşri, 1996), Yusuf Öz / Tuhfe-i Şahidî Şerhleri (1999).

Abdullah Şahin

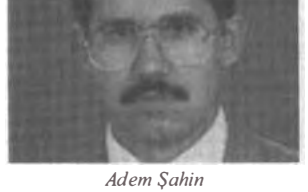
ŞAHİN, Abdullah

Şair. 1 Mart 1956, Beyazkışlakçı köyü / Çamardı / Niğde doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Adana'da, liseyi Niğde'de bitirdi. Lisans öğrenimini Eskişehir Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İş İdaresi Bölümünde (1990) tamamladı. Bir kamu kuruluşunda çalıştı. *Bir Şahan Uçurdum Ötükenden* (2005) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Abdullah Şahin / Bir Şahan Uçurdum Ötükenden (2005).

ŞAHİN, Adem

İlâhiyat araştırmacısı. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. Yüksek lisansını aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında (1993), doktorasını Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Din Psikolojisi Bilim Dalında (1999) tamamladı.

Adem Şahin

SÜ İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Anabilim Dalında yardımcı doçent olarak görev yaptı.

Yazıları *Tabula Rasa, Mehir İslâmiyat, Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi, Akademik Araştırma* dergilerinde yayımlandı. *Üniversite Öğrencilerinde Dini Hayat: Fakülteler Arası Karşılaştırmalı Bir Araştırma* (2001) adlı bir basılı kitabı vardır.

Ahmet Şahin

ŞAHİN, Ahmet

İlâhiyatçı. 1935, Yahyasaray köyü / Çayıralan / Yozgat doğumlu. İlkokul öğrenimi için gittiği Kayseri'de hafızlığını da ikmâl ederek icâzet (yeterlilik, diploma) aldı. 1952'de İstanbul'a yerleşti. Gönenli Mehmed Efendi'nin himâyesinde ünlü alimlerden Hüsrev Efendi, Ömer Nasuhi Bilmen, Bekir Hâki ve Dersiâm Selahaddin efendilerden tefsir (Kur'an-ı Kerim'i yorumlama), hadis Peygamberin sözleri), kelâm (İslâm felsefesi) ve fıkıh (İslâm hukuku) dersleri aldı. 1960'ta Süleymaniye Camii'nde görev aldı. Son yıllarda tüm zamanını kitap çalışmaları ve gazete yazılarına ayırdı. Çalışmalarını ve yaşamını İstanbul'da sürdürdü.

İlk yazılarına *Hüradam* gazetesinde başladı. Yazı hayatını daha sonra haftalık *İttihad* gazetesinde ve günlük *Yeni Asya* gazetesinde sürdürdü. 1982 yılında *Yeni Nesil* gazetesinden emekliye ayrıldı. 1988'de *Zaman* gazetesinde yeniden yazmaya başladı. Ayrıca *Sur* ve *Zafer* dergilerinde yazdı.

ESERLERİ:

Dualarımız (1985), *İnsan ve Din* (1986), *İslâm Büyükleri* (1986), *Tarihin Şeref Levhaları* (1987), *Sualli-Cevaplı Dini Bilgiler* (1988), *Aile Hayatımız* (1988), *Esas Nokta* (1988), *İbretli Bakışlar* (1988), *Hayatın Gayesi* (1988), *Hayatın Gerçekleri ve Biz* (1988), *Sünnet Işığında Hayat* (1988), *Onlar Böyleydi* (1988), *Bir Oku Bin Düşün* (1988), *Sualli-Cevaplı Fetvalar* (1988), *Nasıl Sahabe Oldular* (1988), *Yaşanmış Hikâyeler* (1988), *Günümüz Müslümanından Aile İmtihanı* (1994), *Dini Hikâyeler* (der., 1994), *Ahmet Şahin Set Fihristi* (22 kitabının indeksi, 1995), *İmanda Birlik Vatanda Dirlik* (1996), *Sohbetler, Ne Haldeyiz?*, *İslâm'ı Böyle Yaşadılar, Meğer Biz Neymişiz, Olaylar Konuşuyor, Ateşte Yanmayanlar, Müslüman Nasıl Yaşamalı* (2002), *Yeni Aile İlmihali* (2003).

ŞAHİN, Ahmet Metin

Şair, çevirmen. 11 Ocak 1935, Tutak /Ağrı doğumlu. Erciş Köy Enstitüsü mezunu. Bir süre Van ve Ankara'da öğretmenlik yaptı. Bursa'da kitabevi işletti. Şiirlerinin bir bölümü *Hisar* dergisinde yer almıştı (1973-75). Daha sonra ürünlerini *Hisar, Türk Edebiyatı, Töre, Eflatun, Bahçe, Yeni Adam* dergilerinde yayımladı. Bir ara *Hür Söz* (Erzurum) gazetesinde de yazmıştı. Son zamanlarda daha çok Farsçadan şiir çevirileri yaptı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir. Kendi şiir kitabı dışında Pakistanlı şair Muhammed İkbal'den üç kitap çevirisi vardır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sabrın Acı Suları* (1975).

ÇEVİRİ (M. İkbal'den): *Cavidname* (1996), *Benliğin Sırları* (1998), *Benliğin İşaretleri* (1998).

HAKKINDA: Yusuf Mardin / Sabrın Acı Suları (Hisar, sayı: 148, 1976), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (2001).

ŞAHİN, Ali

Bkz. CANOZAN

ŞAHİN, Ali

Bkz. DERDİDERYA

ŞAHİN, Ayhan

Eğitimci, yazar. 1948, Oltu / Erzurum doğumlu. Erzurum A.Çayırlı İlkokulu (1960), Yavuz Selim İlköğretmen Okulu (1966), Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü (1980), Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi (1998) mezunu. 1966'dan itibaren çeşitli il ve ilçelerde öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. Oltu (Erzurum) Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü, İLKSAN Krediler Müdürlüğü gibi görevlerde bulundu. Ankara'da öğretmen iken 2001'de emekliye ayrıldı.

Erzurum'un Oltu İlçesi TRT muhabirliği (1976-77), *Tercüman* ve *Hürriyet* gazeteleri muhabirliği (1976-81), Oltu ilçesi *Haber Bülteni* ile *İlksan Ünite Dergisi* genel yayın koordinatörlüğü (1989-92), *Erzurum Vakfı Bülteni* genel yayın yönetmenliği, *Dadaşa Merhaba* gazetesinde köşe yazarlığı, *Erzurum Vakfı Haber Bülteni ESAV*'ın yazı işleri müdürlüğü, *Liberal Bakış*

Ayhan Şahin

Gazetesi yazı işleri müdürlüğü ve köşe yazarlığı yaptı. Türkiye Yazarlar Birliği, ESAV (Mütevelli Heyeti) üyeliği ile Mağdur-Der ikinci başkanlığı ve diğer sivil toplum kuruluşlarında yöneticilik yaptı. Çeşitli kurs ve seminerlerden sertifika aldı.

ESERLERİ:

Olur İlçesi Derleme Fıkraları (1996), *Oltu'nun Anavatana Kavuşmasının Perde Arkası* (ortak).

ŞAHİN, Durdu

Şair ve yazar. 1 Haziran 1967, İsahacı köyü / Alaca / Çorum doğumlu. İlköğrenimini köyünde tamamladıktan sonra Çorum Endüstri Meslek Lisesi ve 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1989) bitirdi. 1992 yılında Islahiye'de başladığı öğretmenlik mesleğini 1995'ten itibaren Alaca'da sürdürdü.

İlk şiiri 1976'da *Bizim Anadolu* gazetesinde yayımlandı. 1976 yılından itibaren yazı ve şiirleri *Bizim Anadolu, Zaman, Yeni Şafak, Sağduyu, Yeni Hafta* gibi gazeteler ile *Kardelen, Güneysu, Öğüt, Türk Edebiyatı, Çağrı, Seviye, Rayiha, Altınoluk* gibi çok sayıda dergi ve antolojilerde yer aldı. *Seviye* dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı. *Çorum Hakimiyet* gazetesinde söyleşileri yayımlandı. Çorum Eğitim Hizmetleri AŞ tarafından 1997 Yılı Başarı Ödülüne layık görüldü. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

"Durdu Şahin'in sanat hayatındaki en dikkate değer çıkışı 'Seviye' dergisidir. Alaca Belediye Başkanlığının desteğiyle 1997 yılında, iki aylık periyodlarla yayın hayatına başlayan dergi, şimdiye kadar yayınlanan 13 sayısıyla edebiyat dünyamızda hakikaten büyük 'seviye' yakaladı. Taşranın imkânlarından beklenmeyecek bir başarıyı gerçekleştirdi. Şahin, 'Seviye'nin dört sayısını, sanat ve edebiyat hayatımıza yıllarca emek vermiş ve kıymetleri maalesef bilinmemiş Bahattin Karakoç, Vahap Akbaş, Mustafa Miyasoğlu ve Arif Ay gibi her biri kendi

DURDU ŞAHİN

UMUTLA BEKLİYORUM

Umutla bekliyorum,
Bir gün doğacak güneş tepelerden,
Uyanacak insanlık,
Kurtulacak gecelerden.

Meyveye soyunacak ağaçlar,
Başaklar bire bin verecek.
Her sabah pencere önüne konan kuşlar,
Mutluluk türküsü söyleyecek.

Bir çocuk sevinciyle çarpacak yürekler,
Analar artık ağlamayacaklar.
Dile gelecek yıllardır sakladığımız dilekler
Yolcular, yollarda kalmayacaklar.

Umutla bekliyorum,
Bir gün doğacak güneş tepelerden
Uyanacak insanlık,
Kurtulacak gecelerden.

(*Alaca Birlik*, 1999)

semasında bir yıldız olan değerli sanatkârlar hakkında 'özel sayı' olarak çıkarmış ve yine edebiyat tarihine ve tenkitçiliğine çok hayırlı bir hizmette bulunmuştur." (Nazir Akalın)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sevgi Pınarı* (1986), *Kutsal Sevda* (1988), *Kar Çiçeği* (1990), *Kuşluk Vakti* (1997), *Gül Yağmuru* (2005).

ARAŞTIRMA: *Peyami Safa - Cemil Meriç ve Attila İlhan'ın Eserlerinde Batı* (1994).

RÖPORTAJ: *Gülşende Hasbihal* (1995), *Türk Aydınının Gözünde Okumak Yazmak Düşünmek* (1997).

HAKKINDA: Gündüz (9.6.1997), Akit (22.6.1997), Maraş'ın Sesi (2.9.1997), Türkiye (10.6.1997), M. Murat Özülke (Kilim, yıl: 2, 1998), Abdurrahim Karakoç / Durdu Şahin - Cevat Akkanat / Bahar Müjdesini Kışa Taşıyan Şair - Nazir Akalın / Durdu Şahin'in Hasbihallerine Dair - Halistin Kukul / Durdu Şahin'in Şiiri (Kilim, Durdu Şahin Özel Sayısı, sayı: 11-12, 2002), Nazir Akalın / Durdu Şahin'e Dair (Şairin Eldivenleri, 2003).

Durdu Şahin

ŞAHİN, Erdal

Dilbilimci. 25 Aralık 1970, Reşadiye / Tokat doğumlu. Bereketli İlköğretim Okulu (1986), Niksar Danişment Gazi Lisesi (1989) ve Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü (1993) mezunu. Yüksek lisansını *"Yurt Konulu Tatar Şarkıları (Giriş-Metin-Aktarma-Dizin)"* başlıklı teziyle (1997), doktorasını *"Tarihi ve Çağdaş Türk Lehçelerinde Hâl Ekleri ve İşlevleri"* başlıklı teziyle (2003) MÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde tamamladı. Tataristan ve Kazan'da Türk dili okutmanlığı ile Türk Dünyası Merkezi müdürlüğü (1994-95) yaptı. MÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Dili Anabilim Dalında araştırma görevlisi (1994-99) ve öğretim görevlisi (1999-) olarak çalıştı.

Makaleleri *Sibirya Araştırmaları, Türklük Araştırmaları, Tanrıdağı, Türk Dünyası Tarih Kültür, Türk Dünyası Araştırmaları, Türk Dili* adlı dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiriler sundu.

ESERLERİ (Dilbilim):

Yurt Konulu Tatar Cırları Giriş-Metin-Aktarma-Dizin (1999), *Bağımsızlıklarının 10. Yılında Türk Cumhuriyetleri* (Emine Gürsoy Naskali ile, 2002), *Lisân-ı Türki Sarf ve Nahiv* (A. C. Emre'den, Gülden Sağol ile, 2004), *Hakasça-Türkçe Sözlük* (Emine Gürsoy-Naskali, Viktor Butaneyev ile).

ŞAHİN, Erman

Gazeteci-yazar, siyaset ve devlet adamı. 1938, İzmir doğumlu. Bir süre Ankara Hukuk Fakültesine devam etti. Ankara'dan Muğla'ya memur olarak döndü. 1964'te *Devrim* gazetesinin yazı işleri müdürü oldu. 1971'de *Yeni Muğla* gazetesini çıkardı. 1973'ten itibaren üç dönem Muğla Belediye Başkanı seçildi. Bu arada, Muğlaspor başkanlığını dokuz yıl üstlendi. 1991 seçimlerinde Muğla Milletvekili oldu. Bazı hükümetlerde Devlet Bakanı ve Bayındırlık ve İskan Bakanı olarak görev yaptı. Lise öğrenciliği yıllarında Andersen Çocuk Masalları yarışmasını kazanmıştı. *Muğla Yazıları* adlı bir eseri vardır.

ŞAHİN, Erol

Şair. 1958, Trabzon doğumlu. Şair Vural Şahin'in kardeşidir. İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı mezunudur. Serbest çalıştı. Hoytur Halk Oyunları Derneğinin bağlama grubunda yer aldı. Şiirleri *Ana, Eflatun, Gülpınar* dergilerinde yayımlandı, *Eflatun* dergisinin şiir köşesini hazırladı. Bazı şiirleri Orhan Gencebay, Özer Şenay ve Hüsnü Üstün tarafından bestelendi. Şiirlerinden bir kısmını *Denizde Üç Damla* (1992) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Vural Şahin / Denizde Üç Damla Şiirler Bir Baba İki Oğul ve Aşk Şiirleri (1992), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

ŞAHİN, F. Şayan Ulusan

Araştırmacı-yazar. 1969, İzmir doğumlu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1990) mezunu. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde 1993'te yüksek lisans, 1998'de doktora eğitimini tamamladı. Ayrıca bu yıllarda Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak araştırma görevlisi olarak çalıştı. 1998 yılının sonlarından itibaren Kırıkkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde yardımcı doçent olarak görev yaptı. Makaleleri, çeşitli dergilerde yayımlandı. *Türk-Japon İlişkileri (1876-1908)* (2001) adlı bir araştırma kitabı vardır.

HAKKINDA: F. Şayan Ulusan Şahin / Türk-Japon İlişkileri (1876-1908) (2001).

ŞAHİN, Ferit

Şair ve öykücü (D. 1950 (nüfusta 5 Temmuz 1952), Tatvan / Bitlis - Ö. 1 Ekim 1997, Karşıyaka / İzmir). İlk ve ortaokulu Tatvan'da bitirdi. Diyarbakır Öğretmen Okulundan mezun olduktan sonra 1971'den itibaren çeşitli illerde ve Fransa Avignon'daki bir Türk okulunda ilkokul öğretmenliği

yaptı. Genç yaşta kansere yenik düştü. Kitapları İzmir'de Mayıs Yayınlarınca yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Atkıran'a Ağıt* (1998), *Alın Beni Çocuklar* (1998).

ÖYKÜ: *Refüje Politik* (1992).

HAKKINDA: S. Çelebi / Sevgi ve Coşkunun Ozanı (Düşlem, Ocak 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

Haluk Şahin

ŞAHİN, Haluk

Gazeteci-yazar. 20 Temmuz 1941, Bursa doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1964) mezunu. 1971'de yüksek lisansını tamamladı. 1974'te Indiana Üniversitesinde doktora, 1969-74'te asistanlık, 1974-75'te TRT'de danışmanlık, 1975-76'da genel yayın müdür yardımcılığı, 1977-81'de Cleveland Devlet Üniversitesinde profesör asistanlığı, 1981-83'te Maryland Üniversitesinde asistanlık, 1983-85'te *Nokta* dergisinde genel yayın müdürlüğü, *Hürriyet* ve *Gazete* gazetesinde yazarlık, Hürriyet Araştırma Kurulu Başkanlığı, *Dateline Turkey* gazetesinde danışmanlık, *Güneş* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Çalışmalarını "Arena" Programı Editörü ve Koordinatörü, Kanal D Haber Koordinatörü olarak sürdürdü. Ayrıca 1993'te *Medya ve Demokrasi*'de çeviri, kitle iletişimi, toplumsal değişim ve kültürel konularda İngilizce ve Türkçe çok sayıda bilimsel ve günlük makalesi yayımlandı. 1958'de AFS, 1968'de UNESCO burslarını kazandı. 1986'da Gazeteciler Cemiyetince "Yılın Gazetecisi", 1989'da "Güncel Yazılar Yılın Gazetecisi" ödüllerini aldı.

ESERLERİ:

Türk Olmak Kolay Değil (1985), *Gece Gelen Mektup* (1987), *Ölüm Seferi (Joseph Conrad'dan çeviri)*, *The Main Source, En Büyük Megolaman Başka Büyük Yok* (1989), *Ağrıya Dönüş* (1990), *Yeni İletişim Ortamı, Demokrasi ve Basın Özgürlüğü* (1992), *Haramzade* (1995), *Johnson Mektubu: Türk-ABD İlişkilerini Değiştiren Olayların Perde Arkası* (2002), *İletişimde Karavanadan Kafeterya'ya* (2004).

HALUK ŞAHİN

KEYFİM YERİNDE

Gazete aynı zamanda keyif verici bir maddedir. Olmak zorundadır.

'Aynı zamanda' diyorum. Elbette okurlarını yurtta ve dünyada olup bitenler konusunda doğru ve kapsamlı olarak bilgilendirmek gibi asal bir görevi var. Ama iş orada bitmiyor. Okur gazetesinde bambaşka şeyler de arıyor.

Birazcık ukalalık etmeme izin verecek olursanız, iletişimbilimde bu durumun keşfi Bernard Berelson adlı bir Amerikalı araştırmacıya mal edilir.

1945 yılında New York kentindeki gazete grevi sırasında 'Gazete okuyamamak ne anlama geliyor?' konulu bir anket yapan Berelson, gazete bulamayan okurların yalnız haberin değil başka birçok şeyin özlemini çektiklerini fark etmiştir.

Anlamıştır ki, gazete okurluğu bir tiryakiliktir ve alınan keyfin enformasyonu aşan boyutları vardır. Canyoldaşlığı, sırdaşlık, oyun arkadaşlığı, öğretmenlik ve danışmanlık gibi...

'Online' gazeteciliğin diğer tüm üstünlüklerine rağmen kâğıt ve mürekkepten oluşan eski moda gazeteyi ortadan kaldırmamasının bir nedeni de işin keyif boyutudur.

Kâğıttan gazete hâlâ ötekinden daha çok keyif veriyor. Karikatürlerine bakacaksın, bulmacalarını çözeceksin, yanlışlarına güleceksin...

Bulmaca meraklısı değilim, o yüzden bir şey söyleyemem. Ancak karikatür açısından Radikal'in levkalade keyif verici bir kaynak olduğunu söyleyebilirim. Başka tarafları, bu sütun dahil, ne kadar sıkıcı olursa olsun, bu gazetede her gün 'kurtarılmış' iki banko alan var: Piyale Madra'nın Ademler ve Havvalar'ı ile Emre Ulaş'ın Cilalı Taş Devri 'strip'leri. Bunlara Emre Ulaş'ın arka sayfadaki babalarını ekleyebilirsiniz.

Piyale Madra'nın ülkemizin büyük kentli ve okumuş kesimindeki kadın-erkek ilişkilerini işleyişindeki ustalığı layıkıyla övecek kelimeler bulamıyorum.

O ne sezgi, o ne incelik, o ne çizgi! Ve, o ne yüksek isabet ortalaması! Boş geçtiği gün yok gibi.

Emre Ulaş'ın Cilalı Taş Devri ise, bence, siyasal karikatürün basınımızdaki son doruğudur. Evet, tek karikatürde Tan Oral ulaştılmaz, Salih Memecan uluslararası 'star'dır, ama iş 'strip'e yani 'dizi resimli karikatür'e gelince Ulaş rakipsizdir.

Maharete bakın, yapılması çok zor olan bir şeyi başararak o kaskatı Recep Tayyip Erdoğan'ı bile neredeyse sevimli bir karikatür figürüne dönüştürmüştür. İnanmayanlara son albümü olan 'Ampulbank'ı tavsiye ederim.

Çoğumuzda ülke uyandıran Avrupa Birliği süreci ki Ulaş'ın ana temalarından birisidir bile onun çizgilerinde, belki de asıl olması gereken hale, yani kara güldürüye dönüşebilmektedir.

Ülkenin en can sıkıcı sorunlarından türbanın bir mizah unsuru olabileceğini düşündünüz mü?

Cilalı Taş Devri bunu başarmıştır.

Daha ne isterim?

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000), Rıfat N. Bali / Daha İyi Olabilirdi... (Virgül, sayı: 52, Haziran 2002), İletişimde Karavanadan Kafeterya'ya Kitabını Yazan Prof. Haluk Şahin (söyleşi, Hürriyet, 26.12.2004).

ŞAHİN, Hamdi

Şair (D. 1940, Turgut köyü / Çorum - Ö. 1987). Köyünde okul olmadığı için okuma yazmayı kendi çabasıyla öğrendi. 1951 yılında ailesiyle birlikte yerleştiği Çorum'daki Kapalıçarşı'da terzilik yaptı. Daha çok öğretmenlerden oluşan bir çevrenin özendirmesiyle okuma alışkanlığı edindi. Düşünce ve duygularını âşık tarzında yazdığı şiirlerle dile getirdi. Genellikle toplumsal içerikli konuları yeğledi. *Yahu* adında bir şiir kitabı vardır.

"Serbest türde de yazan ozanın ölçülü-uyaklı şiirinin sazlı ozanlarınkinden belli bir ayrılığı vardır. Çoğu kalem ozanında da rastlanacağı gibi onun şiiri daha imgeseldir. Yani şiiri, bir saz, bir ezgi eşliğinde sunulmadan etkinliğini ve güzelliğini koruyabilmektedir." (Süleyman Yağız)

HAKKINDA: Süleyman Yağız / Yürü Bre Hızır Paşa (1983), Abdullah Ercan / 14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler (1991).

ŞAHİN, Hasan

İlâhiyatçı. 1948, Erzincan doğumlu. Elmaköy İlkokulu (1959), Erzincan Merkez Kur'ân Kursu (hafızlık, 1960), Erzurum İmam Hatip Okulu (1967), İstanbul Pertevniyal Lisesi (1969), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1971), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1976) mezunu. Erzincan (1967), Üsküdar (1967-74), İstanbul merkez (1974-75), Bakırköy merkezde (1975-77) vaizlik görevlerinden sonra, Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü (1977-82) ve Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi (doçent doktor, 1982-88) ve İslâm Felsefesi Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yaptı. Makaleleri, *Öz Erzincan* gazetesi (1967) ve *Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* dergisinde (1983-85) yayımlandı.

ESERLERİ:

Avrupalı Gözüyle İslâm (çev., 1969), *Maturidi'ye Göre Din* (1987), *Kur'ân-ı Kerim Ansiklopedisi* (kurul, 1988).

ŞAHİN, Haşim

Şair ve yazar. 9 Şubat 1952, Tuncelİ doğumlu. Antalya ve İstanbul'da yirmi yıldan fazla öğretmenlik, *Yeni Ortam*, *Günaydın*, *Hakimiyet*, *Gözcü* gazetelerinde yazarlık (1976-96) yaptı. İlk şiiri *"Ah Çocuklar"*, 1978'de *Sonat* dergisinde yayımlandı. Çalışmalarını profesyonel spor yazarı olarak *Yeni Binyıl* ve *Foto Maç* gazetelerinde sürdürdü. Bir şiiri "özgün müzik" tarzında Ekrem Ataer tarafından bestelendi. 1987'de Ömer Faruk Toprak Şiir Başarı Ödülünü aldı.

"Halk şiirimizi oluşturan kaynaklarla içiçe. Anadolu insanını, halkımızın sorunlarını, toprağımızın gerçeklerini yakından tanıyor. Çağına karşı sorumlu bir aydının düşünceleri onun şiir duyarlığına eşlik ediyor." (Konur Ertop)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güneşe Sarın Beni* (1982), *Dillerim Lal* (1987), *Ateşler İçtik* (1991).

ÖYKÜ: *Bir Küçük Serçe* (1993).

DENEME: *Mavi de Kirlendi* (1994), *Aşkım, Ülkem Bitmez* (1997).

ARAŞTIRMA: *Kral ve İmparator* (Fenerbahçeli ünlü futbolcular Oğuz'la Aykut hakkında, 2002).

HAKKINDA: Ahmet Özer / Güneşe Sarın Beni (Türkiye Yazıları, sayı:71, 1982), Mehmet Yaşar Bilen / Yeni Adlar Yeni Sesler (Yaba, sayı: 25, 1982), Doğan Hızlan / Güneşe Sarın Beni (Hürriyet, 27 Mayıs 1982), Kral ve İmparator / Haşim Şahin (Cumhuriyet Kitap, 11.1.2002).

ŞAHİN, Hatice

Edebiyat araştırmacısı. 3 Mart 1965, Gümüşova / Düzce / Bolu doğumlu. İlköğrenimini Düzce'de, ortaöğrenimini Bolu Kız Öğretmen Lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesini (1985) bitirdi. 1986 yılında Malatya İnönü Üniversitesinde okutman olarak çalışmaya başladı. Yüksek lisansını İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Dursun Fakih'in Gazavat-nâmesi, Dil Özellikleri, Metin, Seçme Sözlük"* adlı tezle (1989), doktorasını *"Ferah-nâme, Dil Özellikleri, Metin, Sözlük"* adlı tezle (1993) tamamladı. 1991 yılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1995 yılında Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yardımcı doçent, 2002 yılında doçent oldu. Uludağ Üniversitesinde anabilim dalı başkanlığı (1995-99, 2001-), Akreditasyon Bölüm temsilciliği (2002-), Üniversite Yayın Kurulu üyeliği (2002-) görevlerinde bulundu.

Makaleleri; *Türk Dili*, *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *Türk Dünyası*, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, *Türk Dünyası Araştırmaları*, *Osmanlı Araştırmaları*, *Türk Kültürü* dergilerinde, *Osman Nedim Tuna Armağanı* kitabında yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Eski Anadolu Türkçesi* (2003).

ÇEVİRİ: *Câmi'ü'l-Fürs* (Çeviri Yazılı Metin, Dizin, Tıpkı Basım).

ŞAHİN, Leyla

Şair. 10 Aralık 1954, Şavşat / Artvin doğumlu. Hacı Numan İlkokulu (1967), Beykoz Ortaokulu (1970), Üsküdar Kız Lisesi (1974) mezunu. Ansiklopedik Yayınlar (1971), *Türkiye'de Birlik* gazetesi (1975), *Demokrat* gazetesi (1980), Akay Yayınları (1987-89) ve Şiir Ülkesi Yayınlarında (1996) çalıştı. Bir süre *Şiir Ülkesi* dergisini yönetti.

"Türk Şehitleri" başlıklı ilk şiiri, 1967 yılında *Doğan Kardeş* dergisinde çıkmıştı. Sonraki ürünlerini; *Çevreye Işık* (1970), *Direniş* (1975),

HAŞİM ŞAHİN

DİLLERİM LAL

Ferhat'ın sabrıdır tükenen
Ve korkunun dağlarıdır yükselen
Gün ile güneşin arasında...
Dillerim lâl,
Dokunmayın ağlarım.

Ödü yarılır şark çobanlarının
Yüreğimdeki izlerden.
Sürünürken bir yanım Anadolu'da,
Bir yanım sürgünde Filistin'de...
Dillerim lâl,
Dokunmayın ağlarım.

Çocukların göğsüne gizlediğim
Yaralı türküdür umudum.
Sevmeye,
Sarılmaya,
Halaya susamış ozanım ki
Gözlerimde inancı astılar,
Ağlamayınca da yarama tuz bastılar...
Dillerim lâl,
Dokunmayın ağlarım.

Birdane üzümdüm Şüsnaz Bağları'nda
Ali'nin terinden nergistim Munzur Dağları'nda
Ve dört iklim dağ eviydim gurbet yollarında
Yoksul gördüm eridim.
Yetim gördüm dövündüm,
Asker gördüm yuruldum,
Bahar selleri gibi aktı gözyaşlarım...
Dillerim lâl,
Dokunmayın ağlarım.

(*Dillerim Lâl*, 1987)

LEYLA ŞAHİN

BENİM BİR ANNEM OLSAYDI TUNA'YA BENZERDİ

Gecenin annesi ateşle oynar
ceviz yeşili zaman
kuşlar ağlaşır akşam olunca
örttüm yaralarını
taze kaldı
Zaman

ayrılık ayrılıkla gezer
kavuşmanın eski yüzleri
bir elinde kalem bir elinde ölüm
yan yana durduk bir zaman:

benim bir annem olsaydı Tuna'ya benzerdi
akardı bir şehrin kalbini ikiye bölerek
bir çalgı olsaydı mutlaka kırık
bir çalgı: akordeon
şiirim işte! açılıp kapanan yara

siyah günler arasında geyik sürüsü
ama bir geyik sürüsü
Gül geceyi sorar
ormanın annesi ay yırtıp alevden sesini
Aşkların Dağından bir nehir olup akar
akar kalbim gibi bir şehir
sulara sarılarak:
benim bir annem olsaydı Tuna'ya benzerdi
akardı bir şehrin kalbini ikiye bölerek
bir çalgı olsaydı mutlaka kırık
bir çalgı: akordeon
şiirim işte! açılıp kapanan yara

Leyla Şahin

Güney (1978), *Türkiye Yazıları* (1979), *Sesimiz* (1980), *Demokrat Gazetesi* (1980), *Broy* (1986), *Hürriyet Gösteri* (1989), *Varlık* (1990), *Milliyet Sanat* (1990), *Çığ* (eski Yugoslavya, 1990), *Tan* (eski Yugoslavya, 1990), *Şairin Atölyesi* (1992), *Düşler* (1992), *Sombahar* (1993), *Cumhuriyet Kitap Eki* (1994), *Antika* (1993), *İblis* (1995), *Şiir Ülkesi* (1996) dergilerinde yayımladı. 1988 yılında Enver Gökçe Şiir Ödülünü, 1989 yılında Hürriyet Gazetesi Şiir Ödülünü, 1990 yılında Yunus Nadi Şiir Yarışmasında mansiyon, 1992 yılında Kültür Bakanlığı Şiir Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Dünya Turizm Yazarları Derneği (ATURJET), İnsan Hakları Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Ateşte Parmak Uçları (1988), *Kırlangıç Yıldızı* (1989), *Mayıs Şarkıları* (1989), *Acı Toplayan İpekli Çardak Kuşu* (1990), *Saklısu* (1993), *Kerem Tarihi* (1993), *Atı Düşünmek* (1996).

Ayrıca dört ders kitabı vardır.

HAKKINDA: Mehmet Başaran (Milliyet Sanat, 1.9.1990), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler (1994, s. 252), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ŞAHİN, Mehmet Akif

Hekim, şair. 1970, Güçlü köyü / Hekimhan / Malatya doğumlu. Güçlü İlkokulu, Boğaziçi Ortaokulu, Malatya Abdülhamit Koleji, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi (1995) mezunu. İhtisasını Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesinde üroloji dalında yaptı. Malatya Devlet Hastanesinde beş yıl çalıştı. 2000 yılından itibaren Pazarcık Devlet Hastanesinde (Maraş) uzman doktor olarak çalışmalarını sürdürdü. Edebi ürünlerini yerel *İstiklal* gazetesi ile yayın kurulu üyelerinden olduğu *Edebiyat Yaprağı* dergisinde yayımladı. Şiirlerinin bir bölümünü *Sahipsiz Hüzünler* (2005) adlı kitabında topladı.

M. Akif Şahin

Muhterem Şahin

ŞAHİN, Muhterem

Şair. 1970, Davulbaz köyü / Akdağmadeni / Yozgat doğumlu. Ortaöğrenimini ilçesinde tamamladı. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Bir süre Anadolu Eğitim Vakfı, Kültür ve Bilim Vakfı yöneticiliğinin ardından Mersin'in Gülnar ilçesinde edebiyat öğretmeni olarak atandı. Çalışmalarını daha sonra Aksaray'daki özel eğitim kuruluşları ve öğrenci yurtlarında sürdürdü.

Öğrencilik yıllarından itibaren şiir yazmaya başladı. *Akdağmadeni'nin Sesi* dergisinin yayın yönetmenliğini, *Çınar* dergisinin yayın koordinatörlüğünü yaptı. Özel bir radyoda programlar hazırlayıp sundu. Çeşitli gazete ve dergilerde şiir, deneme ve makaleleri yayımlandı. *Çınar*, *Güney Su* dergileri ile ve Türkiye Diyanet Vakfının düzenlediği şiir şölenlerine katıldı. 1996 yılında şiirlerini *Yüreğim Yayla Çiçeği* adlı ilk kitabında topladı.

HAKKINDA: Hakkı Yurtlu / Geçmişten Günümüze Akdağmadeni (2001), Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

ŞAHİN, Musa Süreyya

İlâhiyatçı. 1933, Kayseri doğumlu. Kayseri Liscsi (1955), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1960) mezunu. Kayseri (1960-61), Gaziantep (1966-68 ve 1970-77), Ankara (1977-81) orta dereceli okullarında öğretmen, Türkiye'nin Bonn Elçiliği Din İşleri başgörevlisi (1968-70) olarak çalıştı. Yozgat İslâm Enstitüsünde başladığı öğretim üyeliğini 1983 yılından itibaren Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde sürdürdü.

Makalelerini fakülte dergilerinin yanı sıra *Mücadele* (1964), *Yeni İstiklal* (1966), *Bugün* (1967), *Anadolu* (B. Almanya, 1966-68), *Tercüman* (1963), *Millet* (1974), *Hergün* (1976), *Yeni Düşünce* (1983), *Türkiye* (1988) gazetc ve dergilerinde yayımladı. *Fener Patrikhanesi ve Türkiye* adlı incelemesiyle Türkiye Milli Kültür Vakfı Jüri Özel Ödülünü aldı. *Fener Patrikhanesi ve Türkiye* (doktora tezi, 1980) adlı bir araştırma kitabı, ayrıca ders kitapları vardır.

ŞAHİN, Naim

Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1984) mezunu. Yüksek lisansını (1989) ve doktorasını (1997) Selçuk Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında tamamladı. Anabilim dalı başkanlığı ve bölüm başkan yardımcılığı görevlerini yürüttü. Çalışmalarını SÜ İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Felsefesi Anabilim Dalında doçent olarak sürdürdü. Makalelerini *Tasavvuf, SÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Dini Araştırmalar, İstanbul Darül'l-Fünun İlâhiyat Fakültesi Mecmuası* dergilerinde yayımladı. *Hegel'in Tanrı'sı* (2001) adlı bir kitabı vardır.

Naim Şahin

ŞAHİN, Necdet

Şair. 1929, Trabzon doğumlu. Şiir Neşeli mahlasını da kullandı. Şiir yazmaya öğrencilik yıllarında başladı. Aynı yıllarda saz çalmayı öğrendi. Bir yandan da faal olarak güreş sporuyla ilgilendi. Et ve Balık Kurumu Müdürlüğünden emekliye ayrıldı.

Şiirlerini *Et ve Balık Kurumu, EFES, Hizmet* (Trabzon), *Eflatun, Ana, Gülpınar, Müzik Magazin* adlı dergilerde yayımladı. Şiirlerini, şair olan oğulları Vural Şahin ve Erol Şahin'in de şiirleriyle birlikte *Denizde Üç Damla* (1992) adlı bir kitapta yayımladı.

HAKKINDA: Vural Şahin / Denizde Üç Damla, Bir Baba İki Oğul Aşk Şiirleri (1992), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

ŞAHİN, Nuran

Klasik arkeoloji araştırmacısı. 24 Şubat 1948, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1973) mezunu. Kazandığı çeşitli burslarla yurtdışında öğrenim gördü. Yüksek lisansını Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde (1978) ve Lille III. Üniversitesi DEA (Fransa) (1981), doktorasını Fransa'da aynı okulda (1986) tamamladı. Ege Üniversitesi Arkeoloji Bölümünde yardımcı doçent (1987), doçent (1992) ve profesör (1999) oldu. EÜ Edebiyat Fakültesi Yönetim Kurulu üyeliği ve yardımcı doçent temsilciliği (1988-91), Edebiyat Fakültesi Eski Eser Koleksiyonu sorumluluğu (1996-2000), Eski Çağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü başkanlığı (2000-2002), Fakülte Kurulu üyeliği, profesör temsilciliği (2003-), Edebiyat Fakültesi Yönetim Kurulu üyeliği (2003-) görevlerinde bulundu.

Çeşitli kazılara danışman, üye ve başkan olarak katıldı. Makale ve çevirileri *De Anatolia-Antiqua, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi, Arkeoloji Dergisi, İzmir Kent Kültürü* gibi dergiler ile ortak kitap ve sempozyum kitaplarında yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiri sundu.

ESERLERİ:

Cahiers de Claros I (ortak, Les Terres Cuites du Sondage adlı bölüm, 1992), *Klaros-Apollon Klarios Bilicilik Merkezi* (1998), *Zeus'un Anadolu Kültleri* (2001).

ŞAHİN, Osman

Öykü, roman ve senaryo yazarı. 3 Mart 1940 (nüfusta 1938), Arslanköy / Mersin doğumlu. Arslanköy İlkokulu (1950), Diyarbakır Dicle Köy Enstitüsü (1956), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü (1961) mezunu. Bir süre Siverek'in Kalemli köyünde ilkokul öğretmenliği yaptı (1957-58). Malatya Lisesi (1961-67), İzmit Lisesi (1967-74), Kocaeli Karamürsel Lisesi, İstanbul Suadiye Lisesi (1974-77), Ellinci Yıl Tahran Lisesi (1977-79), Göztepe Ortaokulu (1979-81) ve Trabzon Arsin Lisesinde (1981-82) beden eğitimi öğretmeni olarak çalıştı. 12 Eylül 1980 askeri yönetimi döneminde son görev yerinde iken, emekliye sevk edildi. Osman Şahin, edebiyat çalışmalarının dışında aktif olarak sporla ilgilendi. Bu bağlamda lisanslı olarak futbol, voleybol, bas-

OSMAN ŞAHİN

FIRAT'IN CİNLERİ

Azık çıkınından bir lokma tandır ekmeği kırıp, ağzına attı. Daha şimdiden birkaç dişi çürüyüp, erimişti. Doğan her çocuk, kemiklerini, anasının ağzından söküp aldığı dişlerle yapıyordu sanki. Lokmayı geveleyip sulandırdı. Eliyle gevişim alıp, yavrusunun kuş gölü ağzına "meh" diye tıkıverdi.

Kucağında yavrusu, geri-aşağı, Fırat'a doğru inmeye çalıştı. Ama, onlar üç kişi sayılırlardı. Ilk doğumunun kırkı çıkmadan döllenen rahmi, yükünü doknzuncu ayına ulaştırmıştı bile. Kabarmış karnı, kadının belini ileri çekiyor, yürüyüşünü dağıtıyordu. Fırat'a canını zor attı. Bulamaç gibi yoğun ve pis suda basını, göğsünü yudu. Sonra, bebesini suladı. Damarlarına yorgunluk dizili Yağda, yürüdü. Damına varıp bir dürüm keçe açtı yere. Bebeğini yatırdı. Yanına, yüklü bedeniyle kendisi de kıvrıldı, kalın bir uyku umarak...

Yağda, uykuya dalmadan kabarmış karnı, dar nefesini yukarı basmaya başladı, ilk çocuğunun doğumunda çektiği korku dolu eziyeti, şimdi yeniden duyuyordu. Teni, tere kabarmaya, saçları ise, tel olup dikleşmeye başladı.

"Uy aneey," diye söylendi.

Sonra kıvrana kıvrana doğruldu. Güçlükle kapı ağzına geldi.

"Kız Sultanoo," diye bağırdı komşusuna. "Hele beri gelesin Anam!.."

Sultano, pürtelaş geldi. O, doğuma usta bir kadındı. Yağda'nın debelenişinden, durumu tez kavradı.

"Dür bakam, eğer yakınsa, çekip alam,," diye söylenerek eğilip yokladı. Sonra geri dama girip, bir leğenle döndü.

→

Bu ara başkaları da geldi.

Belini, yanlarını ovarak, Yağda'yı doğuma hazırlamanın gayretine girdiler. Yağda'nın karnı, sık dürülmüş bir lahana pekti ama. Yeni başlayan sancıların gücü, bebeyi rahmin elinden söküp almaya yetmiyordu.

Yağda'nın bedeni, başlı ayaklı tutuldu. Sağa sola sallandı; süt tuluğu çalkalar gibi.. Ardından Fırat'ın kumluğunda kaldırıp kaldırıp boli üstüne bırakıldı. Gene de kalça yumuşamıyor, bebek yerinden kopmuyordu.

Kadınlar sızlanmaya, tek tük söz söylemeye başladılar.

"Biraz beklesek mi, nedir?" dedi biri. "Fukarayı çifte canıyla eziyete germiyek?.."

"Viş bacım," dedi bir diğer avrat "Sakın iki sıpa taşımıya karnında?.."

Yağda'ya çıkışanlar da oldu.

"Kız orosbu, mademkinc sende doğurmaya göt yok, nedir erinin sidiğini kapiysen? Daha şurda bir kış geçti. İlk kuzulamanda da kalçan salmıyordu çocuğu... Hem karnındaki oniğin eğer depmiyorsa bil ki ölü doğacak!.."

"Ağzını hayır aç kız!.. Üzerli avradın yüzüne kel söz söylenmez. Bu gelenin inadı erkek damarlı, hemin yallah, hemin billah!.."

Sonunda, dalga dalga yığılan sancıların emeği, Yağda'da hayır komadı. Suya girmişcesine tere batti. Battı ama, karnındaki yükü de alınıp, kucağına verildi.

Kanaması birkaç gün durmadı Yağda'nın. Siyim siyim alttan sızan kanlar, her gün biraz daha canını alıp azar azar dışarıya taşıdı. Çare olarak, bol tezek külü döküldü. İnce kül kanı iyi emiyordu anlaşılan...

Yağda, doğumunu; haftasına taşımıştı. Canının ayarı düzelmemiş, kanı, eski yerini doyurmamıştı. Bedeninde, yeni yeni sezdiği bir başkalaşım vardı. Bir uğultu yumağı, kafasında büyüyor, gözleri körlenip, sanki yanıyordu. Helc Fırat kenarına bulaşık ya da bez yumaya indiğinde, kanında gizli ifriti, kendini iyiden iyi açığa vuruyordu.

Yağda'nın bakışlarına gene tuhaf çizgiler çarptı. Sanki ufak bulutçuklar uçuyordu önünde. Sonra, büyük bir dağın doruğunda toplanarak kafasının içinde patladı bu bulutçuklar. Birden silkinmek istedi. Olmadı. Sular gözünü vermedi. Geriye kayıkıldı. Her yan doluydu. Bir ara gözlerinin cmir almadığını, istediği yöne dönmediğim de fark etti. Çarcsiz başını yukarıya kaldırdı. Şimdi bir de boylu boyunca güneş yatmış, serilmişti beynine.

Soluğu, canı gevilmiş gibi çıktı birden. Beyni daha bir hırgulandı. Ağzı da kaygana gönüllü. Ardından, çakıl taşlarının üstüne kapandı, Yere yapışıştı namaz kılar gibiydi. (...)

(*Sarı Sessizlik, Bütün Öyküleri I*, 1999)

ketbol, atletizm, eskrim, dağcılık, yüzme, okçuluk, izcilik ve jimnastik sporları yaptı. Emekli edildikten sonra çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

"Kırmızı Yel" adlı ilk öyküsü Nisan 1970'te *Cumhuriyet* gazetesinin kültür-sanat ekinde yayımlanmıştı. Diğer ürünleri *Yeni Dergi, Aydınlık, Gösteri, Varlık, Anadolu Ekini, Papirüs, Cumhuriyet, Adam Öykü, 2000'e Doğru, Evrensel* gazete ve dergilerinde yayımlandı. Türk sinemasına en çok öykü veren ve senaryo yazan yazarlarından biri oldu. Öykülerinden uyarlanan filmler yirmi altı ödül kazandı. *Kızgın Toprak, Fıratın Cinleri, Kibar Feyzo, Dermnan, Aynı, Dönüş* bu filmlerden bazılarıdır. Öykü ve romanlarında; çocukluğunun ve ilk gençlik yıllarının geçtiği Toroslar ve Fırat yöresinde gözlemlediklerini acılı ve acıklı bir olay örgüsü içinde kurgulayarak, toplumcu gerçekçi sanat anlayışı çerçevesinde anlattı. Bazı ürünleri Almanca, Macarca, Polonezce ve Fransızcaya çevrildi. "Kırmızı Yel" öykü dosyasıyla TRT 1970 Sanat Yarışmaları Öykü Ödülünü aldıktan ve *Kırmızı Yel* (1971) kitabı yayımlandıktan sonra dikkatleri çekti ve adını duyurdu. Ayrıca *Ağız İçinde Dil Gibi* eseri ile 1980 Nevzat Üstün Öykü Ödülünü, *Selam Ateşleri* ile 1992 Ömer Seyfettin Öykü Ödülünü aldı. *Kırmızı Yel* ile ayrıca 1992 İsveç Uluslararası Öykü İkincilik Ödülünü, *Selam Ateşleri* ile ayrıca 1993 Sait Faik Abasıyanık Hikâye Armağanını kazandı. *Ölüm Oyunları* adlı dosyası ile 2003 Yunus Nadi Öykü Ödülünü Deniz Topçu ile paylaştı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Türk PEN Yazarlar Derneği, Dili Derneği ve Atatürkçü Düşünce Derneği üyesidir.

"Çatışma, Osman Şahin öyküsünde bir üst bakış, bir değerlendirme noktasıdır adeta. Öykülerinin bir çoğunda çatışma problemi hem toplumsal aktörlerin birbirleriyle ilişkilerinde kendini açığa vuru, hem de hayatın akışı içinde kendine it önemli konumunu bulur. Çatışma bu öykü dünyasında gerekli kabul edilir, merkezi bir yere oturur. Çünkü çatışma toplumsallığın temel dinamiği ve mekanizmasıdır. Sanki toplumsal hayat ancak çatışma ile var olmakta, varlığını sürdürmektedir. Toplumsal birlik, toplumsal tiplere bağlı olarak çatışma nedenleri de değişir." (Köksal Alver)

"Lirizmin doruğuna ulaşan diliyle yaşamı öyküleştirip dünü bugüne, bugünü yarına taşırken, insan derdinin sanatçısı olduğu gerçeğinden hiç uzaklaşmayan bir yaratıcılığın; insanın doğayla ve toplumla ilişkilerindeki trajik halkaları yakalamasını bilen bir ustalığın öyküleridir Osman Şahin'in öyküleri..." (Öner Yağcı)

"Yarattığı mahşeri, yalnız öykülerinde değil; öykülerinin okurla buluşma düzleminde de görebilmek olanaklı Osman Şahin'in. Binlerle, on binlerle okuru var belki ama; yüz binlerle, hatta milyonlarla sayılabilecek bir izleyicisi de söz konusu. Yurtdışındaki okurla izleyiciyi de bu hesaba kattınız mı, Osman Şahin öykücülüğünün ka-

Osman Şahin

OSMAN ŞAHİN'İN ÖYKÜCÜLÜĞÜ

Adnan Binyazar

Osman Şahin'in öykülerinde, olayın can damarını kurgulayan kişiler, etiyle kemiğiyle, giysisi ve tavrıyla birden belliverir. O, kişiyi işlemez; kişi, olayın kalbinde mayalanmış, öyküsel bir kıvama ermiştir. Osman, bir önbilici (kâhin) gibi, daha öykünün ilk sözcüklerinde kişinin yazgısını belirlemiştir. Onun iyi adamlığı, kötülüğü, doğa ve dünya karşısındaki gücü hemen anlaşılır. Osman Şahin, öykülerinde, beynindeki insan dünyasını anlatıya dönüştürür. Bu yazgı bağlamında, kişi, umudu umutsuzluklara bağlayan bir düşüşü yaşayarak sürekli kan kaybeder. Sonu önceden belli kınalanmış kurban koyunlardır Osman Şahin'in öykü kişileri. "İçimize saytsız korku düğümleri atan" töre, çocuğunu kurban etmeyi, gepegenç insanı kurşunlamayı, aşiretlerin kırışa girmelerini, ağanın öldürülmesini, kadının güç doğumu sırasında "cindar"lar eline bırakılmasını gerektirir. Sevgisini özgürce seçen kadın, baba ya da kardeş eliyle öldürülmelidir. Başkasının elinde ölmesi töreye aykırıdır. Töre, namusun kendi eliyle temizlenmesini buyurur. Kadının var olması (!) için iki seçenek vardır: ya kendi eliyle canına kıyacak ya da en yakınının kurşunları canını alacak! Bu, sevgi ve coşku yüklü Doğu duyarlığının, törelerin katı kuralları karşısında yenilgiye uğraması demektir. İlk öykülerinde Osman Şahin, bu yenilginin insan boyutunu işledi. Ağası, topraksızı, kadını, kızı, çocuğu ile bir toprak üzerine çökuşmuş insan (insanoğlu) törelerin biçimlediği bu yazgının kurbanıdır. Hangi düzeyde olursa olsun, kurban olan insanoğlu zavallıdır. Osman Şahin, ağasından kuluna, gelininden kızına, çoluğundan çocuğuna, bu töresel zavallılığı öykülemiştir; kişilerinin en gaddarına bile kin duymadan, insanın törel serüveninin özündeki gerçeği kavrayarak yazmıştır öykülerini.

Son Yörük'ten anlaşıldığı üzere, Osman Şahin Toros yörüklerinden gelir. Kültürel birikimlerinin ve anlatı yaratılarının kaynağı Toros'tur; Toros'un dorukları, gürleyen ırmakları, esen yeli, küre küre uçan kartallarıdır. Doğa, Osman Şahin'in öykülerinde en az kişiler kadar canlıdır. Yellerin sürüklediği bir kır dikeni bile o ölçüde canlıdır. Son on, on beş yıldır yazdıklarında bu birikimler artık iyice egemendir anlatısına. Ancak, kurduğu anlatı bir yana, ilk öykülerini ise, Urfa dolaylarının, bir ayağı sonsuz çöl ülkelerine açılan; sırtına dayadığı Anadolu'nun binbir renkli kültürüyle beslenen olayları üzerine kurmuştur. Osman o bölgelerde öğretmenlik yaptı. Bu bölgenin izlenimleri öykülerini etkileyecektir elbette. Bu arada, bu izlenimlerin kıvılcımlanmalarını Ergani'nin Hoşot Ovası'nda (Dicle Köy Enstitüsü) yaşadığı da belirtilmelidir. Urfa dolayları ise ona bir olaylar laboratuvarı olmuştur.

Urfa öykülerine doğayı betimleyerek giriyor; kişileri görünüşlerindeki, giysilerindeki kaba görüntülerle tanıtıyor; nerdeyse destanlardan, masallardan inen kültürel duyumsamaların yarattığı birbiçemle bugünü bile destan boyutuyla algılayarak bir tragedya etkisi uyandırıyordu. Ortam, doğa, iklim, kişi bu biçem içinde birbiriyle kaynaşıyor; bundan, Osman Şahin, insanımızın öyküsel serüvenine dalıyordu. Sanki olay anlatmıyor, öyküsel bir meditation'a giriyordu. Bu, Şahin'i, çileleriyle dile getirilen Güneydoğu anlatılarının ortak bir öykücüsü durumuna sokuyordu; ayrıca, aynı durum, onu bu genel anlatının dışında varsayan sanatsal ayrıcalığının ölçütü oluyordu. Ayrıcalık kavramıyla anlatılmak istenen, Osman Şahin'in beş on sayfalık öykülerinin, uzun boyutlu filmlere konu olmasıdır. Koca koca romanlardan film çıkarılamazken, Osman Şahin'in öykülerindeki giz nereden geliyor?

Kuşkusuz, bu giz değildir. Ortada bir giz varsa, o da, Osman Şahin'in, insanı ezen, sömüren, ondaki kişiliği görmezlikten gelen kara düzenin özündeki gerçeği; aynı zamanda geleneksel anlatıdan kaynaklanan o ağıtsı söylemi kavramış olmasıdır. Bu tür öykülerinde, yalnızca sarsıcı konuların bulunup işlenmesinden çok, insanı sıcaklıkla kavrayan dilsel yaratının, biçemin (üslup) etkisi açıkça görülüyor. Bunu, sözden üstün değer tanımayan o küçücük oba topluluklarının törelere dayalı anlatı kaynaklarından beslenen dil yaratıyor. Anlatısını sözlü kültürle kurmuş Yaşar Kemal, Dursun Akçam, Bekir Yıldız için de söz konusu olabilir bu kaynak. Gene bir ayrıcalıkla, Osman Şahin'de, sözlü anlatı; anasından dinlediği masallar, yaşam kurallarını biçimleyen öğütsü anlatılar, güçlü gözlemler yaratan bir şiirselliğe dönüşüyor.

(*Özanlar Yazarlar Kitaplar*, 1998)

zandığı boyut daha iyi anlaşılacaktır." (M. Sadık Aslankara)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kırmızı Yel* (1971), *Acenta Mirza* (1974), *Kıral Eli* (çocuk öyküleri, 1979), *Ağız İçinde Dil Gibi* (1980), *Acı Duman* (1983), *Kolları Bağlı Doğan* (1988), *Mahşer* (1988), *Ay Bazen Mavidir* (1989), *Başaklar Gece Doğar* (1992), *Selam Ateşleri* (1993), *Güneş Harfleri* (çocuk öyküleri, 1995), *Yeraltında Uçan Kuş* (1998), *Kanatları Yamalı Kuş* (1999), *Bütün Öyküleri* (I ve II, 1999), *Ölüm Oyunları* (2002).

ROMAN: *Fıratın Sırtındaki Kan / Bucaklar* (1995), *Geloş Dağı Efsanesi* (1996).

DENEME-İNCELEME: *Son Yörük* (röportaj, 1992), *Geniş Bir Nehrin Akışı: Yaşar Kemal* (2004), *Ateş Yukarı Doğru Yanar* (2004).

SENARYO: *Ayna* (1984), *Kan* (1986).

DERLEME: *Anadolu Bilmeceleri: Su Kurusu* (1996).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Mehmet Cimi / O Yıllar Dile Gelse (1997), Adnan Binyazar / Osman Şahin'in Öykücülüğü (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Ali F. Bilir / Bir Dil Senfonisi: Mahşer (Cumhuriyet Kitap, 25.6.1998), Feridun Andaç / Söyleçi (Cumhuriyet Kitap, 10.12.1998), M. Sadık Aslankara / Bir Öykü 'Mahşer'i (Cumhuriyet Kitap, 9.9.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Öner Yağcı / Bilgelerin Sözcüsü Bir Usta (Cumhuriyet Kitap, 28.10.1999), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Varlık Dergisi (Ekim 2002), Abdullah Tekin / Ölüm Oyunları (Cumhuriyet Kitap, 7.11. 2002), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 6.1.2005), Köksal Alver / Osman Şahin Öyküsünc Dair (Hece Öykü, Şubat-Mart 2005).

ŞAHİN, Oya

Şair. Tosya / Kastamonu doğumlu. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İngilizce Bölümü mezunu. Çalışmalarını Ankara'da, Turizm Bakanlığında çalışarak sürdürdü. *Neyleyim ki Karlar Düşmüş Saçlarıma* (2000) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Nail Tan / Kastamonulu İki Ünlü Şair ve Yazar: Orhan Şaik Gökyay - M. Behçet Necatigil ve Yaşayan Şairlerimizden Bir Bölümü (2002), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

ŞAHİN, Recai

Şair ve yazar. 1941, İncirköy / Fethiye / Muğla doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Fethiye'de oku-

RECAİ ŞAHİN

NİSAN BİR

Çirkinsin işte !
Hem de çarpık bacaklı,
Dişlerin gedik gedik,
Sana aşık değilim.
Martta kaldı aşkımız.
Artık yazmaya varmıyor elim,
Bugün
Bugün bir nisan sevgilim.
(Nisan Yağmuru, 2000)

du. Muğla Turgut Reis Lisesini bitirdi. 1964 yılında Muğla'da yayımlanan *Ferayi* dergisinde yayın yönetmeni olarak çalıştı. 1965-66 yıllarında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine devam etti. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Önlisans programını bitirdi. 1967 yılından itibaren İncirköy, İzmir, Çorum, Fethiye Yakabağ, Çatalarık ve Merkez Atatürk ilkokullarında öğretmen ve yöneticilik yaptı, 1995 yılında emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra bir süre de özel eğitim kurumlarında yöneticilik görevlerinde bulundu.

Ferayi, Beşkaza, Çağrı, Su, Varlık, Sevgi Yolu, Ekin, Gürpınar, Aykırı Sanat, Anadolu Muğla Millî Eğitim, Fethiye dergilerinde ve *Milliyet, İlkadım, Devrim, Önder, Simav, Gerçek Fethiye, Fethiye, Haber Akdeniz, Akdeniz, Beyaz Kalem* ve gazetelerinde yazdı. 1990 yılında çevre beratı ve madalyası, 2003 yılında Muğla Gazeteciler Cemiyeti ödülü, EGAY-DER 2004 yılı Türk Kültürüne Hizmet Ödülü aldı. EGAY-DER, ADD ve Yeni Kuşak Köy Enstitülüleri üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çim* (1964), *Nisan Yağmuru* (2000).

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Fethiye Dili ve Deyimleri* (2002), *Onun Adı Şey* (fıkralar, 2004).

ANI: *Gülce Kız* (2004).

HAKKINDA: Ahmet Özdemir / Nisan Yağmuru (Bizim Gazete (16.8.2000), Talat Kırca / Nisan Yağmuru'nun Serinliği (Hürriyet Ege, 17.10.2000), İsa Kayacan / Nisan Yağmuru (Gülpınar dergisi, Kasım 2001), Ünal Şöhret Dirlik / Fethiye Dili ve Deyimler (Yeni Söke gazetesi, 11.1.2003), İsa Kayacan / Fethiye Dili ve Deyimleri (24 Saat gazetesi, 30.8.2003), Abdülkadir Güler / Fethiye'den Gelen Çiçekler (Söke Ekspres gazetesi, 29.11.2005).

Recai Şahin

ŞAHİN, Sabahattin

Şair. 1952, Pirahmet / Bünyan / Kayseri doğumlu. Eğitimini Kayseri'de yaptı. Şiirle küçük yaşlarından itibaren ilgilenmeye başladı. Bir ara yurtdışında yaşadı. Kayseri'de ticaretle uğraştı. On altı yaşına kadar yazdığı bütün şiirlerini *Şadırvanda Şafaklar* adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Emir Kalkan / Kayseri Şairleri (1996).

ŞAHİN, Sadık

Şair. 1977, Tokat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Tokat'ta yaptı. Kırklareli'nde başladığı Sağlık Meslek Lisesi öğrenimini Rize'de tamamladı. Yükseköğrenimini İstanbul'da yaptı. Çalışmalarını Tekirdağ'da memurluk yaparak sürdürdü. Şiir çalışmalarına İstanbul'da yaşadığı yıllarda başladı. *Sapık Kâhin* (2002) adlı bir şiir kitabı vardır.

"Şiirleri ilk okuduğumda kendimi depremden sonra sağ kalan biri gibi hissettim en çok. Güzeldi, acı vericiydi, parçalıydı, anlaşılmazdı, derindi... ama gerçekti! Biri bunun olacağını önceden görmüş ve kendini sokağa atıp 'bu gece dışarda yatın' diye bağırma-

Sadık Şahin

ya başlamış olsaydı, eminim hiçbirimiz ona aldırmazdık. 'Sapık Kahin'e çıkardı adı." (Levent Duran)

HAKKINDA: Levent Duran / "Bu adamın şiirinde doğal bir felaket olduğunu iddia ediyorum" (Sapık Kâhin, 2002), Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004).

ŞAHİN, Selvigül Kandoğmuş

Öykü yazarı. 20 Kasım 1970, Reşadiye / Tokat doğumlu. Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi (1995) mezunu. *Yörünge* dergisine muhabirlik yaptı (1993), Bahçelievler ve Bağcılar belediyelerinde çalıştı. İslâm Kültür Mirasını Araştırma Vakfı üyesidir.

İlk öyküsü *"Ellerinde Perçemler Ayaklarında İnciler", Yedi İklim* dergisinde (Eylül 1993) yer aldı. Daha sonra öykülerini *Yedi İklim*'den başka, *Hece, Heceöykü* ve *Kafdağı* (Almanya) dergilerinde yayımladı. 2005'te çıkmaya başlayan *Pamuk Şekeri* çocuk dergisinin sorumlu yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 2000 yılında Trabzon Belediyesi "Deprem" konulu hikâye yarışmasında İkincilik Ödülü aldı.

"Şahin, hep özlemleri, yitirilmiş hayatları, güzellikleri, hayatın acılı, mutsuz yanlarını anlatır. Tüm güzellikler geride, geçmişte kalmıştır. Zaman zaman çocukluğa, onun safiyetine döner. Onu yöre yaşanan zamanın zihniyeti tümüyle yanlışa yönlenmiş-

Selvigül Kandoğmuş Şahin

RECAİ ŞAHİN

NE OLUR

Çağırırsam gelme, bakarsam gülme,
Işığı gönül penceremden seveyim.
Kaşlarını çatıp sakın üzülme,
Sen sevmesen de olur, amu ben seveyim.
(Nisan Yağmuru, 2000)

SELVİGÜL KANDOĞMUŞ ŞAHİN

KIRAĞILAR VURMUŞ GENÇLİĞİNE

Gözlerini güçlükle araladığında, zifiri bir karanlığın içinde buluyor kendini. Göğsünden sanki sıcak bir şeyler akıyor. Elini göğsüne götürmek istiyor ama elleri küçeleşmiş, kaldıramıyor. Gözkapakları tekrar örtülüyor. Göğsündeki sızı şimdi bacaklarında. Tekrar gözlerini açmak istiyor ama bu sefer gücü yetmiyor. Kulaklarında uğultular. İbrahim'le Suat geliyor aklına. Beynindeki uğultuyla kocasının ve çocuğunun yanında olmadığını neden sonra anlıyor. Ağrıları şiddetleniyor. Sağ bacağında dayanılmaz bir sızı. Göğsü sıkışıyor. Ellerinde ve ayaklarında uyuşmalar. Göz kapaklarını aralamanın ne kadar altından kalkılmaz bir hâl olduğunu anladığı şu anda, son bir gayretle aralıyor gözlerini. Kalbinin sıkıştırması ve kulaklarının uğultusu daha bir artıyor. "Allahım yardım et" diyor, kanı çekilmiş çatlak dudaklarıyla. Gözkapaklarının tersiz çırpınışlarına tutulan bir fenerle, kamaşıyor gözbebekleri... "Bulduk!... Bulduk!... İşte burada" diye feryat ediyor birileri. Başını güçlükle çeviriyor. Karanlık dehlizin gerisinden, çığlık çığlığa koşturan insan selini, iç parçalayıcı siren çığlıklarını duyuyor. Çığlıklar bir türlü bitmiyor. Kanlar içinde kalmış insanlar, kollar, bacaklar... Yağan yağmurlar, gök gürültüsü. Ve korkutucu tufan, zelzele... Hâlsiz kalmış gözleri tekrar örtülüyor.

Alnına düşmüş kumral saçları dikkatini çekiyor önce. Bir daha yüzüne ve gözlerine bakmaya cesaret edemiyor. Sesindeki dalgalanma, yüreğini yumuşatıyor, içinde bir şeyler oluyor. Kirpikleri nedensiz ıslanıyor. Yüzü alev alev , ne diyeceğini bilmez bir hâlde, öylece dinliyor. İbrahim konuştukça sesi hoş bir âhenkle yüreğinde. Neden sonra gözlerini kaldırıyor. O zaman gözlerinde gezinen maviye yakın gri bulutları görüyor. Yıllardır aradığı dostluğu, sevgiyi, aşkı taşıyan maviliğe tutunmanın heyecanı ile, ayakları yerden kesiliyor. Yüreğini onun yüreğine sığdırabilir. Adımlarını onun adımlarına ayarlayabilir. Hayatını ortaya koyup, onun duru yüzünde parlayan mavi gözlerinin huzuruna tutunarak her yere gidebilir...

Yorgun yüreğinin sığındığı bir limanda, İbrahim'in huzur dokunmuş mavi gözleri. Bakışları gözlerinden de öte, bir yerlerde, yüreğinin çırpınışlarını görür gibi, derin bir sükûta bürünmüş, içinde bir yerleri ertiliyordu. Yıllardır yorgun düşmüş, yıpranmış yüreğine, sükûn bağışlayan engin yüreği olmalıydı. Onu yarımlara omuz omuza taşıyan, dost adımları...

Masada duran tek parça keki dost sıcaklığındaki elleriyle bölüp, yemeğe başladığında, hayatının geri kalan kısmını, onun bu dost sıcaklığının huzurunda yaşayacağını çoktan anlamıştı. Hiçbir erkeğin karşısında böylesine dilsiz, çaresiz kalmamıştı. Simdi yüzü allandıkça, yüreği ııldıkça, dilsizleşiyor, elleri masanın üzerinde, acemi devingenliklerini sürdürürken, o nereye bakacağını şaşırmış bir hâlde öylece susuyor... O zaman göğsünden apansız akan pınarlara, İbrahim'in gürül gürül akan yüreğinin coşkunluğu karışıyor. Derinden derine hâsrete boğulmuş, iki ırmak gibi yüreklerinin bir yerlerde buluştuğunu hissediyor, yer kayıyor ayaklarından. İçinden "Rabbimin ayetlerinden bir ayet" diye düşünüyor.

Her zaman şehirlerinde ruhu vardır diye düşünürdü. Örneğin, İstanbul onun için mukaddes bir şehirdi. İstanbul'un ruhu hikât garibesi olarak yükselen, iç içe girmiş binalarda; Eminönü'ndeki balık ve turşu kokan, kalabalık ve kirli insan selinde değildi elbet. Eyüp'te minarelere ve kubbelere esenlik taşır gibi bir konup bir göçen güvercinlerin kanatlarında, Beyazıt'ta asırlara şahitlik etmiş meydanın parke döşeli taşlarında, yıkılmaz çınarlarında ve Üsküdar'daki balıkçıları göz kırpan Kız Kulesi'nin yalnızlığında saklı olmalıydı. Çocukluğunun ve gençliğinin şehriydi İstanbul. Fakülteyi de İstanbul'da bitirmişti. Hırpalayıp,yoran bir sevgiliye duyduğu tutkuya benzer bir aşkı vardı yüreğinde bu şehre karşı. O nedenle ayrılmak kolay olmadı Adapazarı'nı gördüğü anda, bu şehrin ruhu vardır fikri daha bir yerleşmişti yüreğine. Bu ruh, onu diğerlerinden ayıran özelliklerinde; havasında, suyunda, mimarisinde,insanında aramalıydı elbet. Şehirle yüzyüze geldiğinde, tüm modern şehirlerde olduğu gibi, onu devâsa sıkışık binalar, kalabalık bir insan seli, egzos dumanlarına bulanmış yol vermez caddeler karşılamıştı. Caddeler, sokaklar binalar hep birbirinin aynıydı. Sıradan ve sıkıcı bir yaptılanmaya sahip bir şehrin konuğu olarak gelmişti buraya...

Onu İstanbul gibi bir sevgiliden ayıran yine bir sevgili olmuştu. Hayat arkadaşı olarak tutunduğu, dostluğu ve sevgiyi yaşatarak yuvasının duvarlarını örecegi insanla gelmişti şehre. İlk günler yabancılık çekmedi değil. Ama yeni evlenmiş olmaları, evlerini döşemelerinin heyecanı ile gurbeti yaşanmamıştı. (...)

tir. Güzellikler, doğrular hep geçmişte kalmıştır. Dostluk, samimiyet kaybolmuştur. Bunun en büyük nedeni şehirdir, modernizmdir. Kimi öykülerde kırsala dönmesi bu yüzdendir." (Necip Tosun)

ESERLERİ (Öykü):

Gülendamın Renkleri (2001), *Hayırlı Haber* (2002).

HAKKINDA: Cemile Sümcyra / Selvigül Kandoğmuş Şahin ile Öykü Üzerine Ömer Lekesiz / Yedi İklimin Üç Öyküsünde Bakış Açısı (Hece, Mart 1998), Ömer Lekesiz - Necip Tosun / Gelenek ve Modernlik Çevresinde Öykü (Hece, Nisan 1999), Köksal Alver / Genç Öykücü Kuşağına Bir Katkı (Hece, Mart 2003), Necip Tosun / Doksan Dokuz Sayının Öyküleri (Hece, Nisan 2005).

ŞAHİN, Serdar

Şair. 29 Ocak 1980, Şarkışla / Sivas doğumlu. İlköğrenimini Şarkışla'da, ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. Ankara'da sunuculuk ve radyo programcılığı yaptı. Çalıştığı radyoda "Ateş Bahçesi" adlı bir şiir programını hazırlayıp sundu. Karakalem resim çalışmaları da olan Serdar Şahin, 2003 yılına kadar üç resim sergisi açtı. İlk şiir kitabı *Ateş Bahçesi* 2001 yılında yayımlandı.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

ŞAHİN, Vural

Şair. 1956, Trabzon doğumlu. Şair Erol Şahin'in kardeşidir. Ankara Yenimahalle Meslek Lisesi Elektronik Bölümünü bitirdi. Uzakdoğu sporları eğitimciliği yaptı. Serbest çalıştı. 1970'li yıllarda Halk Oyunları ve Turizm Derneğinin (HOYTUR) bağlama grubunu çalıştırdı. Bağlama, ud ve tanbur çaldı, besteler yaptı.

Kelebek, Hey, Bulvar, Ayna, Eflatun, Gürpınar, Ana, Trabzon Hizmet, İremcik, Trakya Expres gibi gazete ve dergilerde şiirleri yayımlandı. Bazı şiirleri, Orhan Gencebay, Özer Şenay, Vedat Yıldırımbora, Hüsnü Üstün, Alaeddin Şensoy, Yılmaz Tatlıses ve Yavuz Taner tarafından bestelendi. *Haftalık Müzik Magazin* dergisinin "Mısraların Dili" şiir köşesini üç yıl yönetti. 1989 yılında TV programı "5.

Mevsim"de metin yazarı olarak yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Mahşere Kadar (1983), *Denizde Üç Damla* (Necdet Şahin ve Erol Şahin ile, 1992), *Mısraların Dili Şiir Antolojisi* (1992).

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 3-Cumhuriyet Dönemi (1993).

ŞAHİNBAKAN, Atalay

Şair. 1960 Alişar köyü / Sorgun / Yozgat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu yerde tamamladı. İstanbul

Atalay Şahinbakan

Davutpaşa Lisesi ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi Kütahya İdari Bilimler Fakültesini (1985) bitirdi. Özel sektörde çeşitli görevlerde bulundu. 1989 yılından itibaren Tarım Kredi Kooperatifleri Genel Müdürlüğünde çalıştı. Yazı ve şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Suya Gölge Düşünce* (1999), *Sevda Yolları* (tsz.).

DÜŞÜNCE: *Bay Başkan Eski Bir Hikâye.*

HAKKINDA: Atalay Şahinbakan / Sevda Yolları (tsz.), Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

ŞAHİNER, Necmeddin

Yazar. 8 Ekim 1943, Gaziantep doğumlu. Urfa Lisesi (1967), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü (1972) mezunu. 1967 yılında haftalık *İttihad* gazetesinde başladığı yazarlığını *Yeni Nesil* gazetesi ve Yeni Asya Yayınlarında sürdürdü. Erenköy Güneş Lisesinde (1987-90) ve Gaziantep İlköğretim Okulunda Türkçe-edebiyat öğretmenliği yaptı.

İlk yazısı 1962 yılında *Yeni Ülke* (Gaziantep) gazetesinde, sonraki yıl-

Necmeddin Şahiner

larda makale ve röportajları *Hareket* (Erzurum), *Zülfikar*, *Uhuvvet* (İzmir), *Yeni İstiklâl*, *Babıalide Sabah*, *İttihad*, *Yeni Asya*, *Yeni Nesil* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Bediüzzaman Said Nursi hakkındaki geniş araştırmalarıyla tanındı. *Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursi'yi Anlatıyor* adlı eserinin birinci cildiyle Türkiye Millî Kültür Vakfının Teşvik Armağanını kazandı (1978). Bediüzzaman hakkında çalışmaları, İngilizce, Urduca, Hintçe, Malayca ve Arapçaya çevrilerek Amerika, İngiltere, Malezya, Irak, Mısır dahil on iki ülkede aynı alanda yapılan araştırmalara kaynak alındı. Bu konudaki kitap çalışmalarının yanı sıra, genel yayın müdürlüğünü yaptığı *Köprü* dergisine Bediüzzaman hakkında bir de özel sayı hazırladı (Mart, 1986).

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Nur Çocuklar* (arkadaşlarıyla birlikte, 1970), *Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi* (1974), *Bin Yıldır Yaşayanlar* (1975), *Mehter ve Marşları* (1975), *Nurs Yolu* (2 cilt, 1975), *Nurculuk Nedir?* (1991), *Bediüzzaman'dan Hapishane Mektupları* (1992), *Tek Başına Bir Ümmet* (1992), *Gaziantep'in Yok Edilen Camileri* (1995), *Resimlerle Bediüzzaman* (1996), *Belgelerle Bediüzzaman'ın Kabir Olayı* (1996), *Gerçlik Rehberi Nasıl Yazıldı, Nasıl Karşılandı?* (2002), *Said Nursi Üniversitesi, Said Nursi'nin Mezarı, Hatıralarla Bediüzzaman, Bediüzzaman'ı Nasıl Bilirsiniz?, Haşir Risalesi Nasıl Yazıldı, Edebi Sanatlar.*

BİYOGRAFİ: *Bize Hayreddinli Derler* (Barbaros Hayreddin Paşa, 1972), *Hak ve Hakikatin Müdafii Avukat Bekir Berk* (1995), *Gündüz Alp Erenlerinden Zübeyir Abi, Mütercim Asım* (1995), *Hasırcı Ağa* (1996), *Aydi Baba* (1996), *Şahin Bey* (1998), *Münif Paşa* (2003).

ANKET-RÖPORTAJ: *Said Nursi ve Nurculuk Hakkında Aydınlar Konuşuyor* (anket, araştırma, röportaj, 2 cilt, 1976, 1986), *Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursi'yi Anlatıyor* (6 cilt, 2.

ATALAY ŞAHİNBAKAN

SAÇLARIN

Dağ başına kar düştü, bülbüllere zar
Bir ceylan misali gezer saçların
Günün her doğuşunda yüreğim yanar
Bir yelden bir yele eser saçların

Hastane bahçesinde türkü dinlerim
Ne cevizin yaprağı görünür ne de bir güzel
Her sabah her akşam sana seslenirim
Gözlerinin güzelliğini keser saçların

Duymazsın bilmezsin biçare beni
Ne ben anlatırım, ne de sen beni
Bahtımın üstüne düşen gölgeni
Yüreğimin üzerine basar saçların

Bir türkü olursun sözsüz dilimde
Bir gurbet olursun kendi ilimde
Baharda kışımda yedi iklimde
Asılır boynuma asar saçların

Malıkum eder gönüllere yâr beni
Bir gülüşün zindanlara kor beni
Bana değil sen kendine sor beni
Her gün bu gönlüme yazar saçların

Daha ne diyeyim bilmem ki sana
Ben seni anlatırım yine ben sana
Şöyle bir dönüp de baksan arkana
Bu kadar vefasızlığa kızar saçların

bas., 1989), *Cemil Meriç'le Nur Sohbetleri, Hazret-i İsa'dan Said Nursi'ye Meşhur Bekârlar, Çağımızda Bir Asr-ı Saadet Müslümanı: Bediüzzaman Said Nursî* (Cemal Kutay'la).

DERLEME-YAYIMA HAZIRLAMA (BSN'den): *Elhüccetüzzehra, 25. Söz.*

DERLEME-YAYIMA HAZIRLAMA (Zübeyir Gündüzalp'tan): *Gençliğin Elkitabı* (1975), *Nur Bahçesinden Çiçekler, Güzel Gören Güzel Düşünür.*

ŞAHİNLER, Necmettin

Araştırmacı-yazar. 1957, Trabzon doğumlu. 1979 yılında Fatih Eğitim Enstitüsünü bitirdi. Trabzon Kuzey TV'de "*Kur'an'ın Gölgesinde*" adlı sohbet programları düzenledi. Serbest ticaretle uğraşmayı tercih etti. Bir yandan da yazı çalışmalarını sürdürdü.

ESERLERİ:

DENEME: *Aynasını Arayan Adam* (2000), *Tarihe Adanmış Sözler, Tek Başına Bir Ümmet, Lokman'ı Dinlerken, Dağlara İnmek İçin Çıkılır, Hz. Mûsâ ile Yürümek* (1999), *Bir Çöl Hikâyesi* (1999), *Siyâh ve Yeşil - Kur'an'da Renk Sembolizmi* (1999).

RÖPORTAJ: *Yaşar Nuri ile Birlikte Yeniden Kur'an'a, Kâmil Mürşidin Portresi* (Ahmed Yüksel Özemre ile, 1998).

ARAŞTIRMA: *Kur'ân'da Sembolik Anlatımlar, Kur'ân'da Peygamber Duaları, Duayı Yaşamak, Âyetler ve Yetenekler, İnsan ve İç Denetim.*

ÇEVİRİYAZI: *Nefesler - Ganiyy-i Muhtefî* (1998, 2002), *Ganiyy-i Muhtefî'nin Merâtib-i Tevhîd Risâlesi* (2001).

ŞAHİNOĞLU, Deniz

Halk ozanı. 10 Aralık 1968, Kırşehir doğumlu. Ozan Naçari'den Enginî mahlasını aldı. İlkokulu memlekette, ortaokulu Eskişehir'de bitirdi. 1996'dan itibaren Ankara'daki bir kamu kuruluşunda çalıştı. İlkokul öğrenciliği yıllarında bağlama ile tanıştı. Ozanlar Birliği Derneği ve Sivri Kalemler Derneği üyesidir.

Şiirleri *Sevgi Yolu, Alternatif Sanat, Duygu Seli, Yağmurun Sesi, Gençlik Sanat, Kemer* dergileri ile *Sevgi Yolu* (2003, 2004, 2005), *Duygu Rehberi, Obirder* antolojilerinde yayımlandı. *Sevgi Yolu* dergisi ile *Dalakçı* gazetesinde köşe yazıları yazdı. Ozan Naçari ile radyo programları yaptı. Şiirlerinde doğa, aşk, taşlama, ezilmişlik ve başkaldırı temalarını işledi. *Anadolu Çocuğuyum Demesin* (2006) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Bolat Ünsal / Şiirsel Yolculuk (Kemer Gözcü gazetesi, 9.2.2005), Nazmi Alper Tanrıverdi / Bir Kitap Bir Yazar (Hür Işık gazetesi, Manisa, 10.7.2006).

Deniz Şahinoğlu

ŞAHMARAN, Hasan

Şair. 1935, Kilis doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra serbest ticaret hayatına atıldı. Şiir ve yazıları *Genç Kilis, Toprak, Hisar, Töre, Dolunay, Kent* gibi gazete ve dergilerde yer aldı. Türkiye Yazarlar Birliği, Kilis Gazeteciler Cemiyeti ve Kilis Kültür Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Korku Duası (şiir), *Cumhuriyet Dönemi Kilis Şairleri* (antoloji), *Necip Asım Yazıksız* (araştırma).

ŞAİR SIRRİ HANIM

Şair (D. 1814 [h. 1230], Diyarbakır – Ö. 1877 [h.1294], İstanbul). Asıl adı Rahime'dir. Diyarbakır eşrâfından yardımsever, mert, güvenilir, ilim ve sanat insanlarını koruyan bir kişi olarak tanınan Ahmet Bey'in kızıdır. Ahmet Bey'in, Şeyhzâdeler'den Fatma Hanım'la evliliğinden (1782) şair İffet ve şair Sırrı dünyaya geldi. Şair Sırrı Hanım bilgili ve aydın bir aile çevresinde özel eğitim görerek yetişti. Çağının tanınmış bilim adamlarından dersler alarak Arapça ve Farsça öğrendi. Türk, Arap ve İran edebiyatını çok iyi öğrendi, Divan edebiyatının bütün inceliklerine vakıf oldu. Yetişkin bir yaşa gelince Tahir Ağazâde Bekir Bey'le evlendi. Bu evlilikten Mehmet Emin ve Rif'at adlarında iki oğlu ile Nihâl adında bir kızı doğdu.

Sırrî Hanım, 1870'de oğlu Mehmet Emin'le birlikte, evliya ziyaretleri için Bağdad'a gitti. Bu seyahatinde Bağdad Valisi Mithat Paşa'yı ziyaret ederek kendisine bir kaside sundu. Mehmet Emin Bey, İstanbul'dan Müntefik Sancağı'nda bir göreve atandığında, annesi de onunla birlikte gitti ve 1873 yılına kadar orada kaldı. Diyarbakır'a döndükten bir süre sonra gittiği İstanbul'da Yusuf Kâmil Paşa'nın konuğu oldu. İbnülemin Mahmud Kemâl İnal'a göre, şiirleri Yusûf Kâmil Paşa tarafından beğenilen Sırrî Hanım dört yıl onun konağında konuk olmuş ve Paşa ile eşi Zeynep Sultan'ın iltifatlarını görmüştü. Şair Sırrî bu misafirliği sırasında öldü. Kadiri tarikatına mensup olduğundan, Edirne Kapısı dışında Otakçılar Mahallesindeki Kadiri Dergâhı mezarlığına gömüldü. Sonran adı Diyarbakır'ın Ofis semtindeki bir okula verildi.

XIX. yüzyılın ortalarına kadar önemini sürdüren Divan edebiyatında yüzlerce erkek şair yetiştiği halde, kadın şair sayısı çok sınırlıdır. Sırrî Hanım, bu az sayıdaki kadın şairler arasında seçkin bir yere sahiptir. Divân edebiyatı nazım şekillerinin çoğu ile bir divan oluşturacak kadar şiir yazmıştı Kız kardeşi şair İffet'le ortak bir gazelleri olduğu da söylenir. Tahmis ve gazellerinden başka bir mersiyesi de vardır. Bazı beyitleri Ziya Paşa'nın *Harâbât* adlı eserinin ikinci cildindedir. Kızının ölümü nedeniyle yazdığı terci-i bend şeklindeki mersiyesi ünlüdür. Sırrî Hanım'ın dili oldukça sadedir. Şiirlerinde kamu,

ŞAİR SIRRİ HANIM

NÂ'T-İ ŞERİF

Olan dil-teşne-i feyz-i kemâlin yâ Resûlullâh
Ne lâyık kim çeker hicri visâlin yâ Resûlullâh

Olupdur câygir bir güne kim mihrin dil ü cânda
Nümâyân şeş-cihâtımdan cemâlin yâ Resûlullâh

Hayâlin neş'esiyle mest olan âşıkların görmez
Muhabbet mihr ü mâhında zevâlin yâ Resûlullâh

Bakarsam gözde cevlânım, uyursam dilde seyrânım
Muvâ'ız câna dâim irtihâlin yâ Resûlullâh

Şefi ül-müznibâ dem-be-dem bârân-i lütfünden
Diler bu SIRRÎ-i teşne, zülâlin yâ Resûlullâh

özge, engel, amaç gibi öz Türkçe sözcükler bile kullandığı görülür. Divan kadın şairlerinin çoğu gibi, tasavvufa ilgi duyarak Kadirî tarikatına girmiş, bu nedenle de tasavvuf edası şiirlerine egemen olmuştur.

Sırrî Hanım, oldukça üretken bir şairdi. Ancak düzenlediği *Divan* kaybolmuştur. Toplanan şiirleri ancak bir divançe olacak kadardır. Ali Emîrî, bulabildiği şiirlerini *Dîvân-ı Sırrî Hanım Âmidi Rahmetüllâh-i Aleyhâ* (Diyarbakırlı Sırrî Hanım'ın Divan'ı, Allah'ın Rahmeti Üzerine Olsun) adıyla bir araya getirdi. Daha sonra Şevket Beysanoğlu, Ali Emiri'nin topladığı şiirlere, çeşitli mecmualardaki şiirlerini de ekleyerek, *Kadın Şairlerimizden Sırri ve Divançesi* (1969), adıyla düzenlenip yayımladı. Bu divançede, nüsha farkları metin altında notlar halinde gösterilmiş, bazı eksik parçalar da -ileride bu konuda çalışacaklarca bilinmesi için- eklenmiştir. Ayrıca, yeni kuşakların yararlanmaları için kitabın sonuna bir de sözlük konulmuştur.

HAKKINDA: İbrahim Alâeddin Gövsa / Meşhûr Adamlar Ansiklopedisi (1938, c. 4, s. 1456), Murat Uraz / Kadın Şair ve Muharrirlerimiz (1941), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (1959, c. 2, s. 27), Şevket Beysanoğlu / Kadın Şairlerimizden Sırri ve Divançesi (1969), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Mübeccel Kızıltan / Divân Edebiyatı Özelliklerine Uyarak Şiir Yazan Kadın Şairler (Sombahar, Ocak-Nisan 1994), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

ŞAKAR, Cemal

Öykü yazarı. 2 Şubat 1962, Kocapınar köyü / Gönen / Balıkesir doğumlu. Karesi İlkokulu (1973), Atatürk Ortaokulu (1976), Muharrem Nasbi Lisesi (1979) ve Gazi Üniversitesi İşletme Fakültesi (1983) mezunu. Çalışmalarını Balıkesir'de ticaret yaşayarak sürdürdü.

"Bir Yıldız Kayar Bir İnsan Ölürmüş" başlıklı ilk öyküsü 1982 yılında *Aylık Dergi*'de çıkmıştı. Bir grup arkadaşıyla birlikte *Kayıtlar* dergisinin yayınına katkıda bulundu. Daha sonra yazdığı öyküler; *Aylık Dergi, Yönelişler, Mavera, Yedi İklim, Kayıtlar, Hece* ve *Heceöykü* dergilerinde yayımlandı. *Esenlik Zamanları* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği 1999 Yılı Öykü Ödülünü kazandı.

"'Pencere' Cemal Şakar'ın yeni öykü kitabı. Bir taşra kasabasında, kendi dahil herkese; eşine, çocuklarına, içinde yaşadığı ortama yabancılaşmış bir rate entelektüelin serencamı öyküleniyor. Kitap iki bölüm: Birinci bölüm 'Pencere' adı altında toplanmış; ikinci bölümse 'Ve diğerleri' başlığı ile sunulmuş. Ancak her iki bölümdeki

CEMAL ŞAKAR

IRMAK

Irmağın karşı kıyısında oturan dostuna yazdığı bu ilk mektuptu. Çok zamandır; yazıp yırtıp, yazıp yırtıp, yazıp gönderemediği ilk mektubu yeniden eline aldı. Karşısına koydu. Çok zamandır görüp yoramadığı, görüp yoramadığı, görüp dostuna anlatamadığı bir rüyadan söz ediyordu. Ama mektubu bitirdikten sonra yeniden okumak için ne zaman masaya otursa, anlatmak istediklerini kâğıda aktaramadığını görüyor, bir zaman sonra yazdıklarını tanıyamaz oluyordu. Kâğıda dökülenler sadece anlatmak istediklerinin etrafında dolaşıyor, her seferinde anlam yine anlatılamamış olarak dudaklarında kalıyordu. Kaleminden dökülen sözcükler hâlden hâle dönüyor, onun yaşadıklarını işaret etmiyordu.

Pencereye doğru yürüdü. Yaşlı sandalcı, ırmağın genişleyip durulduğu yerde sandalını yaşlı çınar ağacına bağlamıştı. Sandalında sarığını geriye itmiş, gökyüzüne bakıyordu. Sorsam, yine söylemezdi gökyüzünde neler gördüğünü. "Hiç," derdi, "şu bildiğimiz masmavi gökyüzü işte; kuşlara, bulutlara yol gösteren." "Ben" derdim, "çocukken bulutlara bakınca hep onları bir şeylere benzetirdim. Kısa bir zaman sonra onlar bir hâlden başka bir hâle girer ve ben onları yeniden bir şeylere benzetirdim." Irmağı gösterip: "Bak, o da masmavi, o da balıklara yol oluyor," derdi. "Sonra anladım ki, onlar hâlden hâle girerken, beni de değiştirip dönüştürüyorlarmış," derdim. "Ben hep kuşların, bulutların yollarını düşlerim. O yollara düşebilsem, beni nerelere götürürler acaba?" derdi. Elindeki kâğıdı buruşturup yere, diğerlerinin yanına bıraktı.

Öğle vaktiydi. Dışarıda kimsecikler yoktu. Sadece sabah ve akşam bir hareketlilik olur, bu vakitte nadiren bir yolcu, bir yabancı gelir ve sandalcının yolculuk düşlerini bölerdi.

-Yine mi, karşıya geçeceksin? Gidip ipi çözdü. Çınar ağacında ipin izini gördü.

-Beni yine karşıda beklersin değil mi? O da çınar ağacında ipin izini gördü.

Irmağın genişlediği yerde, yıpranmış kürekler ahenkle suyu bölerken, biri kuşların, balıkların peşine takılmış hepsinin bir araya toplandığı vadiye ulaşmaya çalışıyor, diğeri durmadan değişen bulutlarla değişiyordu.

Sandalcı hiç inmedi. İpi onun eline tutuşturdu. Islak, yosunlu çakılların üzerinde sendeleyerek yürüdü. İpi salkımsöğüde bağladı. İpin izini... Sandalcının sanğını... Geriye dönüp bakmadı. Irmağın yatağından bir çalıya tutunarak çıktı, çalıkuşu bu kez havalanmadı.

Köyün dışındaki yoldan hızla yürüdü. Kimseyle karşılaşmak istemiyordu. Kestane ağacının gölgesinde öğle istirahatların tamamlamış, imeceye giden bir gurupla karşılaştı. Selâmlaştılar. Ellerinde çapayla tarlaya doğru yürüyenlerin konuştuklarını duyar gibiydi: "Aradığı yeri yine bulamayacak." "Şimdi tarla zamanı, tüm kapılar kapalı ki." "Ömrünü bu vadide tüketecek. Bir o yanda, bir bu yanda." "Evinde bulamadığını bu kıyıda arıyor." "Ben de bir gün karşı kıyıya geçeceğim." "Buraya geldiğinde gencecik bir fidandı. Bunca zamandır ne koptuğu topraklara dönebildi ne de buralara kök salabildi."

Çalıkuşu yerine tünemişti. Yardan aşağıya çömelerek indi. Pantolonları tozlandı. İkindiyi kılarken değiştireceğini düşündü. Bir elinde salkımsöğütten çözdüğü ip, bir eli boş, çakılların üzerinde sendeleyerek yürüdü.

-Seni bir daha karşıya geçirmem. Bir kitabın sayfaları arasında rastgele bulunmuş yarım yamalak bir adresle nereye varacaksın.

-Bana gökyüzünde neler gördüğünden söz et, bırak bu kez küreklere ben asılayım.

-Ahenkle aşılamazsın. Sandalı suyun ortasında döndürür durursun.

-Gökyüzü demiştim.

-Hep söylüyorum, nokasızlığı biraz kendinde ara.

-Aradığım şey kaybolmuş değil.

Bu kez mektubu okuyup gönderecekti. Selâmlama cümlelerini hızla geçti. 'Adamın biri (adını bağışlamadı.) her gece toprağı eşeleyip duruyor. Kaç gecedir, onu hep uzaktan izliyordum. Ne aradığını, bulursa ne yapa-

→

çağını merak ediyordum. Bu gece yine kucak kucak toprağı yorulmadan, sabırla aktardı. Yine bir şey bulamadı. Sabah ezanlarıyla birlikte, üstünü başını temizleyip camiye doğru yollandı. Avluda yakaladım. Leylâ gibi bir inciyi toprakta aramakla bulamayacağını söyledim. Aramazsa hiç bulamayacağını söyledi. Bu isteğinden vazgeçemezmiş. Neresi olursa, nerede olursa olsun buluncaya kadar arayacağını söyledi. Ben de yaşadıklarımı yazıya dökecek uygun sözcükler aradığımı, tam bulduğumu zannedip sevinçle masanın başına oturduğumda, yazdıklarımın benden uzaklaştığını, bana yabancılaştığını söylodim. Her zaman olduğu gibi yine ezan sesleriyle uyandım.' Son satırlar, esenlik temennisi ve dualarla bitiyordu.

Abdestimi evde alıp sabah namazı için köye yürüdü. İlk zamanlar bu mesafeyi çeyrek saatte alırdı. Hep bu camiye yürüyüşlerinde yeryüzünden haberdar olurdu. Toprakta fena bulan tohum artık patlamıştır; ayaklarına çimenler, çiçekler dolanır, bahar larının ağaçlardan unuttuğu kokuları içine çekerdi. Ya da ansızın bir kar karşılardı onu; buraya gelişini anımsardı. Ya da başka bir haber; temmuz sıcağına ait. Dökülen yapraklar toprakta çürürken, ömrüne ait bir haber belki.

öyküler aynı serencamın farklı kişiler tarafından yaşanmışlığını dile getiriyor. Ancak birinci bölümdeki öyküler, aynı olayı yaşayan birkaç kişinin görüngüsünden yeni baştan anlatılıyor." (Rasim Özdenören)

"Şakar öykülerinde, çocukluktan başlayarak bir insanın hakikate ulaşma serüvenini anlatır. Hep sorularla, yanılgılarla, ödeşmelerle geçen bir hayatın derin, çarpıcı yansımalarını... Bu öykülerde kahramanımız değişmek ister ama bulunduğu yerde değişemeyeceğini bildiği için uzun yolculuklara çıkar. (...) öyküleri tasavvuftaki seyri suluk'a benzetmek mümkündür. Cemal Şakar'ın öykü serüveninde hemen hemen aynı temayı (yol ve yolculuk) ve aynı kahramanı işlemesi bir handikap gibi gözükse, çoğaltmacılık riskini bünyesinde barındırsa da Şakar'ın usta işi yaklaşımlarıyla bu risk bir verime dönüşmüştür. O bu temaları derinleştirerek, dairelendirerek şaşırtıcı bir bütünlüğe ulaştırtmayı başarmıştır." (Necip Tosun)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Gidenler Gidenler* (1990), *Yol Düşleri* (*Gidenler Gidenler*'le birlikte, 1993) , *Yedi Gece Kitapları* (1996), *Esenlik Zamanları* (1999), *Pencere* (2003).

İNCELEME: *Yazı Bilinci* (2006).

HAKKINDA: Ahmet Kekeç / Gidenler Gidenler (Kayıtlar, Aralık 1990), Muhsin Bostan /Yeni Bir Dil Edinmek ya da 'Gidenler'in Encâmı (Kayıtlar, Temmuz 1991), Fatma Karabıyık / Gidenler Gidenler"in Ardından Bıraktıkları (Yedi İklim, Temmuz 1992), Zeki Bulduk / Sır Kapısının Önündeki Yolcu (Yedi İklim, Nisan 1996), Mustafa Baydemir / Şiirsel Öyküler (Kitap Dergisi, Mart 1996), Nusret Özcan / Uyku Aralığında Bir Yolcu (Yeni Şafak, 27.4.1996) - Esenlik Zamanları (Yeni Şafak, 4.2.2000), Mustafa Sürem / Yol Düşleri (Yeni Dünya, Mayıs 1996), Ali Haydar Haksal / Gidenler ve Dönenler (Yedi İklim, Ağustos 1996) - Cemal Şakar Öyküsünün Psikolojisi (Yedi İklim, Ekim 1997), Cemal Şakar'ın Öyküsü Üzerine Bir Toplantı (Yedi İklim, Ekim 1997), Alâeddin Özdenören / Açınlama (Yedi İklim, Ekim 1997), Ömer Lekesiz / Cemal Şakar'ın Yol Düşleri (Şirazeden Şirazeye kitabında, 1997) - Öykü İzleri (2000), Mihriban İnan / 'Gidenler Gidenler'de Anlatıcı Tipolojisi (Yedi İklim, Ekim 1997), Necip Tosun / Cemal Şakar'ın Öykülerinde Yol ve Yolculuk (Yedi İklim, Ekim 1997) - Hakikatin Peşinde: 'Esenlik Zamanları' (Hece, Nisan 2000), Köksal Alver / 'Yol'un Hikâyesi: 'Yol Düşleri'ndc Yol İmgesi (Yedi İklim, Ekim 1997) - Esenlik Zamanları (Ilece, Ocak 2000), Hüseyin Su / Yolun ve Yolcunun Öyküleri (Hece, Nisan 2000), Selçuk Orhan / Esenlik Zamanları (Dergâh, Mart 2000), Hilmi Uçan / Suda Boğulmamak Aşk ile Yanmak Güzel İklimlerde Yaşamak Toprak Olmak ya da Cemal Şakar'ın "Dört Güzel Şey"i (Hece, Ağustos 2000) - Cemal Şakar'ın "Pencere"sinden Sessizliğin Dili (Heceöykü, Haziran-Temmuz 2006), Rasim Özdenören / Pencere (Yeni Şafak, 14.8.2003) - Resmi İdeoloji/ Yazınsal İktidar (Yeni Şafak, 24.2.2005), Adem Turan / Kendi Peşinde Koşarak Rüyasını Arayan Yolcu: Cemal Şakar (Kitap Postası, Nisan 2005).

Cemal Şakar

ŞAKAR, Ertuğrul

Şair. 3 Kasım 1951, Gelendost / Isparta doğumlu. İlkokulu Elazığ'da (1963), ortaöğrenimini Eskişehir'de (1969) tamamladı. Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Maliye Bölümü (1974), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1984) mezunu. Çalışmalarını Eskişehir'de serbest avukatlık yaparak sürdürdü. Şiirlerini *Pınar*, *Çınar* ve *Güneysu*, *Çağrı*, *Bizim Külliye*, *Gülpınar*, *Size*, *Nefes* dergilerinde yayımladı. İki yarışmada birincilik ödülü aldı. Eskişehir Şairler Derneği (kurucusu) üyesidir.

"Hem serbest nazımla, hem hece vezniyle şiir yazan bir şairdir. Üslubu kendine özgüdür. Her iki biçimde de şiir yazar. Güçlü bir şairdir. Ayrıca binlerce maninin mucididir. Şakar'ın "Çocuklar Açtı Kapılarını" isimli şiir kitabını okuyup bitirdiğimde benzeri olmayan, her haliyle her şeyi kendine özgü olan Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı anımsadım." (Muharrem Kubat)

ERTUĞRUL ŞAKAR

ANNE

Bir çocuğum sanki hiç
büyümemiş,
Seninle birlikte olunca anne.
Hayat yokuşunda hiç yürümemiş.
Dizinin dibinde kalınca anne.

Mevsim bahar ise sensin tabiat.
Gönlüm bir kuş olsa olursun kanat.
Gözlerin ruhumda en büyük sanat,
Sevgin her hücreme dolunca anne.

Ne güneş isterim, ne ay, ne dünya,
Gördüğüm en güzel en güzel rüya.
İstemem başka bir hayal ve hülya,
Mutluyum yanıma gelince anne.

Seninle içice mevsimler, yıllar
Koşsun sana doğru gittiğim yollar,
Sırtımı okşayan buselik kollar,
Kurbanın olayım yoluna anne.

Şenlenir seninle kapının önü,
Hayalin doldurur bütün bir günü,
Kelime bulamam övmeye seni,
Ben bir çiçeğinim dalınca anne.

Gönül fırtınamı gözün dindirir,
Öfkemi şefkatimi sözün dindirir,
Hüzün yağmurumu yüzün dindirir,
Dünya benim olur gülünce anne.

Cennet ayağının altında pınar,
Sevdam bir kelebek yanına konar,
Doyumsuz bir hasret içimde yanar,
Sürükleniyorum selince anne.

(Gönül Sohbetleri IV, 2000)

Ertuğrul Şakar

ESERLERİ (Şiir):

Karanlığın Ötesi (1992), *Çocuklar Açtı Kapılarını* (2001), *Gönül Tahtı Taç İstemez* (maniler, 2002).

HAKKINDA: Muharrem Kubat / Çocuklar Açtı Kapılarını ve Ertuğrul Şakar (Size, Şubat 2002), Ahmet Özdemir / Gönül Tahtı Taç İstemez ve Kırıntılar (Çağrı, Temmuz 2003), M. Halistin Kukul / Bir Kitap Gönül Tahtı Taç İstemez (Çağrı, Temmuz 2004), İsa Kayacan / Gönül Tahtı Taç İstemez (Burdur Yenigün, 17.7.2002).

Ayrıca, hakkında Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde bir bitirme tezi hazırlandı.

ŞÂKİR

Şair (D. ?, İncirköy / İstanbul – Ö. 1836, İstanbul). Tam adı Çuhadarzâde Hoca Seyyid Mehmed Şakir'dir. Sadrazam çuhadarlarından (giysilere bakan görevli) Seyyid Ahmed Ağa'nın oğludur. Enderun (Saray)'da eğitildi. Livâ-yı şerif şeyhliği görevindeykcn öldü. Eyüp'te, Hazret-i Halit Türbesi yakınındaki mezarlığa gömülüdür.

ESERLERİ:

Divan (Birbirinden farklı iki nüsha), *Mesnevi Çevirisi*, *Baharistan Şerhi.*

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

ŞAKİR EFENDİ (Ayaşlı)

Şair (D. 1872, Ayaş / Ankara - Ö. 18 Haziran 1917, Konya). Rüştiye öğrenimini Ayaş'ta tamamladı. İstanbul Darülmuallimin (Erkek Öğretmen Okulu)'den (1895) mezun oldu. Konya İdadisinde (lise) edebiyat, tarih ve coğrafya öğretmenliği ile müdür yardımcılığı yaptı. 1901 yılında Tokat İdadisine müdür olarak atandı. Bu görevi sırasında delilik belirtileri gösterince (1904) Konya'ya gönderildi. Görevinden ayrılarak şehir dışında bir eve yerleştirildi. Ölümüne kadar burada kendi halinde bir hayat yaşadı. Konya'da Şemsi Tebrizi Dergâhı çevresine gömülüdür.

Güzel sanatların şiir, resim, müzik gibi çeşitli dallarına henüz ortaöğrenim öğrenciliği yıllarında iken ilgi duymaya başladı. Önce Muallim

AYAŞLI ŞAKİR

Mehmet Önder

Hisar'ın 34. sayısında yayınlanan (Anadolu'nun kara yazısı) başlıklı yazımızla okuyucularımız pek ilgilendiler.

Bu yazımızda, Adanalı Ziya, Ayaşlı Şakir, Ermenekli Hasan Rüşdü, Konyalı Naci Fikret gibi yoksulluk içinde sönüp giden Anadolulu şair ve düşünürlerden bahsetmiyen edebiyat tarihi noksandır, demiye getirmiş, bu fikir ve sanat değerlerimizin unutulup gitmesine asla razı değiliz, demiştik. Okuyucularımız bizden hiç olmazsa adlarını andığımız dört kişi için bilgi vermemizi ısrarla isterken, Üstad Mahir Erkmen, (Adanalı Ziya) için Hisar'ın 36.cı sayısında etraflı bir yazı yazdı. Daha önce, Hisar'ın 1951 yılında yayınlanan 14.cü sayısında, (Ermenekli Şair Hasan Rüşdü) nün hayatı, ve eserleri hakkında bilgi vermiş, bir de fotoğrafını yayınlamıştık. Bu kerre, Ayaşlı Şakir üzerinde kısaca durmayı, daha sonra da Naci Fikret'i tanıtmayı düşündük. Böylece, Hisar okuyucularının istediği dört Anadolu'lu şair'i tanıtmış oluyoruz.

Ayaşlı Şakir, 1872 yılında, Ankara'nın ilçelerinden biri olan Ayaş'ta doğmuştur. Babası Ayaş'ın ileri gelenlerinden Nazif Ağadır. İlk ve orta tahsilini Ayaş'ta tamamlayan, ayrıca özel olarak arapça, farsça ve fransızca dillerini öğrenen Şakir, 1889 yılında İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nun Edebiyat bölümüne girmiş, 1895 yılında bu okulu birincilikle bitirerek, Konya Lisesi müdür yardımcılığı ve edebiyat öğretmenliğine atanmıştır. Altı yıl Konya'da öğretmenlik yapan ayaşlı Şakir, burada şiir, sanat ve felsefe ile uğraşmış, 1901 yılında Tokat Lisesi Müdürlüğüne getirilmiştir. Bu görevi, 1904 yılına kadar sürmüştür.

Ayaşlı Şakir, gerek Konya'da, gerekse Tokat'ta açık fikirleriyle kısa zamanda tanınmış, bu yüzden sık sık dar görüşlü softaların hücumuna uğramıştır. Tokat'tayken bir cülus (padişahın tahta çıkış yıldönümü) töreninde, ansızın kürsüye çıkarak, Hükümet ve Sultan Abdülhamid aleyhinde sert, yerici bir konuşma yapmış, bu durum herkesi şaşırtmış, (Şakir çıldırdı!.) diyerek yaka-paça kürsüden indirmiş ve tedavi için memleketi olan Ayaş'a göndermişlerdi.

Şakir, Ayaş'ta barınamamış, Konya'ya gönderilmesini istemişti. Konya'da uyanık bir müderris olan Sivaslı Ali Kemali, Şakir'i himayesine almıştı. Tek başına bir odada okumak ve yazmakla yıllarını geçiren Ayaşlı Şakir, bu arada Mevlâna'nın eserlerine kendini vermiş, tasavvufî şiirler yazmağa ve söylemeğe başlamıştır. 1917 yılının soğuk bir günü, yarı çıplak odasından fırlayan Şakir, doğru Mevlâna'nın türbesine koşmuş, Niyaz Penceresi'nin soğuk demirlerini kavrıyarak saatlerce Mevlâna'ya seslenmiş. O'nu güçlükle oradan ayıran Sivaslı Ali Kemali, tekrar odasına kapatmışsa da, Şakir bu kerre şiddetli bir üşütmeden yatağa serilmiştir. Bir kaç ay sonra da 18 Haziran 1917 de hayata gözlerini kapamış, bir süre sonra da mezar taşına şu cümleler yazılmıştır: (Burası, Ayaşlı Nazif Ağazade münzevî Şakir Efendi'nin kabridir. Sağlığında olduğu gibi, öldükten sonra da kimseden bir şey talep etmez). Ölümünden birkaç gün sonra, Konya'da yayınlanan Türk Sözü Gazetesinin 21 Haziran 1917 tarihli sayısında şu haber çıkmıştır: (Konya'nın ilmi hayatında büyük bir mevkii olan eski idadinin birinci muavini Şakir efendi, geçen gün hücresinde vefat etmiştir. Vilâyetimizin bugünkü uyanık neslinin gözlerini ilk defa açan, istibdat devrinin bütün acılarını, felâketlerini kendine mahsus bir eda ile talebelerinin ruhuna nakşeden Şakir efendi idi...)

Ayaşlı Şakir'in birçok dergilerde yayınlanmış şiirleri ile yayınlanmamış olanları, öğrencilerinden Konyalı M. Muhlis Koner ve N. Faik Soyman tarafından derlenerek (Muallim Ayaşlı Şakir) adı ile 1933 yılında basılmıştır. Bunun dışında Ayaşlı Şakir üzerine çeşitli monografiler yazılmış ve dergilerde çıkmıştır. O'nun (düşündüm) redifli 184 beyittik felsefi şiiri, en güçlü eseridir. Aşağıdaki (müstezâd) O'nundur.

Hâtırdadır ol yâr ki bu tûze civandır
Bir afet-i candır
Biz şehr-i Ayaş'tan çıkalı hayli zamandır
Sevdâ ne yamandır
Ateşlere yansın bizi ateşlere yakın

Hep aklımız aktı
Elhâsıl o mehpâre ki nevreste fidandır
Bir rûh-i revândır
Terketti bizi âkibet ol renc ü mihende
Ağûş-ı vatanda
Âğrep bu ki insâna vatan cây-ı emândır
Asûde mekândır
Bin dil döker uşşâka o meh içse biraz mey
Lâkin ne zarif şey
Hurşîd gibi her tarafa ta'ne-feşândır
Hurşîd-i cihândır
Tenhâda geçirdim ele ol nazlı nigârı
Ol şîveli yârı
Amma ki öpüp okşaması savma ziyândır
Madem Ramazândır
Şakir bizi meftûn eden o gözle o kaştır
Mahsûl-i Ayaş'tır
Lâkin kime arzeyleyeyim râz-ı nihândır
Derler ki yalândır

(*Hisar*, sayı: 39, Mart 1967)

Şakir Efendi (Ayaşlı)

Naci tarzında şiirler yazdı; sonra kendi şiirini geliştirdi. Özellikle "cezbe" halindeyken söylediği şiirleri başarılı bulundu. Ancak bunların çoğunu yok etti. Öldüğünde, hakkında çok sayıda yazı yazıldı. Üsküdar Mevlevihanesi Şeyhi Ahmet Remzi, Rıfkı Baba, Rıza Tevfik (Bölükbaşı), Feridun Nafiz (Uzluk) ve Süheyl Ünver'in (Elif Sin imzasıyla) yazıları bunlardan bazılarıdır. Hayatı ve şiirleri üzerinde Faik (Soymar) ve M. Muhlis (Koner) tarafından bir de kitap yayımlandı.

"Cenâb-ı Şems-i Tebrizî'ye karşı pek büyük bir muhabbet perverde idi. (sevgi beslerdi). Hattâ "Hırka-i Kâmil" nâmındaki okunmaktan müberrâ (okunması çok güç) bir eser-i ulûlerini (yüksek eserlerini); iki defa istinsah (kopya) etmiştir. Şehrin hâricinde küçük bir evde ikâmet ediyordu. Hükümet bu kadar olsun bir muâvenet (yardım) yapabilmişti. Ufak bir pencereden (ziyaretçisini) tanır, kapısını bazen açar, bazen açmazdı. Duvardaki kemanı nazar-ı dikkati celbederdi. Fırçasını alır, sulu boya güzel bir kadın resmi yapar, gösterirdi. Sonra yırtar ve yakardı. Arabî ve Fârisîyi iyi bilirdi. Fransızcaya da vukûfu vardı. Bir tekir kedisi vardı ki refik-i felâketi (acılı günlerinin arkadaşı, yâr-ı mûnisi (yakın dostu) olmuştu. Kendisi ne yerse kedisi de onu yerdi.

"1332'de acıklı bir vak'anın (olayın) kurbanı oldu. Konya Sultânîsi'nde Arabî muallimimiz sâbık mebuslardan (Arapça öğretmenimiz eski milletvekillerinden) Sivaslı Ali Kemâli bir gün kendisini ziyaretinde yağa kırdığı ve tabaklarına taksim ettiği yumurtaları görür. Harp zamanında israfın doğru olmadığını söylemesiyle Şâkir, o günden itibaren yemek yememiştir. Esasen zaif olan bünyesi bu uzun adem-i tegaddî ve mahmasaya tahammül edemedi (bu uzun gıdasızlık ve açlığa dayanamadı) ve kırk gün sonra etti." (İbn-i Mevlânâ Feridun Nâfiz)

"Üstâd-ı muhteremin (muhterem üstadın) hâl-i sıhhatinde terk etmiş olduğu bazı parçalar dikkatle mütâlâa olunursa, mâlik olduğu hiddet i zekâ (üstün zekâsı) vüs'at-ı kariha (düşünce genişliği) ulviyyet-i tefekkür (yüksek fikirler) ve ihsâs (anlayış ve anladığını duyurma) kudret-i ifâde (konuşma ve yazma gücü) hasâil-i dâhiyâne (dâhilere özgü yetenekler) okuyucu nazarında sabit olur ve anlaşılır ki, zekâ-yı müfrite (aşırı zekâ) ashâbından (sahiplerinden) imiş. Lisân-ı tıbda (tıp dilinde) öteden beri mütedair olan (ilgili olan) dehâ ile cinnetin tev'emiyyeti (deha ile deliliğin eş ve benzer oluşu) ile kendisinin marâziyyât-ı asabiyyesi (asabi hastalığı) göz önüne getirilirse daha başka bir kıymet alır." (Namdar Rahmi Karatay)

HAKKINDA: Namdar Rahmi (Karatay) (Konya Türk Sözü gazetesi, 23.7.1917), İbn-i Mevlânâ Feridun Nâfiz Peyâm-ı Sabâh, 17.6.1922), Mehmet Aldan / Türlü Yönleriyle Ayaş (s.168), Muallim Ayaşlı Şakir: Hayatı ve Şiirleri (haz. Faik Soymar - M. Muhlis Koner, 1933), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 1930-42), Mehmet Önder / "Ayaşlı Şakir" (Hisar dergisi, sayı: 39, Mart 1967), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), TBE Ansiklopedisi (2001), Murat Yüksel / Ayaşlı Muallim Şâkir Hayatı ve Şiirleri (2002), Fatma Betül Telli / Ayaşlı Muallim Şakir Efendi (2005).

ŞAKİR EFENDİ (Ayaşlı)

GAZEL

Bulup tenhâca bir yerde seni ey mehlikâ öpsem,
Gerek nâ-hâh râm etsem gerekse bi'r-rızâ öpsem.

Heman gül yüzlerinden kaşlarından gözlerinden âh!
Alınmaz hırsım illâ her yerinden câ-be-câ öpsem.

Lebinden gerdeninden sîne vü nâfından öpmekle,
Kanâat eylemem ancak seni ser-tâ-be-pâ öpsem.

Fakat efsûs keyfimce seni bin kerre öpsem de,
Dakîka geçse derdim âh bari bir dahâ öpsem.

Bulurdum ol zaman dil-hânım üzre zevk-i bâkiyi,
Seninle dâimâ hem-dem bulunsam dâimâ öpsem.

ŞAKİR ŞEVKET

Tarihçi, şair (D. 1847, Trabzon – Ö. 1878, Trabzon). Trabzon'un Durmuşoğulları ailesindendir. Babasının küçük yaşta ölümünden sonra dedesinin himayesinde büyüdü. İlköğrenimini tamamladıktan sonra ticaret yapmaya başladı. Hacı Fehmi Efendi'den Arapça ve Farsça dersleri aldı. Döneminin şair ve alimle-

rinin katıldığı selâmlık sohbetlerine devam ederek kendini yetiştirdi. Bir süre yaptığı attarlık ticaretini bırakıp Vilâyet İdare Meclisi kaleminde çalışmaya başladı. Meclis başkatibi şair Ziver Efendi'nin önermesiyle ikinci kâtipliğe atandı. Ayrıca çeşitli resmi görevler yaptı. Ölünce cenazesi Kavak Meydanında Mir Mehmed Türbesi ve Kadiri Tekkesi yakınındaki mezarlığa gömüldü.

Gözlerinin rahatsızlanması nedeniyle bir dönem İstanbul'a gitti. 1878'de ikinci defa Trabzon Valiliğine tayin edilen Ahmet Rasim Paşa yeteneğini takdir ederek, onun Trabzon'a götürdü. *Vilâyet* gazetesi başyazarlığı ile Mektubi Kalemi Mümeyizliğine tayin etti. Ayrıca Trabzon Askeri İdadisinde (lise) öğretmenlik yaptı. Öldükten sonra şiirleri kayboldu. *Trabzon Tarihi* adlı eseri, tarih metodu yönünden, konusunda yazılmış ender Türkçe kaynaklardan biridir. Şaikir Şevket, Türkçede ilk şehir tarihi yazarı olarak tanınır.

ESERLERİ:

Şevketnâme-i Osmanî (manzum, haz. Murat Yüksel, 1993), *Trabzon Tarihi* (haz. İsmail Hacıfettahoğlu, 2001).

HAKKINDA: Şâkir Şevket / Trabzon Tarihi (1294), İbnü'l Emin Mahmud Kemâl İnal / Son Asır Türk Şairleri (1969-70), Murat Yüksel / Trabzon'da Türk İslâm Eserleri ve Kitabeler (1991) - Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 1-Osmanlı Dönemi (1993), İsmail Hacıfettahoğlu / "Müverrih Şakir Şevket ve 'Trabzon Tarihi'ne Dair" Trabzon Tarihi (2001).

ŞAKİR, Ziya

Bkz. ZİYA ŞAKİR (Soku)

ŞAKİROĞLU İBRAHİM ÇELEBİ

Bkz. İBRAHİM HÂS

ŞALLIOĞLU, Mehmet Feyzi

İslâm bilgini (D. 28 Mart 1912, Kastamonu – Ö. 4 Mart 1989). Çocukluğundan itibaren ilim sevgisiyle yetişen ve bilgilerini çevresine aktaran Şallıoğlu, fazilet sahibi bir kişi idi. İlk dersini mahalle mektebinde Çerkez Hoca Hanım'dan aldı. Yedi yaşında başladığı Yârabcı Mektebinde altı yıl okuyarak ilköğrenimini tamamladı. Ayrıca, altı yaşından itibaren Sinan Bey Câmii imamı ve Nasrullah Câmii hatibi Kurrâ Hâfız Ömer Aköz'den Kur'ân-ı Kerim dersleri alarak hıfızlığını tamamladı. Kastamonu'da ve askerliği süresince İstanbul'da seçkin bilginlerden dersler aldı, onların ilim meclislerinde bulundu. Askerlik dönüşünde Bediüzzaman Said Nursi ile tanıştı, kendisinden *Kelâm*, *İslâm Felsefesi*, *Mantık* dersleri aldı ve onun

Mehmet Feyzi Şallıoğlu

özel hizmetinde bulundu. Onun *Risâle-i Nûr* adlı eseriyle ilgili suçlamalardan dolayı dokuz ay Denizli (1943), on ay Afyon hapishanesinde (1948) kaldı ve her iki davadan da beraat etti. İlmi çalışmalarını yürütmek, isteyenlere ders vermek için evinin bir odasını dershane yaptı. Üç kez hacca gitti. Evli ve beş çocuk babasıydı. Sohbetlerinden derlenen *Mehmed Feyzi Efendiden Feyizler* (1-2: 1992, 3: tsz., 4-5: 1995, 6: 1998, 7: 2002) adlı yedi ciltlik eserini Musa Özdağ yayıma hazırlamıştır.

ŞALOM, Süleyman (Marsel)

Gazeteci-yazar (D. 1921, Edirne – Ö. 1985, Madrid / İspanya). Öğrenimini Fransa'da Sorbonne Üniversitesinde tamamladı. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce İstanbul'a geldi. Yazıları *Demokrat*, *Politika*, *Le Journal d'Orient* ve *'La Boz de Türkiye'*de yayımlandı. 1946'da *La Presse* adlı bir gazete çıkardı. Daha sonra Madrid Otonom Üniversitesi Şarkiyat Kürsüsünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Bir dönem *Milliyet* gazetesinin Madrid muhabirliğini yapmıştı. Eserlerini İspanyolca yazdı.

ESERLERİ:

ANTOLOJİ: *Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi*, *Yunus Emre Antolojisi*, *Nazım Hikmet'in Yaşam Öyküsü*, *Toplumcu Türk Şairleri Antolojisi*.

ŞİİR: *Brumes et Soleils*.

PİYES: *Les Juifs*.

DİĞER: *Leyla ve Mecnun*.

ŞÂMİLGİL, Mete

Şair. 1934, Mersin doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini babasının memuriyeti nedeniyle değişik il ve ilçelerde sürdürdü. Elbistan Ortaokulunu (1948), İstanbul Haydarpaşa Lisesini (1951) bitirdi. İstanbul Üniversitesi Eczacılık

METE ŞÂMİLGİL

ÜÇ BOYUTLU YAŞAMA ÖZLEMİ

Yağmurun en çoğu içimizde akardı
Sessiz gözlerimizdeyse sevgilerimiz
Bir yeşil bir siyah ıpıslak çizgilerde
Uzar da uzardı.

Varmazdı dilimiz söylemeye acı ayrılıkları
Saatler geçerdi de evrenimizden
Ellerimiz hep ellerimizde dururdu
Çaresizlikse adımlarımızda.

Neye yarardı ki yeniden başlamak
Gelivermek bu dünyaya yeniden
Sonra yeniden bu sevgi yeniden çıkmazlar
Ve yeniden açmazlarda ağlamak.

Sarılırdı boğazımıza binlerce korku
Binlerce kuşku tutarsız çevremizden
İtilmek nedendi böylesi iğreti yaşamalara.

Sonra bir yaprak düşerdi güz dallarından
Sonra bir daha bir daha
O yapraklarda hem sen hem de ben
Bir bakardık ki evren yine soluksuz.

Olanca gücümüzü sevgilere adayıp
Çıkabilsek üstüne kuralların dursak
Biz kanının önünde en akçıl çırılçıplak
Olurdu o zaman yağmur belki de mutluluğumuz.

(*Hisar*, Ekim 1970)

Fakültesi (1955) mezunudur. Bir süre İstanbul'da bir ilaç fabrikasında çalıştı. Daha sonra, İstanbul Levent'te açtığı Gül Eczanesini işletti. Şiir yazmaya 1948 yılında başladı. Şiirleri 1955 yılından itibaren *İstanbul*, *Yelken*, *Varlık* ve çoğunlukla *Hisar* dergilerinde yer aldı. Eserlerinin bazıları, antoloji ve yıllıklarda yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Gücengin Ayna (1960), *Cumartesi Acıları* (1969), *Islak Çizgilerde* (1969).

HAKKINDA: Hisar dergisi (sayı: 82, Ekim 1970), Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (2001).

ŞANAL, Abdullah

Şair. 3 Ağustos 1947, Yeşildağ köyü / Beyşehir / Konya doğumlu. Yeşildağ İlkokulu (1957), Beyşehir Lisesi (1964), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Yüksek Öğretmen Okulu (1968) mezunu. İstanbul, Rize, Artvin, Antalya liselerinde edebiyat öğretmenliği (1968-94); *Akdeniz Atılım* gazetesinde düzeltmenlik ve yazarlık (1995-97), ayrıca kitapçılık ve sergi işletmeciliği gibi çeşitli işler yaptı. 1994'te öğretmenlikten emekliye ayrıldı.

İlk şiiri "*Ruhi Su'yu Dinlerken*", *Evrim* dergisinde (Ağustos 1975) yer almıştı. *Evrim*, *Türkiye Yazıları*, *Varlık*, *Karşı Edebiyat*, *Temmuz*, *İmece*, *İnsancıl*, *Yapıt*, *Yeni Biçem*, *Çağdaş Türk Dili*, *Ardıçkuşu*, *Edebiyat 81*, *Olgu*, *Eşik*, *Mavi Portakal*, *Kıyı*, *Yeni Olgu*, *Dönemeç* gibi çok sayıda dergide şiir ve yazıları yayımlandı. *Kırkmerdiven*, *Atatürkçü Düşünce*, *ANSAN Sanat* dergilerini çıkardı. 1998'de *Uçurum Kokan Okyanus* ile İbrahim Yıldız Şiir Ödülünü, aynı yıl Antalya Altın Portakal Vakfının Antalya'ya İz Bırakanlar Ödülünü aldı. *Bir Hüznün Sancısı* adlı kitabı toplatılarak hakkında soruşturma açıldı, aklandı. ADD, Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği ve CHP üyesidir.

"*Bilinçlidir. Neyin nasıl yazılacağını bilen bir şairdir. Bu işlevin bağlamında, çürüyeni, aksayanı göstermekle, yansıtmakla kalmaz; dünya görüşünün değiştirici, dönüştürücü tavrını da açıkça koyar ortaya. Dolayısıyla özünde, söyleyişi açıktır, durudur. Onun kaygısı, tanıklığını yaptığı toplumla ve çağına karşı, bilinçlendirici işlevi, mesajı doğrudan vermektir. 70'li Kuşak içinde, toplumcu gerçekçi sanatın bilinçlendirici, öğretici işlevi, Şanal'ın şiirlerinde en açık biçimde yansır. Hatta daha da ileri giderek eleştirici bir tavır getirir şiirine. Öfkenin bilinçle örtüştüğü sarsıcı, vurucu ve teşhir edici bu eleştirel tavır; yaşadığı ortamdan, kişisel ilişkilerden, toplumsal sorunlara değin uzar.*" (Mehmet. Y. Bilen)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yorgun Sevi Çıkmazı* (1973), *Bir Hüznün Sancısı* (1980), *Sorum Var Rüzgârlara* (1984), *Adın Türkülerimde* (1989), *Uçurum Kokan Okyanus* (1997), *Milenyum Şarkıları* (2004), *Aşkın Yedi Rengi* (2005).

DENEME: *Yaşasın Edebiyat* (1997), *Afrika'ya Yolculuk* (1997).

HAKKINDA: Ruşen Hakkı (Kocaeli, 11.6.1980), Oktay Akbal (Cumhuriyet, 26.6.1983), Kemal Sülker (Göstergeri, Haziran 1985), M. Yaşar Bilen (Önsöz, 24.2.1987), Ruşen Hakkı (Kocaeli, 18.2.1985 ve 30.6.1989), İbrahim Dizman (Kıyı, Şubat 1990 ve Haziran 1988), Veysel Çolak / Ülkede Gündem (9.3.1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Hasan Akarsu (Ardıçkuşu, Şubat 2001), Yasemin Göksoy / Bir Portre (Sabah - Akdeniz, 4.12.2004).

ABDULLAH ŞANAL

ÇEKİRDEK ÇATLAMIŞSA

Ben suskusu çığlıklarda bir tohum
Karanlığa hep üşüdüm, hep korktum
Usumda her gece bir balta büyür
Yeryüzüne sığmaz olur düşlerim

Saklı sular baharında düşlerim
Ağaç mıyım orman mıyım ben neyim
Hasretlere düşmüş acılı tenim
Allı turnam haber saldım tez ilet

Toprağım kıraçta yağmura barışığım
Serin bir yel bulut salsa üstüme
Çırpınan yüreğim sürgüne başlar
Ve çekirdek çatlar altın sarısı

Çekirdek dediğim sabır ağısı
İşi gücü direnme, yıkılmak bilmiyor ne
Ağıyı "bal eyleyip" doluyor türkülere
Her yanım sıyrık içre yüzümde gülümseme

(*Bir Hüznün Sancısı*, 1997)

Abdullah Şanal

ŞANDA, Hüseyin Avni

İktisat tarihi araştırmacısı (D. 1902, Akçaabat / Trabzon - Ö. 1971, İstanbul). Ortaöğrenimini tamamladığı Trabzon'da bir süre *İstiklal* gazetesinde çalıştı (1923). İstanbul'a yerleştikten (1926) sonra gazeteciliği *Vakit*, *Akşam* gazetecileri ile yönetimine katıldığı günlük *Ekonomi*, kendi çıkardığı *İstanbul Postası* (1959-64) gazetelerinde sürdürdü. Makalelerı ayrıca *Akşam*, *Yeni Adam*, *Yeni Edebiyat* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Kapitalizmin Türkiye'ye giriş yıllarını konu alan araştırmalarıyla dikkat çekti.

BAŞLICA ESERLERİ:

Bir Yarım Müstemleke Oluş Tarihi (1932), *1908'de Ecnebi Sermayesine Karşılık İlk Kalkınmalar* (1935, sadeleştirilmiş yeni bas. eklerle, 1977), *Türkiye'de Sanayiin İnkişafı* (1936), *Reaya ve Köylü* (1941).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ŞÂNÎZÂDE MEHMED ATÂULLAH

Hekim, tarihçi, şair (D. ?, İstanbul - Ö. 1826, Tire / İzmir). Çeşitli bilim adamlarından tıp tahsili gördü. Vakanüvis Ahmed Asım'ın ölümünden sonra vakanüvisliğe (3 Ekim 1819) atandı. *Tarih*'i 1808-20 yıllarını kapsar. 29 Eylül 1825'te vakanüvislikten azledildi ve Bektaşilik suçlamasıyla Tire'ye sürgüne gönderildi. Hekim olarak da ünlüdür.

BAŞLICA ESERLERİ:

Tarih (4 cilt), *Dîvân-ı Eş'âr*, *Ham-*

se-i Şânîzâde, Mi'yârü'l-Etıbbâ, Kavânînü'l-Asâkiri'l-Cihâdiyye, Usûl-i Sakk, Tenbîhât-ı Hükümrân bâ-Serakserân, Tanzîm-i Piyâdegân ve Süvarîyân, Mir'âtü'l-Ebdân fi teşrihi A'zâi'l-İnsân, Kânûnu'l-Cerrâhîn, Istılâhât-ı Etibbâ, Müfredât-ı Eczâ-yı Tıbbiyye, Tarifat-ı Sevâhil-i Deryâ.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri III (1975), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

ŞANLI, Hasan

Şair ve yazar. 1930, Emet / Kütahya doğumlu. Babası, doğumundan üç buçuk ay önce ölmüştü. İlkokulu Emet'te okudu. Sınavlarını kazanarak ortaokulu ve liseyi Darüşşafaka'da okudu. Daha sonra askeriyeye girdi. Yurdun muhtelif yerlerinde kıt'a, karargâh ve askerlik şubesi başkanlığı görevlerinde bulundu. 1976'da albaylığa yükseldi, bu rütbede iken emekliye ayrıldı. Eskişehir Şairler Derneği üyesidir.

Hasan Şanlı

Öğrencilik yıllarında şiir ve hikâyeler yazdı. Şiirleri çeşitli dergiler ile antolojilerde ve gazetelerin kültür-sanat sayfalarında; yazı ve makaleleri ise *Gazi Emet*, *Gediz* gazeteleri ile İstanbul ve Kayseri'de yayınlanan dergilerde yayımlandı.

"'Güller ve Elem Çiçekleri' tam 301 sayfa. Kuşe kâğıdına basılmış. Cepte taşınabilecek büyüklükte. Şiirlerini okurken dikkati çeken ilk özelliği samimiyetidir. Ruhu, inanışı, prensipleri, insan ve yurt sevgisi olduğu gibi şiirlerine aksetmiş. Bu duygular, ister istemez okuyanlara da sirayet ediyor. Onları da etkisi altına alıyor. Hece ile yazmış. Yer yer, çok veciz, çok keskin, çok güzel mısralar, beyitler ve dörtlüklerle karşılaşıyorsunuz. Bütün şiirlerinde hassas bir kalbin, mükemmel bir insanın dürüst bir ruhun, iyiliksever bir karakterin izlerini görüyorsunuz." (Osman Akkuşak)

"Eserlerinden Dostlar ve Anılar kitabı yazarın gerçek hayatını yansıtan, hayatta yaşanması gereken güzellikler yanında çile dolu bir yolun portresini çok güzel çizmiş, insanı zaman zaman düşündüren, yaşam ve insan filminin harika bir üslûpla örnekleyerek anlatmış, akıcı sürükleyici bir edebî örnektir." (Bilal Civelek)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönül Bahçemden Güller ve Elem Çiçekleri* (2002).

ANI: *Dostlar ve Anılar* (2002).

ARAŞTIRMA-TARİH: *Halkı, Millî Müfrezesi, Kahramanlık Öyküsü ve Şanlı Destanı ile İstiklâl Harbimizde Gazi Emet* (2004).

HAKKINDA: Şerif Benekçi / Gönül Bahçemden Güller ve Elem Çiçekleri (Gediz, 25.6.2002), Osman Akkuşak / Lirik Bir Şâir (Yeni Şafak, 7.4.2003) - Albay'ın Anıları (Yeni Şafak, 13.1.2003), Bilal Civelek / Şair-Yazar Albay Hasan Şanlı (Elazığ / Gün Işığı, 2.7.2002), Mestan Günel / Gediz'de Basılan Özgün Bir Kitap Daha: İstiklâl Harbimizde Gazi Emet (Gediz Haber, 31.8.2004), Muharrem Kubat / İstiklâl Harbimizde Gazi Emet (Eskişehir / Millî İrade, 2.2.2005), Ahmet Sorgun / Kitaplar Arasından (Yozgat / İleri, 22.11.2005).

ŞANLIDAĞ, Abdullah

Yazar. 1966, Pazarcık / Kahramanmaraş doğumlu. 1989'da Ankara'da iki yıl kurs gördükten sonra çeşitli illerde memur olarak çalıştı. Yazıları 1990 yılından itibaren *Cuma* dergisi ile *Akit* ve *Millî Gazete*'de yayımlandı.

ESERLERİ:

İslâmî Bilinç (1996), *Dinin Direği Namaz.*

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

ŞANLIDAĞ, Halim

Bkz. HALİM ŞAFAK

ŞANS, İsa

Gazeteci-yazar (D. 1930, Silvan / Diyarbakır - Ö. 9 Nisan 1986). Hakkında yeterli bilgi yoktur. İlk ve ortaöğrenimini Silvan'da bitirdi. Ürünleri Silvan'da çıkan yerel gazetelerde yer aldı. 1961'de *Diyarı Silvan* adlı bir eseri yayımlandı.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 323).

ŞANVER, Sedat

Şair. 1963, Şanlıurfa doğumlu. Cengiz Topel İlkokulu, Urfa Endüstri Meslek Lisesi, İzmir Buca Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Özel eğitim kurumlarında öğretmenlik yaptı. 1989 yılında kurduğu Ayrım Yayınlarını yönetti, *Ayrım* dergisini çıkardı.

ESERLERİ (Şiir):

Dilin İsyanı (1985), *Aşiret ve Otomobil* (1990), *Gezgin ve Katil* (2004).

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

ŞAPOLYO, Enver Behnan

Tarihçi (D. 1900, İstanbul - Ö. 2 Haziran 1972, Ankara). İstanbul İlköğretmen Okulunu bitirdikten (1922) sonra Ankara Lisesinde öğretmenliğe başladı. 1938'de İstanbul Darülfünûnu (Üniversitesi) Tarih Bölümünden mezun oldu. Cumhuriyet'ten sonra çeşitli liselerde tarih öğretmenliği, bir süre de gazetecilik yaptı. Millî Mücadele ve resmi tarih görüşünü destekleyen makalelerini *Öğüt*, *Yeni Gün*, *Hakimiyet-i Milliye* (Ulus), *Tanin* gazetelerinde yayımladı. Yazdığı ders kitapları uzun yıllar liselerde tarih dersi kitabı olarak okutuldu.

ESERLERİ:

ROMAN: *Ayşim: Tarihi Sinema Romanı* (1934), *Lale Devrinde Şair Nedim'in Aşkı* (1952), *Fatih İstanbul Kapılarında* (1953).

ÖYKÜ: *Alas: Küçük Tarihi Hikâyeler* (1934), *Millî Mücadele Hatıraları: İnkılap Ötkünçleri* (1934), *Attila* (1934).

ÇOCUK KİTABI: *Atatürk* (1943), *Egemenlik Ulusundur* (1944), *Yayla Gülü* (1944), *19 Mayıs 1919* (1944), *Türk Halk Masallarından Peri ve Dev Masalları* (1946), *Gülbahar Sultan* (1950), *Sünnet Düğünü* (1951), *Şehzade Kara Bulut* (1952), *Gelincik Abla* (1953), *Nar Tanesi* (1953), *Ergenekon* (1954), *Küçük Mustafa Kemal: Atatürk'ün Çocukluk Hayatı* (1954), *Türk Akmaları* (1954), *Estergon Kalesi* (1955), *Ali Baba ve Kırk Haramiler* (1955), *Türk Efsaneleri* (1955), *Atatürk'ün Ölümü 10 Kasım 1938* (1957), *Türk Masalları* (1958), *Oğuz Han* (1959), *Atamız* (1963), *Melik Şah* (1964), *Tuğrul* (1964), *Selçuk Han* (1964), *Kılıçaslan* (1965), *Dede Korkut Masalları* (1966), *Kılıçaslan Geliyor* (1971).

DİĞER: *Filozof Gökalp* (1933), *Tarih Bakaloryası: Osmanlı ve Cumhuriyet Tarihi* (1934), *Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Dönümü Ankara'da Nasıl Kutlandı 1923-1933* (1934), *Türk Soyadı Türk Adı* (1935), *Müzeler Tarihi* (1936), *Ziya Gökalp: İttihadı Terakki ve Meşrutiyet Tarihi* (1943), *İnönü* (1943), *İttihad ve Terakki ve Meşrutiyet Tarihi* (1943), *Yıldırım ve Prenses Olivera* (1944), *Kemal Atatürk ve Millî Mücadele Tarihi* (1944), *Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat Devri Tarihi* (1945), *Osmanlı-İnkılap ve Avrupa Tarihi Özü* (1946), *Karagöz'ün Tarihi* (1946), *Karagöz Tekniği* (1947), *Türk İnkılabı Tarihi Notları* (1949), *Hazreti Ali* (1950), *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi: 1918-1950* (1950), *Atatürk'ün Hayatı* (1954), *Anadolu Fatihi Alpaslan* (1954), *Dünya Efsaneleri* (mitoloji, 1954), *Kuva-*

yı Milliye Tarihi: Gerilla (1957), *Gazi Osman Paşa ve Plevne Müdafaası* (1959), *Ahlak Tarihi* (1960), *Türk Büyükleri* (1960), *İlkçağ Tarihi* (1961), *Osmanlı Sultanları Tarihi* (1961), *Türk Menkıbeleri* (1964), *Mezhepler Tarihi* (1964), *Kurtuluş Edebiyatı Tarihi* (1965), *İstiklal Savaşı Edebiyat Tarihi: Nesirler ve Şiirler* (Milli Mücadelenin Edebi Vesikaları, 1967), *Kırşehir Büyükleri* (1967), *Mustafa Kemal Paşa ve Millî Mücadelenin İç Alemi* (1968), *Peygamberler Tarihi* (1968), *Mustafa Kemal ve Birinci Büyük Millet Meclisi Tarihçesi* (1969), *Atatürk ve Seymen Alayı* (1971), *Türk Gazeteciliği Tarihi: Her Yönü ile Basın* (1971), *Türkiye Turizm Rehberi ve Anıtlar Tarihi* (1971), *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi* (2004).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ŞARDAĞ, Rüştü

Şair ve yazar (D. 1917, Halep / Suriye - Ö. 27 Kasım 1994, İzmir). Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü (1938), Türkiye ve Ortadoğu Amme İdarcsi Enstitüsü (1960) mezunu. Ankara Devlet Konservatuarı, Musiki Muallim Mektebi ve orta dereceli okullarda Türkçe ve edebiyat öğretmenliği, *Türk Ansiklopedisi*'nde müşavirlik (1944), Ege Üniversitesi Gazetecilik Yüksek Okulu ve Güzel Sanatlar Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1983 genel seçimlerinde Cumhuriyetçi Halkçı Parti'den İzmir Milletvekili seçildi, 1984 yılında partisinden istifa ederek bağımsız kaldı. 1987 seçimlerinde adıy olduysa da seçilemedi ve politikayı bıraktı.

Şiir, deneme, eleştiri ve günlük fıkraları 1937 yılından itibaren *Varlık, Yeni Adam, Ülkü, Cumhuriyet, Vatan, Vakit, Ulus, Güneş* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Divan edebiyatı alanında çalışmaları ve İran edebiyatından çevirileri olan Rüştü Şardağ, çevirileri nedeniyle 1971 yılında İran'ın Büyük Şükran Madalyası'nı aldı. Ayrıca Türk sanat müziği alanında güfte ve besteleriyle tanınmıştır.

ESERLERİ:

Edebiyatımızda Vatan Duygusu (1940), *Ömer Hayyam'ın Rubaileri* (2. bas., 1960), *Perişan Baba Taher ve Çift Beyitleri* (1966), *Şirazlı Hafez'den Gazeller* (1970), *Klasik Divan Şiirimiz* (inceleme-antoloji, 1976), *Allah Diyor ki* (inceleme, 1976), *Şair Sultanlar* (1982), *Dâhi Besteci Buhûrizade Itrî* (1984), *Besmele Şerhi* (Hacı Bektaş Veli'den, 1985), *Her Yönü İle Hacı Bektaş Veli* (1985), *Bütün Yönleriyle Hayyam* (1985).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Bchçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

ŞARKDEMİR, Hakan

Şair. 1971, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Balıkesir'de tamamladı. 1989 yılında Kuleli Askeri Lisesi ve 1995 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Bölümünden mezun oldu. Marmara Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası Kalite Yönetimi Bölümünde yüksek lisans yaptı. İstanbul'da çeşitli ajanslarda grafiker ve bir animasyon stüdyosunda "ara-ressam" olarak çalıştı. Şiirleri *Şehrengiz, Dergâh, Atılar* ve *Kökler*'de yayımlandı. T.S. Eliot, W. Blake, W.B. Yeats, Emiri Bereket, Northrop Frye'den şiir, hikâye ve kuramsal yazılar çevirdi. *Atılar* dergisinin kurucuları arasında yer aldı ve derginin ilk döneminde şiir editörlüğünü üstlendi.

Hakan Şarkdemir

"Bir şairin sevdiğimiz yanı, onun en özgür yanıdır herhalde. İnsanı bir mısraya râm edecek güç, özgürlüğün gayretinden başka hangi gayretle elde edilebilir ki! Şarkdemir, özgürlüğün türlü şartlarına sahip bir zihinle, bir

HAKAN ŞARKDEMİR

TADAT

Ey benim bandolarım,
hadi gel toplanalım sık ayaklarla
nasırlı ayaklarla ve çıplak ayaklarla,
üşüyüp kalmış tarlalarda suya bata çıka, gücenik
ve bakımsız ayaklarla, atletik ayaklarla ve körpe ayaklarla,
ve kara, kararmış olsa da kararlı ayaklarla.
Toplanalım sonra meshedilen,
sonra müzdelifenin kalbini titreten ayaklarla,
sonra her biri bir tempoda o şakrak ayaklarla
kavgaya hazır ve konuşmaya aç.
Ama sen iyisi mi benim yumruklarım ol,
kimseye satışmasak da şimdilik
düztabanlığa karşı tehditler savur.

Ey benim bandolarım, hadi gel,
n'oluyor, diye soralım şu seri çocuklara
ne oluyor, yani durum ne,
ısrar ediyorum bandolarım, bir kerecik soralım;
onlara gününü gösterelim laf arasında.

Yalpalıyosun ama bandolarım,
hiç ayak uyduramıyosun bana,
oyalanıyosun boyuna babanceler sunarak,
oyalanıyosun böyle *rapada rapada rapada*
oyalanıyosun hani kulakların, hani kulak, hani ku
o paytak yatılıların şarkılarında.

Aç benim bandolarım,
aç kapa aç kapa
anahtarlarını
] 0
(ya da)
| |
kurtulsun hayvanlarım.
Aç ve açmaktan asla utanma.

Aç ve açılalım hep beraber şu kudurmuş cereyanına yongaların,
açılalım şifa dağıtarak siyatiğe, romatizmaya ve tutulmaya.
Diyeceksin ki: "bu mevsimler de normal değil artık,
Dert etme sen, o eklembacakhların müzmin ağrılarına çareler ara
ve hâlâ ayaklarımızın altında ufalanıp kalmadılarsa
onlara hava durumları hakkında periyodik raporlar sun.

Hadi gel bandolarım,
tıpırdat parmaklarını bu kocamış rüzgarlara inat
anısı yad olsun, b'rak o sefil okul bahçelerini
geçelim çalımlar atarak koridorlardan
geçelim ycpyeni arkadaşlarla *technically*
geçelim geçimsiz kuşaklar arasından
o birbiriyle sidik yarıştıranlara çatalım;
ve pos'modernden bir ifade takınarak,
çatalım ürperiyomuş gibi yapanlara da
bir yürüyüş kararı boyunca hep beraber:
derrida derrida derrida

"sonra ben istesem hep böyle sololar da atarım,"
"sonra benim new age, benim be-bop plaklarım var,"
-i got de rhythm, you're chasin' de bird
"sonra dilersen bana katılabilirsin,"

keşke canımız bu kadar sıkkın olmasa
Dalgamızı da geçerdik.

(*Tadat*, 2006)

zekayla kavrıyor poetik olanı. Bu da onu, hem kendi kuşağı içinde hem de şairler topluluğu arasında net ve yetkin bir konuma oturtuyor." (Mustafa Aydoğan)

"*Bence şiirimiz, yavaş yavaş İkinci Yeni'nin egemenliğinden çıkmaktadır. Artık, modern şiirimizin kazanımlarıyla şiir yazan, varlığını belirginleştiren bir kuşak kendini hissettirmeye başlamıştır. (...) Bu kuşak, şiirimize büyük bir güç olarak yerleştikçe, şiirimizin yeni bir aşamasından söz edilmeye başlanacaktır. İşte bu yeni aşamanın önemli aktörlerinden birisi Hakan Şarkdemir'dir. Hakan Şarkdemir hem şiirleri, hem yazılarıyla günümüz şiirinin önemli şairlerindendir.*" (Osman Özbahçe)

ESERLERİ (Şiir):

Batık Değirmenler (1997), *Tadat* (2006).

HAKKINDA: Edibe Benekçi / Düelloda Bir Üçüncü Adam (Şehrengiz, sayı: 12, Ekim 1997), Hakan Arslanbenzer / Dünyaya Saldıran Şair (1998) - Şiirin Nabzı (Dergâh, sayı: 172, Haziran 2004), Kökler (sayı: 3, 2003), Osman Özbahçe / 2004 Yılında Şiirimiz (Kökler, sayı: 9, Nisan 2005), Mustafa Aydoğan / Üç Şair Üç Ateş (Yeni Şafak Kitap, 5.7.2006), Vural Kaya / Saydım Biri de Tadat (Dergâh, Ağustos 2006).

ŞARLAK, Ömer

Asker, tıp doktoru, anı yazarı. 1976 yılında tıp alanında profesörlüğe, sonraki yıllarda askerlikte tümgeneralliğe yükseldi. 1988'de Gülhane Askerî Tıp Akademisi Komutanlığına getirildi. 1996-2000 yılları arasında Malatya İnönü Üniversitesi rektörlüğü görevini yürüttü. *Kışladan Kampuse* (2004) adlı anı kitabında; askerlik ve üniversite dönemi gözlemleri ile anılarını anlattı.

HAKKINDA: Savaş Özbey / Bestseller Paşalar – Komutanlar Eskiden de Emekli Olunca Kitap Yazarlardı. Ama Bu Yıl Güneydoğu Anıları ve Siyasi Analizleriyle Top 10 Listelerine Girdiler (Hürriyet Pazar, 12.12.2005).

ŞARMAN, Özdemir

Eğitimci, yazar. 1936, Altındağ / Ankara doğumlu. 1948'de Sivas Yıldızeli Pamukpınar Köy Enstitüsüne girdi, 1956'da Ankara Hasanoğlan Atatürk İlköğretmen Okulunu bitirdi. Öğretmenliğe Yenişehir Barcın köyünde başladı. Türkiye Öğretmenler Federasyonu, Türkiye Öğretmenler Derneği, TOS ve TÖB-DER gibi mesleki kuruluşlarda çeşitli dönemlerde yöneticilik görevleri üstlendi. Mesleki dergilerde, çeşitli gazetelerde ve Anadolu basınında pek çok yazısı yayımlandı. 1963'te yayımlanan *Yenişehir* adlı kitabın hazırlanmasına ve yayımlanmasına önemli katkıları oldu. Özel bir kuruluşun Türkiye genelinde açmış olduğu "İlkokul Öğretmenleri Atatürk'ü Nasıl Anlıyor ve Nasıl Anlatıyor?" konulu yarışmada mansiyon kazandı (1975). Yirmi beş yıllık öğretmenlik ve yöneticilik hayatından sonra 1981'de emekli olduğunda Yenişehir'e yerleşti. SODEP'de politikaya (1983) girdi, SHP'nin yönetiminde görev aldı. Bir devre de belediye meclis üyeliği yaptı. "2000 Yılında Nasıl Bir Yenişehir" konulu ödüllü yarışmada birinciliği kazandı. Yerel bir televizyonda haftalık yorumlar yaptı. *Yenişehir Gazetesi*'ndeki köşe yazarlığını sürdürdü. *Tarihte Yenişehir* (1996) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Özdemir Şarman / Tarihte Yenişehir (1996).

ŞASA, Ayşe

Sinema yazarı. 1941, İstanbul doğumlu. Senarist Bülent Oran'la evliliğinden sonra tam adı Ayşe Şasa Oran oldu. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji (1960) mezunu. 1963-65 yılları arasında Robert Koleji İdari Bilimler Bölümüne devam etti. 1960 yılından itibaren Türk sinemasında senarist olarak çalışan Ayşe Şasa'nın, aralarında *Son Kuşlar*, *Ah Güzel İstanbul*, *Cemo*, *Gramafon Avrat* gibi eserlerin de bulunduğu on beş kadar senaryosu filme çekildi. 1990 yılından itibaren *Dergâh* dergisinde "Yeşilçam Günlüğü" başlığı altında sinema yazıları yazdı. Bu yazılarından dolayı eleştiri dalında 1994 Yılı Türkiye Yazarlar Birliği Ödülünü aldı.

"*Ayşe Şasa, çoğumuzun (hepimizin?) içine düştüğü postmodern çağ çukurundan ve tıpatıp birbirine benzer yaşamalardan farklı bir yerde duruyor; bizi kendine ışıklı bulduğu yeni bir yola çağırıyor. Belki, bu ideolojiler kadar inançların da çöküş çağında, bu kişisel çağrı bazı ruhlarda akis yapabilir ve kimi karanlık yolları aydınlatabilir. Bu kitaba göz atmak da bu yolda mütevazi ama etkili bir adım olabilir.*" (Atilla Dorsay)

ESERLERİ:

Yeşilçam Günlüğü (1996), *Düş ve Gerçeklik ve Sinema* (Sadık Yalsızuçanlar ve İhsan Kabil ile, 1997), *Delilik Ülkesinden Notlar* (2003), *Şebek Romanı* (roman, 2004).

HAKKINDA: Beşir Ayvazoğlu / Batıya Gide Gide Doğuya Çıkan Kadın: Ayşe

Ayşe Şasa

AYŞE ŞASA

SYLVIA PLATH'TAN İBN ARABİ'YE BİR DÖNÜŞÜMÜN ÖYKÜSÜ

I

Dünyayı modern Batının sığ, hastalıklı perişan ölçüleriyle değerlendirme çabası beni otuz yaşımda şizofreniye götürdü.

Şizofreni: Ölümcül bir iletişimsizlik çukuru. Hiçliğin, karanlığın, saçmalığın alacakaranlık uğultusu.

Evimin bir odasında, yıllarca, hareketsiz yattım. Bir mağara tabanına uzanmış yaralı hayvan misali.

Modern Batının şom sinyalleri o aşamada da bırakmadı ardımı, kayıtlıp kaldığım noktada, dikkat alanıma girmeye, kendini bana okutmaya devam etti.

Modern Batının şom değerleriyle zehirlenmiş bir başka şizofreni kurbanının eseri, Amerikalı yazar Sylvia Plath'ın "Sırça Fanus"u, kaçınılmaz bir zorunluk süreci sonucunda geldi buldu beni yığıldığım mekânda.

"Sırça Fanus"u okuyacak, kendisi de benimle aynı hastalıktan muzdarip yazarına kulak vererek kendime yön ve çare tâyin etmeye çalışacaktım.

"Sırça Fanus", Amerikan orta sınıf yaşamının bitmez yavanlıklarını, yabancılaşmayı, ölümcül bir yalnızlığı ve iletişimsizliği anlatarak modern batının soğuk gayrı-beşeri psikolojik evrenini, nihilizmle bezeli bir korku ve belirsizlik dünyasını bir kez daha gündemime taşıyacaktı.

Kitapta, büzünlü olaycıklardan örülü gündelik akış soğuk, sıradan bir örgü oluşturmaktadır. Ancak bu sıradan örgü sinir tırmalayıcı bir gerilim içerir.

Soğuk savaş döneminin ünlü bir vakası, casusluktan mahkûm Rosenberg çiftinin idamı, sınıflı toplumun katı, acımasız ayrımcılığı, burs için çabalayan genç insanların ezikliği, beklenmedik bir anda tanık olunan gerçek bir doğum sahnesi, aşkta iletişimsizlik gibi irili ufaklı motifler, tarafsız gibi görünen sıradan anlatımın içinden büyük, travmatik bir şiddet etkisi yaratmaktadır.

Bir değerler dizgesinden yoksun oluş hâli, bu şiddetin anahtarıdır.

Modern birey varoluşunu açıklayan yüce değerlere sahip değildir.

Ve insanoğlu, yaşadığı evreni bir anlam çerçevesinde yorumlayamadığı zaman, en küçük gündelik olaylar bile şok değeri kazanmakta, travmaların birikimi nevrozlara, psikozlara dönüşmektedir.

'Sırça Fanus'un penceresinden bakılınca, şizofreninin onulmaz, çaresiz bir hastalık olduğu görülüyordu. Sylvia Plath çareyi intiharda bulmuştu. Kayıkıldığım mekânda, kültür repertuarı olarak sahip olduğum referansları bir bir gözden geçirecektim. Bunlar da Plath'ın dünyası, onun değerleri ve seçeneği ile tam bir mutabakat göstermiyor muydu?

Ionesco ve Beckett'in, Batılı burjuva dünyasının anlamsızlık ve saçmalık evrenini tasvir eden oyunları, Camus'nun absürdü kutsayan "Sisiphe Efsanesi", Sartre'ın başkalarını cehennem olarak tasvir eden "Çıkmaz Sokak", Kafka'nın ultra sadomazoşist "Ceza Sömürgesi", Virginia Woolf'un, Stephan Zweig'ın, Cesare Pavese'nin trajik intiharları.

Her şeyiyle dekadan bir trajedi eksenine endeksliydi dikkatimin yönü.

Hayat yaşanmaya değer bir şey değildir. İçinde zoru zoruna sürüklenilen, sürünülen karanlık bir anlamsızlık geçididir. Hayat saçmadır deniliyordu. Hayatın hiçbir kutsalı olmadığı beyan ediliyordu.

Hayatıma son verme çabasına giriştiğim gecenin sonunda, bir ilkyardım hastahanesinin perişan koğuşunda buldum kendimi.

Tedbir gereği, usulen, yatağa bağlamışlardı beni. Bağlı olduğum için başımı çevirip bakamadığım bir yönden doğru, bilinmez bir sebepten orada bulunan bir takım hayat kadınlarının korkunç şamataları dolduruyordu koğuşu.

Doktorların muameleleri özensiz, kaba sabaydı. Geceyi sigarasız geçirme zorluğu sıkıntımı arttırıyordu. İşte sıfırı tüketmiştim. Tam anlamıyla sıfırı tüketmiştim.

Gidilecek bir yer kalmamış gibiydi.

Bizatihi bu, ölümün, manevi, sembolik bir türüydü.

Sonra yine mağaranın tabanına dönüş.

Uzun, hareketsiz günler. Karanlık zihin durumu. Mağaranın boğuntulu evreninde hep o lânetli çıkmaz.

Kalkabilmek, kurtulabilmek için tek bir tutanağın bulunmayışı, umarsızlık.

Ta başında da söylediğim gibi, beni şizofreniye iten, modern Batının sığ, hastalık, perişan dökümleri. Hayatımı programlayanlar, beni baştan bir eksene endekslemişler.

Hayatımı programlayanlar. Ebeveynim, benim neslimin eğitimcileri, eğitim siyasetinin mimarları.

Ancak kader, oyunu bozacak. Mağaranın tabanında yaralı bir hayvan gibi yatan umarsız varlığın dikkat alanına, birden o güne dek hiç tanımadığı bir alemin işareti düşecekti.

Modern Batının dekadan, kokuşmuş değerleri, birden, göz kamaştırıcı bir ışık denizinde boğulup yitecekti. Öylesine bir sonsuzluk denizi ki bu, alemdeki tüm yozluğu, tüm kiri içine boşaltsalar, o denizin bir köpüğü bile etmezdi.

II

Çok sonraları, düşüp kaldığım yerden beni apansız tutup kendine çeken, sonra kademe kademe hayata çeviren o paha biçilmez panzehiri hep bir tek adla, bir kitap adıyla ifade edeceğim.

"Füsus".

Hz. Muhyiddin İbn Arabi'nin, yedi yüz elli yıllık "Füsus"u. "Füsus-ül Hikem".

Füsus, yüzüğün taşın çevreleyen çerçeve. Hikmet yüzüğünün çerçevesi.

Söz konusu hikmet, yüz yirmi dört bin peygamberin ve milyonlarca evliyanın uğrunda baş koydukları semavi değer, değerler manzumesi.

Mağaranın tabanını ışığa boğan, öylesine inanılmaz, öylesine latif bir ışık denizine garkeden ilâhi güç, kaynağını ezelden alıyor, iki âlemin aydınlığını içeriyor.

Füsus, mağaranın tabanına ilâhi sonsuzluk bilgisinin kutlu müjdesini indiriyor. (...)

(*Kırklar*, sayı: 25, Ocak-Şubat 2003)

Şasa (Defterimde Kırk Süret (3.bas., 1999, s. 137-141), Murat Kapkıner / Bu Aziz Millet (Kafdağı dergisi, sayı: 52, Mayıs 2000), Sadık Yalsızuçanlar / Söyleşi: Ayşe Şasa ile İbn Arabî Karşılaşması Üzerine (Hece, Eylül 2003), (Atilla Dorsay / Yeşilçam Günlüğü (Milliyet Sanat, Şubat 2003), Burhan Eren / Allah 'Ol' der 'Yok ol' demez (Söyleşi, Zaman, 3.10.2004).

ŞATIROĞLU, Âşık Veysel
Bkz. ÂŞIK VEYSEL (Şatıroğlu)

ŞAYLAN, Gencay
Araştırmacı-yazar. 16 Ağustos 1940, İzmir doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1962), Arizona Üniversitesi (ABD, 1967) mezunu. *"Salt River Project"* adlı çalışmasıyla yüksek lisans (1967), *"Kapitalizm, Bürokrasi ve Siyasal İdeoloji"* adlı teziyle doktora (1972) yaptı. Öğretim üyesi olarak TODAİE (1965-80 ve 1992-98) ile ODTÜ'de (1980-82) çalıştı. *Cumhuriyet* gazetesinde gazetecilik yaptı (1986-91). Çalışmalarını TODAİ'de öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makaleleri 1973'ten itibaren çeşitli ortak kitaplar ile *Cumhuriyet* (1983-85) gazetesi ve *Ana Britanica* (1991) ansiklopedilerinde, ayrıca *Amme İdaresi Dergisi*'nin muhtelif sayılarında yılındandı ve çeşitli yabancı yayınlarda yer aldı. Ayrıca *Cumhuriyet* gazetesinde (1986-91) çok sayıda günlük yazı ve inceleme dizileri yayımlanmıştır. Mülkiyeliler Birliği, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Uluslararası Yönetim Bilimleri Derneği, Uluslararası Siyaset Bilimi Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Memur Sendikacılığı (Erkan Oyal ile, 1973), *Kapitalizm, Bürokrasi ve Siyasal İdeoloji* (1974), *Siyasal Sistemler* (1991), *Türk-İslâm Sentezi Dosyası* (Bozkurt Güvenç, Şerafettin Turan ve İlhan Tekeli ile, 1991), *İslâm ve Siyaset* (1992), *Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevleri* (1995).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VII, 1970).

ŞECAATTİN KOKA
Bkz. KOKA, Şecaattin

ŞEHBENDERZÂDE FİLİBELİ AHMED HİLMİ
Felsefeci, yazar (D. 1865, Filibe / Bulgaristan - Ö. 1914, İstanbul). Şehbenderzâde lakabı, babası Süleyman Beyin konsolosluğu dolayısıyladır. Coşkun Kalender, Kalender Gedâ, Özdemir, Şeyh Hüsni, Şeyh Mihriddin Arusi takma adlarını da kullandı. İlköğrenimini Filibe'de tamamladıktan sonra bir süre Filibe müftüsünden Arapça ve temel İslâm bilimleri eğitimi aldı. Daha sonra İstanbul'da

ŞEHBENDERZÂDE FİLİBELİ AHMED HİLMİ

SAADET

Her insan, her akıl ve vicdan sahibi, hattâ en değersiz bir hayvan bile bu varlık ve kalabalıklar aleminde ihtiyaçları duyduğu andan itibaren saadeti araştırmaya başlar. Bu öyle değişmez bir kaidedir ki tabiat kanunları içinde her kanun uzaklaşmış olsa bile bu kaide, her halde bu geri çekilme kanunundan uzaktır. Hayvanlar aklî kanaatiyle belki de çoğunlukla nisbî bir saadet bulur. Zira istekleri, zevki, düşüncesi sınırlıdır. Yalnız insan - kâmil insan müstesna olmak şartıyla - araştırdığı, istediği ve arzuladığı saadetini mahiyetini pek de bilmediği halde yine de bilmediği bu meseleye had ve hudut tasavvur etmez ve tayin eylemez. Nice mesut kimseler vardır ki bu hırs ve ibtilâ sebebiyle mesut olamadığı kanaatinde bulunur. Kendi kendine fani hayatını echennemi bir hale getirir. Zaten en basit ve ilkel bir insanın, bir insan yavrusunun bile bitmez tükenmez bir emeli vardır. İnsan! İşte şu devrede her şeyi oldukça anlaşılmışken anlaşılamayan bir muamma! Nedense İnsan yaratılış icabı acayiptir. Bir çok şeylere sahip olur, oldukça da hırsı artar?

Acaba saadet nedir? İşte bunu bilen yoktur. En doğru ifadesi ile âlemin gürültüsünden habersiz mecnunlar mesut sayılabilir.

Dikkat ediniz. Bir şehri tiyatroya, halkını aktöre benzetmek çok mümkünüdür. (K) şehrindeydim. Zamanın zorlaması icabı herkesle temas ediyordum.

Pek çok tetkik süzgecinden geçirdim. Bunlar manâlı ve mânâsız bir çok noksanlıklarla malûl ve müsab olduklarından mesut değildiler. Bu koca memlekette en fazla dikkatimi üç şahsiyet çekmişti.

Biri oturduğum mahallenin imamı. Diğeri de... Tekkesi Şeyhi olan zat idi. Her ikisi cidden tuhaf şeylerdi.

İmam efendi oldukça ders görmüş, Ezher'e (104) kadar gitmiş, buna rağmen vakti hali yerinde, çeneli, eşraf bozması itibarlı, fazlaca nüfuzlu ve aynı zamanda çok atak ve ileri derecede mutaassıp bir şahıstı.

Şeyh efendiye gelince, babadan miras kalan tekkenin (105) muntazam gehri ile müreffeh bir durumda. İsrailiyattan (106) başka evliya, enbiya hikâyelerine vakıf, bir çok safsata ve hurafeyi bilen, bütün semâ' ve âyin (107) usullerini bilir, mütemadiyen rüya görür, cin devşirir, şeytan toplar ve bağlar bir adamdı.

İmam Efendi herkese itiraz eder. Âhir zaman geldiğinde, iman ve itikadın zayıflığından ve kıyametin kopmasına az bir zaman kaldığından dem vurur. Herkeste bir ayıp ve kusur görür. Kimsenin kıldığı namazı, aldığı abdesti beğenmez, kendinden başka şeriata (108) bağlı Allah'tan korkan adam göremez. Halbuki İmam şimdiki durumu ile çok mesut olabilirken yukarıdaki durumları dolayısıyla kendini mahrum etmekle beraber bu mahrumiyetini bir de faizle gizli olarak köylülere para vererek tefecilik yapmak, yolunca domuzu bile kuyruğu ile yutmak ve her zaman kaza ve kadere aşırı bir teslimiyetten bahsederken gök gürlemesini kulaklarını avuçları ile tıkayarak duymamaya ve vaktinin büyük kısmını gizli ve meşru olmayan eğlencelerle geçirmek ve lüzumsuz tatsızlıklara maruz kalarak kötü ahlâkı ile kendi saadetini bütün bütün iki kat eylemekle bilinirdi.

Şeyhe gelince, cin devşirmek bir tarafa, cin korkusundan geceleri tuvalete bile karısı beraber olmadıkça gidemiyordu. Evinde kızının durumunu bazan görür, bazan görmez. Basit, aptal, tam manâsıyla miskin bir adam olduğundan, bu da kendini bilenlere göre biraz tedbirle tam istidata sahip olabilirken şu halleri ile her seferinde ızdırap içindedir.

Asıl mevzuumuzu teşkil eden üçüncü şahsiyettir. Bu üçüncü şahıs araştırmalarımın neticesine göre hayatından razı ve aynı zamanda bir ölçüye göre mesut bir aile teşkil etmektedir. Şehirde dolaşmam sırasında bulunduğum yere beş on adım mesafede Hamdun isimli bir marangoz dikkatimi çekmişti. Bu adam otuzla kırk yaşları arasında görünüyor, vücudu sağlam, sıhhati yerinde olduğu da yüzünden ve halinden anlaşılıyordu. Her zaman neşeli olan bu zatla gelip geçtikçe selâmlaşırdım. Bir gün meczûblara mahsus bir imtiyazla selâmdan sonra dükkânın bir köşesindeki iskemleye çöktüm. Beni memnuniyet ve hürmetle karşıladı. Derhal en küçük çırağım kahve ısmarlamaya gönderdi. Hamdım Ağa bir tahtayı rendelemekle beraber sohbetimiz devam ediyordu. Diyordu ki:

"— Baba! Bir marangoz boş durmak ve çene çalmakla vaktini geçir- →

memelidir. Kusura bakma. Hususiyle gördüğün bu üç kalfa ve çırak oğullarımdır. Beni işten uzak, bozboğazlık eder görürlerse kötü bir örnek olur. Bir taraftan çalışır, bir taraftan da seninle görüşebilirim. Çalıştığım için kusura bakma!"

Diğer tezgâhlar önünde biri yirmi, diğeri onbeş-onaltı yaşlarında gürbüz, çalışıp kazanmaya örnek iki genç, pehlivan pazularını andıran kollarını sıvamışlar, işleri ile meşguldüler. Dükkânın daha içinde bana kahve ismarlamaya giden sekiz on yaşlarında tombul bir çocuk da talaş ve yongaları ayırıp çuvallara koymaya çalışıyordu.

Ben bir taraftan kahvemi içiyor, bir taraftan da: "— Hamdun Ağa! Maşallah, Allah bağışlasın. Bunlar senin oğulların. Öyle mi?" dedim.

Hamdun Ağa iftihar edici bir tavırla:

"— Evet. Üçü de oğullarımdır. Büyüğü ilk çocuğumdur. Şimdi yirmi yaşına girmek üzere. Memleketin en mahir, en çalışkan marangoz ustalarından oldu. Hattâ kendi kendine benim bilmediğim zeytin işlerini, kabartma ve oymacılık gibi şeyleri öğrendi. Yakında bu sanatı benimseyen inşaatçı Yahudilere üstün gelecektir. Halen kendisine bir mecidiye (109) günlük veriyorum."

"— Yâ! Günlüğü kimden alıyor?"

"— Kimden alacak ya! Benden. Farzet ki oğlum yok. Dükkânımda bir usta çalıştıracağım. Maharetli bir usta günde bir Mecidiye almayacak mı? Ben dışarıdan adam alacağıma kendi oğullarımı çalıştırmaktayım." (...)

(*Hayâlin Derinlikleri-I Mâlk-ı Hayâl*, haz. Sadık Albayrak, tsz.)

Galatasaray Sultanisini (Lisesini) bitirdi. Bir süre ailesiyle birlikte yerleştiği İzmir'de kaldıktan sonra yeniden İstanbul'a döndü ve Duyun-i Umumiye İdaresinde (1890) memurluğa başladı. Görevli olarak gönderildiği Beyrut'ta Jöntürklerle tanışarak Mısır'a geçti. Burada Terakki-i Osmani Cemiyetine girdi ve *Çaylak* adlı bir mizah gazetesi çıkardı. 1901'de İstanbul'a döndüyse de bir ihbar üzerine Fizan'a sürüldü. Orada araştırmalarını sürdürdü, Arûsî tarikatına bağlanarak tasavvufla ilgilendi. II. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul'a dönerek İslâm birliği görüşünü savunan *İttihad-ı İslâm* (1908, 18 sayı) gazetesini çıkardı. Bu gazetenin kapatılması üzerine yazılarını *İkdam*, *Tasvir-i Efkâr* gazeteleri ile *Sırât-ı Müstakim* ve *Şehbâl* dergilerinde yayımladı. 1910 yılında Hikmet Matbaa-i İslâmiyesi'ni kurarak haftalık *Hikmet Ceride-i İslâmiye*'yi çıkardı. Bu gazetelerde ve dergilerde, kitaplarında kullandığı Şeyh Mihriddin Arûsi, Coşkun Kalender, Kalender Gedâ, Özdemir gibi imzalar kullandı. Yeniden çıkardığı *Hikmet* gazetesi (1911, 84 sayı), İttihad Terakki'yi eleştirmesi nedeniyle, bir buçuk ayda beş defa kapatıldı ve Bursa'ya sürüldü. 1912 yılından itibaren *Hikmet, Münakaşa, Kanad, Nimet* gazetelerini çıkardı. 1911 yılında yayımlamaya başladığı mizah gazetesi *Çaylak*'ı bir sayı çıkarabildi. II. Meşrutiyet'ten sonra Darülfünûn'da (üniversite) felsefe dersleri vermiş olan Şehbenderzâde'nin, ilk mücadeleyi başlattığı masonlar tarafından zehirletilerek öldürüldüğü ileri sürülmüştür.

Materyalizme karşı spiritüalizmi (ruhçuluk, maneviyatçılık) savunarak gelenekteki kelami düşünceden felsefeye geçişi temsil eden II. Meşrutiyet dönemi Osmanlı felsefecisi olan Ahmed Hilmi; Baha Tevfik, Abdullah Cevdet ve Celâl Nuri'nin hemen hiçbir eleştirel süzgeçten geçirmeden Batı'dan Osmanlı toplumuna aktardıkları materyalist görüşlere ortaçağ mantığıyla ve geleneksel bilgilerle cevap verilemeyeceğini, bu görüşlerin ancak Batı'da yeni ortaya çıkan bilimsel bilgilere dayanan bir felsefe ile çürütülebileceğini ileri sürer. Bu bakımdan Ahmed Hilmi'de gelenekteki felsefeye karşı tutumun değişerek, felsefi düşüncenin kültürel değerlere uygun hale getirilmesiyle haklılaştırılması gibi oldukça önemli bir değişme görülür. Bu değişmede artık felsefe, "niçin" sorusunu sorarak varlığın temel sebeplerini anlamaya yönelen insanlığın zorunlu bir düşünce faaliyeti, bir ihtiyaç olarak algılanmaktadır.

Şehbenderzâde Filibeli Ahmed Hilmi

Ahmed Hilmi'nin felsefeye karşı tutumu, bir yandan geleneksel felsefe karşıtı düşünceden ayrılırken, öte yandan bu tutum Allah'ın varlığı, ruhun maddeden ayrılığı gibi materyalist felsefenin karşı çıktığı İslâm'ın temel inançlarının savunulmasında haklılaştırma aracı olarak kullanıldığı için gelenekteki "ilim" ve "hikmet" anlayışına dönülmüş olmaktadır. Gerçekten de onun amacı doğrudan doğruya felsefe yapmak değildir. O tipik bir İslâmcı düşünür olarak, II. Meşrutiyet'te Baha Tevfik ve Celal Nuri gibi materyalistlerin İslâm'ın temel inançlarıyla çatıştığını ileri sürdüğü görüşlerinin toplumda yaratacağı manevi çöküntüye karşı, onları Batı'daki bilimsel gelişmelere ve yeni felsefi yaklaşımlara dayanarak çürütüp bu tehlikeyi savuşturmak amacındadır. Bu amacını, *Allah'ı İnkâr Mümkün mü?* (1911), *Huzur-ı Akl ü Fende Mesâik-i Küfür / Bilim Karşısında İnkarcı Doktrinler* (1916) adlı eserinin önsözünde açıkça belirtir. Kaldı ki yayımladığı haftalık *Hikmet* ve aynı adı taşıyan günlük gazetede, misyonu açısından, doğrudan felsefeye değil, İslâmcı akımın eğildiği sosyal-politik konulara ağırlık verilmiştir. Büchner'in biyolojik materyalizminin dayandığı "madde" ve "kuvvet" kavramları etrafındaki temel görüşlerin, Batı'da yeni gelişen fizik, kimya gibi pozitif bilimlerdeki yeni bilgilere aykırı olduğunu; materyalizmin, metafizik düşünceye tamamen karşı olduğu halde, bilimin sahasından çıkıp metafizik ve spekülasyon yaptığını ileri sürer.

Ahmed Hilmi, Batılılaşma süreciyle birlikte Osmanlı aydınında gittikçe daha baskın olarak ortaya çıkan bilimin kesinliğine ve değerine olan metafizik ve hatta bir tür dinsel inanma ve kabullenme olgusundan oldukça farklı yeni bir bilim anlayışını Türk düşüncesine ilk kez getirenlerden biri olmasıyla Türkiye'de "bilim felsefesinin öncüsü" durumundadır. Hatta Türk düşüncesinde bilim felsefesinin önemli bir boş saha olduğunu belirterek bundan yakınır. Celal Nuri'nin "Hakikate ulaşmak için bir tek aracımız vardır: Bilim" görüşünü, "Acaba hakikat nedir?", "Hakikatin ölçüsü nedir?" ve "Bilim ne demektir ve değeri nedir?" sorularıyla epistemolojik (bilgi kuramsal) planda sorgulayan Ahmed Hilmi; Henri Poincare ve Emile Boutroux'un eserlerine dayanarak bilimin aslında varsayımlara dayandığını, bu yüzden de değerinin göreceli

olduğunu, araştırma ve inceleme sonsuz olduğundan bilimin hiçbir zaman son sözü söylememiş bulunduğunu, o günlerde değişmez prensip olarak kabul edilen bazı fizik kanunlarının bile temellerinin sarsıldığını vurgular.

Ahmed Hilmi, materyalizmin ruhu beynin fonksiyonları olarak ele alan görüşünü reddeder. Ona göre bedenden bağımsız ve mahiyetçe ondan ayrı bir ruh vardır, ayrıca ruhun bedenin ölümünden sonra dağılmayarak hayatına devam etmesi fikri akla aykırı ve çelişik değildir. Yine ona göre ebedilik, ezelilik, sonsuz alemler ve Tanrı hakkında, deneyin alanına girmedikleri için, bilimle değil, ancak metafizik yaparak hükümler verilebilir. Bu gibi deney dışı fikirlerin değeri, akıl kuralları ve ortak duyu ile ölçülebilir. Bu görüşleriyle spiritüalizmin temel görüşlerinin materyalizme karşı ancak metafizik yoluyla ortaya konulabileceğini ileri sürmektedir.

O kendi felsefi mesleğini *Vahdet-i Vücûd* (A'mak-ı Hayâl -Hayalin Derinlikleri-) olarak açıklamışsa da Darülfünun'da verdiği "Hangi Meslek-i Felsefeyi Kabul Etmeliyiz?" adlı konferansında öğrencilere, mevcut felsefi doktrinlerin hepsinin bazı yanlış varsayımlara dayandığından ve hiçbirisi mutlak olarak bütün hakikatleri tek başına bünyesinde toplayamadığından felsefe ve ahlâkta, her doktrinin taşıdığı doğru fikirleri seçici bir anlayışla ele alarak oluşturulacak eklektik bir yaklaşımı önerir. Özellikle bilimsel, teknolojik ve ekonomik alanlarda İslâm dünyasının Batı'ya karşı gerilemesiyle XIX. yüzyılın son çeyreğinden itibaren İslâm'ın temel görüşlerini yeni bir sosyal-politik pratiğin oluşturulmasında referans kaynağı olarak yeniden yorumlayan İslâmcı aydınlardan biri olan Ahmed Hilmi, geleneği sorgulayan modernist bir düşünürdür. Bu açıdan İslâm medeniyetindeki kültür ve düşünce hareketleri ile sorunlarını ele aldığı *Tarih-i İslâm* (İslâm Tarihi) adlı eseri dikkat çekicidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Abdülhamid ve Seyyid Muhammedü'l Mehdi ve Asr-ı Hamidi'de Alem-i İslâm ve Sunisiler* (1909), *Tarih-i İslâm* (Dosy'nin Tarih-i İslâm'ına reddiye, 2. C., 1910, İslâm Tarihi adıyla, 1971 ve 1974), *Akvâm-ı Cihan* (1911), *Yirminci Asırda Alem-i İslâm ve Avrupa / Müslümanlara Rehber-i Siyaset* (1911, Müslümanlar Uyanın adıyla, 1966), *Türk Ruhu Nasıl Yapılıyor?* (1911), *Allah'ı İnkâr Mümkün müdür?* (1911, N. Taylan - E. Onarat'ın sadeleştirmesiyle, 1978) *Mu İlm-i Ahval-i Ruh* (1911), *Yeni Akadi: Üssü İslâm* (1913), *Akvâmı Cihan* (1913), *Darulfünün Efendilerine Tahriri Konferans: Hangi Mesleki Felsefeyi Kabul Etmeliyiz?* (1913, Üniversiteli Gençlerle Bir Konuşma adıyla, 1963), *İki Gavs -ı Enam: Abdulkadir ve Abdusselam* (1913), *Huzur-ı Akl ü Fendi Maddiyyün Meslek-i Dalaleti* (Celal Nuri İleri'nin Tarih-i İstikbal adlı eserine reddiye, 1914; Sadık Albayrak tarafından İlim Karşısında Maddecilik alt başlığıyla), *Cihad-ı Ekber'e* (1914), *Beşeriyetin Fahr-i Ebedisi Nebimizi Bilelim* (1915), *Muhalefetin İflası* (İttihad ve Terakki'ye eleştiri, 1915), *Senusiler ve Sultan Abdülhamid* (haz. İsmail Cömert, 2002).

ROMAN: *Vay Kız Beğciği Seviyor* (1908), *Âmâk-ı Hayal: Racî'nin Hatıraları* (1910, 1958), *Öksüz Turgut* (1910, 1977).

PİYES: *İstibdadın Vahşetleri Yahud Bir Fedakârın Ölümü* (piyes, 1910),

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Felsefe Sözlüğü (Bilim ve Sanat Yayınları, 2002).

ŞEHİDOĞLU, Süreyya

Şair ve yazar. 1925, Sarıkamış / Kars doğumlu. Erzurum Lisesini ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Okulunu bitirdikten (1949) sonra çeşitli beldelerde kaymakamlık yaptı. Eylül 1957'de kaymakamlıktan istifa ederek ayrıldı. Daha önce Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdiği için istifasından sonra bir müddet avukatlık yaptı. Bu arada aktif politikaya atıldı. 1961'de tekrar idare mesleğine dönerek yine birçok ilçede kaymakamlık yaptı. Öğrencilik yıllarından itibaren şiirle ilgilendi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yarıda Kalan Rüya* (1968), *Ve Sakarya'da Öldük* (1973), *Avuçlarımda Ne Var* (1976).

TARİH-FOLKLOR-ANI: *Birinci Dünya Harbinde İspir Müdafaası* (1957), *Erzurum Manileri* (1965), *Erzurum'dan Çizgiler* (1966), *Millî Mücadele'de Adapazarı-Bolu-Düzce-Hendek Yöresi Ayaklanmaları* (1973), *Bir İdarecinin Anadolu İzlenimleri* (1973), *Hatıralar* (Y.H. Akdağ ile, 1973), *Baku Kurultayı* (1975), *Millî Mücadele'nin Maddi Dayanakları I* (1975), *Millî Mücadele'de Zile Ayaklanması* (1983), *Kurtuluş Savaşı'nda Savaş Sanayi* (1992), *Kurtuluş Savaşı'nda Bir Vatandaşımızın Uçak Bağışı* (1992), *Elhac Hurşit Efendi* (1995), *Kadı Hasbi Efendi* (1995).

ÇEVİRİ: *Hürriyete Dair* (A. Einstein'dan, 1965).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (2001).

ŞEHRİYAR

Bkz. TÜRK DÜNYASI, ŞEHRİYAR

ŞEHSUVAROĞLU, Lütfü

Şair ve yazar. 27 Ağustos 1957, Erzincan doğumlu. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü (1980) mezunu. Doktorasını aynı bölümde tamamladı (1989). Ülkü Ocakları Genel Başkanlığı (1978), Sincan Belediyesinde başkan yardımcılığı (1984-87) Tarım Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı danışmanlığı (1991-96), Türkiye Yazarlar Birliğinde genel sekreterlik (1992-94) ve genel başkanlık (1996-97) görevlerinde bulundu. 2005 yılında TRT Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi.

Genç Arkadaş, Hasret, Nizam-ı Alem ve *Divan* dergilerini çıkardı. 12 Eylül 1980 döneminde tutuklandı ve on altı ay tutuklu kaldı. 1983 yılında Ankara'da Genç Sanat Yayınevini kurdu. *Yeni Düşünce* gazetesinin genel yayın müdürlüğünü (1987) yaptı. TRT'nin televizyon kanallarına programlar hazırladı. *Tarım ve Köy Dergisi*'ni yönetti. 1999'da *Milli Sivil Stratejik Konsept* ile Türkiye Yazarlar Birliği Fikir Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Türk Milliyetçiliğinin Tarihi (1975), *Esir Türkler* (1977), *AT Karşısında Türkiye, Global Statüko ve Türkiye* (1983), *Eylül Seneleri* (1985), *Kafes* (roman, 1987), *Münzevi Pürtelaş* (1997), *Ortadoğu ve Türkiye, Su Barışı* (1998), *Milli Sivil Stratejik Konsept* (1999), *M. Akif Ersoy* (2002), *Nurettin Topçu* (2002), *Necip Fazıl* (2003), *Namık Kemal* (2003).

HAKKINDA: Bayram Bilge Tokcl / "Kafcs" Yazarına Açık Mektup" (Doğuş Edebiyat, sayı: 26, Haziran 1984).

ŞEKER, Betül

Bkz. ÖVÜNÇ, Betül

ŞEKER, Mehmet (Şair)

Şair ve yazar. 27 Ocak 1961, Umurbey / Gemlik / Bursa doğumlu. İlk ve ortaokulu Umurbey'de, liseyi Gemlik'te tamamladı. 1978'de *Her-*

Mehmet Şeker (Şair)

MEHMET ŞEKER

YORGUNUM DİYORSUN

Yorgunum diyorsun, ya ben?
Korkuların büyümesinden söz etmedim henüz
Bin türlü rengini bilirim gecenin
Hangi şiiri okusam karşıma çıkıyorsun
Duyar gibi oluyorum sesini
Duyunca seviniyorum
Sevincim toprak kokusu
Ve bir gamzeli tebessüm
Bulduğumuz bir gölgeye sığmıyoruz
Dinmez dediğimiz yağmur diniyor
Dizdize mısra yakalıyoruz
Çok gözlü kuytularda
Bilen var bilmeyen var
Bütün aşklarımı anlatmak istiyorum
Ellerimiz buluşuyor akşam alacasında
Hemde ilk defa
Sonra başlıyor gecenin renkleri
Beklediğimiz bütün şimdiler geçmiş
Sızlanıp durmak yakışmıyor bize
Az şey midir 'Biz' diyebilmek
Dört köşeli bir güneş çiziyorum defterime
Çöpten adamlar çiziyorum mum bacaklı
Derken çiçekler ağaçlar
Bugün seni sevdiğimi söyleyeceğim
Hiç şaşırmayacaksın
İşte böyle
Her akşam gözlerinde bir güneş batıyor

gün gazetesinde muhabirliğe başladı. Kısa bir süre ticarete atıldı, bir süre de memurluk yaptı. 1985'te *Erguvan*, 1992'de *Genç Dost* dergilerini çıkardı. Açılış çalışmalarına katıldığı TGRT FM'den sonra 1995'te *Yeni Şafak* gazetesinde politika, televizyon ve aktüel sayfalarında editörlük yaptı.

Şiirleri 1969'dan itibaren *Doğuş Edebiyat, Erguvan, Genç Dost* vb, dergilerde yayımlandı. 1997 yılından itibaren *Yeni Şafa* gazesindeki "Şekerlik" köşesinde yazdı. *Yeni Düşünce* gazetesinin şiir yarışmasında birincilik ödülü aldı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

Dem Dem Demokrasi (1992), *Muhalif Tebessüm* (2003).

ŞEKER, Mehmet (Tarihçi)

İslâm tarihçisi. 1947, İzmir doğumlu. İlkokulu İzmir'de bitirdi. İzmir İmam Hatip Okulu (1966), İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü (1970) mezunu. Manisa İmam Hatip Lisesi (1970-74), İzmir Atatürk Lisesinde (1974-75) öğretmenlik yaptı. Doktorasını *"Gelibolulu Mustafa Ali ve Mevâidü'n-Nefais fi Kavaidü'l-Mecalis"* adlı tezi ile (1978) Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesinde tamamladı. Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsü (1975-79) ve İzmir Yüksek Enstitüsünde (1979-82) öğretim üyesi ve müdür yardımcısı olarak görev yaptı. İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü 20 Temmuz 1982 tarihinde İlâhiyat Fakültesine dönüştürülerek Dokuz Eylül Üniversitesine bağlanmasından sonra bu fakültenin İslâm Tarihi Anabilim Dalı öğretim elemanı ve dekan yardımcılığı ile İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Bölümü başkanı olarak görevlendirildi. 1983 yılında yardımcı doçent, 1989'da doçent oldu, 1995'te profesörlüğe yükseltildi. 1973 yılında Irak ve 1984-86 yıllarında da Tunus hükümetinin tahsis ettiği burslardan yararlanarak adı geçen ülkelerde bilgi görgü ve ihtisâsını arttırıcı çalışmalarda bulundu. 1999-2002 yılları arasında ikinci defa dekan yardımcılığı görevini yürüttü. Görevine aynı fakültenin İslâm Tarihi Anabilim Dalı başkanı ve öğretim üyesi olarak devam etti.

Mehmet Şeker (Tarihçi)

"Dilenci Çocuklar" başlıklı ilk yazısı, 1967 yılında *Babıalide Sabah* gazetesinde; sonraki yıllarda ürünleri aynı gazete ile birlikte *Mücadele* (1967-69), *Gurbet* (1967-69), *Diyanet* (1973-), *İslâm Medeniyeti, Fikir ve Sanatta Hareket, Türk Dünyası Araştırmaları, Ekin, İslâmî Araştırmalar, Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* (1987) gibi dergiler ile *Yeni Asır* ve *Diyanet* gazetelerinde yayımlandı. *TDE Ansiklopedisi* (Dergâh), *İslâmî Bilgiler Ansiklopedisi* (Dergâh), *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

Mehmet Şeker, 1971 yılında *Milliyet* gazetesinin açtığı "Türk Anadolu" konulu yarışmasında *"Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşması"* adlı incelemesiyle ikincilik ödülünü, 1991 yılında Kültür Bakanlığının açtığı "Ahilik Kültürünü Araştırma" yarışmasında *"İbn Batuta'ya Göre Anadolu'nun Sosyal Kültürel ve İktisadi Hayatı ile Ahilik"* adlı çalışmalarıyla mansiyon kazandı. Yurtiçinde ve yurtdışında alanı ile ilgili kongre, sempozyum ve panellere tebliğlerle katıldı. Ayrıca Osmanlı paleografyası ile de meşgul oldu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Selçuk İsâ Bey Camii* (1970), *Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşması* (1973), *İslâm-Türk Medeniyeti Tarihi* (komisyon, 1976), *İslâm-Türk Medeniyeti Tarihi* (Z. Kazıcı ile, 1981), *İslâm'da Sosyal Dayanışma Müesseseleri* (1984), *İbn Batuta'ya Göre Anadolu'nun Sosyal Kültürel ve İktisadi Hayatı ile Ahilik* (1993), *Başşehir Tunus'taki Türkçe Kitabeler* (1994), *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Mevâidü'n-Nefâis fi Kavâidi'l- Mecâlis Adlı Eseri-Tahlil ve Tenkîdi* (1997), *Türk Medeniyeti Tarihi* (Süleyman Genç ile, 1999), *Anadolu'da Birarada Yaşama Tecrübesi* (2000), *Türkiye Selçukluları ve Osmanlılarda Birarada Yaşama Tecrübesi -Müslim ve Gayr-i Müslim İlişkileri* (2001), *Ali b. Hüseyin el-Amâsî ve "Tarîkü'l-Edeb"i* (2002), *Türkistan'dan Anadolu'ya İnsan ve Toplum Hayatı* (2005).

DERLEME: *İmam Birgivi (1994), Türk Kültüründe Menemen (1995), Türk Kültür Tarihinde Tire (1996), İzmirli İsmail Hakkı (1996), Hoca Ahmed Yesevi (1996), Müslüman Coğrafyacıların Gözüyle Ortaçağda Türkler* (İbn Havkal, İstahrî, Kudâme b. Ca'fer, İbn Fakih, İbn Rusteh, El-Ya'kûbî, İbn Huzdarbih, 2004).

ÇEVİRİ: *İslâm Tarihinin Kaynakları ve Araştırma Metodları,* (Seyyide İsmail Kâşif'ten, Doç. Dr. Rıza Savaş, Öğ. Gör. Ramazan Şimşek ile, 1997).

SADELEŞTİRME: *Hilâl ve Haç Çekişmesi* (Halil Hâlid'den, Yrd. Doç. Dr. A. Bülent Baloğlu ile, 1997).

YAYINA HAZIRLAMA (Editör olarak): *Türk Kültüründe Tire* (1994), *İmam Birgivi,* (1994), *Ahmed-i Yesevî, Hayatı-Eserleri-Fikirleri ve Tesirleri* (1996), *Türk Kültüründe Menemen* (1996), *İzmirli İsmail Hakkı* (1996).

ŞEKERCİ, Osman

İslam hukukçusu ve iktisatçısı (D. 1943, Aşağı Demirtaş köyü [Holpenk] / Elazığ – Ö. 26 Nisan 2003, İstanbul). İlköğrenimini köyünde tamamladı. Dini eğitim ve öğretiminc Elazığ Kur'an Kursu'nda başladı. 1957 yılında hafızlığını tamamladıktan sonra 1962-64 yıllarında Elazığ Aksaray Mahallesi'nde imam-hatiplik görevinde bulundu. 1964'te Elazığ İmam Hatip Lisesinden; 1968'de İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünden (şimdi ki adıyla Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi) mezun oldu. Aynı yıl Biga İmam Hatip Lisesi'ne meslek dersleri öğretmeni olarak atandı. 1964-70 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Prof. Dr. Muhammed Hamidullah'ın derslerine devam etti. 1970 yılında Çanakkale Seramik Fabrikaları Camiinde fahri vaizlik görevine başladı. 1973'te Kahire, Beyrut ve Şam; 1975'te de Suudi Arabistan; 1976-77 yıllarında ise Bağdat Edebiyat ve Hukuk Fakültesinde bilimsel çalışmalarda bulundu. 1978 yılında Kale Grubu Şirketlerinde danışmanlık görevine başladı. Daha sonra bu grupta ortaklık, Gönen Gıda (Salça) kuruluşuna destek, madencilik işletmesi zirai işletmecilik (buğday-pirinç-domates v.b. üretimi) , et tavukçuluğu ve Kuveyt-Türk Finans kurucu ortaklığı gibi iktisadi faaliyetlerde bulundu..

1980 yılında Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde İslam Hukuku dalında "*İslam Şirketler Hukuku*" adlı doktora çalışmasını tamamladı. 1981'de Robert Kolejinde öğretmenlik yaptı.

1994-2003 yılları arasında Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde İslam Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak görev yapan Doç. Dr. Osman Şekerci, 2003'te ani bir kalp krizi sonucu vefat etti. Zincirlikuyu Mezarlığına defnedildi. Biga İlim-Yayma Cemiyeti Başkanlığı, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Kur'an Araştırma Vakıfları kurucu üyeliklerinde bulunmuş olan Şekerci, evli, bir kız ve bir erkek çocuk babasıydı; Arapça, Farsça ve İngilizce bilmekteydi.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslam Terbiyesi* (1968), *İslam ve Biz* (1968), *İslam Peygamberinin Dilinden Zikirler ve Dualar* (1975), *Hutbeler* (1976), *Hicret* (1979), *İslam Şirketler Hukuku* (1981), *Kur'an-ı Kerim'de Ahlak* (1988), *İslam'ı Anlamaya Doğru* (1988), *Amerikan Fundamantalizminin Tarihi Yapısı ve İslam Gerçeği, Fıkhi Mezheplere Giriş, İslam'ın Evrensel Boyutu, İslam-Devlet-Cumhuriyet ve Müslüman, İslam Ülkelerinde Gayri Müslimlerin Temel Hakları* (1996), *Tazir Suçları ve Cezaları* (1996), *İnsan Hakları Alanında Temel Belgeler ve İslam* (1996), *İslam da Resim ve Heykel* (1996), *İslâm Devlet Cumhuriyet ve Müslüman* (1999), *İnanç ve İş* (2001), *İbadetin Beyni Dua* (2002), *Cuma Konuşmaları* (2002), *Bilgi Toplumunda Müslümanın Öncelikleri* (2003).

ÇEVİRİ: *Faiz Tarihi ve İslam* (Zeme ve Ömer Faruk'tan), *İslam Ülkelerinde Misyonerlik ve Emperyalizm* (Mustafa Halidi ve Ömer Ferruh'dan, 1968), *Nasihatü'l-Mülük* (Gazzâli'den, 1969), *Zekat Hukuku* (Muhammed Ebû Zehra'dan, 1978), *İslam'ın Gölgesinde İnsanlık* (Muhammed Ebû Zehra'dan), *İslam'da Beşeri Münasebetler* (Muhammed Ebû Zehra'dan).

HAKKINDA: Osman Şekerci / İslâm, Devlet, Cumhuriyet ve Müslüman (1999).

ŞEKEROĞLU, Erdal

Yazar. 30 Haziran 1947, Elazığ doğumlu. Öğrenimini Ankara'da, lisansüstü çalışmalarını ise yurtdışında tamamladı. 1976'dan itibaren öğretim üyeliği yaptı. *Tırtıl Yazıları* (2002) adlı bir deneme kitabı yayımlandı.

"Tırtıl Yazıları, Ezop masalları gibi, doğayı perde olarak kullanmaya çalışmayan, doğayı insanın dünyasını anlamak için bir kaldıraç olarak kullanırken Tanrıya sığınma ihtiyacı da duymayan tam anlamıyla özgür bir bilim adamının güncel yazılarından oluşuyor." (Aydın Çubukçu)

HAKKINDA: Erdal Şekeroğlu / Tırtıl Yazıları (2002).

ŞEMSEDDİN SAMİ

Yazar (D. 1 Haziran 1850, Fraşeri / Yanya / Yunanistan - Ö. 1 Temmuz 1904, İstanbul). Ortaöğrenimini Yanya'daki bir Rum ortaöğretim kurumunda tamamladı (1868). Öğrenim yıllarında Fransızca, İtalyanca, eski Yunanca, Arapça ve Farsça öğrendi. İstanbul'a gelerek Matbuat Kaleminde memurluğa (1871) başladı. Bir yandan da *Sıraç, İbret* ve *Hadika* gazetelerine yazılar yazdı. Trablusgarb'a sürgün olarak gittiğinde *Trablusgarb Vilayet* gazetesini yönetti (1874). Bir yıl sonra affedilerek İstanbul'a döndüğünde *Sabah, Tercüman-ı Şark* gazeteleri ile *Aile, Hafta* dergilerini (1876-80) çıkardı. Daha sonra kurulan Teftiş-i Askerî Komisyonu başkâtipliğine getirildi. Bu göreve ömrünün sonuna kadar devam etti. Ancak 1890 yılından itibaren Erenköy'deki köşkünde gözaltında tutularak, sokağa çıkması ve konuk çağırması yasaklanmıştı. Ölünce, önce Erenköy'deki Sahrayı Cedid Mezarlığına gömüldü, sonradan kemikleri Feriköy'deki aile mezarlığına (1968) nakledildi.

Şemsettin Sami, uzun yıllar meşgul olduğu gazete ve dergi yazarlığının yanı sıra, oyun ve roman türlerinde eserler kaleme aldı, dilbilgisi alanında kitaplar hazırladı. Türk edebiyatının ilk telif romanı sayılan *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*'ı (1872) yazdı. Ermeni yayıncı Mihran Efendi'ye cep kitapları hazırladı. Batı klasiklerinden *Sefiller* (1880) ve *Robinson* (1884) çevirilerini yaptı. Dil alanındaki çalışmalarıyla önemli eserler meydana getirdi. *Orhun Yazıtları*'nı Türkçeye çevirdi. *Kutadgu Bilig*'in ilk incelemesini yaptı. Osmanlıcanın en geniş sözlüğü *Kamus-i Türki*'yi (1900) ve döneminin en kapsamlı ansiklopedisi *Kamusu'l-A'lâm*'ı hazırladı.

"Hemen hemen bütün edebiyat kitaplarında ilk romanın Ahmet Midhat Efendi tarafından kaleme alındığı yazılıdır. Bu kanaati çürütmek maksadıyla 1942 yılında İsmail Hâmi Danişmend neşrettiği bir seri makalede ilk romanın Basan Tevfik Efendi adında biri tarafından 1868'de 'Hayalât-ı Dil' namıyla yayınlandığını söyler. Halbuki hakikat ne kitapların yazdığı, ne de İsmali Hâmi'nin iddiası şeklindedir. İlk Türk romanını 1872'de 'Taaşşuk'u Tal'at ve Fitnat' adlı eseriyle Şemseddin Sami Bey vermiştir. Bu roman, ilk roman diye tanınan A. Midhat Efendi'nin 1874 tarihli "Hasan Mellâh" adındaki kitabından iki yıl önce çıkmıştır. İşin garibi Midhat Efendi bile ilk romanı kendisinin yazdığına inanmıştır ki bir yazısında: 'Bazıları diyorlar ki, İstanbul'da roman yani imkân dahilinde hikâye tasvir ve tahririne ben başlamışım. Bu hüsnü niyete teşekkür ederim.'

"78 sahife ve Divan şairlerinin mesnevileri gibi remzi, mevhum şahıslardan ve vak'alardan ibaret olan (Hayalât-ı Dil)'e de roman demek doğru değildir. Şekli, üslübu, lisanı vesaireyle hiçbir hususiyeti bulunmayan bu kitapçığa bir büyük hikâye demek mümkün olabilir. Halbuki Ş. Sami'nin eseri tam 180 sahifedir ve her şeyiyle bir romandır.

"DİL: İşte romanın en büyük değeri burada. 80 yıl önce yazılmış olan kitabın dili bugünkü neslin bile kolayca anlayabileceği kadar sadedir. İfade

zaman zaman da konuşma dili oluverir: 'Ne oldu sana bugün?', 'Attı pencereden' gibi. Zencî dadının o çetrefil ve tatlı şivesi olduğu gibi alınmış. Romanı okurken, karşınızda, bütün samimiyeti ve tabiiliği ile bir adam konuşuyor sanırsınız. İlk Tanzimat ediplerinde görülen 'halka halk diliyle hitap etmek' gayesi Şemseddin Sami de, bir şuurdur; romanının dili, halk diliyle yazdığı muhakkak olan Mithat Efendi'nin roman dilinden de sadedir...

"Bugünkü zevk ve idrakimize nazaran 'Taaşşuku - Tal'at', mevzuu bakımından iptidaîdir, romantiktir. Fakat dili ve tekniği itibariyle zamanının üstündedir. Bazı bazı 'Pol ve Virjini', 'Romeo – Jülyet' veya "Leyla

O BİR RADİKAL İDİ: ŞEMSEDDİN SAMİ

Yanıbaşında, üç kollu şamdandan başka, birer mumlu iki şamdan daha yanıyordu. Bu mumların aydınlattığı, çepeçevre kitaplarla dolu odada, on iki bin cilde yakın çeşitli dillerdeki kitaplardan bazıları masa ile yanındaki etajer üzerinde açık bırakılmıştı.

Düşük omuzları üzerinden geçirilmiş bir siyah cüppe, ayaklarına doğru uzanıyordu. Bembeyaz kıvırcık sakalını şöyle bir sıvazladı, sonra önündeki notlara doğru eğildi... Bu dekor içinde bir ortaçağ simyagerine benziyordu. Sessizliğin ve yalnızlığın verdiği huzur içinde, zihin meleke-lerini, ilimler âleminin poligon noktaları arasında götürüp getirecek bir doku faaliyetine geçirmek üzereydi. Türk diline bir âbide gibi dikilecek bir eser hazırlıyordu: Kamus-ı Türkî'nin son bentlerine yaklaşmıştı.

Koltuğuna bağdaş kurar gibi oturdu. Sağ ayağını karın hizasına çekti. Dizi üzerinde yazmak için hazırlandı. Düzgün kesilmiş kolon halindeki çizgisiz, mat, mavi kâğıdı elinc aldı. Sol üst ucundan kıvırdıktan sonra, kamış kalemini, kendi yaptığı siyah mürekkebe batırdı. Kalemi, odanın içinde biteviye cızıltılar çıkararak yazmaya başladı.

Koca bir günün akşamına kadar, bu çalışma böylece bitmez tükenmez bir araştırma, inceleme ve kitap ile kâğıtlar arasında devam edecektir. İbrahim Habib Sevük, onun böylesine insanüstü bir çabayla ortaya koyduğu yapıtlara bakıp şöyle diyecektir: "Bazen 40-50 kişilik akademilerin uzun yıllar çalışarak yapamadıkları işi, bir Şemseddin Sami çıkar, devler gibi çalışarak başarır."

Onun ilk fotoğraflarında çok romantik bir yüz ifadesi vardı. Sakalı çıkmaya başlayınca hiç kesmedi. Bu kıvırcık sakallar, onun beynine yerleşmiş altı yabancı dilin gerçek anlamda kendisine kazandırdığı yüke dayanamadı. Vücudu ezildi, saçından evvel sakalı ağardı. İrili ufaklı, yaşına eşit sayıda, tamamı 54 yapıt ortaya koydu. Kuşaklar, onun lûgatlarına baka baka batı dünyasının ilimle dolu aydınlığına eriştiler. Kamus-ı Fransevi, Kamus-ı Arabi, Kamusü'l Âlam, Kamus-ı Türkî... Bunlardan her biri Türk diline büyük katkılar yapan ölümsüz yapıtlar oldu. Türk Dil Kurumu onun yapıtlarına dayanarak doğruldu.

Şemseddin Sami, Türkçeye Osmanlıca denmesine karşı çıkmış, Osmanlıcadaki sözcüklerin yüzde sekseninin konuşma dilinde kullanılmadığını, Tanzimat edebiyatının ise Osmanlıcanın süslerinden kurtulmakla birlikte, sözcük düzeyinde gerekli yalınlığa bir türlü kavuşamadığını ileri sürmüştü.

1894 yılında, sonradan çok moda olacak, ilk "Cep Kitabı" dizisini başlattı. Orhun Abidelerini Türkçeye çevirdi. Daktilosunun klavyesini eski yazıya göre yaptırmayı tasarladı.

1876'da kurduğu "Sabah" gazetesindeki başyazılarıyla dikkat çeken Şemseddin Sami, 1880'den itibaren mabeynde oluşturulan "Teftiş-i askeri komisyonu" katipliği yaptı. Abdülhamit, onu Erenköy'deki evinde "zorunlu ikamet"e mahkûm etti. 1899'a kadar hiç olmazsa evden çıkabiliyor, ziyaretçi kabul ediyordu. O tarihten sonra bunlara da izin verilmedi. Siyatikten muzdarip olduğu için Bursa'ya, tedavi edilmek üzere gitmek istedi, engellendi. 1902'de büyük kızını evlendirirken düğüne bile gitmesine izin çıkmadı.

* * *

Şemseddin Sami, 1884 yılında, Edremitli Kazasker Saadettin Efendinin kızı Emine Hanımla İstanbul'da evlenmişti. Bu minyon, delişmen, hareketli ve atak kadını büyük bir aşkla sevdi. Karısının iyi giyinmesini isterdi. Fakat Emine Hanım orah olmaz, gösterişten uzak, sade bir kıyafeti benimserdi. Bugün İmrahor diye bildiğimiz semt onun dede adından gelmektedir.

Emine Hanım, kocasının isteğiyle yaptırdığı, devre göre birinci sınıf kumaş ve dikişten çıkma elbiselerini, çok kere, misafir gittiği evde, evlenmek üzere olduğunu işittiği yoksul, kimsesiz hizmetçi veya evlatlığa hemen orada çıkarıp verir, onlardan birinin elbisesiyle eve dönerdi. Üstelik spora da düşkündü. Devrin geleneklerine aldırmaz, ev halkının endişeli ve hayret dolu bakışları arasında, öküz arabasına atladığı gibi, Kayışdağı'na gider, su alır, arabayı kendi kullanarak eve dönerdi. Şemseddin Sami, karısının bu hareketlerine engel olmak istese de, çoğunlukla ses çıkarmazdı, onun ancak doküz yıl ömrü kaldığını bilir gibi... Emine Hanım, üremiden öldüğünde, arkasında dokuz yıla sığdırdığı Samiye, Sadiye, Sadi, Sami adlarında dört çocuk bıraktı. Bunlardan Sami (Ali Sami Yen), Türk sporunun kalkınışına büyük katkılardan bulunmuş, anasından gelme özellikler taşıyan bir spor adamı oldu.

Şemseddin Sami çok kibar, güler yüzlü bir insandı. Bütün gün çalışıp rahatsız edilmek istemediği odasında, zaman zaman misafirlerini de ağırlardı. Yorulup ara verdiği zamanlarda büyük kızı Samiye'yi yanına çağırıp onunla ilmî, edebî konuşmalar yapardı. Çok sevdiği Victor Hugo'dan konuşur, onun şiirlerini okur, yahut o sıralarda yakından ilgilendiği astronomiden söz açardı.

Ona sürekli fikir danışmaya gelirlerdi. Çok defa yemek masasında papaz, hoca veya birbirine zıt fikirler taşıyan kimseler yan yana, karşı karşıya otururdu. Nice Alman, Fransız, Arap, Yunan oryantalistler onun rahlesi önünde oturmuştur.

Sekiz kardeşinin de birer cumartesi günü öldüklerini bildiği için, "Ben de cumartesi günü öleceğim!" derdi. Nitekim, 1904 yılının 18 haziran günü yine bir cumartesiye rastladı. Gözlerini ebediyen kapadığında duvardaki saat 21'i gösteriyordu.

Cenazesi henüz evden çıkmadan, Erenköy'de sağlığında rehinden kurtaramadığı köşkü satışa çıktı. Kalan eşya evin önünde mezat edildi. Bir türlü sevemediği ikinci karısı, alacaklılar gelir, borç üstüne kalır diye, eşyasını toplayıp akrabalarının yanına sığındı.

Önceleri içinde cıvıl cıvıl insanların kaynaştığı, misafirlerin kapıdan ve sofradan eksik olmadığı köşk, birden korkunç bir yalnızlığa büründü. Yalnız biri, en üst katta, sokak kapısına bakan büyük camlı pencerenin gerisinde en küçük kızı Sadiye, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Nasıl ağlamasın ki, aşağıda, kapıdan son çıkan birkaç kişi, sırtlarında çuvallar dolusu kitaplarla gidiyorlardı. Hani, babasının, bazen 38-39 derece ateşine rağmen, sayfaları arasına bütün ömrünü göndüğü kitaplar...

(*Hayat Mecmuası*, 20 Kasım 1959, Sayı: 47)

ile Mecnun'un tesirleri sezilen bu romanda Şemsettin Sami, mevzu'unu bölümlere ayırıp bir serlevha koyarak eski halk hikâyeleri tekniğinden ayrılmıştır." (Enver Naci Gökşen)

"Tanzimat çağının ilim hareketlerini gözden geçirenler, dağ gibi yükselen bir şahsiyetle karşılaşırlar. Bu büyük adam, Şemseddin Sâmi Bey'dir.

"Gençliği nasıldı? Bilmiyorum. Bize yadigâr kalan ve onu ömrünün altın çağında gösteren resimleri yoktur. Başına ihtiyarlığın ak tacı konduktan sonra çekilmiş bir fotoğrafına rastlamıştım. Azıcık Bernar Şav'ı andıran, yağsız fakat iri kemikli bir tip. O da Bernar Şav gibi ak pak, kupkuru. Yalnız gözlerinde daha derin bir vakar ve ağırbaşlılık var. Gür, bembeyaz kaşları, alnında viziyerimsi bir çıkıntı yapıyor. Dümdüz ağzında da gözlerinin ciddiyetini tamamlıyan, bir keskinlik var. Karşıdan bakınca, alnın azamet ve heybetinden âdeta baş fark olunmuyor. Yanındaki sandalye ve etajerin verdiği ölçü fikrine göre, üstâdın hayli uzun boylu olduğunu da kabul etmek gerek. Zaten büyük bir faaliyet ve yorucu çalışmalarla dolu bir ömrün, ihtiyar yaşa varışı da gösteriyor ki Şemseddin Sâmi Bey'in beyni kadar sağlam bir gövdesi de varmış. Başka türlü bir bünye, asla bu kadar çok eser veren bir başın mihnetini çekemezdi.

"Ben bu muhterem varlığı görmeye eren bahtiyarlardan değilim. Fakat eserlerini her tavaf ettikçe, ona karşı içim minnet ve şükranla dolar.

"Arnavut olduğu halde Türklüğe ettiği hizmeti, pek az Türk başarmıştır. Ağabeysi Abdül Bey, Preveze'de kılıcı ile Türk saltanatına yararlık göstermişti. O da kalemiyle yüzümüzü ağarttı.

"Şemseddin Sâmi Bey, memlekette ikiliğin hüküm sürüldüğü, yeni ile eskinin çarpıştığı günlerde yaşamıştı. Genç ve uyanık neslin zafere ulaşmasında, onun da emeği vardır.

"Muallim Nâci'nin bayraktarlığını ettiğizümre, hem daha kalabalık, hem daha atılgandı. Muhit, an'ane, itiyat bakımından, memleketin büyük bir kısmı, onlarla beraberdi.

"Gençlerin dâvasındaki hakkı ortaya koymak, hayli zor, çok çetin bir işti. Şemseddin Sâmi Bey, ilmini, bu ümitsiz işe bağlamak fedakârlığından çekinmedi. Etrafa yayılan sultasını tehlikeye koymaktan yılmadı. Hak bildiği yoldan dönmedi.

"Meşhur İmlamız ve Lisanımız makalesi, o zamanki münakaşacıların cinaslı, telmihli, oynak yazıları arasında birdenbire top gibi gürledi. Osmanlıca diye bir lisan olamıyacağını; dilimizin Türk dili olduğunu, ilk defa ilmî esaslara dayanarak söyleyen odur,

"Gerçi bu hakikati sezenler hiç gelmemiş değildi. Fakat lengüistik esaslarına göre izah şerefini ona bağışlamak haklı olur.

"Şemseddin Sâmi Bey, bütün ömrünce kolaydan kaçtı. Zorun, muazzamın tunç kapılarını devirmekten hoşlandı. Onda fikir dünyasının Kaf'larıyla boğuşmak ihtirasile tutuşan bir dev ruhu vardı.

"Kamusu'l-A'lâm'a hele bir bakınız!.. Bir adamın tek başına girişeceği iş midir bu? Arşivleri zengin, tasnifli ülkelerde bile, bu türlü büyük ilim hamlelerini tekler değil, komisyonlar, cemiyetler, encümenler, akademiler yapar.

Şemseddin Sami

"Kamusu'l-A'lâm'ı basit bir tercüme gayreti sanan zavallılara acımak bile çoktur. Çünkü böyle diyenler, şark ve garp ansiklopedilerindeki hususiyetleri farketmemiş biçarelerdir.

"Yakut-ı Hamevi'nin Tabakatü'l-Üdeba'sını görenler, bizdeki ferdi mesai ve kudretin hayranı olurlar. Düşünün ki her cildi kucaklar dolduran bu eser, on sekiz muazzam kitaptan mürekkeptir.

"Tabakatü'l-Fukaha, Tabakatü'l-Hükema, Tabakatü'l-Etıbba gibi eserler de meslekî tasnife tâbi tutularak yazılmıştır. Burada hepsini ayrı ayrı sıralamaya imkân yok.

"Kamusu'l-A'lâm'ı yazmaya heves eden adam, bunların hepsini görmeye, okumaya, kendine göre bir ehemmiyet ve derece tasnifi yapmaya mecburdur. Nakkaşlar, hattatlar, müzehhipler gibi hünerverlere ait ayrı ciltler de caba.

"Eserin bir tarih ve coğrafya lugatı olduğuna göre de karşımıza yeni bir ufuk daha açılır. Garptakilerin tasnifli hülâsalarını bulmak kabil olsa bile, şarka ait mehazlerin hepsini bir bir gözden geçirmek şarttır. Bunun ne demek olduğunu ise, ancak bu beyin çilesini çekenler bilir. Bu yüzden değil midir ki Kamusu'l-A'lâm sahibini, başlarken size bir dev gibi takdim ettim.

"Halbuki Şemseddin Sâmi Bey, yalnız bununla da kalmamış, lisan zihniyetini, imanını gösteren Türkçe kocaman bir Kamus'tan başka, Türkçe'den Fransızca'ya, Fransızca'dan Türkçeye, iki büyük lügat de yazmıştır ki hâlâ en sağlam hüccet olarak ellerde dolaşmaktadır." (Hakkı Süha Gezgin)

ESERLERİ:

ROMAN: *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat* (1872).

OYUN: *Besa Yahud Ahde Vefa* (1875), *Seydi Yahya* (1875), *Gave* (1876).

İNCELEME-SÖZLÜK: *Medeniyet-i İslâmiye* (1879), *Esatir* (1879), *Kadınlar* (1879), *Kamus-ı Fransevî* (Fransızcadan Türkçeye, 1882, Türkçeden Fransızcaya, 1885), *Lisan* (1886), *Usul-i Tenkit ve Tertib* (1886), *Kamusu'l-Alâm* (tarih-coğrafya, meşhur adamlar ansiklopedisi, 6 cilt, 1889-93), *Nev-Usul Sarf-ı Türkî* (1890), *Kamus-ı Türkî* (Türkçe sözlük, 2 cilt, 1899-1900), *Dünya Mitolojisinden Örnekler* (2004).

HAKKINDA: Hikmet Turhan Dağlıoğlu / Şemsettin Sami Hayatı ve Eserleri (1934), Enver Naci Gökşen / İlk Türk Romanı - Araştırmalar (Hisar, sayı: 16, Ağustos 1951), Agâh Sırrı Levend / Şemsettin Sami (1967), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri III (1975), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Asuman Memen / Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat (Radikal Kitap, 2.5.2003).

ŞEMSEDDİN SİVÂSÎ

Mutasavvıf (D. ?, Zile / Tokat - Ö. 1597). Halvetiliğin Şemsiye kolunun kurucusu olup, tam adı Ebü's-Senâ Şemseddin Ahmed es-Sivasi'dir. Yedi yaşında babasının mürşidi (tarikat şeyhi) olan Amasyalı Şeyh Hacı Hızır'ın duasını almak üzere Amasya'ya gitti ve şeyhin teveccühlerine erişerek memleketine döndü. Tokat'a giderek öğrenimini ilerletmeye çalıştı. Öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Tasavvufî eğitimini Cumapazarlı Muslihiddin ile Şirvanlı Mecdeddrin efendilerden aldı. Sivas'ta ilim ve irşatla (Hak yolunu gösterme) uğraştı. Menkıbeleri Receb-i Sivasi'nin *Necmü'l-Hüdâ*, Mehmed Nazmi-i İstanbuli'nin *Hediyetü'l-İhvân*, Müstakîmzâde Süleyman Sadeddin'in *Hulâsatü'l-Hediye* isimli eserlerinde anlatıldı.

ESERLERİ:

Dîvân-ı Ârifâne, Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam, İrşâdü'l-Avâm, Mir'âtü'l-Âhlâk ve Müşevvikü'l-Eşvâk, İbretnümâ, Gülşenâbâd (Hz. Hasan Aksoy, 1998), *Heşt-Behişt, Tercüme-i İlâhînâme-i Şeyh Attâr, Tercüme-i Pendnâme-i Şeyh Attâr, Süleymânnâme, Mevlid-i Nebî, el-Fesâyıh fî tercemeti'l-Levâyıh, Terceme-i Kasîde-i Bür'e, Mir'âtü'l-Eş-*

vâk, Şerhu Muhtasaru'l-Menâr, Şerhu Kavâidü'l-İ'râb, Menâkıb-ı Çihar Yâr-i Güzîn (Haz. H. Südi Erdoğan, 1981), *Cilâu Uyûni'l-Arâii'l-Muhaddere, Nakdü'l-Hâtır, Umdetü'l-Edîb, Şerh-i Gazeliyât-ı Sultan Murâd Han-ı Sâlis, el-Câmiu'n-Nufûs, Letâifü'l-Âyât ve Nukûşu'l-Beyyinât, Dâiretü'l-Usûl, Hüccet-i İlâhiye, Kıssa-i Mûsâ ve Hızır, Şerhu Kelimâti Kümeyl b. Ziyâd, Menâzilü'l-Ârifin, Meclis.*

FIKIH: *Menâsik-i Hacc.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ŞEMSÎ

Bkz. GÜNEREN, Hüseyin Şemsi

ŞEN, Abdurrahman

Gazeteci-yazar. 1 Ağustos 1955, Hafik / Sivas doğumlu. Fatih İlkokulu, Zeytinburnu Akşam Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. 1977'den itibaren *Yeni Devir, Bulvar, Zaman, Ortadoğu* ve *Yeni Asya* gazetelerinde çalıştı. *Cemre* dergisini çıkardı, arkadaşlarıyla Birleşik Sanatçılar Derneğini kurup iki dönem başkanlığını yürüttü. 1996'dan sonra Beyoğlu Belediyesinde kültür ve sanattan sorumlu başkan danışmanlığı yaptı. Aylık kültür-sanat dergisi *Sarmaşık*'ı çıkardı.

Yazıları çalıştığı gazeteler ve *Sarmaşık* dergisinde yer aldı. *Yeni Asya* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. *Beklenen Gün, Fetih ve Fatih* adlı iki oyunu sahnelendi, basılmadı. 1995 yılında Kültür Bakanlığı Türk Kültürüne Hizmet Ödülünü aldı. *Yeni Asya* gazetesinde çıkan bir yazısından dolayı üç ay hapis ve ayrıca para cezasına çarptırıldı. İLESAM, BESAD ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ (Deneme-İnceleme):

Cemre (1990), *Hilal'i Beklerken* (1992), *Renk Renk Sinema* (1996), *Son Sultanü's-Şuârâ* (2005).

HAKKINDA: Yunus Akgül / İllah Olmuz Bir İdealistin Portresi (Yeni Şafak, 13.4.2002).

Abdurrahman Şen

ABDURRAHMAN ŞEN

"BEYAZ SİNEMA" NEYİN SİNEMASIDIR?

Bu güne kadar bir çok defa tekrarladığımız bir tavrımızı, sözün başında bir kere daha hatırlatmak istiyorum: Sağcılık-solculuk-ilericilik-gericilik başta olmak üzere her türlü ideolojik ve siyasî değerlendirmelerle, sathî yaklaşımlarla Beyaz Sinema arasında bağlantı kurmak, kurmaya çalışmak abesle iştigaldir.

Çelik-çomak oynayarak vakit geçirenlerle, laf salatalarını "mesaj" sananların Beyaz Sinema'yı anlamamaları, uzak durmaları normaldir ve yadırganmamalıdır.

Kısaca; insanın yaradılış gayesinin, estetik bezeyişle, sanatkârâne anlatımla ve çağın gerekleriyle perdeye yansımasının sinemadaki adıdır Beyaz Sinema...

"Beyaz Sinema" tabiri, "İslâm" denilmesinden utanıldığı için kullanılmadığı gibi; dar alana sıkışmış "herhangi bir kesimin sineması..." da değildir...

Çünkü; "Beyaz Sinema"yı bir kesime mâl etmeye çalışmak, milletimizi "millet" yapan özelliklerin hazinelerinden bazılarını görmemenin, kültürel zenginliğinin ve birikiminin farkında olmamanın yanı sıra, "İslâm'ın tebliğ üslûbu" kadar, tasavvuf! bazı inceliklerini de bilmemek/ dikkate almamak demektir ki... İtirazımız zaten ona!

İlk söylediğimiz günlerin atmosferinde nasıl algılarımış olursa olsun; hemen şunu belirtmek zorundayım ki "Beyaz Sinema"; hiçbir tabirin devamı veya ona farklı bir tanım bulma telaşının ürünü değildir. Geçmişten beslenen geleceğe umutlu bakışın adıdır.

Çok yüzeyden konuşacak olursak, özetle: Yıllarca tek parti baskısı yaşayan dinine bağlı kalabalık küle; aralarında sinemanın da bulunduğu ve genelde batı kaynaklı bir çok yenilikle karşılaştığında çözüm olarak ilgilenmemeyi, sırtını dönmeyi tercih etmiş ve -zaman içinde açıkça görüldüğü gibi- son derece yanılmıştır. Bu sırt dönme ve ilgilenmemeyi ortadan kaldırmak isteyenler, hâkim kitlenin batıcı ve inkarcı tavrım geniş kitlelere daha açık anlatabilmek için -günün şartları gereği de- açık seçik "İslâm" kelimesinden yardım istemişlerdir. Bu durum giderek; içeriden ve dışarıdan gelen talep ve zorlamalar doğrultusunda "İslâm" yanı sıra "İslâm/cı" tanımını da beraberinde getirmiştir.

Giderek, siyasette hız kazanan ve diğer alanlara da sıçrayan ".....ci"li yaklaşım ve yorumlardan nasibini alanlar arasına sanat/sinema da katılmış, "İslâm"ın evrensel mesajından beslenmek yerine, çoğu zaman yüzeysel tercihlerin, siyasî alandan beslenen güncel değerlendirmeleriyle ".....ci" olmayı yeterli bulmalar öne çıkmıştır.

Oysa...Çeyrek yüzyıl öncesinin siyaset ortamını da düşününce bir nebze olsun haklı bir mantığı bulunabilecek bu yaklaşımın, yerini artık ele alınan meslek koluyla, sanat dalıyla ilgili terimlere bırakması gerekbidir. Hassasiyet gösterilmesi gereken konu; sanat eseri olmadan o dalda ürün verme iddiaları, "İslâm" kelimesiyle birlikte paketlenerek sunulmamalıdır.

Her hangi bir sanatçıdan çok daha fazla biçimde, İslâmî inancı bulunan sanatçıların dikkat etmesi ve çalışmalarında uygulaması gereken bir ihtiyaç vardır... Ortaya konulacak sanat eserinde sadece bir kitle, bir zümre, bir grup değil; bütün bir kitlenin, insanlığın muhatap alınması lüzumudur. O takdirde iddiacısı olunan İslâm'ın da özüne daha sadık kalınmış olunacak, "mesaj" ya da "tebliğ" daha amacına uygun hâle gelecektir. Diğeri, yani genelde uygulanagelen yöntem, "Müslümanlara Müslümanlığı öğretmekle" geçen zamanlar, harcanan paralardan, tüketilen ömürlerden ibaretir ve İslâmî ölçülere göre de çok yönlü, korkunç bir israf söz konusudur.

Özetle Beyaz Sinema: Yaşadığımız toplumsal kafa karışıklığından arındığımız ve kendimize çekidüzen vermeye niyetlendiğimizde sarılacağımız hazinelerimizden istifadeyle yapacağımız sanat/ sinema çalışmalarının, önceden konulmuş umut adıdır!

(*Türk Edebiyatı*, Aralık 2001)

ŞEN, Ayşe

Edebiyat araştırmacısı. 14 Ocak 1976, İzmir doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmir'de tamamladı. 1993 yılında girdiği Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1997 yılında mezun oldu.

1998 yılında İzmir'de Bayındır Teknik ve Endüstri Meslek Lisesinde Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak çalışmaya başladı. 2004 yılında Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında *"Mahmut Özay'ın Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme"* adlı çalışmasıyla yüksek lisans tezini tamamladı. İzmir'de Gürçeşme Lisesinde Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak çalıştı. *"Yaşamı ve Eserleriyle Mahmut Özay"* (2005) adlı bir incelcme kitabı vardır.

Faruk Şen

ŞEN, Faruk

Araştırmacı-yazar. 21 Nisan 1948, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi İşletme Faklütesi (1977) mezunu. Doktorasını 1979'da Münster Üniversitesinde (Almanya) tamamladı. Alman üniversitelerinde asistan ve öğretim üyesi olarak çalıştı. Çalışmalarını "profesör doktor" unvanıyla Essen Üniversitesi öğretim üyeliğinin yanı sıra Türkiye Araştırmacılar Merkezi yöneticisi olarak sürdürdü. Türkiye-Avrupa ilişkileri, çokkültürlülük ve göçmen işçiler sorunlarına ilişkin çalışmalarıyla tanındı. Kitaplarının yanı sıra Türkçe, Almanca ve İngilizce çok sayıda makalesi çeşitli dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Türken in Deutschland, Türkei Sczialkunde, The Turkish Business Community in the FRG and its Impact on the FRG-Türkish Relations (1989), *Bonn-Ankara Hattı, Ateş Çemberinde Dış Politika, Türkiye'nin Ufukları, Türkiye'den Avrupa Topluluğuna Göç Hareketleri* (Sedef Koray ile, 1993, Köln), *Türken in Deutschland* (Andreas Goldberg ile, 1996, Münih), *Federal Almanya'da Türklerin Kültürel Sorunları* (1996, Köln), *Landerbericht Türkei Wissenschaftliche Buchgesellschaft* (Çiğdem Akaya ve Yasemin Özbek ile, 1998, Darmstad), *Avrupa Türkleri / Federal Almanya ve Diğer AB Ülkelerinde Çalışan Türklerin Ekonomik Gücü* (Yunus Ulusoy, Güray Öz ile, 1999), *Türkiye AB İlişkilerinde Dış Etkenler.*

HAKKINDA: Reyhan Güntürk (Cumhuriyet Kitap, 10 Haziran 1999), Faruk Şen / Avrupa Türkleri (1999).

ŞEN, Kemal A.

Şair. 1930, Kayseri doğumlu. Şiirlerinde genellikle Cesurî ve Derûnî mahlasını kullandı. Küçük yaşlarda iken babasını kaybettiği için, ilkokuldan sonra öğrenimine devam edemedi. Küçük yaşlardan itibaren yazmaya başladığı şiirlerinden ilki 1949'da Halkevi'nin dergisi *Erciyes*'te yayımlandı. *Erciyes Çocuğu* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

ŞEN, Mehmet

Şair. 1961, Kurttutan köyü / Salihli / Manisa doğumlu. Öğrenimini ilkokuldan sonra sürdürmedi. Çiftçilikle uğraştı. Ancak şiire büyük ilgi duydu. Şiirlerini 2001'den itibaren düzenli olarak Salihli'de yayımlanmakta olan *Bizim Ece* ve *Sevgi Yolu* antolojilerinde yayımladı. *Bizim Ece* dergisinin düzenlemiş olduğu şiir etkinliklerine katıldı. Şiirlerinin bir bölümünü 2005'te *Yan Yüreğim Yan* adlı şiir kitabında topladı. Salihli Sanatçı Şair ve Yazarlar Derneği üyesidir.

Mehmet Şen

MUSTAFA ŞEN

ÖLÜM

Uçuk mavi, pembe bir tüldür ölüm,
Ak kuşun kanadında gelir.
Kumrular huu çeker saçaklarda
Ak güvercinler ağar göğe.
Hevenk hevenk arzular döner yeşile
Mevsimler bahar olur.
Can kuşu kanada biner
Göçer geldiği yere.
(Darmadağınık, 2003)

Mustafa Şen

ŞEN, Mustafa

Şair. 25 Haziran 1927, Başpınar bucağı / Kemaliye / Erzincan doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu İstanbul'da Yenikapı Ortaokulunda tamamladı. Erzurum Öğretmen Okulunu bitirdikten (1948) sonra üç yıl köylerde ilkokul öğretmenliği yaptı. 1954 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümünden mezun oldu. Samsun, Kayseri, Antalya, Bursa ilköğretmen okullarında meslek dersleri öğretmeni ve yönetici olarak hizmet verdi. Bursa Eğitim Enstitüsünde meslek dersleri öğretmeni ve müdür başyardımcısı, Gazi Eğitim Enstitüsünde müdür ve meslek dersleri öğretmeni olarak çalıştı. Bu görevde iken 1978 yılında emekliye ayrıldı. Daha sonra Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinde Personel ve Eğitim Dairesi Başkanı (1978-90) olarak çalıştı, burada yaş sınırını doldurduğundan emekliye ayrıldı.

MUSTAFA ŞEN

BU EL

Şefkatle yara sardı, göz yaşı sildi bu el,
Sıcacık nefes gibi sardı, okşadı bu el.
Göz oldu, yürek oldu, kucak oldu açıldı.
Sevmeye doyamadı, hasretle yandı bu el.
(Darmadağınık, 2003)

Şiirleri, makale, öykü ve anıları 1975'ten itibaren *Kaynak*, *Veto*, *Orkun*, *Çınaraltı*, *İstanbul*, *Gökkubbe*, *Alkım*, *Eğitim Hareketleri*, *Türk Edebiyatı*, *Çağdaş Eğitim*, *Millî Kültür*, *Türk Yurdu* dergileri ile TOBB'un *İktisat Gazetesi* ve çeşitli yayın organlarında yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Dar Ağacına Çektim Arzularımı (1971), *Darmadağınık* (2003).

HAKKINDA: Cemal Çalışkan / Mustafa Şen ve Darmadağınık isimli şiir kitabı (Anayurt gazetesi, 10.5.2003), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003).

ŞEN, Necdet

Çizer, çizgi roman yazarı. 1956, Giresun doğumlu. Çizerliğe *Gırgır* adlı mizah dergisinde başladı. Daha sonra gazetelerde günlük tefrikalar yazıp çizdi. *Güneş* gazetesindeki spor çizerliğinin yanı sıra çeşitli kitap kapakları yaptı. *Çulsuz Köyün Sultanı*, *Bunalım Burhan*, *Karagöz'ün Maceraları* bu dönemde çizdiği bazı hikâyelerdi. En bilinen karakteri, ilk olarak 1980 yılı sonunda *Hey* dergisinin mizah eki *Curcuna*'da görülen, bezgin, eleştirici ve muhalif bir kişilik olan "Hızlı Gazeteci"dir. 1984 yılı sonunda *Cumhuriyet* gazetesinde yeniden başlattığı çizgi hikâyeleri daha sonra çeşitli albümlerde toplandı. İki kez yargılandı. İlk defa cumhurbaşkanı Turgut Özal'a hakaretten, ikinci defa *Joker* dergisine çizdiği Memet ile Memo çizgi romanında "devletin güvenlik güçlerine ve orduya hakaretten" hakkında dava açıldı, her ikisinden de beraat etti. Soraki yıllarda *Hürriyet* gazetesinde çalıştı.

"*Hızlı Gazeteci diğer çizgi roman kahramanlarıyla karşılaştırıldığında bir kahraman sayılmaz. Yakışıklı değil, vücudunu üçgenleştiren kas kütleleri yok, ismine karşın miskin, yaşama sanatının acemisi, kıblesini yitirmiş bir seyyah, bir anti-kahraman... Ama erdem sahibi. Elimizdeki kitapta Hızlı Gazeteci gazeteciliği bırakmıştır ve evinde, insanlardan uzak, roman yazmak istemektedir. Eski bir meslektaşından, Global TV'de yayımlanacak tartışma ile reality show arası bir program için metin yazma teklifi alır. Fakat elektronik turnikelerle donatılmış televizyon binasında kendisini sürprizler beklemektedir. Kötülük araçısı ve kelle avcısı gazeteciler eskiden Babıâli'de beraber çalıştıklarına hiç benzememektedirler. Rambovari bodyguard'lar ve uzun bir süre önce ayrıldığı ve o zamandan beri görmediği, fakat halen unutamadığı eski sevgilisi Mimoza da aynı program için çalışmaktadır.*" (Ceyhan Usanmaz)

ESERLERİ:

ÇİZGİ ROMAN: *Hızlı Gazeteci Serisi* (32 cilt, 2002-04), *Tatilcinin El Kitabı* (2003), *Papatya* (2003), *Bir Geminin Son Seferi* (2003), *Galiba Sana Aşık Oldum* (2003), *Gazetecinin Bir Günü* (2003), *Beni Böyle Sev Seveceksen* (2004), *İffet Nasıl Afet Oldu?* (2004).

GEZİ: *Nereye?: Uzak Asya Yollarında Bir İç Yolculuğun Öyküsü* (2001).

HAKKINDA: Ceyhan Usanmaz / Hızlı Gazeteci: Kırılgan Çocuk İrisi (Virgül, sayı: 50, Nisan 2002).

ŞEN, Selim

Şair. 1 Ocak 1963, Mardin doğumlu. Selim Baran imzasını da kullandı. İstanbul Maliye Meslek Lisesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Yönetimi Bölümü (1985) mezunu. İstanbul'da banka müfettişliği ve mali müşavirlik yaptı. Şiirleri 1986'dan itibaren *Gökyüzü*, *Evrensel Kültür* vd. dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Çiçeklerim Kuş Açar (1995), *Ten ve Söz* (2001).

HAKKINDA: Ten ve Söz (Kitap Rehberi, Aralık 2001), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

ŞEN, Seyit Mehmet

Şair ve yazar. 6 Mayıs 1944, Gerede / Bolu doğumlu. Gerede Macarlar Köyü İlkokulu, İzmit Lisesi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi (1970) mezunu. Gerede'de öğretmen (1964-66), Eğirdir'de ziraat mühendisi (1971-73) olarak çalıştıktan sonra Erzurum Atatürk Üniversitesine asistan olarak girdi. Burada doktorasını tamamladı ve doçent olarak öğretim üyeliği yaptı (1973-84). Bir süre dc 19 Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesinde görevini sürdürüp (1984-88), Van 100. Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi dekanlığına atandı. Dört yıl dekanlık yaptıktan sonra 1992 yılında aynı üniversitenin rektörlüğüne getirildi. 1995'ten itibaren Büyük Birlik Partisi genel başkan yardımcısı olarak görev yaptı. 1994'te Ankara Başkent Grubu tarafından yılın bürokratı seçildi. Makalelerini *Yeni Devir*, *Gündüz*, *Sağduyu* gazeteleri ile *Altınoluk* ve *İlkadım* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *O Belde* (1987), *Gül Ülkesi* (1998).

DENEME-İNCELEME: *Devletin Tanrılaşması* (1996), *Laika / Sultanın*

SEYİT MEHMET ŞEN

AĞAÇLAR KIŞIN OLGUNLAŞIR

Hüzünler, kederler ve çileler birer kıştır, neşeler, sevinçler ve zevkler ise birer bahar. Hüzünler, kederler ve çilelerdir ki, bizlere neşelerin, sevinçlerin ve zevklerin bahar olduklarını öğretir. Bu öğretiştir ki, şükre yöneltir bizi. Bu şükürdür ki, bizlere verilen nimetleri ve baharları ziyadeleştirir. Çünkü "şükredersenız, artırırım" müjdesi verilmiştir, bu ümmete. Ve şükür, Cüneyd-i Bağdadi'nin lisanıyla, "Allah'ın verdiği nimetlerle, Allah'a isyan etmeme"nin adıdır. Ve isyan kıştır, şükür ise bahar. Önemli olan ve aslolan, isyan kışına girmemek değil, isyan kışına takılıp kalmamaktır. Bilinen bir gerçektir ki, bizler "günah işleyen ve tevbe eden kullar" olarak yaratıldık.

Ve "günahsız kölelik" peşinde koşuşumuz değil midir ki, bizleri namertlere, zalimlere ve şeytanın uşaklarına esir oluşa hazırlamıştır. Oysa günahsızlık meleklere mahsustur; sevapsızlık ise şeytanlara. Bu nedenle, şeytan devamlı kışta, melek ise devamlı baharda yaşar. Fakat bizler sıradan insanlar olarak, sürekli bir şekilde melek baharında yaşamaya takat getiremeyiz; şeytan kışında yaşamak ise inanan insana yakışmaz elbette. Hal böyle olunca, "günahsız köle"liğe talim ederek melek olmanın yollarını aramaktansa, günaha açık insan olmanın idrakiyle yaşayıp, şeytana ve şeytanın uşaklarına esir olmamanın onurunu taşımalı değil miyiz? Unutmayalım, eller kire bulaşmazsa, sokak pisliğini temizlemek mümkün olmayacaktır, hem de ilelebed.

Ağaçlar kışın olgunlaşır; onlar ise kışın ölür demiştik. Öyleyse, ayakta durmak ve baharın kıymetini bilerek, tekrar baharla kavuşmak istiyorsak eğer, kışın olgunlaşan ağaçları örnek alalım kendimize. Kışın olgunlaşan ve baharın hazırlığını kışın yapan ağaçlara. Evet, o asırlara meydan okuyan devasa ağaçlardır ki, bahara hazırlıklarını kışın yaparlar. Onun için ofladıp puflamazlar bizim gibi; feryat figan etmezler, acı çığlıklar koparmazlar, ellerini dizlerine, başlarını taş duvarlara vurmazlar ve işin en güzel olan tarafı da, başlarına gelen felaketlerin müsebbibi olarak çevrelerinde şeytan arayışına girmezler. Onlar, yani o devasa ağaçlar bilirler ki, kış kıştır ve fani olan ömürler içinde mutlaka gelecektir. O halde ondan faydalanmanın →

bir yolunu bulmalıdırlar ve öyle de yaparlar. Kışın en şiddetli soğuklarında olgunlaştırırlar, baharda çiçek çiçek açacak ve meyveye duracak olan tomurcuklarını. Ve kışa dayanamayan tomurcuklarını, kışa dayanamayan dallarını sevmezler ağaçlar; "ot gibi olmayın" derler onlara, lisanı halleriyle ve ot gibi olan dallarının akibetlerini gösterirler bakan ve gören herkese ibret-i alem için.

Ağaçlar kışın olgunlaşırlar; istersenız sorulun kendilerine ve can kulağıyla dinleyip, ortak olalım serüvenlerine. Eğer dost olur ve kendileriyle dostluğu artırabilirsek çok şeyler anlatacaklardır ve belki de en esrarlı sırlarını açacaklardır bize. Hem de ne sırlardır, o sırlar. Dik olmanın ve dik durmanın tılsımı gizlidir o sırlarda; karakış ortasında olgunlaşmayı bilmenin ve olgunlaşmayı becerebilmenin de.

Ağaçlar kışın olgunlaşır ve insanlar da.. Kış geçirmemiş insan, kış geçirmemiş veli ve hele hele kış geçirmemiş nebi bulamazsınız. Evet, nebiler ve veliler mutlaka kış sınavından geçerler ve çoğu zaman diğer insanlar da. Eğer bir insan kış sınavından geçmemişse, hiç olgunlaşmamış ve tamamiyle ham kalmıştır. Tıpkı ham meyveler gibidir böyleleri ve yola da çıkılmaz, sohbet de edilmez böyleleriyle. Sözleri yaz ortasında zemheri ayazı gibi dokunur insana; sohbetleri ise tad vermeyen ekşi meyvelere benzer, ağızların tadını kaçırır insanların.

Ağaçlar kışın olgunlaşır ve insanlar da.. Bilesiniz ki, otlar ise kışın ölür ve insana kışa dayanmayan bir mevsimlik otlar gibi olmak ise hiç mi hiç yakışmaz. Çünkü insan, dağın taşın yüklenmekten kaçındığı emaneti yüklenme cesaretini ve diryetini göstermiştir. Öyleyse, gereğini yapacaktır bu emaneti yüklenip, yeryüzünde Allahü'cc'nın halifesi olma işinin. Şüphesiz ki kolay değildir halifelik ve üstelik bu halifelik bir de Allahü'cc'nın halifeliği ise. O zaman daha başka davranmak ve bir başka dirençli olmak zorundadır, kış soğuklarına karşı; ne kadar şiddetli olurlarsa olsunlar. Bu nedenle, ne yaz sıcaklarına dayanamayıp solan, ne de kış soğuklarına dayanamayıp ölen bir mevsimlik otlar gibi olmaktan kaçınalım ve asırlık meyve ağaçları gibi olalım diyorum; siz ne diyorsunuz?

(Ağaçlar Kışın Olgunlaşır, 2000)

Gözdesi (1997), *Sistemin Ahtapotlaşması* (1997), *Demoklasya / Tabular Ülkesi*(1997), *Değişimin İkilemi*(1998), *Ağaçlar Kışın Olgunlaşır* (2000), *Kavgaların Anatomisi* (2000).

ŞEN, Şamil

Araştırmacı, yazar. 1969, Niksar / Tokat doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Niksar Başçiftlik İlkokulu ve Niksar Başçiftlik Lisesinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü (1991) mezunu. 1992 yılında aynı bölümde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. 2001'de "*Karabük-Safranbolu Havzasının Sedimenter Analizi ve Bölgedeki Diğer Havzalarla İlişkileri*"adlı tez çalışmasıyla doktorasını tamamladı. 2003 yılında yardımcı doçent oldu. İÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Yürütücü Sekreterliği ve Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) desteğinde Trakya Havzası'nın sedimenter analizini yapmaya ve petrol-doğal gaz aramacılığını yönlendirmeye yönelik çalışmalar yürüttü. Genel Kurmay Başkanlığı Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi (SAREM) bilimsel üyeliğine seçildi. Dünya petrol ve doğal gaz yatakları, enerji sağlama güvenliği ve petrol fiyatları üzerine incelemelerde bulundu. Makaleleri, çeşitli bilimsel dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

Yeni Dünya Petrol Düzeni ve Körfez Savaşları (Ş. Üşümezsoy ile, 2003), *Cehennem Kazanı: Orta Doğu - Orta Asya'da Enerji Sağlama Güvenliği* (2005).

ŞENBALKAN, Şadıman

Şair ve yazar. 8 Eylül 1957, İzmir doğumlu. Karşıyaka Kenan Gamsız İlkokulu, Karşıyaka Lisesi orta bölümü, İzmir Kız Lisesi (1977), Anadolu Üniversitesi AÖF İşletme Bölümü (1998) mezunu. Turizm Meslek

Şadıman Şenbalkan

Yüksek Okulundan tur operatörlüğü sertifikası aldı. 1985 yılından itibaren gazetecilik mesleğine girerek *Ege Telgraf*, *Ege Yeni Asır* vd. gazetelerinde muhabirlik, turizm işletmeciliği, reklamcılık yaptı. 2002 yılından itibaren reklamcılık sektöründe çalışmaya başladı. Ürünleri çalıştığı yayın organlarında yer aldı. *Yenigün* gazetesinde makaleleri yayımlandı. BESAM, Edebiyatçılar Derneği, KIBATEK üyesidir.

"Şadıman hanım genç, yetenekli bir yazar... İki güzel kitabı var, ikisinin de özü kadın... Ama 'feministçe' değil insanca... Sohbetin bir yerinde söylediği şu söz çok önemli: 'Kadın değil, önce insan... Kadın bilinçli olursa, yaratıcılığı ön plana çıkar...' Biz sadece ekranın bize sunduğu, kendini satan, koca arayan şöhret budalalarını görüyoruz. Oysa bu toplumda Şadıman hanım gibi düşünen, yazan, bir dünya görüşü olan milyonlarca kadın var..." (Hürol Dağdelen)

ESERLERİ:

ROMAN: *Umut Hiç Bitmiyor* (1998), *Öyleyse Hümanist Değilim* (2001), *Namuslu Namussuz Cehenneminde* (2004), *Hoş Geldin Ben Hoşçakal Sen* (2006).

ŞİİR: *İz Düşü* (2001).

ÖYKÜ: *Cumartesi Hikâyeleri* (2002, İngilizceye çevrildi), *Cuma Anneleri* (2006).

HAKKINDA: Hürol Dağdelen / İyice Okuyun! (Yeni Asır, 3.10.2001), Şadıman Şenbalkan / Cumartesi Hikâyeleri (2002) - Namuslu Namussuz Cehenneminde (2004).

ŞENBAY, Nüzhet

Araştırmacı, yazar, çevirmen (D. 1910, Üsküdar / İstanbul – Ö. 14 Haziran 1991, İstanbul). İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Daha sonra Ankara'ya bir süre Ziraat Bankasında görev yaptı. Bu dönemde Ankara Halkevi Tiyatro kolunda görev aldı. Devlet Konservatuarı Tiyatro Yüksek Bölümünü (1936-41) bitirdi. Aynı bölümde diksiyon asistanlığı yaptı. Milli Eğitim Bakanlığınca gönderildiği Fransa'da, iki yıl ses eğitimi konusunda incelemelerde bulundu. Yurda döndükten sonra da sahne çalışmalarıyla diksiyon öğretmenliğini birlikte yürüttü. Emekli oluncaya kadar Ankara Devlet Konservatuarında diksiyon öğretmeni olarak çalıştı. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde, radyo ve televizyon spikerlik kurslarında ders verdi.

ESERLERİ:

TİYATRO: *Alıştırmalı Diksiyon Sanatı* (2 cilt, 1988), *Söz ve Diksiyon Sanatı* (2000).

ÇEVİRİ: *Elektra'ya Yas Yaraşır* (Eugene O'neil'den, Müçteba Dorukman ile, 1960).

ŞADIMAN ŞENBALKAN

O BİR MELEKTİ

Aşk çocuğu İzmir'in Sirinyeri'nde doğmuştu, ellili yılların başlarında. Adını, Melek koydular, mimik kızın. Ağabeyi Veli, altı aylıkken daha yaşamı tanımadan ölmüştü. Melek, güçsüz, zayıf, minicik bir bebekti. Ailenin göz bebeğiydi. Velisini kaybeden aile, kızları Meleğin üzerine titriyor, biricik yavrularını itina ile bakıyorlardı. Melek bebek, teyzelerinin kucağında, babasının dizlerinde, annesinin gülüşünde büyüyor, o çıt kırıldım bedeni gün be gün gelişiyordu. Kıymet Hanım'ın gülen gözleri kızı Melekle gülüyor, ölen oğluyla kararan dünyası, kızıyla aydınlanıyordu. Melek bebeğin, anne tarafından iki teyzesi, dedesi, ninesi vardı. Baba tarafından da yakın akrabaları; tek halası ve babaannesi idi. O mimik kız sülalenin tek ve ilk torunuydu. Kaşı gözü daha bebekliğinde göz okşuyordu Meleğin. Kıymet Hanım, büyük bir aşkla evlenip sevdiği kocası Arif Beyi seviyordu ama tuhaf bir önsezi ile mutluluğuna gölge düşmesinden korkuyordu. Ve o önsezi Kıymet Hanım'ın içini kemiriyor, "bilinmez" olacaklara gebeliğin tedirginliğini sezgili insanların bekleyişlerinde huzurunun elinden akıp gittiğini düşünüyordu. Nitekim, az bir zaman sonra eşi Arif Bey, severek, isteyerek aldığı Kıymet'ini aldattığını, ondan derhal boşanmak istediğini karısına söylemişti:

"Kıymet Hanım, artık seni sevmiyorum. Ben bir başkasını seviyorum ve onunla evleneceğim. Acele beni boşa. Çünkü seninle paylaştığım duygular bitti. Zorluk çıkarmadan boşan benden." Bir anda iç dünyası alabora olmuştu genç kadının. Nutku tutulmuştu ama, kadın onuru onu koluyordu ve vakur bir edayla, kocasına cevabını vermişti:

"Hemen mahkemeye başvur. Beni istemeyen, aldatan bir koca ile bir saniye dahi oturamam.

Babamın bize yaptığı bu evden, senin gitmen icap etse de ben gidiyorum. Fakat Meleğimi sana asla vermem. Kızım henüz iki yaşında, üstelik anne çocuğu." "Evi baban mı yaptı? Bize biraz yardım ettiler diye, ev onların, senin mi oldu? Meleği de istemiyorum. Kızımız sende kalsın ama ev benim."

Naümkörlük kişisiyle örtüşüyor, aşk, sevda, yuva; başka bir "aşkın" kucağında birimi mesut ediyor, bir çok öteki leri bedbaht ediyordu. Meleğin ailesinin dağılması, kolay olmuştu. Kıymet Hanım, boşanmamak için inat etmemiş ve uğruna kendini kör kuyuya attığı Arif'ini bir celsede boşamıştı. Kadın onuru, sevgiyi, aşkı, çaresizliği aşıyor, yalnız kalmayı istemese de hazmediyordu. Kıymet Hanım, ailesinin yanına taşınmış, Meleğini kimselere muhtaç etmemek için de tütün mağazasına mevsimlik işçi girmişti. Kız kardeşleri evlenip yuva kurmuş, o dağları yuvasının ardından kızıyla onların mutluluğunu seyreder olmuştu. Arif Bey, kızını arayıp sormuyor, tek kızına; baba duygusunu tattırmıyordu. Kıymet Hanım'ın görmüş geçirmiş babası kızının iç çekişlerine dayanamıyor, henüz yirmi yaşındaki kızının mahzun yalnızlığına çareler arıyordu. Ve bir gün onunca kızının kayınpederi

Onlara gelmiş, kızına genç bir evlenmemiş bir delikanlıyı beraberinde getirmişti. Allah'ın emriyle Kıymet Hanım'ı babasından istediler. Kıymet Hanım, direnmiş, "Meleğime üvey baba istemem "demişti ama, babası otoriterdi ve otoriteci babanın tavrından da Kıymet Hanım'a kaçış yolu bulunmamıştı. Hiç evlenmemiş Rıza Beyle, Kıymet Hanım, evlenmiş, ilk kocası Arif Bey'in yüreğinde açtığı derin yarayı Rıza Beyle unutmuştu. İkinci evliliğinden de üç çocuğu olmuştu Kıymet Hanım'ın. O çocuklara rağmen, Meleği için mevsimlik işine gidiyor, kızını üvey babaya ezdirmemeye uğraşıyordu. Anneanne ve teyzeler Meleğin, üzerine titriyor, üvey baba "nas" baba oluyordu. Rıza Bey, aileyi yanıltmamış, Meleği öz evladı gibi bağrına basmıştı. Ama bir eziklik vardı Meleğin içinden atamadığı, o garip azalmışlık, duygusu. Yıllar yılara eklenmiş, Melek, çıtı pıtı, oya gibi yüzlü bir genç kız olmuştu. Dikiş nakış okulunu bitirmiş, elinden her iş gelen marifetli mi marifetli bir kızdı. Kardeşlerine bakıyor, onun için çalışan annesinin yerine kardeşlerine Melek Kız, annelik ediyordu.

Arif Bey, kızının varlığından habersiz kızına izini kaybettirmiş, kendi hayatını kurmuştu. Bu dünya getirmeye sebep olduğu kızı sanki kızı değildi. Meleği ancak yeni yetiştiği zamanlarda görmüş, onu metazori üç-beş kuruş harçlık vermişti. Sonrasında yolu izi kaybolmuş bir babaydı. Melek on sekizinde muhitlerinde oturan bir delikanlıya aşık olmuştu. İlk aşk genç kızın yüreğini hoplatıyor, köşe başı konuşmalarında, arkadaş düğünlerinde bakışan gençlerin gönlü birbirlerine akıyordu. Meleğin sevdiği Ahmet, okuyamamış, fakir bir gençti. Yurt dışına gidip hayatını kurtarmak istiyor,

Meleğinle dönüş için kavilleşiyordu. Mahalle duymuştu bu temiz aşkı. Ahmet İngiltere'ye gidecek iken Melek, Ahmet'in geçtiği yola çıkmış, ona uzaktan el sallamıştı. Konu-komşu kızın masum sevgisini dillerine sakız etmiş, kızı dedikodu malzemesi yapmıştı. Ahmet'ini uzaktan uğurlayan Melek, evlerine döndüğünde, tepesine üşüşen annesi, anneannesi ve teyzelerinden, namus elden gitmesin diye, "dayak" yemişti. Yüreğinin acısından vurulan bedenin acısını duymuyordu. Ahmet, İngiltere'ye yerleşmiş, Meleğine, eş-dostla gönderdiği haberlerde,"bekle beni" demişti. (...) Emsüesi genç kızla alay ediyor, kah yüzünü güldüren ince alayda kızı sevindiriyor, kah üzüyordu:

(*Cumartesi Hikâyeleri*, 2002.)

ŞENÇAĞLAR, Mehmet

Şair (D. 1932, Ezerçe köyü / Razgrat / Bulgaristan - Ö. 1986, İstanbul). Mehmet Davudov imzasını da kullandı. İlk ve ortaokulu köyünde bitirdi. Eski Zağra (Stara Zagora) Türk Öğretmen Okulundan mezun olduktan sonra Sofya Üniversitesinde yeni açılan Türkoloji Anabilim Dalında okuyan ilk öğrencilerden biri oldu. Türk liseleri kapatılınca öğretmenliği çok sürmedi. Öğrenci yurtlarında eğitimci görevine getirildi, ancak bu görevine de son verildi ve işçi olarak çalışmaya başladı. 1968 yılında Türkiye ile Bulgaristan arasında imzalanan anlaşmadan yararlanarak Türkiye'ye göç etti ve İstanbul'da lise öğretmenliği yaptı.

Öğrencilik yıllarından itibaren edebiyatla ilgilendi. Zamanla şiir alanında ustalaştı. Şiirlerinden bir bölümü *Demette Bir Çiçek* (1966) adlı kitabında toplandı.

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

ŞENDİL, Sabih

Şair (D. 9 Şubat 1926, Tekirdağ - Ö. 15 Şubat 2002, İstanbul). Tam adı Mehmet Sabih Şendil'dir. İstanbul Erkek Lisesini (1945) bitirdi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesindeki öğrenimini yarıda bırakarak İmar Bankası ile Yapı ve Kredi bankalarında çalıştı. Şiirleri 1944 yılından itibaren *İstanbul*, *Kaynak*, *Çağdaş*, *Varlık*, *Yeryüzü* vd. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bizim İskele* (1948), *Gelin Dünya* (1951), *Yaşamak Herkesin Hakkı* (1953), *Çiftlikte Sabah* (çocuk şiirleri, 1955), *Bir Çatı Altında* (1961), *Dilek ile İpek* (çocuk şiirleri, 1966).

MASAL: *Altın Sakallı Dev* (1958), *Üç Kızkardeş* (1960), *Beyaz At* (1961).

SABİH ŞENDİL

CEYLAN

Sen esmer ceylânım çevik mi çevik
Kurşun bile yetişemez peşinden
Taptaze bir aşk var yüreğinde üstelik
Yıldızlar saçılmakta hareli gözlerinden
Ellerin sıcak mı sıcak bileklerin incecik
Sen esmer ceylânım çevik mi çevik

Sen esmer ceylânım fidan gencecik
Umut yüklü ağacım salkım saçak
İkiz çocuklar gibi kaderimiz birleşik
Demir asa demir çarık yürüsün bırak
Her halinde bambaşka bir incelik
Sen esmer ceylânım fidan gencecik

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Atilla Aşut / 2002 Yılında Kaybettiğimiz Gazeteci, Yazar ve Yayıncılar (Çağdaş gazetesi, Haziran 2003, sayı: 54).

ŞENDİL, Sadık

Oyun ve senaryo yazarı (D. 1913, İstanbul - Ö. 26 Temmuz 1986). Galatasaray Lisesindeki öğrenimini yarıda bırakarak bir süre memurluk yaptı. İlk senaryosu *Beklenen Şarkı*'dan sonra, *Altın Kafes*, *Berduş*, *Senede Bir Gün* gibi eserlerle senaryo yazarlığını sürdürdü. *Kalbimin Efendisi* (1970), *Tel Örgü* (1971), *Sev Kardeşim* (1972) adlı filmlerle o yılların Antalya festivallerinde en başarılı senaryo yazarı ödüllerini aldı.

ESERLERİ:

Fuar Yıldızı, *Festival*, *Kuyruklu Yıldız* (tümü operet, 1944-48), *Kart Horoz* (1962), *Kanlı Nigâr* (1967), *Yedi Kocalı Hürmüz* (1969), *Çılgın Yenge* (1970), *İhtilal Var* (1971) vd.

ŞENDİLLER, Ökkeş

Siyaset adamı. 1956, Kuzucak köyü / Kahramanmaraş doğumlu. İlkokulu doğduğu köyde, ortaokul ve liseyi Kahramanmaraş'ta tamamladı. 1978 yılında meydana gelen Kahramanmaraş olaylarından sonra tutuklandı. Adana Askerî Mahkemesinde yargılandı, iki yıl sonra beraat etti. 1980 yılında Konya Selçuk Eğitim Enstitüsünden mezun oldu. Kısa bir süre öğretmenlik yaptı. Alındığı görevine yeniden döndü. Sonraki yıllarda özel sektörde çalışmaya başladı. Kahramanmaraş'tan milletvekili seçildi. Bir grup arkadaşıyla MHP'den ayrılarak Büyük Birlik Partisinin kurucuları arasında yer aldı. 24 Aralık 1995 milletvekili seçimlerinde yenide aday olduysa da seçilemedi. *Kahramanmaraş Olaylarının Perde Arkası* (1993) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

ŞENEL, Alaattin

Siyasetbilimci, çevirmen. 1 Ocak 1941, Kütahya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kütahya'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1963) mezunu. Bitirdiği fakülteye bir yıl sonra öğretim üyesi olarak girdi, aynı yerde doktorasını (1969) tamamladı. 1983'te görevinden ayrıldıktan sonra İngilizce çevirmenliği yaptı. 1991'de Siyasal Bilgiler

SADIK ŞENDİL

KANLI NİGÂR

I. PERDE

TAKDİM KONUŞMASI

ABDİ — Efendim. Ben az sonra seyredeceğiniz oyunun kişilerinden biriyim.. Adım, neyse onu bırakalım.. Daha önce size söylemek istediğim başka birşey var.. Ama korkmayın öyle uzun uzun traş edecek değilim (başımızı ağrıtacak değilim).. Biliyor musunuz.. Kanlı Nigar oynuyoruz.. Ey, niye Kanlı Nigar da meselâ Şekspir, Molyer, Pirandello Brecht falan değil. Onlar hep oynandı, oynanıyor.. Bu sefer de bizden, hem de adamakıllı bizden birşey olsun dedik.. Baba yadigârı dededen miras birşey.. İçinde Karagöz olsun. Orta Oyunu olsun, tuluat olsun dedik.. Türü nedir diyeceksiniz yahut diyecekler.. (Dudak büker) dramatik değil, epik.. Allah bilir; komik, trajik, yoo hiç biri değil. Ama ille de sonunda bir İK mi olması lâzım, oyun işte.. Kanlı Nigar'ı bu sefer günümüzün bir yazarı kaleme almış.. Ama bu oyun bundan çok seneler evvel ismini bilmediğimiz yazarlar hatta yazmayanlar tarafından yüzlerce defa meydana getirilmiş.. Yazmayanlar diye acaip bir tabir kullandım.. Yani kaleme almayıp da ansızın sahne üzerinde yahut Karagöz perdesi arkasında söyleyi söyleyi veren o büyük sanatçıları, hayali kâtip Salihleri, Kel Haşarıları, Ahdileri, Naşitleri, Dümbüllüleri kasdettim. Hepsi de nur içinde yatsınlar, onlar yazıp söylemeseydi, bu gün de bir Kanlı Nigâr yazılamazdı. Kanlı Nigâr onların ortak malı, eseri.. Bizimki ise, onlardan ilham alınarak meydana getirilmiş hem o, hem değil bir şey. Piyesin yazarı bana işi şöyle tarif etti.. Siz oyuncular dedi, oyunlarda bir çeşit giysiler giyersiniz. Ben bu sefer yüklükte kalma eski bir samur kürk buldum.. Size onu giydireceğim, ama günümüzün modasına ve sizin üstünüze göre kesip biçtim bu eski güzel kürkü, dedi.. Biz de giydik.. Yakışı mı diye sordum yazara, dudak büktü, aynaya hiç bakma, yakıştı mı yakışmadı mı, onu sen ben anlamayız, onu seyirci denen şaşınaz ayna tayin eder dedi.. Az sonra oyun başlayacak.. Gelmiş geçmiş karagözcülerin, Orta Oyunu ve tuluat sanatçılarının yeni çıraklarını seyrettirmeye çalışacağız size. Beğenirseniz, alkışlarsınız. Alkışlarınız asıl sahiplerine ulaşacaktır. Çünkü hepsini onlar yaptılar, biz mirasa konmuş olacağız. Ve onlara acık benzeyebilirsek ne mutlu bize.. Yazarın bahsettiği samur kürkü, vaktiyle giyen giymiş hem de öyle bir yakıştırmış ki, biz kim oluyoruz, öf, heyecanlandım, başlasın artık, oyunumuz başlasın.

Oyuna Giriş-Üçüncü başlama zili çalıp seyirciler oturduktan sonra, müzisyenler yerlerini alıp kısa bir akort yapacaklar, sonra sahnedeki ışıklar yavaş yavaş kararırken, sokak feneri ağır ağır aydınlanacak.. (Daha iyisi, elinde meşale bulunan sırıklı bir adam, sahneden geçerken hava gazi fenerini yakar).. Küçük evlerin pencerelerinde ışıklar belirmeye başlar. Bu esnada saz takımı, orta oyunu ve ka-

ragöz oyunlarındaki gibi bir uvertür müziği çalar, içerden sesi güzel olan sanatçılar bu müziğe refakat ederek şarkı söylerler..

(Şarkı: Ey serenler, serenler of, yar sevenler, vs,)..

Mahalle iyice aydınlanmıştır.. Gece..

ABDİ GİRER

(Abdi bekçi kılığında, sırtında gocuğu, başında abani sarığı, elinde ucu demirli kalın sopası)

-(Seslenerek yangını haber verir) Yangın vaaar.. Aksaray'da, Taşkasapta, Üftade mahallesinde, yangın vaaaaar.. Aksaray'da Taşkasap'ta.. (Sahneden çıkarken sesi git gide kaybolur)

(Elinde mum fenerli bir adam, gecelikle ve hırka ile acele acele sahneden geçer, bir kapının ipini çeker, içeri girerken)

(Bir nara duyulur, İstinyeli'nin sesidir bu.. Az sonra kendisi de gelip geçer sahneden.. Cekeli omuzunda, elinde rakı şişesi..)

İSTİNYELİ

— (Nara atarak) Aaaayt, havada uçan, karada kaçan, anasının koynundan kız kaçıran, varrr mı lan bana yan bakan..

ABDİ

— (Gelir, temenna eder) Efendim, cümleten sefalar geldiniz, sefalar getirdiniz.. (Müzisyene) Amma benim pehlivanım..

MÜZİSYEN

Lebbeyk sultanım, nedir hesabın.

ABDİ

Burnunu ye kasabın...

MÜZİSYEN

Öyle mi derler külhanî?

ABDİ

Ne derlerse desinler, o dilleri yesinler. Hele sen suss, ben söyleyim, dinleyen misafiranı kiraam sefayab olsunlar, işte ne imiş, işimizi meyla onara, yaaheyy,. Efendim, burası şehri şiyrini sitanbuulun, eski bir mahallesi. Bendeniz ben hakisare kulunuz Abdi.

Mahallenin bir garibiyim. Geceleri bekçilik, sabahları sakalık, öğleden sonra da surda kahvecilik yaparım.. Sip sivri bir adamın.. Ne karım, ne bacım ne de dikili bir ağacım vardır, kimseye ne faydam ne de zararım dokunur kendime de öyle.. Çok şey bilirim ama az söylerim.. Yemek gördüm mü yer, dayak gördüm mü kaçarım.. Namaza giderim dua bilmem, vaaza giderim hocayı anlamam.. Ama fesatlığım yoktur, tavşana kaç tazıya tut demem. Göz göre göre armuta dut demem.. Yüreğim yufkadır, içimde yetecek kadar merhamet vardır ama, isteyen olursa ona da veririm.. Sizin anlayacağınız, her zaman her yerde benzerine bol bol rastlanan adamcıklardan biriyim. Biraz da tatlı dilli olduğumu söylerler. Eh geçinip gidiyoruz işte.. (Agâh geçer. Abdinin yüzü buruşur) Ayyy, bu mu.. Kendi anlatsın..

AGAH

— Efendim, bendeniz eşraf-ı beldeden, Agâh. Karanfilzade Agâh derler bana.. Oldukça ağni-yadan..

ABDİ

— Yani, para babası..

AGAH

— (Devamla) Kâru kisbi yerinde, dünya ve ahireti mamuur bir kişizadeyim. Bu mahallenin hem ayanı, hem eşrafı, hem muhtarı, hem azâsıyım..

Ve hem de...

ABDİ

— Ukalâ dömbeleği!

AGAH

— Bendenizim efendim.. Bu mahalle bendenizden sorulur, o kadar ki, bendeniz hükmünü verip mührümü basmadıkça..

ABDİ

—Şu ağaçlardaki kuşlar bile ötüşemezler. (Agah lehavle çeker).

AGAH

"İstikametime", "hüsnü ahlakıma", diyenime, iymanıma, elhaak, diyecek yoktur.

ABDİ

— (Patlayarak güler kendi kendine).

AGAH

—Abdiii...

ABDİ

—Lebbeeyk efendibaba!

AGAH

— Ne var, ne yok.. Mahallede inşallah asayiş ber-kemal..

ABDİ

— Hı..

AGAH

— Asayiş berkemal mı derim..

ABDİ

— Ayyaş Kemalı görmedim, meyhanededir..

AGAH

— Hayır efendim.. Yani ahvalve icmal ne merkezde, de..

ABDİ

İclâl merkezde mi? Vah zavallı karı..

AGAH

— Öööf, amma cahilsin be oğlum, aklın hiç erik değil.

ABDİ

— Ha?

AGAH

— Aklın erik değil..

ABDİ

— Erik değildir şeftalidir.

AGAH

— Ne şeftalisi?

ABDİ

— Bursa.

AGAH

— Ne lâf anlamaz adamsın be.. Oğlum sen hiç mürekkep yalamadın mı?

ABDİ

— Merkebi yalamadım, sıpayı kokladım biraz.

AGAH

— Hayır efendim.. İlmü irfan görmedin mi derim?

ABDİ

— İrfan'ı görmedim, babası burdaydı demin.

AGAH

— Hadi ilmü irfan görmedin, ya babanın metrukâtı ne oldu?

ABDİ

— Babamın nesi?

AGAH

— Canım, babandan sana serveti saman kalmadı mı?

(*Kanlı Nigâr*, 1967)

Fakültesindeki görevine geri döndü, burada emekliye ayrıldı. Makalelerini, *Bilim ve Ütopya* başta olmak üzere birçok dergide yayımladı.

ESERLERİ:

ÜTOPYA: *Teleandregenos Ütopyası'nda Evlilik Hayatı* (1968), *Ozmos Kronos* (1993).

DENEME-İNCELEME: *Uygarlık Çizgisi* (1968), *Sağcı Düşünüşün Kritik Tarihi* (1968), *Irk ve Irkçılık Düşüncesi* (1984).

ÇEVİRİ: *Tarihte Neler Oldu* (G. Child'dan, 1974), *Çağdaş Siyasal Düşünceler, 1850-1950* (E. M. Edward'dan, 1984), *Devlet* (F. Oppenheimer'den, 1984), *Dünya Tarihi* (H.W. Mc Neil'den, 1985), *Rusya'nın Endüstrileşmesi 1700-1914* (M. E. Falkus'tan, (1986), *Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri: Çağdaş Dünyanın Yaratılmasında Soylunun ve Köylünün Rolü* (B. J. R. Moore'dan, Ş. Tekeli ile, 1989), *Devrim Çağı 1789-1848* (E. J. Hopsbawın'dan, J. Ergüder ile, 1989), *Erken Devlet: Kurumlar, Veriler, Yorumlar* (H. J. M. Claessen-P. Skavnik'den, 1993), *Orta Doğu Mitolojisi: Mezopotamya, Mısır, Filistin, Hitit, Musevi, Hristiyan Mitosları* (S. H. Hooke'dan, 1993).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VII, 1970), TBE Ansiklopedisi (2001).

ŞENEL, Süleyman

Halk müziği araştırmacısı. 21 Ağustos 1963, İstanbul (nüfusta 1 Haziran 1964, Taşköprü / Kastamonu) doğumlu. Lise eğitiminin ardından bir süre İstanbul Belediye Konservatuarına devam etti 1982 yılında girdiği İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarından 1986 yılında mezun oldu. 1988 yılında İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde Musiki Anasanat Dalı Türk Halk Musikisi alanında yüksek lisans, 1992 yılında da sanatta yeterlik eğitimini tamamladı. Mezun olduğu 1986 yılında, konservatuarda öğretim elemanı olarak çalışmaya başlayan Süleyman Şenel, 1988 yılında araştırma görevlisi, 1993 yılında da sözleşmeli öğretim görevlisi oldu. 1988-90 yıllarında İstanbul Radyosunda üç yıl "Halk Müziğimiz" adı ile açıklamalı programlar hazırladı. Ekim 1990-Mart 1991 tarihleri arasında Azerbaycan ve Kazakistan'da alan araştırmaları yaptı. Bu iki ülkede özellikle anonim halk müziği, âşık müziği ve müzik eğitim sistemleri üzerine yoğunlaştı.

Çalıntı, Folklor, Gobustan |(Güzel SenetlerToplusu (Bakü)|, *HalkKültürü, Halk Ozanlarının Sesi,Kastamonu'nun Sesi, Kastamonu* gazetesi, *Kıyı, Kubbealtı Akademi Mecmuası, İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi, Mızrap, Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri Kitabı, Motif, Müteferrika, Nasrullah* gazetesi, *Orkestra, Tarih ve Toplum, Taşköprü'nün Sesi, Türk Dünyası Araştırmaları, Türk Folkloru, Türk Folkloru Belleten, Türk Halk Kültürü Araştırmaları Yıllığı, Türk Halk Müziğinde Çeşitli Görüşler* ve *Yeni Konya* gibi çeşitli dergi, belleten, yıllık ve gazetelerde makale ve bildiri yayımladı. *İslâm Ansiklopedisi, İstanbul Ansiklopedisi* ve *Türkler Ansiklopedisi*'nde halk müziği konularında çok sayıda madde ve makaleye imza attı.

ESERLERİ:

Trabzon Bölgesi Halk Müsikisine Giriş (1994), *Sadi Yaver Ataman* (1995), *Kastamonulu Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş* (1997), *Türk İstanbul* (Sadi Yaver Ataman'dan, yay. haz., 1997), *Cemile Cevher/Hayatı-Sanat Hayatı* (2000), *Béla Bartók Panel Bildirileri (Türkiye'ye Gelişinin 60. Yıldönümü Anısına,* 2000), *Müsikili Arzu-Kamber Hikâyesi, Taşköprü Ağzı)* (2002), *Geleneksel Türk Müziği Çalgıları* (2002).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Nail Tan-Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer II (2004).

ŞENER, Abdülkadir

İlâhiyatçı, çevirmen. 1933, Devecipınar kasabası / Boğazlıyan / Yozgat doğumlu. İlköğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra İslâmî ilimler öğrenimini görmek üzere Mısır'a gitti. Camiü'l-Ezher'de orta ve lise düzeyinde öğrenim veren Buûsü'l-İslâmiyye Bölümünde (1950-55) okudu. Yurda döndükten sonra Adana İmam Hatip Okulu (1959), Adana Erkek Lisesi (1960) ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden (1966) mezun oldu. Mısır'dan dönüşünden itibaren Hatay'da müftü müsevvidliği (1955), Çamlıdere / Ankara (1956) ve Kadirli'de (1959) müftülük, Adana'da İmam Hatip Okulu öğretmenliği ve vaizlik (1960-62) yaptı. 1967 yılında Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine İslâm Hukuku asistanı olarak girdi, 1978 yılında doçentliğe yükseldi. 1984 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine geçti. Görevini aynı fakültede 1985 yılından itibaren İslâm hukuku profesörü olarak sürdürdü. Makaleleri, *Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* (1968-84) ve *İslâmî İlimler Enstitüsü* (1980-97) dergileri başta olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm Hukukunun Kaynaklarından Kıyas, İstihsan ve İstislah* (1974), *İslâm Hukukunda Hibe* (1984), *İslâm Hukuku Dersleri I* (1987).

ÇEVİRİ: *İlâhi Sır* (Gazzali'den, Ş. Topaloğlu ile, 1967), *İslâm'da Fıkhî Mezhepler Tarihi* (Muhammed Ebu Zehra'dan, 4 cilt, 1968-69), *Muhyiddin İbnü'l-Arabi'nin Menkıbeleri* (Ali b. İbrahim el-Kârî el-Bağdadi'den R. Ayas ile, 1972), *İslâm Hukuku Metodolojisi* (M. E. Zehra'dan, 1973), *İslâm Sûfileri* (R.A. Nicholson'dan, M. Dağ ve diğerleriyle, 1978), *İslâm Hukukuna Giriş* (J. Schacth'tan, M. Dağ ile, 1977), *Es-Siyasetü'l-Medeniyye* (Ebu Nasr el-Farabi'den, M. Aydın ve R. Ayas ile, 1980), *Hanefî Fıkhının Esasları* (el-Kevseri'den, M.C. Sofuoğlu ile, 1982), *Kitabü'l-İcmâ* (İbn el-Munşir'den, 1983), *Ahlâkı Olgunlaştırma* (İbn Miskeveyh'ten, C. Tunç ve İ. Kayaoğlu ile, 1983).

Ayrıca ders kitapları vardır.

ŞENER, Birnur

Yazar. 14 Aralık 1947, Burdur doğumlu. Turan İlkokulunu bitirdikten sonra (1959) öğrenimine devam edemedi. Dışarıdan ortaokul bitirme sınavlarına girerek mezuniyet belgesini aldı. Çocukken adını duyduğu Fakir Baykurt'a 1997'de tanışmalarına dek gönderilemeyen mektuplar yazdı. Evlendikten sonra da Baykurt'un kitaplarını yutarcasına okumayı sürdürdü, özetlerini çıkararak üzerlerinde çalışmalar yaptı. Yazı çalışmalarını, okumayı ve yazmayı Fakir Baykurt'un özendirmesi üzerine sürdürdü.

ESERLERİ:

Fakir'in Kıyısında (2. bas. 2001), *Düş Kurma Oyunu* (2002), *Konuk* (öykü, 2003).

HAKKINDA: Birnur Şener / Düş Kurma Oyunu (2002).

ŞENER, Cemal

Yazar. 18 Mart 1951, Güllüce / Erzincan doğumlu. Güllüce Köyü İlkokulu (1962), Erzincan Lisesi (1969-70), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Antropoloji Bölümü (1978) mezunu. Bitirdiği fakültede "*Çerkes Ethem Olayı*" adlı tezi ile (1982) yüksek lisans programını tamamladı. *Alevîlik Olayı*" konulu doktora çalışmasını sürdürürken Yük-

Cemal Şener

sek Öğretim Kurulu (YÖK) kararıyla fakülteden ayrıldı (1983). Bir süre *Yeni Ortam*'da (1972-74) gazetecilik ve ayrıca sendikacılık (1975-78) yaptı. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde araştırma görevlisi olarak (1982-84) çalıştı. Daha sonra çalışmalarını serbest yazarlık, basın müşavirliği, yayınevi yönetmenliği (2000) yaparak sürdürdü. Yakın dönem tarihi ve Alevilik kültürü üzerinde yoğunlaşan araştırmalarıyla tanındı. Yazıları *Cumhuriyet* gazetesi ve *Cem* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Çerkes Ethem Olayı (1984), *Alevîlik Olayı* (1989), *Topal Osman Olayı* (1992), *Atatürk ve Aleviler* (1993), *Yaşayan Alevîlik* (1993), *Alevîlik Üstüne Ne Dediler?* (1995), *Alevî Törenleri* (1995), *Bihatayık Evladı Kerbelayık* (1996), *Alevî Sorunu Üzerine Düşünceler* (1996), *Şeriat ve Alevîlik* (1997), *Benim Kâbem İnsandır* (1997), *Anadolu'da Alevî Bektaşî Dergâhları* (1997), *Şaha Doğru Giden Kervan* (1998), *Alevizm* (1998), *Anadolide İbadet* (1998), *Aleviler Ne Yapmalı?* (1998), *Alisiz Alevilik Olur mu?* (ortak kitap, 1998), *Şamanizm* (1998; yeni bas. *Şamanizm Türklerin İslâmiyet'ten Önceki Dini* adıyla, 2001), *Alevîlik Dersleri* (2 cilt, 1999), *Osmanlı Belgeleri'nde Aleviler-Bektaşiler I* (2002), *Osmanlı Belgeleri'nde Aleviler - Bektaşiler II* (2002), *Alevîlerin Etnik Kimliği* (2002), *İbni Haldun'un Hayatı ve Düşünceleri, Türkler'de Çadır, Osmanlı Belgelerinde Dersim Tarihi, Osmanlı Belgelerinde Diyarbakır Tarihi* (2003), *Türkiye'de Yaşayan Etnik ve Dinsel Gruplar* (2004).

HAKKINDA: Oktay Akbal / Geçmişi Öğrenmek İçin (Cumhuriyet, 4.10.1984), Prof. Dr. Selçuk Erez / De Omnibus Dubitantum (Güneş, 20.1.1985), Zeynep Göğüş / Balım Sultan Kûpcsi (Sabah gazetesi, 16.3.1995), Hüseyin Akar / Dersim'den Portreler (1999), Prof. Dr. Hayri Domaniç / Tarihte Dinler veya Dinler Tarihinden Bazı Kesitler (2001), Neslihan Savaş / Osmanlı Belgelerinde Aleviler - Bektaşiler (Radikal Kitap, 11.7.2002), Erhan Üstündağ / Aleviler'in Etnik Kimliği (Radikal Kitap, 29.11.2002), Tufan Gündüz / Alevi Tarihi ve Vesika Bilgisi (Virgül, Aralık 2002), Zazalar? (Cumhuriyet, 8.12.2004), Emin Çölaşan / Hürriyet (30.10.2004), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.2.2005).

ŞENER, Emine

Şair. Malatya doğumlu. İlkokula köyünde başladı ve teyzesinden Arapça dersler aldı. 1941 yılında evlenerek Ankara'ya yerleşti. Şiirlerini *Armağan* adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

ŞENER, Erman

Sinema yazarı (D. 9 Kasım 1942, Afyon - Ö. 29 Mart 2002, İstanbul). İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunu. 1959 yılında serbest muhabir olarak gazeteciliğe başladı. *Ses* dergisi (1967-73) ve *Milliyet* gazetesinde (1973-80) çalıştı. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesine öğretim üyesi (1977) oldu. 1982 yılından itibaren görevini İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulunda sürdürdü. Sinema-TV üzerine ve yakın dönem tarihine ilişkin yazıları çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Yeşilçam ve Türk Sineması, Kurtuluş Savaşı ve Sinemamız, Festivaller, Sinema Seyircisinin El Kitabı, TV-Video, Hayatımız Buruşuk (mizah, 1990).

HAKKINDA: Atilla Aşut / 2002 Yılında Kaybettiğimiz Gazeteci, Yazar ve Yayıncılar (Çağdaş gazetesi, Haziran 2003, sayı: 54).

H. İbrahim Şener

ŞENER, H. İbrahim

Edebiyat ve sanat tarihi araştırmacısı (D. 1938, Huğlu / Beyşehir / Konya - Ö. 13 Ocak 2006, İzmir). Konya İmam Hatip Lisesi (1960), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1964) mezunu. Tokat, Konya, Çankırı, Aydın İmam Hatip liselerinde öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. 1977'de İzmir Yüksek İslâm Enstitüsüne İslâmî Türk edebiyatı asistanı olarak atandı. 1980 yılında *"Miraciye ve Nât-ı Şerîfler Mecmuası'nda Nât-ı Şerîflerin İşlenişi"* adlı teziyle yüksek lisansını, 1985 yılında *"Türk Edebiyatı'nda Manzum Esmâ-ı Hünsâlar"* konulu teziyle doktorasını tamamladı. 1994 yılında doçent, 2000 yılında profesör oldu. Osmanlıca eski metinleri okumada uzman olarak tanınan Şener, Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalıştı.

Makalelerini, 1983 yılından itibaren *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Fîdan, Yedi İklim, Yeni Türkiye, Yeşevilik Bilgisi, İSTEM* dergileri ile armağan ve ortak kitaplarda yayımladı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. Alanıyla ilgili bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu. Tevhid ve Na't geleneği ile Osmanlı Türkçesi üzerine çalışmalar yaptı.

ESERLERİ (İncelemc-Araştırma):

Kaside-i Bürde, Kaside-i Bür'e ve Su Kasidesi (Metin-Mukayese-Tahlil, 1995), *Gelibolulu Mustafa Ali'nin Tuhfetü'l Uşşak Mesnevisi* (1999), *Dünden Bugüne Allah İlah Tanrı Kavramı* (1999), *Halili ve Ravzatü'l İman Mesnevisi* (Metin-Muhteva-Tahlil, 1999), *Türk İslâm Edebiyatı* (Alim Yıldız ile, 2003).

ŞENER, Mehmet

İslâm hukuku araştırmacısı. 1943, Huğlu / Beyşehir / Konya doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini memleketinde yaptıktan sonra, Konya Yüksek İslâm Enstitüsünü (1969) bitirdi. Sekiz yıl ortaöğretim okullarında öğretmenlik yaptı. 1977 yılında İzmir Yüksek İslâm Enstitüsüne İslâm Hukuku asistanı oldu. İslâm Enstitüsünün İlâhiyat Fakültesine dönüştürülmesinden sonra, 1984 yılında Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde *"Gasp ve İtlaftan Doğan Mâli Mes'ûliyet"* adlı tezi ile doktorasını tamamladı. 1987'de doçent, 1993'te profesör oldu. 1977-93 yılları arasında İslâm Hukuku Bilim Dalı Başkanlığı görevinde bulundu. 1993 yılında DEÜ İlâhiyat Fakültesi İlâhiyat Meslek Yüksek Okuluna İslâm dini esasları öğretim üyesi olarak, 2002 yılında İlâhiyat Fakültesine öğretim üyeliği görevi ile atandı.

Makalelerini, 1985 yılından itibaren *DEÜ İlâhiyat Fakültesi, Fîdan, er-Risâletü'l-İslâmiyye* dergileri ile ortak kitaplarda yayımladı. Çeşitli seminer ve sempozyumlara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ (Araştırma):

İslâm Hukukunda Örf (1987), *Dürer'in Kaynakları* (1987), *Fetva ve Mecmuaları* (1993), *Günümüz Fıkıh Problemleri* (derleme ve telif, 2000).

Mehmet Şener

ŞENER, Nedim

Gazeteci-yazar. Gazeteciliğe 1992 yılında *Dünya* gazetesinde başladı. 1994 yılından itibaren *Milliyet* gazetesinde muhabir olarak görev yaptı. 1997 yılında Türkiye Gazeteciler Cemiyetinden mansiyon, 1999 ve 2000 yıllarında da ekonomi dalında "Yılın Gazetecisi" ödülünü aldı. 1998 yılında ise Metin Göktepe Gazetecilik Ödülüne layık görüldü. Ayrıca TÜSİAD, MÜSİAD ve İzmir Ticaret Borsası tarafından düzenlenen basın yarışmalarında da ödüller aldı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Dünya'da ve Türkiye'de Altın (1994), *Tepeden Tırnağa Yolsuzluk* (2001), *Naylon Holding* (2002), *Fırsatlar Ülkesinde Bir Kemal Abi* (2005).

HAKKINDA: Tepeden Tırnağa Yolsuzluk (Virgül, Eylül 2001), Nedim Şener / Naylon Holding (2002), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 6.1.2005).

ŞENER, Nuran

Bkz. DAĞLAROĞLU, Nuran

ŞENER, Sami

Araştırmacı, yazar. 1949, Erzincan doğumlu. İstanbul Bayrampaşa İlkokulu (1963), Şehremini Ortaokulu (1966), Sultanahmet Ticaret Lisesi (1969), Vefa Lisesi (1970), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1975) mezunu. İstanbul Pertevniyal Liscsinde iki yıl (1976-78) sosyoloji öğretmenliği yaptı. Askerlik dönüşü İstanbul Teknik Üniversitesi Sakarya Mühendislik Fakültesine asistan olarak girdi, daha sonra İşletme Fakültesine geçti (1980). Doktorasını verdiği aynı fakültede doçentliğe ve profesörlüğe yükseldi.

Kendi imzasının yanı sıra Sami Mengüçoğlu adını da kullandığı yazılarını *Tohum* (1975), *Milli Gençlik* (1973), *Sur* (1976), *Düşünce* (1977), *Muştu* (1979) ve *Sakarya Mühendislik Fakültesi* (1979-80) dergileri ile *Doğu* (1979), *Millî Gazete* (1978-82, 1986-88) ve *Yeni Devir* (1981-82) gazetelerinde yayımladı.

ESERLERİ:

Fetih-Fatih ve İstanbul (telif-derleme, 1976), *Osmanlı'da Siyasi Çözülme* (1986), *İslâm ve Sosyoloji* (çev., 1987), *Türkiye'de Gençlik Olayı* (1990), *Sömürgeciliğin Bir Diğer İsmi: İşte Amerika* (1992), *Başarı Yolunda 70 Kural* (1993).

ŞENER, Sevda

Tiyatro araştırmacısı. 25 Nisan 1928, Kadıköy / İstanbul doğumlu. Asıl adı Azime Sevda Şener'dir. Eskişehir, Uşak ve Turhal ilkokullarında, TED Yenişehir Kolejinde okudu. Eskişehir Lisesi (1947), Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı

Sevda Şener

Bölümü (1950) mezunu. 1958 yılında DTCF'de açılan Tiyatro Enstitüsünün ilk asistanı olarak akademik kariyerine başladı. 1962'de *"Musahipzâde Celal ve Tiyatrosu"* konulu tezi ile doktora yaptı. Tiyatro bilimi alanında bilgisini geliştirmek üzere İngiltere Bristol Üniversitesi Dram Bölümünde iki dönem, Viyana Üniversitesi Tiyatro Bilimi Enstitüsünde bir dönem seminerlere ve derslere katıldı. Daha sonra DTCF Tiyatro Kürsüsüne geçerek 1967 yılında doçent, 1972 yılında profesör oldu. 1976-81 yılları ile 1985-94 yıllarında bölüm başkanlığı yaptı.

Ankara Üniversitesi DTCF Tiyatro Bölümünde, AÜ İletişim Fakültesinde, Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuarında, Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Tiyatro Bölümünde ve Türk Edebiyatı Bölümünde, uzmanlık alanı olan tiyatro teorisi, tiyatro eleştirisi, dramaturji, eleştiri kuramları, çağdaş sanat, modern ve modern sonrası tiyatro, çağdaş Türk tiyatro edebiyatı konularında lisans ve yüksek lisans düzeyinde dersler verdi. Öğretim üyeliğinin yanı sıra, Ankara, İstanbul, İzmir, Mersin, Eskişehir gibi çeşitli illerde sempozyum, panel ve açıköğretim kurumlarında katılarak bildiriler sundu, konferanslar verdi, radyo ve televizyon konuşmaları yaptı.

Maske und Kothurn, Devlet Tiyatrosu, Türk Tiyatrosu, Ulusal Kültür, Tiyatro Tiyatro, Tiyatro 76-79, Birikim, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, Milliyet Sanat, Türk Dili, Çağdaş Eleştiri, Oluşum, Adam Sanat, Gösteri dergileri ile *Hürriyet* ve *Hürgün* gazetelerinde tiyatro eleştirisi ve araştırma yazıları yayımladı. *Radikal* gazetesinin kültür eki *Radikal 2*'de tiyatro eleştirileri yazdı.

Sevda Şener, çalışmaları nedeniyle 1990'da Avni Dilligil Jüri Özel Ödülünü ve Tiyatro ve Televizyon Yazarları Derneği Hizmet Ödülünü, 1992'de Uluslararası Adelaide Ristori Ödülü, 1993'te Kültür Bakanlığı Tiyatro Eleştiri-İnceleme-Araştırma Ödülünü, 1994'te Tiyatroda Yılın Kadını Ödülünü, 1999'da Afife Jale Ödülünü, Muhsin Ertuğrul Özel Ödülünü, 2001'de Çankaya Belediyesi Hizmet Ödülünü, 2002'de Ankara Sanat Kurumu Onur Ödülünü, 2004'te 9. Uluslararası Ankara Tiyatro Festivali Tiyatro Emek Ödülünü aldı. Uluslararası Tiyatro Enstitüsü Türkiye Millî Merkezi üyesi olarak görev yaptı. Dil Derneği, Türkiye Felsefe Kurumu, Tiyatro Eleştirmenleri Birliği, Edebiyatçılar Derneği, Tiyatro Bölümünden Yetişenler Derneği üyesidir.

"Artık tiyatronun ne olduğunu, insanla, toplumla, yaşamla nasıl bir ilişki kurmuş ve kurmakta olduğunu ve dolayısıyla neyin / nelerin tiyatro olmadığını, 'güzel', 'orijinal', 'etkileyici', 'çarpıcı', 'alışılmamış', 'modern', 'yaratıcı' sıfatlarının teker teker ya da hep birlikte, bir yapıtı ya da gösteriyi 'tiyatro' kılmaya neden yetmeyeceğini aydınlıkta tartışabilmemizi sağlayacak güvenilir bir kaynak var elimizde." (Füsun Akatlı)

ESERLERİ:

Musahipzâde Celal ve Tiyatrosu (1963), *Çağdaş Türk Tiyatrosunda Ahlâk Ekonomi Kültür Sorunları* (1971), *Çağdaş Türk Tiyatrosunda İnsan* (1972), *Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi* (1982), *Oyundan Düşünceye* (1993), *Yaşamın Kırılma Noktasında Dram Sanatı* (1997), *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu* (1999), *Nâzım Hikmet'in Oyun Yazarlığı* (2002), *İnsanı Geçitlerde Sınayan Sanat* (2003), *Gelişim Sürecinde Türk Tiyatrosu* (2003), *İzleri Kaldı* (2005).

HAKKINDA: Füsun Akatlı / Dram Sanatına Felsefenin Işığıyla Bakmak (Cumhuriyet, 3.12.1997), Dikmen Gürün / Yaşamın Kırılma Noktasında Dram Sanatı (Cumhuriyet, 30.9.1997), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 20.8.1998), Ayşegül Yüksel / Sevda Şener'le 2000'li Yıllara Doğru (Tiyatro Tiyatro dergisi, Ağustos 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Aynur Demircan / Sevda Şener ile Victoria R. Holbrook Aramızda (Kanat dergisi, sayı: 4, Güz 2000), Hilmi Zafer Şahin / Cumhuriyet'in 75. Yılında Türk Tiyatrosu (Cumhuriyet Kitap, 13.1.2000), Atila Sav / Cumhuriyet Kültürüne Işık Tutan Bir Yapıt (Milliyet Sanat, 15.1.2000), İş'te Kitap (Bahar 2002), Yaşamın Kırılma Noktasında Dram Sanatı / Sevda Şener (Cumhuriyet Kitap, 21.3.2002), Şehnaz Pak / Sahnelensin Diye... Nâzım Hikmet ve Tiyatrosu (Radikal Kitap, 4.1.2003), Refik Altınkulaç / Sevda Şener'in Nazım Hikmet'i Tiyatroda Keşfi (Kanat Haber Bülteni, Kış 2003), Ülkü Tamer / Bir Tiyatro Bir Öykü Kitabı (Milliyet, 1.1.2004), Gülşen Karakadıoğlu / Yaşamın Geçitlerindeki Sınavları Kavramak için Bir Yol Gösterici (Gösteri, Şubat 2004).

ŞENER, Yaşar

Şair ve yazar. 3 Mayıs 1927, Beypazarı / Ankara doğumlu. İlkokulu Beypazarı Rüstempaşa, Çayırhan ve İstiklal ilkokullarında okudu. Ortaokulu Kütahya'da bitirdi. Balıkesir Necatibey Öğretmen okulundan 1945 yılında mezun oldu. İlkokul öğretmenliğine Bingöl'ün Azakpert bucağında başladı. Ankara'nın Nallıhan ilçesine bağlı köylerde görev yaptı. Yükseköğrenimini Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji (Eğitim) Bölümünde tamamladıktan sonra Kahramanmaraş, Konya ve Ankara illerinde ilköğretim müfettişi olarak çalıştı. Ankara merkezinde orta dereceli okullarda ve yurt müdürlüklerinde bulundu.

1961-62 yıllarında İngiltere, 1965 yılında Danimarka, Norveç ve İsveç'te özel eğitime muhtaç çocuklar alanında eğitim gördü. Emekli olduktan sonra, Özel Yeni Kurtuluş, TED Ankara Koleji ve Yükseliş Kolejinde okul psikologu olarak görev yaptı, Özel Bilim Dershanesinde Türkçe öğretmenliği yaptı. Daha sonra Beypazarı'na dönerek *Beypazarı* dergisinde yazılar yazdı, dernek faaliyetlerine katıldı. Biri İngilizceden çeviri olmak üzere beş basılı eseri vardır. İlk baskısı 1970 yılında yapılan *Beypazarı Tarihte Bugün* adını taşıyan kitabı bu eserlerden biridir.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Beypazarı Şairleri (2004).

Yaşar Şener

ŞENGEL, Deniz

Edebiyat araştırmacısı. İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de bitirdikten sonra Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden (1978) mezun oldu. Öğrenimine Amerika'da devam ederek New York Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümünden doktora derecesini aldı (1996). New York Üniversitesi, Trinity College The Catholic University of America, Mimar Sinan ve Boğaziçi üniversitelerinde öğretim üyeliği yaptı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü öğretim üyesi olarak çalıştı. *Dickens ve Sidney İngiltere'de Ulusal Edebiyatın Kuruluşu* (2002) adlı bir eseri vardır. Bu kitapla ilgili olarak Müge Şensal *"Karşılaştırmalı edebiyat disiplininde Türkçe yayımlanmış en çarpıcı yapıtlardan biri."* yorumunu yapar. Kitapta modern şiirin kurucusu Sir Philip Sidney'in soneleri ile Charles Dickens'ın *Büyük Umutlar* romanı arasındaki ilişkileri inceledi.

HAKKINDA: Deniz Şengel / Dickens ve Sidney İngiltere'de Ulusal Edebiyatın Kuruluşu (2002), Müge Şensal / Dickens ve Sidney: İngiltere'de Ulusal Edebiyatın Kuruluşu (Virgül, Temmuz-Ağustos 2002).

ŞENGEL, Piraye

Öykü yazarı. 31 Ocak 1956, Bayburt doğumlu. Soyadı Kahraman'dır. Fatih Kız Lisesinden sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesini tamamlamadı. PTT, Şişe Cam'da ve Karacan Yayınlarında; ayrıca edebiyat ve sanat dergilerinde çalıştı. Son yıllarda TV için film, drama ve belgesel çalışmaları hazırladı. Öykülerini *Sanat Olayı* ve *Varlık* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Gölgesiz Bir Kadın* (1994), *Pusulasız Yolcu* (2003), *Hayat Tutulması* (2005).

ÖYKÜ: *Masumiyeti Özlemiştim* (1999).

HAKKINDA: Emel Koç / İnsanın"Taştan Sert, Gülden İnce" Halleri - Filiz Evcimen / Zor Bir Yazıydı (Cumhuriyet Kitap, 7.10.1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

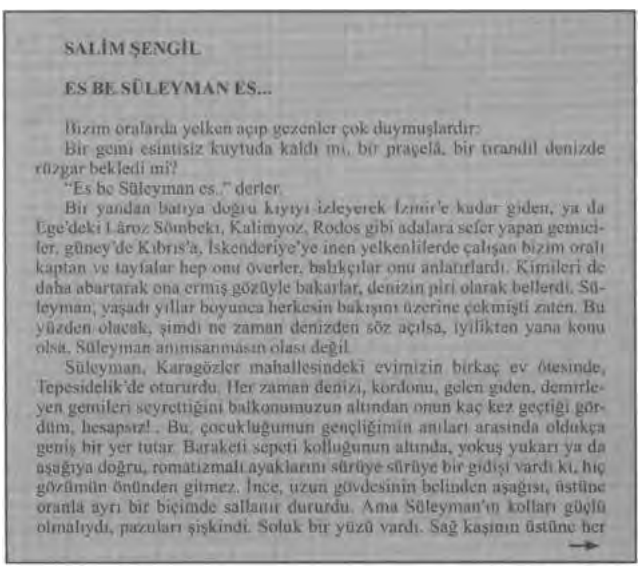
ŞENGEZER, Nazmi

Edebiyat araştırmacısı, şair. 1968, Lapseki / Çanakkale doğumlu. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1989) mezunu. Yüksek lisansını *"Hisar ve Türk Edebiyatı Dergilerinde Şiir Teorisi Yazıları (İnceleme, Karşılaştırma, Tenkid)"* adlı tezle Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Yeni Türk Edebiyatı Bölümünde (1997) tamamladı. *Yağmurdan Toprağa* (2002) adlı bir şiir kitabı vardır.

ŞENGİL, Salim

Hikâyeci (D. 1913 [nüfusta 1916], Selanik – Ö. 28 Haziran 2005, İstanbul). Yazar Nezihe Meriç'in eşi, Muğla eski milletvekillerinden Tufan Doğu'nun dayısıdır. Selanik'ten göç ederek 1923'te ailesiyle birlikte Fethiye'ye yerleşti. İzmir'de başladığı ortaöğrenimini Ankara Lisesinde tamamladı (1938). Fethiye'ye dönerek bir süre Karagedik Maden İşletmesinde çalıştı. *Tan* gazetesinin Fethiye-Muğla yöresi muhabirliğini yaptı. Fethiye'de çalışırken hikâye denemelerine başladı. 1946'da Ankara'ya yerleşti. Bir süre banka memurluğu (1935-36) ve *Tan* gazetesinde muhabirlik yaptıktan sonra yayıncılığa başladı. Ankara Radyosunda tiyatro sanatçısı olarak çalıştı. 1956'da Nezihe Meriç'le evlendi. Sonraki yıllarda İstanbul'a yerleşerek yayıncılık çalışmalarını orada sürdürdü.

Salim Şengil'in hikâyeleri *Yeni Edebiyat, Servetifünun-Uyanış, Ses,*

SALİM ŞENGİL

ES BE SÜLEYMAN ES...

Bizim oralarda yelken açıp gezenler çok duymuşlardır:

Bir gemi esintisiz kuytuda kaldı mı, bir praşelâ, bir tırandil denizde rüzgar bekledi mi?

"Es be Süleyman es.." derler.

Bir yandan batıya doğru kıyıyı izleyerek İzmir'e kadar giden, ya da Ege'deki Lâroz Sömbeki, Kalimyoz, Rodos gibi adalara sefer yapan gemiciler, güney'de Kıbrıs'a, İskenderiye'ye inen yelkenlilerde çalışan bizim oralı kaptan ve tayfalar hep onu överler, balıkçılar onu anlatırlardı. Kimileri de daha abartarak ona ermiş gözüyle bakarlar, denizin piri olarak belleerdi. Süleyman, yaşadı yıllar boyunca herkesin bakışını üzerine çekmişti zaten. Bu yüzden olacak, şimdi ne zaman denizden söz açılsa, iyilikten yana konu olsa, Süleyman anımsanmasın olası değil.

Süleyman, Karagözler mahallesindeki evimizin birkaç ev ötesinde, Tepesidelik'de otururdu. Her zaman denizi, kordonu, gelen giden, demirleyen gemileri seyrettiğini balkonumuzun altından onun kaç kez geçtiği gördüm, hesapsız!.. Bu, çocukluğumun gençliğimin anıları arasında oldukça geniş bir yer tutar. Baraketi sepeti kolluğunun altında, yokuş yukarı ya da aşağıya doğru, romatizmalı ayaklarını sürüye sürüye bir gidişi vardı ki, hiç gözümün önünden gitmez. İnce, uzun gövdesinin belinden aşağısı, üstüne oranla ayrı bir biçimde sallanır dururdu. Ama Süleyman'ın kolları güçlü olmalıydı, pazuları şişkindi. Soluk bir yüzü vardı. Sağ kaşının üstüne her →

zaman kumral saçları düşerdi. Sabahları ne zaman balığa giderdi? bunu bilemem ama dönüşünü çoğu görür, balkonumuzdan ona seslenirdim:

"'Süleyman abim... Teken var mı?"

"Var, ne yapacaksın?.."

"Ben de balık tutacam.."

"Ah, senin de oltana takılacak kör bir balık bulunur denizde elbet... Seni yaramaz seni, hadi gel bakalım."

Koşardım. O da iki avucumla sıkı sıkıya tuttuğum bakır tasa, bereketli elleriyle teke doldururdu. Vakit erkense hemen, geç ise ertesi günü sabahın köründe kamışımı omzuma alır, arkamdan annemin rumeli ağzıyla:

"Oğlum düşersin denize, dikkat edesin.," diye bağırdığını duymazdım bile...

Evimizin önü, denize doğru biraz engindir. İniş aşağı koşarken, arkamdan taşlar, topraklar yuvarlanır, bazan da pabuçlarım geride kalırdı. Ne olursa olsun ben, Süleyman'ın kayığını bağladığı tahta iskeleye, bir hamlede gelmiş olurdum. Yemi takar, oltayı denize atar, çekerdim: hep boş!..

Nerede Süleyman'ın tuttuğu o güzelim Mercan balıkları?..

Kimi kez de, "yemi yemişlerdir" diye oltayı umutsuzlukla çektiğimde, küçük bir lâhoz ya da kaya balığının yakalanmış olduğunu görürdüm. Hınzır oltayı iyice yutardı, boğazından çıkarmak için ne çektiğimi ben bilirim... Bazan da İsparya, İskorpit, Mavri yakalandığı olurdu. Eh, o zaman beni eve dönerken görmeliydi. Kamışı omzuma, yalın bir kılıç gibi alır, zafer sonrası kente ilk giren komutanın, aşırı gururuyla sarmaşdolaş olan küçücük göğsüm şişerdi. Daha yarı yoldan tekir kedimiz karşılardı beni. Saygı gösterilen, pek büyük bir adammışım gibi beni sağ yönüne alır, ben önde, o sol elimde tu tuğum balık dizisinin bir adım gerisinde öylece eve girerdik.

Büyük paspatır'ın denize döküldüğü yere gitsem, orada çok balık tutabilirdim. Ama ne yapayım! İş çok balık tutmada değil ki... Az da olsa, çok da olsa benim getireceğim balıklar hiçbir zaman tavada yu da tskarada kızarmak mutluluğuna erişmezdi. Annem, onlara harcanacak zeytin yağına, kömüre kıyamaz, bu yüzden tuttuğum balıklar hep bizim tekir'e yarardı. Onun yarı yola kadar karşıcı çıkması, beni karşılaması boş yere değil...

Sıcak, yaz günlerinde bizim mahallen genç kız ve kadınlarının 'gazhane' üzerindeki düzlükte toplanarak, açılıp serpildikleri eğlentilerde Süleyman bulunmadı mı o gece tatsız, neşesiz olurdu. Kışın ise her akşam başka bir evde toplanılır çalgılar çalınır, maniler söylenir, fincan, düğümlü mendili bulma oyunları çıkarılırdı. Erkek olarak ancak, bizim gibi çocukların bulunduğu bu toplantılara Süleyman, elim kolunu sallaya, sallaya, hiç çekinmeden girerdi. Onun geldiğini daha önceden duyan kadınlar öbürlerine haber verdiğinde:

"Varsın gelsin, o bizim oğlumuz yerinde.," "Niye örtünecekmişiz, ilk mi görüyor bizi?.."

Ve mahallenin daha şaklaban kadınları:

"Ana bire Süleyman, nerede kaldın gari. Gözlerimiz yolda, bekledik durduk."

"Gel bakalım şöyle yancağımıza, seni çok göresim geldi.." diyerek ona karşı olan temiz duygularını açıktan açığa söylerler, gizlemeye gereksinme bile duymazlardı. Kadınların bu toplantılarını bilen kocaları, onun Süleyman'ın geldiğini duysalar da, hiçbir zaman bu yüzden eşlerini paylamamışlardır. Yaz kış ayrı biçimleriyle yaşanan bu tür gece toplantılarının bir dedikodu konusu olduğu da duyulmamış, küçük kentimizin havasını bulandırmamıştır. Birbirlerine temiz duygularla, sevgiyle bağlı olarak yaşayan bu yoksul, tok gözlü, cömert insanların düşüncelerine, kirli, sevgiden yoksun istekler karışmadı. Uzun yıllar, bunun böyle sürup gittiğini gözlerimle gördüm. Mahallemizin örnek olacak bu insanca yaşamını her zaman göğsüm kabararak anmışımdır.. Çocukluğumda hiç düşünmeden geçirdiğim o günleri, şimdi bölük pörçük anımsadıkça, daha başka anılarla dolu, zamanın üzerinde bir kabuk bağladığı o geçmişlerin içinde filizlenmiş olarak taptaze yaşadığım iyiden iyiye duyarım. Günler, aylar, yıllar boyunca süren yaşam savaşı, mutlu günlerim, mutsuzluklar o güzelim anıları eritemedi, ne silinmez bir yazıyla yazılmışlar ki onları silemedi. Belki buna bir ömrün bile gücü yetmez; kimbilir!.. (...)

(Es Be Süleyman Es..., 1980)

Yeni Ses, Oluş, Ülkü, Varlık, Yürüyüş, Büyük Doğu, Pınar, Gün ve *Yığın* dergilerinde yayımlandı. Ankara'da, 1950 kuşağı öykücülerinin ortaya çıkmasını sağlayan *Seçilmiş Hikâyeler* (1 Ekim 1947-Temmuz 1957, 66 sayı) ve *Dost* (1957-63, 102 sayı) dergilerini çıkardı. Dost Yayınlarını kurdu. Dergilerinde, sonraki yıllarda Türk öykü ve şiir sanatının ünlüleri olan şair ve yazarların ürünlerini ve yayınevinde ilk kitaplarını yayımlayanlardan biri oldu. "Toprağa Dönüş" hikâyesiyle 1937'de CHP'nin açtığı yarışmada birincilik, 1944 ve 1945'te Ankara Halkevi Öykü Yarışması birincilik, "Komşumuz Bulgaristan" adlı röportajıyla da 1972 Türk Dil Kurumunun Basın Dil Ödülünü, 1993 yılında ise Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü Altın Madalyasını aldı.

Salim Şengil

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Kafasını Törpüleyen Adam* (1943), *Es Be Süleyman Es* (1980), *Güzel Bir Oyun* (1983), *Savrulup Gidenler* (1987), *Penceredeki Işık* (1992).

OYUN: *Bir Rüzgâr Esti* (1945).

ANI: *Anılarda Kalan Portreler* (1991).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Alpay Kabacalı / Kültürümüzden İnsan Adaları (1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Salim Şengil Vefat Etti (Hece Öykü, sayı: 10, Ağustos 2005).

ŞENGÖR, A. M. Celâl

Deneme yazarı. 24 Mart 1955, İstanbul doğumlu. Robert Academy (1973), State University of New York at Albany (1978) mezunu. Yüksek lisansını (1979) ve doktorasını (1982) aynı üniversitede tamamladı. İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi

Genel Jeoloji Kürsüsüne asistan olarak (1981) atandı. Aynı yıl İTÜ Maden Fakültesi Genel Jeoloji Anabilim Dalında doçent oldu, 1992'de profesörlüğe yükseltildi. 1993'te Türkiye Bilimler Akademisi kurucu üyesi oldu, Akademi Konseyine ve TÜBİTAK Bilim Kurulu üyeliğine seçildi. 1994 yılında Rusya Doğa Bilimleri Akademisi üyeliğine, Fransız ve Amerikan Jeoloji dernekleri şeref üyeliğine seçildi. 1998'de College de France'da misafir profesör olarak bulundu. 2000 yılının Nisan ayında Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Bilimler Akademisi yabancı üyeliğine seçilen ilk Türk oldu. College de France dışında İngiltere'de Oxford (Royal Society Araştırıcı bursuyla), ABD'de California Institute of Technology (Moore Distinguished Scholar olarak) ve Avusturya'da Salzburg London -Paris Üniversitesinde misafir profesörlük yaptı.

Şengör, birçok uluslararası dergide editör, yardımcı editör ve yayın kurulu üyeliği yaptı. 1991'de Kültür Bakanlığının Bilgi Çağı Ödülünü kazandı. Ayrıca kendisine Fransız Fizik Cemiyeti ve Ecole Normale Superieure Vakfı tarafından "Rammal Madalyası" verildi. 1997 yılında Fransız Bilimler Akademisi tarafından yer bilimleri dalında büyük ödül olan "Lutaud Ödülü" ile taltif edildi. 1998 College de France'ın madalyasını aldı. 1999'da Londra Jeoloji Cemiyeti kendisine "Bigsb Madalyası" verdi.

ESERLERİ (Deneme):

Zümrütnâme (1999), *Zümrüt Ayna* (1999), *Hasan Ali Yücel ve Türk Aydınlanması* (2.bas.2001).

HAKKINDA: Necdet Sakaoğlu / Hasan Âli Yücel ve Türk Aydınlanmasının Metabilimsel Temelleri (Cumhuriyet Kitap, 1.10.1998), A.M. Celâl Şengör / Zümrüt Ayna (1999).

ŞENGÜL, İdris

Tefsir araştırmacısı. 1958, Suncuk / Düzce doğumlu. İlkokulu doğduğu köyde bitirdi (1969). Düzce İmam Hatip Liscsi (1976) ve Erzurum Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi (1981) mezunu. Bir süre Devrek / Eğerci'de Kur'an kursu öğretmenliği yaptı. Yurdun çeşitli bölgelerinde müftü yardımcılığı, müftülük ve merkez vaizliği yaptı. Devlet Lisans Okulu Fransızca Kursunu bitirdi (1984-85). Atatürk Üniversitesi Tefsir Anabilim Dalında (1986) araştırma görevlisi oldu. 1990'da doktor unvanını aldı. Mısır'da araştırmalarda bulundu (1991-92). Fakültesine dönerek, çalışmalarını Tefsir Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak (1995-) sürdürdü.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Kur'an Kıssaları Üzerine* (1994).

SADELEŞTİRME: *Hak Dini Kur'an Dili* (Elmalılı M.Hamdi Yazır'ın eserinden).

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

ŞENKON, Atilla

Öykücü ve roman yazarı, mimar. 21 Ağustos 1962, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. 1984'te Orta doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünü bitirdi. 1989-97 yılları arası özel bir şirkette yüksek mimar, 1998'den itibaren de Bilkent Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı.

Atilla Şenkon

İlk öyküsü *"Hergün Perşembe Olsa"*, 1998'de *Varlık* dergisinde çıkmıştı. Diğer öykülerini *Varlık, Gösteri* ve *Adam Öykü* dergilerinde yayımladı. *Hergün Perşembe Olsa* ile 1991 Akademi Kitabevi Öykü Özendirme Ödülünü aldı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Her Gün Perşembe Olsa* (1990), *Uykusuz Gece Düşleri* (1993), *Ten Yükü* (1995), *Bıyık İzi Yalanları* (2002).

ROMAN: *Gökkuşağına İki Bilet* (2004).

BİYOGRAFİ: *Bütün Düşler 'Nazlı'dır* (1998).

HAKKINDA: Muzaffer Uyguner / Her Perşembe Mutluluk Getirir mi? (Kıyı, Ocak 1992), Zeynep Ankara / Uykusuz Gecelerin Düşleri (Milliyet Sanat, 15.9.1994), Muzaffer Uyguner / Bir Yapboz Oyunun Parçaları Gibi... (Cumhuriyet Kitap, 25.5.1995), Gürsel Aytaç / Bütün Düşler Nazlı'dır (Cumhuriyet Kitap, 1.10.1998), TBE Ansiklopedisi (2001), On Üç Büyülü Öykü -13 Yazar, 13 Öykü (2002), Aslı Örnek / Bıyık İzi Yalanları (Radikal Kitap, 22.10.2002), Orhan Tüleylioğlu / Atillâ Şenkon'la Kitapları Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2005), Asuman Kafaoğlu-Büke / Yazarın 24 Saati Atillâ Şenkon (Cumhuriyet Kitap, 3.3.2005).

ŞENLER, Şule Yüksel

Yazar. 1938, Mersin doğumlu. Altı çocuklu bir ailenin büyük kızı olarak dünyaya geldi. Ailesinin isteğiyle ortaokul ikinci sınıfta iken öğrenimini terk ederek kendisini yetiştirdi. Yazı hayatına Safa Önal'ın çıkardığı *Yelpaze* (1958-60) dergisinde yayımladığı bir hikâye ile başladı. İlk düşünce yazıları ise haftalık *Kadın Gazetesi*'nde (1961-63), *"Duyuşlar-Görüşler"* başlığı altında yayımlandı. Aynı yıllarda Ankara'da yayımlanan *Medeniyet*, Erzurum'da Ahmet Polat'ın çıkardığı *Hür Söz* gazetelerinde makale, şiir ve hikâyeleri çıktı. 1965 yılında, daha önce benimsediği Batılı modern yaşama tarzını terk ederek dindar bir hayata yöneldi.

Yeni dönemindeki yazıları 1966 yılından itibaren *Yeni İstiklâl, Babıalide Sabah* (kadın sayfaları hazırladı), *Bugün* (günlük fıkra, 1967) gazetelerinde yer aldı. Kardeşi Özer Şenler ile birlikte çıkardığı *Seher Vakti* dergisinde başyazılar yazdı (1969), genç kızlar için İslâmî örtünmeyi teşvik eden modeller ile yazı ve şiirlerin yer aldığı kadın sayfaları düzenledi. Aynı yıllarda çeşitli il ve ilçeleri dolaşarak "İslâm'da Kadının Yeri ve Mükellefiyetleri", "Türkiye'de Manevi Buhran" ve "Dün, Bugün, Yarın" konulu seri konferansları verdi. Etkili konuşmalarıyla ile özellikle öğrenim çağındaki genç kızların örtünmeyi benimsemelerinde etkili oldu.

Yazı ve konuşmaları nedeniyle hakkında çok sayıda dava açıldıysa da tümünden aklandı. Ancak, 1971 yılında bir yazısında dönemin cumhurbaşkanına hakaret ettiği iddiasıyla mahkûm edildi, bir süre hapiste yattı. Yazıları daha sonra *Millî Gazete* (1974), *Zaman* (1988), *Mektup* (1988-89), *Vahdet* (1988-89) gazete ve dergilerinde yer aldı. Büyük ilgi gören *Huzur Sokağı* romanının ilk cildi *Birleşen Yollar* adıyla sinemaya uyarlandı. Filmin başrolünü Türkân Şoray oynamıştı.

ESERLERİ:

Hidayet (1969), *Gençliğin Izdırabı* (1970), *Bize Ne Oldu?* (1970), *Bir Bi-*

Şule Yüksel Şenler

ŞULE YÜKSEL ŞENLER

HUZUR SOKAĞI

BİRKAÇ AY SONRA, küçük bir mahkeme salonunda beş sene müddetle devam eden müşterek bir evlilik hayatının son bağları da kopmak üzereydi.

Salonda oldukça büyük bir meraklı topluluğu vardı. Mahkeme heyetinin karşısındaki uzun sıranın bir ucunda Selim, bir ucunda ise Feyzâ bulunmaktaydı...

Kalabalığın eksersini Selim'in sosyetik çevresi teşkil etmekteydi... Ve, herkesin gözü büyük bir hayretle müşterek bir noktaya, Feyzâ'nın üzerine çevrilmişti... Feyzâ'nın üzerine sade ve zarif biç mevsimlik pardüsü bulunmaktaydı. Başı, bir tel saçını dahi göstermeyecek şekilde boyun çevresinde dolanarak zarif ve değişik bir biçimde bağlanmış, kibar desenli, güzel bir başörtüsü ile örtülüydü... Bacağında ise tenini göstermeyen kalın çoraplar vardı... Hasıl şu anda tam bir İslâm hanımefendisi hüviyetinde hâkim huzurunda bulunan Feyzâ'nın eski hoppa, şımarık ve çıtkırıldım, sosyetik Feyzâ ile arasında dağlar kadar fark vardı...

Mahkemede bütün şahitler hazırdı... Hâkim önce Selim'in şahitleri olan "şen dul" Suzan'la, bir gece partisinde Feyzâ'ya ilân-ı aşk eden Selim'in en yakın arkadaşı Murat'ı dinledi... Sonra Feyzâ'nın şahideri olan dadı ile aşçı Hatice kadın dinlendi... Her iki tarafta, ailece şiddetli geçimsizlik olduğunu ileri sürüyordu... Hakim son defa bir kere daha Selim ve Feyzâ'ya kati olarak boşanmak isteyip istemediklerini sordu... Her ikisinin de derhal boşanmak istediklerini bildirmeleri üzerine Hâkim, Selim'e hitaben:

- Kızınız küçük olduğu için kanunen anneye düşmektedir. Kızınız için ne kadar nafaka verebilirsiniz?' dedi...

Selim, yüzünde donuk bir ifâdeyle cevap verdi:

- Annesini de, kızını da ömrüm boyu istediğim yok, sayın reis. Gördüğünüz gibi şiddetli geçimsizlikten anlaşarak ayrılıyoruz. Nafakaya gelince; kendilerine sorun. Arzu ettikleri miktarı vermeye hazırım.

Hâkim bu defa Feyzâ'ya döndü:

- Eşinizin sözlerini işittiniz kızım, nafaka tayinini size bırakıyor; ne kadar nafaka talep ediyorsunuz?...

Feyzâ, başı dimdik, vakar içinde, kesin ve sert bir lisanla:

- Çocuğumu haram yoldan kazanılmış bir parayla büyütmek istemediğimden, nafaka istemiyorum Hâkim Bey!. Dedi.

Hâkim, meslek hayatında ilk defa böyle bir boşanma davası ile karşılaşıyordu... Adam zengin olacak, ne kadar tayin edilirse edilsin istenilen nafakayı vermeye hazır olacak ve karısı bu paraları reddedecek!... Olur şey değildi doğrusu... Yaşlı Hâkim, şaşkın bir halde tekrar Feyzâ'ya hitab etti:

- Kızım, delilik yapma... Hissî hareket ettiğinin farkında mısın? Kızım yetiştirebilecek geniş imkânın var mı bari?

Feyzâ, yine vakarını muhafaza ederek cevap verdi:

- Hissî hareket etmiyorum Hâkim Bey, kızımı kendim çalışıp büyüteceğim. Tekrar ediyorum: Nafaka istemiyorum efendim...

Artık her iki taraf için de söylenilecek bir söz kalmamıştı. Beş dakika sonra, Hâkimin bildirdiği kararla Selim ile Feyzâ, resmen boşanmış oluyorlardı...

Huzur Sokağındaki yegâne apartmanın ikinci kat zili uzun uzun çaldı. Feyza, üzerine çabucak basma sabahlığını geçirip namaz örtüsünü taktı ve koşarak kapıyı açtı. Gelen, Huzur Sokağı'ndaki kedilerin sevgilisi olarak isim yapmış olan Sayacı Hayri Dede'ydi. Feyzâ, bu güleryüzlü ihtiyarı her görüşünde içinde ona karşı derin bir muhabbet duyardı. Kapının eşiğinde duran Hayri Dedeyi görünce:

- Oh... Siz miydiniz Hayri Dede? Diyerek sevincini belirtti... Hayri Dede:

- Benim evlâdım, dedi. Bir istediğin var mı diye soracaktım.

- Çok teşekkür ederim Hayri Dedeciğim. Hiç bir ihtiyacım yok, elhamdülillah. Çok teşekkür ederim.

Hayri Dede, babacan bir tavırla parmağını salfayarak:

- Bak, eğer var da söylemiyorsun, günahını boynuna olsun. Sen artık dul ve yalnız bir kadınsın. Ne emredersen, yerine getirmek bizim boynumuzun borcudur, ha?...

- Sağol Hayri Dede. Emir ne demek? Yalnız evvelce de rica ettiğim gibi, bana temiz ve iyi bir evde yapabileceğim bir iş temin edebilirseniz çok makbule geçecek...

- Sen onu hiç merak etme kızım... Bütün mahalleli, bu iş için seferber olduk... İnşaallah yakında tam istediğin gibi, gönlüceğizine göre bir iş buluruz. Haydi bana müsaade kızım.

Feyzâ:

- Güle güle Hayri Dede, hakkını helâl et!....

Diyerek yaşlı adamı uğurladı... Kapıyı kapatıp üzerinden sabahlığını henüz çıkarmıştı ki kapının zili tekrar çaldı... Sabahlığını yeniden üstüne geçirip kapıyı açtı. Bu defa gelen, başı örtülü, yaşlı bir kadındı... Elinde üstü bez örtülü yuvarlak bir tepsi vardı. Feyza, elinde tepsiyle kapıda duran yaşlı kadına derin bir mahcubiyetle:

- Ah Hanife Teyzeciğim, dedi. Yine mi bu zahmet? Yalvarırım artık bir son verin şu yemek getirmeye...

Hanife Teyze bir yandan tepsiyi bırakmak için içeriye girerken bir yandan da Feyzâ'ya cevap yetiştiriyordu:

- Amma da ayıbettin be yavrum... Şuracıkta hep beraber ana-evlâd gibiyiz. Bir kaç kap yemeğin sözü mü olur? Gücenirim vallahi... Hem bak, bir tarhana çorbası yaptım ki ağzına layık.

Her zaman olduğu gibi bir kere daha gözleri yaşarmıştı Feyza'nın:

- Allah razı olsun Hanife Teyze, dedi. Zaten sizler de olmasaydınız, ben burada tek başıma ne yapardım? Eski evime yeniden döner dönmez, apartmandaki eski samimi dostlarımız hariç, bütün sokak sakinleri beni ne sıcak bir şefkatle bağrınıza bastınız. Size ne kadar minnettarım bilseniz...

Hanife Teyze sitemli sitemli Feyzâ'nın yüzüne baktı:

- Bir kere daha böyle konuştuğunu duyarsam, gücenirim, inan... Minnettarlık da ne demekmiş? Biz sadece vazifemizi yaptık yavrum. Müslüman, müslümanın kardeşidir. Her türlü ihtiyacına koşması gerekir. Apartmandakilere gelince: Seni böyle karşılarında, depdeğişik, ağır, mazbut, abdestli-namazlı, kapalı kıyafetli bir müslüman hanımcığı görünce kan beyinlerine sıçradı elbette haspaların, kızım...

Feyzâ, içini çekerek başını eğdi ve:

- Bir zamanlar, ben de o haspalardandım ya, Hanife Teyze, dedi. Hanife Teyze iki elini yana doğru açarak:

- Eeee... Allah onları da ıslah etsin, hakikatı gösterip, hidâyetine eriştirsin yavrum, dedi. Hem ne dedim sana... Sen, onlarla onların sana tepeden bakışlarıyla filân kendini üzeyim deme... Bak bütün sokak, hep bir elden seni nasıl memnun edelim diye çırpınıyoruz. Zaten sokağımızın meddâ-ı iftiharı Bilâl Beyler buradan taşındıktan sonra, sokağın tadı tuzu kalmamıştı... Ama şimdi onun yerine seni gönderdi Allah bize... (...)

(Huzur Sokağı, 2002)

linçli Öğretmene (1970), *Sağ El* (1970), *Yılanla Tilki* (1970), *Huzur Sokağı* (2 cilt, 1970, 73), *Her Şey İslâm İçin* (1974), *Duyuşlar* (1975), *İslâm'da ve Günümüzde Kadın* (1975), *Uygarlığın Gözyaşları* (1990), *Kız ve Çiçek* (1990).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98).

ŞENLİKOĞLU, Emine

Gazeteci-yazar. 27 Mayıs 1953 (nüfusta 1950), Ambaralan / Dereli / Giresun doğumlu. Bazı eserlerinde evlilik soyadını da ekleyerek Emine Şenlikoğlu Özkan imzasını kullandı. İstanbul İmam Hatip Lisesi (1996) mezunu. Kahire El Ezher Üniversitesindeki öğrenimini tamamlamadı. Bir süre butik çıraklığı, kalfalık, modelistlik, 1976 yılından sonra vaizelik, hocalık, yazarlık, yayın yönetmenliği yaptı. 1985 yılından itibaren *Mektup* dergisi ile yayınlarının genel yayın yönetmenliğini üstlendi.

Yazı ve şiirlerini *Gençlik*, *Sur* (1978-84), *Ribat*, *Yeni Devir*, *Millî Gazete* (1978-88), *Marmara* (1979), *Yeni Asya*, *Mektup* (1985), *Vahdet* (1988-89), *Akıncı* (1978), *Ribat* (1986) dergi ve gazetelerinde yayımladı. *Bize Nasıl Kıydınız* adlı romanı Esra Filmcilik tarafından sinema filmi yapıldı. *Maria* adlı romanı Arapça ve Malezyacadan sonra 1997'de Almancaya çevrilerek yayımlandı. Çevre Koruma ve İnsanlığa Hizmet Derneği (kurucu başkan), Yakınları Kaybolanlar Derneği (fahri başkan), Beyaz Ay Derneği, İstanbul Belediyesi Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı ile Mazlum-Der üyesidir.

EMİNE ŞENLİKOĞLU

ÖNCE İLİM

Resûlü Ekrem (s.a.v.) "Kim bildiği ile amel ederse, Allah (c.c.) ona bilmediğini öğretir" buyuruyor. Bu müjdeyle yola çıkarsak şüphesiz ki Allah (c.c.) bize bilmediğimizi öğretecektir.

Kardeşim, binlerce ayeti kerime, yüz binlerce hadisi şerifin işaret ettiği nokta, hep aynı yerde birleşiyor. Allah'a kulluk yapmak... Yani ibadetleri yerine getirmek... Cihat etmek, İslam'ı yaymak ve korumak. Asırlardır alimlerin hepsi aynı mücadeleyi vermişler ki, kul Allah (c.c.) istediği gibi yaşasın...

Bilmek bazen hiç mühim değil, bazen çok mühimdir. Kişi kendisine Allah'tan başka ilah edinmişse, onun ne kadar bilgisi olursa olsun hiç mühim değildir. Fakat, kişi Allah'ı sevdiğinde samimi ise işte o kişi de bilgi çok mühim ve de büyük nimettir.

Cezaevinde, İsrailli misyoner bir yahudi kızı ile tanıştım. "Bana biraz dininizi anlat" dedim. Çünkü biliyorum ki Tevrat'ta ve İncil'de Allah'tan geldiği gibi duran ayetler de var. Hem onlar hakkında bilgi edinmek istedim.

Bana öyle ilginç bir olay anlattı ki, dinimizin kıymetini bilmeyenlere bir kez daha hayret ettim.

Ona sordum:

-Sizin dininiz de size gelemi hemen almak var mıdır? Mesela bir hristiyan isterse yahudi olabilir mi ?

-"Olamaz." dedi.

Ben de tekrar merakla yeniden sordum:

-Demek ki sizin dininiz yalnız yahudilere inmiş. Öyle şey olur mu ? Bizim dinimize kim girmek isterse hemen girebilir. İşte lütuf ve büyüklük buradadır. Büyük kapıdan isteyen herkes girebilir, kapı küçük olunca durum değişir. Öyle değil mi? Dedim.

Biraz düşündükten sonra "bak, sana bir şey anlatayım." dedi.

-Başka dinden olan bir kadın yahudi olmak istedi. Bir yahudi ile evliydi. Hahama gitti. Yahudi olmak istediğini söyledi.

Bizim bir kitabımız var iki üç yılda bitmez. Kadına onu verdi. "Bunu ezberle" dedi. Kadın yıllarca ezberledi. Yıllar sonra hahamların huzurunda imtihan oldu. Kadın bir hükmü bilemedi. Kadına "seni yahudiliğe kabul etmiyoruz, biraz daha çalış" dediler. Bu arada kadının bir kızı oldu. On yıl sonra gittiğinde yine imtihanı kazanamadı. Sonra kadın öldü, kocası masrafını yaptığı halde onu yahudi mezarlığına gömdürmediler. Kızı o kadar ağladı yine de kabul etmediler.. Yahudi olmak zordur.

Demek sizin dininize girmek için hahamdan müsaade istemek lazım. İnsan Allah'ın dinine girmek için Allah'tan değil, insanlardan izin alıyor. Sizin mantığınızı yormuyor mu bu iş?

-"Ne yapalım biz de böyle" dedi.

Şöyle bir Türkiye'yi ve dünyayı göz önüne alırsak, insanların çoğunun ne kadar nankör olduğunu görürüz bu olayla. İslam gibi cihanşümul bir dinin emirlerini öğrenmek için günde bir saat vakit vermeyenler, İslam imtihanla Müslüman kabul eden bir din olsaydı, demek ki o zaman hiç yamışmayacaklardı.

Biliyor musunuz hani bir söz vardır ya "körüyü görmeden ryinin kıymetı bilinmez" diye. Gerçekten insan, İslam dışı "din" veya ideolojilerin ne olduğunu bilmeden, kendi dinini hakkı ile anlamıyor.

İlimden maksat, Allah'ın sevdiği kul olmaktır. Bu da Müslümanlıkla olur. Müslümanlıktan kaçanlar mezarlarından kovulan yahudi kadının durumuna düşerek netice de daima kaybederler.

Biz ilmi Allah'a kul olmak için talep etmeliyiz ve ne kadar bilgimiz varsa bunu Allah'ın lütfu olduğunu bilerek daima şükretmeliyiz. Biliyorsunuz, Bel'am şükürsüzlüğünden dolayı dinden çıkarak tağutların dostu olmuştu. İbadet etmedikçe iman eskir. İmanı yenilemek için ilim ve ibadet gereklidir.

Programlı bir şekilde yaşayabilmemiz için önce düzenli yaşayan, prensip sahibi kişiler olmalıyız.

Kolay mı müşriklerin içinde onların kültürü altında İslam kültürünü elde etmek? Elbette ki kolay değil.

Bakıyorsunuz bir Müslüman (!) ağzından "Ben Allah'ı çok severim" cümleleri eksilmiyor. Yanak yanağa öpüşen kadın, erkek arkadaşlığına o kadar alışmış ki tokalaşmıyan kişileri Müslüman olarak bile kabul edemiyor. Sebebi ise malum, İslam medeni dini ya. O halde medeni din ise tokalaşmaya denizde mayo giymeye niçin müsaade etmesin?.. Üstazlerin yanında onun giydiği mayo kapalı bile.

Onun gözünde medeniyet (!) demek sınırsız özgürlük demek olduğundan, eğer dinimiz bunları yasaklıyorsa medeni değildir.

Güler misin, ağlar mısın?.. Özgür olacağız diye, hürriyetlerini kaybetmişler. "Niçin" sorusunu getirdiğimiz zaman, karşımıza ilmi yaymadığımız, İslam'ı tanımadığımız cevabı çıkıyor.

İster istemez "bir ah çeksem karşı ki dağlar yıkılır" demek zorunda kalıyoruz. Sonradan da bizim "ah"ımızın dağlar devirecek kuvvette olmadığını görüyoruz... dağları aşkla çekilen "ah" devirir. Müslümanların çoğunun hazır cennet istediği, dünya batmış umurunda olmadığını "böyle gelmiş böyle gider" sözünü duyuyoruz.

Halbuki bu günkü vahşet, bu günkü rezalet ne böyle gelmiştir, ne ne de böyle gidecektir. Böyle gidecek demek, umudu kesmek, mâsiklığı ele almak demektir. (...)

(Önce Soru Sorarlar Sonra Ham İnsanı Koparırlar Dininden, 1992)

Emine Şenlikoğlu

"Akıcı, sade, samimi ve sihirli diliyle ruhunuzu Tevhid ufuklarına doğru uçurtmak için çırpınıyor. Sert sanılan mizacına rağmen... İnsanlara yaklaşımı son derece anlayışlı ve ipek gibi yumuşak... 'Yıkma gönlü ol bir Kâbe'dir' ölçüsü içinde hareket ediyor. Üslup çok güzel. Mantık sağlam. Şefkat ve merhamet sonsuz... Fikir, san'at ve insanlık bu kitapta gürül gürül akıyor. (...) Meseleleri hiç çekinmeden en sade ve yalın bir biçimde ortaya koyuyor. Üzerinde tartışıyor. Kahramanların ruh derinliklerine iniyor. İnci arayan usta bir dalgıç gibi... Küçük küçük hakikat kırıntılarını bulup çıkarıyor." (Hüseyin Üzmez)

ESERLERİ:

DENEME: *Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar* (1984), *İslâmda Erkek* (1988), *Ülkemi Arıyorum* (1990), *İnsanlar da Kayar* (1992), *Önce Soru Sorarlar Ham İnsanı Koparırlar Dininden* (1992), *Geçmişin İzleri* (1994), *Geri Tepen Kurşunlar* (1995).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Biz Bu Vatanın Neyi Oluyoruz?* (1991), *Geri Tepen Kurşunlar* (1995), *Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak 1-2-3-4* (ilmihal, 2002).

ROMAN: *Bize Nasıl Kıydınız?* (1988), *Ne Olur İhanet Etme* (1990), *Maria* (1992), *İdamlık Genç* (1993), *Ben Kimin Kurbanıyım?* (1994), *Sabıkalı ve Dul* (1995), *Çingene* (1996), *İmamın Mankenleri* (1997), *Çin İşkencesi* (1997), *Kadınları Kadınlar da Eziyor* (1997), *Hristiyan Gülü* (2000).

ŞİİR: *Mahkûm Duygular* (1988), *Ruhumun Penceresi* (1990).

ANI: *Burası Cezaevi* (1988).

ÖYKÜ: *Kelepçeli Kalemimden* (1991), *Vicdan Azabı* (1991), *Depremin Ardından* (2003), *Ağlayan Köpek* (2003).

RÖPORTAJ: *Telefonla Röportaj* (1990), *Radyo-Basın Röportajları* (1995), *Televizyon Röportajları* (1997).

GEZİ: *Ağlatan Yollar* (1993), *Kıbrıs Sular İçinde Bir Yetim* (1993), *İnsanlığın Belgeseli* (1994), *Uzaktaki Çığlıklar* (1995).

HİCİV: *İsimsiz Kitap* (1993).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Anne Büyükler Birşey Söyle* (1993), *Şirin Köy* (1994), *Küçük Kız* (1994), *Küçük Kelebekler* (1996), *Yılan Yavrusu* (1996), *Kırmızı Elbiseli Kız* (1996), *Satılık Çocuk* (1998), *Topal Karınca* (1998), *Küçük Kızın Umudu* (1999), *Hayal Çocuk* (2000), *Ali'nin Dünyası* (2003), *Civciv Ailesini Tanıyalım* (2003), *Civcivin Rüyası* (2003), *Hastalanan Civciv Çimiçimi* (2003), *Karşılık Beklemeyen Civciv* (2003), *Özür Dileyen Civciv* (2003), *Soru Soran Civciv* (2003).

HAKKINDA: Gülden Aydın / Hristiyan Gülü (Hürriyet, 22.5.2000), Hüseyin Üzmez / Hristiyan Gülü (Akit, 2000).

ŞENOCAK, Hakan

Öykü yazarı. 28 Ekim 1961, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Tiyatro Bölümü (1987) mezunu. İstanbul'da reklam metni ve senaryo yazarlığı yaptı. Öyküleri 1985'ten itibaren *Nitelik, Edebiyat ve Eleştiri, Milliyet Sanat* vd. dergilerde yayımlandı. *Karanfilsiz* adlı eseri ile 1987 Akademi Kitabevi Öykü Birincilik Ödülünü Ahmet Yıldız ile paylaştı, *Naj* ile 1998 Sabahattin Ali Hikâye Yarışması Başarı Ödülünü aldı.

"Şenocak'ın varoluş sorunlarına bakışında şaşırtıcı bir denge var. "Olmak," her an vazgeçebileceğimiz kadar önemsiz, öte yandan her anında büyük bir dikkat ve özen isteyecek kadar önemli. Hem bütünüyle rastlantısal. Bu nedenle de pek önemli bir şey değil, hem de bir kez olmaya, olmayı sürdürmeye karar verdikten sonra çok ciddi bir sorumluluk. Bu sorumluluk Şenocak'ın öykülerinde bir başkasıyla (insan, canlı ya da nesne) girilen ilişkide billurlaşıyor." (Behçet Çelik)

"Sevgili Nefret'te daha önceki öykülerinde oluşturduğu kendine özgü düşsel öykü dünyasında yol alıyor Hakan Şenocak. Düşler, sanrılar ve günlük yaşam sürekli yer değiştiriyor anlatılanlarda. 1987 Akademi Kitabevi Edebiyat Ödülleri Öykü Birincilik Ödülü ve 1998 Sabahattin Ali Öykü Başarı Ödülünün sahibi olan yazarın beşinci kitabı 'Sevgili Nefret', yaşamak, yaşatmak ya da ölüme terk etmek arasında devinen yalnız ve yaralı ruhların öykülerini anlatıyor." (Oylum Yılmaz)

Hakan Şenocak

ESERLERİ (Öykü):

Karanfilsiz (1988), *Gülayşe Yabancının Aşkı* (1990), *Naj* (1999), *Hayatta Kalma Oyunu* (2001), *Sevgili Nefret* (2002).

HAKKINDA: F. Alptekin / Yaşamı Gerçekdışı Algılıyorum (söyleşi, Cumhuriyet, 23.7.1999), S. Uludağ / Bütün Hayaller Gerçek (Radikal, 29.7.1999), E. Korap / Gerçeküstü Öyküler... (Milliyet Sanat, 15.9.1999), Behçet Çelik / Gerçekçi Ol İmkânsızı İste! (Virgül, Kasım 1999) - Sevgili Nefret (Virgül, Aralık 2002), On Üç Büyülü Öykü-13 Yazar, 13 Öykü (2002), Oylum Yılmaz / Sevgili Nefret (Radikal Kitap, 26.11.2002), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

ŞENOCAK, Y. Kemal

Asker, siyaset ve devlet adamı (D. 10 Kasım 1922, Dazkırı / Afyonkarahisar - Ö. 23 Şubat 1981, Ankara). İlkokulu Dazkırı'da, ortaokulu Burdur'da tamamladıktan sonra İstanbul Erkek Lisesine girdi. İkinci sınıfta iken Maltepe Askerî Lisesine geçti. Kara Harp Okulunu bitirdi ve topçu teğmen olarak 1943'te Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yapmaya başladı. Binbaşı rütbesinde iken 1961'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra Adalet Partisinde siyasete girdi. 15 Ekim 1961 genel seçimlerde milletvekilliğine adaylığını koyduysa da seçilemedi. 1963 yerel seçimlerinde Dazkırı Belediye Başkanlığına seçildi. Belediye başkanlığından ayrıldığı dönemde bir süre İstanbul'daki Afyon Talebe Yurdunun müdürlüğünü yaptı. 1965 genel seçimlerinde, milletvekilliği için şansını bir kez daha denedi ise de yine başaramadı. 1966 yılında yenilenen Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde, Afyonkarahisar'dan senatör seçilerek parlamentoya girdi. Dazkırı'da *Şirin İlçemiz Dazkırı* adlı haftalık bir gazete çıkardı. Ankara'da öldü, cenazesi Dazkırı'ya götürülerek aile mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ:

Dazkırı, Köy Sorunları.

HAKKINDA: İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Afyonkarahisarlı Şairler, Yazarlar, Hattatlar (1971), İrfan Ünver Nasrattınoğlu - Mehmet Sarlık / 75 Yılda Yöneticilerimiz (1998).

ŞENOCAK, Zafer

Şair ve yazar. 1961, Ankara doğumlu. 1971'den itibaren ailesiyle birlikte Almanya (Berlin)'da yaşadı. Alman dili ve edebiyatı, politika ve felsefe eğitimi gördü. Türkçe şiir ve yazılarının yanında 1979'dan itibaren

ZAFER ŞENOCAK

GÖRÜNMEYEN

bize ulaşan yollar da kısalıyor artık
saydam neredeyse güneşin altındaki duvar
orada bir kadın yaslanıyor kapıya
güzelliği görünmezliğinde

yaran kalmışlığıyla her şey
ilk adımımızı bekliyor
kımıldamıyoruz yerimizden
ellerimizi geri çekerek

uyumaz insan
eğer uyanmak istemezse bir düşten
bir zaman yaslanır kapıya
ve düşer peşine hiç yazılmamış bir dilin

(Yılmaz Odabaşı, *Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi*, 2000)

Almanca şiirler, öyküler, romanlar, denemeler yazdı. Çeşitli Alman dergi ve gazetelerinde makaleleri ve şiirleri yayımlandı. Haftalık bir Alman dergisinde sürekli yazarlık yaptı.

İlk Türkçe kitabı *Kara Kutu*'dur. İmgeci bir şiir yazıyor. Şiirlerinde zıtlıklar, ikilemler, paradoksal söylemlere sıkça rastlanır. Almanca şiirlerine yansıttığı Divan şiiri esintisiyle Almanya'da dikkat çekti.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Elektrisches Blau* (1983), *Verkauf der Morgenstimmungen am Markt* (1983), *Flammentropfen* (1985), *Ritual der Jugend* (1987), *Das Senkrechte Meer* (1991), *Gençlik Ayinleri* (1994), *Fernwehanstalten* (1994), *Taşa ve Kemiğe Yazılıdır* (çev. Menekşe Toprak, 2000), *Kara Kutu* (Türkçe ilk şiir kitabı, 2004).

DENEME: *Atlas des tropischen Deutchland* (1992), *War Hitler Araber?* (1994; Hitler Arap mıydı? adıyla, 1997).

ÖYKÜ: *Der Mann im Unterhemd* (1995), *Atletli Adam* (1997).

ROMAN: *Die Prärie* (1997), *Gefährliche Vermandschaft* (1998).

ÇEVİRİ: *Das Kummerrad / Dertli Dolap* (Yunus Emre'den şiir çevirileri)

HAKKINDA: Söyleşi (Kitap-lık sayı: 73, Haziran 2004).

ŞENOL, Abdülaziz

Tasavvufçu, şair (D. 15 Ağustos 1895, Tarsus / Mersin – Ö. 8 Mart 1981, İzmir). Asıl adı Abdülaziz Sami'dir. Babası Kamil Efendi Tarsus'ta tanınmış bir hekimdi. Henüz sekiz yaşlarında iken babası öldükten sonra, kardeşleriyle birlikte anneannesi Zehra Hanım'ın terbiyesi altında büyüdü. Çocukluğu dinî, ahlâkî, görenek ve geleneklere bağlı eski terbiyenin kuralları içinde geçti. Çocukluğun bütün safiyeti ile sürdürdüğü ibadetler, öğrendiği dini kıssa ve menkıbeler, gençliğinde de manevi duygularının gelişmesinde etkili oldu.

Tarsus'ta devam ettiği iptidai (ilkokul) ve rüştiyeyi (ortaokul) bitirince, baba mesleğini seçmeyi arzulayarak İstanbul'da Mekteb-i Tıbbiye'ye (Tıp Fakültesi) gönderilmesi kararlaştırıldı. Ancak, o yıllarda padişaha karşı yürütülen siyasî hareketlerin merkezi durumunda olan bu okulun öğrenimi için doğurabileceği sakıncalar dikkate alınınca bu karardan vazgeçildi. Bu nedenle de yükseköğrenim yapamadı. Daha sonra memuriyete geçen Abdülaziz Şenol, Mersin Adliyesinde zabıt katipliğine tayin edilmesi nedeniyle ailesiyle Mersin'e göç etti. Bir süre sonra Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine askere alındı, Kafkas ve Sina cephelerinde bulundu. Gösterdiği yararlılıklar nedeniyle madalya ile ödüllendirildi.

Askerlikten sonra Mersin'e dönerek memurluk hayatına devam etti.

Abdülaziz Şenol

Altı yıl kadar, önce Mersin postanesinde, sonra Mersin Gümrük Rüsumat Başmüdürlüğünde çalıştıktan sonra istifa ederek memurluktan ayrıldı. Evlendiği Girit göçmeni Saadet Hanım'dan dört çocuğu dünyaya geldi. 1926 yılında Adana'ya taşınarak serbest ticaret hayatına başladı, yaşamını ithalatçılık ve mümessillik yaparak sürdürdü. Sonraki yıllarda ikinci kez evlenerek Trabzon'a, oradan da İzmir'e yerleşerek ömrünün sonuna kadar İzmir'de yaşadı.

ESERLERİ:

Kenzi Divanı (2002), *Noktanın Sonsuzluğu* (şiir, yay. haz.: Saim Öztan, Seyhun Besin, Aziz Şenol Filiz ve İsmail Güleç; 2002).

HAKKINDA: Abdülaziz Şenol / Noktanın Sonsuzluğu (2002).

ŞENOL, Ahmet

Halkbilimci. 1948, Ulukışla / Niğde doğumlu. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi İşletme-Muhasebe Bölümü mezunu. 1991'den itibaren Ankara Üniversitesi DTCF Halkbilimi Bölümü öğretim görevlisi olarak çalıştı. Halk kültürü ile ilgili çalışmalara Halkevleri Genel Merkezi Halk Dansları Örnek Grubunda başladı. 1978'de bir grup arkadaşıyla Turizm ve Halkbilimi Derneğinin, 1996 yılında gerekli malzemesini karşıladığı FOLKSAV'ın kurucuları arasında yer aldı. Bu iki kuruluşun başkanlıklarını yürüttü. Halk oyunları alanında yaptığı çalışmalar nedeniyle 1986 yılında İhsan Hınçer Folklora Hizmet Ödülünü aldı. MEB Halk Oyunları Danışma Kurulu, FAK ve İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

Halk Oyunları Bibliyografyası (1.cilt: 1989, 2.cilt: 1996), *Türk Halk Oyunları Terimler Sözlüğü* (1998), *Türk Halk Oyunları Giysileri* (1999). Ayrıca 32 derleme eseri vardır.

ŞENOL, Aziz

Bkz. ŞENOL, Abdulaziz

ŞENOL, Memduh

Şair. 26 Eylül 1945, Yozgat doğumlu. Devlet memurluğuna 1968'de Yozgat Göğüs Hastanesinde başladı. Bir süre de Nüfus Başmemurluğunda çalıştı. 1973 yılında emniyet teşkilatına geçti. 1983 yılında komiserliğe yükseldi, 1992 yılında emekliye ayrılarak Alaşehir'e (Manisa) yerleşti.

Şiirleri *Sevgi Yolu*, *Yeni Defne*, *Orkun*, *Kardeşlik*, *Türk Yurdu*, *Milli Folklor*, *Türk Dünyası* vd. dergiler ile *Yeni Çağ* (Elazığ), *Haber* (Alaşehir), *Zafer* (Afyon), *Fethiye* vd. gazeteler ile *Sevgi Yolu*, *Ozan Dergisi*, *Yozgat Şiirleri* gibi çok sayıda antolojide yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):
Şah Kartal Göçtü (1992), *Ve Aradan Yıllar Geçti* (1994), *Al Şafağın Habercisi* (1995), *Göz Pınarları* (1997), *Sürmeli Kızım* (1999), *Geleceğe Mesaj* (2002).

HAKKINDA: Ahmet Sargın / Geleceğe Mesaj ve Memduh Şenol (İleri gazetesi, Yozgat, 21.9.2002).

ŞENÖZ-AYATA, Canan

Dilbilimci. 26 Nisan 1968, İzmir doğumlu. İzmir Mehmet Akif Ersoy İlkokulu (1978), İzmir Bornova Anadolu Lisesi (1985), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (1989) mezunu. Yüksek lisansını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Alman Dili ve Eğitimi Bilim Dalında *"Metindilbilim ve Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi"* teziyle (1992) yaptı. 1990'da aynı anabilim dalında araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Doktorasını yine aynı bölümde *"Almanca ve Türkçede Metin Türü Olarak Yazın Eleştirisi"* adlı tezle (1999) tamamladı. 2001'de yardımcı doçent oldu. DAAD'liler Derneği, IVG (Internationale Vereinigung für Germanistik), GIG (Gesellschaft für interkulturelle Germanistik), GERDER (Türk Germanistler Derneği) üyesidir.

Makalelerini *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi, Dialog, Ege Alman Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, Litera, Anadolu Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi;* Almanca ve Türkçe bazı kurultay bildiri kitaplarında ve *Disiplinlerarası Ortam ve Yöntem Sorunları* kitabında yayımladı. Dilbilim, sözdizim ve anlambilim, metindilbilim alanlarında çalıştı.

ESERLERİ:
Almanca ve Türkçede Metin Türü Olarak Yazın Eleştirisi (2003), *Metindilbilim ve Türkçe* (2005).

ŞENSES, Fikret

İktisatçı, yazar. Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini İngiltere'de; Warwick, Lancaster ve Londra Üniversitesinde (London School of Economics) yaptı. 1987-88 ders yılında Harvard Üniversitesinde, Eylül 1989'da İngiltere'de Institute of Development Studies'te ve Temmuz-Ekim 1990 döneminde Tokyo'da Institute of Developing Economies'te misafir araştırmacı olarak bulundu. 1980 yılından sonra ODTÜ İktisat Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı. 1985 yılında doçent, 1991 yılında profesör oldu. 1983-87 yılları arasında *ODTÜ Gelişme Dergisi*'nin editörlüğü görevini üstlendi. Uzmanlık alanıyla ilgili olarak yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli yayınları vardır.

ESERLERİ:
Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk Kavramlar, Nedenler, Politikalar ve Temel Eğilimler (3. bas. 2003), *İktisadi Kalkınma, Kriz ve İstikrar* (Erinç Yeldan, Ahmet Haşim Köse ile, 2003), *Küresel Düzen: Birikim, Devlet ve Sınıflar* (Erinç Yeldan, Ahmet Haşim Köse ile, 2003).

Ferhan Şensoy

ŞENSOY, Ferhan

Oyuncu, yazar. 26 Şubat 1951, Çarşamba / Samsun doğumlu. Tam adı Osman Ferhan Şensoy'dur. Galatasaray Lisesinde başladığı ortaöğrenimini Çarşamba Lisesinde tamamladı (1970). Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümündeki öğrenimini yarıda bırakarak gittiği Fransa'da Strasbourg Devlet Tiyatro Okulunu (1974) bitirdi. Türkiye'ye döndükten sonra özel tiyatrolarda oyuncu ve oyun yazarı olarak (1975-80) çalıştı. 1980 yılından sonra, kurduğu Ortaoyuncular topluluğunu yönetti. *Şahları da Vururlar* (1982) oyunuyla *Dergi 13*'ün En İyi Oyun ve En İyi Yazar (1980), *Tiyatro 70*'in En İyi Erkek Oyuncu (1980) ve 1979/80 Avni Dilligil Jüri Özel Ödüllerini; *İstanbul'u Satıyorum* oyununun rejisiyle 1980 Ulvi Uraz Ödülünü aldı. Hikâyeleri *Yeni Ufuklar, Soyut* vd. dergilerde yayımlandı.

"Şensoy'un bu son kitabında, eskilerine oranla daha fazla güncellik ve toplumsallık var. Rum Memet'in tüm öyküleri akide şekeri gibi: Akıcı, sade ve gerçekçi. Kitabın kısa sürede birkaç baskı yapması da okurun Şensoy'a iyi yanıt verdiğini gösteriyor. Öykülerin bir kısmı yazlık mekânlarda geçtiği için kumsal kitabı sanılabilir ama Şensoy, o tür pazarlamacılığa yüz vermeyen yazarlardan. Rum Memet, tipik bir Akdeniz kitabı aslında. Türk-Yunan ilişkilerinden, kaliteli sitcom'lara, Şensoy'un günlük yaşamında başından geçen qui proque'lardan bürokratik engebelere, alkoliğin dünyasından dul ya da bekâr bir erkeğin gerçeküstücü maceralarına kadar geniş bir spektrumda metinler... Kimi zaman kamera arkası öyküler renginde, Şensoy'un gerçek hayatındaki olayların içeriden bilgi ve duyguları aktarılıyor okura." (Ragıp Duran)

ESERLERİ:
OYUN: *Şahları da Vururlar* (1982), *Kahraman Bakkal Süpermarkete Karşı* (1991), *Hâneler, İdi Amin, Bizim Sınıf, Aşkın Gözüne Gözlük, Kiralık Oyun, Anna'nın Yedi Günahı, Fırıncı Şükrü Deli Vahap ve Ötekiler, Hayrola Karyola, Dur Konuşma Sus Söyleme, İçinden Tramvay Geçen Şarkı, Muzır Müzikal, Ferhangi Şeyler, İstanbul'u Satıyorum, Falınızda Rönesans Var, Güle Güle Godot* (1993), *Ferhantoloji* (2004), *Eşeğin Fikri* (2005).

ROMAN: *Kazancı Yokuşu* (1978).

ŞİİR: *Gündeste* (1986).

ÖYKÜ: *Afitap'ın Kocası İstanbul* (1982), *Ayna Merdiven* (1986), *Düşbükü* (1988).

DENEME: *Denememeler* (1993).

ANI: *Kalemimin Sapını Gülle Donattım* (5. bas. 2001).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ragıp Duran / Ilık İnce ve Derin Bir Yazı Dürbünü (Cumhuriyet Kitap, 7.1.1999) - Bana Hayatını Anlat! (Virgül, Ekim 2001) - Rum Memet (Virgül, Eylül 2002), C. Şefik Koldaş / Ferhangi Bir Kitap - Kalemimin Sapını Gülle Donattım (Cumhuriyet Kitap, 15.11.2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

ŞENSOY, Olgun

Şair. 16 Haziran 1961, Ordu doğumlu. Lise mezunu. 1978'den itibaren Perşembe'de (Ordu) sinema işletmeciliği, Ordu ve Altındağ (Ankara) belediye tiyatrolarında oyuncu ve yönetmen, Ankara'da radyo programcılığı ve sunuculuğu yaptı. Çalışmalarını 2000 yılından itibaren Ankara Yenimahalle Belediyesi Eğitim ve Kültür Müdürlüğünde sürdürdü.

Şiir ve köşe yazıları 1987'den itibaren *Tribün, Bizim Ordu, Karadeniz 52, İnsancıl, Pirsultan, Dem, İkinci Bahar, Dağarcığımızdan, Simurg, Altındağ, Evrensel Kültür, Çağ, Öykü*

Olgun Şensoy

Şiir, Kerbela, Eryaman gazete ve dergilerinde yer aldı. "Gün Gelir" başlıklı şiiri ile 1987 yılında tiyatro yönetmeni ve şair Vedat Güler anısına düzenlenen yarışmada üçüncülük ödülünü aldı ve 1998 yılında *Yenigün* (Stuttgart) gazetesi tarafından düzenlenen şiir yarışmasında şiirleri övgüye değer bulundu. İki şiiri bestelendi. Edebiyatçılar Derneği, Pir Sultan Abdal Kültür Sanat Derneği, İnsan Hakları Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Bir Cana Hasret (1994), *Hüzne Mektuplar* (1996), *Bu Aşk Bu Ayrılığı Hak Etmedi* (tsz.).

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla

Bkz. ŞENTÜRK, Atilla

ŞENTÜRK, Ahmet Tufan

Şair ve yazar (D. 12 Mayıs 1924, Esentepe [Lamos] köyü / Ermenek / Karaman – Ö. 9 Mayıs 2005, Ankara). Deneme, kitap eleştirisi, röportaj, anı türündeki yazılarında bazen Battal

Ahmet Tufan Şentürk

Gökcan-Gökçe, Battal Arif imzalarını kullandı. Ankara Solfasol Köyü (Göktepe) İlkokulu, İstanbul Haydarpaşa Lisesi (1944) mezunu. Bir süre Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okudu. Ankara Valiliği İl Özel İdaresinde memur olarak çalışmaya başladı. Emlak ve İstimlak Müdürü iken emekliye (1975) ayrıldı. Birleşmiş Milletler Türk Derneği, Folklor Araştırma Kurumu üyesiydi. Ankara'da öldü, memleketinde toprağa verildi.

Yazı ve şiirleri ilk olarak *Yurt* gazetesinde (10 Kasım 1938); sonra *Türk Dili, Hisar, Filiz, Bahçe, Çağrı, Kemalist Ülkü, Köye Doğru, Çınaraltı, Varlık, Foto Magazin, İnkılapçı Gençlik* dergileri ile *Anayurt, Tasvir, Vakit* gazetelerinde yer aldı. Bir süre (1951-52) sekreterlik yaptığı *Hisar* dergisinde yayımladığı şiirleriyle tanındı. Şiirlerinin bir bölümü bestelendi. Türk kültürüne hizmetlerinden dolayı 1994 yılında İLESAM'in Hizmet Şeref Ödülünü, Orhan Şaik Gökyay 2001 Şiir Ödülünü aldı. Yahya Akengin'in, onun hakkında yazdığı *Torosların Öbür Yüzü* adlı oyun TRT radyolarında oynandı. H. Rıdvan Çongur'un, hakkında yazdığı eser esas alınarak yapımcı Taha Feyizli'nin uygulamasıyla "Ahmet Tufan Şentürk Belgeseli" yapıldı ve TRT televizyonlarında gösterildi.

"*Şiirlerinde ele aldığı ana temalar; Atatürkçülük, vatan-ulus-bayrak sev-*

AHMET TUFAN ŞENTÜRK

Gültekin Sâmanoğlu

Onu eski Çınaraltı'ların birinde çıkmış zarif "İğde çiçekleri" isimli şiiriyle tanıdım. Yakasından çözmediği papyon kravatı ve elinden bırakmadığı küçük çantasıyla gördüğüm zaman; Toros dağlarının hırçınlığını gözlerinden okudum. Her haliyle bozkır insanı olduğunu gösteren dostumun eserlerini takip edenler görmüşlerdir ki, sanatta henüz kendine bir yol aramakla meşgul. Hakikaten o kadar birbirine zıt görüşlerin mümessili dergilerde şiirler yazdı ki, bazen en modern şairden daha modern mısralar verdi, bazen romantizmin kanatlarından medet umdu, bazen da bir halk şairinin gölgesinde göründü. Onu: Sükûtun karanlıklar kadar korkunç, diyebildiği zaman ne kadar beğenirsek, bir zarf üstüne benzeyen şiirleriyle karşılaştığımız zamanda o kadar beğenmeyiz. Şiirlerini saran kötümserlik sanatkârın belli başlı hususiyeti olsa gerek. Ara sıra şen kahkahalarıyla karşılaştığımız halde, onu daima koyu bir hayat felsefesine inanmış gördüm.

Bu asrın insanında pek bulunmayan vasıflarıyla, Tufan'ı sevmeyen arkadaşı yoktur. Isaadıklarının en vefalı dostu, sevmediklerinin tanıdığı, tanıdıklarının kıymet bilir arkadaşı olmasını bilen Şentürk küçük yaşta hayata atılmış olmasına rağmen, hayata yeni başlayanların heyecanını taşır.

Doğduğu yere kavuşmayı fazlasıyla arzulayan mısraları bir hayli yekûn tutar. Ona:

Çehiz dolmuş dürme dürme,
Gözler kayak kayak sürme,
Sakın beni boş döndürme
Gidelim kardeş gidelim,

dedirten yalnız doğduğu yer de değil tabiî. Halk ağzını sıkıntısız kullanabilen şair esasen halk çocuğudur ve öncekilere benzemekten sıyrıldığı müddetçe bu tarzda muvaffak oluyor. O ne kadar serbest söyleyişe iltifat ederse etsin, şiiri dar bir zaviyeden görmeyecu, telâkkileriyle yine halk şairi olacaktır. Günümüz şairlerinin ortak tarafı olan eskiye benzememek Şentürk'ün de inandığı bir fikir ama, nedense tarifleri sıyrılamamış olmanın kusuru hâlâ üzerinde.

A. Tufan'ı:

Ne çabuk değiştin delikanlı,
Ceketin, pantolun şarap kokuyor,
Saçların darmadağın
Yüzün solgun,
Gözlerin kanlı.
Ne çabuk değiştin delikanlı?

gibi kuvvetli mısraların şairi olarak gördükten sonra, istikbaline ümitle bakılabileceğine inanmamak elden gelmez. Sanatkâr, evvelâ muhitinin ve hayat şartlarının sonra da kendi iç dünyasının ışığı altında kuvvet bulur, eserler verir. "Şair'in şiirden başka meşgalesi olmamalıdır." hükmünü veren ne kadar belli bir hakikatı gösterivermiş. Fakat dünyanın her yerinde bu tavsiye pek tutulmamış, büyük sanatkârlar yetişmesine rağmen, onların belki daha da büyük sanatkâr olmalarına fırsat verilmemiş. Yanlıkı Türk şiirinden beklenenin ne olduğunu merak edenler, bugünkü hayat güçlüklerini bugünkü kayıtsızlığı göz önüne alarak tahminlerde bulunmaları lâzım. Buna rağmen ümitleri kuvvetli olanlar hiç şüphesiz ki mihenk taşı olarak eskiyi almaktadır.

A. Tufan Şentürk de neslinin kaderine bağlı olarak zaman imtihanına hazırlanmaktadır. Kendisinin pek beğendiği kavga isimli şiiri son zamanlarda fazla denenen destan tarzını andırmaktadır:

Yumruğun sıkılmış dağılmış saçın,
Karabulutlar sarmış ufukları.
Yeniden bayılmış kavga yeniden
Millet esir, vatan kan içindeymiş.
Oğlunmuş bu sefer cepheye giden.

mısralarıyla anlatılan hemen anlaşılıyor ki istiklâl kavgasıdır. Bu mevzuda bir hayli şiir hatırlıyoruz ki, çoğu birbirine benzemektedir.

(*Hisar*, c. 2, sayı: 29, 1.9.1952)

AHMET TUFAN ŞENTÜRK

GÜNEŞİ TAŞIDIK BÜYÜK KENTLERE

Biz gül bahçesinden gelmedik yavrum
Ayaklarımızda çarık, dalımızda heybe
Yürüdük gece, gündüz, yürüdük dağ, dere
Güneşi taşıdık büyük kentlere...

Biz gül bahçesinden gelmedik yavrum
Baklava, börek yoktu çıkınımızda
Ayaklarımızdı atımız, arabamız
Yoktu, şarabımız, rakımız, şampanyamız
Şepitti, soğandı, Çökelekti azığımız
Yürüdük, yorulduk, öldük, dirildik kaç kere
Bıkmadık, usanmadık, dönmedik yolumuzdan
Güneşi taşıdık büyük kentlere...

Biz, has bahçelerden gelmedik yavrum
Büyümedik salonlarda, saraylarda
Nazlı, narin, aşılı fidan değiliz
Renkli balon uçurmadık göklere
Yabancı kökenli değildi tütünümüz
Ayinga sarardık gazetelere
Dağlardan, kırlardan geçti yolumuz
Ot yaprak toplayıp, yedik kaç kere
Güneşi taşıdık büyük kentlere...

Ütülü değildi giysilerimiz
Ya otururduk bir taş üstüne
Ya bağdaş kurardık yere
Sevdik ülkeyi, ulusu, insanları
Türkü söyleyerek gittik askere,
Şan verdik, kan verdik, can verdik
Kovduk karabulutları göklerimizden
Güneşi taşıdık büyük kentlere
Güneşi yansıttık tüm ülkelere...

(*Sevgiyle*, 1988)

gisi, yurt güzellikleri, köy özlemi, aşk, insan-çocuk-doğa sevgisi, barış ve özgürlük tutkusu, sosyal sorunlar karşısında duyulan acılar olmuştur. Eşi ve onun vefatı üzerine duygu yüklü şiirler yazmıştır. İnsan sevgisini yüceleştiren şiirleri oldukça fazladır. Köyden büyük kente göç edenlerin sıkça dile getirdiği duygu ve düşüncelerle yoğunlaşmıştır şiirleri. Her okuyan, kendisinden bir parça bulur.

"Şiirlerinde herkesin anlayabileceği yalın, arı bir Türkçe kullanmıştır, kullanmaktadır. Köyünü, Torosların doğasını, anılarını şiirleştirirken yerel deyişleri, kelimeleri de ihmal etmemiştir. Kelimeleri yan yana getirirken, aralarında yaratacakları ses ve anlam uyumluluklarına çok dikkat etmiştir. Kelimelere; bir ruh, bir can vermeye çalışmıştır." (Nail Tan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sarhoş Dünya* (1958), *Mustafa Kemal* (1965), *Allah Versin* (1969), *Çakırdikeni* (1971), *İnsanlık Şarkısı* (1976), *Hepsinden Güzel* (1986), *Sevgiyle* (1988), *Şölen* (1991), *İnsanlık Şarkıları* (1998).

DÜŞÜNCE-ARAŞTIRMA: *Gidenler-Kalanlar-Gerçekler-Yalanlar* (1951), *Yarası Olan Gocunsun* (1999).

ANI: *Anılar Koridorunda Sarweliler - Armağan 1* (şiir-nesir, Mustafa Ceylan'la, 2000), *Ahmet Tufan Şentürk İçin Ne Dediler ? Armağan II* (Mustafa Ceylan'la, 2002).

DERLEME: *Halk Fıkralarındaki Gerçek* (1999).

HAKKINDA: İ. Ünver Nasrattınoğlu-Güngör Özmen / Fahriye Tufan (1978), Mehmet Çınarlı / Sanatçı Dostlarım (1979), H. Rıdvan Çongur / 50. Sanat Yılında Ahmet Tufan Şentürk (1997), Musta-

AHMET TUFAN ŞENTÜRK

ÇOCUKLAR VE BEN

Hiçbir çocuk bana baba demedi
Ben hiç baba" olmadım ki..

Baba diyen tatlı sesi
Sokaklarda, komşularda duydum
Sokaklarda, komşularda gördüm onları.
Koşuyorlar, gülüyorlar, oynuyorlardı,
Ana diyorlardı, baba diyorlardı
Koşup sarılıyorlardı boyunlarına
Analar, babalar çocuklarını
Öpüyorlar, okşuyorlar, seviyorlardı;
Hiçbir çocuk içtenlikle, sevecen
Atılmadı, sarılmadı boynuma
Benim hiç çocuğum olmadı ki.

Sevgilerin en kutsalı çocuk sevgisi
Seslerin en güzeli baba diyen ses
Ben hep bu türkülü sesi dinlerim
Ben hep baba diyen sesi duyarım
Bir çocuk bana doğru koşsa uzaktan
Onu, birden sımsıcak ruhumla kucaklarım..
Geceyarısı bir çocuk ağlasa uzaklarda,
Anasından, babasından önce duyarım..

Günün haber saatlerinde,
Radyoda, televizyonda
Dergilerde, gazetelerde
Yollarda, sokaklarda
Öldürüldü, öldü derler
Ah... yavrum derim..

Oysa ne öleni bilirim,
Ne öldüreni.
Çaresiz alıp başımı giderim,
Ağlayan analarla, babalarla beraber
Uykuyu gözlerime haram ederim..
Oysa hiç bir çocuk bana baba demedi,
Ben hiç baba olmadım ki

fa Ceylan / Ahmet Tufan Şentürk-Hayatı, Sanatı ve Şiirleri (1997), Saim Sakaoğlu / 80. Doğum Yılında Ahmet Tufan Şentürk (1999), Zeki Bulduk / "Köroğlu'nu Dövmeler Namını Dövemezler" (Kitap Haber, sayı: 11, Temmuz-Ağustos 1999), Mustafa Ceylan / Torosların Türküsü (otobiyografik roman, 1999), Lisans tezi: Dilek Sökücü (SÜ Fen Edebiyat Fakültesi, 1997), Mustafa Ceylan / Ahmet Tufan Şentürk İçin Ne Dediler? (2002), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003), Özkan Gönlüm / Mevlânaca Sevgi Ekeri – Yunus Gibi Çile Çeken A. Tufan Şentürk Destanı (2003), İsa Kayacan / Armağan 3 (2004).

ŞENTÜRK, Atilla

Edebiyat araştırmacısı. 24 Eylül 1958, İstanbul doğumlu. Tam adı Ahmet Atilla Şentürk'tür. 50. Yıl Yeşilköy Lisesi (1976), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden *"Tahirü'l-Mevlevi'nin Hayatı ve Eserleri"* lisans teziyle mezun oldu (1980). İÜ Edebiyat Fakaltesi Eski Türk Edebiyatı Kürsüsünde *"Seminer Kütüphanesindeki Bazı Türkçe Yazma Eserler Üzerine Çalışmalar"* başlıklı hazırlık tezini hazırladı (1982). Mezun olduğu fakülteye 1983'te araştırma görevlisi olarak girdi. Doktorasını aynı bölümde *"Başlangıçtan XVI. Asra Kadar Anadolu Sahası Mesnevilerinde Edebi Tasvirler"* teziyle (1987) tamamladı. 1991-93 yılları arasında ABD Ohio State Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümünde *"Edebi Metinler Işığında Osmanlıda Gündelik Hayat"* konulu çalışmaya katıldı. 1993 yılında doçent, 2000 yılında profesör oldu. Çalışmalarını aynı fakültenin Eski Türk Edebiyatı Dalında öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makaleleri 1988 yılından itibaren *Tarih ve Toplum*, *Türk Dili*, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, *Türk Dünyası Araştırmaları*, *Dergâh*, *Osmanlı Araştırmaları*, *Bir* gibi dergiler ile ortak kitaplarda yayımlandı. 1995'ten sonra *Osmanlı Araştırmaları* dergisinin editörlüğünü üstlendi. The Ohio State University The Middle East Studies Center, MESA (Middle East Studies Association of North America), Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dünyası Edebiyat Terimleri Komisyonu üyeliklerinde bulundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Şemseddin Sâmî - Temel Türkçe Sözlük* (Kamus-ı Türki, ortak çalışma, 1986), *Tahirü'l-Mevlevî - Hayatı ve Eserleri* (1991), *Tahirü'l-Mevlevi-Matbuat Alemindeki Hayatım ve İstiklâl Mahkemeleri* (1991), *Ahmed Paşa'nın Güneş*

Atilla Şentürk

Kasidesi Üzerine Düşünceler (1994), *Rakib'e Dair* (1995), *Sultan Beyazıt Methiyesi* (Şair Necati Beğ'in Sultan Beyazıt Methiyesi ve ve diğer gazelleri, 1995), *Necati Beğ'in Sultan Bayezid'e Medhiyesi ve Bir Gazeli Hakkında Notlar* (1995), *Sûfî yahut Zâhid Hakkında* (1996), *Kanuni'yi Hicveden Şiir: Şehzade Mustafa Mersiyesi Işığında Osmanlı Edebiyatında Gerçekçilik* (1998), *İz / Malatya Hikâyeleri* (2000), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi* (Ahmet Kartal ile, 2004).

ANTOLOJİ: *Osmanlı Şiiri Antolojisi* (1999).

HAKKINDA: İsmail Güleç / Kanuni'yi Hicveden Şiir: Şehzade Mustafa Mersiyesi - Ahmet Atilla Şentürk (Hece dergisi, Nisan 1999), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas.1999), Ahmet Vural / Türkiye Kitap Katalogu I-II-III (1997, 2002), Murat A. Karavelioğlu / Osmanlı Şiiri Antolojisi (Virgül, Nisan 2000), Eray Canberk / Divan Şiirinc Yeni Bir Bakış (Cumhuriyet Kitap, 15.6.2000).

ŞENTÜRK, Habil

Din psikolojisi araştırmacısı. Lisans eğitimini İzmir Yüksek İslâm Enstitüsünde, doktorasını Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Din Psikolojisi alanında tamamladı (1985). Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Din Psikolojisi Bölümünde yardımcı doçcnt olarak görev yaptı.

Psikolojinin değişik boyutları ile ilgilendi. Özellikle din psikolojisi, eğitim psikolojisi, ibadet psikolojisi konularında çalıştı. Makale ve diğer yazı çalışmaları, *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *SDÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, *Diyanet* dergilerinde yayımlandı. Pek çok sempozyumda sunduğu bildiriler daha sonra tam metin olarak yayımlandı.

ESERLERİ:

Din Psikolojisi (1997), *Eğitim Psikolojisi* (1997), *İbadet Psikolojisi* (2000).

ŞENTÜRK, Levent

Deneme yazarı. 6 Temmuz 1974, Eskişehir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Eskişehir'de tamamladı; Osmangazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü (1999) mezunu. Çalışmalarını 1999 yılından itibaren Eskişehir'de mimarlık yaparak sürdürdü.

İlk denemesi *"Binanın Eşkaline Dair"*, 1997'de *Mimarlık* dergisinde, ilk öyküsü *kitap-lık* dergisinde çıkmıştı. Diğer yazı ve şiirlerini *Arredamento Mimarlık*, *kitap-lık* ve *Ludingirra* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

İşaretname ve İntermezzo (1998), *Arazi Marazi* (ortak kitap; E. Batur, O. Demiralp, L. Şentürk, A. Ekici, N. Sağlam ve S. Özpalabıyıklar ile, 2002), *Doğa Yazıları* (2003), *Lilliput Masallar* (2004), *Yerdeğiştirmeler Seçkisi* (2004).

HAKKINDA: E. Gökteke / "İşaretname ve İntermezzo" (kitap-lık, Yaz 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

ŞENTÜRK, Mahmut Hüdai

Tarih araştırmacısı. 11 Mayıs 1954, İstanbul doğumlu. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1978) mezunu. Marmara Üniversitesi Tarih Bölümünde 1986'da yüksek lisansını, 1991'de doktorasını tamamladı. 1978'de Vakıflar Genel Müdürlüğü ve İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü kütüphane ve arşiv şube müdürlüklerinde yöneticilik, 1987'de Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığında yayın işleri grubu başkanlığı, 1993'te Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü başkan yardımcılığı ve öğretim üyeliği görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

Osmanlı Devleti'nde Bulgar Meselesi (1850-1875) (1992), *Dârül'l-Maârif, Gureba Hastanesi Camii, Şeyh Mehmed Murâd-ı Nakşhendi ve Vekâyinamesi* (1997), *BezmiÂlem Valide Sultan'ın Hayatı ve Hayır Eserleri* (1988).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ŞENTÜRK, Nazır

Gazeteci-yazar. 1 Şubat 1948, Ardahan doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kırşehir'de tamamladı. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (1974) mezunu. İstanbul Valiliği'nde basın ve halkla ilişkiler müdürü olarak görev yaptı. Yazıları 1980'li yıllarda *Kırşehir'in Sesi* gazetesinde başlayarak Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin yayın organı *Bizim Gazete* vd. gazetelerde yayımladı. "Boyayan Eller, Büyüyen Eller" başlıklı röporta-

jı ile Başbakanlık Enformasyon Genel Müdürlüğü 1984 Anadolu Basınını Özendirme Yarışmasında ikincilik ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *İstanbul'un İnsan Öyküleri* (2000).

DERLEME: *Fotoğraflarla Nutuk'tan Cumhuriyet* (Kemal Çiftçi ile, 1998)

HAKKINDA: TBE Ansiklopcdisi (2. bas. c. 2, 2003).

ŞENTÜRK, Orhan

Şair. 1972, Atabey / Isparta doğumlu. İlkokulu Pembeli köyünde, ortaokul ve liseyi Isparta İmam Hatip Lisesinde tamamladı (1991). Erciyes Üniversitesi Kayseri Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulundan sağlık teknikeri olarak mezun oldu (1994). Askerlik görevini 1996'da Ankara Etimesgut Hava Hastanesinde tamamladı. Çalışmalarını İslâmköy kasabasında kamu görevlisi olarak sürdürdü. Göller Bölgesi Şairler Derneği üyesidir.

Öğrencilik yıllarında yazmaya başladığı şiirleri 1993'ten itibaren *Çağrı, Barış, Yeşil Sütçüler, Ertokuş Atabey, Gülses, Bizim Ece, Sevgi Yolu, Duygu Seli, Simav Anadolu, Ana, Erciyes, Diyanet* gibi çeşitli dergi, antoloji ve gazetelerde yer aldı. Kutlu Doğum Şiir Yarışmasında ödül kazandı. Şiirleriyle çeşitli dergilerden kendisine onur belgeleri verildi. *Duyguların Girdabında* (1994) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2003), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi 2003 (2003).

ŞENTÜRK, Recep

Araştırmacı-yazar. 1964, Çankırı doğumlu. İstanbul İmam Hatip Lisesi (1982) ve Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1986) mezunu. 1986-87 öğretim yılında Galatasaray Lisesinde öğretmenlik yaptı. 1987-88 yılları arasında araştırmalar yapmak üzeri Mısır'a gitti. Dönüşünde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde yüksek lisans eğitimini tamamladı. Sonra aynı bölümde asistan olarak çalışmaya başladı. Çalışmalarına, 1989'da doktora çalışması yapmak için gittiği ABD'de New York Columbia Üniversitesinde devam etti.

ESERLERİ:

Bilimin İslâmi Temelleri (1982), *Tasavvuru İlmi'l-İctima'fi Türkiya Elmu'asıra: Kıssatu'l-Bahs 'an Huviyye Cedide, İslâm Dünyasında Modernleşme ve Toplumbilim* (1996).

HAKKINDA: Recep Şentürk / İslâm Dünyasında Modernleşme ve Toplumbilim (1996).

ŞENTÜRK, Tahsin

Gazeteci, şair ve yazar. 1948, Somay köyü / Çatalzeytin / Kastamonu doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi Karabük'te bitirdi. Matbaacılık ve gazeteciliği meslek olarak seçti. İki yıl *Karabük* dergisini çıkardı (1971-72). 1982'de *Pota* adlı sanat dergisini yönetti, E. Türkay Öztürk'le birlikte *Çatalzeytin Mektubu* gazetesini çıkarmaya başladı ve yönetmenliğini üstlendi.

Şiirleri *Varlık, Akbaba, Genç Kalemler, Türk Dili, Mad, Hisar, Ajans Türk, Yelken, Güney, Milli Kültür, Yazko Edebiyat, Şiir Defteri, Antoloji, Yusufçuk, Milliyet Çocuk, Dönemeç, Oluşum* dergileri ile *Cumhuriyet, Hürriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yayımlandı.

Mizahi özellikler taşıyan şiirlerinde çevre koruma ve toplumsal bozuklukları ele aldı. 1971'de *Hürriyet*'in "Güleriz Ağlanacak Halimize" başlığı altında düzenlediği mizah yarışmasında birinci oldu. 2000'de Batı Karadeniz Bölgesinde Yılın Sanatçısı seçildi. Fotoğrafçılık alanında ödüller, atletizmde çeşitli dereceler aldı. *Cumhuriyet, Milliyet* ve *Hürriyet*'te çeşitli köşelerde ve *Gözcü* gazetesinde haftada bir "Taş Gibi" adlı köşesinde yazdı.

"Onun şiirleri parmak izi gibidir. Bir başkasına benzemez. Kendine özgüdür. O benim 'alaminüt' dediğim kısa şiirin ustasıdır. Minnacık şiirlerin içine dünyaları sığdırır. Anlamsızlığın labirentlerinde dolaştırıp kafanıza alabora etmez. Diyeceğini iki üç dize içinde yoğunlaştırıp pat diye söyler." (Fazıl Bayraktar)

Tahsin Şentürk

TAHSİN ŞENTÜRK

DEVŞİRİ

O kömürü
kömür olu devşirir
Bir çakır gözleri var
kara olmayan
o da kömür bakar.

Kendine özgü selam gibidir
tren düdükleri
nabzında duyar.
Kömür kırıntıları ısıtır içini
işlemez ona kenti delen soğuk
sepeleyen kar.

Yüreğinde demli bir aşk
raylar boyu kayar gözleri bazen
parmak uçlarıyla görür kömürü
Yazgısını yedekleyen çobandır o
kara vagonları güden

(*Yazko Edebiyat*, sayı: 41)

ESERLERİ (Şiir):

Bunaltı Durağı (1967), *Kömürden Adam* (1969), *Çatalzeytin* (1999), *Uygunsuz İşler Uygun Adım* (2001), *Depremsyon* (2001), *Nerede İnsan Çevre Perişan* (2005).

HAKKINDA: İlhan Geçer / Kömürden Adam (Hisar, sayı: 68, 1970), Ahmet Altan / Kum Saati (Nokta, sayı: 33, 1972), Muzaffer Uyguner / Dergiler Kitaplar (Varlık Yıllığı, 1982), TDE Ansiklopedisi (1998, c. 8), Ahmet Öztürk / Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998), Fazıl Bayraktar / Uygunsuz İşler Uygun Adım (Defne, sayı: 202, 1999), Nail Tan / Kastamonulu İki Ünlü Şair ve Yazar Orhan Şaik Gökyay - M. Behçet Necatigil ve Yaşayan Şairlerimizden Bir Bölümü (2002), Ozan Ozanoğlu / Bunaltı Durağı ve Çatal Zeytin (Cumhuriyet Kitap, 4.4.2002), Abdullah Satoğlu / Tahsin Şentürk ve Sanatı (Çatalzeytin, sayı: 254, 2004), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

ŞENYAPILI, Önder

Yazar, mimar. 14 Mart 1949, Ödemiş / İzmir doğumlu. İzmir Özel Türk Koleji ve Orta Doğu Teknik Üniversitesini bitirdikten sonra Amerika'da Pensilvanya Üniversitesinde lisansüstü eğitim gördü. İmar ve İskân Bakanlığı (1963) ve Ankara Belediyesinde danışman olarak çalıştı. Bir süre de fıkra yazarı ve Ankara Bürosu Şefi olarak *Vatan, Politika, Güneş* gazetelerinde çalıştıktan sonra Karacan Yayınlarının Ankara Bürosunda görev aldı. Çalışmalarını ODTÜ Mimarlık Fakültesi Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümünde öğretim görevlisi olarak sürdürdü.

Korkmayın Hain Kurttan adlı denemesiyle TRT 1970 Kültür ve Bilim Ödülleri Yarışmasında deneme dalı başarı ödülünü, Yunus Nadi 1973-74 yarışmasında birincilik ödülünü, *Milliyet Sanat* dergisinin deneme yarışmasında üçüncülük ödülünü, *Televizyonun Türk Toplumuna Etkileri*

adlı incelemesiyle de 14. Karacan Armağanında birincilik ödülünü kazandı (1976).

ESERLERİ (Deneme-İnceleme): *TV'nin Türk Toplumuna Etkileri* (1976), *Kentlileşen Köylüler* (1977), *Toplum ve İletişim* (1981), *Kentleşemeyen Ülke Kentlileşen Köylüler* (1989), *Benim Sanatçılarım* (1989), *Yalçın Gökçebağ* (1991), *Ankaralama* (1992), *Serap Demirağ* (1995), *Resim Satınalımında Ölçütler* (1995), *Görsel Sanatlar ve İletişim* (1996), *Benim Sanatçılarım* (1998), *Her Sözcüğün Bir Öyküsü Var* (1998), *Sinema ve Tasarım* (1998), *Tanrıların Seks Öyküleri: Antik Dönemde Sanatta Cinsellik* (2002), *Seksin Yeniden Doğuşu: Rönesans ve Sonrasında Sanat ve Cinsellik* (2000), *Fahişe Yüzyılın Sanatı: 20. Yüzyılda Sanatta Erotizm* (2002), *Digital Oynaşmalar: Sanal Cinsellik ve Sanat* (2002), *Ne Demek İstanbul: Bebek Niye Bebek?* (2004), *Ne Demek Ankara Balgat Niye Balgat!?* (2004), *Kimdir Nedir Kaçtır* (2004), *Ne Demek İzmir Buca Niye Buca!?* (2005).

Önder Şenyapılı

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 3, 1979), S.K. Karaalioğlu / Edebiyatımızda Şair ve Yazarlar (1986), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Her Sözcüğün Bir Öyküsü Var (Kitap Rehberi, Aralık 2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

ŞENYENER, Şebnem

Gazeteci-yazar. Mesleğine ilk kez *Demokrat* gazetesinde başladı. Ardından *Yeni Gündem* dergisi ve *Cumhuriyet* gazetesi başta olmak üzere, çeşitli yayın organlarının on sekiz yıl New York muhabirliğini yaptı. 1998'de gazeteciliği bıraktı. Anılarını *Bir Türk Casusunun Mektupları* (2001) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Şebnem Şenyener / Bir Türk Casusunun Mektupları (2001).

ŞERAFEDDİN MAĞMUMİ

Hekim, yazar (D. 1860, İstanbul Ö. 1931, Kahire). Mesleğini bir süre II. Abdülhamit döneminin baskı

Şerafeddin Mağmumi

ortamında yaptıktan sonra arkadaşlarının yardımıyla Paris'e kaçtı ve çalışmalarını orada sürdürdü. Paris'te hastalanması üzerine sıcak bir ülkeye göçmesi salık verildi. İstanbul'a dönemeyen Dr. Mağmumi, Mısır'a giderek Kahire'ye yerleşti. Mısır Kralı Faruk'un doktoru olarak çalıştı ve hekimlik mesleğinin sürdürürken çeşitli eserler yayımladı.

ESERLERİ:

ANI: *Seyahat Anıları (Brüksel-Londra), Seyahat Anıları (Fransız), Seyahat Anıları* (İtalya-İsviçre), *Bir Osmanlı Doktorunun Anıları Yüz Yıl Önce Anadolu ve Suriye* (2001).

ARAŞTIRMA: *Büşlüngeç, Ramazan Hediyesi, Nasıl Zengin Olunur, İlm-i Nebatat.*

HAKKINDA: Şerafeddin Mağmumi / Bir Osmanlı Doktorunun Anıları-Yüz Yıl Önce Anadolu ve Suriye (2001).

ŞEREF HANIM

Şair (D. 1809, İstanbul – Ö. 1858, İstanbul). Şeyhulislâm Âşir Efendi'nin soyundan Müderris Nebil Bey'in kızıdır. Büyükbabası ve babası da şiirler yazan Şeref Hanım, edebiyat eğitimini ailesinden aldı. Mevlevi tarikatına mensuptu. Sultan II. Mahmud'a ile Valide Sultan'a yazdığı şiirlerinden sıkıntılarla dolu bir yaşam sürdüğü anlaşılıyor. Sultan Abdülmecit döneminin sonlarına doğru üne kavuştu. Sadrazam Âli Paşa tarafından kendisine maaş bağlandı. *Divân*'ındaki üç kıtadan Şeref Hanım'a iki yüz kuruşluk bir maaş bağlandığı anlaşılır ama maaş bağlanmasına yardım eden kişinin adı geçmez. Maaş bağlanması dolayısıyla bir başka kıtasında Sadrazam Âli Paşa'ya teşekkür etmiş, büyüklerin değer bilmezliklerini ise bir başka kıtasında dile getirmişti. Yenikapı Mevlevîhânesi Çınaraltı'nda toprağa verilmiştir.

Şeref Hanım'ın klâsik tarzda düzenlenen *Divân*'ı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tevhid, münacat, naat, din ve tasavvuf büyükleri için yazılmış kasideler, müseddes, tesdis, muhammes, tahmisler, terkib-i bend ve tarih kıtaları; ikinci bölümde ise gazeller, şarkılar, kıt'a ve rubailer, beyitler, mesnevi biçimiyle yazılmış iki manzum mektup, bir murabba vardır. Söyleyişi çağdaşı Leylâ Hanım'dan daha duygulu ve ustacadır. Yine de şiirleri bir yenilik taşımaz ve önceki şairlerin söylediklerinin başarılı biçimde yinelenmesinden ibarettir. Zeyneb Hâtûn, Fuzûli, Nef'i, Nâbi, Yahyâ İzzet Molla gibi birçok şairin beyit ve gazellerini ustaca tahmis ve tazmin etti. *Divan*'ı 1867'de ve 1999'da basıldı (yay. haz. Yusuf Mardin).

"Şeref Hanım ise vezne hâkimiyeti, kusursuz söyleyişi, duygu ve hayâl inceliği bakımından Leylâ Hanım'dan daha üstün bir şairdir. Kuvvetli nazım tekniği, sade dili, mahallî söyleyişlere yer vermesi yönüyle dikkat çekmiştir. Şiirlerinin çoğu dînî ve tasavvufî temalıdır. Özellikle Kerbelâ konulu şiirlerinde ve naatlarında çok başarılıdır. Bir baş-

ŞEREF HANIM

GAZEL

Mahzûn-ı dilem şâd et yâ Hazret-i Mevlânâ
Vîrâneyim âbâd et yâ Hazret-i Mevlânâ

Ömrüm güzar etmekde hep râh-ı mecâzide
Bir başka yol icâd et yâ Hazret-i Mevlânâ

Küh-sâr-ı tecellide vecd ile kemâlâtım
Reşk-âver-i Fenhâd et yâ Hazret-i Mevlânâ

Ahvâl perîşandır dünyâda vü ukbâda
Allâh için imdâd et yâ Hazret-i Mevlânâ

Ümmü? budur ancak son demde Şeref-zâra
Allâh adın evrâd et yâ Hazret-i Mevlânâ

(*Ay Vakti*, Mart 2005)

ka ortak yönleri ise ikisinin de hayatları boyunca geçim sıkıntısı çekmeleridir. Ama, bir kez daha söylemek gerekirse; onların müşterekleri ne olursa olsun, en önemli ortak özellikleri Mevlevî ilk kadın şairlerden olmalarıdır. Divan şiirine çok büyük bir yenilik getirdikleri söylenemese de bu yönleriyle edebiyatımızda özel bir yerde durmaktadırlar." (Mustafa Özçelik)

HAKKINDA: Hamdi Nâzım Ertek / Şair Şeref (Hanım) (1942), Murad Uras / Resimli Kadın Şair ve Muharrirlerimiz (1957), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Mahmut Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (1988), Mübeccel Kızıltan / Divân Edebiyatı Özelliklerine Uyarak Şiir Yazan Kadın Şairler (Sombahar, sayı: 21-22, Ocak-Nisan 1994), Yusuf Mardin / Şair Şeref Hanım (1994), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1998, s. 138), Mehmet Arslan / Şeref Hanım Divanı (2002), İsmail Ünver / Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri (c. 8, 2004, s. 148-153), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululular IV (2005), Mustafa Özçelik / Mevlâna Muhibbi İki Kadın Şair: Leyla ve Şeref Hanım (Ay Vakti, Mart 2005).

ŞEREF, Muvaffak

Hukukçu, yazar (D. 1 Mart 1913, İstanbul - Ö. 19 Ağustos 1986). Ortaöğrenimini İstanbul'da Saint Benoit Fransız Özel Lisesi, Galatasaray ve Kabataş liselerinde tamamladıktan sonra, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi (1936). Bitirdiği fakültede iki yıl asistanlık yaptıktan sonra, Maliye Bakanlığına bağlı resmî daireler ve Sümerbank'ta bir süre yönetici olarak çalıştı (1951-71). Sonraki yıllarında serbest avukatlık yaptı. Makaleleri, 1935 yılından itibaren *Hukuk Fakültesi*, *İnsan*, *Tan*, *Forum*, *Yön*, *Eylem*, *Akşam* vd. dergi ve gazetelerde yer aldı.

ESERLERİ:

Ekonomi Politik (Oskar Lange'den çev., 1965), *Türkiye ve Sosyalizm* (1968).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ŞEREFLİ, Ahmet Şerif

Şair ve yazar (D.1926, Torlak [Tsar Kaloyan] / Razgrat / Bulgaristan - Ö. 2000, Bursa). Ahmet Şerif Şerifov imzasını da kullandı. İlkokulu köyünde, rüştiyeyi (ortaokul) ve Sanat Okulunu Razgrat'ta bitirdi. Sonra Nüvvab Okulunda okudu. Yaşamını sürdürebilmek için terziliğe başladı. Sofya'da Türkçe olarak çıkan *Halk Gençliği* gazetesinin şiir yarışmasında ödül kazanınca (1953) başkente çağrılarak Türkçe olarak yayımlanan *Eylülcü Çocuk* gazetesinin kadrosuna alındı. Daha sonra da, değişik gazete ve dergilerde görev aldı. Altmışlı yıllarda *Halk Gençliği* ve *Yeni Işık* gazeteleri ile *Yeni Hayat* dergisinde çalıştı. Bu yayınlarda sadece edebî ve kültürel konularda yazılar yazdı, şiirler yayımladı.

1970'ten 1989'un zorunlu göç dönemine kadar geçen yıllar, Ahmet Şerif ve Bulgaristan Türkleri için işsizlik, göz hapsi yılları, cezaevi faciaları, yarı sürgün ve sürgünlerle geçti. 1975'te cezaevine düştü, aile kitaplığı ile henüz yayımlanmamış eserlerine el konuldu. 1989 büyük göçünde sınır dışı edilerek Türkiye'ye geldi ve Bursa'ya yerleşti. Bursa'da çıkan *Balkanlarda Türk Kültürü* dergisinin başında bulundu. Türk ve Bulgar Kültürünü Araştırma Vakfının başında bulunan gazeteci-yazar İsmail Tunalı'nın girişimleriyle, doğduğu Torlak'taki eski bir Türk okulu binası okuma evine dönüştürüldü ve buraya Ahmet Şerif adı verildi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Müjde* (1960, Sofya), *Azın Çoğu* (derleme, 1963), *Üçüncü Adım* (1969), *Vakit Çok Geç* (?).

ANI-DENEME: *Türk Doğduk, Türk Öldük* (1990), *Yer Yeşil Gök Mavi Kalsın* (1994), *Önce Düşünceler Kelepçelendi* (2001).

HİKÂYE: *Şirin* (1966).

GEZİ: *Adım Adım Memleket* (1967).

İNCELEME: *Deliorman Folkloru* (1991).

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002), Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

ŞERİF AHMED PAŞA

Bkz. REŞİD (Şerif Ahmed Paşa)

ŞEŞEN, Ramazan

Tarihçi. 12 Ekim 1937, Tavas / Denizli doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1965) mezunu. 1969'da doktor, 1978'de doçent oldu. 1982'de İslâm Tarih, Sanat ve Kültürü Araştırma Merkezi Yazmalar Seksiyonu Başkanı, 1989'da Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyesi (profesör) olarak görev yaptı. Türkçe, Arapça, Fransızca, İngilizce bilimsel dergilerde yayımlanmış elliden fazla makalesi, *İslâm Ansiklopedisi*'nde maddeleri vardır.

ESERLERİ:

Türklerin Faziletleri (1967), *Sena-ı Bark el-Şâmi* (1971), *İbn Fazlan Seyahatnamesi* (1975), *İslâm Coğrafyalarına Göre Türkler* (1985), *Nevâdir el-Mahtutat* (1975, 1980, 1982), *İlâveli neşri* (1997), *Selâhaddin Devrinde Eyyûbiler Devleti* (1987), *Harran Tarihi* (1993, 1996), *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı* (1988), *İslâmî Tıp Yazmaları Kataloğu* (ortak, 1984), *Köprülü Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu* (ortak, 1986), *Kıbrıs İslâmî Yazmalar Kataloğu* (ortak, 1995), *Osmanlı Astroloji Literatürü Tarihi* (ortak, 1997).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ŞEVKET SÜREYYA (Aydemir)

Bkz. AYDEMİR, Şevket Süreyya

ŞEVKİ, Abdullah

Bkz. ABDULLAH ŞEVKİ

Mehmet Ali Şevki

ŞEVKİ, Mehmet Ali

Toplumbilimci (D. 1881, İstanbul - Ö.1963, Cağaloğlu / İstanbul). Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu) yüksek bölümünü bitirerek çeşitli okullarda öğretmenlik, Çamlıca Lisesinde müdürlük yaptı. 1924 yılında Maarif Bakanlığının bilim kuruluna çağrıldı. 1930'da Muallimler Birliği yönetim kurulunda görev aldı. 1933-38 arasında *Mülkiye* dergisinde, 1940-42 arasında Edebiyat Fakültesi öğretim görevliliğinde bulundu. Rahatsızlığı yüzünden çalışmalarını yarıda bıraktı. Yirmi yıl tam bir yalnızlık içinde yaşadığı için kendisinden beklenen sayıda eser veremedi.

Mütareke'de (1918) İstanbul Galata'da kiraladığı bir dairede Mesleki İçtimai adlı bir dernek kurarak *Mesleki İçtimai* dergisini çıkarmaya başladı. Bu dernek yükseköğretim mensupları ve öğrenciler arasında itibar buldu. Türkiye'nin sosyal monografisini yapabilmek için gereken soru cetvellerini Anadolu'ya gönderdi. Ancak bu araştırma İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali nedeniyle yapılamadı. Sonraki yıllarda Çamlıca'nın arkasındaki bir köyde uyguladığı monografi çalışmasını *Mülkiye* dergisinde yayımladı. Aynı dergide eğitim sorunlarına ilişkin bir makale dizisi kaleme aldı. Edebiyat Fakültesinde öğrencilere "Science Sociale"ın ilkelerini anlattı. Bir monografik incelemenin nasıl yapılacağını göstermek için

1931'de *Memleketi Tanıma Yolu* adlı eserini yayımladı. *Memleket Meselesi İlim Cephesinde* adlı broşüründe ise eserlerinden alınmış sosyolojiye dair önemli parçalara yer verdi.

Mehmet Ali Şevki'nin en dikkate değer yazıları *Mesleki İçtimaî* dergisindeki makaleleridir. Derginin ilk sayısında yer alan *Osmanlı Tarihinin İçtima ile İzahı* başlıklı makalesi, Hilmi Ziya Ülken tarafından 20. yüzyılda ülkemizde ortaya konan en önemli sosyolojik analiz olarak gösterildi. Yine Ülken, onu *"Prens Sabahattin'in izinden giden ve onun siyasal engeller yüzünden devam edemediği çığırını Mütareke'den 1940'a kadar savunan önemli bir sosyolog"* olarak tanımlamıştır.

ESERLERİ:
Memleketi Tanıma Yolu (1931), *Memleket Meselesi İlim Cephesinde* (derleme, 1932).

HAKKINDA: Hilmi Ziya Ülken / Çağdaş Düşünce Tarihi (1966).

ŞEYH AHMET RİNDÎ

Tasavvuf şairi (D.1908, Sivas - Ö.1960, İstanbul). Asıl adı Ahmet Güneren'dir. Şiirlerinde Karaşemis ve Rindî mahlaslarını kullandı. Şemseddin Sivâsî'nin torunu Şeyh Mehmet Efendi'nin oğludur. Orman müfettişliği, posta idaresi ve demiryollarında çalıştı. 1941'de eşinin vefatı üzerine memuriuktan ayrılarak İstanbul Kapalıçarşı'da seyyar elbise satıcılığı yapmaya başladı. Halk ve tasavvuf şiiri alanında yetişmiş en güçlü şairlerden olmasına rağmen, şöhret ve şandan kaçan bir kişiliğe sahip olmasından dolayı çevresi dışında yeterince tanınamadı. Hem gazel hem de koşma tarzında irticâlen söylediği şiirleri vardır. Şiirlerinin bir bölümü oğlu Ali Kasım Karaşemis tarafından *Son İkram* (1966) adıyla kitap haline getirildi.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ŞEYH BEDREDDİN

Mutasavvıf, bilgin (D. 1359, Simavna / [Samova] Edirne - Ö. 1420, Serez). Doğduğu kasaba günümüzde Yunanistan toprakları içindedir. Asıl adı Bedreddin Mahmud'dur. Şiirlerinde Bedrî mahlasını kullandı. Samova fatihi ve ilk kadısı İsrâil b. Abdülaziz'in oğludur. Babasından dolayı Simavna Kadısıoğlu diye tanındı. Babasından aldığı derslerle başladığı öğrenimini Bursa ve Konya medreselerinde sürdürdü. Kudüs, Mekke ve Mısır'da özel dersler aldı. Öğrenimini tamamlayarak Mısır saraylarında şehzadelere öğretmenlik yaptı. Şeyh Hüseyin Ahlatî'ye bağlandı, ondan icazet (yeterlilik, diploma) ve hilâfet (vekâlet) aldı. Şeyhinin ölümünden sonra altı ay kadar şeyhlik yaptı. Ardından Halep'e ve Konya'ya gitti. Valinin, Müslüman olacağını bildirerek kendisini davet etmesi üzerine Sakız'a geçti. Oradan Edirne'ye gitti. Musa Çelebi tarafından kazaskerliğe (askerî kadı) atandı. Mehmet Çelebi'nin Musa Çelebi'yle giriştiği saltanat mücadelesini Mehmet Çelebi kazanınca İznik'e sürüldü ve hapsedildi. Buradan kaçarak Candaroğulları'ndan İsfendiyar Bey'e sığındı, sonradan Zağra'ya geçti.

Şeyh Bedreddin'in taraftarlarının çoğalmasını ve çevresinde yaydığı toplumsal eleştirileri bir tehlike olarak kabul eden padişah tarafından adamlarının üzerine asker gönderildi. Halifelerinden Börklüce Mustafa ve taraftarları Karaburun dolaylarında kılıçtan geçirildi. Torlak Kemal adlı halifesi Manisa'da ele geçirilerek asıldı. Kendisi de Türkmenistan'a kaçmak istedi ama başaramadı. Bir rivayete göre *Nüri'l-Kulûb* adlı eserini padişaha sunarak affedilmeyi umdu. Sonuçta Çelebi Mehmed'in kuvvetleri tarafından esir alınarak Serez kasabasında asıldı ve orada toprağa verildi. Kemikleri 1961'de göçmenler tarafından Türkiye'ye getirilerek İstanbul'da Sultan Mahmud Türbesinin çevresine gömüldü.

Hemen bütün Osmanlı tarihçileri Şeyh Bedreddin'i büyük bir bilgin olarak kabul ederler. Bugün ise doktrinini özgürlük ve eşitlik gibi liberal ilkelere dayandıran kimileri, onu Osmanlı liberallerinin öncüsü sayarken, kimi tasavvuf ve fıkıh (İslâm hukuku) bilginlerince de fikirleri eleştirilir. Buna karşılık, özel mülkiyeti reddetmesi, her türlü mülkün halkın ortak malı olması gerektiğini savunması nedeniyle sosyalist çevrelerce bir öncü olarak sayılıp beğenilir. Şeyh

ŞEYH BEDREDDİN

İbnüttayyar Semahaddin Cem

(...) Bedreddin Semâvenî, insanı şaşırtıp aldatacak derecede açık fakat iki taraflı bir ifadeyle, Vahdeti Vücûd mesleğine tarafdar ve mensupmuş gibi görünmekle beraber kat'iyyen Vahdeti Vücud'cu bir mutasavvıf değildir; bir ilâhiyatçı da değildir. Onun gerek bunda gerekse Kur'ân'ın hükümleri ve beyyinelerinde kanaati tamamen ayrı, İslâm akıydesine aykırıdır. "VÂRİDÂT" adlı tanınmış toplama eseri, lüzumsuz yere tevil edilerek Şeyhin temize çıkarılabilmesi doğrusu pek zor, âdeta imkânsızdır. Materyalist (maddeci) tevilleri ve Kelime-i Tevhid'den Peygamber'in ismini ve onun Allah Resulü olduğu hakkındaki ibareyi çıkarması, müritleri ve bilhassa İmparatorluğa karşı mağber ve gayrimeşrûn bir çok sâfdil ve biçare topluluğu indinde hükümdar, kurtarıcı, nebi gibi telâkki olunmağa başlaması onun terkipçi ve anarşist maksadını, bâtıl bir mezhep kurma gayesini açıklar.

O, beşerî ve mutlak bir müsavat ister. Menkul, gayrimenkul her şeyde ve her malda iştirak (Collectivisme) ister. Akıl ve iz'ân ile idrâk olunacak tabiî kanunlar ister. Dervişlerin, hocaların ve rüsûm âlimlerinin (ulemâ-i rüsûm'un) yok olmalarını ister. Hükümetler ona göre zulüm, istibdat ve tegallüp teşkilâtıdır ve yıkılmasını ister (burada hedef, doğrudan doğruya Osmanlı - Türk Devletidir). Gaye, din zannedilen bâtıl ve akıl dışı Hıristiyanlık inançlarını Müslümanlıkla birleştirmek; mülkiyet, kazanç, toprak, eşya ve hayvanatta kollektivizm'i sağlamaktır. Müslim, isevî, musevî, mecusî yoktur, ancak insanlar yani kardeşler vardır (Free-Mason gizli cemiyetinin "frer"leri gibi) ve bu kardeşlik sayesinde hak, bâtılı yener.

Tarihçi Abdurrahman Şeref Beyin de ifâdesi veçhile ileri derecede bilgili olan Şeyh Bedreddin, Kur'ân Kerîmin, kendinden önceki dinî kitapları, yâni bu kitapların henüz tahrifden önceki semavî asli metinlerini ve doktrinlerini tanımakla beraber artık hükümlerinin kalmadığını ve beşeriyetin yegâne din kitabı olarak Mushaf-ı Şerîfin gösterildiğini, bütün insanların sükûnet, hilm ve muhabbetle islâm'ı kabul etmeleri gerektiğini pek âlâ biliyordu. Fakat sâfderunları büyüleyip çekici sapık fikirlerle dolu cümleler ve mantık oyunlariyle İslâmiyeti zuhur ve intişar mef'kuresinden uzaklaştırmağı âdeta hedef tutarak rum, ermeni, yahudi topluluklarını kendine bağlamağa muvaffak oldu. (...)

(*İslâm İlâhiyâtında Şeyh Bedreddin*, 1966)

Bedreddin; döneminde *Vâridat* adlı eseriyle, Cumhuriyet döneminde de Nâzım Hikmet'in hakkında yazdığı *"Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı"* (1936) ile tanındı. Ayrıca Hilmi Yavuz'un *Bedreddin Üzerine Şiirler* (1975) kitabı ilgiyle karşılandı. Bilâl Dindar tarafından hakkında *"Şayh Badr al-Dîn Mahmûd et ses Vâridât"* adıyla (Paris, 1975) bir doktora çalışması yapıldı. Şeyh Bedreddin; tasavvuf, fıkıh (İslâm hukuku), tefsir (Kur'an-ı Kerim'i anlama ve açıklama) ve dil alanında eserler verdi.

"Bedreddin, Hükümeti iyi bir nazarla görmüyordu. Ergeç fenalıklar Hükümetle beraber cemiyeti de sürükleyip gidecekti. Onun indinde, idare cihazı bir cebir kuvveti idi. O zamanki hükümet şekilleri kâmilen istibdada dayandığı için hepsini şiddetle baltalıyordu. Şeyhin gayesi, bütün insanları başka bir hayata, müsavata kıymet veren mesut bir devre ulaştırmaktı. Bir anarşist gibi cemiyet kanunlarını ve içtimaî müesseseleri kökünden yıkmak taraftarı değildi. Maamafih yeni bir medeniyet, yeni bir hayat kurabilmek için bazı değişiklikler yapmak icap ediyordu." (Bezmi Nusret Kaygusuz)

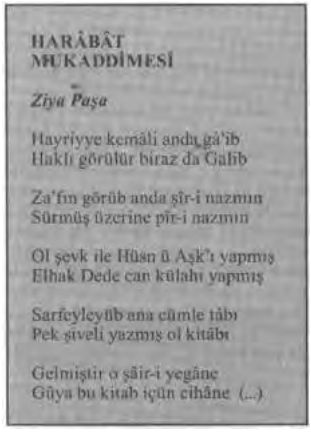
ESERLERİ:

Vâridat, Nürü'l-Kulûb, Camiü'l-Feteva, Çırağu'l-Fütuh, Meserretü'l-Kulûb, Letâifü'l-İşârât, Camiü'l-Fusuleyn, Unkudü'l Cevahir, Çerâgu'l-Fütuh..

HAKKINDA: Şeyhülislâm Musa Kâzım / Vâridât Tercümesi (Bedreddin Simavi'den), M. Şerefeddin Yaltkaya / Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin (1924), Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin'e Dair Bir Kitap (Türkiyat Mecmuası, c. 3, s. 233-256), Bezmi Nusret Kaygusuz / Şeyh Bedrettin Simaveni (1957), Semahattin Cem / İslâm İlâhiyatında Şeyh Bedreddin (1958), Abdülbaki Gölpınarlı / Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin (1966), A. Cerrahoğlu / Şeyh Bedreddin ve Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri (1966), İbnüttayyar Semahaddin Cem / İslâm İlâhiyâtında Şeyh Bedreddin (1966), İsmet Sungurbey / Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin Menakıbı (1967), Cemil Yener / Varidât (Şeyh Bedrettin'in eserinin Arapçadan çeviri ve incelemesi, 1970), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Abdülbaki Gölpınarlı / Simavne Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin (1976), Necdet Kurdakul / Bütün Yönleriyle Şeyh Bedreddin (1978), Nedim Gürsel / Şeyh Bedrettin Destanı Üzerine (1978), İsmet Zeki Eyuboğlu / Şeyh Bedrettin ve Vâridat (1980), Vecihi Timuroğlu / Simavne Kadısıoğlu Şeyh Bedrettin ve Varidât (1982), Bilal Dindar / "Bedreddin Simavi" TDV İslâm Ansiklopedisi (1992), Zeki Büyüktanır / Şeyh Bedreddin Destanı (1994), Abdullah Rıza Ergüven / Ve Bedrettin (1995), Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi 2 (2002), Baki Yaşa Altınok / Şeyh Bedreddin ve Varidât (2004).

ŞEYH GALİB

Divan şairi (D. 1757, İstanbul – Ö. 3 Ocak 1799). Asıl adı Mehmet'tir. Galib Dede olarak tanınır. Mustafa Reşid Efendi adlı şair ve bilgin bir Mevlevi dervişinin oğludur. Yenikapı Mevlevihanesi civarında bir evde doğdu. Mevlevi çevrelerinde, özellikle Mevlâna Celaleddin'in eserlerini okuyarak yetişti. Bir mürşid (Hak yolunu, doğru yolu gösteren) olarak gördüğü babasından Türkçe ve Farsça öğrendi. Hoca Neşat Efendi'den dil ve edebiyat dersleri aldı. Divan-ı Hümayun (Osmanlı Sarayı)'da memurluk yaptı. Aynı yıllarda şiirde büyük ilerleme göstererek Esad ve Galib mahlaslarıyla yazdığı şiirleri toplayarak yirmi dört yaşında iken *Divan*'ını (1780) meydana getirdi. 1782 yılında, bir toplulukta şair Nabi'nin *Hayrabad* mesnevisinin okunarak övülmesine karşılık, bu eserin fazla önemli bir eser olmadığını söyleyince, daha üstününü yazmaya davet edilmiş ve kendisine büyük bir ün kazandıran en önemli eseri *Hüsn ü Aşk* (Güzellik ve Aşk) adlı mesnevisini altı ayda yazmıştı. Otuz yaşlarında iken Mevlâna Dergâhını ve türbesini ziyaret ederek Konya'da çileye girdi (1784), fakat ailesinin ısrarı üzerine İstanbul'a dönerek çilesini Yenikapı Mevlevihanesinde (1787) tamamladı. Bir süre Sütlüce'deki evinde inziva hayatı yaşadıktan sonra otuz dört yaşında Galata Mevlevihanesine (1791) şeyh tayin edildi. Onun şeyh tayin edilmesi üzerine, harap durumdaki Galata Dergâhı, Galib Dede'ye ve Mevleviliğe yakınlığı ile bilinen Sultan III. Selim tarafından tamir ettirildi. Padişahın buraya yaptığı sık ziyaretler üzerine mevlevihaneye bir şadırvan yapıldı, hükümdar ile Şeyh Galib'in sohbetleri için de bir hünkâr mahfili inşa ettirildi. Şairin III. Selim için kasideleri, onun faaliyetleri hakkında söylenmiş tarih manzumeleri, padişahın kızı Beyhan Sultan için yazılmış şiirleri vardır. Osmanlı sarayı ile Galib Dede arasındaki bu yakınlık bazı çevrelerin kıskançlığına sebep oldu. Ahmet ve Mehmet adında iki oğlu, Zübeyde adında bir kızı olan şeyh, henüz kırk iki yaşında hastalanarak (bir rivayete göre veremden) vefat etti. Şair için İstanbul'da büyük bir cenaze töreni yapıldı. Türbesi, 27 Aralık 1976 tarihinde Divan Edebiyatı Müzesi haline

HARÂBÂT
MUKADDİMESİ

Ziya Paşa

Hayriyye kemâli andı gâ'ib
Hakkı görülür biraz da Galib

Za'fın görüb anda şîr-i nazmın
Sürmüş üzerine pîr-i nazmın

Ol şevk ile Hüsn ü Aşk'ı yapmış
Elhak Dede can külahı yapmış

Sarfeyleyüb ana cümle tâbı
Pek şiveli yazmış ol kitâbı

Gelmiştir o şâir-i yegâne
Güya bu kitab için cihâne (...)

Şeyh Galib

ŞEYH GALİB

GAZEL

Yine zevrak-ı derûnum kırıp kenâre düştü
Dayanır mı şişedir bu reh-i seng-sâre düştü

O zaman ki bezm-i cânda bölüşüldü kâle-i kâm
Bize hisse-i muhabbet dil-i pâre pâre düştü

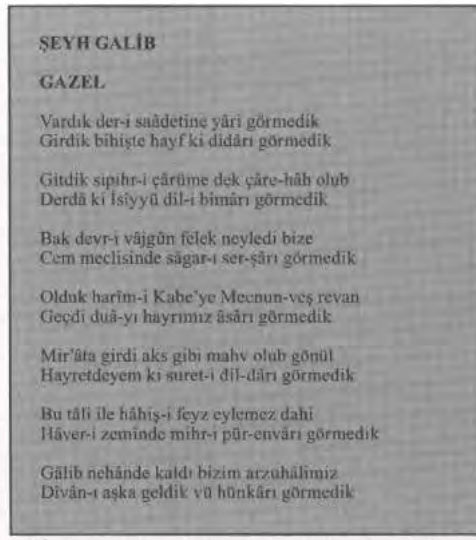
Gehi zir-i serde desti geh ayağı koltuğunda
Düşe kalka hasta-i gam der-i lûtf-i yâre düştü

Erişip bahara bülbül yenilendi sohbet-i gül
Yine nevbet-i tahammül dil-i bi-karâre düştü

Meh-i büre-i ârızında gönül oldu hâle mâil
Bana kendi tali'miden bu siyeh sitâre düştü

Sözülüp o çeşm-i âhû dedi zevk-i vasla Ya Hû
Bu değildi n'eyleyim bu yolum intizâre düştü

Reh-i Mevlevi'de Gâlip bu sıfatla kaldı hayran
Kimi terk-i nâm ü şâne kimi i'tibâre düştü

ŞEYH GALİB

GAZEL

Vardık der-i saâdetine yârî görmedik
Girdik bihişte hayf ki dîdârî görmedik

Gitdik sipihr-i çârûme dek çâre-hâh olub
Derdâ ki İsîyyû dil-i bîmârı görmedik

Bak devr-i vâcgûn felek neyledi bize
Cem meclisinde sâgar-ı ser-şârı görmedik

Olduk harîm-i Kabe'ye Mecnun-veş revan
Geçdi duâ-yı hayrımız âsârı görmedik

Mir'âta girdi aks gibi mahv olub gönül
Hayretdeyem ki suret-i dil-dârı görmedik

Bu tâli ile hâhiş-i feyz eylemez dahi
Hâver-i zeminde mihr-i pür-envârı görmedik

Gâlib nehânde kaldı bizim arzuhâlimiz
Dîvân-ı aşka geldik vü hünkârı görmedik

getirilen Tünelbaşı'ndaki eski mevlevihanenin bahçesindedir.

Şeyh Galib, Türk Edebiyatında Fuzuli'yi, Nabi'yi, Nedim'i en iyi anlayan şair olarak bilinir. Eserlerinde bu şairlerden kuvvetli izler görülür. Fakat onlardaki dil ve şekil unsurlarının üstünde yeni bir hayal âlemi oluşturmuş ve aynı divan şiiri malzemesiyle yeni bir dil kullanmayı başarmıştır. Şeyh Galib, şiirlerinde Sebk-i Hindî (hind üslûbu) adı verilen ince ve uzak çağrışımlara dayalı anlatım yolunun en başarılı örneklerini vermiş olup, hayalinin zenginliği, üslubunun inceliği, duygularının içtenliği ve sembollerinin özellikleri bakımından anlaşılması güç fakat renkli bir şiir tarzı ortaya koymuştur.

Divan Edebiyatının son büyük şairi olarak kabul edilen Şeyh Galib'in *Hüsn ü Aşk*'ı, tasavvufî aşka ulaşmanın güçlüklerini anlatan alegorik bir eser olup, konusu ve yazılış tekniği bakımından önemini günümüze kadar sürdürmüştür. *Hüsn ü Aşk*, "mef'ûlü mefâilün faülün" vezniyle yazılmış, 2000 beyti aşan bir mesnevidir. Bu mesnevinin kahramanları vücudu olan, tarihî ve menkıbevî kahramanlar değil; doğrudan doğruya Hüsün (güzellik) ile bu güzelliğe meyleden Aşk'ın kendisidir. Hikâyede Hüsn ve Aşk'ın mensup oldukları kabilenin adı Beni Muhabbet (sevgi oğulları) kabilesi; gittikleri okulun adı Mekteb-i Edeb (edebiyat okulu), ders gördükleri hocanın adı Molla-yı Cünun (mecnun hoca)'dur. Bu eserin dil bakımından önemli bir özelliği, içinde; *"Bir sürçen atın başı kesilmez"*, *"Can vermek olur da dönmek olmaz"* gibi sade bir Türkçe ile söylenmiş özdeyiş türünde mısraların da olmasıdır. Şeyh Galib bu eserinin en büyük kaynağını *"Esrarını Mesnevi'den aldım / Çaldımsa da miri malı çaldım"* diyerek haber verir ve bununla övünür.

Galib'in *Divanı*'nın manzumeleri içinde en tanınmışı Hz. Muhammed için söylenmiş bir Naat-ı Şerif'tir. Bu şiir, birçok dinî toplantılarda ve camilerde bile okunmuştur. Divanın gazeller bölümü genellikle aşk, tefekkür ve tasavvuf şiirleridir. Bu gazellerde Divan şiirinin klasik mazmunları şaire mahsus bir dille söylenmiştir. Mevlâna sevgisi ile ilgili olanlar yanında şairin Orta Asya şiirine de aşinalığını ortaya koyan, Ali Şir Nevai tesirinde bir gazel de vardır. Gazeller bölümünün sonunda şairin yakın dostu Esrar Dede için söylenmiş bir mersiye bulunmaktadır.

Şairin *Divan* ve *Hüsn ü Aşk*'ından başka *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* ve *Es-Sohbetü's Safiyye* adlı iki eseri daha vardır. Bunlardan birincisi Mevlâna Celaleddin'in Mesnevisi'nin her cildinden yüzer beyit seçilerek tertiplenmiş Yusuf Sineçak'ın *Cezire-i Mesnevi* adlı eserinin şerhidir. İkincisi Trabzonlu Kusec Ahmed Dede'nin *Er-Risaletü'l-Behiyye* adlı eserinin şerhidir. Eser, Allah'a irfan yoluyla varılabileceği düşüncesi üzerine yazılmıştır. Şeyh Galib; Ziya Paşa, Abdülhak Hamit, Keçecizade İzzet Molla, Yenişehirli Avni ve Ahmet Haşim gibi pek çok şairi etkilemiş, şiirlerine nazireler yazılmıştır. Beşir Ayvazoğlu bir kitabında bu etkileri şöyle özetler:

"Tanzimat'tan sonra da, Hüsn-ü Aşk'ın erişilmez bir eser olduğu hususunda görüş birliği var gibidir. Galib'in divanını pek değerli bulmamakla beraber, bir gazelini tanzir etmekten kendini alamayan Ziya Paşa, Hârâbat Mukaddimesi'nde, Şeyh Galib'i 'şâir-i yegâne' olarak nitelendirir ve onun Hüsn ü Aşk'ı yazmak için dünyaya gelmiş olduğunu söyler:

Gelmişdir o şâir-i yegâne
Gûyâ bu kitâb içün cihâne

"Kendisini adetâ divan şiirini yıkmakla görevlendirmiş bir yenilikçi olan Namık Kemal ise, Şeyh Galib'in Hüsn ü Aşk'ı dışında, Selim-i Sâlis devrinde yetişmiş şairlerin hiç bir eserini önemli görmez. Ancak Hüsn ü Aşk'ın da Recâizâde'nin Kudemâdan Birkaç Şair'de yücelttiği kadar büyük bir eser olmadığı düşüncesindedir. Bununla beraber, Cezmi adlı tarihî romanının kahramanlarından Âdil Giray, Tanpınar'a göre, Şeyh Galib'in yıldızı altında doğmamışsa da, orada büyümüştür: 'Güya ki Şeyh Galib, Hüsn ü Aşk'ında ziynet veren ninnisinin kendini Adil Giray'ın dayesi lisanından söylemiştir: 'Ey mâh uyu bu az zamandır" Cezmi, dostu Adil Giray'ı ölümünden sonra da âdeta Şeyh Galib'in dilinden övmüştür:

Ey zübde-i san 'at-ı ilâhî
İnsân idi fıtratın kemâhî

ŞEYH GÂLİB

E. J. Wilkinson Gibb

(....) Bu mükemmel şiirin şaşılacak bir diğer yönü ise şairinin, bu eseri yirmi bir yaşında iken tamamlamış olmasıdır. Genç şair bu harikalar diyarına nasıl seyahat etmiş, hiç kimsenin hayal bile etmediği, kimseden öğrenmediği bu diyarı, Ekrem Bey'in söylediği gibi benzerlerini 19. asrın şaheserlerinden olan Victor Hugo'nun eserlerinde görebileceğimiz, tehlikelerle dolu acayip âlemi nasıl keşfetmiş?

Şairin, kendisine model olarak Fettah-i Nişâpurî'nin Hüsn ü Dil isimli mesnevisini aldığını iddia eden Von Hammer yanılmaktadır ve bu görüş yanlıştır. Bu iki eser arasında kadın kahramanının isminin benzerliği ve her iki eserin de allegorik olması dışında bir umumî benzerlik söz konusu değildir.

Gâlib de hatimede ifade etmiş olduğu gibi, bazıları mesnevilerinde hiçbir üstadı taklit etmeyen Gencevî'nin metoduyla ilişkili görseler de, eserini selefleriminkinden tamamıyla farklı bir üslupla ele almıştır. Şairin dudaklarından çıkan bu sözler boş öğünmeler değildir; kendi kabiliyetinin bilincindedir ve o zamana kadar milletinin şiir tarihinin kayıtlarında duyulmamış bir cesurette sözde rehberlere veda eder; sağına soluna bakmaksızın büyük bir emniyet ve cesaretle yalnızca kendi zekasının ışığında yoluna devam eder. Mesihî, Azîzî, Sabit, Beliğ hepsi de Türk şiirini esareti altına alan sabık fetişizme karşı baş kaldırma cesaretini göstermişlerdir. Fakat onların baş kaldırışı, şiirin dünyevileşmesi ve süfileşmesi şeklinde tezahür etmiştir; oysa Gâlib, şiiri göklerin ta ötesindeki âleme çıkarmaya çalışmıştır.

Şair, hatimenin daha ileriki kısımlarında ilhamını Mesnevî'den aldığını söyler. Gerçekten de onun ilhamının Mevlevî tarikatının pirinin büyük eserinden geldiğinde kuşku yoktur. Tabî ki bu bir minnettarlık ifadesidir, ne mesnevisinin konuyu ne de tasarladığı ilginç sahneleri Celâleddin'in eserlerinde bulmak mümkündür. Pekçok başka mutasavvıfların da kullandığı tasavvuf felsefesi ise kendisinden öncekilere borçlu olduğu tek ortak yöndür.

Şairin üslubuna gelince burada da herhangi bir üstadı kendisine rehber edinmediği görülür. Fuzûlî ve Nefî'den ikdirle bahseder, fakat hiçbirini de kopya etmemiştir. Hayal gücü onun hususiyetinin nasıl önemli bir yönü ise asaleti de üslubunun önemli bir özelliğini teşkil etmektedir. Bir na'tında olduğu gibi bu asalet bazan öyle yüceler ki, herbiri bir öncekinden daha muhteşem olan bu mısralar, Ekrem Bey'in ifadesiyle herbirî mavi göğün derinliklerine doğru yükselen müteselsil dağların zirvelerini andırmaktadır.

Eserine bu büyüklüğü, asaleti veren hemen hemen mesnevinin tamamını kaplamış olan iyi tasarlanmış ve mantıklı bir şekilde örülmüş olan ifade tarzıdır. Bu asaleti son İran tarzı şiirlerin zoraki aşırılıklarıyla, cansız bilgiçge tavrıyla ya da son dönemin Türkçecilik hareketiyle, konuşma dili üslubuyla sağlanması mümkün değildi. Gâlib, Nabî'nin Hayrabad'ı ve benzer eserlerin taklitçi tavırlarından sakınmış orta bir yol bulmuş, diğer taraftan da Haşmet ve Kânî gibi romantiklerin eserlerinin bir hususiyeti olan garib, kaba ve zoraki ifadelerden sakınmıştır.

Eserinin diğer hususiyetleri gibi şairin ifade tarzı da tamamen şahsîdir. Devrinin Türkçeleşmiş ifadelerini kendisine temel olarak alır, fakat saçma ve hantal olan her şeyi bunların arasından seçer atar. Buna Osmanlıcanın ruhuyla ahenk içerisinde olduğunu düşündüğü öyle İrânî bir tarz ve üslup katar ki böylece zarifleşen ve mükemmelleşen dili, günlük konuşma dilinin seviyesini aşarak mesnevisinde işlediği ulvî temaya en uygun bir vasıta haline gelir. Bu tarzıyla Gâlib, zamanımızın edebiyat dilini önceden tahmin etmiş gibidir, şimdiye kadar herhangi bir yazar ya da bir eser onun yaptığı işi yapamadığı için hâlâ bir kılavuz olma, bir köşe taşı olma özelliğini sürdürmektedir.

Şairin üslubunu belirleyen ketum ve kendini sınırlandırıcı tavrı mecaz dilini kullanırken de kendisini göstermektedir. 'Bu yöndeki fantazilerden ve aşırılıklardan da tamamen kurtulamadığı doğrudur, ancak burada bile bu aşırılıkları affolunabilecek kadar azdır. -Zira başkasından yardım görmemiş herhangi bir doğulu şairin muvaffakiyetlerinin de ötesinde bir başarı olduğunu isbat etmiştir- Tazeliği ve cesaretiyle tamamen kendi icadı olan mecaz ve teşbihlerle sık sık dikkatimizi çeker. Bazan eski zamanın yıpranmış hayallerini ele alarak bunlara yeni bir ruh verir ve yaşayan birer unsur olarak bize takdim eder.

Gâlib'in bu eseri Türk edebiyatında şimdiye kadar ulaşılmamış bir derecede orijinallikle asaleti, suskunlukla açıklığı bir araya getirmiş olmakla birlikte hiçbir nihaî ya da ideal mükemmellik iddiasını hak etmemiştir. Aksine inkar edilemeyecek kadar muğlak kısımlar ve az miktarda abes ve zorlama kavramlar da ihtiva etmektedir. Şairin, vezin bakımından bir edebî eser olarak şiirin niteliğini azaltacak olan, o dönemde yaygın olan ve bir ruhsat olarak kabul edilen vezin kusurlarına aşırı bir düşkünlük gösterdiği görülür. Zevkine yapılan ve bir miktar ölçüyü aşan bu tür kusurlara, önemsiz de olsa biraz tüzümsüzce yer verildiği görülmektedir. Memduh Bey'in ifade ettiği gibi ay ışığıyla aydınlanmış bir gecede ince bulutlar ufku görmemize nasıl mani değilse, bu kusurlar da öyle önemsiz birşeydir.

Bir tek muhalif ses olmaksızın bütün Osmanlı tezkirecileri ve münekkitleri bu mükemmel eserin medhinde hemfikirdirler. Şairin muasırı olan tarihçi Nuri Bey, onun bu allegorik Türkçe şiiriyle Şevket-i Rum olduğunu söyler ve medihlerin en büyüğünün ona ait olduğunu düşünür. Ziya Paşa, Nâbî'ye olan tavrı dolayısıyla Gâlib'i tenkit ederken, kendi ifadesiyle, Dede Can'ın, Hüsn ü Aşk mesnevisiyle bu sahanın doruğuna yerleştiğini söyler ve bütün gücünü bu şiirde gösterdiğini, üslubunun cazibeyle dolu olduğunu ilave eder. Ekrem Bey'in, onun eserindeki bazı kısımları Victor Hugo'nun eserlerindeki bazı güzelliklerle kıyasladığını görmüştük. Bu yazar, Talim-i Edebiyat'ının pek çok yerinde onu Fuzûlî, Nef'î ve Nedîm'le birlikte anarak eri güzel ifadelerle över ve hayal gücüyle asaletine örneklik teşkil etmesi bakımından da sık sık Hüsn ü Aşk'tan alıntılar yapar. Profesör Naci de müstesna kabiliyetlerden biri olarak gördüğü şairi, muhtemelen zihninde Les Nuits'deki renkli hayaller bulunan yazar, Alfred de Musset'le bir tutar ve Hüsn ü Aşk'ın klâsik edebiyatta yazılabilmiş en güzel mesnevi olduğunu kendi görüşü olarak ifade eder.

Hammer de şairin büyüklüğünü tam manasıyla anlamamış görünmekle birlikte, zamanın önde gelen şairlerinden olduğunu kavramış ve şaheserini Fettahî'nin kılan orijinalitesinin bunun delili olduğunu ifade etmiştir. Gâlib'in, kendisine, Fettahî'nin Hüsn ü Dil'ini model ittihaz ettiğini söyleme yanlışlığına düşmüş olmakla birlikte üslubunun ve konuyu işleyiş tarzının tamamen kendisine ait olduğunu açık bir şekilde ifade etmiştir. Aynı şekilde tasvirlerinde gözetilen ilmîlik ve okuyucuların alâkasını uyandırdığı için de Şeyh Gâlib'e hak ettiği kıymeti verir ve sözlerini, Fazlî'nin Gül ü Bülbül'ü müstesna ecnebî diline tercüme edilebilecek ve onun kadar iyi adapte olabilecek başka bir Türkçe mesnevi olmadığını belirterek bitirir. (....)

(*Osmanlı Şiir Tarihi*, 1999)

"Yeni Türk şiirinin ilk büyük temsilcilerinden Abdülhâk Hâmid'de ise Şeyh Galib tesiri çok belirgindir. Onun, Ebuzziya ile birlikte Maliye Kalemi'nde çalışırken Hacı Edhem Paşazâde Kadri Bey'den Hüsn ü Aşk okuduğunu biliyoruz. Nitekim Fevziye Abdullah Tansel, Makber'deki Hüsn ü Aşk tesirini açık bir şekilde göstermiştir.

"Servet-i Fünun döneminde Şeyh Galib şiirinin yansımaları özellikle Cenab Şahabeddin'in şiirinde görülür. (...)

"Asıl Şeyh Galib modası, Servet-i Fünun edebiyatının bir uzantısı sayılan Fecr- i Âti şairleri tarafından başlatılmıştır. Grubun önemli temsilcilerinden Köprülüzâde Mehmed Fuad, Mehâsin'de yayımlanan Şeyh Galib adlı manzumesinde, Hüsn ü Aşk şairini tebcil eder. Aynı gruptan Tahsin Nahit'in ise Galib'in 'Şemim-i gül getürür bağa kârbân-ı bahâr' mısraından yola çıkarak yazdığı Bahar adlı bir şiiri vardır.

"Asrın başında Şeyh Galib adı etrafında uyanan bu ilgi, ihtifal düzenlemeye meraklı olduğu için 'İhtifalci' lakabıyla anılan Mehmed Ziya Bey'i de harekete geçirmiştir. Galata Mevlevihanesi'nde, 11 Teşrinievvel 1328 (1912) günü, Hak gazetesinin de yardımıyla gerçekleştirilen 'Galib Dede İhlifali'nde Süleyman Nazif, Recâizade Mahmut Ekrem, Şahabeddin Süleyman ve Köprülüzâde Mehmed Fuad Bey'ler, şairin hayalı ve edebi şahsiyeti hakkında konuşurlar. Ayrıca İlâve-i Hak'ta Veled Çelebi ile Ahmed Hikmet'in, Servet-i Fünun'da Köprülüzâde Mehmed Fuad'ın Galib hakkında birer makalesi yayınlanır. (...)

"Mustafa Seyit Sütüven, Mahir İz'le birlikte Galib'in 'görmüşüz' redifli gazeline bir nazire söylemiş, Rıfkı Melul Meriç ise Aşk şiirinde 'Bir şu'lesi var ki şem'-i cânın / Fânûsuna sığmaz âsmânın' mısralarını epigraf olarak kullanmıştır. Aynı mısralar, Attila İlhan tarafından da Yasak Sevişmek'in Şehnaz Faslı bölümünün başında epigraf olarak yer alır. Âsaf Hâlet Çelebi'nin şiirinde Şeyh Galib'in doğrudan etkisi yok gibidir; fakat onun da şairinin hayatı, eserleri ve edebi şahsiyeti hakkında, Türk Yurdu dergisinde yayımlanmış önemli bir makale serisinin bulunduğunu belirtelim.

"Behçet Necatigil, Ölü adlı şiirini, Hüsn ü Aşk'tan aldığı 'Ateş denizlerinde mumdan kayıklar' imajı üzerine kurmuştur. Hilmi Yavuz'un Kalp Kalesi adlı şiiri ise Hüsn ü Aşk atmosferini günümüze taşır. Kalp Kalesi 'atım geç oldu ve.. Hüsün' gibi açıkça Galib'in dizgesini taşıyan imajların yanısıra, 'Dayanır mı şişedir bu' söyleyişini alarak 'dayanır mı Hüsn ü Aşk bu' şeklinde yeniden söyleyen Yavuz'un gelenğe dayalı bütün şiirlerinde Şeyh Galib etkisi bâkizdir. Hilmi Yavuz, dubleaj Türkçe'sinin yaygınlaştırdığı 'Kendine iyi bak' yerine Galib'e uyarak 'Hoşça bak zatına' tabirinin kullanılmasını da teklif etmiştir.

"Sezai Karakoç'un bir bakıma ütopyasını veren Fecir Devleti'nde yeni oluşumun yapı ustası Şeyh Galib'tir." (Beşir Ayvazoğlu, *Şeyh Galib Kitabı*)

"Galib Dede, hikâyesini yazma esnasında kalemini tavsif ederken, onu ya "hayal Leylası"nın peşine düşmüş bir Mecnun, ya da feyzini Şems-i Tebrizi'den alan bir "ney" yerine ikame ediyor. Ve esere böylece ney şekline dönüşmüş bir kalemin, insanda hilkati icabı var olan ve metindeki şekliyle yüksek bir uyarıcı ile ortaya çıkarılan aşk duygusunun, yani "dâsitân-ı aşkın" ezgili anlatımına inkılâb ediyor:

"Bu resme koyup beyân-ı aşkı
Söyler bana dâsitân-ı aşkı" (Necmettin Turinay)

"Şeyh Galib, yepyeni imajları, zengin hayalleri ve pırıltılı tasvirleriyle XVIII. yüzyılda Divan Şiiri'ne daha geniş ve renkli bir dünyanın kapılarını açarken, bugünkü edebiyatımız için çok önemli bir aşamaya da öncülük etmiştir. Kendi şiir dilimizi bulmamız yolunda atılmış ilk başarılı adımlar onundur. Yani, geçmişten çağdaş Türk edebiyatına uzanan ışıklı yolun başlangıcında Şeyh Galib vardır. (...) Yepyeni bir şiir dili oluşturmak, öyle bir tek şairin üstesinden gelebileceği bir iş değildir. Bir kere, kelimeler ve tamlamalar değişirken, Arapça ve Farsça kelimelere daha uygun bir vezin olan aruz'un da yeniden ele alınması icabedecektir. Sonra muhteva çeşitlenecek, Divan Edebiyatı'na temel olan mazmun, mecaz ve istiareler birer birer eski ağırlıklarını kaybedeceklerdir. Bütün bunların olması için de yıllar geçmesi, yüzlerce şairin bu yönde çaba harcaması gerekecektir. Evde, sokakta konuşulan dilin şiir dili haline gelmesi içinse yirminci yüzyılın ilk yarısına, Yahya Kemal'e kadar beklenecektir.

"Şeyh Galib'in Divan Şiiri'nde yaptığı asıl yenilik, kelimelerin üzerinde eskilerde rastlanmayan bir ısrarla durması, mısraın bütün yükünü onlara taşıtmasıdır. İşte bu yaklaşımdır ki, onun, şiir geleneğimizde öteden beri klişe gibi tekrarlanan çağrışımların çoğunu kırması sonucunu doğurmuştur. Eski kelimeleri kullandığı zaman bile yeni ve farklı görünmüştür. (...)

"Galib'in bir zenginliği de Mevlevi şeyhi olmasıdır ki bu ona tasavvufi lügatin istiare ve mecaz imkanlarından bol bol yararlanma fırsatı vermiştir. Ayrıca şiirine hem sosyal, hem psikolojik bir derinlik kazandırmıştı." (Ali Budak)

ŞEYH GÂLİB

HÜSN Ü AŞK

Bir pîr-i civan zamîr-i ayyar
Olmuşidi o yerde mihmandar

Nami sühan u azîz zâtı
Mesbuk idi çerhdan hayatı

Mâhiyyet-i hüsn ü aşka ârif
Hâsiyyet-i germ ü serde vâkıf

Endîşesi şeb çerâg-ı irfan
Sırdaş-ı zamîr-i cân u cânan

Hem mes'ele hem kitâbı münzel
Hem mucize hem Nebiyy-i mürsel

İzlâl ü hûdâda misli nâdir
Her veçhile kabz u basta kâdir

Kasd eylese bî-silâh u cevşen
Eyleridi sulhı cenge rehzen

Eylerdi idince lutf u ihsan
Mürgile hayatı can u canan

Geh div oluridi gâh peri
Geh bahrî oluridi gâh berrî

Gümrehlere hızr-ı râh olurdı
Bîkeslere pâdşâh olurdı

Geh âlim olurdı gâh şâir
Geh zâhid olurdı gâh sâhir

Fermanına ye's ü şevk mahkum
Ümîd ü reca yanında mazlum

Emrile olur revan demadem
Geh eşk-i sürûr u gâh matem

Mesrur ider idi sûgvârı
Mahmûr ider idi hûşyârı

Evsâf-ı zekâsı söylenilmez
Manâları var ki kimse bilmez

Muhtâc ana cümle halk-ı âlem
Anunla bulur hayatı âdem

Rûşengir-i hüsn-i mâhrûyân
Hâkister-i çeşm-i kâmcûyân

Dil-şâdlara enîs ü hoşdem
Bîmarlara libâs-ı matem

Efkâra göre virür teselli
Mir'ata göre ider tecelli

Kasd eyleyicek ider ne minnet
Bir anda zıddı zıdda illet

Gâh olmuş esîr-i çâh-ı mihnet
Kâh olmuş azîz-i Mısr-ı devlet

Şân-ı sühane bu pâye dündur
Evsâf-ı dürugdan el'zündur

ESERLERİ:

Divan (Bulak, 1836, 1937, Abdülbaki Gölpınarlı tar. seçmeler, 1971; Şeyh Galib Divanı haz. Muhsin Kalkışım, 1994), *Hüsn ü Aşk* (1887,1923, A. Gölpınarlı tar. sadeleştirilerek 1968, Orhan Okay ve Hüseyin Ayan tar., 1975), *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* (Yusuf Sineçak'ın mesnevisinden seçmeler ve şerhleri), *Es-Sohbetü's-Safiyye.*

HAKKINDA: Muallim Naci / Mehmed Muzaffer Mecmuası (A. Hamdi Tanpınar'a göre bu eser Şeyh Galib'in hayat hikâyesidir, 1889), Sadettin Nüzhet Ergün / Şeyh Galib (1932), Fevziye Abdullah / Makber'de Leyla vü Mecnun ile Hüsn ü Aşk Tesirleri II (Ülkü Mecmuası, Şubat 1938), Veled Çelebi / Şeyh Galib Kimdir? (İlave-i Hak, sayı: 11, h. 1328), Mehmet Fuat Köprülüzade / Şeyh Galib'e Kadar Osmanlı Şiiri (Servet-i Fünun, c. 44, h. 1328), Abdülbaki Gölpınarlı / Şeyh Galib (1953), Âsaf Halet Çelebi / Eski Türk Şiirinde Reform: Galib Dede (Türk Yurdu, sayı: 263-269, Aralık 1956), Sedit Yüksel / Şeyh Galib / Eserlerinin Dil ve Sanat Değeri (1963), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Orhan Okay / Şeyh Galib-Hüsn ü Aşk (1975), Ahmet Hamdi Tanpınar / 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi (1976), Sezai Karakoç / Zamana Adanmış Sözler (1985), Hüsrev Hatemi / Hoşça Bak Zatına (1989), Beşir Ayvazoğlu / Şeyh Galib Kitabı (yazar ve editör olarak, 1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ŞEYH HALİD

Şair ve mutasavvıf (D. 1866, Sivas – Ö. 27 Temmuz 1931, Sivas). Asıl adı Mehmed Hâlid'dir. Kadıoğulları adıyla bilinen bir aileden ve Nakşibendî tarikatının büyüklerindendir. Doğduğu mahallede bulunan Sıbyan Mektebini (ilkokul) bitirdi. 1868 yılında Sivas Mekteb-i Rüştiyesinden (ortaokul) icazetnâme (yeterlilik, diploma) alarak mezun oldu. Öğrenimini devam ettirmek isterken "manevî pederim" dediği amcası Hafız Rahmi vefat etti. 1873 yılında Sivas 4. Süvari Alayına gönüllü olarak kayıt yaptırdı. Bir yıl kadar Sivas'ta kaldıktan sonra, Erzincan'ın Tercan ilçesinin Mama Hatun kasabasına gönderildi ve bir yıl kadar da orada kaldı. Daha sonra Erzurum ve Kars'a gitti. Kars'ta iken başlayan ve "93 Harbi" diye bilinen Osmanlı-Rus Savaşına (1877-78) katıldı. Van, Muş, Erzincan ve Erzurum'da bulundu.

1880 yılında Sivas İstinaf (Üst) Mahkemesinde maaşsız stajyer memur olarak çalışmaya başladı. Yapılan bir sınavı kazanarak Gürün Bidâyet (Sorgu) Mahkemesi ikinci katipliği görevine getirildi. 1887 yılında (o tarihte Sivas'a, sonradan Tokat'a bağlı olan) Erbaa ilçesi Bidâyet Mahkemesinde hakim yardımcılığına tayin edildi. 1888 yılında Sivas merkez savcı yardımcılığı görevine getirildi. 1889 yılında Darende Bidâyet Mahkemesi hakim yardımcılığına tayin edildi. 1892'de Gürün Bidâyet Mahkemesi hakim yardımcılığından Darende Bidâyet Mahkemesi başkatipliği görevine geçti. 1893 yılında, sicilinin memuriyetinin bakanlıkça kabul edilmemesi üzerine, bir önceki görevi olan Gürün ilçesi hakim yardımcılığı görevine döndü. 1896 yılında Darende Bidâyet Mahkemesi sorgu hakimi muavinliğine geçti. 1899 tarihinde Tonus (Altınyayla) ilçesi Bidâyet Mahkemesinde başkatiplik görevine atandı. Kuruçay'da görevli olduğu bir sırada, şeyhi Tosyalı Sadık Baba'nın isteğiyle emekliye ayrıldı. Şeyhinin ölümünden sonra Nakşibendi tarikatının Üveysî koluna şeyh oldu.

Münâcât, naat, ilahi ve gazellerden oluşan 170 adet şiirden oluşan yazma *Divan*'ının tek nüshası Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Kütüphanesindedir. Biri manzum ikisi mensur olmak üzere yazma halinde üç eseri bulunmaktadır. Galip Hergüner adlı ve şair olan bir oğlu vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Divan (yay. haz. Alim Yıldız, 2004), *Mektûbât* (el yazması), *Hilâfetnâme* (el yazması).

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ŞEYH HÂMİD-İ VELİ

Bkz. SOMUNCU BABA

ŞEYH MEHMED NAZMİ

Mutasavvıf-şair (D. 1623, İstanbul – Ö. 3 Nisan 1701, İstanbul). Zamanının tanınmış bilginlerinden Süleyman Efendi'den ders aldı. Halveti Tarikatının Sivasî kolunu kuran Abdülmecid Sivasi'nin halifesi Abdülahad Nuri'ye bağlandı. Abdülahad Nuri'den hilafet (vekâlet) aldı. 1654 yılında, İstanbul'da Şehremini'ne yakın Yavaşça Mehmed Ağa zaviyesinde şeyh, camiine de imam oldu. 1693'te Yenicami'ye vaiz atandı. Ölünce zaviyesine yakın bir türbeye gömüldü. Arapça, Farsça, Türkçe dillerinin her üçünde de şiir ve inşa yapabiliyordu.

ESERLERİ:

Divan (elyazması Topkapı Sarayı'nda), *Mi'yâru't-Tarika, Hediyyetü'l-İhvân.*

HAKKINDA: Şemseddin Sami / Kâmûsu'l-A'lam (1889), Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmani Yahud Tezkire-i Meşahir-i Osmâniye (1890), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri (1914), Ömer Akbulut / Trabzon Meşhurları Bibliyoğrafyası (1970), TDE Ansiklopcdisi (1986), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri I Osmanlı Dönemi (1993). Ayrıca Osman Türer tarafından doktora çalışması konusu oldu (1982, Ankara).

ŞEYH MUHAMMED MA'SUM

İslâm alimi (D. 1886, Norşin / Bitlis – D. 18 Haziran 1930). Şeyh Abdurrahman et-Tahi'nin torunu ve Abdürrahîm Efendi'nin oğludur. Sekiz yaşında iken annesini ve babasını kaybetmiş olduğundan, amcası Muhammed Said Efendi tarafından büyütüldü. Birinci Dünya Savaşı başladığında, bu savaşa amcaları ile birlikte katılarak büyük yararlıklar gösterdiğinden milis yüzbaşılığa kadar yükseltildi. Daha sonra kendisine Sultan Reşad tarafından Gümüş Muharebe Liyakat Madalyası gönderildi. Amcası Şeyh Ziyauddin'in ölümünden sonra ailesinin idaresini devraldı. Bu dönemde Şeyh Said ayaklanması baş gösterdiğinde, Şeyh Ma'sum, birkaç Şeyh ve ağa ile birlikte, Ohinli Şeyh Alaaddin Efendi'nin (Ö. 1949) fetva vermemesi nedeniyle, bu ayaklanmaya katılmama kararı aldı. Bu karar, o sırada Bitlis valisi olan Manastırlı Kâzım Dirik Paşa'ya, Şeyh Ma'sum ve Hizanlı Şeyh Selahaddin tarafından iletildi. Ayaklanmanın bastırılmasının ardından diğer bazı şeyh ve ağalarla birlikte İzmir'e sürgüne gönderildi. İzmir'de iki yıllık zorunlu ikametten sonra Norşin'e geri döndü. Norşin'de medrese faaliyeti sürdürmesi ve 1930 tarihindeki Zilân Deresi (Ağrı) olayı nedeniyle, sonrasında amcasının oğlu Sultan Veled ve Ohin Şeyhi Alaadin'le birlikte Gaziantep Cezaevine gönderildi. Cezacvinde bir müddet kaldıktan sonra Gaziantep'te iki yıllık zorunlu ikamete tabi tutuldu. Zorunlu ikameti bitince Norşin'e dönebildi. Bundan sonra da medrese ve tasavvuf faaliyetlerini sürdürdü.

ŞEYH MUHAMMED MA'ŞUK

Mutasavvıf (D. 1906, Norşin / Bitlis – Ö. 1997, Van). Küçük yaşlarından itibaren İslâmi ilimlere ve tasavvufa ilgi duyarak kısa zamanda kendini yetiştirdi ve Ohinli Şeyh Alaaddin Efendi'den icazet (diploma, yeterlilik) aldı. Ardından medresede öğrenci yetiştirmeye başladı. Aynı zamanda Şeyh Muhammed Ziyauddin Efendi'nin halifesi (vekil), Suriye-Hizna'daki Şeyh Ahmed el-Haznevî (Ö. 1950)'nin yanında Nakşibendi-Halidî usulü üzere tarikat terbiyesi aldı ve ardından Şeyh Ahmed el-Haznevî'nin halifesi oldu. Şeyh Ahmed el-Haznevî'nin kendisine gönderdiği dokuz mektup, Şeyh Ahmed'in mektubâtı içerisinde yayımlandı. Norşin'de Şeyh Taha, Şeyh Takiyuddin, Molla Bakî ve Şeyh Nasır'ın yanı sıra Nakşibendi yolunu sürdürenlerden oldu. Birçok kimseye tasavvuf dersi verdiği gibi, yerine birçok halife de bıraktı.

HAKKINDA: Mektubât, Şeyh Muhammed Ziyauddin ve Şeyh Ahmed el-Haznevî

(çev.: Hasib Seven, 1977), M. Şefik Korkusuz / Tezkire-i Meşayih-i Amid - Diyarbekir Velileri (1997).

ŞEYHANZADE, Muhammed Sıddık

Araştırmacı-yazar, yayıncı. 1948, Bingöl doğumlu. Asıl adı M. Sıddık Dursun'dur. Ortaöğrenimini Bingöl Lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini bitirdikten (1976) sonra yayıncılık yaptı. Tenvir Neşriyat'ı kurarak Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerini çıkardı. Makalelerini, sahibi ve yayın yönetmeni olduğu *Dâvâ* dergisinde yayımladı. *Nurculuğun Tarihçesi* (2003) adlı bir eseri vardır.

ŞEYHÎ

Divan şairi (D. 1371, Kütahya – Ö. 1431, ?). Asıl adı Yusuf Sinaneddin'dir. I. Murad, Yıldırım Bayezid, Çelebi Süleyman, Çelebi Sultan Mehmet ve II. Murad dönemlerinde yaşadı. O sıralarda Germiyan Beyliği'nin başkenti olan Kütahya'da iyi bir öğrenim gördü. Şair Ahmed'den ve zamanının birçok bilgininden ders aldı. İran'da tasavvuf ve tıp öğrenimi görerek göz hekimi oldu. Dönüşünde Ankara'ya gidip Hacı Bayram-ı Veli'ye ve Hacı Bayram'ın halifelerinden, Fatih Sultan Mehmet'in mürşidi Akşemseddin'e bağlandı. Kendisi şeyh olmadığı halde Şeyhî (şeyhe mensup) diye anılması bu nedenledir. Kütahya'da Germiyan Beyi II. Yakub'un hekimliğini yaparak tanındı ve "Hekim Sinan" diye anıldı. Bir süre Bursa ve Edirne sarayları çevresinde bulunan şair, ömrünün büyük kısmını Kütahya'da açtığı aktar dükkânında eczacılık ve hekimlik yaparak geçirdi. Germiyan Beyi Yakup ile sohbet arkadaşlığı etti ve ona kasideler sundu. Ankara'da göz ağrısına tutulan Çelebi Sultan Mehmed'in hastalığının sebebinin sinirsel olduğunu teşhis etti (1415). Nitekim o sıralarda gelen sevindirici bir haber padişahın gözünün ağrısını geçirince gösterdiği başarıdan dolayı kendisine Tokuzlu Köyü tımar olarak verildi. Bu köye giderken yolda eski timarın sahipleri tarafından soyulunca şikâyetini II. Murad'a sunmak için ünlü eseri *Harname*'yi kaleme aldı. Bir süre sarayında bulunduğu II. Murad'a kasideler sundu, onun isteğiyle *Hüsrev ü Şirin* mesnevisini yazmaya başladı, tamamlayamadan öldü. Mezarı Kütahya yakınlarındaki Dumlupınar'dadır.

Şeyhî, divan şiirinin ilk ustalarındandır. Başarılı gazel ve kasideleriyle Fuzuli'yi dahi etkileyerek divan şiirinin özelliklerini, kurallarını ve mazmunlarını özlü şekilde ortaya koymuş, adeta çatısını kurmuştur.

ŞEYHÎ

TEVHİD KASİDESİ

İy kemâl-i kudretün nefhinde âlem bir nefes
Ve'y celâl-i izzetün bahrinde dünyâ kefü hes

Satvetünün yiline bin bin Süleyman mûrçe
Rahmetünün hânına tâvûs-ı kudsîler meges

Tâat-ı keyneyn istiğnân ile bâd-ı hevâ
Cennet-i firdevs dîdârun ile berg-i heves

Kibriyânun kârvanından haber virmez ukuul
İrmez andan cân kulağına meğer bang-ı ceres

Akl şem'i nice idrâk itsün envâr-ı Celâl
Çünki yetmiş bin hicâb ardından olur muktebes

Marifet yolında ol oldum diyenler müntehî
Göre k'ön menzildedür gitdükde altından feres

Şevki yazısında yandılar zülâl-i vasl içün
Teşne diller gözlerinden dökdi Ceyhun u Aras

Şeş cihetden sen münezzehsin velî senden dolu
Arş u ferş u fevk u taht u sağ u sol u piş ü pes

Bî-niyâz isen ne var lütfün hevâsı cezbesi
Gösterür can murgına dünyâ gülistânun kafes

Harmanından k'enbiyâ vü evliyâdur hûşe-çîn
Âdem umar dâne-i gendüm Halilullâh ades

Ger harîm-i sırruna mahrem değüldür hiç dil
Fazlasından fazlının mahrum kalmaz hiç kes

Kime kim sultân-ı dîn dünyâ düninde yol aça
Olmaya telbîs ile iblîs-i nefs ana ases

Mücrim ü âsîlere dergâhun olmışdur penâh
Mübtelâ vü bî-kese yâdun durur feryâd-res

Zikr-i hamdün kılmasa rûh u melek olur helâk
Fikr-i mecdün olmasa nefs-i nefis urmaz nefes

Kesme Şeyhî havf ile ol bahr-i rahmetden recâ
Kim olur bir katresi bin bin cihan cürmine bes

Zât-ı bî-çûn bilgi çün vasfı yolıdur bî-kerân
Hiç kes bulmadı ol sahrâya haddi sözi kes

(*Büyük Türk Klasikleri*, 2004)

Çağdaşları ve kendisinden sonra gelenlerce Şeyhü'ş-Şuarâ gibi unvanlarla övülmüş olan Şeyhî, kuvvetli bir tasavvuf âlimi olduğu ve Hacı Bayram tarikatına bağlı olduğu halde şiirlerinde din dışı konuları da işledi. İran'da öğrenim gören Şeyhî'nin Fars şiirinden etkilendiği, gazel ve kasidelerinde Şirazlı Hafız ile Selmân-ı Saveci'den ilham aldığı görülmektedir. Şeyhî, bu şairlerin bazı beyitlerini dilimize de çevirmiştir.

Yüz yirmi altı beyitlik küçük bir mesnevi olan *Harname*'sinde hayalciliği yüzünden zarara uğrayan, besili bir öküzün boynuzlarına imrenirken kulağını da kaybeden bir eşeğin başına gelen felaketleri mizahî bir hikâye biçiminde anlatır. Şeyhî, hikâyesini anlatırken toplumsal eleştirileriyle başarılı bir hiciv-mizah edebiyatı örneği vermiştir. Aruzun "feilatün / mefâilün / feilün" ölçüsüyle yazılan eserde yüz yirmi altı beyitlik tevhit,

ŞEYHÎ

HARNÂME

Bir eşek var idi zaif ü nizâr
Yük elinden katı şikeste vü zâr

Gâh odunda vü gâh suda idi
Dün ü gün kahr ile kısuda idi

Ol kadar çeker idi yükler ağır
Ki teninde tü komamıştı yağır

Nice tü kalmamıştı et vü deri
Yükler altında kane döndü deri

Arkasından alınca palanı
Sanki it artuğıydı kalanı

Bir gün ıssı eder himâyet ana
Yâni kim gösterür 'inayet ana

Aldı palanını vü saldı ota
Otlayurak biraz yüridi öte

Gördi otlakda yürür öküzler
Odlu gözler ü gerlü göğüzler

Sömürüp öyle yerler otlağı
Ki kılın çekicek damar yağı

Boynuzu ba'zısının ay gibi
Kimmün halka halka yay gibi

Har-ı miskin eder iken seyran
Kaldı görüb sığırları, hayran

Ne yular derdi ne gam-ı palan
Ne yük altında haste vü nâlân

Acebe kalur ü tefekkür eder
Kendü ahvâlini tasavvur eder

Ki biriz bunlarınla hükatde
Elde ayakta şekl ü suretde

Bunların başlarına tac neden
Bize bu fakr ü ihtiyac neden

Bizi ger arpa ok u yay etti
Bunların boynuzın kim ay etti

naat, methiye bölümlerinden sonra asıl konuya geçilir. Çağının Türkçesini bütün incelikleriyle ortaya koyan bu esere güçlü bir lirizm hakimdir. Hatta bu mesnevinin bazı beyitlerinin gazellerindekilerden daha güzel olduğu söylenir. Şaire göre de *"gazel, birkaç ev meydana getirmeğe benzer; mesnevi yazmak ise şehir kurmak gibidir."*

Şairliğinin karakteristik yanlarını ortaya koyan en önemli eseri *Divan*'ıdır. (*Şeyhî Divanı*, Türk Dil Kurumu, 1942). Bu eser, Yakup Bey ve Osmanlı sultanlarına yazılmış kasidelerin çokluğu ile dikkat çekmektedir. Şair, 6400 beyitlik *Hüsrev ü Şirin* adlı bir mesnevi de yazmıştır. II. Murat'ın isteğiyle yazıldığı sanılan ve bu padişaha sunulan eser, bazı çevreler tarafından Türkçede Hüsrev ü Şirin hikâyesini en güzel işleyen eser olarak kabul edilir. 2000 beyti İranlı şair Nizami'den çevrilen bu eserin geri kalan bölümü şair tarafından yazılmıştır.

"Şeyhî'den bahseden bütün tezkire ve tarihler onun hakkında daima hürmetkâr bir ifade kullanmışlar; mesnevi şairleri de eserlerinin mukaddimesinde Şeyhî'den saygıyla bahsetmeyi bir vazifе bilmişlerdir. Bilhassa büyük şair Fuzulî'nin Leyla vü Mecnun mukaddimesinde Anadolu mesnevicilerinden bahsederken yalnız Ahmedî ve Şeyhî'nin isimlerini anması hem Şeyhî hem de Ahmedî adına çok kıymetli bir nottur." (Nihad Sami Banarlı)

"Yüzyıllar boyu kullanılan mazmunlar basit ve acemice de olsa Şeyhî'nin şiirinde mutlaka vardır. Dili oldukça sade ama pürüzlü ve rekâketlidir. Henüz aruz ölçüsüne alışamadığı bellidir. Mısraları imâle ve zihaflarla doludur. Buna karşı duygularında samimidir." (Haluk İpekten)

ESERLERİ:

Divan (TDK tar., 1942), *Hüsrev ü Şirin* (mesnevi, Faruk Kadri Timurtaş tar., bilimsel bas.,1963), *Harname.*

HAKKINDA: Hammer / Geschichte der Osmanischen Dischtkunst Pesth (s.104, 1836), Gibb / A History of Ottoman Poetry London (1900), Ali Nihat Tarlan / Şeyhî Divanını Tetkik (1934), Hammer/ Devlet-i Osmaniyc Tarihi (çev. M. Atâ 1329), Tahir Olgun / Germiyanlı Şeyhi ve Harnamesi (1949), Faruk Kadri Timurtaş / Şeyhî'nin Hüsrev ve Şirin'i (İncelemc-Metin, 1963) -Şeyhî'nin Hayatı ve Escrleri (1968) - Şeyhî'nin Harnamesi (1971), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 2, 1978), Seyit Kemal Karaalioğlu / Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Mustafa İsen – Cemal Kurnaz / Şeyhî Divanı (1990), Behçet Ncctigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gcn. 6. bas. 1999).

ŞEYHÎ (Köstendilli Süleyman)

Mutasavvıf-şair (D. 1749, Köstendil - Ö. 1819, Köstendil). Nakşibendi şeyhlerindendir. Ailesi Mollazâde adıyla tanınır. Şiirlerinde Şeyhî mahlâsını kullandı. İlköğrenimini memleketinde yaptı. Yükseköğrenim için İstanbul'a gitti. Memleketine döndükten sonra öğrenci yetiştirmekle meşgul oldu. Bulgaristan sınırları içinde kalan Köstendil'in bilinen ailelerinden birine mensup olan Şeyhî, o zamanın itibarlı resmî görevlerinden olan ve ailesinden devraldığı ayanlık (senatörlük) görevi, müteselimlik (vergi toplayan görevli) ve müderrislik yaptı. Tasavvufa olan ilgisi on altı yaşında başladı. Tasavvufî eğitimini Şâmi-zâde Mustafa Efendi'den aldı. 1779'da bu kişiden icazet (yeterlilik) aldı. Aynı yıl Şâmizâde öldü ve Şeyhî onun makamına geçti. Mezarı kendi yaptırdığı dergâhtaydı. Bulgaristan'ın bağımsızlığına kavuşmasından sonra bu bina yıkıldı ve mezarı başka bir yere nakledildi. Bir evliya tezkiresi olan *Bahrü'l-Velâye* adlı eseri önemlidir.

ESERLERİ:

Divan, Bahrü'l-Velâye, Lemeât-ı Nakşibendiyye, Zübdetü Nefehâti'l-Üns, Şerh-i Kelâm-ı Kibâr, Mir'âtü'l-Muvahhidîn, Mektûbât-ı Erbain, Terkibât-ı Erbain, Te'vîlât-ı Erbain, Kütü'l-Uşşâk, Medâr-ı Sâlikân, Etvâr-ı Hâcegân, Nikâtü'Hikem, Kitâb-ı Tâlia fî Esrâri'l-İlâhiyyeti's-Sermediyye, Şerh-i Kelâmi'l-Vâsıti, Şerh-i Kelimât-ı Bedriddîn, Şerh-i Kelâm-ı Ca'fer-i Sâdık, Mecmau'l-Maârif, Risâle-i Şerh-i Celâliyye, Es'iletü'l-Esrâr, Işknâme, Nebezâtü'l-İrfân, Târîh-i Köstendil, Risâle-i Vasâya, Usûlü'l-Vusûl, Subhatü'l-Levâyih.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Ali Yılmaz / Köstendilli Süleymân Şeyhî (1989).

ŞEYHÎ EFENDİ

İslam bilgini (D. Tosya / Kastamonu – Ö. 1563-64?). Aksak Şeyhî olarak tanındı. Nişancı Mehmet Paşa'nın kız kardeşinin kocasıdır. Müderris olup *Kitab-ı Gasbe* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmanî (Eski yazıdan aktaran Seyit Ali Kahraman, Yayına haz. Nuri Akbayar, cilt: 5, 1996, s. 1597), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

ŞEYHOĞLU

Şair, yazar (D. 1340 – Ö. 1409). Asıl adı Mustafa'dır. Sadreddin Mustafa olarak da bilinir. Germiyanlı olması ihtimali kuvvetlidir. Yetişme yıllarında Hoca Mesud'u okudu ve ondan etkilendi. Gençliğinde Paşa Ağa b. Hoca Paşa'nın himayesine girdi, onun ihsanlarına nail olarak yükseldi. Ardından Germiyan Beylerinden Mehmed Bey'in oğlu Süleyman Şah'ın (Ö. 1387) beyliği yıllarında, edebiyata ve sanata çok değer veren Şah'ın sarayında nişancılık (fermanlara tuğra çeken görevli) ve defterdarlık gibi mevkilere yükseldi, şah musahibi oldu. Ölümüne kadar Süleyman Şah'ın maiyetinde (hizmetinde) kaldı. *Hürşîd ü Ferahşâd* adlı mesnevisini Süleyman Şah için yazdı. Ancak şah vefat ettiğinden eserini Yıldırım Bayezid'e takdim etti ve kitabını başlangıçta kim için yazıldığını belirtmekten çekinme-

di. Yıldırım'ın musahipliğini yaptı.

"Padişahlar, beyler, vezirler ile bilgin ve kadıların hallerinden bahseden eser, aynı zamanda Dehhânî, Hoca Mesûd, Gülşehrî, Yûsuf-i Meddâh ve Elvan Çelebi gibi Anadolu sahası Türk şiirinin ilk temsilcilerinin bir kısmı bugüne ulaşamayan şiirlerinden örnekler vermesi bakımından son derece önemlidir." (*Mehekkü'l-Ümerâ* hakkında, Ahmet Atillâ Şentürk)

ESERLERİ:

Hürşid-nâme (mesnevi), *Kenzü'l-küberâ, Hürşîd ü Ferahşâd* (mesnevi), *Mehekkü'l-Ümerâ* (siyasetname), *Marzubân-nâme, Kâbûs-nâme, Taberî Târîhi Tercümesi.*

HAKKINDA:

Ömer Faruk Akün / İslâm Ansiklopedisi (c. 11, s. 481-485), Hüseyin Ayan / Şeyhoğlu Mustafa - Hurşid-nâme (Hürşid u Ferahşad) (1979), Kemal Yavuz / Şeyhoğlu - Kenzü'l-küberâ ve Mehekkü'l-Ulemâ (1991), Ahmet Atillâ Şentürk / Osmanlı Şiiri Antolojisi (1999).

ŞEYHOĞLU, Recai

Eğitimci, yazar. İzmir'de sınıf öğretmenliği yaptı. *Cumhuriyet, Siyah-Beyaz, Milliyet Ege, Gazete Ege, Öğretmen Dünyası, Minerva, Eğitim Dünyası, Varlık, İzmir Söz, Abece, Demokrat Söylem, Kervan, Damar* gibi gazete ve dergilerde yazıları ile röportajları yayımlandı. Eğitim-Sen, Eğit-Der, Atatürkçü Düşünce Derneği, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Borlu Derebeyinin Ölümü, Babaanneciğim.*

SÖYLEŞİ: *Parmak Kaldıranlar, Söz İsteyenler.*

ARAŞTIRMA: *Tonguç.*

ŞEYHÜLİSLAM ÂRİF HİKMET BEY

Osmanlı şeyhülislâmı, şair ve tezkire yazarı (D. 17 Kasım 1786, İstanbul- Ö. 22 Mart 1859, İstanbul). Tam adı Seyyid Hacı Ahmed Ârif Hikmet'tir. Büyük dedesi I. Mahmud dönemi veziri Malatyalı İbrahim Paşa, dedesi I. Abdülhamid dönemi veziri Reisülküttâb Râif İsmail Paşa, babası III. Selim dönemi kazasker ve nakîbüleşraflarından İbrahim İsmet Bey'dir. 1796'da Sultan Osman Camiinde öğrenime başladı. Aynı yıl müderris unvanıyla ilmî ve edebî çalışmalara yöneldi. 1814'te hacca gitti. Daha sonra Kudüs (1816), Mısır (1820) ve Medine (1823) kadılıklarında bulundu. 1828'de İstanbul kadılığına atandıysa da bu görevi kabul etmedi. 1829'da nüfus sayımı göreviyle Rumeli'ye gitti. Bir yıl sonra nakîbüleşraf, 1833'te Anadolu kazaskeri (ordu kadısı), 1838'de Rumeli kazaskeri oldu. 1839'da Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye üyeliğine, ardından Rumeli müfettişliğine getirildi. Osmanlı Devleti topraklarında eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla kurulan Meclis-i Maârif-i Muvakkat'a üye seçildi. Rüştiye (ortaokul) mekteplerinin açılmasında önemli çaba harcadı. 1846'da Şeyhülislâmlık makamına getirildi. Bu görevde yedi buçuk yıl kadar kaldı. Sultan Abdülmecid döneminde çıkan bazı olaylarda müsamahalı davrandığı iddiasıyla azledildi. 1854'te bu makamdan ayrılınca Medine'ye gitti ve burada adıyla anılan bir kütüphane kurdu. Ölünce Üsküdar Nuh Kuyusu'nda Kartalbaba Tekkesi (Kartalbaba Camii) karşısında bulunan mezarlıkta toprağa verildi.

Son devir Osmanlı âlimleri arasında önemli bir yeri vardır. Nadir eserlerden meydana gelen 12.000 ciltlik bir kütüphaneye sahipti. Bunlardan 5000'ini Medine'de Mescid-i Nebevî'nin kıble tarafında inşa ettirdiği, kendi adıyla anılan kütüphaneye bağışladı. Klasik tarzda şiirler yazdı, şiirlerinde Nefî, Nâbî ve Nedîm'in etkileri görülür. Eski şiirin son temsilcilerinden biri olduğunu belirtir. Cevdet Paşa, Arif Hikmet Bey'in üç dilde yazdığı şiirlerini topladığı divanından övgüyle söz etti. Vak'anüvis Esad Efendi tezkiresinde onu, 'bin yılda bir gelen' faziletliler arasında gösterdi. Edebiyat, fıkıh (İslâm hukuku) ve biyografi alanında eser verdi. Basılan eserlerinden başka İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde İbnülemin yazmaları bölümünde kendi el yazısıyla *Rumeli Teftiş Defteri* ile *Mecmû'a- i Eş'ar* ve kısa bazı bilgiler içeren bir hatıra defteri vardır. Ayrıca İbnülemin'in de bahsettiği, *Keşfü'z-Zünûn*'a hazırladığı bir zeylin (ek) eksik bazı nüshaları İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde kayıtlıdır. Kaynaklarda eserleri arasında anılan *el-Ahkâmü'l-Mer'iyye fi Arâzi'l-Emiriyye* (1265) ona ait değildir.

ESERLERİ:

Dîvân-ı Hikmet (Türkçe, Arapça, Farsça. Yay. haz. Mehmed Zîver, Dîvân-ı Ârif Hikmet Beyefendi adıyla 1866-67), *Tezkire-i Şuarâ, Mecmûatü't-Terâcim* (biyografi), *Bâzı Vekâyi-i Dahiliyye Notları, Tahrir Defteri, Tanzimat Defteri, Mecmûa-yı Eş'âr, Mecmûa-yı Ârif Hikmet, Hülâsatü'l-Makâlât fi Mecâlisi'l-Mükâlemât, el-Ahkâmü'l-mer'iyye fi'l-Arâzi'l Emîriyye, Ref'u'n-Nikâb an Vücûhi'l-Elkâb, Keşfü'z-Zünün Zeyli ve Esâmî-i Müellifîn.*

HAKKINDA: Ârif Hikmet / Dîvân-ı Hikmet (1283), Şeyhülislâm Arif Hikmet / Tezkiretü's-Şuarâ (Millet Kütüphanesi AE Tarih, nu. 789; BS, sayfa: 36.), Ahmed Rıfat / Devhatü'l-Meşâyih Zeyli (s. 130), Ahmed Cevdet Paşa / Târih-i Cevdet - Tezâkir, Şehâbeddin Ebü's-Senâ Mahmud b. Abdullah el-Alûsî / Kitâbu Garaibi'l-Iğtirâb ve Nüzhetü'l-Elbâb (yay. haz. Ahmed Şakir Ef. el-Alûsî, Bağdat, 1327), Muallim Naci / Osmanlı Şairleri, (h. 1307), Namık Kemal / Tahrîb-i Hârâbat (1303, s. 88), Ziya Paşa / Külliyât-ı Ziya Paşa (yay. haz. Süleyman Nazif, 1924), Fatin Davud Efendi / Tezkire-i Hatimetü'l-Eş'ar, Tuhfetü'l-Hattatin / Müstakimzâde S. Sadeddin (c. 1, 1928), Abdürrczzak el-Baytar / Hilyetü'l-Beşer fi Târihi'l-Karni's-Sâlii'l-Aşere (Dimaşk, 1961, s.1-141; HOP, London 1967, s. 5-9.), Fevziye Abdullah Tansel / Ârif Hikmet Bey (İslâm Ansiklopedisi, 1940-88, cilt: 1, s. 564-568), Nihat Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 1, 1971-79), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Şehâbeddin Ebü's-Senâ Mahmud b. Abdullah el-Alûsî / Şehiyyü'n-Negam fi Tercümeti Şeyhü 'l-İslâm Arifi'l-Hikem (yay. haz. Muhammed el-Id el-Hatravi, Dimaşk, 1983), Mustafa L. Bilge / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 3, 1991, s. 365-366), Bilâl Kemikli / Şeyhülislâm Arif Hikmet Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri (1994), Şeyhülislâm Arif Hikmet Beyefendi'nin Vakfiyesi ve Medine-i Münevvere'de Tesis Ettiği Kütüphanesi (Revak, 1994, s. 51-58), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), A. Hamdi Tanpınar / Ondokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi (2001), Bilal Kemikli / Şair Şeyhülislâm Ârif Hikmet Beyefendi, 2003), TDOE –TDE Ansiklopedisi (c. 5, 2004).

Ayrıca, Arapça şiirleri üzerine Yusuf Sağlam bir mezuniyet tezi hazırladı (1947).

ŞEYHÜLİSLÂM CEMÂLEDDİN EFENDİ

Devlet adamı, İslâm bilgini (D. 1848, İstanbul – Ö. 5 Nisan 1919, Remle / İskenderiye / Mısır). II. Abdülhamid dönemi şeyhülislâmlarındandır. Şer'iye Hakimleri Seçim Meclisi Reisi Kazasker Mehmed Hâlid Efendi'nin oğludur. Aldığı özel eğitim sonucu on yaşındayken (1858) ilmiye sınıfına dahil oldu ve rüûs-ı hümâyun defterine kaydedildi. İlk görevi ibtidâ-yı hariç payesiyle Konyalı Ahmed Efendi Dersiyesi müderrisliğidir. Şeyhülislam mektupçuluğu (1871), Anadolu Kazaskerliği (ordu kadılığı) mektupçuluğu (1872), Adliye Nezareti (Adliye Bakanlığı) İstanbul Birinci Ceza Mahkemesi Muharrerat (yazışma) Şubesi müdürlüğü (1875), Süleymaniye Müderrisliği (1877) gibi görevlerde bulundu. 1884'te İstanbul Kadısı, 1888'de Anadolu Kazaskeri ve 1890'da Rumeli Kazaskeri oldu. 1891'de kırk üç yaşında şeyhülislâmlığa getirildi ve on sekiz yıla yakın bir süre bu görevi yürüttü. İttihad ve Terakkicilerle anlaşamadığı için 1909'da görevinden istifa etti.

1912'de tekrar şeyhülislâmlık makamına getirildiyse de Bâbıâ-

li Baskını sonucu 23 Ocak 1913'te şeyhülislâmlıktan ve siyasî hayattan çekildi. Mısır'a giderek İskenderiye'ye yerleşti. 1919'da İskenderiye yakınlarındaki Remle kasabasında öldü. Cenazesi İstanbul'a getirilerek Otlukçuyokuşu'ndaki aile mezarlığında toprağa verildi. Mezarı sonradan Edirnekapı Mezarlığına nakledildi. Anıları Ziyâeddin Engin tarafından sadeleştirilerek *Siyâsî Hâtıralar 1908-1913* (1920, 1978) adıyla yayımlandı.

ŞEYHÜLİSLÂM EBUSSUÛD EFENDİ

Hukukçu, müfessir, devlet adamı (D. 30 Aralık 1490, Müderris köyü / Metris / İstanbul - Ö. 1574, İstanbul). Ünlü Halveti Şeyhi Muhyiddin Yavsî'nin oğludur. Kendisi de ünlü şeyhülislamlardan biri olarak; Müftiilcnâm, Şeyhülislâm, Sultanü'l- Müfessirîn, Hâtimetü'l-Müfessirin, Muallim-i Sânî, Allâme-i Kül, Hoca Çelebi, Ebû Hanife-i Sânî unvanlarıyla anıldı. Ebussuûd kelimesi, onun adı gibi görünmekteyse de, tefsirinin mukaddimesinde (giriş) kendisinden Ebussuûd Muhammed şeklinde bahsettiği dikkate alınırsa asıl adının Muhammed, Ebussuûd'un da bir künye veya lakap olduğu anlaşılır. İlköğrenimini babasının yanında yaptı. Ondan Seyyid Şerif el-Cürcânî'nin kelâma dair kitaplarını okudu. Ayrıca, kendisinden önceki şeyhülislâm İbn-i Kemâl tarafından yetiştirildi.

İlk olarak Yavuz Sultan Selim döneminde Çankırı Medresesine (1516), buraya gitmekte tereddüt göstermesi üzerine de İnegöl İshak Paşa Medresesine tayin edildi. Buradaki görev süresi sona erince Davud Paşa Medresesinde, bir yıl sonra da Mahmud Paşa Medresesinde görevlendirildi. 1525 yılında Vezir Mustafa Paşa'nın Gebze'de yaptırdığı medreseye tayin edildi. Bir yıl sonra Bursa Sultâniye payesine layık görüldü. 1528'de ise Medâris-i Semâniyye'den Müftü Medresesine müderris oldu. Beş yıl bu görevde kaldıktan sonra önce Bursa, sonra da İstanbul kadılığına getirildi (1533). 1537'de Rumeli kazaskerliğine (ordu kadısı) tayin edildi ve hemen sefere katıldı. Kara Boğdan, Estergon ve Budin seferlerinde padişahın yanında yer aldı. Budin'in fethinden sonra şehirde ilk cuma namazı onun tarafından kıldırıldı. Sekiz yıl Rumeli kazaskeri olarak görev yaptıktan sonra 1545'te şeyhülislâm oldu. Hukuk, tefsir, dil ve edebiyat eserlerinin yanı sıra risaleler (küçük kitap, boşür) ile Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler yazdı. Tefsiri çok ünlüdür.

Şeyhülislam Ebussuut Efendi

ESERLERİ:

İrşâdü Akli's-Selîm ilâ Mezâye'l-Kitâbi'l-Kerîm, Fetâvâ-yı Ebussuûd (Haz. M. Ertuğrul Düzdağ, 1985), *Hidâye Hâşiyesi, Cismü'l-Hilâf fi Meshi ale'l-Hufaf, Mevkıfu'l-Ukûl fi Vakfi'l-Menkûl, Tehâfütü'l-Emcâd fi Evveli Kitâbi'l-Cihâd, Meâkidü't-Tarraka fi Evveli Süreti'l-Fethi mine'l-Keşşâf, Gamerâtü'l-Melîh fi Evveli Kasri'l-Âmmi mine't-Telvîh, Sevâkibü'l-Enzâr fi Evveli'l-Menâr.*

HAKKINDA: Sadeddin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (c. 3, 1936-45, s. 1198-1204), Yusuf Ziya Yörükan / Bir Fetvâ Münasebetiyle Fetvâ Müessesesi-Ebüssuûd Efendi ve Sarı Saltuk (Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, c. I / 2-3, 1952, s. 137), Hüseyin Nihal Atsız / İstanbul Kütüphanelerine Göre Ebüssuûd Bibliyografyası (1967), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Ömer Nasuhi Bilmen / Büyük Tefsir Tarihi (1973-74, s. 652-665), Ahmet Akgündüz (TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 10, 1994, s. 365-371).

ŞEYHÜLİSLÂM MUSA KÂZIM

Hukukçu, devlet adamı (D. 1858, Tortum / Erzurum - Ö. 1920, Edirne). Memleketinde başladığı öğrenimini, ağabeyinin yanına giderek Balıkesir'de ve İstanbul'da tanınmış öğretmenlerden ders alarak tamamladı (1888). Fatih Camii'nde müderrislik yaparken ders verdiği öğrenciler arasında Muallim Naci, Ahmed Mithat Efendi gibi ünlü edebiyatçılar da vardı. 1900'den itibaren Mekteb-i Hukuk (Hukuk Fakültesi), Mekteb-i Sultanî (Galatasaray Lisesi), Darülfünûn (Üniversite) ve Darülmuallimîn (Erkek Öğretmen Okulu)'de ders verdi. Bu arada Bedreddin Simaveni'nin *Vâridat*'ını Türkçeye çevirdi. 1907 yılında Şeyhülislâmlığa bağlı Tedkik-i Müellefat Başkâtipliği'ne ve aynı meclisin üyeliğine getirildi. II. Meşrutiyet'ten (1908) sonra Maarif Nezareti (Eğitim Bakanlığı)'nde kurulan Meclis-i Kebir-i İlmî ve Ayan Meclisi (senato) üyeliklerine atandı. 1910 yılında Şeyhülislâm oldu.

Makaleleri *Sırat-ı Müstakim, İslâm* gibi dergilerde yayımlandı. İttihad ve Terakki Cemiyetinin ilim heyetinde bulunan ve bir ara Sadrazam Vekilliği'ne de atanan Musa Kâzım Efendi, üç defa Şeyhülislâm oldu ve sonuncusundan 1918 yılında azledildi. Şeyhülislâmlıktan uzaklaştırıldığı zamanlarda çeşitli medreselerde müderrislik yaptı. Basında, mason olduğu hakkında iddialar yer alınca 1911 yılında bir duyuru yayımlayarak bu iddiaları yalanlayıp Nakşibendiliğe bağlı olarak İslâmiyete hizmet ettiğini belirtti. Mütareke yıllarında birçok İttihadçı ile birlikte Divan-ı Harb-i Örfi (Sıkıyönetim Mahkemesi)'de yargılandı, diğer İttihadçılar Malta'ya sürülürken, o hastalığı nedeniyle Edirne'ye sürüldü. Edirne Muradiye Camii bahçesinde toprağa verilmiştir.

Şeyhülislam Musa Kâzım

ESERLERİ:

İslâm'da Usûl-ı Meşveret ve Hürriyet (1908), *İslâm'da Cihad* (1917), *Süre-i İhlas ve Alak Tefsiri* (1918), *Safvetü'l-Beyan fi Tefsiri'l-Kur'ân* (1919), *Külliyat-ı Şeyhülislâm Musa Kâzım / Dini, İçtimaî Makaleler* (1920), *Usul-i Fıkıh* (Darulfünün ders notları), *Vâridât Tercümesi* (Bedreddin Simaveni'den), *Redd-i Ebâtıl* (Bâtılların Reddi, külliyatının içinde, s. 199-240), *İbn Rüşd'ün Meslekî Felsefesi ve İmam Gazali ile Bazı Mesail Hakkında Münazarası* (Külliyatın içinde, s. 136-196).

ŞEYHÜLİSLÂM MUSTAFA SABRİ

İslam bilgini, siyaset ve devlet adamı (D. 1809, Tokat - Ö. 12 Mart 1954, Kahire / Mısır). İlköğrenimini memleketinde tamamlayarak Kayseri ve İstanbul'da özel derslerle icazetname (yeterlilik, diploma) aldı. Fatih Camiinde müderrislik yaptı. "Huzur Dersleri"ne katıldı (1898-14), II. Abdülhamid'in kütüphaneciliğinde bulundu. II. Meşrutiyet'ten (1908) sonra oluşturulan Meclis-i Mebusân'a Tokat mebusu olarak gir-

Şeyhülislâm Mustafa Sabri

örgütü ile orduya teşekkür etmişti. Ancak, kısa zaman sonra İttihad ve Terakkinin muhalifleri arasına katılarak Hürriyet ve İtilaf Fırkası ile Cemiyeti İttihadiye-i İslâmiye'nin (1912) kurucuları arasında yer aldı. Babıâli Baskını üzerine (1913) yurtdışına kaçarak bir süre Mısır ve Romanya'da kaldı. Türkiye'ye Birinci Dünya Savaşı sırasında döndü.

1918 yılında Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye üyeliğine, 1919 ve 1920 yıllarında Damad Ferid'in Paris Konferası'na katılması üzerine Sadrazam vekilliği, kabinenin düşmesi üzerine Âyân (senato) üyeliği, Cemiyet-i Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye'nin başkanlığı, Sevr Anlaşması'nın şartlarını görüşmek üzere Sultan Vahideddin'in topladığı Şurây-ı Saltanat üyeliğinde (1920) bulundu. Bu şûrâda Kuvâyı Milliye aleyhinde sert tedbirler alınması yolundaki önerileri kabul edilmeyince Şeyhülislâmlıktan (1920) çekildi. 1922 yılında tekrar yurtdışına kaçarak Romanya ve Yunanistan'da yaşadı. Bu sırada "150'likler" listesinde yer alan oğlu İbrahim Sabri ile İskeçe'de (Yunanistan) *Yarın* (70 sayı, Peyamı Sabah adıyla, 5 sayı, 1927-30) gazetesini çıkararak Ankara hükümetine sert eleştiriler yöneltti. Daha sonra Hicaz'a oradan da Mısır'a geçti. "150'likler"in affedilmesiyle (1938) de Türkiye'ye dönmedi, Mısır'da öldü. Yazıları ayrıca *Malûmat*, *Yeni Gazete*, *Tesisat*, *Alemdar*, *İkdam* gibi gazetelerde yayımlanmıştır.

ŞEYHÜLİSLÂM YAHYA

GAZEL

Safâ-yı hâtırım oldur, seni safâda görem
Bu ben belâkeşi, hicrânına vefâda görem

Hemîşe hurrem ü handân u şâdmân olasın
Hemîşe gonca-i ikbâlini küşâde görem.

Hilâl gibi, terakkide mâh-ı tâbân ol
Füruğ-ı hüsnünü günden güne ziyâde görem.

Budur duâsı sana, subh u şâm, Yahyâ'nın
Seni safâda vü bedhâhını cefâda görem

Ne zevktir, ne tâsâdür, ne hâzdır ey sâkî
Seher humârdan açup gözümü bâde görem

ESERLERİ:

Yeni İslâm Müctehidlerinin Kıymeti İlmiyesi (Musa Carullah Bigiyef'in Rahmet-i İlâhiye Burhanları adlı kitabının eleştirisi, 1919), *Dini Müceddidler Yahud Türkiye için Necat ve İ'tilâ Yollarında Bir Rehber* (Haşim Nahid'in eserine cevap, 1922, Dini Müceddidler-Reformcular adıyla, 1969), *Meselet-ü Tercemeti'l-Kur'ân* (Arapça, 1932, Kahire), *Mevkıfu'l-Beşer Tahte Sultani'l-Kader* (Arapça, 1933, Kahire; İnsan ve Kader adıyla, 1989), *Mevkıfu'l-Akl* (Arapça, 4 cilt, 1950, Kahire), *El-Kavlu'l-Fasl Beynellezine Yu'minûne Bi'lGayb vellezine la Yu'minûn* (Arapça, Kahire), *Kavl Fi'l-Mer'e* (Arapça, Kahire), *En-Nekir Ala Münkiri Nimetin Mine'd-Din ve'l-Hilafe ve'l-Ümme* (Arapça, Beyrut), *Meseleler Hakkında Cevaplar* (Beyanü'l-Hakk'ta çıkan bazı yazıları ve Savm-ı Ramazan Risalesi ile, O. N. Gürsoy tar., 1976).

Ayrıca *İslâm'da İmamet-i Kübra*, *Din ve Milliyet*, *Türk'ün Başına Gelen Şapka Meselesi* adlı risaleleri *Yarın* (Peyam-ı İslâm) gazetesinde tefrika edilmiş, kitaplaşmamıştır.

ŞEYHÜLİSLÂM YAHYA

Divan şairi, devlet adamı (D. 1552, İstanbul - Ö. 27 Şubat 1644). Öğrenimini, babası Şeyhülislâm Bayramzade Zekeriya Efendi ve döneminin ünlü bilginlerinden dersler alarak tamamladı. İstanbul'da Atikali Paşa, Haseki Sultan, Şehzade, Valide medreselerinde müderrislik yaptı (1587-95). Halep, Şam, Mısır, Bursa, Edirne kadılıklarında bulundu (1596-1603). Anadolu (1604) ve Rumeli (üç defa, 1604, 1610, 1617) kazaskeri (ordu kadısı) oldu. 1622 yılında ge-

ŞEYHÜLİSLÂM YAHYA

GAZEL

Sun sâgarı sâkî bize mestâne desünler.
Uslanmadı gitti gör o dîvâne, desünler

Peymânesini her kişi doldurmada bunda
Şimden girü bu meclise meyhâne desünler.

Dil hânesini yık, koma taş üstüne bir taş
Sen "yap" anı, eller ana vîrâne desünler.

Gönlünde senin gayrı sivâ sûreti neyler!
Lâyık mı bu kim Kâ'beye puthâne desünler.

Yahya'nın olup sözleri hep sırr-ı muhabbet
Yârân işidip "söyleme yâbana" desünler.

ŞEYHÜLİSLÂM YAHYA

GAZEL

Hemîşe merdüm-i çeşmimi, izâr-ı yâra bakar
Gözüm ol pencereden sahn-ı lâlezâra bakar

Zaman gelir yine zerrin kadeh alır eline
Çemende nerkis-i şehlâ hemân bahâra bakar.

Nesîm-i lûtfunadır intizârı fülk-i dilin
Çok oldu sâhil-i milmnette rûzgâra bakar.

Seni, gelir işidip bağa yâsemen, cânâ!
Çıkıp ol şevk ile dîvâr-ı rehgüzâra, bakar.

Ne i'tibâr bu evzâa, merd olan Yahyâ
Ne zillete nazar eyler ne i'tibâra bakar.

ŞEYHÜLİSLÂM YAHYA EFENDİ

Ahmet Kabaklı

Yahyâ Efendi, olgun, hoş görücü, geniş fikirli bir din adamıdır. Şeyhülislâm olduğu hâlde serbest bir sanatçı gibi davranmıştır. Hatta tasavvufî anlamda yazdığı "şarab, meyhâne, aşk" mazmunları ile dolu şiirler kimi sofu bakışları şaşırtmıştır. Bazı dar bakışlıların da *Şeyhülislâm* üzerinde yanlış düşünmelerine sebep olmuştur. Hatta Yahyâ'nın:

Mescidde riyâ-pîşeler etsin ko riyâyı
Meyhâneye gel kim ne riyâ var ne mürâî

matla'lı gazelini camide okuyan bir vâiz, *yazan kişi hâlâ fetva makamında bulunuyor* diyerek cemaate karşı onun *dine sığmaz işler yaptığını* iddiaya kalkmıştır.

Yahyâ Efendi, çağını zengin ve parlak şahsiyeti ile süslemiş, insanî zaafları, iyi kötü işleri, hikmetleri ve nükteleri ile dillerde gezmiş güçlü bir şahsiyettir. *Naîmâ Tarihi, Nâbî'den Kâtip Çelebi'ye* kadar hemen herkesin şikâyet ettiği o bozuk düzen yıkım çağlarında, büyük mevkii olan bu şaire birçok sayfalar ayırmıştır. Değerlendirişine göre Yahya, lâik sever, nükteci, büyük gönüllü olduğu kadar da zamana uymasını bilen, mizaçlara şerbet veren, yüze gülücü rahat ge-çimli bir hayat adamıdır.

Ankaralı Şeyhülislâm *Bayram-zâde Zekeriyâ Efendinin* oğlu olan *Yahyâ Efendi* 'nin, vazifesi sırasında hakkızlığa karşı sustuğu sanılmamalıdır. Bulunduğu en yüksek din makamını şer'i kanunlara uyarak mazlumlar lehine kullandığına, sadrazamların zulümlerini önlemeye çalıştığına, bu yolda mevkii ve hayatını tehlikeye soktuğuna dair bazı vakalar anlatılmaktadır. (...)

(*Türk Edebiyatı*, c. 2, gen. 11. bas. 2002)

tirildiği Şeyhülislâmlık makamı görevi, iki defa görevden alınıp yeniden atanmasıyla ölümüne kadar sürdü. IV. Murat'la birlikte Revan (1635) ve Bağdat (1638) seferlerine katıldı. I. İbrahim döneminde eski itibarını bulamadı. Bu üzüntü içinde hastalanarak öldüğünde, Sultan Selim semtinde babasının yaptırmış olduğu Darü'l-Hadis'in türbesine gömüldü.

Baki'nin ölümünden sonra döneminin en büyük şairi sayılarak, Nedim gibi büyük şairler tarafından da takdir edildi. Şeyhülislâm Yahya, çağdaşlarına oranla daha yalın bir dil kullandığı ince hayallerle örülü lirik şiirleri, özellikle gazelleriyle ünlüdür. Bir din bilgini olmasına karşılık, şiirlerinde âşıkane ve rindçe söyleyişlere bol yer vermiş olmasıyla da dikkat çekti. Kendisinden sonra gelen şairler üzerindeki etkisi XIX. yüzyılın sonlarına kadar sürdü. *Dîvan*'ı (1918) İbnülemin Mahmud Kemal İnal tarafından bastırıldı.

"Naili, Nedim, Ziya Paşa'nın övgü dizeleriyle belirttikleri gibi gazel ustasıdır. Şiirlerine genel olarak iki duygu egemendir: 'Öfke' ve 'Acı'. Öfke, olumsuzlukların nedenlerini göremediği bir dünyaya karşı: acı: etkilerini yüreğinde duyduğu olumsuz bir dünyadan ötürüdür. Öfkesini bilgece dizelerle ortaya koyar. Acısıyla eşsiz duyarlıkların şiirini yaratır. Zaman zaman görülen rindane havası ve dış dünyaya açılma eğilimleri öz ve biçim yönlerinden Nedim'i etkilemiş ona yeni ufuklar arama itilimleri kazandırmıştır." (Şükran Kurdakul)

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ŞEYYAD HAMZA

Tasavvuf ve halk şairi (D. ? - Ö. ?). XIII. yüzyılda yaşadığı anlaşılmaktadır. Anadolu'da Yunus Emre'den önce ilk Türkçe şiirleri yazmış olan şairlerden biridir. Arapça ve Farsça kelimeler de kullandığı aruzla yazılmış şiirlerinin yanı sıra, hece ölçüsüyle dörtlükler halinde, tasavvuf anlayışına bağlı öğretici şiirleri vardır. Bilim dünyasına ilk defa Prof. Fuad Köprülü tarafından (1922) tanıtıldı.

Doğu Türkçesi'yle yazılmış *Yusuf ve Züleyha* mesnevisi ve yazmalarda bulunan on bir şiiri Dehri Dilçin tarafından bastırıldı (TDK Yayını, 1946). Ayrıca Gazneli Mahmut ile fakir bir derviş arasında geçen bir tartışmayı konu alan *Hâzâ Dastân-ı Sultan Mahmud* adlı bir mesnevisi vardır.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999).

ŞIVGIN, Halil

Siyaset ve devlet adamı. 14 Mayıs 1950, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. 1983'te Turgut Özal öncülüğünde kurulan ANAP'ın kurucuları arasında yer aldı. 1983, 1987 ve 1991 seçimlerinde milletvekili seçildi. Sağlık Bakanlığı (1989-91) görevinde bulundu. 1992'de ANAP'tan, daha sonra girdiği MHP'den ayrılarak 1999 seçimlerinde DYP'den Ankara Büyükşehir Belediyesi başkanlığına adaylığını koyduysa da seçilemedi. Çalışmalarını Türk Dünyasında Demokrasiyi Geliştirme Vakfının başkanı olarak sürdürrü. *Türkiye İçin Umut - Krizden Çıkış - Yeniden Yapılanma ve Başkanlık Sistemi* (1 997) adlı bir eseri vardır.

ŞİBAY, Halim Sabit

İslâm bilgini, yayıncı (D. 1883, Küçük Tarkanlı köyü / Simbir / Kazan – Ö. 27 Aralık 1946, Ankara). İlk ve ortaöğrenimini Kazan'da yatılı okulda tamamladı. Ulutarhan'daki Medrese-i Halîmiyye'de okudu (1897). Bu arada Rus Lisesinden mezun oldu. Daha sonra bir süre Orenburg'taki Hüseyniye Medresesinde müderrislik yaptı. 1901'de İstanbul'a geldi ve Mercan İdâdisine (lise) girdi. Bir yandan da Fatih Camiinde devrin tanınmış âlimlerinden olan Dağıstanlı Abdülfettah Efendi'den ders aldı. Mercan İdâdisinden (1906) sonra Dârülfünûn (İstanbul Üniversitesi) İlâhiyat Şubesinden (1910) mezun oldu. Orta Asya'daki Türk toplulukları hakkında araştırmalar yapmak üzerine Altaylar'a kadar uzanan bir yolculuğa çıktı. Bu geziye ait notları ve tespitleri daha sonra *Altaylara Doğru* adıyla seri makaleler halinde *Türk Yurdu* dergisinde yayımlandı.

Halim Sabit Şibay, Türkiye'ye döndükten sonra ulûm-i dînî (din bilgisi) öğretmeni olarak Gelenbevî İdâdisine (1912) tayin edildi. 1914'te Dârülfünûn'un Ulûm-ı Şer'iyye (İslamî İlimler) şubesinde Mahmud Esad Efendi'nin yanında târih-i dîn-i İslâm (İslâm tarihi) ve târîh-i edyân (dinler terihi) dersleri müderris yardımcısı olarak başladı. Aynı yıl Mahmud Esad Efendi'nin Şurâ-yı Devlet (Sayıştay) Tanzimat Dairesi başkanlığına getirilmesi üzerine onun yerine müderris sıfatıyla ders vermeye başladı. Dârülfünûn'un yeniden düzenlemesi sırasında Ziya Gökalp'in önerisiyle Edebiyat Fakültesinin çeşitli kürsülerine davet edilen genç müderrislerin arasında Halim Sabit de bulunuyordu. Buradaki görevi, okuttuğu dersin kaldırıldığı 1919 yılına kadar devam etti.

Müderrislikten ayrılmak zorunda kaldığı tarihten sonraki yirmi yıl içinde (1919-39) ticari faaliyette bulundu. Bu dönemde, zaman zaman Türkiye'ye gelip gittiyse de vaktinin büyük bir kısmını belli başlı Avrupa şehirlerinde ve özellikle Baltık ülkelerinde geçirdi: Almanya, Avusturya,

Bulgaristan, İngiltere, İtalya, Macaristan, Romanya ve Rusya'ya seyahatler yaptı. Bu ülkelere afyon, tütün, halı ve çeşitli gıda maddeleri ihraç etti. Afyon ticaretinin devletleştirilmesi ve İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine 1939'da Türkiye'ye döndü. Aynı yıl, Avrupa'da yayımlanan ve Türkçeye tercümesi için hazırlıklara başlanan *İslâm Ansiklopedisi*'nde önce hazırlık memuru, daha sonra da yayın bürosu kâtibi olarak 1944'e kadar görev yaptı. Son memuriyeti, 1944'te tayin edildiği Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavere Heyeti üyeliği oldu. Türk Bilgi Derneğinin İslâmiyat Şubesi kâtipliği görevini üstlendi ve Türk Ocağının faaliyetlerine katıldı. **Türk-Alman** Dostluk Cemiyetine girdi. Cumhuriyetten sonraki yıllarda da Türk dili kurultaylarının ilk üçüne "sâbık Darülfünûn müderrisi" sıfatıyla davet edildi. Ziya Gökalp'le birlikte Türk ocaklarının kuruluşuna katılıp daha sonraki çalışmalarda görev aldı. Şeyhülislâm Mûsâ Kazım tarafından Islah-ı Medâris (medreselerin düzenlenmesi) Kurulu üyeliğine seçildi ve 1914 yılında yayımlanan *İslâm Medâris Nizamnamesi*'nin hazırlanmasına katkıda bulundu.

Yazı hayatına öğrencilik yıllarında başladı. Rusya'dayken *Tevcid-i Fenni*, *Şâkirdlik Âlemi*, *Cennet Malda Değil* gibi bazı risalelerle *Çocuk Dünyası* adlı bir dergi yayımladı, Türkiye'ye geldikten sonra da, çoğu dergi sayfalarında kalan, birçok makale yazdı. *İçtimâiyyat Mecmuası*, *Yeni Mecmua*, *Sırât-ı Müstakîm*, *Bilgi Mecmuası*, *İslâm Mecmuası*, *Kırım Mecmuası*, *Hikmet* ve *Türk Yurdu* gibi dergilerle *Vakit* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde bir kısmı risâle ve kitap hacminde, çoğu araştırmalardan oluşan makaleler yazdı.

ESERLERİ:

Amelî İlm-i Hâl (1328-1332), *Ulema ve Talebe-i Ulûm Efendilere – Islâh-ı Medâris Münasebetiyle* (1329).

HAKKINDA: A. Zeki Velidi Togan / Bugünkü Türkili ve Türkistan ve Yakın Tarihi (1942, s. 480), Samet Ağaoğlu / Babamın Arkadaşları (1969, s. 79), Mahmut Tahir / Kazan Türklerince Arap Harfleri ile Yapılmış Neşriyatın Bibliyografyası (1976, s. 324), Hilmi Ziya Ülken / Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi (1979, s. 325-326, 364), Abdülkadir İnan / Rusya Sömürgecileri Müslümanlarının İstiklal Hareketleri Tarihinden (Türk Kültürü, 1962, s. 410-411), Ali Birinci – Tuba Çavdar (TDV İslâm Ansiklopedisi, 1994, s. 336-337).

ŞİHABEDDİN SİVASÎ

Mutasavvıf-şair (D. ?, Sivas - Ö. 1455, Aydın). Zeyniyye şeyhlerinden olup tam adı Şihâbeddin Ahmed Sivasi'dir. Âlet ilimlerini ve yüksek dini ilimleri memleketinde okudu. Tasavvufî eğitimini Zeyneddin-i Hafî'nin halifelerinden Muhammed Efendi'den aldı. Şeyhiyle birlikte Aydın'ın Ayaslug beldesine yerleşti ve ölümüne kadar ilim ve irşadla (Hak yolunu gösterme) meşgul oldu.

ESERLERİ:

Tefsîr-i Şeyh/Uyûnu't-Tefâsîr (2 cilt), *Risâletü'n-Necât min Şerri's-Sıfât, Cezzâbü'l-Kulûb, Sirâciyye Şerhi, Riyâzü'l-Ezhâr fî Celâili'l-Ebsâr*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ŞİMŞEK, Aydın

Şair ve yazar. 23 Aralık 1960, Hisarkavak köyü / Mecitözü / Çorum doğumlu. Muş Yavuz Selim İlkokulu (1972), Taşova Lisesi (1977), Hava Teknik Okulu, Hava Teknik Lisan Okulu (İngilizce, 1979) mezunu. Astsubay olarak çalıştı. 12 Eylül (1980) askeri yönetimi döneminde Sıkıyönetim Savaş Mahkemesi çerçevesinde yargılanarak altı yıl hapis cezasına çarptırıldı. Muğla, Aydın, Nazilli ve Buca cezaevlerinde dört yıl (1987-91) yattı. Hapisten çıktıktan sonra 1999'a kadar Datça'da yaşadı ve değişik işlerde çalıştı. 2000 yılında Ankara'ya yerleşerek bir dönem *Damar* dergisinin, sonra da *Kum* dergisi ve yayınlarının genel yayın yönetmenliğini yaptı.

İlk şiiri, 1982 yılında İzmir'de *Bireşim* dergisinde çıktı. Daha sonra şiir ve yazılarını *Yaba-Öykü*, *Gökyüzü*, *Dönemeç*, *Varlık*, *Temmuz*, *Yeni Olgu*, *Bireşim*, *Damar*, *Yazıt*, *Kıyı*, *Virgül*, *Gerçek Sonat*, *Berfin*, *Promete*, *Kum*, *Parantez* (Almanya), *Sanat Olayı*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Cumhuriyet Kitap*, *Radikal Kitap*, *Ütopya*, *Fana-*

AYDIN ŞİMŞEK

NEY VE HİLAL

"Tenimin kokusu yoluna ışık olsun!"
Mürüvvet Adalı

Dilsiz görüntüyle seyrediyor kendini
Üç ayrı renkle, üçü de siyah.
Kendisi, sevgilisi ve ben
beyaz bir acıdan geçiyoruz
tüm çekim hallerini yineleyerek insanın:

Eski: İonyalı tüccar yağdan ve zifirden çıkartıyor ellerini
Dertli: Urartulu güneş ustası kendini içiyor taş yerine
Ben: Ney üfleyen kadından çoğalıyorum hüzne ve aşka
Kendi: Yalnızlıktan geliyor, upuzun bir gülden
Öteki: Gülü unutma, gülü kurutma! Yalnızlık dipsiz kuyudur.
Yeni : Değişen ne ki, kan damlasıyken insanlık.

Dilsiz görüntüyle sığınıyorsun kendine, yağmuru ve
göçebe renklerle topluyorsun geceyi. Geceye bağlayarak kalbini.
Kalbin şiir ve dilden gelinen seyyah, şiire ortak suç, dille susuş.
Orada üç soru bekliyor geçmişini, şimdini, geleceğini: Aşk
üç siyah zaman, çoğaldıkça azan, çoğaldıkça azalan... azan

Soru: Sen de ölülerin arasına dönmeyecek misin miskin kabullenişe
Soru: Unutulur muyum, ben de unutur muyum ölümcül reddediş
Soru : Ney ve hilal'le ölçülen bir yara değil misin bu dünyada.

Dilsiz görüntüyle ağzını ağzıma alıyorum, dil-dilin:
Tüm kokuların bukağında, gecenin ses olduğu sususla.
Kalbini kalbimde öpüyorum, içeride ben, dışarıda biz
uykusu bozuk saatlerden artakalan kaptlar ve sokak.
Kapılar kapanınca bir tek acı özgürdür... Acı özgürdür!
Orada ip merdeni keser, orada tenini tenime aldığında
Birbirine katlanmış üç siyah renk kalır içimizde:

Siyah: Kendine en uzun yoldur insanın içi, en uzun keder.
Siyah: Ben ötekidir, kendimize benzetmeye çalıştığımız ötekiben.
Siyah: En büyük ceza değil midir insan insana.

Ney ve hilal, suça ortak şiirdir şimdi.

tik, Papirüs, İnsancıl, İle ve *Agora* gibi dergilerde yayımladı. Hayatı ve onu içeren şeyleri şiirlerine taşırken, daha çok imgeye yaslanan şiirler yazdı. Bu nedenle "imgeci" bir şair olduğu söylenebilir.

1986 yılında AHFÖD Şiir Başarı Ödülünü, 1987 yılında İÜFÖD Şiir Yarışması İkincilik Ödülünü, 1989 yılında İnsan Hakları Derneği Şiir Yarışması Birincilik Ödülünü, 1996 yılında da Ali Rıza Ertan Şiir Ödülünü, 2000 yılında Damar Dergisi Edebiyat Emek Ödülünü, 2001'de SES ve İbrahim Yıldız şiir ödüllerini ve *Susmalar Kitabı* ile de 2003 Behçet Aysan Şiir Ödülünü aldı. Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası ve Uluslararası PEN Yazarlar Derneği üyesidir.

"Susmalar kitabı; gevşek bir dokuya izin vermeme, okuru, kolaya kaçma alışkanlığından yahut 'içeriksiz yığılma'nın kuru gürültüsünden uzak durmaya bir davet midir? Okurun algısını zorlamaya yönelik şiirlerde nahif olan olgu susmak edimi oluyor ama bunu da okura ödünç veriyor sanki. Susma'yı bilincin sezgiye teması sağlıyor; yalnızca sezgi yahut yalnızca bilinç yetmiyor: ikisini birlikte düşünüyor..." (Ahmet Telli)

"Aşkın, kaçınılmaz olarak coşkuyu içerdiği sesin, 'sesler'in her şeyi tüketen o ucuz çoğulluğundan, o çoğulluğun ortak algısından, dolayısıyla saygısız bir saldırıdan korunması için bir susmaya dönüştürüldüğü, bize susmanın çoktan unuttuğumuz erdemini işaret eden şiirler toplamı, 'Susmalar Kitabı' ... Şair bize 'sonsuzluğu ele geçirinceye kadar / susalım' diyorsa, sanırım özenle üzerinde durulması gereken, şimdi ve gelecek kavramı ile tüm insan etkinliklerinin dile geldiği söz arasındaki ilişkidir." (Şükrü Erbaş)

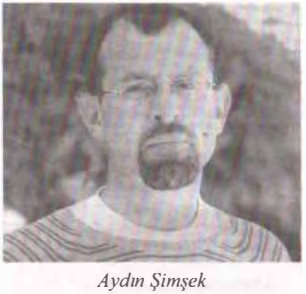
"Yaratıcı Yazarlık ve Deneysel Düşünme, eleştiri kitaplığımız için gerçek bir kazançtır... Yaratıcı Yazarlık ve Deneysel Düşünme düpedüz yaratıcı yaratıcı düşüncenin ürünüdür." (Semih Gümüş)

"Aydın Şimşek'in 'bence' diyerek başlayıp 'bence' diye noktaladığı bir yapıt bu ve elbette yaratıcı düşüncenin ürünü. Okunduktan sonra rafa kaldırılmayacak, hep masanın üzerinde tutulacak ve genç yazar adayları açısından zaman zaman yeniden okunacak bir yapıt." (Hasan Ali Toptaş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ertelenmiş Buluşma* (1987), *Arınmış ve Ölümsüz* (1994), *Ayrılıklar İmgedir* (1999), *Aşk Ayrılığı da Bilir* (2000), *Susmalar Kitabı* (2003), *Sesler Kitabı* (2006).

DENEME-İNCELEME: *Siyasal Tarih Sürecinde Sanat ve İktidar* (2001), *Estetik ve Eylemlilik* (2002, *Estetik ve Mücadele Estetiği* adıyla, 2006)), *Yaratıcı Yazarlık ve Deneysel Düşünme* (2006).

Aydın Şimşek

HAKKINDA: Hüseyin Atabaş / Aydın Şimşek'le 'Sanat ve İktidar' Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 26.4.2001) - 'Hıza Karşı Yazmak Hıza Karşı Devrimci Kalabilmek' (Agora, Kasım - Aralık 2005), Tuncer Uçarol / Kum'daki Üç Şiiri (Kum, Aralık 2002), Betül Tarıman / Susku Evindeki Şeyler (Cumhuriyet Kitap, 2.10.2003), Hüseyin Atabaş / Söyleşi - Şükrü Erbaş / Susmanın Vardığı Yer - Ahmet Telli / Aynanın Kırıldığı Yer - A. Mümtaz İdil / Şiir İnsanları Yakaladığı Zaman... - Salih Bolat / Biçim İçerik Bütünlüğü (Cumhuriyet Kitap özel bölüm, 9.10.2003), Işık Kansu / Eve Dönmek (Cumhuriyet, 14.2.2004), Çiğdem Ülker / Susmalar Kitabı (Varlık Kitap, Haziran 2004), Sunak (Ocak 2006), Semih Gümüş (Radikal Kitap, 10.3.2006), M. Sadık Aslankara /Kitaplar Adası (Cumhuriyet Kitap, Mayıs 2006), Hasan Ali Toptaş / Yaratıcı Yazarlık ve Deneysel Düşünme (Milliyet Sanat, Mayıs 2006), Zehra Çam / Söyleşi (İle, Mayıs-Haziran 2006)

ŞİMŞEK, Esma

Halkbilim araştırmacısı. 20 Kasım 1964, Kadirli / Adana doğumlu. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi (1986) mezunu. Yüksek lisansını (1988) ve doktorasını (1990) Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Fırat Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde profesör oldu. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi yönetim kurulları üyeliği, Fen Edebiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesi kurulları üyeliği, İlköğretim Bölümü bölüm başkanlığı (1999-2000), Türk Dili ve Edebiyatı bölüm başkanlığı (2000-2002), Fen Edebiyat Fakültesi dekan yardımcılığı (2002-2004), Ortadoğu Araştırmaları Merkezi Halk Kültürü Şubesi müdürlüğü (2001-) görevlerinde bulundu.

ESERLERİ (Araştırma-Derleme):

Azerbaycan Âşıkları ve El Şairleri (c. 1, 1985), *Azerbaycan Tapmacaları Bilmeceleri* (1992), *Kadirli ve Osmaniye Ağıtları* (1993), *Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I* (1997), *Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri II* (1999), *Azerbaycan Âşıkları ve Halk Şairleri Antolojisi I: 16-18. Yüzyıllar* (S. Sakaoğlu ve A. B. Alptekin ile, 2000), *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması C. I-II* (2001).

ŞİMŞEK, Halil (Fethiyeli)

Asker, yazar. 1945, Fethiye / Muğla doğumlu. Kara Harp Okulu (1966), Topçu ve Füze Okulu (1967), Kara Harp Akademisi (1978), Hava Lisan Okulu (1985), Silahlı Kuvvetler Akademisi (1989) mezunu. Değişik birlik ve karargahlarda, karargah subayı ve komutanlık görevleri yaptı. Yüksek lisansını *"Türkiye'nin Azınlık Sorunu, Tarihi Gelişimi ve Mutasavver Tehlikeleri"* adlı tezi ile tamamladı.

ESERLERİ:

1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nde Birinci Hassa Ordusu'nun Harekatı, Deprem Bilgisi, Türk Bulgar İlişkileri ve Göç, Türk Kültürü, Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi (2002).

ŞİMŞEK, Halil (İskilipli)

Yazar. 1958, İskilip / Çorum doğumlu. İlk ve ortaokulu İskilip'te okudu, Tokat İmam Hatip Lisesi (1978), Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu. 1992'de gittiği Almanya'da Türklere ve Türk-Alman dostluğuna yönelik faaliyet gösteren pek çok dernekte yöneticilik yaptı. Avrupa'da yayın yapan *Zaman* gazetesinde makaleler yazdı. Hayatını ve çalışmalarını daha sonra İspanya'da sürdürdü. *Kutsal Yolculuk* (2004) adlı bir kitabı vardır.

ŞİMŞEK, Halil İbrahim

Tasavvuf tarihçisi. 1968, Aydıntepe / Bayburt doğumlu. İlköğrenimini Aydıntepe'de, ortaöğrenimini Bayburt'ta tamamladı. 1993'te Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans, 2002'de Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktora yaptı. Çalışmalarını Gazi Üniversitesi Çorum İlâhiyat Fakültesinde Tasavvuf Tarihi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

Osmanlı'da Müceddidilik / XII / XVIII. Yüzyıl (2004), *Mehmed Emin-i Tokadi/ Hayatı ve Eserleri* (2005).

ŞİMŞEK, Hasan

Şair (D. 25 Temmuz 1918, Tarsus / İçel - Ö. 28 Ekim 1988, Ankara). Adana Ziraat Lisesini bitirdikten (1935) sonra, Ziraat Bankası Buğday Servisi analiz memuru olarak çalışmaya (1936) başladı. Toprak Mahsulleri Ofisi kurulunca, aynı görevle oraya geçti. 1957'de afyon eksperi oldu. Arkasından, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğünde Afyon Mü-

HASAN ŞİMŞEK

ADAR

İçimde oğul arısı bir umut
Dünden bugüne çıkıyorum
Sürülmüş toprakta buğdayca rahat.

Sonsuzluğu ve seni duyuyorum ekmek kokuşunca
Korkunç sıcak oluyor şehvetim ellerimde
İkiye bölüyorum zamanı ortasından
Var olduğumdan ötürü acıkıyorum

Dur, diyorum duruyor aklığında adar
Genişliğinde açı ve rüzgâr.
Bilinenden soruyorum bilinmiyeni
Koşarak, düşe kalka sana geliyorum
Geçmişle gelecek arasından...
(*Beyaza Duran*, 1952)

dürlüğü Takip ve Kaçakçılık Şubesi raportörlüğüne atandı. Çeşitli illerde çalıştı ve Toprak Mahsulleri Ofisi merkez teşkilatında Afyon Şubesi şefi oldu. Bu kuruluşta kırk dört yıl çalıştıktan sonra emekliye ayrıldı.

Hasan Şimşek'in şiirleri 1936 yılından sonra, başta *Varlık* dergisi olmak üzere, *Ofis Dergisi* gibi çeşitli dergilerde yayımlandı. Son şiirleri *Yazın Dergisi*'nde çıkmıştı. Dergilerde yayımlanmış ya da yayımlanmamış ve kitaplarına girmeyen şiirleri kitaplarındakilerden fazladır. Hasan Şimşek'in adı ve şiiri döneminin edebiyat dünyasının dışına pek fazla çıkmamakla birlikte; Türkçeye hizmet etmiş, sanattan başka kaygı duymamış, demokrat düşünceli bir şairdi. Şiirlerinde daha çok memleket sevgisi, yalnızlık ve aşk konularını işledi. Tek sözcüklü ya da üç, dört heceli dizelerle kurduğu şiirler ve kadın konusundaki cesur söylemi ile dikkat çekmişti. Hakkında;

"Hasan yoldaşın olmazsa olmasın
Yalnızım diye hayıflanıyorsan
Eğilmesin üstüne gökyüzü masmavi
Bir anne şefkatine müsavi"

dörtlüğünü yazan Cahit Sıtkı Tarancı'dan etkilendiği söylendi. Ancak, Cumhuriyet döneminin şiiri kendine özgü imgelerle kurmayı başarmış şairlerinden biriydi.

"Türk şiirinin geleneksel biçimlerini, kendi sesiyle yenileştiren Hasan Şimşek, beşli heceyle yazdığı bir şiirde, kaynaklarının ipucunu da veriyor: Halk türküleri. Bizce, halkı ve yurdu, onun şiirlerinin bezekleridir. (...) Şiirin bir ses, bir nağme, bir yapı sorunu olduğuna inandığından, Türkçenin tüm olanaklarını kullanmıştır. Enver Gökçe'nin yıllar sonra başarıyla uyguladığı (Panzerler Üstümüze Kalkar'da) tek sözcüklü dizeleri, Hasan Şimşek kullanmıştır önce. Hasan Şimşek, Türkçenin tüm ölçü olanaklarını kullanmıştır. Tek heceli sözcüklerle dizeler kurmuştur. Üç heceli, dört heceli denemelere girişmiştir. Onun en arı şiirleri, belki de bunlardır." (Vecihi Timuroğlu)

ESERLERİ (Şiir):
Gece Gündüz (1954), *Beyaza Duran* (1963).

HAKKINDA: Ceyhun Atıf Kansu (Varlık, 1.8.1967), Sabahattin Teoman (Varlık, Ocak 1970), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 431-435), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Vecihi Timuroğlu / Hasan Şimşek: Şiire İnsana Doğaya ve Sevdaya Saygılı Çiçeğe Duran Bir Şair (Yazınımızdan Portreler, 1991), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Hengirmen (2000 Yılında Türk Şiiri Antolojisi, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

HASAN ŞİMŞEK

SABAHLA GELEN

Gözümü açar açmaz gelir
"Günaydın" der, "ne haber?"
İyilik sağlık, derim ya
Bilmem neyin nesidir?

Belki bir kanad,
Belki de çisil çisil yağmur sesidir!

Bir şey ki her sabah alnıma değer
Yüzüme saçlarıma ellerime.
Sonra günboyu saat saat
Su serper yüreğime,
Soluğumu yeniler.

Bir şey ki her sabah ve ikide bir
Fısıldar kulağıma
"Unutma" der. "Unutma!"
Yaşamı sevmek Tanrıyı sevmektir.
(*Beyaza Duran*, 1952)

ŞİMŞEK, M. Sait

İlâhiyatçı, çevirmen. 1951, Mardin doğumlu. İlköğrenimini Mardin'de tamamladıktan sonra, Diyarbakır İmam Hatip Lisesi (1969) ve Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsü (1973) mezunu. Erzurum (1970-73) ve Mardin'de (1973-75) merkez vaizliği, Gemlik İmam Hatip Lisesinde (1975-77) öğretmenlik yaptı. 1977 yılında Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine asistan olarak girdi. Bu fakültede Tefsir Anabilim Dalı profesörlüğüne yükseldi. İnceleme ve araştırma yazıları *Düşünce* (1976-77) ve *SÜ İlâhiyat Fakültesi* (1986) dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:
BİYOGRAFİ: *İmam Malik* (1985), *İbn Teymiyye* (1986).
ARAŞTIRMA: *Kur'an'ın Anlaşılmasında İki Mesele* (1987), *Yaratılış Olayı* (1998), *Fatiha Suresi ve Türkçe Namaz* (1998).
ÇEVİRİ: *İslâm Düşünce Hayatı* (E. H. Nedvi'den, 1977), *Kur'ân İlimleri* (Subhi es-Salih'ten, 1984), *Batı Toplumunda Sınıflaşma ve Çağdaş İslâm Toplumuna Etkileri* (Muhammed el-Behiy'den, 1986), *İbn Teymiyye Külliyatı* (çev., ortak çalışma, 1988), *Arapça-Türkçe Deyimler-Kalıp İfadeler-Atasözleri Sözlüğü* (Tacettin Uzun ile, 1991).

ŞİMŞEK, Mazhar Eylem

Gazeteci-yazar. 3 Ocak 1948, Kırşehir doğumlu. İlkokulu Ankara Abidinpaşa'da (1960), ortaokulu Demirlibahçe'de (1963) ve liseyi Kurtuluş'ta (1966) bitirdi. Siyasal eylemlere katıldığı gerekçesiyle Ankara Üniversitesi DTCF Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünden ayrılmak zorunda kaldı. Basın Yayın Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulunu bitirdi. Türk-İş Konfederasyonuna bağlı Maden Federasyonu Genel Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. CHP'nin İşçi Bürosu çalışmalarına katıldı. Yeraltı ve yerüstü madencilik iş kolunda faaliyet gösteren DEV-MADEN-SEN'i kurdu ve bu sendikanın Genel Başkanlığına seçildi. DİSK'te çeşitli yöneticilik görevlerinde bulundu.

12 Eylül 1980 askeri harekatından sonra pek çok sendikacı gibi gözaltına alınarak kovuşturmaya uğradı, yargılandı ve beraat etti. 1980'den sonra sendikacılığı bıraktı. 1983

yılında Sosyal Demokrasi Partisine (SODEP) girdi ve bu partinin İşçi Komiteleri başkanlığına seçildi. Bu görevi SODEP-HP birleşmesine değin yürüttü. Çağdaş Gazeteciler Derneği, Türk Devrim Kurumu Onur Kurulu, İsveç Kültür ve Dostluk Derneği ve 27 Mayıs Milli Devrim Derneği Yönetim Kurulu üyeliklerinde bulundu. ADD'nin basın danışmanlığını yaptı ve bu derneğin yayın organı *Atatürkçü Düşünce Dergisi*'ni çıkardı.

Mazhar Eylem Şimşek ayrıca *Yeni Ortam*, *Yeni Halkçı*, *Ulus*, *Olay* ve *İl* gazetelerinde; *Özgür Emek* ve *Atatürkçü Düşünce* dergileri ile Çankaya Radyo ve Televizyonunda genel yayın yönetmeni olarak çalıştı. Haberler, yorum ve makaleler yazdı. Radyo ve TV programları yaptı. *Hamal* adlı şiiri ile Genç Şairler Yarışmasında ikincilik ödülü kazandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hamal* (1994).

ÖYKÜ: *Göbekbağı* (1994).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Dünden Bugüne Cumhuriyetimiz* (1998).

DERLEME: *Koyunağılı.*

ROMAN: *Postal* (2005).

Mazhar Eylem Şimşek

ŞİMŞEK, Mehmet

Araştırmacı, yazar. 1923 doğumlu. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinden (1948) mezun oldu. Yönetici ve müfettiş olarak görev yaptıktan sonra 1980 yılında emekliye ayrıldı. Gazete ve dergilerde çeşitli konularda yazılar yazdı.

ESERLERİ:

Şifalı Sulara Yolculuk / Kaplıcalar İçmeler (1994), Şifalı Sulara Yolculuk (1995), Süryaniler ve Diyarbakır (2003).

ŞİMŞEK, Metin (Ozan Sevdayi)

Halk ozanı. 1967, Demirpınar (Sorperan) köyü / Erzincan doğumlu. Hayali, Zeynel, Metin, Hayali Metin adlarını da kullandı. İlkokulu üçüncü sınıfa kadar köyünde okudu. 1977 yılında ailesiyle birlikte İstanbul Küçükyalı'ya yerleşti. İlkokul dört, beş ve ortaokul birinci sınıfı

Metin Şimşek

Küçükyalı'da okudu. 1979'un son ayında işçi ailesi olarak Almanya'ya giderek altı yıl Türk ve Alman sınıflarında okudu. 1986 yılından itibaren işçi olarak çalışmaya başladı. *Yanık Bir Türküdür Sevdam* (1992) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Metin Şimşek / Yanık Bir Türküdür Sevdam (1992).

ŞİMŞEK, Rasim

Şair ve yazar. 1934, Şahinli köyü / Çarşıbaşı / Trabzon doğumlu. Trabzon Erkek Öğretmen Okulu (1955) ve İstanbul Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1958) mezunu. Kayseri Mimar Sinan İlköğretmen Okulu (1958-60) ile Trabzon Erkek Öğretmenokulu ve Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsünde (1964-80) öğretmenlik ve yöneticilik; Trabzon İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (1982-84) ve Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisinde (1980-84) Türk Dili bölümünde öğretim görevliliği yaptı. Ocak 1984'te KTÜ Türk Dili Bölümü başkanlığına atandı. Emekli olduktan sonra İstanbul'a yerleşerek çalışmalarını orada sürdürdü.

Rasım Şimşek, 1961 yılında *Kıyı* dergisinde yazmaya başladı. Yazıları daha çok yerel dergi ve gazetelerde yer aldı. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiiri üzerine yaptığı oylumlu bir inceleme çalışması yaptı. 1960'lı yılların ilk yarısında Trabzon İlköğretmen Okulunun çıkardığı *Çakıl* adlı edebiyat-sanat dergisini yönetti.

ESERLERİ:

Türkçe Anlatım (gen. yeni bas., Yüksek Öğretim Kurumlarında Türk Dili Dersleri), *Türkçe Söz Dizimi*, *Atatürk'ün Trabzon Konuşmaları* (Ahmet Can Bali ile), *Trabzon Belediye Tarihi I / Osmanlı Dönemi.*

Ayrıca lise ders kitapları vardır.

ŞİMŞEK, Sefa

İlâhiyatçı. 1963, Ankara doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (1997) mezunu. Aynı yerden 1990 yılında "Osmanlı Sosyal Tarihi" programından *"The Code of Honour in the East and in the West"* adlı tezi ile yüksek lisans ve 1996 yılında yine aynı üniversitenin Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünden *"People's Houses: An Experiment in Ideological Training in Turkey, 1932-1951"* adlı çalışmasıyla doktora derecelerini aldı. 1996 yılında Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümüne öğretim görevlisi olarak atandı. Çalışmalarını aynı eğitim kurumunda yardımcı doçent olarak sürdürdü. Yine aynı kurumda bölüm başkan yardımcılığı ve Kurumlar Sosyolojisi Anabilim Dalı başkanlığı görevini yürüttü.

Şimşek'in başlıca ilgi alanları arasında genel sosyoloji, siyaset sosyolojisi, kültürel kimlik, toplumsal hareketler, toplumsal etki ve liderlik, Avrupa Birliği (kültür ve kimlik boyutu) konuları yer almaktadır. Makaleleri *Türkiye Günlüğü*, *Toplum ve Bilim*, *UÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Törelerin Aynasında Doğu ile Batı: Kan Davası ve Düello Gelenekleri (1998), *Globalleşen Töre: Metropolde Aile İçi Namus Cinayetleri* (Törelerin Aynasında Doğu ile Batı'ya ek, 1998), *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951* (2003).

ŞİMŞEK, Selahattin

Yazar (D. 1928, Hakkari - Ö. 3 Mayıs 1960, Hakkari). Pazarviran Köy Enstitüsü (1944) mezunu. Sivas'ın bir köyünde on yıl ilkokul öğretmenlik yaptıktan sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümünü bitirdi. Hakkari yöresinde ilköğretim müfettişi olarak çalıştı. At sırtında teftişe giderken çığ yuvarlanması sonucu Zap suyunda boğularak öldü.

ESERLERİ:

Hakkari Dedikleri (anılar, izlenimler, 1960), *Köylü Oktay* (çocuk romanı, 1961).

HAKKINDA: Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ŞİMŞEK, Selami

Şair ve yazar. 10 Ocak 1974, Yukarı Sivri köyü / Tortum / Erzurum doğumlu. Yukarı Sivri Köyü (1983), Tortum Lisesi (1989), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1995) mezunu. Yüksek lisansını 1998'de *"Edirneli Kabuli Mustafa Hayatı, Eserleri, Tasavvufi Görüşleri"* başlıklı teziyle tamamladı. *"Süleyman Zâti ve XIII. Asırda Celvetilik"* konulu doktora çalışması devam ediyor. 1995 yılında

SELAMİ ŞİMŞEK

BAŞIM YAĞMURUN DİZİNDE AĞLIYORUM

Çocukların gülüşlerinden arta kalan
Kırıntıları topluyorum
Uykularımı örseleyen geceleri
Sen misafir ediyorsun gözlerine
Geciken bir yolcu mudur yüreğin
Sevdiğim
Başım yağmurun dizinde ağlıyorum

Dağlardan sürgün olan karların
İsyanı sığınır bana
Çocukların ağlaması yığılır
Annelerin bağrına
Vapura yetişemeyen yolcuların
Denize bakışı umutlarım
Gökyüzüne bağırın
Başım yağmurun dizinde ağlıyorum

Küsmüşsün
Kızaran yüzün bir akşamüstü
Yangın görmüş isli bir resim
Kendini alevlere atan
Suskunluk yumağına sarılan sesim
Niye sığmıyor çatlak dudaklarıma
Başım yağmurun dizinde ağlıyorum

Silivri'de (İstanbul) öğretmenliğe başladı. Mesleğini 1996'dan itibaren Tortum Çok Programlı Lisesinde din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmeni olarak (2003) sürdürdü.

İlk ürünü, 1998'de *Karadeniz Günlüğü* dergisinde yer aldı. Sonraki yıllarda şiir ve yazıları *Dergah, Ay Vakti, Ozan Ağacı, Dikili Ekin, Karadeniz Günlüğü, Aklın ve Bilimin Aydınlığında Eğitim, Güneysu, Bizim Ece, Simav Anadolu, Erzurum Sevdası, Çizgi* ve *Mavi Yeşil* dergilerinde yayımlandı. ŞÜSİYAD tarafından düzenlenen şiir yarışmasında ikincilik, *Simav Anadolu* dergisince düzenlenen yarışmada ise jüri özel ödülü aldı. Ayrıca yayımlanmamış araştırmaları vardır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bağıran Bir Sevda* (2003).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Edirneli Kabuli Mustafa Hayatı, Eserleri, Tasavvufi Görüşleri, Kenzü'l Esrâr Divanı* (2003), *Dede Ömer Ruşeni ve Asân Aşk'ı* (2003).

HAKKINDA: Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi 2003 (2003).

ŞİMŞEK, Serpil

Romancı. 1957, İstanbul doğumlu. Bir bankada yirmi yıl çalıştıktan sonra emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. *Güneş Bulutların Arasında* (1999) adlı bir romanı vardır.

ŞİMŞEK, Tacettin

Şair ve yazar. İvriz Öğretmen Lisesi, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesine araştırma görevlisi olarak çalışırken yüksek lisansını ve doktorasını tamamladı. Türkçe Eğitimi Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı. Çocuklara yönelik şiir, hikâye, manzum masal, mini tiyatrolar yazdı.

ESERLERİ:

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (O. Gündüz, Y.Çelik'le), *Çocuk Edebiyatı, Eylülce, Düştük Sedefin Kalbine, Ademin Cennetleri, Kürdan Kız, Kuşlar Gibi Uçabilsem.*

ŞİMŞEK, Ümit

Araştırmacı-yazar. 1950, İstanbul doğumlu. Basın yayın ortamına erken yaşlarda girerek 1967 yılında gazete ve dergilerde çalışmaya başladı. Kuruluşlarından itibaren *Yeni Asya* ve *Yeni Nesil* gazetelerinde çalıştı. 1979 yılında, çalıştığı yayınevinin "Allah inancını bilimsel kanıtlarla anlatmayı amaçlayan" ilim-teknik serisinin hazırlanmasında aktif görev aldı ve bu birimin genel koordinatörlüğünü üstlendi. Bir süre TGRT televizyonunda program yapımcılığı yaptı. Yazıları, çalıştığı gazetelerin dışında *Zafer* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Atom, Big Bang / Kâinatın Doğuşu, Bir Arının Hatıra Defteri, Araştırma Teknikleri, Uzay, Gezegenler, Madde ve Enerji, Dünya, Kur'ân'ımızı Öğrenelim, Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli* (ortak çalışma), *Şeytanla Münazara, Risale-i Nur Işığında Cevşen Meâli, Varlıklardan Allah'a, Binlerce Diliyle İnsan Yüzü* (2002), *Barla Modeli* (2002), *Tefekkür Yazıları / Bir Kalp Bir Bakış Bir Dünya* (2002), *Bir Fül Yaratmak / Eserden Esmâya* (2002), *Uçan Üniversite* (2003), *Allah'ın Övdüğü Kullar* (2003), *Araştırma Teknikleri* (2003).

ÇOCUK KİTABI: *Bir Arının Hikâyesi* (2003).

ŞİMŞİR, Bilâl N.

Siyasetbilimci. 1933, Omurtağ (Osmanpazarı) / Bulgaristan doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1957) mezunu. Aynı fakültenin Diplomasi Tarihi Kürsüsünde yaklaşık üç yıl asistan olarak görev yaptıktan sonra Dışişleri Bakanlığına geçti (1960). Bu bakanlığın merkez ve dış teşkilatının bütün kademelerinde otuz sekiz yıl görev yaptı. Büyükelçi olarak Arnavutluk'ta, Çin'de, Avustralya'da ve Güney Pasifik ülkelerinde Türkiye'yi temsil etti. Kırk bir yıl hizmet verdikten sonra 1998'de emekli oldu.

Sonraki yıllarda kendisini bilimsel çalışmalara ve yazarlığa verdi. 1976'da Türk Tarih Kurumu üyeliğine seçildi. İngiliz, Fransız, Amerikan ve Osmanlı-Türk arşivlerinde derin araştırmalar yaptı, on binlerce belge toplayarak, kendi imkânlarıyla bir mikrofilm arşiv sistemi kurdu. Atatürk üzerine en fazla eser vermiş olan tarihçilerden biridir. Eserlerinin büyük bölümü dünya kitaplıklarında ve kataloglarında yer aldı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Rumeli'den Türk Göçleri (2 cilt, 1968, 1970), *Fransız Belgelerine Göre Midhat Paşa'nın Sonu* (1970), *Contribution a l'Histoire des Populations Turquises en Bulgarie 1876-1880* (1876-80'de Bulgaristan'dan Göçler, 1966), *Malta Sürgünleri* (2. bas. 1985), *Bulgaristan Türkleri* (1986), *Ankara... Ankara: Bir Başkentin Doğuşu* (1990), *İngiliz Belgelerinde Atatürk: 1919-1938* (yay. haz., 2.bas.1992), *Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları* (haz. Bilal Şimşir, 1993), *Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Anlaşmalar, 1990-1992: Kırgızistan, Özbekistan ve Çok Taraflı Anlaşmalar* (1993), *Lozan Telgrafları: Türk Diplomatik Belgelerinde Lozan Barış Konferansı* (1994), *Bizim Diplomatlar* (1996), *1878-1918 Yıllarında Türk-Rus İlişkileri* (1999), *Doğunun Kahramanı Atatürk* (1999), *Şehit Dip-*

lomatlarımız 1973-1994 (2000), *Türkiye Arnavutluk İlişkileri* (2001), *Atatürk ve Afganistan* (2002), *AB-AKP ve Kıbrıs, Ermeni Meselesi* (2005).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyicilcr (c. VI, 1969), Bilâl N. Şimşir / Türkiye Arnavutluk İlişkileri (2001).

ŞİMŞİR, Sebahattin

Tarih araştırmacısı. 9 Şubat 1966, Kayapa beldesi / İvrindi / Balıkesir doğumlu. Kayapa İlkokulu, Bandırma Şehit Süleyman Bey Ortaokulu, Balıkesir Muharrem Hasbi Koray Lisesi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1990) mezunu. 1990 yılında Ege Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümünde okutman olarak çalışmaya başladı. Yüksek lisans ve doktora öğrenimini Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. 2001'de Balıkesir Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümüne okutman olarak geçti. 2002'de Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Genel Türk Tarihi Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı.

Sabahattin Şimşir

Makalelerini ve diğer yazılarını 1992'den itibaren *Türk Dünyası Tarih Dergisi, Azerbaycan Türk Kültür Dergisi, Türk Yurdu, Türk Diplomatik, Yesevi, Yeni Türkiye, Kardaş Edebiyatlar, Orkun, Türk Kültürü, Türkiyem Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları, Yeni Forum, Bilge, Hür Efe, Hergün, Kurultay* dergi ve gazetelerinde yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Mehmet Emin Resulzade'nin Türkiye'deki Hayati Faaliyetleri ve Düşünceleri* (1995), *Azerbaycanlıların Türkiye'deki Siyasî ve Kültürel Faaliyetleri* (2001), *Azerbaycan'ın İstiklal Mücadelesi* (2002).

YAYINA HAZIRLAMA: *M. Emin Resulzade / Azerbaycan Problemi* (Perihan Mete ile, 1996), *M. Emin Resulzade / Stalinle İhtilal Hatıraları* (1997), *Mehmet Emin Resulzade'nin Meclis Konuşmaları* (2003).

HAKKINDA: Cansever Tanyeri / Mehmet Emin Resulzade'nin Sadri Maksudi Arsal'a Yazdığı İki Mektup (Kardaş Edebiyatlar, Ocak-Şubat-Mart 1995), Aydil Erol / S. Şimşir, Mehmet Emin Resulzade'nin Türkiye'deki Hayati, Faaliyetleri ve Düşünceleri (Türk Dünyası Araştırmaları, Nisan 1996), Ali Birinci / Türk Yılı 1928 (Türk Ocakları Yıllığı, 1997), Ertuğrul Yaman - A. Kemal Bolaç - Ahsen Esatoglu / Türkiye'deki Türk Dünyası (1998), İsmail Çağrı Özcan / Türkiye'de Akademik Araştırmaların Ulaştığı Sonuca Bir Örnek Turan'dan Bozkurt'a II (Türk Yurdu, Temmuz 2002), Cengiz Çağla (Azerbaycan'da Milliyetçilik ve Politika, 2002), Ömer Özcan / Sovyet Mahkûmu Türklerin Muhaceretteki Mücadelelerinden Bir Safha: Türk İlleri Cephesi (Türk Yurdu, Mart 2003), Gülben Mat / Azerbaycanlıların Türkiye'de Siyasî ve Kültürel Faaliyetleri (Türk Dünyası Araştırmaları, Nisan 2003).

ŞİMŞİRGİL, Ahmet

Tarih araştırmacısı. 1959, Boyabat / Sinop doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Boyabat'ta tamamladı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1982) mezunu. 1983 yılında aynı üniversitede tarih bölümünün araştırma görevlisi sınavını kazanarak çalışmaya başladı. 1985'te "*1520 Tarihli Tapu-Tahrir Defterine Göre Amasya Sancağı*" adlı tezle yüksek lisans yaptı. 1989 yılında Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne geçti. 1990'da "*Osmanlı Taşra Teşkilatında Tokat* (1455-1574)" adlı çalışmasıyla doktorasını tamamladı. 1991'de yardımcı doçent, 1997'de "*Uyvar'ın Türkler Tarafından Fethi ve İdaresi 1663-1685* adlı çalışmasıyla doçent oldu. Çalışmalarını aynı üniversitede Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Yeniçağ Osmanlı tarihi alanındaki makalelerini *Güney Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, Tarih ve Düşünce, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Bir Dergisi, Tarih İncelemeleri Dergisi, Tarih ve Medeniyet, Tarih ve Düşünce* dergileri ile *İstanbul Armağanı, Hakkı Dursun Yıldız Armağanı* ve *Osmanlı Ansiklopedisi*'nde yayımladı. *Uyvar'ın Türkler Tarafından Fethi ve İdaresi* (1663-1685) adlı bir basılı eseri vardır.

ŞİNASİ

Şair ve yazar (D. 1826, İstanbul – Ö. 13 Eylül 1871, Cihangir / İstanbul). Asıl adı İbrahim Şinasi olup, Bolulu Mehmet Ağa'nın oğludur. Babası, topçu yüzbaşısı iken Türk-Rus Savaşında esir düştü (1827). Şinasi'yi annesi yetiştirdi. İlköğrenimini Mahalle Sıbyan Mektebi ve Fevziye Okulunda tamamladıktan sonra Tophane Müşirliği Mektubi Kaleminde memur olarak çalışmaya başladı. Arapça, Farsça ve Fransızcayı bu yıllarda öğrendi. Devlet hesabına gönderildiği (1849) Paris'te maliye, matematik ve sosyal bilimler alanında öğrenim gördü. Fransızcasını ilerleterek dil ve edebiyat alanında çalışmalar yaptı. Fransız şair ve yazarlarından Lamartine, Ernest Renan, Litre ile tanıştı, toplantılarını izledi. XII. yüzyılın akılcı ve XIII. yüzyılın hukukçu, inkılapçı şairlerinin etkisinde kaldı. Sociate Asiatic'e üye oldu. Türkiye'ye dönüşünde önce eski görevine, kısa bir süre sonra da Maarif Meclisi üyeliğine atandı. Mustafa Reşid Paşa ve Yusuf Kamil Paşa tarafından himaye gördü. Bir ara üyeliğine son verildiyse de Reşid Paşa yeniden sadrazam olunca görevine geri alındı.

Şinasi daha sonra memurluğunun yanı sıra, fikirlerini yaymak için

Şinasi

ŞİNASİ

ŞAİR EVLENMESİ

Beşinci Sahne

MÜŞTAK BEY - ZİBÂ DUDU

MÜŞTAK BEY — Vay, mahalleli beni zorla güvey mi koyacaklar?

ZİBÂ DUDU — Vet. Ya güvey koyarlar, ya hapse...

MÜŞTAK BEY — Böyle karı ile bir evde yatmaktansa safâ-yı hatırla (44) hapiste yatmak daha hayırlıdır.

ZİBÂ DUDU — Hele sen bir kerc hapise gir de bak!.. Çekeceğin eziyetler yüzünden ne dertlere uğrarsın...

MÜŞTAK BEY — Adam sen de! Sayende peyda ettiğim borçlularımın duası berekâtiyle pekâlâ sapasağlam yaşarım (45).

ZİBÂ DUDU — Ya hasta olursan ezkazâ?

MÜŞTAK BEY — Ya borçlularım da bana hekim gönder meyip baktırmazlarsa farazâ? (46).

ZİBÂ DUDU — Ay, ne yapabilirsin?

MÜŞTAK BEY — Sonra kendilerine büyük zararım dokunur.

ZİBÂ DUDU — Ne zararın dokunacakmış bakayım?

MÜŞTAK BEY — Kör olayım, onlara nisbetime ölürüm haa!.. (47)

Altıncı Sahne

MÜŞTAK BEY - ZİBÂ DUDU - HABBE KADIN - EBULLAKLAKATÜ'LENFİ - BATAK ESE - MAHALLELİ

EBULLAKLAKA (başında bir dildâde* ile tebdil-i kıyafet ve lisaniyle "ayın" ları çatlatarak ve "kaf"ları patlatarak) (48)

— Sanki bir telûş ile beni böyle uykudan kaldırıp getirtmenin ne mânâsı var? Ortaoyununa çıkar gibi bakın şu kıyafetime!.. Ayıp.. Gürültünüz ne oluyor?

ZİBÂ DUDU (entarisinin ön eteğiyle başını örtmüş olduğu halde, Ebullaklaka'nın elini öper) — Amanın efendim, güvey olacak şu herif isteye dileye aldığı şu hanımı, şimdi istemiyor. Bütün saçını başını yoldu. O şöyle dursun, yenge kadınla bana bir söylemediği edepsizlik kalmadı. Size nakletmeye utanıyorum (49).

EBULLAKLAKA (Müştak Bey'e) — Vay namussuz vay!..

MÜŞTAK BEY — Efendim, kerem ediniz. Bendeniz de bildiğim kadar hakikatı size anlatayım.

EBULLAKLAKA — Sen sus sefih! Kadın ninen gibi biçare hatun yalan mı söyleyecek (50)?

ZİBÂ DUDU — Efendim, bu kızı mutlaka almalıdır.

EBULLAKLAKA — Almalı ya; almazsa ırzına leke sürmüş demek olur. (mahalleliye) Öyle değil mi komşular?

MAHALLELİ — Hay haay!..

MÜŞTAK BEY — Alamam efendim. Bunda bir yanlışlık var; zira bana nikâh ettikleri kız bu değildir, bunun küçüğüdür. Ben onu isterim.

EBULLAKLAKA — Hayır, sana nikâh ettiğim büyük kızdır.

MÜŞTAK BEY — Değildir.

EBULLAKLAKA — Vay! Sen beni de yalancı çıkarıyorsun haa?.. Bu ne yüzsüzlüktür!..

BATAK ESE — Efendi; biliyo musunuz ki ben bunun daha bilmem nelerini bilürün... Durun size deyivereyin: Ben bekçi olduğumdan için geceleri mahallede dolanırken buna çat pat çak sokak ortasında irasî geliyorun. Bir kere kendiceğine nereden geliyosun diye sormcak oldum, bana ne gar-şuluk verse eyü; taratordan (tiyatro) geliyon, demesün mü? Bu beni masharalığa alma değil de ne demektir? Bakın şu ahmaga!..

MÜŞTAK BEY — Vay ferasetli adam vay!..

BATAK ESE — Feres alî adam sensin. Ulan hayvan, bana kötü laf söyleyip durma. Şimdi sana fan fin demeyü gösterürün (51)!..

EBULLAKLAKA — Bu herif hem edepsiz, hem deli.

BATAK ESE — Benim aklıma kalırsa hem hapishaneye koymalı, hem timarhaneye.

EBULLAKLAKA — Bana danışırsanız, her şeyden evvel, edepsiz ilâmını (52) alalım da bir daha mahallede oturtmayalım. Artık (onu) istemeyiz.

MAHALLELİ — İstemeyüz!..

(*Şair Evlenmesi*, 1989)

en güzel vasıtanın gazete olduğunu düşünerek, gazetecilik ve çeviri çalışmaları yapmaya başladı. Önce Agâh Efendi ile birlikte ilk Türkçe gazete olan *Tercüman-ı Ahval*'i (1860), sonra tek başına *Tasvir-i Efkâr* (1862) gazetelerini çıkardı. Bu gazetede çıkan yazılarında devlet yönetimini eleştirdiği gerekçesiyle Maarif Meclisi üyeliğinden uzaklaştırıldı (1863). İki yıl sonra, Fransa'ya kaçarken gazetenin yönetimini Namık Kemal'e bıraktı (1865). Paris'te kaldığı yıllarda Jön Türkler'in siyasi çalışmalarına katılmayarak kitaplıklarda dil ve edebiyat çalışmaları yaptı. Büyük bir *Türkçe Sözlük* hazırlamak için çalışmalarını sürdürdü. 1869 sonbaharında İstanbul'a döndüğünde bir basımevi kurarak kitaplarının basımıyla uğraştı. Paris'te çıkardığı büyük sözlüğü basmaya giriştiği sırada beyninde çıkan bir ur yüzünden sağlığı bozuldu, çalışmaları yarım kaldı. Kırk beş yaşında Cihangir'de beyin tümöründen ölen yazar, Ayaz Paşa Mezarlığında toprağa verildi. Ancak sonradan bu mezarlığın kaldırılması nedeniyle mezarı kayboldu.

Tanzimat edebiyatının kurucularından olan İbrahim Şinasi, şiirlerinden çok Batı edebiyatı türlerinin ilk tanıtıcısı olması bakımından edebiyatımızda önemli bir yere sahiptir. Batı şiirini tanıtmak amacıyla Fransızcadan ilk şiir çevirilerini yapan Şinasi, ilk yerli tiyatro eseri sayılan *Şair Evlenmesi*'nin de yazarıdır. Bu eserinde rüşvetin kötü sonuçları, aracı kadınların fesatçılığı gibi konulardaki sosyal yergilerin yanı sıra, ad sembolizasyonu (oyunun kişilerine, oynadıkları karakterlere uygun adlar verilmesi) da görülür.

Şinasi şiirde bazen Divan şiiri formları ve sanatlı söyleyiş özelliğine bağlı kalırken bazen de şiirini mecaz ve mazmunlardan arındırmaya çalıştı. Divan edebiyatındaki "parça güzelliği" anlayışına karşı "konu birliği" ve "bütünde güzellik" anlayışını savunan şair, modern Türk şiirinin öncüsü olarak görülmektedir. Dönemi için yeni sayılan Batı kavramlarını şiirlerinde kullanan ilk şair olarak bilinen Şinasi, "halk için sanat" ilkesini benimsediğinden "kanun, adalet, hak, akıl, millet, vatan, medeniyet" vb. temaları şiire sokan bir şair olarak dikkat çekti. Ayrıca nesirde uzun, süslü, karmaşık ifadelerle dolu cümleler yerine, daha yalın ve sade bir yazı dili

ŞİNASİ VE DİL

Ahmet Hamdi Tanpınar

"Şair evlenmesi", bizi, Şinasi'nin nesrinden, hattâ şiirinden ziyade, onun, hareket noktalarından birine götürmektedir. Çünkü bu piyesle, öbür eserlerinden çok farklı bir şekilde, ne yapmak istediğini görürüz. O zaman, "Durûb-ı emsâl-i Osmaniye"nin bir tesadüf olmadığını anlarız. O, asıl kaynak tanıdığı halka doğru gitmek istiyordu. Vâkıa, "Durûb-ı emsâl-i-Osmaniye" bizde bu yolda ilk hareket değildir. Fakat, Şinasi geniş bir görüşle, ilk hamlede yapılacak şeyi yapmıştır. Bu itibarla, onun bu uyarışı Kamus ve Gramerde tamamlamaya çalışması tasavvur edilmeyecek bir şey olmaktan çıkar. Kaldı ki, Şinasi'de başladığı işi sonuna kadar götürmek, âdeta kendisine musallat bir fikir yapmak gibi bir hususîlik vardı.

Şinasi'nin "gramer"inden bu gün elde bir şey yoktur. Bununla beraber, Türkçenin sentaksı üzerinde bu kadar yakından düşünen bir adamın lisanın bünyesini bir mesele olarak almaması kabil değildir. Kaldı ki "Ruznâme-i ceride-i havâdis" ile arasında geçen meşhur "Mesele-i Mebhusetü anka" münakaşasında, muarızı ona tarîz yoluyla : "Acaba Tasvîr'de hilâf-ı mevzuat sudûr eden değâvi, neşrine hazırlandığı yeni sarf mecmuasından bir mukaddime midir?" diye bir sual sorar. Şinasi'nin bu tarize cevabı, vakıa red mahiyetindedir : "Ruznâme muharririnin beyan eylediği Sarf mecmuası, inşa mübtedilerinin kavâid-i Arabiyece tahsillerini teshil için marifetimizle tertib olunmuştu. Evâlinden bir cüzü usûl-i Meclis-i Maârifce tasdik olunup neşri hakkında irâde-i seniye sudûr etmiştir".

Bu cümlelerin işaret ettiği bir hakikat vardır, o da, Şinasi'nin dil üzerinde çalıştığı, velev Arab grameri bile olsa, bu iş için bir ehil tanınması ve vazifelendirilmesidir. Çok muhtemeldir ki, Şinasi sonradan bu eseri tamamlamış olsun. Hattâ, "Ruznâme" muharriri ile yaptığı münakaşadan sonra bunu yapmayı düşünmüş olması daha çok muhtemeldir.

"Lügat" meselesi daha karışıktır. Ebuzziya'nın bu kamus için verdiği malûmat o kadar sarihtir ki, bu hususta hiç bir şüphe edilemez. Şinasi'nin Paris'te topladığı notaların İstanbul'da yavaş yavaş tanzim ederek bir hattata temize bile çektirdiğini sarahatle söylediği gibi, Paris'teki ikameti esnasında hayatının da hemen hemen bu işin etrafında tanzim edildiğini söylemektedir. "Muhallefât-ı Şinasi ve ahvâl-i hususiyesi" adlı makalesinde ise, ölümünden sonra terekesi tesbit edilirken bu müsveddelerin bulunduğu sandığı gördüğünü ve bu sandığın veresesine teslim edildiğini açıkça yazmaktadır. Yine Ebüzziya, Şinasi'nin, lügatini bastırmak için, son günlerini geçirdiği Sarmagir'deki evinin bahçesinde kâgir bir matbaa yaptırdığını ve Paris'ten lugati için lâzım olan "çince, uygurca, sanskritçe" kelimeler için harfler ve şekiller getirttiğini söylüyor. Bu son rivayetin sıhhat derecesini tayin edemeyecek bile, o sayede Şinasi'nin bütün Türk lehçelerini içine alan ve etimolojik hususiyetler üzerinde duran bir kamusa çalıştığını öğreniyoruz.

Pavet de Courteille, meşhur lugatının mukaddimesinde Şinasi'den "âlim hocam ve dostum" diye bahsettiğine, Littré ile dostluğunda o kadar ısrar edildiğine göre, Şinasi'nin devrin büyük müsteşrikleri ve filologları ile münasebette bulunduğu âşikârdır. Garplı kaynaklarda yapılacak daha sıkı araştırmaların bize Şinasinin adıyle sık sık karşılaşmak fırsatını vereceğine eminiz. Bütün bunlar gözönünde tutulursa, Şinasi'nin böyle bir lugat çalışmasına başlamış olması gayet tabii addedilebilir.

Bizce bu lugatin, veresesi elinde kayholmuş olması ihtimali kuvvetle vardır. Filhakika Peşte Milli Kütüphanesindeki Lugat-ı Şinasi'nin kendisinin olmadığını Muallim M. Cevdet'ten sonra iyice biliyoruz.

Bununla beraber, bu lugat için Ebüzziya'nın u harfine kadar biner sahifeden mürekkep on dört ciltlik diye verdiği malûmat, bize oldukça mübalâğalı görünmektedir. Meğer ki, Ebüzziya, kelimelerin fişlerini sahife addetmiş olsun. Esasen, ölümüne dair yazdığı makalede böyle bir malûmat yoktur.

Diğer taraftan, " Tasvir "in dört yüz onbir numaralı nüshasında Nâmık Kemal, yazdığı bir yazıda lugat meselesini edebiyatımızın diğer mühim meseleleriyle beraber münakaşa etmiştir. Nâmık Kemal, bu yazısında "Bazı mahafilce [...] Kamus ve Burhan"ın muhteviyatının garp usulü bir lûgat haline getirilmesinin düşünüldüğünü söyledikten sonra, bu tarzda bir çalışmanın ihtiyaca kâfi gelmiyeceğini, bize lâzım olanın, yeni konan istılahlarla her iki dilden dilimize geçmiş kelimeleri alan büyük bir Türkçe sözlük olduğunu anlatır. Bu yazıda bahsedilen tasavvurun, Şinasi lugatı ile alâkalı olup olmadığı sorulabilir.

(*19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 1956)

geliştirdi ve anlaşılmayı ön plana aldı. Bu yüzden edebiyatımızda noktalama işaretlerini ilk defa kullanan yazar da Şinasi'dir. Gazete, şiir, çeviri, tiyatro türleri dışında fabl, makale, derleme, folklor ve eleştiri türünde çalışmaları da bulunan yazarın kısa bir ömür sürmüş olması ortaya koyduğu eserlerin sayısının az olmasına yolaçmıştır. Sözlük çalışmalarının kaybolması da dilimiz adına büyük bir kayıp olarak kabul edilmektedir. Şinasi'nin en önemli eseri çıkardığı gazeteler ve bu gazetelerde yazdığı makalelerdir. Türkiye'de makale, özellikle baş makale türünün onun elinde canlandığı söylenir. Makaleleri genellikle gazetenin önemi, değerli kitapların tanıtımı, Rus gazetelerinin Türkiye aleyhine yayınları, siyasi, sosyal, edebî, malî ve kültürel konular üzerinedir.

"Şinasi Türk halkının dehasına inanmış ileri bir aydın tipidir. Halka duyduğu bu saygı ve sevgi ile tam bir Avrupalı olarak önceki ve sonraki birçok sanatçılarımızdan ayrılır." (Ahmet Kabaklı)

"Hayatının sonun doğru herkesten uzak, garip bir sükût içinde yaşayan bu zekâya Türk irfanının Avrupalılaşmasını, yani yeni bir dünya görüşü içinde kendimizi bulmayı borçluyuz. Filhakika parça parça gelen ve mahdut hedeflerin ötesine geçemeyen yenilikleri muayyen bir istikamette toplayan ve hamleyi en muhtaç olduğumuz şekilde cemiyete döndüren o olmuştur." (Ahmet Hamdi Tanpınar)

"Şinasi gibi allâme-i edeb ve muhyî-yi edeb olan bir zât hakkında velev sırf tahsîn yolunda olsun söz söylemek haddimin fevkindedir. Şu kadar diyebilirim, ki müşârûn ileyh galatât-ı bi-edebânenin Azra'ili ve lisan-ı hakikat olan edebiyat-ı cedidede gördüğümüz isti'dâd-ı Kemal'in pederidir.

"Onun sayesindedir ki bu günkü günde vatanımızda ifâde-i merâma muktedir olan ashâb-ı kabiliyyet, düşündüğünü yazabiliyor, yazdığını okuyanlara beğendiriyor; Binâenaleyh hepimiz Şinasi'nin ma'nevî evlâdıyız.

"Meşhur Volter'e, Fransız şuarâsından (Corneille)in eş'ârını mu'âheze ettiği zaman 'Racine'in eş'ârını da mu'âheze etseniz' denilmiş; o da: 'Pekâlâ. Her söylediği mısrâ'ın altına benim tarafımdan, muhayyer-i ukûldür; diye yazverin olsun bitsin.' demiş. Ben Volter değilim. Fakat Volter Türk olaydı, Racine'nin eş'ârı hakkın-

da söylediğini burada şüphe etmem, ki Şinasi'nin inşâsı hakkında söylerdi." (Ebuzziya Mehmet Tevfik)

"Hangi senede olduğu hatırımda değildir. Fakat zannıma göre 78 sene-i Hicriyesinde olacak (Milâdi 1861) bir ramazan günü kitap aramak için Sultan Bayazıd Camii avlusundaki sergilere girdim. Elime ta'lîk yazı litograf basmayla bir kağıt parçası tutuşturdular. Yirmi de para istediler. Parayı verdim, kağıdı aldım. Üstünde ilâhi ünvanı gördüm. Derviş Yunus ilâhisi zannettim. Bununla beraber okumağa başladım. O ilâhi ne idi biliyor musun, ne idi? Beni, yazdığım yazının şimdiki derecesine isal etmeğe, milletin lisanını, şimdiki hâlini getirmeğe sebeb-i müstakil olan ilâhi bir ilâhi idi . Sade fikre ne kadar da yakışır. Mebâdisi şudur: 'Hak teâlâ âzâmet âleminin pâdişehî / Lâ-mekândır olamaz devletinin taht-gehî'. Yazdığı şeyleri gördüğüm, hatta beğenmediğim Şinasi'nin ilâhi bir hâkim olduğunu o şiirden anladım. Fakat fikrimi tamamiyle edebiyat arkadaşlarıma anlatamadım. Gittim, kendini buldum.

"Gazetesine muîn oldum. Merhum Şinasi Tasvir-i Efkâr ile edebiyât-ı sahîhaya Osmanlı lisanında tesis etti. Ben de güya muîni idim." (Namık Kemal)

ESERLERİ:

Tercüme-i Manzume (şiir çev., 1859, Süheyl Beken tar. yeniden bas., 1960), *Şair Evlenmesi* (1 perdelik komedi, 1860, Fevziye Abdullah Tansel tar. yeniden bas. 1960), *Müntehabât-ı Eş'ar* (şiirlerinden seçmeler, 1862, Süheyl Beken tar. yen. bas., 1960), *Durub-i Emsal-i Osmaniye* (atasözleri, 1863; Ebuziyya Tevfik'in kattığı 4 bin atasözüyle birlikte yeni bas., 1885), *Müntehabât-ı Eş'ar, Tasvir-i Efkâr* (seçme makaleler, 3 cilt, Ebüzziya Tevfik tar. derlenerek, 1885, Fevziye Abdullah Tansel tar. yeni bas., *Makaleler* adıyla 1960).

HAKKINDA: Ahmet Rasim / İlk Büyük Muharrirlerden Şinasi (1927), Hikmet Ertaylan / Şinasi (1932), Mustafa Nihat Özön / Şair Evlenmesi (1940), Ali Nihat Tarlan / Tanzimat Edebiyatında Hakiki Müceddid (Tanzimatın 100. yıldönümü dolayısı ile çıkan Tanzimat adlı kitapta, 1940), Ahmet Hamdi Tanpınar / 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi (1942), Muallâ Anıl / Müntehabât-ı Eş'arım-Divan (1945), Hikmet Dizdaroğlu / Şinasi (1945), Necmeddin Halil (Onan) / Namık Kemal'in Ta'lîm-i Edebiyat Üzerine Bir Risalesi (1950), Mehmet Kaplan / Şiir Tahlilleri (1954), Ömer Faruk Akün / Şinasi'nin Fatin Tezkiresi Baskısındaki Yeni Biyografik Bilgiler, Kenan Akyüz / Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi (1958), Gündüz Akıncı / Batıya Yönelirken Şinasi (1962), Satı Erişen / Şinasi (1964), M. Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri, Mehmet Kaplan / Şinasi'nin Türk Şiirinde Yaptığı Yenilik (İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, c. 2, sayı: 1-2), Şemsettin Kutlu / Tanzimat Dönemi Türk Şiiri Antolojisi (1973), Mahir Ünlü / Örnekleriç Şinasi, Kişiliği-Yapıtları (1995), Hüseyin Çelik / Şinasi (Ziyad Ebuzziyad'ın bıraktığı çalışmalar tamamlanıp notlar eklenerek, 1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Baki Asiltürk / Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Avrupa (2000), Serap İncegümüş / Gezi Edebiyatımıza Önemli Bir Katkı (Cumhuriyet Kitap, 26.4.2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

ŞİPAL, Kâmuran

Hikâyeci, çevirmen. 24 Eylül 1926, Adana doğumlu. İlk ve ortaokulu Adana'da okudu. İstanbul Pertevniyal Lisesi (1946), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü (1955) mezunu. Bitirdiği bölümde iki yıl asistanlık yaptıktan sonra Almanya'ya gitti. Dönüşünde başladığı (1960) İÜ Yabancı Diller Yüksek Okulunda Almanca okutmanlığını emekliliğine kadar sürdürdü.

Kâmuran Şipal

Sanat hayatına *Varlık* dergisinde şiir yayımlayarak başlamıştı (1949). İlk öyküsü de *Varlık* dergisinde (Haziran 1951) çıktı. Sonraki yıllarda hikâye, inceleme ve çevirileri *Varlık*, *Yelken*, *Türk Dili*, *Ataç*, *Dönem*, *Yeni Dergi* vd. dergilerde yer aldı. Hikâyeye yeni başladığı döneminde *Türk Dili* dergisinin açtığı bir hikâye yarışmasında (1953) ödül almıştı. *Elbiseciler Çarşısı* (1964) adlı kitabıyla 1965 Sait Faik Hikâye Armağanını M. Özay ile paylaştı, *Köpek İstasyonu* (1988) ile Türkiye Yazarlar Birliği 1988 Hikâye Ödülünü kazandı. Ayrıca Alman edebiyatından ve Franz Kafka'dan yaptığı çevirilerle tanındı.

Başlangıçta klasik hikâye düzenine uyan, geleneğe bağlı, olay, zaman ve yer koşullarına bağlı bir hikâye yazdı. Yalnızlık, tedirginlik, mutsuzluk, çaresizlik, ayrılık ve pişmanlık gibi temaları geleneksel öykü düzeni içinde, Kafkavari bir anlatımla işlemeye çalıştı. Genellikle, orta tabaka ve çevrenin baskısına karşı tepkileri olmayan insanları, umursamazlıkları, savaşma gücünden ve eylemden yoksunlukları içinde işledi. Hayal gücünün payını en az dereceye indirmiş bu öykülerde, biri Öztürkçe biri de daha ılımlı bir Türkçe olmak üzere iki ayrı dil kullandı. *Buhûrumeryem* adlı kitabında klasik hikâye anlayışından uzaklaştı. Şipal'in kişileri genelde yalnızdır ve bu yalnızlık, arkadaşsızlık içinde bir de cinsel sıkıntı etkisiyle ruhsal bunalıma düşmüşlerdir. Bu bunalımı, çeşitli hikâyelerinde, çeşitli durumlar içinde ve başarılı olarak verebilmiştir.

"Kâmuran Şipal, 'insanlığın iyiliğini' kendisine 'dert edinmiş', 'bunun için sevgi'yi ana ilke olarak almış' bir yazardır. O, 'bireyleri arasında ayrım gözetilmiyen insanlığın düşüncesini' savunmaktadır. Hayalle, ütopya ile kendini aldatmak istemiyor; 'günlük hayatta karşılaştığı', 'bildiği, gördüğü, tanıdığı insanları sevmek' ve sevindirmek çabasında. Sonsuz sevgi ile kucaklıyor insanları. 'Sevinç, haz, ferahlık duyguları ile insanlığa karşı bir güven duygusu' varlığını sanıyor. Çevresine doğru 'sıcak, yumuşak, ışıl ışıl birşeylerin artsız arasız aktığını' duyuyor." (Hikmet Dizdaroğlu)

"Şipal'in öyküleri, Buhurumeryem ve Büyük Yolculuk'a göre zaman zaman dil olarak yorgunluk belirtileri gösterseler de, iyi ölçülüp biçilmiş, tüm öğeleri yerli yerinde, kurguları sağlam ürünler. Gerek konuların doluluğu, gerekse anlatımlarının sıcaklığıyla daha ilk satırlarında okuyanı çekiveriyorlar." (Ramazan Dikmen)

"Onun hikâyelerinde bir başlangıç, bir düğüm ve düğümün çözülüşü gibi bir teknik yoktur. Gerilimler vardır ya da yoktur. Onun için sorun, vermek istediğini, söylemek istediğini en iyi bir biçim içinde verebilmektir. Hikâyelerini incelediğimizde, Şipal, gerek söylemek istediğini söylemekte ve gerekse bunu biçimle tam olarak bağdaştırarak, özle biçimi iyice eritip kaynaştırarak yerine getirmektedir. Şipal, uzun yıllar Kafka üzerinde durmuş, onun üzerinde çalışmış, yapıtlarını okumuş ve dilimize çevirmiş bir sanatçıdır. Sanıyorum ki, Kafka üzerine onun kadar eğilmiş bir

KAMURAN ŞİPAL

YED-İ BEYZA

Bir adam saçlarında kır, tek başına kaldığı evine bir an önce kendini atmak üzere hızlı hızlı, adeta gözlerini yumarak yürüyor yolda. Sabahtan beri çok şey görmüştür, çok yüzler görmüştür. Sivri oklar gibi sağdan soldan fırlatılan bakışlar altında yorgun düşmüş, arada bir yavaşlıyor, sonra açıyor adımlarını. Eve gelince yatağa arka üstü uzanıyor. Yeniden yatakta arka üstü. Kaç yıl? Arka üstü. Kaç yıl? Ağır ağır sızıyor gözeneklerinden balıkçı meyhaneleri önünde akşamın mor alacakaranlığı iniyor ağır ağır, gözeneklerinden sızıyor, morumsu -ağır- ağır çöküyor üzerine, bastırıyor. Kaç yıl önce örülmeye başlayan ağ. Anımsamaların ağı yavaş yavaş serpiliyor üzerine. Bir Fransız erkekle İspanyol eşi. Kenti gezdirmişti bütün gün. Işıl ışıl siyah gözler. Bütün bir gün gezdirmişti. Nazlı ve nazenin bir vücut. Bütün gün gezdirmiş ve akşamı bir gazinoya götürmüştü. Pembe küçük bir yüz. Gazino rüzgarlıydı ve kadın omuzlarını içeri çekmişti. Kadın omuzlarına atmıştı ceketini ve yüzüne bakmıştı. İki de bir bakmıştı. Semaverle çay içmişler ve bakmıştı. İri halkalar, altın küpeler görmüştü kulaklarında. Ve kadının kulaklarında görmüştü. İlk ürperti, ilk irkiliş. Yayvan kulak memelerinde görmüştü. Ve ince elleri vardı, bir piyano çalmaya hazırlanır gibi masa üzerine boylu boyunca uzanan parmaklar. Boğum boğum halkalar, halka halka boğumlar. İlk kez ateşten sıvı, içten içe yürüyen sıvı; fosfor ve naftalin karışımı eriyik. Bir ara çayı sürerken eli eline dokunmuştu kadının. İri iri küpeler. İri iri halkalar. Ve boğum boğum halkalar dokunmuştu ve elini çekmişti. El çekmişti ve önden yürümüştü kadın. İri iri halkalar yürümüştü. Ve sıcacık ceket. Kadının ten kokusu. Halka halka dağılan koku. Ateşli kanın kokusu. İspanya. Ve esnek yaylar çizerek yürümüştü kadın. Ertesi gün otele gittiğinde kocası çıkmıştı. Karısı özür diliyordu, başı ağrıyordu karısının, o günkü geziye gelemeyecekti. Adamın kendisi de özür diliyordu, başı ağrıyordu, akşam gideceklerdi, gezi programının kalan bölümünün iptali gerekiyor ve çok teşekkür ediyorlardı.

Bir adam, saçlarında kır, tek başına kaldığı evinde, kendini soyunmadan üzerine attığı yatakta arka üstü uzanırken bir ara dalar gibi oluyor. Ve tuhaf düşler görüyor. Bir kadın, yüzünü pek seçemediği bir başka kadına memelerinin daha doğrusu memeleri arasındaki oluğun gittikçe küçüldüğünden ve aşığılara kaydığından yakınıyor. Bir ara bir kahvede buluyor kendini. Dışarıdan biri girip oradakilere sorular sorıyor. Derken birine geliyor sıra ve bu biri sorulan sorunun cevabını dışarıda vermek istediğini söylüyor. Soruyu sorunla cevabı verecek olan dışarı çıkıyor. Arkalarına takılıyor. Bir kaldırımda yürüyor, tam köşeyi dönerken iki arkadaşı görüyor kendisinin; arkadaşları onun öyle kar altında yürümesine acıyorlar. Bir başka sahne. Bağlık bir yer. Bir çardak. Yüksek bir merdiven. Merdiven başında bir kalabalık. Merdivenden çıkılması yasak edilmiştir, ama çıkıyor. Yukarıdan balkınca bıçaklar görüyor aşağıda, bir sürü bıçak, bağ bıçaklarına benziyor. Bıçakların yanında ne olduklarını pek seçemediği bir sürü renkli şeyler. Teker teker bunları alıp merdiven altındaki havuzda yüzdürüyorlar. Bunlardan en sonuncusu bir meduze benziyor ve ayaklarını çekip çekip bırakıyor suda. Derken gösteri sona eriyor ve meduzun bacakları gövdesinden ayrılıyor. Bacaklardan bir el oluyor. Baş parmak oluyor. Afişlerdeki el gibi uzamıyor parmaklar. Meduzun öbür ayakları dibe çöküyor, dipteki kumlar içerisine gömülüyor. Bunun üzerine merdivenin basamaklarını daha yukarılara tırmanıyor. Aşağıda eski Romalılardaki gibi bir tak-ı zafer. Kendisine bakan yüzü altın yaldızlı, ışıl ışıl. Birden annesini görüyor kalabalıkta ve onun burada ne aradığını bilemiyor. Elinden bir bıçak düşüyor aşağı, aşağıdakiler bıçağı ele geçirmek için koşuşuyorlar. Yukarıdan bunu yapmamalarını sesleniyor. O anda daha yukarıdan, adeta bir ağacın tepesinden düşen bir başka bıçak. Aşağıdakiler tutup tutup kaldırıyorlar: Bir balık. Bir genç adam ihanete uğramışlar gibi başını kaldırıp hınçla yukarıya, kendisine bakıyor, adeta öç alır gibi havuzun suyunu hışımla habire karıştırıyor. Havuz sanki bir niyet kuyusudur. Bir prizmadan kırılarak gelen güneş ışığı gibi renk renk içi. Yanar döner bir su. Yanıp dönüyor, aşağıdakilerin görmeyi diledikleri suretler beliriyor içinde. Dilek kuyusu. Birden kızıyor, bağırmaya başlıyor merdivenin üzerinde, ama niçin kızgın bağırdığını bilemiyor. Derken meduze benzeyen o yeşil şey çıkıyor ortaya. Dayanamayarak merdivenlerden iniyor. Feer-i bahr diye söyleniyor kendi kendine. Deminki genç adam (ansızın hep kadın olduklarını farkediyor bunların) dilek kuyusunu elde etmek için onu öldürmeyi düşündüğünü açıklıyor oradakilere. Sonra bunun bir cinayet olacağını söyleyerek vazgeçtiğini bildiriyor. Merdivenlerden iniyor ve hemen önünde, havuz başında çömelen bir kızın arkasına dikiliyor. Sonra kendisi de çömeliyor. Kız önce kızar gibi yapıyor, sonra sesini çıkarmıyor. Yeşil meduzu yakalamak ister gibi parmaklarını ileri uzatıyor. Kaygan, ıslak, yeşil bir meduz. Yumuşak dokunuşlarla sertleşiyor parmakları, kabarıyor, kalınlaşıyor. Kızın yüzünü kendisine doğru çeviriyor. Yüzünü yüzüne dayıyor. Birden ince bir bıyık beliriyor kızın yüzünde. İrkiliyor. Dehşetle uyanıyor, ter içinde uyanıyor ve durgun gözlerle tavanı seyrediyor.

Bir incir ağacının altında iki arkadaş oturmuş konuşuyorlar. Birinin saçlarında kır, biri otuzlarda. Biri yürüdüğü yoldan yorgun düşmüş, sağdan soldan uzanan, hoyrat ve haşin uzanan ellerin tehdidi altında kuşkulu, tetikte ve tedirgin. Öbürsü henüz yolun başında, bir prizmadan dökülen renkli ışıklar ortasında. Birkaç adım ötelerindeki yoldan yazlık giysiler içinde mini etekli genç kızlar ve kadınlar geçiyor. İki arkadaş başlarını çevirip çevirip bakıyorlar. Biri hemen bakıp çeviriyor başını, öbürsü uzun sürcli izliyor. İki arkadaş incir ağacının altında oturmuş konuşuyorlar. Oturundaki, toplumun seks alanındaki yasakları, bunların saçmalığını ve yersizliğini örneklerle göz önüne sermeye çalışıyor. Bir kırmızı ibikli horozun arzularının bile kutsal olduğunu, bunu yerine getirmek gerektiğini söylüyor, öbürsü gülüyor, yaşanmamış yaşanılların zırhtan giysisini üzerine geçirip saldırıya geçiyor: "Sizin bu sözünü ettiğiniz yasaklar yeni değil ki", diyor. "Bugün bile örf ve adetlerini yitirmemiş birçok ilkel kabilelerde bu yasakları görürüz", diye ekliyor, "Biliyorsunuz ilk insan toplulukları olan klanlarda her klanın bir totemi vardı. Bu toteme mensup bir erkek aynı toteme mensup bir kadınla evlenemez, onunla sevişemezdi ve bunun tersi bir davranış ölümle cezalandırılırdı. (...)

(Bulvarımeryem, 1971)

sanatçımız yoktur. Bu nedenle, Şipal, Kafka'nın estetiğine çok yaklaşmıştır. Hikâyelerinin anlatımında tam bir Kafka anlatımı değilse de ona çok yakın bir anlatım buluyoruz. Şipal, Kafka anlatımı dışında kalabilmekte ve kendi öz anlatımını kurabilmiş bulunmaktadır. Zaman zaman Kafka'nın anlatımının çekim alanına girmekle birlikte bu alandan çabucak kurtulmağı, onun büyümesinden sıyrılmağı başarmaktadır.

"Şipal'in Kafka'ya dönük bir yönü de aynı hikâye içinde çok değişik görüntüleri, değişik yaşantıları ve ruh değişikliklerini yanyana ve bazan da içiçe verebilmesidir. Bütün hikâyelerde, olaylar, başka bir deyimle içeriğin giysileri değişik görüntüler durumundadır. Bu, biraz da çağrışım tekniğinden ileri gelen bir sonuçtur. Şipal, bir içeriği anlatırken çok değişik ve birbirine bağlı çağrışımlarla sürdürmektedir hikâyelerini." (Muzaffer Uyguner)

"Kâmuran Şipal'in olgunluk çağının, yaratıcı imgelemini, bir analiz yönetimine dönüştürdüğü bir yapıt 'Demir Köprü'. Roman kişisi, uçakta başladığı yolculuğu, anımsamalarla örülü bir iç sese dönüştürür. 'Öz ben'e ulaş-

mak için çıkılan bu yolculuk, kendini aşabilmeye, kendisini kuşatan 'demir köprü'de sembolize edilen anlamlar alanına doğru yönelmeyle başlar. Gerçek bireysel kişiliğe kavuşma, bütünleme sürecini ifade eden yolculuk; büyülü kent, çocukluk, anne, gökyüzünden inen salıncak ve demir köprü gibi, anımsanan yaşantılardan, simge motiflerden geçer. Şimdi, geçmiş, an ve gelecek arasında gidip gelen roman kişisi, aynı zamanda bilinç-bilinçdışı, anneyle-çocuk, bölünmüşlükle-tamlık arasında yaratıcı bir analize girişir. Hayatı ve kendisinde saklı anlamları, artık olgunluk düzeyinde, simgeler yoluyla önce ayrıştırmaya ve daha sonra bir bütünlüğe ulaştırmaya çalışır. Böylece yolculuğa çıkan kişi, geçmişteki beni ile şimdiki beni arasında yarattığı; bilinç-bilinçdışı durumuyla, kendini gerçekleştirmiş olur. Çünkü bu analiz, onu, yaşama karşı, bambaşka bir davranışa, tutuma, yaratıcı bir değişimin olduğu yere gerilime götürecek, yeni bir ruhsal düzen yaratacaktır." (Sezer Ateş Ayvaz, *Demir Köprü* üzerine)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Beyhan* (1962), *Elbiseciler Çarşısı* (1964), *Büyük Yolculuk*

KÂMURAN ŞİPAL VE HİKÂYECİLİĞİ

Hikmet Dizdaroğlu

Hikâye, bir hayat dilimidir; hayatın tümünü değil, bir parçasını verir, bir yanını yansıtır. Böyle olduğu için işlenişinde yoğunluğu gerektirir. Romanda istediğimiz ölçüde açılıp yayılabilirsiniz dünden bugüne geçer, zamanı tersine çevirir, enine boyuna durabilirsiniz her kişi her olay üzerinde. Hikâyede bu olanaklardan yoksunsunuz. Hikâyeci, daha sınırlı - ve, bir bakıma daha güç - koşullar içinde çalışmak zorundadır. O, bir hayat dilimini, ayrıntılara girmeden, yoğun biçimde vermekle yükümlüdür. Bundan ötürü hikâyeci, yalnız yazma ve görme alanlarında değil, düşünme sanatında da usta bir kişi olmalıdır.

Kâmuran Şipal, kendine güven duygusunun belirtisi olarak, çevirileri yanında, hikâyede yazmaktadır. Hikâyelerini iki ciltte toplamıştır: ((Beyhan, İstanbul 1962, 92 s, Elbiseciler Çarşısı 1964, 76 s). Hepsi on sekiz hikaye. Yazarın sanatı üzerinde bir yargıya yetecek sayıda hikâye var demektir.

André Gide'in Günlük'ünde geçen bir sözü burada tekrarlamak isteriz: "Bir sanatçı için şu şeyin gerekliliğini savunacağım: Anahtarı yalnız kendisinde bulunan bir Dünya. Her ne kadar büyük bir şeyse de, sanatçının yeni bir şey getirmesi yetmez; ama, kişiliğindeki herşeyin yeni olması ya da yeni gibi görünmesi, herşeye kudretle renk veren mizacının aralığından gözükmesi gerektir." Kâmuran Şipal'de bu nitelikleri buluyor muyuz?

Bir kez, Feyyaz Kayacan, Bilge Karasu ve benzeri hikâyecilerde rastlanan, gelenekten ayrılmış, ona karşı, akla ve mantık düzenine başkaldırmış bir sanat anlayışı taşınmıyor. Klasik hikâye düzenine uyan, geleneğe bağlı; olay, zaman ve yer koşullarına sırt çevirmeyen bir sanatçı. Onda yeni olan hiçbir şey yok, yeni gibi görünmek eğiliminden de uzak. Bu durumda, "sıradan" bir hikâyeci olmaktan kurtulmanın kişiliğini belli etmenin zorluğu meydanda. Hikâyeleri, (Tanzimattan günümüze değin sürüp gelen) olumlu örneklerini Halit Ziya Uşaklıgil'de, Ömer Seyfettin'de, Refik Halit Karay'da, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nda, Reşat Nuri Güntekin'de gördüğümüz, belirgin çizginin dışına taşmamış. Kendinden öncekilerin ardından gidiyor, onların arasına katılıyor, onlara uyuyor. Oysa, yetişmesi, öğrenimi, yabancı ülkelerde kalışı, uğraş alanının Batıya ilişkin olması, tutumunun başka olmasını gerektirirdi. Kervanın herhangi bir kişisi olmak yerine, Batı sanat anlayışının bir temsilcisi, yeni akımlardan birinin izleyicisi kimliğinde görünmek daha yaraşırdı kişiliğine.

Kimi sanatçıların ilk adımları daha güçlü oluyor; ilk eserleri sonrakilerden bir basamak yukarı kalıyor. Kâmuran Şipal de bunlardan, hikâyelerinin sonuna not koymadığı için ne zaman yazıldığını bilemiyoruz. Ama önceki eserinde (Beyhan) topladığı hikâyeler, Elbiseciler Çarşısı'ndakilere göre daha iyi işlenmiş, daha düzenli, hikâyeler kronolojik sıra dikkate alınarak kitaplara girmişse, hikâyeciliğinin gelişim çizgisi aynı düzlem üzerinde değil. (...)

Kâmuran Şipal, belirli bir zümre ya da sınıfın savunmasını yapmıyor, bir davanın güdücüsü olmuyor. Kişileri, genellikle, orta tabakanın insanları. Çevrenin baskısına karşı tepkileri yok. Olguları gönül rahatlığıyla karşılamaları, umursamamazlıkları, savaşmama gücünden yoksunluğun sonucu. Haksızlığa uğradıkları zaman bile, derlenip toparlanma, karşı koyma, birşeyler yapma gerekliliğini duymuyorlar. Düzensizlikleri, uğradıkları haksızlıkları, mutsuzlukları olağanmış gibi karşılamaktadırlar. Bunlar mutluluğu aramayan, yaşadıkları ortamın koşullarına boyun eğmiş, tutkusuz kişiler. A.Camus'nün: "Bir insanın bizim için her zaman bilinmez kaldığı, hep bizden kaçan, indirgenmez bir yanı" kaldığı sözünü unutmuyoruz. Bu bakımdan, Kâmuran Şipal'in kişileri de aslında başka türlü, başka yaratılışta insanlar olabilir. Ama biz, yine Camus'nün belirttiği üzere, kişiler hakkındaki yargılarımızı onların eylemlerine ve davranışlarına bakarak veririz. Kâmuran Şipal'in hikâyelerinde karşılaştığımız kişiler, bu ölçüye göre, eylemden yoksun durumdalar.

Hikâyelerin bir bölüğü, oto biyografi niteliğinde. Yazarın hayatının evreleri, bu hikâyelerinin konusu olmuş. Yaşanmışlığın kazandırdığı güçten olacak, bu soy hikâyeleri bir başka hava taşıyor. Derli toplu, oturmuş, eksiklerden arınmış parçalar.

Hikâyeciliğinin temeli "hayal gücü" ne dayanmıyor. Hayalin payını en az dereceye indirmiş. Yöresinin insanları, çevresinin olayları ona yetiyor. Bu gereçleri hayal gücüyle işleyip duyarlı bir hava yaratmayı gerekli bulmuyor. Bu tutumunda kimi zaman aşırılığa düştüğü de oluyor. O zaman hikâye, bu desteyi yitirmenin yetersizliğinden kendini kurtaramıyor. Çünkü sanat, bir "ölçü" işidir. Sanatçı, bu ölçüyü kaçırdı mı ,eser, çaresiz, tökezliyecektir.

Kâmuran Şipal, hikâyelerinde iki ayrı dil kullanmaktadır. Kimilerinde arı dile yaklaşan bir Özürkeçicilik eğilimini bulmaktayız. Çoğu hikâyelerinde ise, ilmîi bir dilin belirtisini görmekteyiz. Üslubun temel öğesi dil olduğuna göre, bu ikiliğin ortadan kalkması gerek. Roman ve hikayede üslubun önemi söz götürmez. Sanatçı, dili ve o dilin üslup dediğimiz düzen içinde aldığı biçimle kişiliğini gösterebilir. Kaldı ki, Türkçe'nin izleyeceği yön artık kesinleştiği için, bu konuda kararsızlık ve tereddüdün yeri yoktur.

Beyhan cildi, hikâyeciliği için sağlam bir çıkış belgesidir. Elbiseciler Çarşısı ise, ulaşılan düzeyin altında kalmaktadır. Bundan ötürü, Beyhan ve Cam Fanus ayarında hikâyeler yazdığı sürece Kâmuran Şipal'e genç kuşak hikâyecileri arasında özel bir yer verebiliriz. O, bu nitelikte hikayeler yazacak güçte bir kişidir. Başarılı bir hikâyeci olmasına hiçbir engel yoktur. Umutla bekleyeceğiz.

(*Hisar*, Aralık 1964)

(1969), *Buhürumeryem* (1971), *Köpek İstasyonu* (1988).

ROMAN: *Demir Köprü* (1999).

İNCELEME-ANTOLOJİ: *Çağdaş Alman Hikâyesi-1945 'ten Sonra* (1962).

ÇEVİRİ: *Dava* (1964) - *Amerika* (1967) - *Bir Savaşın Tasviri* (1967) - *Hikâyeler* (1974) - *Taşrada Düğün Hazırlıkları* (1979) - *Şato* (1982) - *Günlükler* 1910-1923 (1985) - *Değişim* (1987) - *Ottla'ya ve Ailesine Mektuplar* (2. bas. 1997) (F. Kafka'dan), *Epik Tiyatro Üzerine* (1964) - *Oyunculuk Sanatı ve Dekor* (1982) - *Sanat Üzerine Yazılar* (1987) (B. Brecht'ten), *Bu Salı* (W. Borchert'ten, 1965), *Cüce ile Bebek* (öyküler, H. Böll'den, 1967), *Kafka'dan İnanç ve Umutsuzluk* (M. Brod'dan, 1968), *Otuz Yaş* (Bachmann'dan, 1969), *Genç Törless* (Öğrenci Törless'in Bunalımları, R. Musil'den, 1972), *İpnotizma ve Telkinle Tedavi* (A. Brauchle'den, 1974), *Amatör Psikanalizi* (1974) - *Psikanaliz Nedir ve Beş Konferans* (1975) - *Kitle Psikolojisi* (1975) - *Sanat ve Sanatçılar Üzerine* (1979) (S. Freud'dan), *Freud ve Psikanaliz* (1974), *Çocukta Oyunla Tedavi* (1974) - *Çocuk Vicdanı ve Biz* (1977) - *Suçlu Çocuklar ve Çocuk Mahkemeleri* (1979) - *Çocukta Ruhsal Bozukluklar ve Tedavisi* (1981) - *Çocuklarımızın Korkuları* (1997) (H. Zulliger'den), *Teneke Trampet* (G. Grass'tan, 1983), *Rilke'nin Genç Şaire Mektupları* (R.M. Rilke'den, 1983), *Gençlik Güzel Şey* (B. Necatigil ile, 1983) - *İlk Gençlik Yıllarım-Demian* (1984) - *Çarklar Arasında* (1990) - *Narziss ve Goldmund* (1990) - *Öldürmeyeceksin!* (1991) - *Yabancı Bir Gezegenden Tuhaf Haberler* (1991) - *Peter Camenzind* (1992) - *Sidarta* (1992) - *Hermann Laucher* (1997) (H. Hesse'den), *Yaşama Sanatı* (1984) - *İnsanı Tanıma Sanatı* (1985) - *Sorunlu Okul Çocuğu* (1996) (A. Adler'den), *Denemeler: Konuşmalar Söyleşiler* (1984), *Seçme Öyküler* (1989) - *Aldatılmış Kadın* (1999) - *Tonio Kröger Tristan* (1999) (T. Mann'dan), *Marakeş'te Sesler* (E. Canetti'den, 1990), *Öbür Dava: Kafka'nın Felice'ye Mektupları Üzerine* (1994), *Kadın Psikolojisi* (G. Graber'den, 1996), *Analitik Psikolojinin Temel İlkeleri* (Konferanslar, C.G. Jung'dan, 1996), *Hermann Hesse* (B. Zeller'den, 1997).

HAKKINDA: Hikmet Dizdaroğlu / Kâmuran Şipal ve Hikâyeciliği (Hisar, sayı: 12, Aralık 1964), Muhtar Körükçü / Varlık (Ekim 1964), Rauf Mutluay / Yeni Edebiyat (Kasım 1969), Muzaffer Uyguner / Buhürumeryem (Varlık, sayı: 787, Nisan 1973) - Şipal, Kâmuran (TDE Ansiklopedisi, c. 8, s. 176), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ömer Lekesiz

/ Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 3 (1999), Sezer Ateş Ayvaz / Bir Olgunluk Çağı Yapıtı (Cumhuriyet Kitap, 17.6.1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 11.11.1999), TBE Ansiklopedisi (2001, s. 772).

ŞİRET, Gürcan

Şair. 15 Şubat 1984, Edirne doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini 1990-98 yılları arasında Edirne'ye bağlı Kemalköy'de tamamladı. Lise öğrenimini ise 1998-2001 yılları arasında Edirne Ticaret Meslek Lisesinde tamamladı. Liseden sonra Londra Camping Turizm Seyahat AŞ Kapıkule Şubesinde muhasebe ve tır parkı bölümlerinde iki yıl çalıştı. 2003 yılında Balıkesir Üniversitesi Ayvalık Meslek Yüksek Okulu İşletme Bölümünde yükseköğrenim yapmaya başladığı

Şiire, on yaşında iken, iki kız kardeşin yol kenarına atıkları şiir defterini bulmasıyla ilgi duymaya başladı. Şiir çalışmalarını sonraki yıllarda yoğunlaştırdı. Şiirlerini *Sessizliğin Resmini Çizdim Suya* (2005) adlı ilk şiir kitabında bir araya getirdi.

"Gürcan Şiret, derin aşklar yaşayan ve derin romantizme giriftar olan genç ve yetenekli bir şairimiz. Gürcan Şiret, aşklarını Kafdağında yaşamak isteyen bir anka kuşu. Şairin sadece kendisi değil, şiiri de bir huma kuşu gibi, bu kuş, sürekli kozmik alemde kanat çırpıyor. Gürcan Şiret'in şiirini işte bu yüzden kozmik aleme ait unsurlar doldurur. Şair, aşklarına o kadar tutkundur ki, bir türlü kozmik alemin dışına çıkamaz. Bu kozmik alemi, romantizm penceresinden okumaktır. Bu alem zaten aşk için vardır ve bu aşkı, romantizmin en derin sularında yaşamak gerekir. (...) Gürcan Şiret'in şiiri, kendisini romantizmden uzaklaştıracağı yerde büsbütün romantizme sürüklüyor. Gürcan Şiret, tıpkı Fuzûli gibi 'aşk imiş her ne var alemde' diyor. İşte bu anlayış, kendisine, aşkın dışında düşünmeyi büsbütün imkansız kılmış. Gürcan Şiret'in şiirleri ve aşkı zamana bir çığlık gibi düşüyor." (Hasan Aktaş)

ŞİRİN, Arif

Bkz. OZAN ARİF

ŞİRİN, Mustafa Ruhi

Şair, çocuk edebiyatçısı. 2 Ocak 1955, Uğurlu köyü / Of / Trabzon doğumlu. Köyünde başladığı ilköğrenimini Maçka ve Ahlat'ta, ortaöğrenimini Of'ta tamamladı. AİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulunda Radyo-Televizyon Program Uzmanlığı yükseköğrenimi gördü (1974-78). TUSAŞ'ta memurluk yaptı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakülte-

Mustafa Ruhi Şirin

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN

ELSİZ ELDİVEN

Ben Kandehar'lı Ali, bakarım şimdi
Beş yaşın penceresinden dünyaya
Ölmedim anne ben ölmedim
Daha yakınım ülkeme ve sana
Patlayınca o camdan misket
Acıdı yırtık giysilerim bile
Elim nerde anne elim nerde?
Kime yapışmış bir pençe gibi

Ölmedim anne ben ölmedim
Öyle büyük bir sessizlik oldu ki
Sesten kuş gibi ardımda kaldı dünya
Sakın üzülme anne acıkmadım inan ki!
Sana benzeyen meleklerin ellerinde
Hiç bitmeyecek kadar gök ekmeği

Ben ölmedim anne ben ölmedim
Çemberi kim çeviriyor benim yerime?
Bombacı pilotun çocuklarından biri mi?
Üşümesin elleri ver ona eldivenlerimi
Çevirdikçe çemberi elim geri geliyor sanki
Ölmedim anne ben ölmedim ben Kandehar'lı Ali

sinin Sanat Tarihi Eğitimi Programına devam etti. TRT'nin açtığı prodüktörlük sınavını kazanarak İstanbul Radyosuna atandı (1981). Radyolar için eğitim ve kültür programları hazırladı. 1984'te İstanbul Radyosu Çocuk Yayınları Şef Prodüktörlüğüne atanarak çocuk yayınlarını yönetti. Eğitim Kültür Yayınlarında müdür yardımcılığı (1985-93); denetim ve redaksiyon müdürlüğü (1993-97) görevlerinde bulundu. İstanbul Üniversitesi Radyo-Televizyon Yayıncılığı Yüksek Okulunda metin yazarlığı dersleri (1986-91) verdi.

Şirin; Kültür Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Başbakanlık İnsan Hakları Eğitim Programı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve üniversitelerde seçici kurul üyeliği, danışma kurulu üyeliği ve müzakereci görevlerinde bulundu. Habitat II'nin Türkiye toplantısı sürecinde sivil toplum kuruluşlarının sözcülüğünü yaptı. Çocuğa yönelik kent ve ülke ölçekli hizmet, eğitim ve araştırma projeleri yönetti. Dünyada UNICEF'in koordinatörlüğünde 2001 yılında gerçekleştirilen "Çocuklar İçin Evet Deyin" kampanyası Türkiye Çalışma Grubuna sözcülük etti. İstanbul Valiliği'nce 26-27 Haziran 2000 tarihlerinde yapılan I. İstanbul Çocuk Kurultayı'nın projesini hazırladı, genel koordinatörlüğünü üstlenerek Türkiye'de ilk defa ilgili ölçekli sosyal politika metni olan "İstanbul Çocuk Acil Eylem Planı"nın yazımını (Ağustos 2000) üstlendi. 2001 yılında Türkiye Çocuk Hakları Koalisyonunun kurucuları arasında yer aldı ve sözcülüğünü yaptı. 1990 yılında kurduğu Çocuk Vakfı ve Yayınlarını yönetti.

Mustafa Ruhi Şirin'in ilk şiiri 1976'da *Pınar* dergisinde yayımlanmıştı. Sonraki yıllarda şiir ve yazıları *Pınar* (1976), *Nesil*, *Gerçek*, *Küçük Dergi*, *Kültür ve Sanat*, *Hisar*, *Türk Edebiyatı*, *Yönelişler*, *Argos*, *Mavera*, *Yedi İklim*, *Diriliş*, *Kaşgar*, *Dergâh* dergilerinde yer aldı. Kitle haberleşme araçları ve kültür değişmesi konularında araştırmalar yaptı. 1979 yılından sonra çocuk edebiyatına yöneldi. 1987 yılında başlayarak üç yıl *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*'nı yayımladı. TMKV'nin Hicret Şiirleri Yarışması Teşvik Ödülünü (1979), KASD Çocuk Edebiyatı Ödülünü (1983), Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı Ödülünü (1984), *Dünden Bugüne Çocuk Edebiyatımız* adlı dizi programı ile TMKV ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Radyo Programı Ödüllerini (1986), *Gülücük* adlı TV çocuk programı ile TMKV'nin 1989 Ödülünü (Ekrem Oymak ile), *Kuş Ağacı* kitabıyla UNESCO Asya Kültür Merkezi Resimli Çocuk Kitapları 1992 Yarışması Ödülünü (Dr. Nazan Erkmen ile) kazandı. Bazı kitapları Romence ve Makedoncaya çevrildi. Şiirleri çocuk şarkısı olarak bestelendi. Çocuk Vakfı (başkan), Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesidir.

"Afrika'da açlık, Bosna'da ve Çeçenistan'da acımasız savaş binlerce çocuğun ölümüne sebep olurken köşe dönmek ne kelime? Bırakın Afrika'yı, Bosna'yı, Çeçenistan'ı, Türkiye'deki kimsesiz çocuklar bile, kalbinde biraz merhamet kırıntısı kalmış bir insanın uykularını kaçırmaya yeter de artar bile. Mustafa kalbi merhametle, gözpınarları yaşla dolu nadir bulunur adamlardan biridir. Hani Sezai Karakoç bir şiirinde "ir insan al onu çöz çöz çocuk olsun" der ya, Mustafa o insanlardandır, çünkü içindeki çocuğu öldürmemiş, aksine sürekli çoğaltmış, ve.. inanır mısınız, 1977'den beri, biri hariç bütün seçimlerde oy pusulasına Çocuk Partisi diye yazıp imzalamıştır." (Beşir Ayvazoğlu)

"M. Ruhi Şirin çocuk kalbinin kıyısında masal ırmaklarının nasıl aktığını yaşatır. Masal dünyasının çocuk rüyası olduğunu sezdirir. O, masalları öylesine güzel anlatır ki, her bir masal kendi güzelliği ile yarışa çıkar sanki." (Mehmet Göktürk Pişkin)

ESERLERİ:

MASAL: *Masal Mektuplar* (1983), *Altın Kiremitli Saray* (1983), *Leyleğin Aklı* (1983), *Bilgi Ağacı* (1983), *Yüzük Taşı* (1983), *Kar Altında Bir Kelebek* (1988), *Guguklu Saatin Kumrusu* (1989), *Kuş Ağacı* (1992), *Keloğlan'ın Oyunu* (1992), *Bülbül ile Leylek* (1992), *Aslankuş* (1998), *Her Çocuğun Bir Yıldızı Var*, *Mavi Rüyalar Gören Çocuk*, *Aşk Olsun Çocuğum Aşk Olsun*, *Geceleri Mızıka Çalan Kedi*, *Dünyaya Gülen Adam*, *Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan*.

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN

BABAM ÖLDÜ

Babam öldü
köptü çalar saatlerin
gergin yayı
babasız evlerde
kim susturacak
çığlıktan doğan fırtınayı

Bahar gibi verirmiş babam
annemin ellerine dünyayı

Yoksulluk da ölüm gibidir
çevreden kuşatır evi
gök nasıl kucaklarsa dolunayı

Herkes öğrenebilir balık tutmayı
bana denize bakmayı öğret anne

Sevinçli bir şarkı söyle
koşmaya alıştır babasız tayı
(*Rüya Saati*, 1998)

ÇOCUK ŞİİRİ: *Gökyüzü Çiçekleri* (1983), *Bebeğin Duası* (1985), *Çocuk Kalbimdeki Kuş* (1991), *Yıldız Sayan Ağaç* (2002).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Her Çocuğun Bir Yıldızı Var* (1993).

DENEME: *Çocuk Yüzlü Yazılar* (1998).

ŞİİR: *Rüya Saati* (1998).

ARAŞTIRMA: *Gösteri Çağı Çocukları* (1989), *Yayıncılık Televizyon Çocuk ve Aile* (1998), *Çocukluğun Kozası* (1998), *Masal Atlası* (1998), *Kuşatılmış Çocukluğun Öyküsü* (1999), *Çocuk Edebiyatı* (2002).

KONUŞMA: *Çocuğa Adanmış Konuşmalar* (1998).

ANTOLOJİ-YILLIK: *Masal Çocuk* (1984), *Çocuk Edebiyatı Yıllığı* (1987, 1988, 1989), *Kaf Dağındaki Uçurtma* (1990), *Ninni Bebeğim Ninni* (Ninni ve ninni şiirleri antolojisi (1996), *Bir Varmış Bir Yokmuş* (1998).

GÜNLÜK: *Hayat Gibi*

HAKKINDA: Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 4, 1991), Necmettin Turinay / Kendini Çocuklara Vakfetmek (Değişen Toplum ve Aile, 1996), Mehmet Göktürk Pişkin / Mustafa Ruhi Şirin ve Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri (lisans tezi, Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi, 1997; Kervan dergisi, Mayıs-Haziran 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şerafettin Aybars / Türk Edebiyatı dergisi (Ocak 1999), Beşir Ayvazoğlu / Kendini Çocuklara Adayan Adam: Mustafa Ruhi Şirin (Defterimde Kırk Süret, 3.bas., 1999, s. 196-200), Sait Acar / Yıldız Sayan Ağaç - Mustafa Ruhi Şirin (Hece dergisi, Kasım 2002), Ahmet Kabaklı / Türkiye Edebiyat Ansiklopedisi (c. IV, s. 428-438), Beyhan Kenter / Çocuk Şiirleri Üzerine Bir İnceleme ve Mustafa Ruhi Şirin (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 2003).

Orhan Seyfi Şirin

ŞİRİN, Orhan Seyfi

Şair. 1961, Eskişehir doğumlu. Sürgünler dolayısıyla çeşitli öğretmen okullarında okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü (1985) mezunu. Varlık Film ve TRT'de senaryo yazarlığı yaptı. TRT, TGRT, Kanal 6 ve Kanal D televizyonlarında çalıştı. Çalışmalarını

ORHAN SEYFİ ŞİRİN

SİZİ ARARKEN

İstanbul'un sahibesine

Sizden en küçük bir iz arıyorduk
Derin vadilerde, esmer yollarda,
Bir gün yorgun kıyılara vurduk
Yıldızlar yüzerken uzak sularda...

Gel! buyruğu verdi mavi bir ışık,
Firuze nehrini geçtik seherde.
Aradık öpmeye yakut bir eşik
Ufukta güneşin battığı yerde...

Şimdi oradayız o mavilikte,
Ve şafaklar söker en bakır kanı...
İnanalım siz de gelin birlikte,
İnanalım aşk denilen yalana.

(Devler ve Böcekler, 1990)

Ankara ve İstanbul'da ağırlıklı olarak TV programı yapımcılığı ve senaryo yazarlığı yaparak sürdürdü. "Burası Anadolu, Dağlar Omuz Omuza" gibi çok sayıda şiiri bestelenerek Songül Karlı, Zeyno, Naide Polat, Seher Dilovan, Arif Nazım, Güler Işık, Kerem Özdemir gibi sanatçılar tarafından seslendirildi. "Bekleyiş" adlı senaryosuyla 1987 TEV En İyi Senaryo Ödülünü aldı. 1996 yılında *Hürriyet* gazetesinin TV yıldızları yarışmasında senaryo yazdığı programlara katkılarından dolayı ödüllendirildi. 2. Uluslararası Fuzuli Şiir Yarışmasında (2004) birinciliği "*Tuna Boylarından Alişimiz Geliyor*" şiiriyle kazandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yaşanmamış Sonbahar* (1985), *Devler ve Böcekler* (1990).

ROMAN: *Cennet Atları* (1995), *Berlin Türküleri, Ata'nın Rüyası, Bilim kurgucu Çocuk Krallar Dönemi.*

İNCELEME: *Din Sömürgenleri ve Cuma Eylemleri'nin Dört Yüz Yıllık Tarihi* (1999).

ŞİRİN, Veli

Yazar. 1952, Yavaşlar köyü / Sandıklı / Afyon doğumlu. Yavaşlar Köyü İlkokulu (1963), Yunus Emre İlköğretmen Okulu (Eskişehir, 1968), Çapa Yüksek Öğretmen Okulu (1977) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1977) mezunu. Kısa bir süre *Bayrak* gazetesinde yazar olarak çalıştıktan (1976) sonra MEB'e bağlı liselerde (1977-86) ve özel liselerde (1986-89) tarih öğretmenliği yaptı. Çalışmalarını 1989 yılından itibaren Özel Güneş Lisesinin müdürlüğünü yaparak sürdürdü.

İlk yazıları Yunus Emre Öğretmen Okulunun çıkardığı *Emre* dergisinde yayınlanmıştı (1966-67). Daha sonraki yıllarda *Pınar* (1971-78), *Yeniden Milli Mücadele* (1971-78), *Bayrak ve Bizim Anadolu* (1976-77), 1980 yılından sonra *Sur, Altınoluk, Boğaziçi, Doğu Türkistan* (1986-87), *Panel* (1989) dergi ve gazetelerinde yer aldı.

ESERLERİ:

Doğu Türkistan İçin (İsa Yusuf Alptekin'in hatıraları, 2 cilt, I. cilt, M. Ali Taşçı ile, 1986, 2. cilt henüz basılmadı), *Asâkir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu ve Seraskerlik* (2002), *Şarkî Türkistan Tarihi* (Mehmet Atıf Efendi'den sadeleştirme, basılmadı).

Ayrıca ders kitapları vardır.

ŞİŞKO, Fikri

Şair. 1949, Prizren / Kosova doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini doğduğu yerde gördükten sonra Priştine Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Prizren Belediyesinde savcı yardımcılığı görevinde bulundu. Şiirleri Kosova'da yayımlanan gazete ve dergilerde yer aldı. Resimle de uğraşan Şişko'nun eserleri birçok kez sergilendi.

ESERLERİ (Şiir):

Utku (1980), *Sevda Verin Çocuklara* (Çocuk şiirleri, 1989).

HAKKINDA: Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000).

ŞİŞLİ, Hasan

Hekim, şair. 11 Aralık 1942, Antalya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Antalya'da tamamladıktan sonra, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden (1967) mezun oldu. Uzmanlığını Gülhane Askerî Tıp Akademisinde tamamladı (1975). Operatör hekim ve genel cerrahi uzmanı olarak 1968 yılından itibaren Kırklareli, Ankara, Ardahan, Kıbrıs, İzmir, Almanya ve Antalya'da çalıştı. 1996'dan sonra mesleğini Antalya'da özel bir hastanede sürdürdü. Altın Portakal Kültür ve Sanat Vakfı kurucu üyeliğinin yanı sıra, Türk Tabipler Birliği ve Antalya Sanatçılar Derneği (ANSAN) üyesidir.

Hasan Şişli

HASAN ŞİŞLİ

GÖK GEMİ

yerden kaldırsa gölgesini tozunu silkse
kaç sesli ölü sığar karanlığa

kaç taş akar su serinliğine
dalgalarda sektirilen kaç kayrak kaya

seyreltmeden maviyi patlamadan balonu göğün
kaç çığlık sığar bir korkuya bu zamanda

sesten önceyiz ses vardı sözden önce
ilk göz ağrım çığlıktan çıktık yola

yıla kaç mevsim zaman yongası kaç gün
kaç damla gözyaşı mevsim başı aylara

martılara yani eylüle kaç damla kan
tam onikisine ama kaç damla

kurdu kuşuyla dünya taşı toprağıyla
doldu su damlası gözlerime rahatça

bir gemi yüreğim Nuh öncesi istimüstü
çiçeklere hey kuşlara yerim çok daha

(*Türkiye Parmakizim*, 1996)

"Yirmi yıldan fazla bir zaman geçmiş üzerinden, genç bir şair adayı şiirlerini getiriyor bana ve acımadan eleştirmemi rica ediyor. Yirmi yıl sonra yine kendisinden öğreniyorum, unutmuşum ben, 'acıyarak neyi kurtaracağız?' dediğimi. 'Seni mi, şiiri mi?' Yirmi yıl öncenin genç şair adayı Hasan Şişli ile yirmi yıl sonra daha genç bir şiir tutkunu, adaylığı çoktan aşmış, yepyeni bir ses olarak karşılaşıyoruz Antalya'da. Ve ben anlıyorum, o zaman şiirini yokuşa sürmekle iyi ettiğimi." (Mehmet H. Doğan)

ESERLERİ (Şiir):

Tek Ayak Çiçek (1993), *Türkiye Parmakizim* (1996).

HAKKINDA: Kitap Gazetesi (1.6.1993), Melih Cevdet Anday / Şiirli Yazı (Cumhuriyet, 18.11.1999), Mecit Ünal / Antalyalı Şairler Şiirde Direniyor (Aydınlık, 2.1.1994), Sezai Sarıoğlu / Çok Deniz Gezmiş'ler Kimlerdir? Sahi Onlar Hangi Çiçektir? (Gündem, 27.2.1994).

ŞİŞMAN, Ahmet

Yazar. 1952, Gerede / Bolu doğumlu. Ankara Yahya Galip Kargı İlkokulu (1963), İstanbul İmam Hatip Lisesi (1971), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1975), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1976) mezunu. İstanbul (1975-77) ve Almanya (1979-84)'da öğretmenlik yaptıktan sonra ticaretle uğraştı. İnsan ve İz Yayınlarının sahip ve kurucuları arasında yer aldı. Yazılarını *İslâm Medeniyeti* (1972), *Millî Gençlik* (1972-73), *Tohum* ve *Millî Gazete*'de yayımladı.

ESERLERİ:

Kur'ân'da Zulüm Kavramı, Öfkenin Sonbaharı (Hasaneyn Heykel'den çev., 1985).

ŞİŞMAN, Nazife

Araştırmacı-yazar. 1963, Bolu doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi Bölümü (1984) mezunu. Yüksek lisansını İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde "*Birleşmiş Milletler Kadın Politikası: Dördüncü Dünya Kadın Konferansı Çerçevesinde Bir Değerlendirme*" adlı tezi ile (1997) tamamladı.

Martin Lings'in *Hz. Muhammed'in Hayatı* ve Nasr'ın *İslâm Kozmoloji Öğretilerine Giriş* adlı eserlerini Türkçeye kazandırdı. Mevdudi'nin *Tefhimü'l Kur'an* adlı tefsirinin tercüme kurulunda yer aldı. Yazıları *İzlenim* dergisi ve *Yeni Şafak* gazetesinde yayımlandı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *GlobalKonferanslarda Kadın Politikaları* (1996), *Emanetten Mülke* (2003).

RÖPORTAJ-DERLEME: *Başörtüsü Mağdurlarının Anlatılmamış Öyküleri* (1998), *Kamusal Alanda Başörtülüler – Fatma Karabıyık Barbarosoğlu ile Söyleşi* (2000).

ÇEVİRİ: *Hz. Muhammed'in Hayatı* (Martin Lings'ten, 1984), *İslâm Kozmoloji Öğretilerine Giriş* (1985), *Tefhimü'l Kur'an* (Ebu'l Ala el-Mevdudi'den, çeviri kurulu üyesi), *Kur'an ve Kadın* (Amine Vedud-Muhsin'den, 1997).

HAKKINDA: Fatmanur Altun / Kamusal Alanda Başörtülülcr - Nazife Şişman (Hece dergisi, Mayıs 2000), İlim ve Sanat Vakfı 2002 Bahar Programı (2002).

ŞİŞMAN, Ömer

Şair. 25 Şubat 1980, İstanbul doğumlu. Marmara Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü (2000) mezunu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesinde tamamladı (2003). İlk yazısı *Cumhuriyet Kitap*'ta (14.9.2000) yayımlandı. Şiirleri Mayıs 2001'den itibaren *Ağır Ol Bay Düzyazı, Edebiyat ve Eleştiri* ile *Heves* başta olmak üzere çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlandı. *Hata Devam Ediyor* (2005) adlı bir şiir kitabı vardır.

"Alışılmışın tersine şiir atını terli terli su içmeye götürüyor. Sudan dönüşte şiir atının ve sahibinin başına neler geldiğini şimdilik bilmiyoruz... Beğenip beğenmemek kulların kendi nasibi ve seçimi... 'cennetin kuşları şakıyor'... Eleğini şiirin sınama yanılmaları için kullanıyor, soyut şiir soyut şiir, ne çıkarsa bahtına..." (Sezai Sarıoğlu)

Ömer Şişman

HAKKINDA: Ömer Şişman / Hata Devam Ediyor (2005), Sezai Sarıoğlu / Şiir Defteri içinde (haz. Şeref Bilsel - Cenk Gündoğdu, 2006).

ŞÖLÇÜN, Sargut

Yazar, çevirmen. 1947, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdikten (1969) sonra Münih Üniversitesinde Alman Dili ve Siyasal Bilgiler öğrenimi gördü. Türkiye'ye döndükten (1974) sonra Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında asistan olarak çalışmaya başladı. Yüksek lisansını ve doktorasını (1980) tamamladı. "Aydınlar

Dilekçesi"e imza koyduğu için 1984 yılında görevine YÖK tarafından son verildi. Almanya'ya giderek Essen Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalıştı ve profesör oldu.

Makalelerini üniversite dergilerinin dışında *Türkiye Yazıları* (yayın kurulu üyesi), *Türk Dili, Varlık, Yarın, Bilim ve Sanat, Birikim* dergilerinde yayımladı. Ankara Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifinin kurucularındandı. *Tarih Bilinci ve Edebiyat Bilimi* (1982) adlı eseriyle Çağdaş Gazetecileri Derneğinin makale dalı birincilik ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Tarih Bilinci ve Edebiyat Bilimi* (1982), *Didaktik Edebiyat ve Diyalektik*.

ÇEVİRİ: *Tucholsky'nin Mektupları* (Kurt Tucholsky'den, 1984), *Yüzbaşı ve Kadınlar Taburu* (Mario Vargas Llosa'dan, 1988), *Sürgündeki Büyük Adamlar* (Karl Marx'tan, 1997), *Kapitalizmde Korku* (Dieter Duhmn'den, 2002).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ŞUAYB ŞEREFEDDİN

Mutasavvıf-şair (D. ?, Edirne - Ö. 1911). Halveti-Gülşenî şeyhlerindendir. Öldüğünde, Şeyhlik makamında bulunduğu Müslim Efendi Dergâhında toprağa verildi.

ESERLERİ:

İzâhü'l-Merâm fi Meziyyeti'l-Kelâm yahud Şerhu'n-Nokta ve'l-Kalem (Haz. Yaman Arıkan, 1976, 2001), *Nûrun Hakîkati, Keşfü's-Salât*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Şadiye Çimen / Şuayb Şerefeddin - Hayatı, Eserleri ve Mektupları (Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2002).

ŞULUL, Kasım

İslâm tarihçisi. 1964, Şanlıurfa doğumlu. Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1987) mezunu. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Peygamber Devrinde Habeşistan ile Münasebetler"* başlıklı yüksek lisans ve *"İlk Siyer ve Megâzi Müelliflerinden Muhammed b. Ömer b. Vâkıd el-Vâkıdî (130-207/747-823): Hayatı, Eserleri, Tarihçiliği ve Etkileri"* başlıklı doktora çalışması yaptı. 1999 yılına kadar ortaöğretim kurumlarında öğretmen olarak çalıştı. Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim görevlisi olarak görev yaptı. Makaleleri; *Divân: İlmî Araştırmalar, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyât Fakültesi, Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi, Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* adlı dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Kâfiyeci'de (879 / 1474) Tarih Usûlü* (2003), *İlk Kaynaklara Göre Hazreti Peygamber (as) Devri Kronolojisi* (Tahlil ve tenkit, 2003).

ŞUMNU, Şükrü

Yazar. 1948, Adapazarı doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Adapazarı'nda tamamladı. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümünden (1974) yüksek mimar olarak mezun oldu. Mezun olduğu yıl Sakarya Mühendislik ve Mimarlık Akademisine (sonradan, İTÜ Sakarya Mühendislik Fakültesi) asistan olarak girdi, 1980 yılında doçentliğe yükseldi. 1982 yılından itibaren *Zafer* dergisinde yayımlanan hikâyelerini *Hayatın İçinden* (1985) adlı kitapta topladı.

ŞUÛRÎ (Sabahaddin Ali)

İslâm bilgini, sûfi (D. ?, Balıkesir - Ö. 1864). Öğrenimini İstanbul'da Akşehirli Ömer Efendi'den dersler alarak tamamladı. Balıkesir'de müftülük ve müderrislik yaptı. Dârü'n-Nâfia adıyla inşa ettirdiği medreseye gömüldü. Tasavvufa dair *Kâşife* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ŞÜKRÜ RAMO

Bkz. RAMO, Şükrü

ŞÜKÛFE NİHAL

Şair ve yazar (D. 1896, İstanbul - Ö. 24 Eylül 1973, İstanbul). Tam adı Şükûfe Nihal Başar'dır. Anne tarafından soyu, Fatih'in baş ressamı Nakkaş Mehmet Efendi'ye dayanır. Babası, Sultan V. Murad'ın başhekimi Emin Paşa'nın oğlu Eczacı Miralayı Ahmet Bey'dir. Çocukluğu babasının görevi nedeniyle Anadolu'nun çeşitli yerlerinde geçti. İlk ve ortaöğrenimini kısmen özel okullarda ve özel öğretmenlerden ders alarak tamamladı. İnas Darülfünûnu (Kadınlara Mahsus Üniversite) Edebiyat Şubesine üç yıl devam etti, son sınıfı Coğrafya Şubesinde okudu, 1919'da buradan mezun oldu. Çeşitli okullarda, uzun

ŞÜKÛFE NİHAL

KENDİ KENDİME

Rüyalı gözlerinle daldın yine göklere,
Dinle etrafı biraz,
Sana haber getirmiş uzaktan gelen dere.
Değil misin farkında?
Bil ki pek çok yakında.
Bu yaz...

Dinlemezsin bilirim, müstağnisin hayattan.
Bütün bir kâinattan,
Saadetten, her şeyden;
Ruhun canlanır yalnız bir mısradan, bir neyden,
Sen yalnız tabiatın ve şiirin öz kızısın,
Anlamadılar, yazık, nasıl söndü yıldızın!..
Siyah bir kaya gibi çarptı yüzüne bahtın,
Tüy ve zümrüt çimenler olsaydı keşke tahtın!..
Elbet sana yeterdi,
Bir ağaçlık, bir ova,
Dalların arasında kurulan şen bir yuva,
Sabahları ufuktan bir güneş gülümserdi,
Akşamları vadide bir kaval inilderdi,
Şair ruhun duymazdı bir elemi, bir derdi...

Aldanma
Ruhunda dakikalık çakan zevklere kanma,
İçinde bin bir ruhun ihtirası yanıyor;
Seni gören tek bir kalp, tek bir insan sanıyor,
Tek bir varlık altında çarpan bin bir kalbin var,
Seni yordu erkenden, ne sonu yok arzular...
Her arzu bir zincirle çekti kendine seni,
Bir varlıksın, ki belli değil nerde dümeni!..
Kararın yok ne hayal, ne hakikat elinde,
Kaybolup gideceksin bir akışın selinde...

(*Gayya*, 1930)

yıllar İstanbul Kız Lisesinde coğrafya ve edebiyat öğretmenliği yaptı. 1953 yılında emekliye ayrıldı. Türk Kadınlar Birliğinin kurucularındandır. Ayrıca ilk eşiyle eğitimciliğe başlayarak Mekteb-i Ümid'i kurdu. Mütarcke yıllarında ikinci eşi Ahmet Hamdi (Başar) ile Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinde çalışmalar yaptı. Toplantılar düzenlediği evinde bir edebiyat ve sanat ortamı yarattı. İlk eşi Mithat Sadullah Sander'den Necdet adlı bir oğlu, ikinci eşi Ahmet Hamdi Başar'dan Günay adlı bir kızı oldu. Ölünce Rumelihisarı Aşiyan Mezarlığına gömüldü.

İlk şiir kitabı *Yıldızlar ve Gölgeler* (1919)'de Servet-i Fünün edebiyatının ve özellikle Tevfik Fikret'in izleri vardır. Daha sonra Milli Edebiyat akımını benimseyerek hece ölçüsünü kullandı, ancak aruzdan da vazgeçmedi.

Şüküfe Nihal

Daha sonraları günlük konuşma dilini de şiirine yansıttı. Şiirlerini başta *Cumhuriyet, Çığır, Çınaraltı, Dergâh, Firuze, Güneş, Haftalık Gazete, İfham, Kadın Gazetesi, Kadın Yolu, Resimli Ay, Son Posta, Süs, Şair, Tan, Türk Kadını, Ülkü, Aydabir, Nedim, Şadırvan* ve *Yeni Türk* olmak üzere birçok gazete ve dergide yayımladı. Kadın hakları konusunda da çalışmalar yaptı. Roman, öykü ve gezi yazıları da yazdı, yine de şair olarak üne kavuştu. Eserlerinde kadına özel bir önem verdi. Şiirlerinde vatan sevgisi, aşk ve kadın sorunları olmak üzere başlıca bu üç temel konuyu işledi. Hece ölçüsü ile yazdığı şiirlerinin toplandığı *Hazan Rüzgârları* (1926) adlı kitabında saf ve yalın bir Türkçe kullandı. Dile hakimdir. Başlangıçta daha çok romantizmi öne çıkardı, zamanla sosyal davalara, özellikle aile ve kadın sorunlarına eğilmeye başladı.

Yakut Kayalar (1931) adlı tezli romanı gerek üslûbu, gerek kişilerin görünüşleri bakımından roman-

TÜRK KADIN ŞAİRLERİMİZDEN
ŞÜKÛFE NİHAL BAŞAR

Ferit Ragıp Tuncor

Memleketimizin ıstırabını, edebiyatımızda en çok aksettirtebilmiş hayatın şiirini en çok duymuş biricik kadın şairimizdir. Türk edebiyatında "bir dokunup, bin ah dinlediğimiz bir kâse-i fağfûr" dur o. İnce, hassas bir kalbe sahipti. En büyük özelliği maddi ve manevi bütün olayları kendi şair ruhunda yoğurarak san'atkâr bir kalemle işlemesini bilmiş ve onları mükemmel bir halde topluma sunmuş olmasıdır.

Evvelâ, kıymetli bir edebiyat hocasıdır. Bu yüzden arı Türk diline tamamen vakıftır. Bütün olaylar, onun elinde şekilden şekle sokulabilen bir balmumu halini alıvermiştir. O da, zamanının şairleri gibi, devri icabı, şiire hece vezniyle değil de, aruz vezniyle başladı. Bu ilk sıralarda aruz veznine o kadar bağlı idi ki bu vezinle yazılmayan şiirlere şiir nazarı ile bile bakmıyordu.

İnsanların manzum ve mukaffa konuşmasını istiyordu. Rüzgârların bile aruz vezni esmesini temenni ediyordu. Daimi bir şiir atmosferi içinde idi. Bu yüzden onun romanlarında teknik kuvvetinden ziyade, şiiriyet dolu satırlara rastlarız. Şair yazmaya küçük yaşından itibaren başlamıştı. Şiirlerinde kendini tamamen meydana vuran bir dişilik göze çarpar. (...)

Zamanla olgunlaşan, emeklerken koşmaya başlayan şair, tedricen Türk kadınının gençlik heyecanı şiirlerinden, tefekkür heyecanı şiirlerine yükselmesini bilmiştir. Aslında zarif ve hassas bir karaktere sahip olan Şüküfe Nihal'in edasında bir samimiyet, şiirlerinin çoğunda ise, kadın ruhuna temas eden bir özellik ve incelik vardır. O bu şiirlerde, saf ve temiz.

Türk dilini bülbülleştirmiş ve bu dile güzel bir ses kazandırmıştır. İlk şiirlerinde Servet-i Fünun edebiyatının kokusu kuvvetle hissedilmektedir. Hattâ eğer Şüküfe Nihal, Servet-i

Fünun edebiyatı zamanında olsaydı, ilk şiirleriyle bu devrin ileri gelen şairlerinden biri olması kuvvetle muhtemeldi.

Servet-i Fünuncular dan en çok Tevfik Fikret'i sevdi. Ve onun etkisi altında çok kaldı. 1329'dan 1334'e kadar olan şiirleri Fikretânedir desek hemen hemen yanlış bir hüküm vermemiş oluruz, kanaatindeyim. Bu hükümlerimde ne kadar isabetli olduğumu değerli kadın okurlarım da kanaat kesbetmek isterlerse, Şüküfe Nihal'in 1918 senesinde intişar eden ve içinde aruzla yazılmış olan şiirleri bulunan (Yıldızlar ve Gölgeler) adlı şiir kitabını okusunlar. (...)

Evvelâ misafirperverdir Türk köylüsü... Nesi var nesi yoksa bir misafir gelince ortaya döker. Halkımızın bu faziletli tarafı çok mühimdir. Hakikat acı olmakla beraber, halk cahil ve geridir. Bundaki kabahat ise münevverlerindir. Ona iyi yol gösterilirse ve samimiyetle söylenirse, köylü medeniyete ve iyi yola çok mütemayildir. Şüküfe Nihal'e göre halktan öğretmediğimiz dersin imtihanını istiyoruz ki buna hiç bir zaman hakkımız yoktur.

Anadolu ona göre kapağı az aralanmış bir hazinedir. Sanki her kayanın dibinde bir mevzu vardır. Servet memleketi baştan başa Anadolu... Coşkun sular, madenler, her şey, her şey var orada... Lâkin buna rağmen, yine sefalet ve yine medeniyetsizlik hüküm sürüyor etrafta... Bu geriliği gidermek için o, memleketteki bir takım lüzumsuz masrafların kaldırılmasını, bir çok şeylerde mütevazı olmamızı, halka çalışma sahası bulunmasını ve onlara bilgi ve görgü vermenin lüzumunu ileri sürmektedir. Bu da, münevverin rehberliği ile olacaktır tabii...

Edebiyat sahasına gelince, bu sahada yetişecek elemanların bulunduğuna inanmakla beraber, bunlar arasında halen kuvvetli eser vermiş olanlarına rastlanmamaktadır. Şiirde bilhassa güzelliğe önem veriyor. Güzellik, her devrin şartlarına ve güzellik anlayışına göre değişiyor. Dünkü şiirle bugünkü şiiri mukayeseye kalkışmıyor. Çünkü her devrin kendine göre bir güzelliği ve özelliği vardır ve her devrin güzellik meffumunu ayrıca duymamız, kendimizi o devre icra etmekle mümkün olabilecektir.

Dünyada hiç bir zaman için ölmeyen yegâne şey güzelliktir. Her şey devrine göre güzeldir. Divan kültürü ve Servet-i Fünun kültürü olmayan bir kimse tabii ki Tevfik Fikret'i tanımaz. Maziyi tanımayan yeni bir şey yaratabilir mi hiç? Bir san'atkâr her şeyden evvel mensup olduğu medeniyetin bütün edebiyatını hazmetmeli ki, kendisi yeniden daha iyisini yaratabilsin. İşte bütün bunlar arasındaki san'atkârlık nesebini örüyor. (...)

(*Kadın Gazetesi*, Eylül 1950).

ŞÜKÛFE NİHAL

YOLLAR BOZULDU

Nerden esti bu bakış yılların gerisine;
Neye bu hasret çekiş o uzak yaz sesine?
Hani yolunda gümüş lâleler açacaktı;
Altın renkli güneşler diyarıydı o eller...

Yola düşmek hevesi elinde bir bıçaktı;
Vurdun, koptun, dağıldı bizi bağlayan teller...

Şimdi neden bu dönüş o eski rüyalara?
Kanat açmış gibisin gene başka rüzgâra...
Yeşil yolunda seni yalnız mı bıraktılar;
Yoksa, güneş yerine bir çıra mı yaktılar?..

Dönmek... Tatlı bir rüya... İnanıyor gibiyim;
Koy elini alnıma; bak, yanıyor gibiyim...

Işıklandı başımda altın renkli bir gece;
Ruhuma eter gibi doldu ekin kokusu...
Gene esti ruhuma o rüzgâr ince ince;
Yıldızlı bir rüyaya daldı uzaklarda su...

Gene dünya çok güzel çılgın hayalimizden;
Gene ay yükselirken biz gülüştük, ağladık;
Gene geçtik sularda kehkeşanlı bir izden;
Gene sonsuz bir aşka ömrümüzü bağladık.

Bizi kızıl kalbine çekti akşam suları;
Sararan yüzümüzü gizledi çam yolları...
Yeşil gölgelerine karıştığımız yollar;
Sabah darılıp akşam barıştığımız yollar...

Ürperdim ısrar eden bakışlarınla gene;
Ses verdim enginlerden sesi gelen kalbine...

Karanlıkta ağlayan çeşmenin kırık taşı;
Yolun bir kenarında dua eden serviler;
Beyazlanan ufuklar, yıldızların telâşı;
Bulutlu gözlerimde titrerdi birer birer...

Ah, o yaz günlerinde uykuya varan tarla;
Bahçeler güldü gene pembe erguvanlarla...
Bahçede güller açtı; sümbüller açtı gene;
Papatyalarla baktık saadet niyetine...

Yıldızlı tepelerde ilk eşi gibi arzın,
Gene hiç yaşanmamış sevdaları yarattık;
Kuş uçmaz yolumuzda bir sesi vardı yazın;
O sese ruhumuzun musikisini kattık;

Söyledin, ben dinledim; yemin ettin, inandım;
Gene alev saçların alnıma değdi; yandım...

Tekrar buluş bu peri, efsane dünyasını;
Bir an olsun unutmak bu hasretin yasını,
Evet, tatlı bir rüya; inanıyor gibiyim;
Koy elini alnıma, bak, yanıyor gibiyim...

Lâkin, yok mu haberin, senden sonra bu yerde
Yıldırımlar gürledi; kasırgalar dolaştı;
Gökten kara bulutlar alçaldı perde perde;
Mavi deniz coşarak altın kumlara taştı...

Artık ne gül, ne bülbül, ne de yeşil bir bahar...
Sönmeyen bir alevle gezelim diyar diyar...
Kırılan ruhumuzu bir ince matem ezsin;
Çünkü yollar bozuldu, sevgilim, dönemezsin!..

(*Su*, 1933)

tizmin etkisini taşır, ancak devrinde ifade tarzıyla dikkati çekti. *Çöl Güneşi* (1933)'nde şuursuzca yapılan evliliklerin, kadını erkeğin kölesi yapacağını vurguladı. Kurtuluş Savaşı dönemi ve Cumhuriyet yıllarında İstanbul sosyetesinin yaşadığı ahlâk çöküntüsü, çarpık Batılılaşma zihniyetini *Yalnız Dönüyorum*'da (1939), Birinci Dünya Savaşı yıllarında, Rus işgaline uğrayarak açlık, salgın hastalık ve sefaletin kasıp kavurduğu Doğu Anadolu'yu *Çölde Sabah Olmuyor* (1951) romanında işledi. Romanlarında kişileştirme ve teknik olarak başarılıdır. Kahramanları genellikle kadınlardır. *Akdağ Kahramanları* ve *Mavi Şeytan* adlı romanları tefrika edildi, basılmadı.

Şüküfe Nihal

"Daha ilk kitabındaki şiirlerden itibaren dile ve vezne olan hakimiyetini kuvvetle devam ettiren şairin nazmında en mühim özellik, lirizm ve onun belli başlı kaynağını teşkil eden samimiyettir. Gerçekten, çok açık kalple konuşulan bu şiirlerde isimsiz fakat tam bir biyografinin derin akislerini duymak daima mümkündür." (Kenan Akyüz)

"Memleketin ıstırabını, edebiyatımızda en çok aksettirebilmiş, hayatın şiirini en çok duymuş biricik kadın şairimizdir. Türk Edebiyatında 'bir dokunup, bin ah dinlediğimiz bir kase-i fağfur'dur o. İnce, hassas bir kalbe sahiptir. En büyük özelliği maddi ve manevi olayları kendi şair ruhunda yoğurarak sanatkâr bir kalemle işlemesini bilmiş ve onları mükemmel bir halde topluma sunmuş olmasıdır." (Ferit Rağıp Tuncor)

"Denebilir ki, edebiyata Tevfik Fikret'in tek başına egemen olduğu bir devirde ayak basmıştır ve herkes, hepimiz gibi büyük insaniyetçi şairimizin etkisi altında kalmıştır. Şüküfe Nihal, Tevfik Fikret'te yalnız sanatının değil, yüksek fazilet duygularının da idealini bulmuştur.

"Bu ince ruhlu şair, tarihimizde kadın özgürlüğünün ilk temsilcilerinden ve savunucularından birisi olmuş tur. Ondan Önceki kadın şairler, erkek edasıyla ve kadın olduklarını unuturcasına yazmışlardır. Şüküfe Nihal, öz kadınlık yaşantılarını dile getirmiş belki ilk kadın şairimizdir. O, çok cepheli bir insandır. 1919 felâketi içinde yuvarlanan İstanbul'da Türklüğün umutlarını ve kudretini kahramanca dile getirenler arasında o da vardı. Halide Edip, Sultanahmet'te tarihî demecini verirken, Şüküfe Nihal Fatih'te aynı kahramanlık ava zeleriyle halkı coşturuyordu. O, birkaç kuşağın rakipsiz sevgilisi olmuştur. Şiirleriyle, dersleriyle, hele eşsiz karakteriyle, onu sevmemeye imkân yoktur. Şiirlerinde gönül motiflerini, temiz iç duyguları, emsalsiz bir içtenlikle ve sevimlilikle dile getirmiştir. Uzun öğretmenlik yıllarında yetiştirdiği gençler bir hayranlar ordusu kuracak kadar geniş kadroludur. Gerçek bir edebiyatçı olarak şiiri öğretmeye değil, tattırmaya uğraşmıştır. Şüküfe Nihal, bu toprağın ve bu milletin öz bir evlâdıdır. Bu kahraman Türk kadını, milletiyle beraber gülmüş ve ağlamıştır." (Sadi Irmak)

ESERLERİ:

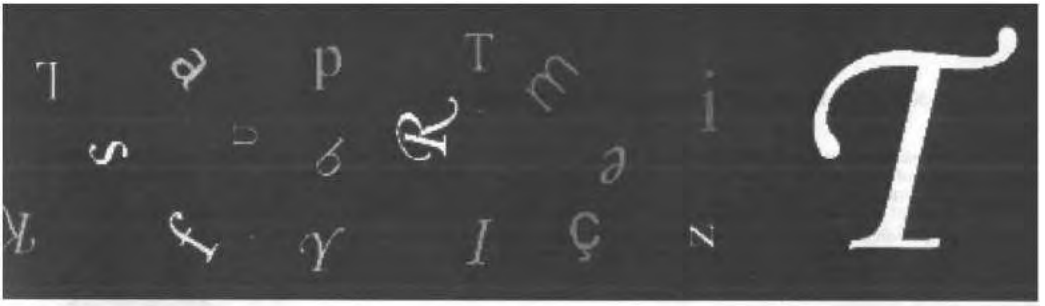
ŞİİR: *Yıldızlar ve Gölgeler* (1919), *Hazan Rüzgârları* (1928), *Gayya* (1930), *Su* (1933), *Şile Yolları* (1935), *Sabah Kuşları* (1943), *Yerden Göğe* (1960), *Şiirler* (şiirlerinden seçmeler, ölümünden sonra, 1973).

ROMAN: *Renksiz Istırap* (1928), *Yakut Kayalar* (1931), *Çöl Güneşi* (1933), *Yalnız Dönüyorum* (1938; ayrıca Tan gazetesinde tefrika), *Çölde Sabah Oluyor* (1948).

HİKÂYE: *Tevekkülün Cezası* (1928).

GEZİ: *Finlandiya* (1935), *Domaniç Dağlarının Yolcusu* (1946).

HAKKINDA: Mehmet Fuat Köprülü / "Yıldızlar ve Gölgeler" Bugünkü Edebiyat içinde (1924, 192-194), Hikmet Feridun Es / "Şükufe Nihal" (Bugün de Diyorlar ki, 1932, s. 146-148), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / "Şükufe Nihal" Son Asır Türk Şairleri (1932), M. Turhan Tan / Şile Yolları (Cumhuriyet, Tahlil ve Tenkid Köşesi, 27.1.1935), M. Behçet Yazar / Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı (1938), M. Şekib Tunç / Sabah Kuşları'nda Şüküfe Nihal (Cumhuriyet, Fikirler Köşesi, 2.1.1944), Kemal Salih Sel / Su Kuşları Çingeneler Vesaire (Cumhuriyet, Kitap Sohbetleri Köşesi, 11.2.1944), Ferit Ragıp Tuncor / Türk Kadın Şairlerimizden Şüküfe Nihal Başar (Kadın Gazetesi, sayı: 187, 25.9.1950), Halit Fahri Ozansoy / Edebiyatçılar Çevremde (1970), Kenan Akyüz / Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi (3. bas. 1970), TDE Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler, c. 1, 1977, s. 342), Nihat Sami Banarlı / Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (1979, s. 1223), Olcay Önertoy / Cumhuriyet Dönemi Türk Öykü ve Romanı (1984), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler (1994, s. 117-118), Âdile Ayda / Böyle İdiler Yaşarken içinde "Şükufe Nihal" (1984, s. 103-110) - Bir Demet Edebiyat (1998), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Hülya Argunşah / Bir Cumhuriyet Kadını: Şüküfe Nihal (2002), Meydan Larousse Ansiklopedisi (c. 11, s. 809), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klasikleri (c. 13, 2002, s. 282-283).

T., Baki Ayhan
Bkz. ASİLTÜRK, Baki

TABAKOĞLU, Ahmet
Araştırmacı-yazar. 1952, Zeytinli / Edremit / Balıkesir doğumlu. Orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1975) ve İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1976) mezunu. Bir süre Dergâh Yayınlarında (1978) çalıştı. 1979'dan itibaren Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaya başladı. Aynı fakültede doktorasını tamamladı (1979), doçent (1986) ve profesör (1993) unvanlarını aldı.

Ekonomi ile din konularındaki inceleme ve araştırma yazılarını *Fikir ve Sanatta Hareket*, *İÜ İktisat Fakültesi*, *MÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, *İslâm* ve *Altınoluk* gibi dergilerde yayımladı. *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi* eseri ile araştırma inceleme dalında Türkiye Yazarlar Birliği Ödülünü (1985) aldı.

Ahmet Tabakoğlu

ESERLERİ:
İslâm İktisadına Giriş (1979), *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi* (1985), *Türk İktisat Tarihi* (1986), *İslâm İktisadı El Kitabı* (1989), *İslâm ve Ekonomik Hayat* (1997).

TABİBÎ
Halk ozanı. 1928, Tutmaç köyü / Sivas doğumlu. Asıl adı Ebubekir Abay'dır. İlk şiirlerinde Bekir, sonrakilerde Ruhsati mahlasını kullandı. İlkokul üçüncü sınıfa kadar köyünde, sonrasını Sivas'ta okudu. Ortaokul son sınıftan ayrılarak ticarete başladı. Biri ilkokul son sınıf öğrencisi iken olmak üzere iki kez evlendi. 1948 yılından itibaren uzun yıllar politika ile ilgilendi. Önce Demokrat Parti, 1961'den sonra Adalet Partisinin ateşli savunucularından biri oldu. Geçimini canlı hayvan ticareti yaparak sağladı. 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra köyüne dönerek çiftçilik yapmaya başladı. Daha sonra İstanbul'a yerleşerek sinemalarda büfe işletti. Bir süre de nakliyecilik işi yaptı ve bu işten emekliye ayrıldı.

Tabibî, 1946 yılında Ankara'da düzenlenen amatör âşıklar sınavında birinci oldu. Şiirleri 1946'da *Âşık Tabibî'den Deyişler* adlı bir kitapta toplandı. Hakkında yeni bir derlemeyi 1994'te Alparslan Ayral yayımladı.

HAKKINDA: Alparslan Ayral / Sivaslı Âşık Tabibî (1994), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

TACAR, Pulat Y.
Yazar. 1931, İstanbul doğumlu. Kabataş Lisesi (1950) ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Cakarta'da (Endonezya, 1981-84), Avrupa Topluluğu nezdinde (Brüksel, 1984-87) ve UNESCO (Paris, 1989-95) nezdinde büyükelçilik, daimi temsilcilik; merkezde ise Kültür İşleri Genel Müdürlüğü (1987-89) görevleri yaptı. Türkiye'de ve yurtdışında yayımlanmış İslâmda hoşgörü, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri konularında çeşitli incelemeleri ve makaleleri bulunmaktadır.

"Pulat Y. Tacar, Terör ve Demokrasi adlı kitabında bu konuyu çok yönlü olarak incelemiş ve değerlendirmiştir. Kitabın önsözünde, araştırmanın amacı şöyle belirtilmiştir: '...terör ve ona akraba olan şiddet kullanımı ve gerilla savaşı gibi kavramların içerdikleri öğeleri incelemek; farklı kullanımlardan doğan anlaşmazlıklara ışık tutmak, teröre başvuranların ve onlara arka çıkanların, ardına sığınmak istedikleri ve destek aradıkları kendi kaderini tayin hakkı, azınlık hakları gibi gerekçelere ve bu konudaki tartışmalara değinmek; uluslararası ve bölgesel örgütlerin terör konusundaki tutumlarını ele almak; Türkiye'nin terörle mücadelesinin ülkemizin Avrupa'ya entegrasyonunu ne şekilde etkilemekte bulunduğuna değinmek ve bazı önerilerde bulunmaktır.'" (Muzaffer Uyguner – *Terör ve Demokrasi* hakkında)

ESERLERİ:
Kültürel Haklar, Dünyadaki Uygulamalar ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi (1996), *Siyasetin Finansmanı* (1997), *Terör ve Demokrasi* (1999).

HAKKINDA: Muzaffer Uyguner / Terör ve Demokrasi (Cumhuriyet Kitap, 9.3.2000).

TACEMEN, Ahmet
Araştırmacı-yazar. 5 Haziran 1939, Bulgaristan doğumlu. 1968'de Sofya Üniversitesini bitirdi. 1994'te Halk edebiyatı doktoru unvanı aldı. Çalışmalarını Niğde Üniversitesi Eği-

tim Fakültesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

Rus Egemenliğindeki Türklerin Alfabelerinin Değiştirilmeleri 1769-1940, Bulgaristan Türkleri, Yılbaşı Bayramları ve Manileri, Bulgaristan Türkleri, Ermeni İğitişaşları Üzerine Çağrışımlar, Türk Fin-Ugor, Moğol Manço İnanışları Zemininde Türk Kimliği Halk Edebiyatı Verileri Zemininde Türk Kimliği.

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

TAÇLI, A. Rıza

Şair. 1948, Haydarlı köyü / Sivas doğumlu. İlkokulu Sivas'ta bitirdi. DDY Fabrikaları Meslek Okulu (1965) mezunu. Yirmi beş yıl DDY'de görev yaparak 1986 yılında emekliye ayrıldı. 1992-93 yıllarında yerel bir gazetede iki yıl yönetticilik yaptı. 1993 yılında sahip ve genel yayın yönetmenliğini yaptığı *Neşter* adındaki haftalık bir gazeteyi dört sayı çıkardı. Çeşitli yayın organlarında yüze yakın makalesi, elliye yakın şiiri yayımlandı. *Mayınlı Yol* (1995) isimli bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

TAFLIOĞLU, Ahmet Cevdet

Şair, siyaset adamı (D. 1895, Boğazlıyan / Yozgat – Ö. ?). 4. Dönem Yozgat Mebusu (Milletvekili) olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev yaptı. 1932 yılında *Bir Faninin Kadehleri* adlı bir şiir kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Ahmet Cevdet Taflıoğlu / Bir Faninin Kadehleri (1932), Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

TAFTALI, Oktay

Şair ve yazar. 1958, Erzurum doğumlu. İstanbul Haydarpaşa Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. Yüksek lisans çalışmasını aynı bölümde tamamladı. Avusturya'ya gitmeden önce, 1974-77 yılları arası Fenerbahçe kulübünde boks sporuyla uğraştı. 1974-85 yılları arasında İstanbul'un çeşitli gece kulüpleri ve düğün salonlarında saksofon ve klarnet sanatçısı olarak müzisyenlik yaptı. 1985 yılında felsefe doktorası yapmak üzere Viyana'ya gitti. O yıllardan itibaren göçmen işçilerin sorunlarıyla ilgili olarak çeşitli kuruluşlarda görev aldı. Çalışmalarını, Viyana eyalet hükümetine bağlı bir eğitim biriminde sosyal pedagog olarak sürdürdü.

Şiir ve yazıları 1980'den itibaren *Poetika, Yazko-Edebiyat, Varlık, Yönelişler, Üç Çiçek, Düşler, Oluşum, Somut, Sombahar* vd. dergilerde yayımlandı.

"İlk kitabı Pembe Aralık'tan itibaren, şiirinde anti oryantalist ve antimodernist bir eda yakalanıyor. Şair, Ortadoğulu kimlik ve algısını özellikle ikinci kitabında açık bir biçimde gözler önüne seriyor. Çok iyi şiir, dil oyunculuğu yapmak adına, kendi etik probleminden vazgeçmiyor (...) İlk kitabındaki yöresel sözcük ve argo deyimlere yaslanarak dillendirmeye çalıştığı etika'sı, artık daha direkt bir ontolojik tavrın oluşmasına neden olmuş." (Orhan Kâhyaoğlu)

"Şiirin teknik unsur ve olanaklarını iyi bilen bir şair Oktay Taftalı. Bunları sınırlı olarak kullandığı izlenimi veriyor olması entelektüel şair tutumundan ileri geliyor.

"Kültürel kişiliğin tüm yapıtaşlarının uyumlu bir bütün içinde kavrandığı, evrensele ve çağa karşı vurgulandığı; ahlâkçı bir fütürizmle ilerlemeciliğin eleştirildiği bir şiirler toplamı 'Sulann Durulduğu Yerde Yalnız Askerler'.

Oktay Taftalı

Ancak zihni tembel şiir okurlarını da çekecek kışkırtacak dizelere, retoriğe sahip." (Adnan Özer)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Pembe Aralık* (1986), *Sulann Durulduğu Yerde Yalnız Askerler* (1993), *Kan Geleneği* (1998), *Sivil Aşk Yoktur* (toplu şiirler, 1999).

OKTAY TAFTALI

AŞKLARINIZIN SAHİBİ BENİM

kelama başlayınca sizinle
geri gidiyor adımlarım, sığ sularınıza giriyorum
şaşırıyorsunuz, şölende ve cenazede
isteksiz heyecansız ve durgunsunuz
siz var ya, siz
çocuklarını denizaşırı ölümlere gönderen
sömürgeciler kadar mert değilsiniz
bana gelince, beni yorunca varlığınız
beni öyle biliniz,
ki sarhoş ve dövüşçüyüm
bin beterim mülkünüze
aynalarınıza bakıyorum, aynalarınıza
saatlerinizi soruyorum, eskitiyorum onları
kızıyorsunuz
kızınız kızımız
kızınızı seviyorum, bana vermiyorsunuz
yoktan bir sevinç nasıl çalışır
hangi hukuk beni alıkoyar bilmiyorsunuz
diretiyorsunuz
şark usulü talanda ve haramda
bölüşemiyor, yiyemiyorsunuz
papaz yakıyor elinizi
işte andolsun
kapınızda dans ederim bundan böyle, size nara atarım
ölümsüzlük şerbetinizi ben içerim, uyurum uykularınızı
derin ve huzurlu
şakiri ve zakiri anımsatıyorum size
nasip değil, oralı değilsiniz
bakın siz var ya, siz
siz hakikaten bana dertsiniz
ben size ilan-ı harbim
kopunca tufan kocayınca kızlarınız
umutsuz aşklarınızın bile
amansız sahibi benim

DENEME: *Anti Post Modern Bakış* (1993), *Medya Çağında Düşünce* (1995), *Ahlâk Estetik ve Şiir* (1998), *Bir Uzun Mektup Emperyalizm Ahlak ve Siyaset Üzerine* (2005), *Batı Aydınlanmısının Sonu ve Yerli Düşünce* (2005).

HAKKINDA: Orhan Kahyaoğlu / 'Uniform' Şiire Karşı (Sombahar, sayı: 29, Mayıs-Haziran 1995), Adnan Özer / Suların Durduğu Yerde Yalnız Askerler – Pembe Aralık (Düşler, Ocak 1995), TBE Ansiklopedisi (2001).

TAĞIZADE (Karaca), Nesrin

Edebiyat araştırmacısı. 2 Mayıs 1959, Sivas doğumlu. Şair, yazar, hukukçu, siyasi analist Şükrü Karaca ile evlidir. Sivas Selçuk İlkokulu, Atatürk Ortaokulu ve Nene Hatun Öğretmen Lisesinde okudu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi TDE Bölümünü (1980) bitirdi. Aynı yıl Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi TDE Bölümüne asistan olarak atandı. Yüksek lisans çalışmasını 1982'de *"Abdülhak Şinasi Hisar'ın Eserlerinde Geçmiş Zaman ve İstanbul"* konulu teziyle, doktorasını 1988'de *"Celal Sahir Erozan Hayatı Dönemi-Eserleri"* teziyle tamamladı. 1980-85 yıllarında üniversitede çalıştıktan sonra kısa bir süre Vakıflar Genel Müdürlüğü ve RTÜK İzleme Değerlendirme Dairesinde uzman olarak görev yaptı ve 2001 yılında emekliye ayrıldı.

1990-91 yıllarında Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM) temel ve uzmanlık eğitimini tezli çalışmalarla tamamladı.1998-2001 yıllarında Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesinde yarızamanlı öğretim görevlisi olarak dersler verdi. 2001 yılından itibaren Başkent Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Şiirleri ile edebiyat, dil, kültür ve medya üzerine yazıları, önceleri takma adlarla *Doğuş, Nilüfer, Erguvan* gibi dergilerde yayımlandı. Ayrıca kendi adıyla da birçok dergide makaleleri yer aldı. TRT'ye bir çok radyo ve televizyon dizi program metni yazdı. "Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar" adlı belgesel dizisi, pek çok yabancı dille çevrilerek TRT Türkiye'nin Sesi radyosunda yayımlandı.

ESERLERİ:

Abdülhak Şinasi Hisar'da Geçmiş Zaman ve İstanbul (1988), *Celal Sahir Erozan Hayatı Dönemi-Eserleri* (1992), *Ahmet Hamdi Tanpınar ve Müsiki* (2005), *Edebiyatımızın Kadın Kalemleri* (2006).

HAKKINDA: Nesrin Tağızade Karaca / Ahmet Hamdi Tanpınar ve Müsiki (2005).

TAĞMA, Korkmaz

Asker, yazar. 1944, Aşkale / Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Aşkale'de, askeri liseyi Erzincan'da tamamladı. 1965 yılında Kara Harp Okulundan piyade asteğmen olarak mezun oldu. 1966 yılında Piyade Okulunu, 1977 yılında Kara Harp Akademisini bitirdi. Kurmay yüzbaşı olarak 1980-82 yılları arasında İngiltere'de bulundu ve İngiliz Kraliyet Akademisinden mezun oldu. 1985 yılında Silahlı Kuvvetler Akademisini tamamladı. Aynı yıl Mons'ta (Belçika) bulunan NATO Avrupa Müttefik Kara Kuvvetleri Karargahına atanarak, burada üç yıl proje subayı ve şube müdürü olarak çalıştı.

Piyade Okulunu bitirdikten sonra Aşkale'de (Erzurum) üç yıl, Kara Harp Okulunda beş yıl öğrenci takım ve bölük komutanı olarak görev yaptı. İki yıl Genelkurmay Harekat Başkanlığında proje subayı olarak çalıştı. Harp Akademilerinde ve Türk Silahlı Kuvvetler Akademisinde harp tarihi, jeopolitik, stratejik istihbarat ve strateji konularında ve Boğaziçi Üniversitesinde Millî Mücadele konusunda dersler verdi.

1988-90 yılları arasında Babeski'de (Kırklareli) 2'nci Zırhlı Alay Komutanlığı, 1990-92 yılları arasında, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Harekat Başkanlığı Plan Şube Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Körfez Harekatı ile ilgili kara harekât planlarının hazırlanmasında görevler üstlendi.

Korkmaz Tağma, 1992 yılında tuğgeneralliğe terfi ederek Tatvan (Bitlis) 6. Zırhlı Tugay Komutanlığına atandı. 1992-94 yılları arasında iki yıl Bitlis İl Güvenlik Komutanı olarak görev yaptı. 1994-96 yılları arasında Genelkurmay Silahlanma Savunma ve Araştırma Daire Başkanlığına atandı. 1996 yılında kadrosuzluk nedeniyle bu görevinden emekliye ayrıldı. Askerlik mesleğinin son dört yılında; biri birlik sancağına olmak üzere, iki adet "Üstün Cesaret ve Feragat Madalyası", "Feragat Rozeti" ve on bir adet "Takdir Belgesi" ile ödüllendirildi.

ESERLERİ:

Atatürk'ün Harp Yönetimi, Stratejik Görüş ve Uygulamaları, Günümüze Kadar Taktik ve Strateji Anlayışı, Hudutlarımızın Tarihî Gelişimi ve Hudut Problemleri, Yeniden Yapılanma Kuralları, Jeopolitik, Strateji ve İstihbarat (JİS), *İlim, Kural ve Becerisi ile Siyasi Sistemler* (2002), *Yönetim Modelleri ve Türkiye* (2002).

HAKKINDA: Savaş Özbey / Bestseller Paşalar – Komutanlar Eskiden de Emekli Olunca Kitap Yazarlardı. Ama Bu Yıl Güneydoğu Anıları ve Siyasi Analizleriyle Top 10 Listelerine Girdiler (Hürriyet Pazar eki, 12.12. 2005).

TAHİR, Adnan

Romancı, çevirmen, gazeteci (D. 1920, İstanbul - Ö. 9 Haziran 1978, İstanbul). Adnan Tahir Tan imzasını da kullandı. İstanbul İtalyan Lisesini (1938) bitirdi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsündeki yükseköğrenimini tamamlamadı. İngilizce ve Fransızcayı kendi çabasıyla öğrendi. 1937'de *Akbaba* dergisinde gazeteciliğe başladı, 1938-40 yıllarında bu derginin sekreterliğini yaptı. *Diken, Ev Kadını, Sen Ben, Foto Roman, Tan, Son Saklambaç, Yirminci Asır, Akşam, Yeni Sabah, Milliyet, Hürriyet, Cumhuriyet* ve *Günaydın* gibi gazete ve dergilerde yazar, çevirmen ve sekreter olarak çalıştı. *Çocuk Sesi, Demokrat Politika, Her Gün, Her Hafta, Dünyada Her Ay* dergi ve gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü yaptı. Denize atlayarak intihar etti. Bakırköy'de aile mezarlığında toprağa verildi.

İlk yazıları *Akbaba* dergisinde çıkmıştı. Daha çok mizah yazılarıyla tanındı. Başta İtalyan edebiyatından olmak üzere çok sayıda çeviri yaptı. İtalyan gazetelerinde yazıları, İtalyan mizah dergilerinden *Travasso*'da öyküleri yer aldı. Pitigrilli, A. Çehov, A. Neyri, G. Simenon, F. Sagan vd. yazarlardan çok sayıda çevirisi vardır. İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin açtığı yarışmalarda 1972 ve 1973'te fıkra dalında iki kez başarı armağanı kazandı. Gazeteciler Cemiyeti ve Gazeteciler Sendikası üyesi idi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Yarım Adam* (1946).

DERLEME: *Unutulmayan Kadınlar* (Şehbal Aygen ile, 1973).

HAKKINDA: S. Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Reşid Halid Gönç'ün Koleksiyonundan Bab-ı Ali'nin Hatıra Defteri (haz. A. Yetkiner, I. cilt, 1984-88), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

TAHİR EFENDİ (Kadızâde)

Devlet adamı, İslâm bilgini (D. ?, İstanbul - Ö. 1838, İstanbul). Aslen Tokatlıdır. Şeyhülislâmlık görevinde bulundu. Yeniçeri Ocağının kaldırılması fetvasını verdi. Tasavvuf yoluna da girmişti. Altımermer / Küçükhamam Kadiri dergâhı yaptırdığı eserlerdendir.

ESERLERİ:

Mecmûatü'l-Fetâvâ, Şerhu Kelimeti't-Tevhîd, Nüriye, Tefsîr-i Süre-i İhlâs, Talâk Risâlesi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

TAHİR NADİ

Eğitimci, şair ve yazar (D. 1876, Divriği / Sivas - Ö. 1952, İstanbul). Tam adı Mehmet Nadi Ozanözgü'dür. Tuğutluzâde diye bilinen bir ailedendir. İlköğrenimini babasının görevi

nedeniyle Kilis'te yaptı. Daha sonra üç yıl kaldıkları Maraş'ta Arapça ve Farsça öğrendi. Yine babasının görevi nedeniyle İstanbul'a giderek, dört yıl kaldığı Üsküdar'da Hoca Nazım Efendi'nin metin ve şerh derslerini takip ederek icazetname (diploma) aldı.

TAYYAR TAHİROĞLU

HEY HÜRRİYET

Yakamoz yaparken ışık oyunu
Şan değiştirmesin sakın huyunu
Aşını yiyerek içem suyunu
Can Azerbaycan'a selâmım söyle.

Özgürlük sarmışken sarmaşık gibi
Görünür ufukta tek ışık gibi
Ezelden beridir alışık gibi
Özgür Pakistan'a selâmım söyle.

Dünyayı dolaşıp bir yıl içinde
Görünürsün hem de Çin'de, Maçin'de
Bir daha gidersen, benim için de
Canım Türkistan'a selâmım söyle.

Bosna'yla Hersek'in büyük ünü var
Geçmişte kalacak çok acı günü var
İlerde olacak bir düğünü var
O Yugoslavya'ya selâmım söyle.

Yağmurlar yağınca toprağın yüzü
Gülerken aratmaz, gece gündüzü
Engelli olmasın, gidişin düzü
Âlemin tümüne, selâmım söyle.

Yeni çiçek açmış gonca solmasın
Bir daha Baykuş yuvaya konmasın
Tacikistan, Türkmenistan kalmasın
Gagavuz Moldov'a selâmım söyle.

Tavuk kurası göz görmez uzağı
Hayatta yapar mı öküz bozağı
Tarih boyuncada Kuran tuzağı
Palikarya'ya da, selâmım söyle.

Hep gidip gelirsin Hanya Konya'ya
Litvanya, Ukrayna ve Estonya'ya
Unuttum sanmasın, Romanya'ya da
Bir yolun düşerse, selâmım söyle.

Akraba gibidir, Afgan uzaktan
Korusun onları, hain tuzaktan
Tayyar'ın niyazı odurki Hakk'tan
Kazakistan'a da selamım söyle.

Yavaş yavaş yürü, Uralları aş
Uyandır Türklüğü, yuttuğuna haşhaş
Şu arzda birleşip tek vücut tek baş
Evrensel Tük'üme selâmım söyle.

Tüm Arnavutluk'ta tarumar bağlar
Kosova-pirizren kızıl kan ağlar
İmdada bir geçit, vermiyor dağlar
Zümrüt Makedon'a, selamım söyle.

Dârülfünûn (İstanbul Üniversitesi) Edebiyat Fakültesi açıldıktan sonra öğrenimini burada tamamlayarak öğretmen oldu.. İlk görev yeri olan Mardin'de üç yıl kaldı ve *Mevlid*'ini de burada kaleme aldı. Daha sonra Selanik, Ankara, Kerkük ve Basra'da öğretmenlik, müdür yardımcılığı ve müdürlük görevlerinde bulundu. Basra'nın işgali üzerine İstanbul'a döndü. Kadıköy, Kabataş ve Vefa liseleri ile Gazi Osman Paşa Okulu, Adana Kız Öğretmen Okulu, Amerikan Koleji, İmam Hatip Okulu, Pertevniyal ve İstanbul Kız lisclerinde Arapça, Farsça ve edebiyat öğretmenliği yaptı. İstanbul Erkek Lisesinde görev yaparken emekliye ayrıldı. Daha çok hiciv şairi olarak tanınındı. Bin iki yüz sayfalık *Divan*'ı bir yangında kayboldu.

ESERLERİ:

Tahir Nadi Efendi Mevlidi (1326 / 1908; yeni harflerlc 1950), *Umdetü'l-Kavâid* (1913), *Fezleke-i Lisân-ı Farisi* (1922, 1928).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 1930-42), İbrahim Aslanoğlu / Divriği Şairleri (1961), TDE Ansiklopcdisi (c. VIII, 1998), TBE Ansiklopedisi (2001), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003) - Divriğili Bir Şair: Tahir Nadi ve Mevlid'i (Revak Dergisi, Sivas 2003).

TAHİR VİRMİÇA
Bkz. VİRMİÇA, Tahir

TAHİROĞLU, Tayyar

Şair ve yazar (D. 9 Haziran 1928, Hamitabat köyü / Lüleburgaz / Kırklareli - Ö. 30 Eylül 2003, İzmir). Asıl adı Cafer Özdilek olup isim babası askerlik öğretmeni Orgeneral Fahrettin Özdilek'tir. İlkokulu köyünde, ortaokulu Lüleburgaz'da, liseyi İzmir ve Diyarbakır'da okudu. İzmir Hava Kuvvetleri Komutanlığında astsubay olarak görevli iken kendi isteğiyle 1971'de emekliye ayrıldı. 1968'de kendisine üstün başarı belgesi verildi.

Yurtiçi ve yurtdışında birçok festival ve bilimsel toplantıya katıldı, konferanslar verdi. Bazı şiirleri Necdet Evliyagil, Tarık Gürcan ve Ayşe Egesoy tarafından TRT televizyon ve radyolarında okundu. *"Hey Hürriyet"* adlı şiiri Kiril alfabesiyle yayımlandı. Bir şiiri çok sesli olarak, üç şiiri Türk sanat müziği formunda bestelendi. İLESAM ve ADD üyesiydi.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Lüleburgaz Köprüsü - Bir Çocuğun Tüyler Ürperten Yaşantısı* (deneme, öykü, 1984), *Haşin Baba* (1987).

ŞİİR: *Sonbaharın Getirdikleri* (1987), *Kırkıncı Bahar* (1988), *Ay Çiçekleri* (1989), *Pınardan Damlalar* (1990), *Kuğular Severse* (antoloji, 1994).

ROMAN: *Razgrad Olayları* (İznik Göl Akşamları Güldestesi, 1998), *Emin'in Ciğeri* (1999).

GEZİ: *Çok Gezen mi* (1993), *Kutsaldır Bu Topraklar* (1996), *Kutsanmış Topraklar* (3 cilt, 1997).

DERLEME: *İznik'te Göl Akşamları* (1995), *Özlediğim* (1998).

ÇEVİRİ: *Bir Öykümüz Var* (Nikolay Babaoğlu'ndan, 1994).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

TAHİR-ÜL MEVLEVİ
Bkz. OLGUN, Tahir

TAHRALI, Mustafa

İlâhiyatçı. 1943, Konya doğumlu. İlköğrenimini Konya'da tamamladı. Konya İmam Hatip Okulu (1961), Konya Erkek Lisesi (1962), Aankar Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1966) mezunu. 1963 yılından itibaren DİB bünyesinde çeşitli görevlerde bulundu. 1967'de doktora yapmak üzere Fransa'ya gitti. 1969-70 ders yılında

Mustafa Tahralı

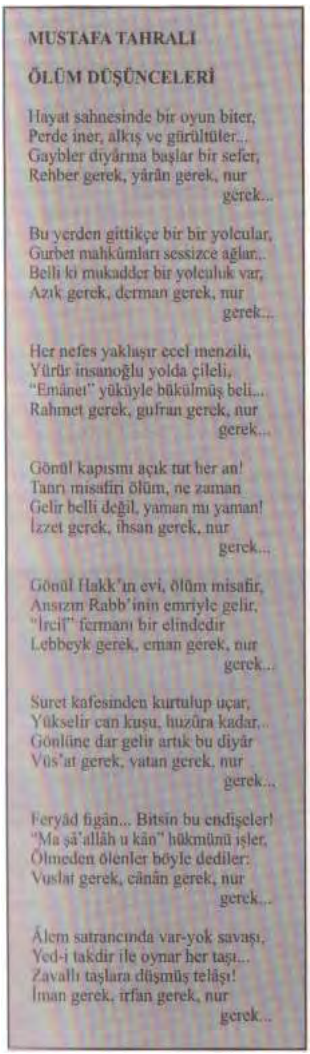
Tunus'ta Burgiba Enstitüsü ve İlâhiyat Fakültesinde Arapça derslerine devam etti. Paris-Sorbonne Üniversitesinde (1973) hazırladığı *"Ahmed er-Rifai, Hayatı, Eserleri ve Tarikatı"* konulu doktora tezini tamamlayarak yurda döndü. Aynı yıl İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsüne Tasavvuf Tarihi ve İslâmi Türk Edebiyatı öğretmeni olarak tayin edildi. Enstitüsü, İlâhiyat Fakültesine dönüştürülünce bu kuruma Tasavvuf Tarihi Bilim Dalı öğretim üycsi (1982) oldu. 1987 yılında doçentliğe, 1993 yılında profesörlüğe yükseldi. Çalışmalarını Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tasavvuf Anabilim Dalı başkanlığı yaparak sürdürdü.

Makaleleri ile şiirleri 1976 yılından beri *Kubbealtı Akademi Mecmuası* ve *Türk Edebiyatı* dergisinde yer aldı. Aruz ve hece ölçüleriyle yazdığı şiirlerinin bazıları Kâr-ı Nâtık, şarkı ve ilâhi formlarında bestelendi. 1981 yılında Türkiye Milli Kültür Vakfı tarafından açılan "Hicret" konulu şiir

yarışmasında *"Hicret"* başlıklı şiiriyle birincilik armağanı, 1991 yılında Türkiye Diyanet Vakfı tarafından açılan "Münâcât" konulu şiir yarışmasında mansiyon kazandı.

ESERLERİ:

İslâmi Türk Edebiyatı (N. Pekolcay, S. Eraydın, M. Uzun ve H. Subaşı ile), *Füsûsü'l Hikem Tercüme ve Şerhi* (4 cilt, Ahmet Avni Konuk'an, yayına haz., S. Eraydın ile birlikte, 1987-92), *Tedbirat-ı İlâhiyye Tercüme ve Şerhi* (Ahmet Avni Konuk'tan, yay.haz., 1992).

MUSTAFA TAHRALI

ÖLÜM DÜŞÜNCELERİ

Hayat sahnesinde bir oyun biter,
Perde iner, alkış ve gürültüler...
Gaybler diyârına başlar bir sefer,
Rehber gerek, yârân gerek, nur gerek...

Bu yerden gittikçe bir bir yolcular,
Gurbet mahkûmları sessizce ağlar...
Belli ki mukadder bir yolculuk var,
Azık gerek, derman gerek, nur gerek...

Her nefes yaklaşır ecel menzili,
Yürür insanoğlu yolda çileli,
"Emânet" yüküyle bükülmüş beli...
Rahmet gerek, gufran gerek, nur gerek...

Gönül kapısını açık tut her an!
Tanrı misafiri ölüm, ne zaman
Gelir belli değil, yaman bu yaman!
İzzet gerek, ihsan gerek, nur gerek...

Gönül Hakk'ın evi, ölüm misafir,
Ansızın Rabb'inin emriyle gelir,
"İrcî" fermanı bir elindedir
Lebbeyk gerek, eman gerek, nur gerek...

Suret kafesinden kurtulup uçar,
Yükselir can kuşu, huzûra kadar...
Gönlüne dar gelir artık bu diyâr
Vüs'at gerek, vatan gerek, nur gerek...

Feryâd figân... Bitsin bu endişeler!
"Ma şâ'allâh u kân" hükmünü işler,
Ölmeden ölenler böyle dediler:
Vuslat gerek, cânân gerek, nur gerek...

Âlem satrancında var-yok savaşı,
Yed-i takdir ile oynar her taşı...
Zavallı taşlara düşmüş telâşı!
İman gerek, irfan gerek, nur gerek...

TAHSİN, Aziz

Şair. 1949, Adana doğumlu. Yükseköğrenimini tarih ve sanat tarihi dallarında yaptı. Almanya'da yine sanat tarihi, arkeoloji ve Almanca öğrenimi gördü. Şiirlerini *Zaman Ötesi* (1987) adlı kitabında topladı.

TAHSİN, Muharrem

Öykü yazarı.1929, Gökçesu (Sina Voda) köyü / Razgrat / Bulgaristan doğumlu. Muharrem Tahsinov imzasını da kullandı. İlkokulu köyünde, ortaokulu Razgrat'ta, liseyi Şumnu'da tamamladı. Sofya Üniversitesinin Türkoloji Anabilim Dalından mezun. Kırcaali'de bir yıl öğretmenlik yaptıktan sonra Sofya'ya yerleşerek Türkçe olarak yayımlanan *Piyoner* adlı çocuk dergisinde, sonra da *Halk Gençliği* ve *Yeni Işık* gazetelerinde çalıştı. 1991 yılından itibaren *Hak ve Özgürlük* gazetesinin eki olan *Filiz* adlı çocuk gazetesini yönetti.

Öykü, portre, eleştiri ve söyleşileri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Günün gerçekleri, yenileşme sancıları, hayat sevgisi Muharrem Tahsin'in işlediği başlıca konular oldu.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Ayak Sesleri* (1966), *Enser*.

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Gel Kulağına Söyleyeyim* (1996), *Saksağanların Büyük Sevinci* (1999).

DERLEME: *Canlı Filozof* (Sofya, 1969; Bursa, 1994).

DENEME: *Biz Bize* (1969).

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

TAHSİN NAHİT

Şair ve yazar (D. 1887, İstanbul - Ö. 12 Mayıs 1919, İstanbul). Anne tarafından Düyûn-ı Umûmiye muhasibi Mes'ûd Bey'in torunudur. Babası Gülhane Askeri Rüştiyesi matematik öğretmeni yarbay Asaf Bey'dir. Soğukçeşme Askeri Rüştiyesinden (ortaokul) sonra Galatasaray Sultanisini (lise) bitirdi. Hukuk Mektebindeki öğrenimini yarım (1913) bıraktı. Ekonomik durumu düzgün bir aileye mensup olduğundan sürekli bir işi olmadı. İttihad ve Terakki Fırkasının üyesi olarak Birinci Dünya Savaşı yıllarında İaşe Nazırlığında (Bakanlığında) müfettişlik yaptı. Bir süre sonra memurluktan ayrılarak zamanını edebiyat çalışmalarına ayırdı. Hukuk öğrenciliği yıllarında politikaya duyduğu ilgiyle İttihad ve Terakki Cemiyetine giren Tahsin Nahit, özellikle İkinci Meşrutiyet'in (1908) ilk aylarında bu partinin faal bir üyesi oldu. Meşrutiyet'in ilânını da bir şiiriyle kutladı. Ancak yaşadığı devrin siyasi olaylarına şiirdeki ilgisi bu manzumeden ibaret kaldı. Daha sonra, özellikle 31 Mart Olayı (13 Nisan 1909) sırasında, İttihad ve Terakkiyi kusurlu ya da suçlu bulduğundan, parti içinde eleştirel bir tavır takındı. Meclis-i Mebûsanda, İttihad ve Terakki grubunun milli hakimiyeti sarsacak faaliyetlerde bulunduğunu ileri sürerek 18 Ocak 1911 tarihli bir mektupla, başka hiçbir partiye girmemek kararıyla istifa etti. Bu istifasıyla siyasetten elini tamamen çekti ve bundan sonra kendini yalnız edebiyata, daha çok da tiyatro çalışmalarına verdi. Öldüğünde Büyükada Mezarlığında toprağa verildi.

Tahsin Nahit'in ilk şiirleri Selanik'te yayımlanan *Çocuk Bahçesi* (1905) adlı dergide T. Nâhîde imzasıyla çıkmıştı. Bunlardan bilinen ilki de 1905'te çıkan "Fener" adlı şiirdir. Sonraki yıllarda şiir ve hikâyeleri *Hâle, Servet-i Fünun, Resimli Kitap, Nedim, Rübab, Şâir; Mehâsin, Âşiyân, Musavver Muhit, Kadın, Resimli Roman* dergilerinde yayımlandı. Son şiirleri de *Şair* (1918) ve *Nedim* (1919) dergilerinde yer aldı. Fecri Âti (1909-13) topluluğuna katıldıktan sonra şiirleri ve tiyatro üzerine yazıları *Servet-i Fünün* dergisinde yayımlandı. Şairlik hayatı, ona Servet-i Fünün şiiri ile Ahmed Hâşim'in "Şiir-i Kamer"leri arasında bir yer sağladı. Hâşim'le aynı yaşlarda olması, muhtemelen lisedeki arkadaşlıkları bu iki şâiri Fecr-i Âti grubu içinde de bir araya getirdi. Fecr-i Âti yazar ve şairleri sık sık onun evinde toplanıyorlardı. Ailesinin maddi durumunun iyi olması, Cağaloğlu'ndaki evlerini Fecr-i Âti grubu şair ve yazarları için edebî bir ortam durumuna getirmişti.

Meşrutiyet'ten (1908) sonra tiyatro çalışmalarına başlayan Tahsin Nahit, ilk olarak bir perdelik *Hicranlar* (1908) adlı küçük bir trajedi yazdı. Bunu, Ruhsan Nevvâre takma adını kullanan Hâdiye Hanım (Selimoğlu) ile yazdıkları *Jön-Türk* oyunu takip etti (1909). Ölümüne kadar yazdığı; basılmış ya da basılmamış, oynanmış ya da oynanmamış tiyatrolarının sayısı on kadardır. Bunlardan ikisi uyarlama, ikisi de Şahabeddin Süleyman'la ortaklaşa yazdığı oyunlardır. Tiyatroları genel olarak melodram tarzındadır. Bunlardan Ruhsan Nevvâre ve Şahabeddin Süleyman'la birlikte yazdıklarında ve uyarlamalarında daha başarılı olduğu söylenebilir. *Bir Çiçek İki Böcek* adlı uyarlaması da Muhsin Ertuğrul'un ilk rejisörlük denemesi olarak sahneye konuldu ve yazarından epeyce söz ettirdi. Gerek tiyatroları, gerekse şiirleri için eleştirmenler, genç yaşta ölmemiş olsaydı başarılı eserler verebileceğini söylediler. Şiirlerinde benlik, aşk, gelecek düşleri

ve doğa konularını işledi. Tevfik Fikret ile Ahmet Haşim'in etkisindeki şiirlerinde de, oyunlarında da önemli bir başarı gösterdiği söylenemez. Hemen hepsi aruz ölçüsüyle yazılmış olan şiirlerinde yer yer serbest müstezat denemeleri vardır. Yine Servet-i Fünun'cuların başlatmış olduğu, şiir içinde tema ile paralel olarak veznin değiştirilmesi gibi teknik oyunlara da yer verdi. Her iki tekniğin birlikte kullanılması şekline "nazm-ı serbest" denilmesi de Tahsin Nâhit ile başladı. Bazı şiirleri bestelenmiştir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Rûh-ı Bikayd* (Kayıtsız Ruh, 1910).

OYUN: *Hicranlar* (1908), *Jöntürk* (Ruhsan Nevvâre ile, 1909), *Firar* (1910). Şahabettin Süleyman ile: *Kırık Mahfaza* (1911), *Kösem Sultan* (basılmadı, 1912), *Ben... Başka...* (1913), *Rakibe* (1919), *İki Böcek Bir Çiçek* (R. de Flers-Caillavet'den uyarlama, basılmadı), *Osman-ı Sânî* (basılmadı), *Rakîbe* (Henry Kistemaeckers-Eugéne Delard'dan uyarlama, 1919), *Sanatkâr* (basılmadı); *Talâk* (basılmadı).

HAKKINDA: Ahmet Haşim / Ruh-ı Bikayd üzerinc (Servet-i Fünun, 24.3.1910), Nedim dergisi (sayı: 16-17, 1919), Rifat Necdet Evrimer / Fecriâti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nâhid (1961), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), TDE Ansiklopcdisi (c. 8, 1976-98), TBE Ansiklopcdisi (2001), Prof. Dr. Orhan Okay / Tahsin Nâhid (Büyük Türk Klâsikleri, c. 12, 2004).

TAKTAK, Nedim

Eğitimci, yazar. 1970, Bolvadin / Afyon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu ilçede yaptı. Dokuz Eylül Üniversitesi Denizli Eğitim Yüksek Okulu Sınıf Öğretmenliği Bölümü (1991) mezunu. 2000 yılında Türkçe Bölümünde lisans tamamladı. 1992 yılında sınıf öğretmeni olarak mesleğe başladı. Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinde çalıştıktan sonra 1996 yılında İstanbul'a atandı.

ESERLERİ:

Hiç Kızmayan Öğretmen (2003), *Gerçek Müfettiş Velidir* (2004).

HAKKINDA: Nedim Taktak / Hiç Kızmayan Öğretmen (2003).

TALAS, Cahit

Siyasetbilimci, siyaset ve devlet adamı. 1917, Trabzon doğumlu. İlk ve ortaokulu Trabzon'da okudu. 1935'te Trabzon Lisesini bitirdi. 1938'de Siyasal Bilgiler Okulu Mali Şubesinden mezun oldu. Daha sonra Cenevre Üniversitesi İktisat Fakültesinde sosyal politika alanında tezini hazırlayıp iktisat doktoru oldu. Yurda döndükten sonra Çalışma Bakanlığı Araştırma Kurulu raportörlüğüne atandı. Oradan Siyasal Bilgiler Fakültesi İçtimai İktisat Bölümü öğretim görevliliğine geçti. 1958'de aynı kürsüde profesör oldu. 28 Mayıs 1960'ta Milli Birlik Komitesi Hükümetinde Çalışma Bakanlığı yaptı. 15 Eylül 1960'ta Siyasal Bilgiler Fakültesinin dekanlığına seçildi.

ESERLERİ:

La Législation du Travail Industriel en Turquie (1948), *Sendika Hürriyeti* (1957), *Yeni Zamanların İktisat Tarihi: 1890-1938* (1958), *Avrupa İktisadi Camiası İçinde Sosyal Politikamızın Muhtemel Gelişme İstikametleri* (1960), *T.C. Sosyal Politika Meseleleri: 1920-1960* (1964), *Sosyal Politika* (1967).

Ayrıca iktisat ve çalışma hayatı ile ilgili çok sayıda eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

TALAS, İ. Hakkı

Eğitimci, yayıncı, şair (D. 1909, Talas / Kayseri - Ö. 27 Ağustos 1978, Londra). Adana Erkek Öğretmen Okulu (1928) mezunu. Bir süre çeşitli okullarda ilkokul öğretmenliği ve yöneticilik yaptı (1929-38). Daha sonra sınava girerek ortaokullarda Türkçe öğretmeni olarak görev aldı (1939). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten (1945) sonra öğretmenliğin yanı sıra avukatlık (1947-55) ve yayıncılık yaptı. Kurduğu Talas Kitabevi yayınları arasında ders kitapları ve ünite dergileri çıkardı. İlkokul öğrencileri için hazırladığı dergi, ders kitabı ve yardımcı ders kitaplarıyla tanınındı. Kanser tedavisi için gittiği Londra'da öldü. Cenazesi İstanbul'a getirilerek Sahrayıcedit Mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ (Çocuk şiiri):

Armağan (1941), *Bahar* (1954), *Pınar* (1955), *Vatan* (1955), *Günaydın* (1956), *Saat* (1958), *Güneş* (1958), *Cumhuriyet* (1959), *10 Kasım* (1959), *23 Nisan-19 Mayıs Şiirleri* (1959), *Bütün Şiirlerim I* (1969).

HAKKINDA: Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

TALASLI, Gülay

Öykücü, araştırmacı-yazar. 3 Nisan 1963, Hacılar / Kayseri doğumlu. Kayseri Lisesi (1981), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1985), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. "*Siyasal Yaşamda Kadınlar ve Siyasal Partiler*" adlı tez çalışmasıyla (1995) Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünde (TODAİE) kamu yönetimi alanında yüksek lisans (1995) yaptı. Türkiye'nin çeşitli illerinde Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak çalıştıktan sonra, 1996'da atandığı Ankara'da edebiyat öğretmenliği ve avukatlık yaptı. Çalışmalarını Milli Eğitim Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinde avukatlık yaparak sürdürdü.

Yazı ve öyküleri *Siyah Beyaz* gazetesi ile *ABC*, *Eğitim-Yaşam* ve *Cumhuriyet Kitap* dergilerinde yer aldı. Çağdaş Hukukçular Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir. *Siyaset Çıkmazında Kadın* (1996) adlı bir araştırma-inceleme kitabı yayımlandı.

"Talaslı'nın araştırmasının ortaya çıkardığı , kadınların siyasetle uğraşmalarının aile içi ilişkileri olumlu yönde etkilediği olgusu, bir azınlığın görüşü olsa da umut vericidir. En azından, olumsuz etkinin söz konusu olmaması sevindiricidir." (Hüseyin Atabaş)

HAKKINDA: Hüseyin Atabaş / Siyaset Çıkmazında Kadın (Cumhuriyet Kitap, 2.10.1997).

TALAT TURHAN

Bkz. TURHAN, Mehmet Talat

TALAY, Aydın

Araştırmacı-yazar, siyasetçi. 1940, Van doğumlu. Van Atatürk Lisesi, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zirai Ekonomi ve İşletmecilik Bölümü (1962) mezunu. Gençlik yıllarında bir süre gazetecilik yaptı, ayrıca kamu kuruluşlarında çeşitli görevlerde bulundu. 1994 yerel seçimlerinde Refah Partisinden Van Belediye Başkanlığına seçildi. İlk yazıları *Kurtuluş* gazetesinde (Van) yer almıştı. İngilizceden çeviriler de yapan Aydın Talay, sonraki yıllarında araştırmalarını kitap olarak da yayımladı.

Aydın Talay

ESERLERİ:

Bizim Eller Van (1988), *Eserleri ve Hizmetleriyle Sultan Abdülhamid* (1993), *Yıkılan Bir Şehrin Anatomisi* (1996), *Van Şiirlerinden Seçmeler* (Müştehir Karakaya ile birlikte, 1997), *Van Tanıtım Rehberi* (albüm, 1997), *İşçilerin Cenneti Yok Oldu* (İngilizceden çeviri).

TÂLİB

Mutasavvıf-şair (D. 1884, Erzurum – Ö. 1928). Asıl adı Ali Galip'tir. Dört beş yaşlarındayken annesini ve babasını kaybetti. Bu nedenle enistesi kaymakam Maksut Bey'in himayesinde yetişti. Kadirî Şeyhi Hacı İbrahim Ruhi Efendi'den ders aldı. Hocasıyla çıktığı hac seyahatinden geri dönmeyerek Mekke ve Medine'de kaldı. Burada dört yıl yaşadıktan sonra Bağdat'a geçti. İki yıl kadar da Bağdat'ta öğrenimine devam etti. Oradan İstanbul'a gelerek öğrenimini Ayasofya Medresesinde sürdürdü. Hac seyahatiyle başlayan yedi yıllık bir aradan sonra Erzurum'a döndü. Hocası ve şeyhi Ruhi Efendi'yle yeniden görüştü, onun manevî derslerine devam etti. 1916'da Erzurum'un Ruslar tarafından işgal günlerini, 17 Ekim 1917 devrimiyle geri çekilmelerini ve arkasından başlayan Ermeni katliamlarını gördü. İşgal günlerinden itibaren başlayan mücadelenin içinde yer aldı. Aynı zamanda iyi bir hattat olması nedeniyle, Erzurum'un kurtuluşundan sonra Muallim Mektebine hüsn-ü hat (güzel yazı) öğretmeni olarak atandı. Şapka Kanunu'nun uygulanmaya konulmasından sonra görevinden istifa etti. 1928'de Şapka Kanunu'na tepki gösterdiği ve halkı isyana kışkırttığı ileri sürülerek tutuklandı ve Erzurum'da idam edildi.

ESERLERİ:

Divân, Seyahatnâme.

HAKKINDA: Osman Sarı / Şehid Tâlib ve Şiirlerinden Seçmeler (İlim ve Sanat, sayı: 18), Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

TALİKİZADE MEHMED SUPHİ EFENDİ

Şehnamcci, şair ve tarihçi (D. 1562, Denizli – Ö. 29 Temmuz 1609, Denizli). Künyesi Muhammed bin Muhammed el Fenârî eş şehir be-Talikizade'dir. Şiirlerinde Suphi mahlasını kullandı. Ciddi bir medrese öğrenimi görmedi ve şiir yazmaya geç yaşlarında başladı. Manisa'ya sancak beyi olarak gönderilen ve III. Murat adıyla tahta geçen Şehzade Murat'ın hizmetinde bulundu. Burada (1562-74) on iki yıl divan kâtibi olarak çalıştı. 1574 yılında Sultan III. Murat'ın hizmetine girdi. İstanbul Divan Kâtipliğine tayin edildi. Yedi yıl süren divan katipliğinden sonra, Padişah'tan umduğu mevkiyi elde ededi. Bunun üzerine ilme yönelerek; şiir, aruz, hesap, remel (koşma, bir tür aruz ölçüsü), astronomi ve mantık dallarında yetkinleşti. 1583 yılında Ferhat Paşa'nın komutasında çıkılan Revan Seferine kâtip olarak katıldı.

1585 yılında Veziriazam (Başbakan) Özdemiroğlu Osman Paşa'nın sefer kâtipliğine tayin edildi ve Tebriz fetihnamesini yazdı. Dönüşünde Gürcistan sefcri tarihçesini ile *Tebriye* adlı eserini yazdı. Bu arada, defterdarlığa tayin edilen (1596) Seyit Lokman'ın halefi olarak şehnameci Lokman'ın yardımcılığına getirildi ve aynı zamanda kendisine Müteferrika Ağalığı da verildi. 1594 yılında *Şehname* adlı eserini Padişaha takdim etti. Ardından da Sinan Paşa mahiyetinde Yanık Seferine ve III. Mehmet ile de Eğri Seferine katıldı. 1597 yılında şehnameci (manzum tarih yazarı) olarak tayin edildi. Düzenlenmiş bir divanı, rubai, gazel ve diğer türlerde şiirleri vardır. Denizli taraflarında çıkan bir "Eşkıya-yı Türkmen Müdafaası"nda şehit olduğu bilinmektedir.

ESERLERİ:

Firasetnâme, Gürcistan (Revaniye) Seferi Tarihçesi, Tebriziye, Şemâilname-i 'âl-i Osman (Şehname), *Yanık Seferi Şehnamesi, Eğri Seferi Şehnamesi.*

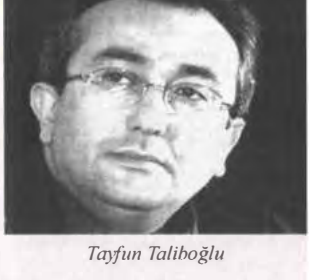
HAKKINDA: Şükrü Tekin Kaptan / Denizli'li Meşhurlar (2002).

TALİMCİLER, Ahmet

Toplumbilimci. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1994) mezunu. Yüksek lisansını 1998'de aynı bölümde yaptı. Makalelerini 1999 yılından itibaren *Birikim, İzmir İzmir* ve *Toplumbilim* dergilerinde yayımladı. Araştırmalarıyla Milliyet Gazetesi 2001 Yılı Sosyal Bilimler Ödülünü aldı. *Türkiye'de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi* (2003) adlı bir basılı eseri vardır.

TALİPOĞLU, Tayfun

Gazeteci-yazar. 1962, Kars doğumlu. İlkokulu Malatya Şeker İlkokulu ile Eskişehir Yunus Emre İlkokulunda okudu. Ortaokulu Eskişehir'de, liseyi Ankara Atatürk

Tayfun Taliboğlu

Lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü (1983) mezunu. *Milliyet* gazetesinde muhabir olarak başladığı gazetecilik hayatına önce Star1, sonra ATV televizyonlarında haber muhabiri olarak devam etti. 1995 yılından itibaren ATV'de başlayarak NTV'de sürdürdüğü "Bam Teli - Yol Hikâyeleri" adlı programıyla tanındı. Bu programı için yedi yılı aşkın sürede on bin kilometre yol katetti ve yüzlerce dosya hazırladı.

Talıpoğlu'nun; *Takvim, Yeni Yüzyıl, Cumhuriyet* ve *Sabah* gazetelerinde köşe yazıları yayımlandı. Çağdaş Türk şairlerinin şiirlerini yorumladığı *Seyyah* (2001) ve *Eskiyen Yüzümün Yeni Gülümseyişi* (2004) adlı iki şiir kaseti çıkardı. 1980 kuşağını kendi

TÂLİB

DÜŞTÜ

Bu dil-siyah hâbtım gibi başka hâle düştü
Talim-i hâl ederken bir nokta hâle düştü

Erbâb-ı hal buldu bu noktada kemâli
Şerhinde chl-i zâhir bin kîl ü kâle düştü

Kim oldu lâl ü hayrân vardı sücûd-ı Hakka
Kim gâih etti aklın deşt ü cibâle düştü

Zencîr-i zülf-i yâre bağlandı pây-ı âşık
Buldu belâyı tâ ki çıkmaz hayâle düştü

Ebrû-yı yâri gördüm okudum bârek'allah
Hayırlıdır inşâallah nazarım hilâle düştü

Tâlib de geçti artık efsâne-i hevâdan
Yüz kâre dest hali der-i zü'l-celâle düştü

kimliği üzerinden *Benim Yolum* adlı kitabında anlattı. Birçok seminere katılarak konuşmalar yaptı.

ESERLERİ:

Benim Yolum, Ne Çoktular Ne Kadar Çocuktular, Eskiyen Yüzümün Yeni Gülümseyişi (2004), *Çoluk Çocuk Yazıları* (2006), *Eşekle Gelen Aydınlık* (Aydın İleri ile, 2006).

TALU, Ercüment Ekrem

Romancı (D. 1888, İstinye / İstanbul - Ö. 16 Aralık 1956, İstanbul). Recaizâde Mahmut Ekrem'in oğludur. Çocukluğu edebiyat ve düşünce dünyasında öne çıkan aydınların çevresinde geçti. Babası Fransızca, Rumca ve İngilizce öğrenmesini sağladı. Galatasaray Sultanisi (lise, 1905) ile Mekteb-i Hukuk (Hukuk Fakültesi)'u bitirdikten sonra gönderildiği Paris'te Siyasî İlimler Okuluna devam etti. Dönüşünde Düyûn-u Umumiye (Osmanlı borçlarını tahsil eden kuruluş) kuruluşunda (1906) ve Meclis-i Ayan (Senato)'da (1908) çevirmenlik yaptı. Daha sonra da Saray'a teşrifât memuru oldu. Damat Ferit Paşa'nın sadrazamlığı (başbakan, 1919-23) yıllarında Matbuat Umum Müdürlüğü, daha sonra Cumhurbaşkanlığı başkâtipliği (1924), yeniden Matbuat Umum Müdürlüğü (1927-31) görevlerinde bulundu. 1931 yılında Varşova Elçiliği müsteşarlığına atanan Ercüment Ekrem, 1936 yılından itibaren Mekteb-i Mülkiye (Siyasal Bilgiler Okulu), Ankara Hukuk Fakültesi ve

Ercüment Ekrem Talu

Gazi Eğitim Enstitüsünde Fransızca, Galatasaray ve Notre Dam de Sion liselerinde edebiyat öğretmenliği yaparak 1950'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Nüktedan, hazırcevap ve hoşsohbet bir kişi olan Ercüment Ekrem'in Türk milli eğitimine büyük hizmetleri oldu. Emekliye ayrıldıktan sonra, İstanbul Şehir Tiyatroları Edebi Heyetinde ve Sular İdaresi Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. Tedavi gördüğü Fransız Hastanesinde siroz hastalığından öldü, Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

İlk yazıları *Çocuklara Mahsus Gazete*'de yayımlanmıştı (1904). Meşrutiyetten (1908) önce Ercüment Ekrem'in Fransızca gazeteler de dahil olmak üzere birçok yayın organında çeşitli makaleleri yayımlandı. Asıl yazarlık hayatı 1908'den sonra başladı. Bu tarihten itibaren devrin çeşitli gazete ve dergilerinde genellikle alaycı bir üslûpla yazdığı mizâhi fıkraları, sohbet ve hikâyelerci yayımlandı. Bu yazılarında Ercüment Ekrem, Karga,

ERCÜMENT EKREM TALU

ÇOCUKLUĞUM

Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer!

Ah evet öyledir! Benim, herkes gibi, bugün dündeu, yarın da bugünden daha artan iç yakıcı bir hasretle yâd ettiğim bir mazi var. Hayatın kıvrılan yolunda, hiçe ileten son kısma geldim. Köşeyi döneli birkaç yıl oldu. Şafakla çıktığım bu yolculuğu, gün kavuşurken tamamlayacağım.

O ne parlak bir şafaktı! Can verici ışığını, hâlâ yorgun gözlerimde, iç ısıtıcı sıcaklığını soğumaya başlayan gönlümün bir bucağında taşıyorum.

Akları her gün biraz daha artan başımda, vakit vakit, o sihirli sabahın tatlı esini geziniyor. Çizgileri her an bir parça daha oyularak derinleşen yüzümde, o rüzgârın serin temaslarını duyuyorum.

Çocukluğum!

Ben senin hasretini nasıl çekmem ki, senden ayrıldığım, uzaklaştığım günden beri, sana benzer hiçbir şey görmedim.

On, on iki yahut on dört yaşımda seni ebediyete gömdüğüm zaman uğradığım kaybın azametini anlayamamıştım. Acı, yüreğime somtadan çöktü ve o anyı hasrete kalbederek, kırk yıl var ki içimde taşıyorum.

Cihan değen hayaline, toy bir delikanlı saflığıyla üşüşüm.

Arkama dönüp baktığım şu anda, senin üzerinde sade benim kendi, nemli nazarlarım dolaşıyor. Bundan da memnunum. Döküp saçacağım bin bir güzelliğimin üstüne konacak bakışlar ekseriyetle ilâkayt olacak.

İstanbul'da, Boğaziçi'nde, İstinye'de doğdum. Bu, hayatta benim ilk büyük mazbariyetimdir. İstanbul, dünyanın en güzel şehri; Boğaziçi, İstanbul'un en güzel semti; İstinye, Boğaziçi'nin en güzel köyüdür.

Cihana ilk adımımı bu üç güzelliğin içinde attım.

Eski takvimle sene 1304.. Teşrin-i sânî ayı.. Magnum, karlı bir pazartesi günü.. Vakit akşam.

Denizin mütemadi temaslarıyla cephesi yosunlanmış beyaz yalının en üst katında beni birbirlerine müjdeleyen üç kişidir: Annemden başka, meşhur Manas Efendi'nin zevcesiyle bir de aile hekimimiz doktor Kampanaki.

Doktoru, ebe hanımı takviye için çağırmışlar; zira dünyada çekeceğim ıstırapları daha o günden tahmin etmiş ve çoğunsamış olacağım ki, zorla ve sanki istemeye istemeye doğmuşum.

Babam evde yokmuş. Bir gece evvelden, turne ile ilk defa Türkiye'ye gelen meşhur Fransız artisti 'Sarah Bernhardt'ı görmek için şehirde kalmış. Zaten sevgili babacığımın günahına girmeyim amma, sevgili Nijad'ının üstüne gelecek, ona vaktedilmiş sevgiyi ikiye bölecek bir evlâdın doğumunda olsun bulunmamakla sevgili Nijad'ına galiba bir cemile yapmak istemiş olacaktı.

Ne ise.. Geç vakit o da gelmiş. Beni kucağına vermişler. Almış, bakmış, bakmış... Ve beğenmemiş. Zira onun nazarında tek çocuk Nijad.. Zaten Nijad da kardeşini beğenmemiş. O da küçücük dudaklarını bükmüş ve "Bak! Kardeşin sana neler getirdi!" diye eline sundukları oyuncakları, Frengistan elçisinden peşkeş kabul eden bir reis efendinin mağrur edasıyla alıp gitmiş.

Nijad'dan daha büyük ağabeyim Emced de o zaman henüz ayakta idi. Gönül sızlatıcı serencamı biraz Teşekkür sayfalarında biraz da kendi mezar taşında yazılı olan bu pek bedbaht delikanlı benim dünyaya gelişimden haberdar bile olmamış. Neden sonradır ki, yattığı elem döşeğinde, ufacık adımlarla yanına yaklaştığım zaman, insiyakî bir duyuşla benim kim olduğumu anlayarak bana hazin hazin gülümsediğini hatırlarım. Yirmi yıl, ağzından tek bir kelime çıkmamış olan bu asil ve çok yakışıklı simada o gün beliren bu şefkatli tebessümü bazen göz önüne getirir, için için ağlarım. Zavallı ağabeyciğim!

Doğduğum sırada Sakız'da bulunan Namık Kemal ağır hasta idi. Babam, dünyada her varlıktan üstün tuttuğu bu büyük dostunun o anda bir cemilesini hatırlattı ve mukabele etmek istedi. Kemal, oğlunun adını Ekrem koymuştu. Ben de 'Ahmet Kemal' oldum. Ve ailemizdeki nadir, duyulmamış ad koymak ananesini de terk etmemiş olmak için, bir müddet sonra Ahmet Kemal'e bir de Ercümend ilâve ettiler.

Bu üç isimden annem 'Ahmet'i benimsemiş. Anam kaba sofu değil, fakat pek mütekîttî. Babam Mahmut Ekrem, küçük ağabeyim Mehmet Nijad, ben de Ahmet Ercümend olunca, o bundan bir fâlî hayır görmüş: "Sen Ahmet ve Mahmut ve Mehmet'sin efendim!" mısraını evimizde temsil eden üç sevgili mevcuttan Peygamber'in manevî himayesine mazhariyet umuyordu.

Ahmet aşağı, Ahmet yukarı! Banu hitap eden munis sesler ve o seslere, benim henüz insanlaşmayan cevaplarım koca yalıyı çınlatıyordu. Afacan, yaramaz ve yaygaracı olacağıma dair hükümler verilmişti. Ahlâkî temayüllerim hakkında yapılan bu endişe verici tahminler yetmiyormuş gibi, oburluğumu da göstermiştim. Anamın temiz sütüne doymuyor, bir miktar da inek sütü içiyordum. Bu da kâfi gelmeyince bir süt nine tutmuşlar.

Böylece, enime boyuma mikyâsî etmeye başlamıştım. Ve bütün günlerim anacığımın dizleri dibinde, onun çok müşfik, yüksek ve bilgili ihtimamlarıyla geçiyordu. Çok talihli ve bahtiyar bir çocuktum. Hayran gözlerim mavi bir gökten, kâh durgun, kâh coşkun bir denizden, martılardan, beyaz yelkenli gemilerden, tembel ve ağrın romörkerlerden, her gün her saat, her an değişen nefis manzaralardan hayat ve tabiat sevgisine alışıyordu.

Ahmet Mithat Efendi'den evvel çatanasını tanıdım. Kendilerini görmediğim bu büyük adamların isimlerini yahlarından ve kayıklarından, vatanımın tarihini Boğaziçi'nin mesirelerinden öğrendim. Sanki bu iki taraflı bu sahil saraylar ve öbek öbek ağaçlarla bezenmiş ilâhî Boğaz benim gibi meraklı çocuklar için hassaten kudret eliyle yazılmış bir tabiat, yurt bilgisi ve tarih kitabı idi.. Ve bu kitabı bana, mürebbilerin en güzeli, en sevimli ve en hislisi anam okuruyordu. Süleyman Nazif'in adımı imadı bulunarak 'mâder-i edep' unvanıyla tevkir eylediği o faziletkâr olduğu kadar da cefakâr kadını burada bir kere daha hürmetle, minnetle ve hicranla anıyorum.

İrfanımın esaslarını kendisine tamamıyla borçlu bulunduğum anam fevkalâde fasih Türkçesinden başka, her sabah bir cüz okumayı âliyat eylediği Kur'an'ı anlayacak kadar Arapça, Gülistan'ı ve Mesnevî'yi bana izah edecek kadar Farsça ve babamın Atala tercümesine yatdım edecek kadar da Fransızca bilir, mütemadiyen tarih ve edebiyat okur, kocasının müsveddelerini tebyiz.. Kemal'in ve Hâmit'in eserlerini istinsah ederdi.

İşte böyle bir annenin son evlâdı olan ben, bu cephеden de bahtiyardım. Babamın, Nijad içlenmesin diye benden esirgiyor gibi davrandığı sevgiyi, annem bilâfâsıla bana bezlediyordu.

Geceleri koynunda yatardım. Üşümeyim diye beni, mor kadife kaplı kısacık kürkünün içine sarardı ve bu yumuşacık, tertemiz, ruh okşayıcı kürkün içinde, titrek ve âhenkli bir sesin okuduğu ninnilerle daldığım uykuların, bütün ömrümde gönül törpüleyici iştiyakını duydum.

Bazen yarıda uyandığım zaman, isperçet mumunun ürperen, zayıf ışığında, annemin için için ağladığını görür, fakat sebebini sormaktan, bir sevk-i tabiî ile çekinirdim. Meğer sonsuz şefkat ve rikkati ile o benim için, babamın Nijad'a benden fazla sevgi gösterdiğinden dolayı ağlarmış.

Ah anneciğim! O mecî taneleri gibi gözyaşlarını, sen, o zaman ne yok yere israf etmişsin! Sen de dahil olduğun hâlde, başka eşhası ademe intikal etmiş rengîn bir mazinin yetimliği ile boynu bükülen oğluna, mezarından kalk da şimdi ağla!..

(*Yarın Ay*, 1 Şubat 1941)

Çekirge, Kertenkele, Ebul Muvakkar, Evliya-yı Cedit gibi değişik takma adlar kullandı. Mütareke yıllarında Aka Gündüz ile *Alay* (1920-22) adlı bir mizah dergisi çıkardı. Daha çok Meşhedi adlı bir İranlının abartmalı nüktevenlerini anlattığı mizahî hikâye ve romanlarıyla tanındı. Konularını eski İstanbul hayatından aldığı diğer romanları ile Hüseyin Rahmi ve Ahmet Rasim çizgisinde görüldü.

"Ercüment Ekrem, özellikle romanlarında Ahmet Rasim ve Hüseyin Rahmi tarzı anlatımı benimsemiş ve bu iki şahsiyetin üslûbunu şahsında daha yeni ve zeki çizgilerle birleştirmeyi başarmıştır. Romanlarının yanı sıra hikâye ve tiyatro vadisinde yazdığı eserlerinde de ısrarla toplumsal meseleleri ele alıp işleyen Ercüment Ekrem, bunların hiçbirinde edebî zevki ve içtimâî nükteleri ihmâl etmez. Aynı zamanda eserlerinde muhtelif tipleri son derece tabiî ve canlı tasvirlerle kaleme alan Talû, edebiyâtımızda meddah geleneğini yazılarında başarıyla sürdüren müstesna şahsiyetlerden biridir. Eski İstanbul yaşantısını bütün realitesiyle ve tabiî çevresi içerisinde eserlerine aksettiren Ercüment Ekrem, yazdıklarıyla okuyucusunu bu mekânlarda seyahat ettirir. Anlatımındaki renklilik ve mizacındaki zerâfetle edebiyatımızda apayrı bir yere sahiptir." (Şerif Aktaş)

"Babam Ercüment Ekrem, bir sanat ailesinin orta kuşağı sayılır. Dedesi Recai Efendi hat ustası, babası Ekrem Bey de şair ve bu sahada üstad adamdı. Ercüment Ekrem Talû, Türkçeden başka Farsça, Fransızca, İtalyanca, Lâtince, Yunanca, İngilizce, Almanca, İspanyolca, Lehçe dillerini okur, konuşur ve yazardı. Resmî hayatında, matbuat sahasında inişli çıkışlı, tatlı acı günler yaşadı. Fakat hususî hayatında mutlaka hak etmediği bahtsızlıklara uğradı. Bankacı, politikacı, idareci, şâir, romancı, hikâyeci, mütercim, fıkracı, lügatçı, öğretici, dilci Ercüment Ekrem'in altmış sekiz yıllık ömür içinde 'mizah üstâdı' diye anılmasının ve sağlığında da, ölümü ertesinde de onu bu tarafı ile anmamızın

ve yanmamızın bir sebebi olsa gerek. O hakikaten kalemi ile, sohbeti ile, mimikleri ile, hicvi ile yüzde yüz 'espri' adamı idi. Sayılamayacak kadar çok ve çoğu zihinlerde dağılı kalmış 'nükteler' sahibidir. Kimseye yaranmak veya kimseyi yermek için değil, sadece fışkıran zekâsına gem vurmuş olmamak için ve korku, pervâ tanımadan yazmış, söylemiştir. Bende maalesef yazılı hiçbir eseri mevcud değildir. Kendisinin de her şeyini kâğıda döküp sakladığını sanmıyorum." (oğlu Muvakkar Ekrem)

ESERLERİ:

ROMAN: *Asriler* (1922), *Gün Batarken* (1922), *Kopuk* (1922), *Sabir Efendinin Gelini* (1922), *Kan ve İman* (1925), *Şevketmeâb* (1925), *Kundakçı* (1926), *Meşhedi ile Devrialem* (1927), *Gemi Arslanı* (1928), *Meşhedi Aslan Peşinde* (1934), *Kodaman* (1934), *Papeloğlu* (1938), *Beyaz Şemsiyeli* (1939), *Bu Gönül Böyle Sevdi* (1941), *Çömlekoğlu ve Ailesi* (1945).

HİKÂYE: *Evliya-yı Cedid* (Yeni Evliya Çelcbi, 1920), *Teravihten Sahura* (1923), *Sevgiliye Masallar* (1925), *Kız Ali* (1926), *Güldüren Kitap* (1927), *Gün Doğmayınca* (1927), *Meşhedi'nin Hikâyeleri* (1927), *Dünden Hatıralar* (hikâye-albüm, resimleyen Münif Fehim, 1945).

ANI: *Geçmiş Zaman Olur ki* (2005).

HAKKINDA: Mehmet Zeki / Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi (c. II, 1929), H. Feridun Es / Ercümend'i Dinlerken (Yedigün, c. 5. sayı: 111, 24.4.1935), Türk Ansiklopedisi (c. 30, s. 373), Nusret Sefa Coşkun / Ercüment Ekrem'in Millî Edebiyat Hakkındaki Düşünceleri (Açık Söz, 1937), A. Şinasi Hisar / Ercüment Ekrem Talû'ya Dair Hâtıralar (Türk Yurdu, Ocak 1957), Hilmi Yücebaş / Bütün Cephcleriyle Ercüment Ekrem (1957), Yusuf Ziya Ortaç / Bizim Yokuş (1966), N. Sami Özerdim / Yeni Yayınlar Dergisi (Mart 1967), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), H. Fahri Ozansoy / Edebiyatçılar Çevremde (1970), Atillâ Çetin / TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 11, 1995), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Tamer Erdoğan / Türk Romanında Mütareke İstanbulu: Gün Batarken (Virgül, sayı: 45, Kasım 2001) - Türk romanında Mütareke İstanbulu: Kan ve İman (Virgül, sayı: 46, Aralık 2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klasikleri (c. 12, 2004, s. 148-149).

TALU, Umur

Gazeteci-yazar. 1957, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Galatasaray Lisesinde bitirdi. Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümünden (1980) mezun oldu. Türk-İş Konfederasyonuna bağlı Demiryolu Sendikası

Umur Talu

ile Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliğinde uzman olarak görev yaptı. 1980'den itibaren *Günaydın*, *Güneş*, *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Söz*, *Hürriyet*, *Star*, *Sabah* gazetelerinde muhabir, ekonomi servisi şefi, yazı işleri müdürü, genel yayın yönetmeni, genel yayın koordinatörü ve köşe yazarı olarak çalıştı. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Bilgi Üniversitesi ve Bahçeşehir Üniversitesinde medya dersleri verdi (1996-2003). Türkiye Gazeteciler Cemiyeti yönetim kuruluna seçildi, başkan yardımcılığı yaptı.

Günlük gazete yazıları dışında, haber dergilerinde, bilimsel dergilerde, üniversite yayınlarında ve web sitelerinde yayınlanmış çok sayıda makalesi vardır. 1996 TGC Türkiye Basın Özgürlüğü Ödülü, 1998 Medya-Sen İletişim Özgürlüğü, 2003 Çağdaş Gazeteciler Derneği Barış Kalemi Ödülü, 2004 TGC Yılın Köşe Yazısı Ödülü ve Türkiye Yazarlar Birliği 2004 Basın-Fikir Ödülü ve sürekli basın kartı sahibidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Uçuran Bey Postanesi* (1996), *Dipsiz Medya* (2000).

ORTAK KİTAP: *Sosyal Demokrasi* (Fransa bölümü, 1984).

ÇEVİRİ: *Keynes* (D.E. Moggridge'den, 1985).

HAKKINDA: Dipsiz Medya (Virgül, Kasım 2000).

TALUY, Hayreddin Ziya

Öykü ve roman yazarı (D. 16 Nisan 1905, İstanbul - Ö. 17 Haziran 1945, Ankara). Çevirmen Nihal Yalaza Taluy'un eşidir. Beşiktaş Galatasaray Sultanisi (lise), Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu, 1925) mezunu. Divan-ı Muhasebat ve Tuz İnhisarında memur ve yönetici olarak çalıştı. Daha sonra Maliye Vekâleti Varidat Umum Müdür Muavinliği görevine kadar yükseldi. 1942'de Bursa defterdarlığı görevine getirildi. 1945'te atandığı Millî Savunma Bakanlığının merkez muhasebe müdürlüğünü yaptı. Ayrıca çeşitli okul ve kurslarda meslek dersleri öğretmenliği yaptı. Ülser hastalığına yakalanarak öldü.

ESERLERİ:

ROMAN: *Kahpenin Aşkı* (1934), *Fatuş* (1937), *İnsan Artıkları* (1937), *Dadaş Kız* (1939), *Yüzler ve Maskeler* (1945).

ÖYKÜ: *Dert Veren Pınar* (1936), *Hayvanlar Aleminde 37 Hikâye* (1943), *Küçük Gezginin Serüvenleri* (1943), *Küçük Gezginin Serüvenleri: Ağrı Dolaylarında* (1944), *Küçük Gezginin Serüvenleri: Karadeniz Kıyılarında* (1944), *Küçük Gezginin Serüvenleri: Ardahan Yollarında* (1944), *Küçük Gezginin Serüvenleri: Hopa'ya Doğru* (1944), *Erzurum'dan Ankara'ya* (tarihî öykü, 1945), *Bir Avuç Askerle Tiryaki Hasan Paşa* (tarihi öykü, 1945), *Yurt İçin: Alemdar Mustafa Paşa* (tarihi öykü, 1945).

İNCELEME: *Tuz İşleri* (1934).

HAKKINDA: Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968-71), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

TALUY, Nihal Yalaza

Yazar, çevirmen (D. 1900, Kafkasya - Ö. 30.1.1968, İstanbul). Öykü ve roman yazarı Hayreddin Ziya Taluy'un eşidir. İlk orta ve lise öğrenimini Rusya'da tamamladıktan sonra Türkiye'ye göç etti. *Resimli Ay* ve *Varlık* dergilerinde Rusçadan çevirileri yayımlandı. Rus klâsiklerinden yaptığı otuz kadar çevirisi ile tanındı.

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas.1999).

TAMER, Duran

Şair. 1 Ocak 1948, Sızır kasabası / Sivas doğumlu. Eserlerinde kendi adı dışında Âşık Duran ve Şair Duran imzalarını da kullandı. Sızır Atatürk İlkokulu mezunu. 1968 yılından itibaren Sızır'da bir süre sinemalarda makinist olarak çalıştı. 1975'te Almanya'ya giderek Waghausel'e yerleşti. Almanya Yazarlar Birliği İkinci Başkanı ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

Yazı ve şiirleri 1980'den itibaren *Sızıntı*, *Hayat* (Almanya), *Türkiye* (Almanya), *Mektup*, *Günaydın* gazete ve dergilerinde yer aldı. *Günaydın* gazetesinin 1988 yılında Almanya'da düzenlediği şiiri yarışmasında birincilik ödülünü kazandı. *Vay Gönül* adlı şiiri Erdinç Gönül tarafından bestelendi.

"Gurbet, aşk, ayrılık, hasret temalarını temiz bir Türkçeyle işlediği şiirleriyle aşık geleneğinin son dönemlerdeki başarılı temsilcilerinden biri olarak gösterilmiştir." (A. Çağrı Elgün)

"Duran Tamer, şiirimizin âşıklık geleneğini sürdüren bir ozan. Âşık Veysel, Ali İzzet Özkan çizgisini başarıyla devam ettiriyor." (Mehmet Nuri Yardım)

"Tamer'in şiirlerinde lirik anlatım ağır basmakla birlikte, yer yer didaktik şiirlere de rastlanmaktadır. Özellikle sevgi şiirleri Karacaoğlan'ın lirizmine yaklaşan yumuşaklıkta; didaktik şiirleri ise hemşehrisi Âşık Veysel'in bilgece söyleyişini hatırlatır. (...) Tamer, dil olarak sade, akıcı bir Türkçe kullanır. Onun şiirlerinde yer yer kelimelerin yöresel ağız söylenişlerine rastlanır." (Uğur Bilge)

ESERLERİ (Şiir):

Sevdanın Yeli (1998), *Güldüğümü Gördün mü?* (1999), *Baharı Andırır Gözlerin* (2002).

HAKKINDA: Mehmet Nuri Yardım / Günce'den Dört Eser (Türkiye, 26.11.1998), Duran Tamer / Güldüğümü Gördün mü? (1999).

TAMER, Rauf

Gazeteci-yazar. 1937, Suşehri / Sivas doğumlu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. 1959 yılında *Cumhuriyet* gazetesinde başladığı gazetecilik mesleğini *Ekspres, Tasvir, Yeni İstanbul* gazetelerinde sürdürdü. *Tercüman, Hürriyet* ve *Sabah* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. Yazılarından yaptığı seçmelerı kitap olarak da yayımladı. 2000 yılında adı bir davaya karışınca *Sabah* gazetesinden ayrıldı.

Rauf Tamer

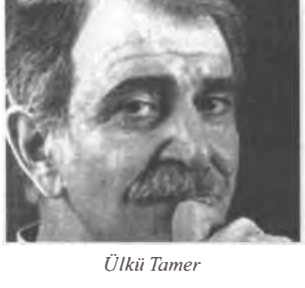
ESERLERİ:

Sözün Kısası (1973), *Solun Namusu* (5. bas., 1975), *Düzen Kavgası* (3. bas., 1975), *Yarınlar Kimin* (1975), *Düzene Çekidüzen* (1977), *Pazar Kahvesi* (1988), *Birkaç Resim Birkaç İsim* (1988), *O Kafa*.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Cemal Süreya / 99 Yüz (2004).

TAMER, Ülkü

Şair ve yazar. 1937'de Gaziantep doumlu. İlköğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra İstanbul'da Robert Koleji (1958) bitirdi. Gazetecilik Enstitüsündeki öğrenimini yarıda bırakarak özel tiyatrolarda aktör olarak çalıştı, çevirmenlik yaptı. 1960'lı yıllarda *A Dergisi* kadrosu içinde yer aldı. Daha sonra Milliyet Yayınlarında çalışırken *Milliyet Çocuk, Milliyet-Sanat* dergilerini, yayınevinin sahip değiştirmesinden sonra Karacan Yayınları ile 1980'lerin önde gelen dergilerinden *Sanat Olayı* dergisini yönetti. 1990'ların sonunda *Radikal* gazetesinin *Cumartesi* ekinde köşe yazarlığı yaptı. Çoğu edebiyat eseri olmak üzere yüzün üzerinde kitabı dilimize kazandırdı. Sinemaya da ilgisi olan Ülkü Tamer, bir süre Ankara'da film işletmeciliği yaptı.

Ülkü Tamer

Sanat hayatında ilk ürünü küçük yaşta yazdığı *Duygular Konuşuyor* (1948) adlı bir perdelik bir okul piyesi idi. İlk şiiri "Dünyanın Bir Köşesinden Lucia" *Kaynak* dergisinde çıktı (1954). Şiir ve çevirileri sonraki yıllarda *Pazar Postası, Yelken, Yeditepe, A Dergisi, Yeni Dergi, Milliyet Sanat* vd. dergilerde yer aldı. Ülkü Tamer, İkinci Yeni şairleri arasında kabul edilir. İmgeci, lirik, yer yer mizaha giden, bazen de çocuksuluğa kaçan bir dille yazdı. Özellikle son derece verimli olduğu ilk döneminde hemen her yıl bir kitap çıkarmıştır. Şiirinin çoğunu 1950'lerin sonu ile 60'larda, başka deyişle İkinci Yeni akımının sürdüğü dönemde yazdı. 1960'ların sonundan itibaren daha seyrek şiir yayımlamaya ve bu arada şiirinde çok ciddi bir yön değişikliği görülmeye başladı. Bu

RAUF TAMER

NİSAN NE GÜZEL

Kaç yıldır papatya görmüyordum. Hayret...
Papatya geri gelmiş.
Gelincik hiç görmüyordum.
O da geri gelmiş.
Çimenler, çok güzel.
İstanbul amma da çok ağaçlanmış meğer.
"Bahar geldi beyim, evde durulmaz."
Dün, birkaç tane de uçurtma gördüm.
Bir tanesi koptu gitti... Kimbilir çocuk ne üzülmüştür.
Balonlar gördüm rengârenk.
-Hepsi kaç para diye sordum.
Satmadı.
-Hepsi olmaz dedi.
-Sana ne yahu, parasıyla değil mi?
-Olmaz dedi.
Ne hoş adam... Çocukların hakkını yemek istemedi.
Güneş, hınzırca yakıyordu yüzümü.
Yaksın.
Baktım, erik de çıkmış. Henüz küçük ama idare eder...
Çağla ise tam kıvamında.
15 güne kalmaz, kiraz da çıkar.
İçimde anlaşılmaz bir sevinç, dilimde o şarkı:
-Erişti nevbahar.
Nisan, şahsiyetli bir aydır.
Cıvıklık sevmez.
Kaypaklık yapmaz.
Hiç aldatmaz.
Ne ise odur nisan.
Güneşi lezzetli, yağmuru bereketli, ilhamı kudretlidir.
Onu, yudum yudum içerim her yıl...
Her saniyesinin kıymetini bilirim.
Tıpkı Suzidil gibi:
Ey gonca açıl,
Zevkini sür fasl-ı baharın.

değişikliğin sonuçları en çok *Antep Neresi*'nde ortaya çıkar. Bu kitaptaki şiirlerinde daha açık seçik, imgesel yönü daha geride ve yer yer sol ideolojik söyleme yaslanan söyleyişi ilk kitaplarının yoğun imgeci tarzından epeyce farklıdır. Yine de kendine özgü şiirsel havayı bütün ürünlerinde sezmek mümkündür. Şiir çevrelerinde her şeye rağmen ilk kitaplarının imgeci ve çocuksu duyarlılığı ve son derece iddiasız ve ilginç buluşlarıyla tanınmakta, şiilerri bu çerçevede okunmaktadır.

Ülkü Tamer'in sanat dünyasında şair olarak tanınmasına karşın; tiyatrodan senaryo yazarlığına, çevirmenlikten anı ve hikâye yazarlığına uzanan geniş bir ilgi alanı vardır. Anıları ve hikâyeleri yer yer kapalı, hatta anlamı örtük şiirinin arka plânını görmek açısından değerli bulunmuştur. İmgeci şiirlerinde de açık seçik şiirlerinde de kendine özgü bir dünyası vardır. Bu dünya masumiyetin, efsanelerin, özellikle de popüler kültür efsanelerinin başrolde olduğu bir dünyadır. Diğer İkinci Yeni şairlerinde olduğu gibi Ülkü Tamer'in de şiirine

Ülkü Tamer

bu şiirin yazıldığı dönemde önde olan popüler kültür ve sanat verileri imgesel deformasyona uğramış olarak sızmıştır. Özellikle *Ezra ile Gary* kitabı ve *Sıragöller* kitabının belirleyici şiiri "Bruegel" bunun en fazla dikkat çekmiş, en çok umursanmış örnekleri sayılabilir. Tamer'in Anadolu'da geçen çocukluğundan ve taşra hayatından ilham alarak yazdığı duyarlıklı, incelikli, yer yer metafizikleşen şiirleri ise önce şiir ortamında tanınmasını sağlamış, böylece İkinci Yeni şairlerine katılmış; bugün de hâlâ değer verilen şiirlerdir. *Soğuk Otların Altında* kitabındaki "Kiremit Damlı Kırmızı Ev" bu tür şiirlerinin en öne çıkanıdır diyebiliriz.

Ülkü Tamer, Edith Hamilton'dan *Mitologya* çevirisiyle Türk Dil Kurumu 1965 Çeviri Ödülünü, *İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür* (1966) kitabıyla Yeditepe 1967 Şiir Armağanını, *Alleben Öyküleri* kitabıyla da 1991 Yunus Nadi Öykü Armağanını, 2004 Dünya Şiir Günü Büyük Ödülünü kazandı. Zülfü Livaneli, "Güneş Topla Benim İçin" albümünde Ülkü Tamer'in *Antep Neresi* kitabındaki şiirleri besteledi.

"*Nuh'un gemisi gibiydi Ülkü Tamer'in ilk şiirleri: Kalabalık, şenlikli, her türlü imgenin erkeğini ve dişisini barındıran, terzilerle, dülgerlerle, tilkilerle, kirpilerle, sansarlarla ve her şeyle dolu. Hayatın, ölümün ve her şeyin amatörüydü Ülkü Tamer bu şiirlerde.*" (Cemal Süreya)

"*İkinci Yeni'nin, çağdaş İngiliz şiirini yakından izleyen, çeviriler yapan, Batı etkilerine açık bir şairiydi. Özellikle 1960'ların ikinci yarısında yazdıklarıyla kapalı şiir anlayışının kusursuz örneklerini verdi. Toplumsal sorunlara yönelirken de şiirin düzeyini düşürmedi.*" (Memet Fuat)

"*İçtenlik onun en başta gelen özelliklerinden biri. Us, şiirinin en önemli öğesi. Çoğu zaman 'zekâ' şiiri yazıyor Ülkü Tamer. İlk okunuşta kendini kolayca teslim etmeyen şiirler bunlar. İkinci, üçüncü okunuşta insan daha bir yakın hissediyor kendini, daha iyi anlıyor.*" (Anıl Meriçelli)

"*Ülkü Tamer-ilk kitabı Soğuk Otların Altında'dan başlayarak- söze, anlatıya dayanan, anlamı şiirin olmazsa olmazı yapmayan ama anlamdan asla vazgeçmeyen bir şiiri gütmüştür. Tabii bu yargı Tamer'in serbest olarak (ölçüsüz) yazılan şiirleri için geçerlidir. Birkaç kitabında yer alan ölçülü, uyaklı şiirlerinde ise halk şiirinin biçim disiplinini kendi biçemindeki güncellik, çağdaşlık ve lirizmle kaynaştırmayı bilmiştir. Bu yönleriyle Ülkü Tamer şiirini ayrı ve özel bir yerde tutmak ve görmek gerekir.*" (Fahrettin Koyuncu)

"*Yaşamak Hatırlamaktır, anıların pişmanlık, özlem, böbürlenme gibi alıştığımız özelliklerini taşımıyor, ya da bana o izlenimi veriyor. Daha çok arkadaşlarını, iş ve uğraş yakınlığı duyduğu kişileri anlatıyor: Sinemacılar, tiyatrocular, yazarlar, ozanlar. Onların en tipik özellikleri çiziliyor, bazen bir karikatür biçiminde. (Ülkü karikatüristtir de...) Bu karikatürize etme alışkanlığı, yaşanmış baskı dönemlerine bile bir festival havası veriyor...*

"*Ülkü Tamer'in iyi bir şair olduğunu bütün edebiyat okurları bilir. Yazdığı şarkı sözleriyse, örneğin 'Güneş Topla Benim İçin', 'Memik Oğlan' dillerden düşmez. İlk öykü kitabı Alleben Öyküleri, 1991 Yunus Nadi Öykü Armağanını almıştır. Ülkü'nün başarısının sırrı, beni çok şaşırtmadı. O kısa*

ÜLKÜ TAMER

YAZIN BİTTİĞİ

Yazın bittiği her yerde söylenir.
Böyle kırmızı kalkan görülmemiştir
Ölüleri örten yapraklardan başka.
Çünkü sahiden yaz bitmiştir,
Göle bakmaktan usanır insan,
Koru tutmaktan, yol gözlemekten;
Çadırlar toplanır, yaralar sarılır;
Durgun bir yolculuk, uzun bir şapka
Artık yaprakları beklemektedir.

Aşk mıdır kış gelince başlayan
Beyaz bir kılıçla yürüyen aşka.
Bırakmaz olur kuşlarını ülkeler.
Yazın her yerde bittiği söylenir,
Yorgunluklar çoğalır silahlardan sonra;
Kardan mezarları görülür usuzluğun
Ölü öpüşlerin koyuluğuyla...
Aşk kalmıştır otlarda yılı götüren
Cesur savaşçıları taşıyan kışa.

Her yerde yazın bittiği söylenir,
Çürür çiçeklere yapışan kanlar;
Belki uzaktan iki atlı yaklaşır,
Belki yakından iki yaprak kalkar;
Akşamın örtüsü derelerde yıkanır,
Gökyüzünü görünce gecenin devi
Çıkarıp şapkasından yıldızlar saçar,
Cüceler bunu bilir, gürgenler bilir,
Aşkın uyumadığı her yerde söylenir.

(Gök Onları Yanıltmaz, 1960)

tanımlamaların içine, biraz alaysılık desteğiyle, psikolojik yorumlar yerleştirmesini bilir. Bir futbol maçını anlatırken bile..." (Sennur Sezer)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Soğuk Otların Altında* (1959), *Gök Onları Yanıltmaz* (1960), *Ezra ile Gary* (1962), *Virgülün Başından Geçenler* (1965), *İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür* (1966), *Siragöller* (1974), *Seçme Şiirler* (1981), *Antep Neresi* (1986), *Yanardağın Üstündeki Kuş* (toplu şiirler, 1986), *Ben Sana Teşekkür Ederim* (2003).

HİKÂYE: *Alleben Öyküleri* (1991).

ANI: *Alleben Anıları* (1997), *Yaşamak Hatırlamaktır* (1998), *Bir Gün Ben Tiyatrodayken* (2003).

ÇOCUK KİTABI: *Şeytanın Altınları* (1989), *Pullar Savaşı*, *Günışığı Hoşça Kal* (2000), *Tele Yunus, Çocuklara Genel Kültür*, *Ne Biliyorum?*, *Hangisi Doğru?*.

OYUN: *Kadı* (Musahipzade Kemal'den uyarlama).

SENARYO: *Bir Milyara Bir Çocuk*, *Beni Bekledinse*.

ÇEVİRİ: *Fizikçinin Duası* (O. Sülcymanov'dan), *Sürgünden Şiir* (R. Alberti'den), *Babi Yar* (Y. Yevtuşenko'dan, 1966), *Deniz Bile Ölür* (F. G. Lorca'dan), *Cathay* (E. Pound'dan), *Tagore* (R. Tagore'den), *Mavi Bozkır* (Şolohov'dan), *Kırmızı Yapraklar* (W. Faulkner'den),

BİR SOYGUNCUNUN YÜZÜ

Hayriye Ünal

Şair Ülkü Tamer, İkinci Yeniler arasında bir virgül gibi işlevsel, ama az dikkat çeken bir şair yazmıştır. İşlevseldir, şiir, okunurken çok etkin ve dinamik görünmediği halde, etkileri dalga dalga başka şairlerde çok genç olanlarda bile izlenebilir. Az görülürdür, örneğin Edip Cansever veya İlhan Berk şiiri kadar konuşulup alıntılanmamıştır. Oysa ilk üç kitapları nibaryle kıyaslarsak, o, İlhan Berk şiirine göre, şiirinde, zamanının etki ve esinlerini daha sindirilmiş biçimde kullanır. (...)

Ülkü Tamer'in şiirindeki değişimler keskin bir şekilde gerçekleşir. "Bir Soyguncunun Yüzü" şiirinde bu değişimlerin hepsini bulabiliriz. Önce kaygı: *Artık yüzün / Yaylı bir adamın yaşlanmaya başlamış yüzü, / Uzun süredir yolcuların inmediği / Bir ilanı andırıyor gözlerin.* Sonra, artık yakmak yok. Hades'ten kaçırılan bir boğa var. Zaten az bulduğum heyecan, ilk kitabındaki kaygılarla, korkularla birlikte *Siragöller*'de tamamen kaybolur. Bunun bu şairdeki karşılığı: Oldukça sakindir şair, ama umutsuz, kötümser: *Akşamdır, üniktir elinin perdeleri. / Bileğin, bir sigaranın düşmeyen külü, / Tırnakların, devlerin çiğnediği birer bıçkı, / Ucuzlamış uzun bir cekete benziyor parmakların.* Oysa bir inancı vardır, nereden kaynaklanır bu inanç, belli değil, ama var: *Heraklesi bile titretir güçlü parmakların. / İstesen dünyanın bütün tüfekleri, / Yayları, hançerleri bir büyük testi alır. / Güneşi doğuran bir büyük kaynak.* Onu değiştiren nedir? Aynı şiirde onu, bir umutsuz bir inançlı kılan nedir? Oysa bunlar cevapsız kalacak. Şair vazgeçecek: *İşte sana bırakıyorum boğayı. / Hades beni bekliyor. dönmeliyim.* Ama şair Hades'e dönmeyecek kadar olgunlaşmıştır. Bundan sonraki menzili, ateşle kaplı Hades -Kırmızı Ev de denebilir- değil, serin ve durgun *Siragöller* olacaktır. (...)

İçinde değil de kenarında olduğu bir dünya ile mutahatıptır şair. Konfeti halinde düşen başları anlatırken de, Ira Morris'e şiir yazarken de masalefi, soğukkanlı tavrı sürdürür. T.S. Eliot'ın sözünü ettiği üç sesten yalnız ikisi vardır onun şiirinde. Ya şairin kendi kendiyle söyleşen sesi ya da hayali karakterlerin, Pound'un terimiyle söylersek *persona*'nın seslendirdiği ses. Şaşırtıcı olan şey, Ülkü Tamer'in *Siragöller*'de edindiği sosyal duyarlıklara uygun olan -kitleye hitap eden- üçüncü sesi hiç kullanmamış olması ve ayrıca *persona*'nın bu şiirdeki işlevini -sinemada farklı kameraların kullanılışına benzer biçimde- sınırlamış olmasıdır. Bunu en iyi şu örnekle açabiliriz: "Kuşların bakışına göre değişir yeryüzü". O hâlde şair, bir kuşun ağzından konuşacaktır. Bu, ona yorumsuz kalma fırsatı tanır. Yüreğindeki yolun bile düşünün olduğu bir kuştan varılacak yer, yeniden en başa dönmek olur: *Kelimesini bulmuştum yolculuğumun. Umutsuzluk. Siragöller*'de, belki de bu umutsuzluktan ötürü, bir önceki kitapta edinilmiş olan doğrudan anlatım, soyutlamalarla muğlaklaşır. Soyutlamadan en az nasibini alan şiir, aynı zamanda bu kitaptaki en iyi şiirdir: "Giyotin". Bu şiir Batılı olan adından başlamak üzere, Ülkü Tamer şiirinin hangi menzilde olursa olsun değiştirmediği evrensel orijinsizliğini vurgular. Orijinden kastım tam olarak matematiksel bir başlangıç noktası anlamındadır. Onun kişileri, kendine dert edindiği olaylar; kuşlar kadar milliyetsizdirler.

Başlangıcından beri, bir dünya yurttaşı olan Tamer'in şiir algısı üç sözcükle özetlenebilir: Gölge / Örtü / Savunma ("Şiir İçin Cevaplar"). Tül örtülerle örtülmüş hem görünen hem örtülü bir şiir, saldırgan değil, savunmacı, kendi hesabına değil, insanlık namına bir karşıtlık benimsemiş. Kendini sitlerek tarihle ödeşmenin tek yolu var: Betimlemek. Bu ise hiç şairane değil, hele insan Türk şairiyse ama Avrupa merkezli bakıyorsa. V.V. Chklovski, "Sanat Yordamı" başlıklı yazısında sanatın amacını "yaşanma duygusu vermek, nesneleri duyurmak, taşın taş olduğunu kavratmak" diye özetler. "Sanatın ereği, nesne duyusunu tanıma olarak değil, görüntü olarak vermektir, sanatın yordamı, nesneleri tekilleştirme, biçimi karartma, algılamanın zorluğunu ve süresini artırma yordamıdır." Yazının devamında Chklovski, Tolstoy'un romanlarında sıkça uyguladığı bir yöntemi anlatır. Tekilleştirme. Bu, basitçe, bir nesne ya da kavramı, özünü değiştirmeden, sürekli başka tanımlarla ya da başka biçimlerle ele almaktır. Tekilleştirmenin derinlemesine sağlanması için, nesneye ya da kavrama -çoğu zaman- basit bir algı sahibi müdahil edilir. *Bir tilki yaşkınlıkla beni süzdü / Nasılsa uçabilen bir tilkiydim onu* göre. Ülkü Tamer şiirde bu yöntemi daima kullanır. Bu dramatik monologla karışabilecek bir yöntem olduğu için eklemek zorundayım: Dramatik monologda bakan kişi / nesne tekil, bakılanlar çoğulken, tekilleştirmede bakan çoğul olabilir, ama bakılan ille tekildir. "Giyotin" şiiri tekilleştirme-betimleme üzerine kuruludur. Şair kendi, kuru anlatıcı makamına çekilir ve yemek masasında oturttuğu soyluının duygusuz sesini ödünç alır, onun bedenine girmişçesine:

Bir düğmeme dokunur ve keskin bıçağın düşer
Sarı taftayla sarı peruka arasına
Kremle parlatılmış boynumu bir taş bebeğin.
Kan akar: kokulu kan

Her seferinde giyotin iner, kan akar, bu değişmez pratik esnasında değişen; düşen başlar, başların içindeki birbirine zıt fikirler, giyotinin ipini çekenler ve giyotinin sıfatlarıdır: Bir ulusal, bir yurtsever, bir azizdir o, halkın intikamcısı giyotin. Bir simge olmaktan çıkar ve şiirin kahramanına dönüşür. Amaç, nesneyi ısrarlı şekilde, dört bir yandan çevreleyerek, olup bitenin *absürd* tarafını vurgulamaktır, bana göre. Bu eleştirel bir tutum olarak Tamer'in karakterlerine de uyuyor. Zulmün en görünür, en evrensel, en kestirme şeklini simgeleyen, ip gibi, balta gibi başka işlevi de olmayan giyotin, tekilleştirme için idealdir. Şair en son, enstantaneler yaratmakla bilgece tevriyelerle, sık benzetmelerle şiiri tamamlar. Bıçağın eneye piyano tuşlarının sesiyle nemesi, çalınan inegin hırsızın ipini çekmesi, celladlara yüklenen zillet duygusu... Bunlar onca soğukkanlı şairin öç duygularını açığa vurur. *Duyamaz bir öcle gösteririm size.* Halkın intikamcısı, son bölümde nesneyi unutur, kendi coşkusal tepkilerine kapılır. Hınç ve kinle dolu yüreği, bir taraftan emeği vurgular: *Elimin ve yazılarının sağlam giyotini / (...) / sevincin ilk bildirisini dağıtıyor ülkede*

(*Merdivenşiir*, Mayıs-Haziran 2005)

ÜLKÜ TAMER

YAZMASINDA

Yazmasında bozkır uzanır.

Acısını dolar saçlarına.

Kasketinde kar ateşi.

Agilinde kurşun anısı taşır.

Arkadaştır
Doğan günle, batan günle
Güneşin her türlüsüyle
Ayın hilâlliyle, ondördüyle
Gökte kalanıyla yağmurun
Selin savrulanıyla
Dikenin tırnak kadar gölgesiyle
Irmağın parmak kamaştıran taşıyla
Arkadaştır dağın efsanesiyle.

Mintanında sürüler otlar.

Rüzgârı yerleştirir derisine.

Yakasında küf böceği.

Sakosunda bebe kaçağı taşır.

Kardeştir
Kuzuyla, canavarla
Yol tüketen merkeple
Devenin resmiyle, kendisiyle
Kanat vuran sevdasıyla şahinin
Cerenin türkülenmiş sesiyle
Kumrunun dem çekeniyle
Yaralı toynağıyla atın
Kardeştir Şahmeran'ın masalıyla.

Çarığında sabır taşı büyütür.

Tohum eker ayağına.

Çorabında dut kurusu.

Şalvarında mayın tarlası taşır.

Candaştır
Sabah gözleyen nineyle
İstasyon görmüş oğulla
Tükenen tarhanasıyla gelinin
Sağdıcın borç bulamıyla
Komşunun ağıt dokuyanıyla
İçine ağa katılmış tuzla
Alın yazısını çatlatan kuraklıkla
Candaştır elinin emeğiyle.

Şiir bilmez, ama şiirin hasını taşır.

(Yanardağın Üstündeki Kuş, 1994)

Köpek Suratlı Maymun (J. Haşek'ten), *Sinirli İnsanlar* (Zoşçenko'dan), *Kadınsız Erkekler* (E. Hemingway'dan), *At Hırsızı* (E.Caldwell'den), *Mitology a* (E. Hamilton'dan, 1964), *Gece* (M. Antonioni'den, 1971), *Vietnam'a Sevgiler - Hiroşima'nın Çiçekleri - Hiroşima'nın Tohumları - Nasıl mısın İyi misin?* (1974) - *Mutlu Gün* (E. Morris'ten), *Hoşça Kal Columpus* (P.Roth'tan), *Zamanımızın Kahramanı* (Lermontov'dan), *Silahlara Veda - İhtiyar Balıkçı* (E.Hemingway'dan), *Toprak Ana - Cemile* (C. Aytmatov'dan), *Sıkıyönetim* (F. Solinas'ın senaryosundan romanlaştırma, 1974), *Dev* (T. Dery'den), *Arkadaki Silah* (E. Queen'den), *Şişkolarla Sıskalar* (A. Maurois'den, 1975), *Sanki* (J. Herzberg'den), *Pinokyo* (C. Collodi'den), *Kibritçi Kız* (Andersen'den), *Ezop Masalları* (Aisopos'tan), *Altın Kuş* (Grimm Kardeşler'den Masallar, La Fontaine'den), *Brigitte Bardot* (S. de Beauvoir'dan), *İslâm Tarihi* (S.F. Mahmut'tan), *Türk Edebiyatında Sosyal Konular* (K. Karpat'tan), *Kısa Dünya*

ÜLKÜ TAMER

VİRGÜL ŞİİR YAZIYOR

Adını duymamıştır bir çok şairin,
Ama duysaydı severdi,
Adlarından bile sevilen bir çok şairin
Şiirlerini okusaydı severdi,

Chaucer, Lewis Carroll, Edward Lear,
Benim başkentim yalnız sizlersiniz.
Kim demiş Paris diye,
Bunu okusaydı Max Jacobu severdi,
Andrade ile Alberti ile Apollinaire de
Sevilir olurdu onun için.

Ama çiftçinin oğlu var ya,
İşte onun insanı sınıfta bıraktıran,
Açılmış bir şemsiyeye benzeyen kitabına
Ziya Gökalpi koymuşlar, bir,
Namık Kemali koymuşlar, iki,
Victor Hugoyu koymuşlar, üç,
Bu şairleri sevmek güç,

İnsanı korkutmayan Shakespearein bile
Bazı tuhaf şeylerini koymuşlar,
Ezra Pounddan derseniz hiç söz açmamışlar
Sağcı olduğu halde,

Okusaydı o şiirleri daha iyi yazardı,
Ama şimdi de kötü sayılmaz yaşına göre,
Tavşanların üşüdüğünü kim anlar
Serin bir çalının dibinde,
Kim yapar her yıl gelince kış
Çitlerin önünde bir kardan tavşan,
İyi olduğu söylenemez bu şiirlerin,
Ama *toplum* deyip o anda alkış alırken yaşıtları
Doğrusu kötü sayılmaz yaşına göre,

Çiftçinin oğlu büyüyünce çiftçi olur,
Virgül sanırım şair olur,
Neden derseniz, hep havada biter şiirleri,
Sanki direğin tepesindeki elektrikçi
Düşerken havada durmuş biraz,
Şöyle bir çevresine bakınmış gibi,

(Virgülün Başından Geçenler, 1965)

Edebiyatı Tarihi (R. Alcock'tan).

HAKKINDA: Anıl Meriçelli / Kurşun Yerine Gelincik (Papirüs, sayı: 5, 1966), Refik Durbaş / Şiir Sanatı (Haziran 1966), "Soruşturma: Şairler Şiirlerini Savunuyor" (Ant, 2.3.1967), T. Gönen / Ülkü Tamer'in Hançeri (Yordam, Bahar 1967), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973; bu kitabın yeni baskıları Şiir Tahlilleri 2 başlığıyla yayımlanmaktadır), Cemal Süreya / Şapkam Dolu Çiçekle içinde "Suçsuzluğun Şiiri" (1976), Memet Fuat-Zülfü Livaneli / Yanardağın Üstündeki Kuş Üstüne Söyleşi (Gösteri, Nisan 1986), Mehmet H. Doğan / Şiirin Yalnızlığı (1986), Güven Turan / Kendini Okumak (1986), E. Erem (Sombahar, Eylül-Ekim 1991), Ahmet Necdet / Modern Türk Şiiri: Yönelimler Tanıklıklar Örnekler (1993), Levent Sunal / Yanardağın Üstündeki Ülkü Tamer (Dergâh, Şubat 1996), Dosya: Ülkü Tamer (Ludingirra, sayı 5, Bahar 1998; Orhan Kahyaoğlu'nun Ülkü Tamer'le söyleşisi, Ülkü Tamer'den seçme şiirler ile Kemal Bek, Mehmet Can Doğan, Orhan Kahyaoğlu, Haydar Ergülen, Necmiyc Alpay, Ömer Erdem ve Anıl Meriçelli'nin yazıları), Sema Uludağ / Yaşamın Rengi (Radikal, 28.12.1998), Birhan Keskin / Soğuk Otların Altında'dan Yaşamak Hatırlamaktır'a (söyleşi, Cumhuriyet, 4.2.1999), Zeynep Doğukan / Yaşamak Hatırlamaktır... (Virgül, sayı:18, Nisan 1999), Çağdaş Latin Amerika Şiiri Antolojisi (Virgül, sayı:23, Ekim 1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 7.10.1999), Cevat Akkanat / Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri (2002), Yanardağın Üstündeki Kuş (Radikal Kitap, 20.6.2002), Ahmet Ümit / Yaşamak Hatırlamaktır (Radikal Kitap, 14.6.2002), Metin Fındıkçı / Alleben Öyküleri (Cumhuriyet Kitap, 29.8.2002), Anıl Meriçelli / Yalnızlık Mevsim Olur (2002), Nermin Kalyoncu / Mercek: Çocuk Kitapları - Unutulmayacak Bir Kahraman (Virgül, sayı:55, Ekim 2002), Fahrettin Koyuncu / Yanardağın Üstündeki Kuş (Varlık Kitap, Mayıs 2003), Arif Gülderen / Ne Aktör Be! (Virgül, sayı:63, Haziran 2003), Tahir Abacı / Şiir Kitapları Sözlüğü (Adam Sanat, Aralık 2004), Yakup Altıyaprak / İkinci Yeninin Kolejli Yüzü: Ülkü Tamer (Kırklar, sayı: 9, 2004), Dosya: Ülkü Tamer Şiirinin Elli Yılı (Merdivenşiir, Mayıs-Haziran 2005; "Merdiven Şiir'den Ülkü Tamer'e Bir Soru" başlıklı kısa söyleşi, Yunus Koray'ın Ülkü Tamer için yazdığı şiir ile Doğan Hızlan, Kemal Özer, Süreyya Berfe, Haydar Ergülen, Celal Fedai, Murat Batmankaya, Hayriye Ünal, Muhsin Sırdan ve Turan Karataş'ın yazıları).

TAN, Ahmet

Araştırmacı-yazar. 1967, Besni / Adıyaman doğumlu. İlk ve ortaokulu Gaziantep'te, liseyi İskenderun'da bitirdi. 1989 yılında Çukurova Üniversitesinde lisans, 1993 yılında yüksek lisans tamamladı. Yüksek lisans eğitimi sırasında sosyal konularla ilgilenmeye başladı. İlk adımını, üniversite öğrencilerinin tüketim harcamalarının yapısı ve sorunları ile ilgili yüksek lisans tezi hazırlayarak attı.

1993 yılında Kahramanmaraş

Ahmet Tan

Sütçü İmam Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak göreve başladı. 1995 yılında Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Üretim Yönetimi ve Pazarlama Anabilim Dalında doktora eğitimine başladı. Milletvekilleri ve seçmenlerin "politik pazarlama" uygulamalarına bakış açıları konusunda tamamladığı doktora tezi ile 1998 yılında bilim doktoru unvanını aldı. Başta pazarlama olmak üzere ekonomi ve iletişim ile ilgili dersleri verdi. Pazarlama, politik pazarlama ve ekonomi ile ilgili çeşitli değilcrde yayımlanmış elli kadar makalesi mevcuttur.

ESERLERİ:

Politika'da Niye Kaybediyorlar? Nasıl Kazanıyorlar? (2002), *Politik Pazarlama* (2002).

TAN, M. Turhan

Şair ve yazar (D. 1886, Sivas - Ö. 25 Aralık 1939, İstanbul). Asıl adı Mehmet Samih Fethi'dir. Öğrenimini memleketinde tamamladı. Bir süre Sivas Lisesinde tarih ve edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra İkinci Meşrutiyet'in (1908) ilanında İstanbul'a giderek, öncc belediyede çalıştı. Açılan bir sınavda başarı göstererek Üsküdar Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Daha sonra İçişleri Bakanlığı teşkilatına geçerek çeşitli yerlerde kaymakamlık ve mutasarrıflık görevlerinde bulundu. Bir dönem milletvekili oldu.

Cumhuriyet gazetesinde fıkra yazarlığı yaptı, romanlarını tefrika etti. Tarihî konuları işleyen romanlarıyla tanındı. Turhan Tan, gençlik döneminde *Servet-i Fünün* dergisi ve çeşitli gazetelerde Bedrettin Yılmaz, Halil Rüştü gibi takma adlarla şiirler ve değişik konularda yazılar yayımlamıştı. *Hayat Ansiklopedisi*'nde M. S. imzasıyla yazdığı birçok yazısı vardır. Şiirleri kitap olarak yayımlanmadı. Şiirlerinde Edebiyât-ı Cedîde dönemi şairlerinin etkisi görülür. Otuz dört romanı vardır.

ESERLERİ:

BAŞLICA ROMANLARI: *Ali Maceralar* (1912), *Cehennemden Selam* (1928), *Sevinç Han* (1931), *Gönülden Gönüle* (1931), *Kadın Avcısı* (1932), *Üç Ay Yatakta* (1934), *Akından Akına* (1935), *Cem Sultan* (1935), *Timurlenk* (1935), *Viyana Dönüşü* (1936), *Osmanlı Rasputini Cinci Hoca* (1938), *Hürrem Sultan, Safiye Sultan, Devrilen Kazan, Cengiz Han* (1962).

DERLEME: *Tarihi Fıkralar* (1962).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

TAN, Mustafa

Şair. 15 Mayıs 1944, Himmetdede / Kayseri doğumlu. Öğrenimini ortaokulda yarım bırakarak ticaret hayatına girdi. Şiirleriyle çeşitli yarış-

Mustafa Tan

malarda ödüller aldıysa da dergilerde görünmedi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Tanoğlu Şiirler* (1990), *Zamana Güldüm* (1999).

ARAŞTIRMA: *Anadolu Hececiliği* (2 cilt, 1999).

TAN, Nail

Halkbilimci, şair. 10 Aralık 1941, Araç - Kavacık köyü / Kastamonu doğumlu. Kastamonu Abdülhakhamit İlkokulu (1953), Göl İlköğretmen Okulu (1959), Abdurrahman Paşa Lisesi (1960), Bursa Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1962), TODAİE (1973), Milli Güvenlik Akademisi (1983), Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1990) mezunu. Van ve Kastamonu orta dereceli okullarında öğretmenlik ve yönetmicilik (1959-70), MEB Milli Folklor Enstitüsünde müdür yardımcılığı (1970-73) yaptı. Kültür Bakanlığında Milli Folklor Dairesi Araştırma Başkanlığı (1973-78, 1979-84), Güzel Sanatlar Genel Müdür Yardımcılığı (1984-88), Ankara Devlet Halk Müziği Korosu uzmanlığı (1988-97), Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (1997-98) gibi çeşitli görevlerde bulunarak, 1998'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra TDK'da uzman olarak çalıştı. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim, Mesleki Eğitim, Mesleki Yaygın Eğitim fakültelerinde dört yıl halkbilimi dersi verdi.

İlk şiiri "*Karanlıklar*", *Şiir Dergisi*'nde (Nisan 1961, İstanbul) yer almıştı. Beş yüzün üzerinde makale ve diğer ürünlerini *Hisar, Türk Kültürü, Türk Dili, Türk Edebiyatı, Çağrı, Türk Folklor Araştırmaları, Türk Folkloru, Sivas Folkloru, Karınca, Tarla, Türk Kültürü, Kültür ve Sanat, Sanat Dünyamız, Türkiyemiz, Sanat, Sanat Çevresi, Erciyes, Güneyde Kültür, İçel Kültürü, Musiki Mecmuası, Millî Kültür, Sümerbank, Millî Eğitim, Kemalist Ülkü, TÜRSAB, TÜRKSOY, Bilge, Erdem, Size, Çevren, Anadolu Folkloru* vd. dergilerde yayımladı.

Nail Tan ayrıca; Kültür Bakanlığının yayımladığı *Atatürk Albümleri, Cephelerden Kurtuluş Savaşına, Türkiye Cumhuriyeti 1923-1938, İnönü Albümü, 75. Yıldönümünde Lozan, Vatan Millet ve Bayrak Sevgisi, Türkiye'nin Şaheserleri, Ankara Albümü* gibi kitapların araştırmasını yaptı. *Anıtkabir Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi* adlı eserin "Devrimler" bölümünü hazırladı. 1981 İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülünü, 1997 Motif Halkbilimi Hizmet Ödülünü, 1999 UNIMA Geleneksel Türk Tiyatrosu Hizmet Ödülünü aldı. "Bir Bulut Yakalayalım" (1989), "Vasiyet" (1990), "Sepetçioğlu Osman Efe" (1989), "Üçpınar Köyünün Sırları" (1988) adlı radyo yayınları TRT radyolarında seslendirildi. Kendisine, 2003'te ve 2006'da Bakü Asya Üniversitesi ve VEKTOR Uluslararası Bilim Merkezi tarafından iki ayrı fahrî doktor unvanı verildi.

Yüz kadar ulusal, kırk kadar uluslararası halkbilimi ve kültürü kongresinekatıldı, bildiriler sundu. Makedonya, Saray-Bosna, Romanya, Yugoslavya (Kosova), Macaristan, Moldova, Ukrayna (Kırım), Azerbaycan, KKTC ve Irak'ta sanatsal etkinliklere katıldı. Almanya, Fransa, İngiltere, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Romanya, Bulgaristan, Yunanistan, Rusya, Güney Kore, Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Fas, Mısır'da kongrelere katıldı.

Nail Tan

Seksen iki tablodan oluşan resim koleksiyonunu Kastamonu Özel İdare Resim ve Fotoğraf Müzesine, bin dört yüz kadar kitabını da Kastamonu Kent Arşivi ve Kitaplığına bağışladı. İLESAM ve Azerbaycan Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Folklorik Dizin Denemesi* (1974), *Borlu Kemalî Baba* (Tevfik Özkubat ile, 1975), *Türk Çocuklarına Yanıltmacalar* (A. Yüzendağ, Ş. Dil'le, 1975), *H. Cahit Öztelli Kaynakçası* (İ. Ünver ile, 1979), *Atatürk ve Türk Folkloru* (1981), *Ayhan İnal'ın Şairliği* (1981, yeni bas. 50. Sanat Yılında Ayhan İnal adıyla 2001), *Çocuklarımıza Folklor Hazinemizden Seçmeler* (1981), *Âşık Tahirî Bibliyografyası* (H. İvgin ile, 1983), *Karınca Dergisi Kooperatifçilikle İlgili Bibliyografya* (H. İvgin, İ.Ü. Nasrattınoğlu ile, 1984), *Folklor* (Halk Bilimi) *Genel Bilgiler* (1985, 2003'te altıncı bas.), *Folklorumuzda Ölçülü Sözler* (1985), *Türk Halk Ezgileri* (M. Özbek ve Y. Doruk'la, 3 fasikül, 1988-90), *Türk Halk Oyunları Kataloğu* (haz. 1. cilt: 1991, 2.cilt: A. Çakır'la 1997), 3.cilt: A. Çakır'la 1999), *21. Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Âdetlerimiz* (kurul, 1991), *Folklorik Türk Kıyafetleri* (M. Özel ile, 1992), *Kayseri Albümü* (A. Satoğlu ve A. Yeğen'le, 1995), *Bayburt Musiki Folkloru* (S. Turhan ile, 1996), *Ankara Halk Müziği* (S. Turhan ile, 1998), *Çankırı Halk Müziği* (S. Turhan ile, 1999), *Divan ve Halk Edebiyatımızda Lâedri ve Ölçülü Sözler* (1999), *Sepetçioğlu Osman Efe* (incelemc, 1999), *Folklorumuzda Politik Fıkralar* (1999), *Cumhuriyetin 75. Yıldönümünde Kooperatifçilik Kurumu* (İ. Kayacan ve İ. Ünver ile, 1999), *Atatürk ve Türk Halk Kültürü* (2000), *Kırıkkale Halk Müziği* (S. Turhan ile, 2000), *Kırşehir Halk Müziği* (S. Turhan, M. Kara, A. Gündüz ile, 2000), *Uşak Türküleri* (S. Turhan'la, 2001), *Kastamonulu İki Yazar: Oğuz Atay - O. Anbarcıoğlu* (2001), *Van Halk Müziğine Giriş* (S. Turhan'la, 2001), *Kuruluşunun 50. Yıldönümünde TDK* (2001), *Artvin Halk Müziğine Giriş* (S. Turhan'la, 2001), *Kastamonulu İki Ünlü Şair ve Yazar: Orhan Şaik Gökyay - M. Behçet Necatigil ve Yaşayan Şairlerimizden Bir Bölümü* (2002), *Isparta Türküleri* (2002), *Kastamonulu İki Şair, Araştırmacı, Hikâyeci ve Oyun Yazarı - Hakkı Kâmil Beşe ve Halil Erdoğan* (2003), *Cumhuriyet Dönemi Kültür Çalışmalarının Dünü, Bugünü, Yarını* (2003), *Orhan Şaik Gökyay I-II-III* (H. Rıdvan Çongur ile, 2004), *Kastamonulu Ünlü Sahne Sanatçıları* (2004), *Gurur Kaynağımız Kastamonululer* (3 cilt, 2004, 4. ve 5. cilt 2005), *Atatürk ve Güzel Sanatlar Sempozyumu Bildirile-*

ri (Hayrettin İvgin'le, 2005), *Türk Şekerciliğinin Öncüsü Hacı Bekir* (2005), *Atatürk ve Türk Dil Kurumu* (2006), *Atatürk Dönemi Kültür Kurumlarından Örnekler* (2006), *Orhan Şaik Gökyay IV* (Kudret Ünal'la, 2006), *Nasreddin Hoca Senfonisi* (2006), *Türk Halk Bilgisi Derneği* (2006), *Altunhisarlı Âşık Kemâli Baba* (2006).

ŞİİR: *Acaba Biraz Maviniz Biraz Yeşiliniz Var mı?* (1990), *Gelince Gözlerine Bahar / Kollarıma Giriyor Çiçeklerin* (2002), *Divarların Arasındaki Gökyüzü* (2004).

OYUN: *Sepetçioğlu Osman Efe* (Sabahattin Engin ile, 2001), *Sabretya-Plaketya* (2002).

OYUN-MASAL: *Böyle Daha Güzel-En Akıllı Kim?* (1999).

HAKKINDA: M. Şakir Ülkütaşır / E. Çelebi Seyahatnamesi Folklorik Dizin Denemesi (Türk Folklor Araştırmaları, Ekim 1974), M. Sabri Koz / Evliya Çelebi Seyahatnamesi (Sivas Folkloru, Eylül 1974), Necip Alpan / Evliya Çelebi Seyahatnamesi (Kemalist Ülkü, Ağustos 1976), Necdet Buluz / Folklorist Nail Tan (Hedef, Nisan 1975), A. İhsan Çetin / Nail Tan'la Folklor Üzerine Mülakat (Pınar, sayı: 64), H. Fethi Gözler / "Folklorumuzda Özlü Sözler" Üzerine (Tarla, Şubat 1990), Tahir Kutsi Makal / Nail Tan Kimdir? (Tarla, yıl: 31, Eylül 1997), Mehmet Aldan / Nail Tan ve Yapıtları (İdarecinin Sesi, sayı: 84, Ocak-Şubat 2001), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), , Behiye Taşkın / Gelince Gözlerine Bahar - Kollarıma Giriyor Çiçeklerin (Türk Dili, Nisan 2003), Tamilla Aliyeva / Dünyada Bir Orhan Şaik Gökyay Vardı (Edalet gazetesi, Bakü, 3.5.2003), Hayrettin İvgin / Nail Tan [Biyografi-Bibliyografya] (2003), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

TAN, Özdemir

Eğitimci, araştırmacı-yazar. 1939, Araç / Kastamonu doğumlu. Kastamonu Merkez Abdülhakhamit İlkokulu (1951), Göl İlköğretmen Okulunu (1957). Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu (1983) mezunu. Yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik ve yöneticilik yaptıktan sonra emekliye (1989) ayrıldı. Başarılı hizmetlerden dolayı çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından madalya, plaket ve takdirname ile ödüllendirildi. Kastamonu ilinden "Yılın Öğretmeni" seçilerek Ankara'da Kastamonu'yu temsil etti (1983). Öğretmenler arasında düzenlenen çevre konulu araştırma yarışmasında emekli öğretmenler kategorisinde Türkiye birinciliğini kazandı (1991). *Gurur Kaynağımız Kastamonululer* (Nail Tan ile, 2004) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

TAN, Şeref

Şair (D. 1937, Yurtbaşı köyü / Elazığ - Ö. 1995). İlköğrenimini Elazığ'da, ortaöğrenimini yatılı olarak okuduğu Erzurum'da tamamladı. Erzurum Yapı Enstitüsünü bitirdi. 1956 yılında Elazığ Erkek Sanat Enstitüsü bünyesindeki Yapı Sanat Kursunda stajyer öğretmen olarak çalıştı. 1968 yılında İzmir Erkek Sanat Öğretmen Okulu giriş sınavını kazanarak başladığı yükseköğrenimini bu okulu birincilikle bitirerek tamamladı. 1970-78 yılları arasında Zonguldak, Ulus Endüstri Pratik Sanat Okulunda öğretmen ve kurucu müdür olarak görev yaptı. 1979 yılında Ankara Teknik Yüksek Öğretmen Okulundan mezun oldu. 1982 yılında emekliye ayrılarak Elazığ'a yerleşti.

Emekli olduktan sonra çeşitli gazete ve dergilerde şiirler ve günlük yazılar yayımlandı. 1990'dan itibaren Fırat Havzası Gazeteciler Cemiyeti başkanlığını yaptı. Gurbet ve hasret duygularını işlediği şiirlerini *Hadi Harput'a Gidek* adlı kitabında topladı.

TAN, Turan

Bürokrat. 1936, Şenkaya / Erzurum doğumlu. Siyasal Bilgiler Fakültesi (1960) ve Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) mezunu. Çeşitli ilçelerde kaymakamlık yaptı. 1963'te *Cumhuriyet* gazetcsinin açtığı Yunus Nadi Yarışmasında "Sosyal Refah Devleti" başlıklı araştırmasıyla birincilik ödülü kazandı. *Türkiye İçin Çıkar Yol Sosyalizm mi Liberalizm mi?* (1965) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969).

TAN, Turgut

Şair. 21 Haziran 1939, İstanbul doğumlu. Aksaray 45. İlkokulunun ardından Gedikpaşa Ortaokulu ile Bursa Işıklar Askeri Lisesinde okudu, Pertevniyal Lisesini bitirdi (1961). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde iki yıl okuduktan sonra öğrenimini yarım bıraktı. 1965'te başladığı memurluk yaşamında yirmi beş yıl çalışarak 1989'da cmekliye ayrıldı

Şiirleri 1961'den itibaren *Çağrı*, *Varlık* (Yıllığı), *Yelken*, *Soyut*, *Şiir Sanatı*, *Yeni Biçem*, *Şiir Ülkesi*, *Poetik'us*, *Güzel Yazılar*, *Karşı*, *Mavi*, *Akatalpa*, *İmgelem*, *Eleştiri*, *Edebiyat Cephesi*, *Milliyet Çocuk*, *Oluşum*, *Atika*, *Yaklaşım*, *Düşlem*, *Yazko Edebiyat*, *İnsancıl*, *Yaşamak*, *Günümüzde Kitaplar*, *Yeni a*, *Düşlem* dergilerinde yer aldı. *Yeni Ortam*, *Vatan*, *Dünya* gazetelerinde de yazıları yayımlandı. 1974 yılında Arkın Çocuk Şiirleri Yarışmasında ikincilik ve üçüncülük ödüllerini kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Turgut Tan

"Turgut Tan'ın Oyuncaklar adlı kitabını ilginç buldum. (...) Çünkü bir havası, bir dünyası var bu arkadaşın. Bir humour'u var. Bütün bunlar Oyuncaklar'ı başarılı bir ilk yapıt düzeyine getiriyor." (Cemal Süreya)

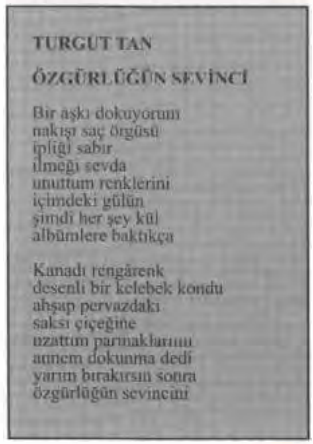
"Turgut Tan 1960 kuşağıyla birlikte Türk edebiyatına gelen şiirlerinde toplumsal içlemi, renkli ve hareketli imge oyunlarıyla yansıtan şairlerimizden biridir. Turgut Tan seyrek yazmış ve yayınlamış bir sanatçı olmasına karşılık kendine özgü bir değiş, bir söyleyiş tarzı kurabildiğini belgelemiştir." (Zühtü Bayar)

"Turgut Tan'ın şiiri ona imgelemin bütün altın kapılarını kapar görünen gerçekçi şiirlerinden bir örnek. Bu şiirlerin pek süslü, karmaşık şiirlerden daha çok insana yakın olduğu düşüncesine vardım." (H. İzzettin Dinamo)

"Doğa, toplum ve insan, sürekli birbirini ateşleyen dinamik bir devinim içindedir Turgut Tan'ın şiirlerinde." (Güngör Gençay)

ESERLERİ (Şiir):

Oyuncaklar (1976), *Sessiz Sonsuz Yaz Akşamları* (1983), *Anlatılmaz Şarkılar* (2000).

TURGUT TAN

ÖZGÜRLÜĞÜN SEVİNCİ

Bir aşkı dokuyorum
nakışı saç örgüsü
işliği sabır
ilmeği sevda
unuttum renklerini
içimdeki gülün
şimdi her şey kül
albümlere baktıkça

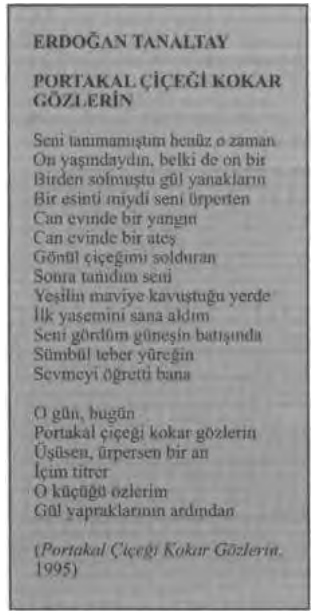
Kanadı rengârenk
desenli bir kelebek kondu
ahşap pervazdaki
saksı çiçeğine
uzattım parmaklarımı
annem dokunma dedi
yarım bırakırsın sonra
özgürlüğün sevincini

HAKKINDA: Zühtü Bayar (Yeni Ortam, 1974), Cemal Süreya (Politika, 24.5. 1976), H. İzzettin Dinamo (Cumhuriyet, 3.3.1977), Muzaffer Uyguner (Varlık Yıllığı, 1977), Şevket Yücel (Türkiye Yazıları, Ocak 1978), Cemal Süreya / Günübirlik (1984, s.164), Hüseyin Peker / İşin İçine Anılar Karıştı (Yeni Biçim, sayı: 44, Aralık 1999), Hüseyin Peker / Hayat Buruşmuş Ceket (Akatalpa, Ekim 2000), Güngör Gençay / Devinen Dizelerin Şairi (Kıyı, Ağustos 2001), Turgut Tan'la Biçimini Bulmuş Şiirler Üstüne Söyleşi (Agora dergisi, Eylül-Ekim 2004).

TANALTAY, Erdoğan

Psikiyatrist, şair ve yazar. 3 Haziran 1928, İzmit doğumlu. Gölcük Sarayli İlkokulu, Kabataş Erkek Lisesi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1953) mezunu. Nöro-Psikiyatri ihtisasını İstanbul Üniversitesi Çapa Psikiyatri ve Cerrahpaşa Nöroloji kliniklerinde tamamladı. Ruh sağlığı uzmanı olarak İstanbul Emniyet Müdürlüğü ile İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Rehberlik ve Araştırma Merkezinde, Sağlık Bakanlığı Üsküdar Ruh Sağlığı Dispanserinde görev yaptı. Çalışmalarını 1959'dan itibaren, psikolog olan eşi Suna Tanaltay'la birlikte özel muayenehanelerinde sürdürdü.

"Girer de Girer" başlıklı ilk şiiri 1 Ocak 1952'de *Kaynak* dergisinde çıkmıştı. Yazı ve şiirlerini daha sonra *Vatan, Milliyet, Kaynak, Beş Sanat, İstanbul, Mavi, Özsu Edebiyat, Tıp ve*

ERDOĞAN TANALTAY

PORTAKAL ÇİÇEĞİ KOKAR GÖZLERİN

Seni tanımamıştım henüz o zaman
On yaşındaydın, belki de on bir
Birden solmuştu gül yanakların
Bir esinti miydi seni ürperten
Can evinde bir yangın
Can evinde bir ateş
Gönül çiçeğimi solduran
Sonra tanıdım seni
Yeşilin maviye kavuştuğu yerde
İlk yasemini sana aldım
Seni gördüm güneşin batışında
Sümbül teber yüreğin
Sevmeyi öğretti bana

O gün, bugün
Portakal çiçeği kokar gözlerin
Üşüsen, ürpersen bir an
İçim titrer
O küçüğü özlerim
Gül yapraklarının ardından

(*Portakal Çiçeği Kokar Gözlerin*, 1995)

Erdoğan Tanaltay

Eğitim, Sanat Çevresi, Şiir Ülkesi, Size, Ana adlı gazete ve dergilerde yayımladı. Eşiyle birlikte TRT, Kanal 6, 9. Kanal ve HBB televizyonlarında söyleşilere katıldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Akıl Sağlığı Derneği, Mersinli Şairler Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

SÖYLEŞİ: *Sanat Ustalarıyla... Bir Gün* (1989), *Sanat Ustalarıyla Bir Yaşam* (1994), *Sanata Su Verenler* (1999).

ŞİİR: *Kuşlara Taş Atan Çocuk* (1990), *Isırgan Tarlasındaki Gelincik* (1992), *Portakal Çiçeği Kokar Gözlerin* (1995), *Tak Gözlerimi Gönlüne Nazar Boncuğun Olsun* (1999).

HAKKINDA: Ayhan İnal / Dr. Erdoğan Tanaltay'ın Büyük Eseri (Sanat Çevresi, sayı: 137; Size dergisi, Şubat 1990), İbrahim Minnetoğlu / Isırgan Tarlasındaki Çocuk (Size dergisi, Kasım 1992), Ferit Ragıp Tuncer / Dr. Erdoğan Tanaltay (Size dergisi, sayı: 252, Ekim 1994).

TANALTAY, Suna

Psikolog, şair ve yazar. 22 Nisan 1933, Mersin doğumlu. Mersin İlçeri İlkokulu, Mersin Tevfik Sırrı Gür Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü (1957) mezunu. Çapa Tıp Fakültesinden psikiyatri sertifikası aldı. Psikoloji, felsefe, edebiyat öğretmeni olarak Kandilli Kız Lisesi (1957) ve Kabataş

Suna Tanaltay

Erkek Lisesinde (1958); psikolog olarak Çapa Psikiyatri Kliniğinde (1958-79) çalıştı. 1959 yılında eşi Dr. Erdoğan Tanaltay'la birlikte muayenehane açtı. Eşiyle birlikte Türkiye'yi dolaşıp "Sevgi, Saygı, Hoşgörü" konulu söyleşiler yaptı. TÜBİTAK'ta "Medyada ve İnsan İlişkilerinde Sevgi ve Saygı" dersleri verdi.

İlk ürünü olan *"İncir Ağacı"* adlı öyküsü 1948 yılında *Akşam* gazetesinin sanat sayfasında yer aldı. Daha sonra şiir, deneme, psikolojik yorumlarını *Vatan, Milliyet, Günaydın, Posta, Meydan, Sanat Çevresi, Size, Eğitim ve Sağlık, Ses, Hayat, Behek., Şiir Ülkesi, Ana* gazete ve dergilerinde yayımladı. Televizyon kanallarında çok sayıda söyleşiye katıldı. TRT, Star, Kanal 6, HBB ve 9. Kanal'da programlar yaptı. Türkiye radyolarında yirmi altı yıl

SUNA TANALTAY

SEVDALAR ÇOCUK KALIR...

Zamanla değişir herşey
Büyür insanlar
Rüyalar çocuk kalır...

...Oysa, yaşlanmak vardı seninle
Ve paylaşmak tüm yaşamı
Sabahı birlikte karşılamak
Birlikte yaşamak akşamı...

Başaramadım sevdiğim.
Bağışla...
Sevdalar çocuk kalır...

(*Sevdalar Çocuk Kalır*, 1996)

boyunca haftalık programlar yaptı. Şiirlerinden bazıları Fethi Karamahmutoğlu, Ahmet Yeşil ve Nevit Kodallı tarafından bestelendi. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Nöro-Psikiyatri Derneği, Psikologlar Derneği, Mersinli Şairler Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Günaydın Raporu / Türkiye'de Aile ve Cinsel Sorunlar* (1979), *Her Yaşta Ruh Sağlığı* (Çocuk ve Aile bölümü, 1986), *Sevdikçe* (1986), *Önce Sevgi Vardı* (1987), *Çocuklar Ağlamasın* (1988), *Sonsuzu Paylaşanlar* (1989), *Ben Sevgiyim* (1991), *Gençlik Sevgidir* (1992), *Dün Sevginin Peşine* (1993), *Yaşam Nehri* (1995).

ÖYKÜ: *Kapıda Bir Gül Açtı* (1989), *Gül Kokusu* (1990), *Şakayık Sokak* (1994), *İskambil Evler* (anı-öykü, 1998), *Çocukluğum Bana Kalsın* (anı-öykü, 2004).

ŞİİR: *Sevdalar Çocuk Kalır* (çeviri, E. Tanaltay ile,1996), *Seviyorum Öyleyse Varım* (Sesli Kitap, 1997).

HAKKINDA: Ayhan İnal / Tanaltay'ın İki Eseri (Karınca dergisi, Ocak 1990), İbrahim Minnetoğlu / Sonsuzu Paylaşanlar (Size dergisi, sayı: 196), Züleyha Renk / "Sevgi" Artık Sıradışı Bir Olgu (sayı: 49, Kasım 1994), Yeşim Topraksız / Sevginin Kimyası (Virgül, sayı: 29, Nisan 2000).

TANBURÎ CEMİL BEY

Araştırmacı, müzikolog, icracı (D. 1873, Molla Güranî semti / İstanbul – Ö. 29 Temmuz 1916, İstanbul). Üç yaşındayken babasını kaybeden Cemil Bey, amcası Refik Bey'in himayesinde büyüdü. Rüştiyeye (ortaokul) devam ederken amcasının çocukları ile birlikte özel hocalardan Fransızca dersleri aldı. Refik Bey'in ölümü üzerine, amcasının oğlu olan Bakırköy kaymakamı Mahmud Bey'in evine

Tanburî Cemil Bey

yerleşti. Genç yaşında ünü gittikçe artan Cemil Bey, hatırlı kimseler tarafından müsikî toplantılarına çağrılıyorsa da; disiplinli, geleneklere bağlı, düzenli yaşamayı seven amcası Mahmud Bey yeğenini bu davetlerin çoğuna göndermiyordu. Ancak, öğrenimini ihmal etmemesi için dersleri ile ilgileniyordu. Mahmud Bey Kartal kaymakamlığına tayin edilince Cemil Bey iki yıl da Kartal'da yaşayarak on yedi yaşına kadar Mahmud Bey'in himayesinde büyüdü. Mahmud Bey'in Humus kaymakamlığına atanması üzerine, annesi Zihniyar Hanım'ın Taşkasap'taki evine döndü. İçki içmeye de o yıllarda başladı. Cemil Bey ortaöğrenimini tamamladıktan sonra Mülkiye (Siyasal Bilgiler Fakültesi)'ye girdiyse de öğrenimini yarım bıraktı. Mülkiye'de Mustafa Nezih Albayrak ve Tanburî Ali Efendi'nin oğlu Aziz Mahmud Bey'le sınıf arkadaşıydı. Hariciye Nezaretinde (Dışişleri Bakanlığı) çalışmaya başladı. Uzun yıllar burada çalışmasına rağmen memuriyeti benimseyemedi. 1908'de Meşrutiyetin ilanından sonra yapılan kadro kısıtlaması sırasında da görevinden ayrıldı.

Annesinin ve yakınlarının ısrarlı isteği üzerine 1901 yılında Şerife Saide Hanım'la evlendi. Şerife Hanım'ın annesi Eflaknur Hanım da, Cemil Bey'in annesi Şehniyar Hanım gibi Adile Sultan'ın saraylılarındandı. Mesud Cemil'in verdiği bilgilerden, iki ayrı dünyanın insanları olan kendisi ile eşi arasında uyumlu bir evliliğin kurulması mümkün olmadığı anlaşılıyor. Bir tarafta kendisini sanata adayan ve toplumun malı olmuş bir sanatkâr, diğer tarafta bu durumu bir türlü kabul edemeyen, anlayamayan, kocasına tam anlamı ile âşık bir kadın vardı. 1902 yılında oğlu Mesud Cemil doğdu. Bundan sonra Cemil Bey'in hayatı evinden çok dostlarının çevresinde sürüp gitti. Memuriyet hayatından çekildikten sonra dostlarının yardımı ile plak çalışmalarından elde ettiği gelirler ve öğrencilerinin katkılarıyla geçinebildi. Son yıllarında çevresinde bulunan insanlardan da uzaklaştı. Evinin bahçesinin içinde bulunan ve "Uzletgâh" dediği ayrı bir evde yaşamaya başladı.

Birinci Dünya Savaşının başlaması üzerine 1914'te askere çağrıldı. Askerlik muayenesi sırasında, uzun süren bir soğuk algınlığı sanılan hastalığının akciğer veremi olduğu anlaşıldı. Kendisine bir sanatoryuma yatması veya İsviçre'ye gönderilmesi için yapılan önerileri kabul etmedi. Hastalık kısa sürede ilerledi. 28 Temmuz 1916 gece yarısından sonra eşini uyandırarak; "*Vakit geldi, yirmi beş sene rindane yaşadım. Öldüğüme teessüf etmiyorum, lakin sizin için bâd-ı ızdırap oldum. Affediniz, kendinize ve Mesud'a iyi bakınız.*" diyerek gözlerini hayata yumdu. Cenazesi Merkezefendi Mezarlığında toprağa verildi. Ancak mezarının yeri bugün bilinmiyor. *Rehber-i Musiki* (1998) adlı bir kitabı vardır.

TANÇ, Halil İbrahim

İlâhiyatçı. 1957, Fatsa / Ordu doğumlu. Samsun İmam Hatip Lisesi (1975), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1980) mezunu. Çalışma hayatına 1982'de Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim görevlisi olarak başladı. Doktora çalışmasını aynı yerde "*el Kisâi, Hayatı Şahsiyeti*

Halil İbrahim Tanç

ve Eserleri." adlı tezle 1993'te tamamladı. 1994'te yardımcı doçent oldu. Aynı eğitim kurumunda öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürdü.

Makaleleri 2002'den itibaren *Atatürk Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı. *Ebüsüfyan Akayev, Hamsetü Elsine ve İlave Tanıtım Notlarıyla Tıpkıbasım* (2002) adlı bir basılı eseri vardır.

TANDOĞAN, Cüneyd

Şair, yazar. 17 Ocak 1961, doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sistematik Felsefe ve Mantık Bölümü mezunu. Psikoloji, sosyoloji, felsefe dersleri öğretmeni, plan ve programcılık ile program geliştirmecilik öğretmeni olarak görev aldı.

Şiir ve yazıları *Abc*, *Ada*, *Adam Sanat 1997 Şiir Yıllığı*, *Adam Sanat 1998 Şiir Yıllığı*, *Ahtopot*, *Alleben*, *Atika Sanat*, *Aura*, *Aykırısanat*, *Beneris'in Saçı*, *Bengisu*, *Berfin Bahar*, *Beşparmak*, *Bizim Ece*, *Damar*, *Düşlem*, *Güney* (Duisburg), *Güney* (İstanbul), *Islık*, *Mavi Portakal*, *Milliyet Sanat Genç Şairler Antolojisi*, *Minerva*, *Morca*, *Mozaik* (Berlin), *Mozaik* (Bursa), *Şiir-lik* (Berlin), *Yaşasın Edebiyat*, *Yine Hişt* gibi birçok dergi ve antolojide yayımlandı. Salih Bilgün Şiir Ödülü Birinciliğini aldı.

HAKKINDA: Yılmaz Çongar / Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

TANDOĞAN, Sabri

Hukukçu, şair. 1934, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Bir süre serbest avukatlık yaptıktan sonra Danıştay'da çalıştı. Danıştay İkinci Daire üyesi iken emekliye ayrıldı. Psikoloji, felsefe, resim, tasavvuf ve müzik gibi konularla ilgilendi, araştırmalar yaptı, eserler yazdı. *Bekleyiş* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Hüzün Şiirleri (1998).

TANER, Ali Haydar

Eğitimci, yazar (D. 1883, Bulgaristan - Ö. 1956, İstanbul). Kızanlık Bulgar Öğretmen Okulu (1905) mezunu. Rusçuk'ta *Tuna* adlı günlük bir gazete çıkardı. 1907'de Almanya'ya giderek Jena Üniversitesinde felsefe eğitimi gördü. 1912'de İstanbul'a yerleşti. Bir süre sonra biyoloji ve Almanca öğretmeni olarak Balıkesir Lisesine, 1914'te İzmir Lisesi müdürlüğüne atandı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Darülfünun (İstanbul Üniversitesi)'a birçok Alman profesörü getirtti ve Avrupa'da öğrenim görmüş gençleri de bu hocaların yanına asistan olarak verdi. Kendisi de Darülfünun'da tecrübi psikoloji, tecrübi pedagoji, çocuk psikolojisi ve terbiye tarihi derslerini okutmaya

Ali Haydar Taner

başladı. 1926'da Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin isteği üzerine Ankara'ya giderek MEB Talim ve Terbiye Kurulu üyesi oldu ve bu görevini 1938 yılına kadar sürdürdü. Bu arada Ankara Müzik Öğretmen Okulunda psikoloji dersleri verdi. 1938'de İstanbul Kız Öğretmen Okulu psikoloji öğretmenliğine atanarak Ankara'dan ayrıldı. 1948'de emekliye ayrılınca Pedagoji Derneğini kurdu ve ölünceye kadar bu derneğin başkanlığını yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Tatbikatı Ruhiye Rehberi* (1924), *Milli Terbiye* (1926), *Hayat Bilgisi - Hayvanlar* (1927), *Hakiki Kolay Elifba* (1928), *Bulgaristan Maarifi* (1931), *Psikoloji* (114 baskı yaptı).

ÇEVİRİ: *Çocuğun Bedeni Terbiyesi* (1928), *Beyaz Zambaklar Memleketinde* (1951).

TANER, Haldun

Yazar (D. 1915, İstanbul - Ö. 7 Mayıs 1986). Ortaöğrenimini Galatasaray Lisesinde (1935) tamamladı. Almanya'da Heidelberg Üniversitesindeki yükseköğrenimini, tüberküloza yakalandığı için (1938) yarım bırakaraktı. 1950 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Üniversitelerde sanat tarihi asıstanı olarak çalıştığı yıllarda ilk oyunu olan *Günün Adamı* (1953) Şehir Tiyatrolarında sahnelenmeden yasaklandı. Daha sonra tiyatro öğrenimi için gittiği Viyana'da Max Reinhardt Tiyatro Enstitüsünü bitirdi. Viyana'daki çeşitli tiyatrolarda reji asistanlığı yaptı. 1957 yılında yurda dönerek İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü ile Edebiyat Fakültesinde edebiyat, sanat tarihi ve tiyatro, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde tiyatro dersleri verdi. 1955-60 yılları arasında *Tercüman* gazetesinde kültür ve sanat yazıları yazdı, yine bu gazetede yazdığı köşe yazıları bir ara başyazı olarak yer aldı. *Tercüman* gazetesi ile 1974 yılından ölümüne kadar *Milliyet* gazetesinde çıkan yazıları daha sonra kitap olarak da yayımlandı.

Haldun Taner, hikâyeleri ile oyunlarında ince bir mizah ve eleştiriyi gözeterek, her kesimden kentli ve kasabalı tipleri ustalıkla işledi. Oyun yazarlığı serüveni içinde ulusal deyişi ısrarla ve bilinçle arayan bir yazardır. *Lütfen Dokunmayın* adlı oyunu bu çabanın ilk denemesidir. *Keşanlı Ali Destanı*'nda bu arayış iyice belirginleşti ve *Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım* ise bu çabanın ustalık dönemi ürünüdür. Oyunlarında tarz olarak geleneksel Türk tiyatrosundan faydalanmaya özen gösteren Taner, bu çabasıyla çağdaş epik Türk tiyatrosunun öncüsü sayıldı. Oyunları arasında en ünlüsü ve Türk tiyatrosunda epik tiyatronun ilk örneği olarak nitelenen *Keşanlı Ali Destanı*, yurtiçinde ve yurtdışında başarıyla sahnelendi, ayrıca sinema ve televizyona uyarlandı.

Taner, 1953 yılında *Herald Tribune* gazetesinin açtığı uluslararası yarışmada *Şişhaneye Yağmur Yağıyordu* hikâyesiyle Türkiye birincisi oldu. 1955 yılında *On İkiye Bir Var* adlı oyunuyla Sait Faik Hikâye Armağanını, 1969 yılında *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü* adlı hikâyesiyle uluslararası Bordegherra Ödülünü, 1972 yılında *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı* adlı oyunuyla TDK Tiyatro Ödülünü, hikâyelerinden oluşan *Yalıda Sabah* ile 1983 yılında Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülünü (Pertev Naili Boratav ile birlikte) kazandı. Haldun Taner'in oyunları İstanbul Şehir Tiyatroları, Devlet Tiyatroları ve özel tiyatrolar tarafından defalarca sahnelendi. Ölümünden sonra adına bir hikâye ödülü düzenlendi. Hikâye, oyun ve yazılarından oluşan kitaplarının yeni toplu basımları yapıldı.

"Haldun Taner bir yandan Geleneksel Türk Tiyatrosu kaynağına eğilirken, öte yandan çağdaş Batı tiyatrosunun yönelişlerini gözden geçiriyor. Bugün 'Batıyı da saran 'epik tiyatro' modası içinden 'göstermeci tiyatro'nun temel ilkelerini ayıklıyan Taner, bu biçimsel unsurlarla geleneksel Türk tiyatrosunun unsurları arasındaki benzerlikleri ortaya koyuyor.

"Geleneksel Türk Tiyatrosu, toplumumuzun türlü özellikleriyle biçimlenmiştir. Onda, toplumsal özelliklerimizin yansımalarını bulabiliriz. Ancak o günden bu yana toplum yapımızdaki değişiklikleri unutursak bugünkü toplumumuzdan da çok geriye düşebiliriz. Bu noktada Batılı yöntem bize yol gösterecektir. Asıl Batılı olmak budur. Yoksa, Batılının salt biçimsel yönünü, kalıplarını alırsak, kötü bir taklitçilikten öteye gidememiş oluruz. Tıpkı, bir vakitler Tomas Fasulyeciyan Efendi'nin ve öteki Ermeni tiyatro sanatçılarının yaptığı gibi.

"Batı konularını, Batılı kalıplar içinde vermek, hem de iyi anlamadan. Bu taklitçilik dönemini Batı konularını yerli kalıplara dökme çabası geliyor. Adaptasyonculuk, kötü taklitçilikten çok daha ileri bir aşama. Ama yeterli mi?

"Son olarak da Batı konularını yerli kalıplarla karıştırıp garip bir karışım yaratan ilkel ve bilinçsiz çözümleme çabası.

"Taner, Türk tiyatrosundaki bu üç aşamayı bir tek oyunla vermeye çalışıyor. Oyunun belgesel bir yönü de var. Oyun kişileri Türk tiyatrosuna büyük emek vermiş kimseler." (Ömer Atilâ)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Tuş* (1951), *Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu* (1953), *Ayışığında "Çalışkur"* (1954), *On İkiye Bir Var* (1954), *Konçinalar* (1967), *Yaşasın*

Haldun Taner

Demokrasi (1969), *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü* (1969), *Hikâyeler I* (1970), *Hikâyeler II* (1971). Bütün Öyküleri şu kitaplarda toplandı: *Kızıl Saçlı Amazon* (1983), *Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu* (1983), On İkiye Bir Var (1983), *Yalıda Sabah* (1983).

OYUN: *Günün Adamı* (1953), *Dışardakiler* (1957; 1990), *Fazilet Eczanesi* (1960; 1982), *Lütfen Dokunmayın* (1960), *Keşanlı Ali Destanı* (1964, bas., 1979), *Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım* (1964), *Eşeğin Gölgesi* (1965; 1995), *Zilli Zarife* (oyn. 1966), *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı* (1971), *Vatan Kurtaran Şaban* (1989), *Bu Şehr-i İstanbul ki, Astronot Niyazi, Ha Bu Diyar* (1971), *Aşku Sevda* (1972), *Dev Aynası* (1973), *Yar Bana Bir Eğlence* (1974), *Hayırdır İnşallah* (1980), *Ayışığında Şamata* (1987), *Ve Değirmen Dönerdi-Lütfen Dokunmayın* (1991).

SOHBET: *Hak Dostum Diye Başlayım Söze* (1978).

GEZİ: *Düşsem Yollara Yollara* (1979), *Berlin Mektupları* (1984).

DİĞER ESERLERİ: *Devekuşuna Mektuplar* (sanat-edebiyat yazıları, 1960), *Tiyatro Terimleri Sözlüğü* (Me-

Haldun Taner

HALDUN TANER

İZNİKLİ LEYLEK

... Leyleklerin Emir Sultan, İsa Bey, Eyüp Sultan gibi koyu müslüman yerleri sevişlerini nasıl izah etmeli?. Hele Eyüb'ü... İstanbul semtlerinin her birine bir arma seçilecek olsa Eyüb'ünkinde muhakkak bir leylek resmi bulunurdu. Bulunmalıdır da. Her sonbahar, leylekler göç ederken, içlerinden en yaşlı birini Eyüb'e bırakmalarını, oralılar kendileri için büyük bir tevecculh sayıyorlar. Bir Eyüplü emekli tanırım: "Leylek namaz bile kılar, sen ne konuşuyorsun efendi!" diyor.

Bu, benim hikâyesini anlatacağım İznikli Leylek, namaz kılan soyundan değildi. Çünkü ramazan günü alenen orucunu yiyordu. Zaten hali, tavrı, yürüyüşü, iki üç adımda bir durup düşünüşü, dini bütün bir müslümandan çok, şüpheci ve kötümser bir filozofu andırıyordu. Bu leyleğin ermişlerle değil, her halde Voltaire'lerle, Schopenhauer'larla bir akrabalığı olacaktı.

Leylek, ihtiyatlı ihtiyatlı, yolun bir sağına, bir soluna bakındı. Görünürde kamyon, eşek, araba olmadığına kanaat getirince, gümüş saplı bastonuna dayanarak yürüyen kamburu çıkmış kadir bir ayan âzası misali, ağır ağır bizim tarafa geçti.

Biz hanın iç avlusunda, sabah kahvaltısı ediyordük. Leylek biraz ötemizde güneşli bir yer seçip, gagası ile, sararmış, tüyleri dökülmüş göğsünü kaşımaya koyuldu.

Kızlardan biri:

"Ay şu hale bakın!" dedi, "Bayılırım şimdi. Bu ne şirin şey ayol!"

Hayvanın soğukkanlılığından cesaret alan bir başka kız da usulca yanına yaklaştı. Aklınca yakalayıp onunla bir fotoğrafını çektirmek istiyordu. Kız yaklaşınca leylek havalanmadı, küçük bir devekuşu gibi, zıplıya zıplıya uzaklaştı. İşte o zaman anladık ki, uçamıyordu. Uçamadığı anlaşılınca bu sefer dört talebe leyleği dört yandan kuşatıp kısıtlamaya kalktılar. Ama avlunun girdisini çıktısını çok iyi bilen hayvan, ellerinden kaçıp kurtuldu.

Profesör, bir türlü yanmak bilmiyen piposunu nihayet ateşliyebilmişti. Bir nefes çekip kibriti atarken:

"Tuhaf şey" dedi, "Niye uçmıyor bu hayvan?" Alman profesör:

"Her halde ihtiyarlıktan" diye teşhisi koydu...

Kolonyalı şapkalı doçent, kamyon şoförüne sordu:

"Kaç yaşında var acaba?"

"Yaşlı değildir o kadar. Siz bakmayın tüylerinin döküldüğüne. Kanadı kırık da ondan uçamaz tâkir. Yavru iken anası yuvadan atmış bunca..."

Tezini mitolojiden hazırlıyan gözlüklü bir delikanlı:

"Tıpkı Haphaistos gibi desenize" diye söylendi. "Ama pardon, onu anası Hera değil de, babası Zeus atmıştı yeryüzüne."

Kızlardan biri, sarı süveterlisi, merakla kalkıp şoförün yanına gelmişti:

"Niye atmış yavrusunu?" dedi, "Nedeo atmış kuzum, söylesenize?"

"Neden atacak! Ana leyleğin âdetidir. Üç yavrusu olursa birini yuvadan atar. İşin kötüsü, düşüp ölmemiş tâkir. Telgraf direğine asılı kalıp kanadı kırılmış. Helvacı Musa çıkıp indirdi. Kanad, vücuttan ayrılmıştı Sade ufak bir yer tutuyor.İlkin ölecek sandık. Hikmet-i Hüda, iyileşti işte. Ama alil kaldı gayrı. Çırpınır, çırpınır, uçamaz."

"Öbürkiler sonbaharda gidince bu ne yapıyor?"

"Ne yapacak, o gitmez, kalır. Hepimizle övür oldu üç senedir. Uğurunu denemişler, bütün esnaf sever onu. Dükkânlara girer çıkar. Kışın fırıncılar barındırıveriyorlar. Yuvarlanıp gidiyor işte."

... Leylek, han duvarlarının dibinde, sanki kendinden bahsolunmuyormuş gibi, çalımlı çalımlı dolaşıyordu. Halinde, tavrında, sanki istese uçarmış da, şimdilik keyfi yaya gezmek istediğinden uçmıyormuş gibi bir ifade vardı. Gökyüzünden inmiş olmanın olanca üstünlüğü ile, önünden geçmekte olan bir kediye, bu aşağılık yeryüzü yaratığına küçümseme ile baktı. Kedi, "Tısss" diye kabardı. Sonra çardağa tırmanıp kaçtı, kayboldu. Leylek onu korkutabilmiş olmanın cakası ile çöplüğe doğru yürüdü.

Tepemizdeki çınarın yaprakları, ilk bir rüzgârla tatlı tatlı hışırdıyordu. Bir kuş öttü ve sustu.

Leylek, başını yukarıya kaldırmış bakıyordu. Biz de yukarı baktık: yüksekliklerden, çok yüksekliklerden kendini rüzgâra bırakmış bir leylek, motörünü durdurmuş bir uçak gibi sessizce aşağı doğru kayıyordu. Yabancı leylek sitzüldü geldi, tam bizimkinin tepesine yaklaşınca çapkın bir kanat çırpışla tekrar havalanıp uzaklaştı. Bizim leylek onun arkasından bakıp, bakıp. Sonra yine çöplükteki işine döndü. Yarım dakika geçmiş geçmemişti ki çocuklardan biri:

"Bakın, bakın!" diye bağırdı.

Deminki leylek şimdi yine süzüle süzüle iniyordu. Geldi, geldi, bu sefer büsbütün alçaktan, sanki sürtünürcesine bizimkinin başı ucundan seyirtti. Geçerken, bir teviye gagasını birbirine vuruyordu. Bizim tüyleri dökük leylek, şöyle bir davrandı, kanat çırpıp havalanmaya yeltendi. Bütün kuvvetiyle çırpındı, çırpındı. Ayakları yerden kesilip bir, bir buçuk metre yükseldi de. Ama hemen akabinde soluna doğru yan yatarak çöplüğe yuvarlanıverdi. Herkes soluğunu kesmiş, onun hareketine bakıyordu. Sakat kanadı üstüne düştüğünden, belli bir şey ki, canı fena yanmıştı. Buna rağmen hemen kalktı, doğruldu. Birkaç tutam tüyüne mal olan bir çırpışla üstünün tozunu silkeledi. Sonra hiç bozuntuya vermeden, sendelemiş gibi, sessiz ve onurlu, uzaklaştı... (...)

tin And ve Özdemir Nutku ile, 1966), *Ölür İse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil* (portreler, 1979), *Çok Güzelsin Gitme Dur* (1983), *Koyma Akıl Oyma Akıl* (1985), *Önce İnsan Olmak* (1987), *Yaz Boz Tahtası* (1987)

ÇEVİRİ: *15. Asır Türk Halısı* (K. Erdmann'dan, 1957).

HAKKINDA: Ömer Atilâ / Bizim Tiyatro (Hisar, Ocak 1970), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Ayşegül Yüksel / Haldun Taner Tiyatrosu (1986), Mustafa Miyasoğlu / Haldun Taner (1988), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Tatyana Moran / Dün Bugün (2000), TİE Ansiklopedisi (2001), Sadun Tanju / Eski Dostlar (Ara Güler'in fotoğraflarıyla, 2002), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002).

KONÇİNALIK KOMPLEKSİ

Adnan Benk

Haldun Taner'in son kitabını (Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu) okuduktan sonra, insanın içine güneş, su, toprak hasreti çöküyor. Bütün tabii şeyler ve onlarla beraber, bütün yaşama duygusu, kuruyan bir ağaçtan özsuyun çekilmesi gibi, bu hikâyelerden uzaklaşıvermiş. Ortada, kala kala, "o güdük, o sümük, o boynu bükük", o bir türlü "el kaldırmayan" insanlar kalıyor. Hangi sayfaya göz atarsanız atın, onlardan biriyle karşılaşırsınız. Hepsi de solda sıfır, hepsi de hayatın sillesini yesinler, bu sillenin altında ezilsinler diye özel bir kalıba göre yontulmuş, şekillendirilmiş. Hiçbir zaman, toplum böyle olmasaydı, çevreleri başka türlü davransaydı, şu adamcağız da başka türlü olabilir, hayatta bir iz bırakır, kaderini yenebilirdi diyemiyoruz. Bu mistkinlik, bu kansızlık onların mayasında var. "Konçinalar" hikâyesine bir bakın: yazarın kendisi söylüyor, "aşağılık, daha doğrusu, konçinalık kompleksi" sinmiş bir kere içlerine. Kimi, "Ablam"da olduğu gibi, peşi sıra bir zührevi hastalık sürükleyor; kimi, isterik bir zavallı; kimi, münasebetsiz bir akıl hastası; kimi cahil; kimi sersem, fakat, hepsi de, içine düştükleri bataklıktan kurtulmak için bir tepki göstermeyi akıllarının ucundan bile geçirmeyecek insanlar.

Onların böyle oluşunda tek suçlu, yine Haldun Taner. Her birini köle durumuna sokmuş, bir diktatör insafsızlığı veya bir kedi kurnazlığıyla, onlarla oynuyor. Bütün kitap, dokuz hikâye boyunca, bir ama bir tek kişinin, hikayecinin baskısından kurtulup hür bir insan olduğunu anlamasını, hikayeciye isyan etmesini boşuna bekledim durdum. Ama olmadı, olmuyor işte, ellerinden gelmiyor. Hem, nasıl gelebilir ki? Haldun Taner onları, uşak, bir düşüncenin uşağı kılığına sokmuş, hepsine o biçim bir ruh vermiş. Beklenmedik bir davranışla karşımıza çıkmak hangisinin haddine ? Hayat bir özsu gibi içlerinden çekilivermiş diyorum size, hepsini kuru ve tek cepheli olarak bırakıvermiş. Tek cepheli bir insandan siz ne beklersiniz? Hayatın zenginliğini, nefes alışını, insanın içindeki çeşitli çarpışmaları ve beklenmedik bağdaşmaları, onlarda aramayın. Bunlar hep oldukları gibi kalacak, aynı hikâyeyi ömürleri boyunca tekrarlayacak, aynı olayların, her sefer, aynı teslimiyetle kurbanı olacaklar. "Ablam" yine o maceralı hayatını bir yük gibi peşi sıra sürükleyecek; kaatır katibi Ali Rıza Efendi kapı kapı dolaşıp, ölüm haberlerini duymak ümidiyle kulak kabartacak; miralaylar, eski başvekiller, kahvelerde, eczanelerde zamanın dışında sürdükleri hayatlarına devam edecekler; ihtiyar sapık yine memeli hayvanlar arayacak, Fasarya yine yaranmak için helak olacak ve "o güdük, o sümük" konçinalar, aptalca bir sıtmayla, oyun arasında boş sözler gibi gidip gelmeye devam edecekler. Haldun Taner'in hikâyelerinde son nokta diye bir şey yok: her olay, hikâyenin çerçevesini kurmuş, hep böyleydi, hep böyle olacak düşüncesinin verdiği bir kolaylıkla, insanlığın kanında bir mikrop gibi yuvarlana yuvarlana kendi kendini tekrar etmekte.

Tabii, insanların hayat hakları bu kadar kısıtlarsa, onları kullanmak da bir o kadar kolaylaşır. İşte o zaman, Haldun Taner'in sevincine de diyecek yok, ustalığına da. Malzemeyi bir kere kıstı, yontttu, ona hâkim oldu ya, artık büyük bir rahatlık, büyük bir kolaylıkla, yaşattığı insanların hiçbir türlü bulunmayacaklarından emin olarak, afyonla uyutulmuş arslanlarla döğüşen bir kahraman gibi nefesini zorlamadan ve dünyada parmakla gösterilecek kadar nadir bir ustalıkla, düşüncesinin ipliğine, insanları ve olayları diziyor. Hâkimiyet ve kendine emniyetin verdiği bu sevinci anlıyorum: sükûnetim ve tehessümünü kaybetmeden, insanları kaldırıp kaldırıp yere vurmak ne demek ? Daha hızlı varabilmek için, daha, gittikçe daha yükseğe kaldırıyor. Bir ara, kaçırdı kaçıracak, elinden kurtuldu kurtulacak diyorsunuz, kahramanlardan biri serbestçe nefes almaya başladı diyorsunuz, öyle bir his geliyor içimize. Ama, Haldun Taner'in pusuda beklediğini unutmamalısınız. Siz unutacak olsanız, o size hatırlatıyor: ufak bir müdahale, şöyle bir görünüverme ve bir bakıyorsunuz ki, fakir Alois Morgenrot, değil sabrından, değil iyiliğinden, sadece bir çöpçü atı Şişhane yokuşunda kişnedi diye, sıkıntısından kurtulmuş; Ablam'ın ağlamasına sebep, ruhî bir değişme, kendini aşma gücü değil, bir zührevî hastalıkmış; Fasarya da, artık hayata başka türlü bakacak demeye kalmıyor, Haldun Taner ön plana işgal ediveriyor, Fasarya'nın omuzunu sıvazlıyor "...bundan sonra da biz yine haf duracağız, golleri başkaları atacak... Kaderimiz haflıkmış, ne denir" diye onu yola getiriyor.

İşte, Haldun Taner'in bütün hikâyeleri, bu "kader" kelimesiyle "ne denir" sözünün etrafında toplanmış. Sanatı, kadere karşı gelmek ümidini yaratmak ve hemen o ümidi boğmak kavramları üzerinde kurulmuş. Mesela şu "Fasarya" hikâyesine bakın: onu Voltaire'in Candide'ine benzetmekten kendimi alamıyorum. Candide gibi, Fasarya da, tek fikrin yahut yaradılışındaki bir tek özelliğin adamı, daha doğrusu kurbanı. Ama, Voltaire yine de daha mesut, "Cultivons notre jardin" diyor geçiyor. Halbuki Taner, iki eli şakağında, düşünekalıyor, biz hepimiz böyle değil miyiz demeye getiriyor. İşte Haldun Taner'in bir özelliği de bu. XVII. asrın ilim düşüncesiyle, mantığıyla çalışıyor. Önce ipotez, bir fikir, bir düşünce; sonra, tecrübe fasılı, bir kahramanın olaylar karşısındaki davranışları; sonra da tez. Haldun Taner'in herhangi bir hikâyesini ele alın, bir iki değişiklikle, bu mantıkî şemanın üç unsurunu da orada bulabilirsiniz. Olaylardan hareket edip, prensibe doğru bir gidiş: zaten, kitabın 100., 101., 114. ve diğer sayfalarında rastlayacağınız bu umumileştirmeler, bu mantıkî yolun ne kadar ısrarla takip edildiğini iyice gösteriyor.

Haldun Taner'in insanları bu şekilde kullanmasına itiraz etmek aklımdan bile geçmez. İnsanları düşüş anlarında yakalamanın, profilden portre çizmek gibi kolay olduğunu söyleyenlere de inanmıyorum. Haldun Taner, yukarıda belirtmeye çalıştığım ölçüler içinde, herhangi bir meziyetin hikâyecileriyle boy ölçüşecek değerde eserler vermesini bilmiyor. Fakat, aslara, papazlara el kaldırmayan konçinalar haline getirdiği hikâye kahramanlarının, bir gün gelip Haldun Taner'e el kaldırmalarını, rasyonel bağlarından kopup insanlığın zenginliğini yazara rağmen elde etmelerini istemekten de bir türlü kendimi alamıyorum.

(*Eleştiri Yazıları II*, 2000)

Mehmet Taner

TANER, Mehmet

Şair. 4 Aralık 1946, Gülşehir (Arapsun) / Nevşehir doğumlu. Bakırköy Lisesi (1966), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sosyoloji Bölümü mezunu. 1968-74 yılları arasında TRT'nin Erzurum, Van ve Hakkari radyolarında prodüktör ve spiker olarak görev yaptı. Daha sonra Halk Sigortanın satış bölümünde (1975-80) çalıştı ve Sigorta Acenteliği yaptı. 1980 yılında Tan Yayınlarını kurdu ve aylık *Tan* şiir dergisini çıkardı.

"Rüzgârlı" adlı ilk şiiri 1966 yılında *Soyut* dergisinde; diğer şiirleri *Soyut* (1966-74), *Türk Dili* (1967-90), *Sanat Dergisi* (1975-76), *Oluşum* (1976), *Türkiye Yazıları, Yusufçuk, Tan* (1981-82), *Sombahar* (1993), *Edebiyat ve Eleştiri* (1995-), *Sonsuzluk ve Bir Gün* (2005) dergilerinde yayımlandı. 1971 yılında tek şiir dalında TRT Başarı Ödülünü, 1975 yılında üç şair ile birlikte *Milliyet Sanat* dergisinin Yılın Başarılı Şairi Ödülünü, *Bir Denizin Çekildiği Bütün Kıyılar* adlı eseriyle 1981 yılı Türk Dil Kurumu Şiir Ödülünü, toplu şiirleri *Küflü Şimşek* ile 2000 Akdeniz Altın Portakal Şiir Ödülünü, *Çevre Çitin Üzerinde Yağmur* ile 2006 Behçet Necatigil Şiir Ödülünü aldı. Dil Derneği üyesidir.

1960'lar şiirinin etkisiyle başlan gıçta İkinci Yeniyle gelen imgecilik ve siyasi tanıklıkların bileşimi bir şiir yazdı. Bu çizgiyi sonraki yıllarda, şiirde metafizik bir arayış olarak nitelenebilecek bir yere taşıdı. Bu özelliğini, *Veda Vezinleri*'nde iyice belirginleştirdi. Eski tarz şiirle ilgilendiği, bu nedenle 1960 Kuşağı içinde düşünülmesinin güçleştiği ileri sürüldü. Orhan Koçak, bazı negatif teolojileri anımsatsa da Taner'in şiirinin asıl ilkesinin ne mutlak olumlama ne de mutlak inkâr olduğunu ileri sürdü.

"Taner'in şiirinin geometrik farklılığı uzayının düşünülüp durmadan tartılarak gerçekleştirilmiş olmasından kaynaklanır. Şüphesiz, bunu geniş ölçüdeki içerikteki aritmetik düzen de belirler: Ritmik doku, yoğunlaşmaların bütüne dağılımı, ses ve renk zorlamaları. Aruz, onda büyük bir sıkıntının, altedilmez bir iç sıkıntısının sigortasıdır." (Enis Batur)

"Günümüze dek ulaşan yarım yamalak görüntüleri, anımsayabildiklerini şiirine ustaca yediriyor Mehmet Taner. Onun şiirlerinde Aruz tadı, şarkı güftesi esintisi öne çıkar. Böyle olunca onun dili 'cenin dili'dir elbette. O 'kılcal zamanda' yol aldırır şiirlerine 'suzinak'a sığınıp. Usta kendi görüntüsünü yıllarca korumuş 'Rıza Hançeri', babasının anısıyla, meraklarıyla şiirinde imgeleşir. 'Sürmene işi kamalar da asar' babası duvarlara. 'menekşe tohumlarını' koyduğu 'Mercan kâse' unutulmayan bir başka anının parçasıdır. 'lokum kutuları'nda biriken tatlar gibidir 'Mızıka'da. Şiirden şiire geçerken tünelin solgunluğunu duyumsamamak ne mümkün! İşte o solgun tünelden çıkınca şiirseverler 'Aslanağzı, şakayık/ Karanfil/ ve çınkaranfilleri, menekşeler, şebboy/ vişne ağaçları, ıhlamurlar, kayısı'yla burun buruna gelivirler. Çocukluğun nehirleri uzaklarda usul usul aksalar da, ömrün sulanmış bahçesinde 'aşk' kendine her zaman sıcak koyaklar bulur ve kendini kolay kolay unuttur-

MEHMET TANER

PATETİK UVERTÜR

1/

Ben açmasam ağzımı,
Kırlangıcın, susacak
Sonsuza kadar acısı!

Çepçevre avlu duvarında
Çepçevre susacak:
Kirecini yel kaldırıp Kucağına ayazların üşüştüğü
Acı acı taşlar-

Ve talan yeniği bahçede
Kalbi taş gibi düğümlü
Kolları yıkık vişne.

Ben açmasam ağzımı, susacak
Yıkılmış bir yarısı-
Zerdalisi sade dal, yaprak,
Çiçeği geçmiş
Yabanı! kayısı.

Saçaklarda ıslak
Kanlı güz-
Taşınmış bir hayal, nice hayal
Camlarda

Kaybolan uzak camlarda birer sır!
Sırdır, kasırgaların döne döne
Uğuldadığı binlerce sine:
Bir soluk olsun kahraman kesilmemiş
Hiçbiri, kimsenin gözünde:
Susacak, kayalıkta kartal gagalı
Bir acılı usun
Ve susabilme cesaretinin, bilge
Dişlileri arasında, sebil-
Çapraz ateşle yaralı, her gece.
Açmasam ben ağzımı, Açmaz, istiridye.

2/
Sandukalardadır bahar-
Döner gülağacında
Avunmasız rüzgârlar.

(Şiir Odası, Ocak 2000)

MEHMET TANER

NÛRU LÂL

Sabırsızım... biten mektubun başında
Sabah olsa da göndersem!

Oturuyorum içinde nûru lâl sözcüklerin
Sırtımda paltom, mangalda kahvem;

Henüz indirdiğim göğün altında
Bir çatılamaz denklem, boşta iliğim boş kubbem;

Durmuşum, beş vakti başına toplayan vakitte
Ölçü uyak mecaz bilmem;

Ben Mehmet, kardeşiniz, doğmuştum
Bir Pus'tan, dili dağlanmış ikinci annemizden.

maz. 'Aşk', Öyle ya, 'Geçen Yılın/ Tek Menekşesi.'dir şairi 'hayata' geri verdiği sırada." (Gültekin Emre)

"Bir Denizin Çekildiği Bütün Kıyılar (1980) ile Arka Oda'yı (1981) ilk okuduğumda, Mehmet Taner'in şiirini hiçbir zaman tam anlayamayacağımı, hatta düpedüz anlayamayacağımı düşünmüştüm. Ama bu düşünce rahatlatmamıştı beni: Bir yükten kurtulmuş gibi değil, tersine daha büyük yük almış gibi hissediyordum kendimi. Anlamamanın, anlayamayacak olmanın verdiği rahatlama yabancım da değildi üstelik: Örneğin Metin Eloğlu'nun Ayşemayşe'sinin kapısını hiç aralayamayacağımı bilmek, çok tanıdık bir yetersizlik duygusunun ötesinde yeni bir huzursuzluk kaynağı yaratmamıştı. On dört yıldan sonra Taner'in yeni kitabı Dip'i okumak da bu izlenimi değiştirmedi. Şiir yine anahtarlarını benden esirgiyor, dahası, yeni kilitler, demek yeni imkânlar ve yeni borçlar doğuruyordu. Şimdi, toplu şiirlerin yayımlanması, belli bir aydınlanma sağlar gibi. Bunun, Taner'in şiirlerinde de sık sık beliren o tuhaf, tanımsız ışığa çok benzediğini söyleyeceğim. (...)

"Aynı şairin elinden çıkan şiirlerin zamanla derişmesi beklenir. Bu derişmenin farklı biçimleri ve bu biçimlerin de bazı metaforik adları vardır: Şiirin bir veya birkaç 'eksen' üzerinde ilerlediğini, hep bu 'eksen(ler)e' yerleşmek için çalıştığını ya da sonradan kendisine bir eksen yarattığını, bir geçmiş ve bir yöneliş icat ettiğini söyleriz örneğin. Zaman içinde bazı merkezî motifler veya biçim öğeleri belirginleşmiş olabilir. Bir 'yıldızkümesi' imgesine de başvurabiliriz: Eksik ya da görünmeyen bir merkezin çevresinde kümelenmiş bir motifler topluluğu. Ama bunlar, sonuncusu bile, Taner'in şiiri hakkında pek bir şey söylemeyen yaklaşımlar bence. Kendi tuhaflığından kaçmayan, tuhaflığını onarmaya çalışmayan bir şiir karşısındayız. (...) Mehmet Taner'in yeri belirsizdir." (Orhan Koçak)

ESERLERİ (Şiir):

Sunak (1978), *Bir Denizin Çekildiği Bütün Kıyılar* (1981), *Arka Oda* (1981), *Dip* (1995), *Siperler* (1997), *Küflü Şimşek / Toplu Şiirler 1966-1996* (1999), *Veda Vezinleri* (2002), *Çevre Çitin Üzerinde Yağmur* (2006).

HAKKINDA: Mustafa Şerif Onaran / Mehmet Taner'le (Türk Dili, Mart 1982), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Bülent Gözkân / Söyleşi - Enis Batur / Mehmet Taner İçin Özel - Evren Erem / Mehmet Taner (Sombahar, Eylül-Ekim 1993), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Gültekin Emre / "Küflü Şimşek"te Bütün Şiirleri Bir Arada: Mehmet Taner'in Şiiri (Cumhuriyet Kitap, 25.11.1999) - Veda Vezinleri (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), Orhan Koçak / Ateş Burcunda (Virgül, Ekim 1999) - Işıltılı Yolculuk (Milliyet Kültür Sanat, 2.5.2002), Tuncer Uçarol / Mehmet Taner'den Şiir Dersleri (Şiir Odası, Ağustos-Eylül 2000), TDE Ansiklopedisi (2001), Necmi Zeka / Sınanma İnsana da İyi Gelir Şiire de (Virgül, Aralık 2002), Mahmut Temizyürek / Mehmet Taner'in "Sal" Şiiri Üzerine Bir Deneme (Yasakmeyve, Kasım-Aralık 2004).

TANER, Nuri

Folklor araştırmacısı, şair ve yazar. 29 Şubat 1952, Ozanlar köyü / Ağrı doğumlu. Alpaslan İlkokulu (1963), Naci Gökçe Lisesi (1969), fark derslerini vererek Ağrı Öğretmen Okulu (1971) ve Anadolu Üniversitesi AÖF mezunu. Ağrı Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü (1975-78) ardından Silivri (1978-82) ve Yalova Halk Eğitim merkezlerinde (1982-94) görev yaptı. Yalova Yusuf Ziya İlköğretim Okulunda (1994) bir süre görev yaptıktan sonra 1997'de emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra Yalova'ya yerleşerek kitap, kırtasiye ticareti ve yayıncılık yaptı.

İlk şiiri 1968 yılında gençlik dergilerinden *Hey*'de; sonraki ürünleri *Bizden Size* (1970), *Türk Folklor Araştırmaları* (1974), *Halkbilimi* (1978), *Türk Folkloru* (1980), *Folklor* (1988), *Varlık* (1991), *Damar* (1986), *İnsancıl* (1987), *Çağdaş Türk Dili* (1995), *Cem* (1996), *Yalova* (1996), *Folklor ve Edebiyat* (1996), *Motif* (1996) vb. dergilerde yer aldı. 1970 yılında *Kefen Parası* adlı öyküsüyle, öğretmen okulları arasında açılan öykü yarışmasında birincilik kazandı. 1992 yılında folklor ile ilgili çalışmalarından ötürü Folklor Araştırma Kurumu tarafından Türk Folkloruna Hizmet Ödülü ile ödüllendirildi. Çeşitli seminerler ve sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. Bildirileri ortak kitaplarda, masalları ders kitaplarında yer aldı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ağrı'da Folklor ve Etnografya Müzesini Kuralım* (1978), *Ağrı İli Bölge Folkloru* (1978), *Silivri İlçesi* (1981), *Yalova İlçesi'nde Okuma Yazma ve Kültür Durumu* (1983), *Her Yönüyle Yalova* (1984), *Halk El Sanatlarında Nakışları Abecesi ve Halkbilimsel Özellikleri* (1984), *Yalova Folkloru* (1985), *Masal Araştırmaları / Foltale Studies-1* (1988), *Dereköy'de Folklor Araştırmaları 1* (1991),*Yalova'da Millî Mücadele Günlüğü 1920 / 1992* (1996), *Yalova'da Milli Mücadele Kahramanları* (1997), *Tüm İlçeleriyle İlimiz Yalova* (1997), *Yalova Kâğıthanesi / Kâğıthane-i Yalakabad* (1998), *Folklor Araştırmaları* (3 cilt, 1997-99), *Yalova Efsaneleri* (1998).

ŞİİR: *Sevgice* (1999), *Cennete Gün Dökülünce* (2000).

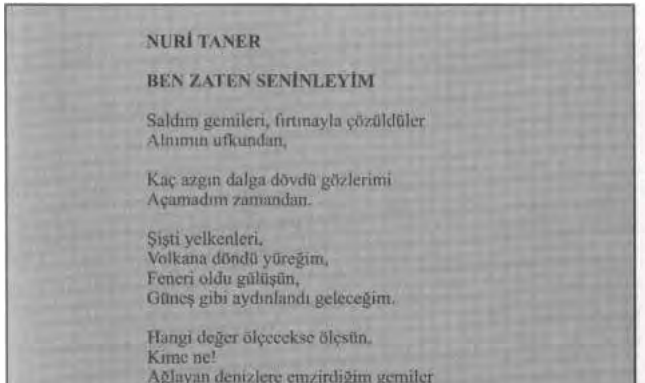
ÖYKÜ: *Robotlar* (1989).

DERLEME: *Yalova Şiir Akşamları* (1999).

MASAL: *Ay Ananın Gün Babanın*

Nuri Taner

NURİ TANER

BEN ZATEN SENİNLEYİM

Saldım gemileri, fırtınayla çözüldüler
Alnının ufkundan,

Kaç azgın dalga dövdü gözlerimi
Açamadım zamandan.

Şişti yelkenleri,
Volkana döndü yüreğim,
Feneri oldu gülüşün,
Güneş gibi aydınlandı geleceğim.

Hangi değer ölçecekse ölçsün,
Kime ne!
Ağlayan denizlere emzirdiğim gemiler
Yorgundur gene...

Kim, gökyüzüne hangi yakarıyı
Serperse serpsin,
İnan, geç kalsa da bedenim,
Her baharda benimle gülen sensin.

Kaç atmosferin göğü bağlasa bile ellerimi,
Bulmak için
Yağmurla serperim gözlerimi.

Suyun bana, benim çiçeğe, çiçeğin toprağa
Dönüştüğü
Bir olağan değişimdeyim!
İster bin yıl sonra gel, ister bin yıl önce gelmiş ol,
Bu dünyadaysan eğer ben zaten seninleyim!...

Kızı (1984), *Alev ile Ateşi Kurtaran Şehzadenin Masalı* (1984), *Keloğlan Masalları* (1984), *Su Ateşe Ne Dedi Ateş Suya Ne Dedi* (1984), *Kurbağa Gelin* (1984), *Deniz Dibi Devi ile Balıkçı* (1985), *Gül ile Sinan'ın Masalı* (1985), *Yedi Başlı Dev ile Kız* (1985), *Mercimek Çocuk* (1985), *Çöloğlu ile Kırk Peri* (1985), *Kula Kız* (1985), *Padişah Olan Kız* (1985), *Sedef Bacı* (1987), *Tembel Oğlan* (1987), *Yer Altının Kartalı* (1987), *Karga Çalmış Kavalı* (1987), *Padişahın Kızı* (1987), *İncili Yorgan* (1987), *Küselek* (1987), *Deveoğlu* (1987), *Ayı ile Tilki* (1987), *Peri Kızı* (1987), *Keloğlan ile Delioğlan* (1987), *Keloğlan ile Topal Dev* (1987), *Keloğlan / Açıl Susam Açıl* (1987), *Keloğlan ile Akılsız Dev* (1987), *Keloğlan ile Değirmenci* (1987), *Keloğlan ile Soyguncular* (1987), *Akıllı Keloğlan* (1987), *Padişah Keloğlan* (1987), *Keloğlan ile Büyülü Ayakkabılar* (1987), *Dere Tepe Düz Gitmiş* (1988), *Yalova Masalları* (1995), *Nasreddin Hoca Fıkraları* (1996).

HAKKINDA: Pertev Naili Boratav / Masal ve Masalcı Üzerine (Nuri Taner / Masal Araştırmaları, 1988), M. Güner Demiray / Bir Varmış Bir Yokmuş (Nuri Taner / Masal Araştırmaları, 1988), Musa Seyirci / Nuri Taner'in Masalları Üzerine (Nuri Taner / Masal Araştırmaları, 1988).

TANERİ, Aydın

Tarihçi (D. 17 Ocak 1932, Kadıköy / İstanbul - Ö. 1 Aralık 1997, Bodrum / Muğla). Aslen Afyonlu olup tabip yüzbaşı Nurettin Taneri'nin oğlu. Babasının memuriyetinden dolayı öğrenim hayatı Ankara'da geçti. Samanpazarı Özel Işık İlkokulu, Dördüncü Ortaokul (Cebeci Ortaokulu), Atatürk Lisesi, Ankara Üniversitesi DTCF (1959) mezunu. 1962'de bitirdiği fakülteye asistan olarak girdi. 1967'de "*Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş Döneminde Vezir-i Azamlık*" adlı tez çalışmasıyla doktorasını bitirdi, 1972'de doçent, 1978'de "*Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş Döneminde Hükümdarlık Kurumu ve Saray Hayatı Teşkilatı*" adlı takdim tezi ile profesör oldu. 1982'den itibaren üniversitedeki derslerine ek olarak; Kara Harb Okulu ve Polis Akademisinde inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersleri okuttu. Akciğer kanserinden öldü ve Bodrum Turgut Reis Karabağlar Mezarlığında toprağa verildi.

1947 yılından itibaren yazdığı bin kadar makalesi *Cumhuriyet, Tercüman, Hürriyet, Forum, Hergün, Yeni Sözcü, Töre, Bizim Ocak, Yeni Forum, DTCF Tarih Araştırmaları, İ.Ü. Tarih Enstitüsü, Milli Kültür, Forum, Yeni Hizmet, Ortadoğu, Güneş, Türkiye, Yeni Düşünce* gazete ve dergilerinde yayımlandı. Çeşitli bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu. Ayrıca *İslâm Ansiklopedisi* ve *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne çok sayıda madde yazdı.

ESERLERİ:

Kürtler Kürtlerin Kökeni - Siyasi Sosyal ve Kültürel Hayatları - İbnü'l Erzak ve Şeref Han Tarihinin Değerlendirilmesi (1976), *Celalüddin Harzimşah ve Zamanı* (1977), *Türkiye Selçukluları Kültür Hayatı - Menakibü'l - Arifin'in Değerlendirilmesi* (1977), *Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hükümdarlık Kurumunun Genişlemesi ve Saray Hayatı - Teşkilatı* (1978), *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri Kuruluş Devri 1299 - 1453* (1981), *Türk Devlet Geleneği* (1981), *Atatürk İlkelerini Yorum Metodu* (1982), *Atatürk ve Millî Hakimiyet* (1983), *Atatürkçülüğün Tanımı* (1983), *Türk Kavramının Gelişmesi* (1983), *Türkler - Ermeniler - Bizanslılar* (1984), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş Döneminde Vezir-i Azamlık* (1998), *Türk-Yunan Kültür Savaşı - Muvazemeli Türk Kültürü - Helenin Dejenerasyonu* (tsz).

HAKKINDA: Yılmaz Altuğ / Çok Acı Bir Görev (Türkiye, 6.12.1997), Rahim Er / Türkçe (3.12.1997), Yılmaz Öztuna / Prof. Taneri ve Çağdaşlaşma (Türkiye, 3.12.1997), Ünal Sakman / Sessiz Bir Kahramandı (Türkiye, 7.12.1997). Bahattin Ergezer / Suat Akgül - Uğur Ertan - Ali Güler / Türk Tarihçiliği ve Prof. Dr. Aydın Taneri Armağanı (2001).

TANERİ, Ayşe Fidan

Şair, 18 Nisan 1946, Lüleburgaz doğumlu. Babasının görevi nedeni ile ilk ve ortaokulu yurdun değişik yerlerinde okudu, liseyi İstanbul Nişantaşı Kız Lisesinde bitirdi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1970) mezunu. Avukatlık ve İngilizce öğretmenliği yaptı. 1996 yılında noterlik mesleğini seçti. Yeniçağa (Bolu) ve Akyurt (Ankara)'ta noterlik yaptı. Çok sayıda sivil toplum kuruluşunun üyesidir.

1960 yılında şiir yazmaya başladı. Şiirin yanında resim ve Türk sanat müziği ile de ilgilendi. Birçok karma resim sergisinde yer aldı. Korist olarak Türk sanat müziği korolarında şarkı söyledi. Şiirleri pek çok gazete ve dergide yayımlandı. *Ben Bir Bahar Kızıyım* adında yayımlanmış bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Türk Edebiyatında Günümüz Kadın Şairleri (2006).

İbrahim Aşkî Tanık

TANIK, İbrahim Aşkî

Eğitimci, yazar (D. 1874, Mecidiye / Dobruca – Ö. 25 Ocak 1977, Heybeliada / İstanbul). Kırım göçmeni bir aileye mensuptur. İstanbul'da mahalle mektebinden sonra Tophane Fevziye Rüştiyesini (ortaokul) bitirdi. 1885'te girdiği Mekteb-i Bahriyc-i Şâhânenin (Deniz Harp Okulu) makine bölümünden 1891'de mezun oldu. Bu okulda muvazzaf subay iken istifaya zorlandığı için görevinden ayrıldı. İstifasından bir müddet sonra aynı okulda sivil olarak matematik ve edebiyat dersleri öğretmenliği yapmak üzere görevlendirildi. 1945 yılında emekliye ayrıldı.

Heybeliada Bahriye Mektebinde Necip Fazıl Kısakürek'in edebiyat öğretmenliğini yaptı ve onu tasavvufa ilk yönlendirenler arasında yer aldı. Bu okuldaki törenlere yıllarca "En Eski Bahriyeli" olarak katıldı ve yüz dört yaşında öldü. İlk yazısı on yedi yaşında iken *Mirsad*'da çıkan bir tercümedir. Aynı dergide bir şiir yarışmasında dördüncü oldu. *Maarif*'te, *Resimli Gazete*'de yazıları yer aldı.

ESERLERİ:

Mekteb Terbiyesi (1914), *İngilizceden Tercüme Numuneleri* (1916), *Çocukların Şiir Defteri* (1917), *Fuzûli Hakkında Bir İki Söz* (1922), *Terbiye İşi* (1940).

HAKKINDA: Necip Fazıl Kısakürek / Kafa Kâğıdı (1985), Hakkı Tarık Us / Elli yıl Mecmuası (tsz., s. 62-63), "Ağralı, Sedat" (Büyük Larousse, 1986), Yusuf Turan Günaydın / "İbrahim Aşkî ve Necip Fazıl" (Hece - Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı, sayı: 97, Ocak 2005).

TANIR, Kadir

Öykücü. 1953, Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu yerde tamamladı. İstanbul Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi Mimarlık Bölümü (1976) mezunu. Çalışma hayatına Kahramanmaraş Belediyesinde mimar olarak başladı. Daha sonra il imar müdür muavinliği ve imar müdürlüğü görevlerinde bulundu. Çalışmalarını bir devlet kuruluşunda mimar olarak sürdürdü.

Öyküleri 1976'dan sonra *Mavera* dergisinde yer aldı. Bu hikâyelerde *"Mistik duyarlıkta, oldukça kapalı anlatım özellikleri gösteren bir tarzı benimseyerek insanlığın yaşadığı trajik boyuttaki yalnızlığı dile getirdiği"* kabul edildi.

ESERLERİ (Öykü):

Alagün (1982), *Güz Yağmurları* (1998), *Savaş İmparatorluğu* (2004).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

Server Tanilli

TANİLLİ, Server

Hukukçu, araştırmacı-yazar. 1931, İstanbul doğumlu. Van Ortaokulu, Haydarpaşa Lisesi (1949), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1953) mezunu. Bitirdiği fakülteye asistan oldu. Aynı yerde doktorasını verdikten sonra Paris'e gitti (1962), dönüşünde doçentliğe yükseldi (1963). Fakültesi dışında Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulu ve İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Akademisinde uygarlık tarihi dersleri okuttu. Çıkardığı ders notlarında "komünizm propagandası yaptığı" gerekçesiyle 1975 yılında Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılandı. Aklama kararının üzerinden çok geçmeden, 7 Nisan 1978 günü akşamı evine girerken, kendisine düzenlenen bir silahlı saldırıda vuruldu ve felç oldu. Uzun süre ülke dışında tedavi gördü. Yurtdışından 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında döndü. 1981'de Strasbourg İn-

SERVER TANİLLİ

EĞİTİMİN BOYUTLARI

Daha başta, eğitimle ilgili keyfilikten oldukça uzak bir tanım ortaya koymalı.

Önce de, terimin etimolojisinden başlamalı. Eğitimin kimi Avrupa dillerindeki karşılığı olan örneğin Fransızcadaki- "education". Latinceden geliyor ve -kök diye- iki kelime üzerinde duruluyor: Educere, "çıkarmak", "dışarıya koymak" demek; öteki si educare ise, hayvanları ya da bitkileri yetiştirme, giderek çocukları özen gösterme anlamında. Etimoloji, çoğu kez ipucu verir; ama şu iki kökten ikincisi, ihtiyaçlara uygun olmalı ve sonunda terim olup çıkmış.

Terimlerin tarihsel yolculuğu sorunlu dir ve sınıflı toplumlardan dayatmaları da yaşarlar. XIX. yüzyıl Fransızcasında, "education", özellikle muaşeret anlayışındaki değişikliklerin etkisine uğramıştır; Dil, "yüksek" sınıfın davranış kurallarına uyarlanma zorunda kalır; onun simgelerini, değerlerini başa geçirir, parolalara kadar alır kullanır. Ne anlama gelir "eğitimli insan"? Kendine hâkim, toplumda sırasının ve yerinin bilincinde ve soğukkanlılığını da korumayı bilen bir kişi! Günümüzdeki eğitime eğildiğimizde, sonuçları, bilimleri ve milli eğitim bakanı ile dikkatlerimizi çeken, özellikle uygulamadaki " öğretim" dir, yani eğitimin bir yanı sadece. Bu arada, sosyete âlemine katılmanın kuralları göz ardı edilemez ve diplomaların üretilmesi de gündemde hep yerini korur.

Ne var ki, asıl anlamıyla eğitim üstüne düşünenler, azınlıkta da olsa, görülüyor.

Peki nasıl varmalı böyle bir eğitime?

Felsefe ile eğitimin, iç içe iki gerçek oluşundan yola çıkarak, Eğitim Felsefesi adlı özgün bir eser yazan Olivier Reboul, eğitim konusuna aydınlık getirmede, eğitimin eşanlamı olan kelimelere başvurmayı en iyi bir yol diye önerir. Bu bakımdan da, elimizde şu üç kelime var ona göre: Yetiştirmek, öğretmek ve yetkinleştirip olgunlaştırmak.

Gerçekten, "yetiştirmek" (elever), temeli ailede olan dar anlamda eğitimdir. Bir kendiliğinden eğitimdir bu: Bebeğini kundaklayan bir anne onu eğitir, çünkü bir başkasının bilincini, her şeyden önce dilini, ilişki yeteneğini uyandırır; ne var ki anne, bunu programlamaz, dahası bilmez de bu programlamayı; şefkati eğiticidir, bilmeden sürdürür.

"Öğretmek" (enseigner), tersine, bilerek eğitmek. Bir kurumda gerçekleştirilir; amaçları açık seçik, yöntemleri az çok kurallara bağlanmıştır ve bu işte uzman kişilerce uygu-

lanır.

Böylece, yetiştirme ile öğretme, birbirinden farklı ve kimi zaman bağımsız etkinliklerdir; gerekli de olsalar, her ikisini aynı zamanda yapmak ve tek bir kişiye bırakmak güçtür. Ana baba, bilgili de olsalar, çocuklarını okutup öğretmekte, onları yetiştirmekte yeterli değildirler; çünkü, fazla sabırsız, sinirli ve tutkuludurlar. Buna karşılık, bir öğretmen ne bir babı, ne de bir İkinci annedir; rolleri ne sevmek ne de kendilerini sevdirmek değil, bir şeyleri öğretmektir.

"Yetkinleştirip olgunlaştırmak" (former), pek gözde bir terim olup çıkmıştır ve çoğu kez bir polemik aracıdır; "kuruyup kemikleşmiş, kitabileşmiş bir eğitim"in karşısına, insanlaştırmak, "kendi olmayı öğretme", yücelttip olgunlaştırma çıkarılır. İster teknik, mesleksel, askeri, ya da sportif olsun, yetkinleştirip olgunlaştırma, bireyi, şu ya da bu sosyal göreve hazırlamadır. Öğretimin amacı, ya da en azından konusu, öğrencidir; yetkinleştirip olgunlaştırmanın konusu ise, bir sosyal görevdir, örneğin, daktilo kullanmakta ustalaşma istenmektedir.

Ne var ki, ne olursa olsun, yetiştirme, öğretme, yetkinleştirip olgunlaştırma, dışardan bakıldığında eşanlamlı da olsalar, bir yerde bağımsız kavramlardır. Onların somut olarak birleştirildiği de olur. Ancak, bir uzlaşmaya gidilse de, birbirine zıt gerçeklikler arasındadır bu. Zamanımızın aşırı uzmanlaşma eğilimi karşısında, eğitim, ister istemez "patlayıp parçalanmış" bir eğitimdir; ya da böyle bir tehlike ile yüz yüzedir. Peki, eğitimde bir birlikten hiç bahsedemeyecek miyiz?

Şöyle söylemeli: Eğitim, ister ailede yetişme, ister okulda öğretim ya da bir konuda yetkinleşme olarak görünsün, bütün bu hallerde "öğrenilir". Böylece "öğrenme", eğitimin özüdür: Her üç terimi de birleştirmekle kalmıyor, onlara "fazladan bir şey" ekliyor. Gerçekten, yılmeden cebire kadar herhangi bir şey öğrenen kimse, her zaman ve en azından yurdunda "en iyi" olmayı da öğreniyor. Ne bu "en iyi" olmak? Şu: Herkesin kendisinde taşıdığı insan olma yeteneklerini geliştirmek! Eğitim, Olivier Reboul'un açıkça belirttiği gibi, doğuştan son güne değin, her alanda "insan olmayı öğrenmek"tir.

"İnsan olmayı öğrenmek": Budur eğitim! (...)

(*Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz*, 2004)

san Bilimleri Üniversitesinin çağrısıyla Fransa'ya giderek Strasbourg Üniversitesinde çağdaş Türkiye kültür tarihi dersleri verdi, 1996'da emekliye ayrıldı.

Yazı ve şiirleri *Sanat Emeği*, *Milliyet Sanat* vd. dergilerde yer aldı. Ayrıca uzun yıllar *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. *Uygarlık Tarihi* kitabından dolayı TÜMÖD tarafından kendisine Cavit Orhan Tütengil Toplumsal Ödülü (1980) verildi. 1999'da TÜYAP 18. İstanbul Kitap Fuarının Onur Yazarı seçildi.

"Bir mutluluktur Server Tanilli'yi okumak, durgun bir deniz kıyısında oynaşan ince dalgalara bakarak, duygusallığın yumuşağında enginlere açılmaya benzer. Onun ele aldığı sorunlara bakışı bilimsel eleştirinin ilkelerine bağlı bir yöntemin aydınlığında yürümenin verimliliğini yansıtır. Önce ölçer, düşünür, konunun içeriğini oluşturan, biçimlendiren düşünsel öğeler arasındaki kökensel bağlantıyı, uyumsal bütünlüğü bir ölçü diye sonra sergilemeye koyulur." (İsmet Zeki Eyuboğlu)

ESERLERİ:

Uygarlık Tarihi (1980), *Devlet ve Demokrasi* (1981; Anayasa Hukukuna Giriş adlı kitabı ile birlikte, 2000), *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası* (4 cilt, dünya tarihi, 1984, 1986, 1987, 1989), *Diderot Çağı* (1985), *Victor Hugo, Bir Dehanın Romanı* (1985), *Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz* (1988), *Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz* (1988), *Bir Çağdaş Öncü Namık Kemal* (1988), *Dünyayı Değiştiren On Yıl* (1988), *İslâm Çağımıza Yanıt Verebilir mi?* (1991), *Voltaire ve Aydınlanma* (1994), *Anayasalar ve Siyasal Belgeler* (1994), *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası* (5 cilt, 1997), *Yaratıcı Aklın Sentezi* (1997), *İnsanlığı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor* (2000), *Strasbourg Yazıları* (2000), *Çağdaşımız Victor Hugo, Bir Dâhinin Portresi* (2002).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.11.1998), İsmet Zeki Eyuboğlu / Server Tanilli'nin "Yüzyılların Gerçeği ve Mirası" Yeniden... (Cumhuriyet Kitap, 3.12.1998), Alpay Kabacalı / TÜYAP 18. İstanbul Kitap Fuarı Onur Yazarı: Server Tanilli - Doç. Dr. Yıldız Sertel / Yüzyılların Gerçeği ve Mirası (Cumhuriyet Kitap, 4.11.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Tatyana Moran / Dün, Bugün (2000), İnsanlığı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor? (Cumhuriyet Kitap, 25.1.2001), TBE Ansiklopedisi (2001), Cem Erciyes / Çağdaşımız Hugo 200 yaşında (Radikal Kitap, 15.10.2002), Abdullah Tekin / S. Tanilli'den 'Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?" (Cumhuriyet Kitap, 17.2.2005).

TANJU, İzzet

Yazar, çevirmen. 1951, İstanbul doğumlu. 56. İlkokul, Zeyrek Ortaokulu, Vefa Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Denemeler yazdı ve İngilizceden çeviriler yaptı. Çalışmalarını başlangıçtan itibaren İstanbul'da sürdürdü. René Grousset'ten Cengiz Han çevirisiyle Türkiye Yazarlar Birliği 2001 yılı Çeviri Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

DENEME: *Başımda Esen Kitap Yelleri.*

ÇEVİRİ: *Aydınların Afyonu* (Raymond Aron'dan), *Afrika'da İslâm* (Vincent Mansour Monteil'den), *19.Yüzyıl başlarında Rusya'da Batıcılık, Ulusçuluk ve Felsefe* (Alexandre Koyré'den), *Cengiz Han* (René Grousset'ten, 2001).

TANJU, Sadun

Gazeteci-yazar. 23 Aralık 1924, Çarşamba / Samsun doğumlu. Konya Lisesi mezunu. 1950 yılından itibaren *Vatan*, *Ulus*, *Demokrat İzmir*, *Kim*, *Cumhuriyet* gibi dergi ve gazetelerde sekreter, muhabir ve yazar olarak çalıştı. Londra'da basın ataşeliği (1960), *Ulus* gazetesi İstanbul temsilciliği (1963-68), *Cumhuriyet* gazetesinde müsessese müdürlüğü yaptı. Röportajlarıyla tanındı. Gazetecilik kuruluşlarından 1955 ve 1957 yıllarında iki ödül aldı.

ESERLERİ:

Bir Küçücük Dere Vardı (çocuk şiiri, 1962), *Daha Güzel Bir Dünya* (1975), *Kıbrıs: Şarkısız Halk* (1975), *Kutsal İnekler* (1976), *Macaristan Notları* (1976), *Tepedeki Dört Adam* (1978), *Miho Gibi Bir Adam* (Halikarnas Balıkçısının yaşamöyküsü, 1978), *Atatürk'ün Yanındakiler ve Karşısındakiler* (1981), *Yahya Kemal ve Halikarnas Balıkçısı* (1983), *Hacı Ömer Sabancı* (1983), *Dolu Dizgin* (Ali Nacı Karacan'ın biyografisi, 1986), *Sadıka Ana* (Sadıka Sabancı'nın yaşamöyküsü, 1987), *Çetin Emeç* (1992), *Gururla Yaşanılan Yetmiş Yıl: Şark 1923-1993* (1995), *Asil Kan: Ümmet Olmaktan Ulus Olmaya Giden Dokuz Altın Yıl* (1994), *Bazı Anılar* (1998), *Eski Dostlar* (anı, Ara Güler'in fotoğraflarıyla, 2002).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 16.7.1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye Samsun (c. 2, 2001), İş'te Kitap (Bahar 2002), Abdullan Tekin / Eski Dostlar (Cumhuriyet Kitap, 22.8.2002).

SADUN TANJU

İNSAN YA DA MAL

Ormana bakarsanız, ağaç görünmez. Toplumsal olayların içinde de insanı kaybediyoruz çoğu zaman. Dünyaya ve ülkeye ait yığınla sorun arasında tek insan ne duyuyor, ne düşünüyor, bilmek istemez misiniz? Şöyle kendi içinize dönük bir gözlem, bir hesaplaşma ihtiyacı duymaz mısınız?

Bir film seyredersiniz. Diyelim ki ŞOK adlı filmi gördünüz. Yaşı kırka yaklaştığı halde, dıştan bakıldığında çekiciliğini koruyan güzel bir kadın, iş hayatının içinde birdenbire paniğe kapılıyor. İhtiyarlamaktadır. Bunun en belirgin kanıtı da terkedilmiş olmasıdır. İlk defa bir erkek onu bırakıyor ve kadının içine artık doyurucu sevgiden, insanı yarı ilâhlaştıran büyük hayranlıktan yoksun kalacağı korkusu düşüveriyor.

İnsanın sevmek ve sevilmek yoksunluğunu düşünmeye başlaması cinsel bir bunalımı değildir. Korkunun özünde yatan, kişisel hayatın avuçlarımızdan kaymaya başlamasıdır. Gidiyor. Giden gençlik değil yaşamdır, severek sevilerek yaşanılan çağdır. İnsanlara ahlâk diye, en fazla direnilecek konuda başeğmeyi, kabul etmeyi öğretmişler. Filmde, bedensel güçlüklerini korumak için kendilerinden başka hiç bir şeyi düşünmez, görmez hale gelen insanlar seyircide şok etkisi yaratıyor. Yönetmen, hayata bağlılık duygusunu iyice belirtmek amacıyla, ekonomik gücü olanların fiziki gücü olanları nasıl acımasızca, bir vampir gibi emip hayatın özünü kendi bedenlerine geçirdiklerini sarsıcı bir kamera tekniği ile veriyor. Olağan dışı gibi gelen anlatım, tek insanın bastırılmış, düşünceye kapatılmış yanını ortaya çıkarmaktadır.

Hayatı hep şöyle düşünmüşüzdür: İnsan doğar, çocukluk döneminden geçip ergin insan olur, sonra düşüş başlar, ihtiyarlık ve ölüm! Yani hayat, bizim bilinçle, fat alarak, güçlüğümüzü duyarak yaşadığımız 20 – 30 yıl değildir de, doğuştan ölüme kadarki altmış, yetmiş, seksen yıllardır. Uzun bir ömür dileğimizin kapsamına giren, uzun bir ihtiyarlıktır. Yoksa ellisini aşmış, altmışına varmış insanoğlunun yaşama haklarını sınırlamakta, bu hakları tanımamakta üzerimize yoktur. Ellisinde âşık olunmaz, altmışında gençler gibi hareket edilemez yetmişinde kılık kıyafet bile cenaze törenlerine uygun olmak gerekir. Gençlikte konuştuklarımızı konuşmak hafifliktir, boyunca kızı veya oğlu olana utanmak düşer, vücudunuzu, ruhunuzu diri tutmak yolundaki gayretleriniz komik olmaktadır, her zaman yaşınızı düşünmeniz gerektir ve toplumsal ölçülere uygun yaşam, mezara giderken vekarı muhafaza etmektir.

Aslında bütün bunlar ormana bakarken ağacı görmemektir. Ormanın ölümsüzlüğü, ağaca ölümlülüğünü unuturamaz. Yaşamın amacı dünyada en uzun kalmak değil, kaldığı sürece doyumlu yaşamaktır. Hafta içinde okuduğum bir ekonomi yorumunda: hukuku, kurallara bağlılığın hakszlık yapmamak anlamına gelmeyeceği belirtiliyordu. Yazar, padişahlar başlarını kesecekleri insan için şeyhülislâmdan fetva almayı ihmal etmezlerdi diyordu. İnsanın kişisel yaşamındaki doğal direncini kırmak için size yığınla ahlâk ve hukuk kuralı sıralayabilirler. Ama çağdaş insan da kendi hakları üzerinde düşünmesini ve onları savunmasını bilmelidir.

(*Daha Güzel Bir Dünya*, 1975)

TANKUT, Hasan Reşit

Dilci (D. 1891, Elbistan - Ö. 1980, Ankara). Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu)'ni bitirdikten (1913) sonra çeşitli yerlerde kaymakamlık yaptı. Mülkiye müfettişliği (1919-28), milletvekilliği (1931-40) görevlerinde bulundu. Milli Mücadele yıllarında Tokat yöresinde savaştı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde öğretim üyeliği (1936-40), Türk Dil Kurumunda genel yazmanlık ve ikinci başkanlık (1934-50) yaptı. Dil ve tarih alanında resmî görüş doğrultusunda yaptığı çalışmalarıyla tanındı.

Hasan Reşit Tankut

BAŞLICA ESERLERİ:

Güneş-Dil Teorisine Göre Toponomik Tetkikler (1936), *Güneş-Dil Teorisine Göre Dil Tetkikleri* (1936), *Dil ve Irk Münasebetleri Hakkında Tetkik* (1937), *Diyarbekir Adı Üzerinde Toponomik Bier Tetkik* (1937), *Nusayriler ve Nusayrilik* (1938), *Alp Kelimesi ve Alpin Irkın Yurdu* (1938), *Dil ve Tarih Tezlerimiz Üzerine Geçerli İzahlar* (1938), *Maraş Yollarında* (1940), *Köy Kalkınması* (1960).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83).

TANKUT, Tülin

Roman ve oyun yazarı. 30 Ağustos 1943, Üsküdar / İstanbul doğumlu. Tam adı Zafer Tülin Tankut'tur. Tülin Tınaz ve Tülin Tankut Tınaz imzalarını da kullandı. Erenköy Kız Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Mühendisliği Bölümü mezunu. Meslekğini on beş yıl resmi kuruluşlarda sürdürdükten sonra özel dersanelerde çalıştı.

İlk yazısı "*Karakalem Bir Portre*", 1984 yılında *Çağdaş* gazetesinde çıkmıştı. Sonraki yıllarda yazılarını *Evrensel Kültür* dergisinde yayımladı. Öyküleri ile kadın, gençlik, roman, sinema vb. konulardaki yazıları çeşitli dergilerde yayımlandı. İlk oyunu *Kız Doğdu*, Ankara Devlet Tiyatrosu Küçük Sahne'de sahnelendi (1993). Öykülerinden oluşturduğu *Kadınname* adlı okuma tiyatrosu Esin Afşar ve Savaş Dinçel'in yorumlarıyla Ta-

Tülin Tankut

rık Zafer Tunaya Kültür Merkezinde gerçekleştirildi (1994). "*Öldüren Cazibenin Öldürülen Cazibes"i* ve "*A Ay*" başlıklı yazılarıyla Kültür Bakanlığı Sinema Eleştirisi Ödülünü aldı (1993). *Kınalı ile Kocaçam* adlı çocuk oyunu Kültür Bakanlığı Başarı Ödülüne layık görüldü (1998). *Hoş Bulduk Viyana Hoş Bulduk Prag* ile Bu Yayınevi 1999 Gençlik Edebiyatı

Roman Yarışması'nda övgüye değer bulundu. *Kız Kulesi* adlı oyunuyla Özel Yeni İsviçre Hastanesi İl. Soyut Edebiyat Ödülleri birinciliğini, *Gelincik Arkadaş Arıyor* ile de Bu Yayınevi 2001 Çocuk Edebiyatı Roman Yarışması ikincilik ödülünü kazandı.

"Tankut, 'sömürünün yaygınlaştığı, toplumsal eşitsizliğin derinleştiği, kadınlar üzerindeki baskının arttığı ve kadın sorunlarının daha da ciddi boyutlara vardığı bu dönemde kadın bakış açısından film izlemenin ayrıca önemli olduğunu' vurguluyor ve kadın bakış açısından film izleme etkinliğini hem sanatsal ve dolayısıyla politik hem de cinsiyetçi ideolojiye karşı bir mücadele pratiği olarak öneriyor." (Ebru Moçoş)

ESERLERİ:

ÇOCUK EDEBİYATI: *Ver Elini Avrupa* (1997), *Gülün İçindeki Ses* (1997), *Miyaaav!* (1999), *Kınalı ile Kocaçam* (çocuk oyunu, 1999), *Gelincik Arkadaş Arıyor* (çocuk romanı, 2001).

ROMAN: *Hoş Bulduk Viyana Hoş Bulduk Prag* (gençlik romanı, 1999).

DENEME-ELEŞTİRİ: *Alt Tarafı Bir Film (Mi?)* (2004).

HAKKINDA: Sennur Sezer / Ayşe Reyhan Gülseren (Cumhuriyet Kitap, sayı: 430), Mine Kurtuluş / Hoşbulduk Viyana Hoşbulduk Prag (Cumhuriyet Kitap, sayı: 658), Atila Sav / Umut Veren Bir İlk Oyun (Milliyet Sanat, 15.1. 1993), Duygu Asena / Kız Doğdu (Kim dergisi, Nisan 1993), Nur İçözü / Okumanın Tadını Alabilmek İçin (Yeni Binyıl Kitap Eki, 24.3.2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Ebru Moçoş / Sinemada, Sokakta, Evde...Kadının Halleri (röportaj, Evrensel Kültür, Haziran 2004), Meral Güdoğdu / Hırçın Kız (İnsancıl, Mart 2005).

TÜLİN TANKUT

BIRAKINIZ ÜRESİNLER!

17 Ekim 1987'de bir din adamı (Joseph Wresinski) önderliğinde, yüz bin kadar insan hakları savunucusu Paris'te, açlık ve şiddet kurbanlarının anılması amacıyla buraya gelerek insan haklarına saygı gösterilmesi için dünyaya sesleniyorlar. 1994'ten bu yana 17 Ekim'de yoksulluk ve yoksunluğun getirdiği ayrımcılık tüm dünyada çeşitli etkinliklerle kınanıyor. Araştırmalar yoksulluktan en çok kadın ve çocukların zarar gördüğünü ortaya koyuyor; bunun üzerine yoksulluğun üreme sağlığı ve aile planlaması konularındaki etkileri uluslararası düzeyde incelemeye tabi tutuluyor. 1994'te Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'na (ICPD) katılan 179 ülke; üreme sağlığı ve aile planlaması, HIV/AIDS ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlardan korunma ve tedavi hizmetleri, kadın ve çocuk ticaretinin önlenmesi, şiddet vb. konularda çalışmalara başlamak üzere düzenlenen eylem planını imzalıyorlar. Aradan on yıl geçiyor; ama ICPD 2004 raporu, eylem planının tam olarak uygulanmadığını gösteriyor. Örnek vermek gerekirse: Dünya genelinde 350 milyon çift aile planlaması hizmetlerinin tümünden yararlanamıyor. Üretim sağlığı hizmetlerinin ulaşamaması yüzünden yılda 500 bin kadın gebelik ve analık nedeniyle yaşamını yitiriyor. Anne ölümlerinde gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasındaki uçurum kapatılamıyor. Yoksul ailelerdeki bebek ölüm oranı, varsıllardakinin iki katını aşıyor. HIV/AIDS'li sayısı 40 milyon; AIDS'ten ölenlerin sayısı 2003'de 3 milyon; yaşları 15-24 arası değişen HIV taşıyıcısı 5 milyon olarak hesaplanıyor.

Raporda eylem planının uygulamadaki eksikliği kaynak yetersizliğine bağlanıyor. Uluslararası topluluklar 10 yıl önce, 2005'e kadar 6.1 milyar dolar bağış yapacaklarına dair söz verdikleri halde, bu rakamın yalnızca yarısını ödüyorlar. Doğum kontrol yöntemi ve HIV'den korunma aracı olarak büyük gereksinim duyulan ücretsiz kondom dağıtımının da son on yılda azaldığı saptanıyor. Oysa raporda kondom gereksiniminin 2015'e kadar yüzde kırk oranında artacağı belirtiliyor.

ICPD'nin eylem planının uygulamadaki aksaklıkları, 2015'e kadar yoksulluğu ve açlığı yarıya indirmek, anne ölümlerini azaltmak, HIV/AIDS'i durdurmak gibi Birleşmiş Milletler (BM) Milenyum Kalkınma Hedefleri'ne ulaşmayı da zora koşuyor. Burada akla şu soru geliyor hemen: 1948 tarihli 'İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne ne oldu? (İlk madde: "Bütün insanlar hak ve onur yönünden özgür ve eşit doğarlar." 23. Madde: "Herkesin istediği mesleği seçebilme, adil ve elverişli iş koşullarına ve de işsizliğe karşı korunmaya hakkı vardır.") Ancak Uluslararası Af Örgütü'nün araştırmaları, Bildiri'nin ülkelerinin 140'tan fazla ülke tarafından ihlâl edildiğini gösteriyor. Konuyla ilgili kuruluşların yetkilileri, eylem planının uygulanmasındaki sorunun etik olduğunu -sözünde durmak, iyi niyet vs.- ve projelerde yer alanların sorumluluklarını yerine getirdikleri takdirde çözülebileceğini ileri sürüyorlar. Ama bir de madalyonun öteki yüzüne bakalım: Soruna yol açan, kapitalizmin küresel çapta egemen üretim biçimi haline gelmesidir. Küresel kapitalizm etik mi dinler? Doğal olarak çokuluslu şirket yöneticilerini, siyasetçileri, bürokratları, bütük firmalarını, sigorta, finans hizmetleri vb. grupları da küreselleştiriyor.) Kapitalistlerin uluslararası rekabeti yerini işbirliğine bırakırken kararlar küresel düzeyde ve "uluslararası sermayenin" lehine alınıyor. "Küresel toplumun" yazgısını -denetim, yönetim- onlar belirliyor. Bu nedenle BM'lerin etkisiz kalması, IMF'de çoğunluğu elinde tutan devletlerin –ABD, Avrupa- verdikleri sözü tutmamaları bizi şaşırtmıyor. Kapitalizm kendini maskesiz göstermekten çekinmiyor artık. En başta da ABD. Çevre, yoksulluk, açlık vb. sorunlarla ilgili girişimlere destek vermiyor. Yoksulluğu ve yoksunluğu önlemek için askeri harcamalarını azaltmaya yanaşmıyor. Zaten uzmanlara bakılırsa, ABD ve onun destekleyici varsıl ülkelerin yöneticilerinin gözünde "küresel yoksullar" ekonomi üzerinde bir yük ve kamu güvenliği için bir tehlikeden başka bir şey değil. Yoksul kitlelerin hangi güçlere yem olacağı konusu ise karmaşık ve çok boyutlu. Sosyolog-yazar Z. Bauman'a (1) göre, "bugünün yoksulları *eksikli tüketicilerdir.*" (S.261) Üretici etkinlikten yapısal olarak dışlanmış, refah devletinin erimesiyle giderek korumasız kalan bu kesimin "mümkün olan en düşük maliyetle kontrol altında tutulması istenmektedir." (S.26) "Harvard'lı bir ekonomist 'Eğer Avrupa'daki uzun süreli işsizlere tazminat veriliyorsa, biz de ABD'de bunları *cezaevine* koyuyoruz.' diyor." (S.26) (Her yıl 1.5 milyon Amerikalı ceza evine giriyormuş.) Yazarımız Avrupa Konseyi istatistiklerine de değiniyor. "1983-92 arası Yunanistan, İspanya, Portekiz ve Hollanda'da hapishane nüfusu yüzde 50'den fazla; Fransa, İsviçre, İrlanda ve İsveç'te yüzde 20-50 arasında artıyor." (S.85) Yoksulluk suç oranını artırırken bireysel güvenlik harcamalarını –ev, araba, işyeri vb.- da artırıyor, bu da toplumda hoşnutsuzluk yaratıyor; yazarımızın deyişiyle yoksulların "bakımı için paralar harcamaya değmez" anlayışı yaygınlaşıyor. Böylece vergilerinin şiddet için harcanmasına rıza gösterenlerin sayısı artarken, hükümetlerin güvenlik politikaları da baskıcı yasalar, kamusal ve özel güvenlik güçlerinin sayısının artırılması, elektronik gözetleme vb.- geniş toplumsal destek buluyor.

Bunya kadar aktardığımız bilgiler, ilk bakışta yüksek doğum oranının küresel kapitalizmin işine gelmediği izlenimini veriyor. Ancak konunun başka boyutları ve buna dair kanıtları var.

İngiliz sosyoloji profesörü Kevin Bales (2) bugün dünyada 27 milyon köle bulunduğunu iddia ediyor. Köleler,

fahişeliğin yanısıra çok basit, teknoloji gerektirmeyen, geleneksel işlerde -tarım, maden ve taş ocağı işçiliği, hizmetçilik, temizlikçilik vb.- çalıştırılıyorlar. Köle emeğiyle üretilmiş şeker, tahıl, baklîyat gibi gıda maddeleri ve halı- kilim, mücevher vb. çeşitli mallara dünyanın her yerinde rastlanabiliyor. Köle emeğinin küresel ekonomiye katkısı için yazar, kabaca yılda 13 milyar dolar rakamını veriyor. Bunun düşük bir meblağ olduğunu, asıl kaale alınması gerekenin ise, köleliğin dolaylı yollardan sağladığı karlar olduğuna işaret ediyor. Örneğin Brezilya'da çelik üretiminin yapılabilmesi için köle emeğiyle elde edilen odun kömürüne gereksinim duyuluyor. Bir başka örnek: Hindistan'da, kölelerin ürettiği yiyeceklerin ucuzluğu emsal gösterilerek sanayi işçilerinin ücretleri düşük tutuluyor. (S.30-31) Serbest emek gücü köle emeğiyle rekabet edebilir mi? Üretim alanının ucuz emek cenneti ülkelere, bölgelere taşınmasıyla sağlanan tasarrufun bir bölümü köle emeğinden oluşuyor.

Eski ve yeni kölelik arasındaki en büyük fark kölenin üzerinden elde edilen kârın büyüklüğüyle ortaya çıkıyor. Günümüzde köleler işleri bittiğinde azat (!) ediliyor. İşe yaramayan yaşlı, hasta ve sakatlar, kar getirmeyen küçük çocuklar yazgılarıyla baş başa bırakılıyor. Nüfus patlaması potansiyel kölelerin arzını artırıcı, fiyatlarını düşürücü etki yapıyor; bu nedenle kadın kölelerin gebe kalması istenmiyor.

"Köleliğin her türü şiddet üzerine inşa edildiğinden ve ancak şiddet aracılığıyla varlığını sürdürebildiğinden insanların şiddet kullanılarak köleleştirilmesi kolaylaşıyor." (S.27) Öte yandan kölelik bütün ülkelerde yasadışı bir faaliyet sayılıyor. Köleliğin bir sektör olarak işlediği Tayland, Moritanya, Brezilya, Pakistan, Hindistan gibi ülkeler BM'nin köleliği ve borç esaretini yasaklayan anlaşmalarını imzalamışlar. (S41) " Küresel ekonominin karmaşıklığı ve yeni köleliğin ulusları aşan karakteri" de (S.268) köle çalıştırma ve köle ticaretini kolaylaştırıyor. Kölelik, dünyanın her yerinde en çok kırsal ve dağlık yerler, gözden uzak maden yatakları, köyler, kenâr mahalleler vb. bölgelerde gelişme olanağı buluyor. Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkeler, işlerin yürütülebilmesi için uygun ortamlar oluşturuyorlar. Bu ülkelerin başındaki baskıcı yönetimler, küresel güçlerden değil tepki görmek adeta onay aldıklarından ne varolan yasalar uygulanabiliyor ne de yeni yasalar yapılabiliyor. Böylece kölelik hukuki meselelerle gizlenme fırsatı buluyor: Hileli iş sözleşmeleri, kontratlar, sahte pasaport ve vizeler, görevlilere dağıtılan rüşvetler... Köleler sözleşmeli işçi, ücretli işçi olarak gösteriliyor. Ayrıca, başta da değinildiği gibi, çokuluslu şirketlerin tüm ülkeler üzerindeki nüfuzu düşünülecek olursa, köleliğe karşı uluslararası hukukun yaptırım gücünün de tartışmak gerekir.

"Köleliğin aracı şiddet, amacı kazanç olduğundan" bunun üstesinden gelebilmenin zorluğu da ortadadır. 19. Yüzyılda kölelik karşıtları "yasal köleliği sona erdirmeye çalışıyorlardı; mücadelelerini kazandılar. "Yazarın deyişiyle "bizim durdurmamız gereken ise gayrımeşru kölelik." (S.285) Zaman içinde köleliğin alacağı biçimleri tasavvur etmek bile ürkütücü. 21. yüzyılda köleliği "besleyen" bir uygarlık mı yaratılmaya çalışılıyor?

Sonuç olarak, buraya aktarılan görüşlerin gerçeği tam olarak yansıtıp yansıtmadığı tartışılabilir. (Özellikle Bales'in, kitabında kölelik konusunda anlattıkları "bu kadarı da olmaz" dedirtecek türden.) Ancak görünen o ki, kapitalizm artık nüfus planlamasına bile gerek duymuyor. (Tülin Tankut, Evrensel Kültür Dergisi Nisan 2005)

1. "Postmodernlik Ve Hoşnutsuzlukları", Zygmunt Bauman, Ayrıntı yay.

2. " Kullanılıp Atılanlar / Küresel Ekonomide Yeni Kölelik ", Kevin Bales, Çitlembik yay.

TANMAN, Saffet Şerife

Yazar (D. 1912, Bakırköy / İstanbul – Ö. ?). Babası ilmiye sınıfından Çerkeş Şeyhizade Mehmed Bahaeddin Bey (1873-1952)'dir. İki yaşında iken, babası Kastamonu Kadılığına tayin edildi (Temmuz 1914) ve aile altı yıl burada kaldı. Bahaeddin Bey'in Kuvâ-yı Milliye'ye katılmasıyla Ankara'ya geldiler. Cumhuriyet'in ilanından az sonra 1924'te İstanbul'a döndüklerinde, önce İtalyan rahibelerinin Bakırköy'deki okulunda Fransızca öğrenmeye başladı. Daha sonra Fransız rahibelerinin Kumkapı'daki okuluna devam etti ve Notre Dame de Sion Lisesinden, altı yıl yatılı olarak okuyarak mezun oldu. 1935'te Galatasaray Lisesinde olgunluk sınavını verdikten sonra da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Romanoloji Bölümüne girdi. Esas sertifikası adı geçen bölümden olmak üzere, Türk Edebiyatı ve Felsefe bölümlerinden de yardımcı sertifika alarak 1940'ta mezun oldu.

1937'de gemi makine yüksek mühendisi Fahri Tanman ile evlendi. Eşinin görevi nedeniyle uzun süre Hamburg'da ve New York'ta kaldı. Yurda dönünce 1949'dan itibaren hayatının büyük kısmını Büyük Menderes Ovası yöresindeki Söke'de aileden kalan arazilerin ıslahı ve imarına ayırdı. Saffet Tanman'ın 1940'lı ve 1950'li yıllarda çeşitli gazete ve dergilerde öyküleri ve edebiyat eleştirileri yayınlanmıştı. *Batnas Tepeleri'nde Zaman* (2005) adlı bir kitabı yayımlandı.

TANÖR, Bülent

Hukukçu, araştırmacı-yazar (D. 1940, İstanbul – Ö. 28 Kasım 2002, İstanbul). Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1963) mezunu. Üniversiteyi bitirdiği yıl İÜ Hukuk Fakültesi Anayasa Kürsüsünde asistan olarak akademik kariyere başladı. 1969 yılında doktorasını tamamladı, 12 Mart 1971 askeri müdahalesi sırasında üniversiteden uzaklaştırıldı. 1975 yılında Danıştay kararıyla geri döndü. 1977'de doçent oldu. 1983 yılında, 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası gereğince üniversiteden uzaklaştırıldı. 1983-90 yılları arasında Paris X, Dijon ve Cenevre üniversitelerinde "Üçüncü Dünya Ülkelerinde Siyasal Sistemler" dersleri verdi. 1990'da Danıştay kararıyla İstanbul Üniversitesindeki görevine döndü. TÜSİAD'a hazırladığı rapordan telif ücreti aldığı gerekçesiyle üniversite öğretim üyeliğinden çıkarılma cezası istemiyle YÖK'e sevk edilmiş, meslektaşları da destek için imza kampanyası başlatmıştı. Çalışmalarını Galatasaray Üniversitesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü. 1973 yılında Öget Öktem ile evlenmişti. Prostat kanseri nedeniyle yaşamını yitirdi. Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

Bülent Tanör, insan hakları ve anayasa hukuku alanındaki çalışmalarıyla tanınmıştı. Prof. Dr. Bakır Çağlar onun için; *"Alanında hem bilimsel yeteneği ve birikimi hem de bu*

Bülent Tanör

akademik kariyerini bir çeşit insanlık mesleği olarak kavrayan belki de tek insandı.", Prof. Dr Necmi Yüzbaşıoğlu ise; "*İnsan hakları ve Anayasa Hukuku konusunda Türkiye'ye geniş ufuklar açan çok önemli çalışmaları vardı.*" demişti.

BAŞLICA ESERLERİ:

Siyasi Düşünce Hürriyeti ve 1961 Türk Anayasası, Anayasa Hukukunda Sosyal Haklar, TCK 142. Madde: Düşünce Özgürlüğü ve Uygulama, Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980), İki Anayasa: 1961-1982, Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu, Türkiye'de Yerel Kongre İktidarları: 1918-1920 (1998), *Türkiye'de Demokratikleşme Perspektifleri* (1997), *Kurtuluş-Kuruluş, Türkiye'de Demokratik Standartların Yükseltilmesi (1999), Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri* (1998), *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku* (Necmi Yüzbaşıoğlu ile), *Türkiye'de Kongre İktidarları.*

HAKKINDA: Yıldırım Türker / Bülent Tanör'ün Davası (Radikal, 5.1.2005), Ramazan Çakmakçı - Lütfü Başöz / Bülent Tanör Armağanı (2005).

TANPINAR, Ahmet Hamdi

Şair ve yazar, siyaset adamı (D. 23 Haziran 1901, Şehzâdebaşı / İstanbul - Ö. 24 Ocak 1962, İstanbul). Soyadı kanunundan önce Mızrakçıoğlu lakabını kullandı. Babası devletin çeşitli livâ (mutasarrıflık) ve vilâyetlerinde kadılık yapan, Antalya kadısı iken emekli olan Hüseyin Fikri Efendi, Annesi Nesime Bahriye Hanım'dır. Çocukluğu İstanbul'da geçti. İstanbul'da, Ravza-i Maarif İptidaî Mektebinde (ilkokul) başladığı öğrenimine Sinop ve Siirt rüştiyelerinde (ortaokul) devam etti. Siirt'te, Katolik Dominicain misyonerlerinin yönettiği Fransız mektebinde de bir yıl kadar okudu. Ortaöğrenimini Vefa, Kerkük, Antalya sultanilerinde (lise) okuyup tamamladıktan sonra, bir yıl Baytar Mektebine devam etti. 1919'da girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini "*Şeyhî'nin Hüsrev ve Şirin'i*" adlı tezi ile 1923'te bitirdi. Fakültedeki hocaları arasında Cenap Şahabettin, Yahya Kemal, Necip Asım, Rıza Tevfik, Fuad Köprülü, Ferit Kam, Yusuf Şerif Kılıçel, Ali Ekrem Bolayır, Hüseyin Dâniş de vardır. Hasan Âli Yücel, Mustafa Nihad Özön, Halil Vedat Fıratlı, Necmettin Halil Onan, Rıfkı Melûl Meriç, Mehmet Halit Bayrı sınıf veya devre arkadaşlarıdır. Erzurum, Konya, Ankara liseleri, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü ve İstanbul Kadıköy Lisesinde edebiyat, Güzel Sanatlar Akademisinde estetik ve mitoloji, Üsküdar Amerikan Kolejinde edebiyat öğretmenliği yaptı (1923-39). İbnülemin'in konağına devam

Ahmet Hamdi Tanpınar

etti. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsüne atanan (1939) ilk profesör oldu. 1940'ta Kırklareli'nde topçu teğmeni olarak yaptığı askerlik görevinden sonra yeniden üniversiteye döndü. Maraş'tan milletvekili seçilerek 1943-46 yıllarında parlamentoda yasama görevi yaptı.

Samed Ağaoğlu'nun aktardığı bir konuşmasına göre politikaya girişinden memnun değildir: "Bak Samet. Ben Büyük Millet Meclisine değil, bir tekkeye girmişim meğer! Postnişin bir şeyh, çevresinde dercce derece rütbeli şeyhler, sonra yine derece derece rütbeli müritler. Şeyh ve yanındakiler koridorların ortasında, başları dimdik, gözleri dört yana fırıl fırıl dönerek dolaşıyorlar. Müritler de yine derecelerine göre duvar diplerine yakın sıralar hâlinde. Benim gibi yeniler ise duvarlara hemen hemen sürünerek,

AHMET HAMDİ TANPINAR

HER ŞEY YERLİ YERİNDE

Her şey yerli yerinde: havuz başında servi
Bir dolap gıcırdıyor uzaklarda durmadan,
Eşya aksetmiş gibi tılsımlı bir uykudan,
Sarmaşıklar ve böcek sesleri sarmış evi.

Her şey yerli yerinde; masa, sürahi, bardak,
Serpilen aydınlıkta dalların arasından
Büyülenmiş bir ceylân gibi bakıyor zaman
Sessizlik dökülüyor bir yerde yaprak yaprak.

Biliyorum gölgede senin uyuduğunu
Bir deniz mağarası kadar kuytu ve serin
Hazların âleminde yumulmuş kirpiklerin
Yüzünde bir tebessüm bu ağır öğle sonu.

Belki rüyâlarındır bu taze açmış güller,
Bu yumuşak aydınlık dalların tepesinde,
Bitmeyen aşk türküsü kumruların sesinde,
Rüyâsı ömrümüzün çünkü eşyaya siner.

Her şey yerli yerinde bir dolap uzaklarda
Azapta bir ruh gibi gıcırdıyor durmadan,
Bir şeyler hatırlıyor belki maceramızdan
Kuru güz yaprakları uçuşuyor rüzgârda.

başları eğik yürüyorlar, daha çok kaş göz işaretleri ile konuşmağa çalışıyorlar. Niye girdim bu tekkeye? Niye girdim?" 1946 yılındaki seçimlerde aday gösterilmedi. Bir müddet Milli Eğitim Bakanlığı müfettişliği (1946-48) ve 1948'de Güzel Sanatlar Akademisinde hocalığının ardından eski görevi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı profesörlüğüne döndü (1949). Son Çağ Türk Edebiyatı Kürsüsündeki bu görevini ölümüne kadar sürdürdü. 1953 yılında altı ay, 1955'te filoloji kongresine katılmak için üç hafta, 1959'da bir yıl kalmak üzere üç defa yurtdışına çıktı. Paris, Fransa'nın diğer şehirleri, Belçika, Hollanda, İngiltere, İspanya, Portekiz, İtalya ve İsviçre'yi gördü. 23 Ocak'ta kalp krizi geçirdi, Haseki Hastahanesine kaldırıldı, ertesi sabah, ikinci bir krizle vefat etti. Mezarı Rumelihisarı'nda, hocası ve dostu Yahya Kemal'in mezarının yanıbaşındadır. Mezar taşında *"Ne içindeyim zamanın / Ne de büsbütün dışında"* yazmaktadır. Hiç evlenmedi.

İlk şiirleri 1921-23 arasında *Dergâh* dergisinde yayımlandı. Daha sonra *Milli Mecmua, Hayat, Görüş* dergilerinde şiir yayımladı. 1932 yılından sonra yazdığı şiirleri *Varlık, Ağaç, Görüş, Oluş, Ülkü, İstanbul* vd. dergilerde yayımlandı. Şiirlerinin küçük bir bölümünü ölümünden bir yıl önce kitaplaştırdı. Şiirlerinden çok romanları ve edebiyat tarihi araştırmalarıyla tanındı.

Ahmed Hamdi Tanpınar eserleriyle, kişiliği ve kültürüyle önemli bir yazardır. Edebiyatın roman, hikâye, deneme, şiir, tenkit, inceleme, edebiyat tarihi alanlarında eser verdi. Önce hocası, daha sonra dostu olan Yahya Kemal'den Batı edebiyatı ve divan şiirinin zevkini, millet ve tarih hakkındaki görüşlerinin temelini, edebî eserin dille ilgisini ve dili kullanma sanatını aldı. Onun öncülüğüyle, öğrenciliğinde Baudelaire, Verlaine, Mallarmé, Anatole France, Goethe, Dostoyevskiy'i yoğun olarak okudu. Güzel Sanatlar Akademisindeki estetik ve mitoloji hocalığı sırasında plastik sanatlarla olan yakınlığı, ileride edebiyatla, şiirle ilgili yazılarına yansıdı. Lanson, Brunetière, Thibaudet gibi Fransız eleştirmen ve edebiyat tarihçilerini; Freud, Jung ve Bachelard'ı okudu. Türk musikisi de yoğunlukla ilgilendiği bir alan oldu. Zaman duygusunu, mazi düşüncesini ve rüya estetiğini eserlerinde sıkça işledi ve eserlerinin dokusuna kattı. N. Gürbilek'in deyimiyle akmakta olan zaman, erkek; geçmiş, kadındır onda.

Psikolojik tahlillere geniş yer verdiği hikâye ve romanlarında batılılaşma ve gelenekler arasında kalarak arayışlar ve tıkanmalar içinde bunalan kişileri anlattı. Romanlarının temel sorunsalı, Türk toplumunun yaşadığı Batılılaşma değişimi ve dönüşümüdür. 1948'deki tefrikası geliştirilerek yayımlanan *Huzur*'da, Cahit Tanyol'un ifadesiyle "Yahya Kemal'in dev kanatlarından sızan ilhamlı ve bereketli ışığın bir taşıyıcısı, bir işçisi" olan Tanpınar, bizi "hakikat"le yüz yüze getirmiştir. *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nde ironi yoluyla devrinin keskin biçimde eleştirisini yaptı. *Mahur Beste*, tefrika edildiği biçimde ya-

AHMET HAMDİ TANPINAR

Orhan Okay

(...) Tanpınar'ın roman ve hikâyelerinin önemli temalarından biri de zaman'dır. Bunda da, üstası olarak kabul ettiği yazarlardan Proust'un tesirini hatırlamak lâzımdır. O da, onun gibi bir geçmiş zamanın peşinde'dir. Bu geçmiş ya ferdî plânda olur (kendi hatıraları ve bu hatıraların romanlara geçişi yahut roman kahramanlarının hatıralarının vak'a içindeki önemi) yahut da millî târihimiz içinde (Huzur, Mahur Beste, Sahnenin Dışındakiler gibi yakın devir tarihi ile içiçe romanlarda). Fakat zaman, Tanpınar'da asıl bir roman tekniği olarak önem kazanır. Huzur, yirmi dört saat içine sığdırılmış olduğu hâlde geriye dönüşlerle genişletilmiştir. Böylece romanda zaman, hatıraları aktüel zamana taşıyan, bu vasıtıyla da eserin hem multivasıtı, hem tekniğini idare eden bir mekanizma olur. Diğer romanlarında da bu gidiş gelişler vardır. Hattâ isminden de anlaşılacağı gibi Saatleri Ayarlama Enstitüsü aynı temaya, fakat bu defa ironik bir tarzda yaklaşmayı verir.

Her romancıda olduğu gibi, Tanpınar'ın roman ve hikâyelerinde de kendi hayat tecrübeleri yer alır. Bu sebepten, bilhassa Huzur ve Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nde, tenkitçiler hayattaki gerçek şahsiyetleri aramak istemişlerdir. Roman ve hikâyelerinin çoğunda, arka plânda da olsa, kendi isimleriyle devrin ve geçmiş devrin tarihî şahsiyetleri otantik birer isim olarak geçer. Yazarın Antalya, Kerkük, Sinop, Erzurum hatıra ve intibaları küçük metin parçaları olarak eserlere girer.

Tanpınar'ın romanları için birer kültür romanı demek doğrudur. Hemen her eserinde, bazan kahramanların diyalogları, bazan da figüratif elemanlar hâlinde, yakın devrin tarihi, mimarî, resim, hat, doğu ve batı müsikisi ve felsefî görüşler sergilenir. Bu yüzden romanları bu kültüre yabancı olmayan dikkatli okuyucu ister.

Ahmed Hamdi Tanpınar'ın edebî tenkitleri ve bütün olarak 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, zengin ve teferruata dayanan bir vesika tarihçiliği ile şahsiyet ve metinlerin sun'î olmayan yorumunun sentezi karakterini taşır. Metodu, sosyal ve psikolojik şartların, sanatkârın ve edebî eserin teşekkülünde ihmâl edilmemesi esasına dayanır. Yazılarında, şark medeniyetinin en büyük eksikliklerinden birinin tenkid olduğunu birkaç defa tekrarlayan Tanpınar'ın edebiyatla ilgili yazıları Edebiyat Üzerine Makaleler, diğer tenkid ve denemeleri Yaşadığım Gibi, edebiyat ve sanat üzerine bâzı görüşlerini de ihtiva eden hususî mektupları Ahmed Hamdi Tanpınar'ın Mektupları adlarıyla, hepsi ölümünden sonra olmak üzere yayımlanmıştır.

Nesirleri arasında olduğu kadar, bizde şehir monografileri arasında da özel bir yeri olan Beş Şehir, gerek nesir sanatı, gerekse muhteyası bakımından dikkate lâyık eserlerimizdendir. Bursa, Ankara, Erzurum, İstanbul ve Konya yazılarını içine alan bu kitabın iki temel motifi, kendisinin de önsözde belirttiği gibi, "hayatımızda kaybolan şeylerin ardından duyulan üzüntü ile yeniye karşı beslenen iştiyak"tır. Fakat yazarının müzeminin tabiî bir neticesi olarak birinci motif daima ön plânda kalır. Bu beş şehrin hikâyesi, eskinin büyük değerleriyle geleceğe uzanan Türk şehirlerinin tarihî ve kültürel maceralarını ve ümitlerini aksettirir. Böylece Ankara'da Roma İmparatorluğu'ndan Selçuk ve Osmanlı'ya, Erzurum'da yakın tarihimizden günümüze, Konya'da Selçuklu'dan Osmanlı'ya, Bursa'da Osmanlı'dan aktüel tarihe, nihayet İstanbul'da Bizans'tan Osmanlı'ya, sürekliliğini kaybetmeyen ve kopmayan bir gidiş-geliş, bütün bu medeniyetlerin sanat eserlerinin, hayat tarzlarının, kültürlerinin, insanlarının mukayese imkânını verir.

(*Büyük Türk Klasikleri*, 2004)

Ahmet Hamdi Tanpınar

yımlanmış, aslında tamamlanmamış bir romandır. Bu roman, kökleri Osmanlı modernleşmesi içinde yer alan bir ailenin tarihini, uç bireylerin tasvirleri eşliğinde anlattı. Aynı zamanda o dönemin ilmiye sınıfının çöküşü de romandaki bazı figürler aracılığıyla ikinci bir tema olarak anlatıldı.

Tanpınar'ın ilk iki hikâyesi, *"Geçmiş Zaman Elbiseleri"* ve *"Erzurumlu Tahsin"*dir. İlk hikâyesinde olay rüya gibi bir dekor içinde geçer. Hikâyelerinde rüya temasını sıkça işledi. *"Abdullah Efendinin Rüyaları"* tamamen bir rüya hikâyesidir. *"Rüyalar Hikâyesi"*nde ise bu doğrultuda çok yönlü açıklamalar ve yorumlar getirdi. Yazarlık hayatı boyunca toplam on dört öykü yayımladı. Öykülerinde, rüya, gerçek ve zaman kavramlarını tartıştı; onları, psikolojik yoğunluk, şaşırtıcı semboller ve soyutlama yaklaşımlarıyla ördü. Öykülerinde hep bir "güzellik yaratmak" peşinde oldu; çünkü ona göre öykü, hayat güzelleşsin diye yazılmalıdır. Anlattığı her şeyi folklor olmaktan çıkarıp sembollerle sanat katına çıkarttı. Öykülerinde sağlam, üzerinde inceden inceye düşünülmüş bir yapı kurdu. Tanpınar'ın öyküleri, Hüseyin Su'nun ifadesiyle "bütün yazdıklarının iklimini, birikimini, paylaşmalarının yanında, dili ve üslûbu, kurduğu tahkiye dünyası, zaman, rüya, musıki, kadın, ölüm, hayat, ikinci hayat ve ikinci ben... gibi kendine özgü anlatım renkleri açısından da sanatçı kişiliğinin romancıdan sonra gelen sıfatı olmuştur."

Sınırlı sayıda şiiri vardır. Son yıllarında serbest şiir denemeleri oldu. Fakat onların mükemmeliyetinden hep şüphe etti. Altı adet olan serbest şiirlerinde sesi ihmâl etmedi. Kafiye yoksa bile asonanslardan, mısra başlarında veya aralarında küçük ses unsurlarından vazgeçmedi. Hece ile yazdıklarında zaman zaman duraksız mısraları denedi. Aruzu hiç denemedi. Ancak, bir çok şiirinde bu veznin kalıplarından çeşitli sesler getirdi. Divan şiirine de Batı şiirine de açık bir şiir ortaya koydu. Halk şiirine ve folklora ilgi göstermedi. Şiirlerinin temaları olan zaman, rüya, müzik ve sonsuzluğu; tabiat, ölüm, korku, ışık ve renk gibi motiflerle işledi. Onun şiirle ilgili amacını, *"şiirde dolayısıyle kendimin, hikâye ve romanlarımda kendimle beraber mümkün olduğu kadar hayatın ve insanların -benden başkalarının- peşindeyim."* cümlesi açıklar. Şiirde en büyük amacı onu içeriği, dili ve şekliyle mükemmeliyete ulaştırmaktır. Şiir için, "dilde rüya hâlini kurmak"tan söz etti. Mehmet Kaplan, Tanpınar'ın şiirlerini gençlik, olgunluk ve serbest nazımla yazılanlar olmak üzere üç döneme ayırır. İlk döneminde karamsar, çaresiz ve hüzünlüdür. Genel olarak şiirinde, ölüm gerçeğinden sanat ve güzelliğe sığındı.

Bilinen ilk düzyazısı 1928'de *Hayat* dergisinde yayımlanan *"Bugünkü Edebiyatımız Hakkında Birkaç Düşünce"*dir. Daha sonra yazdığı *"Şiir Hakkında"* yazısında, daha o yıllarda Türk şiirinde vezne ve kafiyeye karşı başlamış olan husumeti eleştirdi. Ona göre vezin, kafiye, şekil vs. arızî unsurlar "şiirin nizâmını, mükemmeliyet dediğimiz kıvılcımı çıkartmak için, zekânın madde ile mücadelesini temin" etmekteydi. 1930'da Şiir Hakkında adı altında peş peşe makaleler yayımladı. Ayrıca, tarih, estetik, mü-

TANPINAR'DA HAYAT VE ŞİİR

Ertuğrul Aydın

Türk Edebiyatı'nın Cumhuriyet döneminde öne çıkan isimlerinin başında gelen Tanpınar, reel hayatı, yazı ve şiirlerine yansıtır. Tanpınar, şiirlerinde kullandığı sembol ve niteliklere ait ipuçlarını romanlarına taşır. Okuyucu, onun bu tutumunu farkettiği noktadan itibaren yazarı daha iyi kavrar ve çözümler. Eserleri arasında, bütünlük kadar şiirin imkânları dışına taşan özellikleri roman türüyle açığa kavuşturan Tanpınar, bir yandan da okuyucunun işini kolaylaştırmış olur. Yazarın şiir anlayışının büyük bir bölümünü ortaya koyan Antalyalı Genç kıza Mektup'ta hayata oldukça yakın durduğunun işaretlerini verir. 'Sizin sahillerinizde, o denize bakarak, o lodos dalgalarını seyrederek, benim gençliğimde şimdikinden çok az verimli olan meyva bahçelerinde dolaşırken yavaş yavaş bir hülya adamı oldum." diyen şair, gençlik, şimdiki vakit, hülya adamı ifadelerinde reel hayatı özümseyerek yaşadığını hissettirir. (...) Şair, sanat anlayışında, estetik kadar hayatı algılama biçimini de ortaya koyar. Hatta her ikisini aynı potа etrafında birleştirir. Bütün bunların oluşumunda, etkilendiği sembolist şairler, empresyonist ressamlar, Doğulu ve Batılı bazı sanatçılar ile Bergson, Schopenhauer ve Nietzsche'nin rolü vardır. Hayat içerisinde duran rüya meselelerinde ise Freud ve bazı psikanalistlere müracaat eder. Tanpınar, nesrin pek çok açıklama gücünün olduğunu ancak şiirin yetersiz bir çerçeve içinde kaldığını söyler. Bundan dolayı, romanlarında ve denemelerinde sosyal problemleri derinliğine ve genişliğine ele alan yazar, şiirlerinden toplumu çıkarır. Sosyalin yerinin şiir olamayacağından hareketle şiirlerine toplumu almayan şairde bir kabuğuna çekilme ve kendi kendisiyle baş başa kalma havası vardır. Rahatça söyleyebiliriz ki Tanpınar'ın şiiri toplumsal değil ferdîdir. Dolayısıyla, metafizik karakter taşır. Konularını hayat, tabiat, ölüm, aşk ve sanat oluşturur. Bunlar da din, felsefe ve sanatın ortak paydasında birleşir. (...)

(*Hece*, Kasım 1999)

Ahmet Hamdi Tanpınar

zik, şehir, hüsn-i hat ve resim konularında deneme yazdı. Denemeleri, Türk nesrinin zengin, derin ve güzel örnekleri oldu.

"Bursa'da Zaman şiirinde hem kozmik âlemi, hem tarihî zamanı bir arada kavrayan, millî tarihle kendi şahsî hayat macerasını birleştiren, hayata karşı derin hayranlık duygusu ile beraber, 'bir rüyadan arta kalmanın hüznü'nü ve ebediyet iştiyakını bir musiki parçasının çeşitli sesleri gibi birbiri içinde eriten Tanpınar, kompleks duyuş tarzına uygun gene kompleks bir üslûp vücuda getirmiştir. Hiç şüphesiz o, Cumhuriyet devrinin en derin şairlerinden birisi olduğu gibi, aynı zamanda dili de en ustaca kullanan bir sanatkârdır." (Mehmet Kaplan)

"Tanpınar, rüya, gerçek, zaman olgularının tartışıldığı öykülerini, psikolojik yoğunluk, şaşırtıcı semboller ve soyutlama yaklaşımlarıyla, derinlikli, çağrışımı bol bir alana yerleştirir. Elbette bütün bunlar sanatta peşinde olduğu 'rüya estetiği' anlayışının bir tezahürüdür. O öykülerinde hep bir 'güzellik yaratmak' peşindedir. Çünkü ona göre öykü, hayat güzelleşsin diye yazılmalıdır. Rüyanın, masalın, korkunun hatta yalanın sanatı güzelleştiren unsurlar olduğunu düşünür ve öyküsünü bu öğelere yaslar. Anlattığı her şeyi (hayatın kendisini) folklor olmaktan çıkarıp sembollerle sanat (öykü) katına çıkartır. Ama bu güzellik her zaman yoğun bir dikkatin ve bir düşüncenin dışlaşmasıyla oluşur. Öyküleri öylesine sağlam, üzerinde inceden inceye düşünülmüş bir yapıdadır ki, sanki her satırına tüm düşünsel, sanatsal, felsefî görüşlerini sığdırmaya çalışır." (Necip Tosun)

"Özellikle musikinin, Tanpınar'ın yaşadığı günden uzaklaşmasına ve mâziye sığınmasına zemin hazırladığı zaman zaman öne sürülmüşse de, eserleri dikkatle incelendiğinde, onun mâziye sığınmaktan ziyade, mâziden bir nevi güç alarak, içinde yaşadığı zamanın meselelerine eğilen ve bunlara yeni çözümler bulmaya çalışan

AHMET HAMDİ TANPINAR

AŞK VE ÖLÜM

Sevdiğim bir muharrir "Aşk, ölümün gülümseyen yüzüdür" der. Bu mes'ut cümleyi her hatırladıkça, onu kendim söylememiş olduğuma müteessir olurum. Çünkü, bu iki methumdan birini, ötekini hatırlamadan hiçbir zaman düşünmedim, hattâ onlar benim için eş doğmuş methumlar değil, birbirini tamamlayıcı yegâne hakikatlerdir. İnsan zekâsının bu ikiz kanadı, hayat aynasında daima yanyana çırpınırlar. Büyüğe, bütüne, kemale ancak onlara eriştiğimiz, bu tecrübeleri nefsimize mal ettiğimiz zaman vâsıl oluruz. Şiirin, san'atın tebessümü ancak bu iki münteha'nın arasında doğar. Hakikî hayat, Hayyam'ın şiirlerindeki destler gibi ölümün elinde yoğrulur, aşkın ateşinde pişer ve tam kıvamını bulduğu zaman yine ölüm onu ebediyetin kucağına atar. Eğer san'at ve hayatın gâyesi, zamanı yenmekse, biz bu tecrübeyi ancak bu sanatkârın elinde ve bu ocakta yaparız. Aşk, ruhun ebediyete doğru yaptığı geniş bamlede kendi kendisini ikrarı, zamanı yenmek için insan iradesinin muhtaç olduğu teksîf kudretine ve irâdeye erişmesidir; ölüm bu merhalede bir kemalin, bir tamamiyette bekâsı olur. Birincisinden yorulunca öbürüne, ikincisinden korkunca birincisine sığınanlar, bu ikiz tecrübenin verebileceği mazhariyetlerin eşiğinde kalmış olanlardır; fakat her ikisini birden kendimizde topladığımız gün, kâinat karşısında hakikî vaziyetimizi almış oluruz; yânî Yahya Kemal'in dediği gibi bir-ilâh oluruz.

Aşk bize münferit ve dağınık dünyayı bir bütün halinde verir, zekâyı ihsasların yalancı cennetinden ve dar müfredatından, aklın gülünç ve sıkışık hesaplarından kurtararak bir ebediyetin aynası yaptığı içindir ki, biz onun vasıtasıyla arzı olan her şeyi yeneriz.

Dağınık kâinat unsurları, eski zaman portrelerinin o sihirli peyzajları gibi, ancak seçilmiş bir çehrenin etrafında toplandıkları, bu saçların gecesinde veya altın şafağında, bu gözlerin tılsımlı zümrüt büyüsünde ve dudakların dargın kıvrımı veya âşinâ gölgesi üstünde dolaşan parıltı ile aydınlandıkları zaman hakikî mânâ ve nizamını bulur, oluşun fantezisinden sıyrılır, bizde yeni bir şekilde teşekkül eder. Nasıl dış âlemin doğması için güneşin yaratıcı teması lâzımsa, bu âlemin kendimize, sathî bir temasın dışına çıkan bir zenginlikle ilâve edilmesi, bizimle kaynaşması, bizim olması için de bu derunî aydınlığa ihtiyacımız vardır. Onun sayesindedir ki, büyük hakikatleri kavrarız, mevsimler bize güler, eşyada uyuyan gurbetzede ve sâkit ruh bizimle konuşur, zaman sırrını açar ve derin bir anlaşmada bütün uzaklıklar silinir; bütünün terkibi kendiliğinden kurulur. Bu ilâveyi yaptığımız zaman, biz, alelade fani talihin üstüne çıkarız, mukadderatın sofrasında zarımız oynar ve ellerimize yaratıcılığın nefhası sinmiş olur. O zaman insanoğlu, biricik vasfı yaratıcılık olan zekâ hayatına hakikî manâsıyla doğar. Ötesi bulunmayan aşk, müteakip tecrübelerde gölgesini eşyanın ve maddenin tenevvü'üne emanet ettiğimiz, yahut ateşini hâdiselerin veya tarihin akışına geçirdiğimiz ilk ve en büyük, yegâne ibda'umuzdur.

Nasıl severiz? Filozoflar ve fizyoloji âlimleri bu muammayı halletmeye istedikleri kadar çalışsınlar; bizim için esas olan, hilkatin bu mevhibesini, bu büyük ve cömert kudreti kanımızda taşımamızdır.

İhtimal ki o alelâde bir tesadüfün derinleşmesi, etrafa kök, budak salmasıdır; ihtimal ki çocukların zıpzıp oyununa benzeyen diğer tesadüflerden çok başka türlüdür. Ve arkasında irsiyetin, cinsin, bin türlü bilinmez, çetrefil muayyenleri saklıdır ve biz dinlerken ürperdiğimiz bir seste veya dalgın bir hayranlıkla temâsa'na koyulduğumuz bir çehrede tanımadığımız bütün bir cedler silsilesinin, asırlarca süren bir irsiyet istifasının güzellik, hasret ve rüyasını tatmin ederiz. Bunun gibi o, şüphesiz tabiatta mevcut hayat ve yenileşme iradesinin gizli bir tuzağı da olabilir. Fakat herhangi şekilde de olsa biz, istikrarı, bütün bu olan ve olurken değişen ve ademin girdabına doğru giden akıcı selden bir an dışarıya fırlamamız imkânını, zaman denen sarhoş devi saçlarından yakalayıp kendimize mutî kılmamız fırsatını hep onda buluruz; ferdiyetimizi onunla idrak eder, imkânlarını onunla yoklarız.

Günlerin çamurunu bir elmas yığını haline koyan, temin ufkunu ilâhî bir şafağın aydınlığında yıkayan, ademin meyvası olan ruhu, bir ezeliyet şarabı haline getiren odur.

O, ruhun muayyenliyet kazanması için biricik nizamdır. Ve bizi ömrümüzde bir defa ve bir tek insan için ziyaret eder ve bir defa koklandıktan sonra unutulmayan bir gül gibi bütün bir ömrü lezzet hatırasıyla doldurur. Veyl o anı

kaçıranlara!..

Onlar, arzunun cehennemînde, şifasız bir boşluğun kurbacı altında bütün ömürlerince sürüneceklerdir. Hayat onlar için manasız bir seyahat, ölüm sadece bir yokluk korkusudur.

Don Juan'ın bütün eksikliği buradadır. Hayat ve ihsasların kadehini birbiri ardınca boşaltan ve daha birini bitirmeden öbürüne saldıran bu kahramanın mağrur susuzluğunu, belki de bir keyfiyet yokluğunun bir kemiyetle hiçbir zaman telâfi edilmeyeceğini anladığım için olacak, hiç kıskanmadım. O, bütün ömrünce, her boşalttığı kadehin dibinde aynı gül rengi ifritin alayıcı gözleriyle karşılaşmaya mahkûmdu. Hakikaten, bütün kadınları, bütün içkileri ve bütün lezzetleri bir ömür boyunca ve birbiri ardınca tatmaktan ne çıkar? "Bu olsa olsa, bir ormanın bütün ağaçlarını teker teker tanımaya benzer." Bize bu sayışın ilâve edeceği hiçbir şey yoktur.

Böyle bir seyahat hiçbir susuzluğu teskin etmez, sadece hilkatin en cibillî âfetini, korkunç ifrit can sıkıntısını her adımda karşımıza çıkarmış olur, her adımda bir mücevher diye koşup elimize aldığımız parıltının, omuzlarımızın üstünde esen bu siyah rüzgârla bir yığın toprak haline geldiğini görürüz ve bu acı tecrübe ile ademin kapısından geçeriz. Ölmeyiz, can sıkıntısı bizi yutar.

Şüphesiz ki ihsaslar ve mukadder akibetin yanıbaşımızda her an bulunuşu, bizi zamandan istifadeye davet eder. Fakat bu davete bu tarzda icabet, bizzat zamanı mutî kılacağı yerde, onun mahkûmu olmamız demektir.

Bir kere bunu anladık mı, o zaman hakikî varlığımıza ereriz.

Varsın sonunda bizzat yarattığımız bu eser bizi inkâr etsin. Yolun yarısında bırakmış olsa bile o yine bizimdir -tıpkı bizim, onun olduğumuz gibi-, üzerinde şekil verici elimizin izi, gözlerinde bizden aldığı hayat meşalesinin alevi vardır. Onu, kâinatın geniş tenevvü'ü içinde en küçük ezasından tanırız. Bunu bildiği için, seven insan, aklın kendisine verdiği kısır nasihatlere güler. Şe'niyetin ilcalarını, hattâ zaruretleri sathî bulur.

İstedikleri kadar perestiş ettiği mahlûkun kendisi gibi aynı tesadüflerin mahsulü olduğunu söylesinler, yıpratıcı ihtiyarlıktan, korkunç ölümden bahsetsinler, tenin ve arzunun ağları içinde bu ruhun ve çehrenin alacağı korkunç manzarayı hatırlatsınlar! Bütün bunlara güler; çünkü o, kadim ofsanenin bilinecesini çözmüştür. Bütün bu hakikatlerin yanında ve hepsinin üstünde Havva'nın, Âdem'in yaratıcı rüyasından bir altın meyva gibi fırladığını bilir.

Hiç ihtiyar kadınların, ömürlerinde bir kere sevmiş olmanın gururuyla gözlerinin nasıl parladığına dikkat ettiniz mi? Bütün bir harabı içinde gülen bu yıldızların acayip ışığını bir defa için olsun yaşayanlar, ıztıraplarının teselîsini bulurlar; ve o zaman kendi içimizdeki ateşin, ruha bir kere geçtikten sonra ebediyet boyunca orada sönmeyeceğini anlarlar.

Benim için en büyük sanatkârlar, kendi mütevazı ve isimsiz ömürlerinde aşkın cennetini yaratmak suretiyle ölümü iradelerine mutî edenlerdir. Biz her açılan bahar gülünde onların ruhunu koklar, her şafakta onların rüyasını yenileştiğini seyrederiz.

Bir uykuyu cananla beraber uyuyanlar...

Yahya Kemal'in hakkı var. Ömrün büyük ve dağdağalı gecesini bir aşkın yıldızlı uykusu yapanlar, bir ebediyet bahçesi olan bir ölümde uyanırlar.

(Yaşadığım Gibi, 1996)

AHMET HAMDİ TANPINAR

BURSA'DA ZAMAN

Bursa'da bir eski cami avlusu,
Küçük şadırvanda şakırdayan su;
Orhan zamanından kalma bir duvar...
Onunla bir yaşta ihtiyar çınar
Eliyor dört yana sakin bir günü
Bir rüyadan artа kalmanın hüznü
İçinde gülüyor bana derinden.
Yüzlerce çeşmenin serinliğinden
Ovanın yeşili göğün mavisi
Ve mimarilerin en ilâhisi.
Bir zafer müjdesi burda her isim
Sanki tek bir anda gün, saat, mevsim
Yaşıyor sihrini geçmiş zamanın
Hâlâ bu taşlarda gülen rüyanın.
Güvercin bakışlı sessizlik bile
Çınlıyor bir sonsuz devam vehmiyle.
Gümüşlü bir fecrin zafer aynası,
Muradiye sabrın acı meyvası,
Ömrünün timsali beyaz *Nilüfer*,
Türbeler, camiler, eşim bahçeler,
Şanlı hikâyesi binlerce erin
Sesi nabzım olmuş hengâmelerin
Nakleder yâdını gelen geçene.
Bu hayalde uyur Bursa her gece,
Her şafak onunla uyanır, güler
Gümüş aydınlıkta serviler, güller
Serin hülyasıyla çeşmelerinin.
Başındayım sanki bir muazzenin,
Su sesi ve kanat şakırtısından
Billûr bir âvize Bursa'da zaman.

Yeşil türbesini gezdik dün akşam,
Duyduk bir musiki gibi zamandan
Çinilere sinmiş Kuran sesini.
Fetih günlerinin saf neşesini
Aydınlan buldum tebessümünde.
İsterdim bu eski yerde seninle
Başbaşa uyumak son uykumuzu,
Bu hayal içinde... Ve ufkumuzu
Çepeçevre kaplasın bu ziya, bu renk,
Havayı dolduran uhrevî âhenk
Bir ilâh uykusu olur elbette
Ölüm bu ulvîmlı ebediyette,
Belki de rüyası büyük ezelin,
Beyaz bahçesinde su seslerinin.

bir fikir adamı olduğu da kolayca fark edilebilir. (...)

"Tanpınar'ın Türkiye'nin siyasi ve ideolojik bakımdan büyük çalkantılar geçirdiği 70'li yıllardan sonra, Türk tarih ve kültürünü alışılmışın dışında, daha farklı bir gözle tanımak isteyen değişik kesimlerde ilgiyle okunmasının, fikirleri üzerinde değişik değerlendirmeler yapılmasının, hatta teklif ettiği çözüm yolları itibariyle bazı çevrelerde münakaşa edilmesinin sebebini, onun büyük bir kültür birikimiyle birlikte, meselelere alışılmışın dışında, değişik açılardan bakışı ve çok farklı bir duyarlılığa sahip olmasında aramak gerekir." (Abdullah Uçman)

"Tanpınar, bölünmüş bir dünyanın romanlarını yazdı. Geçmişle bugünün, rüya ile dış dünyanın, aşkla tenselliğin, derinlikle yüzeyin; kendi simgeleriyle söylersek Boğaz ile Beyoğlu'nun, Leylâ ile Marie'nin uzlaşamadığı, iki dünya arasında hiçbir geçişin mümkün olmadığı romanlar. Tanpınar bu uzlaşmazlığı, dış dünyayı ve yüzeyleri rüyanın içine çekerek, nesnelerin kendi yüzlerini silerek, onları derin ve yoğun bir dille kuşatarak aşmaya çalıştı: Bölünmüşlüğün çözümünü, sanatın uyum ilkesinde aradı." (Nurdan Gürbilek)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şiirler* (1961; yeni bas. daktilolu manüskrisi kitaba eklenmiş olarak 2000), *Bütün Şiirleri* (1976), *Seçmeler* (Enis Batur tar., 1992).

HİKÂYE: *Abdullah Efendi'nin Rüyaları* (1943), *Yaz Yağmuru* (1955), *Hikâyeler* (1983, ilk iki kitap ve bunun dışında kalanlar).

ROMAN: *Huzur* (1949; 22 Şubat-2 Haziran 1948 *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika), *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* (1961), *Sahnenin Dışındakiler* (1973; tefrika 1950), *Mahur Beste* (1975; tefrika 1944), *Aydaki Kadın* (1987).

BİR ŞİİR DÜNYASI

Suut Kemal Yetkin

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın aylardır yayımlanacağı bildirilen şiirleri nihayet basılabildi. Otuz yedi şiiri içine alan kitabı (ne yapayım bir türlü betik diyemiyorum) bir solukta okudum. Sembolist şiirlere düşkün olan ilk gençliğim gözlerimde yaprak yaprak canlandı. Mallarmé'yi, Verlaine'i, Verhaeren'i saatlerce okuduğum hülya dolu geceleri hatırladım. Çünkü Tanpınar'ın şiirlerinde sembolizmin dünyasını; Güvercin kanadının köpükten çırpınışı, günlerin kızıl meyvası, çelik gagasında feeri taşıyan mavi kartalı, akşamın mercan dalları, kanlar içinde çırpınan güneşi, yıldız kervanı, büyülenmiş bir ceylan gibi bakan zamanı, tutuşmuş mercan rüyası, gül yangını, güvercin bakışlı sessizliği, gümüşlü feeri, müceveher kanatlı kuşları ile bulmamaya imkân yoktur. Bu bakımdan mütareke yıllarında ilk şiirlerini yayımlayan ve bugün hak ettikleri üne ulaşmış şairler arasında gençliğine en bağlı kalan odur. Mütareke'nin acı yılları Kurtuluş Savaşı ile sonuçlanıyor, yeni bir devir açılıyor, İkinci Dünya kasırgası kopuyor, bir dünya batıyor, bir dünya çıkıyor. Tanpınar bu olaylar arasında "Tel qu'en luimême", gençliğini büyüleyen bir rüya ülkesinde "Mavi, masmavi bir ışık ortasında" yüzerek, bir kuyumcu titizliği ile mısralarını işliyor.

Çoğunu bildiğim, seve seve defalarca okuduğum bu şiirleri bir arada görünce Tanpınar'ın gönül verdiği kelimeler, sık sık kullandığı benzetmeler, vezinler daha iyi kavranıyor. Kitaptaki şiirleri okursanız dikkatinizi ilk çekecek özellik, şairin ve bağlacına gösterdiği düşkünlük olacaktır.

Okuyun, "Yavaş Yavaş Aydınlanan" başlıklı şiirin yedinci dörtlüğünü:

Ve hangi el boş geceden
Uzattı bu altın tası,
Sızdıkça bir düşünceden
Günlerin kızıl meyvası?

İlk mısraın başında bulunan ve, başımızı başka bir yöne çevirmemiz için verilmiş bir işarete benziyor, dörtlükte de önemli bir unsur oluyor. Ama aynı şeyi öbür ve'ler için söyleyebilir miyiz? Tanpınar bu bağlaç sözcüğüne öylesine gönlünü kaptırmış ki, çoğu zaman onu anlamsız olarak kullanmaktan kendini alamıyor:

Ve yarak turkusu dalda, bülbülün
Ateşten çemberi üstünde gülün.
"Uyanma"

Deniz ufkunda batan güneş
Ve keskin çığlığı kuşların;
"Deniz Ufkunda"

Ve gülünç kuşlar dallarda
Kırpıyor kirpiklerini

Yüzler usulı dallarda
Küçük, sıska, kandil yüzler,
Onlar ağlıyor kemanda
Ve üzüntü dolu gözler.
"Sabaha Karşı"

Ve dersin yavaşça kendi kendine:
ömrün çemberinden kurtuldum yine.
"Siyah Atlar"

Ve birden değişen yüzün
Arzunun uzaklarında,
O çılgın bitiş, kayboluş
Göğsünde ve kollarında.

Ve açık pencerelerden,
Mavi gökle giren rüzgâr
"Başka Bir Yıldızda"

Ve diyor fecirden berrak
Sesiyle her ürperişte,
Geceyi yumuşatarak:
"Bütün gözyaşların işte."
"Bir Gül Bu Karanlıklarda"

Yırtılan yelkenler gibi
Enginle baş başa kalsak
Ve bir şafak serinliği
İçinde uykuya dalsak.
"Rıhtımda Uyuyan Gemi"

Bir altın uçurum derinleşmede
Ve meçhule doğru süzüldü kervan
"Musiki"

Bazan bir tebessüm, tutuşmuş mercan
Rüyasıyle sanki kanlı bir çiçek,
Ve saçlar ümitsiz öyle yüzecek
Olgun akşamların ağırlığından.
"Ayna"

Bir türkü ki gamlı, uzun,
Ve sen gülünce açan güller,

Ah o hiç dinmeyen rüzgâr
Ve uykusu çiçeklerin,
Ve beni çıldırtan hüzün
İki bakış arasında
"Mavi, Maviydi Gökyüzü"

Ovanın yeşili göğün mavisi
Ve mimarilerin en ilâhisi,
"Bursa'da Zaman"

Her bahçenin yabancısı
Ve her ümidin üstünde,
"Dönüş"

Çok güzel bir uykudan uyanmış gibi mahmur
Ve hâlâ eşiğinde yarım kalmış rüyanın.
"Deniz"

Ve gülümseyerek öyle derinden
Her lâhza başka şey ve hep kendisi,
Bir başka yıldızdan veya alevden
Anın ve hareketin mucizesi,
Ve ümitsiz avı bin sonsuzluğun;
"Raks"

İşte mısra başlarına yerleşmiş yirmi tane ve. Daha başkaları da var. Mısra ortalarında olanlar da ayrı. Ataç, sağ olaydı da bu ve'leri böyle bir arada göreydi. Kim bilir gözleri nasıl fırıl fırıl dönerdi.

Sizlere ve'leri gösterirken Tanpınar'ın şiir dünyası hakkında da bir fikir verdiğimi sanıyorum. Gerçeği söylemek →

gerekirse, bu ve'li mısralarla ilk karşılaşma insanı sarmıyor değil. Ama bunlar, birbiri arkasından karşımıza gelip dikilince mısraların güzelliğini görmemize engel oluyorlar. Böyle olmasaydı, hangi mısralar ve ile başlıyor, diye uğraşıp durur muydum?

Bu özelliğin yanı başında Tanpınar'ın kitabında, nüseles, sükût, şahit, meçhul, iğva, merhale, nağme, kâinat, mabude, hicran, mücevher, nur... gibi bugünün kuşaklarına artık hiç seslenmeyen kelimeler de görülüyor. Bilmem bunlara gösterilen sevgiyi de gençliğe olan bağlılığa mı vermeli?

Tanpınar'ın kitabından söz ederken çok önemli bulduğum bir noktaya değinmeden geçemeyeceğim. Bir şiir kişiliğini bulduğu kadar, başka deyişle, şair duyduğuna kendini saran bir hava içinde son biçimini verinceye kadar çalışır, yazar, çizer, bırakır, yeniden alır; olmazsa bir süre ara verir. Sonunda, çoğu zaman, beklenmedik bir ânda şiir kendini bulur ve şairden kopar. Artık o, şairden ayrı düşmüş bir varlıktır. Böyle olunca, şairin onu yıllar sonra yeniden ele alması, yıllar öncesinin sıcaklığını yeniden yaşamaya kalkışması olur ki, bunun da imkânı yoktur. Yaşanmış olan ân, artık bütün özü ve özelliğiyle yok olup gitmiştir. Bir bakıma, şiir de, bir defa daha yaşanmasına imkân olmayan bir duygulanma ânını ebedileştirmek değil midir?

Tanpınar'ın yıllar öncesi yazıp yayımladığı bir iki şiirini yıllar sonra değişik mısralarla kitabında görmeseydim bu satırları yazmazdım.

"Mavi, Maviydi Gökyüzü"nü birlikte okuyalım:

Mavi, maviydi gökyüzü
Bulutlar beyaz, beyazdı;
Boşluğu ve üzüntüsü
İçinde ne garip yazdı...

dörtlüğü ile başlayan bu şiir şöyle bitiyor:

Kim bilir şimdi nerdesin?
Senindir yine akşamlar;
Merdivende ayak sesin
Rüzgârın taşında gölgen var.

İlk dörtlüğün üçüncü mısrası ilkin:

Dalgaların üzüntüsü

idi. Açıklamaya çalıştığım sebeplerden dolayı, sonucun bu değişiklikten yana olduğu söylenemez elbette. "Boşluğu ve üzüntüsü" ile "Dalgaların üzüntüsü" mısralarını yüksek sesle okuyunuz. Anlamın da değişmiş olduğunu farketmeniz bir yana, birincide dilimizin nasıl güçlükle kıpırdadığını duyacaksınız.

Şiirin zararına olan böyle bir değişikliği "Gül" başlıklı şiirde de görüyoruz. İlkin, Sanat ve Edebiyat dergisinin 22. sayısında, 1947 mayısında çıkmış olan Gül'le, iki mısra değişerek kitapta yer alan Gül'ü karşılaştırınız. Şiirin neler kaybettiğini göreceksiniz.

Kesin biçimlerini bulduktan sonra yaratıcısından kopan, yani yayımlanan mısralara yıllar sonrası dokunmamak. Bunlar, mısralara can vermesiyle yok olması bir olan tek ânların anılarıdır; üstelik, yaratıcısı ile değil, artık okuyucuyla baş başadır. Yaratıcının yapacağı şey, onların, sadece, bir okuyucusu olmaktır.

Tanpınar'ın şiirlerini severek okudum. Nasıl sevmeyebilirdim ki, bana ilk gençlik yıllarımı hatırlattı.

(*Bir Gül Bu Karanlıklarda-Tanpınar Üzerine Yazılar*, 2002)

İNCELEME: *Tevfik Fikret Hayatı Şahsiyeti Şiir ve Eserlerinden Parçalar* (1937), *Namık Kemal Antolojisi* (1942), *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi I* (1949, gen. 2. bas., 1956), *Yahya Kemal* (1962), *Edebiyat Üzerine Makaleler* (yay. haz. Zeynep Kerman, 1969), *Mücevherlerin Sırrı* (1928-60 arası gazete ve dergilerde yayımlanmış ama kitaplarına girmemiş yazı, röportaj ve anket cevapları; yay. haz.: İlyas Dirin, Turgay Anar, Şaban Özdemir, 2002), *Edebiyat Dersleri* (Ders notları, haz. Abdullah Uçman, 2002).

DENEME: *Beş Şehir* (1946), *Yaşadığım Gibi* (1970).

MEKTUP: *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Mektupları* (Zeynep Kerman tar., 1974), *Tanpınar'dan Hasan-Âli Yücel'e Mektuplar* (haz. C. Y. Eronat, 1997).

SENARYO: *İki Ateş Arasında* (1998).

ÇEVİRİ: *Alkestis* (1943) - *Elektra* (1943) - Medeia (1943) (Euripides'ten), *Yunan Heykeli* (Henri Lechat'dan, Züh. Müridoğlu ile, 1945).

AHMET HAMDİ TANPINAR

BİR GÜL BU KARANLIKLARDA

Bir gül, bu karanlıklarda
Süküta kendini mercan
Bir kadeh gibi sunmada
Zamanın aralığından.

Başında bu mucizenin
Sesler kokular ve renkler,
Ebediyet kadar derin
Ve uzak hayali bekler.

Ve diyor fecirden berrak
Sesiyle her ürperişte,
Geceyi yumuşatarak:
"Bütün göz yaşların işte!...
Serinletmesin ne çıkar
Bu ümitsiz yalvarışı,
Hiçbir meyva, ne de pınar,
Ne de günlerin akışı!"

"Yetmez mi bu müjde sana,
Aydınlaştırsam alnını,
Ben her rüyayı zamana
Taşıyan yıldız kervanı!".

AHMET HAMDİ TANPINAR

NE İÇİNDEYİM ZAMANIN

Ne içindeyim zamanın,
Ne de büsbütün dışında;
Yekpâre, geniş bir ânın
Parçalanmaz akışında.

Bir garip rüyâ rengiyle
Uyuşmuş gibi her şekil,
Rüzgârda uçan tüy bile
Benim kadar hafif değil.

Başım sükûtu öğüten
Uçsuz, bucaksız değirmen;
İçim muradına ermiş
Abasız, postsuz bir derviş.

Kökü bende bir sarmaşık
Olmuş dünya sezmekteyim.
Mavi, masmavi bir ışık
Ortasında yüzmekteyim.

SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ

Tahsin Yücel

Ahmet Hamdi Tanpınar'la ilk kez 1955 yılında, Varlık Yayınevi'nde karşılaşmıştık. Hangi nedenle, anımsamıyorum, benim bakımsız odama gelmişti. Beş on dakika süresince, Fransız yazınından, özellikle de Nerval'den sözetmiştik. Bana o gün imzaladığı Yaz Yağmuru'nun üzerine "Tahsin Yücel Beye, genç meslektaşım, beraberce Nerval'dan konuşalım. Sevgilerle" diye yazmıştı. 1961'de, Edebiyat Fakültesi'nde asistan olarak göreve başlamamdan sonra, daha sık görmeye başladım onu. Hocalarının, Süheyla Bayrav'ın, Nesterin Dirvana'nın, Adnan Benk'in yakın dostuydu, sık sık bizim bölüme uğrardı. Bir gün, elinde birkaç *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'yle geldi, uzun sunuşlarla imzalayıp verdi dostlarına. Yanıbaşında diktiliyordum.

"Hocam, buna yok mu?" diye sordum.

Rahatsız olmuş gibi görünmedi.

"Kusura bakma, Remzi ne çimri adamdır, bilirsin; elinden kitap alamıyorum ki" dedi.

Şeytan dürttü.

"Yazık, ben de *Varlık*'a bir yazı yazacaktım" dedim.

Ahmet Hamdi Bey kolumdan tutuğu gibi Türkoloji Bölümü'ndeki odasına götürdü beni. Bir dolap açtı, burada üst üste, yan yana dizili yetmiş seksen Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nden birini çekti, adıma imzalayıp verdi. Doğrusunu söylemek gerekirse, kitap üzerine bir yazı yazmayı düşünmüyordum. Yazık ki aradan iki hatta bile geçmeden Ahmet Hamdi Bey öldü; yazıyı yazdım, ama bir borcu yerine getirmekten çok, içten bir hayranlığı dile getirdim sanırım.

Şimdi, bunları yazarken, biri belleğimde, biri gözlerimin önünde duran iki görüntü içimi sızlatıyor. Birincisi, Süleymaniye'nin avlusunda, Ahmet Hamdi Bey'in cenazesinde, sevgili hocam Sabahattin Eyuboğlu'nun anlatılmaz bir acıyla gülümseyen yüzü; ikincisi, bunca yıldan sonra, ancak şimdi, şu anda ayrımına vardığım bir ayrıntı: Ahmet Hamdi Beyin bana imzaladığı Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün üzerine koyduğu tarih: 10.2.1962. Unutulmaz usta 24 Ocak 1962'de öldüğüne göre, ölümünden 17 gün sonrasının tarihi, neredeyse aşağıdaki gençlik yazısını yazdığım tarih.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nü okumaya başlayan okurun, sayfaları çevirdikçe bir kararsızlık, bir duraksamadır başlayacaktır içinde; bir tuhaf rahatsızlık duyacaktır. Kitabın öyle güç anlaşılır, güç okunur bir roman olmasından değildir bu. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hangi eseri sıkıcıdır ki *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* de sıkıcı olsun! Bu kararsızlık, bu duraksama, bu rahatsızlık romandan çok, okurun kendisiyle ilgilidir. Bütün bunların sebebi, okurun roman karşısında kendine belirli bir nokta seçememesi, daha açık bir deyimle, romana hangi açıdan bakması gerektiğini tam olarak kestirememesidir. Esere belirli bir açıdan bakmak, okura bir kolaylık sağlar. En basitinden bir örnek vereyim: okunan roman gözler önüne olayları oldukları ya da olabilecekleri gibi gösteren ya da göstermek isteyen bir eser midir, yoksa gerçek olamayacak olaylardan, kişilerden sözeden bir eser mi, okur bunu kolayca görebilir, gördükten sonra da romanı değerlendirmesi, romanla kendi arasında daha sıkı bir yakınlık kurması kolaylaşır. Ama *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nün okuru, onu bu iki sınıftan birine yerleştirmekte güçlük çeker. Seyit Lütfullah'ın, Aristidi Efendi'nin garip dünyaları, tam mezara gömüleceği sırada tabutundan başını kaldırıp dosdoğru eve götürülmesini söyleyen, alkışlar, ıslıklar arasında evime geldikten sonra sağlığa kavuşarak bambaşka bir ömür sürmeye başlayan ihtiyar hala. Avrupa'da okumuş bir hekimden beklenmeyecek derecede sakat ruh hekimi Ramiz, sonra her yanıyla Saatleri Ayarlama Enstitüsü adlı kurum. Bunlar da, bunlara benzeyen başka birçok şeyler de, ilk bakışta gerçekle ilgisi bulunmayan bir hayal ülke, bir hayal oyunu izlenimi bırakıyor. Buna karşılık, yalnız yazarın ustalığından, mandırma gücünden gelmeyen romanın her satırına sinmiş bir gerçeklikle karşı karşıya gelirsiniz durmadan. Kitaba gerçek açısından mı, hayal açısından mı bakacağınızı kestiremezsiniz. Bir karara varmak için biraz daha beklemek, biraz daha ilerlemek, düşünmek gerekir.

Gerçek ile hayalin basit birer örnek olduklarını yukarıda belirtmiştim. Tanpınar'ın romanı da çok güzel gösteriyor basitliklerini. Gerçekten de, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nün okuru, bu iki açıdan birini benimsemeye kalktı mı, büyük bir yanlışlığa düşmekle kalmaz, romanı anlama imkânını da yitirir. Çünkü Tanpınar'ın anlattığı ne dar ve geniş anlamlarıyla gerçek, ne de dar ve geniş anlamlarıyla bir hayal dünyadır. Elbette hayalden, hayal oyunundan çok, bir gerçek söz konusudur, ama bu gerçek Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kişiliğiyle zenginleşmiş, "gerçek" kelimesinin kapsayamayacağı kadar genişleyip yoğunlaşmış bir gerçektir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın gördüğü, duyduğu, hatırladığı, düşündüğü gerçektir. Ahmet Hamdi Tanpınar gibi "içli", son derece bilgili bir sanatçının süzgecinden geçip roman olmuş, çok yönlü bir gerçektir. Böyle yazıyorum ya fazla bir şey anlatamamanın, konunun özüne varamamanın sıkıntısı içindeyim, bütün bunların hemen hemen bütün gerçek sanatçılar için söylenebilecek şeyler olduğunu da iyi biliyorum. Belki de bütün güçlük bu "gerçek" kelimesinden doğuyor. Çünkü Ahmet Hamdi Tanpınar'ın anlattığı, bir gerçekten çok, bir düşüncedir, bir fikirdir. Ne var ki hayatla, hayatımızla ilgili bir fikir ya da fikirler söylenmesi, bu fikirlerin de olaylarla, kişilerle verilmesi, fikri gerçekle iç içe, üst üste getiriyor. Karışıklık da bundan doğuyor.

Yakından bakılınca görülebilir: Ahmet Hamdi Tanpınar'ın anlattığı o unutulmaz, ama gerçek olamayacak kadar benzersiz kahve, gerçek bir kahve değildir, Tanpınar'ın kahve fikridir. Doktor Ramiz yalnız budala, tuhaf bir hekim değildir, Tanpınar'ın bir takım ruh hekimleri üzerindeki fikridir (onlarla alaydır da.) Saatleri Ayarlama Enstitüsü de, onu kurup sürdüren insanlar da, Tanpınar'ın çağımız, memleketimiz üzerinde, çağımızın, memleketimizin insanları üzerinde görüşleri, her şeyi her yanıyla kavrayan düşünceleridir. Romanın başlıca kahramanı Hayri İrdal da herhangi bir roman kahramanı olmaktan çok, Tanpınar'ın insan üzerindeki, insanın durumu üzerindeki fikri, bir canlılık, bir kişilik kazanmış görüşüdür. Bu örnekler alabildiğine çoğaltılabilir.

Bir romanda kişilerin, olayların her şeyden önce belirli bir fikrin anlatılması için kullanıldıkları çok görülmüş bir şey. Ama Tanpınar bu kadarla yetinmiyor, bir yeri, bir insanı doğrudan doğruya bir fikir, bir düşünce, bir görüş olarak sunuyor. Soyut düşünceleri, duyguları, kavramları somutlaştırarak, bir yerin, bir insanın, bir olayın biçimi, rengi, kokusu, hareketi içinde veriyor. Her fikir, her kavram, her duygu canlı varlıkların ya da nesnelerin biçimine, rengine, kokusuna, sıcaklığına bürünüyor Tanpınar'ın son romanında. Okura da bir somut şeylerden öze, kaynağa, yani fikre gitmek düşüyor. Meselâ, romanın bir yerinde, Tanpınar kumar oynayan birinden şöyle sözediyor: "Oyun, dışarıdan yaptığı bir hareket değildi; onun içine girmiş, bütün vücudunu ayrı ayrı çalıştırıyor, birşeyleri dikiliyor, gagalıyordu. Yamalı kundurasından çorabının yırtığı görülen sağ ayağı masanın altında bir dikiş makinesinin kolu gibi işliyor, girtlağı durmadan etrafa hücum ediyor, parmakları çengel gibi muttasil birşeylere takılıyor, birşeylere asılıyor; dudakları etrafı somurtuyor, çene onların sömürdüğünü konuşuyor ve bütün acayip homurtularıyla bütün hayatı korkut-

→

maya çalışıyordu." Açıkça görülüyor: oyun canlı bir varlık oluvermiş, kumarcı da kumar oynayan bir insandan çok farklı, nerdeyse bir garip canavar diyeceği geliyor insanın. Bunun böyle olması, kumar oynayan adamın burnunun burundan farklı bir şey, çenesinin çeneden farklı bir şey olması, bu burnun, bu çenenin bir fikrin, bir görüşün resim halinde, görüntü halinde birer unsuru olmasındandır. Tanpınar'ın bu tutumu, Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün sayısız kişilerinden biri olan Madmazel Afroditi'nin portresinde elle tutulacak derecede belirli bir duruma geliyor:

"Afroditi, simsiki bir ten, her ağzını açışta bir ispirto alevi gibi parlayan otuz iki diş, uzun kirpikleri arkasında telkinleri bir ufuk gibi derinleşen bakışlar, konuştukça sizin boğazınızda düğümlenen, İtalyan babasından kalmış ağdalı, hardal gibi sert ve dik, yine de son derece tatlı bir ses, isteyerek çolpalaştırdığı hareketleriyle bir örümcek gibi dört bir tarafınızı saran eller, bir yığın cazibe ve dostluk, hulâsa belki de farkına varmadan hareket ve hücum halinde bütün kadınlıktı." Afroditi, belki söylemek bile fazla, Madmazel Afroditi olmaktan çok, simsiki bir ten, otuz iki diş, tatlı bir ses, insanın dört bir yanını saran iki, belki de birçok el, bir yığın cazibe ve dostluktur. Bütün bu özellikler, nitelikler, daha doğrusu çizgiler, daha başka çizgilerle de birleşerek "bütün kadınlık" oluyor. Afroditi adıyla, simsiki bir tenle, parlak dişlerle, hardal gibi sert ve dik bir sesle, bir yığın cazibe ve dostlukla somutlaşan, bir cisim olarak çizilen kadın fikri oluyor. Bu örnekler de alabildiğine çoğaltılabilir.

Ama bütün bunlar gelişigüzel yığılmış, iş olsun diye sıralanmış fikirler, görüşler, duygular, izlenimler değil. Romana adını veren Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün pek de fazla bir yer tutmaması, bu garip enstitüyle o kadar ilgili gibi görünmeyen olayların, insanların daha geniş bir yer tutması bizi yanıltmamalı. Her şey bir ana fikrin çevresinde belirli bir denge içinde yer almakta, her şey bu ana fikrin, anlamsız insan, anlamsız dünya fikrinin birbirlerini tamamlayan, ayrı ayrı yanlarıdır. Tanpınar çağımızın başlıca konularından biri olan bir fikri, insanın, dünyanın, hayatın anlamsızlığı fikrini, günümüz insanının artık yeterli bulmadığı, anlam bakımından da pek yoksun görünen bir çevrenin iki ayrı çağı içinde ele almakta, sanatının aynasından gözler önüne sermektedir. Bu ana konunun çevresinde Ahmet Hamdi Tanpınar'ın dünya görüşünün gözlerimiz önüne serilmesi, beklenmedik ölümünün uyandırdığı büyük acı karşısında son kitabını bizim için küçümsenmeyecek bir avuntu haline getiriyor.

(*Bir Gül Karanlıklarda-Tanpınar Üzerine Yazılar*, Haz. Abdullah Uçman-Handan İnci, 2002)

AHMET HAMDİ TANPINAR

HUZUR

Adamı yanında hissediyor, yüzüne bakamıyor, fakat bunu tabiî buluyordu.

- Hayır... Çünkü o zaman etrafına kendi benliğinin arasından bakıyordun. Kendini seyrediyordun. Ne hayat, ne eşya bütün değildir. Bütünlük insan kafasının vehmidir.

- Peki şimdi benim benliğim yok mu?

- Yok. O benim avucumda. İnanmıyor musun? Bak işte.

Avucunu Mümtaz'ın burnuna doğru uzattı. Küçük ve acaip bir hayvan, kabukla meşin arasında tanımadığı bir teşekkül bu avucun içinde küçük tekallüslerle kımıldanıyordu.

"Demek benliğim bu imiş!" diye düşündü. Fakat ona söylemedi. Çünkü adamın eli onu şaşırtmıştı.

Mümtaz bu kadar güzel şey hiç görmemişti. Ne billûr, ne elmas bu içten parıltıyı verebilirdi. Bu donuk, hiç kamaştırmayan, sadece kendisi için bir aydınlıktı ve bu aydınlık avucunun içinde küçük yengeç biçimli bir hayvan, söylendiğine göre kendi benliği, küçük tekallüslerle bir damar gibi, açılıp kapanıyor, içten içe işliyordu.

Korka korka sordu.

- Bana tekrar verme yecek misiniz?

- Neyi?

Mümtaz çenesinin ucuyla bir işaret yaptı.

- Onu, benliğimi, yani benliğim dediğiniz şeyi.

- İstersen al. Tekrar tecrübeye girmek istersen al ve el tekrar çenesinin hizasında açıldı. Fakat Mümtaz'ın gözleri bu sefer de elin kendi parıltısında kaldı. Mümtaz, yanıbaşındaki adamın Suad olduğunu, böyle bir şeyin bütün imkânsızlığına rağmen biliyordu. "Ölüler böyle sokakta dolaşırlarsa hayatın tadı kalır mı?" diye düşündü ve yan gözle, "hakikaten o mu?" der gibi yavaşça baktı. Evet Suad'dı. Fakat ne kadar değişmişti? Olduğundan çok büyük, çok güzel âdeta muhteşem bir Suad'dı bu. Hattâ birkaç saat evvel rüyâsında gördüğü Suad'dan daha güzel daha muhteşemdi. O gün apartmanın holünde, yüzünde seyrettiği o her şeyi, bütün hayatı kötüleyen sırıtma bile şimdi derinlerden gelen ve sanki bilinmeyen tabakaları aydınlatan zengin bir tebessüm olmuştu. Ellerinde, boynunda ve yüzünde ki yaralar da böyle parıldıyordu. "Zalim ve güzel..." Birdenbire şaşırdı ve ellerini uğuşturarak düşünmeğe başladı:

"Fakat ben ne yapacağım şimdi?" Onunla behemahal konuşmalıydı. Halbuki bu kadar güzel ve büyük bir Suad'la konuşabilir miydi? "Acaba bütün ölenler böyle güzelleşiyorlar mı?" Suad, ölümden ve ölmekten öğrendiğini söylemişti. "Sade güzel değil, kuvvetli de..." Evet kuvvetliydi, içinden bir şey mütemadiyen ona doğru akıyor, kendisini çekiyordu. Konuşacaktı. Yavaşça fısıldadı:

- Suad, dedi, niye geldin? Niçin beni bırakmıyorsun? Bütün gün ve gece benimle uğraştın! Yeter artık! Beni bırak. Konuştukça ürkekliği gitmiş, onun yerine garip bir isyan hissi geçmişti.

- Bırak beni artık! Sonra bir ölüye bu kadar sert hitap ettiğinden pişman oldu.

- Niye gelmeyeyim Mümtaz? Ben zaten senin yanından hiç ayrılmadım!

Mümtaz başını salladı.

- Evet, hiç ayrılmadın, âdeta bana musallat oldun fakat dünden beri başka türlü. Dün akşam üstü o yokuşta seni gördüm. Bu gece de rüyamda fakat ne garipti biliyor musun? Bu geceki rüyamdan bahsediyorum. Bir akşamı seyrediyordum. Daha doğrusu akşam olacakmış da onun hazırlığını yapıyorlardı. Mor, kırmızı eflâtun, pembe, tahtalar, kalaslar getirdiler. Ufka yığdılar. Sonra iple güneşi çektiler. Fakat biliyor musun, bu güneş değildi, sendin. Yüzün şimdiki gibi güzeldi, hattâ daha mahzun olduğun için daha güzeldin. Sonra seni oraya bir İsa gibi gerdiler... Birdenbire kahkahalarla gülmeğe başladı. Ne kadar tuhaftı bilsen, senin öyle mahzun olman, ve İsa gibi çarmıha çekilmen... sen, hiçbir şeye inanmıyan, her şeyle alay eden insan...

Tekrar uzun uzun güldü (...)

(*Huzur*, 1949)

Eserlerinin yeni baskıları Dergâh Yayınlarınca ve daha sonra da YKY tarafından yapıldı.

HAKKINDA: Sadettin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (s. 285-87), Cahit Tanyol / Ahmet Hamdi Tanpınar ve Huzur Romanına Dair (Yeni Sabah, 4.9.1949), Mustafa Baydar / Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar? (1960, s.192-95), Ömer Faruk Akün / Türk Dili ve Edebiyatı (sayı: 12, 1963, s. 1-32), Mehmet Kaplan / Tanpınar'ın Şiir Dünyası (1963) - Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 64-75) - Şiir Tahlilleri-2 (13. bas. 2004), Tahir Alangu / Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (c. 3, 1965), Baki Süha Ediboğlu / Bizim Kuşak ve Ötekiler (1968, s. 34-40), Turan Alptekin / Bir Kültür Bir İnsan-Ahmet Hamdi Tanpınar ve Edebiyatımıza Bakışlar (1975), Şerif Öztürk / Ahmet Hamdi Tanpınar'dan Düşünceler-Görüşler-Özdeyişler (1977), Samet Ağaoğlu / İlk Köşe (1978, s. 47-52), Güler Güven / Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Son Romanı (Journal of Turkish Studies, III, s. 135-195, 1979; IV, s. 143-249, 1982), Sarah Moment Atış / Semantic Structuring in the Modern Turkish Short Story, An Analysis of the Dreams Of Abdullah Efendi and Other Short Story (Leiden, 1983), Vahap Kabahasanoğlu / Ahmet Hamdi Tanpınar'da Estetik Trans (doktora tezi, 1987), Orhan Okay / Bir Monografi Denemesi I-VIII (Dergâh, sayı: 25-33, 1992) – Büyük Türk Klasikleri (c. 13, 2002, s. 530-536), Abdullah Uçman / Ahmet Hamdi Tanpınar ve Türk Kültürü (Dergâh, sayı: 32, Ekim 1992), Oğuz Demiralp / Kutup Noktası (1993), Nurdan Gürbilek / Yer Değiştiren Gölge içinde (1995), Ömer Lekesiz / Bir Yol (Hece, sayı: 2, Şubat 1997), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), Ertuğrul Aydın / Tanpınar'da Hayat ve Şiir (Hece, Kasım 1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi-Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Ali Galip Yener / Virgül (sayı: 18, Nisan 1999), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Türkolojinin İlk Öğrencilerinden Şerif Öztürk: Tanpınar'ın Yeri Farklı, s. 19-20), Kitap-lık (Vesikalık bölümü, sayı: 40, Mart-Nisan 2000), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Tatyana Moran / Dün, Bugün (2000), Mustafa Kurt / Tan/Pınar Şiirler'in İzinde (Hece, sayı: 5, Şubat 2001) - Muhatabını Arayan Bir Mektup (Hece, Nisan 2001), İlyas Dirin / Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Edebiyat Anketlerine Verdiği Cevaplar-1 (Hece, Eylül 2001), Turan Alptekin / Ahmet Hamdi Tanpınar: Bir Kültür Bir İnsan (2001), Yahya Kemal (Cumhuriyet Kitap, 27.12.2001), Mücevherlerin Sırrı-Derlenmemiş Yazılar Anket ve Röportajlar / Ahmet Hamdi Tanpınar / Hazırlayanlar: İlyas Dirin, Turgay Anar, Şaban Özdemir / (Cumhuriyet Kitap, 31.1.2002), Ahmet Hamdi Tanpınar Özel Sayısı (Hece, sayı: 61, Ocak 2002; İçinde bibliyografya), Beşir Ayvazoğlu / Tanpınar ve Siyaset (Zaman, 10.3.2002), Tanpınar (Kanat dergisi, sayı: 9, Bahar 2002), Ümit Meriç / Ebediyetin Huzurunda Ahmet Hamdi Tanpınar (Selma Ümit Karışman ile birlikte, 2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Semih Gümüş / Puslu Ada (2002), Ali İhsan Kolcu / Zamana Düşen Çığlık - Tanpınar'ın Şiirinin Epistemolojik Temelleri & Tanpınar'ın Şiir Estetiği (2002), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), Ali İhsan Kolcu / Zamana Düşen Çığlık (2003), Berat Açıl / "Huzur"un Örtük Anlamları (Varlık, Şubat 2005), Necip Tosun / Yaralı Bilinç'te Müzik Zaman ve Rüya Estetiği: Ahmet Hamdi Tanpınar Öykücülüğü (Hececöykü, sayı: 10 Ağustos-Eylül 2005).

TANRIKORUR, Cinuçen

Besteci, araştırmacı (D. 1938, Fatih / İstanbul - Ö. 28 Haziran 2000). İtalyan Lisesi (1956), Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi) Yüksek Mimarlık Bölümü (1965) mezunu. Şehirci-mimar olarak 1965 yılından itibaren İmar ve İskan Bakanlığında sekiz yıl çalıştıktan sonra, 1973 yılında TRT Ankara Radyosu Türk Sanat Müziği Şubesi müdürlüğüne, 1981 yılında TRT Müzik Dairesi başkan vekilliğine getirildi. TRT'de yirmi yıl ud sanatçısı ve besteci olarak Türk Sanat Müziğine hizmet etti (1960-80). 1952 yılından itibaren dini ve din dışı çeşitli türlerde 328 söz ve saz eseri besteledi. Yurtiçi ve yurtdışında 1996 yılına kadar 127 sahne, radyo ve TV konseri verdi. 1959 yılından bu yana müzik üzerine Türkçe ile birlikte üç yabancı dilde çok sayıda makale yayımladı, konferans verdi, bildiri sundu.

İlk makalesi *"Siz Alaturka Sever misiniz?"*, 1959 yılında *Çağrı* dergisinde yayımlanmıştı. Makalelerini ayrıca *Otağ* (1959), *Çağrı* (1959), *Yelken* (1960), *Musiki Mecmuası* (1991-96), *Kubbealtı Akademi* (1976), *Milli Kültür* (1987), *Tarih ve Toplum* (1984), *Türk Edebiyatı* (1991), *TDV İslâm Ansiklopedisi*, *Töre* (1983), *Dergâh* (1993), *Son Baskı*, *Son Havadis*, *Dünya*, *Tercüman*, *Aksiyon* (1995-96) dergi, gazete ve ansiklopedilerinde yayımladı.

1973 yılında Pamukkale'de düzenlenen *Yavru Güvercin* beste yarışmasında birincilik ödülünü, Konya Turizm Derneğinin 1977 yılında düzenlediği Şevki Bey beste yarışmasında dokuz bestesi ile birincilik ödülünü, 1981 yılında Bayatiaraban Mevlevi Ayini bestesi ile Paris Lutece Akademisinin Altın Madalya ödülünü, 1970 TRT Kültür-Sanat-Bilim Ödülleri yarışmasında *Ud Metodu* adlı eseri ile de birincilik ödülünü kazandı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesiydi.

Cinuçen Tanrıkorur

ESERLERİ:

Ud Metodu (1970), *Çinuçen Tanrıkorur'un Hatıraları* (yay.haz. İsmail Kara, 2003), *Osmanlı Dönemi Türk Musikisi* (2004).

HAKKINDA: Beşir Ayvazoğlu / Titiz, Mükemmeliyetçi ve Müşkülpesent: Cinuçen Tanrıkorur (Defterimde Kırk Süret, 3.bas., 1999, s. 132-136), Şahin Emiroğlu / Cinuçen Tanrıkorur Hakka Yürüdü (Hece dergisi, sayı: 45, Eylül 2000), Sefa Kaplan / Sözü Söz Arasında - Çinuçen Tanrıkorur'un Hatıraları (2003).

Hüseyin Tanrıkulu

TANRIKULU, Hüseyin

Şair, yazar. 18 Mayıs 1946, Emirdağ / Afyon doğumlu. Osmanlı ilmiye sınıfına mensup bir aileden gelmektedir. İlk ve ortaöğrenimini memleketi olan Konya ile Afyon'daki okullarda tamamladı. İstanbul Yüksek Gazetecilik Okulu mezunu. Uzun yıllar yurtdışında kaldı. 1966 yılında başladığı gazetecilik mesleğinde kendini yenilemeye ve aşmaya çalışan bir çaba içinde oldu. TV yöneticiliği, program yapımcılığı görevleri üstlendi. 1994-99 yılları arasında Piribeyli (Konya) Belediye Başkanlığı yaptı. Bu görevi sırasında üç dönem Avrupa Konseyi Mahalli İdareler Meclisi üyeliğinde bulundu.

Hüseyin Tanrıkulu, 2000 yılı başlarında yeniden gazetecilik mesleğine döndü. 1970'li yıllarda bir roman yayımladı. Kendisini şair saymamakla birlikte, dostlarına hediye etmek üzere bir de şiir kitabı yayımladı.

ESERLERİ:

ROMAN: *At Arabası.*

ŞİİR: *Kır Çiçeği* (2000).

HAKKINDA: Hüseyin Tanrıkulu / Kır Çiçeği (2000).

Hamdullah Suphi Tanrıöver

TANRIÖVER, Hamdullah Suphi

Eğitimci, siyaset ve devlet adamı (D. 1885, İstanbul - Ö. 10 Haziran 1966). Maarif Nazırı A. Suphi Paşa'nın oğlu, ilk Maarif Nazırı A. Sami Paşa'nın torunudur. Galatasaray Lisesini bitirdikten (1904) sonra Ayasofya Rüştiyesi (ortaokul, 1908-10), Darülmuallimin (erkek öğretmen okulu, 1910-13) ve Darülfünün'da (İstanbul Üniversitesi) Fransızca, Türk edebiyatı, pedagoji dersleri hocalığı yaptı. Türk ve İslâm Güzel Sanatlar Kürsüsünü kurarak bu dersi okuttu (1913-20). Aynı dönemde Matbuat Umum Müdürlüğü yaptı. Son Osmanlı Meclisine Antalya'dan üye (milletvekili, 1920) seçildi. Birinci TBMM'ne Saruhan (Manisa) Milletvekili olarak katıldı, iki defa Millî Eğitim Bakanı (1920-21 ve 1925) olarak görev yaptı. 1946 ve 1950 seçimlerinde de iki kez milletvekili seçildi.

Tanrıöver; Türk Ocaklarının ku-

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER

ONA DAİR

Başımda mâtem-i hicrânı eyliyor iskât,
Bu bir sükûn-i münevver, bu meve-i rûh-i seher.
Bu saçların, gözü ru'yâya nakl eden lüzemât,
Bu işte rûhu hayalâta bağlayan teller.

Nazarlarında derin bir semâ-yı melı-tâbın
Düşündüren, düşünen bir vakte-i sükûneti var,
Ve her bakışta bu bir ihtisâs-ı bî tâbın
Eder sükûnunu kalbinde bir zaman bîdâr.

Ve bir tesâdüf-i cezâra karşı gözlerini
Bir ihtirâz perîşân içinde gizlerken,
Öper dudaklarının nâzıki-yi müskirini
Bir iştiyaak u perestişle gözlerim birden.

Meşâm-nevâz ü esîrisin, en rakik ezhâr
Nefeslerinde bırakmış bir ıtr-ı nâz ü hayâl;
Nefeslerin sanılır netha-yı riyâh-ı bahâr,
Revân eder dil-i aşkında bir havâ-yi visâl.

Nazarlarında bana tevdi-i rûh eder ba'zen,
İçinde bir güneşin lem'a-yı fuyûzâtı
Sarar muhabbetime bir ziyâ nevâzişten
Ve kalbimin uzanır lerziş-i münâcâtı.

Zaman olur ki bütün gölgelerle gaşy-i melâl,
Uzak bir ufka bakan bir nigâh ile mahzûn,
Sükûn içinde kalırsın. Fakat nedir ki bu hâl
Sesin durur, yine bir şeyler anlatır rûhun.

Ve ben semâya bakan bir nazarla mest-i hayâl,
Ulûvv-i hüsnüne bir ihtirâm ü takdisin
Lisân-ı aşkımı rûhumla eylerim isâl.
Cevâb olur buna meyl-i rükûdu gözlerinin.

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER

DELİK KİREMİT

(...) Yüz sene evvel tâ Tuna boylarına kadar bütün Balkanlarda Rumlardan başka kimse var mıydı? Yabancılar Türkiye'de başka Hıristiyan milletler olabileceğini büsbütün unutmuşlardı. Zaten devletimizin Avrupa'daki vilâyetlerine Rumeli ismini vermiş olması, vaktiyle onun da Balkanlarda başka millet fark etmediğini göstermez mi? Bu fikri en büyük bir sadakatle taşıyan ve herkesi hususiyle Balkan milletlerini ona inandırmak isteyen Rum Patrikhanesi'ydi. Elan, Bulgarlar, Sırplar bahusus Ulahlar arasında biz Rum'uz diye gezen, çok şaşkınlara tesadüf edersiniz. Siz o köylülere Rumca söyleyiniz, anlamazlar. Rumca olarak bütün bildikleri, ya iki, ya üç kelimedir. Fakat ısrar eder, inat eder, biz Rum'uz derler. Artık bu haller yavaş yavaş değişiyor. Rumların dün istedikleri ve bugün buldukları arasında, ne azîm bir fark var. Eski şark imparatorluğunu tesis edeceklerdi. Tuna kıyılarından Akdeniz sahillerine kadar inen, Anadolu içerilerine kadar yayılan saha dahilinde ne kadar Ortodoks milletler varsa hepsi birleşecek, Atina bu büyük Rum İmparatorluğunun payitaht-ı sanayi, İstanbul payitaht-ı siyaset, Kudüs-i Şerif payitaht-ı din olacaktı. Bu hayal, patrikhanenin gözü önünde, Bizans'ın eski sarayları gibi parça parça yıkıldı, harab oldu. Romanya ayrıldı, kendi başına bir hükümet teşkil etti. Sırbistan, o da ayrıldı. Sonra Bulgaristan ayrı bir hükümet, hatta ayrı bir kilise tesis etti. Şimdi en son olmak üzere, Rum kilisesinin en sadık müşterileri olan Ulahlar, onlar da bir vicdan-ı milli beslemeye ve ayrılmaya başlıyorlar. Biz istiyoruz ki Bulgarlar, Bulgar kalsın. Rumlar istiyor ki Bulgarlar, Sırplar, Arnavutlar, Ulahlar tekmil Rum olsun. Biz kendi lisanımızda ibadet etmek, ayinlerimizi kendi rahiplerimizle yapmak istedik, onlar, mutlak Cenâb-ı Hakk'a Rumca söyleyeceksiniz ve aranızda biz tavassut edeceğiz dediler.

Buraya gelirken, şimdi mevsimi olduğu için, kirazlarıyla kıpkırmızı duran, Prozenik köyünü görmüşsünüzdür, orada bizim bir kilisemiz, bir mektebimiz, Rumların da bir kilisesi bir mektebi var. Siz bu iki kiliseyi yan yana görseniz, kapıları, birbirini söven ağızlar, pencereleri, birbirine kin ve gazapla bakan gözler zannedersiniz ve her tarafta böyle... Bunun için dağlarda, çiftliklerde, değirmenlerde, hatta şehirlerin ortasında, hatta kilise kapılarında Rumlar bize düşmanlık ediyorlar...

Genç rahibin söyledikleri değil, asıl ketmettikleri hâlâ beni düşündürür. Mübahasemizin sonuna doğru, tabaksiz geniş bir fincanla bize taze bir kahve ikram ettiler. Dışarı →

çıktığım vakit memleket bana yabancı bir gözle bakıyordu. Her biri başka bir dava güden çeteler, kiliseler ve mekteplerle memleketin manevî kısmı bizden ayrılıp gidiyordu. Sonra her tarafta araziyi İslam beylerinin elinden satın alıyor, bizi topraktan da uzaklaştırıyorlardı.

Arada kilise, yani lisan yani milliyet mücadelatına en son dahil olan zavallı Ulahlardır. İhtiyarlarıyla konuşsanız, görürsünüz ki onlar nereden gelip nereye gittiklerini pek iyi bilmiyorlar, asıllarını düşündükleri vakit, ancak uzaktan uzağa rüyada görülmüş derin, şüpheli, karışık bir şey gibi, ihtiyar ninelerden, dedelerden, Roma isminde bir şehir istediklerini der-hâtır ediyorlar. Galiba vaktiyle oradan kalkıp buralara gelmişler. Aradan çok zamanlar geçmiş, o memleket neredeydi unutmuşlar. Şimdi var mı yok mu bilmiyorlar, şimalden cenuba kadar yeşillerin bütün ahengiyle boyanmış feyyaz ormanlarıyla havanın içinde dalgalanıp giden Pend silsilesinde, Tesalya'nın, Arnavutluk'un bütün yüksek dağlarında, iptidaî gözlerle vahşî tabiatı seyreden, rüzgârlara açık polat göğüsleriyle sürülerini güden bu altın yürekli, bu insanlmayacak derecede cesur adamlar, uzun bir müddet Rumların iğfaline uğramış, onların mekteplerine, kiliselerine paralarını, iktidârlarına kahramanlarını vermiş, kendi benliklerini diğer yabancı, büsbütün ayrı bir kavmin dâvâ-yı milliyeti ortasında terk ve feda etmişlerdi. Fakat şimdi yetişenlerle görüşünüz. Meselâ demin buradan çıkan mektepliye Makedonya'da Ulah meselesi ne haldedir, diye sorunuz. Bakınız size neler anlatır; dağların büklümlerinde kaybolmuş en küçük köylerden en büyük merkezlere kadar her köşede, her delikte ne kadar Ulah vardır; size birer birer tafsil edecek, yapılmış, yapılmak üzere, ileride yapılacak mektepleri, kiliseleri ayrı ayrı ta'dât edecek. Büyük ihtilâlin rüzgârı, Avrupa'da elimizde kalan en son topraklara da uğradı. Şimdi oradaki ormanın her dalından başka bir ses, bir sadâ-yi ihtiras, bir sadâ-yı şekva çıkıyor.

Rumeli'de yaşayan köylüler, Plevne etrafında Ruslara yardım eden Romanyalıların kim olduğunu merak ettikleri günden beri, Ulahlar Balkanların üst tarafında kendilerinin din ve kan kardeşleriyle meskûn bir memleket olduğunu öğrendiler. Bir Ulah ıdadisinde görüştüğüm on şekiz yaşında, çocuk denecek kadar genç bir hoca;

Bizim ağacımıza dolaşan kötü Rum sarmaşığım yılan doğrar gibi parça parça kesip atacağız, diyordu. Bizim en büyük düşmanımız üstümüze ateş ve demirle dolu çetelerini saldıran, adamlarımızı boğazlayarak, yetim ve fakir kalan çocuklarımızı kendi mekteplerine alarak Rumlaştıran Yunanistan değil, elindeki eski Yunan inciliyle lisanımıza tasallut eden Rum papazları, Rum patrikhanesidir...

Görüyorsunuz ki bunlar da ihtiras-ı millî ile kıvranıyor, yanıyorlar ve komşu milletlerin telkinâtı, kan ve barut dumanı kokan mesaisi günden güne daha had bir şekle giriyor. Yalnız benim evimde Koçana'da, Reji Müdürlüğü'nde bulunduğum zaman tutuğu hizmetçi Zoviçe bir hafta da üç defa tebdîl-i milliyet etti. Bir cuma günü evime Ulah olarak geldi. Salı akşamı yemekte sordum, Rum olduğunu söyledi. Kilisede senin baban Rum'du demişler, şahitler çıkmış, yeminler etmişler, cebini hoşnut etmişler, artık Rum oldu. İki gün sonra üç saat kadar izin aldı, bir yere gitti. Yüzü kıpkırmızı ove döndü. Anladım ki ehemmiyetli bir şey geçti, sen nesin diye sordum; artık ben Bulgar'ım dedi. Perşembe günü saat sekiz buçukta Bulgar olmuştu. Annesinin Bulgar olduğunu ispat etmişler, mahallesinden adamlar gelmiş, meclis kurulmuş ve çocuğunu meccanen Bulgar mektebine kabul etmişler, daha bilmem ne yapmışlar, o da Bulgar olmuş ve Bulgar kilisesinden başka bir kiliseye gümeyeceğine İncil-i Şerif üzerine yemin etmiş. (...)

(*Balkan Savaşı Hikâyeleri*, haz. Nesime Ceyhan, 2006)

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER

Hakkı Süha Gezgin

Bembeyaz saçlarından, gümüş sakaklarından sonra genç yüzü, kırlar içinde bir çiçek tazeliğini andırır. Kemer kemer yükselen kara kaşlarında hiç silinmez bir sorış vardır. Sanırsınız ki Hamdullah, herkesin ve her şeyin dış görünüşü altındaki gizli hakikatı sorup arıyor.

Işık ve mânâ dolu gözleri, bazen güzelliği, keskin ve yalçın bir hafe kor. Bu, belki de dik, sert çizgilerle sıçrayan kavgacı burnunun ifadesidir. Fakat böyledir. O kadar tatlı gülen, âhenkli konuşan, sese bir kucak sıcaklığı veren ağzı da, gergin hatlı bir çene ile biter ve bu bitiş insana katı ve keskin şeyler düşündürür.

Duruşu, oturuşu, yürüyüşü, bakışı ayrı ayrı yumuşak ve zarif olduğu halde, hepsi bir araya gelince, Hamdullah'a görünmez amma hissedilir yaylı bir ayrılık verirler.

Onu Ocak'ta tanıdım. Orada sevdim ve geçen zaman gönlümdeki bağın ipliklerini hafat yaptı.

Yalnız Hamdullah'ı yakından tanıyanlar, bilirler ki o, uyandırdığı muhabbeti denk bir sevgi ile karşılıyamaz. Bir orman üstüne yaldız gibi serpilen güneş, nasıl her yaprağı aynı ışık ve hararet bolluğuyla kucaklayamazsa, o da bütün kendini sevenlerin gönlünü alamaz.

Yanında bin kişiyi anmız. Hepsi için:

- Yavrum! der ve sesi aynı şelkatli akortla titrer.

Türk Ocağı'nın bir ateşgede oluşunu biraz da onun altmına borçluyuz. Bu mukaddes soy aşkını parlatanlar arasında, onun payı büyüktür.

Sevimli varlığı, genç ruhların muknatısı olmuştu. Üşenmez, yorulmaz, ye'se kapılmaz, bıkmaz, usanmazdı.

Çıplak, soğuk odalar, çok geçmeden milliyet aşkının nuriyle ısındı, sevgiyle döşendi. Samanlık seyran, viranc saray oldu.

Hamdullah'ı sonraları meb'us, vekil, sefir hüviyetleri içinde gördüm. Fakat bütün bunlar, nihayet birer kıyafet değişmesidir. Ne nazır koltuğu, ne sefirlik makamı Hamdullah'ın kendisine yeni bir varlık verdi. O, bunların hepsinden üstün olmasını bilmişti.

Onu andığımız vakit, gözümüzün önüne ve ruhumuzun içine hep o eski hayaliyle gelip yerleşir. Yaldızı dökülmeyen tarafı samatkâr cephesidir.

Hamdullah, bizde daha çok söz sanatının yaratıcısı olarak tanınır.

Feci-i Âti'nin değerli bir şairi idi. *Annemin Derdi* gibi gerçekten güzel, samimiyeti derinlik haline koyan şiirler yazmışı. Annesini bazen bir tek mısra ile canlandırırdı:

Yanımda başka bir akşam kadar hazin annem

Bizde galiba ilk madalyalı şair de odur. Fakat içli, duygulu mısralar, onu doyurmuyordu. Bir gün bu dinmeyen susayıştan Türklerin Demosten'i çıktı.

Rahmetli Ömer Naci'nin Acem tecvitli, mühalağalı, çırpınışlı hitabetinden sonra, onun aydınlık sesi, berrak ve menşurdan süzülmüş gibi renkli sözleri, bize gerçek hatibin ne demek olduğunu göstermişti. →

Hamdullah söylerken, biz kendi duygularımızın, kendi düşüncelerimizin söze sığdırıldığını, cümle kalıplarına dökülduğünü görüyor, zevkle kendimizden geçiyorduk.

Yukarıda işaret ettiğim büyük ve coşkun sevginin ilk kaynağı, işte bize verdiği bu zevktir. Ruhundan önce sanatını, kalbinden evvel yaratıcılığını görüp beğenmiştik.

Yaşıtlarım arasında ona imrenenler çoktu. Belki yüzlerce genç Hamdullah'ın sesiyle konuşmaya, Hamdullah'ın hareketlerini benimsemeye çalışırdı. Ona yaklaşmak uğrunda oldukça, taklit bile bize küçük görünmüyordu.

Türkçülüğün yayılmasında ilk hamleyi yapan Hamdullah, Büyük Millet Meclisi'nde de bu kuvvetinin öğünülecek izlerini bırakmıştır. Çerkes Ethem isyanından sonra, Millet Meclisi kürsüsünde saatlerce gürlediğini hatırlıyorum. Hamdullah o gün yarını görenlerin bayrağını açmış ve olgun ruhlardan kopan kasırgaların uğultusuyla haykırmıştı.

Onu dinlerken, içimden hiç silinmeyen bir derde uğradım. Parlak, derin, güzel sözleriyle ruhum kaynadıkça, kendi kendime:

- Yazık! derdim; yazık! Bu güzel şeyler, havanın boşluğunda eriyip gidiyor. Evet, çünkü Hamdullah bir Agora Sofist'i değildi. Hitabı, geçici heyecanlar uyandırmak ve kalabalığı herhangi bir yola sürüklemek manâsına almazdı. Söz'de o, eski hurufîlerin aşkını duyar, ağızda bir mihrap kutsiyeti sezerdi.

Evet, o yüzlerce nutuktan bugün ancak bir avuçluk şey kaldı. *Dağ Yolu* ve *Günebakan* ciltlerindeki birkaç yüz yaprak nedir? Otuz yılın Hamdullah'ını, bu kadarcık yere mi sığmış görecektik? Fakat kimbilir, dünya bu... Belki onu dinliyenler içinde not tutmuş olanlar vardır. Belki yarın bunlar el ele vererek tıpkı Demosten'le Çiçeron'un, Jores'in hayranları gibi emeklerini, notlarını ve hafızalarını birleştirerek *Dağ Yolu* ile *Günebakan*'a yeni ciltler katacaklardır.

(*Edebi Portreler*. 1997)

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER

GURBET GECELERİ

Uzak denizlere tenhâca gözlerim dalıyor,
Derin çöl akşamı üstünde sessiz alçalıyor;
Uzakta Ak Deniz'in veçd-i lâl ü tenhâsı
Ufukta çöllerin esrar-ı hüzn ü rüyası.
Bu çöllerin ilk akşamlarında güller erir;
Mesâ... bu ufk-ı sükûtun sükûn-i iffetidir...
Yavaş yavaş yine evlerde lâmbalar yanıyor...
Gönül, ipekli karanlıkta bir hayâl arıyor...
Odam, felâket-i zulmetle pür-memât ü guhâr,
Ne bir kadın eli, heyhât ne bir tebessüm var.
Odamda lâmbamı hep böyle kimseler yakmaz...
Teselli et beni ey zulmet... ey leyâl-i niyâz...
İçimde şimdi benim eski şerhalar kanıyor,
Yavaş yavaş uzak evlerde lambalar yanıyor...
Uzakta, tâ Nil'in üstünde zirveler nâ gâh
Beyazlaşıp şeb-i hücrâya doğru kasvet-i mâh...
Ziyâda hurmalar olmuştu bir hayâl-i serâb...
Ayın ziyâsını içmişti muhremiyyet-i âb.
Uzakta kafileler, kâr-bânlar, develer
Gündüz bir çayı ta'kib edip cenûba gider.
Dikenli bir yolun üstünde tozlu bir merkeb,
Semâda yolcuya yol gösteren hayâl-i zeheb..

Hamdullah Suphi Tanrıöver, Büyük Millet Meclisi'nin kurucusu olup, on sekiz yıl (1913-31) bu kuruluşun başkanlığını yaptı. Türk Ocakları kapatılınca (1931) elçilik görevi ile gönderildiği Bükreş'te uzun bir süre (1931-44) görev yaptı. Bu görevi sırasında Dobruca Basarabya köylerinde yaşayan Gagavuz Türkleri ile ilgilendi. Onlar için Türkçe öğreten okullar açılmasını, okulların bazı gereçlerini ve bazı öğrencilerin Türkiye'ye gelerek öğrenim görmelerini sağladı. Birinci Dünya Savaşı'ndaki Türk şehitleri için Bükreş'te bir Türk Mezarlığının kurulmasına katkısı oldu. Türkiye'ye döndükten sonra Demokrat Parti (DP) listesinden İstanbul Milletvekili olarak TBMM'de bulundu. Sonra DP'den ayrılarak Hürriyet Partisinden aday olarak katıldığı 1957 seçimini kayberek bir süre sonra politikadan çekildi. İstanbul'da Merkez Efendi Mezarlığında toprağa verildi.

Hamdullah Suphi Tanrıöver; tarihçi, fikir adamı, siyaset adamı idi. Bu üç kaynağı da yalnız bir ülkünün, Türklük şuurunun emrinde kullandı. Bütün ömrü, hangi yerde ve mevkide olursa olsun, aynı ülkünün savunması ile geçti. Hamdullah Suphi'nin ilk şiirleri Paris'te yayımlanan *Şurâyı Ümmet* gazetesinde çıkmıştı. Başyazarı olduğu *Davul* (1908-09) dergisinde mizah yazıları ve taşlamalar yayımladı. Fecri Âti edebiyat topluluğu ve ardından Millî Edebiyat akımı hareketine katıldı. Edebiyatımızın hitabet kolunda olduğu kadar fikri gelişmemizde de önemli bir kişi olarak yer alır. Türk Ocakları onun kurup geliştirdiği bir kültür ve fikir yuvasıydı. O, bunların yaşayıp gelişmesi için sürekli olarak çalışmış, ikinci açılışlarına da öncülük yapmıştı. Hitabet edebiyatımızla ilgili iki kitabı vardır. Bu konuyla ilgili olarak bu iki kitaptan başka eser de yoktur. Türk Ocaklarında yaptığı konuşmalarla tanındı. Edipliği yanında hâtipliği ile de ünlendi. TBMM'nin önemli hâtiplerindendir. Maarif vekili iken Mehmet Âkif'in *İstiklâl Marşı*'nı Meclis kürsüsünden ilk defa okumuş, Meclis tarafından ayakta alkışlanmıştı.

"Siyaset ve idare tarihimize ünlü adlar yetiştirmiş köklü bir ailedendir. Soyundan ve tarihimizden tevarüs ettiği değer hükümlerini, küçük yaşta başladığı Batılı öğrenim ve eğitim içinde kaybetmemiştir. O da, Halide Edip gibi, yerli geleneklerimizle Batı medeniyetini uzlaştıran bir terkibi kafasında ve kalbinde kolayca yapabilmiştir. Bu vasfıyla Hamdullah Suphi Tanrıöver, yurtdışında elçi olarak yalnız devleti değil bütün soylu gelenekleriyle Türk kültürünü de haysiyetle temsil etmiştir.

"Zarif adamdı. Türk nezâket ve terbiyesinin belki de aramızda son temsilcisi olmuştur. Güzeli, iyiyi, doğruyu söylemeye alışık ağzından, kaba değil, ahenksiz bir kelimenin çıkabilmiş olacağına ihtimal veremem." (Munis Faik Ozansoy)

ESERLERİ:

Dağyolu (konferans ve konuşmaları, 2 cilt, 1928-31), *Günebakan* (makaleler, 1929).

Kitaplarından Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun yaptığı seçmeler MEB tarafından yayımlandı (1971).

HAKKINDA: Mehmet Zeki / Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi (c. II, 1929),

Munis Faik Ozansoy / Hamdullah Suphi Tanrıöver (Hisar, Temmuz 1966), Mustafa Baydar / Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Anıları (1968), Muzaffer Uyguner / H. Suphi Tanrıöver ve Anıları (Hisar, Temmuz 1968), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-91 (1994), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

TANRIVERDİ, Ali Raci

Araştırmacı-yazar. 1923, Tarsus / İçel doğumlu. 1945'te Siyasal Bilgiler Okulu Maliye Bölümünü bitirdi. Maliye Bakanlığının çeşitli birimlerinde çalıştıktan sonra 1951'de istifa etti. Avukatlık ve mali müşavirlik yaptı.

ESERLERİ:

Avrupa Seyahat Notları ve Rehberi (1962), *İslâmiyet'te Hac Kılavuzu* (1964).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

TANRIVERDİ, Nazmi Alper

Şair. 24 Kasım 1944, Van doğumlu. Şiirlerinde Alperi mahlasını da kullandı. 1946 yılında ailesi ile birlikte Kütahya'ya yerleşti. İlk ve ortaöğrenimini burada yaptı. Eskişehir Teknikcr Okulu Makinc Bölümü mezunu. Bir süre devam ettiği Konya DMMA İnşaat Mühendisliği Bölümünü ekonomik nedenlerle yarım bıraktı (1970). Mesleğini 1975'te Almanya, 1995'te Amerika'da ve Kütahya TÜGSAŞ (1965-78) ile Adana'da Çukurova Grubu şirketlerinde (1980-93) başformen olarak çalışıp 1997'de emekliye ayrıldı. Çalışmalarını Manisa'da sürdürdü.

Şiir ve yazıları *Kütahya* (vilayet gazetesi, 1963-66), Manisa'da *Saruhan* (1999-2000-2001), *Yenigün* (2003), *Denge* (2003), *Hür Düşünce* (2004), Simav'da *Anadolu* (2004), *Belde* (2003), *Olay* (2003-2004),

Nazmi Alper Tanrıverdi

Burdur'da *Yenigün* (2003), *Devrek* (2003), Rize'de *Zümrüt* (2003), *Yeni Söke* (2001), *Söke Ekspres* (2003), *Hür Söz* (2003), *Yeni Kıroba* (2003), *Bakış* (2004), *Meydan* (2004), *Bizim Ece* gazetelerinde yayımlandı. 1999 yılından itibaren Manisa *Hür Işık* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Çok sayıda şiir dinletisine ve şiirle ilgili söyleşiye katıldı ve şiirlerine değişik antolojilerde yer verildi. Ayrıca müzik çalışmaları

NAZMİ ALPER TANRIVERDİ

BİR DENİZALTININ HAZİN ÖYKÜSÜ

4 Nisan 1953 tarihinin-benim hayatımda çok önemli bir yeri vardır. Henüz ilkokul 3. sınıfına giderken bu tarihte yaşanan bir deniz faciasını radyolardan saat saat dakika dakika, deniz'in 92 metre derinliğindeki 81 canın ölümle yaşam arasında verdikleri mücadeleye şahit olurken, hiç farkında olmadan yanlarında olduğumu ve o mücadeleyi küçücük bedenimle onlarla birlikte yaptığımı hatırlıyor, onları kurtaramamanın verdiği acıyla ağlıyordum.

İşte bu tarih böylesi bir acıyla belleğime kazınmış ve 50 yıldır bu acıyla yaşamışımdır. Bu faciamı hazin öyküsünü bir kez de sizlerle paylaşarak hem acımı hafifletmek, hem de bu olayı bilmeyen yeni kuşağa aktarmak ve bu vatana can veren şehitlerimizi bir kez daha yadetmek istedim.

1950 senesinde Türk Donanmasına katılan 1800 tonluk Dumlupınar Denizaltısı 4 Nisan 1953'de Çanakkale Boğazı'nı selamlıyordu. Köprü üstündeki 5 denizcimizle birlikte denizaltıda bulunan 86 denizcimiz yurda dönmenin sevinci ile baharı kokluyorlardı. Amaçları birün sevenlerine kavuşmak ve tabiatın canlandığı, çiçeklerin açtığı bu güzel bahar mevsimini onlarla birlikte doyasıya yaşamaktı. Her geçen dakika heyecanları artıyor, hasret şarkılarını unutup, vuslat şarkıları söylüyorlardı. Hepsi büyük bir neşe içinde nato bünyesinde yapılan tatbikatın yorgunluğunu atmış, Türk karasularına kavuşmanın mutluluğunu yaşayarak, kısa bir süre sonra da sevenleri ve bekleyenleriyle kucaklaşacakları anı nasıl süsleyeceklerini düşünüyorlardı.

Her şey çok güzeldi. Ta ki saat 02:15'e kadar. İşte ne olduysa o saatte oldu. Narabırnu açıklarında su üstünde seyreden denizaltının üstüne doğru koca bir karaltı bütün hızıyla geliyordu. Bir anda suya dalıp kurtulmak vardı ama mesafe o kadar yakın ve o karaltı o kadar hızlı geliyordu ki dalmak mümkün olmadı. O koca karaltı İsveç bandıralı bir yük gemisinden başkası değildi. NABOLAND adlı bu gemi bütün hızı ve ağırlığıyla Dumlupınar Denizaltı'mıza çarpmıştı.

İşte o anda; kurulan bütün güzel hayaller, o coşku ve neş'e boğazın serin sularına gömülüp gitmişti. Ortalık can pazarına dönmüş, köprü üstünde ki görevli 5 denizcimiz boğazın serin sularına atlamış, gecenin karanlığında bir taraftan canlarını kurtarma telaşı içindeyken, bir taraftan da kısa bir sürede denizin derinliklerine doğru yol alan denizaltındaki arkadaşlarını düşünüyorlardı. Kaza haberi alınır alınmaz kurtarma çalışmaları başlamış, ilk etapta su üstünde ölümle pençeleşen beş denizcimiz kurtarılmış, 72 saat süren ve o günkü teknoloji ile sürdürülen kurtarma çalışmaları maalesef sonuçsuz kalmıştı.

Zaman geçtikçe oksijenleri azalıyor, yaşama şansları kalmıyordu. Telsiz anonslarıyla çok az oksijenlerinin kaldığını ve artık ölüme hazır olduklarını söylüyorlardı. Bir an geride bıraktıklarının acı hıçkırıkları çınladı kulaklarında. Sanki denizin 92 metre dibinde değiller de, onların gözyaşı okyanusunda hissettiler kendilerini. Yapılacak birşey yoktu artık. Türk Milleti'ne ve geride bıraktıkları yakınlarına bir mesaj olarak son kez seslenıyorlardı telsizle ...

"Bizler için sakın ağlamayın. Bizler birer şehit olarak bu vatanı sizlere emanet ediyoruz. Onu gözünüz gibi bakın. VATAN SAĞOLSUN" sözleriyle hayatlarını noktalamışlardır. Bu kahraman 81 Mehmetçiğimizi 50 yıl önce bugün kendi sularımızda şehit vermiştik.

Bu vesile ile hem onları, hem de bizlere bu toprakları kanlarıyla sulayıp, canlarını vererek vatan yapan tüm şehitlerimizi bir kez daha minnet ve şükranla anıyor, Allah'ın rahmeti ve mağfireti üzerlerine olsun diyerek, gönlümüzdeki sevgi yumağıyla işlediğimiz vatan aşkıyla renklendirdiğimiz rengarenk çelenkleri MANİSA'dan ÇANAKKALE BOĞAZI'nın Narabırnu açıklarına gönderiyoruz. Ruhlarınız şadolsun yüce şahitlerimiz.

(*Manisa'da Denge Haber*, 4.4.2003)

yaptı. İLESAM, Kütahya Şiir Sevenler Derneği üyesidir.

"Nazmi Alper, Türk Halk şiirine has unsurları zaman zaman şekil yönüyle, fakat daha çok muhteva ve söyleyiş bakımından sürdüren bir günümüz şairidir... O bir yönüyle Karacaoğlan'ın günümüzdeki bir devamı, bir yönüyle de Mehmet Akif'in sosyal hayata ayna tutan bir takipçisidir." (Ünal Şencl)

ESERLERİ (Şiir):

Seher Yelleri (1999), *Hep Sırılsıklam* (2003).

HAKKINDA: Belde (17.8.2002), İsa Kayacan / Scher Yelleri (Yeni Söke, 31 Mayıs 2003), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003), Abdülkadir Güler / Nazmi Alper Tanrıverdi ve Sırılsıklam Şiirler (Söke Ekspres gazetesi, 5 Ocak 2004), Yeni Gün (21.9.2005).

TANRIVERDİ, Remzi

Şair, araştırmacı. 1 Ocak 1965, Dibek köyü / Lice / Diyarbakır doğumlu. İlkokula Lice'de Gazi İlkokulunda başladı, Diyarbakır'da devam etti. Ortaokul öğrenimini Atatürk Ortaokulunda, lise öğrenimini Ticaret Lisesinde tamamladı. 1983-87 yıllarında Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okudu. 1987 yılında buradaki öğrenimini yarım bırakarak, Avusturya'ya gitti. 1988 yılında Viyana Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesine kayıt yaptırdı ve siyasal bilimler, sosyoloji ve felsefe okudu. 1995 yılında *"Türkiye Örneğinde Yerel Yönetimler"* konulu tezi ile mezun oldu. 1996 yılında yine aynı üniversitenin Siyasal Bilimler Fakültesinde doktora programına başladı ve 2000 yılında *"Türkiye'de Kürt Sorunu ve Siyasal Çözüm Perspektifleri"* konulu çalışma ile eğitimini tamamladı.

1996-97 öğretim yılında Viyana'da Meslek Edindirme Enstitüsünde sosyal bilimler dersleri verdi. 1998-2000'de Viyana'da bir özel pedagoji merkezinde çalıştı. 2000-02 yılları arasında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programları Kurumu (UNDP), Gap Bölge İdaresi (GAP-BKİ) ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonunun (TESK) ortaklaşa yürüttükleri *"Kentsel Enformal Sektörde İstihdamın ve İş gücü Potansiyelinin Geliştirilmesi"* projesinin koordinatörlüğünü yaptı. *Aşkın Menziline Girerken* (1997) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (C. 4, 2003).

TANSEL, Fevziye Abdullah

Edebiyat tarihçisi (D. 23 Şubat 1912, Muş - Ö. 4 Ağustos 1988, Ankara). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1934) mezunu. Konya Kız Öğretmen Okulu ve Ankara Atatürk Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı (1936-63). Önce Gazi Eğitim Enstitüsünde, sonra da Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1964) öğretim üyesi olarak çalıştı.

Edebiyat hayatına Balıkesir'de yayımlanan *Türk Dili* dergisinde çıkan *"Baharda Kar"* (16 Eylül 1929) adlı şiiriyle girdi. Lise öğrenciliği yıllarından itibaren *Ülkü* ve *Muhit* dergilerinde şiirleri yayımlandı (1937). Daha sonra edebiyat tarihi araştırmalarına yöneldi. Çeşitli ansiklopedilere maddeler yazdı, dergilerde makale ve incelemeler yayımladı. 1984 yılında Dil Kurumu üyeliğine seçildi. Türk ilim, kültür ve sanatına hizmetleri nedeniyle Türkiye Yazarlar Birliğinin 1984 Üstün Hizmet Ödülünü Münevver Ayaşlı ile birlikte aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Duyuşlar* (Fevziye A. Erinç imzasıyla, 1935).

İNCELEME: *Mehmed Akif / Hayatı ve Eserleri* (1945; eklerle 1973), *Hususi Mektuplarına Göre Namık Kemal ve Abdülhak Hamid* (1949), *Türk İslâm Edebiyatı* (2 cilt, 1967), *İstiklal Harbinde Mücahit Kadınlarımız* (1988).

ANTOLOJİ: *Çocuklar İçin Dinî Şiirler* (1961), *Tanzimat Devri Edebiyatında Dinî Şiirler* (1962), *Servet-i Fünün ve Son Devrin Edebiyatında Dinî Şiirler* (1962), *Ömer Seyfettin'in Şiirleri* (1972).

HAKKINDA: Mehmet İsmet Binark / Fevziye Abdullah Tansel Bibliyografyası (N. Semercioğlu ile, 1975), Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

TANSEL, Oğuz

Şair, halkbilimci, çocuk edebiyatçısı (D. 15 Şubat 1915, Meyre köyü / Bozkır / Konya - Ö. 30 Ekim 1994, Ankara). Çocuk edebiyatçısı Ülkün Tansel'in babasıdır. İstanbul'da Davutpaşa Ortaokulu ve Pertevniyal Lisesini (1934) bitirdikten sonra yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı. Fakülteyi bitirmeden yeterlilik sınavını vererek öğretmen oldu (1938). Akhisar, Eskişehir, Amasya, Konya ortaokul ve liselerinde öğretmen ve yönetici olarak çalıştı, 1969 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Edebiyatçılar Derneği Onur Üyesi, Türkiye Yazarlar Sendikası üyesiydi. Mezarı Ankara'da Karşıyaka mezarlığındadır.

Oğuz Tansel

İlk şiiri 1937 yılında *Servet-i Fünün* dergisinde, ilk yazısı ise 1938'de *Halk Bilgisi Haberleri*'nde yayımlandı. *Servet-i fünün* ve *Varlık* dergilerinde çıkmaya başlayan şiirlerini hece ölçüsüyle yazdı. Sonraki şiir ve yazıları *Varlık, Kaynak, Yeditepe, Şairler Yaprağı, Dost, Güney, Kıyı, Türk Dili* dergilerinde yer aldı. 1947 yılından sonraki şiirlerini serbest koşukla yazdı. ABD'li Prof. Dr. Bruce Reiprich tarafından bestelenen şiirleri 1994-96 yıllarında ABD ve Türkiye'de seslendirildi. W. Eberhard ile Pertev Naili Boratav'ın yayımladığı *"Typen Turkischer Volksmaarchen"* adlı kataloğa verdiği kırk yedi masal tipi ile bu esere en geniş katkıyı sağlayan araştırmacı oldu.

Konya Lisesinde öğrenciyken öğretmeni Pertev Naili Boratav'ın yönlendirmesiyle bilimsel araştırmalara yöneldi. Gerek mesleği gerekse özel gayretleriyle dolaştığı yerlerden derlediği masallarla Türk folklor ve edebiyatına katkılarda bulundu. Şiirleri İngilizce, Almanca, Flemenkçe ve Koreceye; masalları da Almancaya

REMZİ TANRIVERDİ

FERHATIN AĞITI

Sonsuz suların birinden geliyorum
Avuçlarımda deniz kızlarının kokusu
Hüznümü büyütmedim yaşımı
sormadıysa da dalgalar
Sen gene bir yer yap kıyılarında
bu gece

İlk kez yalnız değilim desem de
Yine bir söz kat hazarla sohbetime
Suların derinliğine inanmıyorum
Oysa ben sekerek geçerdim suları
Kekik kokulu vadilerde
Suların derinliğine inanmıyorum

Hangi aşkın be(r) deliyiz kardeşler
Önce dağlar delindi anılar dirildi
Sonra ateş delindi yalnızlık eridi
Şimdi sular delindi bizi biz etti
Vazgeçtik gülün kardeşi olmaktan
Hey
Hey sevgililer

OĞUZ TANSEL

MAYKU

Aylardan kiraz ayı
Gözlerime uyku girmez oldu
Karanlıkların ürpermesi dolar
içime
Yüreğime ateş düştü Mayku.

İğde dallarından altınlar yağar
Testisi omuzunda, belinde eli
Kırlangıçların sevinci eteklerinde
Sevince dağlar dillenmeli

Burda taş olmuş gelinler kızlar
"Ayrılık var bir yandan"
dudaklarında
Salla saçlarını öldür beni
Aklımı bıraktım suları

Bahar sabahlarının tatlı yağmuru
Sendedir mânaların en güzeli
Ay akşamladı gözlerinde.

OĞUZ TANSEL

KAVAK AĞACI

İlk ışık saygıyla selâmlar dallarını,
Başın ufuklar ötesinde güler.
Rüzgârların dilinden yaprak
yaprak anlarsın,
Üstünde sevgisi cıvıl cıvıl serçeler.

İnsanlara örnek duruşun,
Uzak diyarlardan selâm getirir
leylek
Tavında toprak gibi gücün yeter
yaza, kışa
Bizimkinden başka, aydın
dünyan gerçek.

Yer yüzünün süsü, onuru
Işıl ışıl türkü söyler toprağa gölgen.
En temizi sevgilerin en arısı
Çalışanların hayatına yakın
düşüncen.

Vücudun çelik gibi kavak ağacı
Seni kucaklamak gelir içimden.
Topraklarında biriniz bin olsun,
Bütün iyi dilekler yürekten.

ve Azeri Türkçesine çevrildi. *Allı ile Fırfırı* (1976) adlı eseriyle 1977 Türk Dil Kurumu Çocuk Yazını Yarışması Ödülünü kazandı. 1950-55 yıllarında Konya Öğretmen Derneği yöneticiliği de yapan Tansel; Konya'da ilk resim, fotoğraf, şiir sergisinin öncülüğünü de yapmış, sonraki yıllarda üne kavuşan birçok ressamımızın ilk sergilerini organize etmişti.

"Oğuz Tansel'in şiirine eğildiğimizde, onu, halk kültürü geleneğinden yararlanma alanında birinci kategoride yer alan ozanlar izleğine dahil edebiliriz. Alışılagelmiş biçimleri kırarak oluşturduğu söylemiyle ikinci grupta, toplumsal kimliği ve şiirlerindeki ana eksene eğildiğimizde de toplumcu gerçekçi kuşak içerisinde görebiliriz. Tüm bu genel özelliklerin yanı sıra Tansel, hiçbir kategoriye dahil edilemeyecek farklılıklara, kuşağının ozanlarından ayrılan yapısal özelliklere sahip bir şiirin ozanı olarak görüldüğünde anlaşılabilir. Kuşkusuz, yaşadığı dönemin izleklerinden de büsbütün soyutlayabilmek olanaksızdır. (...)

"Örgütçü yanı güçlü, önderlik nitelikleri üstün bir kimliğe sahiptir. Türkiye İşçi Partisinin Konya'da örgütlenmesi ve 1961 seçimlerinde parlamentoya temsilci göndermesinde Tansel'in çabaları görmezlikten gelinemez. Ayrıca, Konya Öğretmenler Derneğinin kurucusu ve aktif çalışanları içerisinde yer alması, diğer mesleki örgütlerde görevler üstlenmesi de Tansel'in duyarlığını yansıtır. Buna bir de dönemin önde gelen siyaset insanlarıyla ilişkisi eklenirse vurgulamam daha kolay anlaşılır sanırım. Örneğin, bütün bir Türk toplumcu siyasetinde ağırlığını hissettiren Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın soyadı, Tansel'in isim babalığıyla verilmiştir. Siyasete bu kadar yakın, siyasette bu kadar etkindir ama, şiirine gelindiğinde, politik argümanları bir ince iş işçisi titizliğiyle ayıklamayı bilebilmiştir. (...)

"Oğuz Tansel'in şiirlerini besleyen kaynaklara eğildiğimizde, masalların önemli bir yer tuttuğunu görürüz. Onun masal derlemeciliği ve bu masalları yeniden işlemedeki ustalığı şairliğiyle birleşince, halk damarı zengin, söz işçiliği güçlü bir şiir ortaya çıkıyor. 1962 yılında yayımlanan ikinci şiir kitabı Gözünü Sevdiğim ise Tansel'in toplumsal duyarlığı daha bir yoğunlaştırdığı şiirlerinden oluşuyor. Kuşkusuz bunda 1960'lı yılların toplumsal/siyasal ortamının da etkisi vardır. Gözünü Sevdiğim'de bir başka belirgin özellikse, giderek, Savrulmayı Bekleyen Harman'daki saydam bir şiirden, öykülemeye dayalı ve olay eksenine kurgulu şiire kayışıtır. İnsan ögesi her iki kitabında ana eksendir. Ancak Savrulmayı Bekleyen Harman'da içselleştirilmiş insansal duyum, giderek Gözünü Sevdiğim'de insan kahramanlar ya da şahıs ekseninde belirginleşir." (Metin Turan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Savrulmayı Bekleyen Harman* (1953), *Gözünü Sevdiğim* (1962), *Bektaşi Dedikleri* (manzum, Bektaşi fıkraları, Metin Eloğlu ile, 1970), *Sarıkız Yolu* (toplu şiirleri, 1986), *Dağı Öpmeler* (Orhan Taylan'ın desenleriyle, 1999).

MASAL: *Altı Kardeşler* (1959), *Yedi Devler* (1962), *Üç Kızlar* (1963), *Mavi Gelin* (1966), *Allı ile Furfırı* (1976), *Çobanla Bey Kızı* (1985), *Konuşan Balıkla Yalnız Kız* (1985).

HAKKINDA: Kemal Ateş / Oğuz Tansel'le Söyleşi (Türk Dili, Haziran 1978), Remzi Inanç / Çatal Yüreklim (Bilim ve Sanat, Haziran 1988), Metin Turan / Üç Kanatlı Masal Kuşu: Oğuz Tansel (21 yazarın görüşleri, 1996), Şinasi Özdenoğlu / D. Özden, A.F. Bilir ve Oğuz Tansel'den Üç Güzel Kitap (Cumhuriyet Kitap, 19 Aralık 1996), Ali Osman Öztürk / Oğuz Tansel'in Masal ve Şiirlerinde Mavinin Gizemi (Çalı, Kültür Sanat Dergisi, Oğuz Tansel Özel Sayısı, Ekim 1997), Ülkün Tansel / Torosların Gözünü Budaktan Esirgemeyen Ozanı: Oğuz Tansel (Folklor ve Edebiyat, Kış 1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 7.10.1999), İsmet Kemal Karadayı / Aramızda Olmayan Oğuz Tansel'in Son Şiirleri: Dağı Öpmeler (Cumhuriyet Kitap, 28.10.1999), Ali Osman Öztürk / Oğuz Tansel'de Sevgi ve Hoşgörünün Sınırları (Çalı, Kültür, Sanat Dergisi, Mayıs-Haziran 2001), Ali Osman Öztürk / Oğuz Tansel'de sevgi ve hoşgörünün sınırları - Seyit Küçükbezirci / Emeğini Konya'ya adamış bir aydın - Ali Osman Öztürk / Oğuz Tansel'in masal ve şiirlerinde mavinin gizemi - Üç Kanatlı Masal Kuşu - Oğuz Tansel (Cumhuriyet Kitap, 31.1.2002), Oğuz Tansel Özel Bölümü (Folklor Edebiyat, cilt 9, sayı 33, 2003), Metin Turan / Oğuz Tansel ve Şiiri - Kültür ve Kimlik Ekseninde Türk Edebiyatı, 2004).

TANSEL, Selâhattin

Eğitimci, yazar (D. 1908, Gebze / Kocaeli - ?). 1929'da İstanbul Muallim Mektebi (1929) ile Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1942) mezunu. Doktorasını aynı fakültede tamamladı (1945). Gebze, Yozgat, Merzifon, Ankara lise ve ilkokullarında tarih-coğrafya öğretmenliği, MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğünde şube müdürlüğü, Gazi Eğitim Enstitüsünde tarih öğretmenliği, Harp Okulunda siyasi tarih öğretmenliği, MEB Talim ve Terbiye Dairesi üyeliği yaptı.

ESERLERİ:

100 Fıkra 100 Tarih, Fatih Sultan Mehmed'in Askeri ve Siyasi Faaliyeti, Siyasi Tarih Notları.

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum, Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

Ülkün Tansel

TANSEL, Ülkün

Çocuk edebiyatı yazarı. 18 Nisan 1941, İstanbul doğumlu. Şair ve yazar Oğuz Tansel'in oğludur. Talas Amerikan Ortaokulu, Tarsus Amerikan Koleji ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü (1964) mezunu. Maden yüksek mühendisi olarak çeşitli kentlerdeki şirketlerde otuz yıl çalıştı. Emekliye ayrıldıktan sonra çok sayıda dünya yazarından kitap çevirileri yaptı. Şiirleri ve yazıları, 1966'dan itibaren *Dost, Yön, Yeditepe, Anadolu Ekini* dergilerinde yayımlandı. 1979 Dünya Çocuk Yılı dolayısı ile Kültür Bakanlığının açtığı yarışmada *Işık Ülkesinde* adlı çocuk romanına başarı ödülü verildi. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ÇOCUK ROMANI: *Işık Ülkesinde* (1980), *Ali ile Manoli* (1982).

ÇEVİRİ: *Anadolu'da Büyük İsyan 1591-1611* (William J. Griswold'dan, 2000), *Orta Doğu Mutfak Kültürleri* (Sami Zubaida - Richard Tapper'dan, 2000), *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Taşra Toplumu-Musul 1540-1834* (D.R. Khoury'den, 2003), *Sanat, Kültür ve Mutfak* (P.P. Bober'den, 2003), *İnsan Düşüncesinde Yerküre* (D. R. Oldroyd'dan, 2004), *Osmanlı Dünyası ve Avrupa 1300-1700* (D. Gofmann'dan, 2004), *Fosiller* (P. D. Tailor'dan, 2004), *Volkanlar* (S. V. Rose'dan, 2004), *Ahlâk Oyunları - 1540-1541 Osmanlı'da Ayntab Mahkemesi ve Toplumsal Cinsiyet* (Leslie Peirce'den, 2005).

HAKKINDA: Selim İleri / Bir Yarışmanın Ardından (Cumhuriyet, 26.9.1979), Çocuk Romanı Dalında (Milliyet, 14.9.1979).

TANSU, Samih Nafiz

Gazeteci-yazar (D. 6 Şubat 1906, Köprülü / Makedonya – Ö. 1976, İstanbul). Babası Manastır Komutanı Muhlis Paşa'nın yaveri Yüzbaşı Abdurrahman Nafiz Bey'dir. Çocukluğu Rumeli'nin muhtelif şehirlerinde geçti. Balkan Savaşı'ndan sonra ailesi İstanbul'a göç etti. Öğrenimine, Üsküdar-Paşakapısı'ndaki Fıstıklı İlkokulunda başladı. Daha sonra İstanbul Sultanisine (lise) geçti. İlk sınıftan son sınıfa kadar ilk, orta ve Lise öğrenimini orada yaparak 1925 yılında mezun oldu. İstanbul Darülfünun (Üniversite) Edebiyat ve Hukuk şubelerine aynı zamanda devam etti. Tarih-Coğrafya Bölümü sınavını verdi ve 1928'de Hukuk Şubesinden mezun oldu.

Öğretmenliğe İzmir Muallim Mektebinde başladı. Sonra Ankara Liscsine tarih öğretmeni ve müdür yardımcısı oldu. 1934'te İstanbul Kabataş Lisesine nakledildi ve aynı zamanda Boğaziçi Lisesinde ders verdi. İzmir'e bulunduğu yıllarda *Vakit* ve *Son Saat* gazetelerinin İzmir muhabirliğini yaptı. Çalışmalarını Ankara'da muhabirlik ve yazarlık yaparak sürdürdü.

Samih Nafiz Tansu

İstanbul'a dönünce *Tasvir-i Efkâr, Vatan* ve sonra *Cumhuriyet* gazetelerinde çalıştı. İtalya'ya gittiği zaman *Cumhuriyet*'in Roma muhabirliğini de yaptı. Millî Eğitim Bakanlığı onu, sanat tarihi alanında uzmanlık eğitimi alması için İtalya'ya Roma Üniversitesine gönderdi. 1947'den 1949'a kadar iki yıl Roma Üniversitesinde yüksek lisans yaptı. 1949-51'e kadar da sanat tarihi doktorası sınıflarına devam etti. Çeşitli fırsatlardan faydalanarak Avrupa'nın hemen her tarafını gezip gördü. Son yıllarında Rusya'ya ve Japonya'ya gitti. Bu gezi izlenimleri ile çeşitli yazıları sırasıyla *Milliyet, Cumhuriyet, Yeni Sabah, Dünya, Son Havadis* ve *Tercüman* gazetelerinde çıktı.

ESERLERİ:

İki Devrin Perde Arkası - Bebekte Akşam Oldu, Şeyhşamil, Hazret-i Muhammed'in Hayatı, Reformların Sonu.

TANSU, Ziya

Gazeteci-yazar. 25 Temmuz 1922, Safranbolu / Karabük doğumlu. Hava Harp Okulunu bitirdikten (1942) sonra bir süre hava subayı olarak (1943-44) çeşitli görevlerde bulundu. Askerlikten ayrılarak *Vatan, Tan, Tasvir-i Efkâr, Akşam* gazetelerinde çalıştı (1944-46). Kurduğu *Demokrat Postası* gazetesini yönetti (1946-50). Kömür ticareti ile uğraştı (1950-53). 1954 yılından itibaren, kurduğu İKA Haber Ajansını yönetti. İstanbul ve Ankara Gazeteciler Cemiyetleri tarafından kendisine çeşitli ödüller verildi. TÜSİAD Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti üyeliğinde bulundu.

ESERLERİ:

İnönü, Çakmak ve Bayar'la Neler Konuştum (1947), *AP'deki Kırmız Oyların Nedenleri* (1970).

TANSUĞ, Sezer

Yazar (D. 8 Temmuz 1930, Erzurum - Ö. 17 Mart 1998, İstanbul). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü (1953) mezunu. Amerika'da müzecilik stajı yaptı. Ayasofya Müzesine bağlı Bizans Enstitüsünde çalıştı (1960-75). Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve İstanbul Güzel Sanatlar Akademisine bağlı Sinema-TV Enstitüsünde öğretim üyeliği yaptı.1982'de bu son görevinden emekliye ayrıldı. Son dönemlerinde *Zaman* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı.

Sezer Tansuğ'un resim elçştirileri *Yelken, Yeni Dergi, Yeditepe, Yeni Ufuklar, Ataç, Dost, Vatan, Cumhuriyet, Yeni Ortam, Güneş, Yeni Yüzyıl, Zaman, Gergedan, Argos, Milliyet Sanat, İzlenim, Köken, Sanat Çevresi, Antik Dekor, Türkiye Defteri* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Çizgi filmler ve kısa metrajlı filmler yaptı. Ölümünden önce kendisinin kurduğu Sezer Tansuğ Sanat Vakfı adına bir ödül düzenlendi.

ESERLERİ:

Şenliknâme Düzeni (1961), *Fertname* (1968), *Resim Sanatının Tarihi* (1972), *Oknâme* (1973), *Resim Kılavuzu* (1973), *Sanata Yaklaşım* (1976), *Beş Gerçekçi Türk Ressamı* (1976), *Sanatın Dili* (1976), *Türkiye'de Sanatın Batılılaşmasında Frenklerin Sözde Katkısı ve Toplumsal Ekonomik Koşulların Gerçek Etkinliği* (1976), *İnsan ve Sanat* (1982), *Herkes İçin Sanat* (1982), *Örneklerle Türk Resim ve Heykel Sanatı* (Görsel, Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, c. VI, 1982), *Karşıtı Aramak* (1982), *Sürrealizm Sanat Ansiklopedisi* (R. Passeron'dan çeviri, 1982), *Sanatın Görsel Dili* (1985), *Çağdaş Türk Sanatı* (1986), *İnsan ve Sanat* (1987), *Türk Resminde YeniDönem* (1988), *Ressam Halil Paşa* (1994), *66 Kare Geleneksel Kültüre Çağdaş Yorum* (1994), *Gelenek Işığında Çağdaş Sanat* (1996), *Çağdaş Türk Sanatına Temel Yaklaşımlar* (1997).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansik-

SEZER TANSUĞ

SANAT EĞİTİMİNDE GRAFİK HEGEMONYASI

Tüketimin geniş ölçüde teşvik edildiği bir ekonomik sistem içinde reklam sektörünün önem kazanıp genişlemesi doğal görünüyor. Bu sektöre hizmet veren grafik tasarım alım da, güzel sanatlar fakültelerinin en gözde dalları haline gelebiliyorlar. Bunun çok iyi bir gelişme olduğu söylenebilir mi? Bizim kanımızca söylenemez. Çünkü grafik tasarım dalının hegemonyası, resim ve heykel gibi yoğun bir duyarlılık sürecine gereksinim duyulan ve gerek desen, gerekse temel sanat tasarımı çerçevesinde etkinliği amaçlanan asıl eğitim hedeflerini çaptan düşürmeye bile başlıyor. Uzun yıllar Paris'te yaşadıktan sonra, bir kaç yıl önce İstanbul'da vefat eden rahmetli ressam Hakkı Anlı'nın bu konuyla ilgili çarpıcı bir teshiti vardı. Hakkı Anlı, eskiden grafik tasarımcılarının ressamlara özendiklerini, şimdilerde ise ressamların grafik tasarımcılarına özenmeye başladıklarını söylüyordu. Ticaret ve endüstri alanındaki üretici oluşumlara tasarım ve dizayn alanlarında hizmet vermek üzere kurulan Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunun, bu alandaki deneyimlerin kısa bir süre içinde resim alanına kaydırılan bir ortam oluşturmasına gelince, bunun anlamı da hem sanat pazarının yavan beğeni ve talep düzeyine kolay intibak etmek, hem de "grafiker ve benzeri şahsiyetlerden" kurtulmak şeklinde özetlenebilirdi. Aym ortamda seramikçilerin kısa zamanda heykelci kesilmelerine de bundan başka bir anlam verilemezdi.

Sanayi-i Nefisenin devamını oluşturan Devlet Güzel Sanatlar akademisinde ise, resim ve heykel eğitimi tarihsel sanat iradesi ve sürekliliğin bilincinden yoksun olarak kendini yenileyemediği için, kolaylıkla bir fakülte standardına indirgenivermiş ve bununla birlikte yoğunlaşan avangardlık kompleksleri ile grafikerler arasındaki işbirliği de dikkat çekici bir mahiyet kazandı. Zaten bu süreçin başlangıcı Akademi döneminin sonuna da belirlenmişti.

Güzel sanatlar eğitimi, önce 1883'de kurulan Sanayi-i Nefise mektebi, sonra devlet güzel sanatlar akademisi ve daha sonraları güzel sanatlar fakültelerine dönüşen bir evrim süreci içinde hep devletin üstlendiği bir alan olma özelliğini koruyordu. Ankara'da kurulan özel Bilkent Üniversitesinde sanat eğitimiyle ilgili bir fakültenin oluşumundan bu yana, bu alanda da özelleşme sürecine girildi denebilir. Ancak yukarda belirttiğimiz "tüketim ekonomisine dönük grafik tasarım etkinliği" bu fakülteye de hemen egemen oluverdi. Belirtildiğine göre zengin aileler bile, çocukları ressam ya da heykeltraş olacak diye, bir özel üniversite külfetini sırtlamaktan kaçınıyor. Grafik eğitimi ise, günün mesleği denecek çeşitten ve buna elbette cevaz var. Fakat Bilkent'teki fakültenin en büyük şansı, grafik bölümünün başında Amerika'da heykel eğitimi gördükten sonra, Türkiye'de ve yurt dışında açtığı sergilerle kendini yüksek sanatsal düzeyde kanıtlamış bir heykelcinin yönetimi altında olması. Grafik tasarımın hegemonyasına karşı, Bilkent Üniversitesi Erdağ Aksel çaresini bulmuş görünüyor. Bilgisayar teknolojisine bihakkın vakıf, üstelik internet bağlantısı ile bilgi ve iletişim işlevlerinde kararlı bir yönetici, bir ana sanat dalı başkanının, Hakkı Anlı'nın vurguladığı süreci yeniden tersine çevirip, grafik tasarımcılarını resmin ve heykelin duyarlılığına özendirme misyonuna bile sahip çıkacağı düşünülebilir. Erdağ Aksel'in ileri, uygar ülkelerin tarihsel kültürlerine ne ölçüde duyarlı olduklarının bilinciyle, grafik tasarım bölümünü geçmişteki Osmanlı minyatür sanatının anıtsallığı ve gerçekçiliği ile yüz yüze getirmek istemesi de aynı bağlamda bir etkinlik arayışının ifadesi olmaktan uzak değildir.

Kısa bir Ankara ziyaretinin eğlenceli sürprizi ise, yolculuk edilen otobüs şirketinin çıkardığı iki aylık dergide, bir resim sanatçısı ile ilgili bir yazınıza rastlamamız oldu. Yazımıza rastladık, ama adınıza rastlayamadık. Üstelik yazının başlığı olarak ressamın adı bile yanlış yazılmış, yanılmıyorsak bir spor yazarının adı ile karıştırılmıştı. Buraya kadarı pek önemli değil, asıl ilginç olan yanı dergimin kapak içindeki ikazı idi: izin alınmaksızın dergimizden hiç bir yazı alınamaz ve iktibas edilemez, deniyor. Bunu iyi ki yazmışlar, hiç olmazsa bir başkasının daha kullanmasından kurtulmuş oluyoruz.

(*Gelenek Işığında Çağdaş Sanat*, 1997)

lopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

TANYER, Turan

Hukukçu, yazar. 14 Mayıs 1949, Kuşadası / Aydın doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da yaptı ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Fakülte öğrenciliği yıllarında *Barış*, *Yeni Ulus*, *Ankara*, *Politika* gazetelerinde muhabir olarak çalıştı. Ankara Sinematek Derneği yönetiminde bulundu. *Yankı* ve *Özgür İnsan* gibi bazı dergilerde sinema yazıları yazdı. Gazeteciliği bıraktıktan sonra bir süre serbest avukat olarak çalıştı. Daha sonra devlet memuru oldu ve Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumundan emekliye ayrıldı. Ankara'da yayımlanan *Siyah Beyaz* ve *Günlük Haber* gazetelerinde Tevfik Doğan imzası ile köşe yazıları yazdı. Bazı incelemelcri *Tombak* ile *Koleksiyon* gibi popüler dergilcrde yayımlandı. Yaşamını serbest avukatlık yaparak sürdürdü. *Taş Mektep* (2005) adlı bir kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Tansel E. Tüzel / Ankara'nın İlk Lisesi (Radikal Kitap, 9.9.2005)

TANYILDIZ, Ali

Hukukçu, şair. 1943, Ötgünlü köyü / Manavgat / Antalya doğumlu. İlkokulu Şarkikaraağaç'ın Gedikli köyünde, ortaokulu Şarkikaraağaç'ta, liseyi Isparta Şehit Ali İhsan Kalmaz Lisesinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Çalışmalarını Isparta Barosuna bağlı serbest avukat olarak sürdürdü.

Şiirlerinden başka bir romanı ve araştırmaları da olan Tanyıldız, ayrıca gezip gördüğü Moldavya izlenimlerini de yazdı. Bu ülkedeki okul kitaplarında metinleri ve şiirleri yer aldı. Şiirleri, 1991 yılında Eskişehir'de düzenlcnen Uluslararası Yunus Emre Sevgi Yılı Yarışmasında mansiyonla ödüllendirildi.

"Tanyıldız, Toros yaylalarından aldığı solukla, yetiştiği ve yaşadığı kültürel ortamın etkisiyle, yüzyıllar ötesinden gelen, geleneksel halk edebiyatının imkanlarıyla pekiştirip, besleyerek "Yetmiş iki millete aynı gözle bakan" Anadolu erenlerinden Yunus Emre'mizi ve onun insani bildirisini yeniden hatırlatıyor bize. Son dönem şiirlerine baktığımızda da dildeki duruşuyla, temiz ve duru Türkçemizin gücünü görüyoruz onun dizelerinde." (Veysel Gültaş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ay Batınca Gel* (1991), *Suya Düşen Kürek* (2002).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Honamlı Yörükleri* (1990).

GEZİ: *Gagauzlarla* (1996).

ROMAN: *Pepe* (1999).

HAKKINDA: Ispartalı Halk Ozanları (Kültür ve Sanat Dergisi, sayı: 22), Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

Cahit Tanyol

TANYOL, Cahit

Şair ve yazar, sosyolog (D. 1914, Nizip / Gaziantep - Ö. 2001, İstanbul). Şair ve çevirmen Tuğrul Tanyol'un babasıdır. Nizip Cumhuriyet İlkokulu (1926), Adana Öğretmen Okulu (1931), Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1935), İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü (1944) mezunuTürkçe, edebiyat ve felsefe öğretmeni olarak Yozgat Lisesi (1936), Çorum Ortaokulu (1937), İzmir Tilkilik Ortaokulu (1938-40), İstanbul Eyüp Ortaokulu (1940-44), Taksim ve Haydarpaşa liselerinde (1945) görev yaptı. 1944'te *"Schopenhauer'da Ahlâkın Temeli"* adlı tezi ile yüksek lisansını bitirdi ve 1946 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine sosyoloji asistanı olarak girdi. *"Haz ve Elemin Ahlâkta Yeri"* adlı çalışmasıyla (1949) doktorasını tamamladı ve *"Örf ve Adetler Sosyolojisi Açısından Sanat ve Ahlâk"* adlı takdim tezi ile (1953) doçent, 1961 yılında profesör oldu. Öğretim üyeliği ile birlikte 1972-82 yılları arasında Sosyoloji Enstitüsü Müdürlüğü ve bölüm başkanlığı yaparak emekliye ayrıldı.

Cahit Tanyol, üniversitedeki görevi sırasında bilimsel yetersizliklerini ileri sürerek, Turhan Yörükân ile Ayda Yörükân adlı iki asistanın üniversiteden ihracını istemişti. Bunun üzerine bu iki asistan da bir bildiri yayımlayarak, Tanyol'un bilimsel yetersizliğini ileri sürdüler. İddialar basında yankı bulunca olay bir çatışma düzlemine taşınarak yazarlar arasında uzun süre tartışma konusu oldu. Olay, Türkiye Büyük Millet Meclisine kadar intikal etti.

Tanyol'un *"Gurup, Taşbaşta Akşam"* başlıklı ilk şiirleri İsmail Habip Sevük'ün Adana Maarif Eminiiken çıkardığı *Maarif Mecmuası*'nda yer aldı. Şiir ve yazıları, 1928 yılından 1932 yılına kadar *Servet-i Fünün, Yenilik, İçtihat;* sonraları *Aramak, Varlık, Değirmen* (1942-44, 12 sayı), *Akademi, İnsan, Aile Küçük Dergi, Yeni İnsan, Yön, Hisar, Realite, Türk Yurdu* dergilerinde yayımlandı. *Yeni Sabah, Cumhuriyet, Milliyet, Son Telgraf, Güneş* sürekli olarak yazdığı gazetelerdir. Fransızca ve Türkçe yayımlanan *Realite* dergisinde çıkan *Seyahate Davet* adlı şiiriyle birincilik kazandı. 1957 yılından itibaren İngiltere, Fransa ve İspanya'yı gezip gördü. Bu ülkelerde düzenlenen uluslararası sosyoloji kongrelerine katıldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Türk Sosyolojisi Derneği, Yahya Kemal'i Sevenler Derneği, Turing Kulübü üyesiydi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kuruluş ve Fetih Destanı* (1969), *Son Liman* (bütün şiirle-

CAHİT TANYOL

FİRAR

Hani şu güz yağmuru altında,
Neylesem, netsem.
Uyuşup bulutlarla
Başımı alıp gitsem..

Geri dönmek korkusu
Kalsın içimde yeter...

Hani yirmibir yaşımın aydınlığında,
İçimde hicreti bütün kuşların.
Yola düşsem.
Dert biter, kaygı biter, iş biter...

(*Hisar*, Temmuz 1953)

CAHİT TANYOL

İLK GÖZAĞRISI

Yıl 1931, yaş onyedi,
Bir küçük kız sevdim Çukurova'da,
Adı Elifeydi,
İlk aşkım, ilk sevgilim,
Dokunsam solacakmış gibi gelirdi bana.
Tutuşur, tutuşurdu elim.

Bir bahar sabahı, mayısın yedisinde
Bir oyun oynamıştık çocuksu
Dilberler Sekisi'nde
Ne benim aklıma geldi bir şey,
Ne onun.

Takıldık büyülü ağlarına,
"Of derdim var" oyununun.
Menekşeydi onun adı,
Devedikenıydi benimki.
Bir doyumsuz uçuştur aşkların ilki
Tek söz geçmedi aramızda aşka dair
Tek düşünce yoktu içimizde aşktan öte

Bir yakınmada düğümlendi bütün gönül öykümüz,
Evlere, damlara yakıştırmazdım onu
Mayıs akşamlarının sert kokulu
Çiçeklerine karışır, düş olurdu.
Bir Elife'm vardı dağlarda gezer,
Bulutlarda yürür,
İçimde gülüş olurdu.

Gece çökünce pencereme
Uzakta Toros dağları
Ve gökte yıldızlar
Ay altında
Gönlümüzce bir evren kurulurdu.

Ne zaman anılarla kalsam yapayalnız
Görünür düşlerimin aynasında bu küçük kız
Alır götürür beni uzaklara
Yıllar geçivermiş kendi bildiğine
Akan suya vurulmuyor gem
Gençlik günlerimin ilk gözağrısı.

Elife'm şimdi nerde,
Yaşıyor mu bilmem?
Bu gönül özleminden habersiz.

Fakat şimdi baraj sularının altında kalan ıssız,
Ağacın gölgesinde
Ürkek ve sokulgan bana bakıyor hâlâ,
Zamanı durduran bu küçük kız.

CAHİT TANYOL'LA BİR KONUŞMA

Suat Uzer

1 — Bugünkü Türk şiiri hakkındaki fikriniz nedir?

«Önce bu sualı hangi yönden soruyorsunuz, bunu belirtmek lâzım. Çünkü her devrin kendine mahsus bir şiir anlayışı ve güzel telâkkisi var. Zihni ölçülerimizi, bilhassa değerler sahasında, bir çağın içtimaî hayatından tamamiyle ayırmak güçtür. Bugünkü şiirin bir çok problemleri var. Şair gerek kendi iç hayatına ve gerekse içtimaî realitelere daha yakından ve daha samimi bakmasını biliyor. Eskiler, (Bununla Tanzimat'tan bu yana edebiyatımızı kastediyorum) realiteye az çok bir kartpostaldan bakarlardı veya Divan Edebiyatımızda olduğu gibi kelimelerin hünerine sığınırlardı. Ben şiirin bir dil hüneri olduğuna kani değilim. Şiir bir gerçeğin, bir yaşanmış halin ifadesidir. Yalnız bu gerçek sözü yanlış anlaşılmasın. Şiir gerçeğin peşinde olmakla beraber, gerçeği ön plâna alan fikirlerin dışındadır. Çünkü gerçek dahi olsa her peşin fikir sanata zarar verir. Sanat, peşin fikirden nefret eder, fikri beraberinde getirir. Bizim bugünkü şiirimiz doktriner temayüller dışında bir takım gerçeklere inanıyor. O, vezinden, kafiyeden ve diğer söz sanatlarından ziyade; sanatkârın ruhundaki realite duygusuna varmak istiyor, öyle sanıyorum ki halk şiiri müstesna, şiirde ilk defa çıplak samimiyeti yeni şiirde buluyoruz.

Şüphesiz burada Yahya Kemal'in hakkını inkâr etmemek lâzım. Şiirimize bütün olarak ilk hakiki lirizmi getiren odur. Lirizm diyorum, bunu deyiş ve duyuşta samimiliğin karşılığı olarak kullanıyorum. Yahya Kemal'den önceki şiir samimi değildi. Daha doğrusu şair fikrinde olmadan bazan samimi olurdu. Onların bu samimiyeti umumiyetle santimantalizmin hududunu aşmaz. Santimantalizm, aslında yapmacık olanın, duyulmamış olanın ifadesidir. Şair duymasa bile duymuş görünmeye çalışır. Bugünkü şiir samimilik gayretinden ziyade duyulmuş olanın ifadesine çalışıyor. Şüphesiz bunu asırlarca yapmacık bir dilin içinde gerçekleştirmek güçtü. Son nesli halk deyimlerine sürükleyen dildeki sadeleşme temayülünden ziyade duyuları söze olduğu gibi aktarmak ihtiyacıdır. Eski kitap dilimiz onlara modası geçmiş bir kalem efendisi gibi ağır geliyor.

Bununla beraber, bugünkü şiir bütün imkân ve değerlerini ortaya atmış değildir. Yeni bir hayat, anlayışının başlangıcındayız. Hayata bu yeni bakış tarzımız, lâubaleliklere karşı tavrımızı değiştirmektedir. Bundan önceki şiirde bir alaturkalık vardı. Batı düşüncelerini dahi kendi kalıbına sokmadan rahat edemiyordu. Kendi kalıbına derken burada yerli kalıbı değil, alaturka kalıbı kastediyorum. Alaturka kalıp, bir realite değil, bir zihniyettir. Bu zihniyet fizik âleme olduğu gibi, değerler âlemine de bir hadis ve tefsir zaviyesinden bakar. Bugünkü şiirimiz bu zihniyetten tamamiyle uzaklaşmışsır. Gerçi teker teker ele alınınca ortada otorite olmuş değerler bulmak güçtür. Fakat amatör şairler arasında dahi eskilerin mahiren bulabildikleri güzellikler vardır. Bunlar, önümde bir mısra dahi söyleyememiş olan fikrem bey kadar dahi gösterişli değildirler. Buna rağmen, her neslin şiirlerinden bir antoloji yapılsaydı, öyle sanıyorum ki bugünkü şiir bir hayli ağır basacaktı.

2 — Nesrimizin bugünkü gidişini nasıl buluyorsunuz, hikâye ve roman için ne dersiniz?

Şiir için söylediklerimi nesir için de tekrarlamak mümkündür. Türkçe hakiki sesini genç neslin küçük hikâyelerinde buldu dersem üstatlar gücenmesin. Bir Sait Faik, son nesilden sayılmamakla beraber, Servetiftinun hikâyecilerinin hayal dahi edemeyeceği bir Türkçe ile konuşuyor. Hele son zamanlarda birkaç hikâyesini okuduğum Yûsuf O. Bener'in kaleminde Türkçe kıvrak, neşeli, muzip, velhasıl ruhun bütün temayüllerini ifade eden bir güzelliğe sahip. O bazı gençlerin yaptığı gibi Nurullah Ataç'ın yapmacık ve yavan deyiş tarzını taklit etmiyor. Bu arada Tarık Buğra'yı, Haldun Taner'i zikretmemek haksızlık olur. Tarık Buğra hikâyelerinde içtimaî gerçeği ifade etmek için hiç bir bayağılığa sapmak lüzumunu duymuyor.

Yeni nesil roman sahasında henüz kendisini kabul ettirmiş hikâyelere büyük Türk romanının ilk müjdecileri gözü ile bakmak yanlış olmaz kanaatindeyim.

3 — Sanatın cemiyet içindeki rolü size göre ne olmalıdır, sanatkârın cemiyet içindeki yeri nedir?

Sanatın cemiyet içindeki rolü sözünden onun bir içtimaî vazifesi olduğu mu kastediliyor? Hiç bir sanat eseri, cemiyet içinde belli bir vazifenin hizmetinde olduğunu aklına getirmez. Bununla beraber gerçek sanat cemiyete tesir eder. Fakat burada cemiyet deyince neyi anlamak lâzım? Cemiyet müşahhas bir şey değildir. Ona, bir kıymetler manzumesi diyebiliriz. Cemiyetin kıymetler manzumesi ise, günün aktüel cereyanlarının üstünde ve dışında bir nizam kurar. Sanat, işte bu nizam içinde bir role sahiptir. İlk çıkışında en yadırganan eserler dahi, eğer bakiki bir sanat değeri taşıyorlarsa, sonradan içtimaî kıymetler içinde yer alırlar. Yalnız sanatın cemiyette pratik ahlâk nevinden bir rol oynadığı iddia edilemez.

Düşüncemi daha açık söylemek için meseleyi şu tarzda da ele alabiliriz. Sanatın cemiyet içinde, oynadığı rolden onun faydası mı kastediliyor? Son zamanlarda bir şair bu bayat münakaşayı yeniden diriltmek için bir hayli cehd sarf etmektedir. Gerçi sanat faydasız ve bazılarının zannettiği gibi bir oyun değildir. Fakat burada fayda kelimesinden ne anlamak lâzım?

Eğer bundan fayda gayesi gütmek kastediliyorsa, bu sanatı bir başka kıymetin emrine vermek olur. Sanat faydalıdır, tıpkı ahlâk nasıl faydalı ise. Fakat ahlâk fayda gayesi güttüğü zaman artık ahlâk olamaz. Ahlâkın mahiyeti fayda gayesi gütmeden, faydalı olmayı icabettirir. Onun karakteri hasbîliktir. Sanat da tıpkı ahlâk gibi hasbîdir. Nasıl ahlâk hasbî olduğu nisbette faydalı ise, aynı şeyi sanat için de söyleyebiliriz. Sanatın faydasız olduğunu ileri sürenler umumiyetle onun bu hasbî karakterini yanlış bir tefsire tâbi tutmuşlardır, ve bu yanlış tefsirin karşısında sanatın fayda gayesi güttüğü iddiası yine yanlış olarak ortaya çıkmıştır. Sanat faydalıdır, fakat fayda gayesi gütmez.

4 — Bizde neden münekkit yetişmiyor, tenkit sahamızın zayıflığını neye bağlıyorsunuz?

Niçin böyle bir sual sorduğunuzu anlayamadım. Ben tenkit sahasının zayıflığına kani değilim. Her iyi sanatkâr aynı zamanda kendi neslinin tenkidini de birlikte getirir. Fakat bizde tenkit deyince bir takım profesyonel yazarların sanat üzerindeki gevezelikleri kastediliyor. Filân adam münekkiddir demek kadar komik bir fikir olamaz. Meselâ; küçük sanatlarda bir kunduracı, bir de kundura münekkidi diye bir şey düşünmek ne kadar gülünçtür. Bir terzi bir kunduracı için düşünülmesi abes olan münekkit tipi, niçin sanat için abes olmasın? Bir dostum, bu cinsten sanat tufeylilerini «Bal vermeyen eşek arılarına» benzetirdi. Bence bizdeki münekkit tipinin en iyi tarifi budur.

5 — Yeni çalışmalarınız hakkında bilgi verir misiniz?

Sanat ve ahlâk münasebetini» adında telif bir kitabım bitmek üzeredir. Sanatın, ahlâkî ve diğer içtimaî değerlerle öteki münasebeti eserin ağırlık noktasını teşkil etmektedir.

Yahya Kemal, adlı bir kitap hazırlamaktayım. Ayrıca muhtelif gazete ve dergilerde çıkmış yazılarımdan bazılarını ve şiirlerimi kitap halinde toplamak istiyorum.

(*Hisar*, 1.4.1953)

ri, 1992), *Düş Yorgunu* (tüm şiirleri, 2001).

DENEME-İNCELEME: *Örf ve Adetler Sosyolojisi Bakımından Sanat ve Ahlâk* (1952), *Sosyal Ahlâk - Laik Ahlâka Giriş* (1960), *Sosyolojik Açıdan Din-Ahlâk-Laiklik ve Politika Üzerine Diyaloglar* (1970), *Atatürk ve Halkçılık* (1982), *Türk Edebiyatında Yahya Kemal* (1985), *Türk Edebiyatında Yahya Kemal* (1985), *Laiklik ve İrtica* (1989), *Çankaya Dramı* (1990), *Türklerle Kürtler* (1993), *Schopenhauer'da Ahlâk Felsefesi* (1998), *Neden Türban Şeriat ve İrtica* (2002), *Hoca Kadri Efendi'nin Parlamentosu* (2003).

HAKKINDA: Bedii Faik / Üniversite'de Skandal (Dünya, 31.3.1963), Bedii Faik / Üniversite'de Skandal!... (Dünya, 1.4.1963), İstanbul Üniversitesinde Büyük Bir Skandal (Yeni İstanbul, 1.4.1963), İstanbul Üniversitesinde Skandal (Yeni İstanbul, 2.4.1963), Emil Galip Sandalcı / Edebiyat Fakültesinde Skandal (Yeni Sabah, 2.4.1963), Esin Talu / Kimlere Profesör Diyoruz? (Akşam, 3.4.1963), Tarık Buğra / Ciddi Bir Konu Oldu (Yeni İstanbul, 4.4.1963), Bedii Faik / Üniversite Bu Adamın Çiftliği midir? (Dünya, 4.4.1963), Sabiha Deren / Çizmeden Yukarı Çıkmayın Bakalım... (Yeni İstanbul, 6.4.1963), Tarık Buğra / Atatürk'ü Kurtarmak (Yeni İstanbul, 6.4.1963), Tarık Buğra / Atatürkçülere (Yeni İstanbul, 7.4.1963), Profesör (Dünya, 29.4.1963), Cahit Tanyol / Çürümüş Ahlâk (Cumhuriyet, 5.4.1963), Zavallı Profesör (Yeni İstanbul, 7.4.1963), Tarık Buğra / "Çürümüş Ahlâk" (Yeni İstanbul, 8.4.1963), Esin Talu / Palavracı Âlim (Akşam, 10.4.1963), Sabiha Deren / Sen Daha Orada mısın? (Yeni Sabah, 13.4.1963), Cahit Tanyol / İki Kadro (Cumhuriyet, 19.4.1963), Sabiha Deren / Cesarete Bakın (Yeni İstanbul, 22.4.1963), Ayda Yörükân – Turhan Yörükân / Cahit Tanyol'un "Not"una Cevap (Cumhuriyet, 11.5.1963), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Turhan Yörükân – Ayda Yörükân / Üniversitede İlim ve Ahlâk – Cahit Tanyol ve Sosyoloji (yay. haz. Ali Birinci, 2003).

TUĞRUL TANYOL

BAKINCA

bakınca bir ıssızlık oluyor birden
üşüyorum, kollarımdan tut, önümü ilikle, yollara sal
bir sabah vakti, akşamın gölgesi, kavrulan güneş, ah!
göğsümden dökülen sırların yerini kim dolduruyor

ta tepede, uykusuzluktan deliren bir ağaç oluyor
ben ona bakıyorum, o beni gözlüyor, bütün bir gece
evlerin bacalarından fışkırıyor dumanlar içinde
kendi iskeletini kusan bir ölü gibi,
kalbim uzak bir yoldan geçiyor ağır adımlarla

yalnızım, saatin kollan derin bir vadiyi gösteriyor
ay tepelerin ardını, kavaklar uzak bir ürperişi
bir anne çocuğunu gösteriyor hiç öpmeden terk ettiği
geniş bir zamanın içinde kaybolmuş gibi
gelecek geçmişi gösteriyor
geçmiş hiçliği

oysa bir kraldım, tozların ve yıldızların
bir kum gibi kaynadığı gecede yüzüme baktım
gençliğim, güzelliğim, gururum, inançlarım
sonra bir akşam oturup usulca yalnızlığımı yaktım
külün dostluğu, kavrulunca beden
bir köpüğün eteklerinde uzayan dar ve karanlık maden

şimdi uçuşan ne kaldı? dibine çöktükçe azalan tortu
yüzünü esirgeyen orman, sır, ayna, gümüş kakmalı kutu
avuçlarında derinleştikçe kapanan yol
karanlık tılsım, durmadan büyüyen su
bir sesin rüzgârda dağılırken yanan kokusu

her şey farklı saatinde uyanmış, her şey:
bir canın parçalanışından ardakalan uğultu

(Sudaki Anka, 1990)

TANYOL, Sadık

Şair. 1946, Prizren / Kosova doğumlu. İlk ve ortaokuldan sonra Prizren Öğretmen Okulunu bitirerek Mamıya köyünde öğretmenlik yapmaya başladı. 1945'te Priştine Hukuk Fakültesini bitirerek Prizren'e yargıç olarak atandı. Bir süre de aynı yerde savcı yardımcılığı yaptı. Çalışmalarını avukatlık yaparak sürdürdü. *Akan Zamana Şiir* (1991) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000).

Tuğrul Tanyol

TANYOL, Tuğrul

Şair, çevirmen. 14 Ocak 1953, İstanbul doğumlu. Şair ve yazar Prof. Dr. Cahit Tanyol'un oğludur. Moda İlkokulu (1963), Saint Joseph (1968) ile Kabataş Erkek Lisesi (1972) ve Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (1977) mezunu. Doktorasını *"Kültür Kişilik Kuramları"* başlıklı tez çalışmasıyla İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde (1980) yaptı. Çalışma hayatına aynı yıl Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde asistan olarak başladı. Öğretim üyeliği görevini aynı üniversitede doçent ve profesör olarak sürdürdü.

İlk şiiri *Yeni İnsan* dergisinde yayımlanmıştı (1970). Şiir ve yazıları daha sonra *Varlık, Somut, Türkiye Yazıları*, Adnan Özer ve Haydar Ergülen'le çıkardığı *Üç Çiçek* (1983), Mehmet Müfit ve Metin Celal'le çıkardığı *Poetika* (1985) dergilerinde yer aldı. 1980 yılında Sanat Emeği Dergisi Şiir Ödülünü, ikinci kitabı *Ağustos Dehlizleri* ile (1985) Behçet Necatigil Şiir Ödülünü kazandı. Türkiye Yazarlar Derneği (1995-96 dönemi ikinci başkan) ve PEN Yazarlar Derneği üyesidir.

"Birbirine sıkı örgülerle örülmüş imgelerle şiirini kuran Tanyol'un şiirinin asıl özelliği de bence imgeye dayanması. Kimi zaman düşsel resimler çizen ancak asıl özelliğini, renkleri, kokuları, nesneleri ve şeyleri bazan iki üç duyuya, bazan da daha çoğu-

na göndererek oluşturan bu imgeler, uyak bolluğu, sesin ve ritmin yardımıyla ahenkli bir birlik oluşturur." (Metin Cengiz)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Elinden Tutun Günü* (1983), *Ağustos Dehlizleri* (1985), *Sudaki Anka* (1990), *Oda Müziği* (1992), *İhanet Perisinin Soğuk Sarayı* (1995), *Toplu Şiirleri 1971-1995* (1997), *Büyü Bitti* (2000).

ÇEVİRİ: *Yeniden Çarmıha Gerilen İsa* (N. Kazancakis'ten, 1982), *Kötü Saatte* (G. G. Marquez'den, 1987), *Bir Üçkâğıtçının Anıları* (S. Guitry'den, 1991), *Kahvehane Şiirleri* (R. Mc Kane'den, Selahattin Özpalapıyıklar'la birlikte, 1994), *Kılıçtan Keskin Dudaklar* (V. Aleixandre'dan, 1996).

DENEME: *Şiir Sanatı Sorunları* (1985).

HAKKINDA: Metin Cengiz / Tuğrul Tanyol'un İmge Dünyası (Sombahar, sayı: 2, Kasım-Aralık 1990), Evren Erem / Söyleşi - Orhan Kahyaoğlu / Görsellik, Sembol ve İmgenin Çakıştığı Nokta: Tuğrul Tanyol Şiiri (Sombahar, sayı: 11, Mayıs-Haziran 1992), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), Hayriye Ünal / Tuğrul Tanyol'un Şiiri (Dergâh, Mayıs 1998), Ş. Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (2000).

TUĞRUL TANYOL

KARANFİL BAHÇESİ

Karanfillerle tutuşan bahçede
Sesin kristal ışıltısıyla soyunurdu
Bir eski düşten arda kalan,
Saatlerimize yelkovan kuşları taşırdı
O ince ve kızıl kumları
Güneşin batmadığı bir ülkeden

Karanfillerle tutuşan bahçede
Denize ulaşan gözlerimizdi
Yıkık bir kıyıyı onaran ak dalgalarla
Ki köpük, birleşen dudaklarımızda
Çağrıdayan bir bulut parçasıydı

Sesin bir kristal tınlamasıyla
Çağırırdı en uzak mavilikleri
Rüzgâr şaşırıp dağılırdı saçlarında
Karanfillerle tutuşan bahçede
Örtünmeyi unuturdu zaman

Karanfillerle tutuşan bahçede
Avuçlarımızı ışık parçalarıyla
dolduran
Güneş miydi, sevgi mi yoksa
gençliğimiz
Yemyeşil yapraklara uzanmış
sereserpe
Göğsünde bir karat çırpınışı.

(Elinden Tutun Günü, 1983)

TANYOLAÇ, Tevfik

Şair (D. 1897, Rakka / Halep - Ö. 1975, İstanbul). Tam adı Tevfik Abdurrahman Tanyolaç'tır. Tevfik A. Tanyolaç imzasını da kullandı. Kırklareli İdadisi (lise) ve Bahriye Mektebi (Deniz Harp Okulu) mezunu. Birinci Dünya Savaşı'nda geçirdiği bir kazada yaralandığı için harp malulü olarak emekliye ayrıldı. Savaştan sonra İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Diş Hekimliği Bölümünü bitirerek dişçilik yaptı.

Kırklareli'nde çıkardığı *Yeşil Işık* gazetesinde sürekli yazılar yayımladı. Şiir ve yazılarında kahramanlık duyguları önemli yer tutar. Edebî çalışmalarının yanı sıra biyoloji, sağlık bilgisi ve koruyucu hekimlik konularında ders kitapları vardır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yüce ve Çiçekleri* (küçüklere şiirler, 1937), *Dalgalarla Engine* (?), *Gönül Bahçelerinden* (1953), *Atamızı Anarken* (1953), *Hürriyetleri İçin Döğüşen Milletlere Bir Türk Malul Gazisinin Andacıdır* (1956), *27 Mayıs İnkılabı* (1960), *Kıbrıs'ta Kanlı Bayram* (1964).

ARAŞTIRMA: *Kaç Kişi Kaldık* (1960), *Gerçek Bir Kahraman* (1964).

PİYES (manzum): *Kelkit'in Doğuşu* (1945).

ÖYKÜ (manzum): *Rüzgâr ve Delioğlan* (1963).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998).

TANYU, Hikmet

Şair ve yazar (D. 1918, Ankara - Ö. 1995). Tam adı Hikmet Tanyu Çivicioğlu'dur. Babası Kayserili Çivicioğullarından, subay olarak Kurtuluş Savaşı'na da katılan Mehmet Nuri Bey'dir. Ankara Üniversitesi DTCF Felsefe Bölümü mezunu. 3 Mayıs 1944'te "Irkçılık-Turancılık" davasında tutuklanarak altı ay Tophane Cezaevindeki bir hücrede hapis yattı. Altı ay sonra Sıkıyönetim Mahkemesinde yargılanarak beraat etti.

İlâhiyat Fakültesi dekanlığı ve Dinler Tarihi Kürsüsü başkanlığı görevlerinde de bulunan Prof. Dr. Hikmet Tanyu'nun Türkçü ve milliyetçi dergiler başta olmak üzere çeşitli yayın organlarında çok sayıda makalesi yayımlandı.

BAŞLICA ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler, Yehova Şahitleri, Türkçülük ve Gerçek Demokrasi.*

ŞİİR: *İnsan ve Dünya, Cihan İçinde Bir Cihan.*

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

TAPLAMACIOĞLU, Mehmet

Din sosyoloğu, hukukçu (D. 1912, Urfa - Ö.?). Tam adı Mehmet Nevzat'tır. 1934'te Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu)'ni bitirdi. Brüksel Üniversitesi İktisat Fakültesinde mali iktisat öğrenimi gördü. Adliye ve Hariciye bakanlıklarında çalıştıktan sonra 1944'te Barcelona Konsolosluğunda görevlendirildi. Bu görevde iken Barcelona Hukuk Fakültesini bitirdi. 1950'de Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine İslâm hukuku ve din sosyolojisi alanlarında asistan olarak girdi. Din sosyolojisi alanında profesör oldu. 1952'de Madrid Üniversitesi Hukuk Fakültesinde doktora yaptı. Ayrıca Konya Yüksek İslâm Enstitüsünde dinler tarihi dersleri verdi.

ESERLERİ:

Rejimenes de Los Estrechos del Bosforo y de Los Dardanelos (Karadeniz-Çanakkale Boğazlarının Bağlı Olduğu Rejim, 1954), *Ville d'Ankara et Son Universitée* (Ankara ve Üniversitesi, 1955), *Un Estudio Comparativo Sobre el Consejo de Estado en Turquia* (Türkiye Danıştayı Hakkında Mukayeseli Bir Etüd, 1955), *Genel Sosyoloji* (1961), *Din Sosyolojisi* (1963), *Karşılaştırmalı Dinler Tarihi* (1966), *Din Sosyolojisine Giriş* (1966).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

TAPTIK, Hasan Basri

Tasavvufçu-şair (D. 1874, Üsküdar / İstanbul – Ö. 25 Ocak 1949, İstanbul). Lise öğreniminden sonra ticarete atıldı ve Kapalıçarşı'da yağ ticareti yaptı. Kadirîlik, Uşşakîlik ve Rufâîlik gibi bazı tarikatlere girdiyse de tasavvufi eğitimini Bektaşi Şeyhi Hüsnü Baba'dan aldı. Şiirlerinde tasavvufi bir özgünlük, Bektaşi şairlerinde görülmeyen düşünceler ve Melâmet neşvesi (neşe, sevinç) hakimdir. Şiirleri Kâzım Hacımeyliç tarafından *Basri Baba Nefesleri* (2001) adlı bir kitapta yayımlandı.

TAR, Süleyman Şahin

Şair (D. 1913, Adana - Ö. 31 Ocak 1990, İstanbul). Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü mezunu. Mudanya'da zahirecilik, İstanbul'da Yeni Camii'nin arkasında yirmi üç yıl arzuhalcilik yaptı. İlk şiirleri Adana'da çıkardığı *Çığ* (1941) dergisinde çıktı. *Yücel*, *Türk Solu*, *Yeryüzü* dergilerinde yazdı. Kurucularından olduğu Vatan Partisinin diğer yöneticileriyle birlikte yargılanarak on sekiz ay tutuklu kalmıştı. Son yıllarını Şirinevler'de bir huzurevinde geçirdi. Silivrikapı Mezarlığına gömüldü. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesiydi.

ESERLERİ:
ŞİİR: *Izdırap* (1946), *Arkadaş* (1971), *Onlar* (1989).
HİKÂYE: *Misebolu Hikâyeleri* (1982).
HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

TARAKÇI, Celal

Edebiyat araştırmacısı. 1941, Fıçıtaşı köyü / İyidere / Rize doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaöğrenimini Cılavuz İlköğretmen Okulu ile Rize İlköğretmen Okulunda okuyarak tamamladı. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1965) mezunu. Çalışma hayatına 1965'te Urfa Lisesi edebiyat öğretmeni olarak başladı, görevini bir süre de Konya İmam Hatip Lisesinde sürdürdü (1966-68).

1968 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yeni Türk Edebiyatı Bölümüne asistan olarak atandı. 1974 yılında *"Muallim Naci Efendi - Hayatı ve Eserlerinin Tedkiki"* adlı çalışmasıyla doktorasını tamamladı. 1982 yılında yardımcı doçent, 1983'te *"Cenâb Şehabeddin'de Tenkid"* adlı teziyle doçent ve daha sonra profesör oldu. 1984 yılında 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyeliğine atanan Celal Tarakçı, çalışmalarını aynı fakültede kürsü başkanı olarak sürdürdü.

ESERLERİ:
Cenâb Şehabeddin'de Tenkid (1986), *Konferanslar* (1987), *Düşmanı Bil Dostu Tanı* (1992), *Muallim Nâci Efendi Hayatı ve Eserlerinin Tedkiki* (1994), *Azerbaycan Edebiyat Terimleri Sözlüğü* (Prof. Dr. Maarife Hacıyeva ve Yrd. Doç. Dr. Şahin Köktürk ile, 1997).
HAKKINDA: Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye Samsun (c. 1, 2000).

TARAKÇIOĞLU, M. Reşit

Eğitimci, siyaset adamı (D. 1892, Trabzon – Ö. ?). İlk, orta ve lise eğitimini Trabzon'da yaptı. Yüksek Öğretmen Okulunu ve İstanbul Üniversitesi Tabiiye Şubesini (1914) bitirdi. Trabzon Öğretmen Okulu ve İstanbul Vefa liselerinde fizik-kimya öğretmenliği, Erzurum ve Diyarbakır Maarif (Milli Eğitim) müdürlükleri, Maarif Vekâleti Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğünde genel müdür yardımcılığı, Maarif müşavirliği yaptı. 1946'da Trabzon milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi.

ESERLERİ:
Yaşamak ve Yaşatmak Yolları (1919), *Milli Terbiye ve Hedefleri* (1926), *Öğretmenlere Tabiat ve Eşya Hakkında 72 Ders* (1936), *Ahlâk ve Milli Ahlâk* (1951).
HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

Cahit Sıtkı Tarancı

TARANCI, Cahit Sıtkı

Şair ve yazar (D. 4 Ekim 1910, Diyarbakır - Ö. 12 Ekim 1956, Viyana / Avusturya). Asıl adı Hüseyin Cahit Tarancı'dır. Hikâyelerinin bir bölümünde Cevad Sadık ve İrfan Kudret imzalarını da kullandı. Eski bakanlardan Feyzi Pirinççioğlu amcasıdır. İlköğrenimine Diyarbakır'da Numune-i Terakki-i Hamidi Mekteb-i İptidaisinde (ilkokul) başladı ve Diyarbakır Mekteb-i Sultanisi ilk kısmını bitirdi. Ortaöğrenimini, İstanbul'da Saint-Joseph Lisesinde dört yıl okduktan sonra sınavla geçtiği Galatasaray Sultanisinde (lise, 1931) tamamladı. Galatasaray Lisesinde, ömrü boyunca yakın dost olacağı şair ve yazar Ziya Osman Saba ile tanıştı. Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu) ve Yüksek Ticaret Okulundaki öğrenimini tamamlamadan bıraktı. Yüksek Ticaret Okulunda okurken Sümerbank'ta memur olarak çalışmaya başlamıştı. Sonra yükseköğrenimini tamamlamak için Paris'e (1938) gittiyse de İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine Türkiye'ye dönmek (1940) zorunda kaldı. Oktay Rifat ile birlikte Paris Radyosunun Türkçe yayınlarında bölümünde sunuculuk yapmıştı. Türkiye'ye döndükten sonra bir süre Diyarbakır'da kaldı. 1941-43 yılları arasında Ankara, Balıkesir Burhaniye ve Erzurum Ilıca'da askerliğini yaptı. Bir süre, İstanbul'a taşınmış olan babasının yanında ticaretle meşgul oldu. 1944'ten itibaren Ankara'da Anadolu Ajansı, Toprak Mahsulleri Ofisi, Çalışma Bakanlığı ve MEB Tercüme Bürosunda çevirmen olarak çalıştı. 1951'de evlendiği Cavidan Hanım'dan 1954'te ayrıldı. Aynı yıl kısmi felç nedeniyle konuşma ve hareket yeteneğini yitirdi. Türkiye'de sonuç vermeyen tedavisini sürdürmek için 6 Eylül 1956'da götürüldüğü Viyana'da bir ay kadar yaşayabildi. Cenazesi yurda getirilerek Ankara'da Cebeci Asrî Mezarlığında toprağa verildi

Cahit Sıtkı'nın ilk şiirleri lise öğrencisi iken *Muhit* ve *Servetifünûn-Uyanış* (1930-31) dergilerinde yayımlanmaya başladı. İlk yazısı 15 Kanunusani (Nisan) 1931 tarihli *Akademi* dergisinde çıkmıştı. Sonraki yıllarda şiir, hikâye ve düzyazıları *Varlık, Yücel, İnkılapçı Gençlik, İnsan, Gündüz, Akpınar, Kültür Haftası, Demet, Ülkü, Pınar, İşte İstanbul, Yaratış* ve *Ankara* dergileri ile *Cumhuriyet, Akşam* (sa-

CAHİT SITKI TARANCI

ABBAS

Haydi Abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir sofranızı;
Dinsin artık bu kalp ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.
Bas kubacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.
Katıp tozu dumana,
Var git.
Böyle fermân etti Cahit.
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan,
Yaşamak istiyorum geçtiğimi
yeni baştan.

Cahit Sıtkı Tarancı

nat sayfası), *Vatan* (sanat yaprağı) ile *Sanat ve Edebiyat* gazetelerinde yer aldı.

"Otuz Beş Yaş" şiirinin 1946 CHP Şiir Yarışmasında birincilik kazanmasıyla üne kavuştu. Hece ölçüsünü büyük bir ustalıkla kullandığı ve serbest koşukla yazdığı şiirlerinde kelime oyunlarına gerek görmeden temiz, anlaşılır bir dil, yalın bir anlatıma önem verdi. Konu olarak, ömrün geçiciliği, hayatın güzelliği ve insan sevgisini işledi. Sağlam tekniği ve zarif lirizmiyle çağdaş edebiyatımızın en başarılı şairlerinden biri oldu. Cihad Baban'ın değerlendirmesiyle Cahit Sıtkı Tarancı; *"Geniş Batı kültürünü Türkçe kalıplara dökerek kendi duyguları ile millileştiren ozandır. O, Fransız düşüncesini taklit etmedi."* Şiirleri dışında şiir çevirileri ve önemli sayıda hikâyesi de vardır. Otuz üç şiiri 1972'de Necdet Adabağ tarafından İtalyancaya çevrilerek Milano'da yayımlandı. Hikâyelerinin çoğu *Cumhuriyet* gazetesinde çıktımıştı. Diyarbakır Camiikebir Mahallesinde doğduğu ev, 1973 yılında "Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi" olarak düzenlendi.

"Bugünkü dil keşmekeşi içinde Tarancı'nın dili dört başı mamur, ne demek istediğini bilen berrak ve akıcı bir dildir. Kelimeler onun eline geçti mi munisleşiyor, sevimli bir hal alıyor. Dilindeki bu olgunluk, mısralarının gerçek şiirin harcıyla yoğrulan kuvvetli yapısı ve kelimeleri yerli yerine koymakta gösterdiği titizlik Cahit Sıtkı'ya haklı olarak usta şair unvanını kazandırmış, şahsiyet sahibi bir sanatçı yapmıştır. Geniş bir okuyucu kitlesi de, onu bu yüzden tanır ve sever. İşte, Türk şiirinden yarına kalacak üç-beş imzadan biri de Cahit Sıtkı Tarancı." (İlhan Geçer)

"Cahit Sıtkı Tarancı günümüzün en iyi Türk ozanlarındandı. Ondan çok gözü çekenler oldu, yırlarında (yır=şiir) *yenilik pek bellidir de onun*

CAHİT SITKI TARANCI

BAHAR SARHOŞLUĞU

İlk sevgilimin gülüşüne benzer
Bir nisan havası değil mi esen?
Zincirlere, kelepçelere inat,
Kanatlarımı açmak zamanıdır;
Allahaısmarladık kaldırımlar.

Giyenler düşünsün dar elbiseyi;
Ölçülü sözü, hesaplı adımı
Ben kurtuldum kafeste kuş olmaktan;
Saltanat sürer gibi uçuyorum,
Erik ağacı gelin olduğu gün.

Hayranım bu şehrin bacalarına.
İrili ufaklı hep bir ağızdan,
Nasıl derinden gökyüzüne doğru
Bir türkü söylüyorlar öyle sessiz!
Dumanın daim olsun güzel baca!

Yuvası saçakta kalan kirlangıç,
Yavrusu dallara emanet serçe,
Derken camiler üstünde güvercin,
Minareler katından geçiyorum,
Gökyüzü mahallesi İstanbul'un.

Süt beyaz bir martıyım açıklarda,
Gemilere ben yol gösteriyorum.
Buğday ve ilaç yüklü gemilere.
Bir kanat vuruşta bulutlardayım;
Bir süzülüşte vatanım dalgalar!

(*Simge*, Eylül 2006)

CAHİT SITKI TARANCI

GÜN EKSİLMESİN PENCEREMDEN

Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne halden anlayan bulunur;
Alı aklımdan ölümüm geçer;
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.

Ve gönül Tanrısına der ki:
- Pervam yok verdiğin elemden;
Her mihnet kabulüm, yeter ki
Gün eksilmesin penceremden!

CAHİT SITKI TARANCI

OTUZ BEŞ YAŞ

Yaş otuz beş! Yolun yarısı eder.
Dante gibi ortasındayız ömrün.
Delikanlı çağımızdaki cevher,
Yalvarmak, yakarmak nafile bugün,
Gözünün yaşına bakmadan gider.

Şakaklarına kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allahım bu çizgili yüz?
Ya gözler altındaki mor halkalar?
Neden böyle düşman görünürsünüz;
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?

Zamanla nasıl değişiyor insan!
Hangi resmime baksam ben değilim.
Nerde o günler, o şevk, o heyecan?
Bu güler yüzlü adam ben değilim;
Yalandır kaygısız olduğum yalan.

Hayal meyal şeylerden ilk aşkımız;
Hatırası bile, yabancı gelir.
Hayata beraber başladığımız
Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir;
Gittikçe artıyor yalnızlığımız.

Gökyüzünün başka rengi de varmış!
Geç farkettim taşın sert olduğunu.
Su insanı boğar, ateş yakarmış!
Her doğan günün bir dert olduğunu,
İnsan bu yaşa gelince anlarmış.

Ayva sarı nar kırmızı sonbahar!
Her yıl biraz daha benimsediğim.
Ne dönüp duruyor havada kuşlar?
Nerden çıktı bu cenaze? Ölen kim?
Bu kaçıncı bahçe gördüm tarumar!

N'eylersin ölüm herkesin başında.
Uyudun uyanamadın olacak.
Kim bilir nerde, nasıl, kaç yaşında?
Bir namazlık saltanatın olacak.
Taht misali o musalla taşında.

CAHİT SITKI

Turgut Uyar

"Korktuğum Şey" gelenekle açık açık el sıkışmasına karşın, yeni birtakım duygular, bu yeni duygulara uygun görüntüler taşıyan bir şiirdir. Türkçe'nin, yapı ve duygululuk bakımından en güzel şiirlerinden biridir. Belki. Üstelik, son günlerdeki deyimi ile "otantik" içeriği: İslâm-Anadolu, biçimi ilk elde oldukça Türk, bir parça Fransız zerafeti karışsa bile.

Ne var ki, bir kuşağın, dağılıp gitmiş ya da gidecek bir kuşağın bütün belirtilerini de taşıyor.

Cahit Sıtkı bir "imla" şairidir. "Korktuğum Şey" i yukarıya alırken basbayağı sıkıntı çektim. Her ilk dizeden sonra bir "öbür dizelerde" O kuşağın, daha doğrusu o kuşaktan birçoğunun öğretilenlere bağlılığı, bu kadar somut bir temsilci bulamazdı. Bir parçacık isyan duygusu yada afacanlık taşıyan, ılımlı bir izci obası! 1933'lerde buluğa ermiş, aklı ve hayal gücü aç bir kuşağın en iyi, en yetkin temsilcisidir Cahit Sıtkı. Aklını kurtardığını sanacak kadar isyanda, hayal gücünü kurtaracak kadar serbest ve rahat. Bu yüzden orta malı, daha yumuşak deyimi ile "ortaklaşa duyguların ozanı" oldular onlar. Ortada, kararsız, hece, rakı ve "Beşiktaş"la yerelleşmeyi kıvıran, "boşverdicilik", "sevimli hayta"lığı kullanmakta usta, gerektiğinde çok uslu ve düzene uygulanan içgüveyi.

Cahit Sıtkı'nın Türkiye'de çok sevilmesi, çok tutulması, kitaplarının sekizinci baskı yapması, yayınevlerinin bunu övünçle ortaya koyması, sosyolojik bir olaydır bence.

Çünkü Cahit Sıtkı, Türkçe'de hiçbir olayı, hiçbir duyguyu değiştiremez. Böyle bir şey yoktur düşüncesinde; bir duyguya, bir duruma yeni bir yorum getirmez. Üstelik, yaşadıklarının izine bile rastlanmaz yazdıklarında (oysa II. Dünya Savaşında, bombardıman altında, bisikletle kaçmıştır Fransa'dan) ; Türkiye, bu kuşak için, Batının dağdağasından Piyer Loti dünyasına bir sığınış demektir. Kısacası, ortalama aydının kendini yetersiz ve başkaldırmış sandığı ortamda şiirler yazarlar. Sözgelimi, Orhan Veli çıkmamış olsaydı. Cahit Sıtkı, Yahya Kemal'den sonra en büyük Türk şairi olabilirdi. O, yerleşik aşk duygusuna da karşıdır sözüm ona ya da bunu yeniler; değerleri kendine göre düzeltir, onlara çekidüzen verir, toplumun geçirdiği bütün değişmeleri, sıradan biri gibi yorum yapmadan izler; bu arada Fransız şiirini de bilir ve sürer bütün bildiklerini ortaya. O zaman da ister istemez "imla" şairi olur, "kıraat kitabı" şairi. Kendisi şair olduğu, Fransız şiirini de iyi bildiği için, söylediği şeyin anlaşılamayacağı kaygısıyla her ilk dizenin sonuna bir noktalı virgül koyar. Savrukluğu yoktur, içerse gizli içer, evlendiğinde karısına, daha doğrusu karısının ülesine söz verir ve içkiyi bırakır. Bu şairlerin çoğu Fransız romantiklerinin intihar dönemini yaşarlar. "Şair içer, verem olur, ölür. Ölmezse intihar eder" içki, çoğu için, bir intihar aracıdır; bunu ustalıkla kullanırlar.

Sonradan "daha batılı, daha aydın, daha ileri" bulduğu için katıldığı Orhan Veli hareketi, manevi değerler bakımından Cahit Sıtkı'nın özlediği düzeyden bile daha yalınkattır. Zaten o yüzden rahatsızca buluşurlar (Orhan Veli için bu ayrıca konuşulmalıdır). Baştan beri bir tek manevi değeri vardır Cahit Sıtkı'nın ya da birkaç: ölüm korkusu, aşk ve doğruluk... Bunlara bir açılım kazandırmak umuduyla Orhan Veli hareketine katılır; aradığını bulamadığı için sonradan vazgeçer. Çünkü Orhan Veli kendi gerekçesini, Cahit Sıtkı ise başka bir gerekçe taşır. Aslında sözünü ettiği duygular, değerler, yeter bir kişinin insan olmasına, ne var ki Cahit Sıtkı'da ve etkilediklerinde bütün bunlar tartışılmaz bir değer, değişmez bir sağlamlık, giderek birer postulat halini alırlar ("divan" alışkanlığı).

Diyebiliriz ki Cahit Sıtkı ve öbürleri, sadece öğrendiklerini biraz geliştirmiş, uslu akıllı iyi öğrencilerdir; fazladan öğrendiklerini çekingenlikle katarlar eski bildiklerine ve ilk sarsıntıda susarlar. Bu yüzden biraz nazlıdır Cahit Sıtkı. Duyarlığı tamdır ama çevreden ötürü, algılaması yetersizdir:

Ben ne geceleyin yıldız
Ne kekeheğim gündüzün
Bana ben gibi riyasız
Yüzün gerek Yurab yüzün

Peki niye sevilir, niye tutulur Cahit Sıtkı? Çünkü sıradan aydının bütün ortalama özlemlerini ve değişiklik sezgilerini taşır.

Koskoca Tanrı gökler katında
Beyler, paşalar saltanatında
Birçokları sefalet katında
Mecnunu, Leylası vuslatında
Kim yalnız değil ki hayatında?
Ya ölüler serviler altında?
-Yalnızlığımız-

Yalnız bu sezgiler, hedefe bilinçle yönelinmemiş sezgilerdir. Kendi yurdunu tanımadan birtakım soyut bilgilerle şaşalamış kişilerin sezgileridir. Bu yüzden de, bir Fransız bir Türk arasında gider gelirler. Bu arada ısrarla uyguladıkları tek şey ise sağlam bir "imla"dır. Yazık ki Türkçeyi doğru kullanmak yeter onlara. Çoğu zaman, çevirileriyle sağlamlaştırmışlardır yerlerini. Bu, yalnızca çevirilerin sağlamlığı, vazgeçilmezliği yüzünden değildir; çoğunluğunun dil bilmediği bir ortamda bilgi ve o bilginin yanı sıra çevirdiğini Osmanlı-Türk duyarlığına özellikle dikkat ederek aktarma ustalığından da kaynaklanır.

Bütün yeteneklerine, bütün sağlam sezgilerine karşın bir yitik kuşağın, bir "araya gitmiş kuşağın" şairidir Cahit Sıtkı. İyi bir divan- hece uygulayıcısı, kötü bir gözlemci. Onu sevenlerin, onu en yüksek şair belleyenlerin zayıflığı da burada: hiçbir şeye, hiçbir şey katmadan gelip geçmiş bir yaşama...

Şairin mutlaka yeni bir şey getirmesinin gerekli olup olmadığı sorulabilir. Gerekli değildir kuşkusuz. Ama şiir özellikle yapısı ve varlığı gereği değişen toplum şartlarının. Dolayısıyla değişen insanın intibak huzursuzluğunu taşır; bir değişmenin varlığını, geçerliğini; huzursuzluğu ve yerleşmişe aykırılığı ile topluma iletir. Bundan ötürü hep yeni olmak, değişmenin yeni şartlarını ve yeni oluşumu sezmek zorundadır. Aksi halde yapılan da şiirdir belki; yalnız bir çoğaltmadan, farkına varılmayan bir "istisnar"dan öteye geçemez. Devralınan değerler ve duygular da sürgit kullanılamaz zaten. Bir yerde, birden toplum eskitiverir şairi.

(*Bir Şiirden*, 1982)

için. Tarancı yeniliği eski biçimler içinde gizlemesini bilirdi. Bir yapıtın yarına kalıp kalmayacağı bugünden kestirilemez. Gene de ben Tarancı'nın şiirlerinin uzun yıllar okunacağını sanıyorum. Diyelim ki okunmayacak... Yarın geleceklerin bizden daha doğru düşünecekleri nerden belli?" (Nurullah Ataç)

"Cahit Sıtkı'da, elbette bütün yenileşme şiirimizde olduğu gibi, batıdan esen yellerin kokularını almak olağandır. Ama, onun şiirinde, bu koku, Türkçeden ve Anadolu'dan geçerek gelmektedir. Karacaoğlan'ın obasına uğrayıp gelen bir bahardır onun baharı. Türkçeye getirdiği cemrenin özelliği buradadır. Dala değen, insancı şiirin cemresidir, ama açan, kendi tarihimizin, kendi dilimizin, kendi insanımızın baharıdır." (Ceyhun Atuf Kansu)

"Cahit yeni şiirimizin kurucularındandır. Ahmet Haşim'le yeni kuşağın arasını bağlar. Şiirinde zaman zaman

Cahit Sıtkı Tarancı

Türkçe yi büyük bir ustalıkla kullanır. Türkçeyi o cana yakın haliyle, ilk önce Cahit kuşağındaki şairler kullandı. Cahit Sıtkı, şiiri, güzel sanatların bir kolu olarak ele alan şairlerimizin ilki değilse, ya ikincisidir veya üçüncüsü. Kişiliği vardır, kimseye benzemez. Şiiri okunmaya başladı mı, hemen onun olduğunu anlarsınız. Yaşamanın tadını söyler. En üzüntülü şiirinde, hiç yoktan coştuğunu sanır, üzüntüsünü unuttuğunu görürsünüz. O , şiirimizi,e o gelinceye kadar bilmediğimiz duygular getirmiştir. Boheme'liği batılı anlamda bir boheme'liktir. Doğunun rintliğine benzemez. Günah anlayışı, pişmanlığı da batılıdır. Cahit Sıtkı, bir yandan batıdan taşıdığı yeni duygularla, bir yandan şiir sanatına getirdiği değişikliklerle şiirimizin gücünü arttırmıştır. Az şey mi? " (Oktay Rifat)

"Daha ölüsü bile toprağa, girmedi bugün ona ait hatıralardan bahsetmek erken olur. Bir zamanlar Baudelaire'in peşinden gittiydi. Meselâ 'Abbas'ın çilingir sofrasında yalnız değildir. Kadehtaşı oydu. Ama Baudelaire'in pek ardında kalmadı. Kendisinden sonraki neslin dörtte üçünü peşine taktı.

"Hep yanlış söylüyorlar. Hayır katiyen Cahit ölümden korkmazdı. O'nun nasıl gelirse gelsin bir gün behemahal geleceğini bilirdi. Mesele ölmekte değil, bu canım dünyanın, nasıl bırakılacağında idi. Dikkat edin ölüm şiirlerine, öleceğine değil öldükten sonra arkada kalan güzelliklere yanar.

"Bütün tevazuuna rağmen her sanatkâr gibi alkış isterdi. Yine göründüğünün aksine yalnızlıktan hoşlanmazdı. Nisyan ve uzlet; bu iki kelimeyi hem kelime, hem de mâna kadroları ile sevmezdi. Yirmi beş sene önce şöyle der:

'Semada yıldızlardan yerde kurtlardan başka,
Yaşayıp öldüğümü kimseler bilmeyecek.'

"Şimdilik bu kadar Cahit. Allah'ın rahmeti üstünde olsun. (Muvaffak Sami Onat)

CAHİT SITKI TARANCI İÇİN

Behçet Kemal Çağlar

Mehmet Emin'in kaleminden şehir şiirinde geçen hece vezni, Rıza Tevfik aşısı ile halk ağzının edasına ve ahengine kavuşmakla kalmadı. Ziya Gökalp'in getirdiği engin tarih şuuru ve millet aşkı ona daha çok derinlik ve özgürlük kazandırdı. Beş hececilerin İstanbul şivesini bütün inceliği ile şiire sokup memleket meselelerini sanatın içinde eriterek kıvrak ve güzel bir ifadeye kavuşturmaları, şiirimizde yeni bir çığır açtı. Arkasından Ahmet Kutsilerin, Kemalettin Kâmillerin, Ömer Bedreddinlerin getirdiği yerli yenilik, Avrupai şiir telâkkisiyle kaynaşıverdi. Yahya Kemal'in halis şiir görüşü, titiz ilerleyişi, devamlı sohbet ve telkinleri de maya oldu, öz oldu... Yedi meşalenin şairlerinden sonra, Ahmet Muhip Dıranas'ı ve Cahit Sıtkı'yı şiirimizin iki genç ve büyük müjdecisi olarak selamladık. Bu acele mukaddemeyi yaparak Cahit Sıtkı Tarancı'ya geçivermemizin sebebi *Dünya* gazetesinde gördüğümüz bir mülâkattır. Bir tarafın konuştuğu, öbür tarafın sustuğu, asıl konuşması umulanın ve beklenenin sustuğu bir hazin mülâkat!.. Bunda röportajı yapanın kabahati veya acemiliği yok! Bu bir hazin zaruret! Dili ve eli işlemez olmuş bir şair! Bir genç şair! İşte röportajdan birkaç parça:

"Şairin babası, ayağa kalkmıştı. Bana (buyurun yanına gidelim) dedi, Beraber bir sofaya geçtik. Sokaktan gelen suların değişmez gürültüsü buradan da duyuluyor. Saçaklardan durmadan su akıyor... sola döndük. Her taraf eski konakların zarafet ve sadeliği ile döşeli. Yine beraber bir odanın kapısı önünde durduk.

- Affedersiniz, bir şey soracağım. İşitiyor fakat konuşamıyor değil mi? Başıyla (evet) işareti yaptı. İçeri girmiştik, o, yalnız değil. Yanında annesi Arife hanım da var. Kapı sesine her ikisi de başlarını çevirerek bakmışlardı. Tarancı geniş bir karyolanın içinde tertemiz yastıklara başını dayamış bize bakıyordu. Yanına yaklaştım ve (geçmiş olsun) diyerek kendisine Tanrı'dan acil şifalar diledim. Karyolanın yanına bırakılan bir sandalyeye oturdum. Gözlerinde derin bir merakın parıltılarıyla bana bakıyordu. Annesi ve babası da bizlere bakıyorlardı. Beni kendisini ona tanıtırak bu sihirli sükûtu aralıdım. Fakat bu kâfi değildi. Ona daha bazı şeyler söylemem lâzım geldiğini biliyordum. Fakat kafamın içinde dolaşan bin bir çeşit düşünce beni de şaşkına çevirmişti. İlk defa olarak hayatta işiten fakat konuşamayan bir hasta ile karşı karşıya bulunuyordum. (Efendim) dedim, (Sizin hasta olduğunuzu haber alan birçok okuyucular gazetemize telefon ederek sıhhatinizi sormuşlar. Bunun için İstanbul'dan bana telefon ederek sizi ziyaret etmemi istediler. Bunun...) Lafımı tamamlayamadım. Bu sözlerimden ziyadesiyle memnun ve müteessir olan şair yüzünü sağa çevirerek sessiz sessiz ağlamaya başlamıştı. Annesi mendiliyle yanaklarından beyaz yastık örtülerine damlayan gözyaşlarını siliyordu.

Babası yanıma gelerek (Heyecanlandı) dedi. Bir müddet tekrar sustuk. Yüzünü bana doğru çevirmiş gözlerimin içine bakıyordu. Alnında iri ter damlaları birikmişti. Bir annesine bir de babasına baktım. İkisi de bir şey yapamamanın acılığı içinde idiler. O, kıpırdayan dudakları ve ıslak gözleriyle benim konuşmamı biraz evvel kaldığım yerden sözlerime tekrar devam etmemi istiyor gibiydi. Fakat artık onu üzmemem lazım geldiğini anlamıştım. Bunu evvelce düşünmediğim için çok üzülmüştüm.

Şimdi perdeleri aralık duran pencereden semaya bakıyordu. Acaba neler düşünüyordu? Bu yağmurlu hava ona şimdi neler ilham ediyordu? Gözleri genç bulanmıştı. Bizleri unutmuştu adeta. O, şimdi kendinden tecerrüt etmiş başka âlemlerde idi sanki. Acaba için için:

Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne halden anlayan bulunur:
Ah aklımdan ölümüm geçer:
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.
Ve gönül Tanrısına der ki:
- Pervam yok verdiğin elemden;
Her mihnet kabulüm, yeter ki
Gün eksilmesin penceremden.

Şiirini mi okuyor. Neler düşündüğünü ancak sağ elini de kullanmaya başladığı gün öğreneceğiz belki. Evet o zaman kalemi tekrar eline alacak ve bu saatlerde ruhundan geçenleri bize şiirleriyle anlatacaktır. Fakat bu bugün için imkansız. Çünkü sağ eli ve sol bacağı tamamen hareketsiz...

(20. Asır "Biraz da Edebiyat" köşesi, 17 Şubat 1955)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ömrümde Sükût* (1933), *Otuz Beş Yaş* (1946), *Düşen Güzel* (1952), *Sonrası* (kitaplarına girmemiş şiirleri, on şiir çevirisi ve hakkında yazılanlarla birlikte, 1957). Şiirlerinden seçmeler ölümünden sonra Gültekin Samanoğlu tarafından *Seçmeler* (1971), Asım Bezirci tarafından *Bütün Şiirleri* (1983) adlı kitaplarda derlenip yayımlandı.

HİKÂYE: *Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyeciliği ve Hikâyeleri* (Selahattin Önerli tar. derlendi, 1976).

MEKTUP: *Ziya'ya Mektuplar* (Galatasaray Lisesinden arkadaşı şair Ziya Osman Saba'ya 1930-46 arasında gönderdiği mektuplar, ölümünden sonra derlendi, 1957).

DÜZYAZI: *Yazılar* (makaleler, konuşmalar, yanıtlar, haz.: Hakan Sazyek, 1992).

İNCELEME: *Peyami Safa* (1940).

ÇEVİRİ: *Fransa'da Müstakil Resim* (Ahmet Muhip Dıranas ile, Adolphe Baseler - Charles Kunstler'den, 2 cilt, 1938).

HAKKINDA: Peyami Safa (Cumhuriyet, 27.10.1932-3.11.1932-10.11.1932), Varlık (sayı: 441, 442, 444, 445), Tarancı dergisi (sayı:1), İlhan Geçer / Düşten Güzel (Hisar, c. 2, sayı: 34, 1 Şubat 1953), Muvaffak Sami Onat (Hisar, c. 4, sayı: 73, Kasım 1956), Muzaffer Uyguner / Tarancı'nın Şiir Üzerine Düşünceleri (1960), Muzaffer Uyguner / Cahit Sıtkı Tarancı (1966), Güngör Gençay / Cahit Sıtkı Tarancı (1964), Şevket Beysanoğlu / Cahit Sıtkı Tarancı (1969), Gültekin Sâmanoğlu / Cahit Sıtkı Tarancı (1971), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 86-96), Selahattin Önerli / Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyeciliği ve Hikâyeleri (1976), İlhan Geçer / Cahit Sıtkı Tarancı (1977), İnci Enginün / Evime ve Nihal'e Mektuplar (1989), Reşid İskenderoğlu / Cahit Sıtkı Tarancı ve Anılar (1993), Şevket Beysanoğlu / Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının Diyarbakırlı Üç Büyük Şairi Cahit Sıtkı Tarancı - Ahmed Arif - Sezai Karakoç (s.163-206, 1997), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Adnan Binyazar / Cahit Sıtkı Tarancı (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Ruhi Nedimoğlu / Bir Kültür Yumağı Diyarbakır'dan (2002), Alemdar Yalçın / İkaros'un Yeni Yüzü-Cahit Sıtkı Tarancı (2002), Recep Acay / Ben-u Sen Gülleri (söyleşi, 2002), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004).

TARANCI, Halit Sıtkı

Yazar (D. 1912, Diyarbakır - Ö. 22 Kasım 1984). Cahit Sıtkı Tarancı'nın iki yaş küçük kardeşidir. İlköğrenimini Diyarbakır'da, ortaöğrenimini İstanbul Saint-Joseph ve İstanbul Erkek liselerinde okuyarak tamamladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirdikten sonra çeşitli memurluklarda bulundu. Başbakanlık Denetleme Kurulu uzmanı iken 1976 yılında emekliye ayrıldı. Caner ve Meriç adlarında iki oğlu vardır. Türk Dil Kurumu üyesi idi.

ESERLERİ:

Milletçe Kalkınmanın Esasları ve Şartları - Refah Yolu (1952), *Özlenen Türkiye* (basılmadı).

HAKKINDA: Cahit Sıtkı Tarancı Bibliyografyası (haz. Milli Kütüphane, 1971), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 468).

TARANOĞLU, Güzide

Şair ve yazar. 28 Ocak 1922, İstanbul doğumlu. Tam adı Fatma Güzide Taranoğlu'dur. Bazı ürünlerinde kızlık soyadı olan Gülpınar imzasını kullandı. Balkan Savaşı sonunda İstanbul'a yerleşen, sonradan yardımseverliğiyle tanınan Üsküplü bir ailedendir. İlköğrenimini Ilgın'da, ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Emlak ve Eytam Bankasında çalışmaya başladı. Bankadaki çalışma arkadaşlarından biri de dönemin tanınmış şairlerinden Ziya Osman Saba idi. Onu ziyarete gelen Yaşar Nabi, Cahit Sıtkı, Melih Cevdet, Yahya Kemal gibi ünlü şairlerle tanıştı. Doktor olan eşi ile birlikte Başkale (Van), Eleşkirt (Ağrı), Çarşamba (Samsun), Gölköy (Ordu) ve Giresun'da bulundu.

1961'de Ankara'ya yerleşti. Başta Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeliği olmak üzere çeşitli yardım derneklerinde görev aldı. Birçok derneğin kuruluşuna

Güzide Taranoğlu

öncülük etti. Şiir sergileri açtı. Evi sanatçıların uğrak yeri oldu. 2003'te kitaplığını Ordu'nun Güzelyalı ilçesine verilmek üzere Kültür Bakanlığına bağışladı. Bunun üzerine Güzelyalı'da Güzide Gülpınar Taranoğlu İlçe Halk Kütüphanesi açıldı. Aynı ilçede bir bulvara ve durağa adı verildi.

Yazıları 1969'dan itibaren, bir ara sanat sayfasını hazırladığı *Yeni Tanin*, köşe yazarlığı yaptığı *Zafer* gazetelerı ile 1976'dan itibaren düzenli olarak çıkardığı *Gülpınar* dergisinde yer aldı. Şiirlerinde hece ve serbest ölçünün ikisini de kullandı. *Çaba* dergisinde yayımlamaya başladığı ve daha başarılı görüldüğü şiirlerinin tümünü hece ölçüsüyle yazdı, bunların çoğu bestelendi.

"Tadı yok sensiz geçen
Ne baharın ne yazın

GÜZİDE TARANOĞLU

DENİZ

Çekin kollarınıza beni de dalgalar
Nasılda masmavi aydınlatıyor gözlerimi seyriniz.
Sığdıramıyorum bakışlarıma sizi.
Çocuksu bir sevinçle kanatlanıyorum
Nerede görürsem denizi.
Gölgem gibi peşimde iz iz
Gönül yoluma düşmüş maviliğiniz.
çekin kollarınıza beni de dalgalar
Sığdıramıyorum bakışlarıma sizi
Koparamıyorum acıların pençesinden
İçimde tutuşan özlemimizi.
Nerede bir mavi görsem
Mevsimsiz çiçek açan bahçelere dönüyor içim...
Mavi bir çift bakışta boğulurcasına
Mavi düşüncelerin içinde masmavi yorulurcasına
Ve en tatlı huzuru enginlerde bulurcasına
içime işlemiş maviliğiniz.
Çekin kollarınıza beni de dalgalar
İçimde deniz adlı sevginin masmavi huzuru var...

(Bedihan Tamsöz-*Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi*, 1994)

Kalmadı tesellisi
Ne şarkının ne sazın"

diye başlayan şiiri gibi yüzden fazla şiiri Alaattin Yavaşça, Muzaffer İlkar, Erol Sayan, Sabri Süha Ansen, Turgut Aksoy gibi besteciler tarafından çeşitli makamlarda şarkı olarak bestelendi. Bestelenen şiirlerinden diğer bazıları şunlardır: *Bir Şarkı Yazdım Sana, Yıllar Yılı Sana Aşk, Sana Sevgi Taşıdım, Ağlasan Söz Olur Gülsen Söz Olur, Güzelsin Doyulmaz Bir Çiçek Gibi.*

"Güzide Taranoğlu'nun her şiirinde muhakkak güzel ve çekici bir taraf ve şi'riyet bulunmaktadır. Bu bedîilik bazen bir pasaj, bazen bir dörtlük halinde olur. Tam ve mükemmel olan şiirleri ise çoğunluktadır. Bunlar arasında zevk ve hayranlıkla okunan ve dillere destan olan örnekler vardır. Güzide Taranoğlu, sempatik, lirik ve gerçek bir şairdir. Şi'riyet kudreti kendi özverisinden doğmaktadır. Güzide Taranoğlu'nun şiirleri okuyanlar çok tad alırlar ve uzun süre şâirenin etkisi altında kalırlar." (Enver Tuncalp)

"Umutlar Canda Çiçek. Hazdan çiçeklene çiçeklene okudum. Baştan sona sevgi eksenli bir kitap. Karamsarlık gibi inkâr gibi, başkaldırma gibi menfi psikolojik unsurlardan arınmış, ışıklı, yağmurlu bir şiir atmosferi. Kelimeler mısralara, mısralar kıt'alara, kıt'alar şiirin bütünlüklerine renkli mozaikler gibi oturuwermiş... Zorlama yok, yazdığınız şiirlerde. Akıcı ve taze kan gibi sımsıcak hepsi de. Samimisiniz ve duygularınızı okurlarınıza da kesintiye uğratmadan duyurabiliyorsunuz. Sanırım gerçek sanat da buna denir." (Bahaettin Karakoç)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Merhaba Dostum* (1967), *Mutlu Acı* (1968), *Tozpembe* (1969), *İnsanlar Mutlu Yaşasın* (1972), *Ve Mutluluk Çiçek Açar* (1975), *Huzur Çağı* (1981), *Umutlar Canda Çiçek* (1984), *Aşk Yıllara Yenilmez* (1989), *Can Parçamız Çocuklar* (1993), *Şiiristan'da Hecelerin Dili* (1997), *Bir Dalda Bin Çiçek* (1997, önceki şiir kitaplarının toplu şekli), *Aşk Şiir = Hayat* (2002), *Sevgi Yağmur Aşk Güneş* (2003).

ÖZDEYİŞ: *Diyorum ki* (1976).

GÜLDESTE: *Aldanışlar Geçidi* (1978).

DENEME: *Selamlarım* (1996).

HAKKINDA: Enver Tuncalp / Gönül Tahtında Güzide (1979), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler (1994, s. 165), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar (1995), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000), Mustafa Ceylan / Sultan Şaire Toprak Ana Güzide Gülpınar Taranoğlu'nun Hayatı-Eserleri ve Şiirlerinin Tahlili (2000), Ünal Şöhret Taranoğlu / Sultan Şairc-Toprak Ana (Sevgi Yolu dergisi, Temmuz-Ağustos 2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

TARCAN, Selim Sırrı

Eğitimci, yazar, siyaset adamı (D. 1874, Yenişehir / Mora / Yunanistan - Ö. 1956, İstanbul). Galatasaray Lisesinden sonra Harp Okulunu bitirdi. Bir süre subay olarak İzmir'de görev yaptı. 1908 yılında İsveç'e giderek beden eğitimi ve spor konusunda staj gördü. Dönüşünde 1910 yılından itibaren öğretmenlik, Millî Eğitim Bakanlığında beden eğitimi başmüfettişliği yaptı. 1910'da Beden Terbiyesi müfettişi oldu. 1935'te milletvekili oluncaya kadar bu görevde kaldı. Türkiye'de beden eğitiminin öncüsü ve kurucusudur. Spor konusunda yaptığı radyo konuşmalarını kitaplaştırdı. Spor eğitimi ve tarihi hakkında incelemeler yayımladı.

"Ben Selim Sırrı Tarcan'ı İngiliz tabiiyatçısı Sir John Lubbock'a benzetirim. İkisi de, mesleklerine rağmen, ahlâkçıdırlar. Yani madde ve tabiat, onların dikkatlerini insiyak mekanizmasının sırlarını aramağa inhisar ettirmemiş; insan vücudunun ve hayvan mizacının dışında, nev'i şahsına münhâsır bir mânâ âlemi olduğunu anlamalarına yardım etmiş. Sezmişler ki, insanın kaderi guddelerinden ziyade oradadır. Yoksa yetmişlik bir adamın hırpalanmış ve yorgun hücrelerinde enerji ne gezerdi? Eski bir konakta düğün olamıyacağını kim söylüyor? Siz beden yapısına değil, içinde oturana bakınız!" (Peyami Safa)

ESERLERİ:

ESKİ HARFLERLE: *Talim-i Lisan-ı Fransevi* (Fransız Dil Eğitimi, 1898), *Beden Terbiyesi* (3 Cilt), *İlk Mekteplerde Beden Terbiyesi, Orta Mekteplerde Beden Terbiyesi* vb.

YENİ HARFLERLE: *Beden Terbiyesi: Oyun Jimnastik, Spor* (1932), *Köy Mekteplerinde Beden Terbiyesi* (1933), *Spor Pedagojisi* (1943), *Çelimsiz ve Anormal Çocuklar* (1944), *Talim ve Terbiye İnkılâbı, Radyo Konuşmaları, Garpta Hayat, Beden Terbiyesi, Beden Terbiye Tarihi.*

Selim Sırrı Tarcan

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Peyami Safa / Objektif: 6-Yazarlar Sanatçılar Meşhurları (1976), Baki Asiltürk / Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Avrupa (2000), Serap İncegümüş / Gezi Edebiyatımıza Önemli Bir Katkı (Cumhuriyet Kitap, 26.4.2001).

TARHAN, Abdülhak Hâmit

Şair ve oyun yazarı, diplomat, siyaset adamı (D. 2 Ocak 1852, Bebek / İstanbul – Ö. 12 Nisan 1937, İstanbul). Babası köklü bir aileden gelen tarihçi Hayrullah Efendi'dir. Dedesi, Hekimbaşı Abdülhak Molla, büyük atası Müderris Abdülhak Sünbati'dir. Annesi Münteha Nesib Hanım, küçük yaşta Kafkasya'dan kaçırılıp İstanbul'a getirilmiş, Kadıasker Ferit Efendi tarafından satın alınmış ve büyütülmüş bir hanımefendidir. Hay-

Abdülhak Hâmit Tarhan

rullah Efendi ile Münteha Hanım'ın beş çocuğu olmuştur; bunlardan üçüncüsü Abdülhak Hâmit'tir. İlköğrenimine özel öğretmenlerden dersler alarak başladı. Öğretmenleri arasında Evliya Hoca, Bahaeddin Efendi, Hoca Tahsin Efendi vardır. Özellikle Hoca Tahsin Efendi, onun yetişmesinde emeği geçenlerin başında gelir. Hâmit, anılarında, *"kendisine felsefî şüphenin tohumunu atan"* olarak Hoca Tahsin Efendi'yi gösterir. Sonra Bebek'te Köşk Kapısı'ndaki mahalle mektebi (ilkokul) ile Rumelihisarı Rüştiyesine (ortaokul) kısa aralıklarla devam etti. Ailesi Paris'te öğrenim görmesini uygun gördüğünden Ağustos 1863'te ağabeyi Nasûhî Bey ve Tahsin Efendi ile Paris'e gönderildi. Orada Hortus College adlı özel bir okula verildi. Babasının yanlarına gitmesi ile İstanbul'a dönme kararı aldılar ve Viyana üzerinden hep birlikte İstanbul'a (1864) döndüler. İstanbul'da bir Fransız mektebine verildi, Fransızcasını ilerletmek için de Tercüme Odasında çalışmaya başladı. Ancak bu da uzun sürmedi; babasının Tahran Büyükelçiliğine atanması ile Tahran'a gitti ve Farsça öğrenmeye başladı. Fakat babasının ani ölümü üzerine tekrar İstanbul'a (1867) döndü. Abdülhak Hamit'in İstanbul'a

ABDÜLHAK HÂMİT TARHAN

MAKBER

Eyvah!. Ne yer, ne yâr kaldı,
Gönlüm dolu âh-u zâr kaldı.

Şimdi buradaydı gitti elden,
Gitti ebede gelip ezelden.

Ben gittim, o hâksâr kaldı,
Bir güşede tarmâr kaldı;

Bâki o enîs-i dilden, eyvâh!
Beyrut'ta bir mezar kaldı.

Nerde arayım o dilrübâyı?..
Kimden sorayım o bî-nevâyı?

Bildir bana nerde, nerde Yarab?...
Kim attı beni bu derde Yarab?..

Derler ki: "Unut o âşinâyı,
Gitti tutarak rehli bekayı..

Sığsın mı hayale bu hakîkat?..
Görsün mü gözüm bu mâcerâyı?..

Süratle nasıl değişti hâlim?..
Almaz bunu, havsalam, hayalim.

Bir şey görürüm, mezâra benzer,
Baktıkça alır, o yâra benzer.

Şeklerle güzâr eder leyâlim.
Artar yine matemim, melâlim.

Bir sadme-i inkılâbdır bu,
Bilmem ki, yakın mıdır zevâlim?

Çık Fâtıma lahddan kıyâm et,
Yâdımdaki hâline devam et,

Kelmetme bu râzı, söyle bir söz,
Ben isterim âh, öyle bir söz...

Güller gibi meyl-i ibtisâm et,
Dağ-ı dile çare bul, merâm et:

Bir tatlı bakışla, bir gülüşle,
Eyyam-ı hayatımı tamam et.

Makber mi, nedir şu gördüğüm yer?.
Yâ böyle revâ mı câ-yı dilber?..

Bir tecrübedir bu, hiledir bu..
Yok, mahvıma bir vesiledir bu..

Bak bak, ne değişmiş ol semenber!..
Gül çehresi, bak, ne yolda mugber...

Nefrin, bu siyah bahta nefrin,
Feryâd bu hâle tâ-be-mahşer..

Yarab, bana bir melek ıyân et,
Bir de beni öyle imtihân et:

Doğsun göreyim o mâh yerden,
Nûrun çıka ey İlâh yerden.

Maksûd-ı hayatı dermiyân et,
Ferdâ-yı beşer nedir, beyân et!

Ya fikrimi rûhuna kıl îsâl
Yâ rûhunu hâkine revân et.

Derd oldu mukîm, çâre gitti,
Gûya vatanım kenâre gitti;

Ben gurbet-i dâimîde kaldım,
Bir türbe-i bî-ümîde kaldım.

Ufkumdan o mâhpâre gitti,
Bir matla'-ı şeb-nisâre gitti...

Gördüm yüzünü misâl-i zulmet,
Matla' ona bir sitâre gitti...

Gördüm yüzünü türâb içinde,
Geldim, aradım kitab içinde.

Bir hâb gelir o, dideden dûr,
Gitti diyemem mezara ol nûr.

Bu sıfır nedir hisâb içinde?,
Erkam ona inkılâb içinde.

Bir hiçî-i zî-vücûd, yahut,
Bir kabirdir iztırâb içinde. (...)

dönüşüyle ilk memuriyet hayatı da başlamış oldu. Önce Maliye Mektubî Kalemine (Maliye Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü, 1871) girdi, sonra Sadaret Kaleminde (Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü) çalıştı.

Çalıştığı bu yerlerde Ebüzziya Tevfik ve Recâizâde Ekrem'le tanıştı. Sezai ve Baha beylerle Sami Paşa'dan *Hafız Divanı*'nı okudu. Namık Kemal'in Avrupa'dan dönüşünde de onu ziyarete gitti. Bütün bu çevre, onun edebiyata yavaş yavaş ısındığını göstermektedir. Nitekim Tahran izlenimlerinden oluşan ilk eseri *Macera-yı Aşk* (1873) adlı piyesini, arkasından da *İçli Kız*'ı yazdı. Bu arada Fatma Hanım'la (1874) evlendi. Düğünden sonra da *Sabr ü Sebat*'ı bitirdi ve *Sardanapal*'a başladı ve bir yıl sonra da onu tamamladı. *Duhter-i Hindû* ile *Nazife* adlı eseri de bu yılların ürünüdür.

Adülhak Hâmit Tarhan eşi Lüsiyen Hanım'la

ABDÜLHAK HÂMİT TARHAN

GAZUB BİR ŞAİR

Seneler var ki yazmadım bir şey,
Hadisat işlemekte peydarpey,
Yeter insan kanıyla yazmak için..
Yiyerek sanki bir köpek nâ-şî..
Olmuşum bir behîmeden vahşî,
Müterakkib kudurmak, azmak için.

Develer kimi bende kin-i âdem,
Hayyelerden zehirlidir bandem,
Olurum ağlayınca bir timsah.
Ben ki tufanı yoldaşım sanırım,
Bahr-i ummanı gözyaşım sanırım,
Ve o bahrin içindeyim sebbah.

Sanmayın yer katında bir bodrum,
Açmışım gökyüzünde bir uçurum,
Ki derununda ben varım ancak.
Anlıyan kimse var mı batırda,
Ben eminim ki devr-i hazırda,
Yazdığım şeyler anlaşılmayacak.

Bulmuşum tesliyet bu vâdide,
Ne saadet ki hal-i pîride
Şarib-ül leyli vemeharım ben.
Bugün olsam da bir cihandide,
Değilim şimdilik hazandide,
Karlar altında nevbaharım ben.

Volkan ağzında her biten çiçeğim,
Yıldırım yağdırır ateşböceğim,
Eyledim lâlezâr bir ağılı,
Hani ya nerede böyle şeyhuhet,
Ya şebahette var mı deymumet.
Dağlıyım ben, fakat yanardağlı.

Abdülhak Hâmit, Haziran 1876'da Paris Büyükelçiliğinde ikinci katip olarak çalışmaya başladı. Paris'teki yaşantısı zor da olsa onun sanatına katkılar sağladı. *Divaneliklerim* bu Paris döneminin ürünü oldu. Orada ayrıca, *Nesteren* (1877) piyesini yayımladı. Ancak bu piyes onu memuriyetinden etti. Çünkü iki kardeşin taht mücadelesini işleyen bu eser, Sultan Abdülhamid'in pek hoşuna gitmemiş olmalı ki, Hâmit İstanbul'a izinli olarak geldiği bir sırada görevine (1878) son verildi. Sonradan kendisine Belgrat elçilik katipliği teklif edildiyse de, kabul etmedi. Ne ki büyük bir maddi sıkıntıya düştü. Kendisini yazmaya verdi ve *Sahra* (1879), *Târık* (1879), *Tezer* (1880), *Eşber* (1880) adlı eserleri bu dönemde arka arkaya yayımlandı. O sırada Rize valisi olan ağabeyi Nasûhi Bey'in yanına gitti. Dönüşünde de kendisine Poti (Rusya) Konsolosluğu (Eylül 1881) verildi. Ardından bu görevi Golos (Yunanistan) Başkonsolosluğuna (1882) çevrildi. İstanbul'a dönüşlerinde rahatsızlanan eşi Fatma Hanım'a verem tanısı konuldu. Bu sırada ise kendisine Bombay Başkonsolosluğu teklif edildi. Ekim 1883'te yola çıktı, bindikleri vapur Midilli'ye uğrayınca orada Namık Kemal'le görüştü. Abdülhak Hamit, çok sevdiği Bombay'da *Külbe-i İştiyâk*, *Kürsî-yi İstiğrâk* gibi şiirleri yazdı. Bu şiirler Türk şiirine yeni bir ruh, yeni bir şekil kazandırdı.

Fatma Hanım'ın hastalığının artması üzerine dönme kararı aldılar. Beyrut'a geldiklerinde orada vali olan Nasûhi Bey'in evine indiler. Fatma Hanım 21 Nisan 1885'te orada öldü. Eşinin ölüm acısıyla *Makber*'i yazdı. Onu *Ölü* (1885), *Hacle* (1886) izledi. Ayrıca İstanbul'da kaldığı süre içinde de *Divaneliklerim yahut Belde* (1886), *Bunlar Odur* (1886), *Kahbe Yahut Bir Sefilenin Hasbihali* (1887) adlı kitaplarını yayımladı. Edebî çevrede Hamit, artık gerçek kişiliğini bulmuştu. Yalnızca yazdıkları değil, onu eleştirenlere *Gayret* dergisinde verdiği cevaplar ününü bir kat daha arttırdı. Öte yandan memuriyet hayatı da Londra Büyükelçiliği başkatipliğine atanması ile Batıya açıldı. Ancak *Zeyneb*'i basılmak üzere İstanbul'a göndermesi ve sansürün bu eser üzerine "Devlet ve hanedanla eğleniyor" diye rapor vermesi onu görevinden etti ve İstanbul'a dönmek zorunda (1888) kaldı. Dostlarının araya girmesi ve edebiyatla bir daha uğraşmayacağına dair Saray'a yazı vermesi ile eski görevine yeniden gönderildi. Bu kez Londra'da ikinci eşi Nelly Hanım ile (1890) evlendi. Bir ara Ebüzziya Tevfik ile yazışıyor diye İstanbul'a geri çağrıldı ise de, affedilerek kendisine büyükelçi yardımcılığı görevi verildi. 29 Haziran 1895'te Lahey Büyükelçiliğine atandı, iki yıl orada kaldı. Sonra kendi isteği ile Londra Büyükelçiliği müsteşarlığına atandı. 1900 yılı başlarında Nelly Hanım'ın hastalanması üzerine İstanbul'a döndüler. Brüksel ortaelçiliğine atandığı 1906 yılına kadar İstanbul'da kaldılar. Nelly Hanım 8 Şubat 1911'de öldü. Hâmit bir yıl sonra üçüncü eşi Belçikalı Lüsyen (Lucienne) Hanım ile evlendi. Balkan savaşları içinde İstanbul'a döndüler. Bir süre açıkta kaldı. 1914 başlarında Ayan Meclisi üyesi (senatör) oldu, bu meclisin ikinci başkanlığına getirildi.

Bu yıllarda ve devamında *Bâlâdan Bir Ses* (1912), *İlhan* (1913), *Validem* (1913), *İlham-ı Vatan* (1916),

ABDÜLHAK HÂMİT TARHAN

MAKBER MUKADDİMESİ

Birkaç Perişan Söz

Makber ki âsâr-ı mevcûdemin en ahiridir, fenâ bulmuş bir vücûdun bekaası için yapıldı. Makaabirde mündemiç olan maâli-i şi'riyyeden Makber'de bir eser bulunmadığını bilirim. Makber, bir feryâd-ı tahassürü şâmildir ki hiçliğe müstenid olduğu için mütâlâasından hâsıl olacak netice de hiçtir. Lâkin bence, bir şeydir.

Evet bu kitabı pâymâl-ı mutâlâa eden fikir, bir kabristanı dolaşmış olur, ve kabristanda olduğu gibi hiçbir şey anlamayarak içinden çıkıp gider.

Bu kitabın mukaddimesini görmekle neticesine vâkıf olmak, yâhut mündericâtını okumakla ismini düşünmek bir dir. Bu kitap, kabristanda yazıldı ki bedbaht müellifini iyi tanıyanlara keder, tanımayanlara ise kelâl verir. Teessürâtım yalnız gönlümde saklamak, yâhut yazıp da bastırmamak mümkün ve belki evlâ iken bu sûretde meydana çıkarmak lâzım mı idi suali vârid olursa onun cevâbı hazırdır: Vâdi-i sükûta düşenlerin cesâdından mürûr-ı zamanla bir avuç toprak kaldığı gibi, gönülde olan en aziz bir yadigârdan da mürûr-ı zaman ile bir belirsiz hayâl kalır. Ben o hayâle kanî' değilim.

... Makber hiç olmazsa benden ziyâde mummer olacaktır. İşte bunun için neşr olundu. Gönlümdeki feryâddan yapılmış bir mezardır ki muhteviyâtını taşlara yazılmış sözler gibi isterim. Heyhât!.

... Makber'in, âsâr-ı sâirem gibi fenâ bulacağına şüphem yoktur. Zâten teessürümün muhâfaza-ı siddetine ebediyyet bile kifâyet etmez. Müellif, Hâlikının huzûruna yüreğinden bu yaranın kanları cereyân ede ede çıkacaktır.

Bâzı kalbde kederle sürûr cânişîn olamaz. Kalb yardır ki perverde ettiği hüznü dünyânın olanca haz ve meserretleri izâle edemez. Yine de o hüzün hiç bir mesrûriyyete mâni değildir. Bâzı gönüllerde ise, hüzün ve meserret müctemi' bulunur. Bir hüzünde safâ bulunması, bir tebessümün kederengiz olması bundandır. Fakat yine kalb vardır ki muhâfaza ettiği kederi sevinç tezyîd eder. Benim kederim bu ekdârdandır.

Kederimin artması için sevinmek isterim. Bunu kimselere anlatamam. Bu işin hikmetini anlaşılmaktan berîdir. Sükût edelim.

Fakirin bir eseri olduğu için Makber'i şiir diye telâkki etmek isteyen olursa mütâlâasında benim şairliğimden bir nişan bulmaz. Ancak düşünür ise bir feryad duyar ki isterse onu bir şiir zannedeı. O feryad, beşerin acizdir.

En güzel, en büyük, en doğru şiir, bir hakîkat-i müdhişenin tazyiki altında hiçbir şey söylememektir. Makber ise hitâbet ediyor.. İnsan bâzı kerre hatırına gelen bir hayâli tanıyamaz, o kadar güzeldir! Zihninden uçan bir fikre yetişemez, o kadar yüksektir, kalbine doğan, bir hissi bulamaz, o kadar derindir; bu acz ile bir feryad koparır, yâhut pek karanlık bir şey söyler, yâhut hiçbir şey söyliyemez de kalemini ayağının altına alıp ezer; bunlar şiirdir.

Makber, umûmiyeti itibariyle pek çok nazarlar için soğuk bir eserdir. Bu soğukluk yalnız benim kalbimi ihrak eder. Alem-i edebiyyâta bir âhiret lâzımdır. Makber, o âhiretten nişandır. Makber, hayât-ı edebîmizin kabristânıdır, benim zevâlimdir.

Makber, bir fikri birçok tarz-ı beyanda söylüyor. Elfâzı havâs için hiç, mânâsı havâs ve avâm için hiç, vücûdu bir merhume için bir mezar, binâenaleyh bence bir şeydir. Makber, uğradığım felâketin ağırlığına nisbetle hafif, derinliğine nisbetle tehî, şiirliğine nisbetle hiçtir, fakat bana nisbetle bir şeydir.

Makber, makber değil bir türbe, türbe değil bir mâbed, mâbed değil bir küre, küre değil bir fezâ-yı bi-intihâ olmalıydı, halbuki bir makber bile değil, nûr-ı ilâhînin indiği, fikr-i insânının çıkamadığı bir minber olmalıydı. Makber, bir mahşer olmalıydı. Heyhât!

Fikir çıkmamalıdır demem, çıkamaz bir hakîkat bulunmalıdır. Makber'de miyor, müebbeden imiyor! Bu ebedî iniş bir derinliğe dâl olsa bile hayfâ ki yine makber olmaktan başka bir şey değil. Makber'in mânâsı makaabirin zevâhirinden ibârettir.

... Güzel çehreler nâmına, büyük nâmlar aşkâbına heykeller yapıldığı gibi, güzel fikirler, büyük vak'alar için de beyitler yapılmalıdır. Mezar, Allâhın yaptığı bir heykel. Biz onu nasıl tasvir ve tecsîm edebiliriz? Hangi şâir bir güzel kızı onu görmiyenlerin nazarında tecsîm edecek kadar cismâniyyet vermiş? Hangi kalem mehâsin-i tabiiyyeyi hakkıyle taklîd etmiş? Bizim yazıp da en güzel bulduğumuz şiirleri bize ilhâm eden tabiattır. O şiirler suda görünen akse benzer.ki mutlak hâricde bir müsebbibi olur. Bâzı ekâbir-i edeb, bir şâirin meziyyâtı kendi beyninde tevellüd ettiğini iddiâ ederler. Ben bu fikirde değilim. Benim - eğer varsa - mehâsinim dağların, bayırların, güzel yüzlerin, çiçeklerindir. Seyyiâtım benimdir.

Bitirmeden evvel şunu da söyliyeyim: Makber'in bende yuku'unu şiiri okuyacağınız vaka, içinde Cavalicito'nun bulunduğu vapurda geçer, haber verdiği musibet, her hâlimle berâber eş'ârıma da bir büyük inkılâb getirdi... Dediğim inkılâb, semâ ile mezarın müsâdeme edecekleri bir noktada, yahut bir fezâ-yı namütenahîde bulunmaktır. Kalbim müddetlerce bu iki kuvve-i harikulâdenin arasında kaldı. Bunlar yakınlaştıkça ben tesliyet bulur, ayrıldıkça neyimid olurdum. Nihâyet birleştiler. Ben ezildim; Makber çıktı! Bu şiir midir? Ne mümkün! Semâ ile mezar birleşmemeli, daha doğrusu ayrı kalmalıydılar. Ben iftirak ve istiğrak ile figan etmeliydim. O şiir olurdu.

Makber'den evvel yazdığım şeylerin pek çoğunu beğenmem. Bâzısını pek az beğenirim. Makber'i ise hiç beğenmiyorum. Çok seviyorum. Beğenmediğim şu sebeptendir ki bu kitabın edebiyyât ile pek az münâsebeti var. Sevdiğim şunun içindir ki bu kitap O'dur. Bütün mevcûdatı şiir görenler nazarında belki Makber de bir şiire benzer. Bence bir şâireyi andırır. O şâire, Sâmi-i Kudret'in bir şiiri idi.

Makber'in muhteviyatı, bunca nekaayisi, haşviyyâtiyle berâber bir merhûmenin rûhâniyyeti, bir rûhun mâneviyyâtıdır. Makber onun hâli, onun resmi, onun hayâli, onun heykeli, onun mezarıdır. Onun hiç beğenilecek yeri kalmıyan hayâtıdır. Yine tekrâr edeyim: Makber, O'dur. Bunun için severim.

Lâkin Makber edebiyyât nokta-i nazarına karşı çirkin bir çocuktur. Masûm fakat güzel değil, takîr bir feylesoftur; hikmet, fakat şüpheli kusurlu bir hüsündür. Feryad, fakat musanna, mânsur bir mezardır. Hazîn değil, fakat mezar. Bir mağrib fakat parlak, bir güzel fakat sevimsiz. Bir şiir, fakat kafiyeli. Bunun için de beğenmem. Fikrin serhaddi memâr olduğu gibi, şiirin de elfâza intikâde hududu kafiye oluyor, ne yapalım! Makber için bir fikr-i şer'i beyan etmek lâzım ise işte bu kitap bir merhûmenin mezarıdır. Zâirinden fâtiha niyâz ederim.

Turhan (1916), *Finten* (1916), *İbni Musa* (1917), *Sardanapal* (1919), *Abdullahü's -sağir* (1919), *Yâdigâr-ı Harb* (1919), *Tayflar Geçidi* (1919), *Ruhlar* (1922), *Garâm* (1923) adlı kitaplarını arka arkaya yayımladı. Ekim 1922'de görevi sona erince ailesiyle Avrupa'ya gitti ve Viyana'da sıkıntılı günler geçirdi. Cumhuriyetin ilânından (29 Ekim 1923) sonra emekliye ayrıldı. 1928'de İstanbul milletvekili seçildi ve ölümüne kadar bu görevde kaldı. Ölünce kendisine devlet töreni yapıldı ve Zincirli Kuyu Mezarlığına ilk gömülen kişi oldu.

Tanzimat döneminin en büyük şairi sayılan ve uzun yıllar "Üstad" olarak anılan, basında "Şair-i Âzâm" sıfatıyla anılan, Türk şiirine Batılı bir anlayış ve nazım yenilikleri getirmiş olan Hamit, şiirinin dilini, ağır ve karmaşık söyleyişlerden kurtaramadı. Buna karşılık felsefi duyuş ve hayal gücünü tüm eserlerinde ustalıkla sergiledi. Bizim edebiyatımıza sosyal konuları getiren ilk şair ve yazar olarak değerlendirildi. Geniş bir coğrafyayı tanıma fırsatını bulmuş olmaktan da yararlanarak, önemli bölümünü manzum olarak kaleme aldığı tiyatro eserlerinde, Türk, Arap, Asur, Yunan tarihinde geçen olayları konu aldı. Ancak tekniğine gerekli titizliği gösteremediği için oyunları genelde sahnelenme şansı bulamadı. Hamit, meclislerde sohbeti sevilen biriydi. Şiirleri ve tiyatro eserleri son yıllarda değişik yayınevlerince yeniden basıldı.

"Bazı şairlerin yazgıları kötüdür. Ya küçümsenir, yadsınır ya da göklere çıkarılır. Onların günlerinde sağlam değerlendirilmemeleri sonucudur bu. Kimi mutlular, sağlıklarında yerlerini bulurlar, kimileri ölünce. Şairlerin değerlendirilmelerinin şiir ölçülerinin dışına çıkmaya başladığı, bir takım politik akımların yazgısına bağlı bulunduğu bu günlerde durumu yeniden saptamak gerekiyor.

"Hamit, bunlardan. Hem övüldü hem yerildi, daha kötüsü küçümsendi yaşadığında. Şair-i âzam! Bir de üstelik son günlerde bir sol-sağ çekişmesinin sembolü haline geldi. (Mehmet Akif gibi). Onu sevmek yahut sevmemek, bir şiir beğenisi olmaktan çıkıp bir politik tutumu belirtmek haline geldi.

ABDÜLHAK HÂMİD

Necip Fazıl Kısakürek

"Abdülhak Hâmid'i gömdüğümüzün ertesi günüydü. Zonguldak'ta bir vazife emri aldım. Şairin refikası, kendisine veda ederken bana dedi ki:

- Oraya gittiğiniz çok iyi...

Hâmid'in ölümü karşısında en canlı alakalardan birini duyan da Zonguldak'tır, bu alakaya benim namıma ve Hâmid'in en yakınlarından biri sıfatıyla bizzat teşekkür etmenizi rica ederim.

Hatırlıyorum ki Abdülhak Hâmid de birkaç kere bana Zonguldak'tan bahsetmişti. Bir defasında Zonguldak'a gönderdiği bir mektubun metnini göstermiş, Zonguldak üzerinde, o yerin kendisine duyduğu alakayı beğenmekten gelen bir dikkat ve hassasiyetle durmuştu.

Hâmid'e ait, fikir, his ve hatıralarıma, ölümünden beri, ilk defa olarak dil vermek teşebbüsünde bulunuyorum. Hatta hususi sohbetler, münakaşalar, neşredilmemiş notlar ve yazı arası kısa bahisler bir tarafa, doğrudan doğruya ilk defa olarak... Böyle bir günde, tesadüf karşıma Zonguldak'ı çıkarıyor. Hâmid'in hususi bir dikkatle baktığı bir yeri, bana muhatap gösteren tesadüflere ayrıca zevk duyuyorum.

Abdülhak Hâmid, Türk cemiyetinin en nezaketli anlarından birinde doğdu ve asra yakın bir zaman çerçevesi içinde, cemiyetteki bu incelik karakterinin bütün seyirlerine, ihtilâllarına, istihalelerine şahit oldu.

Hâmid'i, sadece, yaş ve görgü bakımından seyrettiğimiz zaman dertsel büyük çap ve büyük çap ve büyük ölçüyle yüz yüze geliriz.

İtiraf etmeliyim ki sanatkârın ömrü ve bundaki âmiller meselesi, bence koca bir davadır. Öldürücü müessir, kimi alıp, kimi bırakmıyor!' Niçin götürüp, niçin bekletiyor? Bilgimizde böyle sorulara karşılık yok. Buna rağmen tuhaf bir tesadüf zincirinin tekrar tekrar verdiği misallere dayanarak hükmedebiliriz ki, sanatkârdaki keyfiyet vergisi, istediği kadar kemmiyet vergisinden ayrı olsun, çok büyük keyfiyetler, anlaşılmaz bir tabiat müsaadesiyle kemmiyetlerini de peşlerinden çekmek imtiyazına erişmişler, bol yazmışlar, çok görmüşler, uzun yaşamışlardır. Bu, belki ruhumuzun kalıbımıza üflediği bir devam ve mukavemet nefhasından geliyor. Belki kuvvetli bir ruhla maddesi arasında, gökteki bir kartalın gövdesiyle kanatları arasındaki ahenge eş, bir muvazene, bir anlaşma var. Her ne olursa olsun! Sanatkâr ki alnında Allah'ın dudak izlerine benzer bir ışıkla doğar ve kalabalıklardan bu ışığın delaletiyle ayrılır, o, bu nura vâris olmakta ne kadar talih sahibiyse, nurunun ışıldayacağı ömür ölçüsünde de o kadar talih sahibidir ve birinci talihin, ikincisini doğurmakta az çok ve esrarlı bir hüneri vardır. Kula mahsus ibdâ nevileri ve hadleri içinde, aslan payını kapmış olan sanatkâr, yaratıcı kudretini fışkırtırken, çok defa en zayıf ve narin bünyeyi yıllarca ayakta tutacak bir başka kuvveti de, sanki istihsal edendir.

Bizi kemâllerine inandırmış sanatkârlar arasında bu iki hususiyet ve talihi bir arada buluyoruz. Omiros, Sâdi, Şekspir, Göte, Hugo onlardandır. Onların sihirbaz kudretleri, sakallarındaki her tel bembeyaz oluncaya kadar sürdü, bir an felce uğramadı.

Tabiatı tek ve yekpare örnek diye alanlardan değilim. Fakat ondan bir mavera ve sebepler âlemine akmak şartiyle, tabiatteki düzen ve nispetlere hayran olanlardanım. Orada birçok unsurların müşterek bir kaderi var; ağaç evvela yemiş verme kabiliyetinden düşer, sonra kurur. Arı, bal yapmayı unutursa, ölür. Hatta insan yapısı, bir fabrikanın çelikten cihazı bile, yeni baştan ve uzun zahmetlerle diriltilmeye muhtaç olmamak için, durmadan, dinlenmeden işlemeye mahkûmdur. Adeta, cemaat, nebât, hayvan ve insan, hangi marifet nevine göre biçilmiş bir bünye taşıyorsa, bünyesini, zamanın aşındırıcı hamlelerine karşı korumak için, mevcut marifetini inkıtasız tekrara borçlu kalıyor.

İnsandaki ruhu, bu unsurlardaki marifet hassasile karşılıklı koyabiliriz.

İşte çok defa, uzvi yıkılışından evvel ruhi çöküşüne şahit olduğumuz sanatkâr da zaman denilen ejderhaya tek bir kaleden mukabele eder: Sanat kalesi.

Zamanın hakiki fatihleri, bu kaleyi taş taş ördüler, somuna kadar duvarlarını yükselttiler ve içinden hiç çıkmadılar.

Sâdi, seksen yaşında Gülistan'ı bitirirken, Hâmid, seksen altı yaşında Viedan Azabı piyesini karaladı ve Göte, en ileri çağlarından birinde şöyle dedi:

"Herkes hayatında ancak bir kere bulûğ ıstırabı çeker. Fakat dehanın çocukları ölünceye kadar ve sayısız bulûğ acısı çekerler. Çünkü, böylece her defasında gençleşirler."

(*Varlık*, 15 Ağustos 1937)

ABDÜLHAK HÂMİD

Hakkı Süha Gezgin

Dehâ yaratmakla tabiat mı kıskançtır? Yoksa bol bol doğuyor da hayat mı onları daha tohum iken yokediyor? Bunun cevabı henüz verilmemiştir. Fakat ben gerçek bir dehânın hayat şartlarına mahkûm olacağına

inanmıyorum. Bir çocuk, nasıl etrafını zorlayarak doğarsa, büyük çapta keskin bir zekânın hayat, muhit ve cemiyeti de öylece zorlıyarak yükseleceğine kanîm.

Ömrün yardımı, yalnız dehânın dekorunu zenginleştirir, verimini artırır, sınırlarını ve çapını genişletir.

Bunun az bir şey olmadığını, ben de biliyorum. Ammâ şu kadar var ki, gerçek bir dehâ, meydansız at ve atsız bir meydan gibi değildir. O büyük kuvvet, muhtaç olduğu zaman atını da, meydanını da yaratabilir. Hattâ atsızlığı ve meydansızlığı bir kuvvet haline kor.

Abdülhâk Hâmid'e hem yaradılış cömert davrandı, hem ömrü güleryüz gösterdi.

Dedesi şairdi ve eczanesinin üstüne:

Ne ararsan bulunur derde devadan gayri

mısrını yazacak kadar hakîmâne bir tevazua sahipli. Ceddâniyeti böyle olan Hâmid Bebek'de doğdu, Çamlıca'da serpildi.

Hani yine kendisinin:

Bu yerlerde doğan bir şûr olmak pek tabîidir

dediği Çamlıca'da...

Tanzimat sonrasının bu en büyük siması, Fuzulî'den önce Hâfız'ı ve Nefî'den evvel Firdevsî ile Mu'allem Nâcî'yi, Şirazlı Örfî'yi okumuştu. Sefarethane münşisi Mirza Şevket'i ona koşturan da talihidir.

Acemce'yi İran payitahtında öğrendi. Ağabeyisi Nasuhi Bey'le birlikte Paris'e gitti. Fransızca'yı diline rametti. İngilizce'ye de Londra'da sahip oldu. Bu kadar zengin bir talih cömertliğine binde bir bile rastlanmaz.

Ben onu sefirlikten azledilip memleketine döndüğü gün tanıdım.

Devlet onu azletmiş, millet Sirkeci'de alkışlarla karşılamıştı. Bu tezadın değerini bilmem söylemeye hacet var mı?

O akşam, Tokatlıyan'daki ziyafette mideden ziyade, gönül ve kafalar doymuştu. Nitekim birkaç gün sonra devlet de millete uymuş ve Hâmid'i Âyan'a almıştı.

Fikret, ondan bahsederken "Geniş bir cephe, münis bir nazar, bir fıtrat-ı muhrem" der.

Onda altın, gerçekten bir tan yeri gibi geniş ve yine onun gibi içinden ışıklı idi. Harikulâde beyni, röntgen aydınlığı ile buradan sızıyor hissini veriridi. Yuvarlak başı, monoklunun inip kaldırdığı sağ kaşı, güzel ve münâsib yüzüne bulunmaz bir başkalık veriyordu.

O zamanlar, sakalına ancak ince ve belirsiz bir ak yaldız serpilmişti. Yalnız göz altlarında heyecanlı ve çok ihtirâslı bir yaşayışın izleri seziliyordu. Redingotu, pâstronu ve emperiyal paltosu ile şıktan ziyade zarif görünüyordu. Saçlarında bir tek siyah kalmadığı günlerde de bu itinalı, zarif giyinişi bırakmamıştı.

Seksen beş yılı, bükülmeden, en küçük bir kıvrıma bile yer vermeden taşıdı. Boyu da mısraları gibi kendini zamana çiğnetmedi.

Her birinden ayrı bir zarafet ve incelik havası dağılan Şair-i Âzam'da yalnız ses kalındı. Azıcık ispirto ile örselenmiş, kalın sesini dinlerken, ben, kaç kere vâhiyleri düşünmüşümdür. Sesinde ney demleri gibi zengin bir derinlik vardı.

Nükteyi şaşılacak bir ciddiyetle yapar ve bu tezadın karanlığı içinde zekâ şimşeği, daha kamaştırıcı bir parlaklık alırdı. Tevazuun büyüklüğünü ben onda gördüm.

İnsan edince kendi kemalde imtizac
Tenzil-i kadr-i âhere hissetmez ihtiyâc

beytini o, kendisi için değil, kendisine saldıranlar için söylemişti. Bu mısraları onun gururuna şahit tutanlar yanılıyorlar. Hâmid'de tevazu el gibi, parmak gibi tabiî bir şeydi. Yalnız bir kere onun mağrur konuştuğunu gördük. Hem Allah için gururu da kendisi kadar büyüktü.

Eskiciler nâkâfi sözüne sataşmışlardı. "Arapça bir kelime ile Âcemin nâ'sı yanyana gelir mi a cahil"? diyorlardı. O vakit Hâmid, muhteşem bir şiirine nakâfi'yi redif yaptı ve;

Bugün ben yazdım, elbette yazar ahfad nâkâfi

Hükmüyle zamanın alnını mühürledi. Bence bu hüküm istikbal fatihliğinin de buyruluşudur.

Bazıları, o gelinceye kadar, şiirimizde derinlik yoktu derler. Bu büyük geçmişimizin şerefli varlıklarına iftira olur. Hayır derinlik, Türk şiirinde Hâmid'le başlamaz. Fakat Hâmid'in şiiri muhakkak ki derinlikleri dalgalandıran bir kuvvettir.

Ben, onu:

Derin bir cevv-i lâhuti, geniş bir darbe-i şehper

mısraıyla tarif edenlerle berabertim. Bu kanaatler, onu dehâsının armağanı idi. En derin his uçurumlarına dalar, en yüksek hayal göklerine süzülür ve her ikisinden de şâhâne ganimetlerle dönerdi.

Ona gelinceye kadar, hiçbir şairin ilham zenginliği böyle cüttler halinde tepeleşmemiştir. Derinliği onunla başlatanlar da galiba bu noktaya dayanıyorlar.

Halbuki bunun sebepleri başkadır. Eskiler, dar bir sanat çerçevesi içinde mahpusturlar. Gazel ve kasideleri ne kadar çoğaltsalar renk değişmiyordu. İki üç renkle yapılan tablo, ne kadar büyük olursa olsun, tabiatteki bütün kemâli kucaklıyabilir mi?

Darlığı sezen büyükler, muhiti genişletemeyince derinliğe doğru gitmişler, imkânsız sanılacak güçlükleri zorlamışlardı. Noktasız gazel ve kasideler, murassalar, gönül ve beyin akümülâtörlerinin boşalmasından başka nedir? Granit üstünde tarla açmakla bunlar arasında zorluk bakımından ne fark var?

Hâmid, böyle bir ölçü ve nizam darlığı içinde değildi. Ammâ çemberleri tek başına kırmadı. Kendinden önce gelenler bu yolda hayli altın teri dökmüşler, ince patikalar açmışlardı.

Biz, yeniyi güzel yaratışlar ile ruha çakacak bir büyüğe muhtaç olduğumuz zamanda o yetişti.

Şahsiyetini zaman eline, ihtiyaç avuçlarına çilâlattı. Hâmid'in talihi, yalnız doğduktan sonra başlamıyor, zamanında doğuşu, imkânların önüne serildiği bir çağda dünyaya gelişi de başka bir bahtiyarlık eseridir.

Onda bütün gençler için ibretle seyredilecek bir şey var. Hâmid niçin çok yazdı? Neden çabuk tükenmedi? Şiiri, yalnız kalbinin kaynadığı gençlik demlerine mahsus bir heyecan verimi sayanlar olmuştur. Ammâ lâftır bunlar. Bir fidan nasıl kökünü derinliklere indire indire koca çınar olursa, bir şair de kültürünü genişlettiği kadar uzun ömürlü, çok eserli, derin izli olur.

(*Edebî Portreler*, 1997)

Abdülhak Hâmit Tarhan

Bunu da toplumumuzun büyük yanlışlarından, sağlam sınıfsal değerler kuramamış olmamızın yanlışlarından biri olarak düşünebiliriz. Fransa'da Racine'i yahut Corneille'i küçümseyen bir solcu olduğunu sanmıyorum. Bir ulus kültürünün böylece paylaşılması hazin bir talan gibi geliyor bana.

"Hamit'in kötü değil, sadece kötü değil, üstelik gülünç bir şair olmadığı söylenemez. Bütün ciddiyetine, bütün stratejik edasına karşın söylenemez. Bu olgu, biraz da, yukarda belirttiğim gibi, onun kendini seçmemesine bağlı bir ikilemdir. Onun şiirinin, onun değerlendirilmesinin geçirdiği evrim, bir bakıma Türk şiirinde birtakım değerlerin, şiirsel ve beşeri birtakım değerlerin geçirdiği evrimdir diye düşünülebilir. Kararsızdır, tarafsızdır. Neyle nasıl eğleneceğini bilmez. Tam bir Osmanlı kaypaklığı içindedir. Bazen eğlendiğini mi, katıldığını mı anlayamazsınız." (Turgut Uyar)

"Abdülhak Hâmit, Tanzimat edebiyatının ikinci kuşağı içinde Recaizade Ekrem ile birlikte Türk edebiyatının yenileşmesinde ve değişmesinde cesaretli adımlar atabilmiş, eski edebi geleneğe karşı sert çıkışlar yapan bir sanatçıdır. Edebiyatımızın yeni bir ruh ve çehre kazanmasında, Ekrem işin daha çok teorik yönünü işler ve geliştirirken, yazdıklarıyla yeni edebiyat anlayışının uygulayıcısı oldu. Sanat yolunda fazlaca titizlenmeden, kendisini sıkı bir denetim altına almadan böylesine bir atılımı gerçekleştirmesi, şüphesiz kendinden önce yenilik yolunun açılmış olması, iyi bir kültür çevresinde yetişmesi ve arkasında kendisini yüreklendiren usta sanatçıların bulunması ile açıklanabilir. Batı'yı ve Batılı düşünceyi tanıma ondan önce bir hayli mesafe kat etmişti. Üstelik gene ondan öncekiler Batı'ya giderken büyük bir stres içindedirler ve daha çok da Batı'nın fikri yapısını tanıma çabasında idiler. Sözgelişi Şinasi ve özellikle Namık Kemal bu duruma iyi birer örnektir. Namık Kemal, Avrupa'da edebiyattan çok fikri ve siyasi meselelerle uğraşmıştı. Oysa Hâmit, Paris'e küçük yaşta özel eğitim görmek üzere gidiyor; edebiyat ve sanat faaliyetlerini rahatça izleyebiliyordu. Şüphesiz bu rahatlık bir anlamda da ona aileden gelmekteydi. Öncelikle o, kültürlü bir ailenin çocuğu olarak özel hocalar elinde yetişmiş; Doğu ve Batı kültürünü bizzat yerinde tanımıştı. Gene ailenin nüfuzu ile Dışişlerin'de, üstelik Paris'te göreve başlaması onun için büyük bir şanstı. Ayrıca Namık Kemal ve Recaizade Ekrem gibi yeniliğin iki ustası mektuplarıyla sürekli onu destekliyor ve yüreklendiriyordu. İşte Hâmit, böylesine elverişli ortamda edebiyata kendisini veriyor ve hiçbir bağlayıcı kural tanımadan, biraz da ölçüsüz bir biçim de, sürekli yazıyor; hem kendisini yenilemede hem de edebiyatın yenileşmesinde elinden geleni esirgemiyordu." (İsmail Parlatır)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sahra* (1879), *Makber* (1885), *Ölü* (1885), *Hacle* (1886), *Bunlar Odur* (1885), *Divaneliklerim Yahut Belde* (1885), *Bir Sefilenin Hasbihali* (1886), *Bâlâ'dan Bir Ses* (1912), *Validem* (1913), *İlham-ı Vatan* (1916), *Tayflar Geçidi* (1917), *Ruhlar* (1922), *Gârâm* (1923).

OYUN: *Mâcera-yı Aşk* (mensur, 1873; manzum, 1910), *Sabr u Sebat* (1875, İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oyn., 1961), *İçli Kız* (1875), *Duhter-i Hindu* (1876), *Nazife* (1876, Abdullahü's-Sağir'le, 1917), *Nesteren* (1878), *Tarık Yahut Endülüs'ün Fethi* (1879, Sadi Irmak ve Behçet Kemal Çağlar tar. sadeleştirilerek 1960, İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oyn., 1962), *Tezer Yahut Abdurrahman-ı Sâlis* (1880), *Eşber* (1880), *Zeynep* (1908), *İlhan* (1913), *Liberte* (1913), *Finten* (1916, Ahmet Muhip Dranas tar., 1959, Kenan Akyüz tar., 1964), *Tarhan* (1916), *İbn-i Musa yahut Zadülcemal* (1917), *Sardanapal* (1917), *Abdullahi's-Sağir* (1917), *Yadigar-ı Harb* (1917), *Hakan* (1935), *Cünün-ı Aşk* (tefrika, yaz., 1917, kitaplaşmadı), *Kanuni'nin Vicdan Azabı* (yaz., 1937, basılmadı).

DİĞER ESERLERİ: *Mektuplar* (Sü-

ABDÜLHAK HAMİD: DOĞUMUNUN 100. YILI MÜNASEBETİYLE

Munis Faik Ozansoy

Milletlerin edebiyatında şahsiyetler vardır ki, eserlerinden önce varlıklarıyla bir hadise, bir merhale teşkil ederler. Abdülhak Hâmid de onlardan biridir. 1852 Şubatının 5'inci günü Bebek'te doğan çocuğun dünyaya açılan gözleriyle birlikte, Türk edebiyatı yepyeni bir ufka yüz çevirecekti. İstanbul'un fethi gibi bu tarih de, bir çağ kapayıp ötekini açan bir dönüm noktası sayılmalıdır. Gerçekten, edebiyatımızda yeniye yönelmiş ne varsa hepsi bu tarihten, daha doğrusu bu tarihte doğan müstesna çocuğun okuyup yazmaya başladığı günden başlar. Bir Hâmid'den evvelki edebiyatımızı, bir de ondan sonrasını düşünün: Aradı yüz yıllarını ancak gerçekleştirebileceği bir fark görürsünüz. Halbuki bu değişikliği Abdülhak Hâmid tek başına ve bir hamlede yapmıştır. Hiç kimse, devrinin düşünce ve şekil kayıtlarını kırarak ileriye atılmakta onun kadar cesaretli, onun gibi kararlı olamamıştır, sanırım.

Kendinden evvelkilere hiç bir şey borçlu olmayan büyük şair, zamanında yenilik namına ne düşünülebilirse hepsini yalnız kendinden sonrakilere değil, hatta daha yaşlı çağdaşlarına da öğretmiş, onlara da istikamet değiştirtmiştir. Bir tarihten sonra, bütün Tanzimatçıların kalemini, şiirde ve nesirde, Abdülhak Hâmid'in zarif parmakları idare etmiş gibidir, dersem, beni garabete heveslenmiş olmakla değil, belki şimdiye kadar söylenmek istenmemiş bir gerçeği açığa vurmakla suçlandırabilirsiniz. Bence, edebi münasebetiyle nesrimiz "Makber mukaddimesi", beşeri anlayışta Türk şiiri "Bunlar odur"la başlamıştır. "Selim evvelim meziyeti siyasiyesini Osmanlı eshabı kalemi arasında en evvel tarife nesren muvaffak olan Kemal, nazmına nazire söylemeye çalışsın!" hitabını Hamid'e tevcih eden ben değilim, bizzat Namık Kemal'dir.

Neler velmederek vücuda getirdiğimiz eserlerin ömrü, ebediyete kıyasla, camdaki buğu üzerine parmağımızla çizdiğimiz şekillerin ömründen fazla değildir. Bizim yazdıklarımızı mütemadiyen silmekle eğlenen zaman Abdülhak Hâmid'in yazdıkları üzerinden de elbette bir silgi geçirmek istemiş, fakat muazzam eserin ancak satıhına dokunarak özünü yok edememiştir. Fakat, bugünün nesli Abdülhak Hâmid'i eser olarak değil de sadece ad olarak tanıyorsa, bunun sorumluluğunu kolay'la yetinen tembelliğimizde ve günün piyasa yazılarıyla seviyesini kaybeden zevkimizde aramalıyız.

(Hisar, Mart 1952)

ABDÜLHAK HÂMİT VE AŞKLARI

Halit Fahri Ozansoy

Onu hatırladıkça, gözümde ilk canlanan hayali, Maçka'daki apartıman salonunun köşesinde, çok daha güzel bir başka dünyanın insanı gibi vakur ve rahat oturuşudur. Onun sadece bu oturuşu ile, ölünceye kadar ihtiyarlığı yenmesini bilenlerden olduğuna hükmedebilirdiniz. Sanki bu çaba ve bu inatla koltuğundadık tutardı vücudunu, yorgun da olsa, uykulu da olsa.

Ne zarif giyinirdi! Bir fotoğrafındaki yakası geniş şeritli siyah kostümünü bir zamanın modasına uyarak sanki ilk defa onun üstünde denemiş ve yakıştırmışlardı. Bu güzel adamın sakalı da çehresine başka bir tatlılık verirdi. Monokl her zaman gözünde mi idi pek hatırlamıyorum. Fakat o tek cam bile, ışığından zekâ taşan bir bakışın üstünde gururla parlar gibi idi. Ellerini kımıldatışı ayrı bir dildi ve bu dilden eşi Lüsyen hanım bir kitaptan bir cümle okumuş gibi anlardı. Hemen içeriye gider ve Hâmid'in ya yeni bir şiiri yahut eserlerinden biri ile gelirdi. Bunlardan sonra, salondakilerden birisi sesini titreterek "Makber"den bir mısra okur, hanımefendi arkasını getirirdi. Hâmid'in şiirlerini, bu kültürlü kadın şüphesiz uzun beraberliğin havası içinde onun açıklamaları ile tâ ruhuna sindirmişti ve Hâmid'in konuşma dili dışındaki kelimelerinin anlamını bilmese bile bu şiirlerin musikisine hayran kalmıştı.

Abdülhak Hâmid'in:

Var ol, Lüsiyen, tavaf et ey nur,
Ey ömr-i ömrümün sebabı!

Dediği Lüsiyen hanıma derin bağlılığı ona bakışlarından seziliyordu. Gerçekten Lüsiyen onun son aşkı, ömrünün sonunda gençliği idi. Etrafında bir nur dalgası gibi dolanmasını istiyordu onun. Ölüme bu aydınlıkla gidecekti ve öyle gitti. Fakat ya gençliği Hâmid'in? Ya gençlik aşkları? O şahane gençlik devrindeki Don Juan hayatı? Paris'te, Londra'da geçirdiği çılgınca maceralar? O Kamil!

O öten bülbülünün feryadı,
Çıkmadı gitti gönülden vâdi!

Bunların hepsi bir tarafa, ya o "Makber", nedir o? İlk karısı Fatma hanım için yardığı bu uzun mersiyeden şunu anlıyoruz ki: aşk, Hâmit için, bir tarafı ölüme çevrilen iki yönlü bir aynadır. "Halce" de bunu daha açıkça belirtiyor. "Makber"deki metafizik içinde Fatma hanım erimiş ve yerini insanın ölüm karşısındaki dehşet ve isyan duygularına bırakmıştır. Böyle olduğu halde, ölen sevgili için bazı mısraları da var ki, sadelikleri içinde içimize işliyor. Bir örnek:

Bir gün dedi ıstırap içinde
Ben ölmeğe gelmişim bu Hind'e.
Ölmek dedi, kahkahayla güldüm,
Duydum ki fakat içimden öldüm.

Ah! bütün "Makber" ve "Halce" bütün şiirleri bu dille yazılmış olsalardı...

Şimdi Abdülhak Hâmit hakkında şiirinden daha hazin bir hâtıraya geçiyorum. Şiirlerini "Servet-i Fünun"a hep gönderir, kendisi gelmezdi. Fakat bir gün Süleyman Nazif'le beraber geldi. Ahmet İhsan yoktu, matbaada yalnız müdür Muhtar Halit ile ben vardım. Elini öptük, oturduk, bir müddet konuştuk. Süleyman Nazif düşünceli görünüyordu. Mescleyi kalkıp giderlerken anladım. Her hafta Abdülhak Hâmid'in, Süleyman Nazif'in ve Cenap Şahabettin'in şiirlerini dergiye koydurmak Ahmet İhsan'ın ekonomik sistemine artık fazla ağır basmağa başlamıştı. Ben mücadeleden bıkmıştım ve Hâmid'in devamlı olarak yazıp yolladığı şiirlerini bazan bir hafta sonraki sayıya aktarmağa başlamıştım. İşte durum böyle iken ve Cenap ile Nazif henüz buna ses çıkarmazlarken, Hâmid'in bu teşrifi vuku bulmuştu. O kısa zaman zarfında ne konuştuğunuzu hatırlamıyorum. Yalnız gitmek üzere Süleyman Nazif'le ayağa kalkmışlardı. Nazif elini sıkarak iki adım önden yürüdü, fakat Hâmit eli elinde, hafif bir sesle kulağıma şöyle bir söz fısıldadı:

- Şiirlerimi her hafta koysanız memnun olurum, ihtiyaca faydalı oluyor da...

Bunu söyliyen Hamit mi idi? Bu ses? İçim burkuldu ve yüzüm bilmem nasıl kızardı. Bir şey söyliyemedim. O da bir cevap beklemedi. Camlı kapı kapandı ve Nazif'le beraber çıkıp gittiler. Bütün gün neşem kaçmıştı. Yalnız neşem mi? Bir aralık bir isyan, hattâ bir öfke bile duyar gibi olmuştum. Neden bunu söylemişti? Belediye kendisine Maçka'da apartıman tanımıştı, henüz milletvekili olmamıştı ama emekli maaşı vardı. Her akşam Anadolu kulübünde hâlâ viskisini içtiğini de söylüyorlardı. Öyle iken...

O günden sonra Hâmid'in Maçka'daki apartmanında ziyarete gidemedim.

Süleyman Nazif ertesi hafta matbaaya gelişinde bana bundan hiç bahsetmedi. Lüzum da kalmamıştı. Ahmet İhsan'ın rızası ile Hâmid'in şiirlerini her sayıya koymakta devam edecektik. Yalnız Nazif, güleryüz bana şunu anlattı:

- Geçen hafta sizden ayrıldıktan sonra Cağaloğlu'nda bir otomobil durduracak oldum, beyefendi 'Hayır' dedi, 'hava çok güzel, şöyle Babıâli'den aşağıya doğru yürüyelim.' Ben 'Yorulursunuz' diye itiraz ettim, fakat dinlemedi.

Ve Nazif devam etti:

- Yavaş yavaş, yokuştan inmeğe başladık. Vilâyetin karşısından geçerek kitapçılara doğru yürüdük. Beyefendi hep camekânlara bakıyordu. Birinde 'Diyanetlerim', kitabını gösterdi ve 'Ah Kamil' dedi, arkasından 'Ben onun kadar hiç bir kadını sevmedim' diye içini çekti. Bir başka camekânda başka bir aşkını hatırlıyarak 'Tereza gibi bir isim söyledi ve yine aynı sözü tekrarladı. Meğer en çok onu sevmişmiş! Böylece her camekânda, bir kitabını çıkardığı yılları hatırlıyor, iki dakika evvelki sevgilileri unutuyor, başka başka isimlerle en çok sevdiği dilberleri anıyordu. Ben şaşırmıştım. Bir şey demiyor, yalnız dinliyordum. Yokuşun altında tekrar otomobile binmeği teklif ettim. Bir kere coşmuştu. 'Daha yürüyelim' dedi. 'Köprüden bineriz'. Caresiz yola devam ettik. Artık yorulmuştu, fakat garip bir hisle yürümekte ısrar ediyordu. Nihayet Eminönü'nde bir otomobile bindirken:

- Maçka'ya çabuk gitsek, diye söylendi, geç kaldık galiba, Lüsiyen beni bekler! Ve bu sözünün arkasından yine aynı heyecan ve samimiyetle: -Ah Lüsiyen! Lüsiyen! dedi, ben onun kadar hiç bir kadını sevmedim.

Kelime kelimesine olmamakla beraber -bu da pek tabiidir- Süleyman Nazif'in bana anlattığı budur. O, bir hafta evvelki hayretinden kurtulamamıştı. Fakat ben öyle düşünmüyordum. Çünkü benim kanaatimce, Abdülhak Hâmit yalnız şiirlerinde değil, hayatında da bir tezat adamı idi. Şair olsun, romancı olsun, tiyatro yazarı olsun, hiç bir edebiyatçıyı eserlerinin havasından ayırmamalıyız. Nasıl ki Ziya Gökalp'in Abdülhak Hâmit hakkındaki şu sözü de bu bakımdan çok anlamlıdır:

"Abdülhak Hâmid'in eserlerinde mantıksız bir hayatla hayatsız bir mantığın mücadeleleri gözükür."

(Edebiyatçılar Geçiyor, 1967)

ABDÜLHAK HÂMİT TARHAN

İSTANBUL DÜŞMAN İSTİLASI ALTINDA İKEN ÇAMLICA'DA

Hey Çamlıca mehtâbı ne olmuş sana öyle?
Küskün duruyorsun.
Bir şey kuruyorsun.
Seyrinle iyan et bana, ilhâm ile söyle:
Aksetmede âlâm-ı vatandan mı bu halet?
Anlat; bu tahavvül neye etmekte delâlet.
Vaktiyle ederken bu havâliyi zılâlin
Bir sâha-i nilî.
Ey neyyir-i leylî,
Matem döküyor arza bugün bedr ü hilâlin
Bir şeb ki, zirinde küsûfun,
Seyrangehi olmakda tuyûfun.
Müziden esip gelmede bir nevha-i vâveyl.
Bir âh-ı müebbed.
Hangi güneşin mâtemidir zulmetin ey leyl,
Ey şi'r-i muakkad
Yıldızlar olur bence meâlin gibi nâ-yab
Atide görünmezse o mâzideki mehtâb
Olmazdı sabahın da yarın gülmeye meyli
Pişinde bu dîdar-ı mahûfun.
Kartallara baktım düşüyorlar yere bi-ta'b;
Oldum sanıyordum Melekü'l Mevt ile hem-hâb

ABDÜLHAK HÂMİT TARHAN

BİR SEFİLENİN HASBIHALİNDEN

Ne idim ben, ne tabii bir kız
Belki sahrada rebii bir kız

En büyük zevkim, ümidim, neşem
Kırda seyran idi, her gün, her dem

Düşünürken o büyük sahrada
Beni halk eyleyeni tenhada

Duruyorken hareketsiz, sessiz
Yere inmiş göğe benzerdi deniz

Aksi tekbir ile dolmuş dereler
Secde eylerdi bütün meşcereler

Şebi mehtap doğar aynı şafak
Her taraf nura olur müstağrak

Akıyormuş gibi her suda hayat
Yüzüyormuş gibi hep mahlukat

Uçacakmış gibi eflake zemin
Halden, mazi ile atiden emin

Mutmain şevk ile soldan, sağdan
Bir şataretle inerdim dağdan.

leyman Nazif tar., 2 cilt, 1916), *Hâtırât* (İkdam ve Vakit'te tefrika, 1924-25), *Yabancı Dostlar* (1924), *Rüznâme* (Vakit'te tefrika, 1925). Abdülhak Hamid'in Londra yıllarını Yusuf Mardin, *Abdülhak Hamid'in Londrası* adlı kitapta romanlaştırdı. Tiyatro eserleri İnci Enginün tarafından günümüz Türkçesine çevrilerek yedi cilt halinde yayımlandı (1998-2002).

HAKKINDA: Şahabettin Süleyman / Abdülhak Hamit, Hayatı ve Sanatı (1913), Faik Ali Ozansoy / Şair-i Âzâm'a Mektup (1923), Abdülhak Hamit Tarhan / Hâtırât (İkdam ve Vakit'te tefrika, 1924-25), Mehmet Zeki / Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi (c. II, 1929), Orhan Seyfi Orhon / Abdülhak Hamid (1937), Necip Fazıl Kısakürek / Abdülhak Hamid ve Dolayısıyla (1937), Fevziye Abdullah Tansel / Hususi Mektuplarına Göre Namık Kemal ve Abdülhak Hamid (1949), Munis Faik Ozansoy / Abdülhak Hâmid: Doğumunun 100. Yılı Münasebetiyle (Hisar, Mart 1952), Hikmet Dizdaroğlu / Abdülhak Hamit (1953), Gündüz Akıncı / Abdülhak Hamit (1954), Asım Bezirci / Abdulhak Hamit ve Tarık / Yahut Endülüs'ün Fethi (1966), Halit Fahri Ozansoy / Edebiyatçılar Geçiyor (1967), Orhan Okay / Abdülhak Hamid'in Romantizmi (1971), Yusuf Sıtkı Mardin / Abdulhak Hamid'in Londra'sı (1976), Yusuf Sıtkı Mardin / Abdulhak Hamid'in Londra Yılları (1982), Turgut Uyar / Bir Şiirden (1982), İnci Enginün / Abdülhak Hamid Tarhan (1986), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Âdile Ayda / Bir Demet Edebiyat (1998), Taha Toros / Türk Edebiyatından Altı Renkli Portre (1998), Yılmaz Taşçıoğlu / Abdülhak Hamid Tarhan (1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), Baki Asiltürk / Osmanlı Seyyahlarının Gözüyle Avrupa (2000), Serap İncegümüş / Gezi edebiyatımıza önemli bir katkı (Cumhuriyet Kitap, 26.4.2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), İsmail Parlatır / Tanzimat Şiiri: Abdülhak Hâmit Tahran / Büyük Türk Klâsikleri (cilt:8, 2004), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

TARHAN, Ayşe Durakbaşa

Toplumbilimci. 7 Ocak 1961, İskenderun / Hatay doğumlu. Tam adı Ayşe Nilüfer Durakbaşa Tarhan'dır. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi (orta kısım, 1976), Kadıköy Anadolu Lisesi. (1979), Boğaziçi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1983) mezunu. Yüksek lisans eğitimini 1987'de, Boğaziçi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümünde, doktorasını 1991'de İngiltere'de University of Essex'de tamamladı. 1997'de Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalında doçent unvanını aldı.

Çalışma hayatına 1986 yılında Mimar Sinan Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak başladı. Burada 2002 yılına kadar, Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı ile Kurumlar Sosyolojisi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yaptı. 2002'de Muğla Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde görevlendirildi. 2003'ten itibaren Muğla Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Başkanlığı görevini üstlendi. Genel sosyoloji, toplumsal cinsiyet sosyolojisi, kadın araştırmaları konularındaki araştırmaları ve yayınlarıyla tanındı. Sosyoloji Derneği, *European Sociological Association*, *l'Homme* dergisi danışma kurulu, *Toplumbilim Dergisi* yayın kurulu üyesidir.

Kimlik, kadın, insan hakları konularındaki makaleleri 1988 yılından itibaren yurtdışındaki çok sayıda derginin yanı sıra Türkiye'de *Tarih ve Toplum Dergisi*, *Toplumbilim Dergisi*, *Cumhuriyet Kitap*, *Toplumbilim Dergisi*, *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezi*, *Varlık Dergisi*, *Toplumsal Tarih Dergisi*, *Pazartesi Dergisi* ile ortak kitaplarda yayımlandı. Ayrıca Türkiye'de kadın kimliği ve konumu konularında düzenlenen bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu, medya organlarında bu konularda tartışmalar yürüttü. 2002'de, Kemal Öztürk'ün yapımcılığını üstlenmiş olduğu *"Cumhuriyet'in Asi Kızı: Halide"* adlı belgesel filmin danışmanlığı yaptı.

ESERLERİ:

Halide Edib - Türk Modernleşmesi

ve Feminizm (2000), *Leonore Davidoff / Feminist Tarih Yazımında Sınıf ve Cinsiyet* (yay. haz., 2002), *Toplumbilim Dergisi, Feminist Eleştiri Özel Sayı* (sayı editörü olarak, 2002).

HAKKINDA: Alan Duben - Cem Behar / İstanbul Households Marriage Family and Fertility 1880-1940 (1991), Nilüfer Göle / Modern Mahrem (1991), Aynur İlyasoğlu / Örtülü Kimlik (1994), Deniz Kandiyoti / Women, Islam and the State (1991), Dilek Cindoğlu / "Virginity Test and Artificial Virginity in Modern Turkish Medicine" (Women's International Forum, cilt: 20, Sayı: 2, 1997), Y. Arat / "On Turkey's Feminist Agenda" (Journal of International Affairs, Güz 2000, Anat Lapidot-Frilla/ The Memoirs of Halide Edip [1884 -64]: The Public Persona and the Personal Narrative" (New Perspectives on Turkey, 21, Güz 1999).

TARHAN, İlhan

Romancı. 28 Şubat 1953, Merzifon / Amasya doğumlu. İstiklal İlkokulu, Amasya Öğretmen Okulu (1970), Buca Eğitim Enstitüsü Matematik Bölümü (1974) mezunu. Rize, Kırklareli, İzmir, Merzifon, Sinop ve Balıkesir'de öğretmenlik yaptı. 1986 yılında Akademi Kitabevi Roman Yarışması'nda mansiyon alan *Üç Nesil* adlı romanı iki cilt olarak 1987'de yayımlandı. Edebiyatçılar Derneği, Balıkesir Liones Kulüp (1995 yılına kadar) üyesidir.

HAKKINDA: Nokta (15.11.1987).

TARHAN, M. Taner

Arkeolog. 1941, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Prehistorya ve Klâsik Arkeoloji Bölümü (1966) mezunu. Yüksek lisansını *"Side Müzesi Antik Taş Heykeltraşiye Ait Eserler Kataloğu"* adlı tezi yüksek lisans yaptı. Klasik arkeoloji tezli sertifika (1961-66), prehistoria yardımcı sertifika (1961-64), Eskiçağ tarihi yardımcı sertifika (1962-64), Bizans sanatı yardımcı sertifika (1962-64) programlarına katıldı. Mezun olduğu yıl İÜ Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Tarihi Kürsüsünde asistan olarak çalışmaya başladı. 1972 yılında *"Eskiçağ'da Kimmerler Problemi"* adlı tez çalışmasıyla doktor, 1978 yılında *"M.Ö. XIII. Yüzyılda Uruatri ve Nairi Konfederasyonları"* adlı tezi ile doçent, 1988'de de profesör oldu. Çalışmalarını İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak sürdürdü.

1962 yılından itibaren; Antik Kilikya Araştırmaları, Aydın-Aphrodisias (1963), Antalya-Side (1964), Van-Çavuştepe (1965) kazılarında stajyer; Van-Çavuştepe, Van Kalesi, Edirne-Enez kazılarında başkan yardımcısı (1966-79) olarak çalıştı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Van Bölgesi Tarih ve Arkeoloji Araştırma Merkezi müdürlüğü (1983-93); Elazığ-İmikuşağı (1983-84), Van-Dilkaya (1983-91) kazılarında bilim kurulu üyeliği; Van Kalesi ve Eski Van Şehri'nin Tarihi Millî Park Projesi (1983-91) ve Van-Gevaş Tarihi Türk Mezarlıkları Koruma, Onarım ve Çevre Düzeni Projesi (1988-92) Başkanı; Van Kalesi ve Eski Van Şehri Kazıları (1987-91) ve Gevaş kazı çalışmalarında (1988-92) başkanı olarak görev aldı. Ayrıca proje danışmanı (1993-), dekan yardımcısı (1984-91), fakülte yönetim kurulu üyesi (1980-94) görevlerinde bulundu. Türk Tarih Kurumu, İTÜ Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Enstitüsü, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, ICOMOS Türkiye Milli Komitesi, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü (kurucu), İstanbul Anıtlar Kurulu, ÇEKÜL Yüksek Danışma Kurulu üyeliklerinde bulundu.

Makaleleri *Cultura Turcica, İÜ Ed. Fak. Tarih Dergisi, Tarih Enstitüsü Dergisi, Belleten,* İ.Ü.Ed.Fak. *Anadolu Araştırmaları, Sanat Olayı, Arkeoloji ve Sanat, Mersin-Mozaik, İçel Kültür Müdürlüğü Bülteni, Toplumsal Tarih* gibi dergiler ile armağan ve ortak kitaplarda yayımlandı. *Meydan Larousse Ansiklopedisi* için maddeler yazdı. Yurtiçi ve yurtdışında ihtisas alanları ile ilgili çeşitli bilimsel etkinliklere davet edildi, otuzu aşkın konferans verdi ve bildiri sundu. *Tarih Yazımında Arkeolojinin Önemi* (1995) adlı kitabının yanı sıra liseler için yazılmış ders kitapları da vardır.

TARHAN, Nevzat

Psikiyatrist. 1952, Merzifon / Amasya doğumlu. Kuleli Askeri Lisesi (1969), İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi (1975) mezunu. GATA'da staj, Kıbrıs ve Bursa'da kıta hizmetinde bulunduktan sonra 1982 yılında GATA'da psikiyatri uzmanı oldu. Erzincan ve Çorlu'da hastane hekimliği yaptı. GATA Haydarpaşa Hastanesinde yardımcı doçent (1988) ve doçent (1990) oldu. Klinik direktörlüğü yaptı. Albaylığa (1993) ve profesörlüğe (1996) yükseldi. 1996-99 yılları arasında Yüzüncü Yıl Üniversitesinde öğretim üyesi ve Adli Tıp Kurumunda bilirkişi olarak görev yaparak kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Memory Centers of America adlı nöropsikiyatri merkezlerinin Türkiye yöneticiliğini yaptı. İnsani Değerler ve Ruh Sağlığı Vakfının (IDER) başkanlık görevini üstlendi.

1989 yılında "Stres", 1991 yılında "Psikofarmakolojide Yenilikler", 1992 yılında "Saldırganlık", 1993 yılında "Serotonin" konularında Türkiye'de ilk uluslararası katılımlı sempozyumları düzenledi. *Psikofarmakoloji* dergisinin altı yıl editörlüğünü, *Sleep and Hypnosis* dergisinin yayın kurulu üyeliğini yaptı. 1991 yılında Hollanda'da "Destructive Drives and Impulse Control" konulu uluslararası kongrede "En İyi Araştırma" ödülünü aldı. Çeşitli uluslararası tıp derneklerinde üyedir. Yirmi dokuzu uluslararası olmak üzere yüzün üzerinde yayını vardır.

ESERLERİ (Psikoloji):

Stresi Mutluluğa Dönüştürmek, Stres ve Hastalıklar (1989), *Psikofarmakolojide Yenilikler* (1991), *Şiddet / Biyopsikososyal Yönleriyle Şiddet* (ortak kitap, 1998), *Kendinizle Barışık Olmak* (2001), *Mutluluk Psikolojisi / Stresi Mutluluğa Dönüştürmek* (2002), *Psikolojik Savaş / Gri Propaganda* (2003), *Makul Çözüm /Aile İçi İletişim Rehberi* (2004), *Kadın Psikolojisi* (2005).

HAKKINDA: Nevzat Tahran / Kadın Psikolojisi (2005).

TARIM, Rahim

Edebiyat araştırmacısı. 7 Eylül 1961 doğumlu. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1984) mezunudur. Marmara Üniversitesi Yeni Türk Edebiyatı Bölümünde yüksek lisans (1986) ve doktora (1993) yaptı. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (1985-86) ve Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1986-99), yardımcı doçent (1999-2001) ve doçent (2003-) olarak çalıştı. 1993 yılında *"Mehmed Rauf'un Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma"* adlı doktora teziyle Türkiye İş Bankası Büyük Ödül Yarışmasında Edebiyat Araştırmaları Dalında birincilik aldı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Mehmed Rauf Hayatı Sanatı Eserleri* (1998), *Mehmed Rauf'un Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma* (2000), *Kültür Dil Kimlik: Behçet Necatigil'in Şiir Dünyası* (2002).

Rahim Tarım

YAYINA HAZIRLAMA: *Kan ve İman* (Ercüment Ekrem Talu'dan, 1986), *Gün Batarken* (Ercüment Ekrem Talu'dan, 1991), *Siyah İnciler* (Mehmed Rauf'tan, 1997), *Mehmed Rauf'un Anıları* (2001).

SADELEŞTİRME: *Atatürk'ün Armstrong'a Cevabı* (Sadi Borak'tan, 1997).

TARIMAN, Betül

Şair. 7 Eylül 1962, Keşan / Edirne doğumlu. Tam adı Betül Tarıman Aktaş'tır. Bingöl Yenişehir İlkokulu (1974), Konya Atatürk Lisesi (1980), Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1986) mezunu. Derecik (Trabzon) ve Kastamonu liselerinde öğretmenlik yaptı. 1992'de yerleştiği Kastamonu'da 1998'den itibaren Kastamonu Valiliğinin "mahalleli bilincini geliştirme" amacıyla uygulamaya başladığı 'Mahalle Evleri' projesinde danışman olarak görev aldı. Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

İlk şiiri "*Son Eylül*", *Kıyı* dergisinin Ağustos 1992 sayısında; şiirleri ve kitap tanıtımları *Gösteri, kitap-lık, Adam Sanat, Edebiyat ve Eleştiri, Son Kişot, Dize, İnsan, Bahçe, Şiir Ülkesi, Düşlem, E, Kıyı, İnsancıl, Damar, Akatalpa, Yeni Biçem, Öykü-Şiir, Çağdaş Türk Dili* ve *Yaklaşım, Varlık, Şiir Odası, Cumhuriyet Kitap* dergilerinde yayımlandı. 1994 yılında Ali Rıza Ertan

Betül Tarıman

Şiir Başarı Ödülünü, 1996'da Damar Dergisi - Çankaya Belediyesi 3. İlkbahar Şiir Yarışmasında Üçüncülük Ödülünü, 2000 yılında *Kardan Harfler* dosyasıyla Arıburnu Şiir Ödüllerinde Jüri Özel Ödülünü aldı. 2005 yılında isc *Yol İnsanları* adlı kitabıyla Behçet Necatigil Ödülünü, şair Akif Kurtuluş'la paylaştı. Şair ve yazar Rıfat Ilgaz'ın anısına 2001 yılından itibaren verilen Rıfat Ilgaz Şiir Ödülünün kurucusudur

"Sözcük oyunlarına başvurmuyor hiç. Duru, sade biri anlatımın içinden sezdiriyor imgeyi. Tarıman uyakların zincirlerini kırmış. Kendiliğindenmiş gibi gelen, zorlanmamış, dayatılmamış bir iç ritmi ustaca yerleştiriyor şiirlerine. İlk anda kolayca söylenivermiş izlenimi veren dizeler, okuyanı bir an duraksatıyor ve altındaki derin yapıya çağırıyor. Şaşırıyorsunuz bazen.

"Tarıman'ın her iki kitapta da en fazla kullandığı sözcüğün 'aşk' olduğuna değinmiştim. KH'de Aşk, aşksızlığa bir ağıt gibi işlenmiş adeta. Aynı yaklaşım GGY'da da belirgin. Ama GGY'da, KH'e oranla erotizm daha belirgin işlenmiş. Tarıman her iki kitapta da yoğunlukla başkalarının aşklarına/aşksızlığına vurgu yapmış. Aşka ya da aşksızlığa kırgın insanlar geçiyor şiirlerinden adeta. İnce bir sızı bırakarak içimize. Tarıman aşkın kendisine, onun kimyasına girmemiş şiirlerinde. Tarıman, aşkın kendisine, onun kimyasına girmemiş şiirlerinde. Çağımızda yaşanan bastırılmışlığı, sıkıştırılmışlığı, aşkların eprimişliğini imlemiş daha çok." (Ayten Mutlu)

ESERLERİ (Şiir):

Ay Soloları (1995), *Üzgündü Kırlar* (1996), *Kardan Harfler* (2000), *Güle Gece Yorumları* (2002), *Yol İnsanları* (2004).

HAKKINDA: Özgen Seçkin / Hangi Dizelerini Yazmış Olmayı İsterdim (Damar, Eylül 1995), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Hasan Akarsu / Şiirler Değdi Sevdaya (2000), Betül Tarıman'dan Yeni Şiirler: Kardan Harfler / Çiçeğim Aşk Açmış Ne Güzel (Cumhuriyet Kitap, 4.1.2001), Abdülkadir Budak

BETÜL TARIMAN

SAVAŞÇI

şapkam kadar büyüktü cinnetim
göremedim enkazını kaldırıyordu tarih
sabaha dek bir Çinli'nin

sövdüler

yüzleri çarşaf ortası hiç ederek suları
muslukları kırmak kadar kindar
meydan kronik bir hastalıkla
sarsılıyordu: hırs
mememden sızan çamurdu çerçi

dündü o içime üflenen beddua
dilim avutmaya yatkın hürmetkar
sayrılar asıp organlarından kuşları
irinli bir ulumayla şehri temelinden sarstılar
meşruiyet ortalığı topladı
sivazlandı sırtı emanet olanın

(bunaltıydı sincap yavrusunu arıyordu
çizilmişti gecesi bir habercinin)

sövdüler

kızları kaçırılmış kavmin erkek kokularıyla
dikenli bir çayırda o saat
kral hazinesini topluyordu
kesiyordu kanadını kuşun inat
kusur
mutluluk hapı şeklinde verildi
aç kurdun ağzında ağrıyordu Asya

ve egemen buyurdu
-soyları burulsun –
biz bunu dünden bildik
anladık ki artık
konudur çizgi romana
bir Çinli'nin
son
nefesi

(*Edebiyat ve Eleştiri*, Mayıs 2004)

/ Betül Tarıman'dan Yeni Şiirler (Cumhuriyet Kitap, 4.1.2001), Ahmet Günbaş / Betül Tarıman'ın Güle Gece Yorumları (Cumhuriyet Kitap, 22.8.2002), Serdar Koçak / Yalın ve Anlamlı Bir Yolculuk (Radikal Kitap, 10.11.2002), Mine Özgür / Betül Tarıman - Güle Gece Yorumları (Varlık dergisi, Ocak 2003), Tahir Abacı / Şiir Kitapları Sözlüğü (Adam Sanat, Ağustos 2004), Yom Sanat / Betül Tarıman'la Yol İnsanları üzerine söyleşi (7 Temmuz - Ağustos 2004), Baki Asiltürk / Uçurum mu Dolmuş Odaya Yol İnsanları Üzerine (Virgül, Eylül 2004), Ayten Mutlu / Betül Tarıman Şiirinde Temel İzlekler / Kadının Şiirde Varoluş Serüveni (Şiiri Özlüyorum, Eylül-Ekim 2004), Abdülkadir Paksoy / Bir Gece Güz Bulutlarına Binip Gittiler, Mustafa Fırat / Söyleşi (Varlık Kitap, Ağustos 2004).

TARLAN, Ali Nihat

Edebiyat tarihçisi (D. 1898, İstanbul - Ö. 30 Eylül 1978, İstanbul). Manastır'da başladığı ortaöğrenimini Selanik ve İstanbul'da sürdürdü. Savaş nedeniyle bir süre ara verdiği lise öğrenimini sonradan sınava girerek Vefa Lisesinde (1917) tamamladı. Ardından Darülfünun (İstanbul Üniversitesi)'un Fransızca ve Farsça bölümlerini bitirdi (1919). "*İslâm Edebiyatında Leyla vü Mecnun Mesnevisi*" başlıklı teziyle İstanbul Edebiyat Fakültesinde doktorasını ilk veren doktora öğrencisi oldu. Beşiktaş Sultanisinde (lise, 1915) başlayarak İstanbul'un çeşitli liselerinde, son olarak da Kabataş Erkek Lisesinde (1930-33) Fransızca, Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. 1933 yılında üniversite reformuyla Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne metin şerhi doçenti oldu. 1941 yılında profesörlüğe yükseldi. 1953 yılında Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü başkanlığına getirildi.

ALİ NİHAT TARLAN

MEHTAP

Mehtap yine handelerle mesrur,
Ol duhter-i-şeb ki zıver-i-nur.
Mehtabı da yok bu ruh-u-nâlan,
Tariki-i-leyl içinde giryan.
Şebtabı da yok... Nedir bu zulmet,
Zulmet ...ebedi ve sonra nikbet,
Tenvire seza bu aşk-ı-deycur
Mektup ile bak bu şeb de meshur
Yükselsem o asûman-ı-aşka;
Her yıldızını serab yapsam
Çıksam da o asitan-ı-aşka,
Her kevkebi ahtab yapsam
Eflâk-ü-havariki beraber,
Ra'dile bevarıkı beraber
Bir kevn-i muhabbetim seraser
Süzan ederim cihanı yekser
Ey hüsn-ü-ebed-taravet-i-yar
Ey kevn-i-müşemmes-i-sabahat
Ağûşunu aç o sine-i-har
Balın-ı-muhabbetimdir elbet
Ey reşk-i-melek peri-i-hunriz
Ey tac-i-münevver-i-muhabbet
Ey hande-i-aşk-ı-nale-engiz
Ey mah-ı-melek lika-yı cennet
Zulmet geh-i-makberimde hattâ
Pür neş'e kılar beni hayatın
Sen tac-ı-hüsünde dürr-ü yekta
Tenvir ediyor beni zülâlin.

(*Güneş Yaprak*, 1965)

İlk şiirlerini önce *Servet-i Fünûn*'da daha sonra *Edebiyat Gazetesi* (1932), *Gündüz* (1936-37), *Gençlik* (1938) dergilerinde yayımladı. Asıl uzmanlık alanı Divan edebiyatı araştırmalarının yanı sıra İran ve Pakistan edebiyatından yaptığı çevirilerle, Cumhuriyet döneminde İslâm-Doğu edebiyatlarıyla ilgili az sayıdaki araştırmacılardan biri oldu. İran şairlerinden Genceli Nizâmî'nin *Divan*'ı ve bazı mesnevilerini, Pakistan'ın Mehmet Akif'i Muhammed İkbal'in (1873-1938) belli başlı şiir kitaplarını günümüz Türkçesine kazandırdı. Bu çalışmalarından dolayı İran (1947) ve Pakistan (1961) hükümetlerince takdirname ve nişanlarla ödüllendirildi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güneş Yaprak* (1953), *Kuğular* (1970).

İNCELEME: *Edebi Sanatlara Dair* (1931, 4. bas., 1964), *Şeyhî Divanını Tedkik* (2 cilt, 1934-36), *Divan Edebiyatında Tevhidler* (1936), *Divan Edebiyatında Muamma* (1936), *Metin Tamiri* (1937), *Metinler Şerhine Dair* (1937), *İran Edebiyatı* (1944), *Hayali Bey Divanı* (1945), *Şiir Mecmualarında Divan Şiiri* (4 fasikül, 1948), *Necati Bey Divanı* (1963), *Ahmet Paşa Divanı* (1966), *Zatî Divanı* (2 cilt, 1968-70), *Edebiyat Meseleleri* (daha önce çıkmış üç kitabı ve bazı makaleleri, 1981), *Fuzuli Divanı Şerhi* (3 cilt, 1986).

BROŞÜRLER HALİNDE BASILMIŞ KONFERANSLARI: *Şeyh Galip, Çağdaş İran Şiiri, Mehmet Akif, Sanat ve Edebiyat Muhasebesi, Tanzimat Edebiyatında Hakiki Müceddid, Ali Şir Nevai, Türk Edebiyatında Hamaset, Edebiyatta Eskilik ve Yenilik, Divan Edebiyatında Sanat Telakkisi, Abdülhak Hamid, Mevlâna Celaleddin Rûmî.*

ÇEVİRİ: *Zerdüştün Gataları* (Farsçadan, 1935), *Ensar-ı Hadi: Benliğin Sırları* (1938), *Nizamî-i Gencevî Divanı* (Farsçadan, 1944), *Leyla ile Mecnun* (Nizami'den, 1944), *Yavuz Sultan Selim Divanı* (Farsçadan, 1946), *Nef'î Divanı* (Farsçadan, 1947), *Husrev ve Şirin* (Nizamî'den, kısaltarak, 1959), *Şarktan Haber* (1959), *Esrar ve Rumuz* (Muhammed İkbal'den, 1959).

Ali Nihat Tarlan

HAKKINDA: Yusuf Ziya İnan / Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan (1965), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

TARSUSİZADE MÜNİF

Şair (D. 1873, Tarsus / İçel – Ö. Şubat 1930, Tarsus / İçel). İlk ve ortaokulu bitirdikten sonra Mülkiye Mektebine (Siyasal Bilgiler Okulu) girdi. Tamamlayamadan Avrupa'ya kaçtı. Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra Avrupa'dan geldiğinde münzevi bir hayat sürdü. Tekrar Avrupa'ya gittiyse de yeniden İstanbul'a döndü.

ESERLERİ:

Zafer, Hâle (toplu şiirleri, 1923).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000).

TARTAN, Hakan

Gazeteci-yazar. 1961, Ankara doğumlu. Ergenekon İlkokulu, Tevfik Fikret Lisesi ve 9 Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi mezunu. Aynı üniversitede sosyal politika ve çalışma yönetimi konusunda yüksek lisans ve doktora yaptı. 1979 yılında *Milliyet* gazetesinde gazeteciliğe başladı. On beş yılı *Milliyet*'te olmak üzere *Sabah, Ateş* ve *Star* gazetelerinde yirmi dört yıl muhabirlik, yöneticilik ve yazarlık yaptı.

ESERLERİ (Araştırma):

Hortumun Ucundakiler (2003), *Ne Olacak Bu Memleketin Solu!* (2004).

TARUS, İlhan

Yazar (D. 27 Ocak 1907, Tekirdağ - Ö. 8 Ocak 1967, Ankara). Ortaöğrenimini Kabataş Erkek Lisesinde tamamlayıp (1925). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi (1928). Pazarcık, Edirne ve Kayseri'de savcılık

İlhan Tarus

ve hakimlik yaptıktan sonra mesleğinden ayrılarak gazeteciliğe başladı. Bir ara Adalet Bakanlığında çalışıp (1946-57) yeniden gazeteciliğe döndü. *Ankara Zafer* gazetesinde fıkra yazarlığı yaptı. Ankara Adliyesi Kütüphanesi memuruyken öldü. Cebeci Mezarlığında toprağa verildi.

İlk oyunu *"Çıldıran Adam"*, *Hareket* dergisinde (1927), ilk hikâyeleri *Haber* gazetesinde çıkmıştı (1935). Eserlerinde Milli Mücadele dönemi ve bürokrasi çevrelerini konu aldı. *Karıncalar* adlı oyunla CHP 1949 Piyes Yarışmasında üçüncülük kazanmıştı.

"İlhan Tarus, bir yandan Sabahattin Ali, Aziz Nesin, Sadri Ertem çizgisine, bir yandan da Esendal çizgisine yakın bir öykü evreni kurmuştur. Politik görüşleri, sosyal hicivleri, gündelik olaylara bakışı onu Toplumcu Gerçekçilik akımına yaklaştırırken, sade, gösterişsiz insanların sıradan yaşamlarını anlattığı öykülerinde de Esendal çizgisine ulaşmıştır. Ne var ki Aziz Nesin ile benzer konuları (sosyal hiciv) işlemelerine rağmen ondaki parlaklığı, Esendal'a yaklaşırken de ondaki derinliği yakalayamamıştır.

"İlhan Tarus 'gazeteci öykücüler' kuşağından bir yazardır. Gazeteci öykücü kavramıyla, gazetecilik yapan öykücüleri değil, daha çok bir beğeni, düzey ve anlayışı kastettiğimiz belirtelim. Bu yaklaşımdaki yazarlar, öykülerinde ortalama bir gazete okurunu hedeflerler. Gazete okurunun bir gazetede görebileceği olaylar, durumlar bu öykülerde hikâye edilir. Bu tür öykülerin açık, sade, yalın bir yapısı vardır. Okura bulmaca çözdürmez, kısa bir süre içinde tatlı ve hoş vakitler geçirtir. Konuları da gazete haberlerinin bir yansımasıdır. Ölümler, siyasi polemikler, memleket meseleleri, kız kaçırmalar vb." (Necip Tosun)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Doktor Monro'nun Mektubu* (1938), *Tarus'un Hikâyeleri* (1947), *Apartman* (1950), *Karınca Yuvası* (uzun hikâye, 1952), *Ekin İti* (1953), *Köle Hanı* (1954).

ROMAN: *Yeşilkaya Şavcısı* (1955), *Var Olmak* (1957), *Uzun Atlama: Bir Endüstrileşmenin Romanı* (1957), *Dur Göl* (1961), *Hükümet Meydanı* (1962), *Vatan Tutkusu* (1967).

OYUN: *Ceza Hakimi* (1940), *Bir Gemi* (1942), *Suavi Efendi* (1962).

İNCELEME: *Hıfzıssıha Enstitüsü'nü Tanıtıyoruz* (Cevad Baykal ile, 1940), *Yüksek Ziraat Enstitüsü'nü Tanıtıyoruz* (Cevad Baykal ile, 1940), *Ahiler* (1947).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Memet Fuat / İncelemeler (2002), Necip Tosun / Gazeteci Öykücü: İlhan Tarus (Heceöykü, Ekim-Kasım 2004), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

İLHAN TARUS

SÜZÜLMÜŞ GÜN IŞIĞI

Hey Tanrım! Ben bepsini unutmuşum! Kırk sekiz yıllık ömrümü de, ömrümün yarıdan çoğunu doldurun memurluk hayatını da unutmuşum. Unutmuşum, bu odadan gelip geçenlerin yüzlerini, seslerini... Ya da anımsamayı gerekli görmemişim. Bilmem ki niçin... Öyle işte. Oysa Yenidoğan'la Bakanlıklar arasındaki uzun yolu, sabahlı akşamlı yürürken düşünecek şey gerekiyor insana. Eski günleri asfaltın üstüne çize çize yürüdüğüm zamanlar, bir buçuk saattan biraz daha çok çeken, yol kısalıyor gibiydi. Sabahın serinliği sırtımda, kendimi bakanlığın kapısı önünde buluyordum. Demek eski arkadaşları, seslerini, konuşmalarını, kalem tutuşlarını, gülüşlerini unutmamışım. Gelgelelim bu beklenmez yaratığı getirip karşımdaki masaya oturttukları dakikada bunların hepsi silindi belleğimde. Sanki eski bir beteğin ilk cildini kapamışım da ikinci ciltine hazırlanmışım gibi, öyle bir ferahlık, mutluluk doldu içime.

Pek abım sahım da güzel miydi? Ölçülerimi de yitirmiştim belki. Hiç bir yerini, hiç bir kadınınkine benzetemiyorum. Hoş, daha geldiği günün akşamı da bundan vazgeçtim. Sonra sonra, ucuz ketenden yapılıp da ezilmiş, örselenmiş olduğumu ayırt ettiğim, belki de hafifçe kirli, az nemli küçük karelerin yan yana gelmesinden meydana gelmiş rubası, yaka yönünden biraz bolcanaydı derim. Makinenin üstüne eğilmeden de bir yanı, dur bakayım, sol yanı belli belirsiz kabarıyordu. Öyle derisinin biraz daha ilerisi, aşağısı, noktalı ışığı alıveriyordu. Gözlerinin üstüne de, kaşına da, kalın, enli boyalar sürüyordu. Bu boyanın fabrikasında, onun için yapılmış olacağını yüz kere düşündüm. Öylesine ki, onu boyasız düşlemek elde değildi. Bu yüzden boyalı olduğunu da aklıma getiremiyordum. Bönlüğümden mi? diyelim, dudaklarının boyasını istediğim zaman siliyor, istediğim zaman yeniden sıvıyordum. O da bir parlak, bir kızıldı ya, gövdesinden ayrıt edilebiliyordu. Bilmem kimin, daire müdürüne, kim bilir hangi yolla gönderdiğini söylediler. Günlerce sözü edildi; kulak kesilip dinledim de. Dedim ya, gereksiz sigara dumanları gibi tümü siliniverdiler; kısa sürede. İlk günü daireden çıkıp evin yolunu tuttuğum dakikaları ömrüm oldukça unutamayacağım ama. Bu hu? Bir kuyunun dibinden bol sularla taşarak yeryüzüne, gün ışığına çıkmışım, ben ha? Karımın, zorlana zorlana yanak çukurlarına yapışıp kalmış, o tatlı gülümseyişi... Okullarından döner dönmez tulumba başında gıcır gıcır ayakları, elleri, enseleri yıkanan çocuklarımın takımya tasmalarından sarkan beyaz parmakları... Alçacık, yer yer morarmış ama, ak sıvası taptaze tavanlarımız... Ne kerte yorgun olsanız da, nice sınırlı, öfkeli olsanız da, hemen ense kökünüzden serli sırtınıza akıveren o billur soluklu pencereler, perdeler, sakalar. Hayır, bir sandık kapağı kapanmış, yeni yeni bir kapaklar, bir dolaplar, bir sokaklar açılmış.

Tam da karşımdaki masaya oturtmuşlardı. Gözünü uzun uzun kucağında, yumruğunda tuttuktan sonra, kaldırıp bana baktı. Yola çıktığım sıra düşündüm bu bakışı da. Düz yoldan gitmeyi sıkıntılı buldum. Geniş caddeden vurup Cebeci'yi tutsam, sonra Ulucanlar'ı yukarı doğru sürüp Atpazarı'ndan park yoluyle Beşderesi'ne insem... Rüzgâr da buna yoldaş, kıpır kıpır çenemde oynar. Ayakkabılarım hiç ağır gelmiyor artık. Topuğu vurmuyor, bağları da gevşemiyor. Birtakım dağ deliklerinin içinden gün boyu, ömür boyu taban tepetek, binde bir ışıyıveren dar mazgalları tekle babam bekleyerek, kaplumbağalar gibi mi yaşıyoruz biz, diminizi seversenız? Bir açılsın şöyle doruklar, bir yıkılsın yükler, çözülsün ipler... Ohh! Söylemesi güç de inandırması daha güç, belki

de yolu yok. Burnumdan kalem odasının kokusunu silip almasın diye o rüzgârdan, o annece sıvazlayıştan da vazgeçerdim. Yanımdan yürümden sıra sıra akıp giden insanların sayısından, sesinden adamakıllı kurtulmuştum. İyiden iyiye duyuyordum ki şehirden de, sokaktan da kurtulmuştum. Birisine çarpmamak için denge kurmaktan öte, her türlü düşünceyi de atmıştım kafamdan. Böylesine tüy bir gün, bir saat, bir soluk daha yoktu belleğimde. Nasıl olurdu da bu benzersiz gölgesiz yaratık, yılların tozuyle bunalmış o kalem odasına düşerdi? Tanrı benimle eğleniyor muydu yoksa! Bir geldi; serçe kuşları etlice bulanını nasıl çukurlaştırarak yandaki dala uçarlarsa, öyle aktı şefin masasına doğru. Şef de onu aldı, yarı yola kadar yürüyüp masasını gösterdi. Ne olduysa o zaman oldu işte. Dar, o daktilo sandalyeleri... Ama bunun için sanki genişlemiş, çukurlaşmıştı. Makinenin silindirinden belki biraz daha kalınsaydı beli. Öyle, bir sıkımlık. Şaşıracaksınız ya, aklıma ilk saldıran düşünce, o belin kasnağında bağırsaklar nasıl barınır, karaciğer ne eder, dalak, işkembe nice sığışır, burasını düşündüm. Kavrulmuş bozkırların ortasında bir çalı, kök çalı, günün birinde düşünmek çabasına tırmanırsa, kesin, benden ayrıntısı olmaz. Kökünü topraktan çekmeye uğraşsın istediği kadar, çırpınsın kuzey rüzgârının önünde; boştur. Nedir; üçüncü gününü süren sakalım bile o akşam, o akşam hani, avuçlarıma yapışmıyor. Seyrek saçlarımın her kılının Samanpazarı esintisinde pır pır ettiğini duyuyorum. Hem vallah, hem billah! Ellerim paltomun ceplerinde, bir avcumda ufak paralar, ötekinde sıcacık, kocaman kapı anahtarı. Sabahlı akşamlı taksilere binenler acep yaylı, böyle hafif, böylesine oynak mı olurlar? Bir küçücük meşin çantası var. İkide bir açar; beyaz güller gibi tomurmuş mendiller çıkarır, burunlarını, gerdanlarını siler. Bir kez daha bakardı yüzüme. Sanki "o sana yeter!" demek istedi. Yetmedi mi sanki? Parklarda, ıslak sıraların üstünde otururdum. Otururdum da donuk akşam güneşine batmış kuru dalların nasıl da güzel, güzelleneşine güzel, ömrümde ilk olarak güzel olduğumu seziverdim. Dokuma gömlek de terden karnıma yapışıp kalmıştı, o ayazda. Ama karnım hiç yok, çöküvermiş. Sinema oyuncularının kaburgaları altında göbekleri nasıl çukurlaşıveriyorsa, benimki de öyle. Ertivermiş. Tığ gibi kalkmışım sıradan... Yolun gittikçe kısalmasından üzgün, insanlara doğru yaklaşmaktan umutsuz. Dağ mahallesinin dar asfaltına vurmuşum. (...)

(*Türk Dili*, Ağustos 1961)

TASALI, Bekir

Şair (D.1916, Hani / Diyarbakır - Ö. 25 Nisan 1977). Ergani İlkokulu, Diyarbakır Erkek Sanat Enstitüsü (1937) mezunu. Resmi kuruluşlarda çalıştı. Zirai Donatım Kurumu Genel Müdürlüğü Dosya Servisi şefi iken 1977'de emekliye ayrıldı.

ESERLERİ (Şiir):

Sodat (1942), *Bir Babanın Feryadı* (1953).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s.425).

TAŞ, Berrin

Şair. 1957, Adana doğumlu. Adana Lisesi mezundur. Şiirleri 1990 yılından itibaren, kurucularından olduğu *İnsancıl* ve diğer dergilerde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

İnsana Gecikmeden (1992), *Bir Kenti Ağlıyorum* (1996), *Karanfil Alevleri* (2003).

HAKKINDA: Yılmaz Odabaşı / 1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi (2. bas. 2001), Hasan Akarsu / Şiir-Den / İzler (2004).

TAŞ, Hülya

Halkbilim araştırmacısı. 1964, Erzurum doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Erzurum'da tamamladı. 1986 yılında Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirerek (1986) Uludağ Üniversitesinde Türk dili okutmanı olarak göreve başladı. 1989 yılında *"Bursa Görükle Köyü Halkbilimi Üzerine Bir Araştırma"* adlı tezle yüksek lisansını tamamladı. 1992 yılında Fen Edebiyat Fakültesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde araştırma görevlisi, 1993 yılında öğretim görevlisi kadrosuna atandı. 1996'da *"Bursa İli Törensel Gelenek ve Görenekleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma"* adlı tezle doktorasını tamamladı. 1998'de yardımcı doçent oldu. 1999-2000 tarihleri arasında Kazakistan Kainar Üniversitesinde görevlendirildi. Uludağ Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Halkbilimi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalıştı.

Hülya Taş

Makaleleri 1991'den itibaren *Milli Folklor, Folklor/ Edebiyat* ve *Türk Dili* dergileri ile ortak kitaplarda yayımlandı. *Bursa Folkloru* (2002) adlı bir basılı eseri vardır.

TAŞ, İsmail

İlâhiyat araştırmacısı. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. Yüksek lisansını Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalında (1992), doktorasını Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında (2001) tamamladı. SÜ İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü İslâm Felsefesi Anabilim Dalında yardımcı doçent oldu. İlgi alanları, İslâm felsefesi ve Türk düşüncesidir.

İsmail Taş

Yazılarını *Teologiya Fakultetinin İlimi Jurnalı, Dini Araştırmalar, Marife* dergilerinde yayımladı. Yurtdışında bilisel toplantılara katılarak pek çok bildiri sundu. *Türk Düşüncesinde Kozmogoni – Kozmoloji* (2002) adlı bir kitabı vardır.

TAŞ, Kemaleddin

Sosyolog. Yükseköğrenimini Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1991), yüksek lisansını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Sosyolojisi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında (1997), doktorasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimler Anabilim Dalında (2001) ta-

mamladı. Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Sosyolojisi Bölümünde yardımcı doçent olarak görev yaptı.

Din sosyolojisi, din ve küreselleşme, dinlerarası ilişkiler gibi konularda çalıştı. Cemil Meriç'in ideoloji ve sosyolojik görüşlerini inceleyen yazılar yazdı. Makale ve diğer yazı çalışmaları. *Dini Araştırmalar Dergisi, Fırat Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Tabula Rasa* dergilerinde yayımlandı. *Türk Halkının Gözüyle Diyanet* (2002) adlı kitabı vardır.

TAŞ, Mehmet (Hataylı)

Araştırmacı-yazar, çevirmen. 1953, Samandağ / Hatay doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Antakya'da tamamladı. 1970 yılında İstanbul Üniversitesine girmeye hak kazandı. Politik faaliyetlerinden dolayı öğrenimini sürdüremedi. Politik faaliyetleri sırasında açık ve gizli olarak Dev-Genç'te, TKP'de çalıştı. İGD'nin kurucuları arasında yer aldı. Çalışmaları nedeniyle defalarca gözaltına alındı ve sorgulandı. 12 Eylül 1980 askerî darbesinden sonra hakkında yakalama kararı çıkarıldığı için yurtdışına çıkmak zorunda kaldı. 1981-87 yılları arasında Küba'da yaşadı. Yükseköğrenimini Havana Üniversitesi Ekonomi Politik Fakültesinde tamamladı. Daha sonra Londra Middlesex Üniversitesi Ekonomi Politik Fakültesinde yüksek lisans yaptı. Yaşamını ailesi ile birlikte Lonra'da ve Londra Middlesex Üniversitesinde doktora çalışması yaparak sürdürdü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Avrupada Irkçılık Göçmenler ve Aşırı Sağ Partiler* (1999).

ÇEVİRİ: *Direnme Savaşı Saygon Zindanlarında Mücadele* (Nguyen Duc Thuan'dan, 1994).

HAKKINDA: Ahmet Ümit / Mehmet Taş'tan Güncel ve Uyarıcı Bir Çalışma: Avrupa'da Irkçılık (Cumhuriyet Kitap, 5.8.1999)

Mehmet Taş

TAŞ, Mehmet (Kahramanmaraşlı)

Şair ve yazar. 1951, Elbistan / Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaokulu Elbistan'da tamamladı. Mersin Öğretmen Okulunu bitirerek Bingöl, Pazarcık ve Elbistan'da öğretmenlik yaptı. 1998 yılında emekliye ayrıldıktan sonra Elbistan Best TV'de çalıştı. Şiir ve hikâyeleri *Şardağı* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güz Çiçeği* (1992).

HİKÂYE: *Berivan* (1998).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

Muttalip Taş

TAŞ, Muttalip

Şair. 1965, Mehmetbeyli köyü / Sorgun / Yozgat doğumlu. Bazı şiirlerinde Gafleti mahlasını kullandı. İlkokulu köyünde okudu. Pazarören (Kayseri) Mimar Sinan Öğretmen Lisesi ve Kırşehir Eğitim Yüksek Okulunu bitirdikten (1990) sonra çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı.

Edebiyata, özellikle şiire büyük bir tutkuyla bağlandı. Ölçüsüz, kafiyesiz şiir yazanlara tepki göstererek hece vezniyle yazmayı benimsedi. Ayrıca çocuk hikâyeleri yazdı. *Ağıt Sırası* (1998) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Muttalip Taş / Ağıt Sırası (1998), Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

TAŞ, Ömer

Şair. 1958, Bozova / Şanlıurfa doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Bozova'da, liseyi Şanlıurfa'da bitirdi. Şanlıurfa Eğitim Enstitüsünü bitirdikten (1979) sonra Samsun, Ordu ve Akçakale'de öğretmenlik yaptı. Halfeti Halk Eğitim Merkezinde müdür yardımcılığı ve Halfeti İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü görevlerinde bulundu. İlkokul çocuklarına yönelik şiirler yazdı. *Şiir Buketi* (1992) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

TAŞ, Şahin

Şair. 2 Mart 1966, Gaziantep doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Gaziantep'te tamamladı. Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1989) mezunu. Adana'da öğretmenlik yaptı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

İlk şiiri "*Kuş Yağmuru*", 1981'de *Milliyet Çocuk dergisinde*, diğer şiirleri *Sanat Olayı, Varlık, Yedi İklim, Mavera, Milliyet Sanat, Yalnız Ardıç, Edebiyat Yaprağı* vd. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Gülle Betik (1994), *Kün* (1999).

HAKKINDA: "Şair Şahin Taş ile Şiir Üzerine" (Yalnız Ardıç, Temmuz-Ağustos, 1997), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002), Nazir Akalın / Şahin Taş'ın "Güle Betik" Şiirleri (Şairin Eldivenleri, 2003).

TAŞ, Tevfik

Şair ve yazar. 1962, Ördekhacı köyü / Çayırlı / Erzincan doğumlu. 1970'lerin sonunda *Demokrasi, Halkın Kurtuluşu* ve *Özgürlük* gazetelerindeki gönüllü gazeteciliğinin ardından, 1980'den sonra *Gökyüzü, Yeni Ülke, 2000'e Doğru, Evrensel Kültür, İnsancıl, Gerçek, Emek, Varlık* dergilerinde ve *Evrensel* gazetesinde gazeteci, yazar ve yönetici olarak çalıştı. Son yıllarda çoğunlukla *Atlas* dergisi için yazdığı yazılar nedeniyle Türkiye'nin pek çok yerini gezdi.

Şiir ve yazıları çalıştığı yayın organlarının yanandı başka dergilerde de yayımlandı. *Günün Kapıları* adlı kitabıyla 2003 Behçet Aysan Şiir Ödülünü Ahmet Günbaş'la paylaştı. *Allah'tan Başka Kimse Yok mu?* adlı şiir dosyası Homeros Şiir Yarışmasında (2004) Jüri Özel Ödülünü aldı.

"'Eşiğinde bekliyorum girmek için / Yolcuyum' Bu dizeler Tevfik Taş'ın yeni kitabı Günün Kapıları'nın özeti. Tevfik, bu kitabında yol öyküleri anlatıyor çünkü. Bu yol öyküleri anlatılan şehrin tarihinden anlatanın geçmişine görüntülerle kesiliyor. Bence Tevfik Taş'ın şiiri önemli bir dönemeçte. Benzetmelerin, eğretilemelerin öyküyle dengelenişi, Anadolu'nun öyküyü şiirle anlatmanın ustası Kürtçe şiir söyleyen dengbejlerini anımsatıyor bana. Üstelik ozan bu soluklu öykülerde dizeleri hiç savsaklamıyor. Bir öykünün anlatımında her zaman dizelerin üstlenemeyeceği inceliği de, ustalığı da esirgemiyor onlardan." (Sennur Sezer)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kaptanı Seyredenin Defteri* (1992), *Günün Kapıları* (2003), *Irak Yakın Acı* (2005).

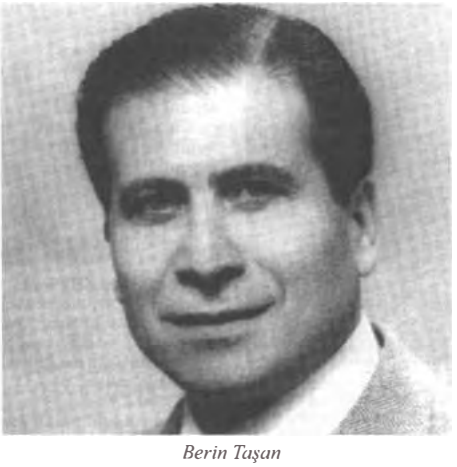
DENEME: *Bakmak-Görmek* (1997), *Görünüş ve Gerçek* (2003).

HAKKINDA: Bakmak-Görmek (Virgül, Haziran 1998), Sennur Sezer / Günün Kapıları (Varlık Kitap, Mayıs 2003).

TAŞAN, Berin

Şair. 9 Kasım 1928, Merzifon / Amasya doğumlu. Tam adı Nizameddin Berin Taşan'dır. Babası *Merzifon Tarihi* eserinin yazarı Aziz Taşan, on altıncı kuşaktan büyük dedesi ünlü mutasavvıf şair Merzifonlu Şeyh Abdurrahim Rumi'dir. Merzifon İstiklal İlkokulu, Samsun Lisesi (1947), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1951) mezunu. 1953'ten itibaren İzmir, Şiran, Karaburun'da Cumhuriyet Savcılığı (1953-65); Sinop, Karşıyaka ve İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (1965-85) grevlerinde bulundu. Emekli olduktan sonra çalışmalarını İzmir'de serbest avukatlık (1985-2000) yaparak sürdürdü.

"Bu Sabah" başlıklı ilk şiiri *Varlık* dergisinde (1 Şubat 1946) yer almıştı. Sonraki yıllarda yazı ve şiirleri *Cumhuriyet* ve *Vatan* gazeteleri ile *Türk Dili, Kıyı, Yeditepe, Yeni Ufuklar, Ataç, Dost, Seçilmiş Hikâyeler, Soyut, Kaynak* vd. dergilerde yayımlandı.

Berin Taşan

Şiirleri çeşitli antolojilerde yer aldı. Karşıyaka'da bir sokağa adı verildi.

"Şiirlerini bu akşam tekrar okudum. Bir hoş oldum. Çimen dağlarıyla ilgili şiirlerinin birinde: 'Çimen dağlarını iyi biliyor / Ateşi, suyu biliyor / Okuma yazması yok / Kanunu, mahkemeyi bilmiyor' dizelerin ne kadar güzel. Ben şiiri ancak bir doğruya dokunursa seviyorum. Lâf yığını şayet şiirse şiiri sevmiyorum." (Necati Cumalı, Mektup, İstanbul, 19 Ocak 1961)

"Berin Taşan'ı yıllarca önce, şiirin kaynak dokusu ulusal toprakla ulusal dille, Anadolu'da dinledim. O günden beri sesi, ordan burdan, ama ille Anadolu'nun bahçesinden gelir. (...) Sesini, Şiran'dan, Merzifon'dan, Bayazıt alanı ve Sinop kalesinden geçirerek ağıdla yakmış, çakmak taşı ile bilemiş, bir dağbaşı yeli gibi sardı beni. Benim ozanlarımdan biridir o. Şiirine sevgidir duyduğum, yurduma, halkıma duyduğum sevgi gibi. " (Ceyhun Atuf Kansu)

"Berin'in şiirlerine her zaman bir yer vardır içimde. Taptazedirler. Hele bir ikisi vardır ki, çağdaş şiirimizin yapıtaşları arasında yer alır." (Cemal Süreya)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ellerim Gözlerim Yüreğim* (1960), *Yüzünün Bir Yanında* (1969), *Önce* (1986), *Şahdamarından* (2001).

OYUN: *İçerdeki Adam* (1971).

BİYOGRAFİ: *Merzifonlu Şeyh Abdurrahim Rumî* (1975).

ARAŞTIRMA: *Cezaevinden Sonra* (1964), *Ağır Cezalı 300 Karar* (1976), *Merzifonlu Şeyh Abdurrahim Rumi ve Vakfiyesi* (1981).

ANI-ROMAN: *Bir Tanığım Kalsın – Cumhuriyet Savcısından* (2005).

HAKKINDA: Nurullah Ataç / Sözden Söze (Ulus, 15.7.1946), Kadircan Kaflı / Tercüman (30.12.1960), Tarık Dursun K. / Milliyet (30.12.1969), Doğan Hızlan / Varlık Yıllığı (1970), Mehmet Başaran / Milliyet Sanat (Eylül 1986), Cemal Süreya / Günler (Gösteri, Kasım 1986), Refik

BERİN TAŞAN

AÇ KAPIYI BEN GELDİM

Korka korka değil usul usul değil
Elim yüreğimde çarpa çarpa geldim
Aç kapıyı bak ne diyeceğim
Bir senin ellerinden bir senin gözlerinden
Dişlerinden dudaklarından
Nergisler ocak ayında açtı
Kendimden bahsetmiyeceğim
Yediveren güllerden duvardan sarkan güllerden
Çocuklardan sabah erken okula giderlerken
Atlardan bahseceğim
Kan ter içinde atlardan
Aç kapıyı bak ne diyeceğim
Ne kadar küsülü çocuk varsa barıştırdım oynuyorlar
Tam kırk çeşit sarmaşık gül buldum penceremin dibinde açacak
Ekinleri dolu vurmadı çekirge gelmedi kurak olmadı
Yorgunum demiyeceğim bir evimiz olsa demiyeceğim
Yüreğim daralıyor demiyeceğim

Bir baksan gözlerime başını çevirmiyeceksin
Yürüyüp gitmiyeceksin elini çekmiyeceksin
Bir baksan gözlerime
Dağda yakılmış ateşler göreceksin
Aç kapıyı kim geldi bak
Bak nasıl havalandı güvercin
Açmam diyemezsin artık
Aç.

(Ellerim, Gözlerim, Yüreğim, 1960)

BERİN TAŞAN

MEMLEKETİN HALİ

Sürülmüş tarla gibi memleket
Her tohumun başında bir kargа,
bir köstebek
Toprağa düşmeden havada kapacaklar.
Ne korkup tohumu gömmek toprağa
Ne kırılmak, ne kaçmak
İnatla, severek dokumak kumaşı
Kuşa kurda anlata anlata.

(Önce, 1986)

Durbaş / Önce Direnmenin, Umudun, Aşkın Adına - Berin Taşan, (Cumhuriyet, 5.3.1987), Şadan Gökovalı / Berin Taşan ve Şiiri (17.10.1996), Mehmed Kemal / Şiirin İzinde Yaşamak (Cumhuriyet, 2.11.1987), Veysel Çolak / Berin Taşan'la Söyleşi (ABC dergisi, Şubat 1994), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Meydan Larousse (c. 24, Ek cilt: 3, s.761), Muzaffer Uyguner / Berin Taşan'ın 'Şahdamarından' (Cumhuriyet Kitap, 4.6.2001), Güngör Gençay / İnsanın ve Emeğin Özgün Sesi (Akköy , Kasım, Aralık, 2002), Asım Bezirci / Dünden Bugüne Türk Şiiri (2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

TAŞAN, Orhan

Gazeteci-yazar. 1934, Mersin doğumlu. İlk ve ortaokulu (Gelenbevi Ortaokulu) İstanbul'da bitirdi. Lise birinci sınıf öğrencisi iken *Arkadaş Sesi* adlı çocuk dergisini çıkardı. Öğrenimini gazetecilik yaparak sürdürdü. Gazetecilik okulunu bitirdi. Sırası ile *Vakit*, *Gece Postası*, *Şehir*, *Son Posta* gazetelerinde çalıştı. 1963 yılından itibaren *Tercüman* gazetesinin Ankara temsilciliğini ve *Adalet* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Çalıştığı gazetelerde dizi röportajlar, haftalık siyasi yazılar yanında hikâye ve fıkralar yayımladı. Çok kez evlenip boşanmasıyla, evlenme ayrılma rekoru kıran gazetecilerden oldu.

Orhan Taşan

Taşan, 1974 yılında Münih'e (Almanya) basın ataşesi olarak gönderildi, 1976 yılında Basın Yayın Genel Müdürlüğüne daire başkanı olarak çalıştı. 1985'te Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün İstanbul il müdürlüğüne getirildi. Harb Akademileri ve İstanbul Üniversitesinde Türk basın tarihi konusunda dersler verdi. *Basında 51 Yıl* (2002) adlı bir anı eseri vardır.

TAŞÇATAN, Hüseyin

Şair. 1953, Karacabey / Bursa doğumlu. Eğitim Enstitüsünü bitirdi. Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak Mersin'deki okullar ve özel dershanelerde çalıştı.

ESERLERİ:

Şahin Ağıdı, Nisan Mayısa Gebe, Ekmek Sevdasız Yayan.

HAKKINDA: İçel Şairler ve Yazarlar Antolojisi (2001).

TAŞÇI, Hasan

Şair. 1952, Ahlat / Bitlis doğumlu. İlköğrenimini Van'da, ortaöğrenimini Arifiye (Sakarya) İlköğretmen Okulunda bitirdi. Değişik yerlerde öğretmenlik yaptı. 1979 yılında Tekel

Hasan Taşçı

İdaresinde (Kartal-Cevizli) çalışmaya başladı. Değişik işlerde çalışarak 2001 yılında emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra çalışmalarını *Haberde Ekspres* gazetesinde edebiyat ve sanat yazıları yazarak sürdürdü.

Şiire başlamasında halk ozanı olan dedesi Âşık Polat'ın ile babasının etkisi oldu. Şiirleri *Güzel Yazılar*, *Berfin Bahar*, *Broy*, *Tay*, *Şair Çıkmazı* gibi edebiyat dergilerinde yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümünü *Ay Doruklarda Üşüyorum* (2003) adlı kitapta topladı.

"Taşçı, örselenmiş aşkların, baş edilmez yalnızlıkların, vurgun yemiş gençliğin ozanı. İstanbul'da yaşıyor; ama İstanbul'a kırgın. "Yüreğinin dar geçitlerinde" dolaşırken İstanbul uzaklaşıyor: '...Kaç şehir besliyorsun o rahminde/ Hangi tepeden, hangi kıyıdan bakayım/ İstanbul demek için neren aziz kaldı senin?" (Hasan Akarsu)

HAKKINDA: Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004), Halil Temel / Elçi 2004 Yıllık (2005).

TAŞÇI, M. Ali

Hikâyeci (D. 1952, Burunarkaç köyü / Emirdağ / Afyon - Ö. 10 Haziran 1985, İstanbul). Bazı yazılarında Mehmet Ali Türkmenoğlu imzasını kullandı. İlkokulu köyünde bitirdi. 1964'ten itibaren Eskişehir Yunus Emre Öğretmen Okulunda beş yıl okudu. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Hazırlık Lisesini bitirdikten sonra, dışardan bitirme sınavlarına girerek Gümüşhane Öğretmen Okulundan diploma (1971) aldı. Ankara'nın Erbazan köyünde öğretmenliğe başladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirerek Yalova Lisesi edebiyat öğretmenliğine (1977) atandı. 1978'den itibaren iki yıl Üsküdar Cumhuriyet Lisesinde çalıştı. Daha sonra özel dersanelerde öğretmenlik yapmaya (1980) başladı. Bir ara serbest ticaretle de uğraştı. Son olarak Elif Video'da prodüktör olarak çalışıyordu. 1979'da evlendiği Ayten Hanım'dan biri kız, diğeri erkek iki çocuğu oldu. Mayıs 1985 ayında başlayan rahatsızlığından kurtulamayarak bir ay sonra öldü.

İlk hikâyeleri, lise öğrenciliği yıllarında okul gazetesi *Emre*'de yer aldı. 1972-76 yıllarında deneme, hikâye, inceleme-araştırma ve kitap tanıtıma yazıları *Pınar* dergisinde yayımlandı. 1976-77 yıllarında *Bayrak* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. 1983-85 yıllarında Doğu Türkistanlı lider İsa Yusuf Alptekin'in anılarını kaleme aldı.

"Taşçı'nın hikâyeciliğinin üslup, teknik ve muhtevasını değerlendirebilmek için Yörük Türkmen geleneğindeki geleneksel hikâye-masal anlatıcılığını bilmek gerekir. Bu, yazıya değil söze dayanan, kulaktan kulağa geçen bir anlatıcılıktır ve köklerini araştırdığımızda Orta Asya'ya ulaşırız. Çocuk denecek yaşta hikâyelerini kaleme almağa başlayan Taşçı, yazdıklarının Türkiye'ye yaklaşık bir asırdır yerleşmiş bulunan Batı tipi hikâye anlayışına uygun olup olmadığı yolunda bir endişe taşımıyordu şüphesiz. Bebekliğinden, çocukluğundan itibaren bilincine ve bilinçaltına yerleşmiş bulunan geleneksel bir hikâye anlatıcılığı tarzı zaten vardı ve Taşçı bu tarzı, yaşadığı dünyanın olaylarına, kişilerine uyarlamayı deniyordu. Bu, hikâyeciliğimizde çokça rastlanan bir durum değildir. Geleneksel anlatım tekniklerinden yararlanma konusunda pek çok örnek vardır şüphesiz. Ama bunlar daha çok geleneksel üslûbun yazı dilindeki örneklerinden yola çıkmışlardır. (...)

"Kanaatimizce Taşçı'nın tecrübesi, hikâyeciliğimizde önemli bir başlangıç olabilirdi. Yaşadığı dönemde ve öncesinde köy hayatını şehirli bir bakış açısıyla yazan moda hikâyecilik ve romancılığın tersine Taşçı, geleneksel bakış açısıyla hem köyü, hem de şehri yazmayı denedi." (Mehmet Akif Ak)

"Türk edebiyatına elliye yakın hikâye kazandırmıştı. Kendisine has bir anlatımı, yine özel bir konu seçimi ve detay anlayışı vardı. Kullandığı dil, zengin Anadolu Türkçesi idi" (Mehmet Taşdiken).

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Sebilhane Bardakları* (1976), *Yol Verin Dağlar* (1977), *Tabut* (1978).

ANI: *İsa Yusuf Alptekin'in Mücadele Hatıraları* (1985).

TAŞÇI, Salim

Gazeteci-yazar, şair. 1945, Sorgun / Yozgat doğumlu. Bazı kitaplarında Salim Halid Bozoklu imzasını kullandı. Sorgun'da başladığı ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Öğrencilik yıllarında gazeteciliğe başladı. 1981 yılında *Sancak* adlı gazetenin sahibi olana kadar, *Milliyet*, *Tercüman* ve *Adalet* gazetelerinde yazdı. Ankara Spor Kulübünde futbol oynadı, boks yaptı. Emlak ticaretiyle uğraştı.

Ayrıca *Yozgat* ve *Sorgun Postası* gazetelerinde haftalık yazılar yazdı. Hakan Kral adıyla yazdığı dokuz hikâye ve senaryosu sinemaya aktarıldı. "Allı Gelin", "Eşkiya'nın Oğlu", "Şehirde Kan Vardı", "Vukuat Yok" ve "Perişan Gız" gibi hikâyeleri de filme alındı. Çok sayıda derneğin üyesidir.

SALİM TAŞÇI

ERENLER

Aşık Veysel'de saz olurum
Yunus Emre'de söz olurum
Hacı Bektaş Dergahı'nda gül olurum
Gülüme dal olur musun erenler
Pir Sultan önünde yol olurum
Mevlâna dilinde bal olurum
Erenler gönlünde su olurum
Suyuma pınar olur musun erenler
Şemsi Tebrizi'de şiir olurum
Hasan- Hüseyin'in yoldaşı olurum
Bekri'nin kadehinde kevser olurum
Kevserime zemzem olur musun
erenler
Tabduk evinde odun olurum
Hacı Bayram ocağında köz olurum
Ahmet Yesevi'de kül olurum
Külüme rüzgar olur musun erenler

Salim Taşçı

ESERLERİ (Şiir, Salim Halid Bozoklu imzasıyla):

Selam, Kağnı, Bankayı Portakal Gibi Sattım (2001), *Satılık Dünya* (2004).

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

TAŞÇI, Yıltan

Şair ve müzisyen. 1957, Lefkoşa / Kıbrıs doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini doğduğu kentte tamamladı (1975). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1979) bitirdi. 1981 yılında Lefke Gazi Lisesinde başladığı edebiyat öğretmenliğini 1992 yılına kadar Lefkoşa Türk Lisesi ve Türk Maarif Kolejinde sürdürdü. 1992 yılında emekliye Bilgi Dershanesini kurdu. 1998 yılından itibaren de Girne Amerikan Üniversitesi Okullar Gurubunda (The American Future College ve Girne Amerikan Koleji) görev yaptı. Lefkoşe Türk Belediyesi Meclisi üyesi olarak görev aldı.

Şiir yazmaya lise öğrenciliği yıllarında başladı. 1974'ten itibaren soyut şiirden toplumsal şiire yöneldi. Müziğe de ilgi duyarak 1973 yılından itibaren Lefkoşe'de çeşitli gruplarda solist ve ritim gitarist olarak çalıştı. 1974'ten itibaren beste çalışmalarına başladı. 2005 yılına kadar kendi bestelerinden oluşan iki kaset çıkardı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Haykırışımız* (1974), *Çiğ Damlaları* (1982).

ARAŞTIRMA: *Kıbrıs Ağzı Dil Özellikleri* (1986), *Başlangıçtan Bugüne Kıbrıs Türk Edebiyatı* (1988).

Ayrıca basıma hazırladığı şiir antolojileri vardır.

HAKKINDA: Zübeyir Yılmaz – Ramazan Okumuş / Kıbrıs Türk Şiiri (1992).

TAŞÇIER, Süheyla

Gazeteci, şair. 27 Kasım 1958, Ankara doğumlu. Amatör muhabirler yetiştiren *Radyo Televizyon* dergisinde bir yıl, ardından *Barış* gazetesinde, daha sonra yedi yıl *Hürriyet* gazetesinin Ankara ve İstanbul bürolarında çalıştı. Kanal D televizyonunda "Böyle Gitmez", Prizma ve ATV'de "Acil Servis", Show TV'de "Temiz Eller", Kent TV'de "Gece Vizyon" programlarında özel haber muhabiri olarak çalıştı.

Taşçıer, şiirlerinde erotik konulara yer vermesi nedeniyle "erotik şair" olarak tanındı. Sağlık alanında yaptığı haberlerden dolayı TV dalında yedi ödül aldı.

"On beş yıl sonrasının şiirini yazıyor. Türkiye'de erotizmi şiirleştiren ilk kadın şair. Dünyada Sappho, Türkiye'de Süheyla." (Cemal Süreya)

"Yaşınız ne olursa olsun, bir kadına 'hovardalanıyorsanız' onda görmek istediklerinizi Taşcıer'in dizelerinde açık yüreklilikle sıralanmış oluyor. Duyarak okuyunca o erotik yapı içinde gerçekleri görüyorsunuz.o gerçekler ki, yürekli abartısız ve yalın ve duru; öylesine sımsıcak kucaklıyor ki sizi sahte ve sahteciliğe yüz vermiyorsunuz.

Süheyla Taşçıer

'Seni ve / Yüzündeki maskeni / Sıyırıp attım / Senin gibi / Ölü olan deniz'. Süheyla Taşcıer düşünce namusu sağlam, gerçekçi geleceğe seslenen içtenlikli bir şairimiz." (Lütfi Kaleli)

ESERLERİ (Şiir):

12 Saatlik Sevgili (1990), *Yağmur Altında Sevişsek* (1992), *İntiharım Sümen Altı* (2005).

SÜHEYLA TAŞÇIER

YANGIN

Benim de yedi yaşım vardı
Çıplak ayaklarımda
Cam kesiği yaralar

Canım
Canım en çok
Babamın mezarından dönerken
acıdı

Şimdi
İçimde yanıyor
Çocukluğumda çaldığım
Bir kucak odun

HAKKINDA: Maskeli Baloda Çıplak Dolaşıyorum (Kadınca, Mart 1990), Her Taşın Altında Erotizm (Nokta, Mart 1990), Beyne Apış Arasına Kelepçe Vurulursa (Cumhuriyet Kitap, 16.3.1990), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (1994).

TAŞDELEN, Ertan

Şair. 27 Temmuz 1968, Kars doğumlu. Erzurum Atatürk Lisesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1994) mezunu. Çalışmalarını Zonguldak'ta serbest avukatlık yaparak sürdürdü. Yazılarını Zonguldak'taki çeşitli gazete ve dergiler ile kendi çıkardığı *Uğraş* dergisinde (1997-98, 15 sayı) yayımladı. *Oğullar ve Ayçiçekleri* (200 l) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

TAŞDEMİR, Hakan

Siyasetbilimci. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Yüksek lisansını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde, doktorasını Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Çalışmalarını Gazi Üniversitesi İle-

Hakan Taşdemir

tişim Fakültesi öğretim üyesi olarak sürdürdü. Makaleleri çeşitli dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ekonomik İşbirliği Örgütü, Uluslararası Örgütler içinde, Estonya, Kafkasya'daki Güvenlik Sorunları, Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye içinde* (Refet Yinanç ile), *Letonya.*

ÇEVİRİ: *Smith, Thomas W, "Yeni Savaş Hukuku: Yüksek Teknolojiye Dayalı ve Altyapısal Şiddeti Meşrulaştırmak.* (Thomas W. Smith'ten).

TAŞDEMİR, Ozan

Şair. 1967, Elazığ doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Elazığ'da tamamladı. Elazığ Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Yüksek Okulundan mezun olduktan sonra Sivas Gürün Lisesinde beden eğitimi öğretmenliğine başladı. Şiirleri çeşitli dergilerde yer aldı. Fırat Üniversitesi ve Malatya Belediyesi gibi kurumların düzenlediği şiir yarışmalarında mansiyon aldı. *Ay Günlüğü* (1997) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Hazar Şiir Akşamları Güldestesi (2001).

TAŞDEMİRCİ, Ersoy

Tarih araştırmacısı. Ankara Üniversitesi DTCF Felsefe Bölümü Psikoloji-Pedagoji Bölümü mezunudur. Yüksek lisansını Ankara Üniversitesi Pedagoji Kürsüsünde, doktorasını aynı üniversitede Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yaptı. Profesörlüğe yükseldi. Kayseri ve Ankara'da çeşitli liselerde öğretmenlik mesleki formasyon dersleri ve felsefe grubu dersleri öğretmenliği görevinde bulundu (1973-80). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü başkanlığı (1987-2005), Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürlüğü (1998-2002), Eğitim Fakültesi dekanlığı (2002-2005) görevlerini yürüttü. Eğitim tarihi, eğitim politikası, eğitim felsefesi ile ilgilendi.

Makaleleri, uluslararası hakemli dergilerde, sempozyum bildiri kitaplarında, *İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Hareketleri, Çağdaş Eğitim, Silahlı Kuvvetler Dergisi, Türk Yurdu, Milli Kültür* dergilerinde yayımlandı. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Bilim Kurulu (1989-2001) ve Anıtkabir Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi (ortak, 1989), *Belgelerle 1933 Üniversite Reformunda Yabancı Bilim Adamları* (1992), *Türk Düşünce Tarihi* (ortak, 2001).

TAŞDİKEN, Mehmet

Hikâye ve senaryo yazarı. 1953, Beyşehir / Konya doğumlu. İlk ve ortaokulu Beyşehir'de tamamladı. İstanbul Kabataş Erkek Lisesi (1971), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1977) mezunu. Bir süre Silivri Lisesi (1977-79) ve Üsküdar Halide Edip Lisesinde (1980) edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. Mesleğinden ayrılarak reklamcılığa başladı (1980). Kurduğu (1981) reklam firmasında yönetici olarak çalışırken senaryo yazarlığına yöneldi. Peyami Safa'nın *9. Hariciye Koğuşu* adlı romanından aynı adla uyarladığı TV dizisi 1985 yılında gösterildi. Bir süre Türk Edebiyat Vakfının sinema kulübünü yönetti. Hikâye ve kitap tanıtma yazıları *Pınar* ve *Türk Edebiyatı* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Bir Sevdadır Çobanlık (hikâyeler, 1976), *İtiri* (senaryo).

TAŞER, Dündar

Asker, siyasetçi, yazar (D. 1925, Gaziantep – Ö. 1972). Harp Okulu (1944) mezunu. 27 Mayıs 1960 askeri hareketi içinde yer aldı ve Milli Birlik Komitesi üyesi oldu. Komitede beliren görüş ayrılıklarıyla "Ondörtler" denilen gruba dahil edildi. 13 Kasım 1960'ta emekliye ayrıldı. Büyükelçi muavini olarak Rabat'a gönderildi.

Dündar Taşer

Yurda döndükten sonra Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisine girdi ve idare kurulu üyeliğine seçildi. 1969'da Milliyetçi Hareket Partisinden İstanbul milletvekili adayı olduysa da seçilemedi. Bir trafik kazası sonucunda öldü. *Milli Hareket, Töre* ve *Devlet* gibi dergilerde yayımladığı politik yazılarını *Mesele* adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

TAŞER, Suat

Şair ve yazar, çevirmen, oyuncu (D. 1919, İstanbul - Ö. 17 Kasım 1982, İzmir). Nazım Engin, Reşat Taus imzalarını da kullandı. İlkokulu Avanos'ta, ortaokulu Ankara'da bitirdi. İstanbul Vefa Lisesine devam etti, bitirmeden ayrıldı. Sonra Ankara Devlet Konservatuarı Yüksek Tiyatro Bölümünden (1945) mezu oldu Ankara Devlet Tiyatrosunda uzun yıllar aktörlük, Ankara Radyosunda spikerlik (1942-47), İzmir Devlet Tiyatrosunda müdürlüğk, 9 Eylül Üniversitesi Tiyatro Bölümünde öğretim üyeliği yaptı.

Şiirlerini 1938 yılından itibaren önce *Servet-i Fünun-Uyanış*, sonra *Varlık, Adımlar, Pınar, Yığın, Kaynak, Yeryüzü, Yeni Sanat, Seçilmiş Hikâyeler, Ataç, Yeditepe* vd. dergilerde yayımladı. *Yeryüzü* dergisinde yayımlanan bir şiir nedeniyle Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesine aykırı

SUAT TAŞER

HARAÇ MEZAT

Kar karanlık
kırmızı şarap
karanlığın ortasında bir koca kitap
insan
hür
insan korkularıyla üşür

Eski bir şarkıdır
yıpranmış bir şarkıdır

karda
karanlıkta
kırmızı şarapta
karanlığın ortasındaki kitapta
insan
hür
insan korkularıyla sürünür

Gözyaşı geçmez akçe
ölüm
canım ölüm
erkekçe

Gözyaşı tuzlu ılık
insan haraç mezat
olanca hürriyetiyle
insan
satılık

Suat Taşer

davranmaktan yargılandı ve aklandı. 1940 toplumcu şairler kuşağı arasında yer aldı. Öncüleri daha çok toplumcu düşünceleri dile getiren şiirleri giderek yerini bireysel, içe dönük şiirlere bıraktı. Kimi şiirleri mizah ve yergi özellikleri taşır. Çok sayıda çeviri yaptı. *Bir Karakter Yaratmak* çevirisiyle 1982 Yazko Özendirme Ödülünü kazandı. Ölümünden sonra ve 1984 yılından itibaren anısına Suat Taşer Oyun Ödülü düzenlendi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir* (1942, 1943; Fethi Giray ile, 1943), *Hürriyet* (Ömer Faruk Toprak ile, 1945), *Merhaba* (1952), *Haraç Mezat* (1954), *İkinci Kurtuluş* (1960), *Hayret Bey'in Serüveni* (1968), *Evrende Ellerimiz* (1970).

OYUN: *Aşk ve Barış* (1961), *Deli Dumrul* (1962).

İNCELEME: *Kendini Tanı* (1950), *Üç Duvarlı Bir Dünya* (1951), *Tiyatro Meseleleri* (1953), *Bir Dünya ki* (1956), *Edebiyattan Güzel Sayfalar* (1958), *Aktörlük Sanatı* (1964), *Komedi Sanatı* (1964), *Sahneye Koyma Sanatı* (1967), *Bir Aktör Hazırlanıyor* (1967), *Konuşma Eğitimi* (1987).

GEZİ: *Gönderilmeyen Mektuplar* (1969).

ÇEVİRİ: *Çayır Yaprakları* (W.Whitman'dan, 1951), Cesur Delikanlı (W. Saroyan'dan, 1952), *Bayırdaki Ev* (E. Caldwell'den, 1953), *Komedi Sanatı* (1964), *Genç Oyun Yazarına Mektup* (C. Bax'ten, 1965), *Bir Karakter Yaratmak* (Stanislavski'den, 1981).

HAKKINDA: Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Mehmet H. Doğan / Şimdi Uzaklardasın (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

TAŞGETİREN, Ahmet

Gazeteci yazar. 26 Eylül 1948, Kahramanmaraş doğumlu. Yazılarında Ahmet Maraşlı, Ahmet Rüstemoğlu imzalarını da kullandı. Akçakoyunlu İlkokulu, Maraş İmam Hatip Okulu, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1970) mezunu. 1986 yılından itibaren *Altınoluk* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. 1995'ten sonra

Ahmet Taşgetiren

Yeni Şafak gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. İlk yazısı 1963'te *Gonca* gazetesinde yayımlanmıştı. Bir süre Kanal 7 televizyonunda yorumcu olarak görev yaptı. 1990'dan sonrası adından en sık söz edilen yazarlardan biri oldu.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Sonsuz*

AHMET TAŞGETİREN

BUGÜN BAYRAM: YÜREĞİNİZ KAÇ PARÇA?

Bugün bayram; yüreklerin buluşma günü. Bir yüreğimiz olmalı, anne-babalarımızın yüreği ile buluşacak. Bir sıla-i rahim sıcaklığında... Ellerinden öperken Rabb'in rahmet iklimini iliklerimizde hissedercesine...

Bir yüreğimiz olmalı, fıtkara evlerine ulaşacak... Ekonomi alanındaki bütün zafer çığlıklarına rağmen, bu bayram sabahına delik ayakkabılarla giren çocukların yürek burukluğunu paylaşmak için... İşsiz babaların ezikliğini, bir türlü ucu ucuna getiremeyen annelerin yıkıklığını... Dile kolay, bu ülke nüfusunun yüzde 40'ının (26 milyon mu eder bu?) yoksulluk sınırının altında yaşadığını resmi istatistikler söylüyor... Ne yapar bayram günü bu insanlar, ne yer ne içerler, nasıl sevinir, nasıl gülerler? Nasıl bayram yaparlar? Yüreğimizin bir parçası onlarla kalmalı, "aç sabahlayan" komşu evde bayram yaşanmalı, fakirliğin azabından bir yudum emmek için...

Bir yüreğimiz olmalı, deprem çadırındaki iklimi duyumsayacak... Kaybedilenlerin acısını, yaşayanların ıstırabını... Bir çocuk gülümsemesine ortak olabilmek için, kimsesiz kalmış bir annenin yalnızlığını birkaç saniye azaltmak için... Yüreğimiz bir tebessüm olmalı, bir kutu şekere dönüşmeli, bir küçük mendile sarılmalı, bir oyuncakla bütünleşmeli, bir dua haline gelmeli uzaktan da olsa, bir şefkat sağanağı haline gelmeli yüreğimiz. Ama mutlaka bir parçası orada, çadırlarda, tek odalı prefabrik sığınaklarda kalmalı...

Bir yüreğimiz olmalı, Çeçenya'da bombalar altında yaşayan, dağ yollarında donan, sığınaklarda bir Rus çizmesinin vahşetine maruz kalan insanlara ulaşacak... Bir yüreğimiz, kan kusan Rus saldırılarına rağmen kelime-i tevhid coşkusu ile direnen cihad erlerinin yürek pekliğini, itmi'nanını paylaşmalı... Bir parça yüreğimiz kalmalı Grozni'yi savunacak... Bir parçası yüreğimizin, Filistin'de konaklamalı bu bayram günü, Kesmir'de, Cezayir'de zindanları, azab mekânlarını dolaşmalı...

Bir yüreğimiz olmalı, Hasan Celal Güzel'i ziyaret için...

Ayaş'ta bir küçük odaya hapsedilmiş bir millet adamının yürek kıvamına ortak olacak bir yüreğimiz olmalı... Onun kırgınlığını, küskünlüğünü, öfkesini, ama herşeye rağmen bitmeyen direncini, sabrını, hassasiyetini paylaşacak... Bir parçasını Ayaş Cezaevi'nde bırakmalıyız yüreğimizin, bir parçasını Bandırma'da Nureddin Şirin'lerle, bir parçasını başka Yusuf yurtlarında başka mazlumlarla birlikte...

Bir yüreğimiz olmalı Akif İnan'la Fatihalarda buluşacak... Ha düğün, ha bayram... Mevlana, Şeb-i Arus demiş göç gününe... Vuslat günü, Düğün günü... Eminim Akif İnan, ruz-i muayede diye bakmıştır irtihal-i dar-ı bekaya... Beka yurduna göç gününe... Bayramlaşma günü... Yoksa niye koşa koşa gitsin bu bayram arefesinde o âleme? "Canı Canan dilemiş, vermemek olmaz ey dil... Ne rıza eyleyelim, ol ne senindir ne benim..." O, Sahibine uçtu gitti... "Biz Allah'a aitiz ve O'na döneceğiz" diyenler, "Ölmeden önce ölenler", "Benim namazım, kurbanım, diriliğim ve ölümüm eşi ortağı bulunmayan Allah'a aittir" diyenler, çağrıyı hazır kıta bekleyenler... Akif İnan onlardandı, Allah erlerindendi, şimdi bayramı orada yapıyor, ebediyyet ikliminde... Edebiyyattan başladı, ebediyyete uçtu... Sesi nutuk için yaratılmıştı, gönlü şiir için... İkisine de nâsıl... Böyle insanlar zaten yüreklerden parçalar alarak göçerler bir yerden göç edeceklerse, onun için bir parçası O'nunla birlikte olacak hep yüreğimizin.

Bir yüreğimiz kabristanlara uğramalı... Sıla-i rahmin bir başka boyutunda... Geçen günlere, aylara yıllara rağmen, sıcak sımsıcak muhabbet halinde hatıralaşan canları, cananları konuk etmeli bir yüreğimiz... Onlara ulaşma duygusunu yaşamalı, onlara selam taşımalı, onlara rahmet duaları göndermeli...

Bir yüreğimiz herşeye rağmen, başörtülü öğrencilerin yürek sızısını idrak etmeli, hoyratça ayaklar altına alınmış gençlik rüyalarını sahiplenmeli, ümitlerine ümit taşımalı gücü yettiğince... İnsan soyu ile birlikte varolan bir davanın gelecek bin yıllarda da varolacağına imanın emniyetini sunmalı... Bir bayrak yarışında yüreklerin smandığı bilgisiyle, hep önde gidene, yere kapaklanmayana, ayakta kalana bakarak, yeni bayrak yarışçıları ulaşana kadar diri kalma çabasıyla... Allah'ın buyruklarını yaşayabileceği alan arayanları, onu, yoksa inşa etmeye çalışanları selamlamalı bir yüreğimiz. Hicret'i yoklayanları, ona sevdalananları selamlamalı, bastığı yeri İslam'la donatma kaygısında olanları... Yüreği avucunun içinde yaşayıp, utanmadan insanlar arasında dolaşmaya cesaret edebilenleri selamlamalı...

Yüreğimizin bir parçası çocuklarımıza verilmeli, bir parçası yetimlere, öksüzlere, sokaklarda yaşayanlara... Mazlumlara... Gönlü yıkıklara... Gurabaya... Fukaraya...

Bir parçaya bölünmeli yüreğimiz ve her parçası bir yaraya merhem olmalı...

Bayram sevinçlerin büyütüldüğü bir iklimdir... O, Müslüman yüreğine has paylaşma duygusuyla sevinçleri büyütmek için, hüzünleri azaltmak için yüreğimiz bin parçaya bölünmeli bu bayram günü...

Ey kalblere hükmeden Rabb'im, kalbimize Senin sevginden bir cömertlik ver, bir büyüklük lütfet... Lutfet ki, dünyanın tüm sevinçlerini ve tüm hüzünlerini paylaşmaya koşabilsin...

Okuyucularının bayramını tebrik ediyor, Rabbimizin, gönüllerimize, yuvalarımıza, yurtlarımıza bereketler yağdırmasını niyaz ediyorum.

(*Yeni Şafak*, 8,1,2000)

Biat (1990), *Sistem Sancısı* (1991), *Rahmet Toplumu* (1994), *Laiklik Çıkmazı* (1994), *Yeni Bir İslâm Dünyası* (1994), *Müminde Ruhi Disiplin* (1996), *Altın Öğütler* (1996), *Mümin - Kâfir - Münafık* (2000), *Hüve'l Baki* (2000), *İnsan Krizi* (2000), *Müslüman ve Sistem Tartışmaları* (2000), *Türkiye'ye Karşı Türkiye* (2000), *Bu Toprağın İmamı* (2004).

DERLEME: *İslâm Kaynaklarından Altın Öğütler*.

TAŞHAN, Suphi

Şair (D. 1921, Ankara - Ö. 9 Haziran 1960, Ankara). Ortaöğrenimini Bursa Lisesinde tamamlayarak 1940 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk

Suphi Taşhan

SUPHİ TAŞHAN

ŞAİR

Anasından doğduğu günü hatırlıyorum; dudaklarında tebessüm vardı. Öldüğü günü de hatırlıyorum. Yine tebessüm vardı. Yaşadığını ve dudaklarının nasıl olduğunu pek bilmiyorum. Eskiden kirleri severdi hayvanları sevmezdi, sonraları kirleri unuttu, anasını sevmiye başladı.

Hayatı karmakarışık geçtiği hâlde ömründe on tane hazin vaka vardır. Yeğâne hazin olmıyan vaka doğumudur. Doğumu ona çok şey hatırlatır. Çünkü o gün büyük bir mirasa konmuştu. Murisi olan babasından hiç, anasından gözyaşı, dayısından da kurt masalı tavarüs etmişti. Eskiden saçları sarıydı. Şimdi simsiyahtır.

Hem o üstelik rüyâ da görmez. Fakat meşhur rüyayı gördüğünü zannediyorum. Önceleri ona "kansız çocuk,, derlerdi; arasıra kaynamıya başlar, yorulunca velisi onu dinlemiye yollardı. İstirahat için gittiği sanatoryumda evvelâ, şarap hırsızlığından başka bir hastahaneye nakledildi, ikincisinde bir hastabakıcıdan gayrı meşru çocuğu olunca artık tutunamadı.

İşte bunlar hastalığın zararı ama bunun çok da faydası oldu. Evvelâ çok dost buldu; sonraları arkadaşları öldü ve üç defa da intihar etti. Evvelâ bir arkadaşı vardı. Yekpare samimiyetti ve öldü.

Bu, intihar etti, ölmedi. Bir başka arkadaşı vardı - yaman bir adam olsa ki - birini sevdi ve öldü. Bu, intihar etti, ölmedi ve artık bir daha ölmemiye yemin etti.

Hayat hâdiseleri ona bir düşünme arzetti. İlk zamanlar cigara onu tatmin ediyordu. Sonraları rakıya dadandı ve o da tatmin etmeyince Karakonyada oturmıya karar verdi.

Bundan sonra iyi devresi başlar: iyi söyler, iyi giyinir, iyi dinlerdi. Bu saadet kaç yıl devam etti bilmiyorum; ona bir talip peyda oldu ve bütün bir hayatını allak bullak etti. Gençti ve güzeldi ve bütün bir ömrü mahvedebilirdi.

Nitekim öyle oldu; hayata veda ettiğinde iki gözü hâlâ duruyordu.

Göz deyince aklıma söz, söz deyince de Köstence'de sattığı sahte asprinler geldi. Ne yapsın; akıl, akıllı bir sucunun dediği gibi emme basma bir tulumbadır. Şimdi de aklıma o koca adamın nasıl kıvranarak öldüğü geliyor ve bu tulumba bozuk olduğundan onu anlatamıyacağım.

(*Yeni Adam dergisi*, 27.6.1940)

Fakültesine girdi. Öğrenimini memurluk yaparak sürdürdü. 1942 yılında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığınca Niğde'ye sürgün edildi. Bu nedenle öğrenimine ara verdi. Bir yıl sonra Niğde'deki sürgünlüğü 1943'te Ankara'ya aktarılınca, yükseköğrenimini Ankara Hukuk Fakültesinde sürdürerek buradan 1952 yılında mezun oldu. 1953'ten itibaren Ankara Belediyesinde müfettişlik ve ekonomi müdürlüğü yaptı.

Daha sonra memuriyetten ayrılarak Ankara'da serbest avukatlık yapmaya başladı. 27 Mayıs 1960 askeri darbesi öncesi, 5 Mayıs 1960 günü Ankara'da Kızılay Meydanı'nda, dönemin iktidar partisi Demokrat Partiye karşı yapılan gösteriye öncülük yapmakla suçlanarak üç gün gözaltında tutuldu. Serbest bırakıldıktan kısa bir süre sonra kalp yetmezliğinden öldü.

Şiirlerinde toplumcu gerçekçi anlayışı benimsedi. İlk ürünü 1939'da *Yeni Adam* dergisinde, diğer şiirleri *Hamle, Ses* ve *Yeni Edebiyat* dergilerinde yayımlandı.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

TAŞKIN, Hoca Şefika

Eğitimci, şair. Samsun eşrafından Hacı Mazlum oğlu İbrahim Efendi'nin kızıdır. Didaktik, öğüt verici ve uyarıcı olmak amacıyla yazdığı eserleri manzumdur.

ESERLERİ:

Hakka Niyaz Halka İkaz (1959), *Mevlûdü Mücevher, Sulh Münacatı, İlk Baharda Gönülle Hasbihal.*

TAŞKIN, İbrahim Ünal

Şair (D. 1941, Bursa - Ö. 1989, Bursa). Ailevi nedenlerden dolayı ilkokuldan sonra okuyamadı. Kendi kendisini yetiştirdi. Almanca, Fransızca başta olmak üzere çeşitli Batı ve Doğu dillerini öğrendi. Almanya, Fransa, İsviçre vb. Avrupa ülkelerinde kaçak işçi olarak çalıştı. Bursa'daki bir otomobil fabrikasında İtalyanca tercümanlığı yaptı. Bursa'da *Marmara* gazetesinin kültür sanat ekini yönetti (1978).

İbrahim Ünal Taşkın

İBRAHİM ÜNAL TAŞKIN

ŞAİR DÜNYASI

dışarıda yağmur soğuk ve gece

bir ispinozdur öter dalda önce
ve sık ağaçların arasından bir geyik bakar
güneş kızgın kayalar yaban gülleri sarmaşıklar
bir yılan dibinden ayakların sessice kayar
derken bir gümrenme işitirsin
anlarsın bırakır kalemi kağıdı masayı
kalkar gider açarsın kapıyı
girer içeri küçük arslan sessice

dışarıda yağmur soğuk ve gece

(*Şiirler*, 1991)

Şiir yazmaya çocukluk yaşlarında başladı. Şiir, deneme ve eleştiri yazıları çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Uludağ'a yaptığı yolculukların izlenimleri şiirlerine sinmiş gibidir. Bütün şiirleri ezberindeydi. Ölümüne yakın şiirlerinden yaptığı bir seçmeyi *"Ah Gurbet, Beyazı Beyazın ve Aşk Bildirisi"* adıyla düzenledi. Bu şiirler ölümünden sonra Mücahit Koca tarafından *İbrahim Ünal Taşkın - Şiirler: Ah Gurbet, Beyazı Beyazın, Aşk Bildirisi* (1991) adlıyla kitaplaştırıldı.

"Hiç evlenmedi ve düzenli hayatı olmadı. Hayatı boyunca geçim sıkıntısı çekti. Son yıllarında 'Uludağ'a çıkmayı adet edinmişti. Çoğu yalnız gittiği bu dağ yolculukları şiirlerinde de görülecektir. Bursalı dostları için 'dağ' çığırı açtı dense yeridir." (Mücahit Koca)

HAKKINDA: Diriliş dergisi (19.5.1989), Mücahit Koca / Şairler Ölmez (Marmara, 17.5.1989) - Güzel Adam Güzel Şair (Yedi İklim, Temmuz 1993), Mustafa Armağan / Dağlar Ustasız Kaldı Ya Biz? (Marmara, 20.5.1989) - İbrahim Ünal Taşkın / Hayatta Efsununu Arayan Şiir (Kayıtlar, Nisan 1991), Mustafa Armagan / İbrahim Ünal Taşkın: Hayatta Efsununu Arayan Şiir (Kayıtlar, Nisan 1991), Osman Bayraktar / Hikmet Burcunun Şiirleri (Yedi İklim, Nisan 1992), Adem Turan / İbrahim Ünal Taşkın / Şiir (Yedi İklim, Temmuz 1993), Yasin Doğru / Koza ve Gül / Şiir (Yedi İklim, Ekim 1993) - Şiirin ve İpeğin Ustası İbrahim Ünal Taşkın (Yedi İklim, Haziran-Temmuz-Ağustos 2002), Mahmut Kanık / Usta İbrahim Ünal'ın Anısına (Yedi İklim, sayı: 46, 1994).

TAŞKIN, Mümtaz Zeki

Şair, çocuk edebiyatı ve oyun yazarı. 15 Temmuz 1915, Bayramiç / Çanakkale doğumlu. Mustafa Mümtaz imzasını da kullandı. Çanakkale Cumhuriyet İlkokulunu (1928), İstanbul İstiklal Lisesini (1936) bitirdi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki öğrenimini tamamlamadan Emniyet Genel Müdürlüğünde memurluğa (1941) başladı. 1948 yılından itibaren Ankara Küçük Tiyatro'da müdürlük, İstanbul Şehir Tiyatrolarında müşavirlik yaptı. Bu görevinden ayrıldıktan sonra *Türk Tiyatrosu* dergisini yönetti (1965-71) ve çeşitli yayınevlerinde çalıştı.

Dadacılık, Garip Akımı ve İkinci Yeni çizgilerinde değişken anlayışlarla sürdürdüğü şiir çalışmalarının yanı sıra oyunlar, masallar yazdı. Şiirleri 1938 yılından itibaren *Gençlik, Yeni Ses, Servet-i Fünün-Uyanış, Edebiyat Dünyası, Şadırvan, Kaynak, Türk Dili* dergilerinde yayımlandı.

"Mümtaz Zeki de, Dadaizm'i getirdi Türkiye'ye. Türk şiirine demiyorum. Bir toplum, bir dil ürünü olan şiir, kendi organizmasını korur. Kabullenmez dokusuna aykırı düşen bir organizmayı. Atmaz bile; umursamaz.

"Yalnız Mümtaz Zeki mi? Sabahattin Tahsin Teoman'ın 'letrizm' denemeleri; Ercüment Behzat'ın, Asaf Halet'in gerçekten başarılı sürrealizm-mistisizm uygulamaları bile bir yankılanma

MÜMTAZ ZEKİ TAŞKIN

DAVET

Öyle bir akşam gel ki çocuğum,
Gözlerin huzurdan kapansın dizimde.
Rüzgârın yasemin
Havanın arzu koktuğu bir akşam.

Avuçlarında özlenen mevsimlerin
yemişleri
Geldiğin yerin kokuları kucağımda,
Öyle bir akşam gel ki çocuğum,
Dönmek olmasın.

MÜMTAZ ZEKİ TAŞKIN

İTİYAT

Beni arayanlar bulurlar çabucak,
Çıktığım kahvede.

Aynı yollardan geçerim gece gündüz
Yolumu değiştirdiğimi gören
olmamıştır.

Aynı tramvaya binerim sabahları
Aynı yerde otururum vapurda
Aynı kızı severim yıllardır.

Cigaramın markası değişmemiştir
Aynı şapka başımda oldum olası.

Aynı sokaktadır
Altında ışık çaldığım pencere.

bulmaz Türk dilinde; bir yanlışlık, bir sapma olarak anılır kalırlar.

"Şiir olarak taşıdığı değerlerle nedir, ne kadardır 'Hayti Adalan'? Tek şey söylenebilir belki: geleneksiz bir ilkellik, bağışlanmaz bir acemilik. Değil gelenekle, günlük duyarlılıkla bile alış verişi olmayan sahte bir egzotizm özlemi (bu egzotizm bile yerli değildir. Bir batılının egzotik kurgusudur). Gümrükten kaçırılmış bir tıraş makinesi. Ahmet Muhip'in 'Kar'ı, Nazım'ın 'Şeyh Bedrettin'i yazdığı günlerde bir bilinçsizlik, bir uyku, Türk halkının şiir beğenisiyle eğlenen bir başı boşluk." (Turgut Uyar)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Allo Allo* (1934), *Köy Melodileri* (1936), *Varyete* (1949), *Çocuklarımıza Resimli Şiirler* (1959), *Sonsuzluğa Uçarken Potpuri* (2001).

ÇOCUK KİTABI: *Mavi Boncuk* (1936), *Uçman Yalçın* (1938), *Efe Ali* (1939), *Sihirbazın Kızı* (1940), *Vatan Uğruna* (1940), *Nar Tanesi* (1945), *Yıldız Ece* (1949), *Karaboncuk* (1951), *Adını Çocuklar Koysun* (1952), *Altın Kuş* (1954), *Türk'ün Altın Masalı* (1962), *Kahkaha Sultan* (1969), *Balık Çocuk* (1973), *Ülkü Öğretmen* (1973), *Çitlembik Kız* (1975), *Beş Çocuk Kayıp* (1976), *Ördek Ömer* (1976), *Çocuklara Kahramanlık Hikâyeleri* (1978), *Uykucu Mahmut* (1979), *İstanbul Yemişi* (1980), *Bülbül* (1980), *Üç Ayaklı Sıpa* (1983), *Uzaylı Çocuk* 1983), *Şampiyon Topaç* (1988), *Altın Destan* (1984).

OYUN: *Oyuncakçı Dede* (1956), *Yoklar Dağında Nar* (1960), *Bunu Ancak Türk Yapar* (1962).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982), Turgut Uyar / Bir Şiirden (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

TAŞKIRAN, İsmail

Eğitimci, yazar. 1966, Şanlıurfa doğumlu. İ. Hekim Taşkıran adını da kullandı. İlkokulu doğduğu yerde okudu. Aydın Nazilli Sümer Ortaokulunu parasız yatılı öğrencisi olarak bitirdi. İzmir Atatürk Lisesinde başladığı lise öğrenimini Adana Erkek Lisesinde tamamladı (1989). 100.Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümübitirdikten (1996) sonra bir yıl Azerbaycan'ın Şeki şehrindeki bir Türk kolejinde dünya tarihi dersi okuttu. Adana'da çıkarılan *Devran* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. 1998'den itibaren MEB okullarında tarih öğretmeni olarak çalıştı.

Şiir ve yazı hayatına daha ortaöğrenim çağında başladı. Lise öğrenimi döneminde Milli Eğitim Bakanlığından

İsmail Taşkıran

şiir dalında Türkiye ikinciliği ödülünü aldı. İlk inceleme- araştırma röportajı *"Adana Köprübaşı Otur Güneşe Karşı"* başlığı ile *Zaman* gazetesinde yayımlandı (1988). Üniversite öğrenciliği sırasında ulusal bir televizyonun Van temsilciliği ile yerel bir TV ve radyonun genel müdürlüğünü yaptı. Üniversite bünyesinde çıkarılan *Süphan* dergisinin hazırlığında görev aldı. Bu arada *Samanyolu* isimli dergide *"Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerinde Hayat Değirmeni"* isimli çalışması yayımlandı. Adana *Yenidevran* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Tarih Perspektifinde Benu Nümeyr ve Harran Aşiretleri* (1999).

ROMAN: *Direniş* (2001).

TAŞKÖPRÜLÜZADE İSÂMEDDİN AHMET EFENDİ

İslâm bilgini (D. 1495, Bursa – Ö. 1561). Tam adı İsamüddin Ebü'l-Hayr Ahmed bin Muslihiddin Mustafa bin Hayreddin Halil el-Rumî el-Hanefî'dir. İlköğrenimini Ankara'da müderris olan babasından aldı. Ailesiyle Bursa'ya döndükten sonra da babasının ve İstanbul'da Alâaddin el-Yemînin derslerine devam etti. Bursa Molla Hüsrev Medresesinde müderris olan amcası Kıvamüddin Kasım ile İstanbul'dan Bursa'ya dönerek amcasından mantık dersleri aldı. On beş yaşları civarında, babası Amasya Hüseyniye Medresesine tayin edilince onunla beraber giderek dil, mantık, felsefe ve kelâm (Kur'an'ın usulüne göre okunması) öğrenimini tamamladı. Daha sonra Muhyiddin Fenarî, Muhyiddin Kocavî gibi devrin önemli bilginlerinden de felsefî, kelam dersleri aıldı. Matematik, astronomi ve optik bilgini Mirim Çelebi'den de riyazî (matematikle ilgili) eserleri okudu. Sonrasında döneminin ileri gelen bilginlerinden çeşitli dini bilimlerden icazet (diploma) aldı.

Dimetoka Oruç Paşa (1525), İstanbul Mevlâna İbni el-Hâc Hasan (1527), Üsküp İshakiye (1529), İstanbul Kalenderhane (1535-36), İstanbul Vezir Mustafa Paşa (1537-38), Edirne Üç Şerefeli (1539), İstanbul Sahn-ı Semân (1539-40) ve Edirne Bayezid (1544-45) medreselerinde müderrislik yaptı. Bursa kadılığına atandı (1545-46). Tekrar Sahn-ı Semân Medresesi müderrisliğine tayin edildi (1547), sonra İstanbul kadısı oldu (1552). 1554 başlarında trahom hastalığından gözlerini kaybedince emekliye ayrıldı. Ömrünün geri kalan kısmını eserlerini tamamlayarak geçirdi. Mezarı, Fatih Camiî yakınında Âşık Paşa Mahallesi'ndeki Seyyid Velâyet Türbesi civarındadır.

Ahmet Efendi'nin dil, mantık, dini bilimler, tarih, bilim tarihi, tıp, matematik ve kelâm alanında telif, şerh (açıklama) ve haşiye (metin açıklayıcı yazı) tarzında olmak üzere kırka yakın eseri vardır. *Miftâhü's-Saâde ve Misbâhü's-Siyade*, bilimlerin tasnifi alanında 1541'de kaleme aldığı çok önemli bir eserdir. Türkiye ve dünya yazma kütüphanelerinde yüzlerce nüshası olan eser üç cilt olarak Beyrut'ta yayımlandı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Miftâhü's-Saâde ve Misbâhü's-Siyade (1985), *El-Şekâikü'n-Numaniyye fi Ulemâi'd-devleti'l-Osmaniyye* (biyografi), *Nevâdirü'l-Ahbâr fi menâkıbı'l-Ahyâr* (biyografi), *Risâle el-şifâ li-edvâ'l-vebâ* (Veba hakkında tıbbî eser), *Âdâbü'l-Bahs, Risâle fi Marifeti'l-Takvîm, Fethü'l-emri'l-Muallak fi meseleti'l-mechûli'l-mutlak fi'l-mantık, el-İnâye fi hahkîki'l-istiâre bi'l-kinâye.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (cilt: 1, s.346-347, 2000), M. Münir Aktepe / Taşköprizâde (İslâm Ansiklopedisi, cilt: 12 / 1, s. 42-43), İhsan Fazlıoğlu / Osmanlılar Ansiklopedisi (cilt: 1, 1999, s. 122-124), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

TAŞKÖPRÜLÜZADE KEMALEDDİN MEHMET EFENDİ

Kazasker, tarihçi, şair (1552, İstanbul – Ö. 1621). Şiirlerinde Kemali mahlâsını kullandı. İsâmeddin Ahmet Efendi'nin oğludur. Babasından ve başta Ebussuud Efendi olmak üzere muhtelif bilginlerden ders gördü. Müderrislik hizmetine 1576'da Unkapanı Medresesinde başladı, Yeni Ali Paşa (1582), Sahn (1588) ve Şehzade Sultan Mehmet Medreselerinde devam etti. Daha sonra kadılık mesleğine geçerek Selânik (1591), Üsküdar ve Halep (1593), Şam (1596), yeniden Halep (1597), Bursa (1598), Galata (1599), ikinci defa Selânik (1600) kadılıklarında bulundu. Üç defa (1603, 1605, 1610) Anadolu Kazaskeri (ordu kadısı) oldu. 1612'de Rumeli Kazaskerliğine atandı; ancak, altı yedi ay sonra görevden alındı. 1615'te ikinci kez aynı göreve getirildiyse de 1617'de tekrar görevinden alındı. II. Osman zamanında üçüncü kez aynı göreve getirilen Kemaleddin Efendi, padişahla beraber Boğdan'a kadar gitti, ancak hastalanıp İstanbul'a dönerken 1621 yılında İsakça kasabasında vefat etti. Âşık Paşa Mescidi bahçesinde babasının yanına gömüldü.

ESERLERİ:

TELİF: *Sûre-i Kehf Tefsirine Hâşiye, Kasîde-i Bür'e Tahmisi, Âdâbu ashâbi'l-hidâye ve'n-nihâye fi tecridi mesâili'l-Hidâye* (fıkıh), *Hâşiye alâ Hâşiye Seyyid Ali el-Keşşâf, Zeriatü'l-Vusûl. Mecdüddin Cemal el-İslâm'ın Kasidetü'l-viteriyye'si-nin tahmisi.*

ÇEVİRİ: *Mevzûatü'l-ulûm* (İsâmettin Efendi'den, Miftâhü's-saâde ve Misbâhü's-siyâde'nin eklemeli çevirisi), *Şehnâme, Tarih-i Kahtı Mısır, Risale-i Hüseyin Vâiz, Hadîs-i Erbain, Kitabü'l-istiâb fi marifeti'l-ashâb* (İbni Abdülber'den).

HAKKINDA: M. Münir Aktepe / Taşköprizade (İslâm Ansiklopedisi, cilt: 12 / 1, s. 44-45), Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmani (Eski yazıdan aktaran Seyit Ali Kahraman, Yayına haz. Nuri Akbayar, 1996, cilt: 3, s. 883, 1022; cilt: 5, s. 1706), Mehmet Yılmaz / Osmanlılar Ansiklopedisi (cilt: 2, 1999, s. 28), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonulular IV (2005).

TAŞKÖPRÜLÜZADE KIVAMEDDİN KASIM BİN HALİL

İslâm bilgini, müderris, hattat (D. 1462-63?, Taşköprü / Kastamonu – Ö. 1512, İnegöl). İlköğrenimini babası Halil Efendi'den aldı. Kardeşi Muslihiddin ve dayısı Mehmet Niksari'nin yanında bilgisini geliştirdi. Şeyh Hamdullah'tan hat dersleri alarak hat sanatını öğrendi. Bursa, Edirne ve İstanbul'da döneminin bilginlerinin yanında iyi bir din bilgini olarak yetişti. Bir süre Rumeli Kazaskeri Manisavizade'nin hizmetinde bulunduktan sonra Bursa'da Esediye ve Hüsrev, İnegöl'de İshak Paşa Medreselerinde müderrislik yaptı.

Yazısı güzel olduğu için birçok değerli eseri kopya etti. II. Bayezıt'tan takdir ve gördü. Taftazani'nin *Mutavvel* adlı eserine bir haşiye (açıklama), ayrıca kelâm bilimine dair bir eser yazdı. İshak Paşa Medresesinde müderris iken öldü.

HAKKINDA: M. Münir Aktepe / Taşköprizade (İslâm Ansiklopcdisi), Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmani (Eski yazıdan aktaran Seyit Ali Kahraman, Yayına haz. Nuri Akbayar, cilt: 3, 1996, s. 889), Mustafa Bektaşoğlu / Taşköprülü Âlimler (2002), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonulular IV (2005).

TAŞLICALI YAHYA

Divan şairi (D. ?, Taşlıca - Ö. 1582, Tamışvar). Arnavut asıllıdır. Arnavutluk'tan İstanbul'a gelerek orduya katıldı. Bir yandan da bilgilerini geliştirme çabası gösterdi. Bazı vakıfların mütevelliliğine (yöneticilik) getirildi. Şiirleriyle başta Kanuni Sultan Süleyman olmak üzere döneminin ileri gelenlerinin gözüne girdi. Kanuni'nin

Taşlıcalı Yahya

Bağdat seferine katıldı (1535). Padişahla İran seferine katılan Şehzade Mustafa'nın Konya Ereğlisi yakınlarında boğdurularak öldürülmesi (1533) olayı üzerine yazdığı mersiyesi askerlere sevilerek okundu. Ancak bu mersiyesi nedeniyle, boğdurma olayını düzenleyen Sadrazam Rüstem Paşa tarafından öldürtülmek istendi. Kanuni izin vermeyince kurtuldu. Rüstem Paşa'nın şerrinden kurtulmak için sınır boyunda bir toprak alarak Bosna-Tamışvar'a gitti, orada veya Zvornik kasabasında öldü. İran örneklerine bağlı kalmadan sade bir dille yazdığı *Şah ü Geda, Yusuf ve Züleyha* adlı mesnevileriyle ünlüdür.

ESERLERİ:

Divan (1977, Divanından Örnekler, Mehmet Çavuşoğlu tar., 1983), *Hamse* (beş mesnevisinden Şah ü Geda ile Yusuf ve Züleyha basıldı. Diğer mesnevileri: Gencine-i Raz, Gülşen-i Envar, Kitab-ı Usul), *Şehrengiz-i İstanbul* (Mehmet Çavuşoğlu tar. Türk Dili ve Edebiyatı dergisi, 1969).

Ayrıca Edirne'yi anlatan bir *Şehrengiz*'i de vardır.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972).

TAŞLIOVA, Şeref

Halk ozanı, folklor araştırmacısı. 1938, Gülyüzlü köyü / Çıldır / Kars doğumlu. İlkokuldan sonra bir süre öğretmen okulunda okudu. Âşık Şenlik'in oğlu Kasım Usta'dan aldığı derslerle adım attığı âşıklık yolunda zamanla kendini geliştirdi. Şiirlerinde

TAŞLICALI YAHYA

TERKİB-İ BEND

Tonandı ağlar ile nurdan menâre dönüp
Küşâde-hatır idi şevk ile nehâre dönüp

Göründi halka dıraht-ı şükûfe-dâre dönüp
Yürürdi kulları önince lâle-zâre dönüp

Tururdı şâh-i cihan hiddetiyle nâre dönüp
Otagı haymeleri karlu kûh-sâre dönüp

Müzeyyen idi bedenlerle ak hisâre dönüp
El öpmege yüridi mihr-i bî-karâre dönüp

Tutuldı gelmedi çünkim o mâh-pâre dönüp
Görenler ağladılar ebr-i nev-bahâre dönüp

Bir ejdehâ-yı dû-serdür bu hayme-i dünyâ
Dehanına düşen olur hemîşe nâ-peydâ (...)

geleneksel temaların yanı sıra toplumsal sorunlara da yer verdi. Ayrıca halk hikâyesi anlatmada önemli bir ustalık kazandı.

Şiirleri *Türk Folklor Araştırmaları, Çağrı, Karseli, Türk Folklor, Türk Edebiyatı* gibi çok sayıda dergide yayımlandı. Eserleriyle yurtiçinde ve yurtdışında birçok yarışmaya katılarak çeşitli ödüller aldı.1981'de TRT'nin Atatürk'ün doğumunun 100. yıldönümü anısına açtığı şiir yarışmasının iki dalında birincilik kazandı. 1983'te Müzik Sanatçıları Derneği tarafından yılın sanatçısı seçildi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönül Bahçesi.*

ARAŞTIRMA: *Çıldır Gölü Efsanesi, Çobanlık Gelenekleri, Kahramanlık Destanları, Eski Takvim, Yaşayan Ozanlar, Sayılı Günler.*

HALK HİKÂYESİ: *Emo ile Sümbül, Gülistan ile Süleyman.*

Zerrin Taşpınar

TAŞPINAR, Zerrin

Şair. 19 Nisan 1947, Ankara doğumlu. Ankara Yenimahalle Halide Edip Kız Lisesi (1966) mezunu. Çevik Şahin ile evliliği süresince Zerrin Taşpınar Şahin imzasını kullandı. Yayınevlerinde editör ve düzeltmen olarak çalıştı. Pir Sultan Abdal Kültür Şenliklerine katılmak üzere gittiği Sivas'ta 2 Temmuz 1993 günü yakılan Madımak Otelinden yaralı olarak kurtuldu. Çalışmalarını 1993-2005 yılları arasında TRT'de danışman ve metin yazarı olarak sürdürdü. Sivil toplum kuruluşlarında ve bu kuruluşların etkinliklerinde görevler üstlendi. 1995-98 yılları arasında Edebiyatçılar Derneğinde genel sekreter yardımcısı ve genel sekreter, 1999-2000 yıllarında Türkiye Yazarlar Sendikasının Ankara Temsilcisi olarak görev yaptı. TYS Ankara Temsilcisi iken, 1999 Marmara Depremini yaşayan çocuklara ücretsiz dağıtılmak üzere *Kuş Kanadından Masallar* ve *Kuş Kanadından Öyküler* adlı iki kitap hazırladı.

Şiir yayımlamaya lise öğrencisi iken 1964 yılında başladıysa da uzun bir süre ara verdi. 1980'den sonra şiir ve yazıları *Yarın, Varlık, Karşı, Damar, Parantez* (Almanya), *Öykü-Şiir, Siyah Beyaz, Yazıt, İnsancıl, Evrensel Kültür, Pir Sultan Abdal, Pencere, Divriği Harman, Evrensel, Emekçi Kadınlar* gibi gazete ve dergilerde yer aldı. Kadın sorunları konusuna ağırlık verdiği duyarlıklı ve lirizmin öne çıktığı şiirleriyle tanındı. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, İnsan Hakları Derneği, Dil Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Emekçi Kadınlar Derneği, Cumhuriyet Kadınları Derneği (kurucu) onur üyesidir.

BİR ŞAİR: ZERRİN TAŞPINAR

BİR ŞİİR: İNCE VE DUYARLI

Hüseyin Atabaş

(...) Sivas yangını tek tek şiirlerde sürerken *Tavra* çıkageldi. O da tek ama yetmiş sayfalık kitap oylumunda bir şiir. Zerrin Taşpınar şu sözlerle imzalamış bunu *Tavra*'yı: *"Sevgili Atabaş, aşkların yılkıya bırakıldığı bir ülkede, acının ustası bir yürekle ve dostlara duyduğum tarifsiz sevgiyle."* Bu sunuda, onun şiirinde başından beri süregelen iki izleği, kuşkusuz şiirlerden yansıyan bir anlatımla yeniden buluyoruz: Biri, yılkıya bırakılan aşklar, üstelik atları çağrıştırıyor, Zerrin Taşpınar'a özgü bir imge. Öteki de acının ustası olan yürek. Bunlar da onun gerçekliğe yaslanan bir şiiri yazdığını gösteriyor.

Tavra, sonradan yeraltına çekilmiş olan, eskiden Sivas'ı ikiye bölen bir ırmaktı. Şükrü Erbaş şöyle diyor bir yazısında: *"Tavra, otuzyedi bedenin külleriyle bulanmış bir su. Tavra, otuzyedi evin acısını dağların ve zamanların ötesine taşıyan gözyaşı. Tavra, dostları başucunda ateşe gitmiş bir şairin göğsünden, gözlerinden ve soluğundan, ölümün ragmında yaşamın kutsandığı acılı, zor bir armağan."* Sivas yangınından kurtarıldığı rivayet edilen şairin bu armağanından şiirin dilini yitirmediğini anlıyoruz, içindeki yangın sürse bile:

"Kim kârlı çıkar bu yangından?
Kim aylar önce kurar pususunu?..
Halkın olanı almak için, kalemi kov
güneşi balçık, sözü taş kılan kim?.."

Metin'in, Behçet'in, Bezirci'nin, Asaf'ın ve ötekilerin hâlâ bir yerlerden çıkageleceğini umarken, onları alıp götüren ateşin şiiri üzerine ne yazılabilir ki?.. Belki şu kadarla yetinmek en iyisi: Zerrin Taşpınar, bu şiirde de kadınca bakışını geri çekmiyor. O bakış belki de en çok bu şiire yakıştı:

"Ben Kybele... en eski tanrıçası bu toprakların
dinleyin beni ve dönüp bakın birbirinize
usulca dokunun yarasına yanınızdakinin"

O ki hüznün şairidir, o ki *"nicedir dudaklarındaki külden tadarak dünyayı"* yaşamaya çalışırken hâlâ güzellikleri birileriyle bölüşmeye çalışıyorsa, ona saygı duyulur.

O, Zerrin Taşpınar: İnce, duyarlı, usta bir şair. *"Eğer isyan olmasaydı insanın tarihinde şiir olur muydu hiç?.."* diyen bir şair.

(*Damar*, Haziran 1995)

"Zerrin Taşpınar'ın şiiri, hoyratlık karşısında incinip duranın şiiridir. Kaldırıma düşmüş ve çiğnenmiş bir gülün, ezik yaprağının yaydığı koku... Çatık kaşlardan kekeleyenlerin, gözleri beklemekten acıyanın, gönlündeki şarkıları susturmak zorunda kalanın, öpüşmelerde yüreği burkulanın, kendine korkak olanın şiiri. 'Çömlekçi söyle bana / nasıl bulunur gizli bir liman / insan kendine bunca korkaksa?..' Bunlar, onun şiirinin 'tanıklık' yanıdır. İncitilmişliğin tanığı ve sorgulayıcısıdır dizeleri. Ya incitilmediğimiz bir yaşam? Hiç değilse ummalı bunu değil mi? Umut sorgulamadan, bu yeteneği kazanmadan doğar. Ama, bu sorgulama bilincine varmadan da dayanma, direnme noktaları bulur incinen. Yanılsama da olsa, tutunulan bir dal. (...)

"Aşk, hem bir sığınak, hem bir direnme noktası olabilir mi? Olabilir, ama özneleri aşka karşı da tutuktur. Aşılamayan bir değerler çemberinin kıskacındadır aşk. Bu çemberin içinde yetişmenin tutukluğu vardır. Birey, bu tutukluğunu kırma hamlesinde bulunsa bile, bu kez karşısındaki kuralları oynamaktadır, 'hesapsız sevmelere acıkmış / yorumsuz gitmelere hevesli' olarak kalınır. (...)

"İşte, burada söz biliyor. Bu şiiri okumak, aynı sorgulamayı yaşamak demek! Bu şiirin şiirsel kurgusunu, imge düzenini, sözcük seçimini, sesini vb. öğelerini tartışmak o kadar anlamsızlaşıyor ki! Bu anlamsızlaşma da, sözün gücünün doruğa ulaşmış olmasından geliyor." (M. Mahzun Doğan)

ZERRİN TAŞPINAR

SİVAS

Ölümün hasatıydı Sivas ve bol oldu ürün
bir tırpanın ucunda savruldu sesimiz
sesimiz Yasemin, Gül, Hasret
ince ve uzun kanatları kırlangıçların
sesimiz sabah serinliğinin çiğ damlaları.

Unutsun bütün şarkılarını bu şehir
unutsun ipeksi dönüşlerini turnaların
unut beni sevgilim
yarısı kül bir kadınım artık.

Hep böyle ıssız mı olur katliam sonrası kentler
ırmak bile susar, rüzgâr korkar mı sokaklardan
biter mi çığlık ateş ve dumanla?..

Sevgilim insanla kulun çatıştığı yerdeyim
inançsızım, iğretiyim, küskünüm
yine de özlüyorum yaşamı.

Ölü çocuklar da doğurgandır ölü aşklar gibi
kesilmiş kavaklar da ıslık çalar
dilini yitirmişse de şiir
bir deniz feneri çizmenin tam zamanıdır.

ZERRİN TAŞPINAR

ATLAR III

Tacirler sever atları sevgilim
hele gamsız bir kervan dizilmişse
-kadın ve ipek
altın ve gümüş
ne varsa yeryüzünde satışa hazır
yükte hafif-

Ya benim pahası ağır yüreğimdeki atlar
ardımdaki yangın
tetikteki korku.
Derlenip gözyaşlarımdan
bana gül gibi sunulan sevda...

Tacirler de sever sevgilim
Golgota'ya bir düş
çarmıha bir – iki

suyun kıyısında ama
hâlâ gemlenmiş durur atlar.

İlk taşı atmak için
ikirciksiz uzanabilsem bir gün
ve alıp ayaklanma savursam
atlar yürür.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Ardıç Kuşuyum Ben* (1992), *Anılarda Şimdi* (1994), *Tavra* (1995).

ÇEVİRİ: *Şiirler* (Eric Stinos'tan Adil Erdem ile, 1989).

DERLEME: *Gündem: Türkiye* (1998), *Kuş Kanadından Öyküler* (29 yazardan 29 öykü, 2000), *Kuş Kanadından Masallar* (21 yazardan 21 öykü, 2000).

OYUN: *Ağıttan Umuda* (çağdaş Türk şairlerinin şiirlerinden sahne uyarlaması, 1997).

HAKKINDA: Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler (1994, s. 233), Özgen Seçkin / Hangi Dizelerini Yazmış Olmayı İsterdim - Hüseyin Atabaş / Bir Şair: Zerrin Taşpınar-Bir Şiir: İnce ve Duyarlı - M. Mahzun Doğan / Kını Kur'an Bir Ölüm ya da Siz İncinmediniz mi? - Nuri Aksakal / Ağlamak Sana Yasak Ardıç Kuşu (özel bölüm, Damar, Haziran 1995), Hayrünnisa Kuşkaya / Acının Koyaklarında İki Kitap (Karşı, Haziran-Temmuz 1995), Orhan Tüleylioğlu / Cebimdeki Gülü Yokladım Usulca... (Milliyet Sanat, 1.7.1995), Şükrü Erbaş / Ölüme Karşı Yaşamın Utkusu: Tavra (Yeni Politika, 30.4.1995), Öner Yağcı / 1995'ten Kalanlar (Kitap Gazetesi, 1.1.1996), Kemal Özer / Temmuz Yangını ve İki Kitap (Evrensel Kültür, sayı: 61, Ocak 1997).

TAŞTAN, Mehmet

Şair. 1967, Erzurum doğumlu. Erzurum Lisesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1988) mezunu. Bir ara Erzurum'da yayımlanan *Milletin Sesi* gazetesinde yazdı (1989). Askerliğinin ardından iki yıllık savcılık stajını tamamlayarak Tunceli ve

Yusufeli'nde cumhuriyet savcısı olarak görev yaptı (1993-97). Erzurum Lisesinde okuduğu yıllarda düzenlenen "Çanakkale" konulu şiir yarışmasında birincilik ödülü kazandı (1984). MÜ Hukuk Fakültesinin düzenlediği "Tabiat" konulu şiir yarışmasında ise *"Kar Taneleri"* adlı şiiriyle birincilik ödülünü aldı (1987). *İnsan Boşluğu* (1987) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

TAŞTEKİN, Kemal

Şair (D. 1 Ocak 1969, Dicle / Diyarbakır - Ö. 27 Eylül 1996, Ankara). İlköğrenimini Dicle'de, ortaöğrenimini Diyarbakır'da tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü son sınıf öğrencisi iken, yirmi üç yaşında kendisini evinin kalorifer borularına asarak hayatına son verdi. Şiirleri arkadaşları tarafından aynı yıl *Ortadoğu Diyalektiği* adlı bir kitapta toplandı.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 490), Yılmaz Odabaşı / 1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi (2. bas. 2001).

TAŞTEKİN, Nihan

Öykü yazarı. 1963 doğumlu. Basın Yayın Yüksek Okulunu bitirdi. Basın ve yayın kuruluşlarında mesleği ile ilgili işler yaptı. Öykülerinde psikolojik verileri ve polisiye temaları kullandı.

"Akıcı temposuyla okuru kolayca içine alan Yağmur Başlamıştı, olay örgüsü, yalın anlatımı, akıcı ve temiz dili ile Türkçe yazılan polisiyeler arasında hemen fark ediliyor." (A. Ömer Türkeş)

ESERLERİ:

ROMAN: *Kertenkelenin Uykusu* (2000), Yağmur Başlamıştı (2002).

ÖYKÜ: Karganın Güldüğü - Sekendiz Öyküleri (2005).

HAKKINDA: A. Ömer Türkçş-Aksu Bora / Kertenkelenin Uykusu (Virgül, Aralık 2000) - Mercek: Yeni Yerli Romanlar – İbretlik Haber Vazifesi (Virgül, Temmuz-Ağustos 2002).

TAŞTEMİR, Mehmet

Tarih araştırmacısı. 15 Ocak 1960, Terme / Samsun doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1984) mezunu. 1986'da yüksek lisans, 1994'te doktora öğrenimini tamamladı. 1984-86 öğretim dönemlerinde Üsküdar Ticaret Lisesinde inkılap tarihi öğretmeni, 1986-95 yılları arasında MÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde araştırma görevlisi olarak çalıştı. Çalışmalarını Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Mehmet Taştemir

Makalelerini *Anatolia Modern* dergisinde yayımladı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne *"Elbistan", "Behisni"* maddelerini yazdı. *XVI. Yüzyılda Behisni, Hısn-ı Mansur, Gerger ve Kahta Kazalarının Sosyal ve İktisadi Tarihi* (1999) adlı bir basılı eseri vardır.

TAŞYÜREK, Hayati Vasfi

Şair (D. 17 Mayıs 1931, Tanır kasabası / Afşin / Kahramanmaraş - Ö. 20 Nisan 1990, Ankara). Şiirlerinde ustası M. Ferahi Sağ'ın verdiği Vasfi mahlasını kullandı. Yüzbaşı Hüseyin Dede Efendi'nin çocuğu olarak dünyaya geldi. Resmi bir öğrenim görmeden kendi kendisini yetiştirdi. Tanır'da iki dönem belediye başkanlığı yaptı. 1964 yılında Afşin'de *Efsus* adlı bir gazete çıkardıysa da gazetesi uzun ömürlü olmadı. Şiirlerinde hece ölçüsünü kullandı.

"1980 yılı başlarından Tanır'dan kalkıp Ankara'ya gelmiş. Demetevler semtinde bir ev kiralamış. Hemen hemen haftanın yedi günü birlikte olurduk. Şair Cemal Safi'nin Aydınlıkevler semtindeki oto galerisinde, şiir okuya okuya çi'ğ köfte yoğururdu bize. Her şair gibi o da para sıkıntısı içindeydi. Gündüzleri, Demetevler postanesinin önünde telefon jetonu sattığını ölümünden sonra öğrenebilmiştik. Zaten kalp krizi de onu, Ulus'tan, satmak için telefon jetonu almaya giderken dolmuşun içinde yakalamış. Bize kalp rahatsızlığından bazen söz ederdi. Parası yoktu ki, bir hastaneye yatsın da açık kalp ameliyatı olsun. Evlâtlarından devamlı şikâyet ederdi. Hepsi de bir vurdumduymazlık içinde derdi. Bunu bir şiirinde şöyle dile getirmişti.

"Oğullarım damat gitti geline
Kızım vardı, verdim elin dölüne
Kaldım bir yaşlanmış hatun eline
Ben hizmet beklerim, o hizmet bekler" (Halil Soyuer)

Hayati Vasfi Taşyürek

ESERLERİ (Şiir):

Kalbimdeki Arzu (1951), *Yedi Uyurlar Destanı, Dile Gelen Anadolu* (1973), *Acılar Bulutu, Ebesinin Oğlu, Gelin Başlı Dağlar, Türkmen Türkleri, Ülkü Tomurcukları* (1976), *Nazar* (1992).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), Cemil Çiftçi / Maraşlı-Şair-Yazar Alimler (2000), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004).

HAYATİ VASFİ TAŞYÜREK

ŞİİR

Elden ne gelir, gülmedi güldürmedi canan
Hâl bilmeze artık sözümüz yok bu cihanda
Ey talihinin lûtfuna mazhar olan insan
Meydan sana kalsın, gözümüz yok bu cihanda

Gâh Neyzen'i, gah Nef'î'yi duydun telimizden
İncinmedi bir kul, elimizden belimizden
Lâkin dayanılmaz çile çektik dilimizden
Söyler yazarım perhizimiz yok bu cihanda

Kurtuldu mu hiç bir kişi, kaçmakla kaderden
Hür olmak için, geçmeli yârdan ya da serden
Kopsun feleğin ipleri incelediği yerden
Zaten kalacak bir izimiz yok bu cihanda.

TAŞYÜREK, Muzaffer

Tarih araştırmacısı. 15 Temmuz 1951, Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Erzurum'da tamamladıktan (1972) sonra Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsünü bitirdi (1975). Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak Erzurum (1976), Ödemiş (1979-80), Horasan (1990-91) ilköğretim okulları ve liselerinde çalıştı.

İlk hikâyesi *"Eşekçi Halil"*, Erzurum'da yayımlanan *Adımlar* dergisinde çıkmıştı (Şubat 1971). Sonraki yıllarda hikâye ve makaleleri *Yeni Asya* (1975), *Vahdet*, *Mektup* (1988-91), *Ribat*, *Gülçocuk* (1989), *Kandil Çocuk*, *Kelam*, *Onur* gazete ve dergilerinde yer aldı. *Zaman* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde tefrika edilen yakın tarih konulu yazı dizileri kitaplaşmadı.

ESERLERİ:

Bir Demet Tarih (1980), *Kemalist Laikliğin Temelleri* (1994), *Lozana Hayır Diyenler* (1995), *İslâmın Sisli Yolları* (1995), *Erzurum Kongresi ve I. BMM'de Erzurum Milletvekilleri* (2000).

TAT, Hasan

Şair. 1954, Ekinözü / Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaokulu Ekinözü'nde bitirdi. Elbistan Mükrimin Halil Lisesindeki öğrenimini yarıda bırakarak çalışma hayatına atıldı. 1981 yılından itibaren bir süre Elbistan TKİ'de çalıştı. Daha sonra inşaat ve tarım işçiliği yaptı.

ESERLERİ (Şiir):

Şiirler (1977), *Gün Kara Güneş Kara* (1984).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

TAT, Hüsamettin

Şair. 17 Mart 1960, Çevlik (Tepe) köyü / Başmakçı / Afyon doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Dinar Lisesi orta kısmında okudu. Denizli Ticaret Meslek Lisesini bitirdikten sonra Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesinde öğrenim gördü. 1983 yılından itibaren memurluğa başlayarak Denizli'de Merkez İlköğretim Müdürlüğü ve Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde görev yaptı.

Şiir ve hikâyeleri 1985'ten itibaren Denizli'de *Yeni Gazete*, *Kulvar* ve *Hizmet* gazeteleri ile Edirne *Ozan Ağacı*, Aydın *Hürsöz*, Söke *Sarı Zeybek* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Bizim İller Radyosunda "Kültürümüz ve Kimliğimiz" adlı programı hazırlayıp sundu. Ulusal sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. Söke Şairler ve Yazarlar Derneği Sarı Zeybek Dergisinin 2003 Yılı Edebiyat dallarında düzenlediği yarışmada öykü dalında *"Semaverin Yeri Neresi"* adlı öyküsü ile ödül aldı. Türkiye-Pakistan Dostluk ve Kültür Derneği Denizli Şubesi (Kurucu Başkan) ve EGAYDER (Yönetim Kurulu), Anadolu Basın Birliği, İLESAM ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

Hüsamettin Tat

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sanıydı Dünyanın Yarısı* (2003).

ROMAN: *Geç Doğan Güneş*.

TATARLI, Osman İbrahim

Araştırmacı-yazar, siyaset adamı. 26 Şubat 1925, Bulgaristan doğumlu. Niğbolu (Nikopat) / Bulgaristan doğumlu. Sofya Üniversitesi Hukuk Fakültesini ibitirerek (1954) bir süre avukatlık yaptı. Sonra aynı üniversitenin felsefe bölümünü bitirdi. 1949-53'te Moskova Devlet Üniversitesi Doğu Dilleri Enstitüsü Türk Edebiyatı ve Kültürü Tarihi Bölümünde stajyer olarak bulundu. 1954-62'de gazetecilik, yazarlık ve başyazarlık yaptı. 1957-59'da Yüksek Tiyatro Sanatı Enstitüsünde, 1960-81'de Sofya Üniversitesi Batı Filolojileri Klasik ve Yeni Filolojiler Fakültesi Oriyentalistika Kürsüsünde Türk edebiyatı, Türk kültür tarihi okutmanlığı, 1982-90'da Bulgar Bilim Akademisi Balkanoloji Araştırmaları Enstitüsünde doçent ve profesör olarak öğretim üyeliği yaptı. Doktora tezi Sabahattin Ali hakkındaydı. Bulgaristan Millet Meclisinde milletvekili; Hak ve Özgürlük Partisi, Herzinki İnsan Hakları Komitesi üyesi, Atlantik Klubü üyesi olarak görev yaptı. Yazıları Türkiye ve Bulgaristan'da çeşitli dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

TTK ve TDK Kongrelerinde Bildiriler, *Bulgaristan Türklerinin Edebiyatı* (1960-62), *Bulgaristan Türklerinin Edebiyatı 1944-1964* (Antoloji, Sofya ,1964), *Türk Öyküleri* (derleme, Bulgarca, 1966), *Bulgaristan'da Türk Kültür Yapıları ve Yazıtları* (1966), *Yeni Türk Edebiyatında Akımlar ve Sanat Yöntemleri* (1966-67), *Hüseyin Rahmi'den Fakir Baykurt'a kadar Türk Romanı* (Rıza Mollof'la, Sofya, 1968), *III. Vladislav Yagelo ile Hüniyadi'nin İzladi ve Varna Seferleri Üzerine Osmanlı Kaynakları*, *Varna 1444* (1969), *Marksist Açıdan On Türk Romanı* (1969), *Türk Deniz Öyküleri* (derleme, 1970), *Gök Mahkemesi* (derleme, 1973), *Eski Türk Edebiyatı* (Sofya, 1973), *Eski Türk Edebiyatı* (1973).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

TATÇI, Fatma

Öykücü, yazar. 1967, Denizli doğumlu. Dokuz Eylül Üniversitesi Denizli Eğitim Yüksek Okulundan mezun oldu. Sınıf öğretmeni olarak görev yaptı. *Ben Hiç Büyümeyeyim* (2003) adlı bir çocuk öyküsü kitabı vardır.

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

TATÇI, Mustafa

Edebiyat araştırmacısı. 12 Şubat 1961, Kızılcabölük / Denizli doğumlu. İlk ve ortaokulu Kızılcabölük'te, liseyi Denizli Lisesinde bitirdi (1978). Uludağ Üniversitesi Necati Bey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1984) mezunu. Gazi Üniversitesi SBE'de *"Hayreti Divanı'nda Din ve Tasavvuf"* adlı tezle yüksek lisansını (1986), *"Yunus Emre Divanı-İnceleme, Tenkitli Metin"* adlı teziyle doktorasını (1990) tamamladı. 1985-86'da Silvan Endüstri Meslek Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1986'da Gazi Eğitim Fakültesi TDE Eğitimi Bölümüne öğretim görevlisi olarak atandı. 1993'te yardımcı doçent olarak aynı bölümde öğretim üyeliğine yükseltildi. 1993-2000 yılları arasında MEB Yayınlar Dairesinde Yayın Kurulu üyesi olarak çalıştı.

Makaleleri *Erguvan Dergisi*, *Türk Kültürü*, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *Türk Folkloru*, *Dolunay*, *Türk Yurdu*, *Milli Kültür*, *Karınca*, *İlk Yaz*, *İslâmî Edebiyat*, *Milli Eğitim*, *Halil F.Alasya Armağanı*, *Diyanet Gazetesi*, *Altınoluk*, *Mim Dergisi*, *Tercüman*, *Türk Ede-*

Mustafa Tatçı

biyatı, Dergâh, Türk Dili, Türk Halk Kültürü Araştırmaları, Diyanet Dergisi, Tarih ve Toplum, Kanat Edebiyat, Türk Dünyası Araştırmaları, Yedi İklim, Journal of Turkish Studies gibi dergilerde yayımlandı. *Yunus Emre Divanı* adlı çalışması 1990'da İş Bankasının açmış olduğu Yunus Emre Sevgi Yılı Eser Yarışmasında ödüle layık görüldü.

ESERLERİ:

Niyazi-i Mısrı Hayatı Eserleri ve Fikirleri Bir Risalesinin Tenkitli Metni (1983), *Hayretî Divanı'nda Din ve Tasavvuf* (1986), *Yunus Emre Bibliyografyası* (1988), *Yunus Emre Divanı* (4 cilt, 1990-97), *Yünus Emre-Hayatı-Eserleri ve Şiirlerinden Seçmeler* (Abdurrahman Güzel ile, 1990), *Âşık Yünus ve Diğer Yünusların Şiirleri* (1991), *Yünus Emre ile İlgili Makalelerden Seçmeler* (1991), *Elmalılı Ümmi Sinan Halvetî* (1993), *Şiir Burcunda Çocuk* (H. Özbay, B. Karakoç ile, 1993), *Niyazi-Mansûrnâme* (1994), *Türk Edebiyatında Tasavvufi Rüya Tabirnâmeleri* (H. Çeltik ile, 1995), *Kırımlı Selim Divane* (1996), *Mehmet Akif Ersoy-Safahat* (yayına hazırlama, ortak, 1996), *Edebiyattan İçeri / Dini Tasavvufi Türk Edebiyatı Üzerine Yazılar* (1997), *Üzüm Dedesi Hüseyin Hulusî Efendi* (1997) - *Ümmi Sinan Hayatı ve Şiirleri* (1998) - *Aşk Çağlayanı Bayburtlu Celâlî* (1998) - *Türk Edebiyatında Hû Şiirleri* (1999) - *Çavdaroğlu Müftî Derviş* (1999) - *Muslihüddin Vahyi-Miracü'l-Beyan* (1999) - *Hüseyin Vassaf / Mevlid - Süleyman Çelebi ve Vesiletü'n-Necât'ı* (1999) - *Yesevîlik Bilgisi* (2000) - *Salacıoğlu Mustafa ve Devriyyeleri* (2000) - *Salacıoğlu Mustafa Celveti-Giritli Şeyh Mustafa'nın Şehadeti* (2000) - *İsmail Hakkı Bursavî / Bitmedik Ot Dibinde Doğmadıcak Bir Göcen / Şerh-i Nazmı Ahmed* (2000) - *Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzi Akyürek, Miftahü'l-Kütüb ve Esamî-i Müellifîn Fihristi* (2000) - *Bayburtlu Celâlî ve Şiir Dünyası* (2000) - *Mehmed Nâil Tuman: Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri* (2000) - *Bir Mektebe Uğradım Kuş Dilini Okurlar: Türk Edebiyatında Şathiyye* (2001) - *Ümmi Divan Şairleri ve Enverî Divanı* (2001) - *Hasan Ünsi-Tasavvufi İncelikler* (2001) - *Hasan Lutfî-Şerh-i Gazel-i Cemâl* (2001) - *Tasavvufî Gelenekte Miyârlar ve Karabaş-ı Veli'nin Miyân* (2001) - *Muslihüddin Vahyî-Mi'râc* (2001) - *Ölümünün Ellinci Yılında Belgelerle Orhan Veli* (2001) (Cemal Kurnaz ile), *Yesevîlik Bilgisi* (C. Kurnaz, M. İsen ile, 1998), *Mustafa Rumi Efendi / Divan* (A. Abdülkadiroğlu ile, 1998), *Hayretî'nin Dini Tasavvufî Dünyası* (1998), *Türk Dünyası Edebiyatları* (Komisyon ile, 1998), *İstanbul'da Buharalı Bir Mutasavvıf: Emir Buharî* (1998), *Münir Derman-Kenzü'l-Hakikat* (Haz. 1999), *Hüseyin Vassaf-Hayatı Eserleri ve Şiirlerinden Seçmeler* (C. Kurnaz, İsmail Kasap'la, 1999), *Giritli Salacıoğlu Mustafa Celvetî-Divan* (2000) - *Giritli Salacıoğlu Mustafa ve Mesnevileri* (2001) (Cemal Kurnaz ve Yaşar Aydemir ile), *Tasavvufi Gelenekte Miyârlar ve Karabaş-ı Veli'nin Miyâr'ı* (2003), *Eroğlu Nûri-Divançe-i İlâhiyât* (2002), *Eroğlu Nuri-Tasavvuf bi't-Tarîkat* (2002), *Menâkıbnâme-i Hasan Ünsî* (2002), *Üsküdarlı Mustafa Manevî-Divançe-i İlâhiyat* (2003), *Safranbolulu Mehmed Emin Halvetî-Mir'âtu'l-Âşıkîn ve Mîzânu'l-Âşıkîn: Âşıklara Ayna ve Terazi* (Musa Yıldız ile, 2003), *İbrahim Hâs-Yunus Emre'nin Bir Şiirinin Şerhi: Çıktım Erik Dalına* (2003), *Çankırılı Bir Melamî Şair-Abdullah Özay* (2004), *Üsküdarlı Muhammed Nasuhi'nin Hayatı ve Divançe-i İlahiyatı* (2004), İbrahim Hasİnsan-ı Kamil Sözleri-Risale-i Kelimatı Piran (2004), *Kırımlı Selim Divane-Âriflerin Delili Müşkillerin Anahtarı* (Halil Çeltik ile, 2004), *Melâmî Ali Urfi Efendi-Tasavvufî Sorulara Cevaplar - Es'ile ve Ecvibe* (İbrahim Özay ile, 2005), *Yunus Emre Külliyatı* (5 cilt, Divanı, Tahlil - Divanı, Tenkitli Metin - Risâletü'n-Nushiyye, Tenkitli Metin – Âşık Yunus – Yunus Emre Şerhleri; 2005).

HAKKINDA: Cemre Bibliyografya Özel Sayısı (yıl: 3, sayı: 7, Mart-Nisan 1998), Arslan Tekin / Türk Edebiyatında İsimler ve Terimler Sözlüğü (1999), Küçülteç (Radikal Kitap, 28.7.2002).

TATLI, Adem

Araştırmacı-yazar. 1947, Küçükköy / Korkuteli / Antalya doğumlu. İlk ve ortaokulu doğduğu ilçede, liseyi Aydın Ortaklar Öğretmen Okulu ve Ankara Yüksek Öğretmen Okulu Hazırlık sınıfında (1966) okudu. Ankara Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü (1970) mezunu. Tokat İlköğretmen Okulunda iki yıl (1970-71) öğretmenlik yaptıktan sonra 1971 yılında Atatürk Üniversitesi Temel Bilimler Yüksek Okuluna botanik asistanı olarak girdi. Burada doktorasını vererek doçentliğe yükseldi. 1982 yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesine geçti. 1978-79 yıllarında İngiltere'de konusuyla alâkalı araştırmalarda bulundu. 1988 yılında profesör olarak Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümünün başkanlığına getirildi. 1993-96 yılları arasında Dumlupınar Üniversitesi rektör yardımcılığı ve Fen Edebiyat Fakültesi dekanlığını yürüttü. 1997-98 yıllarında Sağlık Yüksek Okulu ile 1998-2004 yıllarında Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezinin müdürlükleri görevlerinde bulundu.

Adem Tatlı

Alanı ile ilgili ilk yazısı 1977 yılında *Yeni Asya* gazetesinde, diğer yazıları *Zafer* (1982-88) ve *Sur* (1984-88) dergileri ile *Yeni Asya* (1974-80) ve *Tercüman* (1986) gazetelerinde yayımlandı. Biyologlar Derneği vb. üyesidir.

ESERLERİ:

ÇEVİRİ: *Beyniniz Yıkandı mı?* (1983), *Fosiller ve Evrim* (1984), *Yaratılış Modeli* (1985).

ARAŞTIRMA: *Evrim Raporu* (1985), *Yaratılış Evrim ve Halk Eğitimi* (1985), *Erzurum Bölgesinin Yaygın Çayır ve Mera Bitkileri* (1988), *Merak Ettiklerimiz* (1989), *Genel Biyoloji* (1990), *Evrim İflas Eden Teori* (1990), *Evrim ve Yaratılış* (1992), *Kütahya'nın Anıt Ağaçları* (2000), *Küçükköy Beldesinin Tarihi ve Sülaleleri* (2002), *Türkiye Vejetasyonu* (2002), *Bitki Coğrafyası* (2004), *Evrim* (2005).

TATLI, Fatma

Şair. 1969, Ortahisar / Ürgüp / Nevşehir doğumlu. On altı yaşında evlendi. İlkokuldan sonra öğrenim görmediği halde; halk şiir geleneğine yaslanan, oldukça temiz bir Türkçeyle, sağlam yapılı şiirler yazdı. Yöresinin ilk kadın şairi olarak, şiirlerinin bir bölümünü 2002 yılında *Kapadokya'nın Gönül Pınarları* adlı ilk kitabında topladı.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Edebiyatımızda Ankara-Kale Şiir Yıldızları (2005).

Fatma Tatlı

TATLIDİL, Ercan

Toplumbilim araştırmacısı. 1949 doğumlu. Ankara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1971) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını 1973'te aynı bölümde, doktorasını 1982'de Surrey Üniversitesinde (İngiltere) tamamladı. Çalışmalarını 1982'den itibaren Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi ve dekan yardımcısı olarak sürdürdü. 1987'de doçent, 1993'te profesör unvanlarını aldı. Makaleleri 1990'dan itibaren *Sosyoloji Dergisi* ile ortak kitaplarda yayımlandı. Sosyoloji Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

Kentleşme ve Gecekondu (1989), *Toplum, Eğitim ve Öğretmen* (1993).

TATLILIOĞLU, Durmuş

İlâhiyatçı. 1 Ocak 1960, Sungurlu / Çorum doğumlu. Çorum İmam Hatip Lisesini bitirdi. Lisans öğreniminden sonra, Cumhuriyet Üniversitesi SBE'de *"Din Görevlilerinin Sosyo-Ekonomik Yapılarına Sosyolojik Bir Bakış (Sivas ili Örneği)"* başlıklı tezi ile yüksek lisansını, Erciyes Üniversitesi SBE'de *"Dinî Cemaatlerin Yapısal-Fonksiyonel Analizi Kayseri ve Ankara İlleri Rufai Cemaati Örneği"* başlıklı tezi ile doktorasını tamamladı. CÜ İlâhiyat Fakültesinde yardımcı doçent (1996) olarak görev yaptı. Makaleleri *CÜ İlâhiyat Fakültesi, Akademik Araştırmalar* adlı dergilerde yayımlandı. *Türkmenistan'da Dinî ve Tarihî Ziyaret Yerleri* (2002) adlı bir kitabı vardır.

TATLISU, Ali Osman

İslâm bilgini (D. 1887, Eskişehir – Ö. 29 Mayıs 1950, İstanbul). Bursa ve İstanbul'da zamanının tanınmış alimlerinden öğrenim gördü ve Medresetü'l-Kuzât'tan mezun oldu. Fatih Medreselerinde dersiâmlık (ders hocalığı) yaptı. Eskişehir Darü'l-Hilâfe (Hilafet Merkezi) müdürü iken Yunanlılara esir düştü. Yurda döndükten sonra İstanbul Beyoğlu müftülüğü yaptı. *Esmâü'l-Hüsnâ Şerhi* (10. bas. 1990) adlı bir eseri vardır.

TATLIYAY, Makbule

Şair. Yozgat doğumlu. Hayatı hakkında yeterli bilgi bulunamadı. Udi Sami Bey'in kızı, kemani Haydar Tatlıyay'ın eşi olduğu biliniyor. Şiir yazmaya küçük yaşlarda annesini yitirmenin üzüntüsüyle başladı. Ziraat Bankası İstanbul-Karaköy Şubesinde çalışarak emekliye ayrıldı.

ESERLERİ (Şiir):

Ömür Boyunca (1956), *Tatlıyay'dan Sesler* (1963), *Duygularım* (1974), *Neler Getirdi Kader, İki Bekçi Arasında, Aşkın Sonu Hüsranmış, Örnek Delikanlı*

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

TATOV, Sabri

Yazar. 1925, Torlak (Tsar Kaloyan) köyü / Razgrat / Bulgaristan doğumlu. Sabri Tata imzasını da kullandı. İlkokulu köyünde, ortaokulu Razgrat'ta, liseyi dışardan sınava girerek bitirdi. Sofya Üniversitesinin Türkoloji Bölümünü mektupla öğretimle bitirdi. Sofya'da Parti Yayınevinin Türkçe kitaplar bölümünde çevirmen ve editör olarak çalıştı. Devlet Yayınevi Türkçe okul ve edebiyat kitapları koluna atandı. *Yeni Işık* gazetesinin kültür bölümünde editörlük yaptı, buradan emekliye ayrıldı. 1990 yılında Türkiye'ye göç ederek İstanbul'a yerleşti. Kitaplarının bir bölümünü İstanbul'da yazdı.

Edebiyata gazetelerde yayımladığı şiirlerle başladı, ardından öykü ve romana yöneldi. Eserlerinde Deliorman bölgesi tiplerini şiveleriyle işleyerek, köy hayatını ve işçilerin çalıştığı ortamı yansıttı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Gün Doğarken* (1962), *İki Arada* (1967).

HİKÂYE: *Köyün Haymanası* (uzun hikâye, 1964).

OYUN: *Süreyya.*

ANI: *Sofya'da 38 Yıl.*

DİĞER ESERLERİ: *Pehlivanoğulları, Katiller Arasında, Değirmen Taşı, Osman Pazvantoğlu.*

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

TAVKUL, Ufuk

Türk dilleri araştırmacısı. 15 Aralık 1960, Ankara doğumlu. Ankara TED Koleji, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü mezunu. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümünde yüksek lisans yaptı. *"Karaçay Malkar Sosyo Kültürel Yapısının Etnik Kökenleri ve Kültürleşme"* adlı teziyle sosyoloji doktoru oldu. 1988-2004 yılları arasında Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünde görev yaptı. 1998-2004 yılları arasında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümünde misafir öğretim üyesi olarak dersler verdi. Mart 2004 ayında aynı bölümde doçent kadrosuna atandı. Kuzey-Batı (Kıpçak) Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı lisans öğrenci danışmanlığı, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi / Journal of Modern Turkish Studies* yayın kurulu üyeliği yaptı. Lisans ve lisansüstü düzeyde Türkistan edebiyatı tarihi, Kuzey-Batı Türk lehçeleri vb. dersler verdi. Karaçay - Malkar Türklerinin dili, edebiyatı, tarihi, kültürü üzerine araştırmalar yaptı.

Makalelerini *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, KÖK Araştırmalar, Türk Dünyası Tarih-Kültür Dergisi, Dil Dergisi, Belleten, Kırım* dergilerinde, *Türkler Ansiklopedisi*'nde ve *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı* (1991)'nda yayımladı. Ankara, İstanbul, Bakü ve Balkar'da düzenlenen sempozyumlarda bildiriler sundu. Kafkasya'nın jeopolitik ve jeostratejik konumu, Kafkasya-Türkiye ilişkileri konularında çalışmalar yaptı.

ESERLERİ:

Kafkasya Dağlılarında Hayat ve Kültür-Karaçay-Malkar Türklerinde Sosyo-ekonomik Yapı ve Düzerine Bir İnceleme (1993), *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü* (2000), *Karaçay-Malkar Atasözleri* (2001), *Etnik Çatışmaların Gölgesinde Kafkasya* (2002), *Karaçay-Balkarlar-Tarih, Toplum ve Kültür* (derleme, Yaşar Kalafat ile, 2003), *Karaçay-Malkar Destanları* (2004).

TAVLUSUNLU HİCRANİ

Bkz. KARACA, Mehmed Selim

TAVUKÇU, Orhan Kemal

Edebiyat araştırmacısı. 1970, İkizdere / Rize doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İkizdere'de (1987) tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1991) mezunu. Ankara'da Evren Lisesi, Erzurum'da Şenkaya Lisesi ve Güzelova İlköğretim Okulunda edebiyat ve Türkçe öğretmenliği yaptı. 1992'de AÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne asistan olarak girdi. *"Halili, Firkat-nâme: İnceleme-Metin"* adlı tezi ile 1993'te yüksek lisansını, *"Ahmet Rıdvan, Hüsrev ü Şirin: İnceleme-Metin"* adlı tezi ile 2000 yılında doktorasını tamamladı. Pusan University of Foreign Studies (Güney Kore) bünyesinde bir yıl misafir öğretim üyesi olarak ders verdi. Çalışmalarını Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Eski Türk Edebiyatı Bölümünde yardımcı doçent olarak sürdürdü.

Orhan Kemal Tavukçu

Makaleleri *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Türklük Bilgisi Araştırmaları, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, Yedi İklim*, dergileri ile ortak kitaplarda yayımlandı. Alanıyla ilgili olarak sempozyumlara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma): *Bursalı Mehmed Tâhir: Müntehabât-ı Mesâri ve Ebyât* (1997), *Dede Ömer Rûşenî: Hayatı-Eserleri-Edebi Kişiliği ve Divânı'nın Tenkidli Metni* (2005).

TAVUKÇUOĞLU, Mustafa

Din eğitimi araştırmacısı. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (1979) mezunu. Yüksek lisansını (1987) ve doktorasını (1992) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Eğitimi Anabilim Dalında tamamladı, aynı eğitim kurumunda profesör oldu. SÜ İlâhiyat Fakültesi Kurul üyesi, Yönetim Kurulu üyesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı başkanı, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Bölüm başkan yardımcısı, Öğretmenlik Uygulamaları koordinatörü, Din Eğitimi Anabilim Dalı başkanı olarak görev yaptı.

Yazılarını, *Uluslararası Elektronik Dergi, S Ü İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Dergisi, Osmanlı Araştırmaları Dergisi, Diyanet, Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Din Eğitimi, ABD Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Türkiye Günlüğü* dergilerinde yayımladı. *Mehir* dergisinin hakemliğini yaptı. Ulusal kongre ve sempozyumlarda panelist oldu. Çok sayıda akademik projede görev aldı.

ESERLERİ:

ÇEVİRİ: *Adab'ül-Muallimin* (İbn Sahnun'dan, 1955).

ARAŞTIRMA: *Belçika'da Türk Ailesi ve Din Eğitimi* (2000), *Avrupa'da Türk Ailesi ve Din Eğitimi* (Avusturya Örneği, 2000).

Ayrıca ders kitapları vardır.

Mustafa Tavukçuoğlu

Nihat Taydaş

TAYDAŞ, Nihat

Öykücü, araştırmacı-yazar. 1958, Hamamlı köyü / Sarıkamış / Kars doğumlu. İlk yazılarını Ferhad Ünalan imzasıyla yayımladı. Ankara Fevzi Çakmak İlkokulunu, Kalaba Ortaokulunu ve İncirli Lisesini (1976) bitirdi. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü (1979) ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü (1997) mezunu. 1979-92 yılları arasında sınıf öğretmenliği yaptı. Daha sonra Ankara / Etimesgut Halk Eğitim Merkezinde okuma-yazma öğretmeni olarak çalıştı. 1976-80 yılları arasında Sokak Tiyatrosu çalışmalarında yer aldı. Asıl işinin yanında tiyatro konusuyla ilgili çalışmalarını ara vermeden sürdürdü. Ekim 2004 ayından sonra, Millî Eğitim Bakanlığınca oluşturulan okuma-yazma programlarının hazırlanması ile kitaplarının yazılması için kurulan komisyonda görevlendirildi.

Edebiyat alanına takma adla yayımladığı öykülerle girdi. Öyküleri ile araştırma-inceleme yazıları ve denemeleri daha sonraki yıllarda kendi adıyla *Yazko Somut, Yaba, Folklor Sanat, Yaba Öykü, Akdeniz, Yeni İnsan, Berfin Bahar, Folklor Edebiyat, Kitle, Çağdaş Türk Dili, Millî Eğitim, Pencere, Damar, Sol, Yaba Edebiyat, Munzur, Öğretmen Dünyası, Edebiyat ve Eleştiri, Dil Dergisi, Aykırısanat, Kum, Kül Eleştiri, Aydınlık, Cumhuriyet Kitap, Yoğunluk* dergileri ile *Cumhuriyet, Siyah Beyaz* ve *Günlük Haber* gazetelerinde yayımlandı. Tiyatro inceleme ve araştırmaları ile halkbilimi alanında yoğunlaştı. *Aykırısanat* dergisinin düzenlediği I. Kısa Öykü Yarışmasında mansiyon aldı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Lorca Kitabı* (1998), *Oyun Sahnelemek* ((1999), *Reşat Nuri Güntekin'in Oyun Yazarlığı* (2000).

DERLEME: *"Aşk Birdenbire Oldu"* (14 şairden 14 şiir, 2006).

HAKKINDA: Işık Kansu / Bir Doğum Bir Ölüm Günü (Cumhuriyet, 16.6.1998), M. Mahzun Doğan / Tiyatronun Şairi Lorca (Günlük Haber, 5.6.1998), Necmiye Alpay / Dil Meseleleri: Trajedi Kavramı (Radikal Kitap, 11.10.2002), M. Sadık Aslankara / Reşat Nuri'nin Romancılığı ve Roman İçin Akıl Notları (Cumhuriyet Kitap, 10.4.2003).

TAYFUR, Ferdi

Müzisyen, romancı. 1945, Adana doğumlu. Okulu bırakmak zorunda kaldı, çıraklık, çiftliklerde traktör şoförlüğü yaparak ailesinin geçimine katkıda bulundu. On altı yaşındayken şarkıcı olmak amacıyla Adana'dan İstanbul'a gitti. Kısa bir süre sonra tekrar Adana'ya döndü ve eski işine devam etti. 1968 yılında tekrar İstanbul'a gitti ve Seda Plak ile iki plaklık anlaşma yaptı. "Bana Gerçekleri Söyle" plağı ile adını duyurdu. Yaklaşık elli kaset yaptı ve otuzun üzerinde filmde oynadı, yönetmenlik yaptı. Dokuz kez Altın Plak ödülü aldı. Kendi yaşamından yola çıkarak bir roman yazdı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Şekerci Çırağı* (2003).

PLAKLARI: *Bırak Şu Gurbeti, Çeşme, Derbeder, Benim Gibi Sevenler, Yadeller, Son Sabah, Boynu Bükük, Olmaz Olsun, Yuvasız Kuşlar, Batan Güneş, Huzurum Kalmadı, Günaha Girme, Kalbimdeki Acı, Sen de mi Leyla, Yaktı Beni, İnsan Sevince, Durdurun Dünyayı, Bir Damla Ateş, Bende Özledim, Herşeyim Sensin, Utanıyorum, Çılgın Arzular, Haram Oldu, İçimde Bir His Var, Ya Benimsin Ya Toprağın, Sevgiler Çiçek Gibi, Affet Allah'ım, Naz Etme-Canına Okuyacağım, Allah'ım Sen Bilirsin, Hoşçakal Leyla, Bizim Sokaklar, Bana da Söyle, Emmoğlu, Mor Güller, Dünya, Of Dağlar, Yoksun-Kör Talih, Zaman Tüneli, Klasikler 2, Zengin Olursam.*

YÖNETTİĞİ FİLMLER: *Haram Oldu, İçimde Bir His Var, Ya Benimsin Ya Toprağın, Canına Okuyacağım, Sevgiler Çiçek Gibi, Affet Allah'ım.*

TAYLAK, Muammer

Gazeteci-yazar (D. 1927, Ankara – Ö. 26 Eylül 1999). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirerek 1952 yılında Ankara Barosuna kaydoldu. 1946 yılından itibaren ölümüne kadar basın sektöründe çalıştı. *Ulus, Yeni İstanbul, Akşam, Son Posta, Tercüman, Milliyet, Demokrat, Yeni Gün, Hergün, Yeni Ufuk, Ortadoğu* gazetelerinde çeşitli görevlerde bulundu. 1962 yılında *Yankı* dergisini çıkardı. Türk Standartları Enstitüsü (TSE) gene sekreter ve Sanayi Bakanlığında müşavir olarak görev aldı. Uzun süre MHP'nin basın müşavirliği görevini sürdürdü.

Alparslan Türkeş'in ölümünden sonra *'Fotoğraflarla Türkeş Albümü'* ve *'Ölümünden Sonra Basında Türkeş'* adlı iki derlemesi yayımlandı.

Muammer Taylak'ın ölümü üzerine MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli yayımladığı bildiride; *"Uzun yıllar Türk basın, fikir ve yayın hayatına çok değerli hizmetler veren; basın şeref kartı sahibi, yine uzun müddetten bu tarafa da partimizin basın müşavirliği görevini yürütmekte olan değerli gazeteci, mümtaz insan ve kıymetli Türk milliyetçisi muhterem Muammer Taylak beyefendiyi kaybetmenin derin üzüntüsü içerisindeyiz."* dedi.

ESERLERİ (İncelcme-Araştırma):

27 Mayıs ve Türkeş, A.Türkeş'in Türk Demokrasi Hayatında 30 Yılı, Türkiye'de Öğrenci Hareketleri, Anarşi ve Terörü Teşvik

HAKKINDA: Taylak Vefat Etti (Ayyıldız Gazetesi, 27.9.1999), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

TAYLAN, Muslihittin Adil

Bürokrat, eğitimci, gazeteci (D. 1881, Selânik – Ö. 7 Ocak 1944, Ankara). Ortaokulu Selânik Askeri Rüştiyesinde, lisciyi Merkez İdadîsinde okudu. 1902'de Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Fakültesi) yüksek kısmını bitirdi. Selânik İdadisinde ticaret ve muhasebe dersleri verdi. Aynaroz, Kesendirc, Langaza, Gevgili ilçelerinde kaymakam vekilliği, Katerin ve Menlik'te kaymakamlık yaptı. Daha sonra öğretmenlik mesleğine geçerek 22 Aralık 1908'de Selânik Hukuk Mektebi (Hukuk Fakültesi) müderris ve müdür yardımcılığına atandı. 1913'te Maarif Nezareti (Milli Eğitim Bakanlığı) İlköğretim Genel Müdürü, 1914'te Ortaöğretim Genel Müdürü oldu.

Taylan, *Asır* gazetesinde başyazarlık yaptı. 5 Temmuz 1919'da *Tarik* adlı siyasî bir gazete çıkarmaya başladı. Bu gazetede Millî Mücadeleyi destekleyen yayınlar yaptı. Bu sebeple 1920'de gazetesi kapatıldı. Lozan Konferansında Türk Heyetinde danışman olarak bulundu. İş takibi için gittiği Ankara'da öldü. Cenazesi İstanbul'a nakledildi.

ESERLERİ:

Mukayeseli Hukuk-ı İdare Dersleri (1911), *İktisat Dersleri* (1912), *Malûmât-ı Hukukiye* (1914), *Malûmât-ı Ahlâkiye ve Medeniye* (1915), *Alman Hayat-ı İrfanı* (1917), *Beynelmilel İçtimaiyat Kongresi ve İntibalarım* (1922), *Cumhuriyet Çocuklarına Malûmât-ı Vataniye* (2 cilt, 1926, 1927).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

TAYYİBZÂDE

Bkz. ZÜHDİ MEHMED (Tayyibzâde)

TEBER, Serol

Nöropsikiyatrist, yazar (D. 5 Ağustos 1938, İstanbul - Ö. 10 Kasım 2004). Haydarpaşa Lisesinden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöro-Psikiyatri Kliniğinde uzmanlık eğitimi aldı. Bitirdiği üniversitede bir süre görev yaptıktan sonra 1971 yılında yurt-

Serol Teber

dışına çıktı. Uzun süre Almanya'nın çeşitli psikiyatri kliniklerinde ve Düsseldorf Üniversitesine bağlı eğitim ve öğretim kliniği Landeklinik Viersen'de çalıştı. Mayıs 2004 ayından itibaren Açık Radyo'da "Didik Didik Frcud" adlı programı hazırlıyordu. 13 Kasım 2004 günü evinde ölü olarak bulunmuştu.

Makaleleri ile denemeleri Türkiye'de ve yurtdışında *Cogito, Bilim Sanat, Düşün, Görüş, Felsefe, Dergi* (Almanya) gibi dergi ve gazetelerde yazılarıdı. Özellikle edebî metinlere ve yazarlarına melankoli penceresinden bakan çalışmalarıyla tanındı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Doğanın İnsanlaşması (1982), *İşkence Sonrası Yaşam* (1993), *Toplama Kampı Sendromu* (1993), *Melankoli* (2001), *İnsanın Hiçleşme Serüvenine Giriş - Politik-Psikoloji Notları* (2001), *Aşiyan'daki Kâhin / Tevfik Fikret'in Melankolik Dünyası* (2002), *Melankoli* (2004).

HAKKINDA: Murat Batmankaya / Serol Teber ile "Melankoli" Üzerine - Global Dünyanın Multirasyonel Düttürüsü... (Cumhuriyet Kitap, 3.1.2002), Murat Batmankaya / Bir Tutunamayandır Fikret - Şenol Ayla / Aşiyan'daki Kâhin (Radikal Kitap, 24.1.2003), Feza Kürkçüoğlu / Tevfik Fikret'in Melankolik Dünyası: Aşiyan'daki Kâhin (Virgül, Ocak 2003).

TECER, Ahmet Kutsi

Şair, oyun yazarı ve araştırmacı (D.1901, Kudüs - Ö. 23 Temmuz 1967, İstanbul). Adı Ahmet Tecer. Adına eklediği "Kudsi" kelimesiyle, babasının görevi nedeniyle doğmuş olduğu yeri belirtmek istemiştir. Ailesi Eğin (Kemaliye) / Erzincanlıdır. İlköğrenimine doğduğu yerdeki Frères Okulunda başladı, Kırklareli'nde bitirdi. Ortaokulu da aynı yerde bitirdikten sonra girdiği Kadıköy Sultanisinden (Lisesinden) ve Halkalı Yüksek Ziraat Okulundan mezun (1922) oldu. Bir yıl kadar İzmir'de bir çiftlikte tarım işlerinde çalıştı. Daha sonraları Yüksek Öğretmen Okuluna girdi, bu okulun verdiği bursla (1925) Paris'te Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde okudu. Paris'teki öğrenimi sırasında Paris Ulusal Kütüphanesinde eski Türk el yazmalarını inceledi, Cezayirli halk şairleri ve Köroğlu üzerine yeni belgeler buldu, bu çalışmalarıyla dikkatleri üzerine çekti. 1927 yılında yeniden İstanbul Üniversitesine döndü, Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü (1929) bitirdi. Gazi Eğitim Enstitüsüne öğretmen olarak atandı (1930), aynı yıl içinde, burslu okumuş olması nedeniyle, Sivas Lisesi edebiyat öğretmenliğine nakledildi, 1934 yılına kadar öğretmen ve Millî Eğitim Müdürü olarak orada görev yaptı. Sivas yöresi Halkevlerini örgütledi ve Halk Şairleri Derneğini kurdu. Dernek aracılığıyla ülkemizde ilk defa Şairleri Bayramını düzenledi. Aşık Veysel (Şatıroğlu), Ali İzzet (Özkan) ve Talibî gibi değerli halk şairleri bu bayramda kendilerini kanıtladılar.

Ahmet Kutsi, Sivas'ta bulunduğu son yıl içinde çıkan soyadı yasası üzerine, Sivaslı halk şairi Ruhsatî'nin *"Sevdiğim sabreyle hele yaz gelsin / Tecer'in gülleri bitene kadar / Gönül sevdiğinden nasıl vaz gelsin / Derdime Lokman'ım yetene kadar"* dörtlüğünde geçen ve Tecer dağını çağrıştırması nedeniyle Tecer soyadını aldı. Ahmet Kutsi Tecer'in şiirlerinde, özellikle de halkın anlayışını yansıtan dili üzerinde Ruhsatî'nin etki yarattığı söylenebilir.

Tecer, Sivas'ta çalıştığı yıllar içerisinde, Sivas çevresini taramış, halk kültürünün ortaya çıkması için bütün kuruluşlarla birlikte, siyasi iktidarın imkânlarını seferber etmiş, özellikle

Ahmet Kutsi Tecer

Halkevlerinden ve Halkodalarından yararlanmıştır. İstanbul'da öğrenci olarak bulunduğu yıllarda *Halk Bilgisi Mecmuası*'nda, Paris kütüphanelerinde yaptığı çalışmaların sonuçlarını yayımlamıştı. Bu bağlamda yayımladığı ilk yazı Köroğlu üzerinedir ve bu yazıyla birlikte Köroğlu'nun bilinmeyen iki koşması da dergide yer almıştı (V. Timuroğlu). Bedrettin Tuncer, Ahmet Kutsi'nin Sivas'ta yaptığı hizmeti, "Koçyiğit Tecer'imiz" başlıklı yazısında şöyle ifade eder: *"Sivas Lisesinde edebiyat öğretmeni iken, İç Anadolu'nun ince Selçuklu eserleri ile bezenmiş büyük şehrinde kısa zamanda yarattığı derin sevgi ve saygı içinde memleketimizde unutulmaz ilk Halk Şairleri Bayramını gerçekleştirmişti (1931). Benliğini sanki orada kazanmıştı. Deliktaşlı Ruhsati'nin gelip geçtiği Tecer Dağı'nın adını, soyadı olarak alması sebepsiz değil. Aşık Veyseller, Talibiler, Ali İzzetler o bayramın içinden çıktılar."*

Ahmet Kutsi Tecer de, Sivas'ta yaptığı çalışmaların gayesini şöyle açıklar: *"Halk kitlesi ile fikir hayatımızın umumi bağlarını birleştirmek, münevver kitle ile geniş kitle arasını doldurmak: Bunu tahakkuk ettirmek için de halk dili, halk nağmeleri, halk edebiyatı, halk ananeleri ile münevver adamın medeni bilgilerini kaynaştırmak, meczetmektir."*

Ahmet Kutsi Tecer

Halk şairleri Bayramı, yalnızca Sivas çevresindeki halk şairlerinin tanınmasına hizmet etmez, konservatuara Türk halk müziğinin girmesine de zemin hazırlar. Zira o, 1934'te Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğüne atandıktan sonra, Muzaffer Sarısözen'i Sivas'tan Ankara'ya getirterek, Devlet Konservatuarı Folklor Arşivi Şefi yapar. Tecer, 1942 yılında Talim Terbiye Kurulu üyeliğine getirilir. Hayatının bu döneminden itibaren Halkevlerinin çıkardığı *Ülkü* dergisi ile ilgilenmeye başlar. Onun gayretleriyle *Ülkü* dergisi, Türk folklorunun bütün dallarına yönelir. Ahmet Kutsi Tecer bu dönemde köy temsillerini inceleme imkânı bulur. Bu görevlerini Adana ve Şanlıurfa milletvekillikleri (1942-46, VI. Dönem Adana ve VII. Şanlıurfa) izledi. 1948 yılında Ankara Devlet Konservatuarına atandı. Bu görevine devam ederken folklor üzerindeki araştırmalarını da yoğunlaştırır. Halil Bedi Yönetken'le birlikte Anadolu gezileri düzenleyerek, yeni bulgular elde eder. 1949'da Paris'te öğrenci müfettişi ve Kültür Ataşesi olarak görevlendirilir. Daha sonra da UNESCO Yürütme Kurulunda Türk Delegesi olarak (1949-51) görev alır. 1951 yılında Galatasaray Lisesine edebiyat öğretmeni olarak tayin edilir, sonraları sırasıyla, İstanbul Belediye Konservatuarı (1953), Güzel Sanatlar Akademisi (1957), İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü ve İstanbul Radyosunda görev yapar. Bu kurumlarda estetik ve halkbilimi dersleri verir. 1940'lı yıllarda yazı ve diğer çalışmalarıyla iktidar partisinin prensiplerini halka yaymaya, halkın zihni faaliyetlerini aydın zümreye tanıtmaya gayret eder. 1951'den sonra politikadan tamamen çekilerek, düşünce ve sanat sahalarındaki hizmetlerini sürdürür. 1966 yılında yaş haddinden emekliye ayrıldı. Karaciğer kanserinden öldü.

Ahmet Kutsi Tecer, şair olduğu kadar, bir oyun yazarı ve folklor araştırıcısıdır. Folklor araştırmaları alanında en çok ilgilendiği dal, köy temsilleridir. Karagöz ve Kuklaya ait kısa notları, büyük bir değer taşımaktadır. O, folklor ürünlerini halk edebiyatına ait olanlardan ayırma konusunda olabildiğince titiz davranırdı. Halk edebiyatı ürünlerinin şahsi, folklorun ise anonim olduğunu sık sık vurgu-

AHMET KUTSİ TECER

GÜZELLEME

Dün yine bir çini şehrini gezdim,
Bu geziş bir günden bile kısadır.
Her çini önünde bir ömür sezdim,
Bu seziş gönlümde bitmez tasadır.

Bir garip hulyaya nazım düşeli,
Gezdim yarı gamlı yarı neşeli,
Yerler gökler bütün çini döşeli,
Bu biraz Kütahya, biraz Bursa'dır.

Bir çağ güneşinde açılmış güller,
Bir zaman yelinde serviler inler,
Çiniden çiniye taşan sümbüller,
Asırdan asıra solmaz busedir.

Aşk doğar, bir çini gibi, nakışla,
Bir fırın içinde kalbi yakışla,
Çiniler, sevgilim, içten bakışla,
Aşkın destanından birer 'kıssa'dır.

Okur gönlüm, okur aşkı ezberden,
Okuyup öğrenmiş, bilir mi nerden?
Diz çöküp önünde, kaldırdım yerden,
Sevgilim, bu gönlüm çini küsedir.

AHMET KUTSİ TECER

BESBELLİ

Besbelli ölümüm sabahleyindir
İlk ışık korkuyla girerken camdan
Uzun başucumda perdeyi indir
Mum olduğu gibi kalsın akşamdan

Sonra koş terlikle haber vermeye
"Kıracım bu sabah can verdi" diye
Üç beş kişi duysun ve belediye
Beni kaldırmaya gelsin odamdan

Evden çıkar çıkmaz omuzda tabut
Sen de eller gibi adımı unut
Kapımı birkaç gün için açık tut
Eşyam bakakalsın diye arkamdan.

AHMET KUTSİ TECER

NERDESİN

Geceleyin bir ses böler uykumu,
İçim ürpermeyle dolar: - Nerdesin?
Arıyorum yıllar var ki ben onu.
Âşıkıyım beni çağıran bu sesin.

Gün olur sürüyüp beni derbeder,
Bu ses rüzgârlara karışır gider
Gün olur peşimden yürür beraber,
Ansızın haykırır bana: - Nerdesin?

Bütün sevgileri atın içimden,
Varlığımı yalnız ona verdim ben,
Ellerir ki bir gün bana derinden,
Ta derinden bir gün bana "Gel!"
desin.

lar. Gerçek bir folklor araştırmacısının çalışma tarzı hakkında şöyle der: *"Halkın mahrem hayatı içine girmek suretiyle zevklerini, yaşayışını, ananelerimizi öğrenmiş oluruz. Kadın, erkek, genç, ihtiyar... zümreler arasındaki hayatın daimi kaynaşmasını böylece kavrarız."* (Folklor Gezileri / Kalem, s. 9) Onun sanat ve edebiyat anlayışı da bu düşünceden kaynaklanır; halkın yaşama biçimi içerisinde tespit ettiği değerleri, sanat ve edebiyatta işleyerek zenginleştirmeye taraftardır. Hareket noktası olarak halkın güzellik ilkelerini ve coşkusunu almayı önerir. Halkın kolektif yaratma faaliyetinin profesyonel sanatın kaynağı olacağı düşüncesini savunur. Ziya Gökalp tarafından ortaya konulan "halka doğru" ilkesini iyi anlar ve o ölçüde de yorumlar. Hayatında olduğu gibi şiirinde de Anadolu yaşamı ve insanı asli unsur durumundadır.

"Onun şiir çalışmaları Mütareke'de Yahya Kemal'in çevresindeki gençlerin çıkardıkları Dergah'la başlar. İlk verdiği örneklerde sevgi, ölüm, üzüntü temaları tekrarlanmıştır. Bunlar yavaş yavaş sürekli folklor arayışlarıyla zenginleşir, halk şiirine ait anlatım özelliklerinden ve hareketli biçimlerden faydalanırlar. Bazı yanlarıyla Valéry'nin estetiğini hatırlatan bir titizlik içinde saf ve müzikal örnekler meydana getirirler. (....) Bu şiirlerin üslubu şaşılacak kadar aydınlıktır. Ayrıntıya değil öze önem verilmiştir. Teşbih, mecaz, istiare ve sıfatlar pek azdır. Bu yanıyla Orhan Veli yeniliğinden önce şiiri yalınlaştıranların başında gelir. (...) Ahmet Kutsi'nin şiirinde en çok dikkati çeken yönlerden biri muhakkak ki memleket görüntüleridir. Bazen bunların klişeler haline döküldüğü görülür. Sözgelimi 'Unutmam Sizi', 'Bağlamacıya' adlı şiirleri, bir noktada derinleşerek değil, unsurları çoğaltılarak genişletilmiş tasvir şiirlerindendir. Onun en çok tekrarladığı motifler arasında tabiat ve mevsimlerde ruh durumlarını

NERDESİN?

Mehmet Kaplan

(...) Duygusunu kalabalık unsurlardan sıyıran ve teferruata değil, öze ehemmiyet veren Tecer'in üslûbu da çıplaktır. "Nerdesin" şiirinde hiç bir teşbih, istiare ve mecaz olmadığı gibi sıfat da yoktur. Bu sadelik ve çıplaklığı, daha sonra Orhan Veli nesli bir prensip haline getirecektir. Haşim'in tesiri altında kalan bütün şairlerin, renge ne kadar ehemmiyet verdiklerini ve mısralarını süslediklerini görmüştük. "Nerdesin" şiirinin üslûp bakımından en mühim özelliği her türlü ziynetten uzak, saf, sesin kendisi gibi âdeta maddenin inkârı olmasıdır. Bunun sebebi bizzat muhtevanın, mücerret, gözle görülmez ve elle tutulmaz bir varlığı anlatmasıdır.

Tecer, diğer şiirlerinde dış âleme ve eşyaya yer verir, fakat onlarda da ifade tarzı "çıplak"tır. Benzetme ve sıfatlara az rastlanılır. Bu bakımdan, Tecer'in üslubuyla Sabri Esat'ınki arasında tezat vardır. "Odalar ve Sofalar" şairinin teferruatla oynamasına ve oyalanmasına karşılık, Tecer, âdeta tabiat ve eşyanın arasından geçer. Onu ilgilendiren, bu geçişin bıraktığı tatlı veya acı intibalardır. Buna hayatın içinde kendisini hissettiren "fânilik duygusu" adını da verebiliriz. Fakat bu, eskilerin, insanı dünyadan uzaklaştıran ve ebediyet özlemi uyandıran, ölüme çok yakın fânilik duygusu değil, sadece intiba olarak yaşanan geçiş duygusudur. "Kış Düşünceleri" adlı şiirde bu duygu ifade olunmuştur:

Geçti yaz günlerinin güzelliği,
Açık pencereler, damlar, bahçeler...
Her şey ne sıcaktı, her şey ne iyi,
Hattâ o karanlık, aysız geceler.

Hani o gezmeler kırda, denizde?
Hani o cümbüşler, sözler temmuzda?
Ağustos mehtabı tam üstümüzde,
Pilâjlarda neydi o eğlenceler?

Yaşamak, diyordum, yaşamak ne hoş?
Hele bir gelmesin u'olurdu bu kış?
Nerde o kahkaha, o ses, o alkış?
Şimdi yerini aldı düşünceler.

Burada dış âleme ait unsurlar oldukça geniş bir yer tutuyor. Fakat onlar "geçmiş", sadece hâtıra ve özlemi kalmıştır. Kaybolanı arayan tonuyla bu şiir "Nerdesin" şiirine yaklaşır. Yalnız burada kaybolan ve aranan bellidir. Şiirde bir iki sıfat müstesna i nsanlerin umumiyetle çıplak oluşlarına ve hiç bir benzetme bulunmayışına dikkat ediniz.

"Şimal Rüzgârları" adlı şiirinde Tecer, "geçiş"i ânda yakalıyor:

Duyulmuyor günlerin nasıl geçtiği
Bu Temmuz, Ağustos ayları böyledir.
Dakikalar öyle süratli geçer ki
Daha sabah zannedersiniz, öğledir.

Erkenden çağırır ya deniz, ya bahçe,
Her yerde tükenmez kahkaha, eğlence,
Daha uzak, uzak sanırsınız gece.
Bir de bakarsınız gün batmış, ay bedir.

Sonra bir yel eser enginden, şimalden,
Bütün neş'eleri toplayıp götüren.
Ey şimal rüzgârı, hasret dolu tren,
Bari o günlerin kokusunu getir.

Burada da duyular ve objeler şiire çıplak olarak, kendi gerçekleriyle giriyorlar. Yalnız son parçanın üçüncü mısrâında şimal rüzgârı "hasret dolu tren"e benzetiliyor. Fakat bu benzetme "geçiş" duygusunun hâkim olduğu şiirin muhtevasına tamamiyle uyuyor. Bundan dolayı da bizde "süs" intibaı uyandırmıyor.

Ahmet Kutsi Tecer, Orhan Veli neslinden önce, Türk şiirini sade, saf ve çıplak hale getirenlerin başında gelir.

(*Şiir Tahlilleri*, 1965)

anlatanlar semboller halinde yer alır. 'Tükenmez Gündüz', 'Tabiat Adam', 'Toprak Cenneti', 'Deniz' gibi parçalarda biz sanatçımızı bir tabiat mistiği gibi görürüz. Bazen şiirin sadece tabiat unsurlarına dayandırıldığı olur.(....) Aşırı duyarlıktan gelen ince bir hüzün ve kötümserlik havası şiirlerin pek çoğuna hakimdir. Son devir şiirleri daha da karamsardır. Bunlarda ağır bir yükün muhasebesini yapar gibi bir tavır vardır. (....) Asıl ilginç bulduğum eserlerinin başında, onar mısralık otuz bentten meydana gelen 'Ağaç' adlı şiiri yer almaktadır. Bu uzun şiir kıvamını bulamamış bir heyecan tonu taşır. Fakat dikkate değer bir malzeme ve ses zenginliği vardır." (Konur Ertop)

İlk yazısı, Halkalı Ziraat Okulunda öğrenci olduğu 1919 yılında, Bolu'da çıkan *Dertli* gazetesinde yayınlanmıştı. Bu yazının son cümlesi, onun daha sonraki yıllarda yapacaklarını daha o yıllarda planladığını göstermektedir: *"Ben ömrümün sonuna kadar Anadolu'yu dinleyeceğim ve onun sesini dinletmeye çalışacağım."* Şiirlerini *Dergâh* (1921), *Millî Mecmua* (1924-25), *Varlık* (1933-35), *Oluş* (1939), *Yücel* 1941), *Ülkü* (1941-45), *Türk Düşüncesi* (1953-54) ve yine *Varlık* (1960-) dergilerinde yayımladı. Batı şiiri kuşkusuz ona, sözü kullanma ustalığını kazandırmıştır. Ancak bu hünerin halka ait değer ve güzellik anlayışıyla birleşmesi, zamana, deneyime ve halkı tanımaya ihtiyaç gösterir. O, şiirde, halk şiirine ait sesin duyulmasını arzu ederdi. Bunun için hece veznini ve halk şiirine has mısra örgüsünün imkânlarını kullanmayı denedi, halk konuşmasına has ahengi şiirine yerleştirmeye çalıştı. Türkçe yazılmış başarılı eserlerde denenmiş yolları gözden uzak tutmaz. Bu sebeple onu, modelini yalnızca halk edebiyatı ve folklorun imkânları arasında arayan bir şair olarak düşünemeyiz. Zira koşma ve semai gibi nazım şekillerinden hareketle kendi şiir yapısını kurmaya gayret gösterdiği gibi, Divan edebiyatı nazım şekillerinden müstezadın ritmini hece vezniyle yazdığı şiirlere taşımayı da dener. *"Uyandırma"* başlıklı şiiri böyle bir denemenin ürünüdür. Onun zaman zaman serbest şiirin imkânlarını da kullandığı görülür. Bu gruba giren şiirlerinde, aynı parçada hecenin farklı vezinlerini kullanarak yeni bir ahenk arayışı içindedir. *"Kaybolan Çocuğa Çağrı"*, *"Bebeği İncinen Çocuğa Ninni"*, *"Hasta Çocuğa Türkü"* adlı şiirleri bu arayışı açıkça ortaya koyar. *"Nerdesin"* başlıklı şiirinde olduğu gibi, zaman zaman halk şiirine özgü bir sesle, çağının modern şiirini yazmanın yollarını arar. Şiirde gayc edindiği millî ve özgün yapıya gönlünce ulaştığını söylemek oldukça güçtür. "Tek dilin halk dili" olduğunu ileri sürmesine karşın, bu dille arzuladığı şiiri yazması için, dilin modern şiir ikliminde esneklik kazanıp zenginleşmesine ihtiyaç olduğu açıktır. Denilebilir ki onun benimsediği Türkçe, bu dönemde büyük şiiri ortaya koyabilecek zenginliğe, derinliğe henüz kavuşamamıştı. Yine de ağıtlar, ninniler, masallar, efsaneler, destanlar, halk anlatıları ve atasözleri onun şiirini besleyen kaynaklardır.

"Ahmet Kutsi Tecer, resmi öğrenime dayalı bir duygulanmanın, bir bakıma basit, belirsiz, her döneme aynı rahatlıkla uygulanabilecek izlenimlerin şairidir. Aslında hepsi birer 'manzume' olan şiirleri dirimden yoksundur. Sanki okur-yazar biri, bir edebiyat öğretmeni olduğu için şiir yazması gerektiğini düşünmüş ve o yüzden yazmıştır. Şiirden o kadar uzaktır ki, ne etki almış ne de etkilenmiştir, ortalama bir duygunluğun en düzayak kesimlerinde kalmıştır. Ahmet Kutsi Tecer için ünü ile eş değerde olmayan bir şairdir diyebiliriz, 'has' bir şair değildir yani. Bir çok öbür şair gibi, şiirin sorunlarına ilgisiz bir çevreye 'şair' diye sunulmuştur. Ne var ki onun erdemi, bu sunuluşu öbürlerinin aksine pek kabullenmeyişidir. Yaşam boyunca şiir konusundaki tutumundan çıkarılabilir bu. Büyük bir olasılıkla, içinden kendisi de bilmektedir gerçeği. O yüzden şiirde ısrar etmez, başarılı olduğu başka alanlara, tiyatro çalışmalarına, folklor araştırmalarına yönelir.

"Ahmet Kutsi Tecer, süregelen bir iğretiliğin bütün sonuçlarını yüklenen bir yarı-şairdir diyebiliriz. Her şeyi bitmiş, tamamlanmış görmenin güveni içinde koşma kafiyelemesi ve heceyle sudan izlenimler dile getirir, birtakım kelimelerin şiiri şiir yapmaya yeteceği inancı ile acemice bir kelime tutkunluğuna saplanır.

"Tarihsel işlev yönünden de Cahit Sıtkı duyarlığının ilk belirtilerini taşır Ahmet Kutsi: yalınlığı ve renksizliğiyle Türk şiirine yeni okuyucular kazandırırken şiir okuyucusunun beğenisini o tür şiirde dondurur." (Turgut Uyar)

Ahmet Kutsi'nin folklor araştırıcılığı ve şairliği yanında, tiyatro yazarlığından da söz etmek gerekir. Onun basılmış ilk tiyatro eseri *Köşebaşı* (1947) adını taşır. Onun şiiri için; *"Sanatını tek başına kurdu; samimi ve ince, duygu ve memleket şiirleriyle tanındı, heceye yeni imkanlar aradı."* diyen Behçet Necatigil, *Köşebaşı* oyunu için de şöyle demektedir: *"Ortaoyunu tekniğine yakın bir yerlilik içinde düzenlenmiş ve şiirli bir dille yazılmış bir eserdir."* İkinci tiyatro oyunu *Bir Pazar Günü* (1959) adlı eseridir. Bu oyun, *"Curcuna"* adlı bir ön oyunla başlar. Ara oyunu denilen 2. perdesi, eşit parçaya ayırdığı üç bölümden ibarettir. Bu oyunda toplumsal bir eleştirinin varlığı kendisini duyumsatır. İnsanın birçok yüzü olduğunu varsayan, insanları yüzlerine taktıkları maske aracılığıyla tanıdığımızı söyleyen Tecer, bu oyununda insanların iç yüzünü tanımaya çalışmanın boşuna bir çaba olduğunu vurgulamaktadır. Bu oyunda da orta oyunu tekniğinden yararlanılmıştır. Bir başka oyunu olan *Koçyiğit Köroğlu* önce 1941-42 yıllarında *Ülkü* dergisinde tefrika edilmiştir. Eser, iki bölüm, bir prolog ve altı tablodan ibarettir. Konusunu Köroğlu hikâyelerinden alır. Cavit Orhan Tütengil bu oyunu şöyle değerlendiriyor: *"Koçyiğit Köroğlu'ndaki trajik unsur, Türk mitolojisindeki diyalektik karaktere bağlıdır. Gök ve yer ilahi kudretlerdir. İnsanoğlu bu ikisi arasında üçüncü bir varlıktır. Yer ve gök ile bağları vardır. Bu iki kudret arasında insanoğlu daima kendini aşmak ister. Eserin kompozisyonundaki düzen de bu diyalektik karakterden çıkmaktadır."* Bu oyunda ayrıca, halk edebiyatından, özellikle de Dede Korkut hikâyelerinden gelen çeşitli unsurlar eserdeki anlatma tarzını zenginleştirir. Ahmet Kutsi Tecer'in bunlardan başka yayınlanmamış, ancak 1961 yılında sahnelenmiş *Satılık Ev* adlı bir tiyatro oyunu daha vardır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şiirler* (1932), *Ahmet Kutsi Tecer - Tüm Şiirleri* (haz: Vecihi Timuroğlu, 1980), *Bütün Şiirleri* (haz. Leyla Tecer, 2001).

İNCELEME: *Köylü Temsilleri* (1940).

BASILMIŞ OYUNLAR: *Köşebaşı* (1947, *The Neighbourhood* adıyla İngilizceye çevrildi, 1964), *Bir Pazar Günü* (1959), *Koçyiğit Köroğlu* (1969).

BASILMAMIŞ OYUNLAR: *Satılık Ev* (Ülkü dergisi, 1941-42 / 1961'de oynandı), *Yazılan Bozulmaz* (1947'de Devlet Tiyatrosunda oynandı), *Hakikat* (Yüzük Oyunu), *Ömür Yolu*, *Arkadaş Hatırı*, *Avşarlar*, *Didonlar*, *Sunalar*.

HAKKINDA: Mustafa Baydar (Varlık, 1 Ekim 1955), Konur Ertop (Varlık, 15 Ağustos 1967), Konur Ertop (Türk Folklar Araştırmaları, Eylül 1967), Zahir Güvemli (Kutsi'nin Ardından, 1 Ağustos 1967), Mehmet Kaplan (Hisar, Ekim 1967), Haldun Taner (Milliyet Magazin, 1967), Eflatun Cem Güney (Türk Folklor Araştırmaları, 1 Eylül 1968), Baki Süha Ediboğlu / Bizim Kuşak ve Ötekiler (1968), Halit Fahri Ozansoy (Edebiyatçılar Çevremde, 1970), Yaşar Nabi Nayır / Dost Mektuplarıyla Edebiyatçılarımız (1972), Sevgi Gökdemir / Ahmet Kutsi Tecer (1977), Cavit Orhan Tütengil (Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı,1978), Mehmet Kaplan / Edebiyatımızın İçinden (1978), Vecihi Timu-

roğlu /Ahmet Kutsi Tecer: Kişiliği-Sanat Anlayışı ve Tüm Şiirleri (1980), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1983), Mehmet Kaplan / Şiir Tahlilleri: Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1984), Mehmet Kaplan / Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 2 (1987), Ahmet Hamdi Tanpınar / Mücevherlerin Sırrı (Haz: İ. Dirin-T. Anar-Ş. Özdemir, s. 245-249, 1988), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Ahmet Hamdi Tanpınar / Edebiyat Üzerine Makaleler (Haz: Z. Kerman, 1995), Mustafa Özbalcı / Ahmet Kutsi Tecer: Şairliği ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme (1998), Ayhan Doğan / Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Yeni Oluşumlar (1999), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

Ömer Tecimer

TECİMER, Ömer

Araştırmacı. 1952, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesinin ardından İktisadi Ticari İlimler Akademisinden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesinde yüksek lisans yaptı. 2004'e kadar yabancı bir bankada çalıştı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Gül+Haç-Batı Uygarlığının Yeraltı Kaynakları* (2005), *Sinema Modern Mitoloji* (2005).

DERLEME: *Yükseliş Dizgeleri-Çeşitli İnançlarda Yükseliş Aşamaları, Dante-İlahi Komedya ve Fedeli d'Amore.*

HAKKINDA: Ezgi Başaran / Söyleşi (Hürriyet Keyif, 27.3.2005).

TEFSİRİ MUSTAFA MEVLÂNA

İslam bilgini (D. 1640-41? Tosya / Kastamonu – Ö. 1733). Geçimini çilingircilik yaparak sağladığı bilinmektedir. Tefsir (Kur'an-ı Kerim'i açıklama, yorumlama) ilmiyle uğraştığından tamir ve bakımını yaptırdığı tekkede tefsir okuttu. Hadis (Peygamber'in sözleri) ilmi dışındaki öğrenimini nerelerde, hangi tarihlerde, ne dereceye kadar yaptığı bilinmiyor. Hadis ilminin kaynaklarından olan *Kütüb-ü Sitte* ve *Seb'a*'dan icâzetli (diplomalı) oluşu, onun öğrenim derecesinin ve irfanının işareti sayılabilir. Tefsir yöntemi hem Akşemseddin'e hem de Kâdir şeyhlerinden Tosyalı Şeyh İsmail Rumi'ye dayanmaktadır. Tefsirî Mustafa Efendi'ye icâzetname veren hocası Ulu Köylü (Büyük Seki) Mevlâna Mustafa'dır.

Topkapı Müzesi Kütüphanesindeki Revan Köşkü kitapları arasında 1723-24 tarihinde güzel bir nesih hattıyla yazılmış *Riyâzü'l-Mücâhidîn* adlı bir eseri bulunmaktadır. Bu eser yirmi beş yapraktan oluşan bir risale olup, III. Sultan Ahmet'in sadrazamı İbrahim Paşa adına yazıldı.

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

TEK, Müfide Ferit

Romancı (D. 1892, Kastamonu - Ö. 24 Mart 1971, İstanbul). Sevim Bike adını da kullandı. Emekli büyükelçi ve Türkiye'nin ilk İçişleri Bakanı Ferit Tek'in eşidir. Çocukluğunun geçtiği Trablusgarp'ta İtalyan rahibelerin yönettiği bir okulda okudu. Ailecek Kurtuluş Savaşı döneminde İstanbul'dan Anadolu'ya geçtiler. Paris'te Siyasal Bilimler Okulunu bitirdi (1928). Millî Edebiyat akımına bağlı dergilerde başlayan yazı hayatı boyunca gerek yazıları gerekse romanlarında Turancılık ve Türkçülük görüşünü savundu. *Türk Yurdu* ve *Şehbal* dergilerinde yazdı. Yazılarında kendisine Halide Edip Adıvar'ı örnek aldı. *Millî Hakimiyet* ve *İrfan* gazetelerinde çıkan yazılarında Milli Mücadele'yi destekledi. Konusunu yine Milli Mücadele'den alan *Affolunmayan Günah* adlı romanı Almanya'da basıldı. Eserleri "tezli roman" niteliğindedir. Sahrayıcedit Mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ:

Aydemir (1918, yeni bas. 2002), *Pervaneler* (1924), *Dile Unverzeihliche* (Affolunmayan Günah, çev., Otto Spies, 1933; Türkçesi yayımlanmadı).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 1 ve c. 8, 1976-98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

MÜFİDE FERİT TEK

EDİRNE'DEN BURSA'YA

(...) Odanın karşı tarafında sarı benizli, mavi gözlü, zayıf bir kadın bir kağıt parçasına koyduğu bir avuç bulguru ayıklıyor. Kapının yanında arkasını duvara dayamış, saçları kınalı, gözleri sürmeli, orta yaşlı, diğer bir kadın, elleriyle başını tutmuş iki tarafına sallanıyor. Yüzünün buruşuklukları arasında hep gözyaşları duruyor. Anlaşılıyordu ki o ağlayan bir validedir.

Beni görünce ayağa kalktılar:

- Buyurun, oturun!

Ağlayan zavallıya sordum:

- Hanım, fena bir haber mi aldın?

- Ah kızan haber yok ki, yalnız bu günlerde Bilecik'teki Hacer Hanım'a erkeğinden mektup gelmiş, benim oğlumla beraber cenge gitmişlerdi. Onu yolda kaybettiklerini yazıyormuş. Ah bir tek evlat!

Medîd bir şehik kadının boğazını tıkayarak sözünü kesti. Zaten daha fazla ne söyleyebilirdi?

Bulgur ayıklayan da yanıma yaklaştı ve anlatmaya başladı:

-Biz bu odada dört eviz. Hiçbirimiz de aynı köyden değiliz. Burada rastladık. Biz Bubaeski (Babaeski)liyiz. Bizden bizimki gitti, kardaşım gitti, dayım gitti. Bir amcam ihtiyar olduğundan kaldı.

- Bari sizinkilerden haber var mı?

- Ah hanım, nereden olsun? Bizim burada olduğumuzu bilmezler ki. Onlar cenge gittikten sonra biz gâvurun önünden kaçtık. Yalnız zavallı amcam iki kızı, bir ufak oğluyla bize yetişemedi.

- Vâh zavallılar!...

- Kaç çocuğun var?

- Dört tane. İşte hanım, olup biteceği bu kadar. Artık bizim erkeklerimizin döneceği yok ki!

Biçare bedbaht kadın ümidini kesmekte teselli bulmuş!

Öteden beyaz saçlı ihtiyar da söze karıştı:

- Hanım sen ne temiz yüreklisin ki bize bu kadar acıyorsun. Burada bize darlık verirler diye hiç acıyan, hâlimizi soran olmuyor. Yalnız kızlarınızı beslemeliğe alabilmek için göz dikiyorlar. Yoksa sen de mi muhacirsin?

- Ah nine, ben de muhacirim. Fakat bu çocuklar kimin?

-Sorma kızan. Küçük bağıran, oğlumun. Nah gelinim de dışarıda ateş

-Sorma kızan. Küçük bağıran, oğlumun. Nah gelinim de dışarıda ateş yakıyor. Bu çocuk yolda doğdu. Biz Üsküdar'da camide idik. Birkaç hafta kaldıktan sonra camileri boşaltmak için emir çıkar. Herkesler çıktı. Bizi de çıkartmak istediler; ama bizim gelin dört gündür hasta idi. Çıkıp onu bu halde nereye götüreceğiz, dedik, hastamız var dedik, hastanız varsa devletin de hastanesi var, dediler ve zorla bizim gelini hastaneye götürdüler. Orada doktorlarla bu çocuk dünyaya geldi. Meğerse biz gelini az kalsın öldürecekmişiz. Doktor kimin aklına gelir? Bu iki küçükte dışarıda oynayan üç tane ile rahmetli kızımın. Kızım bizimle oturmuyordu. Onu başka köye gelin vermiştik. Burada kaynanasigille bir camide idi. Yeni geldiğimiz zaman kolera mıdır nedir işte o hastalıktan gitti zavallı kızanım, h hanım, benim derdimi sorma, içimi açtıkça yanıyorum. Şimdi oğlum da, bu çocukların babası güveyim de muharebede, hiç birinden haber yok. Arada bir devlet bize para veriyor. Bari onu muntazam verse, katık parası olacak; fakat onu da yiyenler yiyor, ilkbahar geleli kırdan ot topluyorlar. Fakat âh o kara kış! Her gece üşüyoruz diye ağlaşıyorlardı. Para yok ki yorgan alayım, kömür yok ki bir ateş yakayım. Birbirimize sokulur titreşirdik.

Biçare ihtiyar, bu elim hatıralar üstüne sustu ve cam gibi gözlerini uzaklara dikerek, kim bilir o anlattığı sefil günlerini, arkada düşman bıraktığı yeşil tarlasını, bol erzaklı evini ve güveyini, yoksa oğullarının belki mecruh, belki şehit yattıkları kanlı yerleri mi seyrediyordu...

(*Balkan Savaşı Hikâyeleri* - haz. Nesime Ceyhan, 2006)

TEKAY, Mebuse

Hukukçu, öykü yazarı. 1954, Çarşamba / Samsun doğumlu. İstanbul Hukuk Fakültesini (1975) bitirdi. Bireysel iş hukuku ve toplu iş hukuku alanında çalıştı. TBKP'nin Genel Yönetim Kurulu üyeliğini yaptı. 1987 yılında yayımlanmaya başlayan *Alınteri Dergisi*'nin ve 1997 yılında yayına giren *Açık Sayfa* dergisinin yayın kurulu üyesi ve yazarları arasında yer aldı.

Çalışma yaşamıyla ilgili makaleleri ve karar incelemeleri akademik dergilerde, çeşitli gazeteler ve sendikal yayınlarda yer aldı. İlerici Kadınlar Derneği, Barış Derneği ve Helsinki Yurttaşlar Derneğinde, Aydınlık İçin Yurttaş Girişiminde çalıştı. Öykülerini *Adam Öykü* dergisinde yayımladı. Son yirmi otuz yılda yaşanan değişimi ve sadece toplumun değil, bireylerin de değişimini anlattığı öykülerini *Annem Gibi Olmadım* (2002) adlı kitapta topladı.

"Tekay'ın öyküleri, üzerinde çok durulmayan bu değişimin sancılarının nasıl yaşandığı hakkında. Eski halimiz peşimizi bırakmıyor, bir yakınımız olarak çıkabiliyor karşımıza; ya da bir duygu, bir alışkanlık, bir tutum olarak. Tekay daha çok bu değişimi kadınların nasıl yaşadıklarını anlatıyor. Geçmişi sorgulayan öykülerde de olumsuz bir muhasebeden çok, bir duygu durumunun geçirdiği evrim öykülenmiş." (Behçet Çelik)

HAKKINDA: Behçet Çelik / Annem Gibi Olmadım (Virgül, Aralık 2002).

Mebuse Tekay

TEKBEN, Şerif

Eğitimci, yazar (D. 1908, Edirne – Ö. ?). Ailesi Edirne kuşatmasında Anadolu'ya geçerek Kastamonu'ya yerleşti. Daha on bir yaşındayken bu ilde yayımlanan ve Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen *Açıksöz* gazetesinde yazmaya başladı. 1927'de Edirne Öğretmen Okulunu bitirdi. Sekiz yıl Antalya'da köy öğretmenliği yaptıktan sonra 1938'de ilköğretim müfettişliğine getirildi. Köy enstitülerinin kuruluş çalışmalarına katıldı. 1953'te İlköğretim müfettişi olarak İstanbul'a atandı. 1967'de politik nedenlerle Elazığ'a sürüldü ve emekliye ayrıldı.

Öğretmen Okulu öğrencisiyken *Neşe* (1924) ve *Renk* (1927) dergilerini, daha sonra ise *Akçadağ*, *İmece*, *Kurtuluş* dergilerini çıkardı. *Türk Solu* gazetesinin sahipliğini üstlendi. *Tonguç'a Kitap*'ın hazırlayıcıları arasında yer aldı.

ESERLERİ:

Canlandırılacak Köy Yolunda (1947), *Köy Okullarında Uygulama Bahçeleri*, *Sendikalı Öğretmen*, *Neden Köy Enstitüleri* (1968).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

TEKCAN, Ahmet Recep

Araştırmacı-yazar. 1960, Kars doğumlu. Kars İsmet Paşa İlkokulu, Ankara İmam Hatip Lisesi (1978), AÜ İlâhiyat Fakültesi, MÜ Arap Dili ve Edebiyatı Enstitüsü, MÜ Basın Yayın Fakültesi mezunu. Yüksek lisansını Gazi Üniversitesi SBE'de genel Türk tarihi alanında *"İbn-i Sina / Şifa 'Tabiat Kısmı'"* adlı tezi ile (1987) tamamladı. Akademik kariyerini aynı yerde doktora çalışması yaparak sürdürdü.

Tekcan; 1988'den itibaren İstanbul'da lise öğretmeni (1988-89), MEB Devlet Lisan Okulunda müdür yardımcısı (1990-95), Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığı Yabancı Diller Eğitim Merkezinde müdür yardımcısı (1995-99), Başbakanlıkta müşavir (1996-97), TBMM'de parlamenter danışmanı (1998-99), Ankara Büyükşehir Belediyesinde Eğitim ve Kültür Dairesi ile APK Dairesi başkanı (1999-2002) olarak görev yaptı.

Ahmet Recep Tekcan

2002'den itibaren aynı yerde Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi başkanı olarak çalıştı.

Türkiye Yazarlar Birliği, Türk Sanatçılar Derneği ve ayrıca birçok sivil toplum kuruluşunun üyesidir. Çalışmalarından dolayı çok sayıda sivil toplum kuruluşundan ödüller aldı. *111 Nolu Kerkük Mufassal Tahrir Defterine Göre XVI. Yüzyılda Kerkük* (2002) adlı bir basılı eseri ile yayımlanmamış çalışmaları vardır.

TEKÇE, Güngör

Şair ve yazar. 17 Eylül 1937, İstanbul doğumlu. Tam adı Ali Güngör Tekçe olup, oyun yazarı ve çevirmen Güray (Ataş) Tekçe'nin eşidir. İlk asker ressamlardan Mehmet Ali Laga (1878-1947) büyük amcası; Şâzelî Tarikatı önderlerinden Şeyh Muhammed Zâfir (? - 1907), annesinin büyükbabasıdır. Taksim İlkokulu (1949), Saint Michel Fransız Koleji ve Galatasaray Lisesi orta bölümü (1956), Galatasaray Lisesi (1962) ve İÜ Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölü-

Güngör Tekçe

mü (1972) mezunudur. 1965 yılında TRT'nin sınavını kazanarak İstanbul Radyosunda metin yazarı ve program yapımcısı olarak göreve başladı. 1973 yılında TRT İzmir Radyosuna Tiyatro Yayınları Müdürü olarak atandı. 1998'de yöneticiliği bırakarak program yapımcılığına ve TRT İstanbul Radyosuna geri döndü.

İlk şiir ve çevirileri Galatasaray Lisesinde öğrenci olduğu 1956 yılından 1964 yılına kadar *Varlık* dergisinde yayımlandı. Uzun bir aradan sonra şiirleri yine *Varlık, İnsancıl, Öküz, Papirüs, Edebiyat ve Eleştiri, E, Cumhuriyet Kitap* dergilerinde yer aldı. Şiir ve röportajları ayrıca çeşitli tarihlerde TRT radyo-televizyonları ile birçok özel radyo ve televizyonda yayımlandı. 1991 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesince düzenlenen "kadın" konulu şiir yarışmasında *"Kadınistan"* adlı şiiriyle mansiyon kazandı. 2001'de *Aydınlık* dergisince düzenlenen Cemal Süreya Şiir Ödülünü yayımlanmamış dosya dalında *Seğiren* adlı dosyasıyla aldı. 1965 yılından başlayarak TRT İstanbul Radyosunda "Türkiye'nin Sorunları", "Anadolu Efsaneleri", "İki Oyun Dört Konuk", "Bozkır Rüzgarı". "Mutluluğa Çağrı" gibi radyo programları hazırladı.

"Ayrıntılara dağıtmaz şiirini, yaşanmış ve arka planını bildiği sözcüklerle, yani güvenli bir malzemeyle kurar biçemini. Dilin olanaklarını dikkatlice ölçüp biçer sanki. Sustuğu, şiiri ansızın bitiverdiği yerlerde bile bu dikkatli kullanım sürmektedir. Karşımıza çıkan bu boşluklar, anlamdan vazgeçen bir şairin özentili susmalarını değil, tam tersine anlam olarak sıkıştırılmış yoğunlaştırılmış bir karadeliğe çekmek istediğini barındırır belki." (Melisa Gürpınar)

GÜNGÖR TEKÇE

SEĞİREN

Hiç bir zaman bilemezsin
Hangi düşü çağıracağını uykunun
Bekleyeceğini kaç gün
İhtiyarı duraklarında hayatın

Hiç bir zaman bilemezsin
Kimin seslendiğini gece
Doğduğun evden
Artık olmayan

Hiç bir zaman bilemezsin
Ölü suda seğireni
İlk ışığın ilk çiğliğin ilk ivmenin
Keyfini

Hiç bir zaman bilemezsin
Hiç in Bir'in ve Zaman ın ve
Biline'nin
Her an kopan ve birleşen
Tuhaf ilişkisini

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sabah mısın* (1994), *Büyüklere Kuşlu Mektuplar* (1996), *Kuşlu Mektuplarım Döndü* (1996), *Seğiren* (2001).

RADYO OYUNU: (TRT İstanbul Radyosunda 1973'ten itibaren yayımlandı): *Cihangirin Bir Günü, Kimsecikler Eline Su Dökemez, Oynamazsan Nazlı Yarim, Gülistan Palas, Türkü.*

HAKKINDA: Yaşar Aksoy (Yeni Asır, 22.11.1994), Dinçer Sezgin (Milliyet, 17.12.1994), Muzaffer Uyguner (Türk Dili Dergisi, Temmuz-Ağustos 1995), Sennur Sezer (Cumhuriyet Kitap, 22.2.1995), Mete Buharalı (Bizim Gazete, 31.10.1995), Bülent Habora (İnsancıl, Şubat 1995), Hasan Hüseyin Yalvaç (Minerva, Eylül 1995), Sennur Sezer / Sabah mısın? (Cumhuriyet Kitap, 23.2.1995), Muzaffer Uyguner / Sabah mısın? (Türk Dili Dergisi, Temmuz Ağustos 1995), Salih Öztürk (Bülten, Mart 1996), Melisa Gürpınar / Güngör Tekçe'nin Şiire Kesin Dönüşü (Cumhuriyet Kitap, 30.8.2001), Zeki Coşkun / Bilge Çocuk (Radikal Kitap, 9.6.2001), Meryem-Metin Üstündağ / Dede, Cemal Süreya Şiir Ödülü Kaç Para? (söyleşi, Öküz, Şubat 2001), Deniz Durukan / Hiç Aferinlik Çocuk Olamadım (röportaj, Cumhuriyet Kitap, 22.2.2001), Hasan Hüseyin Yalvaç / Kalıcılığın Ölçütü Nitelik (söyleşi, Papirüs, Mart 2001), Metin Fındıkçı / Hep Eylüle Eklenir (Cumhuriyet Kitap, 6.12.2001), Eray Canberk / Günlük Okumalar (Adam Sanat, Ocak 2002), Ruhi Efe / Seğiren (Kitap Rehberi, Mart 2002).

GÜNGÖR TEKÇE

BİRİYDİNİZ

Kıyı boyu koşan bir çocuktunuz
Öyle girdiniz düşüme sarışındınız
Nasıl sığdırmıştınız kovanıza güneşi
Güldünüz bana değildi dağlaraydı güldünüz

Çocuktunuz kimdiniz belki güzel miydiniz
Daha önce orda mıydı gökyüzü
Uçan balıklar gördüm saçlarınızdan geçti
Biraz gündüz biraz gece en çok da ikindiydiniz

Koştum uzun süre sizle
Koştum beni geçtiniz
Bir sevi bir de ölüm anlatılamaz sözcükle
İkisinden biriydiniz

TEKÇE, Güray

Oyun yazarı ve çevirmen. 19 Mayıs 1939, Bursa doğumlu. Tam adı Fatma Güray (Ataş) Tekçe'dir. Şirket-i Hayriye'nin kurucu ve genel müdürlerinden Hüseyin Hâki Efendi'nin kızının torunlarından, II. Abdülhamid'in başmabeyncisi Emin Bey'in oğlunun torunlarından; ressam Nuray Ateş'in kızkardeşi olup, şair ve yazar Güngör Tekçe'nin eşidir. Barbaros Hayrettin İlkokulu (1951), Çamlıca Kız Lisesi (1960), İTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu (1973) mezunu. 1965 yılından itibaren Arçelik, Goodyear gibi çeşitli şirketlerde bir süre sekreterlik, 1969'dan itibaren oyun yazarlığı ve çevirmenlik yaptı.

İlk çevirisi 1969'da *Yeni Dergi*'de, sonraki yıllarda yazıları aralıklı olarak *Cumhuriyet Kitap*'ta yer aldı. 1974-79 yılları arasında TRT I'de "Uygarlığın Doğu Yakası", "Önce Söz Vardı", "Laf Lafı Açar" gibi programları; 1974-92 yıllarında radyo oyunları ve skeçleri; 1974-2001 yılları arasında A. Miller, T. Rattigan, E.M. Foyrster'de çeviri radyo oyunu, skeç ve arkası yarın dizileri yayımlandı. Robert Bolt'tan çevirdiği *Her Devirde Adam* adlı oyun, İzmir Devlet Tiyatrosunda Malcolm Keith Kay tarafından sahneye konuldu. PEN Yazarlar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

RADYO OYUNU (TRT'de yayımlandı, basılmadı): *Bir Saatlik Yılbaşı Partisi, Bayram Şekeri* (dört bölüm), *Sinema Delisi, Madenci Dedem*. SKEÇ (TRT'de yayımlandı, basılmadı): *Mini Oturum, Mahallemizin Seyir Defteri, Oldu mu Şimdi?*.

ÇEVİRİ ve UYARLAMA RADYO OYUNU (TRT'de yayımlandı, basılmadı): *Her Pazartesi* (Arthur Miller'dan), *Satıcının Ölümü* (Arthur Miller'dan), *Köprüden Görünüm* (Arthur Miller'dan), *Doğum Günü Partisi* (Harold Pinter'dan), *Kule* (Peter Weiss'ten), *Çok Geç Olmadan* (Terence Rattigan'dan), *Şu Soytarılık Mesleği* (Terence Rattigan'dan), *Günden Geceye* (Eugene O'Neill'den), *Her Devirde Adam* (Robert Bolt'tan), *Güzelin Karekökü* (Carson Mc Cullers'tan), *Teknede Üç Kişi* (Jerome K. Jerome'dan), *Hindistan'a Bir Geçit* (E.M. Foyrster'den), *Bombay'da Gece* (Louis Bromfield'den), *Peter Proud Kaç Kez Yaşadı* (Max Erlich'ten), *Malakalı Kadın* (Francis de Croisset'den).

ÇEVİRİ: *Marya - Bir Hayat* (roman, Joyse Carol Oates'ten, 1994), *Holografik Evren* (inceleme, Michael Talbot'tan, 1997), *Lempriere'in Sözlüğü* (roman, Lawrence Norfolk'tan, 1999).

HAKKINDA: Güray Tekçe / Lempriere'in Sözlüğü ya da Theseus'un Labirenti (Cumhuriyet Kitap Eki, 8.1.2000).

TEKDİLEK, Seyfettin

Şair (D. 1910, İzmir - Ö. 1981, İstanbul). İlkokulu İzmir'de okudu. Deniz Astsubay Okulunu bitirdikten sonra Deniz Kuvvetleri Komutanlığında görev aldı. Siyasi eylemlere katıldığı gerekçesiyle yargılanarak bir süre askeri ve sivil hapishanelerde yattı. Cezaevinden çıktıktan sonra yoksulluk çekti, çeşitli işlerde çalıştı. Veremden öldü. Nâzım Hikmet'in etkisinde yazdığı şiirlerini *Gemide Denize Hasret* (1977) adlı kitabında toplamıştı.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

TEKDOĞAN, Mehmet Turan

Şair ve yazar. 15 Mart 1931, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaokulu çeşitli şehirlerde okudu. Balıkesir Lisesini bitirdikten (1951) sonra öğrenimine bir süre ara verdi. Daha sonra İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsünü bitirerek (1956) edebiyat öğretmenliğine başladı. Anadolu'nun çeşitli il ve ilçeleriyle İstanbul'da görev yaptı. Bir bölümü ders kitaplarında da yer alan yazı ve şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

Arkın Yayınevinin düzenlediği yarışmalarda iki kez birincilik, Kültür ve Turizm Bakanlığının 1986'da açtığı Karagöz Oyun Metni Yarışması'nda *Yeşil Yandı Geç* adlı kitabı ile birincilik, yine Kültür ve Turizm Bakanlığının 1987'deki Çocuk Edebiyatı Yarışmasında üçüncülük ödüllerini kazandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ölüye Mektup* (1960), *Anılarımda Çocukluğum* (1970), *Neden Güzel Dünya* (1972).

DENEME-İNCELEME- DERLEME: *İnsanlar ve Kitaplar* (1973), *Doğumunun 100. Yılında Atatürk* (1980).

ÇOCUK KİTABI: *Cici Kızla Bici Kız* (1973), *Akıllı Nine ile Becerikli Dede* (1987), *Yeşil Yandı Geç* (1987).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), Türkiye'de Kim Kimdir? (2000).

TEKELİ, İlhan

Şehircilik uzmanı. 6 Kasım 1937, İstanbul doğumlu. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümünden mezun oldu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlamacılığı Bölümünde (1964) ve Pensilvanya Üniversitesinde (1966) yüksek lisansın yaptı. Doktorasını aynı alanda İstanbul Teknik Üniversitesinde (1968) tamamladı. Akademik kariyerini tamamlayarak profesör oldu. Çalışmalarını 1970'ten itibaren, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlamacılığı Bölümünde öğretim üyesi olarak sürdürdü. Tarih Vakfının kurucusu

İlhan Tekeli

başkanlığını yaptı. World Academy for Local Government and Democracy (Yerel Yönetim ve Demokrasi İçin Dünya Akademisi)'de İcra Heyetinin kurucusu üyesidir.

1964'ten itibaren şehir ve bölge planlamacılığı, planlama teorisi, makro coğrafya, göç coğrafyası ve politik davranış, Türkiye'deki yerel yönetimlerin teorisi ve tarihi, kentleşme ve kentsel politika, ekonomi politikası, Türkiye'nin ekonomi tarihi, kent ve toplum tarihi gibi alanlarda çok sayıda eseri yayımlandı. Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü (1989) ve Mustafa Parlar Bilim Ödülü (1994) sahibidir.

"İlhan Tekeli'nin kitabı Avrupa'daki tarih bilinçlerinin durumu hakkında gerçek bir el kitabıdır ve tarih eğitimi veren ya da zamanında vermiş olan, veya bu konuyla uzaktan yakından ilgilenen herkesi heyecanlandıracak boyutlardadır; konuya ilgi duyanlar bu kitabı sorudan soruya, şaşkınlıktan şaşkınlığa yolculuk ederek okuyacaklar ve kafalarında birçok yeni soru doğduğunu göreceklerdir..." (Etienne Copeaux, *Tarih Bilinci ve Gençlik-Karşılaştırmalı Avrupa ve Türkiye Araştırması* üzerine)

BAŞLICA ESERLERİ:

Dolmuşun Öyküsü (Tarık Okyay ile, 1977), *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler* (Leyla Erder ile, 1978), *Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi* (İlber Ortaylı ile, 1978), *Mekan Organizasyonlarına Macro Yaklaşım İçin Bir Deneme* (1979), *Uygulamaya Geçerken Türkiye'de Devletçiliğin Oluşumu* (Selim İlkin ile, 1982), *1929 Dünya Buhranı'nda Türkiye İktisadi Politika Arayışları* (1983), *Kent Planlaması Konuşmaları* (1991), *Türkiye ve Avrupa Topluluğu* (2 cilt, Selim İlkin ile, 1993), *Türkiye ve Avrupa Topluluğu I-II-III* (1993), *The Development of the İstanbul Metropolitan Area, Urban Administration and Planning* (1994), *Tarih Yazımı Üzerinde Düşünmek* (1998), *Tarih Bilinci ve Gençlik* (1998), *Tarih Bilinci ve Gençlik-Karşılaştırmalı Avrupa ve Türkiye Araştırması* (1998),

Kadroculari ve Kadro'yu Anlamak (Selim İlkin ile, 2003).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 16.7.1998 - 10.12.1998), Etienne Copeaux / Tarih Bilinci ve Gençlik (Cumhuriyet Kitap, 21.1.1999), Ders Kitapları Açmazında Bir Işık (Cumhuriyet Kitap, 15.2.2001), Sefa Kaplan / Yarım Kalan Aşklar (Hürriyet Keyif Eki, 20.7.2003).

TEKELİOĞLU, Orhan

Şair ve yazar. 11 Mart 1958, Ankara doğumlu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (1982) mezunu. Yüksek lisansını Oslo Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde (1990), doktorasını 1993 yılında ODTÜ'de tamamladı. 1990'dan itibaren görev yaptığı Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde yardımcı doçent oldu. 2000-01 akademik yılında Bilkent Üniversitesi "öğretim üyesi değişim programı" çerçevesinde ABD Ohio-State Üniversitesinin Yakındoğu Dilleri ve Kültürleri Bölümünde görev yaptı. İletişim Fakültesinde dekan vekilliği görevini yürüttü.

Medya kültürleri, kültür siyasetleri, popüler kültür ve müzik alanlarında çalıştı. Daha çok kültürel beğeni ve kültür tüketimi kavramları araştırmalarına yoğunlaştı. Ayrıca Türkiye popüler müzik tarihi, çağdaş Türk edebiyatının sosyolojik özellikleri, Türkiye siyasetinde kullanılan reklam stratejileri ve Erken Cumhuriyet dönemi kültür politikaları gibi konularda çalıştı.

Tekelioğlu'nun bugünc kadar Türkçe, İngilizce ve Norveççe olarak yayımlanmış makaleleri ve birçok ulusal ve uluslararası kongrede sunduğu bildirileri vardır. Yazı ve şiirleri yurtiçinde *Varlık, Gösteri, Şiir Atı, Üç Çiçek, Doğu Batı, İstanbul, Defter, Toplumbilim, Çalıntı* vd. ile yurtdışındaki çeşitli dergilerde; makaleleri, *Turkish Studies, Theory and Psychology, Middle Eastern Studies* gibi dergilerde yer aldı. Uluslararası *Transactions* ve *Turcs d'Europe...Turcs d'Ailleurs* adlı kitaplara bölüm yazdı.

Orhan Tekelioğlu

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kum Baladı* (1987), *Tablolar* (1988), *Boşluklar* (2004).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Michel Foucault ve Sosyolojisi* (1999; gen. 2. bas. *Foucault Sosyolojisi* adıyla, 2003).

DENEME: *Pop Yazılar* (2005).

HAKKINDA: Türkiye'de Kim Kimdir? (2000), TBE Ansiklopedisi (2001).

TEKER, Ali(Temuroğlu)

Şair. 1934, Güzelkent köyü / Varto / Muş doğumlu. Şiirlerinde Temuroğlu, bazı eserlerinde ise Ali Temiroğlu imzasını kullandı. Pircan Oymağına mensup bir ailedendir. İlkokulu bitirdikten sonra çalışma hayatına inşaat ustası olarak başladı. Bir süre Almanya'da kaldı. Dönüşünde ustabaşılık, taşeronluk, müteahhitlik yaptı. Son yıllarda yaşamını Ankara'da sürdürdü.

Ali Teker (Temuroğlu)

Şiir söylemeye, yazmaya ve araştırmalar yapmaya 1971 yılından itibaren başladı. Şiirlerinde halk edebiyatı geleneğine bağlı kalarak, mahalli söyleyiş özelliklerinden ustaca yararlandığı kabul edildi. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

"Okuyunca göreceksiniz ki Temiroğlu rastgele bir şair değildir. Konuyu işleyişiyle, değişik söyleyişi ile kişilik sahibi bir ozandır. Çağımızdaki güçlü birçok ozanla aşık atabilecek bir ozandır. Temiroğlu'nun şiirlerinde Muş'un, Doğu Anadolu yöresinin dil özelliklerini görüyoruz." (Tahir Kutsi Makal)

"Memleket, tabiat, aşk ve özellikle gurbet teması şiirlerinde oldukça güzel işlenmiştir. Lirik tarzdaki şiirlerinde Karacaoğlan'ın üslubuna yaklaşan Temiroğlu'nun, 'Allah Yolunda' başlığı altında toplanan dini mahiyetteki şiirlerinde ise Bektaşi Nefeslerinin tarzı vardır." (İsmail Doğan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güzel Türkiyem* (1988), *Bingöl Dağı Güzel Köyüm* (1991), *Güzel Yurdum* (2000), *Sevinç ve Hüzün Kardeştir / Nesillere Selam Olsun* (2003).

DERLEME: *Vermeyince Mabut*

Neylesin Mahmut (halk hikâyeleri, 2000).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Varto'daki Harzem Hormekleri ve Pircânların Tarihî Gerçekleri* (Ali Temiroğlu imzasıyla, 2002), *Gelenek Görenekler ve Anlatmalar* (2004).

HAKKINDA: Tahir Kutsi Makal / Sunuş - İsmail Doğan / Temiroğlu ve "Güzel Türkiyem" (Ozan Ali Teker |Temiroğlu| / Sevinç ve Hüzün Kardeştir - Nesillere Selam Olsun, 2003), İsa Kayacan / Sevinç ve Hüzün Kardeştir (Van Postası, 14.2.2004), Kemalettin Deniz / Ali Teker ve Üç Kitabı (Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Bahar 2004).

TEK'ER, Mustafa Muhsin

Eğitimci (D. 7 Mayıs 1890, İstanbul – Ö. 30 Ekim 1937, İstanbul). İstanbul Mahmudiye Rüştiyesi, Mercan İdadisi, Mülkiye Mektebi (1910'9 mezunu. Mezuniyetinin ardından eğitimcilik mesleğini eçerek; Üsküp, Kastamonu ve Edirne sultanilerinde tarih öğretmenliği ve idarecilik yaptı. 1915'te Edirne Sultanisi müdürlüğünden istifa ederek mülki amirliğe başladıysa da 1919'da yeniden eğitimciliğe dönerek, İstanbul'da çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Üsküdar Amerikan Kız Kolejinde öğretmenlik yaparken öldü. *Türkiye Tarihi* (Ahmet Hamid Ongunsu ile, 1926) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

TEK'ER, Ohannes Ferid

Bürokrat (D. 1864, Antep – Ö. 1947, İstanbul). Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu, 1894) mezunu. 1894'te Ticaret ve Tarım Bakanlığında Tercüme-i Fünûn Kalemi kâtipliğine, 1891'de Kerpe kazası kaymakamlığına, 1896'da Van vali yardımcılığına atandı. Bu görevde on bir yıl kaldıktan sonra, 1908'de mülki yönetmecilikten ayrılarak İstanbul'a gitti. Cemiyet-i Rüsûmiye (Gümrükler Yönetim

Kurulu) üyeliğine getirildi. Bir yıl sonra yine yöneticiliğe dönerek Kosova, Limni, Canik (Samsun) bölgelerinde vali yardımcılığı ve mutasarrıflık yaptı ve bu son görevinden Şubat 1913'te alındı. 1919'da İçişleri Bakanlığı Özlük İşleri müdürlüğüne atandı, 13 Ocak 1923'te emekliye sevk edildi. Ölünceye kadar İstanbul'da serbest olarak çalıştı. *Takvîm-i Edebî* (1889) adıyla hazırladığı yıllık (1889 Şiir Yıllığı) basıldı.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

Nurhan Tekerek

TEKEREK, Nurhan

Dramaturg, araştırmacı. Adana doğumlu. Ankara Üniversitesi DTCF Tiyatro Bölümü (1981) mezunu. Yüksek lisans ve doktorasını aynı okulda tamamlayarak 2003'te doçent oldu. 1975-82 yılları arasında Ankara Deneme Sahnesinde amatör tiyatro çalışmaları yaptı. 1982 yılında Adana'ya dönerek Adana Belediyesi Şehir Tiyatrosunda bir sezon, Adana Çağdaş Sanat Merkezinde dört yıl kurs öğretmeni, oyuncu, yönetmen yardımcısı, yönetmen, dramaturg olarak görev yaptı. 1986-87 ders yılında Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümünde tiyatro okutmanı olarak çalışmaya başladı. Uygulama çalışmaları kapsamında üniversitede pek çok oyun sahneledi. Tiyatro kulüplerinin oluşumuna katkıda bulundu. Üniversitelerarası Tiyatro Şenliği (1992-93), panel, konferans, söyleşi gibi pek çok etkinliğin gerçekleştirilmesine yardımcı oldu. 1995-96 ders yılında Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Oyunculuk Anasanat Dalını kurdu ve iki yıl bu bölümün başkanlığını yürüttü. Daha sonra Çukurova Üniversitesinden ayrılarak Süleyman Demirel Üniversitesine geçti.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Cumhuriyet Dönemi'nde Adana'da Batı Tarzı Tiyatro Yaşamı (1923-1990), Popüler Halk Tiyatrosu Geleneğimizden Çağdaş Oyunlarımıza Yansımalar.*

ÇEVİRİ: *Toplu Oyunları 1* (Arnold Wesker'den).

TEKIŞIK, Hüseyin Hüsnü

Eğitimci, yazar. 1928, Şebinkarahisar / Giresun doğumlu. Şebinkarahisar İstiklal İlkokulunu (1942), Şebinkarahisar Ortaokulunu (1945) ve Sivas Öğretmen Okulunu (1948) bitirdi. İki yıl Bingöl Karlıova'nın Bahçe köyünde ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra atandığı Karlıova İlköğretim Müdürlüğü görevinde dört yıl çalıştı. Öğretmenlikten aynılarak 1957'de girdiği Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümünü 1959'da bitirerek Sivas ilköğretim müfettişliğine atandı. 1961'de Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Eğitim Şubesi müdür yardımcılığına, 1963 yılında Ankara'da ilköğretim müfettişliği görevine atandı. 1968 yılına kadar Ankara Program Geliştirme Okulları müfettişliği yaptı. İlk kitaplarını Karlıova'da yazmaya başlamıştı. *İlköğretim Teşkilat-İdare ve Eğitim Öğretim Düsturu* adlı kitabı nedeniyle başarı belgesi ile ödüllendirildi ve Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Mevzuat Şubesine atandı. 1975 yılında emekliye ayrıldı. Yetmişten fazla kitabı vardır.

BAŞLICA ESERLERİ:

İlköğretim Yazışma Rehberi, Başöğretmen ve İlköğretim Müdürlerinin Görevleri, İlköğretim İstatistik Rehberi, İlkokullar Yönetmenliği ve Mevzuatı.

HAKKINDA: Milliyet (2.11.2004).

TEKİN, Adil

Fotoğraf sanatçısı, araştırmacı (D. Ağustos 1910, Kulp / Diyarbakır - Ö. 1 Aralık 1997, Diyarbakır). İlköğrenimini Kulp'ta tamamladıktan sonra ailesiyle birlikte Diyarbakır'a yerleşti. Ekonomik nedenlerle öğrenimini sürdüremedi. "Foto Dicle" stüdyosunu kurarak fotoğrafçılığa başladı. Özel gayretleriyle kendi kendisini yetiştirdi. 1935'ten itibaren Halkevi'nin "Temsil Kolu" çalışmalarına katıldı. 1953-54 yıllarında, iki yıl kadar Diyarbakır Belediye Başkanlığı yaptı. Çeşitli dernek ve siyasi partilerde görev aldı. Diyarbakır tarihi ve turistik yerleriyle ilgili zengin bir belgeliği vardır. 1996 yılında Dicle Üniversitesi Senatosu kendisine "Fahri Sanat Doktoru" unvanı verdi.

ESERLERİ:

Fotoğraflarla Diyarbakır (1964), *Diyarbakır* (1971), *Diyarbakır Albümü, Anadolu Tarihinin Taşlara Yazıldığı Kent: Diyarbakır* (1977).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 24-25).

TEKİN, Arslan

Araştırmacı-yazar. 1953, Yerköy / Yozgat doğumlu. Ortaokulu ve liseyi ilçesinde, yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde tamamladı (1977). Suudi Arabistan Riyad Melik Suud Üniversitesinde iki dönem okudu. İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Yeni Türk Dili Kürsüsünde *"İbn-i Kesîr Tercümesi (4. Cilt, 1. Kısım) - Dil Özellikleri, Metin, Sözlük"* teziyle doktorasını bitirdi. Kısa bir süre Başbakanlık Osmanlı Arşiv Dairesinde Osmanlı belgelerinin tasnifinde (1979-81) görev aldı. *Acun-Türkçenin Gücü* adıyla aylık bir dil dergisi çıkardı (2 sayı, Ağustos-Eylül 1993). *Türk Haber* adıyla haftalık siyasî bir gazete kurdu (24 sayı, 2002) ve genel yayın müdürlüğünü yaptı. *Türk Yurdu* dergisinin 1911-29 yılları arasında eski yazı ile yayımlanan iki yüz beş sayısının (22 cilt) yeni harflerle yayımlanması projesini yürüttü, Bu çalışmayı on yedi cilt olarak (1998-2001) yayımladı.

Tekin, lise öğrenciliği yıllarında başladığı gazetecilik mesleğine İstanbul'da profesyonel olarak devam etti. *Hergün, Tercüman, Milliyet, Ortadoğu, Yeni Günaydın, Akşam* ve *Türkiye* gazetelerinde muhabir, redaktör, haber müdürü, yazı işleri müdürü, köşe yazarı, röportaj yazarı olarak çalıştı. İspanya'nın Bask Bölgesi'nden Özbekistan'a, Yemen'den Çeçenistan'a kadar yirmi kadar ülkeyi gezerek röportajlar yaptı. 1992'de *Bulgaristan*, 1996'da *Ürperten İtiraflar*, 1998'de *Aynaroz'un İç Yüzü* dizi röportajlarıyla Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin ödüllerini aldı.

ESERLERİ:

Yazıcıoğlu Ahmed- Bîcân-Envarü'l-Âşıkîn (Yazıcıoğlu Ahmed Bican'dan, Melek Tekin'le, 1983), *Süleyman Çelebi-Mevlid / Vesiletü'n-Necat* (1983), *Kovulacak Güçler* (yazılar, 1993), *Balkan Volkanı* (gezi notları,1993), *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler* (1995, gen. 2. bas., 1999), *Milliyetçi Hareket'te Yeni Dönem ve Dr. Devlet Bahçeli* (1997; gen. 3. bas., Milliyetçi Harekette Dr. Devlet Bahçeli Dönemi

Arslan Tekin

adıyla 1999), *İbn-i Kesir Tercümesi / 4. cilt, 1. kısım - Dil Özellikleri, Metin, Sözlük* (1998), *İmralı'daki Konuk* (2 cilt, 1999), *Alparslan Türkeş'in Liderlik Sırları* (2000), *Ata Yurda Yolculuk* (Özbekistan gezi notları, 2003), *Silâhların Gölgesinde yolculuk* (Yemen, Çeçenistan, İran, İsrail, Bask ve Bosna gezi notları, 2004), *Papazlar Ülkesine Yolculuk* (Macaristan, Gürcistan, Yunanistan, Aynaroz, Ukrayna, Ahıskalılar ve Türkmenistan gezi notları, 2004).

TEKİN, Bülent

Şair ve yazar. 15 Şubat 1954, Derik / Mardin doğumlu. İDMMA Kimya Mühendisliği Bölümü (1976), ODTÜ Gaziantep İnşaat Mühendisliği Bölümü (1988) mezunu. Erzurum, Diyarbakır, Gaziantep, Çanakkale, Kırşehir, Mardin, Yozgat ve Balıkesir illerinde inşaat mühendisi olarak kamu görevi yaptı. 1995 yılının son beş ayında Şırnak, 1997 - 2000 yılları arasında Mardin Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü yaptı. Çalışmalarını Diyarbakır Bayındırlık ve İskân Müdürlüğünde inşaat mühendisi olarak sürdürdü.

İlk ürünü *Hazan* dergisinin Şubat-Mart 2001 sayısında, diğer çalışmaları *Gırgır, Fırt, Dikili Ekin* dergilerinde yayımlandı. Diyarbakır Sanatçılar Edebiyatçılar ve Sanatsevenler Derneği, Edebiyatçılar Derneği, BESAM ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kızıldan Sarıya* (2000), *Tarih Tarih Olsun* (2000), *Sevdanla Yaşayacaksın* (2000), *Barışla Güzeldir Sevdam* (2001), *Ölümü Vurmak Güneşi Öpmek* (2004).

ROMAN: *Kral Situ'nun Hikâyesi* (2000), *Feyyo'nun Felsefesi* (2002).

HAKKINDA: M. Demirel Babacanoğlu / Mardin Konuşsa (Güney Ekspres, Haziran 2001), Ahmet Otman / Sevdanla Yaşayacaksın (Bizim Ece, Ekim-Kasım 2001; Aykırı Sanat, Mart-Nisan 2002), Bülent Tekin (Bizim Ece, Şubat-Mart 2002), M.Demirel Babacanoğlu / Altı Kitap Şair (Güney Ekspres, 24.1.2002), Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi 2003 (2003).

Bülent Tekin

TEKİN, Ensar Turgut

Şair. 10 Aralık 1945, Posof / Ardahan doğumlu. 93 Harbi gazilerinden müderris Emrullah Hoca'nın torunu ve Hafız Efendi'nin oğludur. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu ilçede tamamladı. Liseyi Erzincan'da okudu. Eğitim Fakültesini bitirerek öğretmenliğe başladı. Tunceli, Erzincan, Afyon ve Aydın illerinde yirmi sekiz yıl görev yaptıktan sonra kendi isteği ile emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra kırtasiye ticareti yaptı.

Erzincan Lisesinde okurken, okulda ilk basılı gazete olan *Köşebaşı*'nı yayımladı ve beş yıl bu gazetenin yayın yönetmenliğini yaptı. İlk ürünleri bu gazetede, daha sonra şiir, araştırma, inceleme ve mesleki yazıları *Yeşil Eğin, Kazankaya, Özerzincan, Birlik, Söke Halk, Söke Ekspres, Yeni Söke, Gerçek, Aydın Şafak* ve *Mücadele* gazete ve dergilerinde yayımlandı. Söke'de yayın yapan *Beşparmak* dergisinin kurucularındandır.

ESERLERİ:

Ege Bölgesi'nin Tarihi ve Antik Kentleri, Aydın İli Tarihi ve Coğrafyası, Söke'nin Tarihi ve Coğrafyası, İyonya'da Bahar (İyon Tarihi ve Coğrafyası, Antik Kentleri ve Bugünc Ulaşmış Sanat ve Kültür Varlıkları, 2 Cilt), *Turizmde Güney Ege ve Kuşadası'nın Potansiyel Gücü* (2 cilt), *Turizmde Güney Ege ve Didim'in Potansiyel Gücü, Cumhuriyetimizin 75. Yılında Söke Belediyesi, Edebiyatımızda Aydın ve Aydınlılar Biyografyası, Aydın Valileri ve Aydınlı Ünlü Mülkiyeliler, TBMM'de Aydın İlini Temsil Edenler, Gönül Sevdası* (Şiirler), *Gençler İçin Seçtiklerim* (Antoloji, şiir, biyografi ve makaleler). Ayrıca 20 ciltlik gençler için roman dizisi vardır.

HAKKINDA: Söke Şairler ve Yazarlar Derneği Yayın Organı Sarızeybek Dergisi 2004 Antolojisi (2004).

TEKİN, Hasan

Şair. 7 Haziran 1924, Hacılar / Kayseri doğumlu. İlkokulu tamamlayabildi. Askerliğini bitirdikten sonra dokumacılık, bağcılık, işçilik yaptı. 1967 yılından itibaren Hacılar Ortaokulunda çalışarak 1981 yılında emekliye ayrıldı. Şiirlerinde klâsik konular olan iyiyi, güzeli, doğruyu, erdemliliği işledi. Şiirlerini *Gönül Sızıları* (1981) adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Alim Gerçel / Kayseri Şairler Antolojisi (1995).

TEKİN, Havva

Şair ve çocuk edebiyatı yazarı. 1963, Kıbrıs doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Çeşitli liselerde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1998'de Cumhuriyetin 75. yılı ve Atatürk'ün ölümünün 60. yılı dolayısıyla Kültür Bakanlığınca on dört dalda düzenlenen yarışmaların çocuk romanı dalında *Yeşil Ada'nın Çocukları* adlı eseriyle Büyük Ödüle layık görüldü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yazılmasın Ayrılık* (1997).

ÇOCUK ROMANI: *Yeşil Ada'nın Çocukları* (1998).

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

TEKİN, Latife

Roman ve öykü yazarı. 1957, Karacafenk köyü / Bünyan / Kayseri doğumlu. Dokuz yaşındayken ailesi ile birlikte İstanbul'a yerleşti. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da gördü. Beşiktaş Kız Lisesi (1974) mezunu. Kısa bir süre İstanbul Telefon Başmüdürlüğünde çalıştı (1976-77). Bu kurumdan ayrıldıktan sonra yazarlığı uğraş edinerek, çalışmalarını aynı şehirde sürdürdü.

Latife Tekin

Köyden kente gelen bir ailenin hayatını masalımsı bir anlatımla yazdığı ilk romanı *Sevgili Arsız Ölüm* (1983) ilgiyle karşılandı. Bu romanda, 1960'larda başlayan köyden kente göçü, gecekondu bölgelerine yerleşen insanları anlattı. Bu romanın yayımlandığı dönem, Latin Amerikalı yazarların art arda Türkçeye çevrildiği bir dönem olduğu için onda Marquez etkisi olduğu ileri sürüldü. İkinci romanı *Berci Kristin Çöp Masalları;* mizah tonu, anlatım ve konu açılarından ilk romanıyla benzer çizgidedir. Bu romanda yazar, Çiçektepe çöplüğünde gecekondularda yaşayan insanların doğayla ve belediyeyle mücadelelerini kara mizahla ve yalın bir dille anlattı. *Gece Dersleri*, 1980 öncesi devrimci bir örgüt içindeki ilişkileri ele aldı. Bu kitabın, Latife Tekin'in yazarlığında bir kırılma noktası olduğu söylendi.

Yazar, sonraki kitaplarında görülecek bir dilsel çeşitliliğe ilk kez bu kitapta yer verdi. Nurdan Gürbilek'in ifadesiyle, "Bir onarımdan çok bir savaş, bir intikam kitabıdır." *Gece Dersleri*. Dili soyut bir kitap olan *Buzdan Kılıçlar*'da kendi ifadesiyle yoksulluğun ne olduğunu anlamak ve anlatmak oldu başlıca kaygısı. Yoksul insanlardan yola çıkarak tüm insanlığa bakma ihtiyacı duydu. Bu kitapta, mizahla hüzün iç içedir.

Yazarın sorunsalı *Aşk İşaretleri*'nde dildir. "Dili, dünyayı anlamlandırmak için kullananların bunu yapamayan insanlar karşısında bir güç ve iktidar elde geçirdiklerini söylemek istiyorum." dedi. *Ormanda Ölüm Yokmuş* romanı da yazarı için kopuş sayılabilecek bir romandır. Orta yaşın biraz üstünde, sevgilisi tarafından terk edilmiş bir ressamla, sevgilisi yakınlarda ölmüş bir kadının arkadaşlığı çerçevesinde, yazarlığında temel kaygı olan yazı-yazar ilişkisini çözmeyi amaçladı. Roman karakterleri, insana dair her şeyin üzerinden, ayrılığın ve ölümün verdiği duygu halleri içinde insanın, doğanın durum ve oluşlarının yeniden bir anlam, yeniden bir yoruma kavuşması, bunlarla hayatlarının yeni bir başlangıç kazanması arzusunu açığa vurdular. Yazar bu romanıyla, daha önce işlediği yazı ve yoksulluk temasından uzaklaştı. *Unutma Bahçesi* adlı son romanında, unutma ve hatırlama kavramları üstüne eğildi, böylece insan ilişkilerinin vahşiliği, iktidar ve güç üstünc odaklandı. Birbirlerinden rol çalan kahramanlarıyla, belleğin ve toplumsal rollerin şiddetli ağırlığını irdeleyen Latife Tekin belki de daha çok unutamamanın kitabını yazdı. İnsanlığın geçmişini unutması ve aynı felaketleri yeniden yaşamasındaki sakatlığın bu unutmayla bağını anlattı. İnsanların teker teker sergilediği davranışları toplum olarak aynı anda ve aynı şekilde sergilemediğimiz için aynı sıkıntıları, sorunları, felaketleri ve olumsuzlukları hep birlikte yeniden yaşadığımızı gösterdi.

Latife Tekin tüm eserlerinde, Murat Belge'nin ifadesiyle Şeker Ahmet Paşa'nın tabloları gibi, anlatının içinde durdu yazar, anlatısını bu teknikle biçimledi.

Berci Kristin Çöp Masalları, Berji Kristin: Tales from the Garbage Hills adıyla John Berger tarafından kaleme alınan bir önsözle İngiltere ve Amerika'da, Ayşe Saraçgil çevirisiyle İtalya'da, Ali Semizoğlu çevirisiyle Fransa'da yayımlandı. *Liberation* gazetesi kitabı "Genç Türk yazar Latife Tekin'den toplumsal günlük ile destan arasında, İstanbul'daki bir gecekondunun kuruluşu: Berci Kristin Çöp Masalları" başlığı ile sundu. Kitap, Almanya, İsviçre ve Hollanda'da da satışa sunuldu. *Buzdan Kılıçlar* adlı romanı Alfred Depeyrat tarafından Fransızcaya çevrildi, Stock Yayınları tarafından Fransa'da yayımlandı. Atıf Yılmaz'ın yönettiği "Bir Yudum Sevgi" adlı filmin (1984) senaryosunu yazdı. Bu film 22. Antalya Film Şenliğinde Altın Portakal Ödülünü aldı, Uluslararası İstanbul Sinema Günlerinde (1986) En İyi Film seçildi. Latife Tekin ayrıca, *Unutma Bahçesi* ile, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti 2005 Sedat Semavi Edebiyat Ödülünü kazandı.

Latife Tekin

"Gerçekten de Sevgili Arsız Ölüm'ü incelediğimizde, zaman ve mekân, betimleme, olay örgüsü ve karakter gibi temel roman öğelerine yeni bir yaklaşım denendiğini ve bu konuda halk edebiyatından yararlanmaya çalışıldığını görürüz. (...) Sevgili Arsız Ölüm özgünlüğünü kısmen geleneksel hikâyemizin özellikleriyle, modern romanın özelliklerini kaynaştırmasına borçlu bence." (Berna Moran)

"Latife Tekin, 'Toplumcu' ve 'Köycü' denilen romancılar gibi, bu göçen ve dışlanan köylülerin dertlerini, meselelerini açıkça yazmaz. Bir sosyolog gibi de ele almaz; olaylara bir doktrin açısından katılıkla baktığı da söylenemez. Vak'a ve kişilerini az çok fantez bir havaya dökerek, biraz 'gizemli', biraz da mizahlı ve masalımsı üslûpla kaleme alır.

"İşte Latife Tekin'i, 'eski' ve 'güdümlü'lerden ayırarak 'yeni' yapan, ilgi çekici kılan bu tarz ve üslûbudur. Ne var ki, bu 'yeniliğini' kınayarak: 'Niçin Orhan Kemal'ler, Bekir Yıldız'lar, Fakir Baykurt'lar gibi olmadığını' sorgulayanlar ve ayıplayanlar da vardır. Bunlar arasında Yalçın Küçük başı çekiyor. Alev Alatlı'nın Aydın Despotizmi (1986) bu konuda okunmalıdır. Bazıları ise, Latife Tekin'in yenilik ve özelliklerini yok sayarak, onu Orhan Kemal'in bir 'izleyicisi' gibi görüp o sebeple övmüşlerdir." (Ahmet Kabaklı)

"Bu romanıyla bir kez daha Latife Tekin, aslında yeni bir başlangıcın, yeni bir acemiliğin, yeni bir tazeliğin yazarı olduğunu hatırlatıyor. Ormanda Ölüm Yokmuş, saptamaların cenderesinden kolayca kaçabilecek bir çevikliği de taşıyor. Ne söylesem bir eksik... Kendimi kendim susturayım, en iyisi..." (Mahmut Temizyürek)

"Latife Postmodernist ya da yapısalcı olduğu için değil, çöp tepelerindeki yaşama aşina olduğu için böyle bu. Her şeyin geçici, derme çatma, yasadışı, kaypak ve tümüyle güvenceden uzak olduğu bir ortamda takma adların, öykülerin, söylentilerin, tekerlemelerin, dedikoduların, şakaların, atışmaların bir tür yuva oluşturabileceğini çok iyi biliyor. Rüzgar, toz, rüzgar. Yine de masallar, çatılardan çok daha iyi bir korunak unutuluşa karşı." (John Berger)

"Yoksulluğu hep bir dilsizlik olarak tarif etti Latife Tekin. Anlattığı hikâyelerde hep ikiye ayrılıyor dünya. Dilsizler, saf, sade, sessiz, çocuk kalmış insanlar var bir yanda. Bir de ötekiler, dile hakim olanlar, dil sayesinde kendilerine dışarıdan, başkalarına yukarıdan bakabilenler. Ben de burada bu ayrımdan yola çıkmak, Tekin'in dille kurduğu bağı, yazıyla ilişkisini bu eksende anlamlandırmak istiyorum. Bu iki dünya arasında bir geçiş anı tarif

edelim öyleyse; bir mırıltıdan dile geçiş." (Nurdan Gürbilek)

"Ormanda Ölüm Yokmuş ile rotasını değiştiren Latife Tekin, Unutma Bahçesi'nde çok keskin bir viraji dönerken keyifle şarkı söyler gibi yaban bir dil kuruyor. Yaban dememin nedeni tonunu kayadan, taştan, topraktan, toprak gibi değişen bedenden alması. Sanki tenine dokunduğunda taştan çıkan ses, bulutu yansılayacak... Yazara olgunlukta böylesine sağlam, kararlı bir gençlik sesiyle nasıl konuşabildiğini sormalı. Bu sükûneti nereden bulduğunu anlamak zaman alır. Ama yüzündeki ifade kitabın sahiciliği hakkında gereken her şeyi söylüyor. 'Ses benim yalnızca, sözler hayatın' derken rahatlığının sırrını da veriyor. Otobiyografik bir yazar olduğunu tekrarlamasi boşuna değil, bize yaşamın kendi içinde nasıl dönüştüğünü bile o sade tonda anlatmayı başarıyor. Okura düşen, yazarın emek harcayarak eriştiği o sahicilikte durmaya niyetlenmek." (Pelin Özer)

"İster Berci Kristin Çöp Masalları olsun, ister ilk 'masal' kitabı Sevgili Arsız Ölüm, hepsinde Latife Tekin Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı gibi sanki, uzun geçmiş bir gençliğin anılarını anlatır bize. Hepimizin kendimize anlatmamız gereken şeyleri, o bizim yerimize de üstlenir ve anlatır demeliyim aslında.

"Latife Tekin'in kafasına, hem de çocukluktan beri biri kulağına üflemese, periler rüyasını doldurmasa, olmaz yani. O yüzden 'büyü'leniyorum Latife Tekin'i okurken. O kadar. Bu metnin aslı da, tercümesi de budur." (Haydar Ergülen)

ESERLERİ:

ROMAN: *Sevgili Arsız Ölüm* (1983), *Berci Kristin Çöp Masalları* (1984), *Gece Dersleri* (1986), *Buzdan Kılıçlar* (1989), *Aşk İşaretleri* (1995), *Ormanda Ölüm Yokmuş* (2001), *Unutma Bahçesi* (2004).

ÖYKÜ: *Gümüşlük Akademisi* (1997).

HAKKINDA: Onat Kutlar / Sevgili Arsız Ölüm'ün Bize Hazırladığı Birkaç Tuzak Üstüne - Murat Belge / Sevgili Arsız Ölüm (Gösteri, Ocak 1984), F. Akerson / Alacüvek Cinleriyle İstanbul Cinleri Karşı Karşıya (Çağdaş Eleştiri, Mart 1984) -Yaşananı Dile Dökme (Cumhuriyet Kitap, sayı: 13, 1990), Murat Belge / Türk Roman Geleneği ve Sevgili Arsız Ölüm (Toplum

TÜRK ROMAN GELENEĞİ VE SEVGİLİ ARSIZ ÖLÜM

Murat Belge

(...) Latife Tekin'i önceki köy kökenli yazarlardan ayıran özelliklerde iki türden kaynağın da payı olduğuna inanıyorum. Önce, açıklaması kolay olanı, tarihî-toplumsal koşulları ele alalım. Latife Tekin de "ümmî" bir yazar değil (böyle bir şey zaten imkânsızlık derecesinde zordur): O da geçmiş eğitim aygıtından. Ama onun eğitiminin koşulları, köy enstitüsünden çok farklı; ayrıca eğitim aygıtının dışındaki hayat, bilinç, ideoloji, çok farklı. Bu nedenle olsa gerek, egemen ideolojinin kalıplarına devşirilmeden kalabilmiş Latif Tekin. Kendi köye bakışını, köy yaşantısını-yaşayışını, daha üstün olduğu dogmatik bir biçimde kabul ettirilen öteki sorunsalla değiş tokuş etmek zorunda kalmamış. Ama bu, "bakir" ve "doğal" bir bakış tarzına sahip olabildiği için olguları olduğu gibi verebilmiş olması demek değildir elbette. Böyle "bakir" ve "doğal" bir göz yoktur. Sorun, Latife Tekin'in (ayrıntılarını bilemeyeceğimiz, kendisinin de bilemeyeceği) bireysel koşullarında köyün kendisine verdiğini kendi bilincine temellük ettiği estetik biçimlerle en "mutlu" şekilde birleştirebilmesi. Bu, genellikle yeni bir toplumsal oluşum içinde gerçekleşen bir durumdur. Milliyet Sanat'ta bu konuda yazdığım kısa yazıda söylediğim gibi Latife Tekin altmışlar boyunca süren köyden kente göçün içinde yetişmiş ve bütün bu sürecin özgün seslerinden birini -önemli birini- çıkarabilmiş bir yazar.

Dolayısıyla Tekin'in zaman zaman fantastikleşen tekniğini "fantazi" olarak görmemiyorum. Fantazi bir "oyunu", çoğu zaman hattâ bir "kaçış"ı akla getirir. Sevgili Arsız Ölüm'ün fantastiği ise toplumsal kökenleri belli, gerçekliğin bir düzeyinin ta içinin ürünü olan bir fantastik. Gerçekliğin belirli toplumsal koşullar içinde algılanmasını resmediyor roman: bir ideolojik üretimin sanatsal yeniden üretimi.

Aynı nedenle bir taklit de değil (çokça sözü edilen Latin Amerika romanı konusu). Tersine, sindirilmemiş bir ödünç teknik olan "gerçekçilik"ten daha yerli ve özgün bir teknikle otantik bir kültürün özünü açabiliyor. Burada çeşitli Latin Amerika romanlarından etkilenme sözkonusu ise, ben bunu, yukarıda söylediğim gibi, Türkiye'nin değişen kültürel koşullarının, özgün bir içeriğin dile getirme araçlarını arayan genç bir Türk yazarına sağladığı estetik biçim seçenekleri arasından biri olarak görüyorum.

Romanın insan bireyselliğini araştırdığını görmüştük. Ama Batı romanında oluşmuş, yüksek derecede karmaşık bir bireyselliği araştırdığını da görmüştük. Böyle bir karmaşık bireysellik özgül toplumsal-tarihî gelişmelerin sonucudur. Kısacası, aristokratik incelmeden geçmiş burjuva toplumlarında görülen bir fenomendir. Bu tür bir sanatsal araştırmayı köylü tiplerine v.b. uyguladığımızda, aynı sonucu elde etmek mümkün değildir. O bireysel bilince içinden bakmak, şimdiye kadar hep olageldiği ve Lukacs'in da söylediği gibi, dıştan bakan natüralizmden farklı bir sonuç üretemedi. Bu, büyük ölçüde romancının nesnesine bildiği kalıplar içinde bakmaktan vazgeçememesinden ileri geliyordu: Goriot Baba'nın iç dünyasını bir köylüde aramanın çelişkisi. Türk romanında ilkin Yaşar Kemal, şimdi de Latife Tekin, köylünün iç dünyasını bu tip bir bireysellikte değil, köylülüğün genel bilinçlilik biçimlerinde arıyorlar. Bu biçimler ise, yazının başında incelemeye çalıştığım "Batıcı-ilerlemeci" sorunsalın, "rasyonalist" ve "aydınlanmacı" özellikleriyle, zorunlu olarak dışladığı, görmezlikten geldiği bir gerçeklik âleminin ürünleridir.

Gene yukarıdaki benzetmeyle, Sevgili Arsız Ölüm, ormanın içinden görülmesinin romanı. Bu bir kısıtlama sayılabilir mi? Bence bir anlamda sayılabilir. Ama her tekniğin, gerçekliğe bir belirli açıdan bakmak anlamına geldiğini, dolayısıyla başka açıları dıştaladığını da unutmamalıyız. "Bilinçlilik akışı" gibi bir tekniği seçen bir yazar da bir şeyleri daha yakından, dolayısıyla verdiği için başka şeyleri vermemeye razı olacaktır. Nitekim, otobiyografik yanı ağır basan bir roman olduğu yazarınca da kabul edilen Sevgili Arsız Ölüm, roman kahramanı Dirmit "ormanın dışına" çıkmak üzereyken sona ermektedir. Çünkü o teknik, Dirmit'in ulaşacağını varsaydığımız noktada artık mümkün değildir. Ormanın dışına Latife Tekin çıkmıştır. O nedenle ormanın içini bu kadar iyi verebilmektedir.

Ama bir romanın tekniği, o tekniği oluşturan sorunsalla özdeş değildir, ondan daha dardır. Sorunsal, sorunsalın yazarın zihninde eriştiği bütünlük, bir yeni roman çerçevesinde yeni bir teknik daha üretebilir ve üretmelidir. Onun için bu noktada sözü yeniden Latife Tekin'e bırakmak, onun başlattığı bu çizgiyi nasıl sürdüreceğini beklemek gerekiyor.

(*Toplum ve Bilim*, Bahar-Yaz 1984)

LATİFE TEKİN

SEVGİLİ ARSIZ ÖLÜM

Dirmit o günden sonra hep sözcüklerden bir yorgana sarındı. Sözcüklerden bir yatağın üstünde uyudu. Sözcüklerden yapılma bir sandalyenin üstünde oturdu. Atiye günleri sayıh binlerce sözcük oldu. Huvat sözcük dolu şişelere baktı. Nuğber sözcük bekledi. Zekiye sözcük ağladı. Seyit bembeyaz takma sözcükten dişleriyle güldü. Mahmut dilini dişlerinin ardına dayayıp sözcük çaldı. Halit sözcükleri duvarlara vurdu. Dirmit ne yana bakacağını, hangi birini yazacağını şaşırdı. O şaşkın şaşkın dolanıp gezinirken bulutlardan sözcük yağdı. Musluklardan sözcük aktı. Akan sözcük, yağan sözcük, bakan sözcük, susup oturan sözcük, ağız üstü divana kapaklanan sözcük Dirmit'in kafasının içinde bir toplu kargaşaya dönüştü. Ama bir türlü şiire dönüşemedi. Dirmit günlerce önce sözcükten ne kadar uğraştıysa bir ikinci şiir yazamadı. Hırsından deliye döndü. Kendine cezalar verdi. Kendine şiir yazmadan uyumayı, yemek yemeyi, su içmeyi, gülmeyi yasakladı. Yasakları ağlamayı, konuşmayı, helaya gitmeyi kattı. Bir kendini boş kâğıdın başına zincirle bağlamadığı kaldı. Ama yasakları artırdıkça daha beter oldu. Kafasının içinde sözcükler tepinmeye, çırpınmaya başladı. Her biri iğne olup beynine saplandı. Yasakları Dirmit'e acı verdi. Şiir vermedi.

Dirmit onca yasakla da şiir yazamayınca bu defa kendini yarışa soktu. Bir zaman güneşle yarıştı. Güneş doğar doğmaz kağıdı önüne koydu. Güneş batmadan şiir yazması için kendine emirler sayurdu. Güneş döntip batti. Dirmit bir öfkeyle boş kağıdı yırttı. Güneşe yenildi. Ayla yarışa kalktı. Ay, şiir olmadan soldu. Sonunda Dirmit şiir yazmanın bir yolunu buldu. Sözcükleri tek tek kafasının içinden alıp yüreğine koydu. Yüreğini "Güp! Güp!" attıran sözcüğü hemen kâğıda yazdı. Yüreğini attırmayan sözcüğü yüreğinden çekip aldı. Dirmit o günden sonra yüreğine kul köle oldu. Yüreği ne yap dediyse onu yaptı, yüreği nereye git dediyse oraya gitti, yüreği ne dediyse onu dedi. Yüreği kafasıyla zıtlaştıysa o da zıtlaştı. Yüreği taştıysa o da taştı. Yüreği çırpındıysa o da çırpındı. Yüreğiyle birlik oldu. Dersi defteri boşladı. Yüreğine sözcük koydu, yüreğinden sözcük aldı. Cinci Meziet ben doğmadan hama çentik koydu demedi, annem tesbih elinde arkası sıra dolanıyor demedi, şiir üstüne şiir yazdı. Koca bir defterin yapraklarının önünü arkasını şiirle doldurdu. Atiye'den defteri köşe bucak kaçırdı. Defteri damlara baculara çıkardı. Atiye' de uyku düzen bırakmadı.

Atiye, "Bir defteri var anam bu kızın; bir de kendi, diye diye, evin içinde defterin peşine düştü. Yataklarını altına, yastıkların içine baktı. Damı, banyoyu didik didik aradı. Defteri bir türlü elime geçiremedi. Sonunda defterin yerini bulmak için rüyaya yatmaya başladı. Rüyadan kalktı. Tahmin ettiği her yeri yokladı. "Şu kızın defterini elinden al, elime ver yarabbim!" diye dualar etti. Son son rahime teslim aldıkları *gün* gözleri açık kahrsa getirip defteri karnına koyması için Dirmit'e vasiyet üstüne vasiyet etmeye başladı. Dirmit'in şiir bulan yüreği taş kesildi. "Uzaktan olsun görsün, merakını biraz olsun yensin!" demedi. "Radyoyu kırdınız, çamuru ağlattınız, defterime mi geldi sıra!- dedi. Atiye ye defterin ucunu bile göstermedi. Atiye, sonunda, "Defterin yüreğini tüketsin " deyip Dirmit'in yakasını bıraktı. Bir zaman ağzına defter lafı atmadı. Dirmit, Atiye'nin defteri unuttuğunu sandı. Defteri gidip merdiven oyuğundan çıkardı, çantasına koydu. Koyduğu gün Atiye defteri buldu. Alıp başka yere sakladı. Dirmit, akşama kadar evin içinde, "Defterim! Defterim!" diye çarpındı. Atiye, "Aman yat, gebersene!" deyip tesbihini eline aldı. Dirmit'in ağlamasını, yalvarmasını umursamadı. Defteri akşama kadar ortaya çıkarmadı. Akşam herkesi başına topladıktan sonra, getirip defteri ortaya attı. İlkin Dirmit'in defterinden ne vakitten beri huylandığını, Dirmit'in defterde olan düşkünlüğünü, defterde anadan babadan daha çok kıymet verdiğini saydı döktü. Ardından bir ana olarak merak edip defterde baktıklarını, ama defteri bir türlü ele geçiremediğini söyledi. Huvat defteri eline aldı. Evirdi çevirdi. "Oku bakalım lan!" deyip Seyit'e verdi. Seyit, Dirmitin şiirlerini bağıra bağıra okumaya başladı. O okurken Dirmit öfkesinden bir ağıt tuttırdı. Seyit okumayı bırakıp, "Bunlar ne ki bunlar için ağlıyorsun, kız!" diye terslendi. Üşenmeyip Dirmit'in yanına gidip başına dikildi. Defterin sayfalarını gözünün önünde fırıl fırıl çevirdi. Sonra, "Gözünün yaşına yazık değil mi?" deyip defteri yırttı. Kaldırıp attı. "Sende akıl varsa ben eşeğim," diyerek çekilip divanın üstüne yattı. Atiye oğlunun defteri yırtan ellerinin dert görmemesi için bir tesbih dua okudu. Elini soğuyan yüreğine çaldı. Huvat, "Şiir senin neyine, kız!" diye nasihata başladı. O nasihata başlar başlamaz Mahmut'u bir gülme aldı. Benim gitarım kırıldı, kızın şiirleri yırtıldı ne var bunda gülünecek demedi. Güle güle yerlerde uğundu. Bir karnını tuttu, bir kaldırıp kendini divanın üstüne attı. Onun gülmesi ötekileri aldı. Mahmut'un arkasından hepsi birden gülmeye başladı. Onlar güldü, Dirmit ağladı. Dirmit ağlarken yataklar serildi. Herkes yatağına çekildi. Dirmit sabaha kadar onların hırıl hırıl öten nefeslerinin sesini dinledi. Durmadan, "Şiirlerim! Şiirlerim!" diye inledi. Sabah boynunu büküp çantasını eline aldı. Uykusuz gözlerini yere dikip evden çıktı. Yol boyunca başına un gibi incecik bir kar yağdı.

Dirmit kederinden köpek karının yağmasına sevinemedi. Kar ince ince üstüne döküldükçe bir küskünlükle omuzlarını silkti. Köpek karı iki adımda bir ak bir perde oldu. Dirmit'in yoluna durdu. Ona yağdığına neden sevinmediğini sordu. Dirmit, köpek karına, akşam olanları anlattı. Kar öfkesinden tozuyup, sayruldu. "Gel benimle!" deyip Dirmit'in elinden tuttu. Onu iki yanı ağaçlık upuzun bir yola çıkardı. Dirmit, yol boyunca, elleri havada, bağırarak yürüyen sırı sırı bir dolu insan gördü. Bir merakla yüzünü kara döndü. Kar Dirmit'in elini bıraktı. Ona, kalabalığın arasına karışmasını, ayazı çıktığı kadar bağırıp içini boşaltmasını söyledi. Dirmit, önce ağızları öfkeyle açılıp kapanan, yumrukları hırsla sallanan insanların arasına girmeye çekindi. Ama içindeki bağırma isteğini yenemedi, koşup sıralardan birine girdi. Yanında, önünde, arkasında bağırarak yürüyen insanlara baktı. Hiçbirini tanıyamadı. Çok sonra kalabalığın arasında, yüzü hiç gülmeyen, ders aralarında tek başına bahçede gezinen öğretmenini gördü. Şaşırdı. Birden onun yanına koşmak, nereye gittiklerini, niye gittiklerini sormak istedi. Ama okuldan kaçıp kalabalığın arasına girdiği için öğretmenin yanına gitmekten korktu. Yanında yürüyen kendi boyundaki oğlanın kolundan tuttu. Oğlana ne diye bağırdıklarını, nereye gittiklerini sordu. Oğlanın bir tek, "Öğretmenler İçin," dediğini duydu. Gerisi kalabalığın sesinde boğuldu. Dirmit öğretmenlere ne olduğunu anlayamadı. Bir merakla sıraların içinde öğretmenini aradı. O şaşkın şaşkın aratırken yanındaki oğlan, elini kaldırması, bağırması için Dirmit'e işaret etti. Dirmit önce ne bağıracağını bilemedi. Yanında, bcfinde yürüyen insanlara kulak kesildi. Kulağına toplu bir çığlıktan başka bir şey gelmedi. Bir zaman adımlarını çığlıklara uydurup yürüdü. Ne diye bağıracağını düşündü. Karın, bağır, içini boşalt demesini hatırladı. Dudakları araladı. Elini yumruk edip kaldırdı. Yüreği heyecandan "Güp! Güp!" atmaya başladı. Utançtan yanakları kıpkırmızı oldu. Gerisin geri yumruğunu çözüp elini indirdi. Derin derin soluyup yüreğinin çırpınmasını dindirdi. Dilini ısırıp kuruyan ağzını ıslattı. Sonra içinden taşıp gelen, durdurmaya gücünün yetmediği incecik sesini kalabalığın sesine kattı. Bağırmaya başladı:

—Şiirlerimi yırttılar! Şiirlerimi yırttılar! (...)

(*Sevgili Arsız Ölüm*, 1983)

ve Bilim, sayı: 25-26, Bahar-Yaz 1984), Gürsel Aytaç / Berci Kristin Çöp Masalları (Günümüzde Kitaplar, Aralık 1985), Atilla Birkiye / Latife Tekin'in Romanlarında Gerçekçilik - Toktamış Ateş / Latife Tekin'le Gelenler (Varlık, Haziran 1985), Atilla Özkırımlı / Kişiye Özel Açıklama Roman Gerçeğinc Dönüşebilir mi? (Cumhuriyet, 27.3.1986), Genç Romancılarımız (Hürriyet Gösteri, Mart 1986), Neriman Malkoç Öztürkmen / Söyleşi (Tercüman, 7.5.1990), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), John Berger / Söylentinin Gürültüsü (Cumhuriyet Kitap, 11.2.1993), Mehmet Yaşın / Türkiye'de Herkes Bir Kıta (Cumhuriyet Kitap, 20.5.1993), Berna Moran / Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış (c. 3, 1994), Cumhuriyet Kitap (13.7.1995 – 23.3.1995), Derya Bengi / Söyleşi (Express, 3.6.1995), "Tekin, Latife" (TDE Ansiklopedisi, c. 8, s. 299), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Yoksulların Mırıltısı (Virgül, sayı: 18, Nisan 1999), Marc Semo / Libération gazetesi (Fransa, 4.3.1999), Nurdan Gürbilek / Mırıltıdan Dile (Ev Ödevi içinde, 1999), TBE Ansiklopedisi (2001, s. 810-811), Sefa Kaplan / Edebiyatçı Eserini Pazarlar mı? (H. Gösteri, sayı: 204, Ocak 2002), Sevinç Öztaş / Latife Tekin Hakkında "Çok Şahsi" Bir Yazı (Edebiyat ve Eleştiri, Kasım-Aralık 2002), Mahmut Temizyürek / Ormanın İçe İşleyen Sessizliğinin İzinde (Virgül, Sayı: 47, Ocak 2002), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 5, 11. bas. 2002, s. 865-866), Haydar Ergülen / Ben Latife Tekin Okuduğum Zaman (Varlık, Mayıs 2003), Pelin Özer / Latife Tekin-Unutma Bahçesi (Varlık Kitap, Aralık 2004) - Latife Tekin Kitabı (2005).

TEKİN, Mehmet (Hataylı)

Edebiyat araştırmacısı. 1955, Kırıkhan / Hatay doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1976) mezunu. Aydın, Nevşehir, Erzurum ve Konya illerinde edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. Atatürk Üniversitesinde doktora (1986) yaptı. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinde araştırma görevlisi (1985), yardımcı doçent (1987), doçent (1992) ve profesör (1998) oldu. Çalışmalarını Selçuk Üniversitesinde sürdürdü ve çağdaş Türk edebiyatı ve yazarları üzerine yaptığı inceleme-araştırma çalışmalarıyla tanındı.

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma): *Roman Yönüyle Orhan Pamuk ve Yeni Hayat* (1997), *Romancı Yönüyle Peyami Safa* (1999), *Roman Sanatı - Romanın Unsurları* (2001), *Cemil Meriç ile Söyleşiler* (2003), *Peyami Safa ile Söyleşiler* (2003), *Tarık Buğra Söyleşiler* (2004).

HAKKINDA: Ceyhan Usanmaz / Peyami Safa ile Söyleşiler (Virgül, Temmuz-Ağustos 2003).

TEKİN, Mehmet (Ispartalı)

Araştırmacı-yazar. 1947, Aydoğmuş / Isparta doğumlu. Dinar Ortaokulunu ve İmroz (Gökçeada) İlköğretmen Okulunu bitirdi. Üç yıl ilkokul öğretmenliği yaptıktan onra Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitim Bölümünü bitirdi (1974). Şanlıurfa, Afyon ve Hatay'da on iki yıl ilköğretim müfettişi olarak çalıştı. 1989'a kadar Afyon Kültür ve Turizm müdürlüğü yaptı. 1989'da *Güneyde Kültür* dergisini çıkarmaya başladı.

Eğitim, folklor, tarih ve edebiyatla ilgili kırka yakın eser yazdı. Yayın çalışmalarının dışında Hatay'la ilgili konferanslar verdi, "Geçmişte ve Günümüzde Hatay Basını" (1988-89) ve "Hatay Mutfak Eşyaları" (1993) sergilerini açtı. Hatay Folklor Araştırmaları Derneği başkanlığı yaptı. 1992 yılında Folklor Araştırmaları Kurumu tarafından verilen Türk Folkloruna Hizmet Ödülünü ve Egay-Der 2003 Türk Kültürüne Hizmet ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Afyon Basının ve Afyon Basınında Hatay'ın İşgal Yılları 1928 - 1939 (1989), *Hatay'ın Son Aruz Şairi Nafi Miskioğlu* (1991), *Hatay Manileri* (1991), *Antakya'lı Din Şehidi Habib Neccar* (1992), *Hatay Tarihi* (1993), *Rus Zindanlarında: Bir Soykırım... Bir Direniş... İki Tanık* (2002), *Hatay Evli-*

MEHMET TEKİN (Ispartalı)

HATAY'IN ANAVATANA KATILIŞI

Hatay, 1. Dünya Savaşı'ndan sonra kaybettiğimiz topraklarımızdan tekrar anavatana dönen tek bölgedir. Onun için bu güzel yurt parçasının anavatana katılışı konusuna girmeden önce nasıl ayrıldığını anlatmak gerekir.

1. Dünya Savaşının sonlarına kadar Antakya-İskenderun ve Belen Osmanlı Devleti'nin Halep Vilayetine bağlı birer kaza idi. Bugünkü ilçelerin çoğu bu kazalara bağlı birer köy ya da nahiye merkeziydi. Savaş sona erdi. 30 Ekim 1918' de Mondros Mütarekesi imzalandı. Bu mütarekeden sonra itilaf devletleri anlaşma hükümlerine aykırı olarak İskenderun, Dörtyol, Antakya ve havalisini işgal ettiler. Halk bu işgale karşı direndi ve silahla karşılık verdi. İlk silahlı çatışma (Milli Mücadelenin İlk Kurşunu) 19 Aralık 1918'de Dörtyol'da gerçekleşti. Bundan sonra Antakya'da, Kuseyr'de ve Amik Ovası'nda çeteler kuruldu, işgalcilerle mücadeleye başladılar. Daha sonra bu çeteler birer Kuvâyı Milliye birliği olarak savaşı sürdürdüler. Bu mücadele Fransızları bölgede çok sayıda asker bulundurmak zorunda bırakıyordu. Türk Ordusu ise Batı Anadolu'da Yunanlılarla savaşıyordu. Bu yüzden Fransızların görüşme teklifi kabul edildi.Uzun süren görüşmelerden sonra 20 Ekim 1921'de Ankara İtilafnamesi imzalandı. Buna göre Suriye'yi işgal altında bulunduran Fransa ile savaş sona eriyor, Türkiye ile Suriye arasında İskenderun Körfezinden başlayıp düz bir çizgi halinde doğuya doğru uzanan bir sınır çiziliyordu. Bu sınıra göre Antakya-İskenderun ve havalisi Suriye sınırları içinde, Fransız idaresi altına kalıyordu. O günkü şartlarda burası kurtarılamamış, ama burada özel bir idare şekli uygulanması, bölgedeki Türk halkının kültürlerini geliştirme hakkına sahip olması ve Türkçenin resmi dil olması kabul ettirilmişti (7 madde).

Büyük Millet Meclisi'nde Antakya-İskenderun'la ilgili bu anlaşma görüşülürken milletvekilleri, bölgenin sınırlarımız dışında bırakılmasına büyük tepki göstermiş, buna asla razı olmayacaklarını söylemişlerdi. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa bu bölgenin güçlendiğimiz zaman tekrar geri alınacağını, bunu bizzat Fransız temsilcisine de söylediğini, bu öz Türk yurdundan vazgeçemeyeceğimizi ifade etti. Bu dönemde yörede Fransız mandası altında, özerk idareye sahip olan, mutasarrıfla yönetilen ve "İskenderun Sancağı" adıyla anılan bir yönetim kuruldu. İşgal altında kalan İskenderun Sancağı Türkleri Türkiye'den ümitlerini kesmedi. Türkiye de buradan asla vazgeçmedi. Nitekim 15 Mart 1923'te Mustafa Kemal Paşa Adana'ya geldiğinde karşısına çıkan ve *"bizi de kurtar"* diye yalvaran Antakya'lılara *"Kırk asırlık Türk yurdu düşman elinde esir kalamaz"* diyerek kurtuluş vaadini tekrarladı. Bundan sonra sancak Türkleri kurtuluş gününü beklemeye başladı. İskenderun Sancağı 1926 yılında bağımsızlık için bir girişimde bulunduysa da sonuçsuz kaldı. Bu arada 1926, 1929, 1930 ve 1932 yıllarında Türkiye ile Fransa arasında, gerek sınır düzeltmeleri yapmak, gerekse emlak meselelerini çözümlemek ve dostluğu geliştirmek için antlaşmalar imzalandı. Ama Sancak'taki Türk halkının sıkıntıları giderek artıyor,

bu arada Suriye'liler bu bölgenin özerliğini kaldırarak doğrudan kendilerine bağlanması için uğraşıyorlardı. Bir taraftan da Suriye ile Fransa arasında Suriye'nin bağımsızlığına kavuşması için görüşmeler devam ediyordu. Eylül 1936'da görüşmeler sonuçlandı ve Fransa ile Suriye arasında, Ankara İtilafnamesini hükümlerine aykırı olarak İskenderun Sancağı'nı Suriye'ye devreden bir anlaşma imzalandı. Türkiye duruma hemen müdahale etti, Fransızlara bir nota verdi. Bundan sonra konu Milletler Cemiyeti'ne götürüldü. Atatürk bu meselenin Türk milletinin en önemli konusu olduğunu Meclis kürsüsünden ilan etti ve İskenderun Sancağı bölgesine "Hatay" adını verdi. Diplomatik çalışmalar sonucunda Milletler Cemiyeti 27 Ocak 1937'de İskenderun Sancağı'nın bağımsız bir devlet olmasını kabul etti. Milletler Cemiyeti nezaretinde önce nüfus yazımı yapıldı, sonra seçim çalışmaları başladı. Bu çalışmalar sırasında Fransızlar ve Suriyeliler şiddete, baskıya ve hileye başvurdular, şiddetli çarpışmalar çıktı. Sonucu kendileri lehine etkilemeye çalışıyorlardı. Bu sırada Milletler Cemiyeti temsilcileri de tarafsız davranmadılar. Bunun üzerine Atatürk hasta olduğu halde trenle 20 Mayıs 1938'de Mersin'e geldi, oradan Adana'ya geçti. Mersin'de ve Adana'da askeri birliklere saatler süren resmi geçitler yaptırdı. *"Hatay meselesi benim yahsi davamdır"* diyordu. Nitekim Fransızlardan çözüm garantisi almadan bölgeden ayrılmadı. Ama bu seyahati hastalığını da ağırlaştırdı. Bunun ardından Türk ve Fransız askeri heyetleri Antakya'da görüşmeler yaptılar ve sonuçta 3 Temmuz 1938'de bir askeri anlaşma imzaladılar. Buna göre seçim güvenliği sağlanmak üzere 2500 Türk 2500 Fransız askeri Hatay'a girecekti. Anlaşma gereği 5 Temmuz 1938 sabahı Kurmay Albay Şükrü Kanatlı komutasındaki 48.Takviyeli Dağ Alayı halkın coşkun sevinç gösterileri arasında Hassa ve Payas özerinden Hatay'a girdi. Bundan sonra seçimler huzur içinde yapıldı. 40 mebus seçildi. Hatay Devleti Millet Meclisi 2 Eylül 1938 günü toplandı. Böylece Hatay devleti kurulmuş oldu. Cumhurbaşkanlığına Tayfur Sökmen, Başbakanlığa Abdurrahman Melek seçildi. Devletin bayrağı Türk bayrağının hemen hemen aynısı, İstiklâl Marşı ise Türk İstiklâl Marşı idi.

Askerin 5 Temmuzda girişi ile Hatay'ın kurtuluş süreci başlamış, Hatay Devleti'nin kuruluşuyla kurtuluş ta gerçekleşmiş oluyordu. Fransız'ların Hatay'da hiçbir etkisi kalmamıştı. Fransa sadece kağıt üzerinde Milletler Cemiyeti'nce verilmiş olan mandaterlik sıfatı devam ediyordu.

Hatay Devleti hızla teşkilatlandı, Türkiye ile bağlarını güçlendirdi. Bu arada Avrupa'da 2. Dünya savaşının belirtileri görülmeye başlamıştı. Bir savaşın çıkabileceğini ve dengelerin her an değişebileceğini dikkate alan Türkiye, o sırada Avrupa'da zor durumda olan ve müttefik arayan Fransa'ya Hatay'ın Türkiye'ye katılmasını teklif etti. Uzun süren görüşmelerden sonra 23 Haziran 1939'da bir antlaşma imzalandı. Buna göre Fransa, mandater olarak Hatay üzerinde sahip olduğu haklardan Türkiye lehine vazgeçiyor, sahip olduğu birkaç bina ve tesisi bedeli karşılığında Türkiye'ye devrediyordu.Bundan sonra 29 Haziran 1939 günü Hatay Millet Meclisi toplandı, oybirliği ile Türkiye 'ye katılma kararı alarak kendi kendini fesh etti. 7 Temmuz 1.939 tarihinde çıkan bir kanunla Hatay Vilayeti kuruldu, Şükrü Sökmensüer valiliğe tayin edildi. Antlaşma gereği 23 Temmuz 1939 günü devir teslim töreni yapıldı, Fransızların sembolik bir birlik bulundurduğu Kışla'ya halkın coşkun sevinç gösterileri arasında Türk bayrağı çekildi ve son Fransız askerleri de Hatay'ı terk etti. Böylece Hatay'ın tekrar anavatana kavuşma süreci fiilen, hukuken ve hiçbir itiraza yer bırakmayacak şekilde tamamlanmış oldu.

(*Bizim Dergi*, Temmuz-Ağustos-Eylül 1997)

yalarından Bayezid-i Bestami (1994), *Envarü'l Aşıkın* (2004).

TEKİN, Mehmet Ali

Gazeteci-yazar. 17 Kasım 1955, Kuşça köyü / Bozkır / Konya doğumlu. Köyünde başladığı ilkokulu İstanbul'da tamamladı. İstanbul İmam Hatip Lisesini bitirdikten (1978) sonra bir süre Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde okudu. İlk siyasi faaliyetlerine ortaöğretim yıllarında, MTTB Merkez Orta Öğretim Komitesinde başladı. 1976 yılında Akıncılar Derneğinde kültür müdürü olarak yer aldı. 1979 yılında Sıkıyönetim tarafından bir süre gözaltına alındı. Bir yıl sonra Afganistan'a gitti. 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında Dünya İslamcı Öğrenciler Birliği Türkiye Temsilcisi olduğu iddiasıyla, hakkında dava açıldı, bir ay hapis cezası aldı, cezası tecil edildi. 1981 yılında Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arap-Fars Filolojisi Bölümüne girdi. Siyasi faaliyetleri nedeniyle bitirtemedi. 1986'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 1990'dan itibaren bir grup arkadaşıyla üç yıl *Tevhid* (36 sayı) dergisini çıkardı.

1992'de iki ay Bosna Hersek'te gazeteci olarak bulundu. 1993'te yayımlanmaya başlayan *Selam* gazetesinin 1995'ten itibaren sorumlu yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. Aynı yıl gazeteci olarak Çeçenistan'a gitti. Yurda döndükten sonra, arkadaşı Talip Özçelik'le birlikte, Bosna ve Çeçenistan'da çektikleri "Zulüm Resimleri"ni; İstanbul, Ankara, Kayseri ve Malatya'da sergiledi.

1995'te Çeçenistan'a ikinci kez giderken Rus askerlerine yakalanıp bir yıl kadar hapis yattıktan sonra yargılanıp serbest bırakıldı. 1996'da

Mehmet Ali Tekin

Selam gazetesinin sorumlu yazı işleri müdürü olarak hakkında yirmi beş dava açıldı. Bir yazıdan dolayı bir yıl hapis cezası aldı. Cezası 1999 yılında çıkarılan bir kanunla ertelendi.

6 Mayıs 2000 günü başlatılan "Umut Operasyonu"nda gözaltına alındı ve tutuklanarak Eskişehir Özel Tip Cezaevine konuldu. Beş yıl süren mahkeme sonucunda, on iki yıl altı ay ağır hapis cezasına çarptırıldı ve Topluma Kazandırma Yasası'ndan yararlandırılmasına karar verilerek cezası altı yıl aya aya indirildi, 2005'te tahliye edildi.

ESERLERİ:

Şehidlerimiz 1. Cilt (1999), *Çeçen Direnişi* (2001), *Bir Soykırım Bir Direniş Bir Tanık – Rus Zindanlarında* (2002), Direniş Yolunda Bir Şehid (tsz), *Tarihi Coğrafi Kültürel Yönüyle Bozkır* (2006).

TEKİN, Melek

Şair, yazar. 1955, İstanbul doğumlu. İlk şiirlerinde Melek Kunduracıoğlu imzasını kullandı. İstanbul Çemberlitaş Kız Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1978) mezunu. Öğrencilik yıllarında düzeltmen, muhabir ve yazar olarak Der-

gâh Yayınları ile *Akşam, Yeni Ortam* ve *Ortadoğu* gazetelerinde, mezuniyetten sonra bir süre Süleymaniye Kütüphanesi'nde çalıştı. 1980'den itibaren edebiyat öğretmeni olarak Kadırga Endüstri Meslek ve Bakırköy İmam Hatip liselerinde görev yaparak emekliye ayrıldı.

Hece ve serbest vezinle yazdığı şiirleri ile yazıları *Ajans Türk, Büyük Türkiye, Köprü, Millî Gençlik, Millî Kültür, Türk Edebiyatı, Acun-Türkçenin Gücü, Merdiven* dergilerinde yayımlandı. 1983 yılında Arslan Tekin ile birlikte Yazıcıoğlu Ahmed Bîcân'ın *Envarü'l-Âşıkîn* adlı eserini açıklamalarıyla birlikte yayıma hazırladı.

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas.1999).

TEKİN, Mustafa

Din sosyoloğu. 13 Ağustos 1968 doğumlu. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1991) mezunu. Yüksek lisansını *"Mevlâna Celâleddin Rûmî'de Din ve Toplum"* adlı tezle (1995) ve doktorasını *"Türkiye'de Aydın Kadınlara Göre Din ve Kadın"* adlı tezle (2003) Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalında tamamladı. Onsekiz Mart Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalında yardımcı doçent (2004) oldu.

Makale ve çevirilerini, *SÜ İlâhiyat Fakültesi, İslâmî Araştırmalar, Tasavvuf, Kur'an Sosyolojisi Üzerine Denemeler Kitabı, Marife, İpek Yolu* dergilerinde yayımladı. *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Ansiklopedisi* için madde yazdı. Çeşitli seminer, konferans ve panellere katıldı.

ESERLERİ:

Kutsalın Serüveni- Modern ve Postmodern Süreçte Dinin Sosyolojik Açılım İmkanı (2003), *Kutsal, Kadın ve Kamu-Türkiye'de Aydın Kadınlara Göre Din ve Kadın* (2004).

TEKİN, Nuray

Öykü yazarı. 2 Ekim 1960, Hadim / Konya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da gördü. 1989'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1989) mezunu. Ankara'daki çeşitli yayın kuruluşlarında düzeltmen, redaktör ve editör olarak çalıştı. Öyküleri ve eleştirileri 1984'ten itibaren *Edebiyat Eleştiri, Skylife* vd. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Öykü):

Tek Kişilik Ölüm (1991), *Korkunun Yüzleri* (1996).

HAKKINDA: Perihan Mağden / "Bir Kitap Okudum Hayatın Anlamını Buldum" (Yeni Yüzyıl, 3.11.1996), TBE Ansiklopedisi (2001).

NURAY TEKİN

SİNEK

İşte güneş batmıştı bile. Günün bu en sevdiği saatleri şimdi ona bilinmedik olaylarla dolu bir gecenin hızla yaklaşmakta olduğunu fısıldıyordu. Yine de bu solgun ışığın tadını çıkarmaya çalıştı. Çocukluğunu hatırladı. Sokaktan eve dönüş zamanı... Ya da annenin üzerine bir kazak alması için seslendiği saatler. Bir an her şeyi unutup biraz sonra evine dönecek biri gibi sokaklarda dolaşmaya başladı. Henüz perdeler kapatılmamıştı. Şimdi ev içleri bir başka görünüyordu ona. İşte bir kadın sofrayı hazırlıyordu. Çatal, kaşık, tabak sıngırtıları insan seslerine karışarak sokağa yayılıyor, ruhunu erinçle doldurıyordu.

O böyle dolaşırken ışık giderek soldu, gölgeler silindi, gökyüzü o pürüzsüz koyu mavi renge büründü. Yavaş yavaş sahile doğru yürüdü. Sokakta geçireceği bu ilk gece için yatacak bir yer bulmalıydı.

Deniz sakindi. Açıktaki gemilerin neden öyle aylarca aynı yerde demirlemiş durumda beklediklerini düşündü. Anacaddeden karşıya geçti. Caddeyle deniz arasında, kilometrelerce uzunluğundaki tüm sahil boyunca uzanan ve genişliği değişen, kimi yerde üzerinde parklar bulunan bir alan uzanıyordu. Bu alanın genişliği bazı yerlerde yüz metreye yaklaşıyordu ama şu anda sahilin hangi noktasında olduğunu kestiremediği için böyle bir yer bulabilmek için yürümeye devam etti. Anacaddeden geçen otomobiller giderek azalmaya başlamıştı, hava da serinliyordu. "Bari çok soğuk olmasa" diye geçirdi içinden.

Sonunda aradığı yeri buldu. Burada caddeyle deniz arasında geniş bir mesafe vardı ve caddeden geçenlerin sahildeki birini görmesi imkansızdı. Deniz kıyısında ise dar bir şerit halinde uzanan bir bölüm daha vardı ve burası diğer bölümden bir adam boyu aşağıda kalıyordu. Yukarıdaki kısmı, ileride park yapılmak üzere düzenlenmiş ve öylece bırakılmıştı sanki. Toprak bir şeyler ekilmek için kazılmıştı ve orada burada öbekler halinde yığılmıştı. Tek tük ağaç ve sahile yakın bölümde de birkaç bank vardı. Birden sevindi. Gerçekten de burası tam aradığı yerdi. Banka oturdu, şarap şişesini açtı ve şaraptan küçük bir yudum aldı. Saatin kaç olduğunu bilmiyordu ama caddeden geçen otomobillerin iyice azaldığını fark ederek gece yarısını çoktan geçmiş olduğuna hükmetti... Şarabı yarılamıştı. Yavaş yavaş da uykusu geliyordu. Banka uzandı, üstünü tekeliyle iyice örttü. Birden uyandı. Çok üşümüştü. Gece havanın bu kadar soğuk olabileceğini tahmin edememişti. Kalktı. Biraz hareket etse iyi olacaktı. Olduğu yerde hoplamaya zıplamaya başladı. Rüzgâr karadan esiyordu. Denizin kıyısında dar bir şerit halinde uzanan ve şu anda bulunduğu yerden daha aşağıda kalan kısıma geçerse biraz ısınabileceğini düşündü. Aşağıya indi. Toprağa sırtını verdi. Böylece rüzgardan biraz olsun korunabiliyordu.

Biraz sonra birtakım ayak sesleri işitti, iki kişi kendisine doğru geliyordu. Yanına yaklaştıklarında biri onu selamladı. O da karşılık verdi. Yanına oturdular. Biri, onu burada daha önce hiç görmediklerini söyledi. Sonra nereli olduğunu, nereden geldiğini, nerelerde takıldığını sordular. Yanından uzaklaşırlarken biri geri dönüp "Şu ileride tarihi kentin surları var, orada daha sıcak bir yer bulabilirsin" dedi. Teşekkür etti. Adamlar iyice uzaklaştıktan sonra anacaddeye mümkün olduğu kadar yaklaşmamaya çalışarak kendisine tarif edilen yöne doğru ilerlemeye başladı. Tam o sırada anacaddeden geçen bir polis otosunu fark etti. Toprak yığınlarından birinin arkasına gizlenerek beklemeye başladı. Polis otosu geçip gittikten sonra ayağa kalktı, biraz ilerleyince surların heybetli kulelerinden birini gördü. Kulenin merdivenlerini tırmanırken bir kibrit yaktı. Kapıya geldiğinde içeriden sıcak havayla birlikte kesif bir esrar kokuşu geldi. Bu arada elindeki kibrit sönmüş, içeriyi görememişti. Bir kibrit daha yaktı, içeriye eğilip baktı. Kulenin daire şeklindeki zemininde, ortada bir ateş yanıyor, ateşin çevresinde ise yan yana sayamadığı kadar çok insan yatıyordu. O böyle kapıda durmuş bakarken içeriden bir ses "Kim o?" diye sordu. Hemen kibriti söndürdü. Biraz düşündü, sonra "Benim" diye seslendi. Merdivenleri hızla inerken neredeyse düşüyordu. Koşarak oradan uzaklaştı. Eski yerine döndü. Saat kaçtı acaba? Neden bir türlü sabah olmuyordu? Gece ne kadar da uzundu. (...)

(*Korkunun Yüzleri*, 1996)

TEKİN, Oğuz

Tarihçi. 1958, Ankara doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Klasik Arkeoloji Bölümü mezunu. 1984 yılında aynı fakültenin Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. 1987'de *"Perge Kazılarında Bulunan Sikkeler"* başlıklı çalışmasıyla yüksek lisansını, 1991'de *"Aspendos Sikkeleri"* adlı çalışmasıyla doktorasını tamamladı ve aynı yıl yardımcı doçent oldu. 1993'te doçent unvanı alan Tekin, 1999'da profesörlüğe yükseldi. 2000 yılında, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine dekan yardımcısı olarak atandı. Fransa, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletlerinde burslu olarak bulundu, ilgili müze ve enstitülerde nümismatik ve eskiçağ tarihi alanlarında çalıştı. 1995-97 tarihleri arasında Kültür Bakanlığı Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu üyesi olarak görev yaptı.

Stajyer ve bilim kurulu üyesi olarak birçok arkeolojik kazı ve yüzey araştırmalarınaa katıldı: Selçuk Ayasuluk / St. Jean Kilisesi (1978), Bergama Kestel Kurtarma Kazısı (1979), Perge (1979 ve 1992'den bugüne), Van-Çavuştepe (1980), Elazığ-Şemsiyetepe (1981), Elazığ-İmikuşağı (1981, 1986), Termessos (1979, 1981), Marmara Bölgesi yüzey araştırması (1980), Diyarbakır-Üçtepe (1990), Mersin -Yumuktepe (1994, 1996-97), Elaiussa-Sebaste (1995) bunlardan bazılarıdır. Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü (1994-97 Yönetim Kurulu), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, ÇEKÜL Vakfı (Yüksek Danışma Kurulu), Arkeoloji ve Arkeologlar Derneği, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, Swiss Numismatic Society, The Royal Numismatic Society (Londra), The American Numismatic Society (New York) adlı kuruşlar ile *Arkeoloji ve Sanat* dergisi ve *Adalya* dergisi yayın kurulu üyeliğinde bulundu.

Makaleleri 1986 yılından itibaren *Arkeoloji ve Sanat, Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi, Anadolu Araştırmaları, De Anatolia Antiqua Bulletin de la Societe Française de numismatique, Epigraphica Anatolica, Annotazioni Numismatiche, Tarih ve Toplum, Toplumsal Tarih, Adayla* dergileri ile *Zafer Taşlıklıoğlu Armağanı, Anadolu ve Trakya Çalışmaları I* (1999), *Osmanlıdan Günümüze Türk Finans Tarihi* (1999) adlı ortak kitaplarda yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-YAYINA HAZIRLAMA: *Antik Anadolu Nümismatiği Bibliyografyası / Bibliography of Ancient Numismatics for Anatolia* (1993), *Yapı Kredi Kolleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri - Greek and Roman Coins - The Yapı Kredi Collection* (1994), *Bizans'tan I. Constantinus'a Kadar Eskiçağ'da İstanbul* (Byzantion, 1996), *Antik Nümismatik ve Anadolu* (1997), *Eski Yunan Tarihi* (1998), *Eskiçağ'da Para / Antik Nümismatiğe Giriş* (1998), *Bizans Sikkeleri -Yapı Kredi Kollek.siyonu / Byzantine Coins. The Yapı Kredi Collection* (1999), *Sivas Definesi - VI. Mithradates Dönemi Pontos ve Paphlagonia Kentlerinin Bronz Sikkeleri / The Sivas Hoard - Bronze Coins of Pontos and Paphlagonia From the Reign of Mithradates VI* (1999), *Akdeniz'in Mor Bin Yılı: Yapı Kredi Kolleksiyonu Bizans Sikkeleri Sergisi* (hazırlama; koordinatör : Ş. Şentürk, 1999).

ÇEVİRİ: *Sikkelerin Işığında Eskiçağ Tarihi* (Christopher Howgego'tan, 1998), *Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri* (Otto Morkholm'dan, 2000).

TEKİN, Serkan

Araştırmacı-yazar. 1981, Kozluk / Batman doğumlu. İlkokulu bitirdikten sonra Kur'an-ı Kerim'i okumaya başladı. Ortaokul ve lise öğreniminin ardından Kamu Yönetimi okudu. İslâm âlimi Hafız Abdurrahman'ın yanında Kur'an-ı Kerim'le ilgili on iki ilim dalında (sarf, nahiv, mantık, meani, kelam, lugat, iştikak, fıkıh, hadis, tefsir, usulu-l fıkıh, kıraat) öğrenim görerek hafız oldu. Daha sonra hadis usulü, usulul tefsir ilimlerini araştırarak öğrendi. *Risale-i Nur* hakkında çalışmalar ve araştırmalar yaptı. Klâsik Farsça eserleri okuyup inceledi. Ayrıca siyer (Hz. Muhammed'in hayatı) ilmi ile ilgili araştırmalar yaptı. Daha sonra ebced ve cifir (gelecek hakkında haber verdiğine inanılan bilgi, fal) ilimlerini öğrendi. Eski ahid, yeni ahid, eski peygamberlerin makaleleri ve vasiyetlerini araştırdı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *İmtihanü'l Fuhul, Tefsiri Mühmelin Şerhi, Nukulu Şeriye, Lugatlar Farkı, Kur'an Harflerinin Tahlili, Kur'an'da Gizlenen Tarihler* (2002), *Nostradamus'un Deşifresi* (2003).

HAKKINDA: Serkan Tekin / Kur'an'da Gizlenen Tarihler (2002).

TEKİN, Şinasi

Dilbilimci (D. 1933, Bursa - Ö. 16 Eylül 2004, İstanbul). Babası Ramazanoğlu İbrahim Efendi öğretmendi. Şinasi Tekin, ilkokulu Bursa'da, ortaokulu Bilecik'te (1947), liseyi İstanbul Haydarpaşa Lisesinde yatılı okudu. 1950'de başladığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümündeki öğrenimini bırakarak Almanya'ya (1953) gitti. Yükseköğrenimini ve doktorasını Hamburg Üniversitesinde tamamlayarak yurda döndü (1958). İstanbul'da altı ay asistanlık yaptıktan sonra Atatürk Üniversitesine geçti. 1961'de doçent, 1964'te profesör oldu ve Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanlığına getirildi. Çalışmalarını 1965'ten itibaren Harvard Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde profesör öğretim üyesi olarak sürdürdü. Edirnekapı Mezarlığında toprağa verildi.

1965 yılında Harvard Üniversitesinden aldığı davetle ABD'ye yerleşerek; Türk, İslâm ve Orta Asya kültürlerinin ana kaynaklarını yayımlamak üzere Harvard'da kurulan Sources of Oriental Languages and Literatures SOLL serisini eşi Gönül Alpay Tekin ile birlikte yönetti. 1977 yılında *Türklük Bilgisi Araştırmaları / Journal of Turkish Studies (TUBA)* adlı bilimsel dergiyi Fahir İz ile birlikte çıkarmaya başladı. Makaleleri bu dergi ile birlikte derginin *Hasibe Mazıoğlu Armağanı I-III, Agah Sırrı Levend Hatıra* Sayısı I-III ve *Ali Nihad Tarlan: Hatıra Sayısı*'nda yayımlandı.

1997 yılında Harvard'ın Continuing Education bölümüne bağlı olarak, Ayvalık'ın Cunda (Alibey) adasında Ottoman & Turkish Summer School in Turkey (Harvard-Koç Üniversiteleri Osmanlıca Yaz Okulu) adlı yaz okulunu kurdu ve sürdürdü.

"Uzun yıllar var ki Harvard'da sadece Amerikalılara değil, dünyanın dört bir yanından gelenlere, hatta en başta Türklere Osmanlı metinlerini, Uygur ve Göktürk edebi abidelerini Şinasi Tekin öğretirdi. Eşi ve onun kadar ünlü bir Türkolog olan Gönül Alpay Tekin hoca ile birlikte Harvard'ın Türk Etüdleri Dergisi'ni çıkarırlardı. Şinasi hoca kimsenin pek neşretmeye cesaret edemediği Budist Uygur metinlerinden oluşan 'Altun Yaruk' adlı çalışmasıyla haklı bir ün yapmıştı. 'Eski Türklerde Yazı', 'Osmanlıca El Kitabı' adlı eserleriyle da tanınırdı. Fakat neşriyatının çoğunu Almanca ve İngilizce yapmıştı. Geniş okuyucu kitlesi talep etse Türkçe yazacağına da şüphe yoktu. Şinasi hoca yaptığı işlerle, 'Özyurdunda garip, özdilinde laf anlatamaz' bir adamdı. Malesef eğitimimizden dolayı

Şinasi Tekin

bizde dilbilimi, genel olarak filoloji ve Türk dili tarihine ciddi yaklaşım yoktur. Böyle uzmanlarımız yurtdışında ders verirler. 1933 Balıkesir doğumluydu. 1965'te Atatürk Üniversitesinde profesör oldu ve hemen ardından Harvard'a davet edildi. 40 yıla yakın süre Harvard'da hocalık yaptı. İstanbul Üniversitesinde yetişmiş ve Hamburg'da ünlü Türkolog Anna Marie von Gabain'in şakirtleri arasında temayüz etmiştir. Hocanın yerinin doldurulacağını pek zannetmiyoruz ama inşallah geçen zaman bu hükmün aksini gösterir." (İlber Ortaylı)

BAŞLICA ESERLERİ:

Kuanşi im Pusar (Sese İşiten İlâh, Uygurca Metinler 1, 1993), *Altun Yaruk, Osmanlıca El Kitabı* - Osmanlıca Metinlerin Çeviryazısı ve Tıpkıbasımlar *I-II* (tsz.), *Eski Türklerde Yazı, Kağıt, Kitap, Kağıt Damgaları* (1993), *Erken İç Asya Tarihi* (Alaeddin Şenel, Ayda Arel, Denis Sinor, Halil Berktay, İsenbike Togan, Levent Köker, Mete Tunçay, Ruşen Sezer, Selçuk Esenbel, Talat Tekin ile; çeviri: Şirin Tekeli, 2000), *İştirakçinin Köşesi: Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler* (2001).

HAKKINDA: Şinasi Hoca Vefat Etti (Hürriyet, 17.9.2004), İlber Ortaylı / Şinasi Tekin Hocanın Ardından... (Milliyet, 19.09.2004).

TEKİN, Talât

Dilbilimci. 16 Temmuz 1927, Tavşancıl / Gebze / Kocaeli doğumlu. Tavşancıl İlkokulu, Üsküdar Paşakapısı Ortaokulu, Haydarpaşa Lisesi (1945), Yüksek Öğretmen Okulu ve İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1951) mezunu. İzmir, Trabzon ve Bitlis liselerinde altı yıl öğretmenlik yaptıktan sonra 1957'de gramer uzmanı olarak Türk Dil Kurumunda çalıştı. 1961'de ABD'ye giderek California Üniversitesinde Orhon Yazıtları konulu doktorasına başladı. 1965'ten itibaren yedi yıl California ve Indiana üniversitelerinde okutman olarak Türk dili ve edebiyatı dersleri verdi. 1972'de Türkiye'ye dönerek Hacettepe Üniversitesinde çalışmaya başladı ve 1976 yılında bu üniversitede profesör oldu. Çalışmalarını, 1994'te emekliye ayrıldıktan sonra İstanbul'da Yeditepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün başkanı olarak sürdürdü. Makaleleri yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli Türkoloji dergilerinde yer aldı. Ayrıca şiirleri vardır.

Talât Tekin

ESERLERİ:

ŞİİR: *Atatürk Gülümserdi* (1982).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *A Grammar of Orkhon Turkish* (1968), *Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler* (1975; gen. 2. bas., Türk Dillerinde Birinci Uzun Ünlüler, 1995), *Japanese and Turkish: Is Japanese Related to Turkish* (1985), *Tuna Bulgarları ve Dilleri* (1987), *Orhon Yazıtları* (1988), *Volga Bulgar Kitabeleri ve Volga Bulgarcası* (1988), *XI. Yüzyıl Türk Şiiri* (1989), *Hunların Dili* (1993), *Japonca ve Altay Dilleri* (1993), *Tunyukuk Yazıtı* (1994), *Türkoloji Eleştirileri* (1994), *Türk Dilleri* (1995), *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı* (1998).

HAKKINDA: Suavi Aydın / Talat Tekin'in Türkoloji Eleştirileri (Virgül, Mart 1998), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas.1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 8.7.1999).

TEKİN, Turhan

Şair. 18 Haziran 1940, Diyarbakır doğumlu. Fotoğraf sanatçısı ve yazar Adil Tekin'in oğludur. Ziya Gökalp İlkokulu (1952), Ziya Gökalp Lisesi (1958), Kara Harp Okulu (1961) mezunu. Silahlı Kuvvetlerde görev alarak çeşitli kademelerde çalıştı. Piyade albayı rütbesinde iken emekliye ayrıldı. *Tekay* (1977) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 423).

TEKİNALP, Munis (Moiz Kohen)

Hukukçu, gazeteci-yazar (D. 1883, Serez / Selanik – Ö. 1961, Nice / Fransa). Asıl adı Moiz Kohen olup sonradan Munis Tekinalp adını aldı. Babası hahamdı. "Alliance" Okulunda okudu ve Hukuk Mekteb-i Âlisi (Hukuk Fakültesi)'nden mezun oldu. Selanik'te yazar ve avukat olarak çalıştı. Burada İttihad ve Terraki'nin Ziya Gökalp yönetimindeki kültür çevresinde çeşitli görevler aldı. Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra Selanik Vilayet Meclisine seçildi. 1912'de Selanik'in Yunanlılarca işgali üzerine Viyana'ya gitti, oradan da Türkiye'ye gelip İstanbul'a yerleşti. 1914-18 yılları arasında Hukuk Mekteb-i Alisinde profesör yardımcılığı yaptı. 1910'da *İktisadiyat Mecmuası* adında bir gazete çıkardı. Aralarında

Munis Tekinalp (Moiz Kohen)

Yunus Nadi'nin de bulunduğu "Ulusal Kültür Birliği" kurucuları arasında (1928) yer aldı. Türk Dil Kurumu üyeliğine seçildi. 1945-50 yılları arasında İstanbul Belediyesi Meclisi üyeliğine seçildi. 1948'de İstanbul Üniversitesinden "Basına 50 Yıl Hizmet Verenler" ödülünü aldı. 1954-57 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisinden milletvekili adayı olduysa da seçilemedi.

Yazıları *Yeni Asır, Rumeli, İttihad ve Terakki (Selanik), Vatan, Cumhuriyet, Hürriyet, Son Posta* gazetelerinde yayımlandı. Ziya Gökalp'ın etkisinde Türkçülüğü ve ayrıca serbest pazar ekonomisini savundu. Tekinalp'in hakkındaki ayrıntılı bilgi, Liz Behmoaras'ın *Bir Kimlik Arayışının Hikâyesi* adlı biyografik romanındadır.

"Yazar, gazeteci, avukat ve tüccar Tekinalp, cemaatinde hem kınandı hem beğenildi. Sivrilmiş biriydi. Kimine göre de oportünist olarak bilinirdi. Günümüzde pek tanınmıyor. Tarihçiler onun iyi bir Kemalist olduğunu düşünüyor.

"Kitabımda da belirttim. Kohen'in yaptıklarında her şey iç içe. Çıkar da var, ülkesine hizmet isteği de, inanç da..."

"20'li yaşlarındayken, "Türkçe konuşalım, Türkleşelim..." demeye başlıyor Moiz Kohen. Bunu bütün hayatı boyunca da sürdürüyor. Ne kadarı, yaşadığı ülkeye vefa ne kadarı kendince, cemaatine iyilik? Hepsi var. Ayrıca o dönemde, Osmanlı Yahudilerinde Türkleştirme akımı yaygın. Moiz Kohen onların en ileri saftaki neferlerinden. Çünkü Türkleştirme söz konusu dönemde Yahudiler için trendy bir şey.

"Kendine hayrı dokunduğunu söylemek zor. Belki uzun vadede Yahudi cemaatine, yaşadığı ülkeyle uyum içinde yaşama yollarını gösterenlerden biri: Ya kalk git ya da burada yaşayacaksan, buranın bir vatandaşı gibi hisset diyenlerden...

"Sevgilisi Nadya diyor ki 'Sen her zaman, herkesten özür dilemeye biraz meyillisin'. Gerçekten de yaşamı uzun bir özür dileme süreci gibi... Sanki Yahudi olduğu için bile... Özürden ziyade, 'Ben de herkes gibi olayım' isteği var. Sanki kenarda kalmış, başkalarının oyunlarına katılamamış bir çocuğun büyüdüğü zamanki davranışı gibi... İsmim herkesinki gibi olsun, herkes gibi konuşayım, kabul göreyim, sevileyim, beğenileyim...

"Attığı her adım için samimi olduğunu söyleyemem. Ama bazılarında, "Kemalizm" kitabında ve bu konuyla ilgili düşüncelerinde samimi bence.

"Kemalistler, Moiz Kohen'in iyi bir Kemalist olduğunu düşünüyor. Konuştuğum tarihçilerin çoğu, bu kitabı son derece ciddiye alınması gereken bir inceleme olarak görüyor. Milli ekonomiyle ilgili yazılar yazarken Varlık Vergisi'ne maruz kalıyor. Evini satmak zorunda kalıyor. Niye onu koruyan kimse çıkmadı, onca çalışmasından sonra? Onu koruyanı, kollayanı çıkmıştır belki de biz bilmiyoruz. Varlık Vergisi öylesine keyfi bir uygulamaydı ki, aksi takdirde belki varlıklı olmamasına rağmen daha da büyük bir miktar tarh edilirdi ona; 60 yaşını geçmiş olmasına rağmen Aşkale'ye de yollanırdı.

"Kohen, son yıllarında Nice'te fahri başkonsolosluk yapmak istiyor ama Yahudi olduğu gerekçesiyle Türk hükümeti bunu reddediyor. Ben bunun doğruluğundan emin değilim ama yeğeninden gelen e-postayı olduğu gibi yayımlayıp kararı okura bıraktım.

Moiz Kohen'in, yazmayı düşündüğünü günlüklerinde belirttiği son kitabının adı 'Musevi Mucizesi'. Ömrü yetseydi yazacaktı kitabı." (Liz Behmoaras)

ESERLERİ:

Teşebbüs-ü Şahsi ve Adem-i Merkeziyet, Türkler (1914-1918) Muharebede Ne Kazanabilir?, Türkleştirme, Kemalizm (1998), *Türk Ruhu.*

HAKKINDA: Behzat Ay / Tekinalp'in Önemli Kitabı Yıllar Sonra Yeniden...: Kemalizm (Cumhuriyet Kitap, 23.7.1998), Liz Behmoaras / Bir Kimlik Arayışının Hikâyesi (2005), Filiz Aygündüz / Liz Behmoaras: "Moiz Kohen Türkleşme Akımının İleri Saftaki Neferlerindendi" (Milliyet Pazar, 31.1.2005).

TEKİNAY, Alev

Romancı. İzmir doğumlu. İstanbul Alman Lisesinden mezun olduktan sonra Almanya'nın Münih kentine yerleşerek Alman dili ve edebiyatı eğitimi gördü ve 1979 yılında doktor unvanını aldı. Bavyera'nın çeşitli üniversitelerinde yabancı dil olarak Almanca ve Türkçe dersleri verdi. 1983 yılından itibaren Augsburg Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Türk dili ve Alman dili araştırmalarına yönelik olarak hazırladığı çok sayıda bilimsel makalesi, ders kitabı ve sözlüğün yanı sıra, öykü, roman ve çocuk kitapları yayımladı.

Alev Tekinay

Tekinay, 1990'da yayımlanan *Der weinende Granatapfel* (Ağlayan Nar) adlı romanı ile, Bavyera Sanat Akademisinin Alman kökenli olmayıp Almanca edebi nitelikli eserler veren yazarlar için koyduğu Adalbert von Chamisso Ödülünü kazandı

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Über alle Grenzen* (1986), *Die Deutschprüfung,* (1989), *Es brennt ein Feuer in mir* (1990).

ROMAN: *Der weinende Granatapfel* (1990, *Ağlayan Nar* adıyla Türkçeye çev. D. Çiğdem Ünal, 2005), *Nur ein Hauch von Paradies* (1993).

SÖZLÜK: *PONS Standardwörterbuch Türkisch* (2002).

ÇOCUK KİTABI: *Engin im Englischen Garten* (çocuk romanı, 1990), *Das Rosenmädchen und die Schildkröte* (masal, 1991).

HAKKINDA: Alev Tekinay / Ağlayan Nar (2005).

ALEV TEKİNAY

AĞLAYAN NAR

"Nasıl oluyor da herkes beni Türk sanıyor?" diye sordu Ferdinand arkadaşına iki dakikalığına yalnız kaldıklarında.

"Bunun nedeni basit", diye açıkladı Murat, "birincisi, bir Türk gibi göründüğün ve çok iyi Türkçe konuştuğum için", beyaz İpek gömleğindeki kırışıklıkları düzeltti ve devam etti: "İkincisi de, tesadüf eseri Ferdi aynı zamanda bir Türk İsmi olduğu için. Bunu bilmiyor muydun?"

"Biliyordum", diye mırıldandı Ferdinand. Murat'ın böyle bir şeyden yıllar önce Almanya'da da bahsettiğini hayal meyal hatırlayabiliyordu.

"Ferdinand değil, ama kısaltması Ferdi", diye anlatmıştı Murat kampus içerisindeki lokallerden birinde, "Farsça kökenli bir Türk ismi." Ve Ferdinand daha o zaman 'Ferdi'nin anlamını yan dal olarak aldığı Farsça derslerinde öğrenmişti: Kişi ya da insan. Ya da en basit anlamıyla birisi. Herhangi birisi.

Murat Gürkan'ın düğünü... Tâbii ki Nalan'ın da. Gelinlik onu yakışmıştı. Ferdinand onu hep bir kuğuyla karşılaştırmıştı. Şimdiyse uzun beyaz elbisesinin içinde, uzun ak gerdanı ve neredeyse sayılamı denecek kadar ince teniyle tamamen bir kuğuya benziyordu.

Konuşmaların arasında, Ferdinand'ın bakışları bir arayış içerisinde sağa sola kayıyordu ve onu, gelini tıka basa dolu Ay Işığı Salonu'nda algıladığı zaman da bakışlarını yere indiriyordu.

Gelinle damat, gösterişli nikâh müziği eşliğinde salonda ilerlediğinde ve akşamın açılışını Mavi Tuna valsiyle yapacağında, Ferdinand arkadaşının mutluluğuna içten içe sevinmişti.

Ferdinand daha başka Türk düğünleri de görmüştü, taşrada, daha önceden yaptığı Türkiye gezilerinde. Ama bunlar çok başka düğünlerdi. Bunlarda Avrupa müziği değil, yalnızca Anadolu'nun davul ezgileri vardı. Evlenen çiftler, rengârenk geleneksel giysiler giyiyorlardı. Ve misafirler köy çeşmesinin önünde halk dansları yapıyorlardı. Çay ve kefirden başka içecek yoktu.

Ancak burada, Ay Işığı Salonu'nda içecekler akıyordu, alkollü ve alkolsüz içecekler, tıpkı üstlerindeki çiçek sepetlerinin kokularının bütün ihtişamıyla yayıldığı geniş masaların üzerinden akan bir nehir gibi.

Büyük, geniş pencereler açık duruyordu, lacivert renkli ılık gece, bu pencerelerden içeriye süzülüyordu ve sayısız miktardaki avizenin insanın gözünü alan ışıkları tarafından açığa çözülü bir biçimde yutuluyordu. Çiçekler, avizeler, ipek halılar ve şen kahkahalar, her şey Ay Işığı Salonu'nun içinde durmadan dalgalanan bin renkli bir ışık denizi gibi parıldıyordu.

Yalnızca bir sahne, Ferdinand'a daha önceden bildiği düğünleri hatırlattı: Takı takma töreni. Akrabalar ve arkadaşlar, geline değerli mücevherler takıyorlardı. Alışılagelmiş düğün hediyesi olarak. Ve bütün altın takıların ağırlığı altında bükülerek duran gelin de, yaşlı akrabaların, tüm teyze ve amcaların elini saygıyla öpüp, sonra alnına götürüyordu. (...)

(*Ağlayan Nar*, 2005)

TEKİNER, Celâl

Hukukçu, şair (D. 1911, Kırşehir – Ö. ?). 1930'da Trabzon Lisesini, 1933'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Devil ve Saimbeyli'de mülkî amir olarak çalıştı. *Haksızlığa İsyan* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum, Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

TEKİNER, Mehmet Efdalüddin

Bürokrat-araştırmacı (D. 1873, Cerrahpaşa / İstanbul – 10 Ağustos 1957, İstanbul). Hazine-i Hassa genel müfettişi İsmail Cevad Bey'in oğludur. Anne tarafından Maraş'ın Bayezidoğulları ailesine ve tarihî kişiliklerden Amedci Maraşlı şair Kenan Bey'e mensuptur. Süleymaniye İptidai Mektebi (ilkokul), Beyazıt Kaptanpaşa Rüştiyesi (ortaokul), Mülkiye Mektebi idadi (lise) ve yüksek kısımları (Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1893) mezunu. Hukuk Fakültesinin son sınıfına kadar devam etti. Çeşitli idarî görevlerde bulundu ve Mekteb-i Mülkiye İdadisinde (Mülkiye Okulu Lisesi) coğrafya ve Türkçe resmi yazışma, yüksek kısmında ise sınai ve ticarî coğrafya ve istatistik dersleri verdi. Ayrıca başka okullarda da öğretmen olarak çalıştı. Bursa valiliği ve Meclis-i Kebîr-i Maarif (Yüksek Milli Eğitim Meclisi) üyeliği yaptı. İstanbul Hükümetinin kaldırılması üzerine 1922'de açığa çıkarıldı. 26 Mayıs 1923'te İçişleri Bakanlığı Mebânî-i Emiriye (Resmi Binalar) ve Hapishaneler Genel Müdürlüğü görevine atandı. 1924'te bu görevinden alınarak yargılandı. Aklandıktan sonra 1928'de emekliye ayrıldı.

Mehmet Efdalüddin Tekiner

ESERLERİ:

Coğrafya-yı Umrânî (1900), *Muhtasar İslâm Tarihi* (1910), *Tarih-i Osmanî Haritaları* (1911), *Küçük Osmanlı Tarihi* (1912), *Abdurrahman Şeref Efendi -Tercüme-i Hâli, Hayat-ı Resmiye ve Hususiyyesi* (1927).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Hakkı Tarık Us / Elli Yıl Mecmuası (tsz., s.62-63), "Ağralı, Sedat" (Büyük Larousse, 1986).

TEKİNEŞ, Ayhan

İlâhiyatçı. 1964, Bartın doğumlu. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1987) mezunu. Yüksek lisansını (1991) ve doktorasını (1997) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yaptı. *Hadisleri Anlama Problemi* (2002) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Ayhan Tekineş / Hadisleri Anlama Problemi (2002).

TEKKANAT, Zühal

Şair ve yazar. 16 Ağustos 1938, Ankara doğumlu. Şiirlerinde Elif Sorgun imzasını da kullandı. Şair Cemal Süreya ile üç kez evlendi ve on yıl evli kaldı. Öykü ve roman yazarı Mehmet Seyda eniştesidir. İstanbul Merdivenköy İlkokulu, Özel Moda Kız Enstitüsü (1955) mezunu. SSK Genel Müdürlüğü ile SSK'nin İstanbul ve Ankara şube müdürlüklerinde, SSK Fındıklı Emlak İnşaat Müdürlüğünde çalışarak 1987'de emekliye ayrıldı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

Şiirleri ve düzyazıları *Kadıköy, Yelken, Papirüs, Türkiye Yazıları, Yeni Edebiyat, Güzel Yazılar* ve *Türk Dili Dergisi* gibi dergilerinde yayımlandı. Türkiye Yazarlar Sendikası (Yönetim Kurulu), Edebiyatçılar Derneği ve Cemal Süreya Kültür Sanat Derneği (kurucu) üyesidir.

"Elif Sorgun, gezdiklerinden, gördüklerinden, yaşadıklarından üretiyor şiirlerini. Kolay yazıyormuş gibi bir izlenim veriyor. Kayışdağı'nı, duru bir dereyi, el dikmesi ürünleri, Pamukova'yı, çalışan insanları, çevresini can alıcı özellikleriyle şiirine taşıyor.

"Her ozanın şiiri en çok kendi yaşantısıyla ilintilidir. Oğlu Memo Emrah'a yazdığı şiirinde bunu daha iyi görüyoruz. Sisli bir günde doğumevine gidişini anımsar, doğacak çocuğun adının bir yıl öncesinden konulduğunu, gözlerini babasının kucağında açtığının belirtir. 'Memo Emrah büyüdü, önce babası öldü, sonra kendisi. Anneye kaldı tüm acılar.' Şimdi şiir, kurşun kalem kokluyor..." (Hasan Akarsu)

ESERLERİ:

ŞİİR (Elif Sorgun adıyla): *Gibi* (1965), *Acıben* (1994), *İçimizdeki Günler* (1997), *Yakamı Bırakmayan Şiirler* (2000), *Şiir Buluşması* (2002).

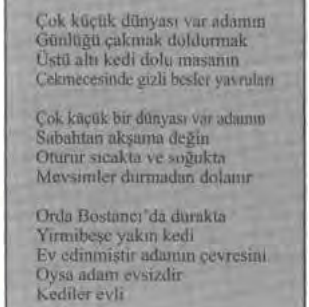
ANI-PORTRE: *Dostlarının Kaleminden Cemal Süreya'nın Portresi* (1998).

DERLEME: *Papirüs'ten Başyazılar* (1992), *Papirüs Şiirleri Antolojisi* (2002).

HAKKINDA: Muzaffer Uyguner / Acıben İçin (Türk Dili Dergisi, sayı: 47, 1995), Sennur Sezer / Cemal Süreya'dan Zühal Tekkanat'a Mektuplar (Cumhuriyet Kitap, sayı: 462, 24.12.1998), Dursun Özden / Okudukça (Kedi Gözlü Şiir, 1998), Ahmet Özer / 'İçimizdeki Günler'den Cemal Süreya'ya Bir Yolculuk (Kıyı dergisi, Temmuz 1999), Hasan Akarsu / Elif Sorgun'un Şiirleri: Yakamı Bırakmayan Şiirler (Türk Dili Dergisi, Mayıs - Haziran 2003).

Zühal Tekkanat

ZÜHAL TEKKANAT

DÜNYALI

Çok küçük dünyası var adamın
Günlüğü çakmak doldurmak
Üstü altı kedi dolu masanın
Çekmecesinde gizli besler yavruları

Çok küçük bir dünyası var adamın
Sabahtan akşama değin
Oturur sıcakta ve soğukta
Mevsimler durmadan dolanır

Orda Bostancı'da durakta
Yirmibeşe yakın kedi
Ev edinmiştir adamın çevresini
Oysa adam evsizdir
Kediler evli

(*Yakamı Bırakmayan*, 2000)

TEKŞEN, Adnan

Bürokrat, yazar, çevirmen. 1955, Pazarcık / Kahramanmaraş doğumlu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Psikoloji Bölümü mezunu. Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde yüksek lisans ve doktorasını tamamladı. 1996-97 yıllarında Refah-Yol koalisyon hükümeti döneminde Enerji Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü, milletvekili danışmanlığı görevlerinde bulundu. Daha sonra TİKA'da Üsküp Program Koordinatörü ve Başkan Yardımcısı olarak çalışmalarını sürdürdü.

Kıyam, Yönelişler, Aylık Dergi, İlim

Adnan Tekşen

ve Sanat dergileri ile *Zaman* gazetesinin kurucularındandır. Yeni Şafak ve *Sağduyu* gazetelerinde, *Radyo Birlik, Kanal 7* ve *Ostim Radyo-TV*'de yayın danışmanlığı görevinde bulundu. Ayrıca çeşitli yayınevlerinde editörlük ve yayın danışmanlığı yaptı. *Aylık Dergi, Mavera, Yönelişler* ve *Yedi İklim* dergileri ile *Yeni Devir, Zaman* ve *Sağduyu* gazetelerinde kültür sanat yazıları, edebiyat röportajları, öyküleri, Türk romancıları ve öykücüleri üzerine değerlendirmeleri, Latin Amerika, Afrika, Kızılderili ve dünya edebiyatı üzerine çevirileri yayınlandı. *Yeni Ufuk* gazetesi için TV eleştiri yazıları yazdı. Şair Kemalettin Kamu hakkında TRT için hazırlanan belgeselin metnini kaleme aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Kentleşme Sürecinde Bir Tampon Mekanizma Olarak Hemşehrilik – Ankara'daki Malatyalılar Örneği* (2003).

ÇEVİRİ: *Mahrem Macera* (Şeyh Hamidu Kan'dan, 2000), *Sovyetler'de Müslümanlar* (Hélène Carrère d'Encausse'tan, 1992).

TEKTAŞ, Afif

Tasavvufçu, yazar (D. 1905, İstanbul – Ö. 1980). Galatasaray Lisesini bitirdikten (1924) sonra konservatuvarda müzik eğitimi aldı. 1931'de Merkez Bankasında çalışmaya başladı. Aynı zamanda Hukuk Fakültesinden mezun olup, bitirdi ve avukatlık stajı yaptı. İş Bankası ve Merkez Bankasında müdürlük görevlerinde bulundu. 1946-77 yılları arasında kurucularından olduğu Garanti Bankasının İdare Meclisinde yer aldı. 1945'te Filarmoni Derneğini kurdu. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfının kurucuları arasında yer aldı. Mevlevi Münir Çelebi ile tanışarak tasavvufa yöneldi. Eserleri on defter olarak kendi el yazısıyla ve Osmanlıca harflerle yazılmıştır. Bunlardan ikisi yayımlandı.

ESERLERİ:

Mevlâna'nın Işığında Ramazan Sohbetleri (yay. haz. Mustafa Çiçekler, 2004), *Şeyh İsmail Ankaravi'nin Minhâcü'l-Fukarâ Adlı Eserinin Özü* (yay. haz. Mustafa Çiçekler, 2004).

TEKTAŞ, Musa

Şair ve yazar. 1970, Yarhisar köyü / Hafik / Sivas doğumlu. Şiirlerinde Tektaş mahlasını kullandı. İlkokulu köyünde okudu. Sivas İmam Hatip Lisesi ve Anadolu Üniversitesi AÖF Sosyal Bilimler Bölümü mezunu. Darende Şeyh Hamidi Veli Camii Müezzin Kayyumu olarak görevini sürdürdü. Darende'de yayımlanan *Somuncu Baba* dergisinin yayın koordinatörlüğünü yaptı.

Darende kültürü ile Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi hakkındaki makaleleri *Somuncu Baba Kültür Edebiyat ve Araştırma Dergisi*'nde yayımlandı. Şeyhzâdeoğlu Kütüphanesinde bulunan Hulusi Efendi'ye ait Osmanlıca el yazması notlar üzerinde diliçi çeviri çalışmaları da bulunan Musa Tektaş, tasavvuf içerikli şiirler yazdı.

ESERLERİ:

Bülbülün Kırk Türküsü (şiirler, makaleler, 2001), *Kültür Etkinlikleri, Divân-ı Hulusi Darendevi'den Seçme İlahiler* (ortak kitap), *Otuz Yapraklı Gül Şehri Darende Şiirleri Antolojisi* (2001).

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

TEKTAŞ, Nazım

Şair ve yazar. 6 Aralık 1945, Karayakup köyü / Sarıkaya / Yozgat doğumlu. Hikâyelerinde Ertuğrul Burak adını da kullandı. İlkokulu köyünde bitirdi. 1960'ta Ankara'ya taşındı, 1970'te İstanbul'a yerleşti. Çalışmalarını, 1980'de kurduğu Burak Yayınlarını yöneterek sürdürdü.

İlk şiiri 1968 yılında *Bizim Anadolu* gazetesinde yer almıştı. Şiirleri, sonraki yıllarda düşünce yazıları ve hikâyeleri ile birlikte *Türk Edebiyatı, Bizim Ocak, Bizim Dergâh, Ufuk Çizgisi, Sur* dergileri ve *Ortadoğu* gazetesinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR. *Vurgunum* (1999).

Nazım Tektaş

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Osmanlı I - Çadırdan Saraya* (1999), *Osmanlı II - Saraydan Sürgüne* (1999), *Osmanlı Devleti'nde Kardeş Katli - Gün Görmeyen Şehzadeler* (2001), *Sadrazamlar* (218 sadrazamın serencamı, 2002).

HAKKINDA: Aslı Örnek / Sadrazamlar (Radikal Kitap, 22.10.2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

TELKENAROĞLU, İrfan

Şair. 1961, Zile / Tokat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Zile'de tamamladı. 1982 yılında Konya Selçuk Yüksek Öğretmen Okulundan İngilizce öğretmeni olarak mezun oldu. Beş yıl Nevşehir Kozaklı-Kargenir Ortaokulunda, 1987 yılından sonra Kayseri Sümer Ortaokulunda çalıştı. Şiirlerini *Gönül Damlaları* adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Alim Gerçel / Kayseri Şairler Antolojisi (1995).

TELLİ, Ahmet

Şair ve yazar. 1946, Eskipazar / Karabük doğumlu. Ortaöğrenimini Hasanoğlan ve Pazarören öğretmen okullarında tamamladı. Dört yıl köy öğretmenliği yaptıktan sonra girdiği Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Anadolu'da çeşitli ortaokul ve liselerde, ayrıca Ankara Atatürk Lisesinde (1978-79) ve Gazi Eğitim Enstitüsünde (1979-81) Türkçe edebiyat öğretmenliği yaptı. *Türkiye Yazıları* dergisinin yazı kurulunda (1977-84) bulundu. 12 Eylül (1980) askeri darbesi döneminde Ankara Sıkıyönetim Komutanlığınca gözaltına alındı (1981) ve öğretmenlik görevine son verildi. Aynı yıl Ceza Yasası'nın 141., 142., 146. maddelerine muhalefetten yargılandı. Bir yazısından ötürü 142. maddeden hüküm giydi. Sıkıyönetim Yasası gereğince öğretmenliğine son

Ahmet Telli

verildikten sonra kitapçılık, yayıncılık yaptı, çeşitli yayınevlerinde yönetici ve editör olarak çalıştı. Yeniden döndüğü öğretmenlikten emekliye ayrıldı. Çalışmalarını Ankara'da serbest yazar olarak sürdürdü.

İlk şiiri 1961 yılında *Hız* gazetesinde yayımlandı. Şiir ve yazıları 1972'den itibaren birçok gazete ve dergide, çoğunlukla *Forum, İmece, Tiyatro'74, Edebiyat'81, Cumartesi, Türk Dili, Varlık, Oluşum, Dönemeç, Türkiye Yazıları, Somut, Damar, Cumhuriyet, Yeni Biçem, Demokrasi, Ülkede Gündem, Kunduz Düşleri* ve *Yasakmeyve* dergi ve gazetelerinde yer aldı. 1960 Kuşağı toplumcu şiirini 1970'e bağlayan toplumcu şairler arasında gösterildi.

Ahmet Telli, sanatın işlevinin toplumsal olmasını öneren ve öngören lirik şiirleriyle dikkat çekti. Ancak şiiri kuru öneri metinler olmaktan kurtarmak için, estetik bağlamda insanın bireysel ve doğal durumlarından devinerek şiirini zenginleştirmesini bildi. Onun şiiri yaşamın gerçekliğinden süzülen, toplumsala, eşitlikçiliğe, bireysel ya da başka istemleri içeren önerilerde bulunan bir şiirdir. Bu bağlamda "romantik ve başkaldırıcı" bir kimliğe sahip olduğu değerlendirmesi yapıldı. Onda toplumsallıkla bireysellik birbirini tamamlayan iki olgudur. Bir üçüncü olgu ise insanı tarihsel dokusuyla buluşturma özelliğidir. Ahmet Telli'nin şiirinde dirençle hüzün, bireyselle toplumsal birlikte yürür. Etnisite kültürü ve duyarlılığı şiirlerinde işlediği belirgin izleklerdendir. *Hüznün İsyan Olur* (1980) kitabıyla 1980 Toprak Şiir Ödülünü Metin Altıok'la paylaştı. *Saklı Kalan* (1981) ile Yazko Şiir Özendirme Ödülünü, *Su Çürüdü* ile 1982 Nevzat Üstün Şiir Başarı Ödülünü kazandı.

"Ahmet Telli'nin şiiri, bilinç durumunun doğru alınmış bir analizidir. Bunun kaçınılmaz bağlaşığı olarak, nesnel gerçekliğe getirilen analiz, bilinç analizinin gerektirdiği kadarı iledir. Bundan ötürü bu şiir çocuk kadar saftır ve ancak bir çocukta ayılmaktadır." (Veysel Öngören)

"Barbar ve Şehlâ, şairin serüveninde odak kabul edilebilecek bir yönelime işaret ediyor. Birkaç yönden ve birkaç düzlemde ele alınabilecek bu değişim, kendi şiirini aşma, kendi üslubuna yeni bir boyut ekleme olarak da özetlenebilir. Ama özde, Çocuksun Sen 'deki kimi modernist biçem arayışları, son kitapta yerini duru bir şiirsel tevekküle bırakıyor adeta." (Cihan Oğuz)

"İnsanın bu dünyaya itirazı olmasaydı sanata ve şiire gerek kalır mıydı?... Ahmet Telli'nin şiirinde de dirençle hüzün, bireyselle toplumsal atbaşı gider. Telli, kimilerince çelişki gibi algılanabilecek bu durumu, yaşamın bütünselliğinden dünyaya bakarak dengeler. Bu durum da belirgin olarak aşkta kendini belli eder; çünkü aşk da bir direnci gerektirir. Telli'nin şiiri üzerine son bir söz söylemek gerekirse; onun şiiri, yaşamın varsıllığının dirençte, umutta ve aşkta olduğunu önceleyen bir şiirdir, diyebilirim." (Hüseyin Atabaş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yangın Yılları* (1979), *Hüznün İsyan Olur* (1979), *Dövüşen Anlatsın* (1980), *Saklı Kalan* (1981), *Su Çürüdü* (1982), *Belki Yine Gelirim* (1984), *Çocuksun Sen* (1994), *Kalbim Unut Bu Şiiri* (seçmeler, 1994), *Kül ve Kil* (1997), *Barbar ve Şehlâ* (2003), *Yüzün Doğusu Gül / Gul e Rojhilata Rüyê Te* (Türkçe-Kürtçe, 2005).

KENDİ SESİNDEN ŞİİR KASETİ-CD: *Kalmasın* (1994), *Kül ve Kil* (1997).

DENEME: *Ben Hiçbir Şey Söylemedim* (2001), *Sulara mı Yazıldı* (2001), *Buradayım Sözümde* (2006).

HAKKINDA: H. Küçükdereli (Sesimiz, Ekim 1979), Ruşen Hakkı (Türkiye Yazıları, Kasım 1979), Burhan Günel (Eleştiri, 1.12.1979), Muzaffer Buyrukçu / Ahmet Telli ile Görüşme (Türkiye Yazıları, Ocak 1980), Yaşar Miraç (Sanat Emeği, Şubat 1980), Sennur Sezer / Saklı Kalan Üstüne Bir Konuşma (Yazko Edebiyat, Ocak 1982), Petra Kappert - Sargut Şölçün - Wilfried Stölting - Veysel Çolak - Ali İhsan Mıhçı - Nusret Kemal - Vedat Yazıcı - Timuçin Özyürekli - Murat Barkın - Pınar Başak - Adnan Yücel - Veysel Öngören - Muzaffer İlhan Erdost / Ahmet Telli İçin Özel Sayı (Türkiye Yazıları, Mart 1983), Ahmet Oktay (Yazko Edebiyat, Kasım 1983), Ali İhsan Mıhçı / Gelenekten Yararlanma (söyleşi, Yamaç, Ekim 1984), Mustafa Sercan / Bir Yaşam Tarzı Olarak Şiir (söyleşi, Varlık, Aralık 1985) Rahmi Hüyük (Türk Dili, Mart-Nisan 1992), Cihan

AHMET TELLİ

KALBİM UNUT BU ŞİİRİ

Uğuldayan ve hep uğuldayan
bir orman kadar üşüyorum şimdi
yanlış rüzgârlar esiyor dallarımda
yanlış ve zehirli çiçekler açıyor
kanımda kocaman gözleriyle bir çığlık

Su ve ses kadar beklediğim
ne kaldı geride, bilmiyorum
uzanıp uyumak istiyorum gölgeme
ve sarınmak o kocaman gözlerin
uğuldayan rüzgârlarına

Bir acıyı yaşarım ve zehrinden
çiçekler üretirim kömür karası
uçurum kadar bir yalnızlık
yaratırım kendime, atlarım
Anısı yoktur küçük rüzgârların

Yapraklarım yok artık kuşlarım yok
bütün bütün viran oldu dağlarım
ezberimdeki türküler de savrulup gitti
ömrümün karşılığı kalmadı sesimde
yalnız ormanların gümbürtüsü

Yanlış, daha baştan yanlış
bir şiirdi bu, biliyorum
ve belki ömrümüzün yakın geçmişi
bu kadar doğruydu ancak, kimbilir
Kalbim unut bu şiiri

(Kalbim Unut Bu Şiiri, 1994)

Ahmet Telli

Oğuz (Cumhuriyet Kitap, 30 Mart 1995), Adnan Özer (Düşler, Nisan 1995), Metin Celal (Varlık, Nisan 1995), Öncr Yağcı (Kitap Gazctesi, 1 Mayıs 1995), Hayati Özen / 'Şiir Sczgi Bilgisidir' (söyleşi, Yeni Biçem, Temmuz 1995), Gökhan Cengizhan (Aydınlık, 11.11.1995), Gürscl Korat (Birikim, Şubat 1996), Asım Bczirci / Gülc Dil Verenler (1998), İ. Eryiğit-M. Erdoğan / A. Telli ile Şiir Üzerine (Ayane, Nisan 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), 'Şiir Doğası Gereği Anarşistlir' (söyleşi, Efendisizler dergisi, 28.2.1999), Mehmet Çetin / Şiiri Geri Almak Üstüne (söyleşi, HTIB Amsterdam, Haziran 2001), Vecdi Erbay (7.Gündem, 13 Ekim 2001), Adnan Gcrgcr / Aynalar ve Irmaklar (söyleşi, Pencere, Kasım-Aralık 2001), İsmail Mert Başat - Şükrü Erbaş - Sclma Ağabcyoğlu - Muzaffer Buyrukçu / Kentc Karşı Bir Uçbeyi (Cumhuriyet Kitap, 20 Aralık 2001), Vecdi Erbay / Şiirin Diliyle Politika (Özgür Gündem, 2.11.2002), Halim Şafak İbr him Berkso - Ahmet Günbaş - Bayram Balcı - Hasan Efe (Kavram ve Karmaşa, Ocak-Şubat 2002), Can Olcay / Şairiniz Diyor ki... (Kum, Temmuz-Ağustos 2003), Adnan Özer / Ahmet Telli ile (Kaçak Yayın, Aralık 2003), Aysel Bakıray / Duygu Ormanına Yağmurlu Şiirler (söyleşi, Özgür Gündem, 7.12.2003), Cihan Oğuz (Varlık Kitap, Nisan 2004), Nesimi Aday / Barbar ve Şehlâ (söyleşi, Varlık Kitap, Nisan 2004), Hüseyin Atabaş / Barbar ve Şehlâ Bağlamında Ahmet Telli Şiiri / Damar, Şubat 2005).

AHMET TELLİ İÇİN BİRKAÇ SÖZ SÖYLEYEBİLİR MİYİM?

Prof. Dr. Petra Kappert

Marquez ve Yaşar Kemal'in fotoğraflarını ilk gördüğüm zaman kendime şunu dedim: "Evet, bu kitapları yazan kişiler işte bunlardır. Besbelli ki bunlardır!" Kemal Tahir ve Aziz Nesin için de aynı şeyi düşünmüşümdür. Aziz Nesin'le tanıştığımda, onu karşımda "cisim" olarak gördüğümde, gülmece sanatının nasıl bir insandan çıkabileceğini iyi anladım. Bana öyle geldi ki. Aziz Nesin beyninin bir bölümünde gülmece üreten ayrı bir zekâ ünitesi depolamış ve yeri geldikçe bu depodan ürün fışkırtıyor. Her sözü, her düşünceyi anında irdeleyen, ele aldığı görüşün karşıtlarını gösterebilen ve ondan güldürü öğesi çıkartabilen ayrı bir beyinciği var onun.

Şiirinin gür sesine bakılırsa, Ahmet Telli'nin boylu boslu, gür bıyıklı, (belki de Doğu Anadolulu) esmer bir delikanlı olduğu düşünülebilir. Bir yaz akşamı, Ankara'nın bahçeli bir lokantasında yazar arkadaşlarımla yemek yerken, karşımda oturan minyon yapılı, ince çizgili, gözleri parıldayan Orta Anadolu çocuğunun olağanüstü şiirsel söyleyişinin sırrını çözmeye çalışıyordum. O günlerde Ahmet Telli, yedi ay yattığı cezaevinden yeni çıkmıştı. Suskun değildi ama kelimeleri tartarak konuşuyordu. Akşam boyunca sözün bir an için bile kendisine getirilmesine olanak tanımadı. Üşüyormuş gibime geldi. Üşüyor muydu? Olabilir, ama belli etmiyordu. Ona kendisinin fark etmediği sıralar bakıyordum. Kendisine bakılmasından, gözlemlenmesinden kaçınıyor duygusu yarattı bende. Onuru her şeyin üstündeydi. Onuru gözlerini kaçırmıyordu. Ve bu gözler onun şairliğini ele veriyordu. Masada bulunan dostların aksine, kahkahalar atmıyor, gülümsemekle yetiniyordu. Önündeki rakısını yudumlamaya pek yanaşmıyor, suyu yudumluyordu tadını çıkarta çıkarta. Biz Batılılar, suyun tadını bilmeyiz; su içmeyi bilmeyiz. Telli, bardağına boşalttığı suyu, diliyle damağı arasında biraz tutarak, bekleterek içiyordu. Sanki hayattan kendine göre bir "özsu" çıkartmıştı, şimdi bu özsuyun tadını duyumsuyordu.

İncelik taşımayan, "incelikli" olmayan şiir düşünülemez. Ama bu kavramı da göreceğiz. San Fransisco Köprüsü ya da Eiffel Kulesi'nin yanında, demir parmaklıklar incedir. Ordan da tül inceliğine geçilebilir, eğer örümcek ağı inceliğini düşünmezsek. Ahmet Telli, örümcek ağı çizikelerini atmıştır, su berraklığına, saydamlığına kavuştuğu için.

Onun içindir ki, eğer suya bir şey olursa, su su olmaktan çıkmaya başlarsa, bundan en çok Ahmet Telli gocunur.

O yaz akşamından sanıyorum bir yıl kadar sonra, son kitabı elime geçti Telli'nin: SU ÇÜRÜDÜ. Hiçbir saptama, hiçbir anlatı gücü bu denli irkiltici olamaz. Hayır, bu olamaz!

Su çürümeyecektir. Türkiye'de su çürümeyecektir. Türk toplumunun başını dik tutan öğelerden biridir "şair değerbilirliği" yüzyıllardan beri. İnanmak istiyorum, buna özen gösterilecek, su çürümeyecektir.

(Türkiye Yazıları, Mart 1983)

AHMET TELLİ

KABARTAY

Anlatma külliyesi viran tarih
Yazıcısına, siyaset ve bezirgânlık
İliminin erbabına ki at değil ateş
Hırsızlığıyla başlar senin hikâyen
Dağın kurdu göğün kanatlısı bilir
Uçurum bu yüzden sessiz, orman
Bunun için uğuldamaktadır hâlâ

Ve sayıklayan bir coğrafyada
Sayrılıklar salgın umutlar yaralı
Hâtıralardan kan sızmaktadır

Kayıtsının kendine olan zulmü
İtikat, itimât ve itaat idi
Bundandı talan, iskân ve hicran
Oysa gök nasıl gürlerse yağmurda
Saklanabiliydi itiraz ünlemleri de
Hayatın solgun sakağında öylece
Ve büyük çılgınlıklar yaşanmalıydı

Nart körükçüsü küheylanların
Gece gündüz gördüğü düştü bu
Maceraları birer efsânedir şimdi

Oğullarını at çalmazsa kız kaçırırdı
Kızlarınsa ezelden utangaç, mahcup
Bir mendil düşürür gibiydi selamları
Düşen her mendil bir tüfek atımı ötede
Bozbulanık eder bir delikanlıyı ve ay
Huzursuz bir taya yoldaş olmak için
Akardı gecenin ürperen aleminde o an

Gece yalnız orada, atların göğünde
Çok yıldızlıdır ve yıldızlar Çerkez'in
Uzanıp alacağı kadar yakındır
yeryüzüne

Gümüş eyer sahtiyan çizme ve sedef
Kakmalı bir hançerdi payını düşen
Ve zaman küheylanların katlini
Yine bir küheylan olarak gümüş
İpliklerle nakışlamıştır gergefine
Canın yanıyor koca Nart, çılgın tay
Bir rüyan olsun artık, bir rüyan olsun

Yelelerin ter içinde soluğun nemli
Ah çılgın tay
Kabartay!...

(Barbar ve Şehlâ, 2003)

Berrin Telli

TELLİ, Berrin

Şair. 1973, Ankara doğumlu. İlköğrenimi ile lise öğrenimini doğduğu kentte tamamladı. Edebiyat yaşamına şiirler yazarak başladı. Ürünleri *Aykırısanat, Şafak, Maki Devrek Postası, Duygu Seli, Uzak, Yeni Soluk, Beşparmak* dergilerinde yayımlandı. Şiirlerden bazıları bestelendi. *Unutursun Özlemden* (2001) adlı bir şiir kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Arslan Bayır / Aykırısanat (sayı: 52).

BERRİN TELLİ

AKLINA BEN GELEYİM

Dursun tanrım saatler
Daha fazla çalmasın
Tam şu an bu saatte
Aklına ben geleyim.

İçin sızlasın birden
Gözünden yaşlar aksın
Sen de uyku uyuma
Aklına ben geleyim.

Sen de yatağından kalk
Bir sigara tutuştur
Elinde resimlerim
Sabahlara dek otur
Aklına ben geleyim.

Sen seyret pencereden
Zindan gibi geceyi
Benim hayatım zindan
Neyleyeyim pencereyi
Aklına ben geleyim.

O ne yapıyordur de
Kimse duymasın seni
Aşkımla bir mecnun ol
Aklına ben geleyim.

TELLİ, Ozan

Şair. 1 Ocak 1950, Telli köyü / İhsaniye / Gaziantep doğumlu. Asıl adı Mehmet Telli'dir. Doğan Doğulu, Mehmet Seferi, Mehmet Meçhul, Cemşit Mar imzalarını da kullandı. Çocukluğu köyde geçti. İlk ve ortaokulu İslahiye'de, liseyi Trabzon Tarım Meslek Lisesinde (1970) okudu. Yurtiçinde ve yurtdışında inşaat, tarım ve metal işçiliği, teknisyenlik gibi işlerde çalıştı. 1999 yılında emekliye ayrıldı.

Şiirlerini 1975 yılından itibaren *Birikim, Yeni Toplum, Yazko Edebiyat, Özgür Gelecek* gibi çeşitli dergilerde, 1978 yılından sonra çoğunlukla *Sanat Emeği* dergisinde yayımladı. Toplumsal içerikli şiirlerinde Halk şiiri geleneğinden üslûp ve biçim olarak yararlandı. Destanlar yazdı. 1977 yılında *Vatan* gazetesinin açtığı şiir yarışmasında birincilik ödülünü aldı. 1980 yılında Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülünü Murathan Mungan ve Turgay Fişekçi ile paylaştı. *Şahkulu Destanı* (1985) ile *Gösteri* dergisi şiir ödülleri birinciliğini (1983), *İshakça* ile de 1984 Natıroğlu Şiir Ödülü ikinciliğini aldı. 1987 Gülhane Sanat ve El Sanatları Festivali Şiir Birincilik Ödülü ile 1992 Kültür Bakanlığı Şiir Başarı Ödüllerinin de sahibidir.

ESERLERİ (Şiir):

Özgürlük (1979), *Şahince* (1981), *Ekmeğin Şarabın Tuzun Aşkına* (1982), *İshakça* (1983), *Şahkulu Destanı* (1985), *Aşktan Ürnit Kesilmez* (1987), *Kalenderoğlu Piri Mehmet Destanı* (1987), *Koçgiri Destanı* (1987), *Dersim Destanı* (1990), *İsyan Damarına Kan Gerek* (*İshakça, Şahkulu Destanı, Kalenderoğlu Piri Mehmet Destanı* ile yeni kitabı *Bizim Çeliğin Suyundan* kitapları bir arada, 1991), *Ararat Destanı* (1992), *Aşka Amin* (2002).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), TBE Ansiklopedisi (2001), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

TELLİOĞLU, Cemal Azmi

Şair ve yazar (D. 1907, Akçaabat / Trabzon – Ö. 1 Ocak 1991, Akçaabat / Trabzon). İlkokul beşinci sınıftan ayrıldı. Çok heves etmesine rağmen maddî imkânsızlıklar nedeniyle öğrenimini devam ettiremedi. Şiir yazmaya gençlik yaşlarında başladı. Âşık Garip ve Kerem gibi halk şairlerinin etkisinde yetişti. 1928 yılından ölümüne dek sürekli olarak yerel basında yazılar, şiirler, fıkralar, hikâyeler ve makaleler yayımladı. Millî Mücadele dönemindeki göç yıllarını konu alan anılarından başka yöresel konuları işleyen roman denemeleri Trabzon'da çıkan çeşitli gazetelerde yer aldı. *Halk* gazetesinde şiirleri, *Yeniyol* gazetesinde sürekli yazıları çıktı. *İstikbal, Hizmet ve Sonhaber* gazeteleriyle *İnan* dergisinde de yazılar yazdı, şiirler yayımladı. Daha sonra *Akçaabat* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. *Akçaabat Haber* (1988) ve 1989 yılından ölümüne kadar *Akçaabat Postası* gazetelerinde yazılar yazdı. Türk Ocağı ve Halkevi'nde kâtiplik yaptı, Akçaabat Sebatspor'un kurucuları arasında yer aldı.

OZAN TELLİ

DİCLENİN KIYISINDA

dicle'nin kıyısında
oturmuş kuma
bakıyor kime
gördüğü ben olaydım

dicle'nin kıyısında
terliyor sıcak
derliyor çiçek
derdiği ben olaydım.

dicle'nin kıyısında
serilmiş suya
elinde oya
ördüğü ben olay olaydım

dicle'nin kıyısında
sular içinc
gelip geçene
sorduğu ben olaydım

dicle'nin kıyısında
sarı gül gibi
ince dal gibi
kırdığı ben olaydım

dicle'nin kıyısında
avcıdır belli
kurşunu telli
vurduğu ben olaydım

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Yobazın İçyüzü* (1949), *Gurbet Yolcuları.*

ROMAN: *Sevmek Günah mı, Çini Kız, Son Arzu, Mollanın Kızı, Hemşire Ayşe, Gönlümün Kadını, Seven Unutulur mu?, Almanya Sevdası.*

HAKKINDA: Ahmet Özer / Basınla İç İçe Bir Ömür Yazar Cemal Azmi Tellioğlu ile Bir Söyleşi (1988), Mustafa Davutoğlu / Cemal Azmi Tellioğlu'yla Söyleşi (1990), İsmail Topal / Atilla Bölükbaşı (1991), Ahmet Özer / Cemal Azmi Tellioğlu'nun ardından (1992), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

TEMEL, Feride

Şair. Harmanlı / Gölbaşı / Adıyaman doğumlu. Öğrenimini yarım bırakarak gittiği Almanya'da yaşadı. Şiirleri Almanya'da çıkan Türkçe gazete ve dergilerde, Türkiye'de çeşitli dergi ve antolojilerde yayımlandı. 1996'da Türkistan'da düzenlenen yarışmada bir şiiriyle birincilik ödülü aldı. Almanya'da kendi işyerini yönetiyor.

ESERLERİ (Şiir):

Duygu Pınarı, Güneşe Adını Yazmalıyım.

HAKKINDA: Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi 2003 (2003).

TEMEL, Halil

Şair ve yazar. 1953, Adana doğumlu. Tam adı Halil Temel Elçi'dir. Bazı kitaplarında Elçibey adını kullandı. 1972'de Adana Teknik Lisesinden makine ressamı olarak mezun oldu. 2000 yılında kurduğu *Elçi Edebiyat Dergisi* ile Elçi Yayınlarını yönetti. Ayrıca *Yeditepe İstanbul* gazetesinin genel yayın yönetmeni ve *Haberde Ekspres* gazetesinin koordinatörlüğünü yaptı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

İlk öyküsü 1977'de *Adana* gazetesinde, ilk şiiri yine 1977'de *Şairler Antolojisi*'nde yer aldı. Sonraki yıllarda *Tercüman, Yeni İstanbul, Adalet, Hürses* ve *Haberde Ekspres* gazeteleri ile *Size, Ana, Elçi, Ülker, Yeniden Diriliş, Anadolu Simav, Bizim Ece* gibi birçok dergide şiir ve yazıları yayımlandı. Radyo Light'ta "Çevre ve İnsan" adlı bir program hazırlayıp sundu.

"Kökler toprak içerisinde uzanmış dallardır. Dallar havaya uzanmış köklerdir.' diyen Temel şimdilik avuçlarıyla su dökmenin çabası içindedir. Eğer şiirlerini dikkat süzgecinden geçirecek olursanız daha çok mistik yanını da görebilirsiniz." (M. Kuşçuoğlu)

ESERLERİ:

ROMAN: *İçimizde Yaşayanlar* (1978), *Gülümseyiniz (Tanrı Bizi Dinliyor)* (1986), *Kırgülü* (2005).

ARAŞTIRMA: *Atatürk'ün Ellinci Yılı* (1980).

ŞİİR: *Mevsim Düşmesi* (2001), *Çiçeklerin Ölümü* (2002).

DENEME: *Dinmiş Suskunlukların Türküsü* (2003), *Sakin Fısıltıların Çığlığı* (2005), *Bahçıvan* (2005).

Halil Temel

DERLEME: *İstanbul ve Şiir* (2003), *Kadıköy Yazıları ve Şiirleri* (2005), *Öykü ve Yazılarıyla İstanbul* (2005), *Elçi Yılığı 2004* (2005).

HALİL TEMEL

DİLEK

Bakınız;
duramıyor bu çocuk yerinde,
cıvıl cıvıl.
Ay gecede kutsal yıldızlar kandil
Öyle ki;
Kirli duygular yıkanıyor
gülüşlerinde.

Umurunda değil boyası çizilmiş
ayakkabılar
ve saçlarında dans eden rüzgâr
Umurunda değil, önlüğü yırtılmış,
Bir yana kaymış yaka.
Umurunda değil duman duman
yükselen hava

Umurunda köşeden köşeye koşmak.
Ölesiye neşe,
Mutluluk içinde kahkaha atmak.
Büyümek tarihler kadar
Tarihten bu güne sevgi satmak.

İşte görüyorum Tanrı gülüyor ona.
Saçlarında dolaşıyor güneş inatla
Bir telaş bir coşku ki a dostlar;
Diyorum taş değmesin ayaklarına.

(*Mevsim Düşmesi*, 2001)

HALİL TEMEL

HAYATIN BASİT ZEVKLERİ

Yaşlılık günlerinde insanların oturup dünyanın eğlence, neşe, para, kuvvet, prestij ve kendini tatmin etmek hırsı içinde çabalamalarını seyrederken birinin çıkıp da hayatın basit zevkleri hakkında bir şeyler yazmasını istiyorum.

Bu günlerde, dolaşabilmem her gün biraz daha zorlaştıkça, kırlık bir yoldan yürümenin veya akan bir nehrin kenarında dolaşmanın ve tabiatı en güzel şeklinde seyretmenin zevklerini düşünüyorum. Yalnız da sadece, bir insanın gündelik zevklerini en iyi bir şekilde yerine getirmesini veya sadece zevki için bir şey meydana getirmesini hayal ediyorum. Duyma hissim yavaş yavaş zayıfladıkça, sevdiğim bir insanın sesini, oyun oynayan çocukların sesini, müziği, bir kuşun şarkısını, uzaktaki mabedin ezanını duymanın zevkini hatırlıyorum. Hatta bir gök gürültüsünün ve yağmurun sesi, yavaş yavaş yağan karın intizamlı ve sakinlik aşılayan beyaz görünümlü, duyunumlu sesi bile insana neşe ve zevk verir. Görüş hassasiyetim zayıfladıkça, mektup olsun, kitap olsun, bir şey okumanın zevkini hatırlıyorum da yıldızları dahi kucaklamıştım. Yıldızlarla dolu mehtaplı bir geceyi, doğan ve doğmaya ramak kalmış güneş ve onun muhteşem rengi, günün sonunda batan güneşi seyredebilmek ne kadar fevkalade bir şey. Komşunun renkli çiçeklerle dolu büyük bahçesini, vadinin ve sağ tarafında görünen denizin muhteşemliğini... Vadide kendi başlarına otlayan çeşitli hayvanların tasasızlığını, yine uzakta ve yakındaki irili ufaklı tepelerin yeşil urbasını, sonradan dalgalanan başaklarla onlara dinlenmesi için fırsat vermeyen tatlı lâkin başın rüzgârın uğultusunu, iyi sürülmüş bereketli bir tarlayı ve ardındaki önündeki gerçekleri görebilmek ve yaşamak ne güzel. Sağlığım için perhizlerim arttıkça umursamazlığım daha doğrusu bütün güzellikleri kendimde hissedişim... İyi hazırlanmış basitçe bir yemeğin zevklerini düşünüyorum. Sabahleyin yumurta ile beraberindeki kahvaltı malzemeleri, bir arkadaş veya komşu ile yemek yemek, sonrasında etraflı, koyuca, mutluluk içinde sohbet etmek, işler bitince akşam bütün aile hep birlikte yediğimiz kuvvetli et ve sebze yemekleri. Ve ülkemizin bize bahşettiği çeşitli nimetleri düşünüyorum.

Bir zamanlar bunlar gibi sayısız zevkleri tattım. Şimdi zor hayatın ağırlığıyla yaşıyorsam da, görme ve duyabilme, hatırlama gibi özelliklerim çok şükür yerinde. Ayrıca boş zamanların, dinlenecek veya dua edecek olumlu zamanlarımızın bulunuşunun zevklerini, on-on beş sayfalık bir öykü ya da şiir, ya da denemeler yazabilmenin sonsuzluk için kuş hafifliğini ve diğerlerini düşünüyorum da, nihayetsiz mutluluklar ile yaşıyorum.

Ve nihayet en büyük zevkim de var: Bizi her zaman koruyan, sevgi, doğruluk veren adil bir Tanrı'ya, O Büyük Yaratıcı'ya sonsuz inanıyorum.

MEKTUP: *Mektup ... Sana Yazdım* (2005).

HAKKINDA: Mustafa Çiftçi / Çiçeklerin Ölümü (Kitap Rehberi, Kasım 2002), Şakir Elifoğlu / Kredo gazetesi (13.9.2003), M. Kuşçuoğlu / Dinmiş Suskunluklarımın Türküsü (Haberde Ekspres gazetesi, 2.12.2003), Elçibey / Mektup ...Sana Yazdım (2005).

Mehmet Temel

TEMEL, Mehmet

Tarih araştırmacısı. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1986) mezunu. Yüksek lisansını 1991'de İstanbul Üniversitesinde uluslararası ilişkiler alanında; doktorasını 1997'de Dokuz Eylül Üniversitesinde Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümünde yaptı. 1998'de Muğla Üniversitesi Tarih Bölümünde yardımcı doçent olarak atandı, çalışmalarını burada sürdürdü.

Makalelcri 1998'den itibaren *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, İlmi Araştırmalar Dergisi, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Belleten, Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, Toplumsal Tarih Dergisi* ile *Osmanlı* ve *Türkler* ansiklopedilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

İşgal Yıllarında İstanbul'un Sosyal Durumu (1998), *XIX. ve XX. Yüzyılda Osmanlı Latin Amerika İlişkileri* (2004).

TEMEL, Nihat

Tefsirci. 1950, Erzurum doğumlu. Erzurum İmam Hatip Liscsi (1972), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1976) mezunu. Erzurum'da Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından açılan Aşere-Takrib-Tayyibe Kursunu bitirdi. Erzurum İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik ve yöneticilik görevlerinde bulundu (1976-80). Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsünde (Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi) asistan ve öğretim görevlisi olarak çalıştı (1981-83). Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Kur'an-ı Kerim öğretim görevlisi olarak görev yaptı (1983-).

ESERLERİ:

Namaz Nasıl Kılınır (1997), *Oruç Nasıl Tutulur* (1998), *Hac ve Umre Nasıl Yapılır* (1999).

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

TEMELKURAN, Ece

Şair, gazeteci-yazar. 22 Temmuz 1973, İzmir doğumlu. Bornova Anadolu Lisesi (1991) ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1995) mezunu. Üniversite öğrenciliği yıllarında gazeteciliğe başlayan (1993) Temelkuran, Fransa'da *Cenese*, Almanya'da *Emma* dergilerinde yazdı. *Cumhuriyet* gazetesinin Ankara Bürosunda çalıştı, 1996'da İstanbul'a yerleşti. *Cumhuriyet*'in İstanbul Bürosu'nda çalışırken, bir araştırma için Almanya'ya davet edildi. Aynı yıl avukatlık ruhsatı aldı, ancak avukatlık yapmayarak gazetecilik mesleğine devam etti. *Milliyet* gazetesinde çalıştı, *Artı Haber* ve *Aktüel* dergilcri için röportajlar yaptı, CNN Türk'te serbest muhabir olarak çalıştı. 1999 yılından itibaren *Milliyet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı.

Yazı ve şiirleri ayrıca *Yeni Yüzyıl* gazetesinin pazar eki ile *Patika, Birikim* ve *NTV Mag* gibi gazete ve dergilerle yurtdışındaki çeşitli dergilerde yayımlandı. 1988'de *Bekaret Testi Suçtur* başlıklı araştırmasıyla İstanbul Tabipler Odası Ödülünü aldı. Eserlerinde yaşadığı çağı, kent ve toplum hayatını, aydınlanmayı ve bilimselliği cesurca sorgulayışıyla dikkat çekti.

Ece Temelkuran

"Ece Temelkuran, insanın mahkûm olduğu yalnızlığı irdelerken aynı zamanda varolan dünyayı kendi için daha yaşanır kılmaya ve onu değiştirmeye çalışan insanın kendi içindeki değişimini de sorguluyor. Anlatılan bir yolculuğun hikâyesi; insanın kendi içine, kendine yaptığı bir yolculuğun..." (Feza Kürkçüoğlu)

ECE TEMELKURAN

ÜÇÜNCÜ DÜĞÜM / ZEKA ISITIR, DEHA KAVURUR

Kafamın içinde bir ışık var. Yeterince yalnız kalırsam eğer, çıkacak ortaya ve kör edecek beni. Kulaklarım sağır olacak. Duyamayacağım, hiçbir insan sesini; karşılığında "bütün müzik" benim olacak. Oysa hazır değilim, bildiğim için dokunmuyorum ışığa. Ortaya çıkmak üzere olduğu an, baygınlaştıran, "normalleştiren" kalabalıkların içinde alıyorum soluğu. Benim de bir annem var nihayetinde susuluğunda ağlayacak olan.

Bu yüzden şimdilik teslim oluyorum basit gerçekliğe.

Ama biliyorum:

Kalp varsa sökülemez.

Sanıyorum.

Herkes yapmaktaydı ben geldiğimde. Parmaklıkları boyuyor, satın alıyor, yürüyor, saldırıyor ve sadece kendi için varolan bir renk yumağına dönüştünceye dek hareket ediyorlardı, bu ortak harekete katılıyorlardı. Yorulup durduklarında renkler ayrışmaya başlıyor, ayrışıp netleşen renkler onları ürkütüyor ve tekrar harekete dönüyorlardı;

Kutsal renk yumağı!

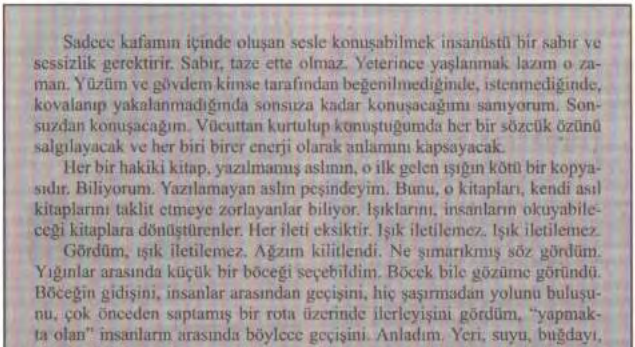
Renk yumağına katılmayı denediğim kimi zamanlarda sesim, içimde değil, kafatasımla kafa derimin arasında oluşuyordu. Ağzımın sözcükleriyle konuşuyordum, kalbiminkiler boğularak sinıyordu. Bu ses, bir yabancının kusmuğuydu; benim değil.

Kusmayı bıraksak, herkes sanki kendi o korkunç ışığını görecekti. Esasında herkesin bir ışığı var sanıyordum...

Yanıldığımı anladığımda donarak ölenlerin ılık uykusundan çekip çıkardım kendimi. Karanlık yığının içinden bata çıka yürüdüm.

Uykusuz ve tek. Yine de sesim, ağzımdan değil, kafamın içinden geliyordu artık.

Şimdi bilmem ben, kimin içinde ışık var. Kendiminkine bile aldırmam, düşünemem. Sadece kafamın içinden gelen sesle konuşmaya çalışırım.

Sadece kafamın içinde oluşan sesle konuşabilmek insanüstü bir sabır ve sessizlik gerektirir. Sabır, taze ette olmaz. Yeterince yaşlanmak lazım o zaman. Yüzüm ve gövdem kimse tarafından beğenilmediğinde, istenmediğinde, kovalanıp yakalanmadığında sonsuza kadar konuşacağımı sanıyorum. Sonsuzdan konuşacağım. Vücuttan kurtulup konuştuğumda her bir sözcük özünü salgılayacak ve her biri birer enerji olarak anlamını kapsayacak.

Her bir hakiki kitap, yazılmamış aslının, o ilk gelen ışığın kötü bir kopyasıdır. Biliyorum. Yazılamayan aslın peşindeyim. Bunu, o kitapları, kendi asıl kitaplarını taklit etmeye zorlayanlar biliyor. Işıklarını, insanların okuyabileceği kitaplara dönüştürenler. Her ileti eksiktir. Işık iletilemez. Işık iletilemez. Gördüm, ışık iletilemez. Ağzım kilitlendi. Ne şımarıkmış söz gördüm. Yığınlar arasında küçük bir böceği seçebildim. Böcek bile gözüme göründü. Böceğin gidişini, insanlar arasından geçişini, hiç şaşırmadan yolunu buluşunu, çok önceden saptamış bir rota üzerinde ilerleyişini gördüm, "yapmakta olan" insanların arasında böylece geçişini. Anladım. Yeri, suyu, buğdayı, elimi... Bildim. Kimseye anlatılamaz bir şey geçti aklımdan. Tıpkı böceğin insanların arasından, hiçbir şeye ilişmeden geçişi gibi. Kilitlendim. Yine de "bir anlam varsa çıkar ortaya".

Anladım ki, yazdığım o bütün "çarpıcı" şeyler sizin içindi. Beni ilgilendirmez sizin renk yumağınıza dahil olmuş kabuk sözcükler. Özleri bende... birikiyor. Ancak, gelmek için yeterince gitmem gerekiyor. Sırlara doğru yolculuğa çıkan sayılarda, sözcüklerde, seslerde, renklerde, hareketlerde sırrı arayan her bir beyin, sözlerimin dibini anlıyor. Ve onların beni dinlemeye devam etmesi için uyaklı sesler, yaldızlı sözcükler, hoş hikâyeler gerekmiyor. Benim bir kitabın değil, tek bir cümlenin peşinde olduğumu anlayabilecek olan onlar: Koparılmış melekler!

Beynim kıpırdıyor. Eğer yeterince hızlı hareket ederse saf enerjiye dönüşecek. Oysa hamım ben, hazır değilim. Bir çocuk bile doğurmadım henüz. Daha bir çocuk beni doğurmadı. Işık yaklaştıkça korkutuyor beni kendim. Ben, etten başka bir şey oluyorum. Gidip dışkılıyorum. Her şey yerli yerine dönüyor. Dönüş duruyor. Durmalıyım, nefes almayı unutabilirim. Vücudumun etten tehditleri, ışıkla aramda duruyor.

(*İç Kitabı*, 2000)

"Temelkuran, İç Kitabı'nda felsefe ile edebiyatı kutsal sözler ağırlığında birleştirmiş görünüyor. Yine de bir öykünün varlığı görmezden gelinemeyecek kadar yalın: Öykü, son indirgemede 'Aşk' üzerinedir. Sevgililerin anıları ya da varlıkları, 'iletişimin yok uçurumuna ittiği' İç ile yazar ('birey' ya da 'ben') arasındaki söyleşinin temelini oluşturur. Anılar ya da deneyimler, öykülemeler olarak değil, kutsal sözlere bürünmüş 'hayat dersleri' olarak belirirler." (Mustafa Bayram Mısır)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kıyı Kitabı* (şiir-düzyazı, 2002).

ARAŞTIRMA-ANLATI: *Bütün Kadınların Kafası Karışıktır* (1996), *Oğlum Kızım Devletim: Evlerden Sokaklara Tutuklu Anneleri* (1997), *İç Kitabı* (2000), *Dışarıdan Kıyıdan Konuşmalar* (2. bas. 2004), İçeriden Kıyıdan Konuşmalar (2. bas. 2004), *Ne Anlatayım Ben Sana* (2006).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001), Mustafa Bayram Mısır / İç'iniz İsyan Ederse Etiniz Acır (Virgül, Şubat 2002), Varlık Dergisi (Ekim 2002), Nena Çalidis / Ece Temelkuran ile 'Kıyı Kitabı' Üzerine - 'İnsanlar İç Dünyalarına Bakmayı Öğrenmeliler' (söyleşi, Cumhuriyet Kitap, 5.12.2002 ve 26.12.2002), Feza Kürkçüoğlu / Hep Bir Daha Tutuşacak Kadar Yanmalı Kişi (Virgül, Ocak 2003), Erdoğan Aydın / Ağır Bir Hikâye (Cumhuriyet Kitap, 24.8.2006).

TEMİR, Ahmet

Dilci (D. 1912, Elmet / Şamara / Tataristan - Ö. 19 Nisan 2003). Aydın bir kadın olan annesi Zeynep, Müslüman kadınları uyarmak ve aydınlatmak için çeşitli yazılar yazmış; babası Reşit Carullah, mahallenin imamlığını ve mektebin öğretmenliğini yapmış, 15 Şubat 1938 günü Ruslar tarafından kurşuna dizilerek şehit edilmişti. İlkokula kendi köyünde başladı, 1920'den sonra Bügülme şehrinde devam etti. Tatar Milli Hareketine katılması bahane edilerek, okulla ilişiği kesilince, içinde bulunduğu şartlar ve okuma arzusu onu, yurdundan ayrılmak zorunda bıraktı. 1929'da Batum üzerinden geldiği Türkiye'ye iltica etti.

Trabzon Muallim Mektebinde okuduktan sonra, 1935 yılında Haydarpaşa Lisesinden mezun oldu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde başladığı yükseköğrenimini ise burslu olarak gönderildiği Berlin Üniversitesi Felsefe Fakültesinde tamamladı (1941). Doktorasını Almanya'da 1943 yılında felsefe branşında yaptı. 1936-51 yılları arasında Müzeler Genel Müdürlüğünde çalışan Ahmet Temir, iki yıl süreyle Hamburg Üniversitesinde Türkçe Okutmanlığı yaptı. Burada *"Kırşehir Emiri Cacaoğlu Nureddin'in 1272 tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi"* adlı tezi ile 1953'te doçentlik unvanı kazandı. 1955 yılında AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Bölümünde çalışmaya başladı. Burada, 1962 yılında profesörlüğe yükselerek 1982 yılında emekli oluncaya kadar çalışmalarını sürdürdü. Profesör olduğu yıl kurulan Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsünün kurucuları arasında yer aldı ve enstitünün başkanlığını üstlendi.

Birçok kuruluşun üyesi olan Ahmet Temir, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsünün kurucusu ve ilk başkanı; ayrıca, Türk Dil Kurumu, Milletlerarası Şark Tetkikleri Cemiyeti, Ural-Altay Cemiyeti, Fin-Ugur Cemiyeti, Piac (Daimi Milletler Arası Altaistler Konferansı) ve Ankara Satranç Derneği üyesiydi.

İlk yazısı 1931de Ayaz İshakî tarafından Berlin'de çıkarılan *Yanga Millî Yul* (Yeni Millî Yol) dergisinde, ikinci yazısı *Cumhuriyet* gazetesinde, daha sonra telif ve çeviri makaleleri *AÜ DTCF Dergisi*, *Türk Yurdu*, *Türkoloji Dergisi*, *Türk Kültürü*, *Türk Dili* dergilerinde yoğun olmak üzere çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. *Türk Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. Özel hayatında dağcılık, paten, müzik ve satrançla uğraşan Ahmet Temir, hayatının sonuna kadar Ankara'da ikamet etti. Türkiye'de ilk olarak üniversitede Moğolca öğretimini başlatan bilim adamı olarak, bu alanda önemli çalışmalarda bulunup öğrenciler yetiştirmiştir.

BAŞLICA ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Moğolların Gizli Tarihi* (1948), *Die Konyunktionen und Sotzeinlei Tungen im Altürkischen* (Eski Türkçede Bağlaçlar ve Cümle Girişleri, 1956), *Kırşehir Emiri Nureddin Hoca'nın 1272 Tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi* (1960), *Ural-Altay Dilleri Teorisi - Türk Dünyası El Kitabı* (1976), *Kuzey Türkçesi -Türk Dünyası El Kitabı* (1976), *Türkoloji Tarihinde Wilhelm Radloff Devri* (1991).

ÇEVİRİ: *Sibirya'dan* (W. Radloff'dan, 1976).

HAKKINDA: Ertuğrul Yaman / Türkiye'deki Türk Dünyası (A.K. Bolaç – A. Esatoğlu ile, 1998).

Ali Kemal Temizer

TEMİZER, Ali Kemal

Şair, yazar ve yayıncı. 1953, Mardin doğumlu. Aslen Malatyalıdır. İlköğrenimini Mardin'de tamamladıktan sonra Diyarbakır İmam Hatip Lisesini (1971) ve Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsünü (1975) bitirdi. İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğünde iki yıl (1975-77) çalıştıktan sonra memurluktan ayrılarak aylık *Düşünce* dergisinin yazı işleri müdürü oldu. İhsan Işık'la birlikte *Yeni Devir* gazetesinin sanat / edebiyat sayfasını (1977), kuruluş döneminde bir süre Birleşik Dağıtım'ı (1985-87) yönetti. Çalışmalarını, 1982 yılında kurduğu Beyan Yayınlarını yöneterek sürdürdü.

Temizer'in deneme, eleştiri ve kitap tanıtma yazıları *Yeni Devir* gazetesinin sanat / edebiyat sayfasında, şiir ve hikâycleri *Düşünce* dergisinde yayımlandı. Çeşitli antolojilerde yer alan şiirlerini kitaplaştırmadı. Hikâyelerini *Feveran* (1980) adlı kitabında topladı.

TEMİZYÜREK, Mahmut

Şair ve yazar, gazetecci. 21 Mart 1955, Kümbet köyü / Şarkışla / Sivas doğumlu. Mehmet Fikri Ünal, Mehmet Fikri, M. Yürek adlarını da kullandı. Sivas Kümbet Köyü İlkokulu, Ankara Gaziosmanpaşa Ortaokulu ve Atatürk Lisesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Psikoloji Bölümü (1992) mezunu. Bir süre inşaat ve

Mahmut Temizyürek

ALİ KEMAL TEMİZER

GEÇMİŞ ZAMAN KAHRAMANLARI

"Sevgilere başlamak en zordur. Ölümsüzlüğe yani. Bir isyanı doğumundan ölümüne kadar, -ela gözlü bir yarin saçlarına takılacak bir tutam kır çiçeği gibi- yüreğinde taşımak, her şafakta dirilip, gün batımında ölmemek fakat, en güzeli... Zaman bir tek bunu öldüremez, sevginizi ve inancınızı; diriltmekten başka..."

Böyle başlamalıydım.

"Söz gelişi geçenlerde arabalı vapurda" diye başlamışım söze oysa ki, "Bir maç sonrasıydı. Kabataş'tan gelirken..." Saat 04'te yatılmış bir akşamın uykulu öğleden sonrasında cümleleri tam hatırlamak mümkün değil tabii. Fakat böyle başladığımdan eminim.

"Geçenlerde arabalı vapurda" diye başlamıştım, "insanlar hınçla atlıyorlardı dışarı..." Benzetmelerin acizliği içinde. "Önce dar koridorda uzun bir sıra oluşturup, sonra bir yelpaze gibi açılarak, bir boyacı çocuk da" demiştim.

Nasılsa ayakkabılarımın altının delik olduğu geliyor akluma, çoraplarım ıcak ıcak. Yağmur sabah yağmış olmalı, her an yeniden yağabilir. Bari köprüyü geçebilsem. Asfaltta sular birikmemeli aslında, çoraplarım ıslanmamak. Bu gün, bu sonbaharın hüzünlü havası bana ağabeyime izmarit topladığım çocukluk günlerimi hatırlatmamak ve ben sigaramı tam içmemeye ve su birikintilerinden birine düşürmemeye dikkat ederek atmalıyım yere. Ağabeylerine izmarit toplayan çocukların varlığını hiç ama hiç unutmamalıyım, yağmurun her an yağabileceğini de...

Vapur kıyıya yanaşırken al al köpükler çıkarmış, deniz en çok o zaman temiz olurmuş, renklerin en güzeli o zaman çıkarmış gün ışığına, kimin umurunda... Önce adamlardan biri çarpmıştı çocuğa, çocuk çelimsiz zayıf. Boya sandığıyla birlikte düşmüştü yere. Siyah bir şişeye atılışı, belki de biraz daha fazla boya kurtarma çabası... Hatırlıyorum, gözünü ikiyüz metre ilerdeki dolmuş kuyruğuna dikmiş, herkesi ilerek koşmaya başlayınca bir adam basmıştı eline.

-Cumhuriyet türedisi bir sınıfın doğuşu tartışılıyordu gece yarısından sonra. Toplumumuzun batılılaşma sürecindeki ahlaki değişimleri gibi bir konuydu.-

Ne de çok kalabalık bugün. İnsanların habersizce birbirleriyle yarışını seyrediyorum. Kadın, erkek, çocuk karışık. Ben hep en arkadayım. Söz gelişi üç kişiyle yanyana yürüyorsam -ki bu üç kişi biraz önceki yarışın mağlupları oluyorlar- önce biri geçiyor sürtünerek, biraz diğeriyle yürüyorum omuz omuza. Sonra o da geçip gidiyor. Bu sefer arkadan gelenlerle başlıyoruz yarışa. Bu, yürüyüşün ölümsüz ahengi. Yeznleri yeniden buluyorum. Hava karanlık gibi, bulutlu. Yağmur sabahleyin yağmış, artık bundan eminim. Uykulu ve aç karnına su birikintilerine bakamamak uğraşım yorucu. Çoraplarım iyice ıslak.

Çocuk sapsarı kesilmiş, korkmuştu. Birden siyah boyanın üzerine kırmızı bir renk yürümüştü. "Çocuğun boyalı ve kanlı -ve titrek- elini diğer eliyle tutuşunu, ağlayışını hiç unutamıyorum" demiştim. Ağlayamıyordu da. Herhalde gözlerindeki yaşı en erken ben görmüştüm. Tam yanındaydım. İnsanların düşüncelerini gözlerinden okumak zor değildi, hele o gün, davranışlarını yorumlamak da. Asfaltaki renk tezadını tutukları futbol takımlarının rengine benzeteniler vardı, -galiba beni en çok ürperten de buydu.-Ben o zaman belki orada sımdı anlatacağımı düşünmeden fakat vazgeçilmez bir istekle çocuğu bırakmış çocuğun etrafındaki kalabalığı seyrediyordum. "İşte beyler" demiştim, "aradığımız sorunun cevabını ben o gün bulmuştum." Terlemiştim de. Kimi vicdanen müşterih olmak için üzülüyordu, çocuğa acıyla bakarak. Yüzlerindeki kırışıklıklar yapmacık, sanki bir sosyete ailesini mevlüt dinlerken görür gibi oluyordum. "Leydi'lerin başlarında ince bir eşarp, rahibe pozlarında. Belli ki günah çıkartıyorlar. İğrenç. Kimileri sessizce -elbiselerinin kirlenmesinden korkarak,- sonsuz dikkatle ve çocuğa bakmamaya gayret ederek geçiyordu. "Acılar en çok yalnız kalının duygularıdır"ı o gün anlamıştım. Kırık bir boya şişesi, devrilmiş bir sandık ve ağlayan bir çocuk bu duyguların sıradan dekoruydular. Bu tablo en güzel o gün çizilmişti herhalde.

"Gerçek şu ki beyler" demiştim, "bu genç yaşlıyken bile bizim zamanımızda bu tablo bu kadar açık seçik görünmüyordu, diyebiliyorsam eğer, size çöküşümüzün hızını da söyleyebilirim demektir." Saat sabahın dördü olmuştu

→

ve son sözüm de galiba buydu.

Önce Celâl'i bulmalıyım, onda mutlaka para bulunur. Üstelik diplomat çantasında taşır paralarını. Çokluğundan değil, ceplerinin yokluğundandır. "Önce Celâl'i bulmalıyım" la hızlanıyorum. Yürüyüşün ölümsüz ahenginde artık benim de katkım var.

Köprü kenarındaki asfalt bozukluklarını yağmur sulan doldurmuş. Tek çabam sulara basmamak. Su birikintilerine dikkatlice bakıyorum, çarpmamak için insanlara da. Birden önüme, önümdeki su birikintisinin içine bir para düşüyor. Eğilip alıyorum, işe yarar bir rakam, kahverengi, ıslak ve eski. Belli ki ilk ben görmüşüm. Elimde para etrafıma bakıyorum. Umudum, sahibinin beni görmesi, ama aldıran yok. Tam önümde, iki adım ötede bir hamal yürüyor. Sadece ayaklarını ve yükünü görüyorum. Bunundur diyerek -aslında demeyerek, değilse bile bunun olmalı diyen şuuraltımın itmesiyle- elimde ıslak parayla yaklaşışım, aşağıda olan terli bir yüze uzanışımı ve soruşum ürkekçe:

-Bu para sizden mi düştü acaba?

Hamal duruyor. Yüzünü pek seçemiyorum. Yarı dönüp anlamsız bakıyor. Yorgun.

-Yok gardaş benden değildir. Bende o kadar para yoktu ki.

Duruyorum. İnsanlar hızla geçiyor yanından. Köprü demirlerine yaslanmış iki adam gülerek bakıyor bana. Yeni farkediyorum, demek onlar da görmüşler. Biri yıltık yılışık gülüyor.

- Boşver delikanlı gidip şarap alırsın.

Aniden korkunç bir tükürme isteği kaplıyor her yanımı.

Elimde para denizin Haliç artığı pis sularına bakmışım. Eli sarılı boyacı çocuklar "boyayalım abi" deyip geçmişler. -Taş gibi dürüşum, onların ümitle bakışları,- şarap içersin delikanlı diyen adam şarap içmiştir. Ben ayakkabılarımı boyatmamışımdır. Altı da delikmiş zaten. Yağmurlar yağıp küçük küçük göletler meydana getirmiştir. İçlerine paralar düşmüş boğulmuştur. Boyacı çocukların zayıf, çelimsiz elleri kanatılmıştır. Basanların gözleri yükseklerdedir, altta çocukların kanlı elleri vardır. (...)

(*Feveran*, 2003)

MAHMUT TEMİZYÜREK

İŞTE GELDİN!

İşte geldin, tam bu anın olmazlığına alıştırıyorken kendimi
Tırpan rüzgarlı bir kış yalnızlığına başlıyorken kuytumda

İşte geldin, yüzünde yolculuğun kırları geçiyor hâlâ
Dudağımı ortasına bırakıyorum, tır, kekik, papatya

Yeraltı suyuyla sevişmiş gibi kokuyor saçların
Geceyi kara bir çocuk gibi sevip okşadıkça

Kara gülen bir çocuk oluyorsun ve kar başlıyor
Gökyüzünün çok beklemiş tüm kederi boşalıyor o anda

İşte geldin, harflerden başlayalım, ilki G olsun
Artık şöyle bir baş, böyle bir son kalmadı nasıl olsa

Herkesin çocuk kalmışlığıdır o andan başlamak
Her ne varsa anda, geldiğin anda

Geldin, gelmeni istemezdim, gelmekten başka yol varsa
Çünkü sızar aklı kalbine çocukların
süt mor bir memeden aktıkça

MAHMUT TEMİZYÜREK

SEN DE BİR KAN TAŞI EDİN KENDİNE

Onu sakın kırma
Dağılır bin heceye
Paramparça canhıraş

Okşa taşı, taş ol, taşa karış
Ona can ver, damar bul
Taşla doğrul, iki ayak üstünde
Yükselsin o dik baş
Yağmura karış, karda kal,
toprağa belen
Öylece dağıl yeryüzüne
Toza dön yavaş yavaş

matbaa işçiliği, santral operatörlüğü gibi işlerde çalıştı (1971-79). Öğrenimine ara verdiği yıllarda İstanbul'da *Görsel, Gelişim Larousse, Temel Britannica* gibi ansiklopedilerde yazarlık ve yayın kurulu üyeliği, çeşitli dergi ve gazetelerde editör ve yazarlık yaptı. 1990'lı yıllarda Ankara'da *Siyah Beyaz* gazetesinde çalıştı. Anadolu Üniversitesinde yarızamanlı olarak iletişim, yabancılaşma ve eleştiri kuramları dersleri verdi (1997-98). 1996'dan sonra Başkent Üniversitesinde basın danışmanlığı yaparak emekliye (2005) ayrıldı.

İlk şiiri "*Filistin*", 1981 yılında *Yarın* dergisinde yer almıştı. Diğer şiir ve yazılarını, kurucularından biri olduğu *Edebiyat Dostlarında* ve *Edebiyat-Eleştiri, Defter, Adam Sanat, Tempo* gibi dergiler ile *Güneş, Siyah Beyaz* (kurucularından, editör), *Demokrat* gazetelerinde yayımladı.

Temizyürek, şiirde ortalığı üç boyuttan görür. Geçmişten süzer, günümüze oturtur, gelecekle karalar.

"Başlı başına bir ırmak, bir çağlayan, bir tortu. Ama acı suyunu içinde bırakmış, başlı başına saydam. Ağlamaklı bir tarih bekleyicisi. Herodotos'un kalemini binbir düşünürün mürekkebine batırmış bir şiir işlemecisi: Düşünce habercisi, bir takvim kabartması. Günler, aylar kabarmış. Sularda dolunay izi. Güneşin suyundaki izi, yürek kabartacak kadar çoğul ve ışıltısı derin. Bir Âşık Veysel röleyfi. Divriği'de önümüze dikilen Selçuklu taş oymaları ne kadar diriyse, Temizyürek'te dillenen şiir ırmağı, o denli pırıltısız; mat, ama dibi okunan dimdik, canlı ve yosun tutmayan bir su. İçli bir ırmak. Yürek atışlarıyla ırmağın kıpırtısız titreyişleri aynı yerde çalkalanıyor. Kaynağı demli bir tarih sayfası. Mitolojisi ezbere akıyor." (Hüseyin Peker)

ESERLERİ:

ŞİİR: *İz ve Rüya* (1995), *Kırlangıcım Paranoya* (2000), *Yeryüzünü Gezen Atlı* (2004).

DENEME: *Göçebe Buluşması* (1996).

HAKKINDA: Hüseyin Peker / Mamudu'nun Göçebe Kırlangıcından Notlar (Virgül, sayı:41, Mayıs 2001), Yazı Üzerine Yazı (Haz. Veysel Çolak, 2005), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.3.2005).

TEMO, İbrahim

Siyaset adamı ve hekim (D. Mart 1865, Struga / Yugoslavya – Ö. 1939, Mecidiye / Romanya). Asıl adı İbrahim Ethem'dir. İttihad ve Terakki Cemiyetinin çekirdeğini oluşturan İttihad-ı Osmani Cemiyetinin kurucusudur. İlköğrenimini Struga'da, ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1887'de Mekteb-i Tıbbiye-i Şahaneye (Askeri Tıbbiye) girdi. Haziran 1889'da arkadaşları İttihad-ı Osmani adıyla gizli bir örgüt oluşturdular. 15 Aralık 1897'de Bükreş'te *Sada-yı Millet* adlı on beş günlük bir gazete yayımlanmaya başladı. Osmanlı Hükümetinin Romanya'ya baskı yapması sonucunda, gazete 1 Mayıs 1898'deki 9. sayısından sonra yayınını durdurmak zorunda kaldı. Temo, Rumen-Türk dostluğunu savunan yazılar yazdı. 1936'da Balkan Birliği Tıp Kongresinin Romanya Temsilcisi olarak İstanbul'a gitti. 1930'ların başlarında *İçtihat* dergisinde makaleler yazdı, *Musaver Cihan* dergisinde de "Tagaddi ve Devamı Hayat" adıyla biyolojik maddecilik üzerinde bir yazı dizisi yayımladı ve bu yazılar daha sonra kitap olarak yayımlandı.

ESERLERİ:

Tagaddi ve Devamı Hayat, Atatürk'ü niçin severim? (1937) *İttihad ve Terakki Cemiyetinin Teşekkülü ve Hidemat-ı Vataniye ve İnkılabı Milliye Dair Hatıratım* (anı, 1939; sadeleştirilmiş şekilde *İbrahim Temo'nun İttihad ve Terakki Anıları* adıyla, 1987).

TEMO, Selim

Şair ve yazar. 1972, Batman doğumlu. Asıl adı Mehmet Selim Ergül'dür. İlk ve ortaöğrenimini Batman'da tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Etnoloji Bölümü mezunu. Bilkent Üniversitesinde edebiyat alanında yüksek lisant ve doktora yaptı. Yazı ve şiirleri 1993'ten itibaren *Edebiyat ve Eleştiri, Kavram Karmaşa, Varlık* vd. dergilerde yer aldı. *O, Deniz ve İntihar* adlı oyunu sahnelendi, basılmadı. 1997 Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülü ile 1998 Halkevleri 66. Kuruluş Yılı Edebiyat Yarışmaları Roman İkincilik Ödülünü aldı.

"Şiirin 'dişi' olması, 'bir nehir ağzı kadar saydam' olması, yer yer ve zaman zaman da kutsalla ilişkilendirilebilmesi yanında, 'paylaşılarak artan tek kalem bir sevinç olmakla kalmayıp 'boş bir kağıdın ölümcül yüzü' olarak da hiç unutulmaması gerektiğini söylüyor. Şiirin doğurgan bir sevinç ürettiğini bildiği için ondan hiç ödün vermemeyi de önemli bir ilke olarak korumuştur Selim.

"Tarihten, gelenekten, toplumsaldan gelen ya da onlara yaslanan neyi, niçin söylemek istediğini bilen bir şiiri var Selim'in. Onun şiiri şaşırtıcı bir şiirdir. Buluşları ve o buluşlarını şiirleştirmesi karşısında hem düşünür hem de afallar insan. Benzersiz derinlikte bir şiir kurmuştur. Bundan, şiir dilini iyi bildiğini anlıyoruz. Kolay kolay öykünülebileceğini sanmıyorum Selim'in. Çünkü o şiirini, derin köklere bağlamıştır. O kökleri bulmanın ve onun gibi anlamanın olanağı var mı?" (Muhsin Şener)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ah! Tamara* (1995), *Kırgın Nehirler Meseli* (1997), *Uğultular* (2000).

ROMAN: *Çiftlere Cinayet Dersleri* (1998).

HAKKINDA: Selim Temo'nun Yeni Şiirleri - Uğultular (Cumhuriyet Kitap, 25.1.2001), Yılmaz Odabaşı / 1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi (2. bas. 2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002), Muhsin Şener / Kökleri Derinlerde Olan Bir Şiir (Yasakmeyve, Mart-Nisan 2004).

TEMUROĞLU

Bkz. TEKER, Ali (Temuroğlu)

TENEKECİ, İbrahim

Şair ve yazar. 1 Eylül 1970, Kastamonu doğumlu. Üç aylıkken, ailesi İstanbul'a göç etti. Lisesi öğrenimini yarıda bıraktı. Bir süre *Sağduyu* gazetesinde kültür-sanat editörlüğü yaptı (1997-98). 1999'dan sonra *Milli Gazete*'de köşe yazarlığına başladı.

İlk şiiri *Kardelen* dergisinde, daha sonra *Dergâh, Kaşgar, Merdiven, Kırklar* başta olmak üzere birçok dergide yayımlandı. Hüseyin Akın ile birlikte *Kırklar* dergisini (önce *Kırkayak* adıyla, iki dönem toplam 36 sayı, 2000-2005) çıkardı. Aynı yıllarda Birey ve Birun yayınlarında editör olarak görev aldı; otuzun üzerinde şiir ve öykü kitabının yayımlanmasını sağladı.

"İbrahim Tenekeci'yi bilenler bilir. Edirne Şeyhi Neşati'nin deyimi ile mücella aynalarda bile görünmeyecek kadar benliğinden sıyrılmıştır. İç âleminde her gün devr-i âlem seyahati yapar. Dış âlemde, onu sadece evi ile işyeri arasında yaşıyor sanırsınız. İç âlemde ise her gün sefer vardır. Uçuş

SELİM TEMO

SÜLEYMAN

umutsuzsun
muhtemelen yağmur yağacak
anladım nisan!

başka yere gidemediğin için burdasın
başkası olmadığın için kendi

bir kadının terli koynunda
feodal erkek yalnızlığın
ancak mezarı gömersin
korku senfonisi ıslığınla

bütün komşular esmerliğine düşman
aşkın yol yordam bilmezi
yüreğine dayanırlar Süleyman
bütün şiirleri üstlenirsin

fiili meçhul birisin
başkasına yeten yetinemiş sana

kışın kesin zatürree
öğrenci kahvelerinde potansiyel
çay bardağı!
kaçman yazıklarının
üstelemeyisin susmasa

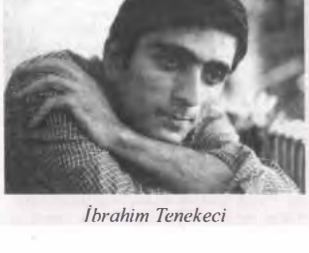
bir zaman gözlerinde kallavi bir
sitem dokunur
kendine uçurumlanır barışıklığın
bir zaman yorulursun

hayat yorucu
hayat bıktırıcı tekrarlarda
hayat biraz kavgalıyken barışık
olduğumuz

Pazarcık ovasında bir turaç ötüyor
sevdiğini kim öpüyor
ha Süleyman

hadi
sokaklara vur şimdi
belki kendine rastlarsın

herkes biraz başkası

İbrahim Tenekeci

İBRAHİM TENEKECİ

YANIK JANDARMA

Şimdi ben öksüz bir kitabeyim bir mezarın başında
bana çarpıp geçiyor günün kambur kuşları
uğulduyor kalbim, nasıl da uğulduyor sanki ari kovanı
ve dilsiz bir alfabe yürüyor dudaklarıma
dilsiz bir alfabe, ilk harfi bıçak olan
bir deniz düşün yükseliyor durmadan.

Şimdi ben öksüz bir kitabeyim bir mezarın başında
beni hatırla kalbim o günlerin hatırına
hatırla ki o mavi yatağın boş kalmasın
çünkü tırpanla everirler bir başağın boynunu
utanılacak bir şeydir dört ablayla büyümek
iyi bilir çocuklar bu tufanın sonunu
hatırla ki o baykuş ardından ağlamasın

şimdi ben öksüz bir kitabeyim bir mezarın başında
bana yalan söylendi vahşi atlar yok burda
ve gelişi güzeldi neşenin gidişini görmedim
kasvet mi orası benim bahçem o çitleri ben çektim
çünkü yağmur korkutur bir dağı ancak
yaşamak mı yazık ki ben bilemedim

(*Peltek Vaiz*, 1998)

Denemeleri adını verdiği, günlük tarzındaki denemeleri, dıştan bakışta bu âleme ait notlar gibidir. Fakat aslında iç âlemin notları bunlar. Tayy-ı zaman ettiği için aramızda yaşayan, aslında Kâtip Çelebi ile sohbet etmiş İbrahim Çelebi'ye selam!" (Hüsrev Hatemi)

İBRAHİM TENEKECİ

OLMAYAN

ipeğin dili olsa anlatsa beni.
desem değilim, ağır misafir
serinlik taşıyorum yol üstüne
şükürler olsun diyorum, dinlenmiş
olarak
uyanmadım hiçbir sabah, bu bana
bir sır verdi, orta yerde saklanan
bir sır, kendine sahip çıkan.

nereye bakıyorsun, orası yok ki.
elma bahçeleri, eski insanlar
duruyor dünde, bir şey diyecek gibi
çiçeği burnunda bir demet nergis
gibi duruyor, şaşırmış sanki.

herkes yattıktan sonra, ben ona
sesli düşünür orman, kuş sesleri ve
yoktur orada türkçesi bozuk olan,
diye anlatıyorum, artık olmayan
güzelmiş güzelliği, o kutlu ikindiyi
hak geçmesin diye durduğum zaman.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Üç Köpük* (1997), *Peltek Vaiz* (1998), *Güzellik Uykusu* (2000), *Giderken Söylenmiştir* (2004).

DENEME: *Uçuş Denemeleri* (2003), *Son Düzlük* (2005).

GÜNCE: *Üz-Günlük* (1999).

DERLEME: *Kapalı Öyküler* (S. Orhan ve S. K.Yazgıç ile, 2004).

HAKKINDA: Sülcyman Çobanoğlu / Normal Doğum (Dergâh, sayı: 96), Mustafa Kutlu / Peltek Vaiz (Yeni Şafak, 12.1.1999), Alcaddin Özdenören / Peltek Vaiz ve Ben (Yedi İklim, Temmuz 1999), Korkut Soylu / İki Yeni Kitap (Hece dergisi, Aralık 2000), Hüseyin Akın / Uçuş Denemeleri (Yedi İklim, Ekim 2003), Hüsrev Hatemi / Başka Kitaplar (Türk Edebiyatı, Ekim 2003), Kübra Sarıyar / Söyleşi (Budala şiir ağırlıklı ortak kitap, Mayıs-Haziran-Temmuz 2004), Haydar Ergülen / Giderken Söylenmiş Gibi (Radikal Kitap, 12.11.2004), Arif Ay / İbrahim Tenekeci'nin Şiirleri (Kırklar, sayı: 24), Baki Asiltürk / Giderken Söylenmiştir (Virgül, Ekim 2004), Ahmet Murat / Onun Şiirini Artık Tanıyoruz (Virgül, Kasım 2004), Ömer Yalçınova / İbrahim Tenekeci Hakkında Okuma Notları (Dergâh, sayı: 175), Kâmil Yeşil / İbrahim Tenekeci'nin Giderken Söylediği Sözler (Dergâh, sayı: 176).

TENGİRŞENK, Yusuf Kemal

Hukukçu, siyaset ve devlet adamı (D. 1878, Boyabat / Sinop - Ö. 1969, Ankara). Yükseköğrenimini İstanbul ve Paris hukuk fakültelerinde yaptı. 1908 ve 1919 yıllarında iki kez Kastamonu mebusu seçildi. TBMM Hükümeti döneminde İktisat (1920-21), Hariciye (1921-22), Cumhuriyet'ten sonra Adliye (1930-33) vekilliklerinde bulundu. SSCB ile Moskova Antlaşması'nı, Fransa ile Ankara Antlaşması'nı imzalayan heyetlere başkanlık etti. Üniversitelerde iktisat dersleri verdi. 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra Kurucu Meclis'e CKMP'den temsilci olarak girdi.

Yusuf Kemal Tengirşenk

ESERLERİ:

Millet Ekonomisi (1940), *Türk İnkılabı Dersleri*, *Tanzimat Devrinde Osmanlı Devletinin Harici Ticaret Siyaseti*, *Vatan Hizmetinde* (yeni bas. 2001).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83).

TEODOR KASAP

Gazeteci-yazar (D. 1835, Kayseri - Ö. 1905, İstanbul). Babası Sarafim Kasapoğlu adında Rum asıllı bir manifaturacıdır. Babasının ölümü üzerine 1846'da gittiği İstanbul'da Kuruçeşme Rum İlkokulunu bitirdi. Öğrencilik yıllarında hemşehrisi bir Rum tüccarın yanında çıraklık yaptı. Kırım Savaşı esnasında çalıştığı dükkânda tanıştığı bir Fransız subayın yardımıyla savaş sonrası Paris'e giderek öğrenim gördü. Orada (Baba) Alexandre Dumas'nın kâtipliğini yaptığı söylenir.

İstanbul'a dönüşünde Fransızca dersleri verdi. Sonra gazetecilik yapmaya başladı. İlk Türkçe eğlence gazetesi olan *Diyojen* adlı mizah gazetesini (1870-73) çıkardı. *Diyojen* kapatılınca (10 Ocak 1873), *Çıngıraklı Tatar* 'ı (1873), o da birkaç ay sonra kapatılınca *Hayal* (1873) adlı mizah gazetesini, ayrıca *İstikbal* (1875-76) adlı günlük siyasi gazeteyi çıkardı. *İstikbal*'de Meşrutiyet ve Kanun-ı Esasi (Anayasa) üzerine yayımlanan düşüncelerinden dolayı Abdülhamid'in öfkesini çekti. 1877'de üç yıl hapise hüküm giydi, kefaletle salıverilince Avrupa'ya kaçtı (1877).

Bu defa *İstikbal*'i orada taşbasması olarak yayımlamaya başladı. Birkaç yıl sonra Ebüzziya'nın aracılığıyla İstanbul'a dönüşüne Saray'dan izin çıktı. Ömrünün sonuna kadar yapacağı Mabeyn (Saray) kütüphaneciliği görevine atandı.

Teodor Kasap'ın ilgi alanı tiyatrodur. Bu konuda o yıllarda çeşitli polemiklere girdi. Tiyatronun bir ahlâk okulu olduğunu savundu. Bu doğrultuda, yabancı oyunların aynen çevrilerek uyarlanmasının işe yaramayacağını düşünüyordu. Karagöz ve Ortaoyunu'nun öncmini vurguladı.

"Şinasi ile başlayıp Ali Bey ve Ahmet Vefik Paşa ile başarılı ilk örnekleri verilen yerli oyun geleneklerinden yararlanma akımını Teodor Kasap, işte böyle, bilinçli olarak bir plana bağlamaya çalışmışsa da, işbirliğine çağırdığı 'eshâb-ı kalem' (kalem sahipleri) ne yazık ki bu çağrıya kulak asmadığı ve onun görüşünün tam tersine bir yol tuttuğu için, tiyatromuz bugüne değin kişiliğini bulamamış, Batı taklitçiliğinden kurtulamamıştır. Bunda, katıksız Batı hayranlığıyla işe girişen Namık Kemal'in, daha sonra da Abdülhak Hamit'in büyük etkisi olduğu kanısındayım. Bu iki yazar, kendi çağlarının büyük sanatçıları sayıldıkları için, 'eshâb-ı kalem', Teodor Kasap'ın gösterdiği yola gitmektense, ötekilerin tutumunu örnek edinmiştir. İşte bu tutum, tiyatro edebiyatımızı bir çıkmaza saplamış, Şinasi ve Ali Bey'in olumlu başlangıcını olumsuz bir sonuca ulaştırmıştır." (Cevdet Kudret)

ESERLERİ:

OYUN: *Pinti Hamit* (5 perde, 1873; Cevdet Kudret tarafından sadeleştirilcrek, 1965), *İşkilli Memo* (orta oyunu, 1 fasıl, 1874).

ÇEVİRİ: *Monte-Kristo* (roman, (Baba) Alexandre Dumas'dan, 1871), *Para Meselesi* (5 perdelik komedya, (Oğul) Alexandre Dumas'dan, 1875), *Lükresya Borciya* (dram, Victor Hugo'dan, 1875).

Teodar Kasap

HAKKINDA: Cevdet Perin / Tanzimat Edebiyatında Fransız Tesiri (1946), Cevdet Kudret / Edebiyat Kapısı (1997), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1998), Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlı Ansiklopedisi (c. 2, 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

TEODOR KASAP

SÜMBÜL HANIM, DÜRDANE

DÜRDANE— Bu ne canım! Bu ne! Sen çıldırdın mı? Herkes koca diye ölüp dururken, sana koca veriyorlar da almak istemiyor musun? İşte dünya böyledir: eline geçen kadrini bilmez, kadir bilenin, eline geçmez. Ah, ne olurdu sevabına beni de bir kocaya veren bulunaydı. Allahallah naz maz değil, pabuçsuz koşardım.

Geçen gün hoca efendinin söylediği gibi, "Karı dediğin sarmaşığa, erkek dediğin ağaca benzer; sarmaşık ağaca sarılmayınca büyüyebilir mi?" Hoca efendinin sözü pek doğ- rudur. Kendimden kıyâs ederim. Rahmetli sağken, yanaklarım pancar gibi, kalbim de rahat idi. Şimdi bir deri bir kemik kaldım. Hey gidi günler, hey gidi geceler! Kara kışta mangalsız yatardım, şimdi ise Ağustos'ta titriyorum. Gel beni dinle de kocaya varmana bak. Dünyada gece yarısında biri bulunmaktan lezzetli bir şey yoktur. Hiç değilse insan aksırınca bir "Hayrola!" diyen bulunmalı.

SÜMBÜL HANIM— Canım, hiç öyle şey olur mu? Safer Bey gibi bir civam bırakıp da o çirkin herife nasıl varayım?

DÜRDANE — O da İzmit'te mi geziyor? Şimdi İstanbul'u bırakıp da İzmit'e gitmenin mânası var mıydı ? Kim bilir, bir başkasına mı gönül verdi, ne oldu?

SÜMBÜL HANIM — (Safer Beyin resmini göstererek) Ah! Ne söylüyorsun? Şunun yüzüne bak bir kere! Yaradana kurban olayım! Böyle melek simalı bir civandan hiç hiyanet me'mûl olunur mu? Ah! hele bak. Aman! bir şey oluyorum. Üzerime fenalık geldi. Beni tut! (Resim elinden düşer)

DÜRDANE — (Telâşla) Aman! yetişin, kimse yok mu?..

ÜÇÜNCÜ MECLİS

SÜMBÜL HANIM, DÜRDANE, İŞKİLLİ MEMO

İŞKİLLİ MEMO — Canım nedir bu şamata?.. Ne oldu?..

DÜRDANE — Ne olacak, hanımefendi gidiyor.

İŞKİLLİ MEMO — Nereye gidiyor?

DÜRDANE — Canım nereye gidecek? Ölüyor!

İŞKİLLİ MEMO — Ölüyor mu? Ne olmuş, kıyamet mi kopmuş ? Ölüyorsa o ölüyor, sen ne bağırıyorsun? Çekil oradan bakayım! (Sümbül Hanıma) Hanımefendi, ne o! öldün mü? O ne! Cevap vermiyor.

DÜRDANE — Aman sen şurada dur, ben gidip birini çağırayım da kaldırtayım.

DÖRDÜNCÜ MECLİS

SÜMBÜL HANIM, İŞKİLLİ MEMO, KAMER HANIM

İŞKİLLİ MEMO — (Elini Sümbül Hanımın göğsüne sokarak) Donmuş be! Dur bakayım nefes alıyor mu? Bir şey anlayamadım ama, sağ zannederim.

KAMER HANIM — (Pencereden) O ne! Şu herif bizimki değil mi ? Kimi kucaklıyor? Vay seni amansız köpek vay! Dur yanına geleyim de sana göstereyim!

İŞKİLLİ MEMO — Yazık be! Şunu ayıltmanın bir çaresi? Canım, bu dünyada yaşıyabilirken, öteki dünyaya gitmekten de büyük divanelik olamaz.

(Dürdane bir hamal getirip Sümbül Hanımı arkasına yükleterek birlikte giderler.)

BEŞİNCİ MECLİS

KAMER HANIM

KAMER HANIM — (Yalnız) Vay! gitmiş. Bakar mısın bir kere nasıl da çabucak kaçtı. Ama akşam eve gelmez mi? Bir vakitten beridir yılan gibi soğuk durduğunun se- bebini şimdi anladım. Meğer nafakamızı başkasına vererek bize oruç tutturuyormuş. Ne olacak, erkek değil mi, hepsinin

→

boynu altında kalsın. Mubah olan şeyi sevmezler. İptidaları arzu, muhabbet gösterirler, sonra bir de bakarsın ki birdenbire soğurlar, haramdan kısmet ararlar. Ah! koca değiştirmek de gömlek değiştirmek gibi âdet olmalı değil mi idi? Yalnız kendim için değil, Allah bilir, ekseri kadınlar da, memnun olurlardı. (Sümbül Hanımın düşündüğü resmi (alarak) Ay! Bu ne? Ne güzel, ne âlâ resim. Dur bakayım.

ALTINCI MECLİS

KAMER HAKİM, İŞKİLLİ MEMO

İŞKİLLİ MEMO — (Kamer Hanımı görmiyerek) Ölmüş zannettik ama sağmış. Bir saat sonra bir şey kalmaz, benden sağlam olur.

O kim ? Bizim kaşık düşmanı değil mi ?

KAMER HANIM — (İşkilli Memonun geldiğinden haberi olmıyarak) Ne de güzel şey! Lâkin resim güzel ama, herif de güzelmiş. .

İŞKİLLİ MEMO — (Yavaş yavaş gelip karısının omuzundan bakarak) Bu kadar dikkatle baktığı acaba ne imiş?

Vay! bu resim bizim namusa ait bir şeye benziyor. Fena bir işkil yüreğimi urmalamağa başladı.

KAMER HANIM — (Kocasını görmiyerek) Besi ömrümde böyle güzel görmedim. Bu resim, etrafında olan altından pahalı olmalıdır. (Koklıyarak) Oh! ne de güzel kokuyor.

İŞKİLLİ MEMO — Ne halt eder postal, öpüyor mu? (Elini başına koyarak) Takındık diyelim mi?.

KAMER HANIM — (Kocasını görmiyerek) Ah! şöyle bir delikanlı muhabbet arzedecek olsa, vallah insan dayanamaz.

Ah! Rabbim, ne günahın sahibiyim ki böyle bir güzele düşmedim de, suratsız, miskin, musibet, menhus bir herife düştüm.

İŞKİLLİ MEMO — (Karısının elinden resmi kaparak) Seni gidi kaltak seni! Zeve-i muhteremimin namusunu pâyimâl edersin ha! Anlaşılan, beyefendi hanımefendi hazretlerinin mizâc-ı şeriflerine muvafık gelmemiş öyle mi ? Acaba sen benden iyi misin, a kaltak ? Ben almasa idim seni kim alırdı ? Söyle bakayım, şu boya, şu bosa, ay gibi surata ne özür buluyorsun? Benim için gece gündüz ah vah çekmekten verem olanların hadd ü hesabı yok, a kaltak! Ne oldun? İştahan kalmadı da kocanın maiyyetinde bir de zampara salâtası mı istiyorsun?

KAMER HANIM — Ha! anladım, şimdi anladım.

İŞKİLLİ MEMO — Anladın ya. Yediğin herzenin ispatı başımda.

KAMER HANİSİ — Herif, beni kızdırma. Ben öyle desiselerle resim vermem. Ver şunu bana!

İŞKİLLİ MEMO — Sen onu benim külâhıma anlat. Başımda, hâsıl olan alâmetin ispatı işte elimde.

KAMER HANIM — Işine git herif, beni kızdırma! Şimdiye kadar etiklerin elvermedi de yine mi hakarete başladın? Ver şu resmi bana! Ben öyle gürültüye pabuç bırakmam.

(*İşkilli Memo*, 1965)

TEOMAN, Ali

Yazar. 1962, İstanbul doğumlu. Ortaöğrenimini İstanbul Alman Lisesinde, yükseköğrenimini ise İTÜ Mimarlık Fakültesi, MSÜ Mimarlık Fakültesi ve Sorbonne Üniversitesi Plastik Sanatlar Fakültesinde tamamladı. 1989-93 yılları arasında iş ve öğrenim dolayısıyla Londra ve Paris'te bulundu. Bu dönemde, diğer uğraşlarının yanı sıra sokak müzisyenliği de yaptı. İstanbul'a döndükten sonra (1993) yazı çalışmalarına daha çok zaman ayırabilmek amacıyla mimarlığı bıraktı ve çeşitli üniversitelerde İngilizce okutmanı olarak çalıştı. *İnsansız Konağın İkonu* adlı öyküsü, 1992 Milliyet Öykü Ödülü ikinciliğine değer bulundu.

Ali Teoman

"Uykuda Çocuk Ölümleri, her bir parçası birbirini tamamlayan, ayrıntı zenginliğiyle, titizlikle yazılmış bir roman. Okuyucusunu, kimi zaman anlamların ardındaki anlamları çağıran imgesel kısaltmalarla, kimi zaman eski bir metnin yarattığı gizemle, çoğu kez mekân çizimleri sayesinde sağladığı soğuk ve ürkütücü atmosferle, ama hepsinden önemlisi baştan sona hiç aksamayan kusursuz diliyle içine çeken Uykuda Çocuk Ölümleri, düşle gerçeğin iç içe geçtiği bir dünyaya taşıyor bizleri. Türkçe yazılan romanda postmodern akımın şimdiye dek karşılaştığım en güzel örneklerinden bir tanesi olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim." (A. Ömer Türkeş)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *İnsansız Konoğın İkonu* (1993), *Pervaneler* (1998).

DENEME: *Kaptan Gemide Kaçak Yolcu Var* (Ali Teoman vd., 2002).

ROMAN: *Uykuda Çocuk Ölümleri* (2002).

HAKKINDA: Ali Teoman / Uykuda Çocuk Ölümleri (2002), A. Ömer Türkeş / Mercek: Yeni Yerli Romanlar - Oyuna Davet (Virgül, Temmuz-Ağustos 2002).

TEOMAN, Sabahattin

Şair. 31 Mart 1914, Dervişali / Fatih / İstanbul doğumlu. İstanbul Lisesi (1935), Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu (1939) mezunu. Maliye Bakanlığı Gelirler Umum Müdürlüğünde mümeyyizlik, şube müdürlüğü, genel müdür yardımcılığı ve Tekel Bakanlığında Gümrükler Genel Müdürlüğü (1960-62); Sanayi Bakanlığı Sanayi Dairesi Başkanlığı (1962-65); Brüksel'de Ortak Pazar nezdinde delegelik (1965-68) yaptı. Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu üyesi (1968-71) iken kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Daha sonra Türkiye Odalar Birliği Genel Sekreterliği (1971-72), Türkiye Demir Çelik İşletmeleri Yönetim Kurulu üyeliği (1973-74), PETKİM Yönetim Kurulu üyeliği (1974), Hacettepe Üniversitesi İngiliz Filolojisi Bölümünde öğretim üyeliği görevlerinde bulundu.

Sabahattin Teoman

İlk yazısı 1930 yılında *Vakit* gazetesinde çıkmıştı. Şiir ve yazılarını

1940'lı yıllardan itibaren *Varlık*, *Büyük Doğu*, *Doğuş*, *Hep Bu Topraktan*, *İstanbul*, *Ülkü*, *Yaratış*, *Yücel* ve *Şadırvan* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

Rıhtım Sisleri (1943), *Beşinci Mevsim* (1953).

HAKKINDA: Söyleşi (Hisar, sayı: 24, 1952), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyelilcr (c.V, 1968), TDE Ansiklopcdisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

TEOMAN, Zeki

Şair ve yazar (D. 1912, Gülnar / İçel - ?). Adana Öğretmen Okulu (1932) mezunu. Gazi Eğitim Enstitüsünün tarih-coğrafya öğretmenlik sınavını vererek çeşitli okullarda öğretmenlik, müfettişlik ve yöneticilik yaptı. Şiirlerinden başka çocuk edebiyatı alanında kitaplar yazdı, inceleme ve araştırma kitapları yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Başlangıç* (1933), *Mektup* (1947), *Kazanç* (1985).

ÇOCUK KİTABI: *Öğrendiğim Gerçek* (1952), *Türk Masalları: Destanlar* (1955), *Amazon Mirina* (1958), *Okula Kaçan Çocuk* (1961), *Ateş Çavuş* (1968), *Gülnar Hatun* (1980), *Öğretmen Yaşar* (1981).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Savur* (1939), *İçel Mektubu* (1953), *Okullarda Belli Günler* (1958), *27 Mayıs Devrimi Niçin Yapıldı* (1960), *Kadıköy* (1966), *Kıbrıs'ın Öyküsü* (1975), *Türk Yazınında Yenilik* (1985).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

TEPE, Harun

Felsefe araştırmacısı. 1956, Balıkesir doğumlu. 1973'te Balıkesir Muharrem Hasbi Lisesini bitirdi. 1978 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden mezun oldu. Sosyoloji öğreniminin yanında felsefe, psikoloji ve pedagoji sertifikası aldı. 1978-81 yıllarında Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsünde çalıştı. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Nüfus Dinamiği programı ve Felsefe Bölümünde iki yüksek lisans eğitimi tamamladı. 1985'ten itibaren burada asistan olarak çalışmaya başladı. Burslu olarak yurtdışında bulundu, Latince öğrendi ve 1990'da doktor unvanı aldı. 1991 yılında Johannes Gutenberg (Mainz) Üniversitesinde "Doğruluk ve Kesinlik Sorunu" üzerine çalışmalar yaptı. 1993 yılında felsefe doçenti ve 2002'de profesör oldu. 2003'te Felsefe Bölümü Başkanlığına atandı. 1991 yılından itibaren Türkiye Felsefe Kurumu Yönetim Kurulu üyesi ve Kurum saymanıdır. Çalışmalarını 1998 yılından itibaren Hacettepe Üniversitesi İnsan Hakları ve Felsefesi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu üyesi olarak sürdürdü.

Yazıları, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi*, *Frankofoni*, *Cogito*, *Doğu Batı*, *Felsefelogos*, *3P Psikiyatri Psikoloji Psikofarmokoloji*, *Curj-Calicut University Research Center Journal*, *Journal of Turkish Studies*, *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, *Adam Sanat* dergilerinde yayımlandı. Bazı makaleleriyle *Felsefe Tartışmaları*, *Siyasal Ahlâk ve Siyasal Ahlâksızlık*, *Kültür ve İletişim*, *Bilgi ve Değer* kitaplarında yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Etik ve Metaetik-20. Yüzyıl Felsefesinde Normatiflik Sorunu* (1992), *Platon'dan Habermas'a Felsefede Doğruluk ya da Hakikat* (1995).

ÇEVİRİ: *Fenomenoloji Üzerine Beş Ders* (Edmund Husserl'dan, 1997), *Ontolojinin Işığında Bilgi* (N. Hartmann'dan, 1998), *İnsanın Kosmostaki Yeri* (Max Scheler'den, 1998).

EDİTÖRLÜK: *Etik ve Meslek Etikleri: Tıp, İşletme, Medya ve Hukuk* (2000).

TEPE, Mücahit

Öykü ve roman yazarı. 16 Ocak 1957, Samsun doğumlu. Ticaret Lisesi (1976) ve Tarsus İşletmecilik Yüksek Okulu mezunu. Öğrencilik yıllarından itibaren edebiyat ve Türk sanat müziğine ilgi duymaya başladı. Öykü ve roman çalışmalarının yanında Samsun Musiki Cemiyetine devam etti.

ESERLERİ:

ROMAN: *Acı Rüzgâr* (1975), *Yeşeren Umutlar* (1977).

ÖYKÜ: *Kent Korkusu* (1979).

HAKKINDA: Mücahit Tepe / Acı Rüzgâr (1975), Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye Samsun (c. 2, 2001).

TEPEDELENLİ(GİL), Nezihe Muhittin

Bkz. NEZİHE MUHİTTİN

TEPEDELENLİOĞLU, Nizamettin Nazif

Yazar (D. 1901, Taşöz Adası - Ö. 25 Mayıs 1970, İstanbul). Tepedelenlioğlu Ali Paşa büyük dedesidir. Drama Rüştiyesi (ortaokul)'nde başladığı ilk ve ortaöğrenimini İstanbul'daki Fransız liselerinde tamamladı. Deniz Harb Okulu, Hukuk Fakültesi ve Yüksek Ticaret Okulunda okudu. Bir süre dc Moskova Üniversitesinde okudu. 1917 yılında başladığı gazeteciliği ölümüne kadar çeşitli gazetelerde sürdü. İngilizlerin İstanbul'u işgali üzerine Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye katıldı. *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü ve başyazarlık yaptı. *Deli Deryalı* (1928), *Kara Davut* (1932), *Bir Millet Uyanıyor* (1966) adlı sinema filmlerinin senaryosunu yazdı.

Gazete yazarlığının yanı sıra, edebiyat alanında tarihi romanlarıyla tanındı. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Erivan Konsolosluğu görevinde bulunmuştu. *Yeni İstanbul* gazetesinde köşeyazarı iken kalp yetmezliğinden öldü. Silivrikapı Mezarlığında büyük dedesi Ali Paşa'nın yanında toprağa verildi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Kara Davut* (1928), *Deli Deryalı* (2 cilt, 1928, yeni bas., 1971),

Nizamettin Nazif Tepedenlioğlu

Kolkola (1944), *Karlı Dağlar* (1945).

İNCELEME: *Köroğlu* (2 cilt, 1928), *Battal Gazi* (2 cilt).

DİĞER: *Bir Millet Uyanıyor* (1933), Son Balo (1941; *Atatürk'ün Son Balosu* adıyla 1944), *Fatma'ya Mektuplar* (1944), *1945 Komedyası Başlıyor* (1944), *Potsdam Muamması* (1945), *Bilinmeyen Taraflarıyla Atatürk* (1959), *İlan-ı Hürriyet ve Sultan II. Abdülhamid Han* (1960), *Sultan II. Abdülhamid ve Osmanlı İmparatorluğunda Komitacılar* (1960), *Ordu ve Politika* (1967).

ÇEVİRİ: *Notre Dame de Paris* (V. Hugo'dan, 1947).

HAKKINDA: Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

TEPEYRAN, Ebubekir Hazım

Yazar, şair (D. 1864, Niğde - Ö. 5 Haziran 1947, İstanbul). Yazar Oktay Akbal'ın dedesidir. Babasının memuriyeti nedeniyle Isparta ve Antalya rüştiyelerinde (ortaokul) okudu, Niğde Rüştiyesinden mezun (1879) oldu. Daha çok özel dersler alarak yetişti. Niğde'de başladığı memurluk hayatında Tahriri Emlâk Kalemi kâtipliği, İnşaat Tahsilat kâtipliği, müsevvitlik (müsvette yazan), yazı öğretmenliği görevlerinde bulundu. Memurlukta yükselerek; Dedeağaç mutasarrıflığı, Musul, Manastır, Bağdat, Sivas, Ankara, Hicaz, Beyrut, Bursa valiliği, Şura-yı Devlet (Danıştay) üyeliği gibi önemli görevler yaptı. Ayrıca Bidayet Mahkemesi zabıt kâtipliğine tayin edilerek İstintak, Ceza ve Hukuk dairelerinde, müdde-i umumi (savcı) refakatinde çalıştı. Kastamonu Mektubi Kalemi mümeyyizliği ile vilayet gazetesi muharrirliği görevlerinde bulundu, öğretmenlik yaptı. Damat Ferit Paşa Hükümeti zamanında Bursa Valisi ve Dahiliye Nazırı iken Millî Mücadele'ye yardım ettiği gerekçesiyle idama mahkûm edilmiş (1920), sonradan cezası müebbet kürek cezasına çevrilmişti. Sahrayıcedit Mezarlığında toprağa verildi.

Tek romanı *Küçük Paşa*, Nabizade Nazım'ın *Kara Bibik*'inden sonra köy romancılığının ilk eserlerinden biri oldu. Ayrıca hikâyeleri, Türkçe ve Fransızca şiirleri vardır.

"Küçük Paşa, gerçekçi romanın ilklerinden birisi olarak edebiyat dünyamızın ilgisini çekmiştir. Daha sonra yeniden kaleme aldığı ve bazı düzeltmeler yaptığı bu roman ikinci baskısında daha derli topludur. (...)

"Bence Ebubekir Hazım Tepeyran,

Ebubekir Hazım Tepeyran

Türkiye Yayınevinin büyük bir isabetle yayınladığı hatıraları bakımından bilhassa anılacaktır. Zira bu hatıralar, İmparatorluğun o geniş coğrafyası üzerinde yaşanmış canlı hatıraların en güzellerinden, en enteresanlarından birisidir. Zamanında notlar alındığından, gerçektir, düşünmeye, birtakım değerlendirmeler yapmaya ve birtakım tecrübelerden hisseler almaya değer kıymettedir. Bence Tepeyran'ın en büyük ve kıymetli eseri hatıralarıdır." (İsmail Özmel)

ESERLERİ:

ROMAN: *Küçük Paşa* (1910, yeni bas., 1984).

EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN

KÜÇÜK PAŞA

Anadolu köylerinden İstanbul'daki Suat Paşa konağına, kucağında bebeğiyle bir sütnine getirtilir. Adı Selime'dir.

"Nazikter Kalfa bir sırasını getirip Selime'yi sorguya çekti:

— Her gece yatarken melekleri şahit getirdiğin din ve imanın ne olduğunu bilir misin?

Onu sorgu melekleri mezarda sorarlar, şimdi sorulmaz, hem de o sorgunun karşılığı diri iken verilmez, ölünce verilir.

— İnsan sağken bilmezse, ölünce hiç bilmez.

— Mezara gömülünce imam talkın verir, öğretir.

— Demek sen hiç bilmiyorsun?

— Dini din, imanı iman bilirim, işte bu kadar.

— Allah'ı nasıl bilirsin?

— İyi bilirim, lâkin görmedim.

Nazikter, Selime'nin yüzüne bakıp latifeye benzer bir eser görmeyince, kuşkulandırmayarak bütün malûmatını anlamak için sözlerine devam etti:

— Pekâlâ peygamber kimdir?

— Allah'ın torunu.

— Babası kimdir?

— Adem Babamız.

— Anası da Havva Anamız olduğunu tabii bilirsin. Sormaya hacet yok, namaz nedir?

Köyde erkeklerden bazıları boş kaldıkça kılar, dişi ehlîler kılmaz sevaplı iştir.

— Devlet nedir?

Selime böyle bayağı bir sorguya nazaran kendisinin pek ahmak zannedilmesine kızmış gibi bir tavır aldı:

—Bunu herkes bilir. Köylerden vergi, asker alır; fakat kendisi gelmez, kuduz gibi zaptiyeyi saldırır, zift gibi yapışkan tahsildarlar gönderir.

Padişah kimdir?

Devlet efendimizin altın kafes içinde oturan büyük oğlu. " (...)

Selime'nin bebeği Salih, konakta paşa torunu Haldun'un süt kardeşidir. Annesi köye gönderildikten sonra 'evlatlık' olur. Paşa çocukları gibi yetiştirilir. Küçük Paşa adını alır.

Selime bir iftiraya uğramış; kocası Ali onu boşamış, başkasını almıştır. Selime de yakın köylerden birinde dul çocukları olan, yaşlı muhtara varmıştır.

Suat Paşa ölünce, Küçük Paşa, onu çekemeyen Naime Hanımefendi tarafından köye geri gönderilir. Yolculuk, yazarın betimleme ve çözümlemelerdeki kendine özgü tercihleri açısından ilginçtir. Buna, çevreyi çocuk gözüyle değerlendirmeden çok, yazarın yorumlaması denebilir.

"Tam dört gün süren araba yolculuğu, Salih'e dört yıllık bir kürek mahkûmluğu kadar uzun göründü.

Akşamları indikleri köylerde bir nevi seyyar işkence aleti demek olan arabalardaki rahatsızlığa rahmet okutacak kadar müzzep oluyordu. Senelerden beri ocaklarında tezek ve ot kökleri yakıla yakıla, bunların dumanlarına mahsus kokular, ebediyyen zail olmayacak kadar taşına toprağına, üzerlerini örten ağaç ve çalı çırpıya sinmiş, bütün tavan ziftlenmiş gibi siyahlanmış köy odalarının yıllanmış sakinleri olan bitler, pireler, yalnız böyle yaysız, her tarafı kağşamış yük arabası içinde büzülerek çarpıla çarpıla bütün vücutları berelenerek kımıldanmaya mecalleri kalmayan yorgun yolcuların tahammül edebildikleri kadar ızaç ediyorlardı..."

Salih (Güçcük Paşa) köyde düş kırıklığına uğrar; yoksul-

lukların ve yoksunlukların içine düşmüştür. Analığı Hacca, kendine ve iki çocuğuna çıkar sağlama amacıyla ona karşı kıskanç davranmakta, öfkesini gizlememektedir. Salih'in İstanbul'dan getirdiği zengin sandığını ve gösterişli giysilerini de ergeç ele geçirecektir.

Salih, bir süre sonra öz annesinin köyüne götürülür, sevgiyle karşılanır. Daha sonra da babasının yeniden askere çağrılarak, Yemen 'e gönderilmesi üzerine, Hacca'nın acımasız dayak ve davranışları altında iyice ezilir, hastalanır. Bütün şiddetiyle sürmekte olan bir kış günü, evden dışarı çıkarak kurtlara yem olur...

Hacca, acımasız bir üvey ana olmakta birlikte, her türlü eziyete katlanabilecek bir köy kadını; bir Anadolu insanıdır.

"Yurtseverlik hislerinin insanları ne kadar büyük fedakârlıklara katlandığını anlamak için her şeyden önce köylere gitmeli...

Sağlam bedenli yaratılmış, büyütülmüş üç oğlu askerden dönmeyen ak sakallı babanın ve ak saçlı ananın kendilerine muin verilen dördüncü ahl oğullarını beslemek; yıpranmış vücutları, bükülmüş belleriyle takatlerinin üstünde çalışmak mecburiyetinde kaldıkları halde, 'Allah din ve devlete zeval vermesin' diye dua ettiklerini görüp de vatan ve din sevgilerinin bu derecesine hayran olmamak mümkün mü?...

Tabiatın en ziyade şımahat gösterdiği güz mevsimi, Hacca'nın ambarına, geçen yıllara nisbetle pek az mahsul verdi. Öşrün yedide ve dörtte biri olan Maarif, Nafıa hisseleriyle beraber öşrü verildikten sonra birkaç kile arpa, çavdar, beş on okka soğan, beş on avuç nohut, mercimek, bir iki deste mısır, birkaç çuval saman kalabildi..."

"Geçen muharebede ölen iki kardeşinin kanlarıyla altı çocuğunu beslemekten âciz olduğu halde bu defa da kendisiyle Mevlût'a, Güssün'e muin gösterilen ihtiyar babası birtakım borçlarından dolayı tazzik ediliyordu. Son defalık tahsildar bütün ailenin süt anası, yegâne erzak kaynağı bir tek ineği satmaya kalkıştı. Öksüz çocuklardan her biri inegin yularından, kuyruğundan, kulağından tutup mânî olmak istediler; tahsildar çekti, bunlar bırakmadılar. Ahırdan kapı önüne kadar çekilen bu inekle sürüklenen altı çocuğun vaveylası köyü tutmuştu."

(*Küçük Paşa*, 1984)

HİKÂYE: *Eski Şeyler* (1910).

OTOBİYOGRAFİ: *Zalimane Bir İdam Hükmü* (1946).

ANI: *Canlı Tarihler-Ebubekir Hazım Tepeyran Hatıraları* (1944), *Zalimane Bir İdam Hükmü* (1946), *Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları* (haz. Sadi Borak, 1982), *Hasan Hazım*.

MAKALE: *Sânihat*.

ŞİİR: *Les Fleurs Dégénérés* (Fransızca, 1931), *Kar Çiçekleri* (1932).

ÇEVİRİ: *Güzel Sözler*.

HAKKINDA: Ebubekir Hazım Tepeyran-Hatıraları (1947), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Hakkı Tarık Us / Elli Yıl Mecmuası (tsz., s. 62-63), "Ağralı, Sedat" (Büyük Larousse, 1986), Abdülkadir Ilayber / Ebubekir Hâzım Tepeyran (1988), İsmail Özmel / Dünden Bugüne Niğde'li Şair ve Yazarlar (1990), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

TERCAN, İzzet

Tasavvufçu (D. 1904, Eğim köyü / Kayseri – Ö. ?). Ailesi Tataroğulları adıyla tanınır. Altı yaşında iken ailesi Kayseri'ye yerleşti. Nalbantoğlu Hafız Mahmud Efendi'den hafızlık öğrenimi alarak sekiz yaşında hafız oldu. Bu tarihten itibaren Kayseri Cambazzâde Hacı Bekir Efendi'nin Sahabiye Medresesine bağlı Cami-i Kebir'de Arapça, Farsça ve din ilimleri öğrenimi görerek on yedi yaşında buradan icazet (yeterlilik, diploma) aldı. Daha sonra Cami-i Kebir'de vaiz olarak görevlendirildi. Tasavvufa ilgisi de bu dönemde rastlar. Bazı görüşleri yüzünden vazifelikten uzaklaştırıldı. Bundan sonra geçimini temin için çeşitli işlerle uğraştı. Tasavvuf anlayışı Melâmet neşvesinden esinlenir. *Hakka Giden Doğru Yolu Bulmak* adlı eseri basıldı (2005).

HAKKINDA: "İzzet Tercan'ın Tercüme-i Hali" (Hakka Giden Doğru Yolu Bulmak, 2005).

TERKOĞLU, Ali

Şair. 1943, Siverek / Şanlıurfa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Şanlıurfa'da yaptı. Şiirin yanı sıra folklor, tiyatro ve halk müziğiyle ilgilendi. 1967 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde öğrenci iken *Saklambaç* gazetesinin fotoromanlarını çizdi. *Çileli Bülbül* (1964) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

TERZİ, Arzu

Tarih araştırmacısı. 1 Nisan 1968, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1989) mezunu. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi Anabilim Da-

EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN

AKŞAM BULUTLARI

Tabiatın en güzel şeylerinden biri de,
Akşam semalarını süsleyen bulutlardır.
Ne garip şekilleri, ne hoş renkleri vardır;
Al yığınları ötede, pembeleri beride.

Yaldızlı turuncular ufkun eteklerinde
Ne zarif uzanırlar sırmalı pervaz gibi.
Baktıkça bu tabloya "bozma derim ya Rabbi,
Renkler de, şekiller de kalsın yerli yerinde."

Fakat kalmaz bozulur ve söner birer birer
Gün yaydığı ışığı toplayarak indikçe.
Rengi uçan her bulut dağılır ince ince,
Açılan boşluklara ak tülden perde gerer.

Şu fâni renkler uçup gitmişler yerden,
Üstünde akan kanlar kurumuş topraklardan.
Çürüyen altın saçlar, gül gibi yanaklardan,
Her renkte sehhar gözler ve solmuş çiçeklerden.

(*Kar Çiçekleri*, 1932)

lına araştırma görevlisi olarak atandı. 1992 yılında *"XIX. Yüzyıl Ortalarında Aydın Şehrinin Sosyal ve Ekonomik Durumu"* adlı tezi ile yüksek lisansını, 1997 yılında ise *"Hazine-i Hassa Nezâreti"* adlı tezi ile doktorasını tamamladı. 2000 yılından sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi Anabilim Dalında yardımcı doçent olarak Osmanlı sosyal ve iktisat tarihi ve Osmanlı saray teşkilâtı konuları üzerinde çalışmalar sürdürdü.

Makalelerini 1994 yılından itibaren *Tarih Enstitüsü Dergisi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, Tarih ve Düşünce, Irak Dosyası, Ermeni Araştırmaları, Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları* gibi dergilerde yayımladı. *Türkler, TDV İslâm Ansiklopedisi* gibi ansiklopedilere maddeler yazdı. Birçok kitapta bölüm yazarlığı yaptı. Osmanlı'nın son dönemindeki farklı konuları içeren toplantılara konuşmacı olarak katıldı.

ESERLERİ:

Aydın Güzelhisarı'nın Sosyal ve İktisadi Durumu (1992), *Hazine-i Hassa Nezareti* (2000).

TERZİ BABA

Mutasavvıf-şair (D. 1779, Sarıgöl köyü / Erzincan - Ö. 1848). Asıl adı Muhammed Hayyât Vehbi olduğu halde mesleğinden dolayı Terzi Baba olarak tanındı. Öğrenim görmediği, hatta ümmi olduğu kanaati yaygındır. Buna karşılık engin bir kültüre sahip olduğu, eserinden ve hakkındaki rivayetlerinden anlaşılmaktadır. Tasavvufi eğitimini Mevlâna Hâlid-i Bağdâdî halifelerinden Erzincanlı Abdullah Efendi'den aldı. Gençlik yıllarında Kadirî tarikatına girerek manevi hayatını bu yolda devam ettirmiş, kırk yaşlarına doğru Nakşibendi tarikatına girerek Mevlâna Halid-i Bağdadî'nin halifesi olmuştu. Nakşibendî tarikatına girdikten sonraki halifeleri ve müridleri arasında döneminin önemli kişileri ve bazı şairler de vardır.

Terzi Baba'nın tasavvufi konuları içeren *"Kenzü'l-Fütuh"* adlı düzyazı (mensur) eseri, halifelerinden Hacı Hafız diye tanınan Şair Mehmed Rüştü Efendi tarafından manzum bir risale haline getirilildi. 1869, 1912 ve 1979 yıllarında baskıları yapılan bu eserin sonunda Hacı Hafız ve Terzi Baba'nın birer münâcatına da yer aldı.

ESERLERİ:

Mifftâhü'l-Kenz (yay. haz. Orhan Aktepe, 1997; Vehbi Yurt, 1995), *Sıfat-ı Sübûtiyye Risâlesi.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Orhan Aktepe / Terzi Baba - Hayatı ve Miftâh-ı Kenz (1979), Yakup Şafak / "Terzi Baba'nın Miftahu'l-Kenz'inin Aslı Manzum mudur?" (Yedi İklim, Sayı: 54, Eylül 1993), Vehbi Yurt / Terzi Baba Hayyât Vehbi el-Erzincanî - Hayatı ve Eserleri (1995).

TERZİ, Fevzi Ekrem

Bkz TERZİOĞLU, Fevzi Ekrem

TERZİ, Mustafa Zeki

İslâm tarihi araştırmacısı. 1948, Beşikdüzü / Trabzon doğumlu. Beşikdüzü Nefsişarlı İlkokulu (1959), Trabzon İmam Hatip Okulu (1967), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1972) mezunu. Bir süre Doğanhisar / Konya ve İstanbul liselerinde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 1977 yılında Samsun Yüksek İslâm Enstitüsüne asistan olarak atandı. *"Abbasiler Döneminde Askerî Teşkilât"* konulu doktora tezini 1986 yılında tamamladı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalında 1989'da yardımcı doçent, 1991'de doçent, 1997'da

Mustafa Zeki Terzi

profesör oldu. 1993'te üç ay süreyle, İslâm tarihi medeniyeti ve müesseseleri alanında çalışma yapmak üzere Paris Sorbonne Üniversitesinin İslâm Araştırmaları Bölümüne gönderildi. Çalışmalarını OMÜ İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak sürdürdü.

Telif ve çeviri makaleleri ile bildirileri 1988 yılından itibaren *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Akademik Açı, Belleten, Din Öğretimi Dergisi* dergilerinde yayımlandı. *Osmanlı Ansiklopedisi* ve *TDV Diyanet Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

Hz. Peygamber ve Hulefâi Râşidin Döneminde Askeri Teşkilât (1990), *İlk Siyer ve Meğâzî Yazarları ve Eserleri* (1990), *İslâm Tarih Yazarları ve Eserleri* (1995).

TERZİBAŞI, Ata

Şair. 1925, Kerkük / Irak doğumlu. İlköğrenimini Türk okulunda, ortaöğrenimini Arapça eğitim veren lisede tamamladı. 1995 yılında Bağdat Hukuk Fakültesini bitirerek avukatlığa başladı. Irak Türklerinin folkloru, edebiyatı, kültürü hakkında yaptığı araştırmalarla tanınındı. Yazıları Kerkük'te Türkçe olarak çıkan *Afak* ve *Beşir* gazetelerinde yayımlandı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Kerkük Horgatları ve Manileri, Kerkük Eskiler Sözü, Arzu Kamber Masalı, Kerkük Havaları, Kerkük Şairleri, Kerkük Ağzı, Türkmen Sözlüğü.

TERZİOĞLU, Fevzi Ekrem

Şair. 1960, Tuzhurmatu / Kerkük / Irak doğumlu. Fevzi Ekrem Terzi imzasını da kullandı. İlkokulu Tuz'da okudu. Bağdat Sanayi Lisesi, Bağdat Teknoloji Üniversitesi Tekstil Bölümü (1984) mezunu. Askerliğinin ardından Tuz'da öğretmenlik yaptı. Önce hoyratları, sonra şiir ve düzyazıları *Yurt* gazetesi ile *Kardeşlik* ve *Birlik Sesi* dergilerinde yayımlandı. Irak'ta düzenlenen Merbit, Babil, Hit ve gençlik şiir festivallerine katıldı. Ayrıca Ürdün, Suriye ve Türkiye'de düzenlenen Irak Türkmen Edebiyatı konulu konferanslara bildiriler sundu. Şiirlerini Arapçaya çevirerek Irak'ın yanı sıra Ürdün, Suriye ve Tunus'ta yayımladı.

ESERLERİ:

Cennet Kuşları (Bağdat, 1999), *Azerbaycan Destanı* (Baku, 2001), *Ezamil el-Şiir Tahfir fi Zakiret el-Beraa* (hakkındaki yazılar, haz. Enver Hasan, Bağdat, 2000), *Kelebek Türküleri* (Bağdat, 2002).

HAKKINDA: Fevzi Ekrem / Azerbaycan Destanı (2001).

TERZİOĞLU, Fidan

Romancı. 23 Eylül 1969, İzmir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de tamamladı. Boğaziçi Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü mezunu. İstanbul'da bir süre reklam yazarı olarak çalıştıktan sonra roman yazarlığına yöneldi. İkinci romanında "gö-

Fidan Terzioğlu

zetleme gözetlenme tutkusu, geçmişin tortusu, gelecek kuşkusu, şimdinin coşkusu, teslimiyet arzusu ve Marilyn Monroe-James Joyce ilişkisi üzerine, iç içe labirentlerden kurulu bir alışveriş merkezi hikâyesi"ni anlattı. Romanlarını sade bir dille yazdı.

ESERLERİ (Roman):

Hayat Roman (2001), *Her Şeyi Gören Gözler* (2002).

HAKKINDA: Fidan Terzioğlu / Hayat Roman (2001), Ayşegül Sönmez / Söyleşi (Milliyet, 1.11.2001), Esra Baydan / 'Hayat Roman'dan Sonra Hayat - Esra Baydan / Fidan Terzioğlu ile Söyleşi "Sınırları Keşfetmek İçin Yazıyorum" (Virgül, Mart 2002).

TETİK, Gaffar

Araştırmacı-yazar. 2 Aralık 1950, Adapazarı doğumlu. Meşeli Köyü İlkokulu, Adapazarı İmam Hatip Okulu, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü mezunu. 1968'den itibaren Adapazarı, Bitlis, Gaziantep, Eskişehir, Belçika ve Ankara'da öğretmenlik yaptı, Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde çeşitli görevlerde bulundu. Çalışmalarını, Diyanet İşleri Başkanlığı Süreli Yayınlar Şube Müdürü olarak sürdürdü.

İlk yazısı 1969'da Adapazarı mahalli gazetelerinden *Yeni Sakarya*'da yayımlandı. 1974'te günlük *Millet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı, diğer ürünleri *Diyanet, Diyanet Avrupa, Diyanet Çocuk* ile çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. Yazdığı *Osman Gazi* piyesini Belçika'da, *Türk Yurdu* adlı piyesini Çanakkale'de (1986) sahneledi.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Bütün Yönleriyle Komünizme Karşı İslâm (1977), *İslâmi Bilgiler* (1987), *Atatürk ve Din* (broşür, 1998), *Dünden Bugüne Mescid-i Nebi ve Medine-i Münevvere* (1998), *Dünden Bugüne Kâbe-i Muazzama ve Mekke-i Mükerreme* (2004), *Kâbe-i Muazzama ve Mescid-i Nebi* (2005).

HAKKINDA: Serhat Ilıcak / Tercüman-Almanya (21.4.1986), Zaman (12.7.1995), Hüseyin Albayrak / Hergün gazetesi (15.12.1998), M. Latif Salihoğlu / Yeni Asya gazetesi (27.10.1999).

Gaffar Tetik

TETİK, Necati

İlâhiyatçı. 9 Şubat 1948, Erzurum doğumlu. Erzurum Merkez Özbek Köyü İlkokulu (1957), Erzurum İmam Hatip Lisesi (1967), Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1971) mezunu. 1966'dan itibaren sekiz yıl Diyanet teşkilatında imamlık, vaizlik ve müftü yardımcılığı yaptı. 1974'te Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler

Necati Tetik

Fakültesine okutman olarak atandı. Yüksek lisansını 1976'da, doktorasını 1981'de aynı yerde tamamladı. 1991'de yardımcı doçent oldu. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak görev yaptı. Bölüm başkan yardımcılığı görevini yürüttü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kıraat İlminin Talimi* (1990), *Tecvide Giriş* (1992), *Cezeri İlaveli Tecvid* (1993).

ÇEVİRİ: *Esbâb-ı Vürûd* (1996), *Esbâb-ı Nüzul* (1997).

TEVETOĞLU, Fethi

Şair ve yazar (D. 31 Ocak 1916, Beşiktaş / İstanbul - Ö. 20 Kasım 1989, İstanbul). Önceki soyadı Tevet olup, tam adı Cihad Fethi Tevetoğlu'dur. 1938 yılına kadar kitap ve yazılarında M. Atsızayoldaş imzasını kullandı. Ayrıca Atsıza Yoldaş, Ali Fethi, Tevetoğlu, F. Mengüç, Kopuz, Türkçü, 1 Numaralı Komünist Düşmanı, Dr. Cihad Bilir adlarını da kullandı. Liseyi 1934'te, Askeri Tıbbiye'yi 1941'de bitirdi. GATA ve başka askeri sağlık kuruluşlarında çalıştı. Bu arada, Alpaslan Türkeş ve arkadaşları ile birlikte "Türkçülük Olayı"ndan tutuklandı. Serbest kalmasının ardından, 1953 yılına kadar süreçek Genel Kurmay Başkanlığı Karargâhı tabibi ve Askeri Sıhhıye Teknisyen Okulu öğretmeni olarak görev yaparken, 1950-53 yıllarında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde uzmanlık eğitimini tamamlayarak çocuk hastalıkları uzmanı oldu. 1953-57'de başasistan ve öğretim görevlisi unvanıyla Teksas ve Baylor üniversitelerinde bulundu. 1957-60 yıllarında Samsun Demokrat Parti İl Başkanlığı yaptı. 1961'de Adalet Partisinden Samsun senatörü seçildi ve 1961-73 yıllarında Senato Dışişleri Komisyon Başkanı, 1961-62'de NATO Parlamenterleri Türk Grubu Başkanı, 1966-68 ve 1971-73 yıllarında da Cumhuriyet Senatosu grup başkanlığı yaptı. 1965-66 yılları arasında AP Genel Başkan Yardımcılığı görevini üstlendi.

Dr. Fethi Tevetoğlu, 1973-76'da çocuk hastalıkları klinik şefi olarak F. Almanya'nın Meinz Üniversitesinde, 1975 yılında müşavir olarak İslâm Kalkınma Bankasında, 1976-80'de ise aynı kuruluşun genel sekreter yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1980-84 yıllarında gerçekleştirilen İslâm Ülkeleri Dışişleri Bakanları Konferansı'na başkanlık yaptı. Dünya İslâm Mütecileri Teşkilatın kuruluşuna katıldı ve 1984-85'te bu kuruluşun genel sekreteri oldu. 1985 yılında Arap Ülkeleri Genel Koordinatörü seçildi. Komünizm ile mücadele derneklerinde görevler üstlendi.

Fethi Tevetoğlu

İlk şiiri "*Kastamonu*", 1934'te *Çığır* dergisinde çıkmıştı. 1939 yılından itibaren yazılarının çoğu Samsun'da çıkardığı *Kopuz* dergisinde, (1939-40, 1943-44), ayrıca *İstanbul* dergisinde (1939-40) yer aldı. Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Enis Behiç Koryürek, Ömer Naci hakkında tanıtma kitapları yazdı, Hamdullah Suphi Tanrıöver'in *Dağ Yolu, Güne Bakan* (1987) kitaplarını yayıma hazırladı. *Türk Ansiklopedisi*'nin yayın kurulu başkanlığını yaptı. Türk milliyetçiliğini savunan ve komünizmle mücadeleyi anlatan yayınlarıyla tanındı.

1956 ABD "Çocuklarda Pheochromocytoma ve Toprak Yeme Anemisi" konusundaki buluşları dolayısıyla

FETHİ TEVETOĞLU

KASTAMONU

Zeki Ömer Defne'ye

Sokak dar, günsüz, çamur; ev kambur, kafes kırık,
Kırık kafesden çıktı sokağa bir hıçkırık.
Yanaşdım halsiz eve; ağlayan kim ki dedim;
Dönüyordu her şeyden bıkan birisi: Çıkrık...

SAMSUN

Sâhil az, dağlar yakın, yol ne yarını ne bütün;
Evler de yüksek, alçak; deniz gören, görmeyen.
Üstâdımın buradaki fonu yemyeşil: Tütün.
Yok bu şehre çıkub da murâdına ermeyen...

İKİ AKAR SU

Ben yamaçdan deli deli inen bir seldim;
Sen vâdide yürüyordun çiçeklerinle.
Suyuna karışmak için kıyına geldim.
Ve böylece bir denize akdık seninle...

Tıp Ödülü, 1968 NATO Şeref Madalyası, 1972 Milliyetçi Çin Şeref Madalyası, 1972 Kore Şeref Madalyası, Türk Parlamenterler Birliği ile Word Atı Communist League ve Middle East Solidarity Council üyelik beratları sahibiydi. 1989'da Selçuk Üniversitesi Tevetoğlu'na fahri doktorluk payesi verdi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yarın Turan Benimdir* (1934), *Türklüğe Kurban* (1934), *Bir Bayrak Altında* (1936).

İNCELEME: *Fuzuli'nin Bahçesi* (1938), *Tagore Hayatı ve Eserleri* (1939), *Büyük Türkçü Ahmet Hikmet* (1951), *Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Enis Behiç Koryürek, Ömer Naci* (1987), *Rabindranath Tagore, Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Mehmed Emin Yurdakul* (Hayatı ve Eserleri), *Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar; Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler* (1910-60), *Bugünkü Rusya; Açıklıyorum, Utançduvarı, Milletlere Işık Tutan İki Beyanname, Faşist Yok Komünist Var, Kıbrıs ve Komünizm, Dış Politika Görüşümüz, Mukaddes Topraklardan Geçen Yol.*

ÇEVİRİ: *Kan ve Toprak* (Von R. Walther'den), *Komünist Blok'ta Milliyet ve Mefkûre* (G. Von Mende'den).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Rıdvan Çongur / Fethi Tevetoğlu (Tercüman, 3.12.1989), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye Samsun (c. 1, 2000), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

TEVFİK, Çaylak
Bkz. ÇAYLAK TEVFİK

TEVFİK, Ebüzziya
Bkz. EBÜZZİYA TEVFİK

TEVFİK FİKRET

Şair (D. 24 Aralık 1867, İstanbul - Ö. 19 Ağustos 1915). Aksaray Valide Rüştiycsi (ortaokul)'nde başladığı öğrenimini Galatasaray Lisesinde tamamladı (1888). Hariciye İstişare Kalemine memur olarak girdi. Buradan ve Sadaret Mektubi Kalemi memurluğundan sıkılarak ayrıldı (1889). Geçim sıkıntısı nedeniyle, son görev yerindeki memurluğuna bir yıl sonra yeniden başlamak zorunda kaldı. Ek iş olarak da Gedikpaşa Ticaret Mektebinde yazı ve Fransızca dersleri verdi. Sınavla Galatasaray Lisesinin ilk bölümüne Türkçe öğretmeni olarak atandıysa da (1892), hükümetin bütçe açığını kapamak için memur aylıklarında kesinti yapması üzerine görevinden de ayrıldı (1895). Ertesi yıl Ahmet İhsan'ın sahibi olduğu *Servet-i Fünün* dergisini yönetmeye başladı (7 Şubat 1896). Aynı yıl Robert Kolejinde Türkçe öğretmeni oldu. Sahibi ile çatışarak *Servet-i Fünun* dergisini bıraktı ve "Âşiyan" (yuva, kuş yuvası) adını verdiği Rumelihisarı'ndaki evine çekildi (1901). Abdülhamid yönetimini eleştiren şiirlerini bu döneminde yazdı.

Tevfik Fikret

Meşrutiyet ilan edilince (1908) Hüseyin Cahit ve Hüseyin Kâzım ile birlikte *Tanin* gazetesini çıkarmaya başladı. Ancak yazı ve haberlerde İttihad ve Terakki desteklenince kısa bir süre sonra gazeteden ayrıldı. Bu sırada Galatasaray Lisesi müdürlüğünc (1909) getirildi. Dönemin eğitim bakanı Hayrullah Efendi'yle anlaşamayınca müdürlükten istifa etti (1910). Robert Kolejindeki öğretmenliğini ölümüne kadar sürdü. Önce Eyüp Mezarlığına gömülmüştü, sonra Âşiyan'a nakledildi (1961). Evi (Âşiyan) 1945'te müze haline getirildi.

Şiir yazmaya Galatasaray Lisesinde öğrenci olduğu yıllarda başlayan Tevfik Fikret, önceleri Muallim Naci etkisinde Divan gelencğine bağlı şiirler verdi. Ancak *"Servet-i Fünün hareketinin öncüsü olduğu gibi, Batılılaşmayı savunan bir düşünce savaşçısı olarak da, biçim ve özde Türk şiirine getirdiği yeniliklerle döneminin en büyük şairlerinden sayıldı."* (Atilla Özkırımlı).

Şiirlerini yayımladığı dergilere göre şiir dönemleri şu şekilde değerlendirmek mümkündür: 1- 1891-92'de *Mirsad* dergisinde aşk, dinî duyguları işler. 2- 1894-95'te *Malumat* dergisinde ise güzel sanatla şiiri yakınlaştırır. Fransız şiiri etkileri başlar. 3- 1895-96 yıllarında *Mekteb* dergisinde şiirini dil ve anlatım yönünden geliştirdiğini görürüz. Sanata yönelme sürer. 4- 1896-1901 yılları arasında yöneticiliğini, yazı işleri müdürlüğünü yaptığı *Servet-i Fünun* dergisinin görünümü bir sanat eseri gibidir. Harfleri, başlıkları, sayfa düzeni, resimleri Fikret tarafından seçilir, denetlenir. Dergide soneler, terzarimalar, triyoleler yayımlanır. Resimaltı şiire örnekler verilir. Tevfik Fikret şiir, edebi sohbet, makale türlerindeki eserlerini her sayıda yayımlar. Kötümserlik, güzel sanatlar, düş-gerçek çatışması, doğa,

aile, merhamet, vatan temalı şiirleri öne çıkar. Sonnet (sone) şiir tarzının Türk edebiyatındaki ilk örneklerini Tevfik Fikret verir. 5- 1908-15 yılları arasında *Tanin* gazetesinde yayımladığı hürriyetçi şiirleriyle etkili oldu. Haluk'u ülkeyi kalkındıracak gençlerin temsilcisi olarak görüyordu. Eğitim ve vatanseverlik de en çok vurguladığı kavramlardır.

Mehmet Akif'le birlikte, döneminde aruzu ustalıkla kullanan iki büyük şairden biri olan Tevfik Fikret, Türk şiirine nazmı nesre yaklaştırarak daha doğal bir eda kazandırma yolunu açtı. Konu olarak, vatan, millet, insan sevgisi ile siyasî gelişmeler karşısında duyduğu tepkileri işledi. Dilinin ağırlığı, şiirlerinin orijinal haliyle günümüzde anlaşılarak okunmasını engelledi. Şiirlerini bazı şairler (A. Kadir, Ahmet Muhip Dıranas, Ceyhun Atuf Kansu) günümüz Türkçesine uyarlama çalışması yaptılar. Tüm şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmış olan Tevfik Fikret, son yıllarında çocuklar için otuz kadar şiiri hece ile yazarak *Şermin* adlı kitabında topladı.

"Fikret, tam manasıyla inkılapçı, cezri bir küçük burjuva münevveridir... Büyük ve ana hattında, iyi manada insaniyetçi şair Tevfitk Fikret'in faaliyet gösterdiği devirde, içinde bulunduğu muhitte başka türlü de olması mümkün değildir. Fikret yaşadığı devirde, bulunduğu muhitte en iyi ve en ileri ne olmak mümkünse onu olmuştur." (Nâzım Hikmet).

Tevfik Fikret

"Fikret'i sadece fikir bakımından değerlendirmek yanlış bir görüştür. O, ne bir sosyolog, ne de bir filozoftur. Fikret'in sesini bugüne kadar getiren ve yarına götürecek olan, büyük ifade kabiliyetine sahip bir şair olmasıdır. Sanatta mühim olan, malzeme değil,

TEVFİK FİKRET

BALIKÇILAR

- Bugün açız yine evlâtlarım, diyordu peder.
Bugün açız yine; lâkin yarın, ümîd ederim,
Sular biraz daha sâkinleşir... Ne çâre, kader!

-Hayır sular ne kadar coşkun olsa ben giderim,
Diyordu oğlu, yarın sen biraz nincmle otur;
Zavallıcık yine kaç gündür işte hasta..
— Olur,
Biraz da sen çalış oğlum, biraz da sen çabala;
Ninen, baban, iki miskin, biz artık ölmeliyiz...
Çocuk düşündü şikâyetti bir nazarla: — Ya biz
Ya ben nasıl yaşarım siz ölürseniz?
Hâlâ
Dışarda gürliyerek kükremiş bir ordu gibi
Döğerdi sâhili binlerce dalgalar, asabî

-Yarın sen ağlan gün doğmadan hazırlarsın;
Sakın yedek biraz ip, mantar almadan gitme.
Açınca yelkeni, hiç bakma, oynasın varsın;
Kayık çocuk gibidir: Oynuyor mu kaydetme,
Doknnma keyfine; yalnız tetik bulun, zîrâ

Deniz kadın gibidir. Hiç inanmak olmaz ha!

Deniz dışarda uzun sayhalarla bir hırçın
Kadın gürültüsü neşreyliyordu ortalığı.

-Yarın küçük gidecek yalnız, öyle mi balığa?
-O gitmek istedi, «Sen evde kal!» diyor...
- Ya sakın
O gelmeden ben ölürsem?.
Kadın bu son sözle
Düşündü kaldı; balıkçıyle oğlu yan gözle
Soluk dudaklarının ihtizâz-ı hâsirine
Bakıp sükût ediyorlardı; başlarında uçan
Kazayı anlatıyorlardı böyle birbirine.
Dışarda fırtına gittikçe pür-gazab, cûşân
Bir ihtilâç ile etrafa ra'şeler vererek ...
—Yarın yavrucak nasıl gidecek?..

Şafak sökerken o yalnız, bir eski tekneciğin
Düğümlü, ekli, çürük ipleriyle uğraşarak
İlerliyordu; deniz aynı şiddetiyle şırak
Şırak döğüp eziyor köhne teknenin şişkin
Siyah kaburgasını... Âh açlık, âh ümîd!

Kenarda bir faşın üstünde bir hayâl-i sefîd
Eliyle engini güyâ işâret eyliyerek
Diyordu: «Haydi, nasîbin o dalgalarda, yürü!»
Yürür zavallı kırık teknecik, yürür; «Yürümek.
Nasibin işte bu!.. Hâlâ gözün kenarda... Yürü!»
Yürür, fakat suların böyle kahr-ı hiddetine
Nasıl tahammül eder eski, hasta bir tekne?..

Deniz ufukta, kadın evde muhtazır... Ölüyor;
Kenarda üç gecelik bâr-ı intizâriyle,
Bütün felâketinin darbe-i hasâriyle,
Tehî, kazâ-zede bir tekne karşısında peder
Uzakta bir yeri yumrukla gösterip gülüyor;
Yüzünde giryeli, muzlim, boğuk şikâyetler...

FİKRET-AKİF İKİLİĞİ

Munis Faik Ozansoy

Geçen ay yayınlanan yazımda "Çok merak ediyorum, doğumunun yüzüncü yıldönümü, Tevfik Fikret'i objektif ölçülerle değerlendirecek araştırma ve inceleme eserlerini bize kazandıracak mıdır? Yoksa, bu vesile ile de onu François Coppee'ye benzetmek veya karşısına Mehmet Akif'i çıkarmak gibi sığ tenkitleri ve kolay yargıları tekrarlamakla mı yetineceğiz" demiştim.

Üzülerek söyleyeyim ki, bu endişemin yersiz olmadığını o günden beri ünlü imzalar altında çıkan birçok yazılar göstermiştir. Parnasse topluluğu içinde hayli tanınmış ve bugün o nisbette unutulmuş olan bir Fransız şairi ile Tevfik Fikret benzerliğini şimdilik bir tarafa bırakıyorum. Bu yargı, onu tekrarlayanların Tevfik Fikret'in eseri üzerindeki tetkikleri kadar o Fransız şairinin sanatı hakkındaki bilgilerinin de bir noktada durmuş olduğunu açığa vurmaktan başka bir değer taşımaz.

Fikret - Akif karşılaştırılmasına gelince, yarım yüzyılı aşkın bir zaman içinde tekrarlana tekrarlana yıpranan bu sakat ve olumsuz düşünce üzerinde durmayı ikisine de pek büyük bir saygı ve hayranlık beslediğim o büyük şairlerin hatırasına karşı, bir borç bilirim.

Şiiri seven ve Türk milletinin sanat ve yaratma gücünün büyüklüğüne saygılı olan her aydının, en küçük bir tereddüt gölgesine yer vermeden kabul etmesi gereken bir gerçek varsa, o da, bu iki muhterem şahsiyetin Türk şiir ve düşünce tarihinde ayrı ve aynı ölçüde büyük yerleri ve değerleri olduğudur. Kafalarımızı kendi şahsî ve dar görüşlerimizin esaretinden ve kıyaslama illetinden kurtararak düşünebilsek, birbiriyle karşılaştırmadan ikisinin de müstesna değerini ve Türk şiirine getirdikleri, birbirini tamamlayıcı yenilikleri, gerçek boyutlarıyla ortaya koymamız pek kolay olur.

Şairlerin aynı şekilde düşünmelerini istemek, hele onlarda mutlaka kendi inançlarımızın yankısını görmeyi beklemek, şiirin ve sanatın zenginliğini yapan çeşitlilikten Türk edebiyatını yoksun bırakacak yersiz ve sakat bir saplantıdır. Her şair ve yazar kendi mizacına, içinde yetiştiği aile ve okul çevresinin şahsiyetini besleyen etkilerine göre duygularını ve düşüncelerini dile getirir. Bu iki güçlü şair de aynı şeyi büyük bir samimiyet ve cesaretle yapmışlardır. Çağdaşları arasında onlara seçkin bir yer kazandıran da bu vasıfları değil midir?

Fikret - Akif anlaşmazlığı "Tarih-i Kadim"in yazılmasıyla başlar. Başka memleketlerde de her zaman rastlanabilen bir edebî tartışma, iki şairin etrafında gruplaşan tahrikçi zümrelerin gayretleriyle, tatsız bir çatışma haline getirilmiş ve ölümlerinden sonra da devam ettirilmiştir. Halbuki Tevfik Fikret "Tarih-i Kadime Zeyl" inde düşüncesini açıkladıktan ve Akif, kendisinden beklenen asil bir hareketle "Safahat" in ikinci baskısında Fikret'i telmih eden satırları kopararak attıktan sonra bu tartışma güzel bir şekilde kapanmış olmak lâzım gelirdi. Onu Tevkif Fikret'in doğumunun yüzüncü yıldönümünde tekrar ateşlemek ve körükleyerek alevlendirmek, öyle sanıyorum ki, en ziyade o aziz şairlerin ruhlarını incitmiş olacaktır.

Tevfik Fikret'in Tanrı'dan çok Tanrılaşan insanların baskısına karşı bir isyanı dile getiren "Tarih-i Kadim" indeki bazı mısraları onun dinsizliğine atfetmek isteyenler olmuş ve bu düşünce Mehmet Akif'in kaleminde hayli sert ve kırıcı mısralarla ifadesini bulmuştu.

Şunu söyleyeyim ki Tevfik Fikret dinsiz, yahut daha doğru deyimi ile imansız değildi. Yalnız Fikret'in iman telâkkisiyle Akif'in imanı arasında, ona ulaşma usulleri bakımından fark vardır. Akif imânını soyundan tevarüs etmiş ve onu olduğu gibi devam ettirmek istemiştir.

Fikret şüpheci idi; her düşüncesine olduğu gibi imanına da şüphe yoluyla ulaşmıştır. Unutmamak lâzımdır ki :

Şüphe bir nura doğru koşmaktır,
Hakkı tenvir ukul için hakdır.

Diyen şairi şüpheci araştırmaları bir boşluğa, inkâra değil; bir nura, imana götürmüştür. Abdülhak Hâmit de :

Mevlâyı ne yolda etsem inkâr,
İkrar çıkar netice-i kâr.

Dememiş mi idi?
"Amentü" sünde :

Bir Kudret'i külliye var ulvî ve münezzeh,
Kutsi ve muallâ buna vicdanla inandım.

Diyen Tevfik Fikret'e dinsiz demek, imanı, kalıplaşmış kuralların esaretine mahkûm etmek demektir.

Mehmet Akif'e cevap olan "Tarihî Kadime Zeyl"inde de açıkça :

Müminim, varlığa imanım var.

Demiyor mu?

"Tarihi Kadim" deki :

Göçüyorsun da arş-ı ferşinde,
Yok tahiatta bir inilti bile.

Beyti Allah'ı inkâr veya küçültme değil, olsa olsa onu unutanlar karşısında bir isyan, Allah'a bir sığınma manasını taşır.

Büyük iman şairimiz Mehmet Akif'in de, vatanının tehlikeye düştüğü karanlık günlerde Allah'a karşı böyle haykırış ve yalvarışları yok mudur? Onun :

Ağzım kurusun, yok musun ey adli ilâhi.

Mısraını da, Allah'a isyan, ilâhi adaleti inkâr mı sayacağız?

Tevfik Fikret'in imansız ve aşırı maddeci olduğunu iddia etmek ne kadar yersizse, Mehmet Akif'in gerici, ilim ve fenne yabancı, medeniyete karşı olduğunu sanmak da o kadar yanlıştır. Böyle bir tutum, o büyük şairin en geniş imanla bağlı bulunduğu İslâm dininin gerçek anlamına da aykırı düşerdi. İman, ilme mani değil, aksine, ona yardımcı bir kuvvettir. Mehmet Akif, İslâm dininin yüksek felsefesi kadar, çağdaş ilmin ilerlemelerine de en geniş manasıyla vakıftı; insanın yaratıcı gücüne ve ilmin insanlığı parlak geleceklere ulaştıracak kudretine inanıyordu. Bu bakımdan da Tevfik Fikret'le aralarında ayrılık değil, yakınlık vardır.

Tevfik Fikret "Halûk'un Amentü"sünde :

Dünya dönecek cennete insanla, inandım.

Ve :

Birgün yapacak fen şu siyah toprağı altın,
Herşey olacak kudret-i irfanla, inandım.

Demişti.

Mehmet Akif de"Asım" ın sonunda bizdeki ilme karşı ilgisizlikten yakınarak :

Yarının ilmi nedir,halbuki? Gayet müthiş:
Maddenin kudret-i zerriyesi, uğraştığı iş.
O yaman kudrete hakim olabilsem diyerek
Sarfedüp durmada birçok kafa binlerce emek.
Onu bir buldu mu, artık bu zemin; başka zemin.
Çünkü bir damla kömürden edecekler temin
Öyle milyonla değil, namütenahi kudret...

Demiyor muydu?

Bugün dünya düşünce ve tekniğine yeni ufuklar açan atom kudreti üzerindeki çalışmaları daha o zaman alkışlayan bu mısralar, müsbet ilimlere yabancı değil, hattâ onları yakından izlememiş bir kafanın ilham mahsulleri olamazdı.

Tevfik Fikret, oğlu Halûk'u İskoçya'ya uğurlarken ona şu öğütte bulunmuştu :

Bize bol bol ziya kucakla getir;
Düşmek etrafı görmemektendir.
Toplu fırlat, ne varsa, taş, iğne
Bu muhitin ser-i rehavetine.
O biraz belki canlanır ve senin
Himmetin, gayretin ve fazlın için
Koyar elbet vatan, şu hasta nine,
Bir sıcak buse terli nâsiyene!

Mehmet Akif de, Asım ve arkadaşlarını şu dileklerle Berlin'e gitmeğe zorlamamış mıdır?

Fen diyarında sızan namütenahi pınarı,
Hem için, hem getirin yurda o nâfi suları.
Birgün evvel gidiniz, bir saat evvel dönünüz.
Şarkın âğûşu açıktır o zaman işte size;
O zaman varmanın imkânı olur gayenize.

Medeniyete, ilme, ışığa susamış o iki aydın kafa arasında şu gelişi güzel aktardığım mısraların açıkladığı yakınlık nerede; bizim eksik bilgimiz ve karanlık düşüncemizle icat edip ortaya koymak istediğimiz çelişme nerede?...

Bu karşılaştırmayı daha başka konularda da devam ettirmek mümkündür. Şimdilik bu kadarı ile yetiniyorum.

Sözün kısası: Tevfik Fikret de, Mehmet Akif de büyük şairdirler. İkisi de bu memleketi ve bu milleti sevmiş, kendi inandıkları yoldan Türk yurdunu ve insanını maddî ve manevî ilerlemeye, ışığa götürmeye inançlarının bütün gücü ve sanatlarının bütün belagatıyla çalışmışlardır.

Ben ve Hisar Dergisi, doğumunun yüzüncü yıldönümünde Tevfik Fikret'e karşı gösterdiğimiz saygıyı Mehmet Akif'in yüzüncü yıldönümünü kutlayacağımız zaman "Safahat" şairi karşısında da ayniyle göstermeğe hazırız.

Bugün bulundukları manevî âlemde ruhlarının birleştiğine inandığım iki büyük şairin hatırası önünde, Türk şiirinin kalemlerine borçlu bulunduğu minnetin bütün ağırlığıyla eğilir, susarım...

(*Hisar*, Şubat 1968)

malzemeyi kullanış tarzıdır. Meseleye bu zaviyeden bakılırsa, Fikret'in bizde şimdiye kadar gelmiş geçmiş şairlerin en ustalarından biri olduğu görülür. Dile yeni şekil verme bakımından, onunla kıyaslanabilecek başka Türk şairleri olarak, ancak Mehmet Akif, Yahya Kemal, Nazım Hikmet ve Behçet Necatigil'i sayabilirim. Bunlar, Türkçeyi hamur gibi yoğurmuşlardır ve ustaları Fikret'tir. Fikret'ten sonra, birçok Türk şairi 'şiir ile hitabet'i birbirine karıştırmanın kurbanı olmuşlardır. Bence Nâzım Hikmet de bunlardan biridir." (Mehmet Kaplan)

"Fikret'in üslûbu, şahsiyetinin geçirdiği türlü gelişme safhalarında ayrı ayrı karakterler gösterir. Tahkiye ve tasvire şiirlerinde fazla yer ayırın şairin üslubu, 1900 yılına kadar süren dönemdi deskriptif (tasvirimsi) ve bilhassa naratif (hikâyemsi) bir yapı gösterdiği halde, bu tarihten sonraki dönemde daha çok bir hitabet karakteri taşır... Batılılaşma hareketinin en hararetli temsilcisi ve müdafii olan Fikret'in daha zamanından başlayarak, cemiyet üzerinde müspet ve yaygın tesirleri olmuştur. O da, Namık Kemal gibi, edebi değil, aynı zamanda sosyal cephesi olan bir şahsiyet bulunduğu için, tesirlerini bu iki cepheden incelemek daha doğru olur. Edebi şahsiyeti ile Fikret, zamanındaki tesirlerinden başka, Mehmet Akif, Yahya Kemal ve Ahmed Haşim'den başlayarak, Türk nazmının genel yürüyüşü ve gelişmesi üzerinde tesirli olduğu gibi; sosyal şahsiyetiyle de, genç nesillere, telkin ettiği birçok manevi değerler bakımından kuvvetle tesir etmiştir." (Kenan Akyüz)

"Fikret, dıştan sağlam ve kudretli görünmesine rağmen, içten muztarip bir insandır. Haksızlıklara, zulümlere, hasetlere, soysuz hareketlere tahammülü yoktur. Bir taraftan, çok mağrur ve alıngan, öte yandan için için kahırlı ve muztariptir. Vatanı gibi sevdiği her fazilete aykırı her hareketi, söz sanatının unutulmaz darbeleriyle

Tevfik Fikret

TEVFİK FİKRET

KITA

Kimseden ümmid-i feyz etmem, dilenmem perr ü bâl;
Kendi cevvim, kendi eflâkimde kendim tâirim.
İnhina tavk-ı esaretten girandır boynuma,
Fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür bir şairim.

(*Rubab-ı Şikeste*, 1975)

cezalandırmak; vatana, millete karşı yapılan fenalıkları sanatının o müthiş silahıyla te'dibe çalışmak, bunları yaparken de bazen dünyayı görmez hale gelmek, onun vasıfları ve davranışları arasındadır. Bütün bunlar, onun yine vatanını ve halkı sevmesinden fakat nev'i şahsına mahsus vatancılık ve öyle bir halkçılıkla sevmesindendir." (Nihad Sami Banarlı)

"Meşrutiyetin ilanından sonra herkes ne yapacağını şaşırıp nereye, neye yöneleceğini düşünürken Fikret; bu yurdu nasıl yükseltmek, gençliği uyuşukluk, karanlık, acz ve cehaletten nasıl kurtarmak gerektiğini düşünüyor, çareler arıyordu. Ona göre tek bir çare vardı: Milletin kültür seviyesini yükseltmek, aydın, yapıcı ve beceri sahibi gençler yetiştirmek. O, okullarımızda o zamana kadar yürütülmekte olan öğretim ve eğitim usullerinden bambaşka, yepyeni esaslara dayanan bir okul kurmak istiyordu." (Cahit Kavcar)

"Fikret için insan, güçlerin en kudretlisidir. Onun yapmıyacağı, yapamıyacağı şey yoktur... Hatta dünyanın insan emeği ile cennete döneceğine bile inanır: "Dünya dönecek cennete insanla inandım."Çünkü insana böylesine değer veren Fikret'in gözleri Batı'ya yani bilime, tekliğe dönüktür. İnsan gücünü bilimden ve teknikten aldığı ölçüde kuvvetli olur. Hatta şu kara toprak bile o sayede 'altınlaşabilir." (Sermet Sami Uysal)

"Fikret'in şairliği hayâl şairliğinden ziyade hayat şairliğiydi. Onun şairane hissi, hayâlden ziyade hakikât karşısında galeyana gelirdi. İlhamlarını bile hayattan alan Fikret, terbiyenin de asıl hayattan geleceğini bilir ve telkinle terbiye hususunda şâyân-ı hayret bir nüfuz ve muvaffakiyet gösterirdi. Fikret, bizim için, yalnız öğretmenliği ve müdürlüğü ile değil, şairliğiyle de bir eğitici, hem de müstesna bir eğitimci oldu. Hiçbir şairimiz çocuklarla gençleri Fikret kadar düşünmedi, hiçbir şairimiz gençlerle çocukların ruhlarına hitap etmenin yollarını Fikret kadar arayıp bulmadı, hiçbir şairimiz ahlâk ve terbiye endişesiyle, telkin ve tehzip maksadıyla Fikret kadar şiir yazmadı." (Satı Bey)

"Fikret Bey, yaradılışın pek seyrek yetiştirdiği öğretmenlerdendir. Eğitimin nelerden ibaret olduğunu tam anlamıyla bilirdi. Öğrencisine en saf ve yüce emelleri aşılama, ilham etme gücüne sahipti... Çalışma arkadaşımız olarak Fikret Bey, okulun idaresini ve mesleğine alt konularda uygun bulmadığı herhangi bir noktayı tenkitte tereddüt etmemiş ve ikna edici uyarıyla okulumuza pek çok yararlı olmuştur." (C. F. Gates)

"Ona göre eğitimin amacı çocuğun kafasını bilgiyle doldurmak değil, onu hayata hazırlamak, yaşadığı dünyaya yöneltmektir. Eğitimin yöntemini de bu amaç belirler. Bilgi ezber yoluyla değil, oyun aracılığıyla, üstelik uygulama yoluyla verilmelidir. El işler, iş ürer çünkü.

"Şermin'deki bütün şiirlere egemen olan öz budur temelde. Fikret o güne kadar yazdıklarını bir yana bırakmış, işe elifbadan başlamıştır sanki. Gençlerden sonra çocuklara yönelmiş, ağacı yaşken eğmeye girişmiştir. Onları korkutmak için uydurulmuş, olağanüstü varlıkların gerçekte olmadığını söyler. Ama yalnız çocuklar değildir seslendiği. Anaları, babaları, öğrencileri de almıştır karşısına. Öğretme ve öğrenme işinde deneyin, sevmenin önemini vurgular. Bilginin somutlaşması gerekir çünkü. İnsan ve ana sevgisi temleri de işlenir bu şiirlerde. Böylece Fikret insancıl, hayata bağlı dünya görüşünü aşılamak ister çocuklara." (Atilla Özkırımlı)

"Ekrem, şimdi sana Şermin'i, bu kadar adî bir eseri hasta hasta niçin yazdığımı anlatayım: Hastalık beni çok masrafa soktu. Hekime, ilâca para yetiştiremez oldum. Bir gün Sâtı Bey beni görmeğe geldi. Sâtı Bey'i tanır mısın?

"Yuva isimli hususi bir mektep açan zât değil mi?

"Ta kendisi. Sâtı Bey beni düşünceli görmüş ve sebebini de keşfetmiş olacak ki "Yuva"sındaki çocuklara okutmak için bu çocuk şiirlerini benden istedi. İki üç küçük formalık bir kitap yazarsanız size kırk lira veririm, kitabı da kendi hesabıma tab'ettiririm dedi. Ben daha muvafakat cevâbını

TEVFİK FİKRET

SABAH OLURSA...

Bu memlekette de bir gün sabah olursa,
Halûk Eğer bu memleketin sislenen şu nasiye-i
Mukadderatı kavi bir elin kavi, muhyî
Bir ihtizaz-ı temasıyle silkinip şu donuk,
Şu paslı çehre-i millet biraz gülerse... — o gün
Ben ölmemiş bile olsam, hayata pek ölgün
Bir irtibatım olur şüphesiz; — o gün benden
Ümidi kes, beni kötrüm ve boş muhitimde
Meraretimle unut; çünkü leng ü pejmürde
Nazarlarım seni maziye çekmek ister; sen
Bütün hüviyet ü uzviyyetinle âtisin:
Terennüm eyliyor el'an kulaklarında sesin!

Evet, sabah olacaktır, sabah olur, geceler
Tulû'-ı haşre kadar sürmez; âkıbet bu sema,
Bu mai gök size bir gün acır; melûl olma.
Hayata neş'e güneştir, melal içinde beşer
Çürür bizim gibi... siz, ey feza-yı ferdanın
Küçük güneşleri, artık birer birer uyanın!
Ufukların edebi iştiyakı var nura.
Tenevvür... asrımızın işte ruh-ı âmâli;
Silin bulutları, silkin zılal-i ahvali.
Ziya içinde koşun bir halâs-ı meşkûra.
Ümidimiz bu: ölürsek de biz, yaşar mutlak
Vatan sizinle şu zindan karanlığından uzak!

TEVFİK FİKRET

SİS

Sarmış yine âfâkını bir dûd-ı mutannid,
Bir zulmet-i beyzâ ki peyâpey mütezâyid.

Tazyikının altında silinmiş gibi eşbâh;
Bir tozlu kesafetten ibaret bütün elvâh;

Bir tozlu ve heybetli kesafet ki nazarlar
Dikkatle nüfuz eyleyemez gavrine, korkar.

Lâkin sana lâyık bu derin sütre-i muzlim,
Lâyık bu tesettür sana, ey sahn-ı mezâlim;

Ey sahn-ı mezâlim... Evet, ey sahn-ı garrâ,
Ey sahne-i zî-şa'şaa-i hâile-pîrâ!

Ey şâ'şaanın, kevkebenin mehdi, mezarı;
Şarkın ezelî hâkime-i câzibedârı;

Ey kanlı muhabbetleri bî-lerziş-i nefret
Perverde eden sine-i meshûf-ı sefâhet;

Ey Marmara'nın mâi der-âğûşu içinde
Ölmüş gibi dalgın uyuyan tûde-i zînde;

Ey köhne Bizans, ey koca fertût-ı müsahhir
Ey bin kocadan arta kalan bîve-i bakir;

Hüsnünde henüz tazeliğin sihri hüveydâ;
Hâlâ titrer üstüne enzâr-ı temaşa.

Hârîceden, uzakdan açılan gözlere süzgün
Çeşmân-ı kebûdunla ne münis görünürsün.

Münis, fakat en kitli kadınlar gibi münis;
Üstünde coşan giryelerin hepsine bî-his.

Te'sis olunurken daha, bir dest-ı hıyânet
Bünyânına katmış gibi zehr-âbe-i lanet.

Hep levs-i riya dalgalanır zerrelerinde,
Bir zerre-i safvet bulamazsın içlerinde.

Hep levs-i riya, levs-i hased, levs-i teneffü'
Yalnız bu... ve yalnız bunun ümmîd-i tereffü'

Milyonla barındırdığın ecsâd arasından,
Kaç nâsiye vardır çıkacak pâk ü dırahşan;

Örtün, evet, ey hâile.. örtün evet ey şehr:
Örtün ve müebbed uyu, ey fâcire-i dehr!..

Ey debdebeler, tantanalar, şanlar, ulaylar;
Katil küleler, kal'alı zindanlı saraylar;

Ey dahme-i mersûs-i havâtır, ulu mâbed;
Ey girra sütunlar ki birer dîv-i mukayyed.

Mazileri âtîlere nakl etmeğe me'mur,
Ey dişleri düşmüş, sırıtan kafile-i sûr.

Ey kubbeler, ey şanlı mebânî-i münâcât;
Ey doğruluğun mahmîl-i ezkârı minârât.

Ey sakfı çökük medreseler, mahkemecikler;
Ey servilerin zıll-ı siyâhında birer yer

Te'min edebilmiş nice bin sâil-i sâbir,
"Geçmişlere rahmet" diyen elvâh-ı makabir;

Ey türbeler, ey her biri pür-velvele bir yâd
İkaz ederek sâmit ü sâkin yatan ecdâd;

Ey mâ'reke-i tıyn u gubâr eski sokaklar,
Ey her açılan rahnesi bir vak'a sayıklar.

Viraneler, ey mekmen-i pür hâb-ı eşirrâ,
Ey kapkara damlarla birer mâtem-i ber-pâ

Temsîl eden âsûde ve fersûde mesâkin,
Ey her biri bir leyleğe, bir çaylağa mavtın

Gam-dîde ocaklar ki meraretle somurtmuş,
Yıllarca zamandan beri tütmek ne.. unutmuş,

Ey mîdelerin zehr-i takazâsı önünde
Her zilleti bel'eyleyen elvâh-ı kadîde,

Ey fazl-ı tabiatle en âmâde ve mün'im
Bir fıtrata makrûn iken aç, âtıl u âkım,

Her nîmeti, her fazlı, her esbâb-ı rehâyı
Gökten dilenen zıll-i tevekkül ki... mürâyi!

Ey savt-ı kılâb, ey şeref-i mutk ile mümtaz
İnsanda şu mankörlüğü tel'în eden âvâz,

Ey girye-i bî-fâide, ey hande-i zehrîn,
Ey nâtıka-i acz ü elem; nazra-i nefrin:

Ey cevf-i esâtîre düşen hâtıra; namus,
Ey kible-i ikbâle çıkan yol: reh-i pâbûs,

Ey havf-ı müsellâh, ki hasârâtına râci'
Öksüz, dul ağızlardaki her şekve-i tâli;

Ey şahsa —masûniyet ü hürriyete makrun—
Bir hakk-ı teneffüs veren efsâne-i kanun,

Ey vâ'd-ı muhâl, ey ebedî kizb-i muhakkak,
Ey mahkemelerden mütemâdi sürülen hak;

Ey savlet-ı evham ile bîtâb-ı tahassüs
Vicdanları temdîd edilen güş-ı tecessüs,

Ey bim-i tecessüsle kilitlenmiş ağızlar,
Ey şöhret-i milliye ki, mebguz u mubakkar;

Ey seyf ü kalem, ey iki mahkûm-ı siyâsî,
Ey behre-i fazl u edeb, ey çehre-i mensî;

Ey bâr-ı hazerle iki kat gezmeğe me'lûf;
Eşrâf u tevâbi' koca bir unsur-ı mâ'rûf;

Ey re's-i fürûbürde ki ak pak, fakat iğrenç;
Ey taze kadın, ey onu tâkîbe koşan genç;

Ey mâder-i hicrân-zede, ey hem-ser-i muğber;
Ey kimsesiz, âvâre çocuklar... hele sizler!..
Hele sizler!

Örtün, evet ey hâile... örtün, evet ey şehr
Örtün ve müebbed uyu, ey fâcire-i dehr!..

bile vermeden, ertesi gün kırk lirayı da getirdi. İşte Şermin'i bunun üzerine mecburen yazdım. Ekrem, bir gün gelir de Tevfik Fikret Şermin kadar adi bir eseri nasıl yazmış derlerse öleceğime yakın hekim, ilâç parası tedâriki için hasta hasta, icbâr-ı tabiatle yazdığımı söylersin ve biçâre kardeşin Fikret'i sen müdâfaa edersin!

"Fikret şimdi, gözlerine toplanan yaşları saklayabilmek için başını çevirdi ve gizlice gözlerini sildikten sonra bana döndü. Sîması ölümün kara ve hüznün sarı renklerine bulanmış bir levha-i guruba benziyordu." (Ali Ekrem Bolayır)

"Fikret'in Ezan şiirinde, ezanın ne olduğunu bilmeyen, hele camide uyumaya kalkan çocuğunu tokatlayan baba tipi de, evvelki gibi yine cemiyetimizde örnekleri bulunan babalardandır. Mehmet Kaplan, bu hikâyenin, dayak atarak öğretme yerine sevdirerek öğretmeyi telkin maksadıyla yazıldığını söyler. Acaba, çocuk eğitiminde, menfî örneği vererek telkin mi daha kolaydır, yoksa müspet olanı göstermek mi? Çünkü Şermin eğitimciler için değil, nihayet küçük çocuklar için yazılmış bir kitaptır." (Orhan Okay)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Rübab-ı Şikeste* (1900, Ahmet Muhip Dıranas tar., Tevfik Fikret / Kırık Saz adıyla, 1975; Asım Bezirci tar. sadeleştirilerek orijinal adıyla, 1984), *Haluk'un Defteri* (1911), *Rübabın Cevabı* (1912), *Şermin* (1914), *Tarih-i Kadim - Doksan Beşe Doğru* (1928, A. Kadir'in sadeleştirmesiyle ve Eski Çağlar Tarihi adıyla, 1967), *Son Şiirler* (haz. Cevdet Kudret, 1952), *Tevfik Fikret ve Kitaplarında Çıkmayan Şiirleri* (der. Murat Uraz, 1959), *Tevfik Fikret Malumat'ta* (Malumat dergisinde çıkan şiir ve yazıları, der. İ. Hikmet Ertaylan, 1965), *Tevfik Fikret Mirsad'da* (Mirsad dergisinde çıkan şiir ve yazıları, der. İ. Hikmet Ertaylan, 1965), *Bütün Şiirleri* (Asım Bezirci'nin sadeleştirdiği şiirleri; I : Geçmişten Gelen; II: Rübâb-ı Şikeste, III: Hâlûk'un Defteri, Şermin, Son Şiirler, 1984).

DÜZYAZI: *Tevfik Fikret Dil ve Edebiyat Yazıları* (Haz. İsmail Parlatır, 1993).

HAKKINDA: Ruşen Eşref / Diyorlar ki (1918, haz. Şemsettin Kutlu 1972), M.Fuat Köprülü / Tevfik Fikret ve Ahlâk (1918), Ahmet İhsan / Matbuat Hatıralarım 1-2 (1930-31), İsmail Hikmet Ertaylan / Tevfik Fikret (1932), Hüseyin Cahit Yalçın / Edebi Hatıralar (1935), Halit Ziya Uşaklıgil / Kırk Yıl (1936), Faruk Nafiz Çamlıbel / Tevfik Fikret Hayatı ve Eseri (1937), Eşref Edib / İnkılâp Karşısında Âkif-Fikret (Kurtuluş Harbi'nin Kaynağı İstiklâl Marşı mı, Tarih-i Kadim mi, 1940), Salih Nigar Keramet / İnkılap Şairi Tevfik Fikret'in İzleri (1943), Ahmet Hamdi Tanpınar /

TEVFİK FİKRET ve İNSAN

Munis Faik Ozansoy

İnsana ve hayata değer veren Batılı düşüncenin bizim şiirimizde ilk temsilcisi Tevfik Fikret'dir. *Rübab-ı Şikeste* şairine kadar edebiyatımızda, beşerî ve içtimaî anlamiyle insan, hisden ve hayalden ayrı fikir yoktu. Divan Edebiyatından itibaren şiire konu olan insanın kendisi değil, sıfatlarıdır. Tanzimat şairlerinde beşerî ve içtimaî fikirlerin bazılarını belki bulabilirsiniz; ama bu fikirler, birçok fikirler arasında, şahsiyetsiz, arızî, hattâ ilgisiz kalmıştır. Tevfik Fikret'de beşerî düşünce bir sistemdir; yalnız fikirleri değil, duyguları, istekleri, hattâ insiyakları bile şuur altında bu sistemin denetiminden geçmeden ortaya çıkmaz. O başka şairler gibi, revaçta olan her fikre ve hisse vicdanı kadar şiirinin de kapılarını kolay kolay açmazdı.

Değil gardâ-ı hevesperverâne mütadimi.

Diyen vakur şairin kalbine gündelik sevgiler nasıl girememişse, dimağında da harcıâlem fikirler, ödünç yargılar yer bulamamıştır. *Rübab-ı Şi-keste'yi, Haluk'un Defteri'ni... Tarih-i Kadim ile Zeylini* didik didik edersiniz, çelişen değil, birbirini tamamlamayan iki mısra bulamazsınız.

Tevfik Fikret'in düşünceleri ile yaşayışı arasında sıkı bir bağlantı vardır. Fikirlerinin tebliğ vasıtası eserleri ise, uygulama yeri de kendi evi idi: Aşiyan da üstad devrinde adeta ayrı bir devlet, bugünsüz bir ülke olmuştur. Koca bir İmparatorluğu pençesinde kıvrandıran kara ve kızıl kuvvet, yalnız Fikret'in vicdanına ve Aşiyan'ına el uzatamamıştı.

Fikrî hür, vicdanı hür, irfanı hür bir şâirim.

Diye kendini takdim ederek edebiyatımıza giren şairi, hiçbir kuvvet yolundan çevirememiştir. Bu yol, insanlık yolu idi. Fikret'e göre insan olmak, birçok haklara sahip olmak için ilk ve son şarttı. Siyasî ve içtimaî hiçbir sebep bu hakları yok edemez, eksiltemez, hattâ kısamazdı.

Tevfik Fikret insan haklarını savunma ve koruma bahsinde, yalnız sosyal engellere değil, Tanrısal baskılara da isyan etmiştir. Bizde o zamân taassubun vicdanlara baskısı, istibdadın insanlara zulmünden daha az korkunç değildi.

Tarih-i Kadim şairi, saraylar karşısında olduğu kadar mübedler önünde de, insan haysiyeti ile vicdan hürriyetinin sınırlarını zorlamıyan bir saygıdan ileri bir eğilme kabul edemezdi. Halbuki şeriat ve medrese Allah ile vicdanı araşma girmek istiyor ve ikisi birleşerek ona «tahkik etmeden inanacaksın» diyorlardı. Fikret inanmak istemiyor değildi; ama biliyordu ki gerçek inanca şüphe ile varılır. O ne Tanrı, ne de tanrılaşan insanlar adına yapılan baskıya değer vermiyerek:

Şüphe bir nura doğru koşmaktır.

Demekte ısrar etti. Dünyada zorbaların tahakkümü, şeriatın baskısı; ahirette azap korkusu ve cehennem tehdidi: işte insanda serbest düşünmenin yolunu kapıyan engeller... (. .)

Bunlar da, hayata verilen değerin bizim edebiyatımızda ilk belirtileridir. Tevfik Fikret düşüncesini daha derinleştirerek, Gökten yere adlı büyük şiirde, fâniliği ve aczi içinde insanın kapkaranlık bir gece içinden nasıl uğraşa didine aydınlığa çıkabildiğini ve yıldırımları kendine râm ederek nasıl medeniyet eserleri vücuda getirdiğini, gökten yere bir hitapla, bizzat Tanrı'ya tasdik ettiriyor. (...)

Vatanseverdi. Ama bu sevgisi de kendisinden evvelkilerden ayrılır. Fikret'de bu sevgi vatanı daha mâmur ve medenî görmek özleminden ayrılamaz. Milliyetçiliği de insanlığı sevmesine mâni olmamıştır.

Şiirlerine fikirler de katmasını seven pek çok şair vardır. Fikret onlardan değildi. O, doğrudan doğruya fikirleri şiir haline getirmiştir. Fikret'de her duygu düşüncenin rahminde teşekkül eder, düşünceyle beslenir ve bir fikir olarak doğardı. Şiiri yalnız heyecanın yaratabileceğini sananlar Fikret'in şiirindeki lirizmi yetersiz bulmuşlardır. Bu, pek şarklı ve ilkel bir görüştür. Tevfik Fikret'in şiirindeki belirgen vasıf, ölçülü oluşudur. Son tahlilde Batı medeniyeti, akıl ile duygunun bir sentezi olarak tarif edildiğine göre, bu dengeyi kendi yaratıcı gücünde gerçekleştirmiş olan Tevfik Fikret'i en Batılı, hattâ hümanist şair diye vasıflandırmakta hiç tereddüt etmemeliyiz.

(*Hisar*, Şubat 1967)

DOĞUMUNUN 100. YILDÖNÜMÜNDE FİKRET

Mehmet Kaplan

Tevfik Fikret, II. Meşrutiyet'den sonra elc aldığı fikirler dolayısıyla, öteden beri, bazı aydınlar tarafından yerilen, bazıları tarafından göklere çıkarılan bir şâirdir. Henüz kültür ve medeniyet mes'elelerini hâlledememiş bir memleket için bunu tabiî karşılamak lâzımdır. Kendisine zıt bir kutup teşkil eden Mehmed Akif gibi Fikret de, bin yıllık eski medeniyet nizamı alt üst olan Türkiye'nin içine düştüğü kültür buhranını derinden yaşamış ve kuvvetle ifâde etmiş bir şâir olarak belli bir davranış ve zihniyetin sembolü olma hüviyetini daha uzun yıllar muhafaza edecektir. Hiç ilgisi olmamakla beraber, bugün onu komünistler bir bayrak gibi kullanıyorlar. Türkiye'de komünizmin kendisi de aynı kültür ve medeniyet krizinin bir tezahürü ve neticesi olduğuna göre, bunu da yadırgamamak icâb eder. Fikret'le Nâzım Hikmet arasında ilim ve tekniğe adetâ dinî bir değer verme bakımından bir bağlantı kurmak mümkündür. Fakat, Mehmed Akif gibi dindar, Gökalp gibi milliyetçi şâir ve mütefekkirler de çağdaş ilim ve tekniğin lüzumuna kani değil midirler? Tanzimat'ın başından, hattâ daha öncesinden beri ilim ve fenne gönül vermemiş bir Türk aydını tanımıyorum. Bu şahsiyetler arasındaki fark, hepsinin birleştikleri bu noktadan ziyade, diğer sosyal ve beşerî kıymetlere verdikleri ehemmiyettedir. Akif din+ilim, Gökalp millî kültür-ilim terkibine inanmışlardır. Fikret, din ve millî kültürün yerine, bir hayli mübhem insâniyetçilik fikrini koymak istemiştir.

Fakat bence, Fikret'i sadece fikir bakımından değerlendirmek yanlış bir görüştür. O, ne bir sosyolog, ne de bir filozoftur. Onun müdafaa ettiği düşünceleri, daha önce, geniş bir şekilde ve yıllarca bir dâva hâline getiren İctihad Dergisi sahibi bir Abdullah Cevdet vardır ki, şiir de yazmakla beraber, san'at kaabiliyeti olmadığı için, bugün adını hemen hemen anan yoktur. Fikret'in sesini bugüne kadar getiren ve yarına götürecek olan, büyük ifâde kaabiliyetine sahib bir şâir olmasıdır. Bundan dolayı, onu bir şâir olarak ele almak, hakikate daha uygun olur.

Bir şâir olarak Fikret'in değeri nedir? Türk şiirine yeni olarak ne getirmiştir? Bugün için bu şiirin bir değeri var mıdır? Bence sorulacak sorular bunlardır.

Bir şâir, herşeyden evvel kullandığı dile yeni bir şekil veren insandır. Bunu, malzemeden başka değeri olmayan lügat ile karıştırmamak lâzımdır. Bazılarının yaptıkları gibi Fikret'i kullandığı lügate göre kıymetlendirmemiz gerekirse, Rübâb-ı Şikeste şâirine "ilerici" diyemeyiz. Zîra o, devrinde sade Türkçe yazan şâirlerin aksine, Divan şâirlerininkinden daha koyu bir Osmanlıcaya gitmiştir. Fikret'in "mütenahnih, atethlika" nevinden kelimelerle şiir yazdığı bir sırada Mehmed Emin köylü dilini kullanıyordu. Fakat biraz şiirden anlayan bir kimse, bundan dolayı Mehmed Emin'e Fikret'den daha üstün bir şâir vasfını veremez. Fikret, o korkunç Osmanlıcası ile Mehmed Emin'den çok daha güzel şiirler yazmıştır. Hiçbir san'at eseri, kullanılan malzeme ile değerlendirilemez. Fikret'den sonra Yahya Kemal, Divân şâirlerinin lügatı ile şaheserler vücuda getirmiştir. San'at-ta mühim olan, malzeme değil, malzemeyi kullanış tarzıdır.

Mes'eleye bu zaviyeden bakılırsa, Fikretin bizde şimdiye kadar gelmiş geçmiş şâirlerin en ustalarından biri olduğu görülür. Dile yeni şekil verme bakımından, onunla kıyaslanabilecek başka Türk şâirleri olarak, ancak Mehmed Akif, Yahya Kemal, Nâzım Hikmet ve Behçet Necatigil'i sayabilirim. Bunlar, türkçeyi hamur gibi yoğurmuşlardır; ve ustaları Fikret'tir.

Fikret, Türk şiirinde ilk defa kelimelerin mânâlarını, hattâ onlardan önce, seslerin var olduğunu bir teknisyen dikkati ile gören ve bu imkândan azamî faydalanan bir şâirdir. Nef'i şiirinde, Nef'i ile ses yarışma çıkar. Yalnız bu şiirinde değil, Fikret'in bütün şiirlerinde, ses mânâya refakat eder, onu destekleyen ve kuvvetlendiren bir vasıtadır.

Fikret, Türk şiirine ses ile beraber, kendinden önce pek az ehemmiyet verilen yeni mısra yapıları, sentaks da getirmiştir. Onun her şiiri, bir ses ve cümle örgüsüdür. Mânânın altında, onu dalgaların bir kayığı taşıması gibi bu iki yapı unsuru vardır.

Fikret, duyu organları çalışan bir şâirdir; onun şiirlerinde göz, kulak ve şâir ihsas uzuvlarına hitab eden unsurlar, geniş bir yer tutar. O, şiirinde bunları, çok iyi hesâb edilmiş bir terkib içinde kullanır. Fikret, duyan bir insan olduğu kadar ressamdır da. Şiirlerinde duygular ve düşünceler birer tablo hâline gelirler. Büyük şâirlerin hepsinde bu terkibi bulursunuz. Onun şiirini fikir bakımından değerlendirenler, hâlis san'atla ilgili bu temel unsurları ihmâl ediyorlar. Bence, Fikret'i Fikret yapan bunlardır.

Bir çokları Fikret'i geleceğin şâiri diye yüceltirler. Ben, onu "Zaman" bakımından fakir ve tek taraflı bulurum. Fikret, mâziyi inkâr etmiştir. Mazi, gerek fert, gerek millet, gerek insâniyet için, tabiat kadar reel, inkârı kabil olmayan bir gerçektir. Gelecek, insan hayatını şekillendiren «zaman»ın sadece bir buutludur. Fikret'in tarihe bakış tarzı hem millî, hem insanî bakımdan yanlıştır. Tarihe bakış tarzının sakatlığı Fikret'i, mensub olduğu cemiyetten ayırmıştır. Fert ve millet, hattâ insanlık «tarihsin içinde yaşarlar. O, mücerred fikirlere göre, yeni bir tarih yaratılabileceği vehmine kapılmıştır. Marks'ı yanlış okuyan komünistlerin hatası da buradadır. Marks, doktirinine boşuna "tarihî materyalizm" demeniştir. Hegel'inki gibi, Marks'ın görüşünde de tarih mühim bir yer tutar. Cemiyetleri tarihsiz tasavvur etmek imkânsızdır.

Fikret'den sonra Ziya Gökalp, Yahya Kemal, Tanpınar, haklı olarak tarihe değer vermişlerdir. Herşey bize tarihten gelir. Mazisiz gibi görünen matematik, fizik, kimya bile.

Kendisini on dokuzuncu yüzyılın sığ pozitivizmine kaptıran Fikret, Din'in derin, beşerî, sembolik ve mistik mânâsını da anlamamıştır. Yirminci asrın ilmî araştırmaları Mit ile beraber Din'in de anlamını yeniden keşfetmiştir. Bugünkü anlayışımıza göre, Fikret'in şiirleri bu bakım: dan çok sığdır. Yirminci yüzyıl edebiyatı, tekrar mitik kaynaklara dönmüştür. Mücerret fikirleri, imaj yaratmasını bilen Fikret'in muhayyilesini doldurmuştur. Ali Canib, Haluk'un Defteri'ndeki o çocukça nasihatleri, Nâbi'nin mısralarına benzeten rek alay eder.

Fikret'in bugün tenkid edilebilecek başka bir tarafı, dünyasının çok dar olmasıdır. Bu sosyal ihtilâller şâirinin kâinatı, içine kapandığı Âşiyan'ın penceresinden görebildiklerinden ibarettir; onu da derin bir bedbinliğin sis'i arkasından seyreder. Onda ne Mehmed Emin'in yeni bir âlem gibi keşfettiği Anadolu'yu, ne Ziya Gökalp'ın Turan'ını, ne Yahya Kemal'in şiirlerini kaplayan İmparatorluk Coğrafyasını, ne de Akif'in sokak sokak dolaştığı İstanbul, İslâm âlemi, Asya ve Avrupa'yı bulursunuz. Muhayyel bir âlemi de olmasa Fikret'in şiiri insâm boğar. O, içe dönük mizacı dolayısıyla, kendini dar bir mekâna hapsetmiş insandır. İnsaflı olmak için, şunu da ilâve edelim ki, şiirlerindeki duygu kesafeti ve trajik hava, büyük nisbette bu darlıktan gelir.

(*Hisar*, Ocak 1968)

Tevfik Fikret (1944), Rıza Tevfık / Tevfik Fikret Hayatı, Sanatı, Şahsiyeti (1945), Mehmet Kaplan / Tevfik Fikret ve Şiiri (1946, Tevfik Fikret adıyla, 1971), Kenan Akyüz / Tevfik Fikret (1947), Yaşar Nabi / Tevfik Fikret (1952), Hasan Ali Yücel / Edebiyat Tarihimizden (1957), Hilmi Yüccbaş / Bütün Cepheleriyle Tevfik Fikret (1959), İsmail Hikmet Ertaylan / Tevfik Fikret (1963), İsmail Hikmet Ertaylan / Tevfik Fikret Mirsad'da (1966), Hilmi Ziya Ülken / Türkiyede Çağdaş Düşünce Tarihi (1966), İsmail Hikmet Ertaylan / Tevfik Fikret Malûmat'ta (1967), Yahya Kemal Beyatlı / Siyasi ve Edebi Portreler (1968), Yakup Kadri Karaosmanoğlu / Gençlik ve Edebiyat Hatıraları (1969), Sabiha Sertel / İlericilik ve Gericilik Kavgasında Tevfik Fikret (1969), M. Kaya Bilgegil / Tevfik Fikret'in İlk Şiirleri (1970), Mehmet Kaplan / Şiir Tahlilleri 1 (1971), Hikmet Tanyu / Tevfik Fikret ve Din (1972), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Sermet Sami Uysal / Tevfik Fikret ve Şermin (1973), Şemseddin Kutlu / Haluk'un Defterinden, Mr. Haluk'a (Yıllarboyu Tarih, Ağustos 1978), Atilla Özkırımlı / Tevfik Fikret (1978, 1983), Memet Fuat / Tevfik Fikret (1979), Mehmet Bayrak / Tevfik Fikret (1973-2. baskı Tevfik Fikret ve Devrim adıyla, 1986), Ebubekir Pamukçu / Aşiyan : Tevfik Fikret'in Evi (1980), Bilge Ercilasun / Servet-i Fünunda Edebi Tenkit (1981), Orhan Okay / Sanat ve Edebiyat Yazıları (1990), İsmail Parlatır / Tevfik Fikret Dil ve Edebiyat Yazıları (1993), Faruk Cumbul / Mustafa Kemal Aşiyan'da (1993), Mehmet Rauf / Edebi Hatıralar (yay. haz. Mehmet Törcnek, 1997), Hasan Akay / Servet-i Fünun Şiir Estetiği (1998),Tevfik Fikret-Savaşımcı Bir Şair Tasarımı (yay. haz. TYS, ortak kitap, 2000), Kemal Özer / 'Bir Ozan Tasarımı'nın Atası Olarak Tevfik Fikret - Cengiz Bektaş / Tevfik Fikret'in Bir Başka Yönü - B. Sadık Albayrak-Nihat Ateş / Savaşımcı Bir Şair Olarak T. Fikret Eray Canberk / Tevfik Fikret'in Şiiri Konusunda Bazı Eleştiri ve Değerlendirmeler (Cumhuriyet Kitap, 27.12.2000), Hikmet Altınkaynak / Dünyayı Paylaşan Yazarlar (2001), Yusuf Yıldırım / Tevfik Fikret Eğitimciliği ve Şermin (2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Scrol Tober / Aşiyan'daki Kahin Tevfik Fikret'in Melankolik Dünyası (2002), Murat Batmankaya / Bir Tutunamayandır Fikret - Şenol Ayla / Aşiyan'daki Kâhin (Radikal Kitap, 24.1.2003), İsmail Parlatır / Tevfik Fikret (2004), Orhan Karaveli / Tevfik Fikret ve Haluk Gerçeği (2005).

TEVFİK, İhsan

Bkz. İHSAN TEVFİK (Kırca)

TEVFİK NEVZAD

Şair ve yazar (D. 1865, İzmir - Ö. 22 Mayıs 1905, Adana). Özel dersler alarak yetişti. Sonraki yıllarda İstanbul Hukuk Mektebinde açılan sınavı kazanarak dava vekili olma hakkını elde etti. Çalışma hayatına gençlik yıllarında Rüsumat (Gümrük) Dairesinde kâtip olarak başladı. Halid Ziya Uşaklıgil ile tanıştıktan sonra Bıçakçızade Hakkı ile birlikte 1884'te *Nevruz* dergisini, 1886'da Halit Ziya ile birlikte *Hizmet* gazetesini çıkardı. Bu gazetenin yayımını 1894'te İzmir Maarif Müdürü Emrullah Efendi ve Avukat Güzel Hasan Bey ile Cenevre'de sürdürdü. Ertesi yıl yurda dönerek 21 Şubat 1895'te *Ahenk* gazetesini çıkarmaya başladıysa da yayımladıkları makaleler nedeniyle aralarında Abdülhalim Memduh ve Tokadizade Şekip'in de bulunduğu beş arkadaşıyla birlikte Bitlis'e sürgün edildi.

Sürgünden sonra döndüğü İzmir'de Türkçü Necip ve Mehmet Şeref ile dilde sadeleşme hareketine katıldı. Bu çabaları sonucunda şair Eşref ve Hafız İsmail ile götürüldüğü İstanbul'da yargılanarak üç yıl kalebentlik (sürgün) cezasına çarptırıldı. Bu cezası Adana Hapishancsinde kürek cezası olarak değiştirildi. Ceza süresinin bitmcsine çok az bir zaman kalmışken intihar etti ya da gardiyanlar tarafından öldürüldü. Şiirlerini *Aheng-i Şebâb* (1890) adlı kitabında toplamış, makale ve çevirileri kitap haline getirilmemiştir.

Tevfik Nevzad

HAKKINDA: Ziya Somar / Bir Adamın ve Bir Şehrin Tarihi: Tevfik Nevzad (1948), Hüseyin Avni (Ozan) / İzmir Şairleri Antolojisi (1934), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 1942), İbrahim Alaeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlı Ansiklopedisi (c. II, 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

TEVFİKİ (Mudanyalızâde Mehmed Rûşen)

Mutasavvıf-şair-müzisyen (D. ?, Mudanya - Ö. 1891, İstanbul). Celvetî şeyhlerindendir. Meclis-i Meşâyih (Şeyhler Meclisi) başkanlığı yaptı. Dini-tasavvufi ilimlerin yanı sıra müzikte de birikim sahibidir. Şiir yazmanın yanında çok sayıda ilâhi de besteledi. Mezarı Aziz Mahmud Hüdâi türbesinin yanındadır.

ESERLERİ:

Mecmûa-i İlâhiyât, Fezâil-i Muharrem, Fezâil-i Ramazan, Mecâlis, Sülûk-ı Celvetiyye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

TEVFİKOĞLU, Muhtar

Hikâyeci. 1924, Cihangir / İstanbul doğumlu. Fikir ve sanat insanlarına yakınlığı ile tanınan eski emniyet müdürlerinden M. Tevfik Bey'in oğlu, İstiklal Marşı'nın bestecisi Zeki Üngör'ün yeğenidir. Çocukluğu edebiyat ve tarih sohbetlerinin yapıldığı, milli meselelerin konuşulduğu bir aydınlar çevresinde geçti. Tıp Fakültesini bitirdikten sonra yurdun çeşitli yerlerinde tabiplik ve baştabiplik yaptı. Mesleki alandaki yazı ve incelemeleri tıp dergilerinde yayımlandı. Türk kültürü alanında kaleme aldığı yazılarıyla tanındı. 1953'te *"Türk Tıp Yolu"* adlı bir yıllık çıkardı. Yahya Kemal'in yakın dostlarından biri oldu. O dostluğun göstergesi olarak, Yahya Kemal, *Kendi Gökkubbemiz*'deki *"Bergama Heykeltraşları"* başlıklı şiirini ona ithaf etmişti.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Hikâyeler* (1980), *Hikâyeler II* (1986).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Ölümünün 25. Yılında Yahya Kemal Beyatlı* (Şükrü Elçin ve Sadık Kemal Tural ile, 1983), *Rıfkı Melûl Meriç* (1986), *Ali Emiri Efendi* (1989), *Fahri Celal Göktulga* (1993), *Âkil Muhtar Özden* (1996).

DERLEME: *Yeni Türk Nesri Antolojisi* (Şükrü Elçin ile, 1987).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Muhtar Tevfikoğlu'nun Biyografisi (Töre, sayı: 141,1983), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001), TBE Ansiklopedisi (2001).

TEYEK, Süleyman

Şair ve yazar. 10 Ocak 1974, Osmaniye doğumlu. Tehçi Köyü İlk ve Ortaokulu, Osmaniye Atatürk Lisesi ve Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Bölümü mezunu. 2000 yılında Gazi Üniversitesinde öğrenci olduğu bölümde memur olarak çalışmaya başladı ve bu görevini sürdürdü.

İlk şiiri 1992'de *Güneysu* dergisinde çıkmıştı. Sonraki yıllarda *Güneysu, Patlıcan, Kırağı, Sabır, Çınar, Ozan* gibi dergilerde şiir ve yazıları yayımlandı. Osmaniye'de *Patlıcan Delikanlı* (Eylül 1999 - Haziran 2000, 6 sayı) adlı mizah dergisini çıkardı ve yazı işleri müdürlüğünü yaptı. *Akgöbelek* (2005) adında bir masal kitabı vardır.

TEZ, İlhami Bekir

Bkz. İLHAMİ BEKİR (Tez)

Orhan Tez

TEZ, Orhan

Şair ve yazar. 1960, Fethiye / Muğla doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Fethiye'de tamamladıktan sonra İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümünü bitirdi. Şiir, öykü ve denemeleri *Adam Sanat, Varlık, Adam Öykü, Çağdaş Türk Dili, Türk Dili Dergisi, Üçüncü Öyküler, Akşam-lık, Edebiyat Güncesi* ve *Cumhuriyet* dergisinde yayımlandı. 1997 yılında *Denizin Utancı* (Okumak Zor Bir Uğraştır) adlı eseriyle *Milliyet Sanat* dergisi ve Tekofaks Kağıt Sanayii ve Ticaret A.Ş 'nin ortaklaşa düzenlediği "İlk Kitap İlk Baskı" yarışmasında Ayhan Bermek Özel Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *İlkyaz Terörü* (1993), *Her Şey Zamanı Gelince* (1995), *Fotoğraf Türküsü* (1995), *Oldu İşte!* (1999).

SEÇKİ: *Şiir Gezileri* (1994).

DENEME: *Denizin Utancı* (1998).

ÖYKÜ: *Duyan da Bir Şey Yaptığımızı Sanacak* (2000), *Yağmurlu Aşk* (2002), *Şövalye Adası* (2003).

GÜNLÜK: *Fethiye Günlüğü* (2000).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998), Orhan Tez / Şövalye Adası (2003), Ünal Şöhret Dirlik / Şiirlerde Fethiye (Antoloji, 2006).

TEZCAN, Ahmet

Gazeteci, çocuk edebiyatçısı. 4 Ekim 1957, Kırşehir doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Gazeteciliğe 1981'de *Tercüman* gazetesinde başladı. *Bulvar, Tercüman, Yeni Haber, Günaydın, Gazete, Güneş, Erkekçe, Çağrışım, Son Havadis, Yeni Şafak, Yeni Sayfa, Ayyıldız, Akşam* ve *Güneş* gazete ve dergileri ile TGRT, Best FM, Radyo Şahin, Kanal 7, Kanal E, 9. Kanal, Kanal 6, BRT televizyon ve radyolarında çalıştı ve yazdı. TYB Yılın Programcısı, iki defa Cengiz Polatkan, TYB Alternatif Basın, Basın Mensupları Derneği Yılın Programcısı ödüllerini aldı.

Ahmet Tezcan

ESERLERİ (Çocuk Kitabı):

İnsan Sevindirmek Ne Güzel (1992), *Hacı Babam* (1992), *Ben de Namaz Kıldım* (1992), *Çocuk Kalbi* (6 kitap, 1992), *Keşke Adım Melek Olsaydı* (1992), *En Büyük Öğretmen* (1992), *Allah'ın Kitapları* (1992), *Küçük Gelin* (1992), *Ne Olur Ölme Dede* (1992), *Pos Bıyık Tavşan* (1992), *Çocuk Kalbi Dizisi* (*Allah'ı Çok Seviyorum, Ben de Namaz Kıldım, İnsan Sevindirmek Ne Güzel*, Hacı *Babam, Sahur Yıldızı*, 1995).

TEZCAN, Ercüment

Siyasetbilimci. 1966, Aydın doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1989) mezunu. Yüksek lisansını (1992) Reims Champagne Ardennes Üniversitesinde, doktorasını (1996) René Descartes (Paris-V) Üniversitesinde tamamladı. Galatasaray Üniversitesinde 1996'da yardımcı doçent, 2002'de doçent oldu. Galatasaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı.

Eserlerinde Avrupa Birliğinin kurumsal yapısı, Türkiye-AB ilişkileri, Türkiye'nin Avrupa Birliği müktesebatına uyumu, Avrupa Birliğinde serbest dolaşım (hukuksal boyut), Avrupa Birliğinin tarihsel gelişimi vb konularıyla ilgilendi. Bu konularda yazdığı makaleler *Uluslararası İlişkiler, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi, Amme İdaresi Dergisi, Rekabet Dergisi, Cahiers de Droit Européen, Revue Européenne de Droit Public, Çukurova Ü. İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Gazi Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Revue Belge du Droit International, Revue des Sciences Sociales* dergi ve kitaplarında yayımlandı.

ESERLERİ:

Avrupa Birliği Hukukunda Üye Devletlerin Bireylere Karşı Sorumluluğu ve Bu Konudaki Uygulamalar (1998), *Avrupa Birliği Kurumlar Hukuku* (2001), *Avrupa Birliği Hukukunda Birey* (2002).

HAKKINDA: Ercüment Tezcan / Avrupa Birliği Hukuku'nda Birey (2002).

Necdet Tezcan

TEZCAN, Necdet

Şair. 8 Şubat 1942, Vize / Kırklareli doğumlu. Çanakkale Öğretmen Okulu, İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü mezunu. Nihat Sami Banarlı, Orhan Şaik Gökyay ve Behçet Necatigil'in öğrencisi oldu. 1960 yılından itibaren Vize, Şanlıurfa, Göl (Kastamonu), Edirne ilk ve orta dereceli okullarında otuz iki yıl öğretmenlik yaptı. 1993 yılında Edirne Anadolu Lisesi öğretmeni iken emekliye ayrıldı.

İlk şiiri 1972'de *İzmir Demokrat* gazetesinde çıkmıştı. Şiirleri sonraki yıllarda *Damla, Kiraz, Türk Dili Dergisi, Öğretmen Dünyası, Oluşum, Pencere* vd. dergilerde, *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlandı. *Keşan Önder* ve *Edirne Haber* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Aykırısanat Şiir Yarışması Değerlendirme Ödülü (2003), Aykırısanat Şiir Yarışması Ödülü (2004), İbrahim Yıldız Şiir Ödülü (2005), Ş. Avni Ölez Şiir Ödülü (2005) sahibidir. Edirne Atatürkçü Düşünce Derneğinin kurucularından olup, ayrıca Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"Kafası yüreğiyle, boyluboyunca

NECDET TEZCAN

İKİ DENİZDE BİR GEMİ

İki denizde bir gemi
az şekerli ortası
açardı uçup uçup
yine bir tavşan yazı

Çocukluğuma bazı
eşdeğer yokluğun
kendi kentimi kurdum
gökleri bildircin

Mayıs gibi gül açıp
haziran gibi güldünse
çirkin bir yazın yüzüne kaçan
büyük balıksın

(Güz Üşümeleri, 2004)

doğanın içinde Tezcan; çıplak ayaklarından yüreğine yürümüş toprağın, Trakya kırlarının serinliği; sözcüklerine sızmış kokusu, yanıklığı..." (Mehmet Başaran)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Serhat Şehri Edirne* (çocuk şiirleri, 1972), *Medeniyet Yuları* (1973), *Beşpınar* (1979), *Yüzünün Yeryüzüyüm* (1984), *Çağla Tadı* (1994), *Gül / Açar Gül / Üşürüz* (1999), *Güz Üşümeleri* (2004).

DENEME-ELEŞTİRİ: *Karaya Vuran Martı Çığlıkları* (1994).

HAKKINDA: Mahmut Makal / Gül Açar Üşürüz Önsözü (1999), Hasan Akarsu / Şiir-Den / İzler (2004).

TEZCAN, Nuran

Edebiyat araştırmacısı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. *"Lamii Çelebi'nin Hayatı, Eserleri ve Güy u Çevgân Mesnevisi"* başlıklı teziyle Ankara Üniversitesi DTCF Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans (1977) tamamladı. 1985-91 yılları arasında Bamberg Otto Friedrich Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksekokulu, 1987-92 yılları arasında Erlangen-Nürnberg Üniversitesi Orientalistik (Avrupa Dışındaki Diller ve Kültürler Bölümü), 1990-94 yılları arasında da Würzburg Julius Maximilian Üniversitesi Orientalistik bölümlerinde Türkçe dersleri verdi. 1996 yılında *"Manisa nach Evliya Çelebi aus dem neunten Band des Seyahat-name Übersetzung und Kommentar (Evliya Çelebi'ye Göre Manisa: Seyahat-name'nin Dokuzuncu Cildinden Çeviri ve Açıklamalar)"* başlıklı doktora tezini Bamberg Otto Friedrich Üniversitesi Türkoloji Bölümüne sundu. 2000 yılında Doğu Akdeniz Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yardımcı doçent olarak göreve başladı. 2002'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında doçent oldu.

1972-77 yılları arasında Türk Dil Kurumunun Sözlük Kolunda uzman olarak görev aldı ve *TDK Türkçe Sözlük*'ün altıncı ve yedinci genişletilmiş baskılarının hazırlanmasında çalıştı. *Journal of Turkish Studies, Türk Dili* ve *Türkoloji Dergisi* gibi yayınlarda çok sayıda makalesi yayımlandı. Ulusal ve uluslararası pek çok bilimsel konferansa katıldı. Araştırma alanları divan edebiyatı, Osmanlıca nesir ve çağdaş Türk edebiyatıdır.

Nuran Tezcan

ESERLERİ:

Elementarwortschatz Türkisch-Deutsch (Temel Sözvarlığı Türkçe-Almanca, 1988), *Lami'i's Guy u Çevgan* (Lâmiî'nin Güy u Çevgân'ı, 1994), *Manisa nach Evliya Çelebi* (1999).

TEZCAN, Semih

Edebiyat araştırmacısı. 1943, Mersin doğumlu. Ankara'da Saadet Çağatay'dan, Hamburg'da Annemarie von Gabain'den, Göttingen'de Gerhard Doerfer'den Türkoloji ve Altayistik öğrendi. 1971'de Göttingen Üniversitesinde doktora yaptı ve daha sonra profesörlüğe yükseldi. Eski Uygurca metinler yayımladı. İran'da alan araştırmalarına katıldı. Eski bir Türk dili olan Halaççadan derlediği dil malzemesini işlcyip G. Doerfer ile birlikte yayımladı. Ehliman Ahundov'un derleyip düzenlediği *Azerbaycan Folkloru Antologiyası*'nı *Azerbaycan Halk Yazını Örnekleri* (1978) adıyla basıma hazırladı. Robert Kolejin rektörlüğünü (1979-81) yaptı. Hendrik Boeschoten ile birlikte *Dede Korkut Kitabı*'nı yeniden okudu ve *Dede Korkut Oğuznameleri* (2001) adıyla yayımladı. 1974'te çalışmaya başladığı Ankara Üniversitesinden 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında ayrıldı.

Tezcan, çalışmalarını 1984 yılından itibaren Almanya'nın Bamberg Üniversitesi Türkoloji Kürsüsünde öğretim üyesi olarak sürdürdü. 1994'te Berlin-Brandenburg Bilimler Akademisince Turfan Komisyonu üyeliğine seçildi.

ESERLERİ:

Azerbaycan Halk Yazını Örnekleri (1994), *Süheyl ü Nev-bahar Üzerine Notlar* (1994), *Bir Ziyafet Defteri* (1998), *Dede Korkut Oğuznameleri* (Prof. Hendrik Boeschoten ile, 2001), *Dede Korkut Oğuznameleri Üzerine Notlar* (2001).

TEZEL, Naki

Halkbilimci, yazar (D. 1915, İstanbul - Ö. 1980, İstanbul). Tezel, Tezel Amca, Şerif Halil Başa, N.T., T.A., M. Korkusuz imzalarını da kullandı. Pertevniyal Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1940) mezunu. Bir süre nahiye müdürlüğü ve kaymakamlık yaptı. BasınYayın Genel Müdürlüğü ve Ticaret Bakanlığına bağlı dairelerdeki çalışmalarından sonra iki defa İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürü (1958-68) ve Sosyal Sigortalar Kurumunda müşavir (1960-66) olarak görev yaptı, 1971 yılında emekliye ayrıldı.

İlk yazısı *İstanbul Belediyesi Dergisi*'nde (1935) yayımlandı. Folklor ve halk masalları araştırma ve derleme çalışmalarıyla tanınmıştır. Derlediği masalların bazıları İngilizce ve Fransızcaya çevrilerek yayımlandı. Yazıları *Yeni Türk, Yücel, Ülkü, Yirminci Asır, Dünya, Halk Bilgisi Haberleri, Varlık, Türk Dili, Hisar, Ulus, Cumhuriyet, Dünya* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Yıkılan Köprü* (1944).

DERLEME-İNCELEME: *Keloğlan Masalları* (1936), *İstanbul Masalları* (1936), *Köroğlu Masalı* (1939), *Bilmeceler ve Maniler* (1941), *Altın Tas* (1942), *Beybörek* (1942), *Alabalık* (1944), *Çocuk Masalları* (1944), *Altın Araba* (1944), *Peri Kızı* (1945), *Yeşil Kuş* (1945), *Elmas İşlemeli Kılıç* (1946), *Konuşan Kaval* (1946), *Seksen Göz* (1946), *Şamdan Kızı* (1946), *Kırk Kardeş* (1949), *Fatma Nine* (1950), *Altın Bülbül* (1953), *Küçük Sultan'ın Güvercini* (1953), *Limon Kız* (1955), *Talih Kuşu* (1960), *Korkusuz Sultan* (1961), *Kayıp Sultan* (1962), *Türk Folklor ve Etnografya Kılavuzu* (1964), *Türk Halk Bilmeceleri* (1969), *Türk Halk Masalları* (2 cilt, 1971).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

TEZEL, Yahya Sezai

İktisatçı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü mezunu. Doktorasını Cambridge Üniversitesi ve Sidney Sussex College'de tamamladı. Harvard Üniversitesi Uluslararası Gelişme Enstitüsünde ve Cambridge Üniversitesinde misafir bilim adamı olarak çalıştı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü kurucu müdürlüğü, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinde iktisat danışmanlığı, Maliye ve Gümrük Bakanlığında Avrupa Topluluğu Koordinasyon Dairesi Başkanlığı yaptı. Ankara Üniversitesi SBF İktisat Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Ayrıca Bilkent Üniversitesinde uluslararası iktisat, iktisat teorisinin tarihi ve iktisat tarihi konularında lisans ve lisansüstü dersler verdi.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Cumhuriyet Döneminin İktisadî Tarihi:1923-50 (1994), *İktisadi Büyüme* (1995).

HAKKINDA: Yahya Sezai Tezel / İktisadi Büyüme (1995).

TEZKAN, Yılmaz

Asker, yazar. 1936, İstanbul doğumlu. Kara Harp Okulu (1957), Kara Harp Akademisi (1965) mezunu. Türk Silahlı Kuvvetlerinde çeşitli görevlerde bulunarak 1986 yılında tuğgeneral rütbesinde iken emekliye ayrıldı. 1986- 93 yılları arasında Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinde daire başkanı olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

DERLEME: *Menfaatler Çatışması Ortasında Türkiye* (2000), *Kadim Komşumuz Yeni Rusya* (2001), *Uzak ve Eski Komşumuz Çin* (2002).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Siyaset Strateji ve Milli Güvenlik* (2000), *Dünden Bugüne Jeopolitik* (2002).

ÇEVİRİ: *Ben Kendim* (A. Herbert'tan, 1999), *İngilizler ve Türkler* (P. R Graves'ten, 2000), *Darü'l İslâm* (M.Sykes'ten, 2000).

HAKKINDA: Yılmaz Tezkan / Dünden Bugüne Jeopolitik (2002).

TEZÖLMEZ, İbrahim

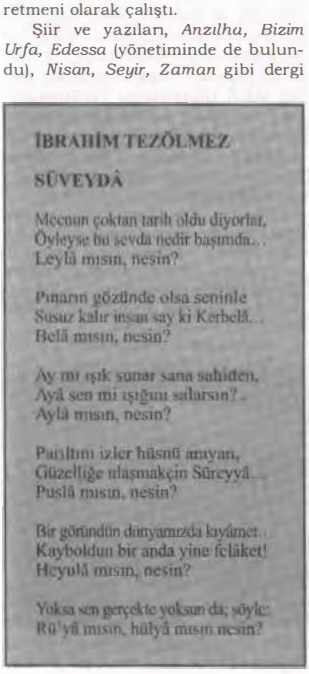
Şair. 1960, Şanlıurfa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Şanlıurfa'da yaptıktan sonra, Besni Öğretmen Lisesini yatılı olarak okudu. Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1983 yılında mezun oldu. Rize ve Şanlıurfa liselerinde Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak çalıştı.

Şiir ve yazıları, *Anzılha, Bizim Urfa, Edessa* (yönetiminde de bulundu), *Nisan, Seyir, Zaman* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Şanlıurfa Belediyesinin açtığı şiir yarışmalarında iki defa birincilik aldı. Şanlıurfa Valiliği Uluslararası Karakeçili Kültür Şenliği şiir yarışmasında birinci oldu. Üç şiiri, değişik bestekârlarca bestelendi. Bazı belgesellerde danışmanlık yaptı. *Ayışığı Ezgileri* adlı şiir kitabı 2000 yılında yayımlandı.

"Edebiyatçı Şair İbrahim Tezölmez'in şiirlerini topladığı 'Ayışığı Ezgileri' adlı kitabını okurken damıtılmış sevgileri, özlemleri, hüzünleri bulacak, Urfa'ya, zaman tünelinde bir yolculuğa çıkarak, değişik duygulara dalacaksınız. Ayışığı Ezgiler'inden ayrı bir lezzet, çok değişik tat alacağınıza umuyorum." (Abuzer Akbıyık)

İbrahim Tezölmez

İBRAHİM TEZÖLMEZ

SÜVEYDÂ

Mecnun çoktan tarih oldu diyorlar,
Öyleyse bu sevda nedir başımda...
Leylâ mısın, nesin?

Pınarın gözünde olsa seninle
Susuz kalır insan say ki Kerbelâ...
Belâ mısın, nesin?

Ay mı ışık sunar sana sahiden,
Ayâ sen mi ışığını salarsın?..
Aylâ mısın, nesin?

Parıltını izler hüsnü anıyan,
Güzelliğe ulaşmakçın Süreyyâ...
Puslâ mısın, nesin?

Bir göründün dünyamızda kıyâmet...
Kayboldun bir anda yine felâket!
Heyulâ mısın, nesin?

Yoksa sen gerçekte yoksun da; söyle:
Rü'yâ mısın, hülyâ mısın nesin?

HAKKINDA: Sadık Yalsızuçanlar (Zaman, 2.6.2000), Abuzer Akbıyık (Yeni Doğuş, 14.6.2000), Mehmet Hulusi Öcal (Hizmet, 14.6.2000), Mehmet Kurtoğlu (Gap Gündemi, 9-16 Haziran 2000), Mustafa Acar (Edessa, Sayı 9, 2000), Özcan Ünlü (Türkiye, 5.6.2000), Şükrü Algın (Reha, 5.6.2000), Misbah Hicri (Reha, 12.6.2000), Faik Dündar (Reha, 25.7.2000), Adil Rastgeldi (Hizmet, 28.7.2000), Mustafa Karacabey (Yeni Doğuş, 6.12.2000).

TIĞ, İbrahim

Gazeteci, şair. 1970, Devrek / Zonguldak doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Devrek'te yaptı. Kıbrıs Lefkoşe Yakındoğu Üniversitesinde başladığı yükseköğrenimini Diyarbakır Dicle Üniversitesinde mimar olarak tamamladı. *Cumhuriyet* ve *Aydınlık* gazetelerinde, muhabir olarak çalıştı. Devrek'te daha sonra adı *Bölge Haber* olarak değişen *Devrek Haber* gazetesini kurdu (1998). Atatürkçü Düşünce Derneği Devrek şube sekreterliği görevlerinde bulundu.

1987 yılında yazmaya başladığı şiirleri birçok yerel derginin yanı sıra *İnsancıl, Karşı, Aykırısanat, Belge, Kültür Sanat* gibi ulusal dergilerde ve yurtdışında *Kıbrıs Gazetesi* (KKTC), *Tan* (Yugoslavya), *Türk Star* (Almanya) dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *İlk Yaz Vurgunu* (1994), *Neler Gizliyor Adın* (1998).

ÖYKÜ: *Karabayır* (2005).

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

TIĞLI, Candemir

Şair. 1963, Samsun doğumlu. Çocukluğu Ordu, Samsun ve memleketi olan Giresun'da geçti. Liseyi Giresun'da okudu, 1987'de Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümünden mezun oldu. Bursa, Eskişehir, İzmit, Ankara ve Kütahya'da özel dersanelerde öğretmenlik yaptı. Şiirlerinde metafizik örgü hakimdir. Bahattin Karakoç, Necip Fazıl ve Cemil Meriç'ten etkilendi.

ESERLERİ (Şiir):

Zaman Dedikleri, Mekân Dedikleri.

HAKKINDA: Seyfullah Çiçek / Giresunlu Şairler (1997).

TIĞLI, Erhan

Yazar, şair. 14 Mart 1941, Nazilli / Aydın doğumlu. Tığlı Erhan, E.T. imzalarını da kullandı. Atça İlkokulu (1948), Nazilli Lisesi (1954), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1966) mezunu. 1967'den itibaren Nazilli, Eskişehir ve İstanbul liselerinde öğretmenlik yaparak 1993 yılında emekliye ayrıldı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"Bekâr Odam" başlıklı ilk şiiri 1957'de *Nasrettin Hoca* dergisinde yer almıştı. 1960'tan sonra şiir, hikâye ve mizah yazıları *Papağan, Akbaba, Girgir, Sanat Çevresi, Yaba, Söylem, Beşparmak, Türk Dili, Çağdaş Türk Dili, Yelken, Varlık, Güzel Yazılar* gibi dergilerde, *Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Yeni Asır, Sabah Postası* gibi gazetelerde yayımlandı. 1996'da Damar Dergisi – Çankaya Belediyesi Çocuk Öyküsü ödülünü, Türk Hava Kurumu Hikâye Yarışmasında ikincilik, Etos Sanatevi Şiir Yarışmasında birincilik, 2000'de Mevlüt Kaplan Edebiyat Ödülü, çeşitli yarışmalarda mansiyonlar aldı.

Erhan Tığlı

ERHAN TIĞLI

TÜRKÜLEŞSİN DÜNYA

Atın sigarayı ağzımızdan, çıkarın derdi, tasayı kafamızdan. Dudağınızda sigara yerine türkü taşıyın. Her gün bir türkü tutturun, alışın türkü söylemeye. Bir türkünüz olsun söyleyecek. Kızdırınız olaylardan türkü söyleyerek alın hıncınızı. Bir türkü tutturun, bir türkü tüttürün doğan güne karşı. Türküler silsin içinizdeki isi, dumanı. Deyin ki: "Sigaranın dumanı / Yoktur IMF'nin imanı Daha gelmedi mi bize / Kredi verecek zamanı?"

Hep paranız dalgalanacak değil ya, deniz örneği. Biz de dalgalanacağız elbet arada sırada. Hemen başlayın o zaman türküye: "Coştum yine dalgalanıyorum ben / Üç kadeh içtim sevdalanıyorum ben."

Kendinizi pek yalnız, dostsuz, arkadaşsız mı hissediyorsunuz? Unutun bir an için konan ambargoyu, vizeyi, tutturun türkünüzü: -Hey dingala dingala / Kömür koydum mangala / Amerika, Avrupa dostum çok? / Çalkala yavrum çalkala!"

Bakkala gidip bir şeyler almak istediniz ama cebinizde para yok. "Yaz tahtaya bir daha / Tut defteri, kitabı / Sarı Çizmeli Memetağa / Bir gün Öder hesabı..." deyivermiş mi tamam. Ama dikkat edin ha, bakkal da, size: "Veresiye vere vere kalmadı / Allah canımı almadı" türküsünü söylemesin...

Sabahleyin kalktınız. Terslikler üst üste geldi. Elektrik yunmadı, su akmadı. Kahvaltı yapamadınız. Beklediğiniz otobüs bir türlü gelmek bilmedi. Geldi de sizi almadan gitti. Daha doğrusu saygısız bir kalabalık içeriye girmenizi engelledi. İşinize geç kalmadan gitmek için yayan yapıldak yollara düştünüz. Yoo... Kızıp köpürerek masmavi gününüzü karartmaya ne hakkınız var canım! Olur böyle vakalar. .. Her vatandaşın başına gelebilir. Çatlasanız da patlasanız da neyi değiştireceksiniz! ki tek başınıza? Öfkeyle kalkanın ziyanla oturacağını da unutmayın ve uslu uslu türkünüzü okuyun bakayım! "Tek tek basarakten / Bade süzerekten / İnci dizerekten / Gel canım gel aman!"

Kim mi gelecek? Güzel günler gelecek. Gelecek güzel günler değil mi zaten bizleri yaşama bağlayan. Umut eski 'bir türküdür, hiç bıkmadan söylenen gündüz, gece, tümce tümce, hece hece. Eskidir ama yeniye açıktır kapısı. Umut türküdür yeşerten mutluluğumuzu. Öyle bir türküdür ki o, dallanıp budaklanırız onunla. Çiçek açarız, meyvaya dururuz, karamsarlığa, kötümserliğe engel olunuz.

Sımsıcak bir sevda soluğuyla türküleşti mi dünya, gel de türkü söyleme, doğayla birlikte. Gel de doğmasın içine burcu burcu bir türkü, bir yaşama sevinci. Öyle bir türküdür İki Anadolu, alev alev sevda kokar her soluğu. Gelin soldurmayalım onu, sallayalım öz suyumuzla, canlandıralım emeğimizle, çabamızla. Başarılarımız kılıç olsun keskin, geriliği, karanlığı yensin, kalksın ortadan kin, yeşersin sevgi ekin, sıcacık ekmek olsun yaşamak, yiyelim kardeşçe paylaşarak dilimi dilim.

"Görecek günler var daha
Aldırma gönül aldırma!"

(*Türküleşsin Dünya*, 1985)

"Erhan Tığlı'yı şahsen tanıdıktan sonra yazdıklarının da kendisi gibi, içten ve samimi olduğunu daha iyi anladım. Bir yazıneri olarak İstanbul'u seçmiş olmasına karşın körle yatıp şaşı kalkmış. Bildiği yolda tek başına yürümeyi ve kendi olmayı sürdürüyor. Bu yüzden de çok önemsenmesi gerekir diye düşünüyorum." (Tacim Çiçek)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Varım* (1962), *Sessizliğin Sağanağı* (1984).

HİKÂYE: *Sonsuz Olmaktır Sevmek* (1975), *Şeytan Rivayetleri-Gizemli Öyküler* (1997).

DENEME: *Türküleşsin Dünya* (1985).

OYUN: *Bir Numaralı Adam* (kısa öykü ve oyunlar, 1980).

MİZAH: *Halkımız "Gülen Ayvamız, Ağlayan Narımız"* (1980), *İkramiyeli Dünya* (1983).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Öküzü Bayram Yerinde* (1997), *Dilek* (2002), *Çilli Horoz, Palyaço, Annem Dedi ki, Çalış Kızım, Çalış Oğlum, Konuşan Ayna, Elma Dersem Çık, Arkadaşım Eşek, karıncanın Dersi.*

DERLEME: *Açıklamalı Atasözleri* (1985), *Açıklamalı Deyimler* (1985).

HAKKINDA: İsa Kayacan / Ece dergisi (1975), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Tacim Çiçek / Damar dergisi (Ocak 1998), Tacim Çiçek / Damar dergisi (sayı: 76), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

TIKTIK, Hatice

Bkz. SARIKAMIŞ, Hatice

TILIÇ, L. Doğan

Gazeteci. 1960, Niksar / Tokat doğumlu. 12 Eylül'le birlikte ODTÜ Sosyoloji Bölümündeki eğitimine bir süre ara verdi. 1984'te mezun oldu, 1997'de doktorasını tamamladı. Gazeteciliğe 1987 yılında *2000'e Doğru* dergisinde başladı. 1990 yılında *Demokrat* dergisini çıkaranlar arasında yer aldı ve Ankara temsilciliğini yaptı. 1988 yılında Alman Radyosu ARD'de çalıştı, İspanya Uluslararası Haber Ajansı AGANCIA EFE'de çalıştı ve Türkiye temsilciliğini yaptı. Çalıştığı kurumlar için defalarca Afganistan'daki çatışmaları izledi. Körfez Savaşı sırasında Irak ve Suudi Arabistan'da görev yaptı. 1992 yılı boyunca Yugoslavya'nın parçalanma sürecine tanıklık etti. Azeri-Ermeni çatışmalarını izlemek üzere Azerbaycan ve Karabağ'da bulundu. BBC Dünya Servisine muhabirlik yaptı. 1995-96 yıllarında *Siyah Beyaz* gazetesinde "Dünya ve Politika" adlı köşesinde dış politika yazıları yazdı. *Mürekkep* dergisinin yayın kurulunda yer aldı. 1996 yılında Avrupa Gazeteciler Birliği (AEJ) Uluslararası Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi. Çalışmalarını AEJ Basın Özgürlüğü İzleme Komitesi başkanı ve İspanyol Haber Ajansı Türkiye temsilcisi olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

Utanıyorum Ama Gazeteciyim, Türkiye ve Yunanistan'da Gazetecilik (1998), *Milliyetçiliğin Pençesindeki Kartal Kosova* (1999), *2000'ler Türkiye'sinde Gazetecilik ve Medyayı Anlamak* (2001), *Kosova: Milliyetçiliğin Pençesindeki Kartal.*

HAKKINDA: Funda Başaran / L. Doğan Tılıç Mesleğe İçerden Bakıyor: 'Utanıyorum Ama Gazeteciyim' (Cumhuriyet Kitap, 25.2.1999).

TIMISEV, Ahmet

Yazar, gazeteci. 1926, Razgrat / Bulgaristan doğumlu. Ahmet Tımıs imzasını da kullandı. İlkokulu ve ortaokulu Razgrat'ta bitirdi. Çeşitli işlerde çalıştı, terzilikte ustalaştı. Çalışarak meslek okulu mezunu oldu. Gazetecilik yaparken önce Akşam Lisesini, ardından Yüksek Ekonomi Enstitüsünü bitirdi. Sonraki yıllarda *Halk Gençliği, Yeni Işık* gazeteleri ile *Piyoner* çocuk dergisinde çalıştı. Sof-

ya Radyosunda spikerlik ve editörlük yaptı.

Öykü, mizah yazısı, fıkra ve çocuklara yönelik yazıları *Halk ve Özgürlük* gazetesi ve *Filiz* çocuk gazetesinde yer aldı. Farklı işlerde çalışmış olması, içinde yaşadığı toplumu daha iyi tanıma olanağını sağladı. Hacimce kısa, ancak içerik açısından özlü olan öykülerinde, gözlemlediği gerçekleri mizah diliyle anlattı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Öttü Bülbüller* (2001), *Acı Gerçek* (2001).

MİZAH: *Aydınlık* (2002), *İğneli Şakalar* (2002).

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

TINAZTEPE, Neşet

Yazar. 1926, Çardak köyü / Mihalıççık / Eskişehir doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Çobanlık ve ırgatlık yaptı. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in yardımıyla Çifteler Köy Enstitüsüne girdi ve 1948'de mezun oldu. Mihalıççık, İkizzafer, Çardak ve Mamure köylerinde öğretmenlik yaptı. 1969 yılında Bursa Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü bitirdi. 1973 yılında Eskişehir Devrim Ortaokulundan emekliye ayrıldı.

Denemeleri *Eğitim Hareketleri* ve *Demet* dergilerinde yayımlandı. Çocuk kitapları üzerine çalışmalar yaptı. Eskişehir'de *Öğretmenin Sesi* dergisini yayımladı. *Sakarya* ve *Milli İrade* gazetelerinde eğitim ağırlıklı yazılar yazdı.

ESERLERİ:

ANI: *Işığa Doğru - Çifteler Köy Enstitüsü* (2003), *Köye Doğru - Bir Öğretmenin Anıları* (2003).

DENEME: *Cehalet Vadisi* (2004).

ÇOCUK ROMANI: *Garip Ali* (2004), *Annemin Dili* (2004), *Çürük Ayşe* (2004).

ROMAN: *Türk Kurtuluş Savaşında Mehmet Onbaşı* (2004), *Güllü Ana* (2005), *Osman Ağa* (2006), *Aliye Ananın Çilesi* (2006) .

Neşet Tınaztepe

Zehra Tırıl

TIRIL, Zehra

Öykü yazarı. 25 Haziran 1963, Bünyan / Kayseri doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Bünyan'da yaptı. 1986 yılında Isparta Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Bölümünden mezun oldu. Yazmaya öğrencilik yıllarında şiirle başladı, daha sonra öykü yazmaya yöneldi. Öyküleri *Kıyı, Varlık, Adam Öykü, Damar, Fayton, Dört Mevsim* gibi dergilerde yer aldı. İlk öykü kitabı *Odalarda Annem Yok* ile 2000 yılında Cevdet Kudret Öykü Ödülünü kazandı. İnci Aral onun *"önümüzdeki zaman içinde öykücülüğümüzde yeni, önemli bir ad olarak öne çıkacağına inandığını"* yazdı.

"Zehra Tırıl 'Pembe Gecelikli Kız'da mutsuz ve talihsiz insanları ele alıyor. Kitapta, Anadolu insanlarının, kadın, erkek demeden sürüp giden geleneklerini ve bu geleneklerle kararan hayatları anlatılıyor. Çoğu zaman ölümle sona eren yaşamların ele alındığı kitapta, sık sık Anadolu kentinde kadın olmanın güçlükleri de vurgulanıyor. Anadolu kadınının baskılar karşısındaki umursamazlığına, boğun eğmişliğine karşın içten içe başkaldırışını küçük kareler halinde, düşündürücü ayrıntılarla kitapta görmek mümkün!" (Aslı Örnek)

ESERLERİ (Öykü):

Odalarda Annem Yok (2000), *Pembe Gecelikli Kız* (2002).

HAKKINDA: Halide Şeker / Odalarda Annem Yok (Cumhuriyet Kitap, 9.3.2000), Ve Cümle Yitikler Mağlûplar Mahzunlar (Cumhuriyet Kitap, 23.3.2000), Aslı Örnek / 'Pembe Gecelikli Kız' (Radikal Kitap, 5.7.2002).

NEŞET TINAZTEPE

GÜLLÜ ANA

Güllü Ana merdiveni yavaş yavaş çıktı. Bu gün her nedense tahta basamaklar gıcırdamadı. Elinde süt "helkesi mutfağa doğru yürüdü. Gözleri ışıl ışıl etrafı süzdü. Kendi kendine:

"İlkbahar yaklaşıyor, odalar badana ister. İki sene oldu badana edileli. İyi bir temizlik yapmalıyım.

O ara eşi Hasan'a seslendi:

"Ula Hasan neredesin?"

Cevap alamadı. Tüm odaları dolaştı. Hasan yoktu. Arka pencereye geçti. Camı açtı. İçeriye iğde çiçeği kokulu bir hava girdi. İğdeler yeni çiçek açmıştı.

"Aman Allahım ne güzel kokuyor" dedi. Aşağıya eğildi. Güller daha gonca halindeydi. Bahçede çeşit çeşit güller vardı. Evvelâ sarı güller açardı. Onlara baktı daha açmamışlardı. İşte Hasan orada, az ilerde domates fidelerini suluyordu.

Hasan orta boylu Güllü Ana'dan biraz kısaydı. Yan yana geldiklerinde Güllü Anaya göstermeden ayaklarının ucuna basar, Güllü Ananın boyuna yetişmeye çalışırdı.

Güler yüzlü, sarışın bir adamdı. Gözleri kestane renkçi, iri kaşlı, koca kulaklı, gövdesinin üstünde başı bir heybetli görünürdü. Kimi görse gülücükler saçardı.

Köyde kadınlar ve erkekler, hatta çocuklar bile onu gördüklerinde takılmadan geçmezlerdi.

"Güzel bıyıkların var, Hasan amca nereden aldın onları?"

"Bit pazarından oğlum" derdi. Gerçekten de köyde bit pazarı var mıydı? Hayır o lafı İstanbul'da askerlik yaparken ara sıra "Bit pazarına" gider orada arkadaşlarıyla dolaşırdı. Orada öğrenmişti. Pala bıyıkları da ağzının iki yanında aşağıya doğru sarkardı. Bunlar Tarkanvari bıyıklardı. Güllü Ana kocasının bu iri bıyıkları ile gurur duyardı.

Bir benzetme oldu mu : "Bakmız kocamın bıyıkları gibi" derdi.

Köyde düğünde, bayramda Hasan en önde olurdu. Toplumcu bir yapıya sahipti. İş görür, herkesin yardımına koşardı. Onun için köyde çok sevilirdi.

Güllü Ana ile evleneli on altı sene olmuştu ama çocukları olmamıştı. İmamlara gitmiş okutmuş, üfletmiş, adaklar yapmış, tekkelere çıkmış yine de olmamıştı. Ne muskalar takmış, yatırlardan yardım dilemiş. Yine olmamıştı.

"Allah belki ilerde verir" diye ümitlerini ileriye saklamışlar.

→

Güllü Ana seslendi: "Ula Hasan çorban ısındı gel de içiver".

Su tenekesini avarın başına bırakıverdi. Çorba akşamdan kalmaydı. Güllü Ana ocakta bir sölukta ısıtıverdi. Hasan acı biberi çok severdi. Geçen yıldan kalma kuru biberi avucunda ufaladı ve çorbanın üstüne döktü. Sonra içine bazlama doğradı. Birlikte içtiler.

Hasan :

"Güllü Ana, biliyorsun bu gün Cıbır Osman evleniyor. Düğününde bulunmamız gerekir. Ne de olsa komşumuz. O sırada aşağı mahalleden davul sesleri gelmeye başlamıştı. Birlikte düğün evine gittiler. Güllü Ana gelinin bulunduğu eve çıktı. Erkekler avluda davulun sesine uyum sağlayan kavalın sesi ile ortada "Şeker oğlanı" oynuyorlardı. Hasan'ın geldiğini görenler bir alkış tuttular.

"İsteriz, isteriz. Hasan amcadan bir Konya çiftetellisi" isteriz".

Hasan amca durur mu hemen meydana atıldı.

Başladı oynamaya. Eline Konya ağaç kaşıklarını verdiler. Gabenin Tevfik de kaval çalardı ha. Bastı bir "Konyalı". Hasan amca coştu da coştu. "Şakıdık, şakıdık". oynayan sanki Hasan amca değil de Konya'nın kaşıklarıydı. Erkekler tekrar tempo tuttular.

"Şıkıdım, şıkıdım, şıkıdım, ştkıdım" . . Hasan amca kan ter içerisinde kaldı. O günden sonra Hasan amcanın adı "Şıkıdım Hasan" oldu.

İlk zamanlarda biraz yadırgadı ise de sonra kendisi de alıştı. Ve bu "Şıkıdım Hasan" lafından zevk almaya başladı. Bir arı köye bekçi oldu. Ama hiç kimse kendisine "köy bekçisi" demedi, hep "Şıkıdım Hasan" dediler. Güllü Ana önceleri pek benimseyemedi. Daha sonra o da alıştı. "Benim şıkıdım"deneye başladı.

Güllü Ana, "bu köyün diline düşmeye gör. Hiç yoktan adım "Şıkıdım Hasana" çıktı. Sen biraz üzüldün ya, belli etmedin öyle mi?"

"Yok neden üzülcyim. Bu köyde her Allah'ın kulunun bir takma adı var. Örneğin, Kel Ali, Çolak Osman, Cırık Ali, Kel Fatma, Kuskus Ayşe, Topal Aliye gibi. Bak bana da Güllü Ana derler. Biliyorsun benim adım yalnız Güllü. Anayi onlar eklediler. Benim daha çocuğum bile olmadı. Ana demek kötü bir şey değil ki. Bizim köylü milleti böyledir işte. Tembel insanlarız, iki kişi bir araya geldiğimizde dedikodu yaparız. Şunu bunu çekiştiririz. Atadan gelenek bu. Herkesin işi gücü olsa, çalışacağız diye aklına bir şey gelmez. İşimiz yok. Üretken değiliz. Nasıl kazanılır, nasıl harcanır köylü tam olarak bilemiyor. "

"Öyle deme Güllü Ana. O senin dediğin eskidendi. Şimdi Cumhuriyet dönemindeyiz. Büyük Atamız çok şey yapacak. Ben Kasabaya çıktıkça güzel haberler alıyorum. Osmanlıdan kalma biz köylüleri okullar açarak okutacaklarmış. Her köye okul açıp Öğretmen verecekleriniş. Sağlığımız için Her köyde "Köy doktoru" olacakmış. Tarımcılar gelecekmiş. Artık köylerde cahil insan kalmayacakmış. Kitap, gazete vereceklermiş. Eğer "bizim Taşlıköy'de de okul açılır, Öğretmen verirlerse ilk öğrencisi ben olacağım.

Büyük Atatürk köylülere "Yurdun gerçek efendisi" diyormuş. Osmanlı bizi adam hesabına koymamıştı. Hiç olmazsa Cumhuriyet döneminde adam hesabına koysunlar. İlçede Kaymakamlık tahriratçısının söylediğine göre nüfusumuz on beş milyonmuş. On milyonu bizim gibi köylerde yaşarmış. Onun söylediğine göre Atatürk bu işi ele almış.

Öyle ya; vergi veririz, Askere gideriz, Halkın yediği ekmeği üretiriz. Sebze, meyveyi yetiştiririz. Hayvancılıkta bizim işimiz. Demek ki yurt insanlarını biz besliyoruz. Kanunları sayarız. Yap dediğini yapar, yapma dediğini yapmayız. Artık bizi yönetenleri de biz seçiyoruz. Ama Güllü sen beni dinlemiyorsun? Aklın, fikrin nerede?".

"Nerede olacak şıkıdım Hasan? Elbette sende".

"Öyleyse ben anlatırken, beni iyi dinle. Bu güne, bugün Taşlıköy bekçisiyim. İlçeden bunları öğrenip gelen tek benim. Köy muhtarına bunları ben anlatıyorum. Şu an dava vekili mertebesinde bir adamım. Küçümseme beni". "Öyle şey olur mu Şıkıdım Hasan. Bu güne bugün Kocamsın. Sana büyük bir sevgim, saygım var. Kocasını saymayan bir kadın Allah'ın da sevemez, sayamaz. Atadan öyle gördük. Bunu böyle bilesin, oldu mu'".

"Oldu".

Sağ eliyle sarı bıyıklarını sıvazlayarak kıs kıs güldü. Güllü Ana'nın bu güzel sözleri hoşuna gitmişti.

Yerinden kalktı dama indi. Öküzleri sumanladı. Eşeğe arpasını taktı. İnek daha yiyeceğini bitirmemişti. Ona da bir miktar arpa eznesi verdi. Bahçe tarafında kümese geçti. Tavukları yemledi. Birkaç kez ala horozun hamlesine karşı koydu. Güllü Ana geldiğinde sesini çıkarmaz, ama Şıkıdım Hasan geldiğinde adeta haremindeki tavukları kıskanırdı.

(*Güllü Ana*, 2005)

TIRNAKÇI, Bilal

Şair. 20 Eylül 1971, Merkez Koyuncu köyü / Sivas doğumlu. Mehmetçik İlkokulu (1982), Gazi Lisesi (orta kısım, 1985), Atatürk Lisesi (1989), Cumhuriyet Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Makine Bölümü (1995) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını *"Öğretmenlerin Bilgisayar Destekli Eğitimi Tanıma Düzeylerinin Tespiti"* adlı tezi ile (1991) Çalışma Ekonomisi Endüstri İlişkileri Anabilim Dalında tamamladı. 1991-96 yılları arasında ticaretle uğraştı. Çalışmalarını bir kamu kuruluşunda makine yüksek mühendisi olarak sürdürdü.

İlk şiiri 1989'da *Bizim Sivas* gazetesinde yayımlandı. Çeşitli gazete ve dergilerde köşe yazarlığı yaptı. Şiirleri *Koza, Gençliğin Sesi, Yeni Dünya* gibi çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Çalışmalarını Sivas'ta sürdürüyor. *Gökler Alev Aldı* (1995) adlı bir şiir kitabı vardır. Makine Mühendisleri Odası üyesidir.

TIZLAK, Fahrettin

Osmanlı sosyal tarihi araştırmacısı. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü (1981) mezunu. Yüksek lisansını ve doktorasını (1991) Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yakıncağ Tarihi Anabilim Dalında profesör oldu. Burdur Eğitim Fakültesi dekan yardımcılığı, Burdur Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü başkanlığı (1993-96), Burdur Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü başkan yardımcılığı ve Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı başkanlığı (1998-2001) yaptı. 2005 tarihinden itibaren SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi dekan yardımcılığı görevlerini yürüttü.

Makalelerini, *Askeri Tarih Bülteni, Fırat Üniversitesi Dergisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları, Tarih ve Toplum, Belgeler, Prof. Dr. Bayram Kodaman'a Armağan, Türk Dünyası Tarih, Burdur Araştırmaları, Vakıflar, Belleten, Osmanlı, Türkler* dergi ve kitaplarında yayımladı.

ESERLERİ:

Osmanlı Döneminde Keban-Ergani Yöresinde Madencilik (1775-1850) (1997), *Osmanlıya Başkaldırı Hareketlerinden Tekelioğlu İsyanı (1812-1814)* (2002).

TİGREL, Fahir

İktisatçı. 1918, Diyarbakır doğumlu. Ailesi, Soyadı Kanunu çıkmadan önce "Zülfüzâdeler" olarak anılırdı. Diyarbakır eski milletvekili ve

senatörü İhsan Hamid Tigrel'in oğlu, ekonomist ve planlamacı Ali Tigrel'in babasıdır. İlköğrenimini Diyarbakır'da tamamladı. Tarsus Amerikan Kolcji (1936), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1940) mezunu. Çeşitli memurluklardan sonra Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (1955), Muhasebat Genel Müdürlüğü (1960), Londra Büyükelçiliği mali müşavirliği (1962), Maliye Bakanlığı Müsteşarlığı (1967) görevlerinde bulundu. Müsteşarlık görevinde iken emekliye ayrıldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Milletlerarası İstikrazlar ve Transferler Sorununun Çözüm Yolları* (Fransızca), *İktisadi Gelişme Tarihi.*

ÇEVİRİ: *Herkese Refah Payı* (Erhard'dan).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s.50-51).

Afşar Timuçin

TİMUÇİN, Afşar

Şair ve yazar. 1939, Akhisar / Manisa doğumlu. İstanbul Erkek Lisesini bitirerek (1959) girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde okurken Kanada'ya gitti (1964), Felsefe dalında yükseköğrenim gördü. Türkiye'ye döndükten sonra Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesinc Fransızca okutmanı olarak (1967) girdi. Doktorasını aynı üniversitenin Edebiyat Fakültesi alanında verdi (1970). Erzurum'dan İstanbul'a döndüğü 1975'ten itibaren çeşitli yayınevlerinde çalışarak redaktörlük ve çevirmenlik yaptı. Eray Canberk'le birlikte Kavram Yayıncvini kurup üç aylık *Felsefe Dergisi*'ni (ilk sayı Ekim-Aralık 1972) çıkardı. İstanbul Üniversitesinde verdiği *"Aristoteles Felsefesi"* üzcrine teziyle doçentliğe (1982) ve profesörlüğe (1992) yükseldi. Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarında öğretim üyesi olarak çalıştı. Çalışmalarını 2001'den itibaren Kocaeli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü başkanı olarak sürdürdü.

İlk öyküsü *"Heykel"*, *Vatan* gazetesinde (1956) yayımlandı. 1958 yılından itibaren şiir ve denemeleri *Yelken*, *Ataç*, *Papirüs*, *Yeni Gazete*, *Varlık*, *Soyut*, *Yeni Ufuklar*, *Milliyet Sanat*, *Yazko-Edebiyat* gibi dergi, gazete ve ortak kitaplarda yayımlandı. *Ayrılıkta Söylenmiş Bir Yaz Türküsü* adlı kitabıyla TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışmasında Başarı Ödülünü kazandı. *Nâzım Hikmet'in Şiiri* (1978) ile 1979 Türk Dil Kurumu Eleştiri Ödülü ile 1997 Truva Kültür Sanat Ödüllerinde Şiir Ödülünü aldı. Birçok şiiri Fransızca, İspanyolca, Rusça, Bulgarca gibi dillerde çevrildi. Afşar Timuçin, 2000 yılında UNESCO'nun öncülüğünde kurulan ve merkezi Verona'da bulunan Dünya Şiir Akademisinin kurucularındandır. Felsefe ve edebiyatla ilgili pek çok ulusal ve uluslar arası bilimsel toplantıya katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çöl* (1968), *Destanlar* (beş halk hikâyesini destan biçiminde yeniden yazarak, 1969), *Böyle Söylenmeli Bizim Türkümüz* (1974), *Savaşçı Türküleri* (1980), *Ey Benim Güzel Sevdalım* (1984), *Bu Sevda Böyle Gider* (1992), *Anımalar* (1993), *Akşam Türküleri* (1996), *Destanlar / Bütün Şiirleri 2* (1997), *Bulutlar Deniz Kokar* (2002), *Boş Beşik* (2003), *Böyle Söylenmeli Bizim Türkümüz Bütün Şiirleri 3, Çöl (1958-1968) Bütün Şiirleri 1.*

ROMAN: *Yarına Başlamak* (1975), *Gece Gelen Eski Dost* (1984), *Kıyılar Dururıca* (1983).

HİKÂYE: *Denizli Pencere* (1981), *Neden Bazı Akşamlar* (1985), *Aşk Olsun Kırlangıçlar* (1996).

İNCELEME: *Aristoteles Felsefesi* (1976), *Nazım Hikmet'in Şiiri* (1978), *Descartes Felsefesine Giriş* (1980), *Niçin Yapısalcılık Değil* (1983), *Düşünce Tarihi I - Gerçekçi Düşüncenin Kaynakları* (1984), *Niçin Varoluşçuluk Değil* (1985), *Düşünce Tarihi II - Gerçekçi Düşüncenin Gelişimi* (1986), *Estetik* (1987), *Düşünce Tarihi III -Gerçekçi Düşüncenin Çağdaş Görünümü* (1992), *Felsefe Bir Sevinçtir* (1995), *Descartes'çı Bilgi Kuramının Temellendirilişi* (2000), *Yeni Şiirimizin Kısa Romanı* (2003).

SÖZLÜK: *Felsefe Sözlüğü* (1994).

DENEME: *Sevmek Ne Güzel Şeydir* (1991), *Gerçekçi Düşünce Gerçekçi Sanat* (1992), *Özgür Prometheus* (1997), *İçimizdeki Deprem* (2005), Erken Ölümler (2005).

ÇEVİRİ: *Vietnam Şiiri* (antoloji, A. Kadir ile), *Filistin Şiiri* (antoloji, A. Kadir ile), *Tek Boyutlu İnsan* (inceleme, H. Marcus'ten, T. Tunçdoğan ile), *Diyalektik* (inceleme, P. Bouthoul'dan), *Portekiz Sömürgeleri Şiiri* (antoloji, A. Kadir ile), *Aşk* (inceleme, P. Burney'den), *Sisler Rıhtımı* (roman, P. Mac Orian'dan), *Acı* (roman, A. de Richoud'dan), *Diyalektik Araştırmalar* (inceleme, L. Goldmann'dan), *İnsan Bilimleri ve Felsefe* (inceleme, L. Goldmann'dan, F. Aynuksa ile), *Eskiçağ Maddecileri* (Paul Nizan'dan, 1998), *Dünya Halk ve Demokrasi Şi-*

AFŞAR TİMUÇİN

ÖZLEMLİ ŞİİR

Trenler mi götürmüyor
Yoksa ben mi kala kaldım
Ne cebimde biletim
Ne bavulum yanımda

Çivi gibi çakıldım
Kendime iyice şimdi
Ne gemilerde adım
Ne bir dostun yüreğinde
Ayrılığının acısı

Artık yolcu değilim
Yüzde yüz buralıyım
Ne sen beklemektesin
Ne o uğurlamakta

Niccdir iğretiyim
Ama kalakalmışım
Hem burada yabancıyım
Hem yerim yurdum burası

irleri 1 (antoloji, A. Kadir, Asım Bezirci, Süleyman Şalom, Şerif Hulusi ile, 2000), *Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri 3* (A. Kadir, Asım Tanış, Eray Canberk, Fahri Erdinç, G. Santoro, Gülen Fındıklı, Hasan Karahüseyinov, Mehmet Günsür, W. Söllner ile, 2000).

HAKKINDA: Afşar Timuçin / Denizli Pencere (1981), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Leyla Şahin / Afşar Timuçin'le Felsefeden Edebiyata "Anlam Hiç Beklenmedik Bir Koşulda Çıkar Karşımıza" (Cumhuriyet Kitap, 6.8.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Hatice Başaran / Bulutlar Deniz Kokar (Virgül, Haziran 2002), Behçet Çelik / Aşkın Diyalektiği (Virgül, Şubat 2003).

TİMUR, Taner

Siyasetbilimci. 5 Ekim 1935, Diyarbakır doğumlu. Eğitimci bir ailedendir. Haydarpaşa Lisesi (1954), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1958) mezunu. Aynı fakültede asistan olarak göreve başladı, 1964'te *"Modern Demokrasilerde ve Türkiye'de Kuvvetli İcra"* adlı tezini savunarak doktorasını tamamladı. 1968 yılında doçentliğe, 1979 yılında profesörlüğe yükseldi. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra görevinden istifa ederek çalışmalarını Paris'te sürdürdü. Eylül 1992'de döndüğü SBF'deki öğretim üyeliği görevinde çalışarak emekliye ayrıldı. Yurtiçi ve yurtdışında çok sayıda makalesi yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türk Devrimi, Tarihî Anlamı ve Felsefi Temeli* (1968), *Türk Devrimi ve Sonrası* (1971), *Kuruluş ve Yükseliş Dönemin*

Taner Timur

de Osmanlı Toprak Düzeni (1979), *Osmanlı Kimliği* (1986), *Osmanlı Çalışmaları: İlkel Feodalizmden Yarı Sömürge Ekonomisine* (1989), *Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik* (1991), *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş* (1991), *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler* (2000), *Türkler*

TANER TİMUR

BATI'NIN POLİTİKASI

Batılı ülkelerin Osmanlı Devleti'ndeki değişime karşı tutumu iki düzeyde gelişmiştir: Hükümetler düzeyinde ve kamuoyu düzeyinde. Bu iki farklı konumdan gelen tepkiler, her zaman aynı yönde olmamıştır. Yunan İhtilâli sırasında birçok Batılı tutucu hükümet, kamuoylarının baskısı altında "Kutsal İttifak"a ters düşen bir tutum içine girmişlerdir. Bununla beraber, 19. yy'da Avrupa'da henüz demokratik ilkeler egemen olmaktan uzaktı. Batılı ülkelerin çoğu otoriter rejimler altında yaşıyorlardı. Bu yüzden kamuoylarının dış politikaya etkisi nispeten sınırlı olmuştur.

Batılı hükümetler, Osmanlı Devleti'ndeki değişimle ilgili tutumlarını, genel olarak Avrupa kuvvet dengesi ve Avrupa düzeni ile ilgili tutumlarına göre saptamışlardır. Bu ise kendilerini, bir istikrar politikasının kaçınılmaz sonucu olarak, Osmanlı bütünlüğünü kabule, hattâ garantilemeye sevketmiştir. Ne var ki, Osmanlı bütünlüğünü koruma, Avrupa hükümetlerini ashında hiç de arzu etmedikleri bir duruma düşürüyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nun nüfusunun önemli bir kısmı, hele Avrupa'daki topraklarında yaşayanların büyük çoğunluğu Hıristiyan idiler. Böylece muhafazakâr Avrupalı hükümetler, istikrar politikası uğruna Müslüman bir devletin Avrupa'da büyük bir Hıristiyan çoğunluğa hükmetmesini onaylar, hattâ destekler hale geliyorlardı. Elbette bu asla kabul edebilecekleri bir durum değildi. Ayrıca kamuoyları da bu duruma karşıydı ve tutumun değişmesi için baskı yapıyordu. İşte Batı'nın Osmanlı Devleti'ne karşı tutumu bu çelişik durumdan kaynaklanıyordu ve bunu çözmeye yönelikti.

Batı, eylemiyle, bu çelişkiyi şöyle çözmek amacındaydı: Osmanlı bütünlüğünü korumak, fakat Osmanlı Devleti içindeki Hıristiyanların durumunu giderek düzeltip sonunda onları iktidar yapmak. Hedef buydu. Gerçekten Batılı devlet adamlarının bu konudaki tutumları ve tüm müdahaleleri bugün bütün çıplaklığı ile ortadadır. Bu politikanın en güçlü temsilcisi Lord Palmerston, "Türklere, Müslümanlıkları açısından hiçbir şekilde taraftar değilim. Eğer Hıristiyan yapılabilirlerse son derece mutlu olacağım" diyordu. Ayrıca, Tanzimat Fermanı ilân edilirken, İngiliz Elçisi Canning, Sultan'ın açıkça Müslümanların din değiştirme hakkını ilân etmesini de istemiştir- Bunun kabul görmemesine rağmen, Protestan misyonerler Müslümanlar arasında epeyce özgürlük içinde çalışmışlardır. Görüldüğü gibi, burada daha da aşırı bir fikirle karşı karşıyayız ve gerçekten 19. yy'da Osmanlı topraklarında faaliyette bulunan binlerce misyoner, Müslüman halk arasında da propaganda yapmıştır. Ne var ki bu politika ve genel olarak Batı'nın tutumu, realist temellere dayanmıyordu. Çünkü Batı, kendi arasında bir kilise birliğine da-' yanmadığı gibi, Rusya haricinde, Ortodoksluktan da kesin olarak ayrılıyordu. Bu yüzden diyebiliriz ki Batılı devletlerin 19. yy'da izledikleri istikrar politikası genel olarak Osmanlı Devleti'nin yararına olmuştur. Başka bir deyişle, Batı, "reform hareketleri" adı altında meşrulaştırman bütün müdahalelerine ve elde ettikleri bütün ödünlere rağmen, aslında Hıristiyan halkları değil, Osmanlı Devleti'ni temsil eden Müslüman bir yönetici zümreyi korumuştur. Ancak bu "yönetici zümre"nin niteliği ve işlevi gözönünde bulundurulursa, o zaman şunları da ilâve etmek gerekecektir: Halklar açısından açıkça görülmektedir ki 19. yy'da Osmanlı toplumuna Batı müdahalelesi Müslümanlar için de Hıristiyanlar için de çok zararlı olmuştur. Sorunun bu yönünü anlamak için, yukarıda sözünü ettiğimiz denge ve istikrar politikasını biraz daha somut olarak ele alalım. (. . .)

18. yy'ın ikinci yarısından itibaren bu şemanın tamamen değiştiğini görüyoruz. Artık Osmanlı Devleti sadece ve sadece Rusya ile savaşacaktır; 1768'de, 1809'da, 1828'de, 1853'te, 1877'de ve nihayet Dünya Savaşı içinde, 1914'te. Hiç kuşkusuz, Rusya'nın Osmanlı Devleti aleyhine yayılma emellerinin, bu savaşların çıkmasında önemli bir payı vardır. Ancak unutmamak gerekir ki, 19. yy Rusyası her zaman savaşı kolaylıkla göze alamayacak derecede geri koşullar ve çelişkiler içinde bulunuyordu. Bugün bizzat Batılı kaynakların da gösterdiği gibi, bu savaşların çoğuna Osmanlı Devleti, Batılı ülkeler tarafından sürüklenmiş ve sonra da cephelerde bırakılmıştır. Batılı ülkeler ancak mütareke ve barış safhasında ortaya çıkarak diplomatik aracılık yapmış-

→

lar ve şu veya bu şekilde Avrupa dengesinin sarsılmasına engel olmaya çalışmışlardır. Batılı ülkelerin Osmanlılarla birlikte, Rusya'ya karşı muharebeye katıldıkları tek savaş, Kırım Savaşı'ydı. Fakat onda da, doğal olarak, savaşın büyük kısmı Osmanlı topraklarında cereyan etmiş ve Rusların Sivastopol'ü kaybetmeleri, Doğu Anadolu'dan aldıkları topraklarla telafi edilmiştir. Osmanlı dostu olarak bilinen Fransız devlet adamı ve şairi Lamartine, Kırım Harbi sırasında yayımlanan bir eserinde şunları yazıyordu: "Türkler aslında Hıristiyanlık davası için savaşıyorlar ve Tuna üzerinde bütün dünyanın özgürlüğünü savunuyorlar."

19. yy'da Avrupa kuvvet dengesiyle ilgili gelişmeler ve Osmanlı İmparatorluğu'nun yukarda ana hatlarıyla açıklamaya çalıştığımız durumu, Osmanlı yönetici zümresinde niteliksel bir değişme yaratmış; dış elçiliklerde ve tercüme bürolarında yetişmiş, Batı dillerini bilen yeni bir "elit" ortaya çıkmıştır. Bu "elit"in işlevini uluslararası ilişkilerin objektif konumu belirlemiştir. O da şudur: Diplomatik manevralar ve ödünlerle, Düvel-i Muazzama'nın denge politikasını uygulamak ve Hıristiyan Osmanlıların statüsünü geliştirerek onların siyasal iktidara katılmalarını sağlamak;

Bu yeni yönetici zümre elbetteki bu politikayı büyük bir hevesle uygulamamıştır. Tam tersine, görünüşte hep "ıslahattan söz etmekle birlikte, onu gizliden gizliye frenlemeye ve yavaşlatmaya çalışmıştır. Bu politikanın, Osmanlı imparatorluğu'nu kurtaramayacağı ' gibi, kendilerini de kitleler nezdinde gitgide daha sevimsiz kılacağını çok iyi hissetmiştir. Şurası anlamlıdır ki, hiç kuşkusuz çok zeki ve bilgili kişiler olan Tanzimat adamları, yürüttükleri politikayı açıklayan ve savunan eserler kaleme almamışlardır. Batı'da Mustafa Reşid Paşa'nın fikirlerini inceleyen makaleler, daha ziyade yabancı elçilere veya devlet adamlarına verilen muhtıralara dayanmaktadır. Bu dönemle ilgili eserleri daha çok geleneksel formasyona sahip ulema içinden çıkan yazarlar ' vermişler ve onlar da "ıslahat" hareketlerini daha ziyade küçümseyici bir dil kullanmışlardır. Başlangıçta bu politikayı asıl öven ve yüceltenler, Avrupalılar olmuşlardır.

(TCT Ansiklopedisi, c. 1,1985)

ve Ermeniler (2001), *Sürüden Ayrılanlar, Osmanlı Toplumsal Düzeni, Osmanlı Çalışmaları, Küreselleşme ve Demokrasi Krizi* (2002).

ÇEVİRİ: *Amerikan Demokrasisi* (A. Tocqueville'den).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 397), Server Tanilli (Cumhuriyet, 7.9.2001), Abdullah Tekin / Prof. Dr. Taner Timur'dan Üniversitelere Yeniden Özerkleşme Önerileri - Toplumsal Değişme ve Üniversiteler (Cumhuriyet Kitap, 11.1. 2002), Abdullah Tekin / Toplumsal Değişme ve Üniversiteler (Cumhuriyet Kitap, 21.2.2002), Aslı Örnek / Osmanlı Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik (Radikal Kitap, 6.10.2002).

TİMUROĞLU, Vecihi

Şair ve araştırmacı-yazar. 29 Ekim 1927, Körpınar köyü / Kangal / Sivas doğumlu. Babası Dersim'in Ovacık ilçesinden Maksudan aşiretindendir. Ankara Necati Bey İlkokulu, Diyarbakır Ortaokulu, Erzurum Lisesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1949) mezunu. Pertev Naili Boratav ile Orhan Burian fakültedeki hocalarındandı. Mersin, Malatya, Elazığ, Ankara liselerinde edebiyat ve felsefe öğretmenliği, yöneticilik yaptı. Bitlis'te Milli Eğitim Müdürlüğü görevinde bulundu. Ankara Atatürk Lisesi Müdürlüğü, dekan danışmanlığı ve MEB merkez teşkilatında bakanlık danışmanlığı görevlerinde bulunarak emekliye ayrıldı. Çalışmalarını serbest yazar olarak Ankara'da sürdürdü.

İlk yazısı Diyarbakır'da çıkan *Dicle* gazetesinde, ilk şiiri *Varlık*'ta yayımlandı. Yazı ve şiirleri sonraki yıllarda *Yücel, Yeni Ortam, Yeditepe, Oluşum, Türkiye Yazıları, Cumhuriyet Kitap* ile sanat sayfasını yönettiği *Barış, Cumhuriyet, Türk Dili*, yönettiği *Evrim* (Ankara, 1975, 6 sayı), yayıncılarından olduğu *Yazın Dergisi* (Ankara, 1981-82, 7 sayı), *Bilim ve Sanat, Adam Sanat* dergi ve gazetelerinde yer aldı. Geniş kültürünün yansıdığı inceleme-araştırma ve deneme yazılarıyla tanındı. Ceyhun Atuf Kansu ve Ahmet Kutsi Tecer'in şiirlerinin toplu basımlarını hazırladı. Kendisine; *Barış* gazetesi tarafından Cumhuriyet'in 50. Yılı Şiir Ödülü, Spor Toto tarafından Atatürk'ün 100. Doğum Yılı Ödülü, edebiyat alanında verdiği hizmetlerden dolayı da 1998 yılında Edebiyatçılar Derneği tarafından kendisine Onur Ödülü Altın Madalyası, 2004'te Eskişehir Yunus Emre Kültür Derneği Yunus Emre Ödülü verildi.

ESERLERİ:

DENEME: *Göz Göz Olmak* (1976), *Mektuplar* (1977), *Yazınımızdan Portreler* (1991), *Şiirin Büyücü Kızı İmge* (1994), *Aşk Üzerine* (1994), *İslâm'da Akıl Üzerine Bir Deneme* (1996), *Yunus Emre Üzerine Bir Deneme* (2004).

ŞİİR: *Bura Yemendir* (1978), *Tut Beni Sevda Çağırır* (1980), *Bir Sürgünün Ezgileri* (1983; *Dersim'in Ağıtı* adıyla, 1999), *Kardaşım Oğul* (1988), *Merhaba Oğlum* (1988), *Siyah Bir Güldür Ölüm* (1990), *Bülbülleri Ne Yaptılar?* (1994), *Büyü* (1999).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kurtuluş Savaşçısı Atatürk* (1981), *Simavne Kadısıoğlu Şeyh Bedrettin ve Varidât* (1982), *Melih Cevdet: Bilge ve Duyarlı / Kürşat'la Söyleşi* (1994), *Cahit Külebi: Hırçın ve Lirik* (1995), *Ceyhun Atuf*

Vecihi Timuroğlu

Kansu (1995), *Yazınımızdan Portreler* (1995), *İnancı Uğruna Öldürülenler* (1996), *Mevlâna* (1996), *Ahmet Kutsi Tecer* (1996), *Cahit Külebi* (1997), *Melih Cevdet Anday* (1997), *Orhan Kemal* (1997), *Ahmed Arif* (1997), *Dersim Tarihi* (1997), *Türk İslâm Sentezi* (1998), *Atatürk'ün Söylevi Üzerine* (1998), *Nasrettin Hoca'nın Düşünce Dünyası* (1998), *Yunus Emre Üzerine Bir deneme* (2004).

DERLEME: *Atatürk Şiirleri* (1983), *Atatürk ve Kuvayı Milliye Şiirleri* (1998).

HİKÂYE: *Minnacık Kadın* (1984).

MASAL: *Fırat'a Masallar* (1977).

ÇEVİRİ: *Vâridât* (Şeyh Bedrettin'den, 1978).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Cemal Süreya / Uzat Saçlarını Prigya içinde (2. bas., 1992), Mehmed Kemal / Sonbahar Gelirken (Cumhuriyet, 24.9.1994), Alev Coşkun / Atatürk ve Kuvay-i Milliye Şiirleri (Cumhuriyet Kitap, 15.10.1998), Hüseyin Akar / Dersim'den Portreler (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003), Nazire Akbulut-Munise Yıldırım-Bedriye Korkmaz-Alper Akçam / Vecihi Timuroğlu Kitabı (2004), Necati Selamet / Yunus Emre Üzerine Bir Deneme' (Cumhuriyet Kitap, 20.1.2005).

TİMURTAŞ, Abdulhadi

Tefsirci. 1971, Eruh / Siirt doğumlu. Ortaöğrenimini ve medrese eğitimini memleketinde tamamladı. Mısır el-Ezher Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1994) mezunu. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde araştırma görevlisi olarak çalıştı. *İctihad ve Taklid Çerçevesinde*

VECİHİ TİMUROĞLU

İŞÇİ ÖYKÜLERİ

İşçi öyküleri, kuşku yok ki sanatsal öyküden ayrılamaz. Ancak, konuları açısından bir ayrılık gösterebilir. Sanatsal öykü, sanatsal yazının bir parçasıdır. Sanatsal yazın, genel tanımıyla, yaşamı dil aracılığıyla imgeleştirip yansıtır ve insan söyleminin tüm olanaklarını değerlendirir. Temel yöntemi yansıtmadır. İçeriğinin zenginliği, işçi sınıfının yaşantısının tüm yönleriyle yansıtılmasına bağlıdır. Bu bakımdan, başka sanatsal öykülerden ayrılır. Yazarın yaratısı, yarattığı insan değerlerinin tümüdür. Yaratılan insan yaşamlarını bütünleştirme, genellikle, insanların kişiliklerinde yoğunlaştırılır. Bu durumda, genel insan ile karşılaşırız. Bu insan, bir işçi ise, işçinin asal özelliklerine ilişkin kendi yaklaşımını ve coşkusal kendi değerlendirmesini, o işçinin bireysel yanları üzerine dile getirir. Yazar, bu ilişkileri, türlü ilişkiler içine yerleştirir. Örneğin, Sait Faik'in "Bir Küçük Satıcı" adlı öyküsünde, Küçük Satıcı, öncelikle, başka çocuk satıcılardan ayrı bir kişiliğe sahiptir. Genellikle, küçük satıcılar, sokak çocuğu kişiliği sergilerler. Zar atarlar, tiner içerler, birkaç kuruş fazla kazanabilmek için türlü ahlaksızlıklara kapılırlar. Ama bu Küçük Satıcı, bunlardan uzak tutar kendisini. Bir kuruş fazla versen almaz. Ne ki başının belası bir belediye zabıta memuru vardır. Nerede rastlasa çocuğu döver. Sonunda çocuk, ayakkabı bağı satmaya karar verir. Bir gün, zabıta memuru, bir bağcığı çeker alır ve Küçük Satıcı'yı rahat bırakır, ama birkaç gün sonra yeniden kovalamaya ve dövmeye başlar. Çocuk ertesi gün Amerikan sakızı satmaya başlar. Zabıta bir avuç alır ve Küçük Satıcı'yı rahat bırakır. Sorun anlaşılmıştır. Bundan böyle, Küçük Satıcı, sattığı nesneyi, her gün değiştirir. Bir gün Zabıta Memuru'nu balıkçılarda görür Küçük Satıcı, balık satacaktır, ama adam kılığı balıklarının çevresinde dolaşıp durur. Bu öyküde sergilenen hiçbir şeyin tek başına bir değeri yoktur, ama Zabıta Memuru'nun kişiliğindeki rüşvet alma ırasını (karakter) açığa çıkarıyor. Bu eğilim genel bir tutumu gösteriyor. Burada, konunun bilgisine varılan şeyle sergilenen durumu bütünleştirmiştir.

Bilginin kökeninde konu vardır. Bilginin nesnesi, Belediye Zabıtası'nın genel tutumudur. Konu, işlenmek üzere ele alınmış olan, yazarın önüne konulmuş olan nesne, durum ya da olaydır. Kısası, işlenen konu türlü yaşam görüngüleridir. Kimi zaman, yazar, fantezileri de konu edinebilir, ama "işçi öyküleri" dedik mi, konu hiçbir zaman fantezileştirilemez. Kısası, işçi öykülerinde bilginin asal nesne si, işçi yaşamının ırasal (karakteristik) niteliklerdir. Dış görünüşleriyle, dışsal ilişkileriyle, etkinlikleriyle, içsel ve düşünsel yaşamının ve yaşantılarının varlığı, oluşumu, gelişimi, işçilerin toplumsal ıraları sanatsal işçi öykülerinin nesneleridir. Şunu da unutmamak gerekir: "Toplumsal ıra, insan yaşamının siyasal, tarihsel, genel, asal özelliklerinin bireysel olarak somutlaştırılmasıdır."

Öyküde, tüm öykü sanatı için tek bir yöntem, tek bir biçim önerilemez. Böyle bir öneri, yazarın yaratıcı kişiliğine karışmadır. Her kişilik, kendindeki bireysel çizgilerle ve niteliklerle, toplumsal ıra taşır. Buna saygı göstermeliyiz. Ne ki insan ıraları, her zaman, "somut tarihsel"dirler. Her çevre, her çağ, her toplulık, her sınıf, her coğrafya, çok yönlülüğüyle ve karmaşıklığıyla, kendi özel ıralarını oluşturur. Kısası, sanatsal yaratıda bir konu bütünlüğü vardır, işçi öyküleri dediğimiz zaman, işçi kavramını kendi bütünlüğü içerisinde ele almalıyız.

İşçi kimdir? Bu sorunun yanıtı, işçi öykülerinde ele alınması gereken konu bütünlüğünü belirler. İşçi nesnel konumuyla, yanı içinde bulunduğu sınıfla tanımlanabilir. İşgücünü, bir ücret karşılığında satan ve buna karşılık, işgücünün alıcısının el koyduğu bir "artıürün" üretmek zorunda olan üretken emekçidir.

Belirli bir iş yapan üretken emekçiler olarak işçiler, toplumsal varlıklarının şu ya da bu yanını dile getiren türlü ölçütlere göre sınıflanabilirler. Tarım işçisi, ırgat, sanayi işçisi, nitelikli ya da niteliksiz işçi vb. Kısası, çalıştıkları kesime ve niteliklerine göre sınıflandırma yapılabilir. Ayrıca, emek sürecinin çok sınırlı bir süresi içine sıkıştırılmış bölümsel işçilerle, bütün süreçler boyunca işe karışan ya da karışabilen tümel işçiler, hatta özel becerisi olan işçiler arasında sınıflamalar da yapılabilir. Zincirleme işçiler, gedik (lonca) işçileri ya da zanaatkar işçiler konu bütünlüğü içindedirler.

Hangi üretim kesiminde olurlarsa olsunlar, yaşantısı öykü konusu edilen işçi ürotim süreci içinde ele alınmalıdır. Bir sanatsal yaratının başkişisi ya da kişileri işçi olabilirler, ama üretim sürecinde ele alınmıyorlarsa, öyle öykülere "işçi öyküleri" demek, bana uygun gelmiyor. Çünkü işçinin ele alınan yaşamı ya da yaşantısı, ancak üretim içinde anlaşılabilir. Kısası, işçinin özel yaşantısını değil de işçi sorunlarıyla bütünleşmiş kişiliği ele alınmalıdır. Bir başka deyişle, "işçi sorunları"nın bütünlüğü içinde yansıyan bir kişilik, bir durum ya da olay anlatılmalıdır, ister tarım alanında çalışsınlar, ister bir sanayi dalında üretim yapsınlar, ister sınırlı kullanım değeri üretsinler, sonuçta, emekleri sömürülen insanlardır. Bu öğe ele alınmadan işçi öyküsü yazılamaz. Bir işçinin aşkı bile sömürü ortamında gelişir.

(*Damar* dergisi, Şubat 2006)

Nassım Uygulaması adlı bir inceleme kitabı vardır.

HAKKINDA: Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

TİMURTAŞ, Faruk Kadri

Dilci, edebiyat tarihçisi (D. 26 Şubat 1925, Kilis - Ö. 4 Temmuz 1983, İstanbul). İlk ve ortaokulu Kilis'te okudu. İstanbul Kabataş Lisesi (1942), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1946) mezunu. Bitirdiği bölüme öğretim üyesi olarak girdi. Burada *"Şeyhi'nin Hüsrev ü Şirin'i"* adlı tezle doktorasını verdi, 1959'da *"Şeyhi ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerine Gramer Araştırmaları"* teziyle doçentliğe (1959), *"Osmanlıca Gramer"* teziyle profesörlüğe (1967) yükseldi. Çalışmalarını aynı öğretim kurumunda sürdürerek emekliye ayrıldı. Edirnekapı Sakızağacı Şehitliğinde toprağa verildi.

Makalelerini *İstanbul, Türk Yurdu, Orta Doğu, Büyük Türkiye, Hisar, Türk Kültürü, Çağrı, Kubbealtı, Akademi, Tercüman* dergi ve gazetelerinde yayımladı. Dil ve edebiyat tarihi alanında inceleme ve araştırmalarıyla tanınmıştı. Dil konusunda Türk Dil Kurumunun dil anlayışına ve yeni sözcük üretme çalışmalarına karşı çıkmıştı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Mehmet Akif ve Cemiyetimiz* (1962), *Ali Şir Nevai'nin Türk Diline Hizmetleri* (1962), *Osmanlıca 1* (Eski Yazı-Gramer Metinler, 1962), *Şeyhi'nin Hüsrev ü Şirin'i* (İnceleme-metin, 1963), *Osmanlıca Grameri* (1964), *Dil Davası ve Ziya Gökalp* (1966), *Şeyhi-Hayatı*

GENÇ YAŞTA VEFAT EDEN EDEBİYAT PROFESÖRÜ: FARUK KADRİ TİMURTAŞ

Dursun Gürlek

Üzülerek ifade edelim ki bugün yayınlanmakta olan gazetelerin koleksiyonlarını on beş yirmi yıl sonra veya daha ileriki zamanlarda gözden geçirmek isteyenler kalın yazılara, kitaplık konulara, ciddi araştırma ve incelemelere, tarihi ve edebi imzaları pek rastlayamayacaklar, sayfaları boşa çevirdikleri için hüsrana uğrayacaklardır.

Oysa daha önceki devirlerde; mesela kırklı, ellili ve altmışlı yıllarda çıkan gazeteler aynı zamanda birer mektep, birer ekol görevini de yerine getiriyorlardı. Bu yayın organlarının birçoğunda devrin en güçlü kalemleri arz-ı endam ediyorlar, günlük siyasetin, gelir geçer konuların dışında kalıcı yazılar da yazıyorlar, gelecekte fikir dünyasına ışık tutacak malzemeler ortaya koyuyorlardı. Bu yayın organlarından biri de kırklı yılların gazetesi olan Akşam'dı. Herkesi güldüren, fakat kendisinden "nadir güleriim" diye söz eden ünlü karikatürist Cemal Nadir Güleri'in kadrosunda bulunduğu Akşam'da Yahya Kemal'in rubaileri yayımlanıyor. Vâlâ Nureddin gibi usta kalemler köşe yazarlığı yapıyordu. Bir gün Vâlâ Nureddin, süratli not tutmak için eski harfleri öğrenmek isteyen genç bir okuyucusuna hitaben şöyle diyordu. "Eski yazıyı not tutmak için öğrenmek bir anlam ifade etmez. Bunu eski dilimizi ve edebiyatımızı tanımak, bilmek için öğrenmek gerekir. Bizim zengin bir edebiyatımız vardır. Bütün medeni milletler eski kültürlerini bilmeye son derece önem verirler, bunun için ne lazım gelirse yaparlar. Bizini de böyle hareket etmemiz gerekir. İçimizi ilimlerle uğraşan gençlerimiz eski yazıyı öğrenmelidirler. Türk dili ve Türk Edebiyatı üzerinde araştırma yapmak için de bu şarttır. Bu sahada bizla bilgin yoktur. İleride ihtiyaç daha da fazlalaşacaktır."

O yıllarda lise'ye devam eden ve Akşam gazetesine de abone olan genç Faruk Kadri Timurtaş, bu makaleyi okuyunca kendisini yepyeni bir dünyanın eşiğinde bulur, hayatı boyunca meşgul olacağı sahaya ilk adımını atmaya karar verir, derken ünlü bir edebiyat profesörü olur. Osmanlıca'nın gramerini yazar. Bu eser başta Türkoloji öğrencileri olmak üzere, Osmanlıca öğrenmek isteyen hemen herkesin başvurduğu bir kaynak olarak kültür dünyamızda yerini alır.

Prof. Faruk Kadri Timurtaş, 57 yıllık kısa hayatında büyük başarılara imza atmasını bildi. Unutmayalım ki, insanı olgunlaştıran, ilim irfan sahibi yapan unsurların başında çevresi gelmektedir. Merhum hocamız bu yönden de şanslı idi. İlk gençlik döneminden vefatına kadar bütün bir ömrünü, şairlerin, ünlü edebiyatçıların arasında geçirdi. Gerek memleketinde gerekse İstanbul'da kendini sürekli kültürel faaliyetlerin içinde buldu. Doğrusunu söylemek gerekirse bütün bu imkanları iyi değerlendirmesini, her çiçekten bal almasını bildi.

Gaziantep'de sorgu hakimliği, Kilis'te avukatlık yapan babası Kadri Bey'den ilk feyzini aldı. Kendisi de bir alim olan ve çevresinde çok sevilip sayılan Kara Timurtaş Paşa'nın torunlarından Kadri Bey'den sonra onu en çok etkileyen zatların başında Kilisli Şeyh Vakıf efendi gelmektedir. Merhum daha lise yıllarında bu büyük şahsiyetten Farsça öğrendi, din ve tasavvuf dersleri aldı. Bostan ve Gülistan okudu. Faruk Nafiz Çamlıbel, Nihat Sami Banarlı, gibi edebiyat otoritelerinin öğrencisi oldu. Özellikle Faruk Nafiz'dan çok etkilendi.

Fakülte hayatında ise ömrünün en verimli yılların yaşadı. Türk dili ve Edebiyatı bölümünde Kilisli Rıfat Bilge, Rıfkı Melul Meriç, İsmail Hikmet Ertaylan, Ali Nihat Tarlan, Reşit Rahmeti Arat, Ahmet Caferoğlu, Ahmet Hamdi Tarpınar gibi her birisi sahasında uzman olan ilim adamlarından ders aldı. Gerek üniversite yıllarında, gerekse daha sonraki dönemlerde o devrin en büyük bilginleri, en renkli şahsiyetleri olan İbnülemin Mahmut Kemal İnal, İsmail Hami Danişmend, Hilmi Ziya Ülken, Ziyaüddin Fahri Fındıkoğlu, Nihal Adsız, Nurettin Topçu, Ali Fuat Başgil, Mükrimin Halil Yinanç gibi otoritelerin ilim meclislerinde bulundu, onların sohbetlerinden istifade etti.

Türk milliyetçiliğini en belirgin çizgilerle ortaya koyan, manevi dünyamızın ruh mimarlarını gençliğe tanıtan, taşıdığı ünvanın ve işgal ettiği makamın hakkını gerçek anlamda veren, cilt cilt eserlere imza atan, yüzlerce talebe yetiştiren Profesör Doktor Faruk Kadri Timurtaş 4 Temmuz 1982'de Hakk'ın rahmetine kavuştu. Edirnekapı Sakızağacı Şehitliği'nde toprağa verildi. Daha sonra kendisi de genç yaşta uğradığı bir trafik kazası sonucu vefat eden Profesör Mehmet Çavuşoğlu, merhum hocamızın vefatına şu tarihi düşürdü:

Ya Rabbi bihakkı ism-i Mennân
Farukunu eyle affa şayan
Ahlakı mümine bir kâşifi
Zahirdi yüzünde nur-u iman
İncitmedi kimse kendisinden
Sîretle melekti şekli insan
İlmiyle amel de rehberiydi
Yoldaş ola ahirette iman
Leyli ramazanda rihlet etti
Tarihi dedim leyali gufran

Merhum hocamızı vefat yıldönümünde bir kere daha rahmetle anıyoruz.

(*Tercüman*, 16 Temmuz 2006)

ve Eserleri (1968), *İkinci Dil Kongresi ve Akademi* (1969), *Süleyman Çelebi Mevlid (Vesiletü'n-Necât)* (1970), *Şeyhi'nin Hârname'si* (1971), *Tarihi Türkiye Türkçesi Araştırmaları 1- Yeni Osmanlıca Metinler* (1972), *Yunus Emre Divanı* (1972), *Milli Üniversite ve Reform* (1972), *Tarihi Türkiye Türkçesi Araştırmaları II - Klasik ve Eski Osmanlı Türkçesi Metinleri* (1974), *Türkçemiz ve Uydurmacılık* (1977), *Eski Türkiye Türkçesi - XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük* (1977), *Türk Dili* (M. Kaplan ve M. Ergin ile, 1977), *Uydurma Olan ve Olmayan Kelimeler Sözlüğü* (1979), *Tarihi Türkiye Türkçesi Araştırmaları III - Osmanlı Türkçesi Grameri* (1979), *Tarih İçinde Türk Edebiyatı* (1981), *Dil Davası* (1981), *Diller ve Türkçemiz* (yay. haz. Mustafa Özkan, 1996), *Sanat-Edebiyat Dünyasından* (yay. haz. Mustafa Özkan, 1996), *Milli Eğitim ve Milli Kültür* (yay. haz. Mustafa Özkan, 1996), *Makaleler* (yay. haz. Mustafa Özkan, 1996).

DERLEME: *Peyami Safa Seçmeler* (1970), *Bâkî Divanından Seçmeler* (1987).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (2001).

Naim Tirali

TİRALİ, Naim

Yazar, siyaset adamı. 25 Aralık 1925, Piraziz kasabası / Giresun doğumlu. Tam adı Naim Şafak Tirali'dir. Naim H. Tirali, Nureddin Şafgil adlarını da kullandı. İlkokulu Giresun'da okudu. Galatasaray Lisesi (1945), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1950) mezunu. Ancak hukukçuluk mesleğini yapmadı, geçimini memleketinde ailesinden kalan toprağın geliriyle sağladı. Giresun'dan milletvekili seçilerek 1961-65 yıllarında TBMM'de yasama görevinde bulundu.

İlk öyküsü *"Arkadaş"*, 1943'te *Yeşilgiresun* gazetesinde yayımlandı. Öykülerinde, yaşamlarında büyük serüvenlere, olağanüstü olaylara yer olmayan, toplumun ortalama ve en yaygın tipini oluşturan insanları konu edindi. Bir süre Paris'te kaldıktan sonra dönüşünde Yenilik Yayınevini kurdu, *Yenilik* (1952-57, 62 sayı) dergisini çıkardı. *Vatan* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü ve fıkra yazarlığı yaptı (1959-60). Sahipliği ve başyazarlığını yaptığı *Vatan* gazetesini bir süre Ankara'da (1962), daha sonra yine İstanbul'da (1974-76) yayımladı. Yazıları ayrıca *Yeni Adam*, *Yenilikler* vd. dergi ve gazetelerde yer aldı. Tirali'nin tüm eserlerinin yeni basım-

NAİM TİRALİ

OLDUĞU GİBİ YA DA YAŞAMA FELSEFESİNDEN YAŞAM GERÇEĞİNE

27 Temmuz 1982

13.40'ta ilaçlarımı aldıktan sonra, düşlü, derin bir uyku.

Önce Kulakkaya (Giresun'un bir yaylası). Çayırlar, yeşillikler cenneti. Göğsüm bol oksijenle doluyor. Sonra bir sıkıntı. Bir seçim öncesinin bunalımı içinde, kendimi Keşap'ta buluyorum.

Olağanüstü bir kalabalık. Gösteriler, olaylar. Gericiler. Korku. Uçaklar. Ahmet (kardeşim) güya uçaklardan birindeymiş. Kasabanın üstüne dalış yapan uçaklardan birinde. Adamın biri, bir sakallı gerici, Alaettin'in Lâmbasından çıkan dev örneği, büyüdükçe büyüyor. Nerdeyse ufku kaplayacak.

Rahmetli Şükrü görünüyor bir ara, rahatlık veren saf çocuk yüzüyle. (Babamın dayısının oğlu, Diyarbekir'de askerken ölmüştü elli yıl önce.)

28 Temmuz 1982

Saat: 6-08. Burnunda pırlanta taklidi bir taş küpe gibi tutturulmuş bir zenci kızı, kan alacak. Bir şey yiyip yemediğimi soruyor. Kolumda damar arıyor. Bir delikanlı tekerlekli kantarı getiriyor. Tartılıyoruz. Sormadan söylüyor: 61.200.

Pencerenin vitrin camı gibi kocaman camına, yağmur izler bırakmış. Pıtır pıtır damlaların sesi duyuluyor. Gökyüzü gri. Ağaçlar, binalar artık farkedilmiyor. Dışarıdaki elektrik lâmbaları neredeyse söner.

6.31. Su döküyorum, sessiz ve ıssız koridorda üç beş adımı.

6.33. İlâç tezgâhı.

"Ağrı ilacı istiyor musunuz?"

"Evet, istiyorum"

Bir hap veriyor, tekerlekli tezgâhı süren hastabakıcı.

6.45. Derece: 37.8.

7.00. Ortalık iyice aydınlanmış. Elektrikler sönmüş dışarda. İlk kez canım çay içmek istiyor. Seviniyorum.

7.35. Çayın sağladığı rahatlık. Yarı uyanık yatakta uzanma. Ağrı ilacının da etkisi olmalı. Ağrılarımda gevşemeyi farkediyorum. Ter, ter... Koridordaki hastabakıcılar tezgâhından, mırıl mırıl konuşmalar geliyor. Gece ve aydınlıdan az önce gördüğüm düşleri anımsamaya çalışıyorum. Kolay değil. Kimi kısımları çıkarabiliyorum. Ama bir anlam veremiyorum. Otomobil ile Bulgaristan'dan geçiyormuşuz. Türkiye'den mi geliyoruz, yoksa Almanya'dan mı dönüyoruz, belli değil. Bir üst geçit altında, otomobilsiz kalmışım. Eşyalarla, çoluk çocukla, umarsız bir durum. Kimler, nasıl derken, kendimi yapayalnız buluyorum. Eşyaları bekler durumda. Ama o ne? Ayaklarımda futbol çorapları var. Sarı kırmızı. Üstüm başım düzgün. Başımda Bavyera model,

tüylü bir şapka. Asfalt yolda çift kale futbol oynuyoruz. Mahalle çocukları gibi. Uçarak bir gol atıyorum. Topla Özdeş leşiyorum bir an. Gol olarak kaleye giren boylu boyunca benim. Mutlu bir gevşeme. Bir rahatlık, karşı taraf kalecisinin çorapları da sarı lâcivert değil mi?

7.44. Anmsayabildiğim düş bölümlerini kâğıda not ederken ter kokmuşum. Gâvur yöntemi, belimden üst yanımı lavaboda yıkıyorum.

8.00. Tansiyoncu, çikolata renkli zenci kadına göre tansiyonum: 112/70.

"Nabız da 90 mı!"

"Evet," diyor. "Bugün eve dönüyor musunuz?" diye soruyor.

"Hayır. Bugün değil Yarın istiyorum."

"Ağrılar kesilmedi mi?"

"Biraz var."

İmlemem üzerine, geceliğin, elim uzanamayan sırt düğmelerini çatçıtlıyor.

"Thank you." (Sağolun)

8.05. Kahvaltıyı, saçlarını sarıya boyamaya kalkışan, şişman zenci kadın getiriyor. Ekmek koymayı unutmuşlar. Bakıyorum fişe işaret etmişim. Baba Hemingway'in yatak çarşaflarını değiştirmeye koyulan tansiyoncu "nörse:"

"Lütfen ekmek." diyorum.

"Pekiyi." deyip, hemen getiriyor.

Ben kahvaltı ederken, eşim Günay giriyor içeriye. Cevdet Yeşiltepe ile Mustafa Furtun, Ordu'dan telefon etmişler. Hasan da Delaware'a varınca telefonla aramış, dün gece saat dokuzda. Başucumda oturuyor, bütün sevecenliğiyle. Daha rahat uyuyayım diye karyolanın eğilimini ayarlamasını istiyorum.

"Karyolayı indir." diyorum.

Ters düğmeye basıyor. Karyola inceğine kalkıyor. Her seferinde aynı yanlışlığı yapınca da:

"Bak benim sersemliğime," diyor.

Gülüyorum.

9.50. Bir grup hastabakıcı, odaları gezerken: "Nasılsınız?" diyorlar.

Kendime geliyorum, "İyiyim ama sürekli uyumak istiyorum.",

Uzun boylu biri, kendini tanıtıyor.

"Ben biraz Almanca anlıyorum. Almanca da konuşabilirsiniz." diyor. , Almanca da aynı şeyleri söylüyorum. Gülüyorlar.

"Gezmek istiyorum." diyorum.

"Gez ya..." diyorlar. "Kalk gez. Sonra yat. Yine kalk gez."

Hep birlikte çıkıyorlar.

10.00. On dakika denli nargile talimi. Günay'la yürüyüş. Ağrı ve şeker için ilaçlar.

Bir fincan çay.

11.20. Ahmet ile Belma (kardeşimle eşi) telefon ediyorlar, çarşıya çıkmak istiyorlarmış. Günay da gelsin diye beklediklerini söylüyorlar. Günay gitmek istemiyor. Biraz açılır diye yola koymaya çalışıyorum. Çarşı gezmek, ne de olsa oyalar.

Baba Hemingway de, ben de, yataklarımıza uzanmışız. Getirilen haplar için kıpırdıyoruz. Sonra yine ayaklarımızı uzatıyoruz. Arada birkaç söz:

"Yarın siz de ayrılıyor musunuz?"

"Evet."

Bu iş de buraya değin der gibi bir gülümseme.

Günay, yola girerken söyleniyor:

"Adam geleli daha haftası olmadı, senden önce taburcu oluyor. Sor bakalım hangi operatör ameliyat etmiş onu."

Bizim kadınlar hep böyle karşılaştırmalar ardındadırlar. Kendilerine göre ölçüler oluştururlar. Kardiologlar üstüne de, operatörler üstüne de, birtakım değer yargılarına varırlar. Ünlerinden iyice emin olmadıklarına güven duymazlar bir türlü.

12.00. Yemeği getirmişler ben uyuklarken. Baba Hemingway uyarıyor, soğutmayayım diye. Tekerlekli masayı yatağın kıyısına çekerken, çevirmen ve kılavuzumuz Perihan Hanım geliyor içeri. Ameliyat sonrası ilk altı haftayı nasıl geçireceğimiz üstüne yapılacak konuşmaya gideceğimizi anımsatıyor,

13.00. Sekizinci katta, otuz altı kişilik bir sınıfta, ilk altı hafta ve sonrasıyla ilgili açıklamaları dinliyoruz, kızıl saçlı bir uzmandan. Soruları da yanıtlıyor.

14.00. Odalarımıza dönüşte, yatağımda yoğun bakımdan yeni çıkmış birinin yattığını görünce şaşırıyorum. Acaba yanlış bir odaya mı girdim! Çevreye bakıyorum. Eşyalarım da yok ortada. Ama Baba Hemingway yatağında oturuyor. Odamı değiştirmiş olmalılar. Ya da beni taburcu edecekler. "Nörslere" soruyorum. Yeni oda numaram 357'miş. Aynı katta. Asansörlerin yanında. Gidiyoruz, yatağın birinde de, yoğun bakımdan yeni çıkmış, Çin kökenli bir Amerikalı yatıyor.

Günay, beni bulamayınca şaşırmasın diye, bir not yazıp, kâğıdı eski odamın kapısına sıkıştırıyorum.

Baba Hemingway'e benzettiğim oda arkadaşımla, yine karısına benzeyen eşine de, durumu anlatıyorum yetersiz İngilizcemle. Vedalaşıyoruz. (...)

(*Türk Dili Dergisi*, Temmuz-Ağustos 2000)

ları, yazarlığının ellibeşinci yılında Yön Yayıncılık tarafından yayımlandı. Türkiye Yazarlar sendirkası ve PEN Yazarlar Derneği üyesidir.

"Tirali'nin öykülerinde öyküye öncelik veren biçimsel yenilik arayışlarından önce yaşanmışlık vardır. Bu yeğlemede anlatıcılık (tahkiye) kurguculuktan önce gelir ve kuruluşu belirler. Oktay Akbal'a göre de, çok başarılı bir öykü anlatıcısıdır Tirali. Dili söyleşi diline yakın bir dildir. Bu özelliği, onu, giderek ilk yapıtlarında görülen betimleyicilikten anlatımcılığa götürmüştür. Bu yönelim dolayısıyla, kendisi için kurguya ilişkin arayışları özel bir dikkat ve ilgi konusu olmamış, gözlemlediği durum ve oluşumlardaki yaşam düzeninin sıradan gerçeklerini dile getirmekle yetinmiştir. Tirali'ye göre öykünün sanatsal değerini belirleyen, kurguya ilişkin kuramsal seçimler, denemelerden önce, insan gerçeklerine bakıştaki, yazar kişiliğiyle belirlenen yaşam sıcaklığı olmuştur. Sanatının bu nitelikleriyle Naim Tirali, yazınımızda, geleneksel öykücülüğü müzün özgün adlarından biri olarak anılacaktır." (Cemalettin Aykın)

"Naim Tirali'nin, Türk öykücülüğüne, 1940'larda hoş esintiler taşımış bir genç yazar olarak katıldığı açık. İyimser bakış egemenliğinde, her işe olurundan bakan genç öykü kişileriyle, anlatıcısıyla, biraz da delidoluluk yansıtan bir genç yazar. Dönemi içinde umut veren bu öykücünün, 1954'te kendini suskunluğa kaptırıp otuz yıl boyunca bunu sürdürmesi büyük şanssızlık olmuş doğrusu. Türk öykücülüğüne çok iyi bir başlangıç yaptığı açık çünkü Tirali'nin. Gerçekten de öykülerinde hiçbir iddia taşımadan, ötesinde izlenimci bir edayla toplumsal değişimlerden ilginç, üstelik çok net ipuçları döşediğini düşünüyorum yazarın..." (M. Sadık Aslankara)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Park* (1947), *Yirmibeş Kuruşa Amerika* (1948, eklerle 2. bas., 1984), *Aşka Kitakse* (1953), *Piraziz Nere, Berlin Nere* (1984), *Aşk Dediğin* (iki yeni hikâyesi, *Bir Adayın Notları* ve *Aşka Kitakse* adlı eserlerinin yeni basımı, 1988), *Çılgınca Şeyler* (1994).

GEZİ-FIKRA: *Bir Adayın Notları, Avrupa'daki Amerika, Devrimden Önce Devrimden Sonra* (1965), *İki Şalom Arasında* (1992).

SEÇKİ: *Sakıncalı Yazarlardan Sakıncasız Öyküler* (1994).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 27.8.1998), Arslan Kılıç / Küçük İnsanın Manevi Zenginliğini Anlattı Hep... Naim Tirali - Ahmet Özer / Naim Tirali'nin Önemi - M. Güner Demiray / Naim Tirali Öyküleri - Alp Kuran / Tanımadan Tanımak (Cumhuriyet Kitap, 15.7.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Cemalettin Aykın / Naim Tirali'yi Yeniden Okurken (Türk Dili Dergisi, Kasım-Aralık 2002), M. Sadık Aslankara / Kitaplar Adası: Naim Tirali'nin Öyküleri (Cumhuriyet Kitap, 10.2.2005).

TİRALİOĞLU, Ahmet

Şair (D. 1912, Piraziz / Giresun – Ö. ?). İlköğrenimini doğduğu yerde yaptı. İki yıl İstanbul Bebek Amerikan Kolejine devam etti. Ortaöğrenimini Trabzon Lisesinde tamamladı. Şiir yazmaya gençlik döneminde başladı. Giresun'da ikamet etti, çiftçilikle uğraştı.

ESERLERİ (Şiir):

Serap, Gönülden Şiirler, Özlem.

HAKKINDA: Seyfullah Çiçek / Giresunlu Şairler (1997).

TİRYAKİOĞLU, Okay

Romancı. 13 Eylül 1972, Mersin doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1991-94 yılları arasında Bilkent Üniversitesinde okudu. Ailesine ait olan kerestе fabrikasında çalıştı. 1999'dan sonra kereste ticareti işini Kırgızistan'da sürdürdü.

İlk romanı *Karanlığın Çağrısı*, Beyan Yayınevinin 2002 yılında düzenlediği İlk Romanlar Yarışmasını kazandı. Yazdıkları gotik edebiyat örnekleri olarak nitelenebilir. *Türk Edebiyatı* dergisinde Peyami Safa'nın halefi, *Dergâh* dergisinde Türkiye'nin Stephen King'i olarak gösterildi. Eleştirmen N. Ahmet Özalp, *Bilgi ve Düşünce* dergisinde, kitabını, Kara Kitap tarzının yetkin bir örneği olarak nitelendirdi. İlk kitabı; gizlici dernekler, Satanizm, kara büyü ve parçalanan aile kavramları üzerine, mezarlıklar, yağmur, soğuk ve çaresizlik öğelerinden hazırlanan bir fonda inşa edildi. İkinci romanı *Gölgeler* ile deprem, uyuşturucu, artan ikiyüzlülük gibi güncel bazı kavramların hayatımızdaki etkilerini yine Gotik öğelerle bezeli bir biçemle, 'samimiyet' penceresinden göstermeye çalıştı.

ESERLERİ (Roman):

Karanlığın Çağrısı (2002), *Gölgeler* (2004).

HAKKINDA: Dergâh (Eylül 2003), Bilgi ve Düşünce (Temmuz-Ağustos 2003), Star gazetesi (15.8.2004), Yeni Şafak (11.4.2003), Oğuz Gökmen / Vakit (27.9.2003), Takvim (9.7.2004), Gerçek Hayat (2 Temmuz / 8 Temmuz 2004), Suavi Kemal Yazgıç / Türkiye (7.8.2004), Takvim (27.2.2004), Radikal Kitap (25.6.2004).

TİTİZ, Tınaz

Araştırmacı-yazar, siyaset ve devlet adamı. 1942, İstanbul doğumlu. Tam adı Mustafa Tınaz Titiz'dir. 1963 yılında İstanbul Teknik Üniversitesinden elektrik mühendisi olarak mezun oldu. Mezun olduktan sonra 1980 yılı sonuna kadar Zonguldak'ta Ereğli Kömür İşletmesinin Etüd Planlama ve Yöneylem Araştırması bölümlerinde başmühendis ve yönetici olarak çeşitli görevlerde bulundu. Milletvekili seçilerek, Mesut Yılmaz hükümetlerinde Devlet ve Kültür Bakanlığı yaptı.

Tınaz Titiz

ESERLERİ:

Farzedelim ki Hindiyiz (1993), *Evet - Hayır Demokrasisi* (1994), *Özelleştirme Bağlamında Taş Kömürü* (1995), *Ezbere Hayır* (1996), *Girişimcilik* (1996), *İnsan Ne Yerse Odur* (1997), *Eko - Liberal Hareket* (1997), *Ezbersiz Eğitim "Yol Haritası"* (1998), *Genç Girişimcilere Öneriler* (1998).

TOGAN, İsenbike

Tarihçi. 1942, İstanbul doğumlu. İstanbul Alman Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1964) mezunu. Üniversitede genel Türk tarihi, Fars dili ve edebiyatı, Türk sanatı derslerine devam etti. 1964-66 yılları arasında Türk tarihini Çin kaynaklarından öğrenebilmek için Milliyetçi Çin Hükümeti

İsenbike Togan

bursuyla National Taiwan Üniversitesinde (Taiwan) bir yıl Çince eğitimi gördü, bir yıl da lisansüstü çalışmalara devam etti. 1967-68'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Çince okutmanlığı yaparken Ankara Üniversitesi DTCF'de doktora çalışmalarına başladı. Ancak kısa bir süre sonra Fulbright burslusu olarak ABD Harvard Üniversitesine gitti. 1968-73 yıllarında Orta Asya tarihini Türk Moğol ve Çin kaynaklarından araştırmaya yönelik doktora çalışmalarını tamamlayarak Moğol devrinde Çin'de uygulanmış olan Osmanlı tımar sistemine benzer bir sistem üzerinde çalışarak "The Chapter on Annual Grants in the Yüan shih" adlı doktora teziyle Doğu Asya Dilleri ve Uygarlıkları bölümünden mezun oldu (1973).

1974-78 yıllarında Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim görevlisi olarak Türk kültür tarihi ve Moğolca dersleri verdi. Bu arada 1975-76 yıllarında da Harvard Center for Middle Eastern Studies'te araştırmalarda bulundu. 1978-84 yıllarında ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde öğretim üyeliği yaptı. Bu dönemde (1980-82) bir MEA Wards (Middle Eastern Award) bursu alarak Sudan'da göçebeler arasında araştırmalar yaptı. 1984'te ODTÜ'de Türk ve Ortaçağ tarihi ile ilgili dersler verdi. Sonra ABD'ye giderek sırasıyla 1985-87 Harvard Üniversitesi Fairbank Center for East Asian Research, Harvard Middle Eastern Center'da araştırmalarda bulunarak, 1987-89 yıllarında Wellesley ve Tufts üniversitelerinde ders verdi. 1989 yılında bir Rockefeller bursu ile Washington University in St. Louis Center for the Study of Islamic Societies and Civilizations'ta görev aldı. 1992 yılına kadar Washington Üniversitesi Tarih Bölümünde Orta Asya, Yakın Doğu ve Çin tarihi dersleri verdi. 1990 yılında UNESCO Orta Asya Uygarlıkları Tarihi-

ni Yazma Komitesi üyesi oldu. Aynı yıllarda UNESCO İpek Yolu Araştırmaları Projesi çerçevesinde 1990'da Çin Halk Cumhuriyeti ve 1991'de Özbekistan, Tacikistan, Kazakistan ve Kırgızistan'da incelemelerde bulundu. 1992 yazında Türkiye'ye dönerek Orta Doğu Teknik Üniversitesinde doçent olarak göreve başladı, 1995 yılında da profesör oldu. Türk Tarih Kurumu üyesidir.

Makaleleri dışında *Flexibility and Limitation in Steppe Formations: The Kerait Khanate and Chinggis Khan* (Leiden: E.J. Brill, 1998) gibi basılı eserleri vardır.

TOGAN, Zeki Velidi

Türgolog, tarihçi, siyaset adamı (D. 10 Aralık 1890, Sterlitamak / Başkırdistan - Ö. 26 Temmuz1970, İstanbul). Tam adı Ahmed Zeki Velidi Togan'dır. Ötek Medresesi, Gayri Rus Mektebi, KazanÜniversitesi mezunu. Kasimiye (Kazan) ve Osmaniye (Ufa) medreselerinde Arap edebiyatı, Türk tarihi dersleri verdi. Çarlık Rusyasının son döneminde (1916) Ufa Müslümanlarının temsilcisi olarak Duma (Raus parlamentosu)'ya seçildi. 17 Ekim 1917 Bolşevik İhtilali'nden sonra da o dönemin karışıklık ortamı içinde Rusya'daki Türk topluluklarına bağımsızlık kazandırma çalışmalarına katıldı. Başkurdistan Devleti'nin başına geçerek Cumhurbaşkanı (1920) oldu. Ancak cumhurbaşkanlığı uzun sürmedi. Bolşevikler, Türk topraklarını yeniden istila ederek kurulan devletleri ortadan kaldırmaya başladı. Zeki Velidi, toplumunun başında istilâcılarla silahlı mücadeleye girişti. Mücadelesini Türkistan'da sürdürdü. Ancak bu mücadeleden, güç dengesizliği ve toplumun yeterince uyanık olmaması yüzünden, beklediği sonucu alamayınca önce Paris'e, ardından Berlin'e gitti.

Zeki Velidi, Avrupa'da iken akademik kariyeri ve bilimsel çalışmalarını ilerletme fırsatı buldu. Daha sonra Türkiye'ye gelerek İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Umumi Türk Tarihi Müderrisliğine (1927) atandı. 1932'de toplanan I. Türk Tarihi Kongresi'nde benimsenen millî anlayışla bağdaşır bulmadığı tarih tezine karşı çıktı. Bu tavrı nedeniyle görevine (1932) son verildi. Bunun üzerine Viyana'ya giderek *"İbn-i Fadlan'ın Seyahatnamesi"* tezi ile doktorasını tamamladı. Doktorasının ardından gittiği Almanya'da Bonn ve Göttingen üniversitelerinde (1935-39) İslâmi ilimler okuttu. Türkiye'ye döndüğünde yeniden İstanbul Üniversitesinde görev aldı. Bu arada Turancılık doğrultusundaki görüşlerine uygun bir devlet kurmak istediği iddiasıyla hakkında soruşturma açılarak (1944-45) yargılandı. Aklanınca yeniden kürsüsündeki çalışmalarını sürdürme olanağı buldu. Bu dönemde İslâm Tetkikleri Enstitüsünü kurdu.

Zeki Velidi Togan

İlk eserini daha yirmi yaşında iken *"Türk Kavimlerinde Dört Mısralı Şarkılar"* adıyla yayımladı. Türkiye'de iken Türk tarihi, İslâm uygarlığı konularında verdiği çok sayıda eserle tanındı. Kazakistan'da iken kendisinden yararlandığı, Sagay Türklerinden Prof. Nikolay Katinov'un (1862-22) kitaplığını satın alarak Türkiye'ye getirdi. Bu kitaplık Türkiyat Enstitüsündedir. Togan, mezun olduğu üniversitenin Tarih Coğrafya Etnoğrafya Derneği adına Fergana ve Buhara'da tarih, edebiyat ve etnoğrafya araştırmalarında bulundu. Bu çalışmaları sırasında Türk edebiyatının en önemli kaynaklarından biri olarak gösterilen Kaşgarlı Mahmud'un Kutadgu Bilig adlı eserinin yeni bir yazmasını bulmuştu.

BAŞLICA ESERLERİ:

Türk Kavimlerinde Dört Mısralı Şarkılar (1910), *Türk ve Tatar Tarihi* (1912), *Bugünkü Türkistan ve Yakın Mazisi* (1928; *Bugünkü Türkili ve Yakın Tarihi* adıyla, 1942), *Moğollar Devrinde Anadolu'nun İktisadî Vaziyeti* (1931), *Türkistan Tarihi* (1939), *Biruni's Picture of the World* (*Biruni'nin Dünya Hakkında Tasavvuru*, 1940), *Moğollar Cengiz ve Türklük* (1941), *Umumi Türk Tarihine Giriş I* (1946), *Tarihte Usul* (1950), *Harezmce Tercümeli Mukaddemetü'l Edep* (Khorezmien Glossory of the Muqadimat al - Adab, 1951), *Hatıralar* (1969), *Türklüğün Mukadderatı Üzerine* (1970), *Kur'an ve Türkler* (1971), *Oğuz Destanı* (Reşidettin Oğuznamesi'nin Tercüme ve Tahlili, 1972).

HAKKINDA: 60. Doğum Yılı Münasebetiyle Zeki Velidi Togan'a Armağan (1950-55), Ahmed Zeki Velidi Togan Özel Sayısı (Erzurum Atatürk Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, sayı: 13, Erzurum 1985), Ahmed Zeki Velidi Togan / Hatıralar (1969), Büyük Larousse (s. 11572, 11896; 1990), Ertuğrul Yaman / Türkiye'deki Türk Dünyası (A. K. Bolaç – A. Esatoğlu ile, 1998), Necmettin Sefercioğlu / Zeki Velidi Togan (Orkun, Temmuz 1999), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

TOHUMCU, Aslı

Şair, yazar, çevirmen. 1974, Leverkusen doğumlu. Çocukluğu Bursa'da geçti. İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümüne girdiyse de öğrenimini üçüncü yılda bıraktı. Varlık, Mitos ve Yapı Kredi Yayınlarında çalıştı. İlk öyküsü 1992'de *Varlık* dergisinde yayımlandı. Bir süre *Sombahar* ve *Ludingirra* dergileri çevresindeki yazarlarla şiir çalıştı, şiir ve yazılarını bu dergilerde yayımladı. Kerem Eryavuz'la *Abis*'e ek olacak belgesel bir film yaptı. Çalışmalarını İstanbul'da serbest yazar olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

ROMAN: *Abis* (2003), *Asilkan Prens* (2005).

YAYINA HAZIRLAMA: *Şiirler: Behçet Necatigil* (1995), *Soluk / Bir Karar* (çev.: Ebru Omay, 1997), *Maggie Darling* (2005), *Bayan Kimble* (2005), *Küllerinden Doğan Dil ve Roman* (2005), *Kapalı Kutu* (2005).

ÇEVİRİ: *Akhran'ın Kahini* (Margaret Weis, Tracy Hickman'dan, 2004), *Asilkan Prens* (2004) - *Kralın Korsanı* (2005) (Raymond E. Feist'ten), *Tom Sawyer* (Mark Twain'den, 2005), *Suikastçının Çırağı* (2005) - *Suikastçının*

Arayışı (2005) - *Kraliyet Suikastçısı* (2005) (Robin Hobb'dan), *Hagakure, Samurayın El Kitabı* (Yamamoto Tsunetomo'dan, 2005), *Kurşuyi Öldür* (Tami Hoag'dan, 2005).

TOK, Nafiz

Siyasetbilimci. 1971, Pınarbaşı / Kayseri doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü (1991) mezunu. 1993'te Niğde Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak akademik kariyerine başladı. 1994'te YÖK bursiusu olarak İngiltere'ye gitti. 1994-2001 yılları arasında İngiltere'de Exeter Üniversitesinde siyaset bilimi alanında yüksek lisans ve doktorasını yaptı. *"Civil Society and Democracy"* başlıklı yüksek lisans tezi ile *"Culture, Identity and Politics"* adlı doktora tezini hazırladı. Yurtdışı görevi sonrasında Niğde Üniversitesindeki görevine döndü ve çalışmalarını burada sürdürdü.

Çalışma ve araştırmalarını özellikle çağdaş siyasal düşünceler ve siyaset teorisi alanında, milliyetçilik, etnisite, liberalizm, demokrasi, sivil toplum, çokkültürlülük, laiklik ve yurttaşlık gibi konularla John Rawls, Charles Taylor, Will Kymlicka ve Michael Walzer gibi çağdaş siyaset teorisyenleri üzerine yürüttü. Makalcleri *AÜ SBF Dergisi*'nde yayımlandı. Uluslararası sempozyumlarda bildiri sundu. *Kültür, Kimlik ve Siyaset* (2003) adlı bir kitabı vardır.

TOK, Vedat Ali

Eğitimci, yazar. 20 Nisan 1966, B. Karamanlı / Pınarbaşı / Kayseri doğumlu. Namık Kemal İlkokulu, 50.Yıl Dedeman Ortaokulu, Kayseri Lisesi, Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Edebiyat öğretmenliği yaptı ve bu arada yüksek lisansını tamamladı.

Vedat Ali Tok

VEDAT ALİ TOK

BİR NEFES ŞİİR GİBİ

Gönül tabiatında çağlayan nehir
gibi
Issız çöl ortasında, ışıklı şehir
gibi
Her mısra bir efsûn, her şiir
sihir gibi
"Olmaya devlet cihanda bir
nefes şiir gibi"

ŞÂİR

Düşünce kalbine billûr bir sızı,
Kâh bülbül âvâzı kâh gülün nazı
Mânâsını bulur ifâdesinde
Şâir ki en müthiş esrâr hırsızı

ŞİİR

Ne mısralar terk ettim
Bir gözyaşı uğruna
Bu yüzden eremedim
Şiirin doruğuna

İlk ürünü 1981'de *Kayseri Anadolu Haber* gazetesinin kültür sayfasında, sonraki yıllarda *Berceste*, *Somuncu Baba*, *Erciyes*, *Yeniden Diriliş* adlı dergilerde yayımlandı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Türk Şiirinde Hz. Muhammed* (1997), *Şiir Terimleri Nazım Tür ve Şekilleri* (1999).

TOKADİZADE ŞEKİP

Şair, siyaset adamı (D. 12 Haziran 1871, İzmir - Ö. 6 Ekim 1932, İzmir). İzmir Rüştiyesi (ortaokul)'ni bitirdikten sonra özel dersler alarak yetişti. İzmir Mektubî Kaleminde müsevvidlik (müsvette yazan), Ticaret Mahkemesinde zabıt kâtipliği yaptı. Abdülhamit yönetimi aleyhinde gizli örgüt çalışmalarına katılmaktan tutuklanarak Bitlis'e sürüldü (1899). Bağışlandıktan sonra İttihad ve Terakki Fırkasına katıldı, Manisa'dan milletvekili seçilerek Meclis-i Mebusan'a katıldı. Mütarekc yıllarında İzmir Kız Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı, İzmir Müdafa-i Hukuk Cemiyetinin kurucuları arasında yer aldı. Kurtuluştan sonra İzmir Belediye Meclisi üyeliğine seçildi. Oğlunun ölümünden duyduğu üzüntü nedeniyle tabanca ile intihar etti. Soğukkuyu Mezarlığında toprağa verildi.

Divan şiiri gcleneğine bağlı şiirleri tasavvuf etkisindedir. Aruz ve hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde mistik ve felsefi konuları işledi. Gelcneğe bağlı edebiyat çevrelerinin benimsediği bir şair olarak tanındı. İzmir'de kısa ömürlü *Şule-i Edep* (1896- 97) ve *Zülal* (1898) dergilerini çıkaran Tokadizade Şekip şiirlerini ve yazılarını bu dergiler dışında daha çok *Muallim*, *Gencine-i Edep*, *İttihad*, *Çağlayan*, *Ahenk*, *Hizmet*, *Mahfil*, *İçtihat*, *Servet-i Fünün* dergi ve gazetelcrinde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir): *Neşide-i Vicdan* (Vicdanın Şiiri, 1909), *Reşahat* (Damlalar, 1923), *Huzur-i Hilkatte* (1925), *Derviş Sözleri*.

Ayrıca *Mahfil*, *Servet-i Fünün*, *İçtihad* gibi gazete ve dergilerde tefrika edilmiş, kitaplaşmamış çeşitli eserleri ile *Al Birini Vur Birine* adlı bir oyunu vardır.

HAKKINDA: Hüseyin Avni / Tokadizade Şekip: Hayatı, Felsefesi, Eserleri (1933), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 1930-42), TDE Ansiklopedisi (c. VIII, 1998), TBE Ansiklopedisi (2001).

TOKATLI ÂŞIK EŞREF

Halk ozanı. 1947 doğumlu. Henüz beş altı yaşlarındayken köyündeki ozanlara özenip kendine bir saz edinip şiir okumaya ve yazıp söylemeye başladı. Babası vefat ettiğinden okulu bitirince gurbete çıktı. Annesi de kısa süre sonra vefat edince hayatta sazıyla bir başına kaldı. Sevda şiirleri yanı sıra hayatın verdiği acılarla da taşlama şiirleri yazdı. *İnsanatım* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Süleyman Yağız / Yürü Bre Hızır Paşa (1983).

TOKATLI, Attila

Yazar ve çevirmen (D. 1932, Denizli - Ö. 21 Şubat 1988, İstanbul). Galatasaray Liscsi mezunu. Bir süre İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde okudu. 1956 yılında Paris'e giderek felsefe öğrenimini Sorbonne Üniversitesinde sürdürdü. Daha sonra yine Paris'te Yüksek Sinema Enstitüsünü bitirerek 1960 yılında Türkiye'ye döndü. Yönettiği "Denize İnen Sokak" filmi 1961 İzmir Film Festivalinde en iyi film seçildi. Elsa Triolet'den çevirdiği *Beyaz At* ile 1971 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Çağdaş Diyalektiğin Kaynağı Hegel* (1981).

ROMAN: *Devrimcinin Ölümü* (1987).

ANSİKLOPEDİ: *Dünya Yazarları ve Eserleri Ansiklopedisi* (S. Hilav ile, 1968), *Ansiklopedik Felsefe Sözlüğü* (1973), *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi* (1978-80).

DERLEME: *Sosyalizm Nedir?* (1961), *Sovyet Şairleri Antolojisi* (1968), *Gizli Örgütler* (1971), *Tarih Boyunca Politika* (1980).

RESİMLİ VE METİN ÖRNEKLİ

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR VE KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

İHSAN IŞIK

Türkiye tarihi boyunca yazar biyografisi alanında yayımlanmış en kapsamlı çalışma olan bu ansiklopedi, Türk edebiyatı ve sosyal bilimlerin tüm dallarında Türkçe ürün veren 10.350 yazarın hayatları ve eserleri hakkında yeni bilgileri, seçilmiş metin örnekleri ile 5000 civarında yazar fotoğrafını içermektedir.

• Edebiyatçılar (şiir, hikâye, roman, oyun, deneme, eleştiri, fıkra, makale, anı, gezi, röportaj vd. türlerde eser verenler),

• Kültür ve bilim adamları (tarih, felsefe, sosyoloji, din, dil, müzik, resim, siyaset, ekonomi, folklor, edebiyat tarihi, sanat tarihi, siyaset tarihi, ekonomi tarihi vd. alanlarda eser verenler),

• Resmî ve özel ilköğretim okulları, liseler, meslek okulları, askerî okullar ve üniversitelerde ders kitapları okutulan edebiyatçılar ve akademisyenler,

• Türkiye ve dünya siyaseti hakkında eser veren siyaset ve devlet adamları (cumhurbaşkanları, başbakanlar, bakanlar, milletvekilleri, diplomatlar),

• Gezi, gözlem, röportaj ve düşüncelerini kitaplaştıran gazeteci-yazarlar,

• Anadolu'nun dört bir köşesinde kıymetli eserler verdikleri hâlde, bugüne kadar isimlerini duyuramamış edebiyatçılar ve serbest araştırmacı yazarlar.

EK BÖLÜMLER:

• **TÜRK DÜNYASI YAZARLARI BÖLÜMÜ**
• (Türkiye Türkçesi Dışındaki Lehçelerde Eser Verenler)

• **DOĞUM-ÖLÜM GÜNLERİ**
• (Yazarların Aylara Göre Doğum ve Ölüm Günleri Listesi)

• **EDEBİYAT, SANAT VE BİLİM ÖDÜLLERİ**
• (Cumhuriyet Tarihi Boyunca 197 Kuruluşun Ödül Verdiği Yazarlar ve Eserleri)

• **YAZAR ADLARI İNDEKSİ**
(Yazarlarımızla ilgili şimdiye kadar yayımlanmış en geniş kaynak taraması)

• **YER ADLARI İNDEKSİ**
(Türkçenin hinterlandında bulunan, yurtiçi ve yurtdışındaki yüzlerce şehirle ilgili ilk ve kapsamlı kaynak taraması)

ISBN 975-00315-2-0 (Takım)
ISBN 9944-5632-0-X (8. Cilt)

ISBN 9944-5632-0-X
9 789944 563208